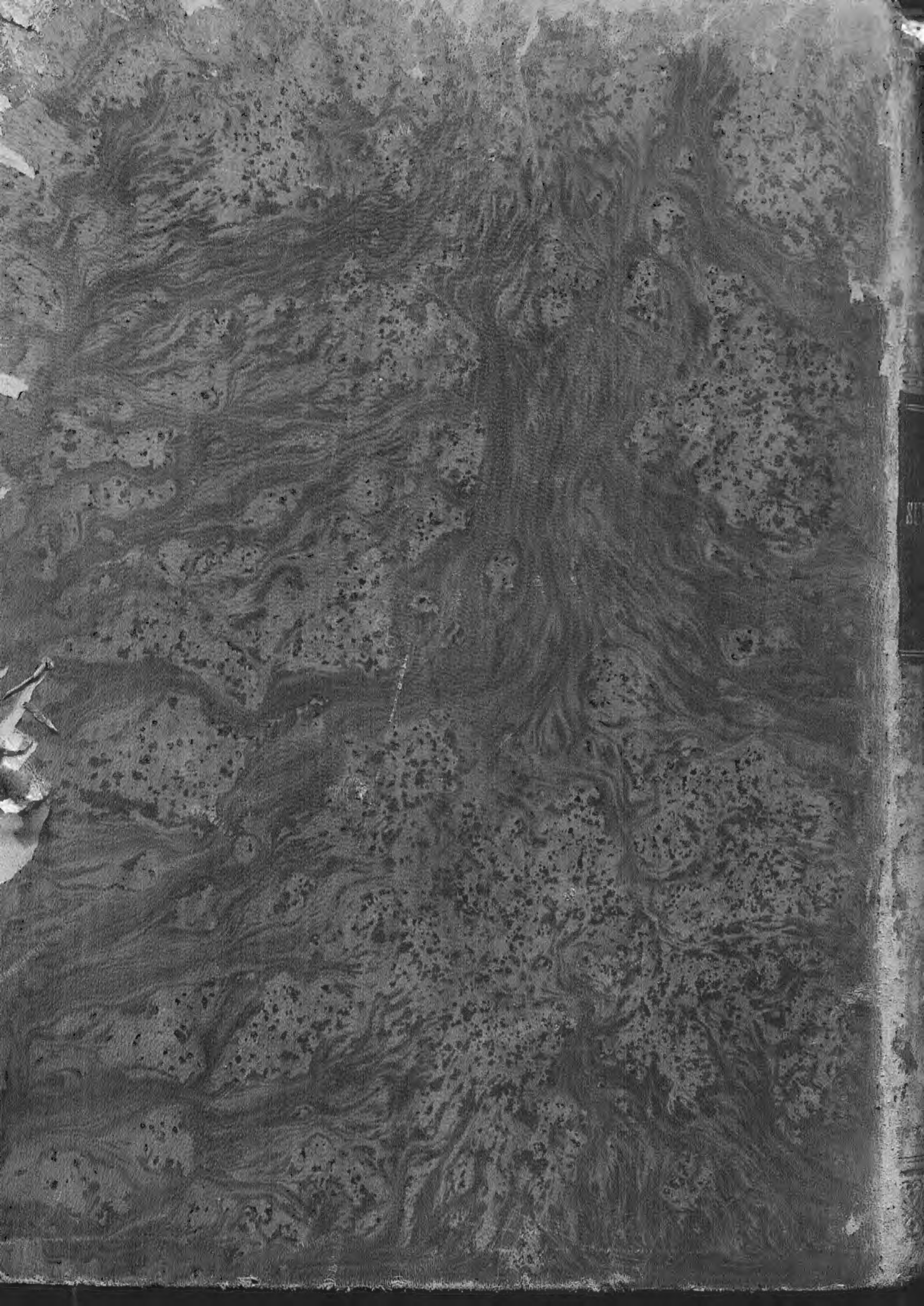

Sũme de ecclesia domini Joannis de Turrecremata: cardinalis sancti Sixti vulgo nuncupati repertoriũ seu tabula alphabetica

Illustri sane atqꝫ apprime docto longeqꝫ honorando viro dño suo dño Ludouico Pot Torna
censi epo dignissimo Jodocꝰ Badiꝰ Ascēsius cū oīm modestia ac veneratōe felicitatē dicit.

MIrabere forsitan venerande presul quenā mihi dedititioꝝ tuoꝝ minimo ad excellentiā tuā scri
bendi vel libido incesserit: vel (vt mitius ipse mecū agam) opportunitas obuenerit. Quocirca
ante oīa instituti mei rationē paucis (si quidē veniā dederis) exequar: paucioribus q̄d exoratū
velim significaturꝰ. Cum itaqꝫ hisce diebꝰ quidā viri docti ⁊ ecclesiasticarū rerum studiosi Sum
mam de ecclesia dñi Joannis de Turrecremata: cardinalis sancti Sixti: Lugdunū vsqꝫ ab vrbe
romana ptulissent: ⁊ viro bono: impressorūqꝫ eiꝰ loci diligētissimo, M. Joāni Trechsel alemāno
imprimendā tradidissent: ille ratus supellectilē sane preciosam multisqꝫ profuturā nactus esse: cu
rauit vt castigatior cū annotationibꝰ ⁊ distinctionibꝰ congruis: atqꝫ cōpendio .lxxiij. questionum
ex operibꝰ sancti Thome per eundē collecto: optimis characteribꝰ imprimeret: vna autē reliqua
adhuc superat cura: quo preside quo ve auspice fretꝰ tantū opus emitteret: quā rem cū ad nostruꝫ
(quantulūcunqꝫ est) iudiciū retulisset: tantundē nobis curarū iniecerat. Sollicita siquidē atqꝫ
anxia mente disquirere occepimꝰ: cuinā presidioꝝ nostroꝝ tantā summā satis tute concrederemꝰ
Tandemqꝫ (ne pluribꝰ q̄ receperim agam) tua venerande preses auspicatissima dexteritas visa
est dignissima cui bonus ille vir lucubrationes dicaret suas. Siquidem veluti dñs Hieronymus
scoptius Seneñ. episcopus nō futilis est auctor: prefata summa p̄decessoris tui atqꝫ presulis mei
Tornaceñ. episcopi accuratione in lucem primū prodijt. Atqꝫ adeo qm̄ non parū ad institutū no
strum faciunt eius verba in fine epistole ad lectores date: sunt hec. Reuerend. cardinalis sancti
Sixti de turrecremata hoc opus oīm ex parte perfectū composuit. Quod ad cōmunē omniū vtili
tatem sanctissimi dñi nostri Innocētij octaui sumptibus rome est impressum. Ad eam rem operā
⁊ studiū adhibente reuerendo in xp̄o patre dño Joanne episcopo Tornaceñ. pontificie domꝰ ma
gistro: viro oīm laude clarissimo. vt oībꝰ parata illa esse possent: vnde argumenta cōtra hereti
cos ⁊ scismaticos sumerent: ⁊ his qui auctoritatem apostolice sedis ⁊ in ea sedentiū labefactare
aut infirmare conarent: firmissima essent obiecta presidia: que captiosis eoꝝ rationibꝰ expugnari
non possent. Qua de causa eo maiore laude est dignus ipe dñs Tornaceñ. q̄ cū oībus suis rebus
tum vero hoc facto declarauit: sibi nō modo cure esse domesticarū rerum administrationē: sed eti
am earum rerum que ad dignitatē atqꝫ auctoritatē apostolice sedis ⁊ in ea sedentiū pertinerent.
Quāobrē cū maxima vtilitas ex huiꝰ libri lectione percipiet: gratie vtrisqꝫ erūt a legentibꝰ refe
rende. Pontifici: q̄ pecunias subministrauit: dño Tornacensi: q̄ vt ad manus omniū perueniret
edendū imprimendūqꝫ curauit. Hec ibi. Quibꝰ perlectis exploratū habui: nulli iustius ac decēti
laude sanctitati tue hanc secundā impressionē posse destinari: quippe qui quodā succedendi iure
eiusmodi laudē dignitati tue vendicare posses. Uerū siquis cathedre non laudibꝰ que sue cuiusqꝫ
virtuti debent: successisse p̄tēdat: plane vicerimꝰ. Tot etem̄ v̄tutū tuarū presto mihi sunt testimo
nia: vt nō sit quicū de sanctitate tua concertare nō ausim. Quinadeo inter primos adest mihi lau
datissimus testis Arnoldus Bostius carmelitarū facile candidissimꝰ qui prolixiore epistola fere
libelli instar superioribꝰ diebꝰ humanitatis tue amplissimū perhibuit testimoniū: facileqꝫ p̄suasit
paternitatē tuā in belgica istac gallia mecenaticā depleuisse munificētiā: vt qui egregios viros
atqꝫ oratores Petrū Rhotomageñ. et Ludouicū Remeñ. familiares foueas: ceterisqꝫ oībus pa
ternam frontē exporrigas. Accessit p̄spectissima egregij viri dñi Francisci Guilhelmi Lugduneñ
auctoritas: vñ didici vt pro tua virtute christianissimo Francorum regi sis q̄charissimus: vtqꝫ tuo
nomini doctissimus quisqꝫ opera sua destinare cōtendat. Cuius rei presens testimonium exhibuit
egregiū opusculuꝫ q̄d de galloꝝ in re militari peritia dictus Rhotomageñ. orator tue celsitudini
dicauerat. Proinde prestantissimū decus atqꝫ presidiū nostrū hanc veniam nobis concedes vt lu
cubrationē que tuo nomini ⁊ tuoꝝ (licet nō tuo) iussu occepta est placato vultu accipe digneris:
sinasqꝫ sub tuo auspicatu summā hanc vltra extremos hominū morinos: per belgicos tuos: ad pe
nitus toto diuisos orbe britānos auolare. Cuiꝰ laudē cuꝫ a Seneñ. episcopo satis ampliter expres
sa sit: oībusqꝫ nota: repetendā non duxerim. Hec sunt que nostra licet te voce precari. Uale dul
ce litterarum litteratorumqꝫ presidium. Ex Lugduno anno salutis nostre. M. cccc. xcvi. die vero
xx. septembris.

Ad sequentis summe de ecclia dñi Joannis de turrecremata cardinalis: facile indicium 7 diuersarũ materiarũ repertoriũ habendũ: operepreciũ duxim⁹ pnotasse op⁹ ipm in quatuor libros ab auctore diuisũ: in quoꝝ pmo de ecclesia vli: in secũdo de ecclia romana 7 ei⁹ pontifice: in tertio de ꝯcilijs 7 coꝝ auctore: 7 in quarto de scismate 7 heresi late atq₃ argute discritur. Subdiuisũ vo quartũ in duas ptes: in quarũ priore de scismate 7 scismaticis: in posteriore de heresi 7 hereticis pncipalis ē smo. Libros porro oēs in capitula distinctos: atq₃ ipa capitula in pticulas pmã mediã 7 summã. Que oīa nequis sit indagandi labor suis indicibus in fronte carthaꝝ signauimus: 7 q̃ annotatu digniora visa sunt: ordine litterario seu alphabetico scribēda duximus hoc modo.

Abbatis ioachim

a error recitat̃ li.iiij.parte.ij.ca.xxxv. circa principium.

Abbatissa seu priorissa subiectas regere pōt: clauium ptatem habere nō pōt.li.i.ca.xcvi. conclusione decima ibidē posita.

Abel pmus iustus: virgo: martyr: pōtifex: doctor 7 caput ecclie pbat̃.li.i.ca.xxv. Contra qd instãtie siũt.c.xxvi.7 soluũt̃.c.xxvij. ibidē

Abiurãdi scismat̃ 7 heres̃ forma. vide.j.forã.

Acies ordinata quō dicat̃ ecclia ostēdit̃ li.i. ca.xxxij.post medium.

Adam quidã pbãt esse caput ecclie nō abel. lib.i.ca.xxvi.qd improbat̃.ibidem ca.xxvij.

Adherētes antipape seu intruso an oēs sint scismatici cēsendi oñr li.iiij.pte.i.c.xiij.p to.

Adoratio duplex: 7 vbi orandũ est habet̃ lib. pmo ca.xxxv.circa finem eius.

Ager dicitur ecclesia li.i.ca.xxxi.in medio.

Almarici detestabilissimus error recitat̃ lib. quarto.parte secũda ca.xxxv.post pncipiũ

Amica dei dr̃ ecclia.li.i.ca.xxxvi.post princi.

Appellare a papa ad conciliũ generale nemini licere ostenditur lib.ij.ca.xlvij.per totũ

Apl'ica dr̃ ecclia: vt pbat̃ li.i.ca.xviij.p totũ. Contra qd sunt instantie 7 soluunt̃.ca.xix.

Apostoli oēs in passione xpi a fide eius defecisse pbant̃.lib.ij.ca.lxi.post pncipiũ. Sed beata vgo in fide psitisse pbat̃.ibidē post mediũ. Utrum aũt apli sic deficiētes in fide erãt heretici discrit̃ ibidē ꝯseqũt̃. Itē quō erãt infideles 7 icreduli cēsendi oñdit̃ ibidē ꝯtinue. vbi tãdē ponũt̃ tres spēs ifidelitat̃.

Auditores diuersoꝝ magistroꝝ tenentiũ ꝯtrarias opiones: an excusent̃ a petõ opiones eorundē seq̃ndo etiã si sint ꝯ vitatē catholice fidei: discrit̃ li.iiij.pte.ij.ca.xvij.per totum.

Baptismus est basis

b sis alioꝝ sacramētoꝝ: vt oñdit̃ li.i. ca.i.post pncipiũ. Itē quō est vn⁹ oñdit̃ ibidē.c.viij.ibi. Ad decimũ dicēdũ 7c

Baptismo tanq̃ instrumēto diuine pietatis attribuit̃ effect⁹ vnionis seu incorporatiōis q̃ fideles incorporant̃ xpo.li.i.ca.lxi.in fine.

Basilieñ.ꝯciliũ q̃le fuerit oñdit̃ li.ij.ca.c. per totũ. Item quale scisma in eo fouebat̃ notatur lib.iiij.parte pma.ca.ix.in fine.

Beguardarũ 7 beguinarũ errores habent̃ libro quarto pte.ij. ca.xxxvi.post principium.

Bonitas creaturarũ addita bonitati creatoris nō facit eã maiorē: q2 de⁹ 7 oēs creature simul nō sunt aliq̃d meli⁹ q̃ de⁹ tm̃: vt dicit̃ libro pmo.ca.lxij.ante solutōes argumētoꝝ

Bona q̃ ex heresis malo eliciunt̃ ppt̃ que dictum ē ab aplo oportet hereses esse: enumerantur lib.iiij.parte.ij ca.v.post principiũ

Canonũ duplex

c genus: in quoꝝ alterũ hab3 summus pōtifex ius interprtãdi 7 immutãdi.li.iij.ca.liij.p totũ.7 ca.liiij.circa finem. Item ca.lvij.ad nonam obiectionem

Caput ecclie christus esse pbat̃.li.i.ca.xliij. circa pncipiũ. Cōtra qd sunt instantie ca. xlv.7 soluunt̃ ca.xlvi.in cuius pncipio dr̃ q

Capiti tres ppetates cōueniũt xpo respectu ecclie tam sm humanitatē q̃ sm diuinitatē Et q poti⁹ caput q̃ cor eccl'e dicit̃ pbatur in dicto ca.xlvi.in solutōne pmi argumenti

Caput ecclie quō xpus dicat̃: notabit̃ statim in vocabulo christus. Sed qualit̃ letrũs petrus hãbeat̃ ipi⁹ caput oñdit̃ li.ij.c.xx.7.xxij.

Cardinales sancte romane ecclie sunt in statu perfectōis.li.i.ca.lxxx.circa principium.

Cardinaliũ institutio 7 pfectio 7 quō aploꝝ statui succedãt 7 ꝯsilia subdũt̃.ib.ꝯ vsq₃ i fi.

Cardinales cur ceteris plat̃ sūt pferēdi: ostēdit̃ li.i.ca.lxxxi.p totũ Cōtra qd sunt instãtie ca.lxxxij.7 soluunt̃ ca.lxxxiij.ibidem

Cardinaliũ tres ordines.ibidē ca.lxxxiiij.

Catholica vocant̃ tria.li.i.c.xiij in pn. Quō aũt ecclia ē catholica ostendit̃ ibidē p totũ

Catholica veritas.quere.j.veritas catholica

Catharoꝝ species 7 errores habentur li.iiij. parte secũda ca.xxxv.post pncipiũ

Cause ob quas conciliũ debeat ꝯgregari ponuntur libro tertio ca.ix.per totũ

Causa efficiens vnionis membroꝝ ecclie ad inuicem declarat̃ li.i.ca.lxi.per totũ.

Celũ dr̃ ecclia.li.i.ca.xxxi.in pncipio.

Ciuitas dr̃ ecclia.li.i.ca.xxxiij.post mediũ

Tabula Alphabetica

Decreta romani

Ecclesia quid dif

Hereticus ois an statim sit oi platione puat? disquirit li.iiij pte.ij.ca.xviij.xix.7.xx.
Hereticorum fautores receptores 7c. reqre fauto.
Heresis abiurãde formã. require Forma 7c.
Hereses odẽnate in synodo nycena habẽt li. iiij pte.ii.ca.xxiij.in ocilio romano.ca.xxiiij. In ocilio gangrẽsi.ca.xxv. In scda synodo vli.c.xxvi. In ocilio milmitano.ca.xxvij. In tertia synodo vli.c.xxviij. In quarta synodo vli.ca.xxix. In synodo tolerana.cap.xxx. In quinta synodo vli.ca.xxxi. In synodo prima bracarensi ca.xxxij. In sexta 7 septima synodis vlibus ca.xxxiij. Ab ysidoro enumerate 7 fere in decreto posite.ca.xxxiiij. In decretalibus ca.xxxv. Primo abbatis Joachim. Secũdo Almarici. Tertio dicentiũ xpm nõ esse aliqd fm qd hõ est. Quarto catharorũ. Item in sexto 7 in clemẽtinis ibi.c.xxxvi. In extrauagãtib? alexãdri quarti: 7 honorij.ca xxxvij. Sitr in extrauagãte bonifacij octaui.clemẽtis quinti Johãnis.xxij.in eod ca. p totum.
Hereses iohãnis vicleff 7 iohãnis hus recitãtur ca. vltimo totius summe.
Hierusalẽ suprema euersio ab elio adriano facta: tangit li.i ca.xxx.ibi. Ad tertium 7c.
Hortus dicit ecclia: li.i.ca.xxxij.in medio.

Imperia quattuor ostẽdunt p violentiã introducta: li.i.c.xc.post pncipiũ in secũda preeminẽtia ibi posita.
Imperator nõ est iudex ordinari? sũmi põtificis vt pbat li.ij.ca.xcv.per totum
In deũ 7 in sanctã ecclesiam catholicã quõ differẽter credendũ sit: oñr li.i.ca.xx. per totum
Infidelitatis tres spẽs ponũt li.iiij.ca.lxi. p? mediũ vbi disquirit quõ apli fuerint ĩfideles tempore passionis xpi.
Initiũ ecclesie qñ fuit oñr lib.i.cap.xxij.xxiij. et.xxiiij. In pncipio ãt.xxiiij.ponũt distictiones de initio fidei 7 ecclie.7 ca.xxv. disquiritur a quo ecclesia sumpserit initium.
Interpretatio sacre scripture ptinet ad papã vt oñr li.ij.ca.cvij.p totũ. Et sitr interptatio dubiorũ circa fidẽ: vt pbat li.ij.ca.liij.pclusione prima. Itẽ 7 canonũ ibid oclusiõe scda.
Interpretari legẽ quid sit: 7 quot sint genera interptandi oñr li.ij.ca.liiij.in principio.
Johis hus 7 vicleff hereses ponũt i fine opis.
Judas pbatur fuisse qñqz filius ecclesie 7 mẽbrũ xpi libro.i.ca.lv.in fine.
Judiciũ pape seu apl'ice sedis in his que fidei sunt 7 ad humanã salutẽ necc'ia errare nõ pt vt oñr li.ij.c.cix.7 ca.cx.p totũ. otra qd ponũtur instantie ca.cxi.7 soluũtur.ca.cxij.

Jurisdictõis ptãs qd sit oñditur li.i.c.xcvi.
Jurisdictio oĩm platorũ ecclie: auctas nõ tm quo ad executionẽ 7 vsũ: sed etiã quo ad substantiã ptãtis a papa mediate vel imediate regulart deriuata pbat: li.ij.ca. liiij.lv.lvi. per totũ.7.ca.lxi.circa pncipiũ.
Jurisdictio quã habz papa in tpalib? oñdit li.ij.ca.cxiij.p totũ.7 ca.cxiiij.quã nõ habet.

Lateranensis ecclesia habz sup ceteras ecclias vrbis 7 orbis pmatũ: vt ostẽdit pbabiliter.li.ij.ca.xxxvi.circa finem.
Libertas duplex scz a pctõ 7 a iusticia: oñdit li.i.c.lxxiij.circa pn.7 qd vtraqz ibid oñter
Lugdunen.pauperũ errorẽ.qre valdẽses 7c.

Marie semp virginis fides cõmendat lib.i.ca.xxiiij. circa pncipiũ.7 ca.xxvij.circa finẽ
Ubi dicit q tota ecclia credit in maria fide saluata in triduo mortis xpi: eo q sola integram fidẽ seruauit. Quod etiã habet in eodem libro ca.xxx.in fine.
Mater fideliũ est ecclia: li.i. ca.xl.in medio. vbi notãda sunt qnqz officia matris in plẽ. Est etiã mat xpi: ibidẽ circa finẽ. Itẽ q etiã pape mater sit ecclia: cũ tm papa habeatur pater eius: oñdit li.ij.ca.lxxxvi. circa mediũ
Membra corpis mystici ecclie 7 eorũ significationes ponũt li.i.ca.xliij.p totũ
Membrũ ecclie an etiã xps sit dicẽd? 7 quõ oñdit li.i.ca.xlvij.p totũ
Mẽbra xpi an sint soli electi. reqre electos.
Membra xpi seu corpis ei? sũt in triplici differentia: vt oñdit li.i.ca.lvij post pncipiũ.
Mendax est omnis hõ quõ intelligi debeat oñdit li.i.ca.xi.ibi Ad quartũ 7c.
Minister non semp est minor eo cui sit ministratio: vt oñdit li.ij.ca.xxviij.circa finẽ.
Misticũ qd sit 7 quõ ecclia dicat corpus xpi misticũ oñdit li.i.ca.xliij.p totũ
Mittẽs nõ sp ẽ minoris auctis aut dignitatis q missus.li.ij.ca.xiiij.post mediũ
Mulier dicit ecclia li.i.ca.xxxvi.in pnci.

Nauis dicit ecclesia.li.i.ca.xxxiij.in pnci.
Necessariũ capit multiplr.li.iiij. parte.ij.ca.v.circa pncipiũ
Noĩa ecclie ponũt li.i.ca.xxxi.in pncipio 7 rationes eorũdẽ nominũ habent partim in eodem ca.7 ptim qnqz cap.sequẽtib?
Nuptie ecclie ponũt ibi.ca.xxxviij.circa me.
Nouatiani scisma ponit li.iiij.pte.i.c.ix.i pn.

o Bedire debꝫ qui liber fidelis cuiuſcunqꝫ ſit dignitatis: ſūmo pōtifici: vt oſtenditur lib.ij.ca.xlviij. per totū. ⁊ ca.xlix. poſt argumenta. Ubi in ſolutione ſecūdi argumenti: oſtēdit in qbꝰ obediendū ſit ipſi ⁊ in qbꝰ nō.
Officia eccleſie varia ⁊ differētia eſſe oſtēdūtur li.i.ca.lxxxv.per totū.
Ordo eſt in eccl'ia ponēdus ſm gradus ſuperioritatē ⁊ inferioritatē: vt ꝓbat li.ii c.i ꝑ to. Js aūt vult vt ſit vnꝰ ꝑnceps. ibiđ.c.ij.ꝑ to.
Ordinarij iudices q̄ ſunt dicēdi: ⁊ q̄ ptās ordinaria oſtēdit li.ij.ca.lxiij.in ſolutōe.ij.arg.
Ordo ſedentiū in cōcilio vl'i: ponit li.iij.cap. xxvi.poſt ꝑncipiū

p Apa ē vniuerſalis pōtifex ⁊ rector catholicus eccleſie: vt dicitur lib.i.cap.xvij. ibi Ad quintum dicit ⁊c̄.
Papa poſſet dici rex ſi vellet.li.ij.ca.iiij.in ſolutiōe ſecūdi argu.in reſpōſione replice
Papa quō ē ſpōſꝰ eccl'ie oñr li.ij.c.xx ij. ꝑ to.
Papa ſeu pontifex romanꝰ eſt ſucceſſor beati petri in ꝑmatu epali:li.ij.c.xxxvi.ꝑ totū
Papa ē vicariꝰ xp̄i ⁊ eius locūtenēs in terra lib.ij.ca.xxxvi.per totū.Et babꝫ ꝑmatū ſuū immediate a xp̄o:li.ij.cap.x xviij. Cōtra qđ ſūt inſtātie ca.xxxix. ⁊ ſoluūt enbꝰ ſeq̄ntibꝰ Quō aūt ꝑmatū ſuū ſecūdario babuit a concilijs oſtēdit ca.xli.in medio.Et quō a cōſtātino imparore.ca.xlij per totū.
Papalis ptās a nullo alio q̄ a deo reſtringi aut ampliari poſſe oſtēdit li.ij.ca.xliiij ꝑ to.
Papalis ptās quā ⁊ vnde bēat iuriſdictiōez coactiuā oñdit ibidē ca.xlv.xlvi.⁊.xlvij. Nā cap.xlvi.oſtēdūt duo.ꝑmo quō papa eā habeat ex ordinatōe xp̄i.ſecūdū quō nō ab imperatore nec a ſeculari poteſtate.
Pape obediēdū eſſe.req̄re Obedire ⁊c̄.Jtez
Papalibꝰ ſtatutis obediēdū ē.li.ij. ca.l. ꝑ to.
Papa cur eligat ⁊ nō ſuccedat nec inſtituat a papa adbuc viuēte:oſtēdit li.ij.ca.li. ꝑ to.
Papalis ptātis plenitudo.vide.ſ.plenitudo
Pape inſtitutio a xp̄o ꝑ petrū cur magis cōtinuet in papa q̄ epoꝝ aut curatoꝝ ꝑ apl'os ⁊ diſcipulos:oſtēdit li.ij.ca.lxiij.ibi. Ad decimumquintū ⁊c̄.
Papa ē immediatꝰ ꝑlatus ⁊ iudex omniū fidelīū:⁊ facere pōt q̄cq̄d inferiores ꝑlati poſſunt:vt ꝓbat li.ij.ca.lxv.ꝑ totū.
Papa iuriſdictōis auc̄tate ſuperior ē tota vl'i eccl'ia:vt oñdit li.ij ca.lxxx.ꝑ totū.Cōtra qđ inſtātie poſite,c.lxxxi.ſoluūt in ca.ſeq̄ntibꝰ.
Papa quō eſt pater ⁊ filiꝰ eccleſie:oſtenditur libro.ij.ca.lxxxvi.in medio.
Papa an ſit dñs rerū eccleſiaſticarū oñr li.ij. ca.lxxxviij ꝑ totū.Et quō eſt rex. ⁊ eccl'ia regina:oñr ibiđ.c.ſequēti.⁊.c.cxiij.ꝑpōne ſc̄da
Papa extra caſū hereſis nō hꝫ iudicē ſuꝑiorez in t̄ris.li.ij.ca.xciij ꝑ to.Sꝫ obijcit i ſeq̄ntibꝰ
Papa quō ꝑ hereſim notoriā cadat a papatu oſtēditur.li.ij.ca.cij.circa principium.
Paparū depoſitorū hyſtorie:ibiđ ca. ſequēti.
Papa nō poteſt ſe ſubmittere alteri aut ptātem cōcedere:vt aliq̄s tanq̄ iudex eiꝰ poſſet in eū vti claue exterioris iudicij.li.ij.ca.ciiij. per totū.vñ ſequit ibiđ ꝙ nō pōt deponi.Cōtra qđ ſiunt inſtantie.ca.cv.⁊ ſoluūt in eođ.
Papa quō admonēdꝰ ſit a ſubdit ſi in moribꝰ turpit errauerit:oñr ibiđ.ca.cvi.ꝑ totum.
Papa habet determinare ea que fidei ſunt et ſacre ſcripture ſenſus interpretari atqꝫ alioꝝ quorūcūqꝫ dicta vel opa approbare vel reprobare vt oñr.li.ij.ca.cvij per totum.
Pape decreta vel decretales quō debeāt ab oībus ſuſcipi:oñr li.ij.ca.cviij.ꝑ totum.
Pape iudiciū in hiis que fidei ſunt errare non poſſe:oñr li.ij.ca.cix.⁊.cx.Cōtra qđ ſūt inſtātie ca.cxi.⁊ ſoluūtur ca.cxij. Ubi oſtēdit i ſolutione ſexti argu.ꝙ papa quiđ errare poteſt ſed nō apoſtolice ſedis iudicium.
Papa quā iuriſdictōez habeat in tp̄alibꝰ:oñr li.ij.ca.cxiij.ꝑ totū.Qualit aūt pape iure ꝑncipatus ſui cōpetat hēre iuriſdictionē in tp̄alibus in toto orbe xp̄iano:oñr ibiđ ca. cxiiij. ꝑ totū.vbi oñr de oībus cauſ poſſe iudicare.
Papa ſolus hꝫ legitime cōgregare ꝯciliū vl'e lib.iij.ca.vi.ꝑ totū.Contra qđ ſiunt inſtātie ca.vij.que ſoluūtur ca.viij. Jn quoꝝ.iiij.v.et vi.ſolutionibus oſtēdit quō ꝯtra papā ſuſpectum de hereſi ſit procedendum.
Papa aut eiꝰ legatus hꝫ in ꝯcilio vl'i preſidere:vt oñr li.iij.ca xxij.per totum.
Papa hꝫ oīa q̄ in ꝯcilio ſiunt principaliter auctorizare:li.iij.ca.xxxij.q2 ab eo hꝫ ꝯciliū immediate auc̄tem ſuā vt ꝓbatū eſt ibiđ.c. xxviij.
Papa debet a cōcilio vl'i:imo ab oībus xp̄ifidelibus honorari.li.iij.ca xxxvij.ꝑ totū. Ubi oſtēdit etiā pena nō honorantiū eum.
Papa ꝓ diuerſitate rerū tp̄m ac ꝑſonarū pōt ſententiā ſuā mutare:li ij.ca.l.poſt medium.
Pape ſolꝰ eſt indulgentiā plenariā ꝯcedere vt oñr.li.iij.ca.xliij.ibi Ad tertiū ⁊c̄.
Papa eſt auc̄te iuriſdictionis ſuperior ꝯcilio vl'i.li.iij.ca.xliiij.ꝑ totū.⁊ ca.xxiiij.in fine.
Papa nō obligat ſtatutis ſynodoꝝ aut cōciliorꝝ:vt oñr li.iij.ca.li.ꝑ totū.vñ ꝯciliū vl'e nō pōt facere ꝯ cū decretū irritās ibidē.c.lij.ꝑ to.

Questionum dif

Regnū quomo

Acramēta eccle

Summe de ecclesia dñi Johānis de Thurrecremata sancte Romane ecclesie tituli sancte Marie in transtyberim presbyteri cardinalis sancti Sixti vulgariter nuncupati: prologus seu proemium feliciter incipit. In quo auctor ipse ⁊ causam sui instituti quare hoc opus composuerit: ⁊ diuisionē sue summe quā in quattuor libros distinxit: dilucide nobis explicat.

En lectulū Salomonis ambiunt sexagita fortes ex fortissimis israel: omnes tenētes gladios in manibus: ⁊ ad bella doctissimi. Uniuscuiusq; ensis sup femur suū: ꝓpter timores nocturnos. Canticoꝝ. iij. Inter cetera singularis dilectionis signa: quib⁹ celestis sponsus dei fili⁹ spōsam suā sanctā vniuersalē ecclesiaz sincero amore cōplecti facile cerni pōt illud euidēs extat signū: ꝙ ei cōtra antiquum serpentē humane salutis ꝑniciosissimuz hostē in custodiā ⁊ presidiū firmūq; tutele munimē ꝓuida superni cōsilij dispēsatiōe delecta est primat⁹ celestis illa: quā ⁊ angelicā dicim⁹: inuictissime ꝟtutū milicia. de qua dñs p Esa. c. lxij. ait. Super muros tuos hierusalē posui custodes. Dehinc milicia terrestris catholicoꝝ scȝ doctoꝝ cet⁹: quoꝝ studij atq; industrie potissima cura esse debet ꝯtra tēptatoris insidias ecclesiā tueri: vt catholica fides in ea ab om̄i errorū contagione cōtra hereticos immaculata seruetur. ⁊ pax ⁊ vnitas aduersus scismaticos

Zach. ij. imperturbata cōsistat. de quib⁹ per Zachariā dñs ipse locut⁹ est. Circūdabo domū meā. i. vt glo. explicat ecclesiā: ex his q̃ militant mihi quos milites xp̄i fidē pacēq; tuētes ecclesie spiritus sctūs describens: a magnitudine roboris animi. a zelo feruentissimo fidei. a strēnuitate bellandi. ab amplitudine sapiētie. deniq; ab infatigabili ꝓuidētia in verbis ꝓpositis ait. En lectulū salomonis ambiunt sexaginta fortes. Sane si vnq̃ xp̄i militib⁹ incubuit quos esse doctores catholicos dixim⁹ fortib⁹ accinctos gladijs validissimisq; munitos armis salomonis lectulū ambire: ⁊ illū peruigili circūspicere custodia: ne aliq̃ simplicitate mentis capti vel errore ducti: aut aliq̃ fallentis astutie calliditate decepti: de castris pereāt ecclesie: id maxime nouissimis diebus nostris eis incūbit. Quippe cū eos eo maiore vigilātia maioreq; cum fiducia esse oporteret: quo aduersarij subtiliore acrioreq; insidiantur astutia. Insurrexerūt nāq; hoc nostro lugēdo tēpore pestilentes quidā hoīes spū ambitiōis inflati: q̃ diabolico instinctu fraudeq; nimis excitati falsa dogmata tam circa potestatē ecclesiasticam q̃ secularē: ⁊ sanctoꝝ patrū doctrinis penit⁹ alienā ꝑniciosis ausib⁹ introduxerūt: q̃b⁹ vniuersalē ecclesiam acerrime oppugnādo magnis illā vulnerib⁹ grauit̄ afficerēt. velle siquidē visi sunt inanib⁹ suis disputatōib⁹ vnitatē ecclesie discerpere: claritatē nobilitatis ei⁹ confundere: datū vero diuinit⁹ ordinē subuertere ⁊ speciositatē decoris ei⁹ turpiter offuscare: apostolice insuper sedis q̃ fidei magistra cunctarūq; ecclesiarū mater est: ꝑmat⁹ gloriā supremāq; ei⁹ auctoritatē diuinit⁹ cōcessam deꝑmere ⁊ labefactare mōliri sunt. Uniuersum igit̄ ecclesie corpus ita ꝑturbāt: vt nihil ex ipius corporis cōpage incōcussū insauciatūq; euadere videat̄. Cū itaq; hoꝝ impioꝝ hominū sacrilege assertiones tanta impietate ꝯtra dei ecclesiam ⁊ apostolicā sedē crassent̄: vt nō solū euāgelice veritati aduersent̄: sed mltis scismatibus ⁊ errorib⁹ animarū periculis ꝑncipū dissensionibus ⁊ scādalis populoꝝ vie ꝑ eos parate sint: luculēter quisq; intelligere pōt ꝙ nō portionē aliquā ecclesie: sed ipa xp̄iane religionis conari videantur fundamēta conuellere. Quocirca merito p catholicos doctores celeri festinatōe illis est occurrēdū: ⁊ fidei inexpugnabilib⁹ armis ꝗ̄citissime resistendū. Quoniā vt ait Leo papa: in talib⁹ casib⁹ non caret suspitione taciturnitas: q̄ occurreret veritas si falsitas displiceret. Hinc nos Johānes de turrecremata sancte romane ecclesie tituli sancte Marie in trāstyberim presbyter cardinalis sancti Sixti vulgariter nūcupatus: zelo fidei inexpugnabilib⁹ armis ꝗ̄citissime resistēdum ⁊ honoris sponse xp̄i vniuersalis ecclesie pulsi: licȝ nō satis ad rem tātā periti: satis debito nr̄o ⁊ dignitatis loco facere optantes. ne etiā in hac nimis graui causa taciturnitatis culpe teneamur obnoxij: aduersus hui⁹ ecclesie dei ⁊ primat⁹ sancti Petri aduersarios: iuxta vires ingenij nobis desuper crediti librū quē summā cōtra ecclesie ⁊ ꝑmat⁹ aplī Petri aduersarios censuim⁹ esse appellādū opitulāte dño cōdidim⁹. In quo ex scrpture diuine radicib⁹ ⁊ patrū sanctoꝝ irrefragabilib⁹ sentētijs ꝑdictas impioꝝ hoīm assertiōes abunde (vt arbitramur) ꝯfutatas a cordib⁹ fideliū repellēdas eē ostēdim⁹: quoꝝ vanis obiectiōib⁹ r̄nsis subiectis ab eoꝝ infestatōe lectulū. i. ecclesiam xp̄i ex dauidica turre clipeis pēdētib⁹ tutatā premunitāq; ꝓ nostra ꝟtute reliq̄m⁹. Scripsim⁹ autē hec rudi sermone scholasticū morē secuti q: vt ait Augustin⁹ ꝯtra Manicheū. Non ornato politoq; sermone: sed reb⁹ manifestis cō

Diuisio summe.

uincēda est vanitas hereticoꝝ. Quā summā in q̄ttuor libros distinxim⁹. Quoꝝ pm⁹ titulum habȝ de vniuersali ecclia. Secūdus de ecclesia romana ⁊ pōtificis eius pmatu. Terti⁹ de vniuersalib⁹ cōcilijs. Quart⁹ de scismatiq̄ ⁊ hereticis. Verūetiā licȝ in his nr̄is scriptis sicut ⁊ in quibuscunq̄ alijs semꝑ studuerim⁹ nō ꝑ volūtatis nostre appetitu de reb⁹ scribere: sed q̄ruȝ de thesauris dn̄icis aut a sanctis patrib⁹ vel p̄clarissimis sacre theologie ꝓfessorib⁹ studiosa diligētia summa cū fide accipe potuim⁹. Nihilomin⁹ q2 nulla penit⁹ inflexibili animositate dixisse voluim⁹: nisi q̄ iuxta fid. i orthodoxe regulā aut sanctoꝝ patrū approbatissimas sentētias dicēda venīūt: hoc op⁹ opitulante nob's diuinitate iam absolutū sancto dn̄o nostro Nicolao pape quinto: qui hoc nr̄o euo diuine gr̄e munere cū multa meritoꝝ claritate in cathedra petri dignissime seder. Cuius fides vt beat⁹ Sixtus p̄decessor ei⁹ in ca. memor. xxiij. q. i. ait. Nullā heresim fouet: sed o'es heres s destruit: corrigendū emēdandūq̄ offerim⁹ dicētes cū btō Hiero. Hec ē fides papa brissime quā in catholica didicim⁹ ecclia quāq̄ semꝑ tenuim⁹: in q̄ si min⁹ perite aut parum caute forte aliquid positū est: emēdari cupim⁹ a te: qui petri ⁊ sedē ⁊ fidē tenes. Si aūt nostra ꝯfessio apostolat⁹ tui iudicio ꝓbat: quicunq̄ me culpare voluerit se imperitū ⁊ maliuolū: vel nō etiā catholicū sed hereticū comprobabit.

Capitulum primū de nomine ecclesie et differentia eius a nomine synagoge.

Capitulū I
Ecclia ⁊ synagoga q̄d differant.

E ecclesia cum b adiutorio om̄ipotētis dei locuturi a q̄d nois ecclesie inchoabimus. Vt aūt dicit venerabilis Beda exponēs illud Prouerb. v. Pene fui in om̄i malo in medio ecclie ⁊ synagoge. Ecclesia ⁊ synagoga greca noia sunt: ⁊ vnā eandemq̄ rem significāt. Latine cōuentū scȝ plurimoꝝ ad inuicē. Si aūt subtili⁹ distinguant ecclia cōuocatio: synagoga ꝯgregatio interpretat. Quia aūt vox ⁊ cōuocatio ꝓprie est rationalis creature: ꝯgregatio vero etiā irrationalis creature eē pōt. Vnde Gen̄. i. dicit. Cōgregent aque q̄ sub celo sunt. Et gallina etiā dr̄ ꝯgregare pullos suos. Math. xxiij. Cumq̄ inter hoīes soli rationales habendi sunt fideles: verbū rationabile fidei audiētes ⁊ mente ꝑcipiētes. vet⁹ ille hebreoꝝ populus q̄diu in vni⁹ veri dei fide ⁊ cultu ꝑmansit. vtroq̄ noie ecclia scȝ ⁊ synagoga vocat⁹ legit. sicut i multis sacre scripture locis patet. Vnde Numeri xvi. vocat synagoga vbi dr̄. Insurrexerūt contra Moysen ducēti q̄nquaginta viri ꝓceres synagoge. Itē in eodē li. c. xxii. Idē ppl's ecclesia legit noiat⁹: vbi moysi dictū est. Cur eduxisti ecclīam dei in solitudinē. post aduentū aūt saluatoris nr̄i ppl'o iudeoꝝ: exceptis paucis i xp̄m credētibus: infidelitatis tenebris obcecato: gr̄a distinctionis sicut partita sunt noia vt pars illa hebreoꝝ q̄ lumē dei nō receperūt q̄si irrationabiliū aialiū ⁊ brutoꝝ cōgregatio synagoga tantū dicta sit. Pars vero hebreoꝝ ⁊ alioꝝ q̄ in xp̄m crediderunt ecclia ⁊ nūq̄ synagoga sit appellata. Vn̄ btūs Augu. sup ps̄. lxxxi. tractans illud. Deus stetit in synagoga deoꝝ. i. populoꝝ israelita in confirmationem eoꝝ q̄ dixim⁹ dicit. Ipsoꝝ ꝓprie synagoga dici solet: q̄uis ⁊ ecclia dicta sit. Sed nostrā apl'i synagogā nūq̄ dixerūt sed semꝑ ecclīam siue discernēdi causa: siue q̄ inter cōgregatōnē vn̄ synagoga: ⁊ cōuocatiōnē vnde ecclia nomen accepit aliq̄d distet: q̄ scȝ ꝯgregari ⁊ pecora solent ac ipsa ꝓprie quoꝝ ⁊ greges ꝓprie dicimus: cōuocari est magis vtentiū ratiōe sicut sunt hoīes. hec Augu. Et sunt etiā v̄ba Isidori viij. li. Ethimol. c. viij. Vt notet ergo iudeorū infidelitas dicta est eoꝝ synagoga i. cōgregatio quasi pecoꝝ ⁊ indiscretoꝝ. Et vt fidelitas nostrā ipso vocabulo innueret: nr̄a dicta est ecclia. i. cōuocatio q̄si rationabiliū ⁊ discretorum. Vn̄ de ecclia dr̄ in ps̄. xxxiiij. Confitebor tibi in ecclia magna ⁊ in ppl'o graui laudabo te. Popul⁹ eni ecclie inq̄t Albertus magnus dr̄ esse grauis maturitate virtutū ⁊ illi soli sunt qui rationē colunt ⁊ rōnabiles dei voces intelligūt ⁊ audiūt vocatōnē xp̄i. Habem⁹ iam ex dictis q̄d nois ecclie. ex q̄bus illico colligit noticia ei⁹ q̄d sit ecclia s̄m rem. Est eni catholicoꝝ siue fideliū collectio. vt de ꝯse. di. i. in. c. ecclia habet. Siue ecclia est vniuersitas fideliū q̄ vnius veri dei cultu: vni⁹ fidei professiōe ꝯueniūt. Vn̄ glo. i. ad Thi. iij. sup illud Q̄d est ecclia dei viui: dicit. Ecclia est cōuocatio multorū ad vnius dei cultū. De q̄ ecclia aplus ad Ephe. in. c. v. sic loquit Xp̄s dilexit ecclīam ⁊ tradidit semetipsum ꝑ ea vt illā sanctificaret mundās eā lauacro aque in verbo vite vt exhiberet eā ipse sibi gloriosam ecclīam ⁊c̄. Et. j. Propt hoc relinquet homo patrē ⁊ matrē suā ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erūt duo in carne vna Sacramentū hoc magnū est: ego aūt dico in xp̄o ⁊ in ecclia. In q̄bus v̄bis beatissim⁹ Paulus q̄ttuor videt tangere causas ipsius ecclie: videlȝ efficientē: materialē: formalē: ⁊ finalē. ex q̄bus ꝑfecta colligi pōt noticia nature ipi⁹ ecclie. Dicit eni Aristoteles. i. posterioꝝ. Tūc

eẽ vnũquodq̧ pfecte arbitramur cognoscere
cum oẽs eius causas cognoscim⁹. Causa effici-
ens ecclie duplex distinguit᷑. vna p̄ncipalis ⁊
alia instrumentalis. Principalis est ipse xp̄s
q̄ plãtator est ⁊ fundator ecclie. Vñ Jerem. ij.
ait. Ego te plãtaui vineã electã oẽ semẽ verũ.
Et Math. xvi. ait petro. Sup hanc petrã edi-
ficabo ecclesiã meã. Et hanc causam efficiẽtẽ
ecclie tangit aplus ad Ephe. v. dicẽs. Xp̄s ca-
put est ecclie ⁊ saluator corporis ei⁹. vbi glo.
in q̄t. Xp̄s est rector ⁊ actor ecclie. Causa vero
instrumẽtalis ecclie dicunt᷑ ipsa sacramẽta q̄
a xp̄i passione habẽtia v̄rtutẽ tanq̄ instrumen-
ta diuine pietat᷑ disponũt ⁊ operant᷑ ad edifi-
cationẽ ⁊ formationez corporis ecclie. Ait eñ
Aug. sup ps̄. Quãdo dormiuit in cruce xp̄s si-
gnum gestabat imo implebat qḋ significatus
erat in adã: q꞉ cũ dormiret adã costa illi detra-
cta est ⁊ eua facta. Sic ⁊ dñs cuz dormiret in
cruce lancea latus ei⁹ pcussum ẽ ⁊ sacramẽta
fluxerũt vnde facta ẽ ecclia. Jtẽ glo. Aug. ad
Ephe. iiij. Dormiuit adã vt fiat eua. Moritur
xp̄s vt fiat ecclia. dormiẽte adã fit eua de late-
re. mortuo xp̄o lancea latus pcutit᷑ vt pfluant
sacramẽta q̄bus formet᷑ ecclia. Baptism⁹ v̄o
precipue ad hanc corporis ecclesie formatiões
int᷑ alia sacramẽta dr̄ cooperari: q̄ basis ẽ alio-
rum ⁊ ostiũ quo q̄s xp̄o incorporãdus ecclesi-
am ingredit᷑. Vñ glo. sup illud Geñ. vi. Osti-
um autẽ arche pones in latere deorsum: dicit.
Nemo intrat in ecclesiam nisi p sacramẽtũ re-
missionis peccatoꝝ qḋ de latere xp̄i apto ema-
nauit. Hanc aũt causam efficientẽ instrumen-
talẽ formatiõis corporis ecclie tangit apl̄s in
verbis supradict᷑ vbi ait. Mundãs eam laua-
cro aque. s. sanctificate vt ait glo. in verbo vi-
te. i. quo datur vita. Quo accedẽte ad elemen-
tum fit sacramentũ quo sanctificat⁹ homo ac-
cipit vitã eternã inq̄t glo. Causa aũt materia-
lis sunt ipsi fideles: quã apl̄s tangit in nomie
ecclie dicẽs. Dilexit eccliam. ecclia aũt vt di-
ctum est: collectio fideliũ ẽ. Causa aũt finalis
ecclie duplex est. Vna in p̄senti. s. sanctifica-
tio eius. ⁊ hec tangit᷑ ab aplo cũ ait. Vt illam
sanctificaret. gl. iustã bone vite. Secũda est fi-
nis vltim⁹ q̄ expectat᷑ in alia vita: ad quẽ per-
ducenda est ecclia qñ introducet᷑ in thalamũ
sponsi: que est adeptio supne beatitudinis. Et
hanc cãm tangit apl̄s in v̄bis superiorib⁹ vbi
ait. Vt exhiberet ipse sibi eã gloriosam. glo. in
aĩa ⁊ in corpore rutilãtẽ geminata stola deco-
ratã. Causa vero formalis est vnitas corporis
mistici cum xp̄o. Et hanc tangit aplus cũ ait.
Erunt duo in carne vna. sacramentũ hoc ma-
gnũ est in xp̄o ⁊ in ecclia. q꞉ vt ait glo. Coniu-
galis copula signũ est spũalis vnitat᷑ xp̄i ⁊ ec-
clesie. Et ita patet q̄ plene beatissimus apl̄s
in auctoritate predicta quadruplicẽ causaz ec-
clesie describat. Et hoc tantũ a nobis dictum
sit vt q̄d nois ⁊ q̄d rei ipsi⁹ ecclie. Ex q̄b⁹ apte
cõfutat᷑ hereticoꝝ stulticia q̄ cõgregationes
suas ecclesias vocant: cũ magis synagoga sa-
thane dicẽde sint. ſm illḋ Eccli. xxi. Stuppa
collecta synagoga peccantium.

Capitulum. ij. de varia acceptione hui⁹ nois ecclie. Caplm. II

Ecclesia varie accipitur

QVoniã varijs ⁊ diuersis modis nomẽ ecclie
tam in sacra scriptura q̄ apd̄
sacros canones legim⁹ accipi
Vt manifestius fiat sub qua significatione de
ecclia sum⁹ locuturi oportunũ nobis visuz est
in hoc p̄ncipio varietatẽ acceptõnis illi⁹ pre-
mittere. Pro quo sciẽduz q̄ ecclie nomẽ aliqñ
capit᷑ p domo materiali diuinis laudib⁹ ⁊ ora-
tioni dedicata illo genere locutiõis quo cõti-
nens nomen solet accipere cõtentũ. sicut vas
argenteũ vel aureũ vel de alio metallo in quo
xp̄i sanguis cõtinet᷑ noiat᷑ calix sanguinis xp̄i
Et dom⁹ in q̄bus scholares ad audiendã do-
ctrinã ⁊ doctores ad docẽdũ cõueniũt: schole
nominant᷑. Sic pari modo locus in quo fit cõ-
gregatio ⁊ conuocatio fideliũ ad aliq̄ diuina
opera ꝯsumãda cõmuniẽ ⁊ rõnabilit᷑ vocat᷑ ec-
clesia. qḋ triplici rõne cõuenire ostẽdit᷑. Pri-
mo q꞉ in tali domo fit fidelium cõuocatio ad
audiẽdã fidei doctrinã. Vñ pro hac causa cõ-
stitutus ẽ beatissimo petro locus. s. cathedra
in antiochia. Unde de eo cantat᷑ illud ps̄. xvi.
Exaltent eũ in ecclia plebis: ⁊ in cathedra se-
nioꝝ laudent eum. Et de xp̄o dr̄ Luc. xviij. Et
erat quotidie docẽs in tẽplo. Secũdo loc⁹ ille
rõnabilit᷑ dr̄ ecclia: q꞉ ibi fit cõgregatio ⁊ con-
uentio fideliũ ad orãdũ ⁊ b̄ndicendũ deũ: atq̧
ad impetrãdũ diuinitat᷑ auxiliũ. Vñ Judith.
vi. Conuocat⁹ oĩs pplus p totã noctẽ intra ec-
clesiã orauerũt petẽtes auxiliũ a deo. Et. i. ad
Coꝛ. xi. dicit apl̄s. An eccliam dei cõtemnit᷑.
glo. i. domũ orõnis. Tertio loc⁹ ille materialis
merito ecclia dr̄: q꞉ in ea fideles ꝯgregant᷑ ad
offerenda sacrificia deo ⁊ suscipiẽda diuina sa-
cramẽta q̄bus ipsa format᷑ ⁊ decoratur ecclia.
Vñ Deutero. xij. dicit ita dñs. Ad locum quẽ
elegerit dñs deus noster de cũctis tribub⁹ ve-
stris vt ponat nomẽ suũ ibi ⁊ habitet in eo ve-
nietis ⁊ offeret᷑ in loco illo holocausta ⁊ victi-
mas vestras decimas ⁊ p̄mitias manuum ve-
strarũ ⁊ vota atq̧ donaria. Et idem in. c. xvi.
Secũdo nomẽ ecclie inuenit᷑ accipi p vni-
uersitate oĩm fideliũ tam viatoꝝ q̄ cõprehẽso-

rum hoim.s.et angelorum. De quo apls ad Eph.i. de xpo loquens inquit. Ipsum dedit caput sup oem ecclesiam.glo.q in celo et q in terra e. Tertio accipitur pro vniuersitate fideliu hoim tantu. sicut ad Ephe.v.vbi apls ita loqtur.Christus caput ecclesie est ipse saluator corporis eius.Et.i. Xps dilexit ecclesia et tradidit semetipsum pro ea. Planu est aut q xps no est mortuus pro angelis:sed pro hominibus qbus in salute natus est. Quod manifeste innuit angelus q ad pastores
Luce.ij. loques ait.Ecce euangelizo vobis gaudiu magnu qd erit omni populo:qr natus e vobis hodie saluator q est xpus dns in ciuitate dauid.

Ps. xli. Quarto legitur ecclesia assumi pro vniuersitate oium fideliu viatorum.sicut in ps. Erit apud te laus mea in ecclesia magna.glo.in toto orbe.non modo in africa vt aiunt donatiste.Et Aug.sup eode.Ecclesia magna qd est fratres numqd exigua pars orbis terraru ecclesia magna est? An ecclesia magna totus orbis est?

Quinto accipitur eccla pro vniuersitate vnius puincie aut vnius familie. Sicut ad Ro.vlti. Salutat vos Gaius hospes meus et vniuersa ecclesia.glo.puincie vnde gaius erat. Ite ii. ad Cor.i. Paulus ecclesie dei q est corinthij id est omnibus fratribus ecclesie corinthie. hoc modo distinguimus ecclesia romana:ecclesiam toletana:ecclesia gallicanam:et germanicam

Sexto ecclesia accipitur pro vniuersitate fidelium habentiu fide charitate formata.sicut Sapientie.iij. Filij sapientie ecclesia iustorum et natio eorum obedientia et dilectio. Septimo aliq per ecclesia accipiunt predestinatorum siue electorum tantu vniuersitate inducentes pro se illud.i.Thi.ij. Nouit dns q sunt eius.vbi glo.ita dicit. Quos presciuit futuros conformes fieri imagini filij sui.i.predestinauit:vocauit:iustificauit:et glorificauit.Seqtur numerus taliu est hortus conclusus:fons signatus:puteus aq viue:paradisus cu pomorum fructibus. Octauo eccla accipitur pro presidentibus tantu in ecclesia. sicut Math. xviij.vbi di. Si peccauerit in te frater tuus et c. dic ecclesie.glo.crisostomi.id est his q presunt Hoc modo accipitur in.ca.si peccauerit.i.q.i. vbi glo.sup illud dic ecclesie:exponit.i.sacerdoti. Nono ecclesia accipitur pro subditis tantu alicuius plati.sicut Act.xij.vbi habetur. Oratio aut fiebat ab eccla sine intermissione ad deu pro eo.s.petro q eccle platus erat.Item Act.xx. Paulus maioribus ecclesie ephesi inqt. Attendite vobis et vniuerso gregi in quo posuit vos sps sanctus regere ecclesia suam. Decimo sumitur ecclesia pro maioribus et potioribus in ecclesia siue sint ecclastici siue laici.sicut sumitur iij.Regu.x.vbi di.Conuertit rex facie sua et benedixit omni eccle israel.vbi ecclesia no pro vniuerso israel accipitur:cu totus pplus ibi presens no fuerit:sed vt ex pncipio capituli colligitur pro maioribus natu et pncipibus tribuu q tunc ibi congregati erat. Pari modo accipitur.i.Paralyp.xxix vbi di. Locutus est Dauid rex ad oem ecclam ibi tamen tantu primates tribuu conuenerat.Ite hoc modo accipitur ecclesia ad Ephe.iij.vbi di. Ut innotescat pncipibus et potestatibus celestibus per ecclesia.glo.i.per aplos in eccla predicantes. Undecimo ecclesia accipitur pro psonis minoribus siue inferioris gradus in ecclesia. sicut e illud Act.xv.Suscepti sut ab eccla et ab apostolis et a senioribus. Et iteru in eode. Placuit aplis et senioribus cu omni ecclesia eligere viros ex eis.vbi glo.interli.inqt.Preter aplos et seniores. Duodecimo ecclesia accipit pro solis ecclesiasticis viris siue pro solis clericis.sicut.lxiij.dist. ca.i.vbi di. Nullus quisqs seculariu pncipu vel potentu vel alterius dignitatis laicus aduersus comune ac consonante atqz canonica electione ecclesiastici regiminis agere attentauerit anathema sit donec obediat et consentiat quicqd ecclesia de ordinatoe ac electoe pprij presulis se velle monstrauerit. Decimotertio eccla accipitur magis stricte no pro omnibus clericis sed pro maiori parte clericorum. pbatur in.ca.aplica.lxi. dist.vbi di.q q ab eccla electus e si altero dignior inuentus fuerit et canonice electus consecretur vbi glo.inqt. Hic accipitur eccla pro maiori pre eligentiu. Decimoqrto accipitur eccla strictius pro solis canonicis matricis ecclesie. et sic sumitur extra de ver.sig.c.cu clerici.vbi di.q cu qs prestat iuramentu fidelitatis alicui ecclesie:no intelligitur totus clerus illius diocesis:sed tantu eps et canonici matricis ecclesie:q vacante sede sunt ecclesia hoc modo dicta.sicut ex eode.c.colligitur.

Decimoqnto ecclesia accipitur pro forma alicuius sacramenti ecclesie. sicut e illud Aug.in li. sententiaru prosperi.et habetur.i.q.i.in.c.extra.vbi d.cit.Extra catholica ecclesia no est locus veri sacrificij.glo.i.extra forma eccle. Et hoc modo etia ponitur sanctus Tho. verbu eccla in.iiij. sententiaru.di.xiij. Decimosexto nome eccle aliqn sumitur pro auctoritate.sicut in.c.quodcuqz xxiiij.q.i.vbi di.Si hoc verbu.s.quodcuqz ligaueris tantu petro dictu e no hoc fecit ecclesia. glo.archi.i.auctoritas eccle. Nos vero de hac tam varia acceptone nominis eccle sub ea sola rone de eccla in seqntibus agemus qua eccla collectio siue vniuersitas dicitur fideliu:sicut in sequenti capitulo tangemus.

Capitulum.iij sub qua significatioe de ecclesia habendus sit sermo in consequentibus:vbi declaratur q in ecclesia sint boni et mali simul permixti.

III
quō in
accipiẗ

Um aūt de ec=
clesia vniuersali ⁊ ſm cōditio
nem presentis status loq̄ ꝓpo
suerim⁹: qꝛ loq̄ de ea ⁊ eius mē
bris ſm conditionē status futuri supgreditur
intellectus nostri virtutē cū soli deo cognit⁹
sit numerus electoꝝ in supna felicitate locan
dus. Ecclesiā in ea significatōe in p̄sentiarū
accipim⁹ ſm quā ecclia catholicoꝝ collectio
siue fideliū vniuersitas describiẗ. Fideliū di=
co: siue sint p̄destinati siue nō: siue in charita=
te existant siue non: dū tn̄ catholicā fidē tene=
ant integrā ⁊ pastoris sui censura ab ecclesia
nō sint p̄cisi. Hic aūt modus acceptiōis vni=
uersalis ecclesie ē cōuenientioꝛ ꝙ̄ mod⁹ ille sub
quo q̄daꝫ errātes dogmatizarūt: ꝙ sctā ⁊ vni=
uersalis ecclesia dicēda sit tm̄ vniuersitas pre
destinatoꝝ siue charitatē habētiū. Cuius con
ueniētie ratio mltiplex assignari pōt. Primo qꝛ
hic modus accipiēdi ecclesiā vniuersalē: vt. s.
dicat collectionē siue vniuersitatē fideliū siue
bonoꝝ siue maloꝝ: est magis ꝯformis sacre scri
pture ⁊ sctōꝝ patrū dictis. in cuius clarissimuꝫ
argumētū xp̄s in euāgelio sctām vniuersalē ec
clesiā multis legiẗ cōparasse rebus q̄ mixturam
maloꝝ cū bonis simul patiunẗ. de q̄b⁹ exēpla
pauca p̄feramus in mediū. ait eñ Math. xiij
Simile ē regnū celoꝝ sagene misse in mari: et
ex omi gn̄e pisciū ꝯgregāti. Sup quo dic̄ btūs
Greg. i homel. Sctā ecclesia cōparaẗ sagene
misse i mari ⁊ ex oī gn̄e pisciū ꝯgregāti: qꝛ nūc
bonos malosq̄ cōiter q̄si ꝑmixtos pisces fidei
sagena ꝯtinet. ſꝫ littus sctē ecclesie. i. finis in=
dicat sagena q̄d trahat. Itē idē Greg. in alia
homel. Boni soli nusq̄ sūt nisi i celo: ⁊ mali so
li nusq̄ sūt nisi i inferno. hec aūt vita q̄ int̄ ce=
lum ⁊ infernuꝫ sita ē: sic in medio subsistit ita
vtrarūq̄ partiuꝫ ciues cōiter recipit. quos tn̄
sctā ecclia ⁊ nūc indistincte suscipit ⁊ postmo=
dū in egressione discernit. hec Greg. et habeẗ
xxiij. q. iiij. c. hec aūt vita. Itē in eodē. c. euāge
lij xp̄s ecclesiā cōparat agro: in q̄ simul cū bo
no semie inuēta sūt orta zizania: ⁊ Math. iij.
Aree ea rōne ecclia legiẗ cōparata. qꝛ quēad=
modū in area simul cū granis palee ꝑmisceñ
ita in vniuersali ecclia mali cū bonis simul cō
tinenẗ. vn̄ btūs Aug. d̄ fide ad petrū. c. iiij. ita
Parte.ij. dic̄. Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites areā
dei eē ecclesiā catholicā ⁊ intra eā vsq̄ in finē
seculi frumēto paleas ꝯtineri: hoc ē bonis ma
los sacramētoꝝ cōione misceri ⁊ in oī ꝓfessio
ne siue clericoꝝ siue monachoꝝ siue laicoꝝ eē
bonos simul ⁊ malos. hec Aug. Preterea hac
de causa ecclia sctā ⁊ vlis a xp̄o legiẗ cōpara=

ta decē v̄ginib⁹ q̄rū q̄nq̄ erāt fatue ⁊ q̄nq̄ pru
dētes: Math. xxv. sup q̄ ait btūs Greg. Pre=
sens ecclia regnū celoꝝ dr̄. ⁊ qꝛ ex vtroq̄ textu
multipliciẗ colligiẗ sctā ecclia decē v̄ginibus
siᵉlis denūciaẗ. in q̄ qꝛ mali cū bonis ⁊ reprobi
cū electis sūt admixti recte v̄ginibus prudētib⁹
⁊ fatuis similis ꝓhibeẗ. hec Greg. Hac insup
rōne figurata dr̄ ecclia ꝑ archā noe: in q̄ imun
da cū mūdis ⁊ mūda cū imūdis aīalia loca=
ta simul fuisse leguñ. vbi glo sup Gen. c. vij.
ita inq̄t. Qꝛ cūcta aīaliū gn̄a includunẗ in ar=
cha significat ꝙ ex oībus gētibus ⁊ natōibus
ꝯgregaẗ ecclia. sic in disco petri mūda ⁊ imun
da sūt aīalia: sic i ecclie sacramētis versanẗ bo
ni ⁊ mali. Et sub illo verbo emisit colūbā post
coruū. ita subiūgit. Archa ꝯtinet coruū ⁊ colū
bam: ita ecclesia bonos ⁊ malos. Secūda rō
ꝯueniētie ē qꝛ huic modo acceptōis nominis ec
clesie magis ꝯuenit rō vl'is ⁊ catholice discreti
onis: qm̄ ambitu vniuersalitatis sue plures ꝙ̄ ce
teri modi ꝯtinet: imo oēs alij modi acceptōis
nois ecclie sunt tanq̄ partes eius. sic eñ apō
ciuilitatē secularē intra ambitū toti⁹ reipubli.
vna multitudo pars alterius ē. sic multitudo
domestica pars mltitudinis ciuilis. vt. i. Po=
liticoꝝ deduciẗ. ⁊ ciuilis multitudo pars mul
titudinis regni: cui⁹ ambitu oīa icludunẗ. Ita
apud rēpu. religionis xp̄iane sub hac amplitu
dine nois ecclie ſm quā dic̄ vniuersitatē oim
q̄ in catholica fide ⁊ sacramētoꝝ societate cō
ueniūt cōprehēdūẗ oēs modi alij ſm quos par
ticularius nomē ecclie accipiẗ. ⁊ ita huic mo=
do acceptōis ecclie nomē ⁊ rō vl'is ⁊ catholi=
lice discretōis plenius ꝯuenit. Tertia rō cō=
ueniētie ē qm̄ ex hoc amplioꝛ ⁊ extēsioꝛ mani=
festaẗ essentia ppl'i dei: qm̄ in gloriā ipsius dei
cedit ſm illud Prouerb. xiiij. In multitudine
populi dignitas regis: ⁊ in paucitate plebis
ignominia p̄ncipis. dr̄ aūt Baruch. iij. O isrl'
ꝙ̄ magna ē domus dn̄i ⁊ ingēs locus possessio
nis eius. De hac aūt amplissima multitudine
populi dei ita dn̄s abrahe loq̄tur Gen̄. xiij. Fa
ciam semē tuū sic puluerē terre. ⁊. j. c. xv. dicit
Suspice celū ⁊ nūera stellas celi si potes: ⁊ di
xit ei. Sic erit semē tuū. glo. i. ppl's xp̄ian⁹: cu=
ius pat̄ futur⁹ ēs i fide. vbi semē abrahe cōpa=
ratur nūc arene maris ꝓpẗ carnales ⁊ aridos
⁊ a bonis opib⁹ infecūdos. nūc aūt stellis celi
ꝓpẗ eos q̄ velut stelle v̄tutibus fulgēt. vt dic̄
glo. Hec aūt xp̄iani ppl'i amplitudo esse nota
nō posset si sctā ⁊ vl'is ecclia vniuersitas tm̄ p̄
destinatoꝝ aut collectio tm̄ i charitate existē
tiū cēseret̄. cult⁹ nāq̄ xp̄iane religionis ⁊ ipi⁹
catholice fidei sacrm̄ in q̄ catholica societas
ꝯuenit plus hꝫ noticie ⁊ experiētie apud nos

ꝙ ſcꝑtura p̄deſtinatōis ⁊ etiā ꝙ ſtatus chari
tatis. Nō eī nob̄ ita datū ē cognoſcere aliquē
eſſe p̄deſtinatū aut charitate xp̄o ꝯiunctū ſicͣ
nobis ꝯceſſuꝫ ē cognoſcere ſi q̄s ſit de religiōe
xp̄iana. vn̄ Augu. li. de bap. ⁊ habeꝛ de ꝯſe. di.
iiij. ca. Eſt vnitas eccl'ie que late ptꝫ in ſacroꝝ
videlicet ſocietate ⁊ cōmunione q̄ amplectiꝛ
cū granis etiā paleas. vbi glo. inq̄t. Eſt vni
tas q̄ late pꝫ: ſꝫ eccleſie vnitas q̄ eſt i fidei cha
ritate nō ita late patet: ſꝫ hec amplectiꝛ ſolos
bonos ſꝫ ſm̄ vnitatē ſacramentoꝝ etiā malos
hec glo. Quarta rō q̄m̄ ꝑ hoc cognoſcit vnuſ
quiſq̄ ſi ad eccleſiā pertineat an nō: in quo nō
parū ꝯſolatōnis accreſcit fidelibus poſſe hr̄e
noticiā apd̄ ſe vnūquēq̄ ſi ad eccleſiā xp̄i ꝑti
neat. Scit eīm vnuſq̄ſq̄ ⁊ cognoſcit veraciꝛ ſi
fidē habeat an nō. qđ de p̄deſtinatiōe aut cha
ritatꝭ ſtatu minime ꝯceſſuꝫ eſt cognoſcere. dicͣ
eīm Aug. Nihil ē hoi certius fide ſua q̄ crediꝛ
qđ lōgiſſimuꝫ eſt a ſenſu. Itē Aug. in li. de tri.
⁊ poniꝛ a magiſtro in. iij. ſentē. di. xxiij ꝯ idē inq̄t
ſuā videt q̄ſq̄ in corde ſuo ſi credit vel nō eē ſi
nō credit. nō ſicut corpa q̄ videmus oculis cor
poreis vel ꝑ ipſoꝝ imagines. nec ſicͣ aīam quā
cōſcimus ex motib⁹ corpis. nō ſic videꝛ fides
in corde in quo ē ab eo cuius ē: ſꝫ eā tenem⁹ cer
tiſſima ſciētia. hec ille. ex ſctūs Tho. in. iij. ſuo
ſup eodē paſſu magr̄i. Dicit aliud eſſe de chari
tate ⁊ de fide: q̄m̄ habēs fidē ſcire pōt ſe hr̄e il
lam: qđ nō ꝯtingit de charitate q̄ ex re notū ⁊
ꝑſpicuū ſit vnicuiq̄ ſi ipe ad eccleſiā vniuerſa
lem ꝑtineat qđ ad ꝑgrandē dignitatē ⁊ gr̄am
ſingularē habēdū ē a fidelib⁹. Quinta rō cō
ueniētie ē: q̄m̄ ꝑ modū p̄dictū acceptōis nois
eccleſie pax ⁊ ꝯcordia maior ſeruaꝛ i pplo dei.
Si eīm ſoli p̄deſtinati ⁊ in xp̄i charitate exiſtē
tes ad eccleſiā ꝑtinere dicerēꝛ: cū ignotū eſſet
q̄ tales forēt. nō dubiū q̄n inꝛ fideles mlťa ſciſ
mata ⁊ ſciſſure plurime orirenꝛ: ſicͣ experiētia
cognouim⁹ eo tpe q̄ dogma h̄ peſtiferū a q̄buſ
dā hereticꝭ dogmatizatū ē. q̄re dn̄s ait diſcipuꝭ
nō eſſe eradicādā ziȝaniā: ſꝫ vſq̄ ad meſſis tp̄s
cū tritico ꝑmittēdā. Mat. xiij. Et aug. ſup pſ̄
xix. tractās illđ. Cū his q̄ oderūt. dicͣ ſic. Qui
ſūt q̄ oderūt pacē? Qui ꝯciderūt vnitatē. Si
eīm pacē n̄ odiſſet i vnitate ꝑmāſiſſēt. Et. j. ca
tholica vox dicͣ. Nō ē dimittēda vnitas: nō ē
p̄ſcidēda eccl'a dei. iudicabit de⁹ đ bō is ⁊ malꝭ
poſtea. Si nūc mali a bonis ſepari nō poſſunt
ferēdi ſūt ad tp̄s. Mali i area nobiſcū eē pn̄t
in horreo eſſe nō pn̄t. Et forte q̄ hodie mali ap
parēt cras boni erūt. ⁊ q̄ hodie de bonitate ſu
perbiūt cras mali īuenienꝛ. hec ille. ⁊ Aug. in
li. de bap. ⁊ habeꝛ in. c. quāt⁹. xxiij. q. iiij. ita dicͣ
Quāt⁹ arrogātie tumor ē: ꝙta hūilitatꝭ ⁊ leni
tatis obliuio: ⁊ arrogantie ꝙta iactatio vt q̄s
ſe poſſe facere credat: qđ neq̄ apl'is cōceſſerit
dn̄s: vt ziȝaniā videlꝫ a frumēto putet ſe poſſe
diſcernere. Sexta rō eſt q̄m̄ ex h̄ p̄ncipat⁹ ec
cleſie magꝭ firmaꝛ in mētib⁹ fideliū ⁊ roboraꝛ
plane ſi ſoli p̄deſtinati ad eccleſiā dei cēſerēꝛ
ꝑtinere credētib⁹ hoīb⁹ p̄ncipatū eccl'ie tm̄
his q̄ de eccl'ia ſūt ꝯuenire: nulla habereꝛ apđ
fideles certitudo p̄latiōis: niſi ſup h̄ reuelatio
fieret ſingularis: q̄ incertitudo aut dubietas
nullo modo habēda eſt circa p̄ncipatū ⁊ pote
ſtatē eccl'ie: q̄ veluti clariſſima ciuitas ſup mō
tem poſita refulget vniuerſis. Math. v. Ad
qđ optime facere videꝛ illud Hiero. qđ habeꝛ
xxiiij. q. i. c. oib⁹. vbi ſic dī. Omib⁹ ꝯſideratꝭ pu
to me nō temere dicere alios ita eſſe in domo
dei vt ipi etiā ſint dom⁹ dei: que dom⁹ etiā cla
ues accepit atq̄ poteſtatē ſoluēdi ⁊ ligandi. h̄
ibi. Sane ſi eccl'ia in ſolis p̄deſtinatꝭ ꝯſiſteret:
eadē incertitudine vacillaret pōtificiū clauiū
eccleſie: q̄ apđ nos infirma ē certitudo p̄deſti
natoꝝ. merito ḡ vniuerſitas fideliuꝫ ſine alia
limitatōe aut determīatōe nomē ⁊ rōnē obti
nuit vl'is eccl'ie: lꝫ etiā alijs modis vt dictū ē:
min⁹ eīm vniuerſaliꝛ eccl'ia accipiꝛ. Ex hoc etiā
manifeſtiſſimuꝫ reddiꝛ ꝙ rōnabiliꝛ dānat⁹ ſit
error dicētiū. ꝙ ſctā ⁊ vniuerſalis eccl'ia ſit tā
tum p̄deſtinatoꝝ ſiue electoꝝ vniuerſitas.

Capitulum. iiij. in quo ponunꝛ obiectiones alique contra illud qđ dictum eſt ꝙ in ſctā et vl'i eccleſia boni contineantur ſimul ⁊ mali.

Cap.

Idebitꝛ fortaſ
ſis aliq̄b⁹ ꝙ ſctā ⁊ vl'is eccl'ia nō
ſit dicēda q̄ bonos ſimul ⁊ ma
los ꝯtineat ſꝫ q̄ bonos tm̄: qđ mlťiplicitꝛ argui
tur. Primo ex illo qđ de eccl'ia ſctā ⁊ vniuerſali
habeꝛ Cant. iiij. Hort⁹ ꝯcluſ⁹: fons ſignat⁹: pu
teus aq̄rū viuētiū: qđ ꝓbū Aug. li. v. cōtra do
natiſtas dicͣ. Nō audeo intelligere niſi i ſctis
⁊ iuſtis: nō in auaris: nō in fraudulētis rapto
rib⁹ ⁊ ebrioſis. ḡ videꝛ ꝙ ſctā ⁊ vl'is eccleſia ſo
los iuſtos ⁊ ſctōs ꝯtineat. Secūdo idē argui
tur ex illo Cantꝭ. in eodē. c. qđ ſpōſ⁹ ad ſpōſā lo
quiꝛ. i. xp̄s ad eccleſiā. Tota pulchra es amica
mea ⁊ macula nō ē in te. Planū ē aūt ꝙ ſi ſctā
⁊ vl'is eccleſia tota pulchra ⁊ ſine macula ē: ꝙ
nō habebit turpes ⁊ deformes morib⁹ ⁊ pctōꝝ
ſordib⁹ maculatos admixtos cū bonis q̄ deco
re v̄tutū ſpecioſi refulgēt. Tertio idē arguiꝛ
ex illo apl'i ad Eph. v. Xp̄s dilexit eccleſiam ⁊
tradidit ſemetip̄m ꝑ ea vt illā ſctificaret. ſeq̄ꝛ
vt exhiberet eā nō habentē maculā neq̄ rugā
nec aliq̄d hmōi. Haberet aūt maculā ⁊ rugā ſi
malos ſimul cū bonis admixtos hēret. Quar
to oñdiꝛ ex illo: ꝙ vt inq̄t Aug. Archa dn̄i q̄ ec

Argumentum . . . habetur
Secun[dum]
Tertium
Quartum

lesiā significabat de lignis sethim: q̄ sūt impu tribilia ⁊ albe spine similia facta est. vñ videt᷑ q̄ etiā ecclia in solis sctis cōsistat ⁊ nō in oib⁹ fidelibus generalit᷑.

Quintum — Quinto arguit᷑ ex eo q̄d in symbolo patres scti d. crūt q̄ ecclesia sctā sit. si aūt ecclesia sctā est: ⁊ sanctitas teste Dionysio. xij. c. de diuinis nominibus. sit ab omi immūdicia libera ⁊ perfecta ⁊ omī nō imaculata mūdicia: nō videt᷑ q̄ ecclesia sctā veracit᷑ dici possit: que malos tot petōꝝ maculis deturpatos ꝯtineat.

Sextum — Sexto arguitur ex illo Hiero. in cōmentario suo sup epistolā pauli ad Eph. qui tractās illud. Ecclesia subiecta ē xp̄o: dic. Ecclesia xp̄i gloriosa ē nō habēs maculā neq̄ rugam: nec q̄d istiꝰmodi. q̄ ergo petōr ē ⁊ aliqua sorde maculatꝰ de ecclesia xp̄i nō pōt appellari nec xp̄o subiectꝰ dici. de pe. dist. i. §. ecclesia.

Septimum — Septio arguit᷑ auctoritate btī Aug. in li. iiij. cōtra donatistas qui de malis loqns q̄ seculo v̄bis ⁊ nō fact᷑ renūciāt: inq̄t. Nec isti ecclesie deuoti sūt q̄ videnr̄ esse intꝰ: ⁊ ꝯtra xp̄m viuūt id est ꝯtra naturā xp̄i faciūt nec omino ad illā ecclesiā ꝑtinere iudicādi sunt quā sibi ꝑe mūdat lauacro aque vite in v̄bo vt exhibeat sibi gloriosā nō habētē maculā aut rugā aut aliq̄d huiusmodi.

Octauum — Ultimo arguit᷑ ex illo aplī. ij. ad Cor. vi. Que cōuētio lucis ad tenebras. Lux autē mali tenebre esse dicant᷑: boni v̄o lux. fm illō ad Eph. v. Eratis aliq̄n tenebre: nūc aūt lux i dño. g̃ videt᷑ q̄ boni ⁊ mali simul nō sūt cēsendi nec i vnitate sctē ⁊ vlis ecclīe cōphēdēdi.

Cap. — Capitulum. v. in quo assignata differentia qua fideles iusti in ecclesia ⁊ fideles peccatores esse dicant᷑: responde tur ad obiectiones factas.

Capitulū V

Uia de hac re opitulāte deo pleniꝰ locuturi sumꝰ in seq̄ntibꝰ: cū de ecclesia sub noīe ⁊ rōne corporis ⁊ eiꝰ mēbris agemꝰ: breuit᷑ nūc ad ista r̄ndentes dicimꝰ q̄ modꝰ cōuenientissimꝰ accipiēdi nomen ecclesie ē sicut dictū ē q̄ sctā ⁊ vniuersalis ecclesia dr̄: collectio siue vniuersitas ḡnalit᷑ oim fideliū: q̄d tā ex euāgelica doctrina q̄ rōe multiplici in supiori. c. mōstratū est. Dicit etiā Rabanꝰ de institut᷑ clericoꝝ. ca. i. Ecclesia dei catholica. i. vniuersalis q̄ ꝑ totū mūdū dilatata diffundit᷑ xp̄i nois nobilitate glorificat᷑. Uia eni homo qui recte fidei existit particeps ⁊ sacro baptismate regñat᷑ a xp̄o xp̄ianꝰ vocat᷑: et dei prīs ac ecclesie mr̄is eē noscit᷑ filiꝰ. Ecclīa grecū ē q̄ in latinū vertit᷑ vocatio siue cōuētꝰ: eo q̄ oēs ad se vocat. hec ille. Et tñ ꝑ ampliori intelligētia dictoꝝ ⁊ ꝑ solutōe argumētorū factoꝝ notādū q̄ lz in sctā ⁊ vniuersali ecclesia boni ⁊ mali fideles simul ꝑmixti ꝯtineri dicant᷑. differēt᷑ tñ hi ⁊ illi: q̄m cū ecclesia collectio siue vniuersitas sit fideliū in vniꝰ veri dei cultu: vniꝰ fidei ꝑfessione cōuenientiū: tamē quis verius ⁊ ꝑfectius ad ecclesiā sanctā tāq̄ eiꝰ filiꝰ aut mēbrū iudicat᷑ ꝑtinere: q̄to magis ⁊ ꝑfectiꝰ vnitate ⁊ cōione sctē ecclesie dei participat. Hec autē vnitas maxime fidei spei ⁊ charitat᷑ integritate ꝑficit᷑. vt ait Aug. ⁊ colligitur ex. c. nuptiarū. xxvij. q. i. Hinc ē q̄ boni ⁊ iusti fideles q̄ nō solū in vnitate fidei s̄ insup in vnitate dilectiōis ⁊ charitat᷑ que ē vinculū ꝑfectionis. ad Colo. iij. vniunt᷑ ecclesie multo differētiꝰ ⁊ nobiliꝰ ad ecclesiā iudicant᷑ ꝑtinere q̄ fideles petōres: q̄ in vnitate fidei tm̄ ⁊ cōmunione q̄dā exteriori sacramētoꝝ ceteris sāctis fidelibꝰ cōicant: q̄ vero differēter hi ⁊ illi ad ecclesiā ꝑtineāt: licet satis apte colligat᷑ ex parabola illa euāgelica apd̄ Math. vbi xp̄s ad areā dñicā bonos tanq̄ granū: malos vero tanq̄ paleas ꝑtinere declarat: alijs tñ vijs sic demōstrare curabimꝰ.

Prima differentia — Prio q̄dē cū fides sine operibꝰ mortua sit. Jaco. ij. Et fides aūt q̄ est apud deū viua sit ⁊ q̄ preciū habz est fides q̄ ꝑ dilectionē operat᷑. ad Gala. v. Profecto q̄ in ecclesia ꝯtinent᷑ ꝑ vnitatē fidei charitate formate ad ipam ecclesiā ꝑtinēt tanq̄ lapides viui ⁊ mēbra viuificata dei spū ex q̄bꝰ ipla edificij spūalis corpis ecclesie structura ꝯsurgit. Unde Hiero. ⁊ habet᷑ in. c. omibꝰ ꝯsiderat᷑. xxiiij. q. i. dicit sic. Omnibus consideratis puto me nō temere dicere alios ita esse in domo domini vt ipi sint etiā eadē domus dñi que dicit᷑ edificari sup petrā que vnica columba appellat᷑ ⁊c. Fideles vero iniusti ⁊ petōres cū vita grē priuati sint ⁊ a spū dei sint alienati: in cōparatōe iustorum tanq̄ arida ⁊ mortua mēbra: siue tanq̄ humores mali in ecclesia sctā dei a sanctis doctoribꝰ iudicant᷑ contineri. vñ Aug. li. de bap. ⁊ habet᷑ in ca. est vnitas. de conse. dist. iiij. Est vnitas ecclesie que late patet in sacramētorū videlz societate ⁊ in cōione que complectitur cū granis ⁊ paleas ⁊c. sic ergo sunt in ecclesia homines mali vt in corpore humano humores mali qui interdū exeunt de corpore. hec Aug.

Secunda — Secūdo hec differētia colligit᷑ ex eo: quia cū fides charitate formata nō patiat᷑ secū maculam aliquā damnabilis erroris aut criminis: q̄r vniuersa delicta operit charitas. Prouer. x. Fides vero informis secū patiat᷑ maculas aut sordes multoꝝ petōꝝ. Hinc est q̄ in illis q̄ ꝑ fidem charitate formatā ad ecclesiā pertinēt sancta ecclesia dicitur formosa: decora: speciosa: ⁊ immaculata. In illis vero qui ꝑ vnitatē tantū fidei in ecclesia esse perhibent᷑: ipsa ec-

Differentie bonorum malorum existentium in ecclesia.

clesia in cõparatiõe ad primos magis fusca et
maculata pronunciat᷑. vñ btũs Aug. tractãs
illõ Cant. i. Nigra sũ sꝫ tabernacula cedar ⁊
speciosa sũ vt pelles salomõis dic̃ sic. Utrũqꝫ
se esse dixit ꝓpt̃ vnitatẽ tẽporalẽ intra vna re
tia pisciũ bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Tabernacula eñ
cedar ad ismaelẽ ptinẽt: q̃ nõ erat heres cũ fi-
lio libere. hec ille. Et iij. de doctria xpiana ita
dic̃. Nõ eñ ait fuscata sũ vt tabernacula cedar
⁊ speciosa vt pelles salomonis. ⁊ Bernar. sup
Cant. ad idẽ ꝓpositũ ita inq̃t. Quãq̃ spõsã di
xerim pfectã ƀ ex pte: nõ ex pte tabernaculoꝝ
cedar. formosa eñ siue i illa portiõe sui q̃ iã btã
regnat: siue etiã i illustribus viris quoꝝ i hac
nocte sua sapiẽtia ⁊ ꝟtutib᷒ tãq̃ celũ suis side
ribus adornat᷑. ⁊ Aug. exponẽs illõ ps. xxv.
Dñe dilexi decorẽ dom᷒ tue: dic̃. Domus dei ec
clesia ẽ. adhuc hꝫ malos: ƀ decor dom᷒ dei i sã-
ctis ⁊ ecõuerso Ecclia eñ rõe maloꝝ noiat᷑ spe
lũca latronũ. vñ Orige. ⁊ habet᷑ in. ca. ⁊ hoc di
ximus. xvi. q. vij. Nũc aũt arbitror tẽplũ dei ex
lapidibus viuis ꝯstructũ ecclesiã xpi. Sũt aũt
multi i ea nõ sꝫ cõdecet spũalit̃ viuẽtes ƀ ꝟm
carnẽ militãtes: q̃ domũ orõnis ex lapidib᷒ vi
uis ꝯstructã faciũt speluncã eẽ latronuꝫ actib᷒
Tertia suis. Tertio ex ƀ differẽtia ṕdicta colligit᷑: q̃
cũ vnitas fidei sit vnitas imꝑfecta: vnitas võ
q̃ ẽ p fidẽ charitate formatã sit cõpleta: chari-
tas q̃ ipa pncipiũ ⁊ rad. xitt meriti dicete aplo
i. ad Cor. xiij. Si habuero oẽm fidẽ ita vt mõ-
tes trãsferã ⁊c̃. charitatẽ aũt nõ habuero nihil
mihi ꝓdest. Illi q̃ in ecclia ꝯtinent᷑ p fidẽ solã
informẽ õ ecclia i cõparatõe iustoꝝ q̃si nũero
solo eẽ dicũt᷑. q̃ võ p vnitatẽ fideiq̃ p dilectio
nem operat᷑: in ecclia sũt nũero ⁊ merito ad ec
Job. vi. clesiã ptinere iudicant᷑. vñ Aug. sup Job. tra-
ctans illõ. Unus ex vobis ⁊c̃. dic̃ vn᷒ ex vobis
nũero nõ merito: vn᷒ specie nõ ꝟtute: cõmixti-
one corpali nõ vĩculo spũali. carnis adiũctõe
nõ cordis: soci᷒ vnitate. ⁊ glo. mgrĩ sup ps. xxv
de malis loq̃ns ita dic̃. Et si de nob sũt corpe
nõ mẽte: nũero nõ merito: noĩe nõ numĩe. Qui
bus notat̃ dicẽdũ est ad rõnes factas i oppo-
Ad argumẽtum situ. Ad ṕmã in q̃ dr̃ q̃ ecclia scta ẽ hort᷒ ꝯclu
primũ quo capitulũ sus ⁊c̃. Rñdet᷑ q̃ scṕtura scta loq̃t ibi õ ecclia
q̃ ad illos q̃ nũero ⁊ merito sũt de ecclia: cuius
modi sũt iusti ⁊ scti. in istis plane scta ecclia ẽ
hortus: q̃ cũcti gñis arboꝝ ꝟtutibus redolẽs
Cõclusus. i. claus᷒ disciplĩne custodia ꝯ hosti-
les incursus demonũ. Fons ẽ q̃ in illis diuine
grẽ aq̃s repleta ẽ. Fons signat᷒ dr̃: q̃ perẽnis
puteus aq̃rũ viuẽtiũ ꝓpt̃ sctarũ exuberãtiã do-
Psal. xlv. ctrinarũ. iux̃ illõ ps. Fluminis impet᷒ letificat
ciuitatẽ dei. Licꝫ g̃ mat̃ ecclia ƀ modo in sctis
sit. vt in. c. q̃rit᷑. de ꝯse. di. iiij. Nihilomin᷒ alij q̃

integritatẽ catholice fidei habẽt q̃ de se sctã ⁊
imaculata ẽ ad eccliaꝫ vniuersalẽ ptinere ali-
quo modo: lꝫ nõ ita ṕncipalit̃ nõ negãt᷑ iuxta
ea q̃ determĩata sũt in supioribus. Ad secũdã Ad se
rõnẽ que sumit᷑ ex illo. Tota pulchra es amica
mea. Rñdet᷑ sic̃ ad supiorẽ rõnẽ q̃ loq̃t de his
qui nũero ⁊ merito sunt de ecclia sine macula
mortalis criminis. vt ait glo. Ad tertiã dicẽdũ Ad ter
q̃ dictũ apli nõ intelligit᷑ vniuersalit̃ õ ecclia
ĩm pñtẽ statũ. Nã vt dic̃ Aug. li. de pfectõe
iustitie. Tũc ecclia erit sine macula ⁊ ruga aut
aliq̃ hmõi q̃ñ erit gloriosa. nõ eñ modo in tã-
tis periculis: in tantꝭ scãdalis: i tãta ꝑmixtiõe
hoim pessimoꝝ: ⁊ in tãtis opprobrijs impioꝝ
dicẽdũ est eã eẽ gloriosaꝫ. ⁊ i li. ij. retractatõnũ
idẽ Aug. ad ꝓpositũ nostrũ ita loq̃t. Ubicũqꝫ
aũt in libris cõmemoraui ecclesiã nõ habe. itẽ
maculã aut rugã: nõ sic accipiẽdum ẽ q̃si ea sic
sit: ƀ q̃ preparat᷑ vt sic sit q̃ñ apparebit gliosa
Nũc aũt ꝓpt̃ quasdã ignorãtias ⁊ infirmita-
tes mẽbroꝝ suoꝝ: habꝫ vñ quotidie tota dicat
dimitte nob debita nr̃a. hec Aug. Dicit᷑ tñ iux̃
ea q̃ dicta sũt i solutõe rõnũ ṕcedẽtiũ q̃ ecclia
est sine macula criminis ⁊ ruga duplicitatꝭ i his
q̃ in ecclia sũt nũero ⁊ merito. Ad q̃rtã dicen Ad q̃r
dũ q̃ ecclesia fuit figurata p archã dñi: quo ad
eos q̃ sũt de ecclia nũero ⁊ merito sic̃ dictũ est
Ad q̃ntã partẽ dicẽdũ q̃ ecclia vlis scta ẽ in Ad q̃
o. bus q̃ de ecclesia sũt nũero ⁊ merito: cuius-
modi sũt oẽs sc̃i in q̃bus splẽdor sanctitatꝭ ec
clesie refulget. de quo in ps. cxlix. dicit ꝓpha.
Laus ei᷒ i ecclia sctõꝝ. Sup q̃ Aug. ita loq̃t.
Hec est ecclesia sctõꝝ ecclesia frumẽtoꝝ toto
terrarũ orbe diffusoꝝ p agrũ dñi seminata. Ad Ad se
sextã dicẽdũ q̃ i lõ dictũ Hiero. q̃ sorde macu
latus de ecclesia xpi nõ põt appellari intelli-
gendũ ẽ nũero ⁊ merito: nõ ꝓhibet᷑ aũt q̃n nu-
mero appellari põt sic̃ iam sepe expositũ est.
Ad septimã võ partẽ rñdendũ ẽ eodẽ modo Ad se
exponẽdo dictũ Aug. sic̃ dictũ Hiero. exposui Ad ot
mus. Ad vltimã rõnẽ q̃ sumit᷑ ex aplo dicẽdũ
q̃ ex ea parte q̃ fideles petores sunt tenebre: ⁊
iusti lux nõ possũt ptinere ad vnã ⁊ eãdẽ socie
tatem: ƀ ex ea parte q̃ in vna integritate fidei
q̃ lux ẽ aiarũ fideliũ ꝯueniũt optime possũt p-
tinere ad vnã ⁊ eãdẽ sctãm cõmunitatem vni
tatis ecclesie: ⁊ ita est in ꝓposito.

Capitulum vi. probans q̃ ecclesia est vna Et de multiplici vnitate eius.

Ost cõsideratio

P nem ei᷒ q̃d noĩe ⁊ re p eccliaꝫ im- Cap. Eccl.
portat᷑: ⁊ explicata rõe sub q̃ de ec
clesia locuturi sum᷒, restat de ꝯditiõib᷒ ⁊ ꝓpe-
tatibus eius agẽduꝫ ⁊ potissime de illis quas

sancti patres in symbolo fidei attribuũt ei di
centes. Credo vnã sanctã ecclesiã catholicã ⁊
apostolicã: vbi q̃tuoꝛ de ecclia sancti patres
tradunt docẽt ⁊ predicãt. Primo ꝙ vna sit: et
hoc cõtra tria genera hoim. s. cõtra ꝯuenticu
las hereticoꝝ: cõtra scismaticos ⁊ ꝯtra excõi
catos ecclesie vincula ꝯremnẽtes. Secũdo ꝙ
sit sancta ꝯtra falsi nominis xp̃ianos. Tertio
ꝙ sit catholica. i. vniuersalis ꝯtra singulares
⁊ ptinaces in ꝓprio sensu: recedẽtes a cõi do
ctrina fidei ⁊ sanctoꝝ patruꝫ. cuiusmodi sunt
heretici oẽs. Quarto ꝙ sit ap̃lica: ꝯtra p̃sum
ptores nouitatũ ⁊ introductores nouellarum
sectarũ ⁊ peregrinoꝝ dogmatũ: dicam⁹ de sin
gulis. Qꝫ autẽ ecclesia vna sit veritatꝭ magr̃ p
sp̃msctm Cant. iiij. attestat̃ dicẽs. Una ẽ colũ
ba mea: vna est pfecta mea. Circa qḋ notãdũ
ꝙ vnitas ecclesie colligit̃ ex multis. Pͥo ex
vnitate p̃ncipis seu capitꝭ quo regit̃ ⁊ guber
natur: q̃ vn⁹ est. s. xp̃s dñs deus noster: quẽ pa
ter dedit caput sup oẽm ecclesiã q̃ est corpus
eius. ad Ephes. i. Secũdo ecclesia dĩ vna ex
vnitate fidei q̃ illustrat̃ ⁊ in q̃ fundat̃. Est em̃
fides diuinũ lumẽ quoddã ⁊ admirabile in q̃
vocati sumus ⁊ xp̃iane religionis fundamẽtũ
vt dicit Crisostom⁹. Om̃es em̃ xp̃iani idẽ cre
dunt corde ⁊ ore ꝯfitent̃. i. ad Coꝝ. i. Idipsuꝫ
dicatis oẽs ⁊ nõ sint in vobis scismata. ꝓpter
hanc fidei cõitatẽ inquit Aug. sup Ioh. Oẽs
vnũ sum⁹. iuxta illud ap̃li. Oẽs vnũ vos estis
in xp̃o iesu. glo. i. in fide xp̃i. Hac rõne beatus
Hieronym⁹. et. t scribẽs ad euandrũ ep̃m. vt ha
betur in. c. legim⁹. xciij. di. Nec altera romane
vrbis ecclia altera toti⁹ orbis existimãda est ⁊
gallie ⁊ britãnie Nã ⁊ africa ⁊ persis ⁊ oriẽs ⁊
india: ⁊ oẽs barbare natiões vnũ xp̃m adorãt
vnã obseruãt regulã veritatꝭ. Tertio ecclesia
vna dĩ ex vnitate sacramẽti baptismi quo san
ctificat̃: qḋ est idẽ apud oẽs ⁊ q̃tũ ad materiã
de qua Ioh. iij. Nisi qs renat⁹ fuerit ex aq̃ ⁊c̃.
⁊ q̃tũ ad formã. de quo Math. vlti. Baptizã
tes eos in noĩe patris ⁊ filij ⁊ spũsctĩ. Et q̃tũ
ad effectuꝫ vltimũ. Marc. vlti. Qui credide
rit ⁊ baptizat⁹ fuerit saluus erit. Siue quo ad
efficaciã collati muneris qḋ equale est a quo
cunqꝫ detur. vt ait Aug. in. ca. sicut in bonos.
de cõse. di. iiij. Per hanc aũt vnitatẽ baptismi
qꝫ ianua sacramẽtoꝝ est: intelligit̃ vnitas alio
rum sacramẽtoꝝ. de q̃ habet̃ in ca. est vnitas
ecclesie. de ꝯse. di. iiij. De istis aũt talib⁹ vnita
tibus in ecclesia simili loq̃tur ap̃ls ad Eph.
iiij. dicẽs. Unus dñs vna fides vnũ baptisma
vbi glo. inq̃t. Unus dñs: debetis seruare vni
tatẽ: qꝫ vobis ẽ vn⁹ dñs nõ tres. ꝓ quoꝝ diuer
sis volũtatibus vos oporteat discordare: ⁊ ita

iubem⁹ credere ⁊ eodẽ modo operari. Itẽ glo.
sup illud Cant. v. Una ẽ colũba mea dic̃: sicut
vna ẽ q̃uis multe ⁊ diuerse psone tñ fides vna
est in eis. vnũ baptisma vnus de⁹: vnũ opus.
Quarto ecclesia dĩ vna ab vnitate spei: qua
ad bona celestia erigit̃ ⁊ eleuatur in vnã expe
ctationẽ beatitudinis. de q̃ ap̃ls ad Eph. iiij.
Uocati estis i vnã spem vocatõis vestre. glo. i.
ad vnã rẽ separatã q̃ est effect⁹ vocatõis. Quĩ
to ecclia ẽ vna vnitate charitatꝭ q̃ cõnectit̃ et
viuificat̃. de q̃ inq̃t ap̃ls ad Phi. ij. Eãdẽ cha
ritatẽ habẽtes vnanimes idip̃m sentiẽtes. de
hac aũt vnitate quã charitas facit dĩ Act. iiij
vbi de p̃mitiua ecclia habet̃. ꝙ multitudinis
credentiũ erat aĩa vna ⁊ coꝛ vnũ in dño. qꝫ vt
ait glo. copula charitatꝭ inuicẽ iũgebant̃. Itẽ
glo. sup illud. i. ad Coꝝ. x. Un⁹ panis ⁊ vnũ coꝛ
pus ecclia dĩ. qꝫ sic vn⁹ panis ex multꝭ granis:
⁊ vnũ corp⁹ ex multꝭ mẽbris cõponit̃. sic ecclia
xp̃i ex m̃ltis fidelib⁹ charitate copulãte cõne
ctitur. Hinc dic̃ Aug. in li. de bap. ⁊ habet̃ in
ca. multe. i. q. i. Qꝫ charitas ꝓpͥũ donũ est vni
tatis catholicẽ ⁊ pacis. Sexto ecclia dĩ vna.
vnitate spũs viuificantꝭ. vn⁹ em̃ ⁊ idẽ spũs: scꝫ
sctũs tanq̃ vltima ⁊ p̃ncipalis pfectio corporis
mistici q̃si aĩa in corpe ẽ in oib⁹ mẽbris ecclie
diuidẽs singulos vt vult. diuisiones em̃ gr̃arũ
sũt. idẽ autẽ spũs in q̃t ap̃ls. i. Coꝝ. xij. Ad quã
vnitatẽ idẽ ap̃lus ad Eph. iiij. ita exhortat̃ di
cens. Sollicite huate vnitatẽ spũs. glo. i. vni
tatẽ ecclasticã quã facit spũsctũs: vt vnũ coꝛ
pus sitis ope spũsscti. Itẽ in eodẽ ap̃lus ad ꝓ
positũ ita loq̃t̃. Unũ corp⁹ ⁊ vn⁹ spũs. glo. vnũ
corp⁹ eẽ debet̃: qꝫ vn⁹ spũs habitat in vob̃ quo
vnũ corp⁹ efficimur. Sicut em̃ vnũ corp⁹ hoĩs
ex multꝭ cõstat mẽbris ⁊ vegetat oĩa mẽbra
vna aĩa: faciẽs i oculo vt videat: in aure vt au
diat: ⁊ sic i ceteris. ita spũsctũs mẽbra corporis
xp̃i qḋ ẽ ecclia ꝯtinet ⁊ vegetat. Septio ec
clesia dĩ vna vnitate vltimi finis. q̃ est ip̃a bea
titudo ad quã ordinat̃. Uñ ⁊ idẽ denari⁹ p quẽ
doctores sctĩ btitudinẽ intelligũt oib⁹ fideli
bus ꝓ mercede laboꝝ legit̃ assignat⁹ Math.
xx. vbi dĩ ꝙ cum venissent q̃ circa horã vndeci
mã venerũt acceperũt ⁊ ip̃i singulos denarios
glo. dic̃ qꝫ ad eãdẽ eternitatẽ cuꝫ his q̃ ab initio
mũdi vocati sũt. ⁊ Aug. sup illḋ ps̃. lxxxv. Oẽs
gẽtes: dicit. Multe gẽtes ⁊ vna gẽs. q̃re vna
gẽs? qꝫ vna expectatio. postremo: q̃re nõ vna
gẽs si vna patria hierl̃m ẽ? Octauo ecclia ẽ
vna vnitate vni⁹ p̃sidẽtꝭ rectoris ⁊ gubernato
ris visibilit̃ ꝯuersantꝭ cum ea. de q̃ dĩ Iohel. i.
Cõgregabunt̃ filij iude ⁊ filij israel pariter ⁊ po
nent sibi caput vnũ. Et dñs dicit Ioh. x. Fiat
vnũ ouile ⁊ vn⁹ pastoꝛ. Hic aũt vn⁹ p̃sidẽs pa

Job xvii. Gala. iii.

stor rector ꝛ gubernator in tota vniuersali ec-
clesia vicē xpi gerēs summ⁹ pōtifex ē: sic in seqn
tib⁹ ondet. Vn̄ btūs Cyprianus tractās illud
Math. xvi. Tu es petrus ꝛ sup hāc petrā edi
ficabo ecclīam meā. de hac vnitate ita loqtur
Super vnū edificat ecclesiā: ꝛ quis omibus
apostolis post resurrectionē suā parē .i. similē
potestatē tribuat cū diceret. Sicut misit me
pat ꝛ ego mitto vos. accipite spm̄sctm̄: tn̄ vt
vnitatem manifestaret vnitatꝫ eiusdē originē
ab vno incipientē sua auctoritate disposuit: ꝛ
infra. Exordiū ab vnitate ꝓficiscit vt ecclīa
xpi vna mōstret. hr̄ hoc in .c. loqtur. xxiiij. q. i.

Capitulū. vij. in quo ponuntur obiectiones con-
tra ea que dicta sunt de vnitate ecclesie.

Capitulū VII

V

T veritas eo-
rum q̄ de vnitate ecclesie iam
dicta sunt illustrior fiat moue
buntur cōtra ea aliq̄ obiectio
nes. Cōtra ergo iam dicta arguit multiplicit
Argumētū pmū — Et pmo ex illo ps̄. lxvi. In ecclesijs bn̄dicite
dn̄o. Itē ex illo Apoc. i. vbi Io. scribere di se-
ptem ecclesijs: in q̄bus locis nō vna ꝫ plures
Secūdum — designant ecclīe. Secūdo sic. cōiter distin-
guitur ecclīa p̄sens ab ecclīa pmitiua. Eccle-
sia eni sumpta ex circūcisione ꝛ ex ꝑputio siue
ex iudeis ꝛ ex gētilibus sūt distincti ppli. Vn̄
glo. Cant. iiij. sup illō Est fons hortoꝝ. dic̄ sic
Fons hortoꝝ. q2 de pmitiua ecclīa ꝓcessit i mū
dū doctrina celestis q̄ plures ecclesias. i. hor-
Tertium — tos pcrearet. Tertio ecclīa est vna cōstitu-
ta ex angelis ꝛ hoībus. Vn̄ Aug. sup ps̄. xxxvi
Omibus cōnumeratꝫ fidelibus ab initio vsqꝫ
ad finē: adiūctis etiā legionib⁹ ꝛ exercitibus
angeloꝝ vt fiat vna illa ciuitas sub vno rege
vna quedā ꝓuincia sub vno imperatore: ꝫ hoīb⁹
ꝛ angelis nō est cōis fides nec spes. ergo vni-
tas fidei aut spei nō ptinet ad vnitatē ecclīe.
Quartum — Quarto sic. fides spes ꝛ charitas cū sint ac
cidētia diuersa numero sunt in diuersis. ergo
oēs hoīes fideles non possunt ptinere ad vnā
ecclīam: cū nō videant habere eādē fidē spem
ꝛ charitatē. Si vero dicat ꝙ fides ex pte sub-
iecti nō est vna: q2 diuersificat ꝫm q̄d est diuer
Confirmatio — sorū: sed ex parte ei⁹ q̄d credit est vna. Contra
q2 multa sunt q̄ proponunt nobis ad credēdū
cum duodecim sint articuli fidei int quos ma
Quintum — gna ē differētia. sicut ptꝫ manifeste. Quinto
sic. eadē est ecclīa a pmo iusto abel vsqꝫ ad vl-
timū nasciturū: sed non videt eadē fides anti
quoꝝ patrū ꝛ modernoꝝ: cū cōfessio q̄ est act⁹
fidei nō sit vna ꝛ eadē apud omnes. Nam illi
credebāt futura sicut incarnationem filij dei:
passionē: resurrectionē: ascensionē, ꝛ similia q̄
nos credim⁹ preterita. ergo videt ꝙ veritas fi
dei nō includit in vnitate ecclesie. Sexto. — Sextū
oīs excōicat⁹ est extra vnitatē ecclīe: cū sit ab
ecclīa ꝛ cōsortio fidelium euidēter separatus.
xi. q. iij. ca. Canonica. Et Math. xviij. Si ec-
clesiā nō audierit sit tibi sicut ethnicus ꝛ pu-
blican⁹: sed stat excōicatū habere fidē spem ꝛ
charitatē ꝛ inhabitātē spm̄sctm̄. ergo ista nō
vident facere ad vnitatē ecclīe. ꝯseqntia ptꝫ.
minor etiā nota est de eo q̄ iniuste excōicatur.
Septimo multi ptinent ad vnitatē ecclīe — Septimū
in q̄b⁹ nec charitas ē nec spūsctūs inhabitat
huiusmodi sūt pctōres fideles. Vn̄ sup̄ ꝑ multa
ostēsū ē ꝙ ecclīa vniuersalis oēs gn̄alit cōpre
hendat fideles. Vn̄ Math. xiij. habet. ꝙ triti
co adiūcta sint zizania, ꝛ sicut dic̄ Aug. Eccle
sia ager ē in q̄ radicāt triticū. i. boni. ꝛ zizania
id est mali simul: tn̄ in fine seculi separabunt.
ergo seqtur ꝙ p̄dicta nō reqrant ad vnitatē ec
clesie. Octauo arguit sic. stat aliquē oīa hr̄e — Octauū
illa. s. fidē spem charitatē ꝛ inhabitantē spm̄
sctm̄. ꝛ tn̄ nō ptinere ad vnitatē ecclīe. ergo p̄-
dicta nō stant in veritate. añs ptꝫ de multis ca
thecuminis q̄ habēt fidē formatā: ꝛ tn̄ nō vidē
tur esse mēbra ecclīe. cū Aug. dicat de baptis.
paruu. ꝛ habet de cōse. di. iiij. in. c. ad hoc. Ad
hoc baptism⁹ valet vt baptizati xpo incorpo-
rent. Et idē Aug. ad Bonifaciū scribit ꝛ dicit
ꝙ in baptismo q̄s efficit mēbrū xpi. Nono ar — Nonum
guit sic. Sicut dictū est a pmo iusto abel vsqꝫ
ad vltimū nasciturū est vna ꝛ eadē ecclīa: sed
ante aduētū xpi baptism⁹ cū nō esset nō pote
rat dici ptinere ad vnitatē ecclīe. ergo nec nūc
vnitas ecclīe ē arguēda ex vnitate baptismi.
Decio. nō est vn⁹ baptism⁹ ꝫ tria. s. baptism⁹ — Decimū
aque: penitentie: ꝛ baptism⁹ sanguinis. sic ha
betur in glo. ad Heb. vi. ꝛ magr̄ sentētiarū po
nit. in. iiij. di. iiij. g̊ vnitas ecclīe nō bn̄ sumit ex
vnitate baptismi. Vndecio Aug. li. de bap. — Vndecimū
tangit aliā vnitatē ecclīe. de q̄ in. c. est vnitas
de ꝯse. di. iiij. vbi sic dicit. Est vnitas ecclīe q̄
late ptꝫ in sacramētoꝝ videlꝫ societate ꝛ cōmu
nione q̄ cōplectit cū granis paleas. g̊ videt ꝙ
nō sufficiēter dictū sit de vnitate ecclīe. Duo — Duodecimū
decio. ecclīa ē collectio fideliū vt sup̄ habitū ē
in. c. ecclīa. de ꝯse. di. i. Sed nō sūt semp idē fi
deles. g̊ nō est semp eadē ecclīa. Tertiodecio — Decimū tertiū
sic. si vnitas fidei facit ecclīam vnā. g̊ quicūqꝫ
hn̄t fidē eādē: ad vnā ꝛ eandē ecclīam vident
nobiscū ptinere: ꝫ demones ꝛ dānati hn̄t. vnā
ꝛ eādē fidē nobiscū. g̊ videt ꝙ ptineāt nobiscū
ad eādē ecclīaꝫ: q̄d tn̄ est falsū. ꝯseqntia videt
manifesta. minor vo pbat ꝑ illud Iaco. ij. De-
mones credūt ꝛ ꝯtremiscūt. Et glo. sup illud
Ro. i. Ex fide ꝛ i fidē: dicit, fides informis de-

monū. Quartodecio. ecclia semp fuit vna: ꝛ
tñ in ea nō semp fuit vn⁹ pastor aut rector: q̄ vi
sibilit cū ea ꝯuersaret. ğ ex parte vni⁹ supmi p
sidentꝭ ꝛ rectoris nō ē vnitas ecclie accipiēda.
Quītodecio. papa mortuo ecclia nō min⁹ est
vna q̄ eo viuēte. ğ vnitas talis supremi presi
dentis siue summi pontificis non arguit vni
tatem ecclesie. ꝯsequētia videt nota.

Capitulū octauū in quo respondetur ad obiectio nes positas.

D primum re

spondetur ꝛ primo q̄tū ad il
lud ps̄. In ecclesijs benedici
te dnm. ꝙ ibi ꝓpheta loq̄tur
de ecclia ꝓut dicit multitudinē aliquā fideliū
alicuius certe ꝓuincie aut loci: ꝛ sic nō dubiū
q̄n ecclie multe sunt: nihilomin⁹ tñ oēs tales
particulares ecclie vna sunt vniuersalis eccle
sia ꝛ vn⁹ thalam⁹ xp̄i. sicut dicit tex. in. c. q̄uis
di xxi. ꝛ in. c. legim⁹. distin. xciij. ꝛ btūs Augu.
tractās illud ps̄. cvi. Posuit sicut oues famili
as. dicit sic. Multe familie multe ecclie: vna
ecclia vna plebs: vna familia vna ouis ē. Ad
auctoritatē vero q̄ ex Apocal. inducit r̄ndet
ꝙ sicut tam ex tex. q̄ ex glo. ptꝫ btūs Joh. loq̄
batur ꝑncipalit ecclesijs particularib⁹ in asia
q̄bus ꝑpositus erat q̄ plures erāt. Est tñ verū
vt in eadē glo. dr̄ ꝙ per illas septē ecclias asie
vniuersalis ecclia designabat q̄ ideo p septe
nariū numerū describit. Tum q: septenarius
vniuersitatē significat. Tuꝫ q: septiformi spū
illustrat. Ad secundū dicēdū ꝙ vna ꝛ eadē
ecclia dicit fuisse a ꝑncipio sicut infra dicet:
cū vna ꝛ eadē fides fuerit patrū veteris testa
menti ꝛ patrū noui testamēti. tempora tñ vt
ait Augu. mutata sunt. distinctio aūt ꝛ differē
tia q̄ importari videt in dictis sanctoꝝ int̄ pri
mitiuā ꝛ p̄sentē eccliam accipiēda est ex par
te ppli nō ex parte fidei. Unde Augu. tractās
illud ps̄. xlvij. Fundat exultatiōe vniuerse ter
re mons syon latera aq̄lonis ciuitas regis ma
gni. dicit sic. Duo montes vn⁹ ex circūcisione
alius ex p̄putio. ex iudeis vn⁹ alter ex genti
bus nō iam aduersi ꝛ si diuersi: q: ex diuerso iā
vniti in angulo nō diuerso. ipse est inquit pax
nostra q̄ fecit vtraq̄ vnū ipse angularis lapis
quē reprobauerūt edificātes factus est caput
āguli duos iūxit i se. mōs ac mōtes vna dom⁹
ac due dom⁹. due ꝓpt ex diuerso veīētes: vna
ꝓpt lapidē āgulare i quo sibi ambe copulāt.
Ad tertiū r̄ndetur dupliciter. Primo ꝙ hic
nō loq̄mur de ecclia ꝓut cōprehendit militā
tes ꝛ triūphātes: sed ꝓut dicit vniuersitatē fi
deliū ꝭm statum vie qui in hac nostra peregri
natione militāt q̄bus omib⁹ fides cōmunis ē.
Secūdo r̄ndetur ꝙ licꝫ angeli nō habeāt fidē
cōmunē cū homib⁹ fidelibus: habent tñ qd̄ fi
dei succedit. s. visionē. idē est em̄ qd̄ illi vident
i patria ꝛ qd̄ fideles credūt in via. ꝛ ideo eccle
sia vt cōprehēdit militātes ꝛ cōprehēsores po
test dici vna cognitiōe. licꝫ hinc ꝛ inde sit di
uersus cognitōis modus: q: hic p speculū ꝛ in
enigmate vt dicit apls. i. ad Cor. xiij. Ibi aūt
facie ad faciē. Ad quartū r̄ndet ꝛ dicit quo Ad quartum
ad antecedēs: ꝙ licꝫ p̄fate virtutes distinguā
tur in diuersis ꝭm numerū ꝯueniūt tñ specie
ꝛ in obiecto vno ꝭm numerū. ꝭm ꝙ oēs fide
les idē credūt sperant ꝛ amāt. Pro quo notā
dum ꝙ vt dicit sctūs Tho. in. iij. ꝙ sicut in cor
pore naturali vires diffuse per oīa mēbra dif
ferunt numero ꝭm essentiā: sed ꝯueniūt in ra
dice vna ꝭm numeruꝫ ꝛ p̄ter hoc habēt formā
vltimā vnā numero: ita etiā oīa mēbra corpis
mistici habēt p vltimo cōplemēto spūmsctm̄ q̄
est vn⁹ numero in oīb⁹. Et ipe ꝟtutes fides
spes charitas q̄uis differāt i diuersis ꝭꝫ essen
tiam: ꝯueniunt tñ in vna radice ꝭm numerū.
Radix aūt operatiōis ꝓprie est ipm obiectuꝫ
ex quo speciē trahit: ꝛ ideo in q̄tū est idem nu
mero creditū speratū ꝛ amatū ab omibus: ꝭm
hoc vniunt omniū fides spes ꝛ charitas i vna
radice ꝭm numerū. nō solū prima q̄ est spūssan Ad cōfirmatiōeꝫ
ctus sed etiā prima q̄ est ꝓpriū obiectū. Et ad
ꝯfirmationē cū dr̄ ꝙ multa sunt q̄ nobis pro
ponunt ad credendū. R̄ndet ꝙ cū obiectum
formale fidei sit veritas ꝑma cui inherēdo cre
dimus q̄cunq̄ sub fide ꝯtinent: ꝛ ista sit vna
ꝛ immutabilis ꝛ habitus capiat vnitatē vel
multitudinē ex obiecto. dicim⁹ ꝙ fides ē vna
ex parte ei⁹ qd̄ credit: q: idē est qd̄ ab omibus
credit ꝛ si sint diuersa credibilia q̄ cōmuniter
omes credūt tñ oīa reducunt ad vnū: q: ad pri
mam veritatē sub cui⁹ ratione cadūt sub fide
Temporalia etiā nō ptinent ad obiectū fidei
nisi in ordine ad aliquod etnuꝫ qd̄ est veritas
ꝑma q̄ est obiectū fidei. Ad q̄ntuꝫ dicendo Ad quintum
negat assumptū illud videlicꝫ ꝙ nō sit eadē fi
des antiquoꝝ ꝛ nostra. ꝛ ad ꝓbationē r̄ndet
ꝙ ista differētia p̄teriti ꝛ futuri nō ꝯtingit ex
aliq̄ diuersitate rei credite: sed ex diuersa habi
tudine credentiuꝫ ad vnā rem creditā. Ad Ad sextum
sextū respōdet ꝙ si aliq̄s iniuste excōmunica
tus est in nullo ledit per talē excōicatōis sen
tentiā. Unde Augu. ꝛ habet in. c. illud. xi. q. iij.
Illud plane nō temere dixerim ꝙ si q̄s fideli
um fuerit anathematizatus iniuste ei potius
oberit q̄ facit q̄ ei qui hāc patit iniuriā. Spi
ritus em̄ sanct⁹ habitans in sctis p quē quisq̄
ligat aut soluit immeritā nulli ingerit penam

Dicit eīn sctūs Tho.in.iiij. q̄ si homo q̄ iniu-
ste excōicat᷑ ē hāc iniuriā humilit̄ sustinet: hu
militatis meritū recōpensat hui᷑ excōicatōis
dāmū. Et hoc ponit btūs Aug. in de vera reli
gione ita dicens. Sepe diuina ꝓuidētia sinit
etiā bonos viros p̄ nōnullas turbulentas car
naliū hoim̄ seditiones expelli de cōgregatiōe
xp̄iana: quā ꝯtumeliā vel iniuriā suā cū patiē-
tissime pro pace eccl̄ie tulerint: nec vllas no-
uitates vel scismatis vel heresis moliti fue-
rint: ⁊ fidē quā in ecclesia catholica predicari
sciunt vsq̄ ad mortē muniant ⁊ testimonio de
fendant. hos coronat pius pater in occulto vi
dens: hec Aug. Ubi notādū ꝓ pleniori intel-
lectu huius rōnis q̄ excōicat᷑ nō dr̄ ita extra
vnitatē eccl̄ie posit᷑ q̄ fide qua eccl̄ie corpori
erat vnit᷑ sit ꝑuatus. sed q: a cōsortio fideliū
⁊ sacramētoꝝ participatōne sit precisus. Ex-
cōmunicatio eīn vt aiunt doctores dr̄ separa-
tio a cōsortio fideliū. maxime quo ad fructū q̄
habet ex participatōne sacramētoꝝ ⁊ quo ad
cōia ecclesie suffragia. Quomodo aūt excōica
tus talib᷑ suffragiis ꝑuet ⁊ quomodo nō. de-
clarat sctūs Tho in.iiij.dist.xviij. ita dicens.
Suffragia alicui᷑ valent alteri sm̄ qđ ei cōti-
nuant. pōt autē actio vnius alteri continuari
dupliciter. Uno modo ex vi charitatis: q̄ oēs fi-
deles cōnectit vt sint vnū i deo. sicut dr̄ in ps̄.
Particeps ego sum oīm timētiū te. ⁊ hanc cō
tinuationē excōicatio non intercipit. q: iuste
q̄s excōicari non pōt: nisi ꝓ culpa mortali per
quā iam a charitate diuisus est: etiā si nō excōi
cetur. Iniusta aūt excōicatio charitatē alicui
auferre nō pōt: cū sit de maximis bonis q̄ non
possunt alicui inuito auferri. Alio modo pōt
actio vni᷑ alteri cōtinuari p̄ intentionē suffra
gia facientis que in aliquē fertur ꝓ quo fiunt
Et hanc cōtinuationē excōicatio intercipit:
q: eccl̄ia p̄ excōicatōis sententiā separat excō
municatos ab vniuersitate fideliū ꝓ q̄b᷑ suf-
fragia facit. vnde suffragia eccl̄ie ei nō prosūt
que ꝓ tota eccl̄ia fiunt nec ex ꝑsona eccl̄ie orō
ꝓ eis inter mēbra eccl̄ie fieri potest: q̄uis ali-
qua ꝑsona ꝑuata possit ad eius cōuersionē ali
quod suffragiū p̄ intētionē dirigere. hec sctūs
Ad septimū Thomas. Ad septimū dicendū q̄ licz pec-
catores fideles nō habeāt oīa illa q̄bus eccle-
sia vna esse dr̄. pertinēt nihilomin᷑ ad vnitatē
eccl̄ie aliquo modo: inq̄tū scz in vna fide cum
aliis fidelib᷑ cōueniāt. Est tn̄ verū q̄ q: charita
tem nō habent p̄ quā corpus eccl̄ie viuificari
dicit̄. tales tanq̄ mēbra mortua iudicant̄. nec
sunt ꝓprie mēbra corporis xp̄i. sicut in superio
ribus part. in dictū est ⁊ infra plēni᷑ ostende-
Ad octauū mus. Ad octauū r̄ndet̄ ⁊ dr̄ ad antecedens
negādo illud. diximus eīn tales ptinere mētalit̄
etsi nō corporalit̄ per visibile sacramētum ad
vnitatē eccl̄ie. siue q̄ merito ptineāt ad eccle
siam: ⁊ si nō numero. Et ad ꝓbationē respōdet̄
vt dicit sctūs Tho. in iiij. di. iiij. q̄ incorporari
xp̄o cōtingit dupliciter scilz merito ⁊ numero.
Merito quidē pōt aliq̄s de eccl̄ia effici qđ ē
christo incorporari etiā ante baptismum actu
susceptum sed nō ante baptismū ꝓpositū vel
in baptismum post tempus grē reuelate. Un̄
Ambrosius de valētino q̄ cathecuminus mor
tuus fuit dicit. Quē regeneraturus erā ami
si: verū tamē ille grāz quā poposcit nō amisit.
vnde talis corde regeneratus est: lz nō corpe.
vt dicit sctūs Tho. in.iij parte. Fide quidē in-
corporat̄ quis xp̄o. sm̄ illud ad Ephe iij. Ha-
bitare xp̄m per fidē in cordib᷑ vestris. Nume
ro vero non potest aliq̄s effici de eccl̄ia nisi p̄
baptismū. Unde ante baptismū null᷑ admit-
titur ad perceptionē sacramēti eucharistie ⁊
alioꝝ sacramētoꝝ eccl̄ie. ⁊ sic patz q̄ tales ca
thecumini fidez spem ⁊ charitatē habētes ad
eccl̄iam ptineant animo: etsi nō visibili sacra-
mento. merito ⁊ si nō nūero. Ad nonū r̄ndet̄ Ad
negādo cōsequentiā: q: licz baptism᷑ nō semp̄
fuerit a ꝑncipio eccl̄ie: nō sequit̄ q̄ postq̄ in-
stitut᷑ est vnitas illi᷑ nō arguat suo modo vni
tatem eccl̄ie. Pro quo sciendū q̄ nunq̄ hoies
potuerūt saluari etiā ante xp̄i aduētū: nisi fie-
rent mēbra xp̄i. q: vt dr̄ Act. iiij. Non est aliud
nomē datū hoib᷑ in quo oporteat nos saluos
fieri. sed ante aduentū xp̄i etiā hoies p̄ fidem
xp̄o incorporabant̄ per fidē futuri aduētus cu
ius fidei signaculum erat circumcisio. vt dicit
aplus Rom iiij. Anteq̄ eīn circūcisio institue-
retur sola fides. vt dicit Greg. cum sacrificio-
rum oblatōibus q̄bus suā fidē antiq̄ patres
ꝓfitebant̄ sufficiebat vt hoies xp̄o incorpora-
rentur. Post aduentuz etiā xp̄i homines p̄ fidē
xp̄o incorporant̄. sm̄ illud Ephe. iij. Habita-
re xp̄m per fidē in cordib᷑ vestris. Sed alio si-
gno manifestat̄ fides rei ꝑsentis q̄ demōstra-
batur qn̄ erat futura: sicut aliis verbis signat̄
ꝑsens preteritū ⁊ futurū. ⁊ ideo licz ip̄m sacra
mentuz baptismi nō semp̄ fuerit: fides tn̄ cui᷑
baptism᷑ sacramētū est semp̄ fuit ⁊ necessaria
fuit. Ad decimū dicendū q̄ ꝓprie loquēdo Ad
vt ait sctūs Tho. in.iiij. Non est nisi vnū ba
ptisma qđ in aqua celebrat̄ sub debita verbo-
rum forma. Alia aūt baptismata dicunt̄ p̄ or-
dinē ad illud sm̄ ꝓportionē ad eundē effectū:
quē tn̄ agunt quodāmodo in v̄tute baptismi
aque: q: baptism᷑ sanguinis ⁊ baptism᷑ peni-
tentie nō valēt ad regenerationē nisi eīq̄ ha-
bet baptismū aque in ꝓposito. Tunc eīn vt ai-

Aug. Prodest baptismus sanguinis vel fla-
minis cũ baptismũ fluminis nõ contẽpt⁹ reli-
gionis sed articulus necessitat̃ excludit. de cõ
se. di. iiij. ca. baptismi. Vel rñdet̃ secũdario ꝙ
baptisma dr̃ vnũ: q: nõ est iterabile. sicut nec
originale peccm̃ contra qđ tanꝙ medicina est
institutuz: qđ est cõtra hereticos nouatianos
dicẽtes. Quotiens homo peccat baptismum
debere repeti. vel dicit̃ vnũ baptisma. i. equa
[Ad un]decimum le a quocũqꝫ det̃. vt exponit gl. Ad. xi. rñdet̃
ꝙ vnitas illa de qua Aug in auctoritate ꝓpo
sita loquit̃ importat̃ p vnitatẽ baptismi q̃ est
fundamentũ ꝛ principiũ alioꝝ sacramentoꝝ
[Ad du]odecimũ sicut dictum est in. c. superiori. Ad. xij. rñdetur
negando ꝯñtiam. q꜡ꝙ eñ hoĩes qui sunt qua
si materia ecclesie fluant cõtinue ꝛ refluant:
quibusdã decedẽtib⁹ alijs nouiter nascẽtib⁹
nihilominus quia vna est fides in omnibus:
ecclesia semp dꝫ manere vna. sicut dr̃ de cor
pore aialis ꝙ lꝫ in eo ptes mãiales fluãt ꝛ re
fluãt idẽ tñ manere dꝫ quo ad formã q̃ eadẽ sp
manet. ꝑmo de gñatione. Ita videt̃ dicendũ
in ꝓposito. Manet quidẽ semp eadem fides:
manẽt eadem sacramẽta q̃bus format̃ eccl'ia
manet eadẽ lex: et eadẽ regula veritatis: pma
net eadẽ habitudo ꝛ ad vnũ caput ecclesie et
ad vnũ finẽ vltimũ: quare optime btũs Aug.
sup ps. lxxxv. tractãs ꝟsum illum. Miserere
mei domine qm̃ ad te clamaui tota die. dicit.
Sub descendẽtibus ꝛ succedentibus mẽbris
[Ad de]cimũtertiũ vnus homo vsqꝫ ad finẽ seculi extendit̃. Ad
xiij. dicenduz ꝙ in demonibus nõ est fides ea
que ponit̃ donũ spũssancti siue habitus diui
nitus infusus qui inclinat hoĩem ad credẽdũ
aliquẽ effectũ boni: sed dicit̃ fides que nascit̃
ex ꝑspicacitate naturalis intellectus eorũ: ꝛ
ex miracul' que vident supra naturã. Pro quo
notandũ vt notat sctũs Tho. ij. ij. q. v. artic. ij.
ꝙ intellectus credẽtis assentit rei credite. nõ
quia ipam videat vel sm̃ se vel p resolutionẽ
ad ꝑma ꝑncipia p se visa: sed ꝑpter imperium
volũtatis. Ut autẽ voluntas moueat intelle
ctum ad assentiendũ potest cõtingere ex duo
bus modis. Uno modo ex ordine voluntatis
ad bonum et sic credere est actus laudabilis.
Alio modo q: intellect⁹ cõuincit̃ ad hoc ꝙ iu
dicet esse credendũ his que dicunt̃ lꝫ nõ con
uincat̃ p euidentiã rei: sicut si aliquis ꝓpheta
ꝓnũciaret in sm̃one dei aliquod futurũ ꝛ ad
hiberet signũ mortuũ suscitãdo. ex hoc signo
conuinceret̃ intellectus vidẽtis vt cognosce
ret manifeste hoc dici a deo qui nõ mentitur.
lꝫ illud futurũ quod predicit̃ in se euidẽs non
esset: vnde rõ fidei nõ tolleret̃. Dicendũ est q̃
ꝙ in fidelib⁹ xp̃i laudat̃ fides sm̃ ꝑmũ modũ
et sm̃ hoc non est in demonibus sed solũ scđo
modo. Uident eñ multa manifesta indicia ex
quibus percipiũt doctrinã ecclesie esse a deo:
q̃uis ipsi res ipsas quas ecclesia docet nõ vi
deant. puta: deũ esse trinũ ꝛ vnum vel aliud
hmõi. Et ita patet ꝙ fides que vnitatem ec
clesie efficit non est in demonibus: ꝛ ita ratio
nõ procedit. Ad decimũquartũ respondet̃ Ad decimũ quartum
negando ꝯñam. licet enim ecclesia nõ semper
fuerit in tali dispositione ꝯstituta quo ad vnũ
tanꝙ rectorem ꝛ gubernatorem: ducẽ ꝛ pasto
rẽ vice ꝛ loco Jesu xp̃i dñi nostri visibiliter cõ
uersantem: tñ ipsa ecclesia habebat ordinẽ ꝑ
pter causas infra assignãdas cũ de vno supre
mo põtifice in ecclesia a nobis habẽd⁹ est ser
mo: nõ seqt̃ur ꝙ nũc talis ordo in eccl'ia nõ sit.
multa eñ per tempoꝝ successionem instituta
sunt in ecclesia que nõ fuerũt a principio. que
licet tẽpore quo instituta nõ fuerũt nõ impor
tarent necessitatem: instituta tñ de necessita
te venũt obseruanda. dicũt eñ doctores tra
ctantes illud Can. vlt. Soror nostra paruula
est ꝛ vbera nõ habet: ꝙ ecclesia que hic soror
dicit̃ in principio sui stat⁹ ante aduentũ pleni
tudinis gratie in quo grã et veritas p Jesum
xp̃m facta Joh. i. Nõ modo puula fuit populi
paucitate: sed etiã donis gratiarũ. Un̄ Hugo
de sancto victore. Oportuit inquit vt sm̃ pro
cessionẽ tẽpoꝝ spũaliũ gratiarũ signa mag' ac
magis darent̃. plane post icarnationẽ filij dei
copiosior facta ẽ splẽdore doctrine: illustrior
pulchritudine ordinis: locupletior sacroꝝ effi
cacia salutari: excellentior nobilitate regiminis
q: sub spe nobiliori ordinatõis politice ac di
uinior forma principatus. Ad decimũquin Ad decimũ quintum
tũ respõdet̃ ꝙ ratõ nõ procedit: tuz q: si papa
morit̃ sedes tamen nõ moritur. Secũdo quia
ordo talis ad vnũ caput ꝛ gubernatorem sem
per manet in ecclesia in habitu ꝛ potestas ad
eligendũ aliquẽ in sede ipsa apostolica. est eti
am actu talis ordo in ecclesia ad eos qui vice
summi põtificis illo tẽpore in ecclesia quo ad
aliqua fungũtur: cuiusmodi est sacrũ collegiũ
dñoꝝ Cardinaliũ. Et hic conuincit̃ temerari
tas quorũdã scismaticoꝝ ꝛ inimicoꝝ eccl'ie q̃ di
cere presumpserũt vnitatẽ ecclesie non hr̃e or
dinẽ ad vnitatem vnius summi põti. xp̃i vica
rij. qđ ꝙ falsum sit audiam⁹ Cyprianũ in ep̃la
ad Magnũ inquẽtẽ. Dñs insinuãs nobis vni
tatem de diuina auctoritate venientez ponit
et dicit. Ego ꝛ pat̃ vnũ sum⁹. ad quã vnitatẽ
redigẽs eccl'iã suã denuo ait. Et erit vn⁹ grex
ꝛ vn⁹ pastor. Itẽ in ep̃la ad Rogatianũ. hmõi
seminatores ꝛ introductores scismatũ in eccl'ia
idẽ gl'iosissim⁹ Cyprian⁹ ꝑcutit ita dicẽs. h̃ sũt

initia hereticoꝝ ⁊ ortus atq͂ conatus scisma ticoꝝ male cogitantiū vt sibi placeāt: vt prepositū supbo tumore contēnāt: sic de ecclesia egrediſ: sic altare ꝓphanū foris collocaſ: sic cōtra pacē xp̄i ⁊ ordinationē atq͂ vnitatem dei rebellaſ. Et btūs Hiero. pater ecclie reli giosissimus Damaso pape scribēs vt habetur in ca. qm̄ vetus oriens. xxiiij. q. i. ita inter alia sic dicit. Cum successore piscatoris ⁊ discipu lo xp̄i loquor. Ego nullum premiū nisi xp̄m se quēs beatitudini tue .i. cathedre Petri cōio ne cōsocio: sup illā petrā eccliam fundatam scio q̄cunq͂ extra hanc domum agnum comederit ꝓphanus est. si q̄s in Noe archa nō fue rit peribit regnante diluuio. ⁊ .j. non noui vi talē: mileciū respuo: ignoro paulinū. q̄cunq͂ te cum non colligit spargit: hoc est: q̄ xp̄i non est antixp̄i ē. hec Hiero. Ueruz de hmōi errore cō futando in sequētibus a nobis copiosior erit sermo. per ea etiā q̄ dicta sunt excludiſ impie tas scismaticoꝝ qui tunicā dn̄i incōsutilē scidere nituntur. cōtra quos inq̄t btūs Cyprian⁹ ⁊ habeſ in ca. alienus. xxiiij. q. i. alienus es. ꝓ phanus es: eius hostis es. habere non pōt de um patrem: qui vniuersalis ecclie non tenet vnitatem.

Capitulum .ix. in quo ostenditur ꝙ ecclesia sctā sit.

Capl'm IX

Ecclesia est sctā

Ostenso ꝙ eccle sia vna sit: supest iam vt ꝙ san cta sit ostendamus. Describitur aūt sctā a sanctis patrib⁹ in cōci lio Niceno: ad differentiā cōgregationis ma lignantiū: que non sctā est sed impia. de qua ps̄. xxv. Odiui ecclām malignantium. De ecclesia vero xp̄i dicit psal' penul. Laus eius in ecclesia sanctoꝝ. vbi glo. Aug. Ecclia sctōꝝ ecclesia catholica est. ecclia sanctoꝝ nō est di cenda ecclesia hereticoꝝ. Sctā aūt dicit ec clesia: q: spū sācto sanctificata: quā sanctita tē ꝓfudit ei spūsctūs. vt ait Albert⁹ magn⁹ in sacramentis virtutibus ⁊ donis q̄ dat ad sanctitatis ꝑfectionē. Uerū q: sanctū plures habet intentiones cōsiderandū est q̄bus mo dis ecclesia xp̄i sancta sit ⁊ dicaſ. Pro quo notandū ꝙ sanctū idē est q̄ mundū. ⁊ huic si gnificationi cōpetit nomē agios in greco q̄ interpretaſ quasi sine terra. quō btūs Diony sius diffiniens sanctitatē. xij. ca. de di. no. sic dicit. Sanctitas est ab oī immūdicia libera ⁊ perfecta ⁊ oīno immaculata. In hac signifi catione ecclesia sancta est q: munda a fedita te ⁊ corruptione peccati. Plane cum xp̄s ei⁹ sponsus speciosus sit pre filijs hoīm ⁊ sanct⁹ sanctoꝝ: sic sanctā habet sponsam. qui ait. Le vitici. ij. Sācti estote q: ego sanctus sum. vn̄ Cantico. iiij. ad ecclesiā sic loquiſ. Tota pul chra es amica mea ⁊ macula non est in te. Et aplūs .i. ad Coꝝ. iij. dicit. Tēplū dei sanctū est q̄ estis vos. Secūdo sanctū idē ē q̄ firmū vnde apud antiquos sancta dicebanſ que legibus erāt munita. vnde etiā sanctū dicit q̄ lege firmatū est. hac rōne ecclesia xp̄i sancta ē Tum p̄mo qm̄ a deo eterna ꝑdestinatōne ⁊ le ge diuina ordinata paulo aplō attestante qui ad Eph. i. ita loquiſ Elegit nos. glo. predestinando: ante mūdi ꝯstitutionē vt essem⁹ sancti ⁊ immaculati in ꝯspectu ei⁹ in charitate. glo. nō meritis nr̄is sed sua charitate. Tuz secūdo i hac significatōe eccl'a d' sctā ⁊ firmatā vt vio lari nō possit: cū a fide ⁊ charitate que in xp̄o est nūq̄ defectura sit. Unde ps̄. lxxvij. dicit ꝓ pheta. Edificauit sicut vnicornū sacrificium suum in terra quā fundauit in secula. vbi glo. Hiero. id est ip̄am eccliam singulari v̄tute fir mauit vt immobilis in secula sempiterna consisteret. Et in ps̄. ciij. idem ꝓpha dn̄o ita loq̄ſ. Fundasti terrā sup stabilitatē tuā nō inclinabitur in seculū seculi. Sup quo verbo beatus Aug. loquiſ. Terrā intelligo ecclesiā: que ē fir mitas ei⁹ sup quā fundata est: nisi fundamentum de quo apl's ait. Fundamētū aliud nemo potest ponere pret' id q̄ positū est q̄ est xp̄s iesus. Ibi ergo firmati sum⁹ merito: q: ibi firmati nō inclinabunſ in seculū seculi. nihil eīn firmi⁹ isto fundamēto. De qua ecclesie immobili firmitate ita xp̄s petro quē vniuerse eccle sie sue preficere disposuerat pollicit⁹ est dicēs Math. xvi. Tu es petrus ⁊ sup hanc petrā .i. sup hanc fidei cōfessionē. fundabo ecclesiam meā. ⁊ sequiſ. ⁊ porte inferi .i. pctā: mine: blan dimenta ⁊ hereses vt dicit glo. nō preualebūt aduersus eā: glo. i. nō separabunt eam a fide ⁊ charitate mea. Cui⁹ impermutabilis firmitatis testis est beatissim⁹ Paul⁹ ad Roma. viij. dicens. Cert⁹ sum ꝙ nec mors separabit nos a charitate xp̄i. Tertio modo sanctū idem ē ꝙ sanguine tinctum vel respersum siue emun datū. nihil eīn sanctū apud veteres dicebatur nisi q̄ sanguine hostie esset respersuz. Antiq̄tus etiā hoīes qui purificari volebant sangui ne hostie tingebāſ inquit Isidorus. Unde ad Heb. ix. scribit apostolus. Oīa pene ſm legem in sanguine mūdanſ ⁊ sine sanguinis effusione nō fit remissio petōꝝ. Hui⁹ significati onis gratia maxime dei ecclesia sancta appel landa venit: que xp̄i sanguine respersa purificationem peccatoꝝ suscepit ⁊ decorem induit sanctitatis. Unde .i. Petri. ij. dicitur. Gens sancta populus acquisitionis. glo. i. sanguine xp̄i respersa. Et ad Eph. v. ait apostol⁹. Xp̄us

dilexit ecclesiam ⁊ tradidit semetip̄m pro ea vt illam sanctificaret. ⁊ Apoca. i. inquit Joh. apostolus dilexit nos et lauit nos a peccatis nris in sanguine suo. Quarto sanctū idem est q̄d diuinis obsequijs applicatur: quēadmodū hoīes. loca. dies: vasa: ⁊ vestimenta que diuino cultui dedicātur sancta dicuntur. Unde de hoibus habeṫ Exo. xxx. Aaron ⁊ filios eiꝰ vngues: sanctificabisq̧ eos vt sacerdotio fungant̄ mihi. ⁊ Esdre. ij. ca. xi. dicit. Esdras ministris domus dn̄i. vos sancti estis dom. no ⁊ vasa sunt sancta. De loco dicit̄ ps̄. xcv. Adorate dn̄m in atrio sancto eiꝰ. De vasis dr̄ Exo. xxx. Archam testamenti cū vasis suis candelabrū ⁊ vtensilia: vniuersamq̧ supellectilem que ad cultū eoꝝ ꝑtinēt sanctificabis oīa ⁊ erūt sancta sanctoꝝ. De diebꝰ sanctis scribit̄ ij. Esdr. x. Sanctꝰ n. est dies dn̄i. De vestimētis Exo. xxviij dr̄ Facies Aaron fratri tuo vestimenta sancta ⁊ filijs eiꝰ. In hac significatiōe merito ecclesia dei ecclesia sācta dr̄ que vniꝰ veri dei famulatui ⁊ cultui tota dedicata est. imo in ea sola verꝰ dei cultus ē. q̄ fide spe ⁊ charitate ꝑficit̄ vt ait Aug. in c. extra. i q. i. Extra catholicam ecclesiā nō est locꝰ veri sacrificij. Quinto sanctitas dr̄ religio siue obseruatio quedā iusticie eoꝝ que ad deum pertinent. Un̄ Andronicus vt dicit sanctꝰ Tho. ita sanctitatem diffinit Sanctitas est virtꝰ faciēs fideles seruare ea que ad deū iusta sunt. de q̄ Luc. i. Seruiamus dn̄o in sanctitate: ⁊ iusticia coram ipso oībus diebꝰ nostris. Hac rōne ecclesia sctā dicit̄: q: summa in ea munda ⁊ immaculata obseruat̄ religio: sancta ē in votis. sctā in sacrificijs. sacta in ministerijs: sancta in cerimonijs sancta in singulis obseruationibꝰ que ad cultū ⁊ reuerentiā ꝑtinēt sancte diuinitat̄. Sexto ecclesia dei sancta dicit̄: q: omnibus virtutibꝰ gratijs ac donis spūaliter fecūdata est ⁊ dotata. Und̄ ps̄ lxiiij. dicit̄. Replebimur in bonis domus tue glo. cassiodori idest p̄sentis ecclesie: que diuersis munerū spūaliū exuberat bonis. Que sunt illa bona. illa bona sunt sanctitas in sc̄a: ⁊ equitas ad proximum. vnde seq̄tur sanctū est templum tuū mirabile in equitate. glo. i. ecclesie. ipsa eni m domꝰ ⁊ templū dei est sanctū in sc̄a ⁊ mirabile in eq̄tate q̄tum ad ꝓximū. Septimo ecclesia dei sancta dicit̄: q̄a optimis iustissimis ⁊ sacratissimis legibꝰ viuit regit̄ ⁊ gubernat̄. de lege diuina. Ad Ro. vij. dicit Apls. Lex sancta ⁊ mandatū sanctū Et in. ps̄ scribit̄ Lex dn̄i immaculata cōuertēs aias testimonium dn̄i fidele sapientiā p̄stans paruulis. Leges vero publice que pro ecclesie regimine a sanctis patribus sancite sunt tanta pro earū sanctimonia veritate firmant̄. vt beatus Agap papa oībꝰ ep̄is scribēs in ca. sic di. xix. dicit. Sic oēs apostolice sedis sanctiones accipiēde sunt tanq̄ ipsius diuina voce petri firmata. Un̄ violatores sacroꝝ canonū vt inq̄t sctūs Damasus papa in. ca. Violatores. xxv. q. i. grauit̄ a sanctis patribꝰ iudicant̄ ⁊ a spū sctō: instinctu cuiꝰ ac dono dictati sunt damnant̄: qm̄ blasphemare sp̄m sctm̄ nō incōgrue vident̄. Octauo dr̄ ecclia dei sancta sm̄ q̄ sctm̄ dr̄ preditū sciētia iustoꝝ. dicit eni m̄ Aristoteles. vt dicit Albertꝰ magnꝰ in l b. laudabiliū bonoꝝ. Sanctitas est virtꝰ sciētie ea faciens q̄ ad deum sunt iusta. Sap. i. Dedit illis scientiā sanctoꝝ. Sub hac significatōe potissime ecclia sancta est q̄ sola sciētiā sctōꝝ habz ⁊ noticiā diuinitatis. Un̄ de ecclia dicit dn̄s Zach. viij. hec dicit dn̄s exercituū. Reuersus sum ad syon ⁊ habitabo in medio hierlm: ⁊ vocabitur hierlm ciuitas veritatis ⁊ mons sanctificatꝰ. quare vt ait beatꝰ Greg. in moralibꝰ ⁊ habet̄ in ca. Quia. xx. iij. q. i. Quia ex sola catholica ecclia veritas cōspicit̄ apud se esse locum dn̄s ꝓhibet de quo videat̄: in petra moyses ponit̄ vt dei faciē contēplet̄: q: nisi quis fidei soliditatē tenuerit diuinam presentiā nō agnoscit. de q̄ soliditate dn̄s dixit. Sup hanc petrā edificabo ecclesiā meā. Nono ecclesia dei sancta dicit̄. q: sacramēta habz q̄bꝰ hoīes sanctificant̄. Dicit̄ eni m̄ sacramētū a sacrādo siue sanctificādo: q: diuina virtute in eis operāte instrumēta sūt emūdatōis ⁊ sanctificatōis aiarū. Un̄ ad Eph. v. dr̄. Xp̄us dilexit ecclesiā sequit̄. vt illā sanctificaret mundās lauacro aque in verbo vite. ⁊ Aug. sup Joh. de v̄tute sacramēti baptismi loquēs dicit Que v[illegible]s est aque vt corpus tangit ⁊ cor abluat? Decimo ecclia dr̄ sancta: q: sancta ⁊ gloriosa triūphāte ecclia que sursum in celestibꝰ est mater nr̄a exemplata est. vn̄ Apoc. xxi. beatissimus apl's iohēs inq̄t Ego iohānes vidi ciuitatē sctām hierlm nouā descēdentē de celo a deo paratā sicut sponsam ornatā viro suo: ⁊ audiui vocē de celo dicētē. Ecce tabernaculū dei cū hominibus ⁊ habitabit cū eis ⁊c̄. Ob verbū Bernardus pertractās li. iij. de cōsideratiōe. ca. xiij. Nō vilē reputes hāc formā q̄ in terris ē habz formā in celo vidit hō qui dicebat. vidi ciuitatem sctām hierlm ⁊c̄. Ex his aptissime cōfutatur error ⁊ blasphemia quorundā pseudo ꝓphetarū qui ore suo polluto contra sanctimoniā ecclesie diabolica audacia loq̄ntes dicere presumpserunt ecclesiā non esse sanctā sed meretricē. contra quos sunt ea que induximꝰ parū ante: ⁊ maxime illō Cāti. iiij. Tota pulchra es

amica mea ⁊ macula non est in te. ⁊ illa continua fidei professio quã vniuersalis ecclesia facit dicẽs. Credo vnã sanctã ecclesiam ⁊c.

Capitulum. x. in quo ponunt obiectiones contra ea que dicta sunt de sanctitate ecclesie.

Capitulũ X

a Ad ampliorẽ intelligentiã maioremq₃ firmitatem veritatis eo₊ que de ecclie sanctimonia induxim⁹: mouebim⁹ aliq̃s obiectiones in cõtrariũ ꝓbãdo q̄ ecclia nõ sit sancta dicenda.

Argumẽtũ p̄mũ Et p̄mo arguit sic. Cantat in ecclesia in hymno angelico sc₃ Gloria in excelsis deo. tu solus sanct⁹. Si ergo xp̄us solus est sanct⁹ cũ ecclia nõ sit xp̄s: ecclia non videt dicenda sancta.

Secũdum Secũdo. sanctitas vt dicit Dionysius. xij. c. de di. no. vt sup̄ dictu₃ est. est ab oĩ immũdicia libera ⁊ perfecta ⁊ omĩno immaculata immũdicia: sed ecclia in p̄senti statu nõ est libera ab oĩ immũdicia illa peccati dicente btõ Job. aplo. i. Job. i. Si dixerimus qm̃ pctm̃ nõ habem⁹ ipi nos seducim⁹ ⁊ veritas in nobis nõ est. ergo ecclia ꝑ presenti statu nõ est sancta dicenda.

Tertium Tertio sic Math. vi. docet xp̄s oẽs fideles orare ꝑ pctõ₊ suo₊ remissione: sic. Dimitte nob̃ debita nostra ⁊c. quã orõnẽ ɔtĩnue facit ecclia: qđ tñ vanũ esse videret si ecclia nullũ haberet pctm̃: maxime cũ dicat Aug. in de bono pseuerãtie. hoc loco pelagiani confodiunt heretici q̃ audent dicere hoĩe₃ iustũ in hac vita habere nullũ omĩno pctm̃: ⁊ in talib⁹ hoĩb⁹ esse iam in p̄senti tpe ecclesiã nõ habentẽ maculã aut rugam. ⁊ ponitur in glo. ordinaria.

Quartum Quarto arguit sic. ad Rom. iij. dicit apl's. Est aũt de⁹ verax omĩs hõ mendax: ergo nõ videt q̄ ecclia q̄ est collectio omniũ fideliũ dicẽda sit sancta.

Quintum Quinto sic. ecclesie nõ cõuenit ꝑ statu p̄sentis vite nõ habere maculã aut rugã sed tm̃ ꝑ statu future vite qñ apparebit gloriosa: ergo nũc nõ est dicẽda sctã sed in futura vita. ɔseq̃ntia p₃ ⁊ antecedẽs ꝓbat auctate beati Aug. qui in fine primi libri enchiridion tractãs verbũ illud aplĩ vt exhiberet sibi eccliam nõ habentẽ maculã nec rugã ⁊c. ita dicit ꝑ hoc oĩs prorsus hoĩm macule xp̄iani lauacri sanctitate tollunt quo mundat eccliam suã xp̄s vt exhibeat eam sibi nõ in isto seculo: sed in futuro nõ habentẽ maculam neq₃ rugam aut aliquid huiusmodi. nã qui modo eam talẽ esse dicũt ⁊ tñ in illa sunt: qm̃ ⁊ ipi fatent se habere peccata. Si verum dicunt ꝑfecto qm̃ mundi nõ sunt a peccatis: habet in eis ecclesia maculam. Si aũt falsum dicũt quia corde duplici loquuntur: habet in eis ecclia rugam. Si aũt dicunt se habere ista non ipsam: ergo se nõ esse membra ei⁹ nec ad corpus ei⁹ pertinere fatentur vt etiã sua cõfessione damnent.

Sexto sic. in ecclia sunt boni ⁊ mali ꝑmixti vt superi⁹ monstratum est: ⁊ mali in multo ampliori nũero q̃ boni. cũ ergo denoĩatio debeat fieri a maiori parte videt q̄ ecclia simplicit magis immũda q̃ sctã dicẽda sit. Et ɔfirmat ex. c. Et hoc dixim⁹. xvi. q. vij. vbi dic̃ Orige. ⁊ ponit in glo. ɔtinua. Math. xxi. Qui carnalit viuentes domũ orõnis ex lapidib⁹ viuis ɔstructã faciũt speluncã esse latronum actib⁹ suis.

Septimo arguit sic. In ecclesia ɔtinent nõ modo pctõres sed etiã multi presciti: qui lic₃ modo fidẽ habeãt xp̄i finalit tñ in fide vera ⁊ charitate dei nõ ꝑmanebunt ergo nõ videt q̄ ecclia simplicit dicẽda sit sancta.

Octauo sic. dicit sapiens Eccl's. ix. Nemo scit vtrũ q̃s sit dign⁹ odio vel amore ⁊ minus de alio q̃ de se: ergo etiam nemo põt scire q̃s sit sanctus aut immũdus. ergo videt q̄ nõ ꝑtineat ad articulũ fidei credere q̄ ecclia que est ɔgregatio fideliũ sit sancta.

Nono arguitur sic. Fideles nõ sũt cõfirmati in fide siue in grã dei in statu p̄sentis peregrinationis. ergo non videt q̄ ecclia que est fideliũ collectio dicenda sit sancta: q₂ firmata siue ɔfirmata.

Decimo arguit sic. Ecclia aliqñ dicit fuisse feda ⁊ maculata: ergo nõ semꝑ videt dicẽda fuisse sancta. ɔsequẽtia videt manifesta. antecedẽs p₃. dicit eñ btũs Hiero. ⁊ habet de pe. di. i. §. Ecclia. Possibile aũt est vt qñ ecclia que pri⁹ rugam habuit ⁊ maculã ⁊ immũdiciã postea restituta est: ita ⁊ pctõr currẽs ad medicũ ⁊c. Et idẽ btũs Hieroñ. sup ps̃. xx. exponẽs illud Audi filia ⁊ vide inclina aurẽ tuã ⁊ obliuiscere domũ pr̃is tui. De ecclia dic̃ sic. Obliuiscere domũ pr̃is tui. i. dyabolũ q̃ te pri⁹ genuerat q₂ tot⁹ mũdus in maligno posit⁹ erat. ideo inclina aurẽ tuã: qm̃ cõcupiuit rex speciẽ tuam xp̄us iesus a quo regeris: q₂ nigra eras in domo patris: nũc autẽ ascendẽs post baptismũ vel intus abluta vel grã fidei candida: q₂ ipse est dñs a quo redempta es. ⁊ .j. Ante fedata ⁊ deformis erat ecclia sed postea pulchra ⁊ speciosa per lauacrũ baptismi: q₂ iustus ꝑ impijs mortuus est. i. xp̄s mundans eam ꝑ lauacrum sanguinis sui. vt ait apl's nõ habentẽ maculã neq₃ rugã. ⁊ Aug. ad idẽ ꝓpositũ sup eũdẽ ps̃. ita loquit. Assumpta est ecclia ex gñe hũano vt xp̄s caput esset ecclie. Et .j. Gaudeat sponsa amata a deo: qñ amata? dũ adhuc feda. oẽs eñ peccauerũt dicit aplus ⁊ egent gloria dei. Et iterum. Etenĩ ꝑ impijs xp̄us mortuus est: amata est feda ne remaneret feda. nõ eñ vere feda amata ẽ: q₂ nõ feditas amata est. Haugu.

Capitulū.xi.in quo rn̄detur ad obiecta facta.

Attendū est fir-
miter cū sanctis patribꝰ quēad
modū dictū est ꝙ eccl̄ia xp̄i san
cta sit. vn̄ Augu. sup illud psal.
lxxxv. Custodi aīam meā qm̄ sctūs sum. ita di
cit. Audeat dicere corpus xp̄i: audeat dicere
vnus ille homo clamās a finibus terre cū ca-
pite suo dicens. Sāctus sum. accepit em̄ gra
tiā sanctitatis grām baptismi ⁊ remissionem
pctōꝝ. ⁊. j. Oēs em̄ xp̄iani ⁊ oēs fideles ⁊ ba
ptizati in xp̄o ipsū induerūt: sicut Aplus di-
cit. Quotquot in xp̄o baptizati estis xp̄m in-
duistis. si membra facti sunt corporis eius ⁊
dicunt se sanctos non esse: capiti ipsi faciunt
iniuriā cuiꝰ mēbra facti sunt. Iaz dicēdū ē ad
argumēta. Ad primū rn̄detur ꝙ xp̄s dicit̄ so
lus sanctus sicut solus bonus: q. s. ipse solus
ſm ꝙ deus ex se ⁊ naturaliter bonus ⁊ sanctꝰ
est: ⁊ ſm ꝙ hō in summo sanctitatis. quāobrē
Daniel. ix. sanctus sctōꝝ noīatur. Et in psal.
de eo confitet̄ ꝓpheta dicens. Unxit te deus
oleo leticie pre participibus tuis. ſm quē mo
dum ipse solus sanctus est. Et hoc est qđ dr̄. i.
Reg. ij. Quis sanctus vt est dn̄s: vel vt habz
alia littera. Non est sanctꝰ preter te dn̄e: q: vt
ait glo: nemo sit sanctus nisi deꝰ. ⁊ si sint q̇ di
cunt dij multi ⁊ dn̄i multi. nullus tn̄ eoꝝ natu-
raliter est id qđ est deus: nam ipse est solus q̇
ait. Ego sum q̇ sum. ꝓ hoc ergo non negat̄ q̇n
participatione gratie eius fideles boni ⁊ iu-
sti ⁊ sancti sint. vnde dn̄s ait. Leuit. xx. Sācti
estote qm̄ ego sanctꝰ sum. Et Aug. tractans
illud ps̄. lxxxv. Custodi aīam meā qm̄ sanctꝰ
sum. ita fideles exhortat̄. dicat vnusquisqꝫ fi-
delium sanctus sum: non est ista supbia elati
sed cōfessio nō ingrati. si em̄ te dixeris ex te eē
sanctū supbus es. rursus fidelis in xp̄o ⁊ mē-
brū xp̄i si te dixeris non esse sanctū ingratꝰ es
secundum Ad secundū argumentū rn̄det̄ premittēdo
duo notabilia. Primo notandū ꝙ duplex ad
p̄ns pōt distingui sanctitas. Uno modo q̇ di-
cat liberationē omimodā ab oī immūdicia ⁊
corruptione culpe ⁊ pene, ⁊ ista est sanctitas
p̄rie. de qua in ps̄. Glīa hec est oibus sctīs eiꝰ
Alio modo sanctitas dicit emūdationē nō a
quocūqꝫ pctō aut impfectione: sed ab eis im-
mūdicijs q̇ puritatis grē ⁊ charitatis luci ad
uersant̄. cuiusmodi sūt culpa originalis ⁊ mor
talis. de qua dr̄ Ad Ro. i. Oibus qui sunt ro-
me dilectis dei vocatis sanctis. glo. sctī erāt
sanctificati p baptismū. Item. i. ad Corin. iij.
Tēplū dei sctm̄ est qđ estis vos. vbi glo. dicit
Sanctū est a tpe baptismi: q: in nemine habi
tat deꝰ quē non antea spūssanctus sanctificet
⁊ purget. Secūdo notandū ꝙ sanctitas qua
ecclesia in p̄nti vita sctā dr̄ nō dicit immunita
tē ab omni pccō: corruptione ⁊ impfectōne: ſ
immunitatem ab his vicijs ⁊ peccatis cū quibꝰ
charitas dei stare nō potest per quam deꝰ ma
net in nobis ⁊ nos in deo. i. Ioh. iiij. cuiusmōi
sunt pctā criminalia siue mortalia. Un̄ glo. su
per illđ Cāt. iiij. Tota pulchra es amica mea
⁊ macula nō est in te. dicit: macl̄a. s. crimialis
culpe. ⁊ ita hꝫ glo. decreti in. c. oibus cōsidera
tis. xxiiij. q. i. sup verbo sine macula. Et iō ve-
nerabilis Beda super cātica tractās p̄fatum
verbū Cant. iiij. Tota pulchra es ⁊c̄. ita dicit.
Hec aūt dicta sunt nō ꝙ in hac vita sanctorū
quispiā vel a culpis oibus immunis vel pfectꝰ
possit esse virtutibꝰ: cū veraciter scriptum sit:
q: nō est homo in terra iustus: qui faciat bonū
⁊ nō peccet: sed ꝙ sancta ecclesia inq̄tum ec-
clesia xp̄i est ⁊ fide recta ⁊ mūda sit ope. Qui-
bus notatis rn̄det̄ ad rōnem ⁊ primo dr̄ ꝙ mū
dicia importata in diffinitione sanctitatis posi
ta a beato Dionysio dicit mundiciā siue puri-
tatē a pctō siue in intellectu siue in affectu qđ
ꝯrietatē hꝫ ad grām: cuiusmodi est originale ⁊
mortale: nō aūt dicit emūdationem a pctō ve
niali. Un̄ Aug. in diffinitōibus recte fidei di-
cit. Nullus sanctoꝝ vel iustoꝝ caret pctō: nec
tn̄ ex hoc desinunt esse iusti vel sancti: cū affe-
ctu teneant sanctitatē. Secūdo ad minorem
vbi dr̄ ꝙ ecclesia in p̄senti statu nō est oīno li-
bera ab immūdicia que diuine grē ꝯriatur. ⁊ ad
auctoritatē beati Iob. dicētis. Si dixerimꝰ ꝙ
peccatū ⁊c̄. Rn̄r dupliciter. Uno mō de pctīs
venialibꝰ que in p̄senti vita nō p̄nt totalit̄ vi
tari. dr̄ em̄ ꝓuer. xxiiij. Septies in die cadit iu
stus. Et Aug. dicit. ⁊ habet̄ in glo. Impossibi
le est quēlibet sanctū aliqn̄ nō cadere in mini
mis peccatis neqꝫ iusti esse desistunt: q: citius
opitulante deo resurgūt. Scđo rn̄det̄ ad idē
ꝙ si btūs Iob. loq̇tur de mortali: tūc nō ē sen-
sus ꝙ oēs fideles habeant pctm̄ mortale: ſ ꝙ
si dixerimꝰ ex elatōe. s. vt dicit glo. interlin. ela
ti de aliquā iusticia: q: cū nemo sciat vtrum di
gnꝰ odio vel amore sit. vt dr̄ Eccl̄. ix. Qui absqꝫ
reuelatione asserit se esse sine pctō mortali:
incurrit peccatū iactantie supbie ⁊ falsitatis
asserens qđ nescit. Et ideo dicit ⁊ veritas in
nobis nō est. Ista est expositio magrī Nicolai
de Lyra. Ad tertiū rn̄det̄: ꝙ p illā auctorita- Ad tertium
tem Math. vi. licet vt dicit glo. quilꝫ nīm in
struat̄ se peccare quottidie dū pro pctīs quot
tidie iubet̄ orare: nō tn̄ dat̄ intelligi ꝙ quotti
die peccemꝰ oēs fideles pctō qđ charitati ad
uerset̄. Unde Hiero. sup. ps̄. cxviij. exponēs il

lud Beati imaculati in via: dicit. quomō ima
culati: qꝛ sine minutis pctis hō esse non pōt:
sicut sctūs Johēs dicit. Si dixerimus ⁊c. Et
ꝓpheta dicit. Qui ingredit sine macula ⁊c. ⁊
rūdens ait. sine macula. hoc est sine mortali-
Ad quartum bus criminibꝰ. Ad q̄rtū dicendū ꝙ nō vult
aplꝰs dicere in illis verbis: ꝙ oīs hō mentia
tur. vñ ipse ad se dicit. ij. ad Corin. xij. Deꝰ scit
ꝙ nō mentior. sed vt colligit ex glo. dat intel-
ligi in v̄bis apl'i ⁊ ꝓp̄he dicentiū. Omīs hō
mendax. ꝙ oīs hō est mutabilis nature ⁊ vo-
luntatis: ⁊ ideo pōt esse mendax in ꝓmissis.
nō sic autē deus cū sit inuariabilis ⁊ immu-
tabilis. ⁊ ita vt dicit glo. Omīs hō mendax
dr. qꝛ q̄ntum a seipso est labilis in essentia ⁊ ꝑ
pctā defluens est. ⁊ ita argumentū sumptū
ex illa auctate nō militat ꝯ ꝓpositū. qm̄ licet
omīs hō q̄ntū est ex seipso labilis sit ⁊ defluri-
bilis ꝑ pctm̄: ꝑ grām tn̄ pōt non defluere. Vn̄
ꝓpha ps. xciij. dicit. Si dicebā motus ē pes
meus mīa tua adiuuabat me. Et aplꝰs. i. ad
Ad quintum Corinth. xv. Gratia dei sum id qḋ sum ⁊ grā
eius in me vacua non fuit. Ad q̄ntū ptz rñ-
sio ex his q̄ dicta sunt ad secundā obiectionē
vbi distinctione facta de duplici mō sancti-
tatis: dictū est ꝙ sanctitas importās oīmodā
liberationē ⁊ imunitatē ab omī corruptione
⁊ vetustate culpe ⁊ pene ⁊ cuiuscūq̧ impfe-
ctionis ꝯtagione: nō est eccl'ie ꝓ statu p̄ntis
vite sed future qn̄ apparebit gl'iosa. ⁊ per ꝯñs
isto modo loquēdo non ꝯuenit eccl'ie ꝓ statu
p̄ntis vite nō hr̄e maculā aut rugā: vt sonant
manifeste sctōꝝ auctates inducte. Sāctitas
vero q̄ dicit imunitatē earū culparū ⁊ rugarū
q̄ diuine grē aiaꝫ illustranti repugnant bene
cōuenit eccl'ie sicut diffuse monstratū est: ⁊ ꝑ
ꝯñs hoc modo imunitas cōpetit eccl'ie etiaꝫ
ꝓ statu vite p̄ntis non hr̄e maculā neq̧ rugā
Ad sextum aut aliq̄d hmōi. Ad sextū dicendū ꝙ lꝫ ma-
li numero sint de eccl'ia non tn̄ merito. Eccle
sia aūt tota est sctā in omībus q̄ de eccl'ia sūt
numero ⁊ merito: cuiusmodi sunt oēs fideles
q̄ dilectione charitatis in xp̄o radicati sunt.
Ait enī btūs Hilarius lib. de trini. Sctūs es
si fide es pfecte credulus si spe inconcussa fir
mus si charitate es perfecte radicatus. Vnd̄
licet multi fideles pctōres dicant eē in eccle-
sia: nihilominus qꝛ isti non sunt ꝓpria mēbra
corporis xp̄i nec pfecta vnitate que est ꝑ cha
ritatem pertinent ad eccl'iam: non sequit ꝙ
eccl'ia simpliciter nō sit dicenda sctā. sancta
q̄dem est vt prediximus in omībus q̄ ad eam
pertinent numero ⁊ merito siue in omībꝰ mē-
bris suis. Ad cōfirmationē aūt que sumpta
Ad ꝯfirmationē est ex auctoritate Origenis dicēdū ꝙ q̄uis ec-
clesia habeat malos ꝑmixtos bonis: qꝛ tn̄ ma
li nō sunt vere ⁊ ꝓprie mēbra corporis xp̄i qḋ
est eccl'ia: nō est fatendū simpl'r ꝙ eccl'ia xp̄i sit
feda aut nō sctā aut spelunca latronū: ꝫ bene
dr a sanctis doctoribꝰ sicut supra induximꝰ ꝙ
in aliquibꝰ qui nō sunt mēbra eiꝰ pfecte ⁊ pro-
prie infirmet aut patiat aliquā feditateꝫ: ⁊ ex
ꝑuersitate operū actuū maloꝝ fideliū aliquas
detractabiles suscipiat denoiationes: vtpu-
ta: ꝙ dicatur spelunca latronū sicut inductū
est ex Origene ⁊ alia hmōi. Ad septimū re- Ad
spōdet negando ꝯñam: qꝛ fideles presciti aut
habēt maculā peccati mortalis aut nō: ꝫ sunt
in grā. si det p̄mū: dicēdū est de illis sicut de
alijs fidelibꝰ peccatoribꝰ parū ante iam dixi-
mus. si vero sine macl'a sunt peccati mortalis
hn̄tes xp̄i gratiā: dicendū ꝙ in illis etiā eccle
sia sctā dr: licet in futurū sint maculā aut ꝯta ꝯ-
gionē habituri infidelitat' ⁊ ipietatis rugā. iu
diciū quippe de mēbris eccl'ie sumit ꝺm dispo
sitionē p̄ntis tēpꝰs ⁊ nō futuri. sicut hō dr q̄s
nūc mundꝰ in mēbris que cras aut post imun
da futura sunt. Ad octauū rñdetur negan Ad
do ꝯñam: qm̄ scire nō possumꝰ via humana q̄s
de adultis in vita p̄nti sanctꝰ sit sāctitate grē
⁊ inhabitatione spūssancti: nihilominꝰ certis-
simi sumꝰ ꝙ talis sanctitas sit in mēbris eccle
sie que illiꝰ vera ⁊ ꝓpria mēbra sunt in quibꝰ
ipsa sctā dr̄. vtpote q̄ corpꝰ xp̄i ⁊ spōsa illiꝰ di-
lecta pulcra ⁊ sine macula esse describit. Cāt.
iiij. Ad nonū dicendū ꝙ ecclesia ꝓ statu vi Ad
te p̄ntis nō ita in fide et charitate dr firmata
ꝙ eiꝰ oīa membra ita in gratia sint cōfirmata
ꝙ ampliꝰ peccare nō possint: ꝫ ea ratōne: quia
semper erūt in ecclesia aliq̄n̄ hoīes fideles et
sācti. Ad decimū ⁊ vltimū dicendū primo Ad
ꝙ capiendo eccl'iam prout cōprehendit ange
los ⁊ hoīes: ecclesia semper sancta fuit: qꝛ āge
li boni in sanctitate in qua creati sunt imobi-
les ꝑmanserūt. Si loq̄mur de ecclesia sicut in
superioribus locuti sumus: que. s. sumpta est ⁊
collecta ex hominibꝰ fidelibꝰ. dicimꝰ etiam ꝙ
semꝑ ecclesia in aliquo vel in aliq̄bus sancta
fuit: dicente beato Aug. sup. ps. cxxiij. olim ē
ecclesia ⁊ ex quo vocātur sācti est eccl'ia in ter
ra. Ad auctoritates aūt inductas in ꝯ̄riū dr ꝙ
Aug. ⁊ Hiero. nō loquuntur de eccl'ia vl'i q̄ ab
Abel iusto dr incepisse vsq̧ ad vltimū iustum
sed de ecclesia ꝺm ꝙ dicit collectionē fideliuꝫ
ex populo gentilium venientiū: qui populus
prius fuit fedus sordibus idolatrie. Vn̄ Aug.
super. ps. ciij. subiungit. Nonne ista est que ia
cebat in ceno iniquitatū. nonne ista est que ia
cebat in fornicatōe idoloꝝ. Vel dicēdū ⁊ for-
te meliꝰ ꝙ eccl'ia sumpta ex humano genere nō

est ita intelligēda pri⁹ fuisse feda ꝙ postꝙ̄ ecclesia cepit esse fuerit feda in omnib⁹ mēbris suis. qm̄ sicut infra videbit̃ in ecclesia que ab Abel dr̃ incepisse semꝑ fuerunt aliq̄ vel aliq̄s sanct⁹: ꝫ sic accipiendū est: q2 oīa membra ecclesie de gn̄e humano sumpta excepto saluatore nr̄o qui nō hūano semine ꝫ de spū sancto ꝯceptus: fuerūt pri⁹ ⁊ si nō pro eodē tēpore feda feditate alicuius peccati saltē originalis. ⁊ hec vr̃ esse intelligentia Aug. vt apparet ex auctoritatib⁹ quas inducit ad ꝓbandū ecclesiam pri⁹ fuisse fedā: vt patet ex illa ad Ro. iij. Oēs peccauerūt. glo. ex vno peccatore omēs nascūtur peccatores ⁊ egent gloria dei. Et ex illa ad Ro. v. pro impijs mortuus est.

Capitulū. xij. in quo īprobatur modus quorūdam loquendi de sanctitate ecclesie.

XII f Uerunt quidā nouelli doctores Alemāni: q̄ docere presumpserūt ꝙ ecclia sancta dr̄ nō rōne suppositorū cū in ipsa sint ꝑmixti bonis multi mali: ꝫ rōne forme quā dicunt esse idētitatē fidei. Imaginātur em̄ ꝙ sicut ratione vnitatis fidei quam dicūt principiū formale ecclesie: semꝑ permanet vna ⁊ inuariata partib⁹ materialib⁹ ipsi⁹ ecclesie: cōtinue sibi inuicē succedentib⁹ ⁊ variatis ꝓm merita ⁊ demerita. sic rōne illi⁹ forme semꝑ sancta permanet ⁊ imunis. ⁊ hec est idētitas: vt dicunt: fidei quo ad credita. ⁊ idētitas societatis vel cōionis quo ad sacramenta. fides em̄ quo ad credita ⁊ sacrā inq̄nari nō potest. Et ita dicunt ꝙ sicut ecclia catholica manet semper vna ratione vnitatis fidei: ita semꝑ est sancta ratione eiusdē fidei: que semꝑ recta semꝑ sana ⁊ sancta manet et imunis ab omni cōtagione erroris. de qua dicūt Apl̄m dixisse illud ad Ephe. v. Xp̄s dilexit ecclesiā suam ⁊ tradidit semetipsum pro ea vt illā sanctificaret ⁊c̄. Sed saluo semꝑ meliori iudicio lꝫ a fidei puritate ⁊ sacroꝝ cōione ecclesia catholica scā dicat̃. nihilomin⁹ ꝓfati doctores ecclesiam catholicā ex hac sola pte sanctā describētes nō plene loquūtur de sanctitate ecclesie: nec eo modo quo scriptura sancta loq̄tur ⁊ sancti patres ecclesie eā sanctā in symbolo Niceno confessi sunt. Nam domin⁹ ait Leuit. xix. Sancti estote qm̄ ego sanct⁹ sum. Manifestum est autem ꝙ ad homines ipsos loquitur. Et .i. ad Corin. iij. inquit Apostol⁹. Tēplū dei scm̄ est quod estis vos. Item Cāt. iiij. dicitur. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō est in te. glo. i. criminalis culpe. Item Cant. vi. Una est perfecta mea columba mea glo. quia omnibus virtutibus ⁊ charismatibus ꝑficitur. ⁊ sic sanctitas ecclesie non refertur tm̄ ad fidem. Preterea hoc idem ostendit̃ auctoritate sanctoꝝ patrū supranoīatoꝝ qui de sanctitate loquunt̃ non solū ꝓut dicit integritatem fidei absq̄ ruga perfidie: sed ꝓut dicit emūdationes a cōtagione mortalis peccati per habitum virtutū diuinitus infusum: que fideliū animas sanctificant ⁊ decorant. Unde Aug. sup psal. xliiij. Decor dom⁹ dei in sanctis est. Ceterū hoc idem ea rōne apertū reddit̃: q2 si integritas fidei informis sufficeret ad denominandā eccliam scām: ꝑfecto quilibet peccator fidelis integritatē fidei habens posset vocari sanctus: qđ falsum est dicente beato Aug. in lib. de gratia. ⁊ libero arbitrio. Sanctitas est perfectissima volūtas ⁊ serenissima puritas: ⁊ iterū. sanct⁹ es si sanctā habes affectionē. sanctitas em̄ in iusticia ⁊ operibus ꝯsistat. Demū sancti doctores sicut supra tetigim⁹: dicūt eccliam esse scām in veris mēbris non in nō veris siue mortuis. cuiusmodi sunt fideles pctōres q̄ etiā integritatē fidei obseruāt. Itē sancti dicūt ꝙ ecclesia scā est in granis nō in paleis ꝑ quas in area dn̄ica pctōres fideles designant̃. Ampli⁹ beatissimus Aug. doctor ecclie ⁊ hereticoꝝ malle⁹ dicit ꝯtrariū: qui vt supra meminim⁹ tam in libro retractationū ꝙ̄ in enchiridion: ⁊ in de bono perseuerātie dicit. ꝙ ecclia nō in isto seculo est oīno sine macula ⁊ sine ruga: ⁊ tamē si sanctitas ecclesie acciperet̃ ex sola integritate fidei falsum esset: qđ Aug. tantis irrefragabilibus testimonijs stabilire curauit.

Ultimo si sola fidei integritas ⁊ sinceritas sufficeret sanctā noīare eccliam videret̃ aliq̄bus ꝙ cōgregatio scismaticoꝝ ⁊ excōicatoꝝ cum fidem catholicā adhuc integerrimā custodire videant̃: sancta noīanda veniret. qđ absurdissimū est. Auctoritas autem pauli ad Ephe. v. Quā in sue false opinionis robur inducūt non pōt ꝓm lr̄am neq̄ ꝓm glo. sue imaginationi suffragari. plane qđ inq̄t Apl̄us. ꝙ xp̄us dilexit ecclesiā ⁊ tradidit semetipsum ꝓ illa vt illā sanctificaret mundās eā lauacro aque in verbo vite ⁊c̄. non respicit sanctitatē fidei que semper sancta fuit. q2 diuine veritati innitens ⁊ a diuine sapientie luce emanās: sed ad ꝑsonas fideles sacro baptismate ablutas: ⁊ scārū ꝟtutū ornatibus decoratas que sunt membra ecclie refert̃: vt clarissimū est. Quare de sanctitate ecclesie tenendū ⁊ cōfitendū est non vt isti nouelli magri: sine auctoritate loquētes: docere presumpserūt. sed iuxta sanctoꝝ doctoꝝ sententiā quā in supiorib⁹

capitulis plene annotauimus.

Capl'm XIII

Capitulũ.xiij.q ecclesia sit catholica dicenda.

Ecclia est catholica

i

Iam considerã
duz venit quomodo sctã dei ec
clesia dicat catholica. Et notã
dũ in pmis q trib⁹ cõsueuim⁹
attribuere hoc nomẽ catholicũ: videlz eccl'ie
fidei xpiane. ⁊ homib⁹ xpi fidẽ habentib⁹. Cõ
fitemur eni ecclesiam catholicã cũ patribus ⁊
simbolo Niceno. Fidẽ etiã xpi dicim⁹ catho
licã cũ beato Athanasio: q in simbolo ait. hec
est aũt fides catholica. Itẽ xpianũ vocamus
catholicũ. vt Hieronĩ. ait in. c. hec est fides pr
beatissime. xxiiij. q. i. vbi ait. Quicũq me cul
pare voluerit se imperitũ vel maliuolum vel
etiã non catholicũ: sed hereticũ cõprobabit.
Catholicũ aũt nomẽ grecũ est ⁊ sonat latine
vniuersale. Dicit aũt primo fides xpi catholi
ca multiplici de cã. Una: q annũciata ⁊ plã
tata ⁊ seminata est p vniuersum orbẽ ⁊ apud
oẽm gentẽ sm illud. ps. In oẽm terraz exiuit
sonus eor scz aplor. ⁊ in fines orbis terre ver
ba cor. qd ita apud Esaiã ppheratũ de eis le
gimus. vt ait glo. vbi dr. Implebunt faciẽ or
bis semine scz predicatiõis. Hoc etiã fuit eis
impositũ a saluatore nostro: q volens oẽs ho
mines saluos fieri: iubet aplis Mat. vlt. Eũ
tes in mundũ vniuersum pdicate euãgeliũ oĩ
creature. Et Mar. vlti. dr. Illi pdicauerunt
vbiq. Et aplus paulus hãc vniuersalitatẽ fi
dei in romanis cõmendãs: ait ad Ro. i. Fides
vestra annũciat in vniuerso mundo. Secũdo
fides xpi catholica dr: q toto tpe ecclia illaz
tenuit ⁊ tenet. vñ Aug. in tractatu q dr de ca
tholica vitate inqt. Catholicũ nomẽ grecũ ẽ:
interpretat aũt latino eloquio vniuersale: q
toto mũdo diffusa ecclia in toto tpe hãc fidez
tenet: nec vnq aut tpe mutata ẽ aut locis va
riata. nã hereticor fides non põt dici catho
lica: q nõ est publica sed puata neq vbiq te
net. Tertio fides xpi dr catholica: vt ait Boe
tius in pncipio libri de trinitate. Quia ei⁹ pre
cepta non vni gẽti tm obseruanda: sed oĩbus
gentib⁹ pponit. in quo pcipue differt a lege
Moysi: qui vni tm pplo precepta pponebat
similiter ⁊ singule hereses suis tm sectatorib⁹
precepta cõmoda tradunt. sed fides catholi
ca de oĩbus curã gerens: oĩbus precepta
cõmoda tribuit: nõ solũ cõtinentib⁹: vt mani
chei: sed etiã cõiugatis: nõ solũ innocentibus
vt Nouatiani: sed etiã penitẽtib⁹: qbus illi sa
lutẽ denegabãt. Quarto dr catholica: q ita
vniuersaliter vera est vt ei nihil falsitat erro
ris aut iniqtatis admisceat. in quacũq pte.

Esa. xxvij.

in quocũq articulo. in quocunq casu. Secte
aũt gentiliũ ac hereticor doctrine ⁊ phor nõ
sic sunt vniuersales: q si in aliqua sui parte ve
rũ dicant in multis tñ a veritate deficiunt. nõ
sic aũt est de fide que a veritate cadere nunq
põt. Uñ Propha ait in. ps. Narrauerũt mihi
iniqui fabulationes: s nõ vt lex tua: oĩa man
data tua veritas. Et. i. In eternũ dñe pmanet
verbũ tuũ: in generatõe ⁊ generatiõe veritas
tua. Preterea qlibet xpianus dr catholicus: q
ea que fides catholica docz ⁊ predicat credit
⁊ vera esse tenet. Unde Aug. li. ij. de qstioni
bus euangelior. q. ij. de duplici gñe catholico
rũ. s. bonor ⁊ malor loquens dicit sic. Illi soli
catholici mali putant: qui qmuis vera credant
q ad fidei doctrinã ptinẽt: tñ flagitiose viuũt
boni catholici sunt q ⁊ fidẽ rectam sequũtur
⁊ bonos mores. qui aũt aliqd cor nõ credit dr
infidelis ⁊ hereticus. Infidelis qdem q fidẽ
nõ habet. Hereticus q secte sue assertor ⁊ de
fensor: fãtasias suor error ptinaciter prefert
auctoritati diuine. Ex qb⁹ facile patere pote
rit pncipale ppositũ vz qre ecclia sancta ca
tholica sit dicenda. Pro quo notãdũ q eccle
sia dr catholica siue vlis primo quo ad locum:
q est toto orbe diffusa. ⁊ illa ẽ rõ beati Aug. i
tractatu de symbolo dicentis. Diuersor autẽ
hereticor iõ ecclesie catholice nõ dicunt: q p
loca ac suas qsq puincias ptinẽtur. Hec vo a
solis ortu vsq ad occasum vni⁹ fidei splẽdore
diffundit. De qua vniuersalitate. ps. lx. scribi
tur. A finib⁹ trẽ ad te clamaui. Sup quo ver
bo Aug. in expositione. ps. xxix. Quis nostrũ
clamat a finib⁹ terre: nõ ego: nõ tu: nõ ille: s a
finibus terre ipsa sola ecclesia tota hereditas
xpi. Itẽ in. ps. cxij. dr. A solis ortu vsq ad oc
casum: laudabile nomen dñi. Ubicũq aũt ti
met de⁹ ⁊ laudat ibi est ecclia xpi inqt Augu.
Scdo ecclesia dr catholica. i. vlis qtum ad
omne tps. nunq eni defectura est: vt quidam
male arbitrati sunt: s ipsa ab Abel iusto icipi
ens vsq in finẽ seculi pmanebit. qm de⁹ fũda
uit eã in eternũ. ps. xlvij. ⁊ Math. vlt. xps ita
pollicit⁹ est discipul' dicẽs. Ego aũt vobiscuz
sum vsq ad cõsummationẽ seculi. Tertio ec
clesia dr catholica. i. vniuersalis qtum ad oẽz
gentem. colligit eni ecclesia ex omni tribu lin
gua populo ⁊ natiõe: sm illud Apoc. v. Rede
misti nos deus in sanguine tuo ex omni tribu
lingua ⁊ populo ⁊ natõe ⁊ fecisti nos deo nro
regnũ. ppter quod inquit beat⁹ Petr⁹ act. x.
In veritate cõperi: quia nõ est personarũ ac
ceptor deus: sed in omni gente qui timet eum
⁊ operatur iusticiã: accept⁹ est illi. Quarto
ecclesia dicit catholica. i. vniuersalis qtum

ad cōditiones hoīum: q2 nullus abijcit ab ec-
clesia: non dn̄s: non seruus: non masculus: nō
femina: non grecus: nō iudeus: ⁊ breuiter nul
la hoīum cōditio excipit. Vn̄ aplus ad Colo.
iij. inquit. Ubi non est masculus ⁊ femina: gē
tilis ⁊ iudeus: circūcisio ⁊ preputiū: barbar9
⁊ scytha: seruus ⁊ liber: sed oīa in omīb9 xp̄us
glo. nullus vt indignus excipit. Et. ij. In no-
uo hoīe nulla exterior diuersitas alicui preiu-
dicat, scz neq3 seruū: neq3 nationū: neq3 obser-
nationū: neq3 linguarum: neq3 cōditionum.

Quinto ecclia dr catholica: q2 vt ait Boe
tius in pncipio libri de tri. Articuli fidei vni-
uersales sunt: nō habentes instātiam siue ex-
ceptionē. q2 fidei non pōt vnq̄ subesse falsū
de quo habet. ij. Corinth. i. Fidelis de9: q2 ser
mo noster q̄ fuit apud vos: nō est in illo: est ⁊
non. glo. i. mendaciū. vt in sermone pseudo p̄
dicatoꝝ: sed est in illo: est. i. simplex veritas.

Sexto dicit ecclia catholica: q2 in ea datur
generalis doctrina de visibilib9 ⁊ inuisibili-
bus de celestibus ⁊ eternis que ad instructio
nē hoīm salutēq3 humani generis necessaria
sunt ⁊ vtilia. dicit em̄ Anselmus. Nihil vtili-
ter ad salutem spūalem predicamus qd̄ sacra
scriptura spūssancti miraculo fecūdata nō p
tulerit aut in se non teneat. hic plane (vt ait
Aug. ad Volusianū) phisica: ethica: ⁊ logica
ad que tria oīs reducit phia vt docet Plato.
Et Aug. recitat de ciuit. dei. Hic phisica: qm̄
omniū naturarū cause in deo sunt creatore. h
ethica: qm̄ vita ⁊ honestas nō aliunde formā
tur q̄ cū ea que diligenda sunt quēadmoduz
diligenda sunt diligunt: scz deus ⁊ proximus.
Hic logica: qm̄ veritas lumenq3 rōnalis aīe
non est nisi deus. hic etiā laudabilis reip. sa-
lus. non em̄ custodit optime ciuitas nisi fun-
damento ⁊ vinculo fidei firmeq3 concordie fue
rit solidata. Septimo ecclia dicit catholi-
ca ppter vniuersalitatē preceptoꝝ. precepta
qppe data synagoge particularia fuerūt. Tā
particularitate tpis: q2 data sunt ad tps ⁊ tā
dem mutanda p tpe aduētus redēptoris no
stri. erant em̄ vmbra futuroꝝ. Ad Colo. ij. Tū
particularitate gentis: q2 vni genti tm̄ data
est: scz pplo israel, ex quo ſm carnē xp̄s nasci-
turus erat. psal. clxvij. dicit. Non fecit talit
omī nationi ⁊ iudicia sua nō manifestauit eis
Tum particularitate cōditionis hoīm. nā pre
ceptū circūcisionis solis viris datū est. Pre-
cepta vō xp̄iane religionis vniuersalia sunt
tpe: q2 duratura vsq3 in finem seculi. Math.
xxiiij. Amen dico vobis: q2 nō preteribit gn̄a
tio hec: donec hec oīa fiāt. qd̄ Crysos. exponit
de generatione fideliuz xp̄i. Secundo sunt
vlīa quo ad gentem: sicut habitū est. ⁊ ad Ga
la. iij. inquit Apls. Oēs em̄ filij dei estis per fi
dem q̄ est in xp̄o iesu. quicūq3 em̄ in xp̄o bapti
sati estis xp̄m induistis: nō est iude9 nec grec9
nō est seru9 neq3 liber: nō est masculus neq3 fe-
mina: oēs em̄ vos vnū estis in xp̄o iesu. Ter-
tio sunt vniuersalia quo ad cōditiones hoīm
vnd̄ datū est preceptū de baptismo: qui viris
⁊ feminis est cōis. Octauo ecclesia dicitur
catholica. i. vlis: q2 habet vniuersalia remedia
siue medicamēta que ad curationē cuiuscūq3
mēbri spiritualis efficaciā habēt salutarem: q̄
sunt septē sacramenta: in quibus sub tegumē
to rerū sensibiliū secreti9 diuina virt9 operat.
vt ait mgr̄ sententiaꝝ in. iiij. di. i. Plures istorū
modoꝝ vniuersalitatis quib9 ecclia dr catho
lica siue vlis tangit btūs Isidor9 libro suo pri
mo de officijs ita dicēs. Ecclesia vocat prophe
ppter quod omēs ad se vocet ⁊ in vnū cōgre-
get. Catholica ideo dr̄: q2 per vniuersum mun
dum est cōstituta. Vel qm̄ catholica: hoc ē: ge
neralis in ea doctrina est ad instructionē ho-
minū de visibilibus ⁊ inuisibilibus rebus ce-
lestiū atq3 terrestriū. Vel propter omne homi
nū genus ad pietatis subuentionē tam prin-
cipū q̄ etiā quib9 principātur: oratoꝝ ⁊ ydio
tarū. vel ppter hoc q̄ generaliter curat omia
peccata q̄ per corp9 ⁊ animam pficiūtur. Hec
Isidorus.

Capitulū xiiij. in quo ponūtur obiectiones cōtra il-
lud qd̄ dictū ē q̄ fides Xp̄iana catholica sit noīanda. Cap. XIIII

C ontra hoc quod
dictum est primo in superiori capi
tulo: q̄ fides Christiana catholi-
ca appellanda sit multipliciter arguit. Pri- Argumētū primū
mo sic. cognitio debet cognoscibili siue obie-
cto suo esse proportionata: nō em̄ quodlibet
quomodolibet cognoscit. sed fides est cogni-
tio dei: qui nō est vniuersalis neq3 particula-
ris: vt dicit August. in lib. de trini. ergo fides
que dei cognitio est: nō est dicenda vniuersa-
lis. Secundo sic: de singularib9 nō potest ē Secundum
nisi singularis cognitio. vnde singulariū nō ē
sciētia. ſ3 fide quedā singularia facta tenem9.
vt natiuitatē xp̄i: passionē: resurrectionē: ascē
sionem: aduentū ad iudicium: ⁊ hmōi. ergo fi-
des nō debet dici vlis ⁊ per cōsequens nec ca
tholica. Tertio sic. ab eo quod est cōe mul-
tis nō debet propriū nomen alicui rerū impo- Tertium
ni: cū nomen causa innotescende rei imponā
tur. sed quelibet traditio vel secta pponit ea
que tradit: vt vniuersaliter ab oībus creden-
da vel obseruanda vt vniuersaliter vera. ergo
nō debet fides xp̄iana spāliter hoc sibi vendi

Quartum

care vt vel catholica siue vlis noiet. Quarto sic. Idolatria ad oes mudi angulos peruenit: sed fides xpiana no inuenit ad oes mundi fines peruenisse: cu aliqui barbari sint qui fide xpi no cognoscat. ergo idolatrie secta magis debet dici catholica q xpiana fides. Quinto

Quintum

sic. quod no couenit oibus no debet dici vle: sed fides xpiana a multis no recipitur dicente

Esa. liij.

aplo ad Ro. x. No oes obediut euagelio. Esa. etia dicit. Dne qs credidit auditui nro. glo. inquit aliquis sed no oes. ergo incouenieter fides xpiana catholica siue vlis nominatur.

Capitulu. xv. in quo rndet ad rones iam factas.

Capitm. xv.

Fides xpiana est catholica

Redendum est et sine aliqua hesitatone tenedu q fides xpiana ronib supra assignatis catholica siue vlis dicenda sit. qd etia iteru pfirmam primo auctoritate beatissimi Pauli apli q ad Titu .i. scribes ita dicit. Manifestauit aute tepo ribus suis verbu suu in predicatione q credita est mihi fm preceptu saluatoris nostri dei: dilecto filio Tito fm coem fidem. glo. i. catholica. Preterea btus Aug. in li. de vera reli. inquit. Teneda est nobis xpiana religio et ei ecclesie coicatio: que catholica e et catholica nominat no solu a suis: veru etia ab oibus inimicis suis. Pro pleniori aut intelligentia huius rei notandu q fides sicut et quelibet alia cognitio vt inqt sanctus Tho. sup Boetium de trini. duplice habet materia. s. materia in qua qui sunt ipsi credetes. et materiam de qua. s. ipsas res creditas. ex pte aut vtriusq materie fides xpiana catholica dici potest. ex parte quidem credentiu: qr illa fidem vera asserit Apostol ad Ro. iij. que testificata est a lege et prophetis. Cu vero pphetaru tepoibus diuerse gentes diuersor deor cultibus insisterent: solus vero popul Israel deo vero cultum debitum exhiberet: et sic non esset vna vniuersalis religio predixit per ipsos pphetas sanctusspiritus cultu veri dei ab oibus esse assumendu. Unde dr Esa. xlv. Mihi curuabitur omne genu et pfitebit ois lingua. Quod quidem per religionem christianaz adimpletur. vnde merito catholica nominatur vtpote a cuiuslibet nationis hominibus iuxta illud quod dns per Malachiam. i. ca. dicit. Ab ortu solis vsq ad occasum magnu est nomen meum in gentib et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio muda. Quare illi qui ab hac fide et religione communiter promissa et recepta in proprias quasda sententias declinarut: no catholici: sed quasi a communione diuisi heretici nominant. Sed ex pte etia reru creditaru in fide xpiana vniuersalitas inuenit. Fuerut naq antiquitus diuerse artes et vie: qbus hoibus qntu ad diuersa puidebat: vel puideri credebat. qdam naq bonu hois in solis corporalibus ponebat: vel in diuitijs: vl honoribus: aut voluptatibus. qdam in solis aie bonis: vt in virtutibus moralib: vel intellectualibus. qdaz aut. vt Aug. in libro de ciuitate dei dicit. extimabat deos esse colendos pp temporalia bona istius vite. qdam vero pp bona q sunt post vita. Porphirius em ponebat qbusdam getilibus obseruationibus: aie imaginariam parte purgari: et non tota aiam. dicebatq: vt Aug. dicit. x. de ciui. dei. nondu esse receptaz vna secta q vniuersale cotineat via aie libera de. hec aut est religio xpiana: vt Aug. ibidem dicit. Ipsa em docet deu esse colendu: no solu pp eterna: sed etia pp tpalia beneficia non solu in spualibus: sed etia in vsu corporalium hoiem dirigit: et beatitudinez aie et corpis repromittit. Et ideo regule eius vniuersales dicunt: vtpote tota vita hois in omne qd ad ipsum quolibet ptinet ordinates. Et has duas rones vlitatis assignat Boetius. vt. s. diximus in li. de tri. Quib notatis dicendu est ad argumenta. Ad primu rndet q quis de in se non sit vniuersalis nec particularis: est tn vniuersalis oiu reru ca et finis. et sic cognitio q de ipo habet ad oia: quodammodo vniuersalis est. Ad secundu rndet q ro no militat: qr illa particularia facta: puta: natiuitatem: passione. resurrectione xpi et c. tenet fides vt vlia remedia ad totu genus humanu liberandu. Iuxta illud. i. Thymo. ij. Un em de: vn et mediator dei et hoim homo xpus iesus: q dedit semetipsum redeptionez p oibus. glo. interli. nullum excipit q vellet saluari. Ad terciu dicendu q alie secte licet pponat et nitantur ea q tradunt: vt ab oibus vniuersaliter obseruent: hoc tn eis non pueniit. et si hoc sibi vendicare presumant: qd est ppriu fidei xpiane: nihilominus ad hoc ptingere non psit vn eis non pprie vlitatis couenit nome. Ad quartum dicendu q ydolatria licet ad oes ptes orbis ptigerit: non tn erat vna religio: sed apud diuersos diuersa: cu diuersi diuersos sibi deos colendos instituerint. nec iteru ab omib nationibus est recepta: cum a veri dei cultorib fuerit reprobata et etia a sapientibus getiliu qui dicebant hmoi cerimonias esse obseruandas tanq legibus iussas no tanq dijs placitas. vt de Seneca dicit Aug. in. vi. de ci. dei.

Ad quintu dicedu q fides xpiana no dicit catholica vel vlis pp singula generu: sed

pter genera singulorum: quia ex omni conditione hominum ei aliqui adherent secundum Vaticinium prophete dicentis. psal. xxi. Convertentur ad dominum universi fines terre et adorabunt in conspectu eius universe familie gentium.

Capitulum xvi. ubi ponuntur obiectiones contra illud quod dictum est quod ecclesia sit catholica dicenda.

XVI

Onsequenter contra id quod de ecclesia dictum est quod catholica sit etiam arguitur multipliciter et primo sic. Tempore quo

Argumentum primum

apostoli condiderunt symbolum: neque fides nec ecclesia erat per totum orbem diffusa. ergo sequitur quod ecclesia christi non est dicta catholica illa ratione: quia scilicet per orbem totum extensa. consequentia patet. antecedens etiam ostenditur ex eo quod antequam per orbem ad predicandum apostoli diffunderentur simbolum condiderunt in quo tunc iam affirmaverant ecclesiam esse catholicam.

Secundum

Secundo sic. una et eadem est ecclesia que fuit apud patres veteris testamenti et que apud nos est in novo testamento sed ecclesia antiquo tempore veteris testamenti non dicebatur catholica: cum in sola iudea notus esset deus. psal. lxxv. ergo videtur quod etiam nunc tempore gratie ecclesia non venit catholica nominanda.

Tertium

Tertio sic. Ecclesia Ro. dicitur universalis: ut in ca. in noie dni. di. xxiij. licet non sit per orbem diffusa. ergo videtur quod ecclesia non sit dicenda catholica ea ratione: quod per totum mundum extensa sit et omnium gentium societate constituta.

Quartum

Quarto sic. Omnes ecclesie particulares per orbem disperse catholice appellantur. ut in capi. omnis. distinct. xxi. ergo hoc non videtur esse proprium universali ecclesie.

Quintum

Quinto sic. si ecclesia esset dicenda catholica. i. universalis videretur quod pastor eius et rector scilicet Ro. pont. dicendus veniret universalis. sed hoc prohibetur. ut in ca. nullus. et c. ecce. di. xcix. expresse habetur.

Capitulum xvij. in quo respondetur ad obiectiones precedentis capituli.

Capitulum XVII

Ad primum

Ad id vero quod in prima ratione obiicitur respondetur dupliciter. Primo quod etiam pro tempore quo apostoli simbolum condiderunt, ecclesia catholica erat et sic iuste nominabatur. quia fides eius catholica sive universalis erat universalitate veritatis: quia quicquid in sacra scriptura docetur credendum: omnino et universaliter sine aliqua instantia verum est. Nam ut ait Aug. in epistola ad Hieron. Si ad scripturas sanctas admissa fuerit vel officiosa mendacia quid in eis remanebit auctoritatis? que tandem de scripturis illis sententia proferetur: cuius pondere contentiose falsitatis obteratur improbitas? Secundo respondetur quod et si fides catholica: et per consequens ecclesia tempore quo apostoli ecclesiam professi sunt catholicam: non fuerit diffusa actu per totum orbem: erat tamen in proximo diffundenda: secundum illud psal. lxxi. Dominabitur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terrarum. ubi gl. que ex Aug. sumitur ita habet. Ostendit que sit amplitudo regni: sic latum est quod dominabitur a mari. i. a quolibet fine terre usque ad mare. i. usque ad quemlibet finem terre diffundetur tam late dilatabitur ecclesia et a flumine iordanis dominabitur ubi vox patris intonuit super christum. hic est filius meus dilectus. inde ergo doctrina eius incepit. inde auctas magisterij dilatatur usque ad terminos orbis terre predicato euangelio regni christi. inde regula baptismi per totum mundum emanavit. hec glo.

Ad secundum

Ad secundum respondetur sicut ad precedens. negatur enim minor vel: quoniam ecclesia semper fuit catholica universalitate puritatis et veritatis ipsius fidei. loquendo autem de universalitate dilatationis per orbem minor conceditur et negatur consequentia. licet enim una et eadem ecclesia sit et fuerit semper apud veteres patres que apud nos: nihilominus per successionem temporum aliqua sunt in ecclesia instituta et ampliora gratiarum dona ecclesie donata sunt: sicut supra diximus: in quibus magna est differentia in ecclesia quo ad statum testamenti veteris: et quo ad statum plenitudinis gratie: sicut in noticia unius dei patet: que quasi tantum erat pro illo tempore in populo iudeorum. Iuxta illud quod inductum est ex psal. lxxv. Notus in iudea deus: nunc vero per totum orbem claret. Unde Hieron. in glo. super predictum psal. ita ait. Antequam illuminaret crux mundum antequam videretur dominus in terra notus erat in iudea deus et in israel magnum nomen eius: quando autem venit salvator, in omnem terram exivit sonus eius et in fines orbis terre verba eius. hec Hiero. Unde secundum hanc universalitatis rationem: ecclesia a tempore gratie incepit esse catholica: sicut circa ca. xxiiij. j. clarius habebitur. Unde Ambro. tractans illud psal. xxxix. Annunciavi iustitiam tuam in ecclesia magna: dicit. Quid est quod addit magna: nisi quia fuit ante non magna: que est magna nisi de totius orbis terrarum partibus congregata

Ad tertium

Ad tertium respondetur iuxta innocentium in epistola que dam quod ecclesia dicitur universalis dupliciter. Uno modo quia de universis constat ecclesijs. sic sumitur in ca. alienus. xxiiij. q. i. ubi dicit Cyprianus. Alienus est: prophanus est: hostis est: non potest deum habere patrem qui universalis ecclesie non tenet unitatem. Et in ca. scisma. qui se ab universali ecclesia diviserunt etc. Et secundum hanc acceptionem vocabuli universalitatis ecclesia romana non est universalis sed pars universalis ecclesie: prima videlicet et precipua: velut caput in corpore.

sicut habet in.c.quis.di.xxi. vbi hetur. quis
vniuerse per orbē catholice ecclesie vni⁹ thala
mus xp̄i sit:tn̄ scā romana ecclia catholica ⁊
ap̄lica ceteris ecclesijs p̄lata est. Alio mō dici
tur vl'is ecclesia q̄ sub se ꝯtinet ecclesias vni-
uersas. ⁊ hoc mō ecclesia rōana đr ecclia vl'is.
qm̄ ipsa sola ceteris p̄lata est. vt in p̄dicto ca.
quis. ⁊ in ca. oēs. ⁊ in cap. sacrosancta. di. xxij.
Dicit̄ etiā ecclesia romana maxime catholica
q: in ea extra maculā semꝑ est obseruata reli-
ligio xp̄iana. vt in ca. in sede ap̄lica. xxiij. q. i. ⁊
que ꝑ dei oīpotētis gratiam a tramite ap̄lice
traditionis nūq̄ errasse ꝓbat̄: neq̄ hereticis
nouitatib⁹ deprauāda succubuit. vt in ca. a re
Ad quartum — cta eisdē causa. ⁊. q. Ad quartū dicendum q̄
ecclesie particulares dicūtur catholice nō ra-
tione diffusionis aut extēsionis ꝑ orbem: s̄ ra-
tione fidei catholice: que cōis est oībus xp̄i ec
clesijs per orbem dispersis. ita q̄ ita đr ecclia
catholica sicut hō catholicus qui. s. fidem eā
tenet quā tota ecclesia ꝑ orbē obseruat. Ad
Ad quintum — quintū respōdet q̄ papa veraciter est vl'is pa
pa ⁊ rector vniuersalis ecclesie et ita vt ali-
as duce xp̄o cum de romano pontifice loque-
mur ostēdem⁹: multi sancti patres: romanos
pōtifices vniuersales nominarūt ⁊ scripserūt
vnde etiā tota synodus Calcedonen̄. đr accla
masse Leoni pape. Sanctissim⁹ apostolicus ⁊
ycomenicus. i. vniuersalis patriarcha. ꝑ mul-
tos annos viuat. Prohibet̄ tn̄ vocari vl'is. tū
ꝓpter humilitatem. tum q: nō preficitur cui-
libet particulari ecclesie vt ꝓprius ⁊ sp̄alis il
lius ecclesie rector. sic em̄ cessarēt omniū alio-
rū pontificū potestates. ⁊ hec ratio assignat̄
in ca. allegato nulli⁹. Ista est etiā sententia bea
ti Tho. in tractatu ꝯtra impugnātes religio-
nem. Ex his que dicta sunt de vniuersalitate
ecclesie elidit̄ error hereticoꝝ qui in vno āgu-
lo terre aut apud aliquam regionem aut gen-
tem coartātur: sicut fuit error Donati: q̄ apud
solā Africam xp̄i ecclesiā esse dicebat. contra
quē ⁊ sequaces suos Aug. super. ps̄. viij. ita lo
quitur. Xp̄m tales maledicunt qui dicunt: pe
rijt ecclesia de toto orbe terrarū et remāsit in
sola Africa. q̄tam aūt faciant iniuriā videte
fratres. scriptura dicit. In lata gente digni-
tas reg: ⁊ in paucitatē pleb' ignominia p̄ncipis

Capitulū. xviij. in quo rationib⁹ ostenditur q̄ eccle-
sia apostolica dicatur.
Capl'm. xviij.

Amplius quar-
Eccl'ia est ap'lica
to loco sancti patres in sym-
bolo sanctā dei ecclesiā: apo
stolicā professi sunt dicentes.
Credo vnā sanctā catholicā ⁊ apostolicā ec-
clesiā. Item beat⁹ Greg. expōnēs symbolū in
registro. Credo inquit vnam fidem: vnū ba-
ptisma: vnam apostolicā ⁊ vniuersalem eccle
siam. Apposuerunt autē sancti patres in sim
bolo suo sup̄ra simbolū ap̄loꝝ: q̄ ecclesia esset
ap̄lica. ⁊ hoc ꝑfecto vt dicit Albert⁹ magn⁹
ad omissionē auctoritatis ⁊ antiq̄tatis eccl'ie: ꝯ̄
tra eos qui nouella ⁊ peregrina dogmata in ec-
clesia: presumptores nouitatū: introducunt.
Dicit̄ aūt ecclesia apostolica rōne multiplici
Tum primo: q: in ap̄lis qui fuerunt primi q̄
adheserūt xp̄o. vt habet glo. Gen̄. xxxviij. Ec-
clesia initiata est: ⁊ sui esse s̄m tp̄us gratie re-
uelate suscepit originē. Unde Aug. li. de ciui.
dei. ⁊ habet̄. xxxv. q. i. §. hac itaq̄. dicit de ple-
be iudaica. Primū apostolos elegit quos qua
si fundamēta ecclesie instituit: quoꝝ predica-
tione de eadē plebe multi ad eū conuersi in se
ipsis originē eccl'ie prestiterunt. Unde ap̄lus
ij. ad Thesal'. ij. de se ⁊ alijs xp̄i apostolis ita at
testatur. Elegit nos deus primitias in salutē
in sanctificatione sp̄ūs ⁊ fide veritatis. ⁊ Aug.
tractās illud psal'. xliiij. Delectauerūt te filie
regū. ita ad' ꝓpositū loquit̄ ecclesie. Filie apo
stoli sunt: filie regum sunt. ille em̄ est rex regū
illi autem reges de quibus dictū est. Sedebi
tis sup̄ duodecim sedes iudicātes duodecim
trib⁹ israel. qui apostoli sicut primitie fuerūt
xp̄iani populi ordine temporis: ita amplitudi
ne perfectionis. Attestat̄ hoc ap̄lus ad Ro.
viij. qui de seipso ⁊ de alijs apostolis ita dicit
Nosipsi primitias sp̄ūs habentes. glo. ⁊ tem-
pore prius ⁊ ceteris abūdantius. Merito er-
go ipsa vniuersalis ecclesia ratione propaga
tionis qua ab apostolis s̄m tempus reuelate
gratie originem sumpsit: apostolica a sanctis
patribus est nominata. Secundo dicit̄ apo
stolica: quia post ascensionē dn̄i: apostoli in
fide ⁊ sancta doctrina verbo p̄dicationis mi
raculis sanctitatis exemplis fundarunt ⁊ ro-
borarunt ecclesiam ad Ephe. ij. Superedifi-
cati: scz estis. super fundamentū apostolorum
⁊ ꝓphetarum. i. super nouū ⁊ vetus testamen
tū: q: quod apostoli predicarunt ꝓphete futu
rum predixerūt. Licet aūt xp̄s sit principale ⁊
maximū eccl'ie fundamentū. i. ad Corinth. iij.
Nihilominus apostoli dicunt̄ fundamēta se-
cundaria eccl'ie. Unde Apocal'. xxi. beatissimus
Johānes de ecclia ita loquitur. Murus ciui
tatis habens fundamēta. xij. ⁊ in ipsis. xij. no
mina apostoloꝝ ⁊ agni. ⁊ in psal'. lxxxvi. de ec
clesia dicit̄ Fundamēta eius in montib⁹ san-
ctis. glo. in ap̄lis ⁊ ꝓphetis. Et bene ap̄li mō
tibus cōparant̄. sicut em̄ solis radius primo
illustrat montes: deinde ad cōualles ascēdit
ita radius solis diuinitatis primo apostolos

illustrauit: deinde per eos fideles vniuersos illuminauit. Vñ Math. v. ad ipsos ait xp̄s. Vos estis lux mundi. Verū ⁊ si in fide ⁊ doctrina oīuꝫ aplōꝝ fundata dicat: maxime tñ in cōfessione fidei beati Petri fundata est ecclesia: dicēte xp̄o. Math. xvi. Tu es petrus ⁊ sup hanc petrā. glo. i. hanc fidei ꝓfessionē. edificabo ecclīam meaꝫ. Hinc maxime successor beati petri cuiusmodi ē̄st pontifex romanus antonomatice d̄r aplic⁹. di. xcvij. c. i. ⁊. c. si q̄s pecuniā. Tertio ecclīa sancta dicit aplica: q: aplōꝝ fidem: predicationē. documēta: atq; auctoritatem retinet semꝑ ⁊ obseruat. Retinet q̄dem p̄tātem in clauibus: sententiā in ṽbo. ⁊ vitam in exēplo. Custodit plane ⁊ obseruat id q̄d spūssanctus per Salomonē iubet. Prouerb. xxi. Non transgrediaris terminos antiquos quos posuerūt patres tui. Patres autē ecclīe dicti sunt apl̄i ſm illud psal. xliiij. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. vbi gl. Aug. ⁊ Hierō. dicit. Genuerūt ecclīam apli ipsi missi sunt ipsi predicauerunt ipsi patres ꝓ quib⁹ nati sunt tibi filij. i. cōstituti sunt epi quibus regaris ⁊ guberneris. Sūme autē necessariuꝫ est ecclīe obseruare antiquos terminos: quos posuerunt sancti apl̄i: q: cum teste Hierō. sup. xxxiij. ps̄. Ecclesia nō parietib⁹ cōsistit sed in dogmatū veritate ⁊ ecclīa vbi fides vera est: ex fide apostoloꝝ cognoscim⁹ q̄s in ecclesia sit. Unde Hierō. vbi. s̄. In ecclesia sumus si habemus fidem ecclesie: fideꝫ apostoloꝝ: fidē xp̄i dogmatū veritat̄. Quarto dicit ecclesia apostolica: q: om̄is xp̄iane religionis ritus ⁊ sacrarū institutionū ecclesiasticarū obseruantia a traditione aplica creditur in ecclesia deriuata. vt in ca. ecclesiasticarū. di. xi. colligit. Et Aug. li. ij. de bap. contra Donatistas illud ita cōfirmat dicēs. Illa q̄ p vniuersam custodiunt ecclesiā ab ipsis aplis tradita ⁊ cōmemorata credunt: q̄uis in coꝛuꝫ dictis vel cōsilijs non reperiant. Hinc sedes beati petri q̄ nobis mater est sacerdotalis dignitatis ⁊ magistra rōnis: q̄ etiā a tramite apostolice traditionis nunq̄ recessit: iuxta. c. a recta. xxiij. q. i. specialiter apostolica noīatur vt in. c. sic. ⁊ in. c. in memoriā. di. xix. ⁊ in. c. sacrosancta. di. xxij. veruꝫ q̄nq; reperit q̄ ecclīe in q̄bus apostoli corporaliter perdocuerūt apostolice sunt vocate. Quinto ecclesia vocata est aplica: q: Petrus ⁊ Paulus principes apostoloꝝ romanā ecclesiā: que caput ⁊ prelata est oīum ecclesiarū: pariter xp̄o dn̄o consecrarunt: eā quoq; om̄ibus vrbibus: scꝫ vniuerso mundo sua presentia atq; venerando triūpho pretulerunt. Sexto dicit ecclīa apostolica ſm aliquos iuxta interpretationē grecā huius vocabuli quasi desuper missa. Apostolicū em̄ nomen grecū est: ⁊ dicit ab apo quod est desuper: ⁊ stolon q̄d est missio quasi desuꝑ missa. vnde ⁊ apostolus dicit desuper missus Ecclesia autēꝫ dicit desuper missa: q: de celo exēplata: ſm illud. xxi. Apocal. Ecce ego Johānes vidi ciuitateꝫ sanctā hierl'm descendētem de celo a deo paratā sicut sponsam ornatā viro suo. Ex quibus maxime arguit impia presumptio quorundā: qui apostolica doctrina contēpta nouella dogmata in ecclesia serere moliūtur. Contra quos dicit Julius papa in ca. nolite. dist. xi. Nolite errare fratres mei in doctrinis varijs ⁊ extraneis: nolite abduci ⁊ instituta apostoloꝝ ⁊ apostolicorum viroꝝ canonesq; habeatis his fruamini: vt firmi contra cuncta inimicoꝝ iacula persistere valeatis. Satis em̄ indignū est quēq̄ vel pōtificum: vel ordinum subsequentiū hanc regulam refutare quaꝫ beati Petri sedem ⁊ sequi viderit ⁊ docere.

Capitulū. xix. in quo ponunt aliqua obiecta contra hoc q̄d dictū est q̄ ecclesia sit apostolica dicenda.

Aduersus ea que

Capl'm XIX

in ca. precedenti dicta sunt obijcitur sic. Christus dicit p̄ncipale ⁊ maximū fundamentū ecclesie dicente aplo. i. ad Corinth. iij. fundamētū aliud nemo potest ponere preter id q̄d est positūꝫ q̄d est iesus xp̄s. cum ergo ecclesia a suo fundamēto debeat recipere denominationē videtur q̄ magis xp̄iana q̄ apostolica veniat nominanda. — *Argumentum primum*

Secundo sic ita ꝓphete dicuntur secundaria fundamēta ecclesie sicut apostoli dicente Paulo ad Ephe. iij. Superedificati super fundamentū apostoloꝝ ⁊ ꝓphetarum. ergo ita ecclesia nominanda venit ꝓphetica sicut aplica. — *Secundum*

Tertio doctrina super quā fundata est maxime ecclīa dicit esse euāgeliuꝫ. Unde Math. xvi. dicit xp̄us. Super hanc petram. i. huius fidei confessioneꝫ edificabo ecclesiam meaꝫ. ergo videt q̄ potius ecclesia est euāgelica dicēda q̄ apostolica. — *Tertium*

Ad illa dicendū est ad primū dicit q̄ verum est q̄ ecclesia indubitanter ⁊ xp̄i est: ⁊ xp̄iana dicit a xp̄o sicut ⁊ pplus dicit xp̄ianus. Vñ Aug. super Joh. fundata est ecclesia sup petrā. Vñ ⁊ petrus nomen accepit. nō em̄ petra a petro sed petrus a petra. sicut non xp̄s a xp̄iano: sed xp̄ianus a xp̄o noīatur. de quo xp̄ianitat̄ noīe ⁊ de tp̄e quo illa xp̄i ecclīa primum appellari cepit. Idē btūs Aug. li. i. retractationum: ita inquit. ipsa res que nūc christiana religio nū- — *Ad primum*

ꝑupatꝰ erat apud antiquos:neqꝫ defuit ab ini-
tio generis hūani:quousqꝫ ipse veniret in car
nē. vnde vera religio q̄ iam erat cepit appella
ri xp̄iana. Cū em̄ post resurrectionē ꝫ ascensio-
nēqꝫ in celum cepissent predicare apl̄i ꝛ pluri
mi crederent primū apud antiochiā sicut scri
ptū est appellati sunt discipuli xp̄iani:nostris
ergo tpībus xp̄iana religio nō q: priorībꝰ tpi-
bus nō fuit:ſ; q: posteriorībꝰ hoc nomen acce-
pit.quā cognoscere ꝛ asseq̄ securissima ꝛ cer-
tissima est salus.hec Aug. nihilominꝰ in sym-
bolo magis noīata est ap̄lica q̄ xp̄iana. tū rō
q: in hoc q̄ dicta ē catholica satis exprimeba
tur xp̄iana noīari. Catholicꝰ em̄ ꝛ xp̄ianꝰ idē
sunt. tū etiā est dicta magis apostolica q: cū ꝫ
apl̄s interpretetur missus:vt dicit Aug. et in
misso intelligatꝰ ipse mittēs ꝑfecto in eo q̄ ec
clesia dicta est ap̄lica vtrūqꝫ intelligitꝰ.s.xp̄us
mittēs qui ꝑncipale ꝛ primariū fundamentū
est ecclesie. imo sicut sanctꝰ scōꝝ et princeps
pastoꝝ:ita est fundamentū fundamētoꝝ. In-
telligunꝰ ꝛ ipsi apl̄i a xp̄o missi qui secūdaria
fundamēta dicūtur eē sancte ecclesie dei. Pre
terea xp̄s apl̄s dr̄. vnde ad Heb.iij.c. inq̄t be-
atus Paulꝰ fratres ꝯsiderate apostolū ꝛ pon
tificē cōfessionis nr̄e Jesum vbi glo. inq̄t. Cur
negemꝰ xp̄m apostolū quē nobis deꝰ misit. vn̄
ecclesia non solū ab ap̄lis xp̄i sed etiā ab ipso
xp̄o apostolica denoīatur. Ad secundā rōnē.

Ad secundū rñ-
detur primo

q̄ licet ꝑphete dicti sint fundamēta eccle
sie sicut ꝛ apl̄i nihilominꝰ ecclesia magis ap̄li
ca q̄ ꝑphetica venit noīanda multiplici rōe.
Primo quidē q: fidē ipsam catholicā sup quā
ecclesia dei fundata est apl̄i magis explicitā ꝫ
ꝛ dilucidatā nobis tradiderūt q̄ fecerunt ꝑ-
phete. Prophete quippe iuxta sui noīs inter-
pretationē (ꝑpheta em̄ procul videns inter-
pretatꝰ) sub quibusdā vmbris figurarū nobis
diuinoꝝ mysterioꝝ fidē tradiderunt. vnde su
per illud. ps̄.xvi. tenebrosa aqua in nubibus
aeris dicit glo. i. obscura doctrina est in ꝑphe
tis. Sane tū vltima cōsummatio grē facta fu
it per xp̄m. vnde ꝛ tēpus eiꝰ dr̄ tēpus plenitu
dinis ad Gala.iiij. Illi qui ꝑpinquiores fue-
runt xp̄o vel ante sicut Johānes baptista vel
post sicut apostoli plenius misteria dei co-
gnouerūt:ꝛ ꝑ cōsequens magis explicitā ꝫ ec-
clesie tradiderūt fidei doctrinam quod sic pa
tet. Fides ecclesie in duobus maxime cōsistit.
Primo in vera cognitōe dei ſm illō ad Heb.
xi. accedentē ad deum oportet credere q: deꝰ
est. Secundo in mysterio incarnationis xp̄i
In vtroqꝫ potissime per apostoloꝝ doctrinā
ecclesia sancta dei illuminata est vnde maxi-
me super reuelatione facta apostolis de fide

vnitatis diuine essentie: ꝛ trinitatis ꝑsonarū
ꝛ aduentus filij dei in carnē:tota fides eccl̄ie
fundata ē:vn̄ apl̄o petro a p̄re luminū docto
vtriusqꝫ sacramenti fidē explicite ꝑfitenti di
cendo. Tu es xp̄us filius dei viui qui in hunc
mundū venisti. Rn̄det xp̄us. Amen dico tibi
petre:q: tu es petrus ꝛ super hanc petrā ꝫ: sc ꝫ
cōfessionis tue fundabo eccl̄iam meā. De hac
petri fidei ꝑfessiōe btūs Hilarius in li. de tri.
ita loq̄tur. Fides itaqꝫ petri dei filiū ꝫ in hoīe
videns vtrūqꝫ cōplexa est dicens. Tu es xp̄s
filius dei viui. hec cōfessionis rō tenenda est
vt sicut dei filiū ita ꝛ filiū hoīs meminerimꝰ:
q: alterū sine altero nihil spei tribuit ad salu-
tē. hec Hilarius. Secūda rō ꝑpter quā eccle
sia dicta est magis ap̄lica q̄ ꝑphetica est: q:
vniuersalior ac ꝑfundior fuit doctrina apl̄oꝝ
q̄ ꝑphetarū. Ap̄lice em̄ predicationis tuba
in oēs fines orbis exiuit q̄d nō fecit vox ꝑphe
tarū. Unde de apl̄is dicit ꝑpheta. In oē ꝫ ter
ram exiuit sonus eoꝝ ꝛc. Et Leo papa in ca.
ita dn̄s di. xix. Ita dn̄s noster iesus xp̄s hūa-
ni generis saluator instituit vt veritas q̄ ante
legis ꝛ ꝑphetarū preconio cōtinebatꝰ ꝑ apo-
stolicā tubam in salutē vniuersitatis exiret: si
cut scriptū est. In oēm terrā exiuit sonus eoꝝ
ꝛ in fines orbis terre verba eoꝝ. Et sup illud
Luce. vi. Elegit duodecim quos apl̄os noīa-
uit. dicit glo. quos ad ꝑpagandū auxilium sa
lutis humane per terrarum orbem satores fi-
dei destinaret. Tertia ratio quare magis ap̄li
ca q̄ ꝑphetica noīatur est q: superabundan-
tior diuine gratie perfectio fuit in apostolis
q̄ in ꝑphetis. vnde sicut supra allegatum est
apostolus Paulus de se ꝛ alijs dicit ad Ro.
viij. Nos ipsi primitias spūs habentes. glo. i.
spm̄ sanctū: ꝛ tēpore prius ꝛ ceteris abundan
tius. Et ad Ephe. i. dicit. Scōm diuitias gra
tie eius que superabūdauit in nobis. glo. sc ꝫ
apostolis. in oīm sapiētia. glo. in oīm noticia
de diuinis. ꝛ prudentia. glo. ꝑudentia tēpo-
raliū. vt notū faceret nobis sacrm̄ voluntatis
sue ſm beneplacitū eius. Quarta ratio est ꝑ-
pter quā apostolica nō ꝑphetica dicta est ec
clesia. q: adueniente plenitudine tpis: cōsum
matoqꝫ redēptionis nostre sacramēto: q̄ prin
cipaliter de fide catholica sancti predixerūt
ꝑphete: adimpleta sunt in eccl̄ia: ꝛ q̄ ab eis
quasi sub sigillis clausa tradita sunt iā ꝫ sunt
aperta ꝛ reserata Un̄ glo. sup illo verbo ple-
nitudo tpis. ad Gal. iiij. dicit. i. adimpletio fi
gurarū oīum. Cūqꝫ iam in eccl̄ia dispensata ꝛ
manifestata v̄itate per apl̄oꝝ predicationē ꝫ
iam ꝑphete ad nouam doctrinā fidei depro-
mendā tanq̄ nubes in p̄ntia solis cessauerunt

q: lex et pphete usque ad Joh. Mat. xi. Multo conuenientius ecclia aplica est noiata quam pphetica. Secudo posset rnderi ad ronem tactam quod cum apli dicant filii pphetarum. vn glo. super illud psal. cxlvii. Ita filii excussorum. que est Aug. dicit. Sciendu ergo filios excussorum dictos esse aplos filios pphetarum: qui dicuntur excussi. Excuti dicit aliquid vt saccus vt exeat qd intus latebat clausum. pphe ergo clausa continentes sacra excussi sunt a predicatoribus accedente eorum diligentia et dno aperiente et que abscondita erant pdierunt aperta. Ideoque pphete dicunt excussi quibus excussis generati sunt apli. hec ibi. Quare cum ecclesia dicit apostolica in aplis intelliguntur patriarche et pphete quorum fuerunt filii: non modo ppagatione carnis sed etia pfessione fidei et imitatione sanctitatis. Ad tertium rndetur quod ro non pcedit. Tum quia eade est doctrina apostolica et euagelica. ipsi em apli nihil ad salutem humana necessarium docuerunt quod non ab euangelio siue a xpo didicerunt. Unde apostolus paulus multiplicatis vicibus doctrina qua predicabat in epistolis suis euangelium vocat. Preterea ipsi apostoli nedum euangelii fuerunt notarii sed etiam precones per totu orbem. Tum etiam q: pfessio illa fidei super qua xpus fundauit ecclia Math. xvi. Beati Petri apostoli fuit. qui tanquam os omniu apostolorum: vt dicit beatus Cryso. xpo querenti et interrogati aplos suos. Uos quem me esse dicitis. Rndit in persona omnium aplorum. Tu es xpus filius dei viui etc. Tum q: ipsi apostoli simul in vnu conuenientes: vt ex traditione maiorum accepimus: singuli singulas pferentes sententias: cum ab inuice discessuri essent: symbolu ediderunt: qd vniuersalis ecclesia tenet: sicut beatus Clemes papa discipulus et successor aplorum in decretis suis testatur. Item scus Leo papa primus: pulchre augusto scribens. Ipsa inquit catholici symboli breuis et perfecta confessio duodecim apostolorum totide signata est sententiis. Et btus Ambro. huius rei illustris testis claues regni celorum deputans esse fide aplorum ita dicit. Clauem quide ista arbitror: xii. artificu operatione coflatam. duodecim em aplorum symbolo fides concepta est: qui velut periti artifices in vnu conuenientes: claue suo concilio coflarut. hec ille. Merito ergo his et superiorib rom bus bene ponderatis: ecclia sancta dei a sanctis patribus in copositione secundi symboli apostolica est appellata.

Capitulu. xx. quomodo accipiendum sit id qd aliqui dicit. Credimus in vnam sanctam ecclesiam.

Sequa ad alia pcedamus necessariu nobis visum est declarare hoc loco qualiter accipiendu sit id qd in simbolo scorum patru aliqui legunt. Et in vna sanctam ecclesiam. Sunt em nonulli qui hoc puerse interptant. vidimus em nos in Basilea apud pgregatos in cocilio vniuersali circa auctoritatem eccle ita deliros: vt ad hoc verbu ita genua flecterent et pfunda humilitate articulu illu venerarent sicut fidelis et deuotus pplus xpianus solitus est ad verbu illud. Et incarnatus est de spu sancto ex Maria virgine et homo factus est. Pro quo psiderandu quod vt ait Albertus magnus: dictu illud sanctorum patru non est ita accipiendu ac si nos synodus iubeat credere in aliud qd no est deus. q: hoc ydolatria et non fides esset. Cum em id in qd credimus designet finis fidei nostre. Nam vt dicit Aug. et ponit de pe. di. ii. §. ex premissis. In xpm credere est amado in ipsum tendere: sic in aliqd qd non est deus cet finis fidei nostre: qd e absurdu. vn Aug. tractans illud Joh. xiiii. Creditis in deu et in me credite: dicit sic. Nunquam aliqs aplorum dicere auderet qui in me credit. omnino em non diceret qui in me credit. Credimus em aplo sed no credimus in aplm. Ite ide Aug. in glo. sup illud ad Ro. iiii. Omni credeti in eu etc. Attede inqt quod ait credeti in eu. aliud em est credere in eu: aliud credere ei: aliud credere illu. Credimus Petro sed non in Petrum Quare ide Aug. in epla ad Neophitos. et habet de pse. di. iiii. c. primo. ita dicit. Non eode modo interrogamus vt quo in deu credit sic in eccliam scam et catholica. Propterea sancta et catholica est quod recte credit in deu. no ergo diximus vt in eccliam quasi in deu credere tis: sed intelligite nos dicere et dixisse vt in ecclesia scta catholica in deu crederet. h Aug. Ob hanc aut difficultatem vt Alexander de Alis in tertio suo in fi. et scus Tho. in iii. suo snarum di. xxv. attestant. Leo papa dicit no debere dici in vna sancta: sed simpliciter vna sancta. Uerum quod Anselmus dicit quod pot dici in vna sancta inqtu in isto effectu intelligit ... spussanctus. vt sit sensus. Credo in sanctu ecclesiam. i. in spm sanctu suis donis vementem et sanctificantem eccliam sub quo sensu etia sanctus Tho. idem affirmat vn in. ii. ii. q. i. arti. ix. sic dicit. Si dicat in sancta ecclesiam catholica. hoc est intelligendu fm quod fides nostra refert ad spm sanctum qui sanctificat eccliam. vt sit sensus. Credo in spm sanctu sanctificantem ecclesiam. Sed melius est et

Capitulum xx. In eccliam quomodo credit.

ſm cõiorem vſum vt nõ ponat̃ in: ſed ſimplr̃ dicat̃: ſctãm eccl'iam catholicã: ſicut etiã Leo papa dicit. hec ſcũs Tho. Ad idẽ eſt ſnia Alberti magni in expoſitione ſymboli ita dicẽtis. Quia oĩs articul⁹ fundat̃ in diuina ⁊ eterna veritate: ⁊ non ſup creatã veritatẽ qꝛ oĩs creatura vana eſt, ⁊ nõ hꝫ ſolidã ꝟitatẽ: ideo ille articulus reſoluendus eſt ad ꝓpriũ opus ſpũſſancti: h̃ eſt: credo in ſpm̃ ſctm̃: nõ tm̃ ſm ſe ſicut dixit precedẽs articulus: ſed credo in eũ ſm ꝓpriũ opus eius: qđ eſt: ꝙ ſanctificat eccl'iam. Item Rufinus in explanatione ſimboli ita dicit. Sanctã eccl'iam: remiſſionem peccõꝝ. huius carnis reſurrectionẽ: non d. r. t. In ſctãm eccl'iam: nec in remiſſionẽ peccõꝝ: nec in carnis reſurrectionẽ. ſi eñ adieciſſꝫ in prepoſitionẽ: vna cũ ſuperioribus eadẽꝗ vis fuerat: nũc autẽ in illis q̃dem vocabulis vbi de diuinitate fides ordinat̃ in deũ patrẽ dicitur: ⁊ in ieſum xp̃m filiũ eius: ⁊ in ſpm̃ ſanctũ. in ceteris vero vbi non de diuinitate: ſed de creaturis ⁊ myſterijs ſmo eſt in ꝑpoſitio nõ addit̃: vt dicat̃ in ſanctã eccl'iam: ſed ſctãꝫ eccleſiã credendũ eſſe: nõ vt in deũ: ſed vt eccleſiam a deo cõgregatã: ⁊ remiſſionẽ peccõꝝ credendũ eſſe: non in remiſſionẽ peccõꝝ: non in reſurrectionẽ carnis. Hac itaꝗ prepoſitiõis ſyllaba creator a creaturis ſecernit̃ ⁊ diuina ab humanis ſeparant̃. Ex. ȷ̃. Hi ergo q̃ ſupra in vnũ deũ credere docti ſunt ſub myſterio trinitat̃ credere ⁊ hoc debẽt vnã eſſe eccl'iam ſanctaꝫ in qua eſt fides vna ⁊ vnum baptiſma: in qua vnus deus credit̃ pater. ⁊ vnus de⁹ ieſus xp̃s filius eius: ⁊ vn⁹ deus ſpũſſctũs. Iſta eſt igit̃ ſancta eccl'ia non habẽs maculam aut rugã: multi eñ ⁊ alij eccl'ias ꝯgregarunt: vt Martion: vt Ualentinus: vt Hebion: vt Manicheus: vt Arrius. ⁊ ceteri oẽs heretici. ſed ille eccl'ie non ſunt ſine macula ac ruga pfidie. Et ideo dicebat de illis ꝓpheta. Odiui eccleſiã malignantiũ ⁊ cuꝫ impijs non ſedebo. De hac aũt eccl'ia q̃ fidem xp̃i integrã ſeruat audi quid dicit ſpũſſanctus in canticis canticoruꝫ. Una eſt columba mea: vna eſt pfecta genitricis ſue. q̃ ergo hanc fidem in eccl'ia ſuſcipit: non declinet in concilio vanitatis: cũ iniqua gerentibus non introeat.

Caplm̃ XXI

Capitulũ. xxi. in quo cõfutat̃ error dicentiũ ꝙ extra vnitatẽ hui⁹ ſctẽ catholice ⁊ aplice eccl'e pñt hoĩb⁹ eẽ ſal⁹

Extra eccl'iaꝫ nõ eſt ſalus

Stabilitã iam fide de vnitate ⁊ ſctitate eccl'ie catholice ⁊ apl'ice: anteꝗ̃ vlteriora tãgam⁹: putile nobis viſũ eſt vt ꝑniciosum errorẽ illoꝝ reprobem⁹ ꝑniciosus: q̃ aduerſus ſctẽ chatholice ⁊ apl'ice eccl'ie dignitatẽ: ⁊ ei⁹ inſepabilis vnitat̃ ſacrm̃ ipie ſentiẽtes aſſerere ꝑſumpſerũt ꝙ extra vnitatẽ hui⁹ ſctẽ ⁊ aplice eccl'ie q̃ſꝗ in ſecta ſua ſaluari poſſet. Iudeus. Sarracenus. Paganus q̃ſꝗ etiã hereticus ſiue ſciſmaticus: quoꝝ ꝑniciosiſſimã aſſertionẽ non mõ falſam eẽ aut erroneã ſed hereticã: lꝫ ex nr̃is oñdere poſſemus. decreuimus tñ ꝑ nũc ex his q̃ virtute fidei in ſcriptura ſacra attribuunt̃ pñtis diſputatiõis ſumere fundamẽta: quare etiã ex ipſi⁹ fidei vnitate primordialiter cõſurgit vnitas ſctẽ catholice ⁊ aplice eccl'ie: ſicut ſupius oñdimus. Arguit̃ aũt ꝑmo ſic. Fides xp̃i ẽ principiũ ⁊ primũ fundamentũ ſupne beatitudis dicẽte aplo. i. ad Corin. iij. Fundamẽtũ aliud nemo põt ponere preter id qđ poſitũ eſt qđ ẽ xp̃s ieſus. glo. i. xp̃i fides q̃ per dilectionẽ operat̃: per quã ieſus habitat in cordibus. Alia non eſt fundamentũ. hec glo. Hinc btiſſim⁹ paulus ita diffinit fidẽ ad Heb. xi. Fides eſt ſubſtantia rerũ ſperandarũ argumẽtũ nõ apparentiũ. glo. i. fundamentũ oĩum bonoꝝ qđ nemo mutare põt ſine quo non eſt bona edificatio. ipſa nẽpe teſte btõ Cryſo. fundamentũ eſt xp̃iane religionis. Et vt dicit Aug. li. de ꝑdeſtinatione ſctõꝝ virtus eſt: qua ea q̃ ad fundamentũ pertinent religionis recte firmiterꝗ credunt̃. ergo impoſſibile eſt vt hi q̃ ab vnitate fidei: q̃ ꝑmũ fundamẽtũ eſt edificij ſpũalis: ⁊ ex qua q̃cquid beatitudinis a fidelibus ſperat̃ ſicut a radice ꝓcedit: ſeparati ⁊ alienati ſũt: beatitudinẽ ꝯſequant̃ eccl'iaſticã. Hic in ca. q̃cunꝗ. xxiiij. q. i. venerabilis Beda ita dicit. Quicũꝗ ab vnitate fidei vel ſocietatis Petri apl'i quolibet mõ ſemetipſos ſegregãt tales neꝗ vinculis peccõꝝ abſolui: nec ianuã pñt regni celeſtis introire. Secũdo arguit̃ ex illo apl'i ad Heb. xi. dicẽtis. Impoſſibile ẽ ſine fide placere deo. vbi glo. adeo fides ẽ neceſſaria ꝙ ſine ea q̃ſꝗ̃ nõ placeat deo. Cum g̃ nemo poſſit ſaluari niſi fide deo placeat: manifeſtũ eſt eos q̃ extra vnitatẽ fidei ſunt quã vl'is eccl'ia credit ⁊ predicat ſaluari nõ poſſe. Hinc. ex̃ de ſum. tri. ⁊ fi. ca. ca. i. dꝛ. Una eſt fidelis eccl'ia extra quã nullus oĩno ſaluatur.

Tertio ꝯfirmãdo rõnẽ factã arguit̃ ſic. Saluatio eterna tanꝗ̃ ꝓprius effectus aſcribit̃ fidei quaꝫ ſctã vniuerſalis eccl'ia tenet de xp̃o. Uñ Mat. ix. Mar. v. ⁊ Luc. viij. Xp̃s mulieri q̃ ſanguinis fluxũ patiebat̃ tetigeratꝗ fimbriã veſtimenti eius inquit. Filia fides tua te ſaluã fecit. ⁊ ſimilia in alijs loq̃. ⁊ Mar. x. ait ceco. fides tua te ſaluũ fecit ⁊c̃. Et ad hoc q̃dem egregiũ teſtimoniũ ꝑbet. aplus ad Gal.

ij. dicēs. Ex oībus operib⁹ legis non iustificat̄ homo nisi p fidē. ⁊ ad Ephe. ij. Gratia saluati estis per fidē. ergo q̄ ab vnitate fidei vniuersalis eccl'ie segregatus est exclusus est ab oīi spe saluationis ⁊ per ꝯsequēs oīs talis eternal'r dānādus venit qḋ etiā clarissimis alijs testimonijs sacre scripture ⁊ sanctoꝝ apparet. dicit eī Saluator noster. Marc. vlti. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit salu⁹erit Qui vero non crediderit cōdēnabit̄. ⁊ Joh. iij. Pater diligit filiuꝫ: ⁊ oīa dedit in manu eius: qui credit in filiū habet vitā eternā: qui autē incredulus est filio non videbit vitam eternam: sed ira dei manet sup eū. Hinc sanctus Athanasius in simbolo clamat. Hec est fides catholica: quā nisi q̄sq₃ fideliter firmit̄ q₃ crediderit saluus esse non poterit. Preterea Aug. in ep'la quadā. ⁊ habet̄ in ca. si quis. xxiij. q. iiij. ita dicit. Si q̄s a catholica eccl'ia fuerit separatus q̄tūcūq₃ laudabiliter viuere se existimet: h̄ solo scelere: q̄ a xp̄ianitate disiunctus est: non habebit vitā: sed ira dei manet sup eū. Quarto arguit̄ sic. Vita sp̄ūalis aīe specialiter attribuit̄ fidei formate ex qua ipsa vnitas eccl'iastica pfecta consurgit: ſm illud ad Ro. i. Justus ex fide viuit. ⁊ ad Gal. ij. Ex fide viuo filij dei. ergo q̄ extra hui⁹ fidei vnitatē est: qua ipsa vl'is eccl'ia viuit: non in nūero sp̄ūaliter viuentiū quibus vita eterna ꝓmissa est: sed mortuoꝝ: ⁊ per cōsequens dānatoꝝ venit cōputandus. vñ Aug. in ep'la ad vicentiū. ⁊ habet̄ i. c. quēadmodū. xxiij. q. vij. dicit sic. Quēadmodū mēbꝝ si p̄scindat̄ ab hoīs viui corpore non pōt tenere sp̄m vite: sic homo q̄ p̄scindit̄ de xp̄i iusti corpore nullo modo pōt sp̄m tenere iusticie. Quinto sic. fidei v̄tuti attribuit̄ filiatio dei: ſm illud Joh. i. Dedit eis ptātem filios dei fieri. ⁊ illud ad Gal. iij. Oēs filij dei estis p fideꝫ. ⁊. i. Joh. v. Oīs q̄ credit qm̄ iesus est xp̄s ex deo natus est. ergo q̄ ab vnitate fidei quā scīā ⁊ vl'is ecclesia tenet se alienat ⁊ segregat in numero filioꝝ dei ānumerari non pōt: ⁊ p ꝯñs nec in numero coheredū xp̄i regni celoꝝ. vñ btūs Cyprianus. ⁊ habet̄ in. c. alienus. xxiij. q. i. alien⁹ est: ꝓphan⁹ est: hostis est: habere nō pōt deuꝫ patrē q̄ vniuersalis eccl'ie non tenet vnitatē.

Sexto sic. certū attributū legimus fidei q̄ radix sit omniū bonoꝝ: ita q̄ vbi fides xp̄i nō est: nullū bonū meritoriū esse potest. Vnde ⁊ Augu. ⁊ habet̄ in. c. vbi. xxiij. q. i. Vbi fides non est non pōt esse iusticia: q: iustus ex fide viuit. Hinc beatus ap'lus ad Ro. xiiij. inquit. Omne quod non est ex fide peccatuꝫ est. glo Aug. ⁊ ponitur etiam in capi. omnis. xxviij q. iij. Omniū infidelium vita est peccatū: q̄a oīs infideliter viuens vel agens vehementer peccat: ⁊ nihil bonū est sine summo bono vbi deest agnitio eterne ⁊ incōmutabilis veritatis falsa virtus est etiā in optimis morib⁹ Et Grego. Sicut rami sine radicis virtute arescunt: ita quelibet opera licet bona videantur nulla sunt si a fidei fortitudine distinguntur. Quare manifestū est q̄ qui extra vnitatē vniuersalis ecclesie que super cōionē vnius fidei stabilita est: separatus est: oīi spe saluationis ablata nisi ad gremiū recurrat eccl'ie: filius est perditionis. Unde Aug. ⁊ habet̄ extra de here. ca. firmissime. inquit. Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites oēm hereticum ⁊ scismaticuꝫ cū dyabolo ⁊ angelis eius eterni ignis incendio participandū: nisi ante fineꝫ vite catholice fuerit incorporat⁹ ⁊ reintegratus eccl'ie: ⁊ post pauca. Oīi homini q̄ ecclesie catholice nō tenet vnitatē neq₃ baptism⁹ nec elemosyna quātūcūq₃ copiosa: neq₃ mors pro nomine xp̄i suscepta pficere poterit ad salutem. ⁊ Hieroñ. in ca. qm̄. xxiiij. q. i. de domo ecclesie sancte loquens: quā supra petram id est cōfessionē fidei Petri fundatā dicit: ita ppositum nostrū cōfirmat dicens. Quicūq₃ extra hanc domū agnum comederit ꝓphanus est: si quis in Noe archa non fuerit peribit regnante diluuio. Septimo prefatus error reprobus clarissime oñdit̄ ex eo q̄ fidei virtuti hoc ascribit̄ q̄ ostium vnicū sit salutis eterne Unde Joh. x. Amen dico vobis q̄ non intrat per ostium: scꝫ credendo in xp̄m. sed ascēdere nitit̄ aliunde: per alias scꝫ sectas quascūq₃: ille fur est ⁊ latro. Quod aūt fides xp̄i ostiū dicat̄ testant̄ ap'li Paulus ⁊ Barnabas Act. xiiij. dicētes. Quia aperuisset dñs gentibus ostium fidei. Solus ergo ille ad portū peruenit salutis qui p xp̄i ostiū in catholicā ecclesiam ingredit̄. Unde Joh. iij. inq̄t xp̄us. Ego sum ostiū per me si q̄s introierit saluabit̄. Sane Petro ap'lo testante. Act. iiij. Non est in aliquo alio salus: neq₃ eīn aliud nomē est sub celo datuꝫ hoīb⁹ in quo oporteat nos saluos fieri. Hinc xp̄us ait iudeis. Joh. viij. Si non credideritis q: ego sum: in peccato vr̄o moriemini. quod longe ante sanctus Moyses ⁊ ꝓpheta clarissimus de xp̄o ꝓphetizans predixit dicens. (Deu tero. xviij.) Prophetam de gente tua ⁊ de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dñs deus tuus ipsum audies. ⁊. j. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. glo. i. xp̄um de semine dauid. Falsuꝫ est ergo ac manifeste hereticuꝫ q̄ segregati ab vnitate fidei sancte eccl'ie catholice spem aliquaꝫ habeant salua-

tionis eterne. In cuius apertissimũ testimo- niũ dãnatos scribit phos apłus ad Roma. i. qui deum fide non coluerunt sic dicens. Ita vt sint inexcusabiles q: cũ cognouissent deũ non sicut deum glorificauerũt. glo. bene viuẽ do ꝛ colendo. aut gratias egerunt: sed euanue runt in cogitationibus suis: ꝛ obscuratum est insipiẽs cor eoꝝ ꝛc. Et hoc tm̃ dictũ sit a no bis ad confutationẽ pfati erroris.

Capitulũ. xxij. qñ incepit eccl'ia ꝛ de etatib⁹ eiusdem

Caplm XXII
Eccl'a qñ incepit

Declaratis iam in superiorib⁹ his que de sctã ꝛ vniuersali ecclesia sancti pa tres credẽda in simbolo expli- carũt: reliquũ est vt de initio eccl'ie siue quã do ecclesia incepit tangamus. Reperiuntur em̃ varij modi loquendi in sanctoꝝ dictis de principio ecclesie que legentibus minus peri tis obscuritatẽ prebent: ꝛ difficultatem intel- ligẽde veritat. Dicit aũt Aug. circa hoc expo nens illud psal. cxviij. Initio cognoui de te- stimonijs tuis q: in eternũ fundasti ea. eccl'ia loquit. q̃ in terris non defuit ab initio gene- ris humani cuius primitie Abel sanctus est immolatus. nam ꝛ illud ab initio dictum est.

Ephe. v.

Erunt duo in carne vna. Quod magnũ sacra mentũ apl'us Paulus exponẽs. Ego inquit dico in xpo ꝛ in eccl'ia. Et idem Aug. sup ps. cxxviij. ita dicit. Olim est eccl'ia: ꝛ ex quo vo- cant sancti est eccl'ia in terra. ꝑ quo conside- randum est ꝙ quẽadmodũ in superioribus ha- bitũ est. Eccl'ia est collectio fideliũ. Fuit aũt ꝛ est vna ꝛ eadẽ fides in antiq̃s patribus ab ipso quasi humani generis principio ꝛ in illis q̃ post aduẽtũ xpi crediderũt. ꝑpter qd apl's ij. ad Corinth. iiij. de se ꝛ alijs patrib⁹ noui te- stamenti loquẽs ait. Habẽtes eundem spm̃ fi dei quẽ scz patres veteres habuerũt. vbi glo. ꝛ est Aug. ita dicit. Oñdit ꝙ in iustis diuerso rũ tẽpoꝝ eadẽ fides est. Eadẽ em̃ fides iustos saluauit antiquos: q̃ saluat ꝛ nos: scz mediato ris dei ꝛ hoĩm. tpa q̃ variata sunt non fides. q: illi venturũ xpm. passurũ resurrecturũ. ꝛ a- scensurũ in celũ crediderũt. nos aũt credim⁹ xpm venisse: passum esse: resurrexisse: in celum ascendisse. Vñ manifestũ est ꝙ vt inq̃t Aug. in sermone de Jacob ꝛ Esau. Eccl'ia nõ acci- pienda est in his solũ q̃ post dñi aduentũ ꝛ na tiuitatẽ esse ceperũt sancti: sed oẽs quotquot fuerũt sancti ad ipsam eccl'iam ptinent. ꝛ idẽ Aug. li. de ciui. dei. idẽ pulchre cõfirmãs ait. Non solũ a tpe p̃ntie corporalis xpi ꝛ apłoꝝ ei⁹ sed ab ipso Abel: quẽ primũ iustũ impius fra ter occidit: ꝛ deinceps vsq; in eius seculi finẽ inter persecutiones mũdi ꝛ cõsolationes dei pegrinãdo percurrit eccl'ia. Ceterũ idẽ Aug. exponens illud psal. xxxvi. Junior fui etem̃ se nui. egregie multum ad ꝓpositum ita loquit. Dñs em̃ ipse in corpore suo: qd est eccl'ia: iuni or fuit primis tpibus: ꝛ ecce iam senuit. nostis ꝛ agnoscitis ꝛ intelligitis ꝛ ita creditis. q: ca put nostrum est xpus: ꝛ corpus capitis illius nos sumus. Nunquid soli nos ꝛ non etiam illi qui fuerunt ante nos: oẽs qui ab initio seculi fuerunt caput xpm habent. Illum em̃ esse vẽ turũ crediderunt quẽ nos venisse iam credi- mus: ꝛ in eius fide ipsi solidati sunt cuius ꝛ nos vt esset ipse caput totius ciuitatis hierl'm om̃ibus cõnumeratis fidelib⁹ ab initio vsq; in finẽ. hec Aug. Est aũt hic notandũ ꝙ tps eccl'ie varijs etatib⁹ legit distinctũ: lz diuersi mode. Oñq; em̃ due etates siue duo tpa disti guunt eccl'ie: scz iuuẽtutis ꝛ senectutis: sicut patuit in auctoritate ꝓphete primo inducta psal. xxxvi. Aliqñ inueniunt distincta quat- tuor tpa siue etates eccl'ie. Prima est etas pu ericie. ꝛ sub hac fuit in Abel in ꝓphis ꝛ pr̃iar chis. de qua sub noĩe iuuẽtutis dr. psal. xxxvi. Junior fui etem̃ senui. vbi glo. inquit. Eccl'ia loquit quasi vnus homo qui fuit prior in abel in ꝓphetis ꝛ patriarchis. Cant. vlti. Soror nr̃a paruula est ꝛ vbera non habz. glo. Soror nostra eccl'ia anteq̃ crescat p incrementa vir tutũ infirmis auditorib⁹ nõ põt prebere vbe ra predicationis. Adulta dicit qñ dei verbo copulata scõ repleta spũ per predicationis ministerium in filioꝝ conceptione fetat: quos exhortando parturit: cõuertendo parit. Se- cunda etas dicit iuuentutis. ꝛ hec fuit tẽpo re martyrũ: q̃ tanta animi fortitudine fuerũt firmati: vt nullis hostiũ tentamentis a fide ꝛ charitate xpi potuerint reuocari. de quibus aplius ad Roma. viij. Quis nos separabit a charitate xpi: an angustia: an fames: an tribu latio ꝛc. quasi dicat nihil. de quo dicit ps. lxx. Qm̃ tu es patiẽtia mea dñe spes mea a iuuẽ- tute mea. gl. ex quo me armasti fide spe ꝛ cha- ritate ꝛ ceteris ꝟtutib⁹ q̃bus pugnat ꝯ dya- bolũ. Tertia etas dicit senect⁹. in quo xpi fi- des dilatata fuit p oẽs gẽtes. psal. xci. Senec- tus mea in misericordia vberi. dicit em̃ glo. sup psal. xxxvi. Senuit eccl'ia in senecta vberi cũ in honorabili etate suscepit xpm p oẽs gen tes dilatata. Quarta etas eccl'ie dicit decre pita: scz in fine mundi. de qua sub noĩe senij. psal. lxx. Et vsq; in senectam ꝛ seniũ deus ne derelinquas me. glo. in fine seculi erit seniũ. i. decrepitus. qñ abũdãte iniq̃tate refrigescet charitas multoꝝ cum antixps veniet: ꝛ vita

optato fine claudet̄. Aliq̄n aũt reperiunt̄ di-
stincta q̄nq̃ tpa eccl̄ie. sicut tãgit̄ in parabo-
la illa xpi. Math. xx. Simile est regnũ celoꝝ
patrifamilias: q̄ exiit p̄mo mane ɔducere opa-
rios suos in vineã suã ⁊c̄. quã btūs Grego. ex-
ponēs i homelia sua ita dicit. Quis p̄rfamī-
lias similitudinē rectius tenet q̄ cōditor no-
ster: q̄ regit quos cōdidit ⁊ electos suos sic in
hoc mũdo possidet quasi subiectos dn̄s in do-
mo q̄ hȝ vineã vniuersam. s. ecclīam. q̄ ab abel
iusto vsq̃ ad vltimũ electũ q̄ in fine mũdi na-
sciturus est: quot sctōs ꝓtulit quasi tot palmi-
tes misit. Hos itaq̃ p̄rfamilias ad excolēdã
vineã suã mane. hora tertia. sexta. nona. ⁊ vn-
decima oparios ɔducit: q2 a mũdi hui⁹ initio
vsq̃ ad finē ad erudiendã plebē fideliũ ꝑdi-
catores mittere non desistit. Mane eñ fuit
ab adam vsq̃ ad Noe. hora vero tertia a noe
vsq̃ ab Abrahã. Sexta quoq̃ ab abrahã vsq̃
ad Moysen. Nona aũt a moyse vsq̃ ad aduē-
tũ xpi. Undecima vero ab aduentu xpi vsq̃
ad finē mũdi. Aug. aũt sex etates dicit seculi:
⁊ ita eccl̄ie. iiij. de trini. ⁊ li. lxxxiij. q. sic dicit.
Sex sunt etates seculi: quarũ p̄ma est ab ini-
tio generis humani. s. ab Adam q̄ primus hō
fact⁹ est: vsq̃ ad Noe: q̄ fecit archã in diluuio
Secũda inde vsq̃ ad Abrahã: q̄ pater dictus
est oim̄ gentiũ: q̄ fidem ipsius imitarent̄. Ter-
tia ab Abrahã vsq̃ ad Dauid regē. Quarta a
Dauid vsq̃ ad captiuitatē qua ppl̄us dei in
Babyloniã transmigrauit. Quinta ab illa
transmigratione vsq̃ ad aduentũ dñi nr̄i iesu
xpi. Sexta nunc agit̄ etas. hec Aug. Et idem
sub noīe tēpoꝝ. ⁊ sex dierũ ponit idē Aug. su-
per ps̄. xcij. sextũ diē siue tp̄s cōputans a p̄di-
catione Joh. vsq̃ in finē. Ex q̄bus cōfutat̄ er-
ror quorũdã hereticoꝝ assertiũ: q̄ ante aduē-
tum xpi non fuit fides apd̄ antiquos: ⁊ per cō-
sequens neq̃ ecclesia que dicatur fideliũ cō-
gregatio quorum rōnes in sequenti capi. ab-
soluemus.

XXIII Capl̄m. xxiij. in quo ponunt̄ obiectiones cōtra ea q̄ dicta sunt de antiquitate ecclesie.

Aduersus ea que

dicta sunt de antiquitate eccl̄ie
fuer̄t aliq̄ stulti heretici q̄ dicere
p̄sumpserũt apd̄ p̄res veteris te-
stamēti simpliciter ecclīam non fuisse. quorũ
rōnes sunt alique q̄ sequunt̄: quas sumũt ex a-
liq̄bus sacre scripture auc̄taīb⁹ male intelle-
ctis. Primo arguũt ex illo. pauli ad Gal. iij. Argumētū p̄mū
dicētis. Itaq̃ lex pedagog⁹ nr̄ fuit in xpo vt
ex fide iustificemur. At vbi venit fides iaȝ nō
sum⁹ sub pedagogo. ex quo videt̄ (inquiũt)
q̄ ante aduentũ xpi fides non erat apud anti-
quos. ergo per ɔn̄s neq̃ eccl̄ia: q̄ dicit̄ fideliũ
collectio. Scd̄o ex illo eiusdē apl̄i ad Heb. Secundum
xi. q̄ de antiq̄s patrib⁹ loquēs dicit. Juxta fi-
dem defuncti sunt oēs isti nō acceptis repro-
missionib⁹. ergo videt̄ id qd̄ prius. videlicȝ: q̄
antiq̄ patres fidē non habuerũt. ⁊ per ɔn̄s q̄
apud eos non fuerit eccl̄ia. Tertio idem ar- Tertium
guunt ex isto. Math. xvi. Tu es petrus ⁊ sup
hanc petrã. s. fidei cōfessionē: edificabo eccle-
siam meã. Ex quo verbo xpi accipiũt q̄ eccle-
sia ante xpi aduentũ nō erat: sed post sup Pe-
tri cōfessionē p̄ ip̄m xp̄m est fundata. Quar- Quartum
to arguit̄ sic. glo. super illud ps̄. ix. Ut annun-
cient oēs laudationes tuas in portis filie syō
dicit sic. Filia syon est eccl̄ia. syon eñ oēs ec-
clesias mundi gn̄auit. q2 ibi nat⁹ est vñ fides
incepit. ergo sequit̄ id qd̄ prius. Quinto ar- Quintum
guit̄ ex illo Aug. super ps̄. cxlvij. dicētis. Ce-
pit eccl̄ia a hierl̄m ⁊ it per oēs natiōes. Sex- Sextum
to arguit̄ ex eo qd̄ Aug. in tractatu. ij. sup ca-
nonicã Joh. ait. Ibi inchoata est eccl̄ia: vbi
venit de celo sp̄ũssanctus ⁊ impleuit in vno
loco. cxx. Septimo arguit̄ per illud qd̄ habȝ Septimum
glo. super psal̄. xl. vbi tractans illud. Nunq̄d
q̄ dormit nō adijciet vt resurgat: ita dicit. Si-
cut de latere dormientis Ade qui erat forma
futuri xpi: assumpta est costa de qua formata
est Eua: ita dormiuit christus somno mortis
vt de latere dormientis: de quo ꝓfluxerũt san-
guis ⁊ aqua: que sunt nostre redēptionis sa-
cramēta: formetur sponsa ecclesia. ⁊ idem ha-
betur in glo. ad Ephe. iiij. Octauo arguitur Octauum
q̄ ecclesia non modo ab initio humani gene-
ris fuit: sed etiam ante mundi constitutionē
ex illo Apl̄i ad Ephe. i. ita dicentis. Benedi-
xit nos in om̄i benedictione sp̄ũali in celesti-
bus in xpo: sicut elegit nos in ipso ante mun-
di constitutionem: vt essemus sancti ⁊ imma-
culati in ɔspectu ei⁹ in charitate. ergo videt̄
q̄ antiq̄tas eccl̄ie non fuit bene assignata in
superiorib⁹: cũ a principio tantũ humani ge-
neris dicta sit incepisse.

Capitulũ. xxiiij. in quo ponitur solutio ad rationes capituli precedentis.

Ad ista que obie- Capl̄m XXIIII

cta sunt nō est difficile r̄ndere. Eccl̄ia dupliciter accipitur
Pro quo ɔsiderãdũ q̄ de eccl̄ia
possumus dupliciter loq̄. Uno
modo prout est cōgregatio fideliũ: vt fidelis
q̄s dicat̄ a fide xpi simpliciter. ⁊ hoc modo: si-
cut dictũ est. eccl̄ia incepit a principio huma-
ni gn̄is ex quo sancti inceperũt esse in terra.
Secũdo modo potest sermo haberi de eccl̄ia

ꝓut est cõgregatio fideliũ: vt fidelis q̃s dica
tur a fide xp̃i iam nati de ꝟgine ⁊ ꝯsummãtis
humane redẽptiõis sacr̃m. ⁊ hoc modo de ec-
clesia loquẽdo reperiunt̃ dicta sctõꝝ patrũ va
ria: vt in argumẽtis deductũ est circa initiuꝫ
ipsius eccl̃ie: q̃ tñ ad ꝯcordiã reduci pñt. Pro
quo aduertendũ ꝙ quadrupliciter loq̃ possu-
mus de initio eccl̃ie. Uno mõ q̃tuꝫ ad p̃mos
credẽtes p mentalẽ siue interiorẽ vocationeꝫ
⁊ hoc modo loquẽdo dicendũ videt̃ ꝙ eccl̃a
incepit a tpe cõceptionis xp̃i siue natiuitat̃:
qd̃ tp̃s plenitudinis Apl̃s nõiat ad Gal. iiij.
q꞉ in ea adimplent̃ q̃ de xp̃o fuerunt p̃nuncia
ta atqꝫ ꝓmissa: vt dicit glo. in hac cõsideratio
ne eccl̃ia initiũ dicenda est habuisse maxime
a beata ꝟgine Maria matre dñi q̃ prima fi-
dẽ verbi dei actu incarnati habuisse credit̃.
vnde Luc. i. Elizabeth eã a fide singulariter
cõmendans ait. Beata q̃ credidisti qm̃ pfici
entur in te q̃ dicta sunt tibi a dño. cui⁹ fides ⁊
sanctimonia cõstantissima sempˀ ⁊ firmissima
fuit ⁊ nunq̃ interrupta vt de ipsa dicat̃ illud
Eccl̃i. xxvi. Sicut sol oriens mundo in altissi-
mis dei: sic mulieris bone species in ornamẽ-
tũ domus eius glo. i. eccl̃ie. Sequit̃. Lucerna
splendens sup candelabrũ sanctum. ⁊ spẽs fa
ciei super etatẽ stabilem. Colũne auree super
bases argenteas: ⁊ pedes firmi sup plantas
stabilis mulieris. Fundamenta eterna super
petram solidam: ⁊ mandata dei in corde mu-
lieris sctẽ. Fueruntqꝫ alij plures credẽtes in
xp̃m a principio natiuitatis eius: sicut fuit io
seph sponsus virginis Marie: deinde annũ
cians natum esse saluatorem mundi. Luce. ij.
Deinde pastores quib⁹ angelus apparuit in
nocte ipsa natiuitatis: q̃ pastores primitie di
cunt̃ fuisse iudeoꝝ. ⁊ magi ipsi: qui stella du-
ce perducti sunt ad xp̃m. vt dr̃. Math. ij. q̃ vt
ait Aug. primitie fuerũt gẽtiliũ. Crediderũt
etiã iusti. s. Symeon ⁊ Anna xp̃o in tẽplo p̃e
sentato. vt dr̃. Lu. ij. Secundo loq̃ possum⁹ de
initio eccl̃ie q̃tum ad primos credẽtes p pre-
dicationẽ ⁊ doctrinã xp̃i vocatos. ⁊ hoc mo-
do loquendo dicendũ videt̃ ꝙ eccl̃ia incepit
in prima vocatione ⁊ ꝯgregatione discipulo
rũ xp̃i: q̃ facta est post baptismũ ad fluuiũ ior
danis. de qua Joh. i. habet̃. vbi Andreas Jo
hãnes Petrus Philippus ⁊ Nathanael vo-
cati legunt̃ ad fidẽ xp̃i. vñ glo. Gen. xxxvi. dic̃
Synagoga primo adhesit xp̃o qñ Petrus ⁊
Andreas ⁊ ceteri discipuli Joh̃ãnis facti sũt
discipuli xp̃i. Hinc beatus Aug. tractans il-
lud ps̃. lxxi. A flumine vsqꝫ ad terminos orbis
terrarũ. inquit. ꝙ vero nunc ait a flumine: ex-
pressit euidenter inde voluisse xp̃m ptãtẽ suã
iam cõmendare. vnde ⁊ discipulos cepit col-
ligere a flumi. s. iordanis: vbi supra baptiza-
tum vnicuꝫ cũ descenderet spũs sctũs sonuit
vox de celo. Hic est filius meus dilect⁹. Hinc
ergo doctrina eius incipiẽs ac magisterij ei⁹
auctoritas dilatat̃ vsqꝫ ad terminos orbis ter
rarũ cũ predicat̃ euangeliũ regni in vniuerso
mundo in testimoniũ oĩbus gentib⁹. h̃ Aug.
Tertio modo loq̃ possumus de eccl̃ia q̃tũ ad
firmitatẽ fidei in ea ⁊ ꝓmulgationẽ eiusdem
ac de eccl̃ie dilatatõne p orbẽ. ⁊ hoc modo lo
quẽdo de eccl̃ia dicimus illã incepisse qñ cõ-
summatis ⁊ adimplet̃ mysterijs redẽptionis
humane spũs sctũs missus est in die penthe-
costes super credentes discipulos ⁊ cõfirma-
ti sunt ⁊ solidati in fide xp̃i. iuxta illud ꝓphe
in ps̃. lxxiiij. Ego ꝯfirmaui colũnas ei⁹. glo. i.
aplos: qui in passione nutauerãt. Et ita intel
ligendũ venit dictũ Aug. sup canonicã Joh.
qd̃ inductũ est in sexto argumẽto vbi ait. In
choata est eccl̃ia vbi venit de celo spũs sctũs ⁊
impleuit in vno loco. cxx. Ad hãc etiã intelli-
gentiã refert̃ dictũ illud Aug. q̃ tractãs illd̃
ps̃. xlix. Ex syon spẽs decoris ei⁹. ita loquit̃. i.
a hierl̃m incepit q꞉ inde cepit annunciari. a
hierl̃m incepit: q꞉ inde exeuntes apl̃i spẽꝫ de
coris xp̃i toto orbe nũciauerũt. vñ Esa. ij. De
syon exibit lex ⁊ ꝟbuꝫ dñi de hierl̃m. Ex syon
naqꝫ cepit decus euãgelij. Inde sponsus spe-
ciosus forma pre filijs hoim cepit annũciari:
q꞉ ibi datus est apl̃is spũs sctũs. Et concludit
Aug. sup eũdeꝫ locũ dicẽs. Uñ euãgeliũ inde
p̃dicatio: inde implet⁹ orbis terrarũ. ⁊ ab hoc
tpe dicũt aliq̃ doctores eccl̃iaꝫ incepisse dici
catholicã. Quarto mõ loq̃ possum⁹ de eccl̃ia
q̃tum ad ꝟtutẽ sacramẽtoꝝ q̃bus eccl̃ia for-
mat̃. ⁊ hoc modo loquendo dicim⁹ ꝙ cũ sacr̃a
hẽant virtutem ex passione xp̃i: s̃m illud. ad
Ro. iij. Quẽ ꝓposuit deus pater ipsum. s. xp̃ꝫ
ꝓpiciatorẽ p fidẽ in sanguine ipsius: eccl̃ia dr̃
incepisse a passione xp̃i qm̃ facta: ⁊ formata
tunc dr̃. vt ex glo. sup ps̃. xl. habetur: q̃ indu-
cta est in ar. vij. Unde glo. ⁊ ẽ Aug. ad Eph.
iiij. dicit. Dormiuit Adã vt fiat Eua: moritur
xp̃s vt fiat eccl̃ia. dormiente adam fit eua de
latere: mortuo xp̃o lancea pcutit̃ latus vt per-
fluant sacr̃a quibus formetur eccl̃ia. Quibus
notatis r̃ndetur ad obiecta. Ad primũ dicit̃
ꝙ ratio non militat: qm̃ vt ait apl̃us. Ubi ve
nit fides ⁊c̃. non loquit̃ de aduentu fidei xp̃i
simpliciter: ita vt ante nõ fuerit. fuit eñ a p̃n
cipio humani generis fides mediatoris dei ⁊
hoim. cũ dicat apl̃us. Sine fide ĩpossibile est
placere deo. ad Heb. xi. ⁊ eodeꝫ ca. de antiq̃s
p̃ribus loquẽs: dicat. Sancti p fidẽ vicerunt

regna operati sunt iustitiam &c. sed loquit̃ de
aduẽtu fidei ẜm manifestationẽ. vñ glosa ita
habet. At vbi venit fides. i. postq̃ reuelata ẽ:
que prius occulta fuerat in antiquis. & Nicola
us de lyra exponit. Venit fides. i. xp̃s fidei re-
uelatoꝛ. vel exponendũ est. Venit fides. i. iple-
tum est illud quod credebat̃ futurũ: sicut aliq̃
promissio dicit̃ venisse: quia id quod ꝓmissum
erat est impletũ. Et sic licet apud antiquos non
esset fides ita reuelata & adimpleta in multis
eo modo sicut aduenit tp̃e gratie: nihilomi
nus semp ab initio humani generis fuit fides
Vnde Aug. li. xviij. de ciui. dei. inq̃t. Procul
dubio tunc innotuit p eius corpalem pñtiam
doctrina & religio xp̃iana qñ discipulos cepit
habere xp̃s. i. postq̃ in flumine iordanis mini
sterio Johãnis est baptizatus. ꝓpter hoc enĩ
de illo ꝓphetia illa pcesserat. & dñabit̃ a mari
vsq̧ ad mare: & a flumine vsq̧ ad terminos or
bis terrarũ: ẜ priusq̃ passus esset & resurrexisset
a mortuis nõ fides oĩbus fuerat diffinita. i re
surrectione q̊ppe xp̃i diffinita est. Ad scd̃az
rñdetur eodẽ modo q̃ rõ ꝓcedit ex mala intel
ligẽtia eius quod dicit Apl̃s. q̃ enĩ apl̃s inq̃t
q̃ antiqui defuncti sunt iuxta fidẽ: nõ hz eam
intelligẽtiã q̃ antiqui patres fidẽ nõ habue-
runt cũ eos idem Apl̃s maxime de fide in eo
dem. c. cõmendet: sed tunc dicunt̃ iuxta fidez
defuncti: quia fidẽ habẽtes coniũcti siue sociã
defuncti sunt. Vnde glo. ita exponit. iuxta fidẽ
id est adherẽtes fidei. Ad tertiã dicendũ
negando cõsequẽtiam. nõ enĩ ita d̃r ecclia edi
ficãda a xp̃o sup illã Petri confessionẽ. Tu es
xp̃s filius dei &c. q̃ prius ecclia simpliciter nõ
fuerit. fuit plane edificata sup eandẽ fidem:
cũ oẽs fideles a pncipio mũdi in eadem fide
fundati & solidati sunt: in qua nos. illũ siq̇dez
crediderũt esse venturũ quẽ nos venisse credi
mus. vnde Mat. xxi. Turbe que pcedebant &
que sequebant̃ idẽ clamabãt dicentes. Osan
na filio dauid: bñdictus qui venit in nomine
dñi. in quo vt ait Hiero. & ponit̃ in glo. conti
nua. vtrũq̧ ppl̃m oñdit & q̊ ante euangelium
et qui post euãgeliũ dño crediderũt consona
uocum cõfessionis voce laudare. & Criso. Illi
q̇dem ꝓphetãtes de xp̃o vẽturo clamauerũt:
hi aũt laudãtes clamãt de aduẽtu xp̃i iaz ad
impleto. sed dicebat̃ a xp̃o edificãda sup con
fessionẽ pdictam Petri: quo ad illos qui cre-
dituri erãt in xp̃o. Ecclesia enĩ quottidie hoc
modo edificat̃: cũ aliqui corpori xp̃i nouiter p
fidem incorporant̃. ad ephe. iiij. d̃r. Dedit quos
dam aplos &c. sequit̃ in edificationem corpis
xp̃i. glo. i. vt edificẽt eos in corpus christi qui
adhuc alienati sunt. Et. j. in eodez. c. subiũgit
apl̃s. augmentũ corporis facit in edificatiõez
sui. glo. quia illos qui nõ sunt corpus edificat
in suam ciuitatẽ vel societatẽ. Ad quartũ
patet solutio ex dictis. p eo enĩ sp̃õ d̃r omnes
ecclias generasse. quia inde exeũtes apostoli
euangeliũ pdicarũt p vniuersuz orbem. vnde
fides nõ d̃r ibi simplr̃ incepisse neq̧ dei ecclia
que ante ab initio humani generis fuerũt: sed
q̃tum ad ꝓmulgationẽ & dilatationẽ fidei p
omnes nationes bene d̃r ibi initiũ fides siue
ecclia suscepisse: quia inde euangeliũ p aplos
et alios xp̃i discipulos deriuatũ est in omnes
fines terre. Ad q̇ntũ eodem modo rñdetur.
Ad sextũ eadẽ solutio dat̃. Ad septimũ
patet etiaz rñsio ex dictis. Ecclia enĩ quãtum
ad ꝟtutem sacramẽtoꝝ q̇bus format̃ & que ex
passione xp̃i ꝟtutem suscipiũt d̃r initium sum
psisse a passione xp̃i: licz fides ipa simpliciter
siue ipa ecclesia a pncipio fuerit sicut sepe re
petitum est. Ad octauũ dicendũ q̃ nos lo-
quimur in pñti loco de ecclesia ẜm psentiam
eius in rerum natura & nõ ẜm predestinatio-
nem siue dispositionẽ quam ab eterno habuit
apud diuinã sapiam. ẜm enĩ pdestinationem
vt inquit Bernardus sup cãtica: nunq̃ eccle
sia electoꝝ penes deũ nõ fuit. si mirat̃ hoc infi
delis: audiat quod magis miret̃. nũq̃ nõ gra-
ta extitit: nunq̃ nõ dilecta. quid inaudacter
loquar quod mihi de corde dei promptus ille
supernorũ delator consilioꝝ aperuit. paulum
dico q̊ vt multa alia ita hoc quoq̧ de diuitijs
bonitatis eius nõ est veritus diuulgare secre
tum. bñdixit nos inquiẽs: in omni bñdictõne
spirituali in celestibus in christo: sicut elegit
nos in ip̃o ante mundi constitutionẽ: vt esse-
mus sancti & immaculati & in conspectu eius
in charitate: hec Bernardus. Et Origenes
super Cant. dicit. Non enĩ tu inde ex aduẽtu
saluatoris in carne sponsam dici aut eccliam
putes: sed ab initio humani generis & ab ipa
constitutione mundi: immo vt paulo duce al
tius mysterij huius originem reperiam: ante
etiã ꝯstitutionẽ mũdi. sic enĩ dicit ipe. Sicut
elegit nos in xp̃o ante ꝯstitutionẽ mundi vt
essemus sancti & immaculati &c.

Capitulum xxv. A quo inceperit ecclesia?

Postquã dictũ est

de antiquitate ecclesie: considerã
dum est iam a quo. i. a qua psona
ecclesia incepisse dicenda est. qm̃
varij vario modo loquunt̃ in hac re. Quidaz
enĩ dicunt q̃ ab angelis. Alij q̃ ab Adã. Alij
ab Abel. Quidam vero ab apostolis. Pro
quo considerandũ est q̃ de ecclesia possumus

[Left margin: ...dum; ...um]
[Right margin: Ad quartum; Ad quintũ sextum et septimũ; Ad octauum; Capitulũ XXV A quo inceperit ecclesia]

loqui multipliciter. Uno modo vt dicit multi
tudinē siue cōitatez quandā ex angelis: sāctis
⁊ hōibus cōstitutā. siue vt dicit vnā societatē
āgelorꝝ ⁊ hominū sanctorꝝ ordinatā sub vno
principe deo. quēadmodū Aug. loquēs super
ps̄. xxxvi. dicit ꝙ ex hōibus fidelib⁹ ⁊ angelis
fit vna ciuitas sub vno rege ⁊ vna quedā ꝓui
cia sub vno imperatore. et hoc modo loquēdo
stante opinione dicentiū creationē angelorū
precessisse tpe creationē hōis. dicendum ꝙ ec
clesia incepit ab angelis. cū em̄ teste Aplō ad
Heb. xi. Accedentē ad deū necesse est credere
⁊ angeli in prima sui cōditione essent in statu
accedēdi ad deū. cōfiteri oportet illos in crea
tione sua fidē habuisse. Preterea ꝙ in grā fue
rint creati testat̄ beat⁹ Aug. xij. de ciui. dei: di
cens. ꝙ deus in angelis simul erat cōdens na
turā: ⁊ largiens grām. quare beatus Bernar.
super Cant. homelia. xxvij. inquit. Cum habe
ret deus sponsam inherētem sibi a principio
multitudinē angelorꝝ: placuit ei ⁊ de homini
bus cōuocare ecclesiā atꝗ vniri illi q̄ de celo
ē: vt sit vna spōsa ⁊ vn⁹ spōsus. h̄ Ber. Secū
do mō loq̄ possum⁹ de ecclesia prout dicit vni
uersitatē hominū fideliū viatorꝝ. ſm illud Au
gu. super. ps̄. xliij. Assumpta est ecclesia ex ge
nere humano vt xp̄s caput esset ecclesie. ⁊ hec
cōsideratio: vt dicit mgr̄ Alexāder de Alis in
quarto suo sup sententias: est ꝯsideratio eccl̄ie
que hʒ sacrā. ⁊ hoc mō loquēdo de ecclesia: cō
munis sniā sanctorꝝ est: ꝙ ecclesia incepit ab
Abel. Un̄ Aug. lib. xv. de ci. dei. A principio
mundi processerūt due ciuitates: vna dei: alia
diaboli. vna celestis: alia terrestris. vnde filij
Adam vnus edificat terrenā ⁊ diabolicā: ali-
us celestem. primus fuit Cayn. secūdus Abel
Item sup. ps̄. cxlij. loquēs de ciui. dei id est ec
clesia: dic̄. Hec ciuitas initiū hʒ ab ipso Abel
sicut mala ciuitas a Cayn. Confirmant autē
plures rationes hanc sententiā. Prima q: fi
des eius primo in sacrificio qd̄ obtulit deo ac
cepta manifestabat̄. fuit em̄ hoc primū signū
sacrū ex parte hominis quod scriptura sacra
cōmemorat. Ut aūt virtus ⁊ efficacia hui⁹ ra-
tionis intelligat̄ est ꝯsiderandū: ꝙ in statu le
gis nature nō sufficiebat homini ad salutē so
la naturalis cognitio quoniā perfectio ratio-
nalis creature nō solū consistit in eo qd̄ ei cō-
petit ſm suam naturā: sed etiā qd̄ ei attribui-
tur ex quadā supernaturali ꝑfectione diuine
bonitatis. vnde ⁊ vltima beatitudo hominis
cōsistit in quadā supernaturali dei visiōe. ad
quā quidem visionem cū homo pringere non
possit tm̄ lumine naturalis rationis: sed p do-
ctrinā a superiore doctore celesti patre lumi-
num ſm illud Joh. vi. Omnis q̄ audit a patre
et didicit venit ad me. Quare ad consecutio-
nem supne beatitudinis nō sufficit cognitio
naturalis: sed exigit̄ supnaturalis cognitio: q̄
fides dicit̄ aliquorꝝ que super rationem sunt.
de q̄ Apostolus dicit ad Hebreos. xi. Fides ē
substantia rerum sperandarū argumentū nō
apparentiū. Post lapsum vō humane nature
exigebatur fides de reparatore: per quem futu-
ra erat medicina morbi. ⁊ ideo in statu illo nō
tm̄ erant necessaria opera que sunt de dicta-
mine legis naturalis: sed etiā aliqua alia que
erant ꝓtestationes ⁊ signa eorꝫ que ad repa
rationem pertinebant. Hec autē erant illius
temporis sacramēta: sicut sacrificia decime ⁊
oblationes. quare cum ab Abel legat̄ primo
oblatum esse deo sacrificiū. ⁊ ita pmo ꝓtesta-
ta fides redemptoris per signa sensibilia: me
rito dr̄ ecclesia nostra ab ipo incepisse. Scda
ratio. Omnis religio vt dicit Augustinus ꝯ
faustum semp habuit aliqua signa exteriora: i
q̄bus homines cōueniebāt ad deum colendū
hec aūt signa in religione xpiana sunt sacra-
menta ſm varietatē temporꝝ. quare cuꝫ abel
fuerit pmus qui legat̄ signo sensibili deū co-
luisse. merito christiana religio ab eo icepisse
perhibet̄. Tertia ratio est continuatio sancti
tatis. Sane cum de ecclesia spūs sanctus di-
cat Cant. iiij. Tota pulchra es amica mea et
macla nō est in te. Et patres sancti in symbo
lo eccl̄iam sanctā esse ꝓfiteant̄: oportet vt ab
illo eccl̄iaꝫ incepisse asseramus in quo primo
iustitia ⁊ sanctimonia sine interruptione con
tinuata viguerit ⁊ incorrupta in signum ꝙ ec
clesia talis futura erat. Quobrē nō ab Adam
et Eua qui a sanctitate ceciderūt: ecclesia cō
uenienter dicit̄ inchoata: sed ab Abel qui pri
mus omniū sanctitatē interruptam seruauit
et post quem fides et vite sanctitas in aliquo
vel in aliquibus ecclesie membris semper illi
bata creditur pmansisse. Quarta rō est. q:
ipe Abel primus gessit typuꝫ ecclesie quo ad
virginitatis integritatē ⁊ decorem innocētie
in quibus maxime ecclesie sanctimonia splē-
det. fuit em̄ virgo ⁊ innocens. De ecclesie vir
ginitate inquit Apostolus. ij. ad Corinth. xi.
Despondi enim vos vni viro virginē castam
exhibere christo. glo. virginitas cordis fides
incorrupta. virginē dicit: quia omnes vna vir
go sunt ꝓpter vnitatem fidei. Quinta ra-
tio quia Abel fuit primus martyr: et ecclesia
solet dedicari in sanguine martyrū. illi enim
roborarunt fidem eccl̄ie. vnde Cyprianus in
sermone ad martyres inquit. O martyres for
tissimi robur corporis nostri. Sexta ratio

quia Abel est p̄mus iustus cõmẽdatus a xp̄o
sicut Mat. xxiij habet. vbi ait xp̄s. A sangui
ne abel iusti &c. Sup quo v̄bo dicit btūs Hie
ronymus in homelia. Abel iustus nõ soluz ex
dicto nec s̄nia xp̄i: sz ex Gen̄. testimonio cõpro
batur: vbi accepta eius a deo narrant mune
ra. Septima ratio q: abel f̄m q dicit aug.
in lib. de mirabilibus mūdi: fuit ex v̄go z mar
tyr z fidei doctor. z ita in eo fuerunt figurate
tres p̄ncipales persone eccl'e. videlz pastores
v̄gines z martyres. quare merito eccl'ia ab ip
so d: suscepisse initiū. Octaua rō q: in abel
facta est p̄mo discretio siue separatio eccl'ie
sancte dei ab eccl'ia malignantiū cū in ipo fa
cta sit discretio a cayn. vt em̄ supius inductū
est. Dicit Augu. lib. xv. de ciuitate dei. A prin
cipio mūdi p̄cesserunt due ciuitates: vna dei:
altera dyaboli. vna celestis alia terrestris. Ce
lestem edificat abel terrenā vero cayn. Ter
tio loqui possumus de ecclesia f̄m statū noui
testamēti. z hoc modo d̄ incepisse ab ap̄lis et
alijs credētibus. vt patet ex supioribus. z hoc
etiā dicit Nicolaus de lyra sup ps. lxxxvi. Nō
etiam ex illo aptissime colligit ex eo q ap̄lus
Paulus de se z alijs xp̄i apostolis dicit. ij. ad
Thes. ij. Elegit nos deus p̄mitias. glo. vt esse
mus p̄mitie omniū credentiū in salutem z in
sanctificationē sp̄ūs z fidē veritatis. De hoc
etiā sunt alia testiōnia in supiorib' in. c. xviij.
circa rōnem primā: quare eccl'ia sancta dicta
est apostolica.

Capitulū xxvi. In quo ponūtur obiectiones cōtra predicta.

XXVI

Contra hoc quod

dictū est q eccl'ia inceperit ab abel
arguit multipliciter. Et p̄mo ar
guitur q ab adam eccl'ia inceperit. Adā fuit
p̄mus fidelis ergo ecclesia ab ipo incepit. cō
sequētia videt nota: z antecedēs pz. Habuit
em̄ Adam fidem incarnationis quādo dixit
Gen̄. ij. Hoc nūc os ex ossibus meis &c. quod
Apostolus exponit de incarnatōe dicēs. Sa
cramentū hoc magnū est: ego aūt dico in xp̄o
z in ecclesia. Preterea creatus fuit in virtuti
bus z donis gratuitis. vt colligit ex glo. Lu.
decimo vbi dicit. q homo p pctm̄ vulnerat' ē
in naturalib' z spoliatus gratuitis. Neqz po
test dici q habuerit fidem tm̄ informē: qm̄ vt
testat btūs Augustinus. xiiij de ciuitate dei.
Adam in statu innocētie habuit charitatem
de corde puro z fide nō ficta. Secundo ad (dum)
idem arguit sic. Adam videt fidez suā aliquo
sacrificio aut signo sensibili fuisse prestatus.
quia vt dicit magister in hystorijs. Adam do
cuit filios suos offerre primitias z decimas.
ergo vi q ab Adaz icepit ecclesia q̄ hz sacrm
Tertio ad idem sic. Dicit Hugo de scō vic. *Tertium*
cōueniens fuit vt semp medicina curreret cū
morbo: sed morb' pro quo oblat' est xp̄s verū
sacrificiū cui' figura fuerūt sacrificia que offe
rebātur antiquitus: icepit ab Adam. ergo ab
ipso credenda sunt inchoata fuisse sacrificia
sensibilia. Quarto sic. Ad plura tenet pec *Quartum*
cator q innocens. q: tenet ad opera satisfacti
onis: cuiusmodi erāt sacrificia. g̃ Adam q̄ pec
cator fuit: magis tenebat ad sacrificia offerē
da q Abel innocēs. g̃ seqtur q ab ipso Adaz
inceperit eccl'ia q̄ habet sacra. Quinto ad *Quintum*
idem sic. Adam anteq̄ Abel nasceret fuit mē
brū xp̄i: ergo alicui' corporis membrū. sed nō
nisi ecclesie que est corpus xp̄i. vt ait Ap̄ls ad
Ephe. i. ergo ab ipso Adam incepit eccl'ia nō
ab Abel. ōña patet. assumptū est notū: quoni
am Adam habuit fidē formatā: sicut inductū
est supra. Si aūt dicat q Adam nō ptinuauit
sanctitatē suā: z ideo nō esset dicendus princi
pium ecclesie. Cōtra. Hoc nō debet sibi obes *Cōfirmatio p̄ia*
se. q: pro pseuerante in bono reputādus est q̄
finaliter bon' est. vnde cū ecclesia orat pro fi
delibus dicit. Ut indulgentiā quā semp opta
uerunt pijs supplicationib' cōsequātur. q: er
go finaliter optauerūt semp dicūtur optasse.
pari ratione de Adam dicendū vi q pro pse
uerante in bono habēdus sit: q: finaliter fuit *Cōfirmatio scd'a*
bonus. Et cōfirmat per sile de Petro: cui do
minus inquit Math. xvi. Super hanc petrā
.i. cōfessionē fidei edificabo ecclesiam meam.
Et licet petrus post negauerit xp̄m: nihilomi
nus nō obfuit quin fundamentū esset ecclesie
ergo pari rōne vi q nō obsit peccatū Ade q̄n
ab ipso ecclesia dicat incepisse. Sexto sic. *Sextum*
Eccl'ia credit Adam penituisse anteq̄ gene
raret Abel. vñ Sapie. x. de eius liberatione a
peccato d:. Hec illū qui prim' formatus est a
deo pater orbis terrarū: cum solus esset creat'
custodiuit. z eduxit euz a delicto suo. Sed pe
nitentia vera nō est sine fide z charitate: ergo
id qd̄ prius. Septimo. mortuo Abel eccl'ia *Septimū*
stetit in Adam z Eua. quia sancti dicūt: q ex
quo ecclesia incepit nunq̄ desijt esse. Constat
aūt q mortuo Abel nō stetit ecclesia in Cayn
sed in Adam z Eua. ergo etiam ante natiui
tatem Abel ecclesia stetit in illis. Octauo *Octauum*
Adam fuit principiuz actiuū per quod huma
num genus descēdit. vnde Sapiētie. x. pater
orbis terrarum nominatur. ab Abel autem ne
mo propagatus est. ergo Adam potius dicen
dus est principium a quo cepit ecclesia q̄ ipse
Abel. Nono confirmando rationē p̄cedē *Nonum*

tem arguit͛ sic. Principiū ex parte malorum fuit actiuū siue ꝓpagatiuū alioꝝ post se. scilꝫ cayn. genuit em̄ filios ⁊ filias ⁊ facta est multiplicatio maloꝝ. ergo pari rōne ex parte bonorum ponēdū fuit ꝑncipiū actiuuꝫ ꝙ̄ magis Adam siue seth siue enos dicēdus est ꝑncipium eccl'ie ꝙ̄ abel.

Decimum Decimo si abel d͛r ꝑncipium a quo cepit eccl'ia. hoc videt͛ esse q̄r eminētiorem habuit fidē p̄ce his qui erant in prima etate: sed signū fidei magis visuꝫ est relucere in Enos. de quo d͛r ꝙ cepit inuocare nomē domini. Genesis. iiij. ergo Enos siue seth recti⁹ dicēdus est ꝑncipium a quo cepit ecclesia ꝙ̄ Abel.

Undecimum Undecimo arguit͛ ꝙ Abrahā sit huiusmodi ꝑncipiū a quo incepit eccl'ia. d͛r eniꝫ ad Roma. iiij. Abrahā accepit signū circūcisionis signaculū iustitie fidei que est in preputio vt sit pater oim̄ credentiū: ⁊ ita videtur ꝙ sit pater fideliū. vnde etiā pater multarū gentium a dn̄o legit͛ vocatus. Genesis. xvij. ergo videt͛ ꝙ ab ipo dicēda sit incepisse eccl'ia tanꝙ̄ a ꝑncipio.

Duodecimum Duodecimo sic arguit͛. gl. sup illud ps. lxxix. Vineaꝫ de egypto transtulisti. dicit. i. eccl'iam que incepit a iudeis ⁊ ꝑficitur in gētibus. ergo a iudeis dicēda est eccl'ia incepisse et nō ab Abel.

Decimūtertium Decimotertio sic. iij. ad Thes. ij. Elegit nos deus vt essemus primitie oim̄ credentiuꝫ. ergo videt͛ ꝙ in apostolis eccl'ia incepisse dicēda sit qui ꝑmitie omniū credentiū esse dicunt͛ ⁊ nō in abel.

Decimūquartū Decimoquarto arguit͛ hac rōne. Ecclesia incepit ab abel. ergo ecclesia fuit qn̄ abel fuit. hec ꝯña videt͛ bona. hec domus incepit hic. ergo hec domus est hic: sed in solo abel eccl'ia esse non potuit. ꝙ̄ nō est dicēdus abel principiū a quo ecclesia inceperit.

Capitulum. xxvij. In quo respondetur obiectionib⁹ iam factis.

Cap. XXVII

P

Ro ampliori intellectu p̄n̄tis materie est sciēduꝫ ꝙ aliqui antiq̄ doctores ꝓpter rōnes ꝑmo loco positas voluerunt dicere ꝙ in veritate eccl'ia inceperit in adam et ꝙ quādo Adam ⁊ Eua erant ante peccatū ecclesia erat. Item dicūt ꝙ post peccatū iterum ecclesia incepit ab adam cum valde ꝓbabile sit ꝙ pniam egerint anteꝙ̄ nasceret͛ abel Et si dicat͛. quare ergo scti nō dicūt ꝙ ecclesia ab adam incepit. Respōdent dicentes ꝙ nō est necesse ꝙ sancti dicāt om̄e verū: ꝙ̄uis em̄ ſm veritatē inceperit ab eo: tn̄ noluerunt illud dicere vt quilibet sciat ꝙ homo despicabilis sit per pctm̄ nō solum corā deo sed etiaꝫ coram hoīb⁹. dicūt p̄terea ꝙ a doctorib⁹ d͛r ecclesia incepisse ab abel nō eo ꝙ abel fuerit primus qui fidē ⁊ charitatē habuerit: q̄a huiusmodi fuit adam: sed quia i abel fuerūt figurate tres ꝑncipales ꝑsone in ecclesia. s. pastores. v͛gines. ⁊ martyres. Ceterū subiūgunt ꝙ nō est incōueniēs dicere ꝙ ecclesia postꝙ̄ inceperit: desijsset esse. ⁊ ꝙ nūc idem esset possibile nisi illud cōstaret ꝙ dn̄s dixit Mat. vlt. Ego aūt vobiscū sum vsꝙ ad cōsummationē seculi. sed hoꝝ doctoꝝ modū dicendi relinquētes ⁊ cōmuniorē sententiā doctoꝝ sequentes dicimus. sicut dictuꝫ est ꝙ ecclesia cuius sunt sacramēta: quia de tali est ſmo: ab abel incepit rōnibus sup̄a not̄atis. Unde dicendū est ad ea que obijciebant͛.

Ad primū respōdetur negādo consequētiā. qm̄ ad hoc ꝙ quis dicat͛ ꝑncipiū a quo inceperit eccl'ia que habet sacramenta: nō sufficit ꝙ ꝑmus fuerit qui habuit fideꝫ formatā: sed requirit͛ ꝙ fidē illā sacramēto aliquo visibili ostēderit aut ꝓfessus fuerit. sicut dictuꝫ est. s. ⁊ ꝙ in ipso fuerit distinctio siue discretio a cōgregatione opposita maloꝝ. sicut initiū vie vni⁹ ē vbi ꝑmo fit discretio ab alia via. ⁊ ꝙ ab eo ꝯuata fuerit sine interruptione integritas sanctitat͛. Hec aūt nō fuerūt in adam. qm̄ adam ⁊ si prim⁹ habuerit fidem: nō tamē illā signo aliquo sacro sensibili legit͛ fuisse ꝓfessus. nō em̄ in statu innocētie cū in illo sacramēta nō essent. sacm̄ēta aūt cum sint vasa medicinalia. vt dicit hugo de sancto victore nō competūt statui integritatis sed lapsus. ſm illud Mat. ix. Nō est opus sanis medicus: sed male habentibus. ꝙ vero post lapsum adam fidem suā signo sacro aliquo sensibili ostenderit: scriptura sacra nullibi cōmemorat. Preterea in adaꝫ propter indifferentē statum eius ⁊ ꝓpter cōmune ꝑncipium generationis nō discernebat͛ in eo congregatio bonoꝝ a congregatione maloꝝ. In abel ꝟo facta est discretio a cayn. Ceterū cuꝫ Adam lapsus fuerit p pctm̄: nō fuit in eo continuata iustitia sanctimonie. quare cōuenienter dictū est ꝙ Adam nō fuerit ꝑncipiū a quo ecclesia ceperit: sed potius abel. *Ad primum*

Ad scd̄m respondet͛ negādo assumptū ⁊ ad id quod inducit͛ ex magistro in hystorijs ꝙ Adam docuerit filios offerre ꝑmitias ⁊c. Respondet͛ ꝙ ⁊ si ita sit nō intelligit͛ ꝙ ipse ꝑ se obtulerit. vn̄ sicut dictū est lꝫ fidem habuerit ꝑmus non tn̄ in signo quod est sacramentū legit͛ demōstratum: nec insup vt dictū est: in eo discretio fcā est bonoꝝ a malis. Item scd̄o respondet͛ ad idem ꝙ cōcesso ꝙ Adam sacrificiū deo obtulerit: sicut ⁊ alij iusti deo sacrificiū obtulerunt ſm sui tp̄is cōgruentiā dicēte beato Greg. ꝙ *Ad secundū*

quia Abel est p̄mus iustus cōmēdatus a xp̄o
sicut Mat. xxiij habet. vbi ait xp̄s. A sangui
ne abel iusti ꝛc. Sup quo v̄bo dicit btūs Hie
ronymus in homelia. Abel iustus nō soluꝫ ex
dicto nec sn̄ia xp̄i: s ex Geñ. testimonio cōpro
batur: vbi accepta eius a deo narrant mune
ra. Septima ratio q: abel s̄m ꝙ dicit aug.
in lib. de mirabilibus mūdi: fuit et v̄go ꝛ mar
tyr ꝛ fidei doctor. ꝛ ita in eo fuerunt figurate
tres p̄ncipales persone eccl̄e. videlꝫ pastores
v̄gines ꝛ martyres. quare merito eccl̄ia ab ip
so d̄r suscepisse initiū. Octaua rō q: in abel
facta est p̄mo discretio siue separatio eccl̄ie
sancte dei ab eccl̄ia malignantiū cū in ip̄o fa
cta sit discretio a cayn. vt cū supius inductū
est. Dicit Augu. lib. xv. de ciuitate dei. A prin
cipio mūdi pcesserunt due ciuitates: vna dei:
altera dyaboli. vna celestis alia terrestris. Ce
lestem edificat abel terrenā vero cayn. Ter
tio loqui possumus de ecclesia s̄m statū noui
testamēti. ꝛ hoc modo d̄r incepisse ab aplis et
alijs credētibus. vt patet ex supioribus. ꝛ hoc
etiā dicit Nicolaus de lyra sup ps. lxxxvi. Id
etiam ex illo apertissime colligit̄ ex eo ꝙ aplus
Paulus de se ꝛ alijs xp̄i apostolis dicit. ij. ad
Thes. ij. Elegit nos deus p̄mitias. glo. vt esse
mus p̄mitie omniū credentiū in salutem ꝛ in
sanctificationē sp̄us ꝛ fidē veritatis. De hoc
etiā sunt alia testionia in supiorib' in. c. xviij.
circa rōnem p̄mā: quare eccl̄ia sancta dicta
est apostolica.

Capitulū. xxvi. In quo ponūtur obiectiones cōtra
predicta.

Capitulum XXVI
Argu. p̄mū

Contra hoc quod

dictū est ꝙ eccl̄ia inceperit ab abel
arguit̄ multipliciter. Et p̄mo ar
guitur ꝙ ab adam eccl̄ia inceperit. Adā fuit
p̄mus fidelis. ergo ecclesia ab ip̄o incepit. cō
sequētia videt̄ nota: ꝛ antecedēs pꝫ. Habuit
enī Adam fidem incarnationis quādo dixit
Geñ. ij. Hoc nūc os ex ossibus meis ꝛc. quod
Apostolus exponit de incarnatōe dicēs. Sa
cramentū hoc magnū est: ego aūt dico in xp̄o
ꝛ in ecclesia. Preterea creatus fuit in virtuti
bus ꝛ donis gratuitis. vt colligit̄ ex glo. Lu.
decimo vbi dicit̄. ꝙ homo p pct̄m vulnerat' ē
in naturalib' ꝛ spoliatus gratuitis. Neq3 po
test dici ꝙ habuerit fidem tm̄ informē: q̄m vt
testat̄ btūs Augustinus. xiiij. de ciuitate dei.
Adam in statu innocētie habuit charitatem
de corde puro ꝛ fide nō ficta. Secundo ad Secundum
idem arguit̄ sic. Adam videt̄ fideꝫ suā aliquo
sacrificio aut signo sensibili fuisse ꝓtestatus.
quia vt dicit magister in hystorijs. Adam do
cuit filios suos offerre primitias ꝛ decimas.
ergo vr̄ ꝙ ab Adaꝫ icepit ecclesia q̄ hꝫ sacr̄m
Tertio ad idem sic. Dicit Hugo de sc̄o vic. Tertium
cōueniens fuit vt semp medicina curreret cū
morbo: sed morb' pro quo oblat' est xp̄s verū
sacrificiū cui' figura fuerūt sacrificia que offe
rebātur antiquitus: icepit ab Adam. ergo ab
ipso credenda sunt inchoata fuisse sacrificia
sensibilia. Quarto sic. Ad plura tenet̄ pec Quartum
cator q̄ innocens. q: tenet̄ ad opera satisfacti
onis: cuiusmodi erāt sacrificia. g̃ Adam q̄ pec
cator fuit: magis tenebat̄ ad sacrificia offerē
da q̄ Abel innocēs. g̃ seq̄tur ꝙ ab ipso Adaꝫ
inceperit eccl̄ia q̄ habet sacra. Quinto ad Quintum
idem sic. Adam anteq̄ Abel nasceret̄ fuit mē
brū xp̄i: ergo alicui' corporis membrū. sed nō
nisi ecclesie que est corpus xp̄i. vt ait Ap̄ls ad
Ephe. i. ergo ab ipso Adam incepit eccl̄ia nō
ab Abel. ꝯn̄a patet. assumptū est notū: quoni
am Adam habuit fidē formatā: sicut inductū
est supra. Si aūt dicat̄ ꝙ Adam nō ꝯtinuauit
sanctitatē suā: ꝛ ideo nō esset dicendus princi
pium ecclesie. Cōtra. Hoc nō debet sibi obes Cōfirmatio p̄ie
se. q: pro pseuerante in bono reputādus est q̄
finaliter bon' est. vnde cū ecclesia orat pro fi
delibus dicit. Ut indulgentiā quā semp opta
uerunt pijs supplicationib' cōsequātur. q: er
go finaliter optauerūt semp dicūtur optasse.
pari ratione de Adam dicendū vr̄ ꝙ pro pse
uerante in bono habēdus sit: q: finaliter fuit
bonus. Et cōfirmat̄ per sil̄e de Petro: cui do Cōfirmatio sc̄de
minus inquit Math. xvi. Super hanc petrā
i. cōfessionē fidei edificabo ecclesiam meam.
Et licet petrus post negauerit xp̄m: nihilomi
nus nō obfuit quin fundamentū esset ecclesie
ergo pari rōne vr̄ ꝙ nō obsit peccatū Ade q̄n
ab ipso ecclesia dicat̄ incepisse. Sexto sic. Sextum
Eccl̄ia credit Adam penituisse anteq̄ gene
raret Abel. vn̄ Sapie. x. de eius liberatione a
peccato d̄r. Hec illū qui prim' formatus est a
deo pater orbis terrarū: cum solus esset creat'
custodiuit. ꝛ eduxit euꝫ a delicto suo. Sed pe
nitentia vera nō est sine fide ꝛ charitate: ergo
id qd̄ prius. Septimo. mortuo Abel eccl̄ia Septimū
stetit in Adam ꝛ Eua. quia sancti dicūt: ꝙ ex
quo ecclesia incepit nunq̄ desijt esse. Constat
aūt ꝙ mortuo Abel nō stetit ecclesia in Cayn
sed in Adam ꝛ Eua. ergo etiam ante natiui
tatem Abel ecclesia stetit in illis. Octauo Octauum
Adam fuit principiuꝫ actiuū per quod huma
num genus descēdit. vnde Sapiētie. x. pater
orbis terraruꝫ nominatur. ab Abel autem ne
mo propagatus est. ergo Adam potius dicen
dus est principium a quo cepit ecclesia q̄ ipse
Abel. Nono confirmando rationē pcedē Nonum

tem arguit sic. Principiū ex parte malorum
fuit actiuū siue ꝓpagatiuū alioꝝ post se. scilꝫ
cayn. genuit eñ filios ⁊ filias ⁊ facta est mul-
tiplicatio maloꝝ. ergo pari rōne ex parte bo-
norum ponēdū fuit pncipiū actiuuꝫ ꝗ magis
Adam siue seth siue enos dicēdus est pncipi-
Decimum um eccle ꝙ abel. Decimo si abel dr pncipi
um a quo cepit eccl'ia. hoc videt esse qr eminē
tiorem habuit fidē pre his qui erant in prima
etate: sed signū fidei magis visuꝫ est relucere
in Enos. de quo dr ꝙ cepit inuocare nomē do
mini. Genesis. iiij. ergo Enos siue seth recti⁹
dicēdus est pncipium a quo cepit ecclesia ꝙ
Undecimum Abel. Undecimo arguit ꝙ Abrahā sit hu
iusmodi pncipiū a quo incepit eccl'ia. dr eniꝫ
ad Roma. iiij. Abrahā accepit signū circūcisi
onis signaculū iustitie fidei que est in prepu-
tio vt sit pater oim credentiū: ⁊ ita videtur ꝙ
sit pater fideliū. vnde etiā pater multarū gen
tium a dño legit vocatus. Genesis. xvij. ergo
videt ꝙ ab ipo dicēda sit incepisse eccl'ia tan
Duodecimum ꝙ a pncipio. Duodecimo sic arguit. gl. sup
illud ps. lxxix. Uineaꝫ de egypto transtulisti.
dicit. i. eccl'iam que incepit a iudeis ⁊ pficitur
in gētibus. ergo a iudeis dicēda est eccl'ia in
Decimūtertium cepisse et nō ab Abel. Decimotertio sic. ij.
ad Thes. ij. Elegit nos deus vt essemus primi
tie oim credentiuꝫ. ergo videt ꝙ in apostolis
eccl'ia incepisse dicēda sit qui pmitie omniū
Decimūquartū credentiū esse dicunt ⁊ nō in abel. Decimo
quarto arguit hac rōne. Ecclesia incepit ab
abel. ergo ecclesia fuit qñ abel fuit. hec pñtia
videt bona. hec domus incepit hic. ergo hec
domus est hic: sed in solo abel eccl'ia esse non
potuit. ꝗ nō est dicēdus abel principiū a quo
ecclesia inceperit.

Capitulum. xxvij. In quo respondetur obiectionib⁹ iam factis.

Cap. XXVII

Pro ampliori in-
tellectu pñtis materie est sciēduꝫ
ꝙ aliqui antiq doctores ꝓpter rō
nes pmo loco positas voluerunt
dicere ꝙ in veritate eccl'ia inceperit in adam
et ꝙ quādo Adam ⁊ Eua erant ante peccatū
ecclesia erat. Item dicūt ꝙ post peccatū ite-
rum ecclesia incepit ab adam cum valde ꝓba
bile sit ꝙ pniam egerint anteꝙ nasceret abel
Et si dicat. quare ergo sācti nō dicūt ꝙ eccle-
sia ab adam incepit. Respōdent dicentes ꝙ
nō est necesse ꝙ sancti dicāt oīe verū: ꝙuis
eñ sm veritatē inceperit ab eo: tñ noluerunt
illud dicere vt quilibet sciat ꝙ homo despica
bilis sit per pctm̄ nō solum corā deo sed etiaꝫ
coram hoibus. dicūt pterea ꝙ a doctorib⁹ dr
ecclesia incepisse ab abel nō eo ꝙ abel fuerit
primus qui fidē ⁊ charitatē habuerit: ꝗa hu-
iusmodi fuit adam: sed quia i abel fuerūt figu
rate tres pncipales psone in ecclesia. s. pasto-
res. ṽgines. ⁊ martyres. Ceterū subiūgunt ꝙ
nō est incōueniēs dicere ꝙ ecclesia postꝙ in-
ceperit: desijsset esse. ⁊ ꝙ nūc idem esset possi-
bile nisi illud cōstaret ꝙ dñs dixit Mat. vlt.
Ego aūt vobiscū sum vsqꝫ ad cōsummationē
seculi. sed hoꝝ doctoꝝ modū dicendi reliquē
tes ⁊ cōmuniorē sententiā doctoꝝ sequentes
dicimus. sicut dictuꝫ est ꝙ ecclesia cuius sunt
sacramēta: quia de tali est smo: ab abel ince-
perit rōnibus supra notatis. Unde dicendū
Ad primum est ad ea que obijciebant. Ad primū respō
detur negādo consequētiā. qm̄ ad hoc ꝙ quis
dicat pncipiū a quo inceperit eccl'ia que ha-
bet sacramenta: nō sufficit ꝙ pmus fuerit qui
habuit fideꝫ formatā: sed requirit ꝙ fidē illā
sacramēto aliquo visibili ostēderit aut ꝓfes-
sus fuerit. sicut dictuꝫ est. s. ⁊ ꝙ in ipso fuerit
distinctio siue discretio a cōgregatione oppo
sita maloꝝ. sicut initiū vie vni⁹ ē vbi pmo fit
discretio ab alia via. ⁊ ꝙ ab eo huata fuerit si
ne interruptione. integritas sanctitatꝭ. Hec
aūt nō fuerūt in adam. qm̄ adam ⁊ si prim⁹ ha
buerit fidem: nō tamē illā signo aliquo sacro
sensibili legit fuisse ꝓfessus. nō eñ in statu in-
nocētie cū in illo sacramēta nō essent. sacmē-
ta aūt cum sint vasa medicinalia. vt dicit hu-
go de sancto victore nō competūt statui inte
gritatis sed lapsus. sm illud Mat. ix. Nō est
opus sanis medicus: sed male habentibus. ꝙ
vero post lapsum adam fidem suā signo sacro
aliquo sensibili ostenderit: scriptura sacra nul
libi cōmemorat. Preterea in adaꝫ propter in
differentē statum eius ⁊ ꝓpter cōmune pnci-
pium generationis nō discernebat in eo con
gregatio bonoꝝ a congregatione maloꝝ. In
abel ṽo facta est discretio a cayn. Ceterū cuꝫ
Adam lapsus fuerit p pctm̄: nō fuit in eo con
tinuata iustitia sanctimonie. quare cōuenien
ter dictū est ꝙ Adam nō fuerit pncipiū a quo
Ad secundū ecclesia ceperit: sed potius abel. Ad scdm
respondet negādo assumptū ⁊ ad id quod in
ducit ex magistro in hystorijs. ꝙ Adam docu
erit filios offerre pmitias ⁊c. Respondet ꝙ ⁊
si ita sit nō intelligit ꝙ ipse ꝓ se obtulerit. vñ
sicut dictū est lꝫ fidem habuerit pmus non tñ
in signo quod est sacramentū legit demōstra
tum: nec insup vt dictū est: in eo discretio fcā
est bonoruꝫ a malis. Item scdo respondet ad
idem ꝙ cōcesso ꝙ Adam sacrificiū deo obtu-
lerit: sicut ⁊ alij iusti deo sacrificiū obtulerunt
sm sui tpis cōgruentiā dicēte beato Greg. ꝙ

Capitulū. xxviij. Q̄ ecclesia postq̄ incepit non defijt eē ac q̄ in ea fides: sciētia: doctrina: plelatio: ⁊ sacramēta vsq̄ in finē seculi sint duratura.

Cap. XXVIII ecclesie fides nō deficiet

Patefacta in superioribus antiq̄tate ecclie: dū illā a p̄ncipio humani generis declarauimus incepisse. iam q̄ vsq̄ ad cōsummationē seculi in fide. ⁊ sanctitate. doctrina. p̄latōne ⁊ sacramētis duratura sit aperiamus. De firmitate ⁊ durabilitate ecclie vsq̄ in finē seculi propheta loquit̄. ps. xlvij. ita dicēs. In ciuitate dei nostri de⁹ fundauit eā in eternū. Sup quo v̄bo Aug. ita dicit. Sed forte ista ciuitas que mundū tenuit aliquādo euertet̄. absit. deus fundauit eā in eternū. si ḡ deus fūdauit eā in eternū q̄d times ne cadat firmamentū. Item illustris p̄pheta Esayas de tp̄e diuine incarnatōis loquēs ait. c. nono Paruulus natus est nobis ⁊ filius dat⁹ est nobis. ⁊ .j. Multiplicabit̄. glo. in fidelibus. ei⁹ imperiū: ⁊ pacis nō erit finis. glo. i. sanctorū lȝ aliqñ tribulent̄. Sup soliū dauid ⁊ sup regnum eius sedebit vt cōfirmet ⁊ corroboret ī iudicio ⁊ iustitia amodo ⁊ vsq̄ in sempiternū Item angelus cōlonis p̄phete inq̄t Luce. i. Dabit illi dn̄s deus sedē dauid patris eius ⁊ regnabit in domo iacob in eternū. gl. in tota ecclia. que p fidē ⁊ cōfessionē xp̄i ad patriarcharū ptinet sort̄. siue in illis q̄ de p̄triarcharum sorte nati sunt: siue q̄ de oleastro excisi et in oliuā bonā sunt inserti: hec glo. sequit̄. ⁊ regni eius nō erit finis. Preterea de hac ecclie duratione aptissime habet̄ Osee. ij. vbi dn̄s ecclie sue sancte ait. Spōsabo te mihi in fide in sempiternū. ḡ m̄rimoniū xp̄i ⁊ ecclie in sempiternū durabit. M aūt sit m̄rimonium inter xp̄m ⁊ eccliam ostēdit clarissime Apostolus ad Ephe. v. vbi repetens illud Geñ. ij. Erunt duo in carne vna. subiūgit. Sacramentū hoc magnū est. ego aūt dico in xp̄o ⁊ in ecclia. gl. coniugalis copula signū est sp̄ualis vnitatis xp̄i et ecclie. M fides ⁊ charitas vlis ecclesie vsq̄ ad cōsummationē seculi nunq̄ defecture sint. p3 ex illo q̄d veritas Mat. xvi. btō petro pollicet̄ dicēs. Sup hanc petrā edificabo ecclesiam meā: sequit̄. Et porte inferi nō p̄ualebunt aduersus eā. glo. inferi non separabunt eam a charitate mea ⁊ a fide. Item Luc. xxij. eidem ap̄lo idem dn̄s pollicet̄ dicēs. Ego autē rogaui p te petre vt nō deficiat fides tua Fides ergo petri p̄m insura est vsq̄ in finem. Item in p̄sona ecclie d̄r Cant. iij. Tenui eum et nō dimittā illū donec introducā in domū matris mee glo. i. synagoge. vt ibi habitet p fidem ⁊ grām: ⁊ in cubiculū genitricis mee. vt ibi. i. requiescat: s̄m glo. sed hoc futurū est ī fine seculi qñ reliquie israel salue fient. Esa. x. et ap̄ls Roma. ix. de quo ⁊ idem ap̄ls ad Ro. xi. ita dicit. Cū plenitudo gentiū intrauerit: tūc omnis israel saluus fiet. ergo sequit̄ q̄ fides ⁊ charitas in ecclia semp erūt. vñ Bern. tractans p̄fatū v̄bum: Tenui eū nec dimittā ⁊c. sup cant̄. ita p̄positū nostrū confirmat dicens. Ex tūc ⁊ deinceps nō defuit genus xp̄ianum: nec fides de terra: nec charitas de ecclesia. Venerūt flumina: flauerūt vēti: ⁊ impegerunt in eā: ⁊ nō cecidit: eo q̄ fundata eēt sup firmā petram. petra aūt erat xp̄s. Ita nec verbositate ph̄oꝝ: nec cauillationib⁹ hereticorū: nec gladijs p̄secutoꝝ: potuit ista aut poterit aliqñ separari a charitate dei: que est in xp̄o iesu: hec Ber. M aūt ī ecclia vsq̄ ad ɔsummationē seculi boni cū malis ⁊ ecōuerso admixti semp futuri sint: apte constat in parabola illa euāgelica de zizanijs que supseminauerat inimicus. vbi dicētibus suis ad patrēfamilias. vis vt eamus ⁊ colligamus ea. Rn̄dit p̄fāmilias in figura dn̄i dicēs. Sinite vtraq̄ crescere vsq̄ ad messem: ⁊ in tp̄e messis dicā messorib⁹ colligite ⁊c. Messis aūt vt ip̄e magister veritatis expōit: cōsummatio ē seculi. Mat. xiij. ergo vsq̄ ad cōsummationē seculi in ecclesia triticū. i. boni. ⁊ zizania. i. mali simul habitabunt. Ceterū q̄ doctores semp in ecclesia mansuri sint vsq̄ ad cōsummationē secli: qui illam gladio verbi dei ⁊ doctrinis scris. omniq̄ armatura fortiū tanq̄ strēnui milites ⁊ fortissimi bellatores defendāt p̄tegāt ⁊ muniāt attestat̄ dn̄s p p̄phetā Esayā in. c. xxxiij. sic dicēs. Respice syon ciuitatē. gl. interlin. i. presentem eccliam. sequit̄. oculi tui videbunt tabernaculū. glo: quod p̄ñtē eccliam significat. quod nequaq̄ transferri poterit: nec auferent̄ claui eius. glo. i. doctores q̄bus fixa tenetur. Preterea hoc idem videt̄ accipi ex illo quod ap̄ls ait ad Thi. iij. que est ecclia dei viui colūna ⁊ firmamentū v̄itatis. quod ideo dictū est quia in sanctis doctoribus quos semp habet tanq̄ colūna rectissima ⁊ immobilis tā fortis est in se ⁊ alios sustinet doctrinis ne corruant in errores. Unde Cant. iiij. d̄r ecclesie. Collū tuū. i. cetus doctoꝝ p quos verbū dei dispensas: ⁊ fideles in corpus tuū cōmittis: sicut turris dauid. que edificata est cū p̄pugnaculis. i. diuersarū virtutū: q̄bus relucere d3 vita doctorum: mille clypei pendent ex ea. i. vniuersitas verboꝝ diuinoꝝ: quibus tanq̄ clypeis repellit̄ ictus dyaboli: ⁊ superant̄ versutie ⁊ calliditates hereticoꝝ: ois armatura fortiū: q̄a

Mat. xiij

quicquid virtutis pfecte aut sapiētie alibi q̄-
ritur ad salutē anime tuendā pfecte in ea in-
uenitur. vt in. c. legimus. di. lxxvij. Q vero ec-
clesia quo ad prelationē duratura sit vsq̄ ad
consummationē seculi: ita vt plati aliq̄ semp
in ea sint patet ex illo Esa. lxij. vbi pphēta ita
eccl'ie loquit. Uidebūt gētes iustū tuū: ⁊ cun-
cti reges inclytū tuū. i. saluatorē tuū. i. xp̄m et
vocabit tibi nomen nouū: q2 a xp̄o noiata est
xp̄iana. eris corona glorie in manu dn̄i ⁊ dya-
dema regni in manu dei tui. Clarū est autem
q̄ corona ⁊ dyadema eccl'ie dignitatē princi-
patus: ⁊ dignitatē importat plationis eccl'ie
que semp in ea vsq̄ ad cōsummationē seculi
refulget: in cuius argumentū sequit in pphā
Non vocaberis vltra derelicta ⁊c. Preterea
hoc quidē aptissime notat apl's ad Ephe. iiij.
dicēs. Ipse. i. xp̄s dedit quosdā apl'os: quosdā
pphetas: alios vero euāgelistas: alios autē pa-
stores ⁊ doctores vsq̄ ad cōsummationē san-
ctorū in opus ministerii edificationē corpis
xp̄i donec occurramus om̄s in vnitate fidei ⁊
agnitionis filii dei in virū pfectū in mensurā
etatis plenitudinis xp̄i. vbi glo. inqt. Tādiu
durabit hec platio ⁊ ordiatio donec in die iu-
dicij nos om̄s occurramus in vna ⁊ nō discre-
ta fide. Ceterū hoc idē nobis aptissimū reddi-
tur ex eo q̄ idē apl's. i. ad Corin. xv. scribit. De-
inde finis. i. cōsummatio: cū tradiderit regnū
deo ⁊ patri. i. cū pduxerit credētes ad cōtem-
plationē dei patris sm gl. Cum euacuauerit
omnē pncipatū ⁊ ptātem ⁊ virtutē: glo. dum
durat mūdus angeli angelis presunt: demo-
nes demonib9: hoies hoibus: ad vtilitatē vi-
uentiū: vel deceptionē: sed oibus collectis iam
omnis platio cessabit: q2 necessaria nō erit: h
glo. Tādiu ergo pncipatus in eccl'ia ⁊ platio
p successionē cōtinuabit q̄diu p̄ns seculū du-
rabit. quod maxime de auctoritate Ro. eccle-
sie credendū est: in qua dn̄s totius eccl'ie po-
suit pncipatū iuxta. c. nolite errare. distin. xi.
de cuius pncipatus sempiternitate btūs hie-
ronymus ita loquit sicut in. c. hec est fides. 24.
xxiiij. q. i. Sancta romana eccl'ia que semp im-
maculata pmansit dn̄o puidēte ⁊ beato apl'o
Petro opem ferēte in futurū manebit sine vl-
la hereticorū insultatiōe. i. pualēte atq̄ firma
⁊ immobilis omni tpe psistet: h ille. Amplius
vero q̄ eccl'ia etiā in sacramētis semp mansu-
ra sit vsq̄ in finē seculi luce clarius ex ipo sa-
cre scripture fonte colligim9. Un̄ Hiere. xxxi.
quod etiā apl's in argumentū differētie vete-
ris testamēti ⁊ noui inducit ad Ro. viij. ita p-
pheta loquitur de tpe aduētus xp̄i. Ecce dies
venient dicit dn̄s ⁊ feriā domui Israel ⁊ do-
mui iuda fedus nouū. i. legē nouā. nō sm pa-
ctū quod pepigi cū pr̄ibus vestris in die qua
apprehēdi manū eorū vt educerē eos de terra
egypti. glo. hic pphetat nō pseueraturū vet9
testamentū sed futurū nouū: de cuius ppetui-
tate dr̄ in fine. c. Sanctū dn̄i nō euellet: ⁊ nō
destruet vltra in ppetuū. Ceterū hoc quidem
pbat apl'us ad Hebre. vij. vbi cōmēdaturus
legem nouā eam vsq̄ ad cōsummationē secl'i
impmutabilē ex sacerdotij xp̄i ppetuitate ar-
gumentat dicēs. Iurauit dn̄s. i. incōcussa ve-
ritate firmauit. ⁊ nō penitebit eū. i. nō muta-
bit factū. tu es sacerdos in eternū. sequit. itm̄
melioris testamēti spōsor factus est iesus. gl.
vt eni sacerdotiū xp̄i pest sacerdotio leuitico:
ita ⁊ lex eius pest veteri. Et. j. Sicut iste pma-
net ita ⁊ lex quā attulit in q̄ est vera remissio
et ppetua gratia: quod q2 vetus lex nō potu-
it exclusa est. Q autē lex noua pmanebit in
eternū ostendit ex pōtifice: q2 vnus est: qđ nō
esset nisi esset immortalis: hec glo. Preterea
hanc veritatē clarissimā agit apl's. i. ad Cor.
ij. ita dicēs. Quotienscūq̄ mādūcabitis panē
hunc ⁊ calicē bibetis mortē dn̄i annūciabitis
donec veniat. glo. ad iudiciū. ⁊ hoc nō muta-
bitur vsq̄ tūc sicut sacramēta iudeorū. Appa-
ret ergo q̄ eccl'ia nō deficiet in sacramentis su-
is vsq̄ ad cōsummationē seculi: quod etiā rō
ipa ostendit. Cū eni cōuenientissimū fuerit ⁊
ita nobis misericorditer diuina pietate puisū
sit vt semp medicina curreret cū morbo: ⁊ sa-
cramenta ipa tanq̄ medicine quedā contra
morbos peccatorū sint ordinata ab ipo supre-
mo medico saluatore nostro iesu xp̄o. ⁊ morbi
peccatorū multiplices nunq̄ deficiāt neq̄ de-
ficient in humano genere q̄diu sumus in hac
corruptibili vita pn̄ti: necesse erit dicere in ec-
clesia semp futura esse sacramēta. Et sic patet
pncipale ppositū q̄ eccl'ia postq̄ incepit du-
ratura sit vsq̄ ad cōsummationē secl'i. Ex his
iam dictis aptissime elidit error dicētiū eccle-
siam iā perijsse. ⁊ quorūdā pseudo pphetarū
asserentiū illā in proximo defecturā. De quorū
errore beatus Augustinus sup ps. ci. cōmemo-
rat ita dicēs. Sed ista eccl'ia que fuit omniū
gentium ⁊ iam nō est: perijt. hoc dicūt qui in
illa nō sunt. O impudentē vocē: illa nō est q2
tu in illa nō es. vide ne tu ideo nō sis: nā illa
erit ⁊ si tu nō sis. Hanc vocē abominabilē de-
testabilem psumptionis ⁊ falsitatis plenam
nulla veritate suffultā: nulla sapiētia illumia-
tam: nullo sale conditā: vanam: temerariam:
pcipitem: pniciosā: preuidit spūs dei ⁊ tanq̄
contra illos cum annūciaret vnitatē ait. In
cōueniendo populos in vnū ⁊ reges: vt huiāt.

domino. Cū́qꝫ ſubdidiſſet reſpondit ei: vtiqꝫ laus eius. vtiqꝫ hierl'm mater noſtra de pegrinatione reuocata fecōſa cū multis filijs magis ꝙ̄ ea que habebat virū: qm̄ quidā dicturi erant eccleſia fuit ⁊ nō eſt. exiguitatē inq̄t dierum meoꝝ nūcia mihi: quid eſt quod neſcio: quia recedētes a me murmurāt cōtra me. q̄d eſt ꝙ pditi me perijſſe cōtendūt: certe eī̄ hoc dicūt: quia fui ⁊ nō ſum. annūcia mihi exiguitatem dierum meoꝝ: nō a te quero illos dies eternos: illi ſine fine ſunt: vbi ero. non ipſos quero. Tēporales dies mihi annūcia exiguitatem dierū meoꝝ. ꝙ̄diu ero in iſto ſeculo annūcia mihi ꝓpter illos qui dicūt implete ſūt ſcripture crediderūt oēs gētes: ſꝫ apoſtotauit et perijt ecclīa de omnibus gētibus. Quid ē hoc exiguitatē dierū meoꝝ nūcia mihi? ⁊ ānūciauit neqꝫ vacauit iſta vox. Quis ānūciauit niſi ipſa via? quomodo annūciauit? Ego ecce vobiſcum ſum vſqꝫ ad cōſummationē ſeculi. Mat. vlti. hec Aug.

Capitulum. xxix. In quo ponūtur aliq̄ obiectiones cōtra ea q̄ de duratiōe eccleſie dicta ſunt.

Cap. XXIX

[illegible] pleniorē intelligentiā eoꝝ que de duratione eccleſie diffinita ſūt: aliqua obiecta mouebunt contra illa: q̄bus aliq̄ heretici impulſi ſūt ad dicēdū: ꝙ ecclīa iā defeciſſet: aut ꝙ ān̄ finē ſeculi pitura eēt.

Argu. primū

Et arguit̄ pmo ex illo Hiere. v. Circuite vias hieruſalē ⁊ aſpicite et ꝯſiderate q̄rite in plateis ei⁹ an inueniet̄ virū faciētē iudiciū ⁊ querētē fidē. q. d. nō eſt aliquis. ḡ videt̄ ꝙ aliq̄n fides defecerit de ecclīa. ⁊ p ꝯn̄s aliquādo deſijt eē.

Secundum

Scđo idem arguit̄ ex. c. vij. eiuſdē vbi đr. Perijt fides: ⁊ ablata eſt de ore eoꝝ. ex quo videt̄ ꝙ fides aliquo tempe perijt. ⁊ ita eccleſia dei.

Tertium

Tertio arguit̄ ex illo Dan̄. ix. vbi đr. Deficiet hoſtia et ſacrificiū ⁊ erit in templo abominatio deſolatōis ⁊ vſqꝫ ad cōſummationē ⁊ finē pſeuerabit deſolatio. ḡ videt̄ ꝙ ān̄ finē mūdi ſacrā ⁊ ſacrificiū ac fides ipſa deficiēt in eccleſia. ⁊ p ꝯn̄s ipſa ecclīa nō ē duratura vſqꝫ in finē ſeclī.

Quartum

Quarto arguit̄ ex illo Mat. xxiiij. Abūdabit iniq̄tas ⁊ refrigeſcet charitas: ſed charitatē refrigeſcere ſupabundāte iniq̄tate nihil aliud eē videt̄ ꝙ̄ charitatē deficere. ḡ vr̄ ꝙ aliq̄n charitas deficiet de ecclīa.

Quintum

Quīto idē arguit̄ ex illo Lu. xviij. Uerūtn̄ filius hoīs veniēs putas inueniet fidē in terra. hoc autē nō videt̄ dictū: niſi q2 fides ante ꝯſummationē ſeculi defectura ſit. ḡ idē qđ pus.

Sextum

Sexto rōne arguit̄ ſic. Fides iſtius hoīs eſt corruptibilis ſiue defectibilis: ⁊ ita fides alterius: et

ita de ſingulis: niſi ſit aliquis ꝯfirmatus poſſibile eſt ergo fidem in oībus deficere.

Septimū

Septimo ſic. In libertate eſt credere ⁊ nō credere. ergo poſſibile eſt vt tota eccleſia in cuius arbitrio eſt credere ⁊ nō credere non credat. et ita patet id quod prius.

Octauum

Octauo arguitur ſic vniuerſitas iudeoꝝ que prius fuit eccleſia iā nō eſt eccleſia. vnde tota eccleſia iudeoꝝ videtur defeciſſe. dedit eī̄ dn̄s illi libellū repudij: primo tribub⁹: ⁊ poſtea ducibus vt dicit̄ Hiere. v. Preuaricata ē in me dom⁹ Iſrael ⁊ dom⁹ Iuda ait dn̄s. Negauerūt dn̄m ⁊ dixerunt: nō eſt ipſe. ergo pari ratione tota eccleſia in xp̄ianis eſt defectibilis. ꝯn̄s patꝫ: q2 ſicut modo eccleſia eſt in xp̄ianis: ita aliquo tempore fuit in iudeis: iuxta illud. pſ̄. Notus in iudea de⁹ ⁊ in Iſrael magnum nomen eius.

Nonū

Nono arguit̄ ſic. In paſſione videntur oēs fideles defeciſſe a fide xp̄i. vnde ſup. pſ̄. xiiij. beatus Augu. tractans illum verſiculum. Singulariter ſū ego donec trāſeam dicit ſic. Uidete qm̄ multi defecerunt vſqꝫ ad ipſos primos herentes ori ei⁹ etiam ipſi defecerunt. ⁊. ſ. ſed quia in eius paſſione etiam illi primi cum futuri erant duces eccleſie ⁊ columne terre defecerant ⁊ nondūꝫ factum erat qđ ait in. vij. pſ̄. Ego confirmaui colūnas eius qui ait ſingulariter ſum ego donec tranſeam. ſ. ex hoc mundo ad patrē. Hec Aug. ergo pari modo poſſet nō contingere: ⁊ ita ecclīa deficeret.

Capitulū. xxx. In quo rn̄r obiectionib⁹ iam factis.

Cap̄lꝫ XXX

Plane abſqꝫ oī dubitatione incōcuſſa fide tenendū eſt qđ de permanētia ſancte vl'is eccleſie dictū eſt. nam vt ait Bern̄. ſup Cant̄. Finis oīm pēdet: tolle hanc ⁊ fruſtra inferioꝝ iſta creatura reuelationē filioꝝ dei expectat. tolle hāc ⁊ neqꝫ patriarche neqꝫ ꝓphete aliqui ꝯſūmabūtur cūꝫ Paulus ait ita ꝓuidiſſe pro nobis ne ſine nobis ꝯſūmarent̄. tolle hanc ⁊ ipſa ſctōꝝ angeloꝝ: p impfectōe ſui nūeri gloria claudicabit: neqꝫ dei ciuitas de ſui integritate gaudebit.

Ad primum et ſecundum

Dicendū eſt igit̄ ad rōes. Ad primā ⁊ ſecūdam q̄ ex duab⁹ auctoritatib⁹ Hiere. inducte ſunt. Rn̄r ꝙ id quod ibi inq̄t ꝓpheta intelligendū eſt ꝓpter raritatē fidei ⁊ paucitatē bonorum viroꝝ que illo tēpore fuit quo ꝓpheta uit ipſe Hiere. nō aūt ꝙ omnino fides ⁊ iuſticia perijſſent: qm̄ illo etiam tēpore aliqui erāt fideles ⁊ iuſti ſicut ipſe Hiere. licet pauci eēnt cōparatione maloꝝ.

Ad tertium

Ad tertium qđ ex dicto Dani. iducit̄ rn̄r quaſi eodē modo. Daniel eī̄ ꝓpheta nō videt̄ loq̄ de ꝯſummatione totius

seculi: sed de finali desolatõe ciuitatis hierl'z in qua locus sanctificatiõis erat: vt etiã videtur exponere ip̃e xp̃s .mat. xxiiij. Ciuitas aũt illa p̃mo vastata est a Tito vespasião. postea suscitate sunt ruine eius ⁊ q̃ p̃us aufugerãt ⁊ latuerant in mõtibus ⁊ speluncis reuersis romanis habitauerũt in parietibus ciuitat̃. deinde Elius Adrianus ymaginẽ suã posuit in antris templi. i. in loco vbi fuerat templũ vt adorarent eã: confregerũt nolẽtes tantã iniuriam sustinere. ex quo indignatus elius funditꝰ euertit ciuitatẽ. Recte aũt statua illa vocata est abominatio: q2 vt ait Hiero. abominatio ꝺm veritatẽ ydolũ nuncupat̃. ⁊ addit̃ desolationis: q2 in templo desolato atq3 deserto ydolũ positũ est: vt dicit glo. ⁊ ita argumẽtuz nõ est ad ꝓpositũ nostrũ. Si v̊o dictum Dan. accipiat̃ de cõsummatione seculi ⁊ abominationem dicat antixp̃m hoiem peccati qui in templo sedens extollet se sup oẽ q̊d d̃r deus ij. ad Thes. ij. nõ est intelligendũ ꝙ fides totaliter deficiat: q̃m vt scribit̃ Eccl'iastici q̃rto. Fides in seculũ stabit. Semper eñ apud aliquos fides eccl'ie firma atq3 immutabil' vsq3 in finẽ seculi ꝑmanebit: ita xp̃s ad p̃rez orans beatissimo Petro apostolo quẽ delegaturus erat tanq̃ vicariũ suũ pastorẽ vniuersalis ecclesie pollicitus est dicẽs. Ego rogaui pro te vt nõ deficiat fides tua. Luce. xxij. Qꝛ autẽ d̃r ꝙ deficiet hostia ⁊ sacrificiũ. hac rõne fortassis dictũ est: quia instante illa seuissima ꝑsecutõne antixp̃i: hostia sacrificij nõ in manifesto offeret̃: ⁊ ꝓ tãto dicat̃ deficere in auctoritate p̃dicta ꝓphete.

Ad quartum

Ad quartũ quod sumptuz est de euãgelio Math. Respondet̃ ꝙ tẽpe antixp̃i charitas nõ ita refrigebit ꝙ omnino deficiat ab eccl'ia. licet bene in multis. vnde tex. nõ dicit. refrigescet simplr̃ charitas: ꝯ mltorum nõ dicit omniũ. immo tẽpe illo apud aliquos charitas feruentissima futura credit̃ qui ꝑfectissime inuenient̃ serui xp̃i martyres gloriosissimi. Unde Prouer. xv. Firmos facit terminos vidue. i. eccl'e visibili p̄ñtia spõsi viduate. vltimos eñ milites suos tẽpe antixp̃i patiẽtia et cõstantia firmabit. Et Apocalipsis p̃mo d̃r. Pedes eius similes auricalco sicut in camino ignis ardẽtis: ⁊ vltimi fideles tẽpe antixp̃i erunt similes auricalco: q2 in camino ⁊ igne tribulatiõis decoquent̃ ⁊ purgabunt̃ tanq̃ auricalcũ q̊d dũ magi' incendit̃ puriore colore decorat̃. de quo tp̃e Cassio. sup ps. xxx. dicit. Eccl'ia magi' icipiet eẽ vberrima cũ ad finẽ seculi erit ꝑducta. tũc eñ passiõibꝰ electoꝝ cito ipl. bit̃ nũerꝰ be...

Ad quintum

Ad q̃ntuz q̊d sũptũ ẽ de luca. filij mõ r̃ndẽdũ venit ꝙ illõ dictũ sit ꝓpter raritatẽ ⁊ paucitatẽ fidelium: que tp̃e antixp̃i erit ꝓpter maximã tribulationẽ que tp̃e illo vigebit. de q̃ Mat. xxiiij.

Ad sextum

Ad sextũ respõdet̃ negando ꝯñam: licet eñ fides possit deficere in aliq̃bus ꝑsonis specialit̃ generaliter tñ nunq̃ deficiet. Unde in. iiij. di. vi. bis v̊bis nr̃o fauet ꝓposito Tho. dicẽs. Fides ecclesie militãtis nõ est possibile deficere totaliter deo ordinãte q̃ dic̃ Mat. vlt. Ego vobiscũ sum vsq3 ad ꝯsũmatõem seculi. h' sanctꝰ Tho. Uñ dicimꝰ ꝙ quẽadmodũ singularia alicuius vl'is l3 corruptibilia sint: vl'e tñ est icorruptibile: q2 ⁊ si nõ saluat̃ in vno indiuiduoꝝ saluat̃ in alio per naturã: ita etiã de fide dicimus ⁊ ꝑ ꝯñs de ecclesia ꝙ si nõ saluat̃ in vno saluat̃ in alio ꝑ grãm ⁊ hoc diuina ꝓuidentia fauẽte. q̃re sicut nullũ tp̃s fuit postq̃ incepit eccl'ia in quo nõ fuit aliq̃s qui deo placeret: sic neq3 vnq̃ erit in futurũ vsq3 ad seculi ꝯsũmationẽ.

Ad septimũ

Ad septimũ r̃ñr: ꝙ ⁊ si absolute loquẽdo possibile sit totã ecclesiaz militantẽ a fide deficere: ꝯsiderata tñ diuina ꝓuidẽtia cuiꝰ ordiatõe fides in ea vsq3 ad ꝯsũmationẽ secl'i sꝑ illibata permansura est: nõ est possibile illam deficere. diuina eñ ꝓuidentia nunq̃ in dispositõne sua fallit̃. Unde nunq̃ deꝰ oẽs fideles ꝑmittet a fide cadere nec aliquos sic ꝑmittet cadere q̃n alios erigat: ꝺm illud Job. xxxiiij. Cõteret multos ⁊ innumerabiles ⁊ stare faciet alios ꝓ eis.

Ad octauũ

Ad octauũ r̃ñr ꝙ ecclesia de iudeis nunq̃ ita defecit q̃n sꝑ in ea aliqui essent iusti in quibꝰ integra fides ⁊ sincera charitas inuiolata ꝑsisteret: ꝯ scriptura ita absolute loquit̃ q2 cõparatiõe maloꝝ illo tp̃e paucissimꝰ erat numerꝰ bonoꝝ. Preterea l3 ecclesia q̃ fuit in iudeis defecerit quo ad sacra ⁊ cerimonialia illius legis: q2 lex ⁊ ꝓphete vsq3 ad Johez Mat. xi. nõ tñ quo ad gentẽ q̃m ecclesia ipsa que est in xp̃ianis ex vtroq3 populo collecta ẽ iudeoꝝ. s. ⁊ gentiliũ vt in pluribus locis testatur apl's primiq3 discipuli xp̃i fuerũt omniũq3 credentiũ primitie qui ex iudeoꝝ gente venerunt sicut superiꝰ ex apostolo. ij. ad thes. ij. cõmemoratũ est nõ ergo tota eccl'ia de iudeis sic defecit. vt nulli eoꝝ in ecclesia ꝑmãserint. vñ Apl's ad Ro. xi. inq̃t. Reppulit deꝰ populũ suum: absit. Nam ⁊ ego israelita sum de semine Abrahe de tribu Beniamin nõ reppulit deus plebẽ suã quã prescijt. vbi glo. sic inq̃t. Si eñ dico iudeos esse infideles nõ tñ oẽs. et sic deꝰ reppulit eos ex parte nõ tamen ex toto: q2 me ⁊ alios predestinatos non reppulit. hec glo.

Ad nonum

Ad vltimũ dicẽdum ꝙ in passione xp̃i fides nõ ita defecit quin ita manserit in aliquo: mã sit quidem integerrima et illibata in virgine

minus tñ florẽ ⁊ fructũ sanctitatis ꝓducunt.
De fragrãtia aromatũ hui⁹ horti ecclie dicit
Cant. vi. Dilect⁹ me⁹ descẽdit in hortũ suum
ad areolã aromatũ. Sancta enĩ ecclesia meri-
to in bonis fidelibus areola aromatũ dicit: qꝛ
p virtutũ eius excellentiã ⁊ sctẽ cõuersatiõis
pulchritudinẽ in illis glioso noie redolet Ec-
clesiastici. xxiiij. Ego q̃si vitis fructificaui sua-
uitatẽ odoris ⁊c. De fructib⁹ hui⁹ horti dr Cãt.
v. Ueniat dilect⁹ me⁹ i hortũ suũ vt comedat
fructũ pomoꝝ. i. opũ suoꝝ: que velut poma de
lectabilia sunt ⁊ odorifera. Dr aũt hortus con
clusus. i. vndiqꝫ clausus: nõ expositus bestijs
nõ auibus: nõ furibus: nõ hostib⁹. Et dicitur
bis clausus ꝓpter duplicem clausurã: de q̃ dr
Esa. xxvi. Urbs fortitudinis nr̃e syon Salua
tor ponet in ea murus ſm diuinitatem defen
dens ⁊ muniẽs eam interi⁹: ⁊ antemurale ſm
humanitatẽ vel antemurale. i. angeloꝝ custo-
Fons dia qui muniant eã exteri⁹. Cõsequenter ec-
clesia legit etiã fons noiata. vnde Cant. iiij.
dr fons signatus. ⁊ hoc duplici rõne. Primo
ꝓpter abundantiã irrigantis doctrine. vnde
glo. Cãt. iiij. ecclia fõs dr: qꝛ doctrina salutari
abundat. vnde proximos irrigat. Et signatus
fons dr: qꝛ spũalis sensus indignis abscondit
⁊ nulla incursione turbatur Esay. lvi. Eris q̃si
hortus irrigu⁹ ⁊ sicut fons aquarũ cui⁹ nõ de-
ficient aque. Scdo ecclesia dicit fons: qꝛ ex
ea copia multarum salutariũ aquarũ in salutẽ
redundat fideliũ. Emanat quidẽ ab isto fõte
pmo aqua baptismi: a qua abluit peccatũ ori
ginale. rõne cui⁹ dr Zach. xiij. Erit fons pate
ns domui Dauid ⁊ habitatorib⁹ ihrl̃m in ablu
tionẽ pctõꝝ ⁊ menstruate. Ceterũ emanat aq̃
penitẽtie: qua abluũtur pctã actualia. rõe cu
ius dicit Joel. iij. Fons egrediebat de domo
dñi ⁊ irrigabat torrentẽ spinarũ. i. pctõꝝ. Et
dicit fons signatus: qꝛ vt ait Aug. in sacris ip
sis sub tegmento rerũ visibiliũ diuina virtus
Puteus secretius operatur salutem. Item noiata le-
gitur puteus aquarũ viuentiũ. vnde loco su-
pra noiato ita subiũgitur. Puteus aquarũ vi
uentiũ que fluũt impetu de libano. Appella-
tione aũt putei ecclesia describit rõne ꝓfun-
ditatis mysterioꝝ eius. vñ ſ glo. sic dicit. Pu
teus dr ꝓpter occulta mysteria que solis san-
ctis reuelatõe sanctispũs pandunt. Et dr pu-
teus aquarũ ꝓpter diuina eloquia que de in-
uisibilib⁹ diuine gratie thesauris ꝓcedũt: cũ
in vitã eternã ducũt ſm illud Joh. iiij. Fiet in
eo fons aque viue salientis in vitam eternam
que fluũt impetu. i. abundãter. ps̃. xlv. Flumi-
nis impetus letificat ciuitatẽ dei. de libano
. i. a xp̃o: qui est cãdor lucis eterne Sapie. vij.

Ab ipo enĩ fluũt oĩa spũalia dona. Joh. i. De
plenitudine enĩ eius oẽs accepimus.

Capitulũ xxxiij. In quo ratõnes assignant propter
quas ecclesia appellatur Nauis Domus Ciuitas ⁊ ca
strorum acies ordinata.

Ceterũ ecclesia na-   Cap. XXXIII Ecclesia dicitur Nauis
uis legit noiata. ⁊ hoc triplici rõe
Primo qꝛ virtutũ mercibus ⁊ meri
torum thesauris amplissimis atqꝫ
preciosissimis onusta est q̃bus filij sui mercari
possunt regnũ celoꝝ. ipa sola q̃ppe est p quaꝫ
sacrificiũ dñs accipiet libẽter. sola est que pro
peccatorib⁹ intercedat fiducialr̃. vt dicit bea
tus greg. ⁊ habet in. c. quia. xxi. ij. q. i. Preterea
in ea sola sunt vere virtutes q̃bus adipiscit felici
tas vite eterne iuxta. c. oẽs. §. ex his. xxviij. q. i.
Propter hanc rõem de ecclia dr Prouer. vlt.
Facta est quasi nauis institoris. Scdo ecclia
recte nauis appellat: qꝛ vehiculũ est quo per
mare huius seculi ꝯtinũqꝫ crebris ventorum
flatibus ⁊ aquarũ fluctibus. i. temptationũ pla
gis ⁊ verberibus fatiget. fideles in ea contenti
ad portum secure beatitudinis ꝓducunt. Cuius
rõnem assignãs btũs Ambro. tractans illud
Prouerb. xxx. Tria sunt mihi difficilia ⁊c. ita
in quodã ſmone dicit. Nauim ecclesiam debe-
mus accipe in solo mũdi huius cõstitutã: que
et si vndarũ fluctibus aut ꝓcellis sepe vexet:
tñ nunq̃ põt sustinere naufragiũ: qꝛ in arbore
eius. i. in cruce xp̃s erigit: in puppe pater resi
det gubernator, ꝓram paraclytus huat spũs.
hanc p angusta huius mũdi freta duodecim
remiges ducũt. i. duodecim aplĩ ⁊ filij nũer⁹
ꝓphetarũ. Item idẽ Ambro. in. c. nõ turbat
xxiiij. q. i. Non turbat nauis q̃ petrũ hꝫ: turba
tur illa que iudam habet. Tertio ecclia recte
nauis noiat: qꝛ sicut extra nauim siue archam
Noe regnãte diluuio nullus saluatus est: ita
nullus extra ecclesiam oĩno saluat: vt extra d̃
sum. tri. ⁊ fi. ca. c. i. Item Hiero. in. c. qm̃ vet⁹.
xxiiij. q. i. dicit. Si quis in archa Noe nõ fue-
rit peribit regnãte diluuio. Et btũs Greg. in
moral. ⁊ habet in. c. quia. ea cã. ⁊ q. Ecclesia
sola est q̃ intra se posi: oes val. da charitatis cõ
page custodit. Unde aqua diluuij archã q̃dẽ
ad sublimiora sustulit: oẽs aũt quos ex archa
inuenit extinxit. Et btũs Aug. in tractatu de
catholica veritate dicit sic. Nauicula. i. xp̃i ec
clesia i medio maris: videlꝫ i mũdo diu iacta
ta est fluctib⁹ sed vexata nõ dissoluta aut sub
mersa: qꝛ ille imperauit vẽtis ⁊ mari qui eidem
ecclesie se ꝓmisit vsqꝫ in finẽ seculi affuturum
q̃cũqꝫ q̃ de huius maris fluctibus saluari desi
derat ⁊ in ꝓfunduꝫ abyssi eternam videlicet

pditionē demergi pauescit teneat integre ⁊
Domus inuiolabiliter fidei firmitatē. Ceterū scā
eccl'ia domus legit̄ noīata: ⁊ hoc rōne inhabi
tationis diuine in ea ƀm illud ps. xxv. Domie
dilexi decorē domus tue ⁊ locū habitationis
glorie tue. vbi glo. Aug. ait. Domus dei eccle
sia est. decor huius domus sunt sancti. Item
ps. cxvij. Bndiximus vobis de domo dn̄i. gl.
id est de eccl'ia catholica: de qua est baptism⁹
et oīs benedictio. De cuius domus dignitate
fere btūs Ambro. in. c. que dignior. xxiiij. q. i.
ita loquit̄. Que dignior dom⁹ apostolice pre-
dicatōnis ingressu ꝙ̄ sancta eccl'ia est: aut q̄s
pferēdus magis oīb⁹ videt̄ ꝙ̄ xp̄s: qui pedes
suis cōsueuit lauare hospitibus: ⁊ quoscunqꝫ
sua recepit domo pollutis nō patit̄ habitare
vestigijs. Item de hac domo btūs Hiero. in. c.
qm̄ vetus. c. cā. 7. q. dicit sic. Quicunqꝫ extra
hanc domū comederit agnū pphanus est. Et
ad idem btūs Greg. in. c. quia ex sola. c. cā. 7. q.
ita dicit. Unde de agni hostia dn̄s precepit
scꝫ. Exo. xij. d. In vna domo comedet̄ nec effe
retis de carnibus eius extra fores. In vna nā
qꝫ domo comedet̄: quia in vna catholica eccle
sia vera hostia redēptionis immolat̄. Ubi cō
siderādū ꝙ diuersimode sancti ⁊ peccatores
fideles dicunt̄ esse in hac domo dei. Primi q̄
dem ita sunt ī domo dn̄i: vt ipi sint ipa dom⁹
dn̄i ⁊ locus habitatiōis eius. Secūdi vo licꝫ
sint in domo dn̄i nō tn̄ dicunt̄ ipa domus dn̄i
Hanc differentiā notat btūs Hiero. aut poti
us Aug. in. c. oībus. xxiiij. q. i. ita dicēs. Oīb⁹
consideratis puto me nō temere dicere alios
ita eē in domo dn̄i vt ipi sint eadē dom⁹ dn̄i: q̄
dr̄ edificari sup petrā: que vnica columba ap
pellat̄: que sponsa pulchra sine macula ⁊c. Itē
beatus Aug. eandē differentiā existentiū in
domo dn̄i assignās sup ps. xxv. dicit sic. Sunt
quidā qui domū dei habēt ⁊ nolunt gloriari:
sed in se habent q̄dam domū dei sed nō perti
nent ad decorē domus dei. in q̄bus habitat
gloria dei. ipsi sunt locus habitatōis gl'ie tue
Et gl. magistri ita dicit. Sancti q̄ sunt decor
eccl'ie sunt locus hitationis glorie tue. De hu
ius aūt habitatiōis domo loquit̄ pphete ps.
cxxvi. Nisi dn̄s edificauerit domū: inuanum
laborāt qui edificāt eam. Sup quo vbo Aug.
ita dicit. Dn̄s ergo edificat domū suā laborāt
multi in edificādo sed si nō ille edificet inua-
num laborāt edificātes eā. Qui sunt isti qui
laborant edificātes. omnes qui in eccl'ia pre
dicant verbū dei ministri sacramentoꝝ dei
oēs currimus: oēs laboram⁹: oēs edificam⁹
modo: ⁊ ante nos currerūt: laborauerūt: edifi
cauerūt: sed nisi dn̄s edificauerit domū inua
num laborāt edificātes eam. que aūt domus
dei ipa ⁊ ciuitas. Domus eñ dei ppl's dei non
solū qui modo sunt: sed ⁊ q̄ ante nos fuerūt et
iam dormierūt: ⁊ q̄ post nos futuri sunt vsqꝫ ī
finē seculi cōgregati in vnū fideles innumera-
biles sed deo numerati. de q̄bus dicit Aplus
Nouit dn̄s qui sunt eius. ⁊. i. Omnis numer⁹
fideliū sanctoꝝ ex hoībus cōmutandorum vt
fiant eq̄les angelis qui modo pegrinant̄ sed
expectant nos q̄n a pegrinatōne redeamus.
oēs simul vnā domū dei faciūt ⁊ vnā ciuita- Ciuitas
tem ipa est Hierl'm. Item sancta eccl'ia ci
uitas sepe legit̄ noīata: ⁊ hoc pp̄ter vnitatē
qua ad inuicē fideles sub eodē rege christo et
eadē fidei lege viuūt. Dicit̄ eñ ciuitas quasi
ciuiū vnitas. Unde vt ait Aug. lib. de ciuita-
te dei. Ciuitas dr̄ cōcors hoīm multitudo. Et
Greg. dicit. xvi. moraliū. Ciuitas a pueniēti
bus pplis appellat̄. de qua dr̄ ps. xlvij. Ma-
gnus dn̄s ⁊ laudabilis nimis in ciuitate dei
nostri in mōte sancto eius. glo. i. eccl'ia que si-
ta est in mōte sancto ei⁹. Hec est ciuitas que
dr̄ Mat. v. posita sup montē. glo. i. xp̄m queꝫ
montē a fertilitate ⁊ plenitudine gratiarū p
pheta pulchre cōmendans dicit. Mons coa
gulatus mons pinguis. ps. lvij. coagulat⁹ vt
dicit glo. pp̄ter paruulos: quos lacte tenerio
ris doctrīe nutrit: ⁊ mōs pinguis fertilitate
sua pp̄t maturos quos pane solidioris doctri
ne cibat. Itē de hac ciuitate sequit̄ in ps. in
ducto. In ciuitate dei nostri deus fūdauit eā
in eternū. glo. i. in catholica eccl'ia dei nostri
dicit. Ne sibi hoc nomē cōpositus hereticorū
vsurpet. Ne aūt putet̄ hec ciuitas temporalis:
addit. deus fundauit in eternū eā: nō ad horā
sicut tabernaculū moysi. Et Aug. sup eodem
loco sic dicit. Si forte ista ciuitas q̄ mundum
tenuit aliq̄n euerteret̄: absit. de⁹ fundauit eā ī
eternū. si ḡ deus fundauit eā in eternū: q̄d ti-
mes ne cadat firmamētū. Ceterū de laude hu
ius ciuitatis ait pphete. ps. lxxxv. Fūdamen
ta ei⁹ in mōtib⁹ scīs. gl. in pphet' apl'is ipso
sūmo āgulari lapide xp̄o iesu: q̄ solus est fun-
damētū qd̄ nemo mutare pōt. ecce p̄or laus a
fundamētis vt soliditas toti⁹ notet̄ ciuitatis
Sequit̄ laus de fama eius. Gl'iosa dicta sunt
de te ciuitas dei. qd̄ vt dicit glo. nō accipiēdū
est de illa figurali q̄ cecidit: sed de ista que p
illā figurabat̄. Ad gl'iam etiā huius ciuitatis
nō parū facit ꝙ ad hanc ciuitatē non solū ho
mines fideles: sed etiā āgeli ptinēt: sicut etiā
parū ante ex Aug. sup ps. cxxvi. induxim⁹. dic̄
eñ idem Aug. li. x. de. ci. dei. Nos ⁊ beati vna
ciuitas sum⁹ dei: cuius ps in nobis pegrinat̄
pars in illis opitulatur. Quare apostolus ad

minus tñ florē ⁊ fructū sanctitatis ꝓducunt.
De fragrātia aromatū hui⁹ horti ecclie dicit
Cant. vi. Dilect⁹ me⁹ descēdit in hortū suum
ad areolā aromatū. Sancta eñi ecclesia meri-
to in bonis fidelibus areola aromatū dicit: qꝛ
ꝑ virtutū eius excellentiā ⁊ scte cōuersatiōis
pulchritudinē in illis glioso noīe redolet Ec-
clesiastici. xxiiij. Ego q̄si vitis fructificaui sua-
uitatē odoris ⁊c. De fructib⁹ hui⁹ horti dr Cāt.
v. Ueniat dilect⁹ me⁹ i hortū suū vt comedat
fructū pomoꝝ. i. opū suoꝝ: que velut poma de-
lectabilia sunt ⁊ odorifera. Dr aūt hortus con-
clusus. i. vndiqꝫ clausus: nō expositus bestijs
nō auibus: nō furibus: nō hostib⁹. Et dicitur
bis clausus ꝓpter duplicem clausurā: de q̄ dr
Esa. xxvi. Urbs fortitudinis nr̄e syon Salua-
tor ponet in ea murus ſm diuinitatem defen-
dens ⁊ muniēs eam inter⁹: ⁊ antemurale ſm
humanitatē vel antemurale. i. angeloꝝ custo-
dia qui muniant eā exter⁹. Cōsequenter ec-
clesia legit etiā fons noīata. vnde Cant. iiij.
dr fons signatus. ⁊ hoc duplici rōne. Primo
ꝓpter abundantiā irrigantis doctrine. vnde
glo. Cāt. iiij. ecclia fōs dr: qꝛ doctrina salutari
abundat. vnde proximos irrigat. Et signatus
fons dr: qꝛ spūalis sensus indignis abscondit
⁊ nulla incursione turbatur Esay. lvi. Eris q̄si
hortus irrigu⁹ ⁊ sicut fons aquarū cui⁹ nō de-
ficient aque. Scdo ecclesia dicit fons: qꝛ ex
ea copia multarum salutariū aquarū in salutē
redundat fideliū. Emanat quidē ab isto fōte
ꝑmo aqua baptismi: a qua abluit peccatū ori-
ginale. rōne cui⁹ dr Zach. xiij. Erit fons pate-
us domui Dauid ⁊ habitatorib⁹ ihrlm in ablu-
tionē pctōꝝ ⁊ menstruate. Ceterū emanat aq̄
penitētie: qua abluūtur pctā actualia. rōe cu-
ius dicit Joel. iij. Fons egrediebat de domo
dñi ⁊ irrigabat torrentē spinaꝝ. i. pctōꝝ. Et
dicit fons signatus: qꝛ vt ait Aug. in sacris ip-
sis sub tegmento rerū visibiliū diuina virtus
secretius operatur salutem. Item noīata le-
gitur puteus aquarū viuentiū. vnde loco su-
pra noīato ita subiūgitur. Puteus aquarū vi-
uentiū que fluūt impetu de libano. Appella-
tione aūt putei ecclesia describit rōne ꝓfun-
ditatis mysterioꝝ eius. vnd glo. sic dicit. Pu-
teus dr ꝓpter occulta mysteria que solis san-
ctis reuelatōe sancti spūs pandunt. Et dr pu-
teus aquarū ꝓpter diuina eloquia que de in-
uisibilib⁹ diuine gratie thesauris ꝓcedūt: cū
in vitā eternā ducūt ſm illud Joh. iiij. Fiet in
eo fons aque viue salientis in vitam eternam
que fluūt impetu. i. abundāter. ps̄ xlv. Flumi-
nis impetus letificat ciuitatē dei. de libano
. i. a xp̄o: qui est cādor lucis eterne Sapie. vij.

Fons · *Puteus*

Ab ipso eñi fluūt oīa spūalia dona. Joh. i. De
plenitudine eñi eius oēs accepimus.

Capitulū xxxiij. In quo ratōnes assignant propter
quas ecclesia appellatur Nauis Domus Ciuitas ⁊ ca-
strorum acies ordinata.

Cap. XXXIII Ecclesia dicitur Nauis

Ceterū ecclesia na-
uis legit noīata. ⁊ hoc triplici rōe
Primo qꝛ v̄tutū mercibus ⁊ meri-
torum thesauris amplissimis atqꝫ
ꝑciosissimis onusta est q̄bus filij sui mercari
possunt regnū celoꝝ. ipa sola q̄ppe est ꝑ quā
sacrificiū dñs accipiet libēter, sola est que pro
peccatorib⁹ intercedat fiducialr: vt dicit bea-
tus greg. ⁊ habet in. c. quia. xxi. ij. q. i. Preter-
ea in ea sola sunt v̄e v̄tutes q̄bus adipiscit felici-
tas vite eterne iuxta. c. oēs. §. ex his. xxviij. q. i.
Propter hanc rōem de ecclia dr Prouer. vlt.
Facta est quasi nauis institoris. Scdo ecclia
recte nauis appellat: qꝛ vehiculū est quo per
mare huius seculi q̄rūcūqꝫ crebris ventorum
flatibus ⁊ aquarū fluctibus. i. tentationū pla-
gis ⁊ v̄beribus fatiget. fideles in ea contentos
ad portum secure beatitudinis ꝑducunt. Cuius
rōnem assignās btūs Ambro. tractans illud
Prouerb. xxx. Tria sunt mihi difficilia ⁊c. ita
in quodā ſmone dicit. Nauim ecclesiam debe-
mus accipe in solo mūdi huius cōstitutā: que
et si vndarū fluctibus aut ꝓcellis sepe vexet:
tñ nunq̄ pōt sustinere naufragiū: qꝛ in arbore
eius. i. in cruce xp̄s erigit: in puppe pater resi-
det gubernator: proram paraclytus huat spūs.
hanc ꝑ angusta huius mūdi freta duodecim
remiges ducūt. i. duodecim apli ⁊ filiis nūer⁹
ꝓphetarū. Item idē Ambro. in. c. nō turbat
xxiiij. q. i. Non turbat nauis q̄ petrū hȝ: turba-
tur illa que iudam habet. Tertio ecclia recte
nauis noīat. qꝛ sicut extra nauim. s. archam
Noe regnāte diluuio nullus saluatus est: ita
nullus extra ecclesiam omnino saluat: vt extra d.
sum. tri. ⁊ fi. ca. c. i. Item Hiero. in. c. qm̄ vet⁹.
xxiiij. q. i. dicit. Si quis in archa Noe nō fue-
rit peribit regnāte diluuio. Et btūs Greg. in
moral. ⁊ habet in. c. quia. ea cā. ⁊. q. Ecclesia
sola est q̄ intra se positos valida charitatis cō-
page custodit. Unde aqua diluuij archā q̄dē
ad sublimiora sustulit: oēs aūt quos ex archā
inuenit extinxit. Et btūs Aug. in tractatu de
catholica veritate dicit sic. Nauicula. i. xp̄i ec-
clesia i medio maris: videlȝ i mūdo diu iacta-
ta est fluctib⁹ sed vexata nō dissoluta aut sub-
mersa: qꝛ ille imparuit v̄tis ⁊ mari qui eidem
ecclesie se ꝑmisit vsqꝫ in finē seculi affuturum
q̄cūqꝫ ḡ de huius maris fluctibus saluari desi-
derat ⁊ in ꝓfunduȝ abyssi eternam videlicet

pditionē demergi pauescit teneat integre ꝛ
inuiolabiliter fidei firmitatē. Ceterū scta Domus
eccl'ia domus legiꝛ noīata: ꝛ hoc rōne inhabi
tationis diuine in ea ſm illud ps. xxv. Domie
dilexi decorē domus tue ꝛ locū habitationis
glorie tue. vbi glo. Aug. ait. Domus dei eccle
sia est. decor huius domus sunt sancti. Item
ps. cxvij. Bndiximus vobis de domo dñi. gl.
id est de eccl'ia catholica: de qua est baptism⁹
et oīs benedictio. De cuius domus dignitate
fere btūs Ambro. in. c. que dignior. xxiij. q. i.
ita loquiꝛ. Que dignior dom⁹ apostolice pre
dicatōnis ingressu ꝙ sancta eccl'ia est: aut q̄s
pferēdus magis oīb⁹ videꝛ ꝙ xp̄s: qui pedes
suis cōsueuit lauare hospitibus: ꝛ quoscunq̄
sua recepit domo pollutis nō patiꝛ habitare
vestigijs. Item de hac domo btūs Hiero. in. c
qm̄ vetus. c. cā ꝛ. q. dicit sic. Quicunq̄ extra
hanc domū comederit agnū pphanus est. Et
ad idem btūs Greg. in. c. quia ex sola. c. cā. ꝛ. q
ita dicit. Unde de agni hostia dñs precepit
scꝫ. Exo. xij. d. In vna domo comedeꝛ nec effe
retis de carnibus eius extra fores. In vna nā
q̄ domo comedeꝛ: quia in vna catholica eccle
sia vera hostia redēptionis immolaꝛ. Ubi cō
siderādū ꝙ diuersimode sancti ꝛ peccatores
fideles dicunꝛ esse in hac domo dei. Primi q̄
dem ita sunt i domo dñi: vt ipi sint ipa dom⁹
dñi ꝛ locus habitatiōis eius. Secūdi vo licꝫ
sint in domo dñi nō tñ dicunꝛ ipa domus dñi
Hanc differentiā notat btūs Hiero. aut poti
us Aug. in. c. oībus. xxiiij. q. i. ita dicēs. Oib⁹
consideratis puto me nō temere dicere alios
ita eē in domo dñi vt ipi sint eadē dom⁹ dñi: q̄
dr edificari sup petrā: que vnica columba ap
pellaꝛ: que sponsa pulchra sine macla ꝛc. Itē
beatus Aug. eandē differentiā existentiūꝫ in
domo dñi assignās sup ps. xxv. dicit sic. Sunt
quidā qui domū dei habēt ꝛ nolunt gloriari:
sed in se habent q̄dam domū dei sed nō perti
nent ad decorē domus dei. in q̄bus habitat
gloria dei. ipsi sunt locus habitatōis gl'ie tue
Et gl. magistri ita dicit. Sancti q̄ sunt decor
eccl'ie sunt locus bitationis glorie tue. De hu
ius aūt habitatiōis domo loquiꝛ pphета ps.
cxxvi. Nisi dñs edificauerit domū: inuanum
laborāt qui edificāt eam. Sup quo vbo Aug.
ita dicit. Dñs ergo edificat domū suā laborāt
multi in edificādo sed si nō ille edificet inua
num laborāt edificātes eaꝫ. Qui sunt isti qui
laborant edificātes. omnes qui in eccl'ia pre
dicant verbū dei ministri sacramentorūꝫ dei
oēs currimus: oēs laboram⁹: oēs edificam⁹
modo: ꝛ ante nos currerūt: laborauerūt: edifi
cauerūt: sed nisi dñs edificauerit domū inua
num laborāt edificātes eam. que aūt domus
dei ipa ꝛ ciuitas. Domus eñ dei ppl's dei non
solū qui modo sunt: sed ꝛ q̄ ante nos fuerūt et
iam dormierūt: ꝛ q̄ post nos futuri sunt vsq̄ i
finē seculi cōgregati in vnū fideles inumera
biles sed deo numerati. de q̄bus dicit Apl'us
Nouit dñs qui sunt eius. ꝛ. i. Omnis numer⁹
fideliū sanctoꝝ ex hoībus cōmutandorum vt
fiant eq̄les angelis qui modo pegrinanꝛ sed
expectant nos qñ a pegrinatōne redeamus.
oēs simul vnā domū dei faciūt ꝛ vnā ciuita Ciuitas
tem ipa est Hierlm. Item sancta eccl'ia ci
uitas sepe legiꝛ noīata: ꝛ hoc ppter vnitatēꝫ
qua ad inuicē fideles sub eodē rege christo et
eadē fidei lege viuūt. Diciꝛ eñ ciuitas quasi
ciuiū vnitas. Unde vt ait Aug. lib. de ciuita
te dei. Ciuitas dr cōcors hoīm multitudo. Et
Greg. dicit. xvi. moraliū. Ciuitas a ꝯuenienti
bus ppl'is appellaꝛ. de qua dr ps. xlvij. Ma
gnus dñs ꝛ laudabilis nimis in ciuitate dei
nostri in mōte sancto eius. glo. i. eccl'ia que si
ta est in mōte sancto ei⁹. Hec est ciuitas que
dr Mat. v. posita sup montē. glo. i. xp̄m queꝫ
montē a fertilitate ꝛ plenitudine gratiarū p
pheta pulchre cōmendans dicit. Mons coa
gulatus mons pinguis. ps. lvij. coagulat⁹ vt
dicit glo. ppter paruulos: quos lacte tenerio
ris doctrīe nutrit: ꝛ mōs pinguis fertilitate
sua ppꝛ maturos quos pane solidioris doctri
ne cibat. Itēꝫ de hac ciuitate sequiꝛ in ps. in
ducto. In ciuitate dei nostri deus fūdauit eā
in eternuꝫ. glo. i. in catholica eccl'ia dei nostri
dicit. Ne sibi hoc nomē cōpositus hereticorū
vsurpet. Ne aūt puteꝛ hec ciuitas temporalis:
addit. deus fundauit in eternū eā: nō ad horā
sicut tabernaculū moysi. Et Aug. sup eodem
loco sic dicit. Si forte ista ciuitas q̄ mundum
tenuit aliqñ euerteretꝛ: absit. de⁹ fundauit eā i
eternū. si ḡ deus fundauit eā in eternū: q̄d ti
mes ne cadat firmamētū. Ceterū de laude hu
ius ciuitatis ait pphеta. ps. lxxxv. Fūdamen
ta ei⁹ in mōtib⁹ sctis. gl. in pphetꝛ aplis ipso
sūmo āgulari lapide xp̄o iesu: q̄ solus est fun
damētū q̄d nemo mutare pōt ecce hoc: laus a
fundamētis vt soliditas toti⁹ noteꝛ ciuitatis
Sequiꝛ laus de fama eius. Gl'iosa dicta sunt
de te ciuitas dei. q̄d vt dicit glo. nō accipiēdū
est de illa figurali q̄ cecidit: sed de ista que p
illā figurabaꝛ. Ad gl'iam etiā huius ciuitatis
nō parū facit ꝙ ad hanc ciuitatē non solū ho
mines fideles: sed etiā āgeli ptinēt: sicut etiā
parū ante ex Aug. sup ps. cxxvi. induxim⁹. dic
eñ idem Aug. li. x. de. ci. dei. Nos ꝛ beati vna
ciuitas sum⁹ dei: cuius ps in nobis pegrinaꝛ
pars in illis opitulatur. Quare apostolus ad

Ephe. scribens dicit. Iam. s. iuxta glo. a tēpe
fidei suscepte. non estis hospites et aduene .i.
extranei a deo. sed estis ciues sanctorum .i. in do
mo vna cū sanctis. domestici dei .i. familiares
dei qbus arcana reuelat. vbi glo. subiūgit: q̄-
si de babylonia trāslati ad hierl'm. Ubi notā-
dum q̄ due sunt ciuitates in hoc mūdo cōmi-
xte corpore sed diuise mente. vna d̄r hierusalē
alia babylonia vna est ciuitas dei alia dyabo
li. quas ciuitates vt dicit Augu. duo amores
cōstituūt. Hierl'm facit amor dei. Babyloniā
amor seculi. Dicit aūt ciuitas dei quasi ciuium
vnitas: in qua rex est veritas. lex charitas ei⁹
iudicia equitas. ciuium cōuersatio honestas.
populi cōgregatio cōcordia: et vnitas: mores
inhabitantiū bonitas. benignitas. mia. pie-
tas sobrietas. castitas. patiētia. humilitas. et
aliarū v̄tutum decor et sanctitas. Ciuitas dya
boli est de qua ꝓpheta ait. Om̄ vidi iniq̄tatē
et cōdictionē in ciuitate die ac nocte: circūda
bit eam sup muros eius iniq̄tas et labor i me-
dio eius et iniustitia: et non defecit de plateis
eius vsura et dolus. vidi iniq̄tatē ad deū. cōtra
dictionē ad p̄latū. labor in medio eius in acq̄
sitione terrenorum: iniustitie ad proximū: vsura in
repetitione vltionis et vindicta iniuriarū. do-
lus in fraude circūueniētiū. Hec aūt ciuitas
dei in quadro sita esse dicit Apo. xxi. quoniā
vt dicit glo. Latera huius ciuitatis quattuor
sunt. fides. spes. charitas. et operatio. que equalia
sunt: quia q̄tum q̄s cred. et tm̄ sperat. q̄tū spe
rat tm̄ diligit. q̄tum diligit tm̄ operat. in qua
dro ergo posita d̄r q: robusta est fide: lōganimis
in spe: ampla charitate: efficax in operatione.
Preterea eccl'ia dei sancta inuenit mystica si-
gnificatione noiata castrorū acies ordinata:
quo noie ideo appellata est q: fortissima et in-
supabilis est v̄tute. de qua Cant. vi. Terribil'
vt castrorū acies ordinata. Castra dei scti dei
sunt charitate ordinati: qbus tanq̄ militib⁹
xp̄i et ꝓpugnatoribus fidei munit p̄tegit et de
fendit eccl'ia. de qbus d̄r Zach. ix. Circunda
bo domū meā .i. eccl'iam: ex his qui militāt mi
hi. videlz doctoribus: p̄latis: ac p̄ncipibus ec
clesie qui eam defendēdo xp̄o militare phibē
tur. Unde apl's Thimo. scribēs ait. Labora si
cut bonus miles in p̄dicando euangeliū cōtra
hostes. ij. Thimo. ij. Huius autē hostes eccl'ie
plurimi et varij sunt cōtra quos hmōi xp̄i mili
tiam siue castrorum multitudinē in vnā ordinat
aciem mater oīm v̄tutum charitas: cuius offi
cium est aliarum v̄tutū exercitiū ad finem di
rigere optimū. Iudei quidē impugnāt christi
incarnationē: heretici scripturarū veritatem
tam hi q̄ illi impugnant xp̄i fidē. Scismatici

obedientiā et eccl'ie vnitatē. Sarraceni et pa-
gani ecclasticā pacē. Tyrāni et mali p̄ncipes
eccl'ie libertatē. Falsi fratres charitatē. Con
tra iudeos et hereticos opponit doctores san
ctos: aperiēs eis sensum vt intelligāt scriptu
ras. qbus ait Lu. xxi. Ego dabo vobis os et sa
pientiā cui nō poterūt resistere et cōtradicere
oēs aduersarij vestri. Cōtra scismaticos op-
ponit sanctorum cōmunionē: regimē p̄latorum. et
obedientiā subditorum. Unde Iudicū. xx. de fi-
lijs isrl' exeūtibus ad bellū dicit. Egressi itaq̄
sunt oēs filij israel et pariter cōgregati quasi
vir vnus: quia illis erat cor vnū et anima vna
ad expugnationē inimicorum. Cōtra paganorū
et sarracenorum violentiā gladiū materiale. vt
in .c. qū. xxiij. q. iiij. dicit aug. Contra tyrānos
et falsos fratres gladiū opponit spūalem qui
etiam contra hereticos et scismaticos exercet
vt compellant intrare iuxta .c. q̄d facit eccl'ie
medicina. xxiij. q. iiij. Cū aūt eccl'ia duos hēat
gladios. de qbus i euāgelio dn̄s ait. Sufficit
vnus .s. spūalis q̄ exercēdus est a p̄latis. alius
a p̄ncipibus et militibus xp̄ianis. De quibus
duobus gladijs habet in .c. auctoritatē. xxv. q.
vi. et xxiij. q. viij. §. i. quorum vn⁹ eximit officio p̄-
latorum: alius nutu corum. Unde Bernard⁹ ad
Eugeniū papam. de gladio materiali ait dn̄s
Petro Conuerte gladiū in vaginā tuā. ergo et
ipse forsitan tuo nutu et si nō tua manu euagi-
nādus. vterq̄ gladius tuus est. sed is quidem
ab ecclesia: ille p ecclesia exercēdus est. ille sa
cerdotis: is militis manu. sed sane ad nutum
sacerdotis sed iussu imperatoris. hinc d̄r in .c.
ab impatoribus. xxiij. q. iiij. Ab imperatorib⁹
vniuersis iustū est auxilium postulandum ꝓ-
pter afflictionē pauperū quorum molestijs sine
intermissione fatigat eccl'ia vt defensores eius
aduersus potētiā diuitū cū epōrum ꝓuisiōe dele
gent. Hec aūt castrorum siue militū aciei eccle
siastice irrefragabilis v̄tus et insupabilis forti-
tudo pulchre etiā exp̄mit. Cant. iij. vbi d̄r. En
lectulum salomonis sexaginta fortes ambiūt
ex fortissimis israel: omnes tenentes gladi
os et ad bella doctissimi. Lectulus salomonis
.i. est xp̄i qui est pax nostra. ad Ephe. ij. ipa est
sctā eccl'ia que locus est habitationis glie sue
ps. xxvi. Sexagita fortes .i. vniuersi doctores
sancti et viri pfecti. Senarius em̄ numerus p-
fectus est. Fortes. maxime ad hostes viriliter
expugnandū. Ambiunt inq̄ lectulū .i. sanctā
eccl'iam: vt hostium incursus coerceāt et spon-
sus et sponsa in lectulo contemplationis qui
ete dormiant. iuxta illud Canticorum tercio.
Adiuro vos filie hierl'm ne suscitetis neq̄ eui
gilare faciatis dilectā meā sponsam a somno

Acies .xl.

et quiete cōtēplationis. Ex fortissimis Israel .i. patriarchis ꝛ ꝓphetis ac aplis aliisq; iustis fide vera ꝛ cōtēplatōe ꝑspicua deū videtib⁹. Tenentes gladios: quoꝝ vnus est verbū diuine scripture, de quo ad Ephe. vi. Gladiū spūs quod est verbū dei. Secūdus est gladi⁹ iudiciarie ptātis. de quo ad Ro. xiij. Nō sine cā gladiū portat. glo. i. habet iudiciariā potestatem: dei enim minister est. Et ad bella doctissimi. ꝛ ita necesse est: qm̄ vt ait Apl's ad Ephe. vi. Non est nobis colluctatio aduersus carnē ꝛ sanguinē: ſ aduersus principes ꝛ ptātes aduersus mūdi rectores tenebrarū harum.

Capitulum. xxxiiij. de rationib⁹ ꝓpter quas ecclesia dicitur Regnum. ꝛ de xij. quibus gloria magnificentie regni ecclesie declaratur.

Cap. XXXIIII. Eccl'ia dr regnū

Ominatur in super ecclesia Regnū: et hoc quia in ea xp̄s rex regū ꝛ dn̄s dominantiū per fidē regnat de quo regno Esay. ix. sic ꝓpheta loq̄tur. Sup soliū Dauid ꝛ regnū ei⁹ sedebit. glo. i. super ecclesiā que significata est per regnū Dauid. Item de hoc regno angel⁹ ad virginē de filio suo loquens ita dicit. Et regni ei⁹ nō erit finis. glo. Regbit in domo Jacob in eternum. i. in tota ecclesia: que per fidē ꝛ per cōfessionē xp̄i ad patriarcharū pertinet sortem. Hoc preterea regnū notat aplus cum de xp̄o loquēs ait ad Corin. xv. Cum tradiderit. s. xp̄s regnū deo ꝛ patri ꝛc̄. Super quo verbo dicit glo. Fideles quippe eius quos redemit sanguine suo dicti sunt hic regnū eius: cui⁹ regnum etiā est omnis creatura. sed aliter dicit regnū xp̄i omnis creatura: aliter ecclesia. Regnū xp̄i dicit omnis creatura ſm potestatem deitatis. Ecclesia vero ſm ꝓprietatem fidei que in illo est ꝛ per quā regnat in ipsis fidelibus. Ceterū ꝙ ecclesia regni nomine designetur aperte ipsa testat euangelica hystoria: in qua sepe numero regnū celoꝝ nominat, sicut patet Math. xiij. vbi Grego. in homelia de virginibus ita ait. Sepe in sacro eloquio regnū celorū presentis tēporis ecclesia dicitur. de quo ꝛ in alio loco dn̄s dicit. Mittet filius hois angelos suos: ꝛ colligent de regno eius oia scandala. neq; em̄ in illo regno beatitudinis: in quo pax summa est: inueniri scādala poterunt que colligātur. Ubi notandū ꝙ. xij. sūt que regnū aliquod gloriosum efficiūt: que cū in regno de quo loquimur: precipue fore monstrabim⁹: gloria magnificentie regni ecclesie clarius elucescet. Primū est. Si regnū sit recta institutione fundatū: vt videlicet nō violentia. nō fraude: seu aliq̄ quacūq; arte iniqua acquisitū: sed legitima auctoritate stabilitū fuerit. Queadmodū regnū israel in quo pplo nō per se regē instituit sed a deo: in cui⁹ manu sunt oia iura regnoꝝ ꝛ oim potestates. Regē sup se institui legit postulasse. i. Reg. x. Hanc regni bonā conditionē eccl'ie regnum habet quod ab ipo summo deo oim regū principe et dn̄o constitutū est ꝛ fundatū. Unde de hoc regno sub noīe ciuitatis dr. ps. lxxvi. Homo natus est in ea ꝛ ipe fundauit eā altissim⁹. glo. Hic ꝓpheta resumit vba. q. d. Gloriosa dicta sunt de illa ciuitate: et hoc etiā miraculū accidit in ea: ꝙ homo natus ē in ea ꝛ fundauit eā altissimus. ꝛ. j. Christus est fundamentū illi⁹ ciuitatis. q̄ ſm ꝙ est homo est in ea natus: et ipe idem altissimus. i. deus fundauit eā. Secundū quod regnū efficit gloriosum: est ꝙ sit origine antiquū. vnde eos nobiliores ꝛ magis gloriosos appellamus quoꝝ nobilitas ex parentibus ab antiquo ꝓbitate clarissimis originem trahit. Hec nobilitatis gloria in regno eccl'ie magis fulget: cū oia alia regna terrena ꝓcedat: quippe ab ipo humani generis ꝑncipio ex quo iusti ꝛ sancti inceperūt esse in terra exordiū habuit: vt in supioribus ostēdim⁹ circa c. xxij. vbi de antiq̄tate eccl'ie sermo habit⁹ est.

Tertium quod regnū efficit gloriosum est. Si amplitudine terrarū: si multitudine pploꝝ: ꝛ ꝓuinciarū numero latū sit ꝛ ꝓfusum: q̄a vt dr Prouer. xiiij. In multitudine ppli dignitas regis. Hanc glorie conditionē hꝫ regnū ecclesie quod longe lateq; diffusū est vsq; ad fines orbis terrarū. De cuius regni āplitudie dr ps. lxxi. Dn̄abitur a mari vsq; ad mare et a flumine vsq; ad terminos orbis terrarū. vbi glo. sic ait. Hic ostēdit ꝓpheta que sit amplitudo regni. Dn̄abitur a mari. i. a quolibꝫ fine terre. vsq; ad mare. s. vsq; ad quēlibet finē t̄re diffundet tam late dilatabit eccl'ia. Et a flumine. s. iordanis dn̄abitur. vbi vox patris intonuit sup xp̄m. Hic est filius meus dilect⁹. inde ergo doctrina eius cepit. inde auctoritas magisterij dilatat. Usq; ad terminos orbis terrarum. ꝓdicato euāgelio xp̄i regni. inde regula baptismi p totū mundū manauit: hec glo. De cuius regni dilatatiōe sanct⁹ Daniel ꝓpheta ita dicit. Dedit ei. s. pater filio ptātē ꝛ honorē et regnū: et oēs populi ꝛ tribus ꝛ lingue huient ei. Dan. vij. Quartū quod regnū efficit gloriosum est ꝙ sit decētissime ordinatū. multitudo em̄ sine ordine plus habꝫ ꝯfusionis q̄ decoris. Ordo aūt regni in hoc ꝯsistit vt sint in eo diuersi gradus hoim: distincti status dignitatum: ꝛ varia distributio officioꝝ ſm ꝙ reip. ip̄ius regni vtilitati expedit pariter ꝛ de

Luce. i.

Regnū efficitur gloriosum p. xij.

coꝛi. Hec glorie ꝯditio maxime splēdet in ipso
ecclesie regno: qꝺ sapiētissime ac decētissime
in oībꝰ ⁊ singulis ordinatissimū est. q̄ eñ̄ a deo
sunt: ordinata sunt. ad Ro. xiij. De ordine aūt
in ecclīa ꝯstituēdo ita ꝑ Esa. loq̄tur deꝰ. Ego
sternā per ordinē lapides tuos: ⁊ fundabo te
in saphiris. Esay. liiij. Et Propha. ps̄. cxliiij.
Gloriā regni tui dicent ⁊ potentiā tuā loquē
tur. glo. Dicent. s. q̄tum potenter ⁊ mirabilit̄
facis quicq̄d facis ⁊ disponis in regno. Et. j.
etiā Propha subiūgit. Ut notā faciant filijs
hoīꝫ potētiā tuā: ⁊ gloriā magnificētie regni
tui. glo. Post potentiā cōmēdat decorē regni
Habet illud regnū decorem cui magnifico ni
hil cōparet. Cōmemorandū est etiā ꝙ huiꝰ or
dinis gr̄a regnū ecclesie in supiori. c. Castroꝝ
acies ordinata appellatū est. Q̄ta aūt necessi
tate ⁊ qua forma ordo in ecclesia seruandꝰ est
habet̄ in. c. singula. ⁊ i. c. ad h. lxxxix. di. Quin
tū qꝺ regnū gloriosū efficit est. ꝙ sit vinculo di
lectionis ⁊ ꝯcordie in populis suis vnitū. pla
ne omne regnū in se diuisum desolabit̄: vt te
stat̄ veritas ipsa. Luc. xi. ⁊ vt ait Salustiꝰ Cō
cordia minime res crescūt discordia maxie di
labūtur. Hec aūt ꝯditio gloriosi regni p̄cipue
refulget in regno ecclesie: quod vnitū est vin
culo multiplici. s. fidei: spei: ⁊ charitatꝭ: ac vni
us spūs inhabitātis in totū corpꝰ ecclīe. de q̄
bus in superioribꝰ circa. c. vi. āplissime dictuꝫ
est. ⁊ Hiere. xxxij. dicit dn̄s. Dabo eis coꝛ vnuꝫ
⁊ aīam vnā. vnde de primis regnicolis huius
regni pro statu gratie dr̄ Act. iiij. Multitudi
nis credentiū erat coꝛ vnū ⁊ aīa vna. Sextū
qꝺ regnū reddit gloriosum est. si sit quietā pa
cem cū exteris habens: sicut de regno Salo
monis in eiꝰ laudem dr̄: ꝙ habebat pacē ex oī
ꝑte in circuitu. iij. Reg. iiij. Hac glīa ⁊ regni
ꝯditione claret regnū ecclesie: lꝫ q̄n̄q꜒ careat
pace tp̄is: pace tñ̄ semꝑ gaudet pectoris ꝑuen
tura tādē ad pacē eternitatis. pax quidē mul
ta diligētibus legē tuam inquit Propha. ps̄.
cxviij. ⁊ propheta Esay. Sedebat populꝰ meꝰ
in pulchritudine pacis in tabernaculis fidu
cie ⁊ in requie opulēta Esa. xxxij. Septimū
qꝺ regnū efficit gloriosum est. ꝙ diuitijs ⁊ bo
nis sit copiosum. Hec aūt conditio glorie po
tissime reperit̄ in regno ecclesie: qꝺ copiosū in
bonis spiritualibꝰ est: que vere diuitie sunt di
cente Greg. Sole diuitie vere sunt q̄ nos vir
tutibus diuites efficiūt. Et Ber. eidē senten
tie alludēs dicit. Uere diuitie nō opes sunt s
virtutes quas cōscientia portat vt in perpe
tuū diues fiat. Un̄ de hac diuitiarū copiā re
gni dicit Propheta. ps̄. cxij. Gloria ⁊ diuitie
in domo eius: ⁊ iusticia eiꝰ manet in seculum
seculi. glo. hec est gloria eiꝰ: he sunt diuitie eiꝰ
Et aplꝯs ad Ephe. i. Scd̄m diuitias gratie eiꝰ
que supabūdauit in nobis. Octauū qꝺ regnū
reddit gloriosum est si sit forte ⁊ insuperabile
sit ab aduersarijs. Hec plane conditio glīe est
in regno ecclīe: cui dn̄s pollicet̄. Math. xvi.
Et porte inferi nō preualebūt aduersus eam.
Hinc dicit ps̄. xij. Regnū eius oīb̄ꝰ dn̄abit̄.
Ecclīe quippe regnū oppugnari pōt quidem
sed expugnari nō pōt: immo impugnationibꝰ
crescit. hoc quippe ecclīe ꝓpriū est vt dic̄ bea
tus Hilariꝰ de tri. li. vij. ꝙ dum ꝑsequit̄ floret.
dū opprimit̄ crescit. dū contēnit̄ ꝓficit. dū le
ditur vincit. dū arguit̄ intelligit. tūc stat cum
superari videt̄. Nonū qꝺ regnū gloriosū red
dit est. si sit optimis legibꝰ ⁊ cōsuetudinibꝰ re
gulatū. q: vt inquit Augu. Quid aliud regna
sunt sine iusticia nisi latrocinia quedam. Hec
cōditio glorie regni maxime floret in ecclīe re
gno qꝺ sacratissimis legibꝰ ⁊ ornatissimis mo
ribus viuit ⁊ gubernat̄. de q̄bus eleazarus. ij.
Macha. vi. inq̄t. Prompto animo ac fortiter
ꝓ grauissimis ⁊ sanctissimis legibus honesta
morte ꝑfungar. ⁊ c. se. Parati sumus mori ma
gis q̄ patrias dei leges preuaricari. Ratio q꜒
lex dn̄i immaculata. glo. i. irreprehēsibilis. cō
uertens animas. i. sua districtōe corrigēs ⁊ ad
xp̄i gr̄am mittēs. Et. j. Preceptū dn̄i lucidū il
luminās oculos. i. interioris hoīs aspectū. dic̄
glo. De legū vo ecclesiasticarū sanctimonia
habet̄ di. x. vbi in. c. non licet: sancta synodus
sexta ita inq̄t. Nō licet impatori vel cuiq̄ pie
tatē custodienti aliquid cōtra diuina mādata
presumere: nec quicq̄ qꝺ euāgelicis: ꝓpheticis
aut apostolicis regulis obuiet agere. Decimū
qꝺ regnū efficit gloriosuꝫ est. si regem habeat
multū nobilē sapiētē potentē ac virtutibꝰ cla
rum. vn̄ Eccl̄s. x. dr̄. Beata terra cuiꝰ rex nobi
lis est. ⁊ Eccli. x. dr̄. Rex insipiēs perdet ppl̄ꝫ
suū. Plato etiā illas respublicas dic̄ esse btās
si eas vel studiosi sapiētie regerēt: vel earū re
ctores sapiētie studuisse cōtigisset. ⁊ Seneca
in quadā ep̄la. Inter hoīes antiq̄ores optimꝰ
alioꝝ rector eligebatur. Ideoq꜒ summa felici
tas erat gentiū in q̄bus nō poterat esse poten
tior nisi melior. Hac gloria regni potissime re
lucet regnū ecclīe q̄ regem habꝫ xp̄m: q̄ est rex
magnꝰ sup oēs deos. ps̄. ciiij. Qui est rex regū
⁊ dn̄s dominantiū. i. Thi. v. qui cū sit deꝰ subli
mis infinite bonitatis. Ipse etiā est ꝑ quē ce
teri reges regnant ⁊ legū cōditores iusta de
cernūt. Prouer. viij. quare sctūs dauid rex ita
orat ad ipꝫ. i. Paralip. xxix. Tuū est dn̄e regnū
⁊ tu es super oēs p̄ncipes tue diuitie sunt ⁊
tua gloria: tu dominaris omniū. Undecimū

qđ regnū reddit gloriosum est. si sit multis nobilibus ciuibus pncipibus ac baronibus populatū. Hac glorie regni conditione maxime splendet regnū ecclesie cuius oēs veri regnicole illa nobilitate clarēt qua nulla apud deū maior est q̄ est clarū esse virtutibus. de quorū preminentia nobilitatis testis egregius est btūs Joh. ita dicens. Fecit nos regnū ꝛ sacerdotes deo ꝛ patri suo. Apocal. i. Plane electi sunt reges vt dicit glo. qui carnē domant: spiritū roborant. Sacerdotes vero qꝛ seipsos in ara cordis deo placentē hostiā offerūt. vt ait Criso. Non omīs sacerdos sctūs est: sed omīs qui bene sedet sup cathedrā. di. xl. ca. Multi. Itē Apoc. v. inquit idē btūs Joh. Fecisti nos deo nostro regnū. i. reges ꝛ sacerdotes. Magna ergo est nobilitas ꝛ gloria regni eccl'ie: in quo oēs veri regnicole reges sunt ꝛ sacerdotes. Uñ ps. lxxi. Adorabunt eū oēs reges. glo. hic ostēdit pphēta q̄ sit familia regis. Preterea de hac maxima ꝛ clarissima nobilitate regni eccl'ie apud beatissimū petrum illustre habemus testimoniū: qui q̄busdā qui iam p fidē incorporati erant regno xp̄i ita scribit. Uos estis gen⁹ electū: regale sacerdotiū: gens sctā

I. Petri. ij. populus acq̄sitionis. Uos estis gen⁹ electū: qꝛ per baptismū sancti estis facti filij dei adoptiui: ꝛ p ɔseq̄ns de genere ipsius dei. sm̄ illđ Act. xvij. Genus aūt dei sum⁹. regale sacerdotiū: dignitate. s. vnctionis ꝛ excellētia. Gens sancta. i. a peccatis mūdata. populus acq̄sitionis: qꝛ precioso xp̄i sanguine redempt⁹. Amplius etiā in hac parte regnū eccl'ie ostēditur nobilitate multa p̄clarū eo q̄ nō solū electos hoīes cōprehendit sed etiā ipos angelos sanctos q̄ ꝛ natura ꝛ sanctitatis nobilitate clarissimi dinoscunt. vna em̄ ciuitas ꝛ vnum regnū dei et sanctis angelis ꝛ hoībus cōpactū ɔsurgit. vt dicit Augu. i. de ciui. dei. ꝛ sup ps.

12 cxvi. Duodecimū qđ regnū gloriosū efficit est. si sit semp pmansurū siue durabile semp ac perpetuū. Hac gl'ie cōditiōe regnū eccl'ie sup omīa alia regna singularit gaudet. Uñ pphā de eo loq̄ns ait. Regnū tuū regnū oīm seculoꝝ ꝛc. ps. cxliiij. vbi dicit glo. Hic pphā laudat regnū de ppetuitate ꝛ dn̄ationis effectu.

Daniel. ij. De hoc etiā regno Daniel sctūs ait. Suscitabit de⁹ celi regnū qđ in eternū nō dissipabit. ꝛ Luc. i. dr̄. Regni ei⁹ nō erit finis. Licet ergo presens seculū cōsummādū veniat peregrinatioq̄ nostra finē sit habitura: regnū tn̄ eccl'ie in sempiternū erit. pducet quippe siue transferet in celū. Unde aplūs. i. ad Cor. xv. inquit. Deinde finis cū tradiderit regnū deo ꝛ patri. glo. i. cū perduxerit credētes ad cōtēplationē dei patris: vbi est finis omniū ꝛ requies sempiterna ꝛ gaudiū: tunc fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eius. regnū fulgebit in regno cum regis venerit regnū qđ nunc oramus cū dicim⁹. Adueniat regnū tuū. hec glo. Et Ambrosius sup Lucā de hoc regno sub noīe ciuitatis ita loquit. Ecce ciuitas q̄ viuit in eternum qꝛ mori nescit. ipa em̄ ciuitas hierl'm nūc videt in terris sed rapiet supra helyam: helyas vnus fuit: transferet supra enoch cui⁹ mors non inuenit. ille em̄ raptus est ne malicia mutaret cor eius. hec aūt diligit a xp̄o quasi sponsa gloriosa sancta ꝛ immaculata sine ruga ꝛ q̄to melius totū corpus assumet quasi vnus assumptus est. hec em̄ est spes eccl'ie: rapietur pfecto assumet transferet ad celū: ecce curru igneo raptus est helyas rapietur ecclesia. nō mihi credis crede vel paulo in quo xp̄s locut⁹ est. Rapiemur inquit in nubibus obuiā xp̄o in aera: ꝛ ita semper cū dn̄o erim⁹. hec Amb. Thessal. iiij.

Capitulū. xxxv. de rationibus propter quas ecclesia dicta est tabernaculum ꝛ templum dei.

Cap. xxxv Eccl'ia dr̄ tabernaculū.

Amplius etiā ecclesia legitur nomīe tabernaculi descripta. Uñ Apoc. xxi. Ecce tabernaculū dei cū hoībus ꝛ habitabit cū eis ꝛ ipsi populus eius erunt ꝛ ipe deus cum eis erit eoꝝ deus. Dicitur aūt ecclesia tabernaculū pro conditiōe status p̄sentis vite qui status est stat⁹ militie. Job. vij. Militia est vita hoīs sup terrā: ꝛ peregrinatiōis: qꝛ dum viuim⁹ in hoc mortali corpore peregrinamur a dn̄o. ij. ad Cor. v. De quo tabernaculo ps. xxx. sic dicit. Proteges eos in tabernaculo tuo. Sup quo verbo btūs Aug. ita dicit Quid est tabernaculū nisi ecclesia hui⁹ tēporis. que tabernaculum ideo dr̄: qꝛ adhuc in terra peregrinat. tabernaculū em̄ habitaculum est militū in expeditōne positoꝝ. Et sup illud ps. cxxxi. Donec inueniā locū dn̄o tabernaculum deo iacob: dicit sic. Quāq̄ aliq̄n dr̄ tabernaculū dei domus dei: ꝛ dom⁹ dei tabernaculū dei: distinctius tamē accipit tabernaculum ecclesia sm̄ hoc tempus. domus aūt ecclesia celestis hierl'm quo ibimus. Tabernaculū em̄ tanq̄ militantiū ꝛ pugnantiū: tabernaculum militū in procinctu in expeditione. vnde contubernales dicunt milites: quasi tabernacula eadem habentes. Q̄diu ergo habem⁹ hostem cum quo pugnemus tabernaculū dei facim⁹: cum autē transierit tempus pugne ꝛ venerit pax illa que precellit omnē intellectū sicut dicit aplūs. Cum venerit illa patria sam dom⁹ erit: nullus aduersarius tentabit vt ta

bernaculũ vocet᷑: nõ ꝓcedem⁹ ad pugnandũ
sed ꝑmanebim⁹ ad laudandũ. Quid eñ dr̃ de
illa domo? Beati q̃ habitãt in domo tua dñe
in secula seculorum laudabunt te. Hec Au-
gu. Ubi ↄsiderandũ ꝙ dñs precipiens sibi ta-
bernaculũ materiale fieri per quod hoc taber
naculũ militũ xp̃i designat᷑ iussit: vt colligit᷑ i
li. Exod. in. c. xxvi. decez cortinas fieri ex quat
tuor ꝓciosis colorib⁹: quarũ vnaqueq̃. xxviij.
cubitoꝝ in longitudine ⁊ quattuor esset in la-
titudine. ⁊ vt fertur bissum habebãt in stami
ne iacinctũ purpurã ⁊ coccũ bistinctũ in sub-
tegmine. Cortine sctõs ⁊ ꝑfectos in ecclesia si
gnificãt: q̃ tanto liberi⁹ ↄtemplationi creato-
ris inseruiũt q̃to ampli⁹ ab hui⁹ mundi amore
se remouẽt. Decẽ sunt vt coꝝ ꝑfectio notetur.
denari⁹ eñ numerus ꝑfect⁹ est. Cortine q̃ttu-
or colorib⁹ ornãtur: q: sancti ꝑfectõne virtutũ
iuxta doctrinã quattuor euangelioꝝ decoran
tur. hñtes pro bysso retorta mẽtis ⁊ corpis cõ-
tinentiã. pro purpura regalẽ ↄtra vicia poten
tiã. pro iacincto erectã ad superna intẽtionẽ.
pro cocco bistincto ꝑfectã dei ⁊ ꝓximi dilecti
onẽ. longitudo cortinarũ. xxviij. cubitoꝝ lõga
nimem ecclesie significat patientiã ⁊ custodi
am. hic eñ numer⁹: septenario ꝑ quaternariũ
multiplicato: efficit᷑. septenari⁹ requiez signi
ficat ad quã ecclesia ꝑ fidẽ ⁊ custodiã quattu-
or euangelioꝝ ⁊ exercitiũ pncipaliũ virtutũ
patienter festinat. latitudo quattuor cubito-
rũ: amplitudinẽ dilectionis ad quã ꝑ quattu-
or euangelia ⁊ virtutes tẽdit insinuat. Nõ est
aũt pretermittendũ ꝙ in illo tabernaculo an-
tiquo erãt. s. Altare in quo sacrificiũ offereba
tur. Mensa ꝓpositionis super quã. xij. panes
erant ꝓpositi. erat candelabruz in quo. vij. lu-
cerne supposite erãt ad lucẽdũ. vt hẽtur Exo.
xxv. Altare hz ecclesia. s. pura corda aĩos deo
cõsecratos in q̃bus sacrificiũ deuotionis acce
ptissimuz incessanter deo offert᷑. de quo. p̃s. l.
Sacrificiũ deo spũs ↄtribulatus cor ↄtritũ ⁊
humiliatũ deus nõ despicies. Mẽsa. xij. panũ
doctrinã figurabat. xij. aploꝝum qui oĩbus in-
trantib⁹ tabernaculũ ecclesie cibum admini-
strant satietatis eterne. Candelabrũ vero cũ
septẽ lucernis: vniuersitas est prelatoꝝ pdi
catoꝝ ⁊ doctoꝝ: qui cũ splẽdore sapiẽtie ignẽ
ardoris diuini habẽtes alijs lucent charitate
⁊ doctrina verbi ⁊ exempli. q̃bus dr̃ Mat. v.
Sic luceat lux vestra corã hoĩbus vt videant
opera vestra bona ⁊c̃. Unde de beato Johã-
ne baptista dr̃ Joh. v. ꝙ erat lucerna ardẽs ⁊
lucens. Ardens inquã: vt dicit glo. spũ chari-
tatis. Lucens: lumine veritatis. Ceterum ec
Templũ clesia templum legitur appellata. vnde. i. ad
Coꝝ. iij. Templum dei estis vos ⁊ spũs dei in
vobis habitat. Et. i. Templum dei sanctũ est
q̃d estis vos. Et hoc duplici rõne. Tum ꝓpter
similitudinẽ edificij templi salomonis: in quo
figuratũ est templũ dei q̃d est ecclia. Fuerunt
autẽ in templo ꝑmo lapides: cementũ: ligna
cedrina: ⁊ aurũ. Lapides fideles designant: q̃
sunt lapides viui electi perfecti vnde cõstrui-
tur templum dñi. Cementũ vero est charitas
ipa: que vnit cõglutinat ac cõnectit xp̃i fide-
les adiuicẽ. de quo p̃s. xliiij. dr̃. Adducẽt᷑ regi
virgines. i. pudice mentes fideliũ in templuz
regis. Sup quo btũs Augu. ita loquit᷑. Tẽplũ
regis ipa est ecclesia. Unde ↄstituit᷑ templũ?
de hominib⁹ q̃ intrãt tẽplũ regis. Lapides vi
ui q̃ sunt nisi fideles? Adducent᷑ in templũ re
gis ⁊c̃. Et infra de cemẽto sic loquit᷑. In vni-
tate est templũ regis nõ est ruinosum: nõ deci
sum: nõ diuisum. Junctura lapidũ viuentium
charitas est. hec Augu. Ligna aũt cedrina. i.
odorifera. sunt exempla sancte conuersatiõis
quib⁹ ipa eccl̃ia in sanctis suis mirã dat sua-
uitatẽ odoris. Aurũ est sapiẽtia diuina q̃ ipsa
rutilat ⁊ splendet in animis iustoꝝ ⁊ ꝓcipue
sanctoꝝ doctoꝝ. quibus dr̃ ad Phil. ij. Inter
quos lucetis sicut luminaria in mũdo verbuz
vite cõtinẽtes. Preterea ꝙ septẽ annis edifi-
catũ est templũ ⁊ octauo dedicatio ei⁹ institu
ta est: significat q: ꝑ hoc totũ temp⁹ q̃d septẽ
diebus voluit᷑ structura eccl̃ie crescit. dedica
tio vero octaui anni felicitatẽ designat cele
stis patrie. Secũdo eccl̃ia dr̃ templũ dñi eo ꝙ
in ea cult⁹ diuinus peragit᷑. in ea quippe ora-
tur ⁊ adorat᷑ de⁹ verus. Unde ꝓpha. Introi-
bo in domũ tuã adorabo ad templũ sanctũ tu
um ⁊ confitebor nomini tuo. p̃s. v. Et iterum.
Adorabo ad templũ sanctũ tuũ ⁊ confitebor
nomini tuo. In hoc solo templo est verus dei
cultus cũ extra catholicã eccl̃iam nõ sit loc⁹
veri sacrificij. vt dicit Aug. in ca. Extra. i. q. i.
Et idẽ Aug. sup p̃s. cxx. ita ad ꝓpositũ dicit.
Quisq̃ eñ preter tẽplũ dei orauerit non exau
dietur ad illam pacẽ supernã hierl̃m: ⁊ si exau
diatur ad quedã tẽporalia q̃ deus etiã paga-
nis donauit. nam ⁊ ipsi demones exauditi sũt
vt irent in porcos. exaudiri ad vitã eternã ali
ud est: nec cõcedit᷑ nisi ei q̃ in templo dei orat.
ille aũt in templo dei orat qui orat in pace: in
vnitate corporis xp̃i. hec Aug. Ubi insup con
siderandũ circa hoc venit ꝙ sicut Damasce.
dicit. iiij. li. quia ex duplici substantia cõpositi
sum⁹: intellectuali scz ⁊ sensibili: duplicẽ ado
rationẽ deo offerimus in hoc sancto tẽplo suo
scz spũalem q̃ consistit in interiori mentis de-
uotione. de qua aplus. i. ad Coꝝ. xiiij. Orabo

spiritu orabo ⁊ mēte. Et Joh. iiij. Ueri adorātes adorabūt patrē in spiritu ⁊ charitate. Et corpalē adorationē: que ꝯsistit in corporis humiliatione. sicut est genuflexio: ⁊ alia hmōi signa corporalia q̄ interioris hoīs deuotōnis signa sunt ⁊ testimonia. Hic aūt duplex cultus quo in tēplo dei colit̄ deus: figurat⁹ est in duobus altarib⁹ que fuerunt in templo materiali Salomonis. Unū fuit intra sanctuarium: qḋ dicit̄ altare incensi in quo adolebat̄ timiama per quod designat̄ suauitas deuotōis ascēsus mentis ad deū per orationē ⁊ ardentissimam cupiditatē diuine visionis. de qua. pš. Holocausta medullata offerā tibi cū incenso arietū pš. lxv. glo. Holocausta. i. meipsum cū medulla intimi amoris. intus em̄ mihi charitas ē nō in supficie. Cum incenso. i. cū orōne. Arietū. i. cum apostolis q̄ sunt duces gregis ⁊ maxime orant deuotissime pro grege. Aliud altare legitur fuisse in tēplo in quo imolabant̄ aīalia: quod erat in atrio. per quod significat̄ sacrificiū bone actionis: sicut est maceratio ⁊ castigatio carnis: ieiunia: vigilie: genuflexiones: ⁊ alia sancta exercitia. de qb⁹ dr̄ ad Ro. xij. Obsecro itaq̧ fratres per miāz dei: vt exhibeatis corpora vestra hostiā viuentē sanctā deo placentē. Corpa vestra. glo. nō em̄ mentes sed etiam corpora licet caro repugnet. Offeratis hostiam in mortificatione carnaliū desideriorū. Uiuentē per bona opera. Sanctā. s. in deo firmā. Deo placentē: vt bona intentōe faciatis.

Capitulū xxxvi. de rōibus ppter quas ecclesia dicat̄ Mulier Amica ⁊ Colūba Perfecta Decor ⁊ Filia.

Cap. XXXV Ecclia dr̄ mulier

P

Reterea ecclesia Mulier legit̄ noīata. ⁊ hoc rōe duplici. Primo rōe aptitudinis ad fecūditatē. Prouer. vlt. Mulierē fortē quis inueniet. glo. interlin. i. ecclesiam filios dei generantē. Itē alia glo. Mulier fortis sancta ecclesia est. Mulier: qr ex aq̄ et spūsācto deo filios spirituales gignit. Fortis qr cuncta aduersa vel psp̄era seculi pro dei amore cōtemnit. De qua ecclia Joh. in Apoc. ca. xij. ita loq̄tur. Signū magnū apparuit i celo: mulier amicta sole ⁊ luna sub pedib⁹ ei⁹ ⁊ i capite ei⁹ corona stellarū. xij. ⁊ in vtero hn̄s ⁊ clamat parturiēs ⁊ cruciat̄ vt pariat. Mulier. i. ecclia. Amicta sole. i. solis ꝓtectiōe munita siue a sole illuīata. vnde glo. Amicta sole induit xp̄m qui eam illuminauit. Luna sub pedibus eius qr p̄sentis vite prospera despicit ⁊ aduersa dei ꝓtectione munita equanimiter tolerat. In capite eius corona. xij. stellarum dicitur fuisse: qr primitiuā ecclesiā. xij. apostoli velut stelle iuxta glo. in huius mundi nocte lucētes adornauerunt: quia spiritusancto disponente nec plures nec pauciores sunt electi: qr duodenarius numerus pfect⁹ est. Hui⁹ perfectio arithmeticis ⁊ diuinis rōnibus cōprobat̄. In vtero habens ⁊ clamat parturiens ⁊ cruciat̄ vt pariat: qḋ eo dr̄ iuxta glo. quia cupit alios generare. Secūda ratio quare sancta ecclia mulier nūcupata legit̄: est ppter similitudinē formationis sue cū prima muliere. De formatiōe autē prime mulieris ita Gen. ij. c. scriptū legimus. Edificauit dn̄s deus costā quā tulerat de adā in mulierē. qḋ verbū pertractans beatus Aug. sup pš. sic dicit. Quādo dormiuit in cruce xp̄s signū gestabat imo implebat qḋ significatū erat in adam. quia cū dormiret adā costa illi detracta est ⁊ eua facta: ⁊ dn̄s cū dormiret in cruce lancea latus eius pcussum est ⁊ sacramēta fluxerunt vnde facta est ecclia. Et ad idē est glo. Gen. ij. ⁊ ad Eph. iiij. ⁊ beatus Amb. sup Luc. li. ij. Mater ergo viuentiū est ecclia: quā edificauit deus ip̄o summo angulari lapide xp̄o iesu in quo oīs structura cōpaginata crescit in templū. Ueniat ergo de⁹ edificet mulierē illā adiutricē quidē ade hāc vero xp̄i: nō qr xp̄s adiumentū requirit: sed qr nos querim⁹ ⁊ desideram⁹ ad xp̄i grām per ecclesiā puenire: ⁊ nunc edificat̄: ⁊ nūc format̄: ⁊ nūc mulier figurat̄: ⁊ nūc creat̄: ⁊ ido nouo verbo vsa est scriptura qr supedificamur sup fundamentū aplox. xij. ⁊ pphetarū ⁊ nūc domus spūalis consurgit in sacerdotium sanctū. Ueni dn̄e deus edifica mulierē istā: edifica ciuitatē: veniet ⁊ puer tuus: tibi em̄ credo dicēti. ipse edificabit ciuitatem mihi: ecce mulier omniū mater: ecce dom⁹ spūalis: ecce ciuitas que viuit in eternū qr mori nescit. ipa est ciuitas que nūc videt̄ in terris sed rapiet̄ in eternum supra helyam. Helyas em̄ vnus fuit sed transferet̄ supra enoch cui⁹ mors nō inuenit̄.

Amica dei

Ceterū ecclia legit̄ amica dei noīata: ⁊ hoc ppter singularitatē affect⁹ quo ip̄am eccliam xp̄us cōplectit̄ vn̄ Cant. iiij. dr̄. Ecce pulchra es amica mea. Itē ibidē. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō est in te. De amoris vero magnitudine quo de⁹ ip̄am eccliam diligit dicit̄ Zach. i. Zelatus sum hierlm zelo magno. Et apls ad Eph. v. inq̄t. Diligite vxores vestras sicut xp̄s dilexit eccliam ⁊ tradidit semetip̄m p ea vt illā sanctificaret. glo. iusticia bone vite. plane maiorē dilectionē hac nemo habz vt animā suā ponat quis p amicis suis. Joh. xv. De hac magnitudine amoris xp̄i ad ecclesiam dicit Criso. Charior est ecclia deo q̄ celū nō em̄ ecclia ppter celū sed ppter eccliam ce

lum est. Et Bern. sup Cant. Deniq; nõ ꝑpter animã vnã sed ꝑpter multas in vnã ecclesiã colligendas: in vnicã astringentes sponsam deus tam multa ⁊ fecit ⁊ pertulit ⁊ operatus est salutẽ in medio terre. Charissima illa est vna vni non adherens alteri sponso; quid ista nõ audeat apud tam ambitiosuz amatorem? quid nõ ab illo speret qui se quesiuit e celo: vocauit a finib⁹ terre nec modo quesiuit sed acq̃siuit: adde ⁊ de modo acq̃sitionis in sanguine acquisitoris.

Columba Itẽ ecclia legit noiata colũba Cant. v. Amica mea colũba mea. Item Cãt. vi. Una est columba mea. ⁊ hoc q: spũssancti donis ẽ singulariter illustrata. De cui⁹ columbe decore dr in ps. lxvij. Penne colũbe deargentate ⁊ posteriora ei⁹ in pallore auri. Pẽne eius sũt doctores ecclie vt dicit glo. per quos exaltat ecclia ⁊ supuolat ad alta quoꝝ predicatione in celũ fertur gloria ecclie. *nota [illegible]* Dicuntur autẽ pẽne ecclie deargẽtate: q: est diuinis eloquijs erudita. per argentũ em̃ diuinũ eloquiũ designat. sm illud ps. xi. Eloquia dñi eloquia casta. i. sine corruptione aliqua: argentũ igne examinatũ. glo. Argento aũt cõparat diuinũ eloquiũ: q: sicut inter omnia metalla nihil est qd̾ dulci⁹ tinniat argento: ita inter omia eloquia sermo diuin⁹ dulci⁹ insonat menti. Posteriora hui⁹ columbe dici possunt vltima tẽpora ecclie: que erunt in resurrectõe cõmuni q̃ in specie auri splendebũt immo incõparabiliter supra aurũ. sm illud Math. xiij. Fulgebũt iusti sicut sol in regno patris eoꝝ.

Unitas ecclesie. Uerũ licet in superiorib⁹ circa. c. vi. plura dixerim de vnitate ecclesie: nõ est inutile aliqua in hoc loco de vnitate ecclie addere: maxime q: dehinc illa specialis capit auctoritas: cũ dr. Una ẽ columba mea. Est ergo notandũ q̃ colũba. i. ecclesia dicit vna multipliciter. Est em̃ vna tanq̃ vnũ ouile sub vno pastore. Ioh. x. Fiat vnum ouile ⁊ vnus pastor. Et Osee. vij. Pastor erit vnus omniũ eoꝝ. Itẽ est vna tanq̃ vna dom⁹ sub vno patrefamilias. Exo. xij. In vna domo comedet: nec efferetis de carnib⁹ ei⁹ foras. dr de agno paschali qd̾ btũs Grego. de ecclia exponit dicẽs in c. Quia. xxiiij. q. i. In vna nãq; domo comedit: q: in vna catholica ecclia vera hostia redẽptiõis imolat. Itẽ est vna tãq̃ vna ciuitas sub vno pncipe. Esa. xix. Ciuitas solis vocabit vna. Itẽ vna tanq̃ vnũ regnuz sub vno rege. Ezech. xxxvij. Rex vn⁹ erit oib⁹ imperans. Itẽ vna tanq̃ vna nauis sub vno gubernatore siue rectore. qd̾ significatũ ẽ Luce. v. vbi dr q̃ xp̃s ascẽdit in vnã nauim q̃ erat symonis. i. in eccliam: cui⁹ cura ⁊ gubernatio commissa est symoni petro tanq̃ xp̃i vicario. Math. xvi. Tibi dabo claues regni celorum. Itẽ soli petro dictũ est. Duc in altum. Luc. v. ⁊ inducit Amb. in ca. nõ turbat. xxiiij. q. i. Item est vna tanq̃ vna vxor vni⁹ viri. ij. ad Cor. xi. Despondi em̃ vos vni viro virginẽ castã exhibere xp̃o. glo. Despondi vos annulo fidei. non multis: sed vni. nõ adultero: sed viro legitimo scz xp̃o vero sponso. Preterea notandũ q̃ columba. i. ecclia dr vna p nature ⁊ vite ꝯformitatẽ. ad Roma. xij. sicut in vno corpore multa membra habem⁹: ita multi vnũ corp⁹ sumus. Secũdo per vnã spirituũ siue animoꝝ vnitatem. vnde in pconiũ pmitiue ecclie dr Act. iiij. Erat eis cor vnũ ⁊ aia vna in dño: a sensu scz ⁊ eadem volũtate nõ dissonans fide socia amoris ac sententie vnanimitate perfecta. de qua grẽ cõformitate paulus gentiũ doctor ita corinthios exhortat dicens. Sitis aũt pfecti in eodẽ sensu ⁊ in eadẽ scientia. glo. in eadem voluntate ⁊ eadẽ intelligentia: velut exponit Hilari⁹ in eadẽ sentẽtia. i. ad Cor. i. Et simili exhortatiõe idẽ apls ad Phil. vtens idẽ dicit Implete gaudiũ meuz vt idẽ sapiatis. glo. nõ diuersa. Eandẽ charitatem habentes. glo. ad oẽs. Unanimes. glo. vni⁹ volũtatis. Idipsum sentientes. glo. vt mala cuiuscũq; sine omniũ. Phil. ij. Tertio dr vna ꝑpter vni⁹ hereditat siue premij participationẽ. ps. Unam petij a dño hãc requirã vt inhabitẽ in domo dñi oib⁹ diebus vite mee. ps. xxvi. ⁊ Luce. x. dr. Porro vnum est necessariũ glo. deo iugiter inherere.

Ecclia est pfecta Item ecclia appellata est pfecta iuxta illud Cant. vi. Una est pfecta mea. hoc est: q: vt dicit glo. omib⁹ virtutib⁹ pficit. Merito plane sancta vniuersalis ecclia singulariter pfecta nominat qm̃ ipsa pre omib⁹ alijs incõparabiliter pfectior est. vñ de ea dr Prouer. vlti. Multe filie congregauerunt diuitias tu supgressa es vniuersas. ita vt btũs Bern. in sermone. lxix. sup Cant. dicat. Nec prerogatiuas oẽs vnius catholice multitudinis ob quã oia fiunt vna psona de multitudine arrogabit sibi q̃talib; emineat sanctitate.

Soror xpi Item ecclia legit nominata soror xp̃i. vnde Cant. v. Ueni in hortum meum soror mea. Item. Aperi mihi soror mea. Nominat autẽ sancta ecclia soror xp̃i duplici de causa. Primo ꝑpter cõformitatẽ multã q̃ est inter xp̃m ⁊ eccliaz. Est em̃ soror xp̃i in carne p cõformitatẽ in natura. de qua Cant. viij. dicit. Ubi ecclia magno cũ desiderio incarnationẽ filij dei postulãs p quã soror sua cõformitate nature efficeret ait. Quis mihi det te fratrẽ meũ sugẽtẽ vbera matris mee. Est soror xp̃i in spũ p participatõnẽ grẽ siue cõformitatem volũtatis. Math. xij. Qui fecerit voluntatẽ

patris mei hic meus frater ⁊ soror mea est. Secundo dicit ecclia xpi soror eius p participationē vnius patris celestis hereditatis. ad Romanos. viij. Si filij ⁊ heredes: heredes quidem dei: coheredes aūt xpi. glo. in quo ⁊ cū quo beati erimus. Et super illud. Vulnerasti cor meum soror mea. dicit glo. coheres. Ceterū etiā

Filia dei

ecclia legit nosara filia. fm illō Cant. vij. Q pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia pncipis. glo. i. dei. Et ps. xliiij. dr. Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina aurē tuā. Dicit autē ecclia filia dei p grām. s. adoptōis. fm illud Joh. i. Dedit illis potestatē filios dei fieri: his q credūt in noīe ei⁹. vbi glo. dic. Mirabilis ptās vt q filij dyaboli erant filij dei ⁊ fratres xpi per eum liberati dicantur.

Capitulum xxxvij. quare etiam dicatur sponsa: et de tempore desponsationis eius.

Cap. XXXVII
Sponsa xpi.

Amplius etiā ecclesia sponsa xpi legit appellata vnde Cant. iiij. Veni de libano sponsa mea coronaberis. ⁊ Canticoꝝ. v. Veni in hortū meū soror mea sponsa mea. Dicit autē sponsa ipa ecclia: q: xpo indissolubili mutui amoris vinculo copulata. De quo amore mutuo ipa sponsa ita Cant. vij. loquitur. Ego dilecto meo: ⁊ ad me conuersio eius. Sup quo verbo Bern. in fmone. lxix. sup Cāti. pulchre ita dicit. Quid sponsa nisi ꝯgregatio iustoꝝ. qd ipsa nisi gn̄atio q̄rentiū dn̄m: q̄rentiū faciem sponsi. nō em̄ ille intēdit huic: ⁊ nō ista illi. ppt hoc vtrūq ponit. ⁊ ego illi. ⁊ ille mihi. Jlle mihi q: benignus ⁊ mīsicors est. Ego illi: q: nō sum ingrata. Jlle mihi grām ex gra. Ego illi grām p gra. Jlle mee liberationi ego illius honori. Jlle saluti mee: ego illius voluntati. Jlle mihi ⁊ nō alteri: q: vna sum colūba eius. ego illi ⁊ nō alteri. nec em̄ audio vocē alioꝝ: nec em̄ acq̄esco dicētib⁹ mihi. ecce hic ē xps ecce illic est. hec Bern. Preterea hāc sanctam spōsā apte ac pulchre btūs Joh. describit Apoc. xxi. ita dicēs. Vidi ciuitatē sanctā hierlm descēdentē de celo a deo paratā sicut spōsam ornatā viro suo. Et sequit. Audiui vocem magnā de throno dicētē. ecce tabernaculum dei cū hoīb⁹ ⁊ habitabit cū eis. Quē v̄bū tractans btūs Bern. sup Cant. sic ait. Ad qd credo vt sibi acq̄rat spōsam de hoībus: nuntios. ad spōsam veniebat ⁊ absq sponsa nō veniebat: querebat spōsam ⁊ spōsa cū ipso erat. An due erant: ab sit. vna em̄ ait colūba mea: sed sicut de diuersis oīū gregibus vnū facere voluit vt sit vnū ouile ⁊ vnus pastor: ita cū haberet spōsam inherentē sibi a pncipio multitudinē angeloꝝ: placuit ei ⁊ de hoīb⁹ cōuocare ecclīam atq vnire illi q de celo est vt sit vna sponsa ⁊ vnus spōsus. De desponsatiōe

Desponsatio ecclesie.

vero eius dr̄ Osee. ij. Desponsabo te mihi in sempiternū ⁊ sponsabo te mihi in iusticia ⁊ iudicio: ⁊ mīsicordia ⁊ miseratōnib⁹. ⁊ spōsabo te in fide. ⁊ scias q: ego dn̄s. vbi dicit glo. Ter ponit sponsabo te. Primo em̄ despondit eam sibi in abrahā: cui ait Gen̄. xvij. Tu custodies ergo pactū meū ⁊ semen tuū post te in generationib⁹ suis. hoc est pactū meū qd obseruabitis int̄ me ⁊ vos: ⁊ semē tuū post te: circūcidet ex vobis oē gen⁹ masculinū: ⁊ circūcidet carnem pputij: vt sit signū federis int̄ me ⁊ vos glo. interli. in testimoniū scʒ vt ego dn̄s vester deus ⁊ vos ppl's me⁹ a gentib⁹ diuisus. Secūdo despōsata fuit sub moyse in mōte synai in datione legis. vn̄ glo. s. Osee. ij. ita subiungit. Secūdo despōdit eā in mōte synai dans ei p spōsalib⁹ legis iusticiā ⁊ iudiciū ⁊ mīsicordiā. Unde Exo. xix. dr̄. Descēdit de⁹ sup montē synai ⁊ vocauit moysen in cacumine ei⁹. Et. j. Locutusq ē dn̄s cūctos fmōes hos. Ego em̄ sum dn̄s deus tuus q eduxi te de terra egypti de domo fuitutꝭ: nō habebis deos alienos p̄ter me ⁊c. glo. i. alij dij nō erūt tibi preter me. Tertio vt dic̄ glo. loco supradicto fuit despōsata in aduentu filij dei qd est in fide trinitatꝭ: in q fide statim credētes sciūt q: ille est deus.

Capitulū. xxxviij. in quo ponit solutio cuiusdā difficultatis circa ea q dicta sūt de tpe despōsationis ecclie.

Ca. XXXVIII

Oritur autem hic questio q nō parū pulsare potest animos min⁹ doctos: q: cū ante abraham ecclia fuerit semp deo vinculo dilectionis cōiuncta vt sup: cū de antiq̄tate ecclesie tetigim⁹. huiusq amoris copula qua ī vno spū aīa deo ꝯiungit ꝯstituat spūale matrimoniū. Dicit nāq Bern. sup Cant. Conformitas dilectōis maritat aīam verbo: si pfecte diligit nupsit. Mirū est ⁊ q̄stione dignū quō dictum sit q sub abraham pmo ecclia deo sit despōsa-

Desponsatio ecclesie duplex

ta. Pro cui⁹ difficultatꝭ solutione notandū q dupliciꝭ loqui possumus de desponsatōne ecclesie. Uno modo vt importat simplicē copulam dilectōis cū deo. ⁊ sic dicendū videt q cū semp in ecclesia fuerint aliqui iusti deo semp electi q̄diu ecclia fuit: sponsa dei fuisse dicenda est. vnde Orige. sup Cant. dicit. Nō em̄ tu mihi ex aduētu saluatoris sponsam dici aut ecclesiā putes: sed ab initio hūani generis. Secundo loqui possum⁹ de despōsatōe put dicit cōsensum aut pactionē cōiugalē per verba de presenti: aut signa certa expressum. Ut autem

videre originale
beati bernardi

magister senten. in. iiij. di. xxvij. ponit: causa ef
ficiēs matrimonij est cōsensus. nō qlibet: s; p
verba aut certa signa expressus. Ut autē tale
pactū fuerit inter sponsum xp̄m ⁊ sponsaz ec
clesiā egregiꝰ testis ē sanctꝰ ꝓpha Ezech. xvi.
ca. ita di. Juraui tibi ⁊ ingressus sum pactū te
cum ait dn̄s deꝰ ⁊ facta es mihi. s. sponsa. Et
isto modo accipiendo despōsatione: recte di-
ctū est ꝙ sub Abraham in circumcisione eccl'ia
deo primo despōsata sit: ibi em̄ legit expressa
quedam pactio facta inter deū ⁊ populum fi-
delez: ⁊ expresso signo sensibili populꝰ fidelis
ab infideli est primo separatꝰ. Unde ait dn̄s
ad Abraham Gen̄. xvij. Statuā pactū meum
inter me ⁊ te ⁊ inter semen tuū post te in gene
rationibꝰ suis federe sempiterno: vt sim deus
tuus ⁊ seminis tui post te. Et infra dicit dn̄s
ad Abraham. Et tu custodies ergo pactū me
um ⁊ semen tuū post te in generationibꝰ suis.
hoc est pactū meū quod obseruabitis iter me
⁊ vos ⁊ semen tuū post te. Circūcidetur ex vo
bis omne masculinū: ⁊ circūcidetis carnē pre
putij vt sit in signū federis iter me ⁊ vos. glo.
interli. in testimoniū. s. ꝙ ego sum vester deus
⁊ vos populꝰ meus a gentibus diuisus. Pre-
terea eadē rōne recte scdo dr̄ desponsata sub
Moyse in datione legis. tunc em̄ populꝰ fide
lis expresso pacto se astrixit ad deo seruiendū
parendūq; preceptis legis illius. vnde Exod.
xxiiij. Legente moyse volumen legis audiēte
populo. Respōdit populꝰ. Oia que locutꝰ est
dn̄s faciemus ⁊ erimus obedientes. Ille vero
sumptū sanguinē respersit in populum: ⁊ ait.
Hic est sanguis federis qđ pepigit dn̄s nobis
cum sup cunctis sermonibus istis. Preterea
eadē rōne merito ecclesia tertio dr̄ despōsata
in aduentu filij dei in carnē: in quo fidei lumē
amplius refulsit. Un̄ in die Epiphanie in quo
stella noui sideris Magos gentiū primitias
ad xp̄z perduxisse legitur ⁊ sacri baptismatis
institutio cōmemorat: per qđ quis corpori xp̄i
quod est ecclesia incorpatur sic cantat a fide-
libus. Hodie celesti sponso iuncta est eccl'ia.

Nuptie ecclesie cum xp̄o

De nuptijs aūt huiꝰ sponse cū xp̄o dr̄ Mat.
xxij. Simile est regnū celoꝝ homini regi q̄ fe-
cit nuptias filio suo. vbi glo. iterlin. dic. Qui
per incarnationis mysteriuz ecclesiā filio suo
copulauit. Tunc em̄ vt dicit beatꝰ Grego. in
homelia. Deus pater deo filio suo nuptias fe
cit: qn̄ hunc in vtero virginis humane nature
coniunxit. qn̄ deum ante secula fieri voluit ho
minē in fine seculoꝝ. Et. j. Uterus autem ge-
nitricis virginis huius sponsi thalamus fuit.
Unde et ps̄. dicit. In sole posuit tabernacu-
lum suum ⁊ ipse tanꝗ sponsus procedens de

Psal. xviij.

thalamo suo. Tanꝗ sponsus quippe de thala
mo suo ꝓcessit: qr ad cōiungendā sibi eccl'iam
incarnatꝰ deus de incorrupto vtero virginis
exiuit. hec Grego. Preterea de huius sponse
nuptijs Apoc̄. xix. loquit. Gaudeamꝰ ⁊ exulte
mus ⁊ demus gloriam ei: qm̄ venerūt nuptie
agni ⁊ vxor eiꝰ preparauit se. glo. Nuptie. i. iū-
cta est eccl'ia xp̄o ⁊ cōueniēs fuit vt coniunge
retur: qr ip̄a eccl'ia fecit se idoneā vt reciperet
Ubi cōsiderandū ꝙ harū nuptiarū sponsalia
cōtracta fuerūt in ꝓphetarū spōsione. pfectū
matrimoniū fuit p verba de p̄senti mutua col
locutione marie ⁊ angeli. vbi virgo gloriosa
cōsensum p̄bens ait. Ecce ancilla dn̄i fiat mi-
hi s̄m verbū tuū. Luc̄. i. Matrimoniū vero cō
summatū fuit in carnis ⁊ verbi vnione. Un̄
Aug. sup titulū ps̄. xliiij. dicit. Cōiunctio nu-
ptialis: verbū ⁊ caro. huiꝰ cōiunctōnis thala-
mus: est virginis vterus. Fecundat cōiunx in
xp̄i passione: qr de latere xp̄i fluxit sanguis ⁊
aqua: q̄bus significabant sacramēta p que fe-
cundat eccl'ia. Solēnitas harū nuptiaruz in-
choata fuit in ascēsione dn̄i. Un̄ ad Eph̄. iiij.
Ascendēs xp̄us in altū captiuā duxit captiui
tatē: dedit dona hominibus. qr btūs Aug. li. de
symbo. ita ait. Exulta sponsa eccl'ia qr nisi in
xp̄o ista fuissent tu formata non esses. venditꝰ
redemit te. occisus dilexit te. ⁊ qr te plurimuz
dilexit mori voluit. O magnū sacramētū hu-
ius cōiugij. O ꝗ magnū mysteriū huiꝰ sponsi
⁊ sponse ⁊ nō explicabit huiusmodi digne hu
manis verbis. de sponso sponsa nascit: ⁊ vt na
scitur statim illi ꝯiungit. ⁊ tunc sponsa nubit
qn̄ sponsus morit: ⁊ tunc ille sponse cōiungit
qn̄ a mortalibꝰ separat: qn̄ ille sup celos exal-
tatur tūc ista in om̄i terra fecūdat. hec Aug.

Capitulū. xxxix. de donarijs ⁊ muneribꝰ quibꝰ xp̄s
spōsam suā eccl'iam decorauit singulari etiā pre āgelis

Cap. XXXIX Eccl'ie donatōes

Cum aūt aposto
lus de matrimonio primoꝝ paren
tum ad Eph̄. v. loquēs subiunxe-
rit. Sacramētū hoc magnū est in
xp̄o ⁊ eccl'ia. aperte designauit matrimoniuz
carnale figurā esse sp̄ualis matrimonij xp̄i ⁊
eccl'ie. quare cū in carnali matrimonio solitū
sit vt sponsus spōse dotes ⁊ munera donet ad
ornatū sponse ⁊ solatiū matrimonij. s̄m illud
Gen̄. xxxiiij. vbi sichem ait iacob ⁊ filijs eius.
Augete dotē ⁊ munera postulate. non dubiū
quin sublimis ac nobilissimus ille sponsus. s.
xp̄s pro sua magnificentia in sponsalibꝰ istis
largitus fuerit spōse sue amplissima donaria
quibus illam subarrauit ac preciosissima in il
lius decorē contulerit ornamēta, sicut habet

Ezech. xvi. vbi dicit sponsus ipe ad ecclesiam.
Iuraui tibi et ingressus sum pactū tecū. Ecce
pactio cōtracti matrimonij. Et facta es mihi
scz sponsa. Et sequit. Et laui te. s. aqua baptis
mi. ad Eph. v. Mundans eā lauacro aque vi
te. Mūdaui sanguinē tuū ex te: dū te a vitio
rum sordib' expiaui. Apoc. i. Dilexit nos et la
uit nos in sanguine suo: et vnxit te oleo. s. speci
alis grē. Unxit te deus oleo leticie. ps. xliiij. et
ij. Cor. i. inqt. Qui aūt cōfirmat nos nobiscū
est in xpo: et q vnxit nos deus. Vestiui te disco
lorib' illa scz varietate virtutū. de qua aplus
ad Col. ij. scribit dicēs. Induite vos sicut ele
cti dei sancti dilecti viscera miscordie. beni
gnitatē: hūilitatē: modestiā: patiētiā et cetera
q sequunt. Et calciaui te iacincto. i. adornaui
sanctos tuos sctā et celesti intētiōe: quā iacin
ctus designat. Cinxi te bysso. i. continētie cin
gulo. Et indui te subtilib'. i. ornamentis spiri
tualib' pluribus et multiplicib'. Sequuntur
alia plurima in textu p que maxima munera
gratiarū et ornamēta virtutū designant: qb'
xps spōsam suā ecclesiam magnificētissime do
tauit. verū cū Prouer vlti. dicat. Et byssus et
purpura indumentū eius. s. spōse: nō tm deco
re virtutū qui p byssum accipit sed etiā prero
gatiua priuilegiate et gloriose auctoritatis que
per purpurā: qua vestis regia intelligit: spon
sa ipa ecclesia est a xpo magnificentissime subli
mata. Habuit siquidē xps in sua psona priule

Xpi prerogatiue

gia quedā dignitate et auctoritate clarissima:
que sponse sue ecclesie ex hoibus assumpte suo
modo cōmunia fecit: que etiā angelis ipis nō
indulsit. Ipe em est verus sacerdos: bon' pa
stor: dulcis mediator: equus iudex: singularis
medicus: inexpugnabilis ostiarius: vnigeni
tus fili'. sicut ipse solus oia hec habet: ita soli
ecclesie in suis sacerdotib' et platis illa dereli
quit: vt nec ipis angelicis spiritib' sint indul

Xpus fuit sacerdos verus.

ta. Xps in pmis verus sacerdos fuit. sm illud
Tu es sacerdos in eternū sm ordinē melchise
dech. ps. cix. qui pridie q pateret accipiēs pa
nem in manib' suis: ipsumq diuinitatis sue po
testate in corpus suū cōuertēs discipulis suis
tradidit dicēs. Accipite et manducate ex hoc
oēs: hoc est corpus meū. Math. xxvi. vbi reue
ra vnus et idē fuit et cibās et cibus: et munerās
et mun'. offerens et oblatū. vt ait Hiero. et ha
betur in ca. Nec moyses. de cōse. di. ij. Et anti
quorum versus ē. Rex sedet in cena turba cinct'
duodena. Se tenet in manib' se cibat ipse ci
bus. vbi idem fuit sacerdos et sacrificiū. extra
de sum. tri. et fide catho. Hanc admirandā cō
secrandi potestatē angelis nō pcessit sed spō
se sue ecclesie donauit sacerdotib': qbus in apo
stolis ait. Hoc facite in meā cōmemorationē.
Luce. xxij. Presbyteris nāq solū datū est tam
admirabile sacramētū cōficere ceterisq mini
strare fidelib'. in ca. Perlectis. di. xxv. Vn in
ca. Cleros. di. xxi. Sacerdos dict' est: q: conse
crat et sanctificat. hoc tn admirandū mysteri
um sacerdos nō alia potestate adimplet: non
alterius q ipsius iesu xpi sermone peragit. vt
Ambro. in li. de sacramentis dicit. et habet in. c.
Panis. de cōse. di. ij. Preterea secūdo xps est

Pastor bonus

bonus pastor: q nō solū doctrine pabulo et exē
plo sanctitatis oues suas pauit sed p eis aiam
suā posuit. Ioh. x. Pastoralē hāc curā hanc re
gis auctoritatē spōse sue ecclesie prelatis cōmisit
quos operis sui vicarios eidē contulit preesse
pastores. Vn btō petro xps toti' dñici gregis
curā cōmittēs et in eo suis successorib' ait. Pa
sce agnos meos. Ioh. vlti. Hāc pfecto pasto
ralē dignitatē angelis nō donauit q ab huma
na cōuersatiōe semoti sunt. Ministri siqdem
bene sunt dicēte aplo ad Heb. i. Oēs sunt ad
ministratores spūs. nō autē pastores. Ceterū

Mediator optimus.

ipe xps dulcis optimusq mediator ē. ij. Thi. i.
Unus mediator dei et hoim hō xps iesus: qui
int nos et deū pacē fecit: recōciliās ima sūmis
vn sequit. Qui dedit redēptionē seipm p mul
tis. et ad Rom. v. dicit apls. Cum inimici esse
mus deo recōciliati sum' p mortē filij ei'. Hu
ius officij dignitatē spōse sue sacerdotib' xps
indulsit: q p penitētie sacm p pciosuz altaris
sacrificiū: perq gratas deo pces tanq medij
arbitri int deū et hoies ministeriū pagunt me
diatoris: omipotēti deo q offens' fuerat petō
res recōciliādo. Vn Leo papa vt habet de pe
niten. di. i. c. Multiplex. hoc idē pbat dicēs.
Mediator dei et hoim hō xps iesus hanc ppo
sitis ecclesie tradidit potestatē: vt pfitētib' pe
nitentie satisfactionē darēt. et eadē satisfactio
ne purgatos ad cōmunionē sacramētorum p ia
nuā recōciliatōis admitterent. Vn et moyses
Deut. v. inqt. Ego sequester et medi' sum int
deū et vos. Angelis aūt hui' officij auctoritas
pcessa nō est: q: huiusmodi sacramētalis recō
ciliatio non p angelos: sed p ora sacerdotū ex
pletur. vn illis nō dictū est sed hoib' quorum re
miseritis pctā remittunt eis. et Amb. vt habet
de peni. di. i. c. Verbū. hoc idem pbat dicens.
Hoc ius solis sacerdotib' est pmissum. glo. su
per illō. ij. Thi. i. Unus mediator est et c. dicit.
Boni angeli inter miseros mortales et beatā

Iudex equus

immortalitatē medij esse nō possunt. Ampli
us est equus iudex: q sedet sup thronos et iudi
cat eqtatē. Ioh. v. Omne iudiciū dedit pat fi
lio. Hanc iudiciariā potestatē ipe xps sponse
sue ecclesie cōtulit in prelatis: qui tanq vicarij

ipsius iesu xp̄i iudicij nomen obtinēt in eccle-
sia. vnde Math. xviij. Si peccauerit in te fra
ter tuus. sequit. Si te nō audierit dic ecclesie.
glo. i. his qui presunt ecclesie. Cuius throni ci
uitas et principatus maxime resplendet in apo
stolica sede. Vn̄ petro ip̄e dn̄s iesus xp̄us ait.
Tibi dabo claues regni celorū. vbi glo. dicit.
Vide quātā potestatē habet petra super quā
edificat ecclesia vt etiā iudicia eius maneāt
firma quasi deo iudicāte per eam. Hec nō est
data angelis: administratores quidē sunt: nō
iudices. qd̄ ex illo loco euāgelij satis apte col-
ligitur. vbi dr̄. Potestatē dedit ei. i. filio iudi-
ciū facere: qr̄ filius hois est. Cū ergo angeli non
nobiscū cōmunicēt in hūana natura manife-
stum est illis nō conuenire respectu hoim aucto
ritatē habere iudicij. Itē xp̄us dr̄ medicus sin
gularis: qr̄ solo verbo restaurat vniuersa. virt9
eni ex illo exibat et sanabat oēs. Luc. vi. Hanc
medendi facultatē xp̄s sponse sue ecclie mini
stris cōmunicauit q̄ per sacramentorū exhibi-
tionē q̄ vasa medicinalia sunt in q̄bus diuina
virtus secretius salutē operat. vt dicit Augu.
languores ac morbos curat animarū. Hāc po
testatē angelis nō indulsit. qr̄ vt ait Criso. in
li. de laudib9 pauli. Hominib9 nō angelis p̄di
catio et administratio sacramentorū cōmissa ē
Cuius duplex rō a scō Tho. in. iiij. sentē. dist. v.
talis assignat. Primo qr̄ angeli nō conueniūt
sicut hoies cū verbo incarnato a quo sacramē
ta fluxerunt in natura assumpta: nec etiā cū sa
cramentis in q̄bus est spūalis virtus in corpo
reis elementis sicut hoies ex natura spūali et
sensibili cōpositi sūt. Secūdo qr̄ ad necessita-
tem baptismi et aliorū sacramētorū ptās eis cō
cessa nō valeret: cū nō sint in prōptu hoib9 vt
eorū ministeriū facile haberet. Demū xp̄s dr̄
inexpugnabilis ostiarius. Ip̄e siqdē ē q aperit
et nemo claudit: et claudit et nemo aperit. Apo
cal. iij. Hāc dignitatē contulit ecclie sue pasto-
ribus suis. q̄b9 ait. Quecūq3 ligaueritis sup terrā
erūt ligata et in celis: et q̄cunq3 solueritis sup ter
ram erūt soluta et in celis. vt Math. xvi. vn̄
beatus petrus apl̄s quia pre ceteris clauium
potestate donatus est: claicularius regni celo
rum depingit et appellat. Vn̄ btūs Augu. in
quodā sermone aplorū petri et pauli ita dicit.
O inestimabilis et immēsa potestas hoiem in
terra positū tenere celū. Ecce nūc ad nutū pe
tri diuini regni claustra patescunt. Accepit
eni a xp̄o claues regni celorū vt solutis vincu
lis peccatorū aperiret credētib9 regna celorū.
Et. i. Ipse xp̄s credentib9 factus est via. posu
it ad vicē suā in seculo celestis regni clauicu-
larū petrū: ne difficilem sibi ad celum quispi-

Medicus singu
laris.

Ostiarius inex-
pugnabilis.

am existimaret accessum. hec Aug. Itē xp̄s
est vnigenitus dei filius ad quē vox patris into-
nuit. Hic ē filius meus dilectus in quo mihi bn̄ cō-
placui. Math. iij. Et ps̄. cix. dicit. In splēdo-
rib9 sanctorū ante luciferū. i. ante oēm creatu
rā genui te. glo. Ex occulta et secreta substātia
mea genui te ineffabiliter. Hāc aūt filijs eccle-
sie tribuit ptātem. Joh. i. Dedit eis ptātem fi
lios dei fieri his qui credunt in noie eius. glo.
Mirabilis ptās: vt qui filij diaboli erant filij
dei: et fratres xp̄i per eū liberati dicātur. de q
ad Gal. iiij. dicit apl̄s. Misit deus filiū suum
vt adoptionē filiorū dei reciperemus. vbi glo. di
cit. Vnicū eni filiū deus habet quē genuit de
substātia sua. nos aūt nō de suba sua genuit:
creatura eni sumus quā nō genuit sed fecit. et
ideo vt fratres xp̄i fm̄ modū nr̄m adoptionē
reciperemus dicit: vt significaret nos hoc amis
sisse in Adam ex quo mortales sumus. Hec glo.
Vnde ideo vt dr̄. iij. senten. di. x. filij adoptiui
dicimur: qr̄ cū nati fueramus filij ire: per gratiā
facti sumus filij dei. Hec plane ptās: hec gratia
data non est angelis vt. s. ex filijs ire in filios
possent redire dei. irrepabilis eni fuit casus eo
rū. Hoc eni vt inqt Damas. qd̄ hoib9 est mors
angelis est casus. nec pro eis mortuus est xp̄us
sed p hoibus q̄bus natus est. Vnde angelus ad
pastores. Annūcio vobis gaudiū magnū. na-
tus est vobis saluator mūdi. Luc. ij. Et hec de
his q̄ ecclesia xp̄i sponsa ab ipso spōso suo xp̄o
suscepit in dotem: nos dixisse sufficiat.

Ch̄s dei vnigenitus

Capitulū. xl. Qr̄ ecclia dicat cōiūx xp̄i et mr̄ fideliū.

Capitulum XL
Ecclesia est con-
iunx xp̄i.

Ceterum eccle-

sia pro amplitudine plis sue
cōiunx siue vxor xp̄i appellat
Vnde de ea ps̄. cxxvij. dicit.
Vxor tua sicut vitis abūdās
in laterib9 domus tue. Sup q̄ versu dicit Aug.
Vxor tua xp̄o dr̄: ergo vxor eius ecclia cuius nos
ipsi filij. Vbi notandū q coniunx ista xp̄i. s. eccle
sia p sua amplissima dignitate in multis cōiu
gibus memoria dignis in sacra scriptura figu
rata monstratur. Figurata quippe fuit primo
in Eua cōiuge primi parentis Ade. Vnde ad
Ephe. v. doctor gentiū celestiū conscius secre
torū apl̄us Paulus post cōmemorationē con
iugij Ade et Eue subiungit. Sacramentū hoc
magnū ē: ego aūt dico in xp̄o et in ecclia. Pla-
ne sicut in Eua matre viuentiū omniū figura
ta est ecclesia: que omniū fideliū mater est. vn̄
Aug. sup illud ps̄. cxxvij. Ecce hereditas dn̄i
filij et c̄. dicit. Parit ecclesia filios coniunx xp̄i:
in cuius figura Eua mater viuorū appellata
est. Secundo figurata est in coniuge Abrahe

scȝ sarra: que ꝺm ꝓmissionē cōcepit ⁊ peperit
Ysaac q̄ interp̄tat̄ risus Gen̄. xxv. Vn̄ glo. Ge
nes. xx. Abrahā xp̄m significat: sarra eccl'iam
Abraham honorat̄ ꝓpter sarre pulchritudinē
xp̄s ꝓpter eccl'iam. Unde mirabilis deus in
sanctis suis. ps̄. lxvij. Tertio figurata est con/
iunx xp̄i eccl'ia in rebecca cōiuge isaac: q̄ pul/
chra facie interp̄tat̄. Et eccl'ie d̄r Cant. ij. Fa/
cies tua decora. vn̄ glo. Greg. que ponit̄ Gen̄.
Gen̄. xxiiij. ij. sup illo verbo. Introduxit isaac eā. s. rebec/
cam: in tabernaculum: dicit. Hanc isaac in ta
bernaculū matris introduxit ⁊ vxorē accepit
q: in loco synagoge de q̄ natus est xp̄s eccl'esi
am diligit vt que cognatōe. i. predestinatōne
dilecta erat: amore cōiuncta vxor fiat. Quar/
to figurata est in cōiugib⁹ iacob. s. rachele pul
chra ⁊ lya laboriosa q̄ viro patriarchas partu
riuit. Unde glo. sup Gen̄. ca. xxix. Rachel pul
chra facie ⁊ venusto aspectu. iunior ⁊ pulchri/
or prius sterilis postea fecūda ecclesiā signifi
cat que t̄pe posterior synagoga: sancta corpo
re ⁊ spiritu est. Oculi ei⁹ decori: q: euāgeliū vi
dere meruerunt. Quinto figurata fuit in hester
que repudiata regina vasthi cōiunx facta est
assueri regis. que vt dicit̄ Hester. ij. Erat pul/
chra nimis ⁊ decora facie. vbi glo. inquit. He/
ster interp̄tat̄ abscōsa edissa mi̅sericordia. hoc ē
gentiū eccl'ia: q̄ in abscōdito cordis nutriens
castitatē fidei mi̅sericordiā ⁊ grām corā oculis
dn̄i inuenit. repudiata synagoga: que in osee
Mater fidelium vocat̄ absq; misericordia. Preterea cū vt iā
dictum est: sancta ⁊ vniuersalis eccl'ia cōiunx
xp̄i sit: nō aūt sterilis sed sicut vitis abūdans
in lateribus dom⁹ sue. ps̄. cxxvij. patet aperte
rationabilit̄ ꝙ mater sit oīum fideliuȝ. mater
oīum viuētiū in fide ⁊ charitate xp̄i. Vn̄ glo.
sup illud ps̄. lvij. Alienati sūt a vulua errauer/
runt ab vtero. glo. Uulua vel vter⁹ charitas
eccl'ie accipit̄ in q̄ cōuersi recipiunt̄ ⁊ nascun
tur dum fidei rudimenta suscipiūt ⁊ paulati/
ue nutriunt̄ donec in eis formata veritate ad
lucē generent̄. Mater ergo est eccl'ia oīum fi
lioꝝ dei. quare btūs Aug. li. de symbolo dicit.
Si q̄s absq; eccl'ia inuent⁹ fuerit alien⁹ erit a
numero filioꝝ dei: nec habebit deū patrē qui
eccl'iam noluit habere matrē. Ubi notāduȝ ꝙ
vt et glo. in h̄ loco ⁊ sup illud ps̄. cxxx. Sicut
ablactat⁹ sup matrē suā colligit̄. Sicut carna
lis mat̄ in sobole carnali q̄nq; vicissitudines
obseruat ⁊ tēpora: ita ⁊ in sp̄uali educatōe san
cta mat̄ eccl'ia eadē custodit. Primo em̄ puer
cōcipit̄. i. in vtero nascit̄. Secūdo in vtero ali
tur. Tertio in lucem emittit̄. Quarto matris
manibus gestatur ⁊ lacte nutritur vt crescat.
Quinto ablactat̄ vt ad patris mensam acce/
dat: vt sic validiori cibo alatur. Primū ergo
tempus est cōceptōis. secūdū in vtero alitio/
nis. tertiū emissionis. quartū portatōnis ⁊ la/
ctationis. q̄ntū ablactatōis: ita de illis quos
educat eccl'ia. Primo em̄ in vtero nascunt̄. i.
concipiunt̄: dum rudimētis fidei instruuntur
in cathecismo ⁊ exorcismo. Secūdo in vtero
alunt̄ dū in fidei ꝓmordijs plenius informati
proficiūt. Deinde tertio in lucē educunt̄ dum
per baptismum regenerant̄. Quarto quasi ec
clesie manib⁹ portant̄ ⁊ lacte alunt̄ donec a
lacte sancti sp̄ūs separati ad mensam patris
accedant vt valido vescantur cibo scȝ pane
angeloꝝ. in ꝓncipio erat verbum. Hinc est ꝙ
abraham nō in natiuitate isaac: nō in circūci/
sione: sed in ablactatione magnū conuiuiū di
citur fecisse. hec ibi. Quare beatus Augu. lib.
de symbo. in fine ita de eccl'ia loquit̄. Sancta
mater ecclesia in qua huius sacramenti deter
minat̄ auctoritas mater ⁊ virgo: corpore casta
prole fecūda: sp̄ōsa xp̄i pie nutrit filios quos
deo patri dignos assignare contēdit. Filij di/
ligite tantā matrē. Filij boni nolite deserere
vos continue requirentem: rependite vicem:
amate amantē: tāta est: talis est: nobilis est re
gina prole fecunda est. nō eam patiamini aut
pessimoꝝ seruoꝝ iniurijs insidijsq; macerari:
agite causas matris vestre: exquirite eius am
plissimā dignitatē. seruus malus nō insultet
dn̄e. hereticus arrianus nō insultet eccl'ie: lu/
pus est: agnoscite. hec Augu. Ubi ꝯsiderādū Mater xp̄i
venit merito in hoc loco quō eccl'ia nō solum
fidelium sed etiā ipius xp̄i: cuius sponsa ⁊ con
iunx est: mater dicat̄. Q aūtē dicat̄ mater eti
am ipe xp̄s ipa veritas testat̄: dicēs. Quicūq;
em̄ fecerit volūtatē patris mei qui in celis est
ipse meus frater ⁊ soror ⁊ mater est. Mat. xij.
Frater quidē ⁊ soror: q: geniti a deo sp̄ūaliter
a quo ego naturalit̄ genit⁹. ipse quippe vt ait
apl's. ꝓmogenitus est in multis fratrib⁹. glo.
Fratres dignatus est vocare oēs qui per ei⁹
ꝓ matū in dei grā renascūt̄. Posuit aūt vtrūq;
sexum ne feminam videretur excludere. Ma
ter vero quia in cordibus credentiū me gene/
rauit verbo ⁊ exemplo. Unde apl'us ad Gal.
iiij. ait. Filioli mei quos parturio donec forme
tur in vobis xp̄s. Ne aūt alicui videat̄ impos/
sibile qō de eccl'ia iam diximus: videlȝ ꝙ sit re/
spectu vni⁹ ⁊ eiusdē. s. xp̄i: filia: soror: coniunx
⁊ mat̄: cū in carnalib⁹ ꝯiugijs nulla huiusmo/
di exēpla reperiant̄ est ꝯsiderandū: ꝙ vt inq̄t
btūs Aug. sup ps̄. cxxvij. tractās illō v̄bū. Fi/
lij tui sic̄ nouelle oliuarū. In istis carnalib⁹ nu
ptijs ⁊ ꝯiugijs: alia vxor alij filij: in eccl'ia que
vxor ipi filij. Ad eccl'iaȝ em̄ ꝑtinēt apl'i ⁊ i mē

bris erant ecclesie. ꝙ ꝛ in coniuge ipsius erant ꝛ cōiunx erāt ꝫm ꝓportionē suā quā in membris obtinebant. Quare ergo de illis đr cū recesserit ab eis spōsus: tunc ieiunabūt filij spōsi? ergo ipsa cōiunx ꝛ ipsa filij. Mirū dico fratres mei. In verbis aūt dn̄i inuenimus quia q̄ vxor ipsa ꝛ filij. Ecclesiā em̄ ꝛ fratres ipsi⁹ esse ꝛ sorores ipsius esse ꝛ matrē ipsius esse. Nam cū ei nūciaret̄ mater eius ꝛ fratres ei⁹ stantes Respōdit dn̄s ꝛ ait. Que mihi mater aut qui fratres? Et extendit man⁹ suas sup discipulos suos ꝛ ait. Ecce mater mea ꝛ fratres mei. Fratres erant: mater quomō erant: addidit. Qui fecerit voluntatē patris mei: ipse mihi frater soror ꝛ mater est. Mater quomodo: nisi qꝛ ipse xp̄s est in christianis quos christianos ꝑ baptismū quotidie parit ecclesia. ꝙ in quibus intelligis coniugem in illis matrē in illis filios Hec Augusti.

Capitulū. xli. Ut ecclesia quāq̄ coniunx Xp̄i ꝛ mater oīm fideliū dicat̄ esse: virgo tn̄ tota esse nō desistit.

Capitu. XLI Ecclesia tota virgo est

Q Voniā fortassis aliq̄bus qui ita carnalib⁹ assuetū habēt sensum ꝛ ingeniū sensibilibus concretū vt de spūalibus non spiritualiter sed carnaliter iudicēt: videbit̄ extraneū ꝙ ecclesia ꝯiunx sit ꝛ mater innumeroꝝ filioꝝ multitudine fecundissima: ꝛ nihilominꝰ tota virgo esse dicatur: placuit nobis de hoc aliq̄d tāgere. Plane mater ecclia tota virgo est: alš nō respiceret eā illud Cāt. iiij. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nō est in te. Plura sunt scripture sctē loca que sanctā dei ecclesiā virginē attestant̄: sicut oīa illa in quib⁹ apud ꝓphetas. Virgo filia syon. virgo israel dicta est. Dr̄ etiā Mat. xxv. Sile est regnū celoꝝ decē virginibus ꝛc̄. Per has decē virgines oēs xp̄iani significantur. Due q̄ppe sunt ꝟginitates. altera corpis. altera spūs. Corporis ꝟginitas ē: vt ait Aug. lib. de nup. ꝛ ꝯcup. in carne corruptibili incorruptōis perpetua meditatio. i. ꝓpositū firmū rōis ab omni pollutione seruare corpus intactū. Vel vt dicit sup. ps̄. cxlviij. virginitas carnis est corp⁹ intactū. Virginitas ꝟo mētis ē fides incorrupta: q̄ virginitas est oīm fideliū. vn̄ Aug. sup Job. Ois ecclia ꝟgo appellata est. diuersa sūt mēbra ecclesie diuersis donis pollere videt̄ atq̄ gaudere. alij cōiugati. alie cōiugate. alij viduati vxorib⁹ vxores vltra nō querūt. alie viduate maritos vltra nō querūt alij integritatem ab ineunte etate cōseruant alie virginitatem suam deo deuouerūt. diuersa sunt munera sed oēs isti vna virgo est. Ubi est ista virginitas: nō em̄ ē in corpore. in corpore em̄ paucarū feminarū est. ꝛ si dici ꝟginitas in viris pōt: paucoꝝ viroꝝ. Feminarū sanctitas integritas etiā corporis est in ecclia ꝛ honorabilius membrū est. Alia aūt multa nō in corpore sed oīa in mente seruāt virginitatem que est ista virginitas? mētis est. Quid ē virginitas ecclie? integra fides: solida spes: sincera charitas. Itē idē Aug. ꝛ habet̄ in ca. nuptiarū. xxvij. q. i. Ipa ecclia xp̄i cōiunx est q̄ fidei spei charitatis integritate nō solū in virginib⁹ sacris sed etiā in cōiugatis fidelib⁹ tota virgo est. Uniuerse quippe ecclie cuius oīa illa sunt mēbra Aplus dicit. Aptaui vos vni viro virginē castā exhibere xp̄o. Hoc scribit apls ad Eph. ꝛ ad Cor. xi. cui⁹ sensus est. Despōdi. i. laboraui siue adaptaui fide ꝛ sacramētorū exhibitiōe despōsari. vos vni: nō multis. Viro scilꝫ legitimo iesu xp̄o vero sponso. Vos inquā virginē nō virgines: qꝛ licꝫ plures sitis natura: vna tn̄ estis fide spe ꝛ charitate. Cāti. vi. Una est colūba mea. Castā scꝫ mente. exhibere. i. vt exhibeatis vos xp̄o existētes ꝟginē castam ꝑ fidei integritatē. Ubi notādū ꝙ duplex assignat̄ differētia int̄ ꝯiugiū xp̄i ꝛ ecclesie ꝛ alia carnalia coniugia hoim. Prima assignatur in glo. sup illud Osee. ij. Sponsabo te mihi in sempiternū q̄ est ꝙ homies de virgine nō virginē faciūt. de⁹ ꝟo ꝯiunct⁹ etiā meretricibus eas virgines facit. oīa quippe q̄liscūq̄ ante fuerit q̄ tñcuꝫ ꝑ quos corruptio h⁹ ꝓstituta iacuerit ꝯiuncta xp̄o ꝑ cōiugiū ꝟgo est. Unde oīb⁹ fidelib⁹ dr̄ Apoc. xiiij. Hi sūt q̄ cū mulierib⁹ nō sunt coinq̄nati: virgines em̄ sūt. vbi in mulierib⁹ errorē significauit: qꝛ error ꝑ mulierē cepit. vt ait glo. ij. ad Cor. xi. Si vero q̄ratur: quō hec auctas de oīb⁹ fidelib⁹ intelligenda venit: cū de saluādoꝝ nūero sint multi q̄ sepenumero erroꝛib⁹ multis fuerit coinq̄nati. Dicimus hoc ideo dici: qꝛ oēs finaliter bonos deus misericordia reputat nunq̄ fuisse coinquinatos. Pari ratione in sequentibus dr̄. Et in ore eoꝝ nō est inuentū mendaciū. Unde glo. sup illō Osee. ij. Spōsabo te mihi in sempiternū: dicit. Nota misericordiā viri: meretrix diu fornicata ad virū reuertitur: nec recōciliari viro sed sponsari dicitur. Secunda differentia est ꝙ hoies nō possunt cōiugem sine corruptōe fecundare. xp̄s aūt sic. vn̄ Augu. ꝛ ponit̄ in. ca. Nuptiarū. vbi sup. Nouit aūt ille scꝫ xp̄s cōiugē virginē sine corruptōe fetare: quē in ipa etiā carne potuit mat̄ sine corruptione ꝓcreare. Non est ꝙ mirādū si sctā ecclia simul dicat̄ ꝛ mat̄ ꝛ ꝟgo. Mater q̄dem fecunda nō de viro sed de spiritu. Virgo fidei sacro

Cōiugiū xp̄i ꝛ ecc

Unde beat⁹ Amb. li. de sancta virgi. ait. Sācta mater ecclesia imaculata coitu: fecūda partu: virgo est castitate: ꝫ mater est ple. Parturit itaq; nos virgo: nō viro plena ꝫ spū. parturit nos q̄ virgo: nō cū dolore membroꝝ: sed cū gaudijs angeloꝝ. Nutrit nos virgo: nō corporis lacte: ꝫ apli quo informem adhuc crescentis ppli lactauit etatē. Que igit̄ nupta plures liberos habet q̄ sancta mater ecclia? q̄ virgo est sacro: sed mater est pplis. cui⁹ fecunditatē etiā sacra scriptura testatur: qm̄ plures filij deserte q̄ ei⁹ que habet virū. Hec Ambrosius.

Capitulū. xlij. Cur ecclesia dicatur regina.

Capitulū XLII
Eccl'ia est regina

Mplius sacta dei ecclesia legit̄ Regina nuncupata. Unde. ps̄. xliiij. dicit̄: Astitit regina a dextris tuis. glo. i. ecclia q̄ sub rege regit. Astitit a dextris. i. in eternis spe. In vestitu deaurato. i. in doctrina sapiētie. Circūdata varietate. i. in oīb⁹ linguis variata. in linguis est varietas ꝛ vnitas in auro. quia: vt dicit Aug. in glo. eandez sapientiā eandē doctrinā ꝛ disciplinā oēs lingue predicant. Dicitur aūt ecclesia Regina triplici rōne. Primo qz cōiunx est dñi. s. Jesu xp̄i: in cui⁹ vestimento ꝛ femore scriptū ē. Rex regū ꝛ dñs dominantiū. Apoc. xix. Secūdo d̄: regina qz ipsa in mēbris suis veris prudenter ꝛ virtuose se regit: qui prelati cunctis motibus carnis: modo luxurie appetitū refrenāt modo estū auaritie tēperant: mō gloriā declināt: modo suggestionē liuoris obruunt: modo ignē furoris extingunt. Reges ḡ tales: vt ait Greg. vere sunt q̄ tentationū suarū motibus nō cōsentiendo succumbere ꝫ regendo preesse nouerūt. Unde reges: vt inq̄t Isid. a recte regendo vocati sunt. ideoq; recte faciēdo regis nomen tenet̄: peccando amittit̄. Recte ḡ illi reges vocant̄ qui taz semetipsos q̄ subiectos bene regendo modificare nouerunt. Tertio ecclesia sancta regina noiatur rōe principat⁹ ꝛ p̄lationis quā hn̄t p̄positi in ea. Un̄ glo. sup ps̄. xliiij. Ut regina: qz sub rege regit. s. p̄latos suos: qui nō imerito reges appellant̄. Un̄ Augu. tractās illud ps̄. xliiij. Delectauerunt te filie regū: ita dicit. Etenī oēs ecclesie predicantib⁹ ꝛ euangelizantib⁹ aplis nate sunt filie regū sūt ꝛ eccl'ie filie aploꝝ filie regū sūt. ille enī rex regū: illi aūt reges de q̄bus dictū ē. Sedebitis super. xij. sedes iudicātes. xij. trib⁹ israel Et. ꝫ. Filie regū sunt ꝛ delectauerunt regē suū in honore ipsi⁹: ꝛ ex oibus fit vna quedā regina. vn̄ seq̄tur. Astitit regina a dextris tuis. Hec Augu. Quare Threnoꝝ. i. c. ipsa ecclia nominatur dn̄a gentiū ꝛ p̄nceps prouinciarū. glo. interli. i. in prelatis. Regina aūt ista. scz ecclesia figurata ē in regina saba. de qua d̄r. iij. Regum. x. q̄ audita fama salomonis cū comitatu multo venit videre euz. vbi glo. dicit sic. Hec regina venturā eccl'iam de gentib⁹ desiderātem xp̄m figurabat: que circūamicta varietate populi sui ꝛ paterne dom⁹ oblita currebat barbara gēte nō aio. in apto peregrina: in occulto sctoꝝ fieri cōscia optās. Et btūs Aug. in sermone de dedicatōe eccl'ie sic de ea loq̄t. Hec est regina illa q̄ venit a partib⁹ ethyopie audire sapiētiā salomonis: sed hec nō tam ex vna regione q̄ ex vniuersis mūdi partib⁹ regē auditura ꝯuenit sicut euāgelista cōmemorat: regina austri venit a finib⁹ terre audire sapiētiā salomonis: venit ecclia ad redēptorē ꝛ erudítorē suū vt de stulticia erroris doctrinā perciperet veritatis. de q̄ plem⁹ sicut audiuim⁹ Regum scribit hystoria ita dicēs. Ingressa regina saba in hier'lm cū comitatu ꝛ diuitijs cū camelis portantib⁹ aromata ꝛ aurū infinitū nimis ꝛ gēmas p̄ciosas: venit ad salomonē ꝛ locuta ē vniuersa q̄ habebat in corde suo. Ergo in figura hui⁹ regine venit ecclia ex gētibus imponēs finē cupiditatibus vitijsq; terrenis audire sapiam salomōis. i. viri pacifici dñi nr̄i iesu xp̄i q̄ fecit vtraq; vnū soluēs inimicitias int̄ deū ꝛ hoiez i carne sua. Uēit post veteres ꝛ pphanas sup̄stitōes audire ꝛ discere d̄ fidei illuminatōe ꝛ iudicio futuro. de aie imortalitate: de spe resurrectōnis ꝛ glie. Uenit aūt in hier'lm cū multo comitatu. i. nō iam cū vna gēte iudeoꝝ: sic̄ p̄us synagoga solos habuit hebreos ꝫ toti⁹ mūdi gētib⁹ diuersisq; natōibus. venit ḡ exhibēs munera digna xp̄o: aurū ꝛ gēmas p̄ciosas: ꝛ h̄ camelis portātib⁹. i. ex gētili pplo veniētibus q̄ p̄us fuerāt vicioꝝ feditate distorti ꝛ maloꝝ onere curui ac pctōꝝ prauitate difformes: cū his tā q̄ muneribus regina hec ingredit̄ ad pacificū regē xp̄z: exhibēs secū aromata fidei: aurū p̄ciosū: incēsum p̄ciosū splēdoresq; gēmarū. i. omniū insignita ornatu virtutum. hec Augustinus.

Capitulum. xliij de rationibus propter quas ecclesia nominatur corpus scz mysticum xp̄i.

Cap. XLIII
Eccl'a est corpus xp̄i mysticum.

Eterum ecclesia sancta dei noiata legit̄ corp⁹ xp̄i. Unde apl's ad Eph̄. i. loq̄ns ait. Ip̄m dedit scz deus pat̄ caput sup omnē ecclesiam que est corpus eius. Ubi aduertendū q̄ sicut btūs Hiero. de carne xp̄i ait in ep̄la ad Ephe. ꝛ ponit̄ in. c. Duplicit̄. de ꝯse. di. ij. q̄ dupliciter intelligit̄, ita corpus xp̄i duplicit̄ ac-

cipitur. Nam corpꝰ xp̄i dicit illud corpus qđ sumpsit de virgine de mēbris carnalibꝰ naturali compage coniunctū. dicit etiā corpꝰ mysticū qđ est eccl'ia: qđ corpus ex personis vtriusq; sexus fidelibꝰ spūali cōpage cōnexum ⁊ compactū est. Ad quā sententiā pleniꝰ intelligendā cōsiderare oportunū est aliq̄d circa huiusmodi significationē termini mysticū. Mysticū qđ sit. Mysticū quippe vt dic̄ Catholi. a mysterio dicit mysticon eīn grece latine dicit secretū. vnde mysticū idē est ꝙ sacrū: diuinū: occultū: ⁊ figuratiuū. ⁊ quanq̄ ab oībꝰ his significatioībꝰ ratio sumi possit huiꝰ vocabuli mysticū cū de eccl'ia dicimꝰ qđ est corpus mysticū. Tum primo q: sacra siue sancta est quo ad p̄mā interp̄tationē: s̄m illud qđ in symbolo canit. Sanctam eccl'iam catholicā. ⁊ illud .i. ad Cor. iij. Templū dei sanctū est qđ estis vos. Tum secūdo: q: diuina est quo ad secundā significatōez consors quippe facta est diuine nature: s̄m illud qđ de eiꝰ mēbris dr̄ ps̄. lxxxi. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi oēs. ⁊ .ij. Pet. i. Diuine ꝯsortes nature. Tum tertio q: occulta quo ad tertiam significationē. occultū quippe nobis est in hac peregrinatione cōstitutis q̄s simpliciter ⁊ veraciter actu ꝑtineat ad vnitatē huiꝰ corporis: dicēte beato Bern. Quis potest dicere ego de electis sum: ego de predestinatis ad vitam: ego de numero filioꝝ: reclamāte nimirū scriptura. nescit homo an odio vel amore dignus sit. Cōmuniꝰ tn̄ eccl'ia corpus denoīat mysticū a quarta significatiōe: videlz q: figuratiuū siue ꝑ figurā siue ꝑ similitudinē dicitur: sicut ex aplo colligit: qui de eccl'ia ad similitudinē corpis naturalis hois sepe loquit. Ubi notandū ꝙ ratio huiꝰ mystice significatōnis colligit inter alia precipue ex quattuor. Primum est multiplicitas membroꝝ officialiū cōcurrētiū ad cōpositionē corporis. sicut eīn naturale corpus humanū ex multis mēbris ꝯformibus in natura: ⁊ varijs deputatis actibus cōpaginat: ita eccl'ie corpꝰ ex multis fidelibꝰ varijs deputatis officijs cōstitutum cōsurgit. Unde apl's. i. ad Cor. x. Unus panis ⁊ vnum corpus multi sumus. Super quo dicit Augu. Typice. i. figuratiue: vnꝰ panis ⁊ vnū corpus eccl'ia dr̄: pro eo ꝙ sicut vnus panis ex multis granis: ⁊ vnū corpus ex multis mēbris cōponitur: ita eccl'ia ex multis fidelibus charitate copulante cōnectit. Et ad Rom. xij. dr̄. Sicut eīn in vno corpore multa mēbra habemꝰ. oīa aūt mēbra nō eundē actū habent: ita multi sumus vnū corpꝰ in xp̄o. singuli aūt alter alteriꝰ mēbra habētes donatōes s̄m grām que data est nobis differentes ⁊c̄. Secundū aūt a quo sumitur similitudo est conformitas ⁊ vnitas mēbroꝝ ad caput. Plane quēadmodū in corpore naturali hois caput ꝯnaturale ē residuo corpori: ⁊ ꝑ collū ei cōiungit a quo sicut a perfectiori: vt puta in quo oēs residēt sensꝰ s̄m plenitudinē sensus ⁊ motꝰ in totū corpꝰ diffunditur: ita in corpore eccl'ie caput qđ est xp̄us s̄m illud ad Eph. i. Ip̄m dedit caput sup omnē ecclesiā que est corpꝰ eiꝰ per assumptā naturam est residuo corpori cōnaturale. Et ꝑ fidē q̄ intelligit per collum. Cant. iiij. Sicut turris dauid collū tuū nos ei vnimur. ad Eph. iiij. Caput xp̄i ex quo totū corpus. s. eccl'ia cōpactū ⁊ ꝯnexū per oēz iuncturā subministratōis. glo. id est ꝑ fidē ⁊ charitatē que cōiungūt ⁊ faciūt mēbra xp̄i adinuicē ministrare. Tertiū vero a quo accipit ratio mystice locutōis est vnitas spūs. quēadmoduz quidē corpꝰ naturale hois vnū habet spm̄ viuificantē totū corpus ⁊ vniuersa mēbra regentē: ita in toto corpore ecclesie vnꝰ est spūs viuificans ⁊ regens: qui ē spiritus sanctꝰ. de quo .i. ad Cor. xij. Et in vno spiritu oēs nos in vnū corpꝰ baptizati sumꝰ. Cuius sensus est s̄m glo. ꝙ baptizati. i. abluti sumus vno spū ducti sumꝰ in vnū corpus. Unde glo. dicit. Quēadmodū totū corpꝰ hominis vna anima vegetat: ita vnꝰ spūs facit oīa in mēbris xp̄i. Et ideo ad Eph. iiij. dicit. Unū corpꝰ ⁊ vnꝰ spūs. Quartū vero in quo mystica similitudo attēdit est: ꝙ sicut in corpore humano caput ⁊ membra dicunt cōstituere vnā personam vt dicat vnus homo. vt dicit Aug. super Ioh. homel. xxi. ita suo modo in corpore eccl'ie. Unde idem Aug. sup ps̄. lxi. Unus eīn homo cū capite ⁊ corpore suo iesus xp̄s saluator corporis: ⁊ membra corporis duo in carne vna ⁊ in voce vna ⁊ in passione vna: ⁊ cū transierit iniquitas in requie vna. hec Augustinus.

Capitulum. xliiij. de varietate membroꝝ ecclesie et significatione eorum.

Cap. XLIIII Ecclesie mēbra

q Uemadmoduz autē in corpore humano s̄m varietatē actuū ⁊ operationū diuersa sortiunt vocabula ipsa corporis membra: vt aliud vocet caput: aliud oculꝰ aliud manus ⁊c̄. ita in corpore xp̄i mystico: qđ est ecclesia s̄m diuersitatem ⁊ varietatē operationum ⁊ officioꝝ quibus fideles xp̄i tanq̄ corporis mēbra deputati sūt diuersas sortiūt mēbroꝝ rōnes. Un̄ Iob dicebat. c. xxix. Oculus fui ceco: pes claudo. Oculus erat quē spiritus sapiētie illustrabat. oculus fuit ceco q: imprudēti prudenē ꝓuidebat ⁊ deuio ac errāti viā demōstrabat salutis. pes erat claudo q:

debilib⁹ roboris fulcimēta prestabat. Membra autē ecclie sūt que sequunt᷑: vt in li. Cāti. cui⁹ materia vt dicit glo. in pn̄cipio est sponsus ꝛ sponsa caput ꝛ ecclia. caput: facies: gene oculi: aures: nasus: labia: dentes: collū: vbera: manus venter: crura ac pedes.. De capite

Caput eius habet᷑ Cant. v. Caput eius aurū optimū glo. caput. i. xp̄s: qui est caput corporis ecclie sapiētia plenū. Colo. ij. In ipso sunt om̄s thesauri sapiētie ꝛ scientie dei absconditi. Et dr̄ aurū optimū quia fulgētissimū. Est em̄ speciosus forma pre filijs hominū. ps̄. xliiij. Merito autē xp̄s dr̄ caput corporis ecclesie. Primo qꝛ instar capitis ceteris membris superior est ac sublimior. Joh. iij. Qui de celo venit sup om̄s est. Secūdo qꝛ sicut in capite om̄es habitant sensus qđ nō est in ceteris membris. In capite em̄ visus est auditus olfactus gustus ꝛ tactus in ceteris aūt solus sensus tact⁹. ita ꝛ in xp̄o plenitudo est om̄is grē: vtputa in quo habitat om̄is plenitudo diuinitatis. ad Colo. ij. vnde Aug. in ep̄la ad Dardanū. Quia ille caput est in eo sūt oēs sensus diuinitatis. in sanctis vero alijs quasi solus sensus tactus q̄bus datus est sp̄ūs ad mensurā. Tertio xp̄us dicit᷑ caput corporis ecclie: qꝛ sensum ꝛ motuꝫ fidei om̄ib⁹ eiusdē corporis mēbris transfudit ꝛ tribuit. ſm illud Joh. i. de plenitudine ei⁹ oēs accepim⁹. Has tres rōnes simul cōplectit᷑ ap̄ls ad Colo. i. dicēs. Om̄ia p ip̄m ꝛ in ip̄o creata sunt ꝛ ip̄e est ante oēs ꝛ om̄ia in ip̄o constant: ꝛ ipse ē caput corporis ecclie. vbi glo. ita dic̄. Super oēs est. nullus est ei equalis etiā ſm ꝙ homo. ꝛ sicut om̄ia creauit ita ꝛ in ip̄o constāt om̄ia q̄ oīb⁹ ſm diuinitatē infusus oīa sustinet ꝛ regit: ꝛ cū talis sit ip̄e etiā ſm hoīs naturaꝫ est caput corporis sui scilꝫ ecclie q̄ vnita est ei grā ꝛ natura vt capiti. bn̄ ergo dr̄ caput corporis. i. ecclie: qꝛ ita se habet ad eccliam sicut caput ad corp⁹. p̄uidet em̄ ecclie ꝛ regit eā ꝛ in ipso sunt oēs sp̄ūales sensus ecclie sicut in capite oēs sensus corporis. hec ibi. De facie au

Facies tem ecclie dr̄ Cant. ij. Ostende mihi faciē tuā facies em̄ tua decora. Per faciē em̄ in qua maxime decor pulchritudinis ꝛ persone speciositas relucet viros exemplares sanctitate ꝛ religione cōspicuos intelligim⁹: q̄bus ait xp̄us. Math. v. Sic luceat lux vestra corā hoīb⁹ vt videant opera vestra bona ꝛ glorificēt patrē vestrū qui in celis est. vnde glo. Cant. ij. inq̄t. Ostende mihi faciem tuā. i. qđ intus pulchritudinis habes ꝛ in secreto quietis didicisti in publica actione ad vtilitatem multoꝝ demōstra. Et Orige. sup Canti. Facies ecclesie speciosa est: hereticoꝝ vero turpis. si quis tamen est qui bene nouerit pulchritudinē vultus p̄bare. i. si quis sp̄ūalis est qui sciat examinare om̄ia: nam apud imperitos ꝛ animales homines pulchriora vident᷑ mēdacij sophismata ꝙ documēta veritatis. De genis autē ecclesie

Gene dicit᷑ Cant. i. Pulchre sunt gene tue sicut turturis. ꝛ Cant. iiij. Sicut fragmen mali punici ita gene tue. ꝛ Cant. v. Gene illius sicut areole aromatū consite a pigmētarijs. Per genas autē in q̄bus pulchritudo pudor ꝛ verecūdia designat᷑ eos intelligim⁹ in ecclia qui pudibūdi sunt ꝛ verecūdi: quos pudet dicere vel facere audire vel videre turpia. vnde Origen. sup Cant. Gene aūt ei⁹ dicunt᷑ in q̄bus honestas ꝛ verecundia anime cognoscit᷑ per quas sine dubio illi in mēbris ecclie declarant᷑ qui castitatis ꝛ pudicicie excolunt honestatē. hec Origenes. Verū tales maxime intelligendi in ecclesia sunt prelati elegātes morib⁹ ꝛ sancte cōuersationis candore fulgentes: qui non modo in exemplū sed in timorē sunt ceteroꝝ. Quare glo. Cant. iiij. sup illud. Sicut fragmen mali punici gene tue. i. pudibūdi prelati qui facies sunt ecclie in quoꝝ conspectu pudet alios male agere. Sed videam⁹ quomodo sp̄ūs ita pulchre designat genas ecclesie: inquit quidē Primo pulchre sunt gene tue sicut turturis. tum p̄pter castitatē qua prelati ꝛ ministri ecclesie pollere debent. Esa. lij. Mundamini q̄ fertis vasa dn̄i. Tum p̄pter gemitū cōpassionis quē habere debent erga p̄ximū. ij. Coꝛ. xi. Quis infirmat᷑ ꝛ ego non infirmor. turtur aūt gemitū habet pro cantu. Tertio p̄pter contēplationis solitudinē quā amare debent sicut turtur. Osee. ij. Ducam illam in solitudinē ꝛ ibi loquar ad cor eius. Secūdo gene ecclesie dicte sunt sicut fragmen mali punici: in quo multa grana rubea cōtinent᷑. In quo designatur ꝙ in multis exemplū debent esse ceteris. ſm illud ap̄li. i. Thim. iiij. Esto exemplū fidelium in verbo in cōuersatiōe in charitate ꝛ fide ꝛ castitate. Vel ideo sic dicte sunt: qꝛ maxime p̄lati ꝛ p̄dicatores nō debēt erubescere fragmen mali punici. i. xp̄m crucifixū sed illum habent imitari ꝛ apta cōfessione pre ceteris p̄fiteri. ſm illđ ad Rom̄. i. Nō erubesco euāgeliū glo. sicut illi q̄ crucem xp̄i putāt ignominiam Tertio gene ecclie cōparāt᷑ areolis aromatū cōsitis a pigmētarijs. Cant. v. qꝛ sicut in areis herbe plātant᷑ aromatice: sic in eoꝝ mētibus plātata sūt germina odorifere suauitatꝭ: a pigmētarijs. i. a sctis videlꝫ doctorib⁹ q̄ de ap̄lis ꝛ p̄phis aromata ſmonū sctōrūqꝫ operū assūpserūt ꝛ messuerūt q̄ i ceteris plātarūt fidelib⁹ Dicit᷑ aūt sicut areole cōsite nō insite: qꝛ coad.

ſutores dei ſumus. i. Corin. iij. vel a pigmenta
rijs. i. a tribus diuinis pſonis. Pater enim ap
propriate loquẽdo ibi ɔſerit robur fortitudis.
Filiꝰ lumen diſcretionis. Spũſſanctꝰ odorẽ
ſuauitatꝭ. Eccleſiaſtici. xxiiij. Quaſi myrra ele
cta dedi ſuauitatẽ odoris. Verũ qꝛ opera tri
nitatis īdiuiſa ſunt: vt ait Diony. ⁊ Aug. tres
ꝗ pſone ſunt vnus deꝰ. Joh. x. Ego ⁊ paꝫ vnũ
ſumus. Et prime Johan. i. Tres ſunt qui te
ſtimoniũ dant in celo Pater: Verbũ: ⁊ Spũſ
ſanctꝰ. ⁊ hi tres vnũ ſunt. idõ ſingulariꝫ dicitꝫ
Eccleſia. xxviij. Vnguẽtarius faciet pigmẽta
Oculi ſuauitatis. De oculis vero eccleſie ita hẽtur
Cantꝫ. iiij. vbi ſpõſus ſpõſam de oculis cõmen
dãs ait. Oculi tui colũbarũ. ⁊ Cantꝫ. vij. Ocu
li tui ſicut piſcine in eſebõ. per oculos eñ in ꝗ
bus virtus ſedet viſiua ad prouiſionẽ totius
corporis deſignãtur in eccl'ia ꝗ maiori acumi
ne ⁊ pſpicacitate īgenij vigẽtes diuinarũ ſcri
pturarũ archana profundiꝰ penetrãt et ceterꝭ
adminiſtrant ꝗ ꝑ diſcretionis ãplitudine ⁊ in
telligentie claritate quã ſuꝑ ceteros hñt non
tm̃ ſibi ſꝫ etiã alijs precauent ab inſidijs mali
gnoꝝ ſpirituũ. Duo aũt oculi eccl'ie deſignãtꝫ.
Vnꝰ dexter. ſ. qui illuminati ſunt ſpũ ſapiẽtie
in cognitõne diuinoꝝ. Alter ſiniſter. ſ. qui illu
minati ſunt ſpũ ſciẽ. i. in adminiſtratiõe bona
rerũ tpaliũ. de iſtis dicit ſpõſus. Oculi tui co
lumbarũ. nõ dixit corui vel vulturis ꝗ ſꝑ hñt
oclos ad cadauera. nõ dicit accipitris vel he
rodij quoꝝ oculꝰ ſempꝫ eſt ad ſanguinẽ ⁊ rapi
nã. ſꝫ dicit colũbarũ que ſimplices ſũt ⁊ iuxta
riuos aquarũ ⁊ fluenta pleniſſima reſidẽt: ita
doctores eccleſie ſci ſimplices ſunt ſine plica
erroris ⁊ malitie ⁊ fluẽtis ſcripturarũ inſiſtũt
vt in illis ſpũalia myſteria cognoſcãt. Vnd
Origeñ. ſuper Cantꝫ. ita dicit. Mꝫ autem oculi
eccleſie comparantur columbis: ob hoc profe
cto ẽ: qꝛ diuinas ſcripturas non iam ſm̃ litte
ram ſed ſm̃ ſpiritũ intelligant et aſpiciãt in
eis ſpiritualia myſteria. Columba enim indi
cium eſt ſpiritusſancti. Spiritualiter ergo in
telligere legem ⁊ ꝓphetas hoc eſt: oculos co
lumbe habere. Hec Orige. Et glo. Cantꝫ. vij.
dicit. Oculi ſunt qui archana reſpiciũt vt in
aperto poſſint proloqui qui fluenta doctrine
Aures auditoribus dare nõ ceſſant. De auribus ec
cleſie Cantꝫ. i. implicita mentio fit: vbi ſpon
ſus ait ſponſe. Murenulas faciemus tibi ver
miculatas argento. Murenule iuxta glo. ſũt
ornamenta aurium. Sunt quidem quedã ca
thenule ex diuerſis annulis inuicem ſibi pene
trantibus facte. Per aures que doctrine ver
ba audiunt ⁊ ſuſcipiũt: intelligendi ſunt in ec
cleſia. vt ait glo. Viri ſpiritu ſancto illumina
ti qui ſpiritualis intelligentie auro interius ⁊
celeſtis eloquẽtie argento exteriꝰ ſplendẽtes
ſm̃ perſonarũ diuerſitatem alijs nõ ceſſant re
uelare ꝓfunda ſapiẽtie diuine. quarũ aurium
ornamenta dicta ſunt argẽto vermiculata qꝛ
vario nitore fulgere debent ſermones docto
rum. vnde quippe ſm̃ qualitatẽ auditoꝝ for
mandus eſt ſermo doctoꝝ ſm̃ Grego. Plane
nõ oĩa miniſtrãda ſũt omĩbꝰ: ſed ꝑcepta oĩbꝰ:
perfectis cõſilia: paruulis rudimẽta: grandi
bus vero profunda ſecreta. De naſo autẽ ec Naſus
cleſie habetꝫ Cantꝫ. vij vbi ſpõſus ita ſponſam
de naſo cõmendat. Naſus tuus ſicut turris li
bani que reſpicit contra damaſcũ. Per naſuꝫ
vero in quo ſagacitas ⁊ diſcretio notatꝫ ⁊ deſi
gnatur: illos accipimus in eccleſia qui ſagaci
ter diſcernũt quid ſit odor vite in vitã: mortis
in mortẽ. que ſit fragrantia virtutũ: quid ſit fe
tor vicioꝝ. vnde glo. ait. Per naſum intellige
cos qui cautiſſimi diſcretores ſunt boni ⁊ ma
li. quos nulla fallit hypocriſis. iſti dicuntꝫ tur
ris libani que reſpicit cõtra damaſcũ. Dama
ſcus interpretatꝫ potus ſanguinis vel bibens
ſanguinẽ. ⁊ figurat dyabolũ qui noſtrarũ ſitit
ſanguinẽ animarũ: cõtra quẽ iſti dicuntꝫ liba
ni turris. Turris inquã ꝓpter fortitudinẽ cõ
ſtantie. Turris ꝓpter altitudinẽ virtutũ. Tur
ris ꝓpter loci eminentiã quã in eccleſia tenet
vt incurſus malignoꝝ ſpirituũ a lõge ꝓſpiciãt
ant ⁊ precaueant: ⁊ ita ɔtra inſidias dyabolo
rum ⁊ neꝗ hominũ ſuos muniãt ⁊ aliquos in
de extrahant. De labijs eccl'ie Cantꝫ. iiij. ita Labia
ſponſus ſponſam cõmendat. Fauus diſtillãs
labia tua ſponſa. Per labia vero quibꝰ verba
formantꝫ doctores ⁊ predicatores intelliguntꝫ
in eccleſia: qui per ſuauitatem ſermonis ⁊ cõ
gruitatẽ doctrine. vt ait glo. melli comparãtꝫ.
pſ. cxviij. Qꝫ dulcia faucibꝰ meis eloquia tua
ſuper mel ori meo. Et Cãticoꝝ. iiij. Labia tua
⁊ eloquium tuum dulce. Quã obrem. Cantꝫ. ij.
ait ſponſus ſponſe. Sonet vox tua in auribus
meis: vox eñ tua dulcis. ſuper quo dicit Ori
genes ſuꝑ Cantꝫ. Auditã vult fieri vocem ec
cleſie ſue: quia qui eum confeſſus fuerit coram
hominibꝰ: ⁊ ipſe confitebitꝫ eum coram patre
ſuo qui in celis ẽ: quia vox tua ſuauis ẽ: ⁊ quis
nõ cõfiteatꝫ ſuauẽ vocem eſſe eccleſie catholi
ce fidẽ verã ɔfitẽtis: inſuauẽ vero ⁊ iniocũdã
eſſe hereticoꝝ vocẽ qui non dogmata veritatꝭ
ſed blaſphemias in deũ ⁊ iniq̃tatẽ in excelſuꝫ
loquuntꝫ. De dẽtibꝰ eccleſie Cantꝫ. vi. ita ſpõ Dentes
ſus ſpõſe loquitꝫ. Dentes tui ſicut greges oui
um que aſcendunt de lauacro. Per dẽtes qui
candidi ſunt ⁊ fortes ⁊ inſtrumẽta ſũt coope
rantia tam ad maſticãdũ diuidendũꝗ cibũ ꝗ

ad formandū sermonē: intelligendi sunt in ecclesia pfecti doctores fide cōstantissimi: innocentie puritate candidi: alijs cibuz frangētes et masticando exponētes salutē: irriguis affluunt doctrinis. sicut greges pleni sūt aqua a in velleribꝰ cū de lauacro mox ascendūt. De collo ecclesie scribit Cant. iiij. Sicut turris dauid collū tuū que edificata ē cū ppugnaculis. Et Cāti. vij. Collū tuū sicut turris eburnea. Per collū aūt p qd̄ piungit corpꝰ capiti et in corpꝰ cibus trajcit et incorporat: intelligunt prelati qui cibos doctrine et sacramenta ecclesiastica alijs dispēsando xpo et ecclie alios incorporant. Vñ dictū est petro Act. x. Macta et manduca: qr vt dicit Augu. sup ps. cxxiij. In ecclie corpus nemo intrat nisi priꝰ occisus moriatur qd̄ fuit vt fit qd̄ non fuit. venit pagāꝰ adhuc in illo idolatria viuit. inserendus est mēbris xpi: vt inserat necesse est vt manducet: sed nō pōt manducari ab ecclia nisi pmo mactatꝰ renunciet seculo: tūc mactat cū credit in deum. hec Aug. Tales turris dicti sunt: qr sancte vite exēplis et verbi potestate tanq̄ ppugnaculis ceteris facti sūt turris inexpugnabilis nutrititiōis. De vberibꝰ ecclie Cant. iiij. ita spōsus sponse loquit. Pulchriora sunt vbera tua vino. Per vbera que lac paruulis infundunt doctores et magri in ecclia designant: vt dicit glo. Cant. Qui solidos cibos atterēdo in naturā lactis conuertūt vnde nutriunt paruuli nuper in fide renati. de quoꝝ numero erat petrus q̄ ait. i. Pet. ij. Quasi modo geniti infantes rōnabiles sine dolo lac concupiscite vt in eo crescatis in salutē. Erat et aplūs Paulꝰ qui ait corinthijs. Tanq̄ paruulis in xpo lac potū dedi nō escā. i. Cor. iij. Hec vbera pulchriora esse vino dicunt. qr vt ait glo. interli. honestiora et pulchriora sunt documēta ecclie q̄ philosophice et logicales doctrine. Ubi cōsiderandum q̄ tam in hoc. iiij. ca. q̄ in. vij. Cant. vbera ecclie duo esse describunt. vbi dr̄. Duo vbera tua sicut duo hinnuli capree gemelli q̄ pascunt in lilijs donec aspiret dies. Duo dicuntum qr duo testamēta ex quibꝰ tanq̄ ex vberibus duobꝰ vniuersum lac emanat quo mater ecclia suos nutrit filios. Tum qr duplex dicit esse doctrina. scꝫ doctrina credēdoꝝ et doctrina agendoꝝ. Assimilant aūt hinnulis capree gemellis qui acute vident et conformitatē habent: quia in doctoribꝰ ecclie facta et dicta sic inter se pgruere debēt ac sibi respōdere vt sermoni vita pcordet q̄ pasci in lilijs phibent. i. scripturarū floridis sentētijs et ad castitat mūdiciā inuitātibꝰ in quibꝰ etiā ipse spōsus pascitur. Cant. ij. Dilectꝰ meus mihi et ego illi: qui pascitur inter lilia donec aspiret dies. scꝫ eternitat. de qua ps. lxxxiij. Melior ē dies vna in atrijs tuis sup milia. De manibꝰ spōse ita ipa sponsa loquit Cant. v. Manus mee distillauerunt mirrā. Per manꝰ aūt qbꝰ maxime operamur et dimicamꝰ. bm illud ps. cxliij. Qui docet manꝰ meas ad preliuz: et digitos meos ad bellū: accipiunt in ecclia viri probi actiue vite dediti q̄ in campo cōmunicatōnū huiꝰ seculi viriliṫ se exercentes et cōstātissime dimicantes labores: angustias: amaritudines ac tormēta grauissima p celestis vite desiderio perferentes clarissima patientie et longanimitat exempla ceteris reliquerūt. Vñ glo. sup illud Manꝰ mee distillauerūt mirrā dicit. i. exemplū amara patiēdi. De ventre ecclie Canti. vij. sic sponsus cōmēdat spōsam. Venter tuꝰ sicut aceruus tritici vallatꝰ lilijs. Per ventrē autē in quo fructꝰ generatōis cōcipit et formatur vt ex glo. colligit: boni piugati designant Dicunt aūt aceruus tritici vallatꝰ lilijs. Aceruus ppt bonoꝝ operū abundantiā quibꝰ boni coiugati fructꝰ sibi preparāt quibꝰ ppetuo reficiant. Tritici qr pauperū refectioni sollicite intēdūt. Vallatꝰ lilijs: qr vt dicit glo. oīa bona que operant gr̄a vidēde claritatis agūt

De cruribꝰ sponse pōt rōne cōformitatis cōgruenter accipi illud Cant. v. qd̄ de cruribus sponsi scribit. Crura eiꝰ colūne marmoree que fundate sunt sup bases aureas. Per crura aūt que corporis sunt colūne: designant in ecclia viri sapiētia et sanctimonia prestātissimi q̄ alios suo robore in ecclesia sustentant et corroborant: vt dicit glo. Vñ de btīs aplīs petro iacobo et iohanne dicit paulus ad Gal. ij. Qui videbant colūne esse. glo. i. sustētatio totiꝰ ecclesie. De pedibꝰ aūt ecclie satis apte habetur Cant. vij. vbi inq̄t sponsus ipe ecclie. Q̄ pulchri sunt gressus tui in calciamētis filia pncipis. glo. i. dei. Per pedes autē qui totū corpꝰ sustētant et portant: intelligunt in ecclia apl̄i qui xpi fidē in oēm terrā predicādo exēplis et miraculis coruscando deportant. de qbꝰ Esa. lij. et ad Rom. x. Q̄ speciosi pedes euāgelizātium pacem euangelizantiū bona. glo. pedes xpi sunt apl̄i eius pdicationē portādo: qui speciosi dicti sunt: quia a puluere peccati mundi Calciamēta autē istoꝝ pedū ecclesie testimonia sunt scripturarū et sanctoꝝ patrū exempla ppter quā tam admirabilē et speciosam varietatē membroꝝ in sponsa merito sponsus ait illi Cātico. iiij. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te. Et hec de significatione membrorum corporis ecclesie pro nunc dixisse sufficiat.

Capitulū. xlv. In quo ponūtur obiectōes cōtra illō
qđ dictū est de capite corporis ecclesie.

Cap. XLV Ontra autem ea
c que dicta sunt de capite corporis
ecclesie arguit aliq̄bus rōnib⁹ q̄
xp̄s nō sit caput ecclie vt tandem
Argu. primū ex illarū solutōne splēdidior nob fiat v̄itas iā
dictoꝝ. Arguit aūt p̄mo q̄ xp̄s nō sit dicē
dus caput sed potius cor ecclie. quia cor ē p̄n
cipiū vite in toto corpe. sicut sapiēs salomon
Prouer. iiij. dicit. Omni custodia custodi cor
tuū qm̄ ab ipo vita pcedit. sed hoc ꝯuenit xp̄o
qui totā ecclīam viuificat. ꝓm illud .i. Corin.
xv. Sicut in adam omnes moriunt: ita in xp̄o
oēs viuificant. ḡ maxime dicēdus est christ⁹
cor ecclie. Et cōfirmat: qꝛ p̄or actus anime est
vita. secūd⁹ est illuminare ꝛ sensificare. ꝛ p̄us
pcedit vita a corde in mēbris ꝛ postea sensus
a capite i mēbris. ḡ a p̄mo actu deberet xp̄s
magis denoiari q̄ a secūdo. ꝛ ita magis debe
Secundū ret dici cor ecclie q̄ caput. Scđo arguitur
sic. Si xp̄s dicēdus essꝫ caput ecclie aut dice
ret ꝓm diuinā naturā aut ꝓm humanā: ꝫ nec
sic nec sic. ḡ nullo mō. pbat mior p vtraq̄ pte
et p̄mo q̄ nō ꝓm diuinā naturā: qꝛ vnius na
ture sunt caput ꝛ corpus: sed xp̄s ꝓm diuinaꝫ
substantiā nō est eiusdē nature cum corpe ec
clesie vt de se patet. ergo videt q̄ xp̄s ꝓm di
uinam naturā nō sit dicēdus caput ecclesie.
Scđa pars Quod nec ꝓm humanā naturaꝫ arguit sic. A
capite em̄ spūs aialis ad mēbra diffundit: sed
spūs sanctus nō diffundit a xp̄o in ecclesiam
ꝓm q̄ homo sed inquātū deus. dicit em̄ Aug.
xv. de tri. q̄ xp̄s nō dat spm̄ sanctū inq̄tū hō
ꝫ inq̄tū deus. ḡ xp̄o ꝓm humanā naturā non
Tertium cōpetit esse caput ecclie. Tertio sic. Sen
sus ꝛ motus traducit a capite in mēbra: ꝫ grā
que motū vite facit in corpe ecclie nō est per
traductionē ab vno in aliū. ḡ xp̄s ꝓm hanc si
Quartum militudinē n̄ potest dici caput ecclie. Quar
to. gratia capitis nō influit nisi ad eos qui iā
sunt mēbra ꝛ nulli sunt mēbra nisi iungant p
fidē ꝛ charitatē. ergo in nullos influit nisi in
habētes fidem ꝛ charitatē: sed habētes fideꝫ
et charitatē habēt motū ꝛ sensum. ḡ videt q̄
gratia capitis in nullos influat nec motum
nec sensum. ḡ videt q̄ influere sensum ꝛ motū
Quintum nō cōpetat xp̄o. Quito sic. Capitis nō est
aliud caput: sed caput xp̄i est deus. ꝓm illud .i.
Corinth. xi. Caput xp̄i deus. ḡ ipe xp̄s nō est
Sextum caput. Sexto cōfirmat sic. Unius corpis
vnū est caput: sed xp̄s est caput ecclie ꝓm di
Septimum uinitatē: ergo nō ꝓm hūanitatē. Septimo
sic. De rōne capitis est q̄ habeat oēs sensus
q̄ sunt in corpore. vt dicit Aug. i epl̄a ad Dar
danum. sed aliq̄s sensus spūalis est in ecclia
qui nō est in xp̄o. s. fides ꝛ spes. ergo xp̄s non
est dicēdus caput ecclie. Octauo. Caput Octauum.
in homine est particulare mēbrū recipiēs in
fluentiā a corde: sed xp̄s cū sit vniuersale prin
cipium ecclesie nō recipit aliquā influentiaꝫ
ab aliquo mēbro corpis sed totū corpus ab ip
so ꝓm illud Joh. primo. de plenitudine ei⁹ ac
cepimus omnes: ergo non est ecclesie caput.
In oppositum sunt ea que diximus in prece
denti capitulo.

Capitulum. xlvi. In quo respondetur obiectiōibus
iam factis.

Espondētes dici Cap. XLVI. Christus est caput ecclesie
r mus q̄ quēadmoduꝫ tota ecclesia
vnū corpus mysticū dr̄ p silitudieꝫ
ad corp⁹ naturale hois: vt supra de
clarauimus: ita xp̄s dr̄ caput ecclie ꝓm simili
tudinē humani capitis in quo est reperire q̄tu
or cōditiones respectu alioꝝ mēbroꝝ singula
riter. Prima est q̄ excellit ea dignitate in tri
bus in altitudine situs qꝛ est p̄ma pars hois
incipiēdo a superiori. Scđo in nobilitate pro
pter v̄tutis. s. quia nobiliores vires: vt ymagi
natio memoria ꝛ hmōi: habēt locū in capite.
Tertio in pfectione: qꝛ in capite congregant
oēs sensus: cū i alijs mēbris sit solus sensus ta
ctus. Secūda cōditio capitis humani est q̄ a
capite sunt vires animales in alijs mēbris. et
sic dr̄ p̄ncipiū alioꝝ membroꝝ dans eis sensū
et motū. Tertia est q̄ dirigit alia mēbra in su
is actibus ppter ymaginationē ꝛ sensus q̄ in
eo fontaliter abūdāt. Quarta cōditio siue p
prietas est: q̄ est ꝯforme in natura alijs mem
bris. Unde btūs Ambro. in Hexameron. lib.
vi. de capite ita loquit. Primū oim cognosca
mus humani corpis fabricā instar esse mundi
siq̄dem ꝛ celū ēminet vt aer terra mareq̄ ve
lut quedā mēbra sunt mūdi. ita ꝛ caput supra
reliquos artus nostri cernimus eminere p̄stā
tissimūq̄ esse omniū sicut elemēta celū tanq̄
arcem inter reliqua vrbis menia: in hac arce
reliquā regalē quādā habitare sapiam ꝓm p
pheticuꝫ dictū: qꝛ oculi sapiētis in capite ei⁹
hanc esse tutiorē ꝛ ex illa oibus mēbris vigo
rem prudentiāq̄ deferri. Rōne aūt p̄me p̄pe
tatis. s. pfectionis: omne quod est pfectissimū
in quacūq̄ natura siue dignius in aliquo ge
nere: dr̄ caput. sicut leo in aialibus. ꝛ ide Esa.
xi. dr̄. Senex ꝛ honorabilis ipe dr̄ caput. Rōe
aūt scđe ꝓpetat. oē p̄ncipiū dr̄ caput. sicut
fons caput fluminū. ꝛ p̄ncipiū vie caput vie.
ꝓm illud Ezech. xvi. Ad oē caput vie posuisti

lupanar tibi. Rōe aūt tertie ꝓprietatis dicit̄ oīs rector caput sicut rex dux pōtifex. ſm illd̄ ꝑmi Regū.xv. Cū esses paruulus in ocul' tu- is caput in tribubus israel factus es. Quātū igit̄ ad has tres ꝓprietates capitis xp̄us pōt dici caput ⁊ ſm humanā naturā ⁊ ſm diuinā Scd̄m diuinā pꝫ ꝑmo.s. rōne excellētie digni tatis ⁊ ꝑfectionis: q: ſm diuinā naturā ē ple- nitudo in eo oīs diuinitatis. vt dicit apl's ad Col.ij. Unde est sup oīa deus bn̄dictus in se cula. ad Roma.ix. Scd̄o patet rōne secunde ꝓprietatis q: ab ip̄o in ꝯtum deus est in no- bis omnis sp̄ualis gratia. Tertio patet rōne tertie ꝓpetatis q: ipe deus mouet regit ⁊ diri git nos in semetip̄m. Scd̄m etiā humanā na turam competūt he ꝓpetates capitis christo Primo q: humana natura in xp̄o dignissima est tum rōne altitudinis: q: est vsq ad vnionē in ꝑsona diuina exaltata. tum rōne ꝓp̄ie ope rationis: q: dignissimū actum habuit i eccl'ia scꝫ redimere ip̄am ⁊ edificare in sanguine suo tum rōne ꝑfectionis: q: omnis gratia in eo ē sicut oēs sensus in capite: ſm illud Joh. ꝑmo Uidimus eū plenū gratia ⁊ veritate. Secūda ꝓprietas capitis etiā cōuenit ei ſm humanā naturā: quia p xp̄m sensum fidei ⁊ motū chari tatis accepimus. Joh.i. Gratia ⁊ veritas p ie- sum xp̄m facta est. Item ibidem. De plenitu- dine eius oēs accepimus. Tertia ꝓpetas ca pitis sil'r ei cōuenit. ipe est eñ rex ⁊ pontifex noster. ad Hebre.iiij. Habemus pōtificē qui penetrauit celos iesum filiū dei. ipe quidē di- rexit nos doctrina ⁊ exemplo. Cepit aūt iesus facere ⁊ docere. Actuū ꝑmo. Sed quarta cō- ditio cōuenit xp̄o in humanā naturā tm̄ et h̄ cōplet in ip̄o rōnē capit̄. q: xp̄s ſm humanā naturā hꝫ ꝑfectionē homogeneā cū alijs ⁊ est ꝑncipiū quasi vniuocū ⁊ est regula cōformis et vnius generis. Unde cōiter loquēdo xp̄us ſm ꝙ deus pōt dici caput eccl'ie simul cū p̄re et sp̄ū sancto: sed ꝓp̄ie loquēdo est caput ſm humanā naturā: ⁊ dr̄ gratia capitis ſm quā ꝑdicte ꝓpetates ei conueniūt ⁊ ꝑcipue ſm ꝙ influit alijs mēbris. de qua ꝓpheta ps.cxxxij. Sicut vnguentū in capite quod descēdit. s. a capite in barbam. Barbā. i. in ꝑmos qui xp̄o capiti inheserūt. ⁊ descēdit vsq in orā vestimē ti. i. p oēs status eccl'ie vsq ad finem mundi

Ad primum Nūc venit respōdendū ad argumēta. Ad ꝑmū qd̄ obijcit̄ ꝙ debeat poti' dici cor eccl'ie ꝙ̄ caput. dicit̄ ꝙ poti' ē dicēdus caput ꝙ̄ cor propt̄ tria. Primo: ⁊ ē rō sci Tho. in.iij. pte. q: caput hꝫ māifestā eminētiā respectu exterio- rū mēbrorū: ſꝫ cor hꝫ quādā influētiā occultā: ⁊ iō cordi cōparat̄ sp̄ūs sctūs q̄ inuisibil'r ec- clesiā viuificat ⁊ vnit capiti. Item cōparat̄ xp̄s ſm visibilē naturā qua homo hoībus pre fertur. Scd̄a rō est quā assignat sanct' Tho. in.iij. sentē. q: cor est principiū oīm membrorū ꝙ̄tum ad esse: vt dicit Phs: sed caput est prin cipiū aliarū virtū que ptinent ad sensum ⁊ mo tum. ⁊ q: cū dicim' xp̄m esse principiū mēbro rū ecclesie nō intendim' ꝙ̄tum ad esse natura le ſm ꝙ sunt hoīes sed ꝙ̄tū ad fidē ⁊ charita- tem p quā mēbra ecclesie vniuntur ideo accō modati' dr̄ caput ꝙ̄ cor. Tertia rō ⁊ est mgr̄i Alex. de Alis in.iij. ꝙ sicut dicit Aug. in li. de spiritu ⁊ aīa: triplex est vis aīme ad corpus. s. vis naturalis: q̄ operat̄ in epate sicut ē vis nu tritiua digestiua retētiua ⁊ expl'siua ⁊ augmē tatiua. Scd̄a est vis vitalis q̄ operat̄ in corde Tertia est vis aīalis que opat̄ in cerebro vnde est motus ⁊ sensus in mēbris. operationes au tē virtutis naturalis oīno sunt inuoluntarie nec sunt subiecte rōi. opatōnes vero aīales oī no sunt subiecte rōni. ⁊ ideo recipiūt imperium ab aīa. opatōes aūt vitales ptim sūt subiecte rōni ptim nō: ⁊ ideo ptim sunt volūtarie ⁊ par tim naturales. Or aūt ille motus qui est a xp̄o capite in corp' eccl'ie oīno ē ſm motū volūta- riū qui simpliciter nō est naturalis vel vitalis ideo licet sint aliq̄ silitudines ꝓpter quas pos set xp̄s dici cor ecclesie: nihilomin' poti' debꝫ dici xp̄s caput ecclesie metaphorice ꝙ̄ cor vel epar. Unde ipse Apl's Paul' in suis ep̄lis se- pe christum caput ecclesie appellat: cor autē nō. Ad secūdū qd̄ obijcit̄ ꝙ xp̄s nō sit caput Ad secundum ſm diuinā naturā respōdet̄ ꝙ ſm illā ꝓprieta tē capitis que est conformitas nature ad alia mēbra corpis xp̄s nō est caput ecclesie: ſꝫ bene Ad scd'am partem ſm alias tres ꝓprietates supra positas. Ad aliā partē eiusdē argumenti quod obijcit̄ ꝙ xp̄s nō sit caput ſm humanā naturā. Rn̄det̄ ꝙ dare sp̄m sanctū est dupliciter. s. auctoritate et ministerio. Auctoritatē q̄dē tm̄ dei est. ſꝫ mi nisterio dicūtur etiā sancti hoīes dare sp̄m sā ctum inq̄tū s. per ministeriū eorū datur a deo sicut Paul' dicit Gal.iij. Qui tribuit nobis spiritū. glo. ministerio nō auctoritate. ⁊ h̄ mō xp̄o hꝫ ꝙ est hō cōuenit dare sp̄m sanctū nō au ctoritatiue ſꝫ istrumētaliter siue ministerialit̄ inq̄tū ei' humanitas fuit instr̄m deitatis. et ita actiones ipsi' ex vnitate deitatis sunt no bis salutifere: vtpote grām in nobis causātes ⁊ p meritū ⁊ efficīā quandā. Aug. aūt negat xp̄m ſm ꝙ est hō dare sp̄m sanctū p auctēm: in strumētaliter aūt siue ministerialiter nō: cū h̄ modo etiā alijs sanctis vt dictū est: cōueniat dare sp̄m sanctū. Ad tertium qd̄ obijcitur: ꝙ Ad tertium gratia nō sit per traductionem: dicendū ꝙ in

hoc quod de plenitudine xpi oēs accepimus est aliquid simile traductōni q̄uis nō sit pp̄e traductio. ⁊ hoc sufficit. Est ḡ silitudo q̄tum ad ipm spm̄. s. increatū. qui idē numero est in capite ⁊ in mēbris ⁊ aliquo modo a capite ad mēbra descēdit nō diuisus sed vnus. Est aūt dissimilitudo q̄tuz ad ipm donū ſm qđ spūs sanctus in nobis habitat: q2 illud nō traducitur de subiecto i subiectuz. sufficit aūt ad hoc q̄ aliq̄s habeat similitudinē capitis silitudo dicta nō traductionis.

Ad quartum

Ad quartū qđ obijcitur q̄ caput nō influat nisi in vnita mēbra: dicendū vt dicit Bonauētura in. iij. q̄ hoc hʒ veritatē in eo capite quod hʒ determinatam potentiā ⁊ nō pōt sibi mēbra vnire nec de nō membro mēbrū facere: sed nō habet veritatē nec locū in capite xpo qui pōt ſm diuinā naturam hoc facere. ⁊ ſm humanā mereri ⁊ impetrare ⁊ ita sensum ⁊ motū pmo influere et cōtinuare.

Ad quintum

Ad q̄ntum quod dr̄ q̄ capitis nō est aliud caput. Dicendū q̄ in metaphoricis locutionibus nō opʒ attēdi similitudinē q̄tū ad omnia. sic eīm nō esset silitudo ſʒ rei veritas. capitis igit materialis nō est aliud caput: q̄a corpus humanū nō est pars alterius corpis ſʒ corp⁹ similitudinarie dictū. s. aliqua multitudo ordinata est ps alterius multitudis. sicut multitudo domestica est ps multitudinis ciuilis. ⁊ ideo paterfamilias q̄ est caput multitudinis domestice hʒ supra se caput rectorez ciuitatis: ⁊ p hūc modum nihil phibet caput xpi esse deū cum tn̄ ipe sit caput eccl'ie. Est tn̄ aduertendū q̄ xpi caput dr̄ deus nō ſm completam rōnem capitis. est eīm caput ipsi⁹ ſm q̄ est pncipiū eius. Principiū aūt est ſm humanitatē ⁊ diuinitatē: sed inq̄tum est pncipium eius ſm humanitatē deficit quarta cōditio capitis: q̄ est cōformitas in natura. inq̄tū aūt est pncipiū eius ſm diuinitatē sic deficit pma: quia pater nō hʒ maiorē dignitatem q̄ filius q̄ eiusdē maiestatis sunt honoris ⁊ glie

Ad sextum

Ad sextū qđ obijcit q̄ caput recipit influētiam a corde. dicendū vt dicit magr̄ alexāder de alis in. iij. q̄ nō est p oīa simile de capite ⁊ corpe materiali ⁊ spūali: q2 in capite materiali ita est q̄ cuz influat ad corpus ⁊ ad singula eius mēbra ipm tn̄ caput indiget alijs membris. vnde alia mēbra influūt ipsi. sicut enī a capite influit sensus ipsi corpori. ita a corde ifluit vita capiti. ⁊ silr ab epate influit nutrimentū ad caput sine qb⁹ nō pōt eē caput. vñ mutuo sibi ſūūt caput ⁊ mēbra: vnde caput materiale nō solū se hʒ in rōe influentis ad alia mēbra ſʒ et in rōe recipiētis ab ipsis: q2 se hñt in mutua indigētia: ita q̄ mēbra indigēt capite et ecōuerso. Unde. i. Cor. xij. Nō potest autem ocul⁹ dicere manui opa tua nō indigeo: nec caput pedib⁹. nō estis mihi necessarij. Sed xps ſm humanitatē qui est caput spūale respectu corpis spūalis. s. ecclesie: nō indiget mēbris suis. vñ se habet ad ipsa solū in rōne influētis et nō ab ipsis recipiētis. ⁊ ita ex hac poti⁹ parte cōpetit sibi rō capitis in qua iportat pncipium ⁊ origo respectu corporis mystici q̄ capiti materiali respectu sui corpis.

Ad septimū

Ad septimuz rn̄r negando pn̄am. vnde cū eīm deus ⁊ homo vn⁹ sit xps p hoc q̄ xps ſm diuinitatem ⁊ humanitatē dr̄ caput ecclesie nō seq̄tur q̄ ecclesia habeat duo capita.

Ad octauū

Ad octauū rn̄r q̄ q̄cquid pfectionis est in fide et spe totū cōuenit xpo. solū aūt q̄tum ad id qđ imperfectiōis est de ipso negatur.

Capitulū. xlvij. In quo declarat qualiter xps possit dici mēbrum ecclesie ⁊ qualiter non.

Cap. XLVII

Surgit nō immerito ex dictis dubitatio. An. s. sicut rō capitis respectu corporis eccl'ie xpo attribuit: ita ratio mēbri eiusdē corpis eidem cōueniat ⁊ videbit fortassis alicui q̄ sic.

Probatio prima

Tum q2 caput naturale ad cui⁹ silitudinē xps dr̄ caput eccl'ie nō modo dr̄ caput corpis naturalis sed etiā mēbrū illi⁹ principale. Nam cor caput ⁊ epar designant pncipalia mēbra corporis. ergo silr xps pōt dici mēbrū corpis mystici: cū sit caput illi⁹.

Secunda

Tū scđo ex illo Apli. i. ad Cor. xij. Uos estis corp⁹ xpi ⁊ mēbra de mēbro. glo. i. de xpo capite ⁊ cū mēbro nr̄o. Sʒ q̄ xps ſm q rō capitis et respectu corpis eccl'ie ei attribuit ſm humanitatē dici nō possit mēbrū ecclesie sic ostēditur. Pro quo ɔsiderandū cū sancto Tho. in. iij. sente. q̄ in noie capitis iportat principiū ⁊ origo alicuius rei. In noie aūt mēbri importat ptialitas q̄ repugnat rōi pme originis: q2 in pma origine sūt oīa pfute q̄ iueniūtur in originatis. ⁊ iō nō pōt dici mēbrū quod nō recipit ab aliquo alio influentiā. q2 aūt caput in naturali corpe nō solū influit alijs mēbris: sed etiā ab alijs accipit: vt nutrimentū ⁊ alia obseq̄a: nō tn̄ caput ſʒ etiā cōmēbrū dr̄. ſʒ xps ſm q̄ homo non recipit aliq̄d ab alijs mēbris eccl'ie: sed a solo deo. vñ nō pōt dici membrū ſm q̄ caput eccl'ie dr̄ ipse ſm hūanitatem. potest aūt dici membrū ſm hūanitatem: ſm q̄ ipse est caput ecclesie ſm diuinitatē. sic eīm ei⁹ hūanitas cōparata ad diuinitatē est membrū ipsi⁹ diuinitatis que est caput: q2 ipsa diuinitas cui est vnita ipsa humanitas mouet ipsā hūanitatē ⁊ sensificat eā sicut caput

membra. Et hoc modo xp̄s est mēbrum corporis ecclesie cuius caput est ipa diuinitas. et sic dicit apl's id quod supra allegatū est. i. Corinth. xij. Uos estis corpus & mēbrū de membro. i. de xp̄o capite. unde appellat xp̄z caput ẛm humanitatē esse mēbrū respectu diuinitatis. Preterea sctūs Thomas. in. iij. sniarum. distin. xiij. notat circa hanc partē q̄ nomē ecclesie dupl'r accipit. Qñq3 em̄ noiat tm̄modo corpus quod xp̄o cōiūgit sicut capiti. & sic ecclesia tm̄ habet rōnem sponse: & hoc modo xp̄e nō est eccl'ie mēbrū sed est caput influēs omnibus alijs mēbris. Alio modo accipit ecclesia ẛm q̄ noiat caput & mēbra cōiuncta. & sic xp̄s pōt dici membrū eccl'ie inq̄tum h3 distinctum officiū ab omnibus alijs. s. influere alijs vitam q̄uis nō multū ꝓprie dicat membrum quia membrū importat partialitatē quandā in xp̄o aūt bonū spūale non est particularizatum sed est totaliter integrū. Unde ip̄e est totum eccl'ie bonū nec est aliq̄d maius ip̄e cum alijs q̄ ip̄e solus. Sic aūt loquēdo de ecclesia nō eccl'ia nominat tantū sponsam ẜ sponsum et sponsam, put p cōiunctionē spūalem est ex eis vnū effectū. Unde btūs Aug. sup p̄s. xxx. ita ait. Unus d̄r xp̄s caput & corpus suū. ip̄e dicit cū de cōiugio loqueret. Erūt duo in carne vna. igit iam nō duo sed caro vna fit. ergo tanq̄ ex duobus vna quedā p̄sona ex capite & corpe ex sponso & spōsa. Nam vnitatē p̄sone hmōi mirā & excellentē cōmēdat. Esa. ꝓpha Naz loquēs etiā in eo xp̄s in ꝓphetia ait. Sicut sponso alligauit mihi mitrā & sicut spōsā ornauit me ornamēto. Se dixit sponsū: se dixit sponsam. quare se sponsum: q̄re se sponsā nisi q2 erant duo in carne vna. H Aug. Unde l3 ꝓpter hanc variā acceptionē nois ecclesie christ' aliquo modo dicat mēbrū eccl'ie eo. s. mō quo supi' declaratum'. nullo tn̄ mō potest dici mēbrū spōse. Pt3 etiā ex dict' rn̄sio ad obiecta.

Sermone primo

Ad primum

Ad p̄mū aūt qd̄ obijcit q̄ caput naturale nō tm̄ d̄r caput ẜ etiā mēbrū corpis. dicēdū est q̄ nō est p oia sil'e de capite naturali corpis materialis & de spūali sicut dictū est: q2 naturale nō solū influit alijs mēbris ẜ etiā accipit ab eis: nō sic aūt christus q̄ nihil accipit a corpe eccl'ie ẜ a solo deo. Et inde est q̄ ꝓprie loquēdo christus nō pōt dici ꝓp̄e mēbrū eccl'ie ẛm q̄ caput eccl'ie d̄r ip̄se h3 hūanitatē

Ad secundum

Ad dictū apl'i. i. Corinth. xij p3 rn̄sio ex iam dictis. Dictū est em̄ q̄ apl's appellat ibi christum caput ẛm humanitatē esse mēbrū respectu diuinitatis. Uel dicendū vt dicit dn̄s petr' de Tarātasia. q̄ christ' est caput excellētia gratie & mēbrū cōformitate nature.

Capitulū. xlviij. Q2 xp̄s ẛm q̄ homo fuit caput fideliū nō tm̄ eorū qui fuerūt post incarnationē sed etiā illorū qui a principio incarnationē precesserunt.

Cap. XLVIII. Ch'us semp fuit caput ecclesie

Cum autem ex superius dictis circa. ca. xxij. a p̄ncipio hūani generis eccl'ia esse cepent & eccl'ie corp' nullo vnq̄ tempe acephalū fuisse credendū sit. iā restat ostendendū xp̄m semp a principio ex quo hoies sancti esse ceperunt in terra caput ecclesie fuisse nō modo ẛm diuinitatē sed etiā humanitatem. Q2 aūt xp̄s ẛm diuinitatē caput fuerit ecclesie ante incarnationē nō h3 dubitationē cū ip̄se de' principiū fundator & illustrator illi' sit. Oēs em̄ qui a principio humani generis vsq3 in finē generāt virtute diuinitatis illustrant' & in vnū corp' ecclesie tanq̄ viua mēbra cōpaginātur. Q2 autem ẛm humanitatē xp̄s caput etiā fuerit omniū fideliū qui incarnationē eius p̄cesserunt: p3 multipliciter. Primo: q2 sup fidē hūanitat' xp̄i fundata ē ecclesia. i. Corin. iij. Fūdamētū aliud nemo pōt ponere p̄ter id qd̄ positū ē: qd̄ est xp̄s Jesus glo. i. fides xp̄i que p dilectionē operat. Unde glo. sup illud Col. i. Ipse est caput corpis ecclesie: q̄rit. Cū3 ecclesia ab Abel cepit: quō homo xp̄s caput est corꝫ qui āte fuerant. & rn̄dens dicit. bene: q2 ip̄se est principiū ecclesie ẛm diuinitatem. i. fundator ecclesie: q2 oēs iustos qui ab Abel vsq3 ad vltimū iustū generant virtute diuinitatis & mie sue hoio illuminauit ẛm humanitatē. Potest etiā dici principiū ecclesie: q2 sup fidē humanitatis ei' fundata est. hec glo. Cū ergo ecclesia fundata sit sup fidē hūanitatis xp̄i: & eadē fides fuerit patrū ante incarnationē & post. ad Ephe. iiij. Unus deus vna fides. solū em̄ tp̄s variatū est vt ait Aug. quod em̄ a nobis creditur iam factū esse: id ab alijs futurū esse credebat. manifestū est xp̄m caput fuisse fideliū precedentiū incarnationē sicut sequentiū. Et cōfirmatur. Aut em̄ d̄r caput ecclesie facta incarnatione ꝓpter naturā assumptā: in qua hoibus fact' est cōformis in natura. Aut ꝓpter fidē humanitatis ei'. Nō p̄mo: q2 hac rōne equaliter infideliū hominū diceret caput sicut & fideliū: qd̄ est inconueniens. Si secūdo. s. ꝓpter fidem qua credit de' & homo: ẜ fides manet eadē in sanctis ante incarnationē & post. Dic̄ em̄ Aug. li. de nuptijs & ꝯcupi. Eadē fides mediatoris q̄ nos saluat: saluos iustos faciebat antiquos pusillos cū magnis: q2 sicut credimus xp̄m in carne venisse: ita illi venturū. & sic nos mortuū: ita illi moriturū: & sicut nos resurrexisse: ita & illi resurrecturū. & nos & illi ad iudiciū

viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ venturũ. ergo videt̃ ꝙ xp̃us ſm ꝙ homo caput ſit dicẽdus p̄cedentium iuſtorum ſicut ⁊ illoꝝ qui poſt incarnationẽ fuerunt. In teſtimoniũ huius Mar. xi. legitur ꝙ qui p̄ibant ⁊ q̄ ſequebant̃ clamabãt dicẽtes. Oſanna b̃ndictus qui venit in noĩe domini. Sup quo dicit venerabilis Beda. ⁊ habetur in gl. ⁊ qui p̄ibant ⁊ qui ſequebant̃ clamabãt p̄ceſſit iudaicus pp̄ls: ſecutus eſt gẽtilis. Et quia om̃s qui fideles ſunt vel fuerũt in xp̃um crediderũt ⁊ credũt: ⁊ q̄ p̄eunt ⁊ q̄ ſequuntur Oſanna clamabãt qđ ſalua latine d̃r. ab ipſo em̃ oẽs p̄ores etiã ſalutẽ queſierũt. B̃ndictus qui venit in noĩe dñi: qm̃ vna fides vna ſpes oĩm illi expectabãt ⁊ venturũ credebãt ⁊ nos veniſſe credimus: hec glo. Et btũs Greg. ſup Ezech. Et qui p̄ibant ⁊ q̄ ſeq̄bant̃ clamabãt Oſanna b̃ndictus q̄ venit in noĩe dñi: q: oẽs electi q̄ in iudea eſſe potuerũt ſiue qui nũc in eccl̃ia ſunt in mediatorẽ dei ⁊ hoĩm crediderunt ⁊ credũt. g̃ manifeſtũ eſt vnũ ⁊ idẽ fuiſſe ⁊ eſſe caput p̄cedentiũ ⁊ ſequẽtiũ fidelium. s. xp̃m quẽ omnes ſaluatorẽ clamabãt. Itẽ hoc patet ex illo Apl̃i. i. Thimo. iiij. de xp̃o ita loquẽs. Qui ſaluator ẽ oĩz hoĩz ⁊ maxie fideliũ glo. quos ſaluat h̃ ⁊ in futuro ſm corpus ⁊ animam. Et btũs Ioh. euãgeliſta loquẽs de xp̃o ita ait. Ip̃e eſt ꝓpiciatio ꝓ pctĩs noſtris non noſtris aũt tm̃ ſed etiã ꝓ totius mũdi. i. Io. ij. vbi glo. Aug. Non ꝓ nr̃is tm̃ qui in carne viuimus ſed ꝓ omni eccl̃ia. Saluare aũt hoĩes aut ꝓpiciationẽ eſſe ꝓ peccat̃ cõpetit xp̃o ſ3 ꝙ eſt caput. g̃ relinquit̃ ꝙ xp̃us etiã ſm ꝙ hõ caput fuerit oĩm fideliũ q̄ etiã eius incarnationẽ p̄ceſſerũt. Unde Aug. ſup pſ. xxxvi. tractãs illđ. Iunior fui etem̃ ſenui. Caput noſtrum xp̃s eſt: corpus capitis illius nos ſum⁹ nũquid ſoli nos ⁊ non etiã illi qui fuerũt ante nos oẽs qui ab initio ſeculi fuerũt iuſti caput xp̃m habẽt. illũ em̃ venturũ eſſe crediderunt quẽ nos veniſſe iam credimus: ⁊ in cuius fide ⁊ ipſi ſanati ſunt ⁊ nos: vt ip̃e eſſet caput totius ciuitatis hierl̃m cõnumerat̃ fidelib⁹ ab initio vſq̧ in finẽ. Ceterũ cũ eccleſia vt dictũ eſt dicat̃ vnũ corpus ad ſimilitudinez corpis humani naturalis: in quo mẽbra adinuicez ꝑ neruos ⁊ iũcturas colligata dicunt̃ vnũ per continuationẽ: neceſſario mẽbra eccl̃ie adinuicem cõtinuari dicẽda ſunt ſm p̄us ⁊ poſterius in tp̄e a p̄ncipio eccl̃ie vſq̧ in finẽ ſeculi. Hoc aũt nõ eſt niſi ꝑ fidem xp̄i que vt dictuz eſt: vna eſt in oĩbus ſanctis. ergo videt̃ ꝙ xp̃s a p̄ncipio eccleſie vſq̧ in finẽ ſeculi ſit dicendus caput eccleſie. Amplius ꝑ ſimile oſtẽdit̃ hoc. In malis caput quedã membra ſecutuz eſt tp̄e ⁊ nihilomin⁹ d̃r caput eoꝝ. multo forti⁹ g̃ hoc erit in bonis mẽbris que influxũ ſenſus ⁊ motus ſuſcipiunt a capite. ſed ita eſt in malis ꝙ l3 mẽbra q̄dã p̄ceſſerit caput tp̄e: dicũt̃ nihilomin⁹ membra ei⁹ futuri capitẽ. ſicut de antixp̃o dicit beat⁹ Iſid. li. de ſummo bono: ꝙ anteq̃ veniat antixp̃s multa ei⁹ mẽbra preceſſerint ⁊ preuaricationis merito caput propriũ preueniũt. ergo multo fortius credendũ eſt de mẽbris eccleſie: ꝙ l3 aliqua tp̄e preceſſerint incarnationẽ xp̄i: nihilomin⁹ caput eoꝝ xp̃s dicendus ſit. Ex his aũt que iam diffinita ſunt aperte cõfutat̃ error dicentiũ ꝙ xp̃s in incarnatione incepit eſſe caput eccleſie: ⁊ ꝙ ſolum poſt incarnationẽ icepint hoĩes xp̃o icorpari.

Capitulũ. xlix. In quo ponũtur obiectiões ꝯtra hoc qđ dictũ eſt ꝙ xp̃s ſm ꝙ homo fuerit caput fideliũ qui incarnationem preceſſerunt.

Quoniã hec fidei veritas clarius eluceſcet ſi alique obiectiones que cõtra eam moueri ſolent in mediũ deducãtur: afferem⁹ illas in mediũ quib⁹ tandẽ reſpõdebim⁹. Cap. XLIX

Obijcitur aũt primo ſic. Xp̃s ante incarnationem nõ fuit homo: ergo nõ eſt dicend⁹ ante incarnationẽ fuiſſe caput eccleſie ſm ꝙ homo. ꝯña eſt manifeſta. q: cũ tales cõditiones cõſequẽtes ſint ad eſſe rei qñ nõ erat hũanitas nõ vr̃ ꝙ potuerit dici xp̃s caput ſm humanitatem. Argu. primũ

Scđo ſic. Xp̃s ꝓprie d̃r caput eccl̃ie ꝑ ꝯformitatem nature quã habet cũ eccleſie corpe: ſed ante incarnationẽ nõ erat cõformis in natura cũ eccleſia. ergo reſpectu fideliũ q̄ incarnationẽ preceſſerunt xp̃s nõ põt dici eccleſie caput ſm humanitatẽ. Si dicat̃ ꝙ l3 xp̃s non eſſet in rerũ natura ſm humanitatẽ erat tñ in fide patrũ. Secundũ

Cõtra: xp̃s ſm ꝙ eſt caput eccl̃ie gratiã mẽbris infũdit. ſi g̃ ad rationẽ capitis ſufficit ꝙ xp̃s ſit in fide credentiũ: vr̃ ꝙ equalis copia gr̃e fuerit in veteri teſtamẽto ſicut ⁊ in nouo: qđ eſt falſum. Replica

Tertio ſic. Sacra veteris legis comparãt̃ ad xp̃m ſicut vmbra ad corp⁹: vt d̃r Colo. ij. ſ; p̃res veteris teſtamẽti ſacramẽtis illis ſuo tp̄e ſeruiebant: ſm illud ad Heb. viij. Exẽplari ⁊ vmbre deſeruiũt celeſtium. Nõ ergo ptinebant ad corp⁹ xp̄i: ⁊ ita xp̃s nõ ẽ caput eoꝝ. Tertium

Quarto. Caput cũ ſit principium membroꝝ nõ ſeq̃tur membra. ſed multi ſancti preceſſerũt xp̄i incarnationez. ergo xp̃s ſm ꝙ homo nõ eſt caput illoꝝ. Quartum

Quinto. Caput cum ſit principiũ alioꝝ mẽbroꝝ naturaliter precedit mẽbra: pri⁹ em̃ egreditur ⁊ poſtea corpus. Unde dicit Solinus. Contra naturã eſt in pedes procedere naſcẽtes. Si ergo cor- Quintum

pus mysticum fit ad similitudinē corporis na-
turalis vt dictū est supra. sequit᷑ q̄ primo fit
caput ⁊ postea mēbra. ergo respectu eorum q̄ pcesse
rūt xpi humanitatē xps nō potest dici caput
Sextum — fm q̄ homo. Item cōfirmando istam rōnē
arguit᷑ sexto sic. Caput dr̄ q̄ influit membris
sensum ⁊ motū sed xps fm q̄ hō nō influebat
ecclie ante incarnationē: cū nōdū eēt homo:
et qd nō ē nō pōt agere. ⁊ p ɔ̄ns non poterat
dici caput illius. pcessus est notus. Si dicat᷑
q̄ lz nōdū esset in rerū natura erat tñ in fide
Septimum — patrū. Cōtra ɔfirmando rōnem factā ar-
guit᷑ septimo sic. Omnis ppositio cui⁹ subie-
ctum est ens rōnis ⁊ p̄dicatū est ens nature ē
falsa. sicut si dicat᷑. Genus currit ⁊ spēs ābu-
lat. sed xps fm q̄ est in fide significat᷑ vt res
rōnis. Cum igit᷑ esse caput vel influere dicat
rē nature. videt᷑ q̄ hec ppositio sit falsa. Chri
stus fm q̄ est in fide patrū est caput ecclie vl
Octauum — influit ecclie mēbris. Octauo sic. Caput ē
pncipiū membrorum suorum: sed xpus fm q̄ homo
nō potest dici pncipiū ecclie a pncipio sed so
lum fm diuinitatē: sicut colligi videt᷑ ex glo.
Luce .iij. sup illud Factū est vbum dñi. vbi dr̄
q̄ ecclia nō ab homie sed a vbo. ergo xps fm q̄
homo nō est dicēdus caput ecclesie ab initio.
Nonum — Nono sic. Dicit Aug. sup ps. cxlviij. verbū
caro factū est vt fieret caput ecclie. Verbum
em̄ ipm nō est caput ecclie: sed vt etiā esset ca
put ecclie carnem assumpsit: ergo id quod prius
Decimum — Decimo p simile idem pbat᷑ sic. Sup illud
pme Thi. i. Regi seculorum. dicit glo. sic. Homo
assumptus a vbo ex eo tēpe rex est futurorum ex
quo assumptus est a vbo. nam pteritorum secu-
lorum nō extat rex homo ille: q̄ nō erat: hec gl.
Ergo pari rōne xps fm q̄ homo nō est dicen
dus caput ecclie fm tps pteritū: cū tunc non
Undecimum — esset homo. Undecimo ecclia fuisset etiā
si homo nō peccasset. nō autē tūc verbum dei
humanā naturā assumpsisset. vnde glo. super
illud. i. Thi. i. Christus iesus venit in mūdum
peccatores saluos facere: dicit glo. Aug. Nul
la causa veniēdi xpo dño nisi peccatores sal-
uos facere: tolle vulnera: tolle morbos. ⁊ nul-
la est causa medicine. Ecclesia aūt sine capi-
te esse nō potest. ergo xps nō est caput ecclie
Confirmatio — fm hūanā naturā. Et ɔfirmat᷑ q̄ vni⁹ corporis
vnū ē caput: sed xps caput est ecclie fm diui-
nitatē: ergo nō fm humanitatē. ergo ⁊c.

Cap. L. In quo rūdetur ad obiectiōes iam positas

Ad rōnes autem
pdictas qb⁹ pbat᷑ q̄ xps nō fue
rit caput fm q̄ homo oīm fideliū
a pncipio nascētis ecclie: facilis

a

respōsio est. Dicimus em̄ q̄ corpus ecclie nū-
q̄ fuit acephalū sed semper habuit xpm caput
fm diuinitatē ⁊ humanitatē vt plene induxi-
mus: licet em̄ xps fm humanitatem nō esset a
principio mundi: fides tñ de eius diuinitate ⁊
humanitate fm quā omnium mēbrorum colliga
tio erat ad ipm ⁊ inter se semp a principio fuit
Unde Aug. ad optatū. Eadē est fides nostra
⁊ antiquorum: pinde cum omnes iusti siue an-
te incarnationē siue post: nec vixerunt nec vi
uāt nisi ex fide īcarnationis xpi. Profecto qd
scriptū est. l. Act. iiij. Non est aliud nomē sub
celo in quo oporteat saluari nos. ex illo tpe va
let ad saluandū gen⁹ humanū: ex quo in Adā
est viciatū. hec Aug. Unde licet xps fm q̄ ho
mo: tēpore multos sanctos secutus fuerit: ni-
hilomin⁹ omniū caput dicend⁹ est. Cui⁹ exem
plū Aug. li. de cathezizandis rudib⁹ ponit: qd
exemplū habet᷑ Gene. xxxvi. de filijs Iude in
quorum natiuitate zarā pōr eduxit manū i q̄ obste
trix ligauit coccinū dicens. Iste egredit᷑ pōr
illo vero retrahente manum egressus est alter
Et dicit Aug. q̄ sicut Zarā dum nasceret᷑ pri
or emisit manū postmodū caput secutū est de
inde cetera mēbra: lz tñ caput dignitate ⁊ po
testate precellit lz tpe seqretur: ita xps medi-
ator dei ⁊ hominū in patriarchis et pphetis
premisit manū anteq̄ appareret in carne vin
culis legis supbum populū constringentē si-
ue cōprimentem. Tempore autem nascēdi se-
cutū est caput toti ecclesie cui adheserunt om-
nes fideles. Relinq̄tur ergo q̄ fuit caput fide
lium presentiū ⁊ antiquorum. Ad primū obie — Ad primum
ctum in ɔtrariū dicendū vt dicit Alexan. de
alis in. iij. q̄ xps nō dicitur caput eo q̄ est ho-
mo in re: sed eo q̄ est homo in fide in qua cre-
ditus est esse homo: ideo est caput. hoc em̄ mo
do similiter se habet ad antiquos ⁊ presentes
quia est eadem fides horum ⁊ illorum: vt dictū est.
Vel dicendū ⁊ breuius: vt dicit sanct⁹ Tho. q̄
licet homo xps ante incarnationē nō esset in
rerū natura: erat tñ in fide patrum: ⁊ hoc suffi
ciebat ad rationē capitis: vt magis ex dicen-
dis apparebit. Ad pbationem qn dicit᷑ q̄ cō-
ditiones sequūtur esse rei: ⁊ ita esse caput cōse
quitur esse humanitatis in xpo: respōdet᷑ du-
pliciter. Primo q̄ sicut esse creditum filiū dei
assumpturū humanitatem nō ponit filiū dei
esse hominē cum creditur: sed in aliquo tem-
pore futurū esse: sic nec conditio qua dicit᷑ ca-
put. Unde nō est simile de capite corporis na
turalis ⁊ de capite corporis mystici. Secūdo
respōdetur q̄ ratio capitis dupliciter xpo fm
humanitatem potest cōuenire. Uno modo p
actionem suam in nos merendo nobis ⁊ satis-

faciendo p nobis. τ hoc modo cōditio capit
sequit esse rei. Alio modo pōt couenire sibi rō
capitis p actionē nostrā in illū inquātum cre
dendo in eum iustificamur: τ hoc modo cōdi
tio capitis nō sequit esse rei in natura: sed eē
rei in fide. τ ita in pposito: sicut clarius ex di-
Ad scdm cendis habebit. Ad scdm quod obijcit de
ɔformitate nature ptz rñsio ex dictis. lz enim
xp̄s ante incarnationē nō fuerit actu confor-
mis nature cū hoībus: erat tñ fides infallibil
q p assumptionē hūanitatis talis erat futu-
Ad replicam rus. Ad replicā aūt que fit q sequeretur ex
solutiōe ista q equalis copia grē fuisset in ve
teri testamēto τ in nouo negat ɔsequētia: qa
vt dicit scūs Tho. in. q. de veritate. Cuz ante
incarnationē nō esset meritū xp̄i in actu τ sa-
tisfactio. ideo nō erat tanta plenitudo gratie
sicut est post. Preterea dicit scūs Tho. Tāta
grē influētia nō fuit ante incarnationez q̄ta
est modo: qz tunc nōdum remotū erat obsta-
culuz: nec sacramēta grē erant exhibita sicut
Ad tertium mō sunt. Ad tertiū in quo obijcit q patres
veteris testamēti deseruiebāt sacramētis le-
galibus. dicendū vt ait sanctus Tho. in tria
parte q sancti patres nō insistebāt sacramētis
legalibus tanq̄ q̄buidā rebus sed sicut yma-
ginibus τ vmbris futurorū. Idem aūt est mo-
tus in ymaginē inq̄tum ymago τ in rē: vt pz
p phm in lib. de memoria τ reminiscētia. τ iō
antiq̄ patres seruādo legalia sacramēta fere
bant in xp̄m p fidem τ dilectionē eandē qua
et nos in xp̄m ferimur: τ ita pr̄es antiq̄ ptine-
bāt ad idē corp⁹ eccl'ie ad qd̄ nos ptinem⁹: et
Ad quartum ita respectu oīm fideliū xp̄s caput ē. Ad q̄r
tum quod obijcit q caput nō sequit membra
sed precedit. respondet q q̄uis xp̄s nō fuerit
incarnatus tempe patrū veteris testamenti
erat tamē incarnatio ip̄a in dei ordinatione
τ in fide ipsorum patrū: per quā fidē iustifica-
bant: qz tpa mutata sunt τ nō fides. vt dicit
Ad quintum Aug. Ad q̄ntum quod inductū est p cōfir-
matione p̄cedētis: q caput naturalr precedit
mēbra. rñdetur q nō est simile de capite cor-
poris naturalis. τ de capite corpis mystici in
hac parte. qm̄ caput corpis naturalis p̄cedit
siue est ante alia mēbra exteriora. quod dr pro
pter cor quod est simplr pmū mēbrū. Caput
aūt corporis mystici nō p̄cedit tpe omnia mē
bra sui corpis. Unde glo. Aug. super illud ps
lxi. Quousq irruitis in hominē: dicit sic. Ad
caput ptinēt mēbra que ante caput pdierūt
sed nunq̄d pdierūt aliqua ante caput? vtiqz:
qz caput dicit in ps. lxx. mater syō. vñ diceret
mr̄ syon nisi aliq̄ p̄cessissent de q̄b⁹ natus fu-
isset. p̄cedit tñ mēbra sua dignitate τ pfectōe
virtutis. Unde Col. i. dicit Apl's de eo. Ipse
est caput corpis ecclesie qui est principiū: pri-
mogenit⁹ ex mortuis: vt sit ipse in oībus. glo.
tam priorib⁹ q̄ sequētibus primatū tenēs. Et
ad Ro. i. dicit idem Aplus. Qui predestina-
tus est filius dei in virtute sm spiritū sanctifi
cationis. glo. i. sine meritis sola gratia preele-
ctus vt esset caput nostrū. Cū aūt ratio capi-
tis ex dignitate τ nō tpis prioritate accipiat:
apte datur intelligi ratiōes omēs que fuīt ex
prioritate tēporis qua multa tpa precesserunt
xp̄i incarnationem nō procedere. Ad sextū Ad sextum
qd̄ obijcit: q xp̄s ante incarnationē sm q ho
mo nō influebat mēbris: respōdet vt sanctus
Tho. dicit in. q. de veritate: q xp̄s sm q homo
mediator est inter deū τ homines: vt dr Thi.
i. Unde sicut de⁹ dicit nos iustificare dupli-
citer. s. p actionē suā inq̄tum est cā efficiēs no
stre salutis. τ p operationē nostrā inq̄tū est fi
nis a nobis credit⁹ τ amat⁹: ita etiā xp̄s sm q
hō dupliciter nos iustificare dr. Uno mō sm
suā actionē inq̄tum nobis meruit τ p nobis
satisfecit: τ q̄tum ad hoc nō poterat dici influe
re mēbris: τ ita nec caput ante incarnationē.
Alio mō p operationē nostrā in ip̄m sm q di-
cimur per fidē ei⁹ iustificari: τ p hunc moduz
poterat esse caput ecclesie ante incarnationē
sm humanitatē: vtroqz aūt mō ē caput eccl'ie
sm diuinitatē ante τ post. Argumentum aūt
nō pcedit: qz xp̄o cōuenit rō capitis nō solum
p actionē suā ad quā requirebat existētia rea-
lis hūanitatis xp̄i vt ratio pbat: sz etiā p acti-
onē nostrā in ip̄m: ad quā sufficit existentia fi-
dei in cordib⁹ fideliū de futura incarnatōe ei⁹
Ad septimū qd̄ obijcit: q esse caput dicat Ad septimum
rem nature τc. rñr. negādo minorē qm̄ vt san-
ctus Tho. dicit in. q. de veritate: esse caput vl
influere p actionē nostrā in ip̄m xp̄m inq̄tū in
eū credim⁹ nō est predicatū q sit res nature: sz
q sit res rōnis. vnde ratio non pcedit. Ad Ad octauū
octauum qd̄ obijcitur: q xp̄s nō possit dici p̄n
cipiū ecclesie sm q homo: respōdet. q assum-
ptum est falsuz: qm̄ vt supra habitū est ex glo.
Colo. i. xp̄s etiam sm q homo principium po
test dici ecclesie inq̄tum in fide humanitatis
eius fundata est. Ad glo. sup Luc. dicendū. q
nō loquitur de homine xp̄o qui erat deus τ ho
mo: sed de alio homie qui erat tm̄ homo sicut
Iohānes baptista. Ad nonū respōdetur q Ad nonum
Augu. nō negat simpliciter xp̄m caput fuisse
ecclesie ante incarnationem sm aliquas capi-
tis cōditiones: cum in superioribus deductū
sit ex dictis Aug. oppositū: sed negat eum ca
put fuisse ante incarnationem q̄tum ad pro-
prietatem siue conditionē conformitatis na-

ture que est inter caput ⁊ mēbra. ante quippe incarnationē inter verbū ⁊ homies non erat

Ad decimū hmōi cōformitas. Ad decimū qđ obijcitur ꝙ xp̄s nō fuerit rex seculoꝝ p̄teritoꝝ ſm ꝙ hō ⁊c. Dicendū ꝙ nō est simile de rōne regis ⁊ rōne capitis: q꞉ cū rex dicat a regēdo nō potest cōpetere ptās regēdi nō exn̄ti in rerū natura Rō aūt capitis cū xp̄o attribuat nō solū per actionē suam in nos sed etiā ꝑ actionē nostrā in ip̄m inq̄tū in ip̄m credimus: sicut sepe dictum est: nō solū p̄ntiū ⁊ futuroꝝ fideliū xp̄us ð caput: sed etiā p̄teritoꝝ qui in ip̄m creden

Ad vndecimum tes iustificabant. Ad vndecimū in quo arguit ꝙ eccl'ia fuisset ⁊ si nō peccasset ⁊c Dicēdum cū sancto Tho. in q. de veritate ꝙ supposita illa positione ꝙ xp̄us non fuisset incarnatus si homo nō peccasset: xp̄s ante peccatum fuisset caput eccl'ie ſm diuinā naturā solum: ſ post pctm̄ opꝫ ꝙ sit eccl'ie caput ſm hūanā nam natura humana sic vulnerata ⁊ ad sensibilia demersa est: vt ad inuisibilē v̄bi gubernationē nō sit sufficiēter ydonea. vñ oportuit medicinā vulneri adhiberi ꝑ humanitatē xp̄i ꝑ quā xp̄s satisfecit. Oportuit ḡ ꝙ visibilē naturā assumeret vt ꝑ visibilē gubernationē ad inuisibilia homo reuocaret. Et ad ꝯfirmationem r̄ndet negādo ꝯn̄tiā: q꞉ deus ⁊ hō vn⁹ est xp̄s. Unde ꝑ hoc ꝙ xp̄s sit eccl'ie caput ſꝫ humanitatē ⁊ ſm diuinitatē nō sequit ꝙ eccl'ia habeat duo capita.

Capitulum .li. In quo circa predicta confutatur vnus error nouellus.

Cap. LI Error nouelloꝝ C Ontra hoc quod dictū est iam ꝙ xp̄s fuerit caput ecclesie a p̄ncipio ipsius eccl'ie ⁊ nō a tp̄e sue incarnatōis: surrexit dieb⁹ nostris opinio: si opinio et nō error dicēda sit quorūdam dicentiū sicut in scripturis eorum legimus. Qꝫ xp̄s ante incarnationē nō fuerit caput eccl'ie nec ꝑ ꝯn̄s ante incarnationē inceperit eccl'ia ſm suā formalē denoiationem: quā dicūt eccl'iam suscipe ex xp̄i incarnatiōe ꝑ grām vnionis vnde hꝫ ip̄a eccl'ia ꝙ quasi ꝑsonaliter vniat cū xp̄o. Quantum vero ad id quod est materiale in denoiatiōe ecclesie dicunt eam incepisse a tp̄e Ade vel Abel: quia ex tunc aiunt inceperūt iusti sub fide xp̄i viuere. ⁊ ad hoc talem inducūt rōnem. Eiusdem quippe nature debet esse caput ⁊ mēbra. hoc patet vt manifestat Aug. in ſmone de v̄bis dn̄i. sed ante xp̄i incarnationē v̄bum nō erat caput eccl'ie. vt vult Augustin⁹ sup ps. cxliiij. Ait em̄: verbū caro factum est vt fieret caput eccl'ie. verbū em̄ ip̄m nō est caput ecclesie: sed vt esset caput eccl'ie carnē assumpsit ⁊ corp⁹ xp̄i sit eccl'ia. vt pꝫ ꝑ Aug. vbi supra. igit ipsa eccl'ia tūc incepit ſm suam formalē ⁊ actualē denoiationē qn̄ xp̄us humanā naturā assumpsit. ⁊ tunc fideles inceperūt ei tanq̄ mēbra incorpari vt fieret vnū ex capite ⁊ mēbris qđ est eccl'ia. Hec in forma vnus illoꝝ. Opinio istoꝝ nostro iudicio sustineri nō potest ⁊ hec epti sunt ꝑfecto ex mala intelligētia dictorum beati Aug. Et in hoc etiā peccauerūt ꝙ multa dicta Aug. que magis pie explanāda erāt q̄ extendēda: sicut possent exempla plurima dari: ipsi induxerūt sicut iacent in assertionē opinionū suarū. conclusio em̄ eorum falsa est. fundamēta que inducūt infirma. rō qua ꝯclusionem roborare nitunt inualida. Conclusio quippe quo ad oīs ptes falsa est: vt pꝫ p̄mo ex auctoritatibus inductis circa .c. xxij. vbi ð eccl'ie antiq̄tate disputatū est. Patet etiā ex illo Aug. sup ps. xxxvi. qui tractans illud. Junior fui etem̄ senui: ita de eccl'ia sub noie corporis loquit. Dn̄s em̄ ipse in corpe suo quod ē eccl'ia: iunior fuit p̄mis tp̄ibus ⁊ ecce iam senuit nostris. ⁊ agnoscitis ⁊ intelligitis: q꞉ in hoc positi estis. ⁊ ita creditis: q꞉ caput nostrū xp̄s est: corpus capitis illius nos sumus: nūquid soli nos ⁊ nō etiā illi qui fuerūt ante nos oēs qui ab initio seculi fuerūt iusti caput xp̄z habēt. illū em̄ esse venturū crediderūt quem nos venisse iam credimus. ⁊ in eius fide ip̄i sanati sunt in cuius ⁊ nos: vt esset ⁊ ip̄e tot⁹ caput ciuitatis hierl'm omnibus cōnumeratis fidelibus ab initio vsq̄ in finē. ⁊. ſ. Corpus aūt xp̄i quod est eccl'ia tanq̄ vn⁹ q̄dāꝫ homo p̄mo iunior fuit. ⁊ ecce iam in fine seculi in senecta pingui est: hec Aug. Ex qua aug. clare habet oppositū cōclusionis illoꝝ. Preterea glo. sup illud ap̄li ad Colo. i. Ipse est caput corpis ecclesie. querit sicut supra dictū est. Cū ecclesia ab abel inceperit. quomodo homo xp̄s caput est coꝝ qui tūc fuerūt. r̄ndens di. hn̄. Quia ipse est p̄ncipiū eccl'ie ſm diuinitatē. i. fundator eccl'ie: q꞉ oēs iustos q̄ ab Abel vsq̄ ad vltimū iustum generat v̄tute diuinitatis ⁊ mīe sue dono illuminauit. ſm humanitatē pōt etiam dici p̄ncipiū eccl'ie: q꞉ sup fidē humanitatis ei⁹ fundata est. hec glo. Preterea rōne eccl'ie corpus semp fuit a p̄ncipio humani generis: vt inductum est ex dicto Aug. ⁊ nō est dicendū ꝙ acephalum fuerit ante incarnationē. ergo necessario opꝫ cōfiteri ꝙ caput habuerit. ſ non nisi xp̄m quē pater dedit caput super omnem ecclesiam que est corpus eius. ad Colo. primo Pertransimus plura alia ad hanc rem ꝑtinētia: tum quia in superioribus multa induxim⁹

et infra in capitulis dicēdis ꝑ locoꝝ congru
tate tangemus aliqua. Ceterum fundamēta
ꝑfate ꝓpositionis falsa esse videntur: cum a cō
muni doctrina illuminatissimorum doctoruꝫ
aliena sint ꝛ separata. Primo quidem illud
quod ꝑsupponūt ꝙ in denominatione eccl'ie
materialis sit vnitas fidei sub qua iusti serui
unt deo: que aūt cū sit fides que ꝑ dilectioneꝫ
operatur: hac quippe iustus viuere ꝛ deo huire
de. Roma. ꝑmo. falsum est quod dicūt. immo
fides formata est id quod est formale ꝛ actua
le in denoīatione eccl'ie: quod sic facile ostēdi
tur. quia fides que ꝑ dilectioneꝫ operatur est id
quo quis simplr ꝛ actualiter in statu ꝑsentis
vite xp̄i mēbrū dr ꝛ corpis eccl'ie: ꝛ quo subla
to nullus homo in hac vita presens membruꝫ
dr xp̄i aut corpus eius: vt superius multis te
stimonijs ostensum est. Unde glo. super illud
ꝑme Corinth. xij. Vos estis corpus xp̄i: dicit.
fidei vnitate xp̄i capitis. Et ad Roma. viij. c.
Qui nō habet spm̄ xp̄i nō est eius. s. membruꝫ
vt ait glo. Preterea quod dicūt ꝙ formale in
denominatione ecclesie sit cōformitas natu
re que ꝯuenit ex incarnatione xp̄i falsum est.
Tum ꝑmo: quia talis nature cōformitas com
munis est bonis ꝛ malis ꝑscitis ꝛ ꝑdestinatis:
omnes plane homines vnū sunt specie cū ho
mine xp̄o. Tuꝫ secūdo: quia talis cō formitas
nature nihil ponit formale in eccl'ia vn̄ ipsa
magis in quibusdā ꝙ̄ in alijs habeat denomi
nari corpus xp̄i: ꝛ etiā nūc denominari ꝛ non
ante. nisi velint aliquod nouū genus vnionis
fingere quod nōdū antiqua patrū traditione
cognouimus: quare illud quod dicit ꝙ ꝑ gra
tiam vnionis que ꝓpria fuit xp̄o aliq̄d forma
le redūdet in eccl'ia vl'r vnde ip̄a dicatur noui
corpus xp̄i ꝛ nouiter xp̄o cōpaginata ꝛ nō an
fictū esse videtur ꝛ cōtra sanā doctrinā patruꝫ
eccl'ie. Verū de hac vnione corpis eccl'ie cuꝫ
xp̄o quā isti innuere videntur inferi⁹ ꝓ satisfa
ctione cōsciētie nostre aliquid dicemus. Nō
aūt qua vtuntur ad ꝓbandum cōclusionē ꝑfa
tam etiā nulli⁹ roboris est: qm̄ Aug. in aucte
illa nō intēdit ita filiū dei incarnatuꝫ esse vt
nobis eēt caput: ꝙ velit ip̄m negare an̄ incar
nationē caput fuisse corpis eccl'ie: cum ip̄e in
multis locis oppositū doceat. ꝫ vult dicere iuxta
cōem doctrinā clarissimoꝝ doctoꝝ theologo
rū: ꝙ v̄bū caro factū est vt eēt nobis caput nō
simpliciter: sed quantum ad ꝯditionem actu
alis conformitatis vnius nature cum corpo
re suo quod est ecclesia. Principalius autem
videtur importari in rōne capitis ꝑncipium et
origo eius cuius est caput ꝙ̄ conformitas vni
us nature cum mēbris. Unde Apostol⁹ dicit
.i. Cor. xi. Caput xp̄i de⁹. ꝛ ad Col. ij. Xp̄s dr ca
put oīs principatus ꝛ ptātis: etiā angelice hꝫ
glo. ꝛ tn̄ deficit ꝯformitas nature int̄ eas. Ce
terū diabol⁹ etiā caput dr oīm iniquoꝝ hoīm:
licet cōformitate tm̄ ꝑuerse volūtatis ꝛ nō na
ture iniqui incorporentur ipsi diabolo. Supse
demus a plurib⁹ alijs: qr circa. c. xlviij. sufficiē
ter demonstrauim⁹ qualiter xp̄us hm ꝙ homo
caput fuerit oīm fideliū qui precesserūt incar
nationē suā. ꝛ circa. c. l. in quo soluim⁹ oēs ra
tiones adductas in cōtrarium.

Capi. lij. In quo declaratur quō soli xp̄o hōi deo con
ueniat esse caput ecclesie ꝛ quō nō soli sed alijs.

M Erito venit que

rendū pro pleniori intelligētia
materie p̄ntis. An soli xp̄o hōi
deo cōueniat esse caput ecclesie
ꝛ arguitur multipliciter ꝙ nō. Primo sic. Ex Argu. primū
illo. i. ad Cor. xi. Caput mulieris vir: caput vi
ri xp̄s: caput xp̄i deus. glo. diuina essentia vel
trinitas caput xp̄i hm ꝙ hō: qr diuinitas vtpo
te creatrix caput est nature assumpte. Si g̊ tri
nitas est caput xp̄i hm ꝙ homo: ꝛ xp̄s hm hūa
nitatē caput ecclesie est: g̊ multo magis ipsa
trinitas est caput eccl'ie: ꝛ ita patri ꝛ spūi sctō
ꝯuenit caput esse eccl'ie ꝛ nō soli filio dei. ꝯn̄a
pꝫ: ꝛ assumptū ꝑ oēs ptes suas notū est. Se Secūm
cūdo sic. Quicq̄d cōuenit filio dei ꝑ diuinita
tē cōuenit patri ꝛ spūisctō: ꝫ esse caput eccl'ie
cōuenit xp̄o etiā hm diuinitatē: vt pꝫ: g̊ ꝛ p̄ri
ꝛ spūisancto. ꝯn̄a videtur nota. Tertio. Ra Tertium
tio capitis sumitur ab influētia qua mēbris in
fluit sensū ꝛ motū: vt superi⁹ tactū est. sed cū a
spū sancto fluat oīs grā: ab eo oīs sensus ꝛ mo
tus spūalis emanare dicend⁹ est. g̊ ipsi spūisā
cto cōuenit rō capitis. Quarto sic. Dr eniꝫ Quartum
.i. Regl. xiij. Cum esses puul⁹ in oculis tuis ca
put in tribub⁹ Israel fact⁹ es. ꝫ vna est eccl'ia
in nouo ꝛ veteri testō: vt supra sepe cōmemo
ratū est. ergo alij ꝙ̄ xp̄o cōuenit esse caput ec
clesie. Quinto sic. Xp̄s ex eo ꝙ preest eccle Quintum
sie no solū dr caput sed etiā pastor Joh. x. ꝛ fū
damentū ecclesie. i. Cor. iij. Sed nō solum sibi
retinuit xp̄s nomen pastoris: hm illud. i. Pe
tri. v. Cū apparuerit princeps pastorū ꝑcipie
tis imarcessibilem eterne glorie coronā. Nec
etiam nomen fundamēti hm illud Apoc. xxi.
Murus ciuitatis habens fundamenta. xij. ꝑ
que vt dicit glo. xij. apl'i intelligūtur. ergo vi
detur ꝙ etiam nec nomen capitis sibi soli reti
nuerit. Sexto cōfirmatur sic. Dictū est Pe Sextum
tro a xp̄o. Tu vocaberis cephas. Joh. i. sed ce
phas dicitur caput hm vnaꝫ interpretationē
Unde cephas eīn̄ grece idem est qd̄ caput la

Septimum tine. ꝙ Petrus fuit caput ecclie. Septimo sic. Ex hoc xp̄s dr̄ caput ecclie ꝙ grām influit mēbris sui corpis qd̄ est ecclia. ſ etiā alijs ptinet grām alijs pbere. ſm illud ad Ephe. qrto. Omnis ſmo malus ex ore vestro non ꝓcedat sed ſi q̄s bonus est ad edificatōe fidei vt det grām audiētibus: ergo videt ꝙ alijs ꝙ xp̄o cōueniat caput esse ecclie etiā in rōne influētie.

In oppositum In oppositū arguit sic ex supius dictis ꝙ solus xp̄s hȝ hec duo que cōcurrūt ad plenā rōnem capitis respectu ecclie q̄ sunt influentia spūalis sensus ⁊ motus in totum corp⁹ ecclesie: ⁊ nature ꝯformitas cū eo. ergo soli ipsi competit rō capitis ⁊ corpis ecclie. ꝯña cū assumpto est manifesta. Itē arguitur ex illo Apl̄i ad Ephe. i. Ipm̄ dedit pater caput sup oēm eccliam que est corpus eius.

Notabile primū Pro declaratione p̄ntis q̄ōnis sunt duo notāda. Primo ꝙ caput dr̄ dupl'r. cōiter ⁊ ꝓprie. Secūdū ꝙ cōiter accipit: aut dicit solā excellentiam pfectionis: ⁊ hoc modo omne quod est pfectissimū siue nobilissimum in quacūq̄ natura dr̄ caput: sicut leo in aīalibus. Aut solā ratōnē pncipij. ⁊ hoc modo omē pncipiū vie dicit caput vie: sicut fons est caput fluminū: ſm autē rōnem pncipij tota trinitas dr̄ caput xp̄i ſm ꝙ homo. vnde in auctoritate inducta. prime ad Corinth. xi. cū dr̄. Caput xp̄i deus. ly deus nō supponit solā psonā patris sed totā trinitatem a qua in humanitatē xp̄i sicut a perfectiore omnia bona deriuant ⁊ cui humanitas xp̄i subijcit. Dicit ēt tota trinitas hoc modo caput ecclie: qm̄ ab ipa omnis spūalis influētia in eccliam descēdit cū opa diuinitatis ad extra sint indiuisa. vt ait Aug. Scd̄o accipit caput ꝓprie: put. s. cū rōne pncipij dicit conformitatē nature cū eo cuius dr̄ esse caput. et ſm hanc rōnem deus pr̄ caput xp̄i dr̄ etiā ſm diuinitatē. habet eñ respectu illius ⁊ rationē pncipij ⁊ cū eo vnitatē nature: ſm illud ps. Filius meus es tu ego hodie genui te. Capiēdo aūt hoc modo caput soli xp̄o ꝯuenit caput esse ecclie: qui solus naturā humanā assumēs in similitudinē hoim factus habitu inuētus est vt homo: ad Ephe. ij. Per hanc vero cōformitatē nature hȝ pfectionē homogeneā cum mēbris ⁊ sic quasi pncipiū vniuocū ⁊ regula cōformis ⁊ vnius generis. vt dicit scūs Tho. in. iij.

Scd̄z notabile Ulterius dicendū cū eodem sancto Tho. in. iij. pte. q. viij. ar. v. ꝙ caput in alia mēbra influit dupl'r. Uno modo quodā intrinseco influxu. put motus seu vis motiua ⁊ sensitiua a capite deriuat i alia mēbra. Alio modo ſm exteriorem quādā gubernationē. put scȝ ſm visum ⁊ alios sensus qui in capite radicāt dirigit homo in exterioribus actibus. Interior aūt influxus grē nō est ab alio nisi a solo xp̄o cui⁹ humanitas ex hoc ꝙ est diuinitati cōiūcta hȝ virtutē iustificādi. Sed influxus in mēbra ecclie q̄tum ad exteriorē gubernationē pōt alijs cōuenire. ⁊ ſm hoc aliq̄ alij p̄nt dici capita ecclie. ſm illud Amos. vi. Optiates capita pploꝝ. distinguunt tñ a xp̄o. Primo quidem q̄tū ad hoc ꝙ xp̄s est caput oīm qui ad eccliam ptinēt ſm oēz locū ⁊ tp̄s ⁊ statū. alij aūt hoīes dicūt capita ſm q̄dā spālia loca sicut epi suarū eccliarū. vel etiā ſm determinatū tp̄s: sicut caput totius ecclie est papa tpe sui pōtificatus. ⁊ ſm determinatū statū. put scȝ sunt in statu viatoris. Scd̄o est drīa in hoc: qr̄ xp̄s est caput ecclie ꝓpria vnitate ⁊ auctoritate. Alij vero dicunt capita inq̄tū vicē gerūt xp̄i. ſm illud. ij. Corinth. ij. Nā ego qd̄ donaui si q̄d donaui ꝓpter vos in psona xp̄i. glo. hoc feci in psona xp̄i ac si ipe xp̄s ꝯdonaret. et. ij. Corinth. v. Pro xp̄o legatiōe fungimur tāq̄ deo exhortāte p nos.

Ad tria prima His habitis patet rn̄sio ad argumēta in ꝯ̄riū. Ad tria pma rn̄r iuxta distinctionē positā in pmo notabili ꝯcedēdo ꝙ alijs cōueniat psonis ꝙ psone xp̄i: imo toti ipsi trinitati ꝯuenit eē caput ecclie: vt declarauimus parū añ: ſm ꝙ rō capit sumit a sola rōne pncipij. si vō accipiat a rōne pncipij cū ꝯformitate nature q̄ est acceptio magl ꝓpria sic soli xp̄o cōuenit caput eē ecclie. ⁊ sic argumēta nō ꝓcedūt.

Ad alia tria Ad alia etiā tria argumēta suquētia vna ptȝ rn̄sio: qm̄ auctes inducte intelligunt ſm ꝙ rō capit attēdit ſm exteriorē gubernationē. put rex dr̄ caput regni: qm̄ alijs a xp̄o ꝯuenit caput eē. differūt tñ a xp̄o sicut iam dictū est.

Ad septimū Ad vltimā rōnē rn̄det ꝙ in dicto illo apl̄i nō intelligit hō dare gratiā audiētibus grām interi⁹ influēdo ſ exterius psuadēdo ad ea q̄ sunt grē. ⁊ iō argumētū nō ꝓcedit. In spāli vō quō cōpetat summo pōtifici caput esse vlis ecclie in. ij. li. hui⁹ opis deo opitulante declarabimus.

Cap̄. liij. In quo declarat ꝙ nō tm̄ q̄tum ad aīas sed etiā q̄tū ad corpa xp̄s caput sit fidelium.

Cap̄. LIIII

Ostenso quali-

ter xp̄us caput sit fideliū quo ad animas q̄bus influit sensū fidei ⁊ motū charitatis: querēdum nobis est quomodo etiā caput dicēdus sit fideliū quo ad corpa. ⁊ videtur aliq̄bus rōnibus ꝙ non.

Argu primū Primo sic. Christus deus est caput ecclie in quantum influit spūalem sensum et motū gratie in ecclesiam. Sed huiōi spūalis sensus ⁊ motus capax nō est

corpus hoīs: ergo deus nō videt̄ esse caput hoīz
Secundū sm̄ corpa sed tm̄ sm̄ animas. Secundo sic
Capitis ad mēbra ⁊ ecōuerso opz esse pportio-
nem quandā sed corpa aliorz hoīm nō cōtinu-
ant̄ ad corpus xpi. ergo ipe nō est caput hominū
q̄ntum ad corpora sed tm̄ quātum ad animas.
Tertium Tertio sic. Scđm corpa cōicamus cū brut̄
si ergo xp̄s esset caput hoīm q̄ntum ad corpa.
sequeret̄ q̄ etiā caput esset brutorz animaliuz
Quartum quod est incōueniēs. Quarto sic. Christus
corpus suū ab alijs hoīb⁹ traxit. vt pz Mat.
pmo ⁊ Luce. iij. vbi describit̄ series gnatiōis
iesu xp̄i sm̄ carnē. sed caput est primum inter
cetera mēbra: vt dictū est. ergo xp̄s nō est caput
In oppositum fideliū q̄ntum ad corpa. In oppositū arguit̄
ex illo apl̄i ad Phil. iij. Reformabit corp⁹ hu-
militatis nostre configuratū corpori claritat̄
sue. Scđo ex illo. i. ad Corinth. vi. Nescit̄ qm̄
corpa vestra mēbra sunt xp̄i. vbi glo. Aug. sic
inquit. Attende q̄ mēbra nostra dicit eē mē-
bra xp̄i: qm̄ xp̄s caput nostrū est eo q̄ fact⁹ est
pter nos. corpus aūt eius ecclia ē. Si ergo
xp̄us animā humanā tm̄modo recipet mēbra
eius nō essent nisi anime nostre: q: vō ⁊ corp⁹
suscepit p quod etiaz caput est nobis: quia ex
anima ⁊ corpe cōstamus pfecto illius mēbra
sunt corpa nostra: q: enim corpus accepit et
Responsio q. corporz caput est: hec glo. Rn̄dendo dicimus
q̄ xp̄s ē caput ecclie siue fideliū q̄ntū ad aīas
⁊ q̄ntū ad corpa sed pncipaliter animarū ⁊ se-
cūdario corporz. Et hoc tuz rōne pformitatis
ad mēbra que p assumptionē humane nature
facta est. assumpsit em̄ corpus cū anima. Tuz
rōne spūalis influētie que puenit ad corp⁹ me-
diante anima inq̄tum corpus est instrumētū
anime opantis sm̄ grām. Verū advidendum
qualiter humanitas xp̄i hz influere in hoīes
nō tm̄ q̄tuz ad animas sed etiā q̄ntū ad corpa
et qualiter nō solū aīe fideliū sed etiā corpora
susceptibilia sunt talis influētie notandū est
vt notat sanctus Tho. in. iij. parte. q̄ corpus
humanū hz naturalē ordinē ad aīam rōnalez
que est ppria forma eius ⁊ motor. ⁊ inquātum
q̄dem est forma eius recipit ab anima vitam
et ceteras pprietates cōueniētes hūano cor-
pori sm̄ suā spēm. inq̄tum vō anima ē motor
corpis. corpus instrumētaliter fuit aīe. Sic ergo
dicendū q̄ humanitas xp̄i hz vim influēdi in
q̄tum est cōiuncta vbo cui corpus vnitur per
animā. vnde tota xp̄i humanitas sm̄ aīam et
corpus influit in hoīes ⁊ q̄tum ad animam ⁊
q̄tum ad corpus: sed pncipaliter q̄ntū ad ani-
mam secūdario q̄tum ad corpus: ⁊ hoc dupl̄r
Vno modo inq̄tum mēbra corpis exhibent̄
arma iustitie in anima exūti p xp̄m. vt apl̄s di-
cit ad Roma. vi. Alio modo in q̄tuz vita glīe
ab anima deriuat̄ ad corpus. sm̄ illō Ro. viij.
Qui suscitauit Jesum a mortuis viuificabit
mortalia corpa vestra pter inhitantem spm̄
eius in vobis. Quibus habit̄ dicendū est ad
Ad primum argumēta. Ad pmū dicendū q̄ sensus spūa-
lis grē lz nō pueniat ad corpus pmo ⁊ pncipa-
liter: puenit nihilominus secūdario ⁊ instru-
mētal̄r. vt. n. dictū ē: q̄uis corp⁹ nō recipiat in-
fluentiā spūalem immediate: recipit tn̄ medi-
ante anima. Quare respectu vtriusq̄ partis
nature humane anime. s. ⁊ corpis xp̄s caput ē
Ad secundum ecclie. Ad scđm rn̄det̄ negādo minorē. dici-
mus em̄ q̄ corpa nostra aliquo modo habent
ptinuationē ad corpus xp̄i. nō q̄dē sm̄ quāti-
tatem vt pz: nec sm̄ pfectionē naturalē: quia
alia est anima xp̄i: alia ē anima vniuscuiusq̄
sm̄ quā attendit̄ pfectio naturalis: sed sm̄ p-
fectionē sanctificatiōis que est spūs sanct⁹: q̄
plenissime fuit in xp̄o. Perfectio eī corpis vt
dicit mag̃r Alex. in. iij. nō solū est aīa sed spūs
sanctus cuius corpa nostra templuz sunt: sm̄
illud. i. Cori. vi. Nescit̄ q: mēbra vestra tēplū
sunt spūs sancti. Verū q̄ anima pficit q̄tum
ad esse nature. spūs vō sanctus q̄tum ad esse
sanctificatōis. idem aūt est spūs sanctus qui
sanctificat corp⁹ xp̄i et sanctificat corpa nr̄a
cum sumus in fide ⁊ charitate xp̄i. Vn̄ ex hac
spūli sanctificatiōe relinquit̄ in corpe nostro
ordo q̄dā ad gl'iosaz resurrectionē. vt ait sctūs
Tho. ⁊ pfat⁹ Alex. in. iij. Quare apl̄s ad Ro.
viij. ex hoc resurrectionē corporz gl'iosaz pbat
dicēs. Si spūs qui suscitauit iesum a mortuis
hitat in nobis viuificat ⁊ mortalia corpa nr̄a
Ad tertium pter inhabitantē spm̄ ei⁹ in nobis. Ad ter-
tium rn̄det̄ negādo pn̄tiaz: q: nō ita cōicam⁹
quo ad corpa cū brutis q̄nuis q̄uo ad corpa
multū differamus ab eis: q̄ corpus animalis
bruti nullā habitudinē habet ad animā rōna-
lem sicut habet corpus humanū: ⁊ ideo corp⁹
humanū habet ordinē aliquē ad sctificatiōez
quem nō habent corpa brutorz. ⁊ ideo cuz nō
Ad quartum sit simile argumentū nō pcedit. Ad q̄rtuz
respondet̄ negādo pn̄tiaz: qm̄ lz xp̄s traxerit
materiaz corpis ab alijs hoībus: vitam tamē
immortalē corpis omnes homines trahūt ab
ipso: sm̄ illud. i. Corinth. xv. Sicut in Adam
omnes moriunt̄: sic in xp̄o omnes viuificabū-
tur. ⁊ ita cū ipe oībus hominibus influat tam
quo ad animas q̄ quo ad corpa: consequēs est
vt oīm caput tam respectu animarū q̄ respe-
ctu corporz dicēdus sit.

Capitulū. lij. In quo ponitur quorūdā erronea cū
rōnibus suis dictum q̄ soli electi mēbra sunt xp̄i siue
corpis mystici q̄d est ecclesia sancta dei.

Cap. LIIII

Amplius considerandū est quorū xp̄s sit caput: siue qui dicant mēbra xp̄i siue corporis eius quod est ecclia. An videlicet oim hoim caput dicēdus sit: an aliquorū sit et aliquorū nō. Pro quo notandū ꝙ circa hoc triplicē modū loquēdi reperim⁹ inter loquentes de hac materia. Quidā aūt dicere voluerunt ꝙ soli p̄destinati sint mēbra xp̄i. et ꝑ cōsequēs ꝙ solū electorū xp̄s dicēdus sit caput. quorū motiua siue rōnes sunt que sequuntur.

Argumētum primū quod cum sequētib⁹ soluit̄ infra c. lviij. Arguūt em̄ p̄mo ex illo ad Ephe. v. Christ⁹ caput est eccl'ie saluator corporis eius: sequitur Christus dilexit ecclesiam et tradidit semetipz ꝓ ea vt illā sanctificaret mūdās eā lauacbro aque vite vt exhiberet eam sibi gl'iosam non habentē maculā neqꝫ rugā nec aliquid hmōi. Ex ista auctoritate arguit̄ sic. Christus solum electorū saluator est ſm efficientiaz: et illi soli glorificādi sunt et absqꝫ omni macula et ruga futuri. ergo videt̄ ꝙ solū p̄destinatorum siue electorū xp̄s caput sit et soli tales mēbra xp̄i dicēdi sint.

Scd̄m Secūdo dicit apl's. ij. Thimo. ij. Nouit deus qui sunt eius. Sup quo ita dicit gl. Quos p̄sciuit futuros cōformes fieri ymagini eius. i. p̄destinauit vocauit iustificauit et glorificauit. sequit̄. numerus taliū est hortus cōclusus: fons signatus: puteus aque viue: paradisus cū pomorū fructibus. Ex quo videtur id quod p̄us.

Tertium Tertio arguit̄ ex illo. i. Jo. ij. vbi de malis qui a fide xp̄i recesserūt inq̄t. Ex nobis ꝓdierūt. sed nō erāt ex nobis. Quod v̄bū tractās Aug. li. de correctōe et grā. et habetur de pe. di. iiij. c. fiet bono. §. cū ergo. tractans ita dicit. Cum ḡ filij dei dicūt de his q̄ pseuerantiā nō habuerit. Ex nobis exierūt sed nō erāt ex nobis. et addūt. qm̄ si fuissent ex nobis ꝑmāsissent: quid aliud dicūt nisi nō erāt filij dei etiā q̄n erant in ꝓfessione et in noīe filiorum dei?

Quartum Quarto arguit̄ ex illo beati Aug. sup p̄s. ciij. Charitas est fons ꝓprius et singularis bonorū. cui nō cōicat alienus. Alieni autez sunt oēs q̄ audituri sunt a dn̄o: nō noui vos. ergo videt̄ ꝙ presciti nō ptinēt ad mēbra xp̄i: cum vt ex glo. ad Ro. viij. patet. societas et vnitas qua efficimur vnū corpus vnici filij dei: ipsa charitate efficit̄ et cōstituit̄.

Quintum Quinto sic. ex illo Aug. li. de doctr. xp̄ia. dicēt̄. Nō ē reuera corp⁹ xp̄i qd̄ cū illo n̄ erit i et'nū: ſ; null⁹ p̄scit⁹ erit cū dn̄o i et'nū. ḡ null⁹ p̄scit⁹ erit d̄ corpe dn̄i et ꝑ ꝯn̄s nec mēbrū eius. et ita ex p̄n̄ti sequit̄ ꝙ soli electi: cū soli ipsi regnaturi sint in eternū cū xp̄o sint mēbra xp̄i.

Sextum Sexto adducūt illā auctoritatē Aug. li. iiij. ꝯtra donatistas. Sūt etiā quidā in eo numero qui adhuc nequiter viuūt: aut etiā in heresibus vel in gentilium supstitionibus iacent: et tn̄ illic nouit dn̄s qui sunt eius. in illa nāqꝫ ineffabili p̄sciencia dei multi qui intus vident̄ foris sunt.

Septimū Septio ꝑ illud eiusdē in eodē li. Multi etiā qui apte foris sunt et heretici appellant̄ multis bonis catholicis meliores sunt: quid em̄ sunt hodie videm⁹: q̄d cras futuri sunt ignoram⁹. et deo quidē apud quē sunt p̄n̄tia que vētura sunt: q̄ futura sunt iam sunt. Ex quo arguūt ꝙ tales dicit Aug. in p̄n̄ti meliores: nō dicit erūt. et ꝙ meliores dicit nō ſm p̄n̄tem iustitiā: q: illam p̄supponit nō habere cuz dicat ꝙ in heresib⁹ lateant. debet ḡ intelligi ſm diuinā p̄sciētiā apud quā que futura sunt iam sunt.

Octauum Octauo sic. Magr̄ sententiarū li. iij. di. xxij. c. vlti. et ſm doctores scholasticos ibidē simpliciter ꝯcedendū est. Deus ab eterno dilexit electos et odio habuit reprobos. Sed nō videt̄ maior rō de dilectōe dei q̄ de eius p̄ordinatōe vt electi sint mēbra ei⁹. sequit̄ ꝙ sicut ista ē simpl'r concedenda. Oēs electi a deo sunt dilecti: siue ipsi electi sint in gratia siue in pctō siue in heresi siue nō. dum actual'r existāt in eorū natura. ita videt̄ ꝙ ista debebat simpl'r cōcedi. Oēs electi sūt mēbra xp̄i siue sint siue adhuc nō sint actual'r exn̄tes et futuri sint siue in peccatis existāt.

Nonū Nono sic. Ex dictis bti Aug. li. de correctōe et grā: et ponit̄ de pe. dist. iiij. c. hāc societatē. Ait em̄ sic. Nec nos moueat ꝙ filijs suis q̄busdā deus nō dat istā pseuerātiā. Absit em̄ hoc vt ita sit de illis p̄destinatis: et ſm ꝓpositū vocatis q̄ vere sūt filij ꝓmissiōis. Nam isti cū pie viuūt dicunt̄ filij dei: sed q̄a victuri sunt impie et in eadē impietate morituri nō eos dicit filios dei: p̄scia em̄ sunt filij dei qui nōdū sunt nobiscū et sunt iam deo. De q̄b⁹ Joh. euāgelista ait. Quia iesus erat moriturus ꝓ gente et nō tm̄ ꝓ gente sed etiā vt filios dispsos cōgregaret in vnū: qui vtiqꝫ credendo futuri erāt ꝑ euāgelij p̄dicatōnē. et hoc tm̄ anteqꝫ esset factū iam filij dei erant. in memoria em̄ patris sui incōcussa stabilitate scripti sunt. Et sunt rursus quidā q̄ filij dei ꝓpter susceptā tpalē grāz dicunt̄ a nobis nec tamē sunt filij dei. De q̄bus ait idez Joh. Ex nobis exierūt sed nō erant ex nobis. ꝙ si fuissent ex nobis māsissent vtiqꝫ nobiscū. multa dicit circa hoc ꝯ in fine capituli. Preterea dixi vobis quia nemo venit ad me nisi fuerit ei datum a patre meo. ex hoc multi discipulorū eius abierunt retro: et iā cū illo nō ābulabāt. numq̄d nō et isti discipuli appellati sūt loquēte euāgelio et tn̄ nō erāt veri discipuli, q: nō manserūt in

verbo eius: s(ecundu)m illud quod ait. Si manseritis in verbo meo vere discipuli mei eritis: q(ui)a igit(ur) no(n) ma(n)seru(n)t no(n) habueru(n)t p(er)severa(n)tia(m) sicut no(n) vere discipuli christi: ita nec vere filij dei fueru(n)t: etia(m) q(ua)n(do) esse videba(n)t(ur) (et) ita vocaba(n)t(ur). Appellamus igit(ur) hos (et) electos (et) christi discipulos (et) dei filios qui appella(n)di sunt quos regeneratos pie vivere cernimus. sed tu(n)c vere su(n)t quod appella(n)t(ur) si manserint in eo p(ro)pter q(uo)d sic appella(n)t(ur): hec Aug. Decimo sic. corpus christi veru(m) est figura corporis mystici: vt dicit Aug. (et) deducit magi(ste)r in. iiij. di. viij. sed corp(us) christi veru(m) totu(m) fuit glorificandu(m). (er)go videt(ur) q(uod) soli ad corpus mysticu(m) p(er)tinea(n)t q(ui) i(n) futuru(m) glorificandi su(n)t cu(m) christo cuiusmodi su(n)t soli predestinati. Isti qui tale(m) modu(m) loque(n)di h(abe)nt circa me(m)bra christi asseru(n)t seque(n)tes p(ro)p(ositi)o(n)es.

Decimo

Propositiones p(re)dictoru(m)

Prima q(uod) no(n) o(mn)is fideles iustificati su(n)t me(m)bra xpi: sed soli electi finalit(er) regnaturi in ppetuu(m) cu(m) christo. Sc(un)da: no(n) e(ni)m aliq(ui) cu(m) iustifica(n)t(ur) incipiu(n)t e(ss)e me(m)bra christi qui non erant me(m)bra christi a(n)teq(uam) iustificare(n)t(ur). Tertia: q(uod) nec aliqui cu(m) cadu(n)t a statu iustificatio(n)is per culpa(m) mortale(m) desinu(n)t e(ss)e me(m)bra christi q(ui) era(n)t me(m)bra christi cu(m) essent iusti. Quarta: q(uod) predestinatus semp(er) manet me(m)bru(m) christi l(icet) q(uo)nq(ue) excidat a gr(ati)a iustificatio(n)is. Quinta. q(uod) paulus Aug. (et) latro cu(m) infideles esset (et) christum p(er)seque(re)nt(ur) era(n)t oves christi (et) me(m)bra christi.

Prima | Secunda | Tertia | Quarta | Quinta

Sexto q(uod) iudas t(em)p(o)re quo iustificat(us) cu(m) alijs ap(osto)lis xp(istu)m sequere(tur) non erat ovis christi nec membrum xpi.

Sexto

Capitulu(m). lv. In quo confutatur opinio p(re)fata cu(m) fundamentis suis.

Cap. LV

Ttente co(n)sidera

a tis ro(ati)nibus (et) motiuis q(ui)b(us) fabricatores p(re)fate erronee opinio(n)is inducu(n)t(ur) vt fide(m) facere(n)t eoru(m) dictis apte videmus eos in hu(n)c icidisse errore(m): quia falsis fundame(n)tis (et) no(n) veris p(ri)ncipijs vsi su(n)t. Est au(tem) vnu(m) eoru(m) fundamentu(m): q(uod) denomi(n)atio simplic(ite)r membroru(m) corporis xpi accipie(n)da sit s(ecundu)m dispositione(m) electionis divine. Aliud q(uod) me(m)bra xpi etia(m) in hac vita ita indissolubili vinculo adhere(n)t xpo: q(uod) qui est membru(m) xpi indissolubiliter ac p(er)petuo membru(m) eius sit. Aliud q(uod) p(re)destinati qui nu(n)c sunt infideles sint iam etia(m) incorporati xpo. Aliud q(uod) solus numerus predestinatoru(m) sit sancta eccl(es)ia vniversalis q(ue) corpus xpi est. Co(n)futabimus hec fundame(n)ta p(ro)ut divina sap(ient)ia nobis effulserit: q(ui)a cum illa demo(n)strabimus falsa esse: illico luce clarius apparebit edificiu(m) eoru(m) ruinosu(m) fore: vtputa supra arena(m) no(n) supra petra(m) veritat(is) firmatum

Fundamentum, p(ri)mu(m) erroris | Secundu(m) | Tertium | Quartum

Circa p(ri)mu(m) notandu(m) q(uod) aliq(ui)s d(icitu)r me(m)bru(m) xpi ovis xpi: filius dei dupl(icite)r in sacra scriptura et penes sanctos doctores. Uno modo s(ecundu)m p(re)destinatione(m) tm(antu)m. alio modo s(ecundu)m p(rese)nte(m) iustitia(m). De p(ri)mo modo habet(ur). i. Jo. ij. Ex nobis p(ro)dieru(n)t s(ed) no(n) era(n)t ex nobis. na(m) si fuissent ex nobis p(er)mansissent vtiq(ue) nobiscu(m). De sc(un)do modo h(abetu)r Joh. i. Dedit eis p(otes)tate(m) filios dei fieri: (et) ad Ro. viij. Quicu(n)q(ue) sp(irit)u dei agu(n)t(ur) hi filij dei su(n)t. De h(oc) etia(m) exte(n)sa testimonia habem(us) ex Aug. li. de correctione (et) gr(ati)a: q(uod) p(er) longu(m) tractatu(m) ponu(n)t(ur) d(e) pe. di. iiij. §. veru(m). (et) h(oc) sub noie o(mn)iu(m). De istis duobus modis exp(re)ssa exe(m)pla in eva(n)gelio reperim(us). Joh. x. vbi de illis q(ui) oves xpi sunt (et) nomina(n)tur s(ecundu)m p(rese)ntem iustitia(m) dicit ibide(m) d(omi)n(u)s. Oves mee voce(m) mea(m) audiu(n)t (et) sequu(n)t(ur) me. Ecce s(ecundu)m p(rese)nte(m) iustitia(m) oves iste xpi dicu(n)t(ur): q(ui)a actu pastoris voce(m) doctrine audiu(n)t (et) mandatoru(m) obedie(n)tia pastore(m) sequu(n)t(ur). De eis q(ui) solu(m) s(ecundu)m p(re)destinatione(m) eterna(m) oves appellati su(n)t d(icitu)r ibide(m). Alias oves habeo q(ue) non sunt ex hoc ovili. Sup(er) quo Aug. in s(er)mone de v(er)bis d(omi)ni (et) deducit a sa(n)cto Tho. in glo. (con)tinua. ita dicit. Loq(ue)bat(ur). n. p(ri)mo de ovili de ge(n)te carnis isr(ae)l. Erant aute(m) alij de ge(n)te filij isr(ae)l. extra era(n)t adhuc in ge(n)tib(us) p(re)destinati (et) no(n)du(m) co(n)gregati: hec ille. Eode(m) modo disti(n)gue(n)du(m) est de me(m)bris: q(uod) q(ui)dam dicuntur me(m)bra s(ecundu)m p(rese)nte(m) iustitia(m): q(ui)a fide (et) charitate su(n)t incorporati xpo. Et recte talis d(icitu)r s(ecundu)m p(rese)nte(m) iustitia(m) xpi me(m)bru(m): q(ui)a vt ait Hiero. sup(er) illud ps. Innoce(n)tes (et) recti adhesеru(n)t mihi. eccl(es)ia p(er) iustitia(m) adheret xpo. Alij v(er)o dicu(n)t(ur) me(m)bra solum s(ecundu)m p(re)destinatione(m) sicut oves: q(ui)a sic e(st) cu(m) dicat Aug. sup(er) Jo. homel. xlvi. Illi sunt vni(us) pastoris me(m)bra cui(us) su(n)t oves. P(re)terea co(n)sidera(n)du(m) q(uod) ista est d(iffere)ntia istius divisio(n)is: q(uonia)m e(ss)e ove(m) aut me(m)bru(m) xpi aut filiu(m) dei s(ecundu)m p(re)destinatione(m) solu(m) est e(ss)e ove(m) aut me(m)bru(m) sive filiu(m) dei in pote(n)tia tm(antu)m (et) no(n) in actu q(uo)d ex eo luce clari(us) notu(m) e(st): q(ui)a p(re)destinatio cu(m) sit sp(eci)es divine p(re)scie(ntie) (est em(im) vt dicit Aug. p(re)scia b(e)n(e)ficioru(m) dei: vt deducit magi(ste)r i. i. di. xl.) nihil ponit in p(re)destinato p(er) q(uo)d actu sit aut nominand(us) sit id ad q(uo)d p(re)destinat(ur) d(icitu)r. s(ed) e(st) i(n) p(re)destina(n)te tm(antu)m sicut p(ro)vide(n)tia in p(ro)vide(n)te (et) p(re)scia i(n) p(re)scie(n)te. no(n) au(tem) in reb(us) p(ro)uisis aut p(re)scit(is). vn(de) gl. (con)ti. sup(er) illud Jo. xi. Ut filios disp(er)sos (con)gregaret in vnu(m): ita h(abetu)r. Hec s(ecundu)m p(re)destinatio(n)e(m) dicta su(n)t: na(m) nec oves ei(us) nec filij adhuc erant. Et (con)formit(er) b(ea)t(u)s Tho. de Aq(ui)no in postilla super Joh. expone(n)s eu(n)de(m) locu(m). s(cilicet) illud. Ut filios dei (con)gregaret in vnu(m): dicit. Hoc no(n) e(st) itellige(n)du(m) q(uod) tu(n)c iam accepissent adoptio(n)is sp(iritu)m: q(ui)a vt dicit Greg. nec oves ei(us) nec filij ei(us) adhuc era(n)t p(er) adoptione(m). Ite(m) Nicolaus de Lira co(n)formit(er) ita dicit. No(n) q(ui)a adhuc essent filij dei actu sed

Contra p(ri)mum fundame(n)tu(m)

potētia ad actū reducēda: q̄ erāt p̄destinati.
Preterea vt v̄itas ista splēdidior fiat arguit̄
multipl'r. Primo sic. Nullus pōt dici dei fili⁹
p adoptionē actu ꝛ simpl'r nec membrum xp̄i
nisi habeat ea actual'r q̄bus q̄s efficit̄ fili⁹ dei
p adoptionē ꝛ ea q̄bus incorporatio corpori
eccl'ie siue xp̄o p̄ficit̄ q̄tūcūq; sit predestinat⁹
aliquis ad hm̄oi: q̄ ista p̄dicata dicunt rē nō
ēns rōnis. Et p simile pȝ q̄ q̄tūcūq; aliq̄s p̄
destinatus sit ad btitudinē nō d̄r actu beat⁹
nisi habeat ea q̄ formal'r faciūt ad btitudinē.
ꝛ ita in p̄posito. cū ḡ p̄destinatio nō sit aliq̄d
formale ext̄s in p̄destinatis quo q̄s aut filius
dei aut membrū xp̄i dicat̄: impossibile est di-
cere cū veritate q̄ denoīatio simpl'r mēbrorū
xp̄i aut dei filiorū accipiēda sit ex sola dispōne
diuīe p̄destinatōis ꝫ accipiēda ē ſm presentē
iustitiā cū talis q̄ ſm p̄ntē iustitiā est mēbrū
xp̄i actu habeat ea q̄bus aliq̄s actu talis d̄r
simpl'r. Habet eñ actu spm̄ adoptōis quo q̄s
efficit̄ actu filius dei. ſm illud ad Roma. viij.
Qui spū dei agunt̄ filij dei sūt. q̄ est etiā quo
q̄s incorpat̄ corpori eccl'ie: ſm illud ad Eph.
iiij. Unus spūs ꝛ vnū corpus. glo. Spūs scūs
est quo efficimur vnū corpus. Item q̄ ſm pre-
sentē iustitiā est talis cōiungit̄ actu xp̄o iun-
ctura fidei ꝛ vinculo charitatis que sunt ea
q̄bus membra corpis ad inuicē cōnectuntur
ꝛ colligant̄: vt ait glo. sup illud ad Ephe. iiij.
Caput xp̄s ex quo totū corpus compactum ꝛ
cōnexum p cōem iuncturā. Compactū. s. per
fidem ꝛ cōnexum vinculis charitat̄. Preterea
talis actu suscipit gratie influxū a xp̄o: ꝛ non
nisi tanq̄ membrū a capite. ḡ videt̄ q̄ deno-
minatio simpl'r qua quis denoīat̄ membrum
xp̄i vel filius dei accipiēda sit nō ex sola dis-
positione diuine electōis: sed ſm p̄ntem iusti-
tiam. Et q̄ ita sit necessario p̄fitendū et ipsa
scriptura sancta que mētiri nō pōt. in multis
locis apte colligere possumus. d̄r eñ Io. p̄mo
Dedit eis ptātem filios dei fieri. glo. Mira-
bilis ptās vt qui filij dyaboli erant filij dei ꝛ
fratres xp̄i p eum liberati dicant̄: sed clarum
est q̄ hoc nō pōt intelligi ſm p̄destinationē:
q̄ respectu illi⁹ cū immutabilis sit: nulla po-
testas nobis data est vt ſm illam filij efficia-
mur dei. Dicit eñ Aug. q̄ numerus p̄destina-
torū certus est q̄ nec augeri pōt nec minui:
ḡ impossibile est vt denoīatio filiorū dei attē-
dat̄ ex sola dispositione diuine p̄destinatiōis
Itē aplꝰs ad Thessa. scribēs dicit. Filij lucis
estis ꝛ filij dei. i. Thessa. v. Item. i. Io. iij. Nūc
filij dei sumus. sed manifestū est q̄ loquebant̄
fidelibus in deū credētibus qui ſm p̄ntem iu-
stitiā sunt filij dei, nō aūt p̄destinatis tm̄ cum
illi ignoti essent. ḡ falsum est fundamentum
eorū in quo dicūt q̄ accipiēda sit ſm dispositi-
onem electiōis diuine denoīatio filiorū dei si-
ue membrorū xp̄i. Itē Roma. xij. Multi vnū
corpus sumus in xp̄o. singuli aūt alter alteri⁹
mēbra habētes ac donatōes ſm gratiam que
data est nobis ꝛc. istō nō pōt referri ad solos
p̄destinatos vt pȝ. Preterea aplꝰs. i. ad Cori.
v. An nescitis q̄ corpa vestra mēbra sunt xp̄i
et. i. Corinth. xij. Etem in vno spū oēs nos in
vnū corpus baptizati sumus. sensus ē ſm gl.
Aug. nos abluti in vno spū ducti sum⁹ in vnū
corpus. Item ibidē subiūgit aplꝰs. Vos autē
estis corpus xp̄i. glo. fidei vnitate xp̄i capitis
que verba Apl'i cū oībus credētibus in xp̄m
dirigant̄ ꝛ nō p̄destinatis solū: pȝ manifeste
q̄ denoīatio simpl'r filiorū dei ꝛ membrorū xp̄i
ſm p̄ntem iustitiā accipiēda sit ꝛ nō ſm diui-
nam p̄destinationē que quorū sit ignotum no-
bis. ē ḡ fundamētū illorū falsum. Ceterū hoc
manifeste apparet ex eo q̄ p iustificationem
hoīes dicunt̄ incipe esse filij dei ꝛ mēbra xp̄i
et p casum siue recessum ab ipa iustificatōne
desinūt esse tales qui iustificatōis tp̄e mēbra
xp̄i aut filij dei esse dicebant̄. Dicitur enim ad
Ephe. v. Eratis aliq̄n tenebre nūc autem lux
in dn̄o vt filij lucis ambulate. vbi glo. dicit.
Prius filij eratis dyaboli p̄ncipis tenebrarū
nūc iustificati p fidem ꝛ baptismū filij dei per
adoptionē que est lux vera. ꝛ ad Ro. v. Iusti-
ficati ex fide pacē habeamus ad deū p iesum
xp̄m dn̄m nostrū: p quē accessum habemus in
gr̄am istam in qua stamus ꝛ gloriamur in spe
glorie filiorū dei. Preterea hoc manifeste po-
nit Aug. li. ij. p̄tra donatistas: sic dicēs. Ma-
li q̄ intus cū gemitu tolerant̄ q̄uis ad eandē
columbe vnitatē ꝛ illā gl'iosam eccl'iam non
habentē maculā aut rugam aut aliq̄d hm̄oi
nō ptineant. tamē si corrigant̄ ꝛ seipos ad ba-
ptismū accessisse fateant̄ nō rebaptizant̄ sed
incipiūt ptinere ad columbā p cui⁹ gemitum
eis pctā soluunt̄ a cui⁹ pace alienati tenebāt̄
hec Aug. Item idem li. ij. cōtra Cresconiū. c.
xxi. Damnati a xp̄o iam in corpe xp̄i nō sunt q̄
est eccl'ia q̄m nō pōt habere xp̄s mēbra dāna-
ta. p̄inde ꝛ ipsi extra eccl'iam baptizant: oīa
quippe ista monstra: absit vt omnia in mem-
bris illius colūbe vnice computent̄: absit vt
intrare possint limites hort⁹ p̄clusi: cuius ille
custos ē q̄ nō pōt falli: q̄ tn̄ si p̄fiteant̄ ꝛ corri-
gant̄ tūc intrāt: tūc mundant̄: tunc in arbori-
bus hortus p̄clusi sunt: in mēbris vnice nume-
rant̄: hec Aug. Ecce q̄ apte doctor clarissimus
Augu. ponit malos hoīes quousq; corrigant̄
nō ptiere nūero. s. ꝛ merito ad vnitatē eccl'ie

ita vt incipiāt esse de numero arbor bon⁹ cō
clusi. Corrigi aūt dicunt fideles in iustificatō
ne in qua p pniam emēdant errata. ⁊ ordo ip
se virtū anime adinuicē ⁊ superior ad deus q̄
p pctm̄ puersus erat reparat. Quare manife
stuz est q̄ denoiatio simplr mēbror xp̄i aut fi
liorū dei nō sumēda est ex dispositione diuine
electionis siue p̄destinationis: quod etiā hac
rōne monstrat. Si p̄destinatio sufficit ad de
nominādū aliquē membrū esse xp̄i actu ⁊ sim
pliciter: necessario valet ista ꝯnīa. Iste hō ē
p̄destinatus a deo. g̃ est membrū xp̄i ab etno
sicut dicimus q̄ aliqs p̄destinatus vel elect⁹
est etiā dilectus ab eterno. Unde apostol⁹ ad
Ephe. i. Elegit nos in seipō vt essemus sancti
⁊ immaculati: sed istud est falsum q̄ quis sit
membrū xp̄i ab eterno cū nullū corpus ab et
no sit. g̃ falsum est illud ex quo sequit quod est
q̄ quis dicat actu ⁊ simplr xp̄i mēbrū aut fili
us ex sola p̄destinatōne diuina. Attentis hi̅s quibus iam cōfutatū est p̄mū aduersariorū

Contra scd'm fundamētū erroris

fundamentū facile est ondere falsitatē secūdi
in quo dicūt q̄ mēbra xp̄i ita indissolubili vin
culo adherēt xp̄o q̄ qui est mēbrū xp̄i indisso
lubiliter ⁊ ppetuo est membrū xp̄i. Falsitas
huius fundamēti lz ex supioribus manifesta
sit: quia si a iustificatōe incipit qs effici mem
brum xp̄i ⁊ per casum ab illa desinit esse: patz
q̄ nullus in hac vita nisi esset confirmatus in
gratia dicēdus sit indissolubilr membrū xp̄i:
nihilominus ex alijs demōstrat sic. Et queri
mus quid aduersarij veritatis intelligāt per
illud indissolubile vinculū: aut p̄destinatōez:
aut grām: aut fidem formataz. Primū nō pōt
dici vinculū: quia cū p̄destiatio (vt diximꝰ)
nihil ponat i p̄destinato: nō pōt dici vinculū
cōnexiuū aut vnitiuū alicuius. Quāq̄ eñ pre
destinatio arguat quādā necessitatē ordinis
siue ꝯsequētie vt q̄ p̄destinatus est necessario
cōsecuturus sit id ad quod p̄destinatus ē. nō
tn̄ ponit in actu aliquid in p̄destinato per qd
actu membrū vnitū siue incorporatū xp̄o dici
possit aut filius dei ⁊ hmōi. Si aūt vinculum
istud nominēt fidē aut charitatē: sicut ē aplī
doctrina: cū ab istis possit homo cadere sicut
cōsueuit sepissime. Unde Apoc. ij. dr. Habeo
aduersum te pauca q̄ charitatē tuam p̄mam
dereliqsti. nō pōt quis rōne taliū vinculorum
aut nexuū dici siue effici ppetuo membrū xp̄i
nisi ista ppetuo in eo ꝑseuerarēt quod non est
cōmune oīubus. Preterea apte apls Paul⁹
cōfutat hunc errorē ad Ro. viij. dicēs. Si qs
spm̄ xp̄i nō habet nō est eius. glo. s. membrum
Sed nō oēs illi qui habēt spm̄ xp̄i semp hn̄t:
cū cōtingat illos peccare mortalr: ⁊ q̄ nō hn̄t
qn̄q habēt cū cōtingat illos iustificari. vnde
glo. sup illud quod sequit. Corpus quidē mor
tuum est ppter pctm̄. i. in pctis. Spūs vero vi
uit ppter iustificationē dicit sic. Anima q̄ añ
fuerat impia viuit: quia deo q̄ est vita cōiūgi
tur ⁊ hoc ppter iustificationē. i. per peccator
remissionē que est ex spū sancto. Itē in eodez
c. idē apls ait. Ipse enim spūs testimoniū red
dit spūi nostro q̄ sumus filij dei. dicit gl. q̄ est
Aug. i. spūs sanctus: q̄ cōmunis est prī ⁊ filio
amborūq vnio p quem fit societas ⁊ vnitas q̄
efficimur vnū corpus vnici filij dei. vnitas ei
nos cōpaginat quā facit charitas que a spū
sancto est. Sequit. Nihil eñ debet sic formi
dare xp̄ianus q̄ separari a corpe xp̄i: h ibi. Er
go manifestū est falsum esse p̄fatū fundamētuz
in quo dicūt: q̄ qui membrū est xp̄i indissolu
biliter ⁊ ppetuo est mēbrū eius. Ex istis cla

Contra tertium fundamentum

rissime patet etiā falsitas tertij fundamēti ad
uersarior veritat in quo dicūt: q̄ p̄destinati
qui nūc sunt infideles sint etiā incorpati xp̄o
q̄ etiā multis alijs rōnibus ostēdit. Prio sic.
Aplus dicit. i. ad Corinth. xij. q̄ vno spū oēs
nos in vnū corpus baptizati sumus. sensus ē
vt dicit glo. oēs nos baptizati. i. abluti: vno
spū ducti sumus in vnū corpus. Ergo solo spū
sancto qs dr incorpari xp̄o siue charitatis vin
culo que p spm̄ sanctū in nobis habitantē dif
fundit in cordibꝰ nostris. Ad Ro. v. g̃ qui nō
hn̄t spm̄ sanctū cuiusmodi sunt p̄destiati exi
stentes infideles nō pn̄t dici incorporati siue
mēbra xp̄i. ꝯnīa est manifesta. patz etiā ex illo
Apli ad Ro. viij. supius inducto: si qs non hz
spm̄ xp̄i nō est eius. glo. s. membrū. Secundo
sic. Si p̄destinati etiā fideles exn̄tes incorpo
rant xp̄o siue sunt membra xp̄i. sequit q̄ tales
sint vna psona mystica cū xp̄o immo sint ipe
xp̄s fm illud Apli. i. Corinth. xij. Cū sint mul
ta membra vnū corpus sunt ita ⁊ xp̄s: vb. dic
Aug. in glo. Oēs fideles sunt xp̄s: nō dicam
corpus xp̄i: q̄ ipe xp̄s sunt tam maiores q̄ mi
nores. caput eñ est xp̄s. Dicit xp̄s ppter inef
fabilem vnionē capitis ⁊ membror: h glo. Si
ergo p̄destinati exn̄tes in infidelitate aut in
heresi sunt mēbra xp̄i: sequit q̄ qui sunt infi
deles actu ⁊ heretici sint ipe xp̄s sicut vna p
sona cū xp̄o: qd nō modo hereticuz s xp̄ianis
auribus horrendum est. Unde Apostolus. ij.
Corinth. vi. Quis aūt cōsensus tēpli dei cū
ydol. vos eñ estis tēplū dei viui sicut dic do
minus. Tertio sic. Clarum est q̄ omnes infi
deles ⁊ peccatores q̄diu in infidelitate ⁊ cri
minibus iacent sunt membra dyaboli ⁊ vnū
corpus dicuntur cum illo: qui rex est sup oēs
filios superbie. Job. xl. c. cuius omnes iniqui

dicti sūt corpus eiꝰ ⁊ mēbra: ſm illud Job. xli.
Corpꝰ eius q̄si scuta fusilia. vbi glo. inq̄t: corpꝰ
leuiathan oēs iniq̄. Si ergo predestinati infi-
deles ⁊ iniqui actu sunt corpꝰ xp̄i siue mēbra
xp̄i ⁊ actu mēbra diaboli: seq̄tur q̄ vnū ⁊ idē
sit corpus xp̄i ⁊ corpus diaboli: qḋ ē absurdis-
simū. Dicit eñ Apl's. ij. ad Cor. vi. Que cōuē-
tio xp̄i ad belial. vbi glo. inq̄t: q̄r nos membra
xp̄i illi diaboli: ⁊ xp̄s ⁊ diabolus nō cōueniūt.

Quarto sic. Dic̄ apl's. i. ad Corin. vi. An ne-
scitis q̄ q̄ adheret meretrici vnū corpꝰ efficit̄
cū ea. Erūt inq̄t duo in carne vna: q̄ aūt adhe-
ret deo vnus spiritꝰ est cū eo. Sunt ergo p̄de-
stinati fornicatores vnū corpus cū meretrice.
Si ḡ tales sunt etiā corpꝰ xp̄i: simul aliq̄s ē et
corpus xp̄i ⁊ corpus meretricis qḋ est absur-
dū dicēte Apl'o vbi supra. Que p̄ticipatio iu-
sticie cū iniq̄tate. Quinto idē ostendit̄ mani-
feste ex illo. i. Jo. iij. Filioli nemo vos seducat
qui facit iusticiā iustus est: sicut ⁊ ille iustꝰ est:
qui facit peccatū ex diabolo est. Oīs qui natꝰ
est ex deo peccatū nō facit q̄m semen ipsiꝰ i eo
manet: ⁊ nō potest peccare q̄m ex deo est: i hoc
manifesti sunt filij dei ⁊ filij diaboli. oīs q̄ non
est iustꝰ nō est ex deo. Hec beatꝰ Joh. Ex quo
manifeste ꝯcludit̄ q̄ predestinati existētes in
pctō infidelitat̄ aut pctō mortali filij sūt dia-
boli. Quis aūt audebit dicere tales xp̄o incor-
poratos nisi q̄ sensu caret ⁊ nō intelligit q̄ lo-
q̄tur. Unde Aug. in ep̄la ad Cresconiū superi-
us inducta. Non pōt hic xp̄us mēbra dānata.
Et apl's vbi sup̄ ait. Que societas lucis ad te-
nebras. Sexto cōfirmat̄ h̄ ratio. Si predesti-
nati cū sunt infideles aut heretici siue scisma-
tici aut alio quouis mortali pctō inq̄nati sunt
incorporati xp̄o: queritur quo medio. Non na-
turali vinculo: q̄r vnio siue incorporatio mem-
broꝝ xp̄i cū xp̄o nō est naturalis sicut est illa q̄
xp̄i mēbra naturalia vniūtur corpori suo natu-
rali. Nec etiā vinculo vnionis hypostatice: si-
cut humanitas xp̄i filio dei vnita est: q̄r filius
dei vt dicit Damas. nō accipit naturam in vli
sed in athomo. i. est indiuiduo. Oportet ergo
q̄ spiritualiter intelligat̄ hmōi mediū siue vi-
culū: hoc aūt nō vr̄ intelligi nisi id quidē qḋ
scriptura scrā ponit ⁊ doctores sancti: videl3
spūs sanctꝰ siue charitas ipsa: q̄ vt dicit Aug.
cōpaginat totū xp̄i corpꝰ ⁊ sine quo mēbra ad
inuicē nec coherent nec capiti xp̄o. Unḋ glo.
super illud Colo. ij. Non tenens caput ex quo
totum corpus per nexus ⁊ coniunctiones ⁊c̄.
dicit. Per nexus. i. per charitatem sine q̄ mē-
bra adinuicem nō coherent nec inseruiūt nec
viuūt. Et Aug. sup Cañ. Joh. dicit. Dilectio
sola discernit inter filios dei ⁊ filios diaboli:

nō discernunt̄ filij dei a filijs dyaboli nisi cha-
ritate: ḡ tale mediū nō habent actu infideles
blasphemi ⁊ iniqui q̄tūcūq3 p̄destinati sint q̄
habituri sint grām ⁊ gloriā in futuro vt pat3.
ḡ fundamentū p̄fatū est hereticū. Septimo
sic. Si p̄destinati om̄s tam iniqui q̄ iusti eēnt
actu incorporati xp̄o: cōtrarietas eēt magna
in corpe xp̄i quod esset incōuenientissimū di-
cere. ꝯñtia tñ manifesta est: quia in fide esset
ꝯrietas: puta inter eos qui essent fideles ⁊ in-
fideles. Cōtrarietas etiā in spū: quia quidam
spū dei vegetati vt iusti: q̄dam spū dyaboli vt
iniq̄. Falsitas ⁊ incōueniētia p3 ex illo Aug.
tractatu. iij. sup Can. Jo. dicent̄. Qui non est
xp̄o cōtrarius in corpe eius heret ⁊ membrū
ipsius computat̄: nunq̄ sunt mēbra sibi cōtra-
ria: corpis integritas ex vniuersis mēbris cō-
stat: hec Aug. Octauo sic. Si p̄destinati etiā
infideles aut iniqui exn̄tes sunt membra xp̄i
aut viua aut nō viua: alterū dare necesse est.
Si mortua nō pōt eē. q̄r vt dicit Hugo de scō
victore ⁊ catholice. In corpe xp̄i nihil ē mor-
tuū. Si dicāt q̄ sunt viua: hoc esse nō pōt: q̄r
mēbra corpis xp̄i nō dicunt̄ viuere nisi p spm̄
dei p quē vita mēbris diffundit̄. vñ ad Roma.
viij. dicit̄. Spūs aūt viuit pp̄ter iustificatōe3
glo. q̄r deo q̄ est vita iungit̄ p pctōꝝ remissio-
ne3 que est ex spū scō. Itē ad Ro. i. dr̄. Justus
ex fide viuit. ⁊ Joh. xx. vt credētes vitā habe-
ant. sed hanc vitā nō habēt actu predestinati
q̄ diu infideles p̄manent ⁊ iniq̄ ⁊ similes qui
sunt in pctō mortali. ḡ fundamētū p̄fatum in
veritate stare non pōt. Nono sic. Hec opinio
hoim tollit fructū passionis xp̄i vt videtur. ḡ
talis opinio nullo modo venit tolerāda a fi-
delibꝰ. assumptū videt̄ manifestū ex illo Apl'i
ad Roma. v. Cu3 inimici essemus recōciliati
sumus deo p mortem filij eius. Si fuimus ini-
mici dei prius ⁊ p mortē filij eius reconciliati
fuimus: necessario fateri oportet p̄destinatos
aut non esse filij dei morte reconciliatos: aut
prius fuisse inimicos. si inimicos ergo nō ad-
herētes christo. ergo nō incorporatos christo
ergo non membra christi: nisi quis vellet sine
ratione dicere vt inimici christi sunt membra
christi ⁊ ex inimicis christi compactum sit cor-
pus christi. Decimo sic. Apostolus ad Ephe.
secūdo. de incorporatione duorum populoꝝ
sc3 iudeorum ⁊ gentiliū in vnū corpus christi
loquens dicit sic. Ut duos. scil3 populos con-
dat. id est coniungat in semetipso in nouo ho-
mine faciens pacem vt reconciliet ambos in
vno corpore per crucem interficiens inimi-
citias in semetipso. glo. Ecce quasi sublata
inimicitia: et lege euacuata facit pacem in

ter ipsos et ambos recõciliat deo patri. Ex quo patet istos duos pplos intelligentie ordine quodã prius fuisse reconciliatos deo patri q̃ in corpe vno xpi vnitos. ergo q̃ adhuc sunt inimici dei per infidelitatẽ aut alia pctã q̃ diuidũt inter deũ et hoies: scdm illud Esa. lix. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos et deũ vestrũ. non possunt dici deo vniti aut xpo incorporati etiã si sint pdestinati vt suo tpe incorporent. Preterea ista assertio inde reddit falsa: q facit vanas et inanes oẽs exhortationes et admonitiones q̃ sacra scriptura vtr facit vt hoies cõuertant ad deũ: appropinquent deo et ei vniant. Dicit. n. Zachar. i. Cõuertimini ad me et ego cõuertar ad vos. et Iaco. iiij. Appropinquate deo et appropinquabit vobis. Itẽ apud Esa. habet et introducit ab aplo. ij. Corin. vi. Exite de medio eorum. glo. q̃ estis in medio neqtie eorum: et separamini dicit dñs et imundũ ne tetigeritis et ego recipiã vos. glo. ante eiectos: et ero vobis in patrẽ et vos mihi in filios et in filias dicit dñs omps. Ex qbus patet clarissime falsum esse q pdestinati infideles aut in pctõ existentes qbus exhortatiões hmõi fiunt: sint deo incorporati actu siue vniti.

Contra quartum fundamentum

Falsitatem aũt quarti fundamenti in quo dicũt solã predestinatorum vniuersitatẽ vlem eccliam dici: sufficient mõstrauimus circa. c. iij. hui9 opis. patet etiã eius falsitas ex dictis iam in cõfutatiõe aliorum fundamentorum. Quib9 fundamẽtis cõfutatis facile est iam videre oẽs illorum ppositiones sup9 positas falsas esse ac erroneas et merito cõdẽnatas fuisse ab vli ecclia in cõcilio Constãtiensi. vt patet ex epla fe. re. Martini pape quam oibus prelatis alemãnie scribit.

Contra primam ppositionem dicti erroris

Prima est q nõ oẽs fideles iustificati sunt mẽbra xpi: sed soli electi finaliter regnaturi in ppetuũ cũ xpo patet falsitas ex dictis: qđ etiam ex illo apparet qđ inqt aplus. i. ad Cor. xij. Vos aũt estis corpus xpi et mẽbra de mẽbro. glo. fidei vnitate xpi capitis. Clarũ est aũt q oibus credentib9 in xpm loquitur nõ autem predestinatis tm. Itẽ ex illo ad Ephe. v. Mẽbra sumus corpis eius: qđ verbũ Aug. pertractans sup psalmũ. xxxvi. ita dicit. Nos in corpe ipsius sum9 si fides nostra sincera sit in illo et spes nrã certa et charitas accensa sit in corpe ipsius et mẽbra ipsius sumus. Q aũt prima ps illius ppositiõis falsa sit et erronea rõne sic ondit. Duo principalr reqrunt: vt ex doctrina doctorum sctorum colligimus: ad h vt qs dicat mẽbrũ corpis xpi. Primũ est cõformitas nature. secũdũ est cõformitas vite grẽ. q̃ duo notant. Cant. iiij. vbi dicit Hortus cõclusus soror mea spõsa. Sororis quidẽ noie nature cõformitas: sponse pro appellatõe vnio grẽ designat. Primũ horum est min9 principale. tum q bonis et malis cõe est. tũ q nõ põt aliqd esse vnũ nũero sed vnũ specie aut genere tm in oib9 que vniri dicũtur. Secũdũ vero qđ est cõformitas grẽ est magis pncipale et cõpletissimũ: q vn9 numero est spũs fons grẽ qui in capite nrõ xpo et in oib9 mẽbris ei9 vitã oibus influit spũalem. Quo psupposito arguit sic. Oẽs fideles iustificati siue prescitis siue pdestinati habẽt cõformitatem in natura cũ xpo qđ est primũ: hñt insup cõformitatẽ i vita grẽ in eodẽ spiritu qđ erat secundum. g oẽs tales veraciter et simpliciter dicẽdi sunt membra xpi. patet ex supposito: qm ad esse mẽbrum xpi nõ reqrunt nisi illa duo. vnde Apls romanis scribẽs: qui tñ nõ oẽs pdestinati fuisse credũtur inqt. Multi vnũ corp9 sum9 in xpo: singuli aũt alter alteri9 mẽbra habẽtes donatõnes scdm grãm q̃ data est nobis ad Ro. xij. Falsitas aũt secũde ptis illi9 ppositionis ex eadẽ radice fit manifesta loquẽdo de pdestinatis qui i infidelitate vel in aliorum sordib9 pctõrum detinẽtur. cum eñi pdestinati hmõi nulla vnione nisi cõformitate nature q̃ predestinatis et prescitis cõis est et que nõ est vnio simpliciter: vniant xpo. seqtur q tales nõ hñt vnde simpliciter et actu noiandi sint mẽbra xpi aut esse de corpe xpi qđ est ecclia. Unde Apls hac rõne vtitur ad Ro. viij. cũ ait. Si qs spm xpi nõ habet hic nõ est eius. glo. s. mẽbrũ.

Contra secundam

Preterea falsitas et error scđe ppositionis in qua dicũt: q cũ aliq iustificãtur nõ icipiũt esse mẽbra xpi q̃ nõ erãt anteq̃ iustificarẽtur. licz sufficiẽter parũ ãte in hoc ca. in cõfutatione primi fundamẽti horum errorum ostẽsa sit: nihilomin9 ex multis alijs etiam ostendit. Et primo ex illo qđ dictũ est Petro Act. x. Macta et mãduca: qđ ideo dictum esse dicit Aug. sup psalmũ. cxxiij. Q in ecclie corpus nemo intrat nisi pri9 occisus morit quod fuit vt sit qđ nõ fuit: alioqn qui nõ occiditur et nõ manducat ab ecclia: esse in numero populi potest qui videtur oculis humanis. in numero aũt populi qui cognit9 est deo: et de quo dicit Apls. Nouit dñs qui sunt ei9: nõ põt eẽ nisi mãducatus. neq manducari poterit nisi pmo mactat9. Uenit pagan9: adhuc in illo idolatria viuit inserendus est mẽbris xpi: vt inserat necesse est vt manducet: sed nõ põt mãducari ab ecclia nisi pri9 mactatus renũciat seculo tũc mactat credit in deũ: tũc mãducat. Scđo ptra illud est. i. Petri. ij. Qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suũ: qui aliquando nõ popul9 dei. nunc populus dei. Tertio illud qđ ait Apls ad Ephe. iiij. In mensurã vniuscuiusq mẽbri augmentũ corpis fiat in edifi

cationē sui in charitate. glo. Illos qui nō sunt corpꝰ edificat in suā ciuitatē vel societatem. Quarto illud Colo. ij. Ex quo totū corpꝰ ꝑ nexus ⁊ coniunctiones subministratū ⁊ ꝯiunctū crescit. glo. virtutibꝰ ⁊ mēbris in augmentum dei. glo. ait in augmētū dei: q2 quasi augeť deꝰ hoibus ab errore redeuntibꝰ sicut minuebať descrentibꝰ. Quinto ad Ephe. iiij. scribitur. Quosdā dedit aplos. sequitur: i edificatōes corporis xp̄i. glo. vt edificēt eos in corpꝰ xp̄i q̄ adhuc alieni sūt. Dicit etiā Aug. in epl'a ad dardanū. In cōpages xp̄i tanq̄ in viuā structurā templi dei que est eiꝰ ecclesia nati hoies nō ex operibꝰ iusticie q̄ fecerūt: ſ renascendo ꝑ gratiā trāsferūtur tanq̄ de massa ruine ad edificij firmamentū. hec ille.

Contra tertium

Falsitas tertie ꝓpositionis in qua dicūt ꝙ nec aliq̄ cū cadūt a iustificatione ꝑ culpā mortalē desinunt eē mēbra xp̄i; qui erant mēbra xp̄i: satis manifesta ē ex dictis: q2 cum tales peccādo mortaliter priuētur spū sancto quo corpus xp̄i ⁊ vnū ⁊ viuū est: planissimū est ꝙ mēbra xp̄i simpliciter siue actu esse desināt.

Contra quartū

Falsitas etiā quarte ꝓpositionis in qua dicunt ꝙ p̄destinatꝰ semꝑ manet mēbrū xp̄i licet cadat a grā p̄sentis iustificationis: pz ex dictis.

Contra quintum

Preterea ꝙ etiā falsa sit ⁊ erronea hec ꝓpositio in qua dicunt ꝙ Paulus Augꝰ ⁊ latro cū infideles essent ⁊ xp̄m ꝑsequerētur oues erāt ⁊ mēbra xp̄i: pz ex dictis vt nō sit opꝰ alia addere: sed tm̄modo ꝯtra eos inducamꝰ Aug. in quodā sermōe de cōuersione Pauli loquentē. Elisus est seuiēs ⁊ factus est credens. Elisus est lupus ⁊ factꝰ est agnus. Elisus est ꝑsecutor ⁊ factus est p̄dicator. Elisus est filius ꝑditionis ⁊ erectus est vas electōis. hec Aug.

Contra sextum

Ceterū ꝙ sexta ꝓpositio falsa ⁊ erronea sit in qua d̄r ꝙ iudas tēpore quo iustificatus cū alijs apl'is xp̄m sequeretur nō erat ouis xp̄i nō membrū xp̄i: ex dictis etiā aperte colligitur ex eo ꝙ iudas crediť baptizatus sicut ⁊ alij apl'i a xp̄o baptizati credūtur: vt dicit Aug. ⁊ habeť de con. di. iiij. ca. qn̄ ab hierosolimis. ⁊ c. se. Sed quicūq3 baptizati sunt in xp̄o xp̄m induerūt: ad Gal. iij. ⁊ ꝑ cōsequēs mēbra eius facti sunt. oportet necessario affirmare ꝙ iudas tp̄e iustificatōis sue xp̄i mēbrū fuerit. Cuiꝰ sentētie celebre testimoniū beatꝰ Aug. dat de iuda, loquēs sup. ps̄. xli. qui inscriptꝰ est ꝑsecutioni Absalonis filij dauid in patrē suū; vbi ita loqtur. Agnoscamus quēadmodū ⁊ xp̄m persequebatur filius suꝰ: habebat em̄ filios de quibꝰ dicebat. Nō ieiunāt filij sponsi q̄diu cum illis est spōsus: cū autē ab eis ablatus fuerit spōsus tūc ieiunabūt filij sponsi. ergo filij sponsi apl'i ⁊ inter eos ꝑsecutor dyabolus iudas. Ex. j. Judas filius spōsi ꝑsequens sponsum. hec ibi. Ecce aptissimū testimoniū ꝙ iudas ꝑ tp̄e iustificatiōis sue filius sponsi erat ⁊ per cōsequens mēbrum xp̄i.

Capitulū. lvi. in quo ponunť alij duo modi dicēdi siue designandi membra corporis xp̄i.

Capitulum LVI

Secūdus modus

dicēdi ⁊ describēdi mēbra corporis mystici xp̄i est dicentiū ꝙ soli fideles in grā grt̄ū faciēte exn̄tes mēbra corpis xp̄i dicēdi sūt. ad quā sniam plures rōnes formanť. ꝑmo q̄dē sunt octo ille q̄ in. iiij. c. huiꝰ libri assignate sunt: p̄ter q̄s sunt q̄ sequunť.

Argumentum primum qd̄ cū sequentibꝰ soluiť. infra ca. lix.

Primo arguiť ex illo Cant. vi. Una est columba mea. i. eccl'ia q̄ hoc loco colūba d̄r. vt. s̄. annotauimꝰ: q2 spūsancti donis ē illustrata. Ex quo videť apte colligi ad mēbra huiꝰ colūbe tm̄ illos ꝑtinere q̄ virtutibus adornati sunt. Un̄ Aug. hoc verbū ꝑtractans. lib. iiij. ꝯ Donatistas ita dicit. Una est colūba mea: asserat: qui pōt huiꝰ columbe mēbra esse qui seculo verbis non factis renūciāt

Secundum

Secūdo arguiť ex illo Sapie. iij. Filij sapiētie eccl'ia iustoꝝ. vbi soli ad eccl'iam iustoꝝ q̄ est ipsa sancta vl'is eccl'ia ꝑtinere videnť: qui filij sunt sapiētie cuiusmodi sunt iusti ⁊ sancti viri: s̄m illud. Eccli. xiiij. Beatus vir qui in sapientia morabiť.

Tertium

Tertio arguiť ex illo Aug. lib. iiij. cōtra Donatistas. Uox inquit nō mea vel alicuiꝰ hois: sed ipsius dn̄i: nec per hoies sed per angelos sonuit xp̄o nato. Gloria in excelsis deo: ⁊ in terra pax hoibus bone volūtatis: q̄ vtiq3 nato xp̄o non sonaret ore angelico nisi deus hoc vellet intelligi eos esse in vnitate corporis xp̄i qui sunt in pace xp̄i: eos autē in pace xp̄i esse q̄ sunt bone volūtatis.

Quartum

Quarto arguiť ex illo Hugonis de sctō victore. lib. de sacris in scd̄a ꝑte dicētis. Nihil in corpore xp̄i mortuū nihil extra corpus viuū.

Quintum

Quinto arguiť sic. Corpus xp̄i verū est figura corpis mystici; sed in corpe xp̄i vero non est aliqd̄ mēbrū impurū. ergo videť ꝙ nullus dicēdus sit mēbrū corpis xp̄i mystici nisi purus sit a pctō. Et cōfirmať per illud Aug. qd̄ magr̄ sniaru3 deducit in. iiij. di. viij. q̄ loquendo de vnitate eccl'ie ita dicit. Cuiꝰ vnitatis sacr̄m est corpꝰ xp̄i ꝓpriū de virgine sumptū: q2 vt corpus xp̄i ex multis mēbris purissimis ⁊ imaculatis ꝯstat ita societas eccl'iastica ex multis ꝑsonis a criminali culpa liberis consistit. in cuiꝰ rei typo archa dn̄i de lignis sethin facta est q̄ sunt imputribilia ⁊ albe spine similia. hec ille.

Tertius modus

Tertius modus loquēdi in hac materia est: ꝙ oēs fideles fidei integritatē seruātes sunt mēbra

xpi. Pro quorum sententia facere videntur oia q̄ dicta sunt circa .c.iij. hui⁹ operis. in quo longo sermone ostensum est: q in sancta et vera ecclesia boni et mali permixti sunt. Pro quorum opinione etiam h̄ suffragari pōt qd ait apls. ad Gal. iij. Quicumque baptizati estis in xpo: xpm induistis. Et quo videtur q oēs baptizati in xpo mēbra xpi dicēdi sunt: cū induere xpm nihil aliud esse videatur q̄ xpo adherere siue xpo vniri tanq̄ membrū eius. Unde Aug. tractans hoc verbū sup ps. lxxxiij. ita dicit. Si enim xpiani oēs et fideles et baptizati ipsum induerent sicut apostolus ait Quotquot in xpo baptizati estis xpm induistis: si mēbra sunt facti corporis et dicunt se sctā non esse capiti ipsi faciūt iniuriā. hec ille. Itē idē arguitur ex illo .i. Thy. iiij. Saluator oim est et maxie fideliū. et .i. Joh. ij. dr. Ipse est ppiciatio p pctis nr̄is: nō aūt p nr̄is tm̄: sed etiā totius mundi. Saluare aūt hoies aut ppiciatores esse p peccatis eorum cōpetit xpo sm q est caput. ergo sequitur q oim illorum sit caput: et ita omnes fideles membra eius sunt.

Capitulum hoc in quo veritas declaratur mote difficultatis: quorum scz hoium xpo caput sit et q corporis sui qd est ecclesia membra sunt dicenda.

Cap. LVII

Ad declarationē huius difficultatis lz plura dicta sint a nobis circa .c.v. hui⁹ opis: nihilominus p maiori intelligētia veritatis aliqua alia addētes: notādū duximus cū excellētissimo doctore scō Tho. in .iij. parte summe sue: q inter alias differētias inter corpus naturale hoīs et corpus mysticum vna est hec. videlz q mēbra corporis naturalis sunt oia simul: mēbra aūt corporis mystici nō sunt oia simul: nec q̄tum ad esse nature: q2 corpus ecclie cōstituitur ex hoibus q fuerint a pncipio mundi vsq ad finē ipsius. Nec q̄tum ad esse gratie: q2 q̄dam etiā eorum q sunt in vno tpe gratia carent postmodū habituri alijs eā iam habentib⁹. sic ergo mēbra corporis mystici nō solū accipiuntur sm q sunt in actu: sed etiam sm q sunt in potentia. Quedā tm̄ sunt in potentia q nunq̄ reducentur ad actū: et hoc sm triplicē gradū. quorum pmus est per fidē. secūdus per charitatē vie. tertius per fruitionē patrie. Sic ergo dicēdum est q accipiēdo gn̄aliter sm totū tps mūdi xps ē caput oim hoim: sed sm diuersos gradus. Primo enim et principaliter ē caput eorum q actu vniuntur sibi per gloriā. Secūdo eorum q actu vniuntur sibi p charitatē. Tertio eorum q actu vniuntur sibi per fidem. Quarto vero eorum q sibi vniuntur solū in potētia nondū reducta ad actū: reducenda tm̄ sm diuinā predestinationē. Quinto vero eorum qui sunt in potentia sibi iungi que nunq̄ reducentur ad actum sicut hoies in hoc mundo viuentes q nō sunt predestinati: q tm̄ ex hoc seculo recedentes totaliter desinūt esse mēbra xpi quia iam nec etiā sunt in potentia vt xpo vniantur. Sunt ergo istis bene cōsideratis mēbra xpi siue corporis eius qd est ecclia in triplici differētia. Quedā .n. sūt mēbra actu vnita et viua: siue vita glie sicut illi qui actu vniuntur deo p gliam in superna beatitudine cōstituti: siue per fidē formatā: q dicitur per dilectionē operās: sicut sunt fideles iusti in hac presenti vita. Quedā vero sunt mēbra vnita q̄dem aliquo modo: scz per fidē: sed non sunt viuētia: q2 non vniuntur ei vinculo charitatis. Hmōi sunt fideles in pctō mortali existētes q fidē informē hnt: q cū sine operibus mortua sit. Jaco. ij. et .i. Joh. iij. dr. Qui non diligit manet in morte: tales vita gratie carentes sunt velut membra mortua. et q2 rōnem perfectā membri non solū cōstituit vnitas cōtinuationis quā mēbrum hz cū alijs mēbris in vno corpe: sed vnitas vite siue spūs corpus formātis et viuificantis: q2 vt dicit Arist. ij. de aīa. mēbrum mortuū improprie et equoce dr mēbrū. Hinc est q fideles in pctō mortali existētes non dicuntur mēbra xpi pfecte et pprie: sed impfecte et improprie sicut dictū est de mēbro mortuo. Unde sctūs Tho. in .iij. pte ita dicit Fideles q peccant mortalib⁹ subuertuntur non sunt mēbra xpi actualiter sed potētialiter: nisi forte impfecte p fidē informē q vnit xpo sm qd et non simpliciter: vt scz per xpm ho cōsequatur vitā grē. hec scūs Tho. ibi. Itē idē in primo scripto ita dicit. Hoies autē fideles pctōres ptinent aliquo modo ad vnitatē ecclie in quātū cōtinuantur ei per fidē q est vnitas materialis: nō tm̄ pnt dici membra pprie sicut nec mēbrum mortuū nisi equoce. hec ibi. scūs Tho. Alexā. vero de Alis de hac materia in .iij. suo loquens dicit sic. Ad vnionem corporis mystici siue ecclie nunq̄ pprie ptinēt existētes in pctō mortali: tm̄ refert dicere vnitatē ecclie et corporis ecclie. in vnitate enim ecclie sunt boni et mali dūmodo habeant fidem rectam. Et hoc est qd habetur Math. xiij. q ipsi tritico adiuncta sunt zizania. et dicit Aug. q ecclia ē ager in quo radicantur triticū .i. boni. et zizania .i. mali simul: tm̄ separabuntur in fine. Unitas vero corporis non est nisi per fidem formatā charitate Scdm ergo ppriā rōnem corporis mali nō sunt de corpe ecclie: q̄uis sint de ecclia. hec Alex. Itaq sm istum doctorē fides informis q sufficit ad hoc q quis dicatur pertinere ad vnitatē ecclie: non sufficit ad vnitatem corporis ecclesie. cuius ratio talis potest assignari: q2 cum

Membra xpi triplicia

Prima

Secunda

vnitas corp(or)is (con)staret ex p(ar)tibus suis: necessario oporteret q(uod) sicut in corpore naturali id q(uo)d est forma substa(n)tialis sit in toto (et) in qualibet p(ar)te corporis: ita (et) in corpore mystico necesse est vt id q(uo)d e(st) ad si(m)ilitudine(m) sp(irit)us huma(n)i in eo: sit (et) in toto corpore mystico (et) in qualibet eius parte: (et) (con)s(e)q(ue)n(ter) sicut me(m)bru(m) naturale recedente a(n)i(m)a no(n) vere sed improprie (et) equoce d(icitu)r membru(m): ita in corpore mystico sp(irit)u sancto qui q(ua)si a(n)i(m)a vegetans (et) viuificans in corpore est: ab aliquo p(er) pct(u)m mortale expulso: iam talis p(ro)p(ri)e ad vnitatem corporis ecclesie no(n) pertinet: q(uia) vt dicit Hugo de s(an)cto vict(ore). nihil in corpore (christ)i mortuu(m): nihil extra corp(us) viuu(m). Hinc Ap(osto)l(u)s ad Ro. viij. Si quis no(n) h(abe)t spiritu(m) (christ)i no(n) est ei(us). s(cilicet) membru(m). Ceteru(m) alia dicu(n)tur me(m)bra s(ecundu)m potentia(m): (et) hec sunt in duplici differe(n)tia. Nam queda(m) sunt sic in potentia: q(uod) t(ame)n nu(n)q(uam) reduce(n)t(ur) ad actum quales sunt multi pct(or)es p(re)sciti qui nu(n)q(uam) co(n)uertere(n)tur ad deum dicu(n)tur me(m)bra in pote(n)tia s(ecundu)m q(uod) sunt vnibiles corpori. Ista a(utem) pote(n)tia funda(tur) in duob(us) vt dicit s(an)c(tu)s Tho. s(cilicet) p(ri)mo (et) principaliter in virtute (christ)i q(ue) est sufficie(n)s ad salute(m) toti(us) humani generis: s(ecundu)m illud Esa. l. Non est abbreuiata manus eius: vt saluare no(n) possit. Secundo in libertate arbitrij. Alij vero sunt me(m)bra in pote(n)tia que reducenda est in actu(m) s(ecundu)m ordinatione(m) diuine p(ro)uidentie: sicut sunt peccatores etiam infideles qui sunt p(re)destinati ad vita(m) eternam quor(um) potentia dicim(us) q(uod) funda(tur) in trib(us). Primo in virtute (christ)i que vt dictu(m) est: sufficiens e(st) ad salutem toti(us) huma(n)i generis. i. Ioh. ij. Aduocatu(m) habem(us) apud patre(m) Iesum (christu)m iustu(m) ipse est p(ro)piciatio p(ro) peccatis n(ost)ris: no(n) p(ro) n(ost)ris a(utem) t(antu)m sed toti(us) mu(n)di. Sc(un)do in infallibilitate diuine p(ro)uide(n)tie. Tertio in libertate arbitrij.

Tertia

Capitulu(m) lviij. In quo respo(n)de(tur) obiectionib(us) factis in contrariu(m) per eos qui dicunt: q(uod) soli electi me(m)bra su(n)t corporis christi.

Cap(itulu)m LVIII

b

His sic declaratis facile nobis est iam respo(n)dere cu(n)ctis obiectio(n)ib(us) aduersarior(um). R(espo)ndebim(us) primo ad ro(ati)ones factas p(ro) parte illor(um) q(ui) dicu(n)t solos electos siue p(re)destinatos membra (christ)i esse ac illor(um) t(antu)m (christu)m esse caput. Ad p(ri)ma(m) in qua obijci(tur) ex illo ad Ephe. v. Xp(istu)s dilexit eccl(es)ia(m) (et)c. respo(n)de(tur) nega(n)do (con)s(e)q(ue)n(tia)m: q(uonia)m s(ecundu)m ia(m) dicta (christu)s no(n) t(antu)m d(icitu)r caput hui(us) vite decursu eoru(m) quor(um) saluator s(ecundu)m efficientia(m) est: cuiusmodi sunt p(re)destinati: sed etia(m) omniu(m) quor(um) saluator est s(ecundu)m sufficientiam: du(m)modo sibi fide formata vnia(n)tur. vl(tra) quide(m) inquit Ap(osto)l(u)s. Quicu(n)q(ue) baptizati estis (christu)m induistis ad Gala. iij. Ite(m) qui sp(irit)u dei agu(n)tur hi filij dei su(n)t Ro. viij.

Ad primu(m) argu. ca. liij. factum

Ceteru(m) indifere(n)ter loq(ui)tur de o(mn)ib(us) fidelibus. ide(m) ap(osto)l(u)s cu(m) ait. Multi vnu(m) corp(us) sum(us) in (christ)o ad Ro. xij. Me(m)bra sum(us) corporis eius. ad Eph. v. Ad secundu(m) q(uo)d obijci(tur) ex illo. Nouit d(omi)n(u)s q(ui) sunt eius. r(espo)nde(tur): q(uod) dei no(n) sunt t(antu)m p(re)destinati: sed etia(m) q(ui) s(ecundu)m p(rese)ntem iusticia(m) p(er) gra(tia)m fidei vniti sunt. vn(de) s(an)ct(u)s Tho. in. iij. p(ar)te. q. xlviij. dic(it). q(uod) h(om)o dupliciter d(icitu)r e(ss)e dei. Vno mo(do) inq(uan)tu(m) subijci(tur) potestati eius. (et) hoc mo(do) nu(n)q(uam) desinit h(om)o esse dei: s(ecundu)m illud Daniel. iiij. D(omi)natur excelsus in regno ho(m)i(nu)m (et) cuicu(n)q(ue) voluerit dabit illud Alio modo p(er) vnione(m) charitat(is) ad eu(m) s(ecundu)m q(uo)d d(icitu)r Ro. viij. Si q(ui)s sp(iritu)m (christ)i non h(abe)t non est ei(us). (et) h(oc) modo q(ui)s desinit esse dei p(er) pct(u)m. Ad glo. vero q(ue) induci(tur). r(espo)nde(tur) dupliciter. Primo s(ecundu)m q(uod) dic(it) d(omi)n(u)s Altisiodo. in su(m). sua circa. viij. di. iiij. sententiaru(m): q(uod) hoc intelligendu(m) est diuisim non aute(m) co(n)iunctim. (et) tunc est sensus. illi sunt hortus co(n)clusus fons signat(us) (et)c. q(ui) (con)formes sunt imagini filij sui siue sint presciti siue p(re)destinati siue vocati siue iam gl(or)ificati. plane o(mn)es isti dum t(ame)n actu (con)formes sint imagini filij dei q(uo)d sit per gr(ati)am gratu(m) faciente(m): sunt illi quor(um) numerus est hortus (con)clusus fons signatus (et)c. sicut. s(upra). circa. v. c. declarauim(us). Secu(n)do r(espo)nde(tur): q(uod) si illud totu(m) predestinauit vocauit iustificauit (et) gl(or)ificauit accipiendu(m) sit co(n)iunctim: tu(n)c glo. illa loqui(tur) de eccl(es)ia s(ecundu)m statu(m) vite future ad que(m) soli electi ptinebunt tunc actu: nu(n)c vero in p(rese)nte solu(m) ptinent si in pct(o) mortali e(ss)e n(on) stant: sicut superius dixim(us). Habe(tur) p(re)terea ex ista glo. manifeste q(uod) electi non sunt hort(us) co(n)clusus (et)c. nisi prius iustificati: (et) tu(n)c bene concedi(tur) q(uod) numerus taliu(m) sit hortus (con)clusus (et)c. s(ecundu)m diuina(m) predestinatione(m) (et) simul s(ecundu)m p(rese)ntem iusticia(m): sed cu(m) hoc stat q(uod) etia(m) p(re)sciti p(ro) t(em)p(or)e iustificationis eor(um) sint etia(m) hortus (con)clusus (et)c.

Ad secundum

Ad tertium q(uo)d obijci(tur) ex illo. i. Ioh. ij. Ex nobis p(ro)dierut (et)c. r(espo)ndetur: q(uod) illi q(ui) recesserut ab eccl(es)ia per aliqua(m) impietatem (et) in illa mortui sunt dicu(n)t(ur) non fuisse primo de eccl(es)ie corpore s(ecundu)m predestinatione(m): non a(utem) simplicit(er) si cum in eccl(es)ia erant integra(m) fide(m) firma(m) spem (et) sincera(m) charitate(m) obseruaba(n)t. Vn(de) tales q(ua)d(i)u pie vixeru(n)t s(ecundu)m p(rese)ntem iusticia(m) filij dei fueru(n)t. Vn(de) Aug. li. de correctio(n)e (et) gr(ati)a. (et) ponitur de pe. di. iiij. §. nam cu(m). dicit sic. Isti cu(m) pie viuu(n)t dicu(n)tur filij dei: sed q(uia) victuri sunt impie (et) in eade(m) impietate morituri non eos dicit filios. hec Aug. Et ita isto mo(do) r(espo)ndetur ad auc(torita)tem Ioh. (et) ad dictu(m) Aug. (et) ad o(mn)ia silia q(ue) Aug. ponit locis sup(ra) no(m)i(n)atis. Veru(m) co(m)memora(n)du(m) est q(uo)d superius diximus q(uod) ex sola predestinatione qua aliq(ui)s est p(re)destinat(us) vt sit filius dei p(er) gr(ati)am adoptionis: non d(icitu)r q(ui)s fili(us) dei simpl(icite)r

Ad tertium

siue actualiter sed solũ in potẽtia: sed ex pñti iusticia est ⁊ noiaẽ q̃s filius dei actu siue sim‑ plicitẽr. lꝫ sic iustificat⁹ non sit p̃destinat⁹ ad vitã eternã. Vñ btũs Aug. sup Joh. homelia xlv. longo pcessu tractat quõ dicẽdi sint oues xp̃i q̃ adhuc in errore sunt: ⁊ finaliter dicit sic Scdm prescientiã dei ⁊ p̃destinationẽ q̃ mul‑ te oues foris q̃ multi lupi int⁹: ⁊ q̃ mlte oues intus ⁊ q̃ multi lupi foris. Quid est q̃ dixi q̃ multe oues foris: q̃ multi luxuriantẽ casti fu‑ turi: q̃ multi blasphemant xp̃m: credituri in xp̃m: q̃ multi se inebriant futuri sobrij: q̃ mul‑ ti rapiũt res alienas donaturi suas: ⁊ hij oues sũt. verũtñ modo alienã vocẽ audiũt alienos sequũtur. Jtẽ q̃ multi intus laudãt blasphe‑ maturi: casti sunt fornicaturi. sobrij sunt se vi‑ no postea sepulturi. stãt casuri ⁊ nõ sunt oues De p̃destinatis em̃ loq̃mur: de his loquimur quos nouit dñs q̃ sunt ei⁹. Et tñ ipsi q̃diu re‑ cte sapiunt: xp̃i vocẽ audiũt. Ecce audiũt isti non audiunt illi: ⁊ tñ scdm predestinationẽ nõ oues isti: oues illi. hec Augu. Ecce manifeste Aug. dicit predestinatos peccatores oues eẽ non tamen actu: cũ dicat eos non audire vo‑ cem pastoris xp̃i sed alienos sequũtur. Cum tamẽ dñs dicat Joh. x. Oues mee vocẽ meã audiunt ⁊ sequũtur me. sed in potẽtia que ad actũ reducenda est: cum ait: q̃ multi luxuriã‑ tur casti futuri ⁊c̃. Nec mirari q̃s debet si scri‑ ptura simpliciter loquaẽ de talibus tanq̃ de simpliciter ouibus aut filijs siue etiã mẽbris xp̃i: qm̃ hoc non fit ideo q̃ actu sint oues xp̃i aut filij dei aut membra actu suscipiẽtia influ‑ xum xp̃i a xp̃o capite: sed talis scripture vsus est pp̃ter ineffabilẽ certitudinẽ diuine pui‑ dentie. Hac quippe rõne dñs q̃nq̃ simpliciẽ loquiẽ de eis que solum sunt in potentia: imo quandoq̃ per verbum de preterito loq̃tur de eo q̃d in longissimũ tẽpus expectaẽ. quorum exempla multa sunt in scriptura sancta: sicut p̃ꝫ maxime in pphetis de incarnatione xp̃i: de aduentu ad iudiciũ: ⁊ de pluribus alijs. si‑ mili modo est in materia pñti. Unde Aug. li. de correctiõe ⁊ gr̃a tractãs illud apl̃i ad Ro viij. Quos vocauit hos ⁊ iustificauit: quos p̃ destinauit hos ⁊ vocauit ⁊c̃. dicit. Adhuc vs‑ q̃ in finem seculi multi vocandi ⁊ iustificãdi sunt: ⁊ tñ verba presentis tp̃is posuit etiaꝫ de rebus futuris: tanq̃ iam fecerit dñs q̃ vt fie‑ rent iam ex eternitate disposuit: ideo dicit de illis ppheta: qui facit que ventura sunt. hec
Ad quartum Aug. Ad quartũ q̃d obijcitur ex Aug. super psal. ciij. r̃ndetur: q̃ Aug. non negat q̃ presci‑ ti qui finaliter dãnabũtur p tp̃e iustificatio‑ nis eoꝝ cõicauerint charitati: q: iusticia cuꝫ

sit remissio peccãtoꝝ non adimpleẽ sine charita‑ te. preterea etiã demones ipsi dãnatissimi in charitate dicunẽ fuisse creati. vñ Aug. xij. de ciui. dei dicit. Bonã volũtatẽ q̃s inq̃t fecit in angelis: nisi ille q̃ eos cũ sua voluntate. i. amo re casto: quo illi adherẽt creauit simul in eis cõdens naturã ⁊ largiẽs grãm. Sꝫ exponen‑ dũ est illud v̂bũ Aug. put exponit magr̃ sen‑ tẽtiarũ. in. iij. di. xxxi. sic. charitas est fons cui alieni. i. dãnandi nõ cõicant. s. finaliter: q: alr̃s non dãnarenẽ. Ad q̃ntũ q̃d obijciẽ ex Aug. Ad quintum
li. de doctrina xp̃iana dicẽtis. Non est reuera ⁊c̃. r̃ndetur. Pro cui⁹ r̃nsione ⁊ p cõcordãtia multoꝝ passuũ sacre scp̃ture ⁊ dictoꝝ doctoꝝ sctoꝝ q̃ videnẽ in cortice sibijnuicem aduer‑ sari: notandũ est. q̃ veritas multipliciter ac‑ cipiẽ. Est em̃ veritas essentie que scdm rõnem speciei cõsideraẽ. de qua põt capi illud Aug. in lib. soliloquioꝝ dicentis. Verum est illud q̃d est. Secũdo modo diciẽ veritas permanẽ‑ tie ꝯtinuationis siue perseuerãtie: hoc modo non diciẽ verũ q̃d cito desinit esse: siue id q̃d pmansurũ non est: scdm illud Joh. viij. Si mã‑ seritis in sermone meo vere discipuli mei eri‑ tis. Tertio modo diciẽ veritas pfectiõis siue ꝯsummationis. de qua põt accipi illud Luce xxi. Vere hic homo iustus est vere. q̃dem iust⁹ dictus est xp̃s: q: ꝯsummate iusticie: ⁊ per cõ‑ sequẽs pfectiõis fuit. Math. iij. sic decet nos adimplere oẽm iusticiã. Jstã diuisionẽ v̂itatis triplicis ponit Cancellarius antiqu⁹ parisi⁹ in sum. sua sup verbo Aug. ad Julianũ comi‑ tẽ. Charitas q̃ deseri potuit nunq̃ vera fuit. Hoc insuper de illo originaliter tangiẽ super eodem verbo a magr̃o sniarum in. iij. di. xxxi. vbi querit. Utrũ sit vera charitas q̃ amittiẽ. r̃ndens ad preallegatã auctoritatẽ dicit: q̃ dictũ Aug. non ad essentiã charitatis referẽ: s ad efficientiã: q: non efficit charitas q̃ deserit hoiem vere beatũ. non em̃ pducit eũ ad verũ bonũ. Jtẽ ad illam eiusdẽ Aug. Charitas est fons cui alieni. i. dãnandi non cõicant. r̃ndet Non cõicãt. s. in fine: q: nõ pseuerãt. Et ꝯsiter inquit. Possunt aũt hec q̃ de charitate dicta sunt intelligi de charitate pfecta quã soli ele‑ cti hñt. q̃ semel habita non amittiẽ. hec magr̃ sniarũ. Ex cuius verbis clare p̃ꝫ diuisio posi‑ ta triplicis v̂itatis cũ dicat charitatẽ q̃ desi‑ nit esse: fuisse verã veritate essentie sed non p‑ manẽtie aut pfectionis. Et qm̃ vt sepenume‑ ro repetitũ ẽ. ⁊ habeẽ in gl. ad Ro. viij. Socie‑ tas ⁊ vnitas q̃ cõpaginamur ⁊ efficimur vnũ corp⁹ vnici filij dei: ipa charitate efficiẽ ⁊ ꝯsti‑ tuiẽ. Eadẽ videẽ currere diuisio v̂itatis de mẽ‑ bris xp̃i q̃ sit de veritate charitatis. Preterea

cõsiderandũ ꝙ inter istos acceptiõis modos
veritatꝫ talis ordo est: qm̄ secũdus p̄supponit
p̄mũ necessario ⁊ addit supra ipsum ⁊ tertius
supra secũdũ. ỽitas eñ pseuerãtie p̄supponit
ỽitatẽ eẽntie: ⁊ veritas pfectionis p̄supponit
vtrãq; ⁊ addit cõsummationẽ. Ex qb⁹ aperte
cognoscim⁹ ꝙ oẽ verũ ỽitate pmanẽtie aut p
fectionis est verũ ỽitate eẽntie ⁊ nõ ecõuerso
Secũdo ꝙ non esse verũ veritate pmanentie
siue pfectionis non dicit nõ esse verũ simplr:
imo sic arguẽdo cõmitteret̃ fallacia ꝯñtis ab
inferiori ad suũ supius arguendo negatiue sic
iste non est hõ demonstrato asino. ergo nõ est
aĩal. Ex quoꝝ oĩum cõsideratiõe ptꝫ hmõi ꝓ
positiões veras esse. Presciti iustificati sunt
vera mẽbra xp̄i: ỽitate essentie. pꝫ q: tales ve
re charitate ſm eũdẽ modũ veritatis actu cõ
iungunt̃ xp̄o. preterea tales sunt vere filij dei.
Ioh. i. Dedit eis ptãtem filios dei fieri. Aug.
sup psal. cxxij. Si credis ipsi ptãs tibi data ẽ
vt sis inter filios dei. Secũda. Presciti iusti
ficati non sunt vera mẽbra xp̄i: ỽitate pseue
rantie siue cõtinuatiõis. pꝫ q: charitate pmã
sura vsq; in finẽ siue charitate vera ỽitate p
manẽtie nõ vniunt̃ xp̄o. Quomõ dicit Aug.
ꝙ charitas fons ꝓprius est ⁊ singularis bono
rũ cui non cõicat in fine alienus. i. dãnandus
vt dictũ est ex dictis magr̄i. De hoc gñe ỽitatꝫ
accipiendũ est etiã qḋ dı̄ Ioh. viij. Si mãseri
tis in sermone meo vere discipuli mei eritis.
⁊ glo. q̄ sup illud. i. Io. ij. Ex nobis ꝓdierunt
ſ nõ erãt ex nobis: dicit sic. Si exierũt ex no
bis non erãt ex nobis veraciter. Hoc etiã mõ
dicit Aug. li. de correctione ⁊ grã. ⁊ ponit̃ de
pe. di. iiij. §. cũ ergo. tractãs illud Ioh. Ex no
bis ꝓdierũt ⁊c. qḋ ex aduerso fuit inductum.
Quid aliud dicũt nisi ꝙ nõ erant filij dei etiã
qñ erãt in ꝓfessiõe ⁊ noĩe filioꝝ: nõ q: iusticiã
simularũt: sed q: in ea nõ pseuerarũt. h. Aug.
Ecce qualit̃ Aug. tales dicit ỽos fuisse filios
dei veritate essentie: in hoc ꝙ dicit eos veraꝫ
⁊ non simulatã habuisse iusticiã. Per iusticiã
aũt vt ait Hiero. multi adherent xp̄o: sed non
veros esse filios dei dicit siue mẽbra xp̄i ỽita
te pseuerantie. vñ dicit ꝙ in ea nõ pseuerarũt
Et p hoc rñdet̃ ad illud dictũ Aug. p̄ncipale
Non est reuera corpus xp̄i qḋ cũ illo non erit
in eternũ: ꝙ accipiendũ sit de veritate conti
nuationis pseuerãtie aut pfectionis: non aũt
de veritate essentie siue rei: q: veraciter corp⁹
xp̄i sunt. Unde Aug. sup ps. cxxxix. ait sic. Ca
put illius capitꝫ sctã eccl'ia est in cui⁹ nos mẽ
bris sum⁹ ⁊ caput nostruꝫ diligim⁹. hec Aug.
Uel rñduꝫ est ſm ꝙ dñs Richar. rñdet in. iij.
s̄niarum ad candẽ auctoritatẽ dĩ. dictuꝫ illud

Aug. exponendũ esse sic. i. non ꝑtinent ad cor
pus xp̄i illi q̄ non habẽt vnde cũ xp̄o possint
in eternũ manere qḋ oẽs iusti habere noscun
tur. hec Richar. Et ita auctoritas intellecta
non facit ad ꝓpositũ arguentiũ sed magis fa
uet auctoritati quã posuimus. Ad sextuꝫ qḋ — Ad sextum
sumit̃ ex illo Aug. cõtra donatistas. Sunt q
dam in eo numero ⁊c. ꝙ sunt dei ſm p̄destina
tionẽ. ꝙ non simpliciter sed potentia esse ta
les: non aũt ſm vnionẽ grẽ gratũ facientꝫ ſm
quã q̄s simpliciter dicit̃ esse dei: sicut sepe di
ctũ est. Ad septimũ qḋ obijcit̃ ex eodẽ Aug. — Ad septimum
⁊ de eodeꝫ li. cõtra donatistas: ꝙ multi ⁊c. rñ
detur eodẽ modo q: lꝫ ꝓpter infallibilitatem
diuine p̄scientie tales dicãtur simpliciter me
liores: intelligẽdi tñ sunt potẽtia nõ actu: cũ
actu nõ habeãt charitatẽ. Unde q̄s apḋ deũ
bonus dicit̃. vt dicit Aug. potẽtia tñ sunt me
liores q̄ certitudinaliter ad actũ reducẽda ẽ.
⁊ ꝙ ita dicendũ sit etiã ex dictis eiusdẽ Aug.
superi⁹ inductꝫ apparet manifeste. Ad octa — Ad octauum
uum qḋ obijcit̃: ꝙ deus ab eterno dilexit ⁊c.
rñdetur negando ꝯñaꝫ: qm̄ lꝫ deus ab eterno
dilexerit electos ⁊ ab eterno predestinauerit
eos vt sint mẽbra eius in certo futuro tpe per
vnionẽ cũ xp̄o hic per grãm ⁊ in futuro p glo
riã: tñ nõ sequit̃ ꝙ sint actu mẽbra eius: ⁊ ꝙ a
ctu sint vniti siue incorporati ei p grãm aut p
gloriã: al's si idẽ iudiciũ esset sumendũ de esse
dilectũ a deo ⁊ esse illi⁹ filiũ aut mẽbrũ: sicut
electi sunt ab eterno: sic dicẽdi essent mẽbra
xp̄i qḋ falsuꝫ est. Unde falsum est qḋ dicũt: ꝙ
non sit maior rõ de dilectiõe ⁊ ei⁹ p̄ordinatio
ne vt electi sint mẽbra eius ⁊c. Ratio aũt di
uersitatis est: q: esse aliquẽ a deo vel cognitũ
vel dilectũ nõ ponit actu aliq̄d in reb⁹ cogni
tis ⁊ dilectis: sed tm̄ in cognoscente ⁊ diligẽ
te. sed mẽbrũ esse actu alicui⁹ corporis deno
tat necessario hoc qḋ dicit̃ esse mẽbrũ nexib⁹
aliquibus actu esse vnitũ corpori cui⁹ est mẽ
brũ ⁊ influxũ aliquẽ sensus ⁊ motus actu susci
pere ab eo q̄ vicẽ capitis in corpore obtinet q̄
oĩa temporalia sunt: vnde argumentũ non ꝓ
cedit. Ad nonũ qḋ sumit̃ ex Aug. li. de corre — Ad nonum
ctione ⁊ grã. ⁊ ponit̃ de pe. di. iiij. c. hãc socie
tatem. rñdetur sicut ad predicta: oĩa q̄deꝫ sol
uunt̃ per diuisionẽ factã de eis qui sunt soluꝫ
de predestinatione filij ⁊ non ſm presentẽ iu
sticiaꝫ: ⁊ de alijs qui sunt ſm presentẽ iusticiã
⁊ non ſm predestinationẽ: attribuendo singu
la singulis ptꝫ clarissima responsio ad totum
illum ꝓcessum Aug vbi supra. quare cũ non
sit opus plura dicendi ad reꝫ istam superscde
mus ab alijs. Ad decimũ qḋ obijcit̃ ꝙ corp⁹ — Ad decimũ
xp̄i verum est figura ⁊c. rñdetur ſm ꝙ rñdet

dñs Guilhelm⁹ altisio.in sum.sua: ꝙ similitudo corporis naturalis xpi ad corpus mysticum non respicit nisi pñs.scȝ q: sicut corp⁹ xpi naturale ꝯsistit in pñti ex mēbris purissimis: ita corpus xpi mysticū quo ad eius vera mēbra ꝯsistit ex fidelibus a peccati macula mūdis ꝛ puris. ꝛ nō est: q: vt sctūs Tho.in.iij.dicit: mēbrū non iudicaꝫ ſm illud qḋ de eo pōt fieri: ſ ſm illud qḋ est. Unde manus anteꝗ̄ absciudaꝫ membrum est corporis ꝯuis sit futurum abscindi. ꝛ similiter q̄ est in gratia mēbrū xpi est ꝯuis postea abscindatur. hec sctūs. Tho.

Capl̄m .lix. in quo rñdeꝫ ad rōnes aliorū q̄ scḋo loco ꝛ tertio aliter circa mēbra xpi locuti sunt in c. lvi.

Cap. LIX

Amplius supest rñdere ad rōnes alioꝝ doctorū qui xpi mēbra tm̄modo noiant eos q̄ in gr̄a gratū faciente existunt. ꝛ eoꝝ q̄ dicūt vniuersaliter vniuersos fideles xpi ad mēbra xpi ptinere. Quoꝝ solutō breuiter expediri pōt attēta declaratiōe qͣ ī de veritate hui⁹ rei fecim⁹ circa.c.lv. Ibi eñ̄ tot dicta sunt vt clare pateat rñsio oim̄ rōnū factarū. Primo eñ̄ rōes coꝝ q̄ asserūt ad mēbra xpi ptinere solos eos q̄ in gr̄a gratū faciēte existūt ꝓcedūt de illis q̄ actu membra sunt vera spū dei viuificata ſm ꝙ Hugo de sancto victore in secūda pte de sacris eccl̄iam describit dicens. Eccl̄ia sctā corpus xpi est viuificata spū ꝛ vnita fide. ꝛ sic ꝓcedit dictuȝ apl̄i. ſi q̄s xpi spm̄ non habet non est eius scȝ membrū. Ro.viij. Rōnes aūt alioꝝ ꝓcedūt de eis q̄ quocūꝗ̄ modo siue vere ꝛ pfecte siue equoce ꝛ impfecte ad vnitatē corꝑis xpi ptineant. Primi sunt fideles iusti q̄ charitatis copula xpo vniti sunt ꝛ viuūt de spū eius. Secundi sunt fideles petōres q̄ vnitate fidei informis vniunꝫ corpori eccl̄ie: sicut copiose superi⁹ est ostēsum. alr̄ etiā circa.c.v. data est alia diuisio videlȝ ꝙ esse de eccl̄ia dr̄ dupl̄r. Aut numero ꝛ merito sicut sunt iusti. de q̄bus ꝓcedūt prime rōnes. Aut numero solū sicut fideles petōres: quō cōceduntꝫ rōnes alioꝝ. Uel sumendo aliā viam sancti Tho. in tertia parte de qua supra fecimus mentionē ꝙ aliqua sunt mēbra actu ꝛ aliqua potentia. Prime rōnes cōcedēde veniunt de his q̄ mēbra actu sunt. Secūde vero de his q̄ in potentia sunt membra.

Capl̄m .lx. in quo declaraꝫ qualis sit vnio mēbrorū eccl̄ie adinuicē ꝛ de modo vnionis mēbrorū ad caput

Capl̄m LX

Quanquā de vnitate eccl̄ie multū diffuse in superioribus in cap.vij. ꝛ xxxvi. locuti fuerimus: nihilomin⁹ ad pleniorē intelligentiā sacri vnitatis eccl̄ie aliq̄ de qualitate vnionis mēbroꝝ eius adinuicē ꝛ de mō vniōis mēbroꝝ ad caput disputabim⁹.

Et autē vnio mēbroꝝ adinuicē sit vnio essentie siue essentialis arguiꝫ sic. Quedā glo. pro regula ponit sup illud.i. Corinth.vi. q̄ adheret deo vnus spūs est cum eo. Et qñ de duobus diciꝫ ꝙ sint vnū: ꝛ non addiꝫ qd vnū. intelligendum est ꝙ sint vnius essentie. sed absolute diciꝫ Cant.vi. Una est columba mea. ergo eccl̄ia ipsa est vna vnitate essentie. Itē Ioh.xvij.diciꝫ. Claritatem quā ded. sti mihi dedi eis: vt sint vnū sicut ꝛ nos vnum sumus. sed pater ꝛ filius sunt vni⁹ essentie. ergo etiā membra eccl̄ie adinuicem sunt vnū vnitate essentie. Tertio arguiꝫ ꝙ fides nō possit habere rōnem medij quo membra eccl̄ie vnū corpus esse dicanꝫ sic. Fides nō habet respectuȝ ad alteruȝ sed est absolute in subiecto suo: vñ non cōparat subiectū suū ad aliud per modū idētitatis vel diuersitatis: ergo non videtur habere rōnem vnientis. Quarto mediū debet esse cōe extremis: fides autē non cōpetit capiti eccl̄ie vt pꝫ. ergo videꝫ ꝙ per fidē nō sit vnitas eccl̄ie: nec inter se adinuicem nec ad caput. Quinto: prius naturali intelligētia est esse ꝗ̄ esse vnū: ꝛ esse vnū ꝗ̄ esse viuum sed per fidem diciꝫ esse vita in membris eccl̄ie ſm illud. Ro.i. Iustus ex fide viuit: ergo fidem precessit vnitas. ergo per fidem non est vnitas eccl̄ie ꝯña pꝫ. q: causa precedit nō autē sequitur effectum suū. Sexto arguitur ꝙ nec etiā charitas sit mediū vnionis mēbroꝝ eccl̄ie: q: charitas in diuersis est differentibus: ꝛ cum ex diuersis numero non sit ꝓprie vnio: videꝫ ꝙ ecclesia per charitatem non pōt dici vna numero. ꝯña pꝫ ꝛ antecedens etiā. In oppositū sunt que in supiorib⁹ diximus ꝛ maxime in prenoīatis capitulis. Est etiam illud Aug. dicentis sup psal.xxxvi. Nos in corpore ipsius sumus si fides nostra sincera sit in illo: ꝛ spes nostra certa: ꝛ charitas accensa: sic in corpore ipsius ꝛ mēbra ipsius sumus. Itē beatus Hilarius in notulis super psal. exponens illud psal.cxxi. Hierusalem que edificaꝫ vt ciuitas: dicit sic. Unū eccl̄ie corp⁹ est: non quadam corporū ꝯfusione pmixtū: nec singulis in indiscretū aceruū ꝛ informē cumulū vnit⁹: sed p fidei vnitatē: p capitis societatē: p operum volūtatisꝗ̄ cōcordiā: p sacri vnū in oībus donū: vnū oēs sumus. in qḋ nos hortaꝫ apl̄s dicens. Obsecro vos fratres: vt illud idipsum sapiatis eandē charitatē habētes. Pro declaratione pñtis difficultatis notandū: ꝙ vt sanctus Tho. dicit in.iij. sniarū. di.xiij. in corpe natura

Argumētū primum

Secundum

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

In oppositum

Solutiōes argumentorum secundi modi dicendi. ca. lvi.

li inueniẽ q̃druplex vnitas adinuicẽ. Prima
est ſm cõformitatẽ nature: q2 oĩa mẽbra ↄſtãt
ex ſilib⁹ partib⁹ ⁊ sunt vnius rõnis: ſicut ma-
nus ⁊ pes ex carne ⁊ osse: sic dicũtur membra
vnũ gñe vel ſpẽ. Secũda p colligationẽ corũ
adinuicẽ p neruos ⁊ iũcturas: ⁊ ſic dicũẽ vnũ
per ↄtinuationẽ. Tertia est ſm quã diffundiẽ
vitalis ſpũs ⁊ vires aĩe p totũ corpus. Quar
ta est ſm q̧ oĩa mẽbra pficiunẽ per aĩam q̃ est
vna numero in oĩbus mẽbris. Et he quatuor
vniones inueniunẽ in corpe mystico. Prima
inq̃tum oĩa mẽbra sunt vni⁹ nature vel ſpẽ vł
gñe. Secũda inq̃tuȝ colligata sunt adinuicẽ
p fidẽ: q2 ſic cõtinuanẽ in vno credito. Tertia
ſm q̧ viuificanẽ p grãm ⁊ charitatem. Quar
ta ſm q̧ in eis est ſpũſſanctus q̃ est vltima pfe
ctio ⁊ pncipalis totius corpis mystici quasi
aĩa in corpe. Prima dictarum vnionuȝ nõ est
vnio simplr: q2 illud in quo est vnio hoc nõ est
vnũ numero: ſicut est in tribus ſequẽtib⁹: q2 p
fidẽ ⁊ charitatẽ in vno vniunẽ credito ⁊ ama
to. Siliter ſpũſſanctus vnus numero oẽs re-
plet hoĩes. hec ſcdm̃ Lho. Quib⁹ tanq̃ suffi
cienter declarantib⁹ qualitatẽ ⁊ modũ vnio-
nis membroꝝ corpis qđ est ecclia habitis: di
Ad primum cendũ est ad rõnes factas in oppositũ. Ad
primũ vbi diciẽ ⁊ obijcitur: q̧ absolute ecclia
diciẽ vna. Rñdetur q̧ nõ est ita: ſed determi-
naẽ eius vnitas in hoc q̧ dr: vna est columba
⁊ vna est pfecta. In noĩe colũbe iuxta glo. no
tatur vnitas simplicitatis ecclie: ecclia eñi est
vna vnitate simplicitatis cũ ſit ſine macula ⁊
ruga pfidie aut erroris: in quo vnitas fidei de
signaẽ. in hoc vero q̧ diciẽ vna pfecta: deter-
minaẽ eius vnitas ad vnitatẽ perfectionis:
qm̃ vnitas ecclie nõ est indiuiſibilitatis: qua
lis est vnitas puncti. nec cõtinuitatis: qualis
est vnitas linee. ſed pfectionis qua aliq̃d vnũ
pfectione cõstituiẽ ex multis: vt habeẽ. v. me
Ad secundum tha. Ad ſecundũ qđ obijciẽ ex illo Joh. xvij.
⁊c. rñdeẽ q̧ dictum Joh. intelligiẽ iuxta glo.
ſic: vt ſint vnũ suo modo p participatione ali
cuius ſilitudinis vnitatis nature. vñ ly ſicut
non dicit eq̃parantiã ſed ↄportionẽ pticipa-
te ſilitudinis vnitatis diuine. Vñ duplex vni
tas est inter patrẽ ⁊ filiũ. Vna est nature. de
qua Joh. x. Ego ⁊ pater vnuȝ ſumus. Alia est
vnitas amoris in pre ⁊ filio q̃ est vnitas ſpũs.
⁊ vtraq; est in nobis: non q̃dem p eq̃parantiã
ſed per ſilitudinẽ quandã. pater autẽ ⁊ filius
ſunt eiuſdẽ nature numero ⁊ nos vnũ in natu
ra ſm ſpẽm. Item ſunt vnũ p amorẽ non par-
ticipatũ ex dono alicui⁹: ſed ex eis ↄcedẽtem
nã pater ⁊ filius diligũt ſe ſpũ ſancto: nos aũt
ſumus vnũ per amorẽ pticipatũ ex dono ſupe

riori. Ad tertiũ rñdetur q̧ vnire diciẽ duplr. Ad tertium
Vno modo p modũ vinculi ⁊ cõnexionis: ⁊ ſic
videẽ q̧ ſola charitas q̃ est cõnexio ⁊ quedaȝ
copula diciẽ vnire. vñ apl's. Sup oĩa habere
charitatẽ q̃ est vinculũ pfectiõis. Alio modo
vnire p modũ aſſimilationis: ⁊ hoc modo oĩs
virtus dr vnire vnũ alteri in quo ſilis diſpoſi
tio inueniẽ. ⁊ hͦ modo fides dr vnire ⁊ habere
ex ↄñti rõneȝ medij. vñ magr̃ Alex. de Alis in
tertio dicit: q̧ corp⁹ ecclie dr vnũ ab vna pfe-
ctione ⁊ a ↄſili diſpoſitione. vna eñi pfectio ẽ
in capite ⁊ in oĩb⁹ credentib⁹ ⁊ amãtib⁹ xp̃m
ſcȝ ſpũſſctũs. Vñ apl's. Vnũ corpus ⁊ vnus
ſpũs. i. ab vno ſpũ est vnũ corpus. ad Eph. iiij.
Similr dr vnũ a cõſili diſpoſitione: q2 in oĩb⁹
ſanctis est vna cõſilis diſpoſitio in participa
tione vni⁹ perfectionis. ſ. ſpũſſancti. Et hec ſi
milis diſpoſitio attendiẽ q̃tum ad quattuor.
Primo q̃tum ad cognitionẽ rõnis: ⁊ hoc per
fidẽ. idẽ eñi oẽs credunt. Secũdo q̃tuȝ ad de
ſiderũ cõcupiſcibilis: ⁊ hoc p charitatẽ vnã.
Idẽ eñi oẽs amãt. ſ. ſummaȝ bonitatẽ. Tertio
attẽditur q̃tum ad expectationẽ iraſcibilis:
⁊ hoc per ſpem vnã. q2 idẽ oẽs expectant. ſ. ſu
pernã beatitudinẽ. Quarto q̃tum ad operis
imitationẽ: ⁊ hoc p opis exhibitioneȝ. idẽ eñi
oẽs imitanẽ iuſti. ſ. dñm ieſum xp̃m. Iſta qua
tuor tãguntur in glo. ad Colo. ij. ſup illud. Ex
quo totũ corp⁹ cõnexũ est: vt. s. dictũ est. Sic
ergo ptȝ q̧ corpus mysticũ dr vnũ ⁊ ab vna p
fectione q̃ est ſpũſſanct⁹: q̃ totũ corpus ecclie
viuificat ⁊ pficit ac adunat: ⁊ a cõſili diſpoſi-
tione. ſunt eñi oẽs fideles ſimiles in fide ſpe ⁊
charitate ⁊ operũ ſcõꝝ exhibitiõe. Ad quar Ad quartum
tum rñdetur: q̧ id qđ est mediũ per modũ vin
culi est cõe extremis: nõ autẽ id qđ ẽ mediũ p
modũ aſſimilatõis qualis ẽ fides oĩs q̃ in nob
infunditur: q̃ non niſi fulgur ſiue radius q̃daȝ
ſiue participatio est diuine pfectionis: ⁊ ideo
rõ non ↄcedit. Ad q̃ntum põt duplr rñde- Ad quintum
ri. Primo q̧ per fidẽ ſm ſe non dr ↄprie corp⁹
viuificari niſi rõne charitatis pficientis eaȝ:
ſed bene corpus vnire. Vñ Hugo de ſctõ vic.
li. de ſacris dicit: q̧ p fidẽ accipimus vnioneȝ
⁊ per charitatẽ viuificationẽ. Cum ergo dica-
tur. Iustus ex fide viuit. intelligiẽ de fide for
mata in charitate. Secũdo rñdetur q̧ in esse
nature aliud est eẽ ⁊ viuere re ⁊ rõne: ſicut pȝ
q2 multa esse habẽt q̃ non viuũt ⁊ etiã in eodẽ
alterius ⁊ alterius rõnis ſunt. ſed in esse gra-
tie idem ſunt re esse ⁊ viuere: nam vbi non est
vita ſpũalis non est esse gratie. cuȝ ergo esse ⁊
viuũ ſint ideȝ manifestũ est q̧ viuere ⁊ esse vi
uum non differũt in esse ſpũali ſiue gratuito:
licet differant in esse naturali. Ad ſextũ rñ- Ad sextum

dem negando possessionem: quoniam ut in superioribus inductum est: quemadmodum in corpore naturali vires diffuse per omnia membra differunt numero secundum essentiam et propriam perfectionem: sed conveniunt in radice una numero et preter hoc habent formam ultimam unam numero, ita etiam omnia membra corporis mystici habent pro ultimo complemento spiritum sanctum: qui est unus numero in omnibus: et ipsa charitas diffusa in eis per spiritum sanctum: quamvis differat in diversis secundum essentiam: conveniunt tamen in una radice secundum numerum. Radix autem operationis proprie est ipsum obiectum ex quo species trahit Et ideo incomplexum est idem numero amatum et creditum ab omnibus secundum hoc unitur omnium fides et charitas in una radice secundum numerum non solum prima que est spiritussanctus: sed etiam proxima que est proprium obiectum.

Capitulum .lxi. in quo declaratur que sit causa efficiens huius unionis membrorum ecclesie adinvicem

Capitulum LXI

Viso quibus tanquam mediis sive principio formali unitas ecclesie compaginata sit: in quo tanquam efficiente principio fiat ostendamus. Dicimus autem quod unitas ecclesie communiter est a tota trinitate: a qua habet esse. opera enim exteriora ut ait beatus Aug. et beatus Dyo. indivisa et communia sunt toti trinitati. Interdum tamen ex diversis respectibus appropriantur singulis personis. Appropriatur enim aliquando patri: eo quod est principium totius deitatis: et unitas habet rationem principii. Unde secundum Aug. li. i. de doc. christiana. et inducitur a magistro sententiarum in .i. sententiarum di. xxxi. unitas appropriatur patri: ait enim. In patre unitas: in filio equalitas: in spiritu sancto unitatis equalitatisque concordia. Aliquando etiam legitur quod unitas ecclesie appropriatur filio propter naturam assumptam: secundum quam spiritualiter modo ut. s. induximus: convenit ei quod sit caput ecclesie ex hominibus sumpte propter conformitatem scilicet nature cum membris. Ex capite autem pendet unio membrorum. unde apostolus ad Ephe. i. Crescamus in illo per omnia qui est caput nostrum christus ex quo totum corpus compositum est et connexum et compactum: ut dicit glo. per fidem: et connexum vinculis charitatis. Idem ad Colo. ii. habetur. De hac preterea unitate facta per christum dicitur in psal. cxlvi. Edificans hierusalem dominus dispersiones israel congregabit. et glo. dominus edificat hierusalem celestem: quam de vivis lapidibus construit ruinam angelicam reparans: et ipse qui edificat congregabit in una fide spe et charitate dispersiones israel. id est fideles olim dispersos colliget: ut de illis edificium celeste formetur. hec glo. Item Joh. x. inquit christus. Alias oves habeo que non sunt de hoc ovili: et illas oportet me adducere et vocem meam audient et fiet unum ovile et unus pastor. Et Jo. xi. dicitur. Jesus moriturus est non tantum pro gente (scilicet iudeorum) sed ut filios dei qui dispersi erant congregaret in unum. Item Apostolus ad Ephe. ii. dicit. Ipse est pax nostra qui fecit utraque unum. Ceterum unitas ecclesie appropriata legitur spiritui sancto: cui appropriatur connexio unio et comunio: secundum Aug. li. i. de trinit. Unde glo. sup illud ad Ro. viii. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii dei. dicit sic. Nam spiritus sanctus communis est patri et filio amborumque unio per ipsum fit societas et unitas qua efficimur unum corpus unici filii dei. unitas enim nos compaginat quam facit charitas. Charitas vero est: nisi a spiritu sancto. Hec glo. Huius etiam rei apertissimum testimonium habemus ab apostolo Paulo qui ait. i. ad Cor. xii. Etenim uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. glo. uno spiritu scilicet sancto: ducti sumus in unum corpus. Idem habetur ex .i. ad Ephe. v. unum corpus et unus spiritus. ubi glo. magistri itaque inquit: unum corpus efficimur propter societatem quam facit spiritus sanctus non sine patre et filio. Etiam quod per accipitur hoc donum ut in sancto spiritu fiat remissio peccatorum: quam remissionem cum trinitas faciat: proprie tamen ad spiritum sanctum intelligitur pertinere. ipse enim est spiritus adoptionis filiorum: ipse est patris et filii amor. ad ipsum ergo pertinet societas qua efficimur unum corpus unici filii dei. hec glo. Preterea circa hoc notandum quod sicut spiritui sancto tanquam principali agenti attribuitur unitas qua omnes fideles efficiuntur unum corpus unici filii dei: ita sacramento baptismi tanquam instrumento divine pietatis legitur attribui effectus unionis sive incorporationis qua fideles christo incorporantur. Unde apostolus ad Gal. iii. Quotquot baptizati estis christum induistis. Item Aug. ad Bonifa. et habetur in ca. qui passus de con. di. ii. Nulli est aliquatenus ambigendum unumquemque fidelium corporis et sanguinis dominici tunc esse participem: quando in baptismate membrum efficitur christi. Item li. de baptis. puulorum. et habetur de con. di. iiii. c. ad hoc. sic idem ait Aug. Ad hoc baptismus valet ut baptisati christo incorporentur.

Capitulum .lxii. In quo declaratur an corpus christi verum sit melius corpore christi mystico aut econverso.

Capitulum LXII

Quia in superioribus ex sententia beati Aug. sepenumero repetitum est quod corpus christi verum figura sit corporis christi mystici: et apud veteres doctores sup illo verbo beati Greg. inducto a magistro sententiarum in .iiii. di. xiii. c. i. Quid melius corpore et sanguine christi: mota repitur questio. An corpus christi verum melius sit corpore

Queritur

xp̄i mystico: aut ecōuerso. Placuit nobis in hoc loco pro ampliore huiꝰ tractatus doctrina aliquid tangere: ⁊ q̄ʒ argumentoꝝ discussione veritas magis splendescit: in lucem argumenta inducemus ad vtramq̄ partem.

Argumentum primum. Pro parte negatiua arguit̄ primo sic. Dicit glo. sup illud .i. Cor. x. hec oīa in figura ꝯtingebāt illis: q̄ in bonis meliꝰ est ip̄m figuratū ꝙ̄ figuraꝫ ꝙ̄ ipsa figura. Sꝫ corpꝰ xp̄i verū est figura corporis xp̄i mystici: vt dicit Aug. ⁊ deducit̄ a mgr̄o snīa. li. iiij. di. viij. ergo corpus xp̄i mysticū est melius corp̄e xp̄i vero.

Secundum. Secūdo sic. Aug. vt sepe inductū est in supioribꝰ: dicit, q̄ totꝰ xp̄s est caput et corpꝰ. ait em̄. Caput ⁊ corpꝰ vnꝰ ē xp̄s. ꝯstat aūt q̄ mēbra cū capite sunt aliquid meliꝰ ꝙ̄ caput solū. ergo corpꝰ xp̄i mysticū est meliꝰ ꝙ̄ corpꝰ xp̄i verū.

In oppositum. In oppositū arguit̄ multipliciter ⁊ primo sic. Causa potior est effectu: sed corpꝰ xp̄i verū dr̄ ip̄e xp̄s q̄ est cā corpis xp̄i mystici. ergo melius est illo. Secūdo sic. Corpus xp̄i verū facit preciū datū ꝓ redēptione ⁊ saluatōne corporis mystici. vnde ad Ephe. v. dr̄. Xp̄s dilexit ecclesiā ⁊ tradidit semetipsū ꝓ ea: vt illā sanctificaret ⁊c. ergo meliꝰ est corpꝰ xp̄i verū corp̄e xp̄i mystico. ꝯn̄a pꝫ. Tertio sic. Corpus xp̄i verū est vnitū diuinitati in vnitate ꝑsone s̄m illud: verbū caro factū est ⁊c. nō aūt corpꝰ xp̄i mysticū est tanta ac tali vnitate diuinitati cōiunctū. ergo multo meliꝰ ac excellentiꝰ est illo. ꝯn̄a est manifesta.

Resolutio. Respondet̄ dicēdo q̄ corpus xp̄i verū meliꝰ est corp̄e mystico ꝓprie loquēdo. Pro cuiꝰ declaratōe sequendo dn̄m Albertū magnū ⁊ sanctū Tho. qui in loco prenoiato hāc materiā tangūt notāda sunt duo. Primū est: q̄ sicut in humano corp̄e vario mō accipit̄ hoc nomen corpꝰ: quia qn̄q̄ dicit residuū a capite: ⁊ s̄m hoc aliud est corpꝰ ⁊ aliud ē caput. Qn̄q̄ vero dr̄ corpus totū ip̄m ꝯstans ex capite ⁊ residuo: ⁊ s̄m hoc caput est mēbrū totalis corpis. Ita multipliciter accipit̄ corpus mysticū; q̄ qn̄q̄ dr̄ corpꝰ mysticū ecclesia ꝯstans ex fidelibꝰ oibus alijs a xp̄o. Qn̄q̄ vero corpus mysticū dr̄ collectio ipsa omniū fideliū cū capite suo xp̄o. Secūdo notandū est q̄ corpus xp̄i veruꝫ dupliciter ꝯsideratur. Uno modo sine diuinitate cui est vnitum. Alio modo vt diuinitati coniunctū. His notatis dicimus q̄ corpus xp̄i mysticum si accipiat̄ in prima significatione que est eiꝰ ꝓpria acceptio vt. s. tm̄ dicat membra coherētia capiti: meliꝰ est corpus xp̄i verum ꝙ̄ corpus xp̄i mysticum rationibus supra assignatis. Si vero accipiatur corpus mysticum secundo modo: vt. s. dicit mēbra cum capite: tunc currit secunda distinctio, q̄ si accipitur corpus xp̄i verum non habita ꝯsideratione ad diuinitatē cui est vnitū tūc corpus xp̄i mysticū est meliꝰ siue nobilius corp̄e xp̄i vero. Si vero accipit̄ corpus eiꝰ verū vt vnitū diuinitati tūc corpus xp̄i mysticū non est melius siue nobilius corp̄e xp̄i vero. Cuius rō q̄ est sancti Tho. est: q̄ deus ⁊ omēs creature simul nō sunt aliq̄d melius ꝙ̄ deꝰ tm̄.

Dicendū est ergo ad argumēta facta in contrariū.

Ad primū arg. Ad primū r̄ndet̄: vt dicit Albertꝰ magnꝰ: q̄ glo. illa loquit̄ de his q̄ sunt figure tm̄ quoꝝ. s. totus vsus est in significādo ⁊ non in causando: sicut fuit agnus paschalis: nō autē intelligenda est loq̄ de his q̄ sunt signa ⁊ cā ⁊ res: cuiusmōi ē corpꝰ xp̄i verū respectu corpis xp̄i mystici.

Ad secundū. Ad secūdū r̄ndet̄ dupl'r. Primo q̄ lꝫ totꝰ xp̄s dicat̄ caput cū mēbris: tn̄ qn̄ cōparatio fit inter corpꝰ xp̄i verū ⁊ corpꝰ mysticū q̄d est mēbra: non intelligit̄ caput includi cū mēbris: ⁊ iō argumentū nō ꝓcedit. Secundo r̄ndet̄: q̄ dato q̄ caput intelligat̄ includi cū mēbris: qn̄ corpꝰ xp̄i accipit̄ ꝯiunctū diuinitati nō est verū vt dictuꝫ est q̄ totū corpus xp̄i mysticum sit melius corpore xp̄i vero.

Caplm. lxiij. de qualitate ⁊ modo vnitatis quo corpus xp̄i q̄d est ecclesia: capiti xp̄o vniri dicit̄.

Caplm LXIII

Ostquā sermo p habitus est de qualitate ⁊ mō vnionis quo mēbra corpis ecclesie vniunt̄ ⁊ ꝯnectunt̄ adinuicē ⁊ de causis eius: cōsequēs est vt de qualitate ⁊ modo vnionis quo ipsa mēbra ipsi capiti xp̄o vniunt̄ aliq̄d tangamꝰ.

Unitas triplex. Pro quo notādū vt ait Hugo de scto victo. li. de sacris pte. ij. tractās illd Joh. xvij. Pater serua eos quos dedisti mihi vt sint vnū sicut ⁊ nos vnum sumus: triplex dicit̄ vnitas. videlꝫ vnitas in natura: ⁊ hoc mō pater ⁊ filius ⁊ sp̄us sanctꝰ vnū sunt. Joh. x. Ego ⁊ pater vnū sumꝰ. Et. i. Joh. v. Tres sunt qui testimoniū dant in celo: pater verbū ⁊ sp̄us sanctus: ⁊ hi tres vnū sunt ꝑ indiuiduā scꝫ eandē naturā. Un̄ vt ait Aug. li. i. cōtra Maximinū hereticū arrianū: aliud em̄ est vnū sunt: ⁊ aliud vnus est. Un̄ dr̄ vnū sunt; ⁊ ibi non dr̄ q̄d vnuꝫ: intelligit̄ vna substātia. Un̄ dicit̄ vnus est de duabꝰ diuersisq̄ substantijs: necesse est vt querat̄ quid vnus. Uerbi gratia: diuersa est substantia aīa ⁊ corpus tamē vnus homo. ⁊ diuersa est substātia sp̄us hoīs ⁊ sp̄us dei: ⁊ tn̄ cū adheret deo vnꝰ sp̄us est. vnus dicit non vnuꝫ sunt: vbi aūt dr̄ vnū vna substātia significat̄. Hec Aug. Secūda vnitas dr̄ vnitas ꝑsonalis: qua vnitate humanitas ⁊ diuinitas sunt vnuꝫ in ꝑsona filij dei. Un̄ Athan. in simbolo. Unus oīno scꝫ est

xp̄s: nō ɔfusione sube: sed vnitate psone. Tertia est vnitas p cōformitatē voluntatis: ſm illud Act. iiij. Erat illis cor vnū ꝛ aīa vna. Qđ verbū tractās Aug. sup Joh. in ſmōe. xxxiiij. dicit sic. Charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris p spiritū sanctū qui datus est nobis: multas aīas facit vnaꝫ aīam: ꝛ multa corda facit vnū cor. Et in li. de vera innocētia. Multoꝝ hoīm multe sine dubio sunt aīe et multa sunt corda: si tn̄ per fidē ꝛ dilectionē adhereāt deo fiūt oēs vna aīa ꝛ vnū cor. Prima ꝛ pfectissima vnitas est diuinarū psonarū in natura vna de qua Aug. ɔtra maximinū hereticū li. iij. ita inqt. Tres psone sūt vnū ꝛ sūme vnū: vbi nulla naturarū vbi nulla est diuersitas volūtatū Scđa est vnitas naturarū in vna psona xp̄i. de qua dicit Aug. vbi supra. Porro xp̄s vna psona est gemine sube: q2 de⁹ ꝛ homo ē. Tertia est vnitas capitis ꝛ corpis ecclesie: q̄ ē vnitas cōformitatis in volūtate vna: ꝛ hec est p iustitiā psentem. Vñ Aug. li. de vera innocentia. Qui per iustitie ābulant vias ad similitudinē sui tendunt auctoris. Et Hiero. sup illud ps. xxiiij. Innocētes ꝛ recti adheserūt mihi: dicit sic Sicut collū caput ꝛ mēbra in eodē corpore cōtinētur: sic etiā eccl'ia p iustitiā adheret xp̄o ꝛ mēbra eius in eodē corpore cōtinētur p iustitiam. Sane merito ecclesie corp⁹ xp̄o đr adherere: q2 cū ipsa ſm Anselmū rectitudo quedam sit voluntat: cōformat aīas deo. De qua cōformitate ad Ro. viij. inqt Apl's. Quos presciuit ꝛ pdestinauit cōformes fieri imaginis filij sui. glo. in puritate vite mō ꝛ postea in beatitudine. De istis trib⁹ vnitatibus sic venerabilis Hugo vbi supra loqtur. Verbū cū patre vnū in natura: homo cū verbo vnū in psona: mēbra cū capite vnū sunt primo in iustitia et postea vnū in gloria. Verū sicut intra mēbra corporis humani ꝛ caput nō tm̄ est vnitas spirit⁹ quo totū corpus viuit ꝛ vegetat: sed etiaꝫ ɔformitas nature inq̄tū sunt ex silibus partibus: ꝛ vni⁹ rōnis. s. ex carne ꝛ osse. Ita ꝛ inter mēbra corporis mystici ꝛ ipsum caput xp̄m est vnio per ɔformitatē voluntatis: de qua dictū est. siue p vnitatē spiritus: de qua ad Ro. v. ij. dicit Apl's. Qui adheret deo vnus sp̄us ē cū eo: quā vnitatē amor ipse gratuitus efficit. habet em̄ amor vt dicit Diony. li. de diui. noib⁹. virtutē viuitiuā. Unde. ij. Joh. iiij. đr. Qui manet in charitate in deo manet ꝛ de⁹ in eo. Cuius gr̄a exhortatur Apl's ad Colo. iij. Super oīa charitateꝫ habete que est vinculū pfectionis. charitas em̄ vt ait glo. in vnū oēs colligit Est preterea inter ipsa mēbra corpis xp̄i ad ipsum caput xp̄m vnio per conformitatem vnius ꝛ eiusdem nature in specie: qđ per incarnationē filij dei donatū est eccl'ie ex hoībus assumpte. Unde verbū em̄ caro factum est ꝛ habitauit in nobis. Joh. i. id est: nobis filiis habitu inuent⁹ vt homo: vt ait glo. Hinc btūs Aug. super psal. cxlviij. dicit: q verbū caro factū est vt esset caput eccl'ie: qm̄ ſm q ait glo. super illud ad Ephe. i. Dedit eū caput sup oēm ecclesiam dicit. Xp̄us ꝓprie dicit caput ſm humanitatē ſm quā cōiungit ei ecclesia ꝛ natura ꝛ gr̄a. Hec aūt duplex vnitas: scꝫ nature ꝛ gr̄e inter xp̄m ꝛ eccl'iam apte designat. Cant. iiij. vbi sub sororis ꝛ sponse xp̄i appellationib⁹ ipsa eccl'ia scrā describit. đr em̄ Cant. iiij. Hortus cōclusus soror mea sponsa. Sponse q̄dem noīe vnitas affect⁹ siue gr̄e: sororis vero vocabulo nature ɔformitas etiā plucide designat

Caplm. lxiiij. quō accipiendū sit id qđ dicit q xp̄s ꝛ corpus eius qđ est ecclesia sunt vnus homo.

Capl'm. LXIIII.

Angemus consequenter que intelligentia habenda sit quarūdā ꝓpositionū q̄bus sancti doctores mystice vnitatis ecclesie cum xp̄o sacrm explicantes vsi fuisse legunt. Quarum vna est ista: q xp̄s ꝛ corpus eius qđ est eccl'ia sunt vnus homo. Hanc ponit btūs Aug. super psal. xviij. ita dicens. Ideo sp̄ūssanctus linguis oīum loqui fecit in quos primo venit: q2 linguis oīm gentium in vnitatē se locuturū esse nunciauit. qđ tunc faciebat vnus homo accepto sp̄ū sancto vt vnus homo linguis oīum gentiū loqueret. hoc facit modo ipsa vnitas q linguis oīb⁹ loquit. igit homo caput ꝛ corpus vnū xp̄s ꝛ ecclesia. hec Aug. Item eandē ꝓpositionem ponit idē btūs Aug. super psal. lxxxv. sic di. Nullū maius bonū prestare posset deus hoībus q̄ vt verbum suū per qđ cōdidit oīa faceret illis caput: ꝛ illos tāq̄ mēbra coaptaret vt eēt filius dei filius hoīs: ꝛ vnus deus cū patre: ꝛ vnus homo cū hoībus. Item super psal. cxix. ait. Oēs sancti vnus homo in xp̄o: q2 vnitas sancta est: ipse vnus homo dicit. A finib⁹ terre ad te clamaui cū angeret cor meū. Itē sup psal. cxxvij. super illo. Ecce sic bn̄dicet homo qui timet dn̄m. Est q̄dam homo q̄ sic benedicit: ꝛ nemo timet dn̄m nisi q̄ est in membris ipsius hoīs: ꝛ multi hoīes sunt ꝛ vnus homo est: vn⁹ ergo homo xp̄s caput ꝛ corpus. Et. s. Intelligamus ergo vocē hui⁹ hoīs in cui⁹ corpore vn⁹ hō sum⁹. Itē sup psal. cxxxi. p Dauid typice signat vnus hō cui⁹ vox sepe in psal. audit: scꝫ totus xp̄us caput ꝛ corpus. hec ibi. Et in multis alijs locis hanc sepenumero re-

petit ꝓpositionem. Pro cuius intelligentia
cõsiderandũ est: ꝙ homo dupliciter potest su-
mi. Uno modo physice: alio mõ mystice. Phi-
sice quidē sumptus homo iuxta diffinitionem
Aristo. vij. methaphisice: dicit q̃d cõstitutum
ex corpe ⁊ aĩa rationali. Mystice vero homo
sumptus: dicit quid cõstitutũ ex eo q̃ᵭ habet
similitudinē siue figurã corporis physici orga
nici. ⁊ ex eo q̃ᵭ hꝫ silitudinē aĩe ratoalis aĩan
tis ⁊ regentis totũ corpus: q̃m vt dicit sanct⁹
Thõas. i. ij. q. lxxxi. ar. i. in ciuilib⁹ omnes qui
sunt vnius cõitatis dicũtur vnũ corpus: ⁊ to-
ta cõitas quasi vnus homo. Quo etiã mõ scri
ptura videt̃ loqui de populo Israel q̃si de vno
homine loquēs ait Exo. iiij. Israel inquit de⁹
fili⁹ meus primogenitus. Pariformiter btũs
Aug. exponēs illud ps. lxi. Irruitis in hoiem
interficitis vos ⁊c. dicit. ⁊ ponit̃ in glo. ordi-
naria. totam ecclesiam hominem quēdam vocat
generalem. Simili modo legimus partes hu
mane nature. s. carnem ⁊ aĩam rationalē disti
gui in verã siue naturalē ⁊ mysticã siue ꝑ simi
litudinē dictam. Unde de carne beat⁹ Hiero.
in ep̃la ad Ephe. ⁊ habetur de con. di. ij. ca. du
pliciter dicit sic. dupliciter intelligit̃ caro xp̃i
et sanguis. s. vel illa caro xp̃i que crucifixa et
sepulta fuit: alia vero sp̃ualis ⁊ diuina de qua
dñs ait. Caro mea vere est cibus ⁊c. quã magi
ster senten. in. iiij. di. viij. mysticam carnē ap-
pellans: dicit esse vnitatē ecclesie. De aĩa ve-
ro dicit Aug. sup. ps. lxij. In cõcordia xp̃i oẽs
vna anima sumus. Item sup Iob tractãs il-
lud Act. iiij. Erat illis aĩa vna ⁊ cor vnũ in do
mino: dicit sic sermone. xxxiiij. Multe aĩe per
charitatem vna aĩa est: multa corda vnum cor

Quibus notatis clare patet sub qua intelli
gentia accipienda sit ꝓpositio illa dicens ꝙ
xp̃s ⁊ corpus ei⁹ q̃ᵭ est ecclesia sint vn⁹ homo
q̃m nõ in eo sensu quo accipienda est physice
siue naturaliter de homine loquimur. in hoc q̃p
pe sensu ꝓpositio illa nõ modo falsa sed stulta
esset: cum horret naturam ⁊ fidem tollat. licet
eñ xp̃s ẽm ꝙ homo ⁊ ceteri hoies ꝑticipatio-
ne spẽi sint vn⁹ homo: non tñ simpliciter dicti
sunt vn⁹ homo cum nũero distinguãtur ⁊ sub
stantie corꝑ distincte sint. nec eñ filius dei na-
turã humanã in vlt aut in omnib⁹ eius suppo
sitis suscepit: sed singularem quandã naturã
vt dicit Damas. libro. iij. Intelligēda ergo est
ꝓpositio illa qua dicit̃: ꝙ xp̃us ⁊ ecclesia sunt
vnus homo: sub sensu mystico ẽm ꝙ de homie
mystice siue per similitudinem loq̃mur: prout
iam explanauimus.

Capitulũ. lxv. Quõ accipiendũ sit id q̃ᵭ dr̃ ꝙ xp̃s ⁊
corpus eius q̃ᵭ est ecclesia sint vna persona.

Cap. LXV

Sepenumero eti
am apud sctõs doctores de vni-
tate hac mystica xp̃i ⁊ eccl̃ie lo-
quentes inuenimus hãc ꝓposi-
tionē: ꝙ xp̃us ⁊ corpus eius q̃ᵭ est eccl̃ia sint
vna ꝑsona. vñ Aug. sup ps. xxx. ⁊ ponit̃ in gl.
ordinaria: ita dicit. Et vt noueritis ꝙ vn⁹ dr̃
xp̃s caput ⁊ corpus suũ ipse dicit cũ de cõiu-
gio loqueret̃. Erunt duo in carne vna. igit̃ iã
non duo sed vna caro. Si forte hoc dicat de
quocũq̃ cõiugio audi ap̃lm Paulũ. Et erunt
inq̃t duo in carne vna. sacr̃m hoc magnũ est:
ego aũt dico in xp̃o ⁊ in eccl̃ia. Fit igit̃ tanq̃
ex duob⁹ vna q̃dam ꝑsona ex capite ⁊ corpe: ⁊
sponso ⁊ sponsa. Nam vnitatē ꝑsone hmõi mi
rã ⁊ excellentē cõmendat etiaꝫ Esaias ꝓpha
in quo xp̃s loquēs ait. Sicut sponso alligauit
mihi mitrã ⁊ sicut sponsam ornauit me orna-
mēto. Se dicit sponsum se sponsam: quare se
sponsum ⁊ se spõsam nisi q2 erũt duo in carne
vna. hec Aug. Iteꝫ Dam. li. iij. c. xxv. hãc vnio
nē cũ xp̃o ꝑsonalē vocat sic di. Oportet scire
ꝙ due sunt lurioses. i. ꝓprietates vel familia-
ritates: vna naturalis ⁊ sũbalis: altera ꝑsona
lis ⁊ habitualis. hec ille. Primã. s. sũbalem. i.
hypostaticã: vt exponit sctũs Tho. refert ad
vnitatē humanitatis cũ verbo. Secũdam ad
vnitatē eccl̃ie cũ xp̃o. Item eadē ꝓpositio re
perit̃ sepenumero apud btm̃ Greg. vñ li. xix.
moral̃. c. ix. dicit xp̃m ⁊ eccl̃iam vnã esse perso
nam vt crebro iam diximus. Itē li. xxxv. c. ix. in
quit. Quia xp̃s ⁊ eccl̃ia. i. caput ⁊ corpus vna
ꝑsona est: sepe beatũ Iob dicim⁹ modo capi-
tis modo figurã corpis designare. Pro cui⁹

Persona capitur dupliciter

ꝓpositionis vera intelligẽtia est notandũ: ꝙ
ꝑsona dupliciter a sanctis doctorib⁹ accipitur
Uno modo ꝓprie ꝓ vno. s. singl̃ari indiuiduo
siue supposito rõnalis nature: put Boeti⁹ de
duabus naturis ⁊ vna persona xp̃i accipit di.
Persona est rõnalis nature indiuidua substã
tia. Quo etiã mõ accipit eã Richar. li. de tri.
di. Persona est intellectualis nature incõica
bilis existẽtia. Alio mõ accipit̃ nomē ꝑsone nõ
ꝓprie appropriate naturali vni⁹ indiuidue rõ
nalis substãtie: sed mystice a quadã analogi-
ca silitudine siue resonãtia: ⁊ hoc mõ sepe de
toto corpe eccl̃ie mystico loq̃t̃ scriptura ⁊ do
ctores sctĩ sicut de vna ꝑsona: sicut iã patuit.
vñ Aug. sup ps. lxi. sup illo verbo. Irruitis in
hoiem ⁊c. dic̃. Debem⁹ intelligere ꝑsonã vraꝫ
ꝑsonã eccl̃ie nr̃e: ꝑsonã corpis xp̃i. Cũ aũt vnũ
seq̃tur eius ⁊ ꝯditio vnitatꝭ ꝯditionē entis: vt
colligit̃ ex Aristo. iiij. methaphi. sicut duplex
est modus loquendi de ꝑsona: aut de hoie: scꝫ

naturaliter aut mistice: ita duplex est modus
loquendi de vnitate. Si eñ loqmur de vnita
te psonali put rñdet primo modo acceptiõis
psone: sic palã est q xp̃s ⁊ corpus ei⁹ qd est ec
clesia non sunt vna psona sicut nec vn⁹ hõ: vt
in precedẽti .c. declarauim⁹. Que eñ hoc mõ
sunt vnũ in psona aut vna psona non sunt plu
ra supposita siue existẽtia: vt p3 ex diffinitione
psone tam Boetij q̃ Richar. s. posita. Xp̃us
vero ⁊ fideles q̃ sunt corpus eius distinctas
hoc modo psonalitates hñt. Si v̓o loquamur
de vnitate psonali put rñdet secũdo modo ac
ceptionis nõis psone .s. mystice: tũc ɔcedẽdũ
est q xp̃s ⁊ corpus eius qd est eccl̃ia sunt vna
psona. Hoc q̃ppe modo vnitatis pñt dici vna
psona q̃ etiã distincta sũt suppositis ⁊ ppriis
naturalib⁹ psonalitatib⁹: q̃ vnitas mystica dr
siue figuratiua: q2 ad silitudinẽ vnitatis que est
inter corpus naturale hõis ⁊ eius caput acci
pit: qm̃ sicut cogitanti corpus naturale hõis
⁊ caput cõiuncta: necesse est intelligere quod
dã integrũ .s. hõiem ⁊ psonã naturalẽ in qua
vniunt̃ corpus ⁊ caput: ita in pposito ɔside
ranti xp̃m caput ⁊ eccl̃ie corp⁹ simul vno spũ
copulata ⁊ cõpaginata: necesse h3 intellige
re vnã mysticã resultare psonã. Vñ Aug. tra
ctãs illud ad Ephe. v. Erũt duo in carne vna
⁊c. ⁊ ponit̃ in glo. magñ dicit. Quõ dicit̃ spõ
sus ⁊ sponsa sic caput ⁊ corp⁹: siue ergo dicat̃
caput ⁊ corpus siue sponsus ⁊ sponsa vnũ in
telligite: fit eñ ex duob⁹ quasi vna q̃dã psona
sc3 ex capite ⁊ corpe: ex sponso ⁊ sponsa. hec ille.
Ubi cõsiderandũ q vt in parte iã dedim⁹
intelligere: hec vnitas mystica psonalis qua
totũ eccl̃ie corpus cũ xp̃o dr vna psona: nõ cõ
fundit distinctionẽ psonalẽ naturalẽ xp̃i ⁊ mẽ
broꝝ: q2 cũ iste psonalitates sint alterius ⁊ al
teri⁹ rõnis vna nõ ɔfundit aliã: imo cũ vnita
te vnius stat distinctio ⁊ pluralitas alteri⁹ p
sonalitatis, p3: qm̃ l3 oẽs fideles iuxta ap̃li
sniam ad Ro. xij. ⁊ .i. Corin. xij. sunt vnũ corp⁹
tñ distingunt̃ suppositꝭ ⁊ psonalitatib⁹ ppriis
quot eñ fideles sunt tot psone sunt: cũ psona
sit rõnalis nature indiuidua sub̃a: vt ait Boe
tius. Quare Aug. tractãs illd ps. cxxvij. Bti
oẽs q̃ timent dñm: ⁊ sequit̃ in singulari. labo
res fructuũ tuoꝝ mãducabis: dicit. O vos: o
tu: vos multi q̃ vnũ estis. hec ille. Nihil eñ p
hibet aliqua q̃ vno mõ sunt multa alio modo
vnũ esse ⁊ indiuisa: sicut q̃ sunt distincta nu
mero esse vnũ s̃m spẽm: ⁊ q̃ specie diuisa sunt
esse vnũ gñe: imo vt dicit Dionys. li. de diui.
no. nihil est existens non pticipantiu3 vno: q̃
eñ sunt multa ptibus: sunt vnũ toto: ⁊ q̃ sunt
multa accidẽtib⁹ sunt vnũ subiecto: ⁊ q̃ sunt
multa numero sunt vnu3 spẽ: ⁊ q̃ sunt multa
specie sunt vnum genere: ⁊ q̃ sunt multa pces
sibus sunt vnũ pncipio: ita in pposito q̃ mul
ti sumus in nobis vnum sum⁹ in xp̃o. Gal. iij.
Oẽs vnũ estis in xp̃o. Est autẽ h etiã ɔsiderã
du3 q licet btũs Greg. li. iiij. moral. c. ix. dicat
Ut sicut redemptor noster vna psona est cum
cõgregatione bonoꝝ: ipse nãq3 caput est cor
poris ⁊ nos hui⁹ capitis corpus: ita antiqu⁹
hostis vna psona est cõiuncta cũ collectione
reproboꝝ: q2 ipse eis ad iniq̃tatẽ quasi caput
pemi̇net: illi aũt dũ ad pu̇ersa deseruiũt velut
subiectũ capiti corpus inheret. Nihilomin⁹
tñ vnitas psonalis mystica qua xp̃s cũ corpe
suo qd est eccl̃ia dicit̃ vna psona: multo excel
lentior siue maior est q̃ illa sic qua antiqu⁹ ho
stis vna persona dr cũ corpe iniquoꝝ: q2 vni
tas p̃fata in xp̃m ⁊ eccl̃ie corpus vt partim su
perius tetigimus: ex duab⁹ radicib⁹ ɔsurgit:
v3 ex ɔformitate vni⁹ nature q̃ est inter caput
xp̃m ⁊ eius corpus qd est eccl̃ia q̃ vt dixim⁹ ex
incarnatiõe filij dei resultauit. Dicit eñ Hu
go de sctõ vict. li. de sacris. Assumpsit ex nob
nostrã naturã vt ea3 sibi sociaret p vnionẽ in
psona q̃ sociata nõ erat per vnionẽ in natura
vt p illud qd de nostro vnu3 fecerat secũ nos
sibi vniret vt cũ ipso vnũ essemus p id qd no
strũ sibi vnitũ erat. hec ille. Secundũ vero
ex quo p̃dicta vnitas mystica resultare dicit̃
⁊ qd est quasi cõpletiuũ eius: est vnitas spũs
sancti vniuersum eccl̃ie corpus viuificãtis. de
quo ap̃l̃us ad Ephe. iiij. Solliciti seruare vni
tatẽ spũs in vinculo pacis vnũ corpus ⁊ vn⁹
spũs: i. si vultis inquit glo. esse vnũ corpus ser
uate vnitatẽ spũs: q2 spũssanctus est quo vnũ
corp⁹ efficimur. Cum eñ ipse sit patris ⁊ filij
amor ⁊ ɔnexio ad ipsum ptinet societas qua
efficimur vnũ corpus. Unitas v̓o qua dyabo
lus vna persona dicit̃ cum vniuerso iniquoꝝ
corpe ñ ex ɔformitate nature q̃ sit iter caput
⁊ corpus cõsurgit: aut ex vnitate alicui⁹ vni⁹
spũs inhabitantis totũ corpus ipsum maloꝝ
sed solũ ex cõformitate affectus ⁊ praui opis
imitatione: s̃m illd. Sapie. ij. Inuidia dyabo
li mors introiuit in orbe3 terrarũ imitant̃ aũt
illi q̃ sunt ex parte illius glo. filij perditionis.

Caplm̃ .lxvi. quõ accipiendũ sit id qd a sctis dicit̃ q xp̃s ⁊ corpus eius qd est eccl̃ia sunt vnus xp̃s.

Caplm̃ LXVI

(b)Eatissimus au
gustinus de hac mira ⁊ excellẽ
ti dignitate corpis mystici cũ
capite suo xp̃o loquẽs: multiphi
cat̃ vicib⁹ legit̃ vsus fuisse hac ppositiõe: q cor
pus eccl̃ie cũ capite xp̃o vnus ⁊ idem sit xp̃s

quare quomō hoc accipiendū sit tangamus.
Dicit em̄ idē btūs Aug. sup Joh. smōe. xxvij.
Unitas nos cōpaginat ⁊ tanta ei vnitate cō
iungimur vt ipse ⁊ nos simꝰ vnꝰ integer xp̄s.
Item hanc ꝓpositionē aperte Apl̄s ponit. i.
ad Corin. xij. vbi sic dicit. Sicut em̄ corpꝰ vnū
est ⁊ mēbra hʒ multa: oīa aūt mēbra corpis cū
sint multa vnū corpꝰ sunt ita et xp̄s. vbi dicit
glo. Oēs fideles sꝫ xp̄s vt nō dicā corpꝰ xp̄i: qꝛ
ipsi xp̄s tā miores q̄ maiores sūt. caput et cor
pus dꝛ xp̄s ꝓpter ineffabilē vnitatē capitis
⁊ membroꝝ. hec glo. Item Aug. tractans h̄
verbū sup ps̄. cxlij. dicit. Non ait Apl̄us ita ⁊
xp̄i: ſ; corpus vnū est membra multa ita ⁊ xp̄s:
totū ergo xp̄s: ⁊ qꝛ totū xp̄s: ideo caput de ce
lo. Saule inq̄t saule quid me ꝑseq̄ris: tenete h̄
⁊ fixū cōmendate oīno memorie tanq̄ filij ec
clesiastice eruditionis ⁊ fidei charitate vt a
gnoscatis xp̄m caput ⁊ corpꝰ: eundemq̄ xp̄m
verbū dei vnigenitū equalē prī: ⁊ inde videat
ꝑ q̄tam gratiā ptingaris ad deū: vt ipse volu
erit esse nobiscū vnus qui est cū patre vnꝰ. nō
inquit ⁊ seminibꝰ tāq̄ in multis sed tanq̄ in
vno ⁊ semini tuo qđ est xp̄s. Nēpe semē abra
he xp̄s: nec ꝯdici pōt apl̄icis aptissimis verb
⁊ semini tuo qđ est xp̄s. Itē idem Aug. sup eo
dem ps̄. ita ad ꝓpositū loq̄tur. Xp̄m em̄ indu
ti xp̄s sumꝰ cū capite nr̄o: qꝛ vtiq; semen abra
he sumus. hec ille. Et idem Aug. de verbis do
mini homelia. lxi. tractans illud Joh. iij. Ne
mo ascendit in celū sic dicit. Quō ille solꝰ. an
ideo solus: qꝛ xp̄s vnꝰ est cū mēbris oībus suis
tāq̄ caput cū corpe suo. Quid est. Nemo ascē
dit nisi qui descēdit nisi qꝛ nemo ascendit nisi
vnus cū eo factus ⁊ tanq̄ mēbrū cōpactus in
eius corpe qui descēdit. Et. j. Hoc ergo totū
i. caput ⁊ corpꝰ vnꝰ est xp̄s. Et. j. Quēadmo
dū nobiscū. i. cū corpore suo: vnus est xp̄s. Sic
iniquꝰ hostis cū oībus impijs quibꝰ caput est:
q̄si cū quodā corpore suo vnus est diabolꝰ. hec
Aug. Et silia in multis alijs locis cōmemorat
q̄ breuitatis cā preterimus. Pro intelligen
tia aūt huiꝰ ꝓpositionis tam sepe repetite ab
Aug. iuxta nr̄am ingenij paruitatē: saluo sem
per meliori iudicio: duximꝰ ꝯsiderandū: q̄ hoc
nomen xp̄s cōe nomen est nulli aūt ꝓpriū. vn̄
Aug. super Cano. Joh. sic dicit. Jesus ꝓpriū
nomen est saluatoris: quomodo Moyses pro
prio nomine appellatus est: quomodo Hely
as. Xp̄s vero nomen sacramenti quomodo sa
cerdos. Item Isido. vij. ethim. ca. ij. dic̄. Chri
stus a chrismate est appellatus. ⁊ consequen
ter. Non est autem saluatoris ꝓprium nomen
christus sed cōmunis nuncupatio potestatis
dum em̄ dicit xp̄s cōmune dignitatis nomen
est: dum dicit christus iesus ꝓpriū est vocabu
lū saluatoris. Secūdo notandū venit id qđ
dicit btūs Aug. in sermone quodam ꝯ Arrio
nos q̄ christus q̄trum aduertere possumus ꝑ
paginas sanctas tribus modis noiat. Primꝰ
modus est sm̄ diuinitatē: patri equalē ⁊ coe
ternā ante assumptionē carnis: ad qđ ptinet
illud. Joh. i. In ꝑncipio erat verbū ⁊c̄. Alter
modus est cū assumpta carne: nā idē deus q̄
homo ⁊ idem homo q̄ deus sm̄ quandā sue ex
cellentie ꝓprietatē qua non ceteris coequa
lis hoībus mediator ⁊ caput eccl̄ie legit esse
⁊ intelligit quō eū predicat eadē scriptura cū
inquit: verbum caro factum est ⁊c̄. Tertius
modus est: quodāmodo totus xp̄us in pleni
tudine eccl̄ie. i. caput ⁊ corpus sm̄ plenitudi
nē ꝑfecti cuiusdā viri: in quo viro singuli mē
bra sumus: qđ credētibus predicat ⁊ prudēti
bus cognoscibile offert. loquit apud Esaiam
vbi ait. Uelut sponso alligauit mitrā mihi: ⁊
velut sponsam ornauit me ornamēto. eūdem
dicit sponsum sm̄ caput ⁊ sponsam sm̄ corpꝰ
duo videnī ⁊ vnus est. hec Aug. Quē docto
res antiq̄ sequētes distingunt hoc nomē xp̄s
dupliciter dicētes: vt verbis vtar dn̄i Altisio
do. in tractatu de xp̄o capite in sum. sua super
illud apl̄i. i. ad Corin. xij. Uos estis mēbra de
membro: qđ q̄nq; dꝛ filius btē virginis. Q̄nq;
aūt dꝛ xp̄s integer. s. caput cū mēbris. de quo
ipse Aug. de verbis dn̄i homel. xlix. ita dicit.
Cum ergo ille sit caput ⁊ sit corpus eius eccle
sia totus xp̄us caput ⁊ corpus est. Similr̄ tā
Albertus magnꝰ q̄ sctūs Tho. in. iiij. sniarū
circa di. xiij. distingūt de corpe mystico: qꝛ q̄n
q; dicit membra tm̄ q̄nq; membra cū capite
ipo. Et circa di. xlix. sctūs Tho. candē distin.
facit de ecclesia di. q̄ nomen ecclesie duplici
ter accipit: q̄nq; em̄ noiat tantūmodo corpꝰ
quod xp̄o coniungit sicut capiti: q̄nq; nomi
nat membra ⁊ caput cōiuncta. Quibus no
tatis plana videt intelligētia hmōi qđ dicit
q̄ xp̄us ⁊ corpus eius qđ est eccl̄ia sunt vnus
xp̄us: qm̄ cū christus vnctꝰ interpretat. Chris
ma em̄ grece vnctio latine dicit: ⁊ xp̄s caput
⁊ corpus eiꝰ qđ est eccl̄ia iuxta supra assigna
tam intelligentiā in superioribꝰ primis capi
tulis sunt vnus hō: vna ꝑsona: vnū corpꝰ my
sticū: in quo sicut vnus sp̄ūs: scʒ sctūs intelli
git esse: ita vna intelligit vnctio a capite in
totū corpus defluere sm̄ illud psal. Sicut vn
guētū in capite qđ descēdit in barbā barbā
aaron qđ descēdit in orā vestimēti eius sicut
ros hermon q̄ descēdit in montē syon. Patʒ
apertissime intelligentia prefate ꝓpositiōis
q̄ xp̄us caput ⁊ ecclesia corpus eius sunt vnꝰ

Claud.

Christus

xp̄s. i. sunt vna p̄sona mistica: vna vnitate spi ritussancti vncta siue p̄fusa. Vñ Aug. sup illō ps̄. cxxxi. Sicut vnguentū in capite ⁊c̄. dicit sic. In capite ipsius vnguentū: q: totus xp̄us cū eccliā: sed a capite venit vnguētū. ⁊ gl. sup ps̄. ciij. tractās illud. Ut exhilaret faciē ei⁹ in oleo dicit sic. Oleū dicit hic grām: q̄ excellen tius fuit in xp̄o: q: excellenter vnctus est. Vñ ⁊ d̄: xp̄s. i. vnct⁹. Ecce xp̄s totus vnctus in se ⁊ in mēbris a quo ceteri accipiūt. hec glo. Ex q̄bus oībus faciliter videri pōt intelligentia illius ꝓpositionis quā tam frequenter beat⁹ Aug. in libris suis cōmemorat: vz ꝙ oēs fide les cū xp̄o capite sunt vn⁹ xp̄s. Cum em̄ teste Damasc. numer⁹ sit nutus memorie. i. diuisio nis: plane in eo in quo inter aliqua nō ē diui sio nō pōt numer⁹ poni. Cūq3 oēs fideles cū xp̄o vna p̄sona sint mystica vno numero spū scz spū scō viuificata: ⁊ vno crismate vncta p3 ꝙ ipsi fideles cū xp̄o vn⁹ sint xp̄s. vñ Aug. sup ps̄. cxxvij. aptissime hoc cōfirmat dicens. Multi em̄ xp̄iani ⁊ vn⁹ xp̄us. ipsi em̄ xp̄iani cū capite suo qđ ascēdit in celū vn⁹ est xp̄s nō ille vn⁹ ⁊ nos multi: sed ⁊ nos mlti in illo vnū vnus ergo homo xp̄s caput ⁊ corpus. h̄ Aug.

Capl̄m. lxvij. qualiter accipiēdū sit id qđ a sctīs dr̄ ꝙ corpus xp̄i ⁊ quodlibet mēbrū eius sit xp̄s.

Cap̄m LXVII

Ed aduertendū

ꝙ non tm̄ in dictis Aug. ⁊ glo. or dinaria biblie reperit̄ ista ꝓposi tio ꝙ xp̄s ⁊ corpus eius qđ est ec clesia sunt vnus xp̄s: verū etiaz habet̄ ista co pulatiua: ꝙ xp̄s caput est xp̄s ⁊ corp⁹ ei⁹: imo quodlibet mēbrū eius est xp̄s. De prima ꝓpo sitione iam parū ante in. c. primo. testimonia plura induximus ⁊ q̄ illius ēēt vera intelligē tia declarauim⁹. De secūda ꝓpositione copu latiue expressa iam idē restat obseruandū. In ducemus ḡ primo testimonia q̄ illā attestant̄ secūdo declarabim⁹ quō sit accipiēda. Circa primū in primis est glo. ordinaria sup illud. i. Corin. xij. Oīa aūt mēbra cū sint multa vnū corpus sunt ita ⁊ xp̄s. ita di. vt. s̄. induximus Oēs fideles sunt xp̄s vt nō dicā corpus xp̄i: q: ipse xp̄s sunt tā maiores q̄ minores caput ⁊ corpus d̄r xp̄us ꝓpter ineffabilē vnitatē ca pitis ⁊ mēbroꝝ. hec glo. Preterea eandē ꝓ positionē btūs Aug. in mltis locis ponit. vñ sup Ioh. homel. xxvij. ita dicit. Gratulemur ⁊ grās agam⁹ non solū nos xp̄ianos factos ēē: sed xp̄m. intelligitis fratres grāz dei sup vos capitis admiramini gaudete xp̄s facti sum⁹: si em̄ caput ille nos mēbra: totus homo ille ⁊ nos. Item idē Aug. sup ps̄. cxxij. scz Ad te le uaui oculos meos. tractans illud. Ioh. iij. Ne mo ascendit in celū nisi qui descendit de celo filius hoīs q̄ est in celo: dicit sic. Tanq̄ se solū videt̄ dixisse: ergo ceteri remanserunt: q: sol⁹ ascendit qui solus descendit: quid deberēt fa cere ceteri vniti corpori ipsius vt sit vn⁹ xp̄s q̄ ascendit ⁊ descendit. descendit caput ascē dit cū corpore vestit⁹ ecclīa quā sibi exhibuit sine macula ⁊ sine ruga: solus ergo ascendit s3 etiam nos qm̄ cum illo sumus ⁊ in illo mēbra eius sumus ⁊ nobiscum solus est: ⁊ ideo vnus ⁊ semper vnus: vnitas nos cōpaginat vni: ⁊ illi soli cū illo non ascendunt qui cū illo vnus esse noluerūt. Et. i. Ascēdat ergo iste cantor sed in vno quoq3 nostrū cātet h̄ homo ⁊ vnus quisq3 sit iste homo cū dicitis illud singuli q: vnū estis in xp̄o: vnus homo illud dicit. hec Aug. Item idē Aug. tractās illud. Ioh. xvij. Ego ꝓ eis sanctifico meipsum dicit sic. ⁊ po nit̄ in glo. ordinaria. Pro eis ego sanctifico me. i. vt eis ꝓsit: q: ⁊ ipsos qui sunt ego q: ca put ⁊ corpus sunt vn⁹ xp̄s sanctifico in meip so. Ceterū beat⁹ Greg. in moralibus tractās prefatuz verbū euangelij. Ioh. iij. Nemo ascē dit in celū ⁊c̄. ⁊ ponit̄ in glo. ord̄i. dicit sic. Qr em̄ nos vnum in illo tam facti sumus: vnde so lus venit in se: illuc solus redijt etiā in nobis ⁊ his qui in celo semper est ad celuz quotidie ascēdit: q: qui in diuinitate super oīa perma net humanitatis sue cōpage sese quotidie ad celos trahit. hec Greg. Preterea hanc ꝓposi tionē satis aperte. idē Greg. attestat̄ per sile qđ de corpe maloꝝ ⁊ capite dyabolo loquēs lib. xiij. moral. ca. x. dicit sic. Ita quippe vnū corpus sunt dyabolus ⁊ oēs iniqui vt plerūq3 nomine capitis censeat̄ corpus ⁊ nomine cor poris appellet̄ caput. Nam capitis noīe cen set̄ corpus cū de peruerso hoīe d̄r: ex vobis vnus dyabolus est: ⁊ rursum noīe corpis appellat̄ caput cū de ipso apostata angelo d̄r: inimicus hō hoc fecit. h̄ Greg. Circa secūdū vz in quo diximus nos explicaturos qua intelligētia ac cipiēde sint huiusmodi auctoritates ⁊ ꝓposi tiones que sonare videntur ꝙ ipsum corpus xp̄i quod est ecclesia aut aliquod membrum eiusdem corporis sit xp̄us est notandum: ꝙ ta les ꝓpositiones non sunt ita accipiēde ꝙ cor pus christi mysticum aut quodcunq3 eius mē brū sint ipse xp̄us qui caput est ipsius corpo ris. Unde in corpore humano ad cui⁹ silitudi nē de corpore ecclesie aplus loquit̄: nec corp⁹ ipsuz nec aliqđ eius mēbrū dicit̄ ipsuz caput: semper siquidem differentia est inter caput ⁊ residuum corporis ⁊ quecunq3 alia membra: tam superioritate dignitatis q̄ amplitudine

perfectionis ⁊ suppositione virtutis: sicut in
superioribꝰ dictū est. Quare btūs Aug. tra-
ctans illud apli ad Eph. v. Erunt duo in car
ne vna: inquit sic. Duo refert ad distantiā ma
iestatis: plane duo. non enī nos verbū: nō enī
nos in principio apud deū: non enī nos ꝑ quē
facta sunt oīa: venit ad carnem ⁊ ibi xp̄s ⁊ ibi
nos. Cum ergo dicit corpus xp̄i aut quecūq̄
membra eius sunt xp̄s: accipiendū est altero
quattuor modoꝝ. Primo sic. Corpus xp̄i siue
mēbra eius sunt xp̄us. i. cum xp̄o sunt vnus ⁊
integer xp̄s: ⁊ hoc est verū modo supra exposi
to. Unde btūs Aug. tractans illud qd̄ supra
dictum est. Joh. xvij. Ego ꝓ eis sanctifico me
ipsum: cum exponeret. i. ipsos qui sunt ego de
inde: adiūgit qualiter accipiendū sit h̄ dicēs.
Quia caput ⁊ corpus sunt vnus xp̄s. Hoc er
go sensu accipiendū est id qd̄ idē Aug. dic̄ ꝙ
fideles sanctificati sunt ipse xp̄s sanctificās:
q: ipsi sanctificati fideles cū ipso xp̄o sanctifi
cante sunt vnus ⁊ idē xp̄s modo supra decla-
rato. Secundo modo p̄nt hmōi ꝓpositiones
sic accipi: corpus xp̄i quod est ecclesia siue fi-
deles hmōi sunt xp̄s. i. sunt vnū cū xp̄o parti-
cipatione vnius sp̄us inhabitantis ⁊ viuificā
tis totū corpus ecclesie qui vltima perfectio
ipsiꝰ corporis mystici ē: sicut in supioribꝰ dixi
mus. Unde dn̄s Altiss. in summa sua in ma
teria vnitatis capitis ⁊ mēbroꝝ xp̄i rōne illiꝰ
qd̄ sepe allegatū est ex Esa. lxi. Sicut sponso
alligauit mihi mitrā ⁊ sicut sponsam ornauit
me ornamento. in quo vt ait Aug. Xp̄us se di
cit sponsum ⁊ sponsam: querit. Utrū sit verā
ꝙ sponsus sit sponsa: ⁊ r̄ndens ita inquit. Du
plex est forma siue perfectio ecclesie similiter
⁊ xp̄i. Est enī perfectio xp̄i naturalis ⁊ ecclie
que est humanitas: ⁊ quantū ad hanc perfe-
ctionē sponsus est alius q̄ sponsa: scȝ xp̄s q̄
ecclesia. Est aūt alia perfectio xp̄i ⁊ ecclie. s.
gratuita perfectio q̄ est sp̄ūssanctꝰ: ⁊ s̄m hāc
perfectionem sponsus est sponsa: q: eadē est
perfectio xp̄i ⁊ ecclesie: scȝ sp̄ūssanctus. ⁊ per
hanc vnitatē dictū est: multitudinis creden-
tium erat cor vnū ⁊ aīa vna: ⁊ ꝙ omēs sumus
vnū in xp̄o. ⁊ ꝓpter istam vnitatē xp̄us quāq̄
in persona sua quāq̄ in ꝑsona ecclesie non mu
tata persona loquit̄ que est prima regula ty-
chonij. Hec altissiodoren. Tertio modo potest
sic accipi: xp̄i fideles sunt xp̄s. i. sunt vnū vni
tate cōformitat̄ ⁊ cōsonantie volūtatis cum
xp̄o: sicut illud accipit̄. i. Corinth. vi. Qui ad
heret deo vnus sp̄ūs est cū illo. glo. vnꝰ sp̄ūs
non identitate substātie: diuerse substantie
enī sunt sp̄ūs hoīs ⁊ sp̄ūs dei. s̄ q: accedit iste
sp̄ūs: scȝ hoīs ad perfectionē nature veritat̄

⁊ beatitudinis illius: est sp̄ūs dei. Hec autē
vnitas q̄ s̄m affectionē siue cōsonantiā volū-
tatis est a btō Bern. li. v. de cōsideratiōe. vo-
cat̄ vnitas votiua: que vt ait est cū aīa votis
oībꝰ adheret deo. Quarto modo p̄nt accipi
prefate ꝓpositiones sicut illa. Math. xi. vbi
xp̄s de btō Joh. loquens ait. Ipse est Helias
glo. in v̄tute non in ꝑsona: q: scȝ similis helye
in multis q̄ppe fuit illi similis sicut in eadem
glo. tangit̄: ⁊ tam Albertꝰ q̄ Nicolaus in po
stillis suis exponūt: videlȝ in austeritate vite
⁊ soliditate cōstantie in auctoritate doctrine
in similitudine officij siue ministerij. Hoc mō.
q̄dam doctor antiquus cuiꝰ nomen ignoramꝰ
in summa illa theologie q̄ incipit. Habet ar-
gentū principiū venarū suarū in li. iij. querēs
de vnitate capitis ⁊ corporis quō debeat in-
telligi sacra scriptura de hac mystica vnitate
loquens ⁊ maxime illa. Esa. lxi. Sicut spon-
so alligauit mihi mitrā ⁊ sicut sponsam deco
rauit me monilibus: q̄ loquit̄ de sponso ⁊ de
sponsa quasi sit vna sola ꝑsona dicēs sic. M̄
hec vnitas que dicit̄ esse inter sponsum ⁊ spō
sam non est nisi similitudo illoꝝ: ⁊ inter quēli
bet sanctū ⁊ sponsum est similitudo illa: sp̄ūs
aūt sanctus ꝓprie facit illā similitudinē: q: ei
appropriat̄ vnitas: q̄uis tota trinitas illoꝝ si
militudinē faciat. sponsū aūt vocat xp̄m s̄m
humanitatē ⁊ consuetudo sic loquendi est de
duobus similibꝰ vt vnū dicat̄ esse aliud non ꝑ
essentiā: sed per similitudinē: sicut dn̄s dixit
de Joh. Math. xi. ꝙ erat Helyas. Hec prefa
tus doctor. His ergo modis accipiende sunt
ꝓpositiones prefate: saluo tn̄ semper meliori
iudicio: nec sunt extēdēde sed potius pie ⁊ re
ligiose exponende. non enī vt ait Aug. iiij. de
doctrina xp̄iana. sanctos patres semp in ver
bis imitari debemus: q: non pares illis grās
habemus sed laborandum est vt illi qui vtili
ac salubri obscuritate dixerunt recte intelli-
gantur ⁊ exponantur.

Capitulum. lxviij. qualiter accipiende sunt predica
tiones eorū que in sacra scriptura ratione prefate my
stice vnitatis dicunt̄ de christo.

Cap. LXVIII

R Eliquū iam no
bis est exponere qualiter acci-
piēda sunt multa p̄dicata q̄ rō-
ne p̄fate vnitatis mystice qua
fideles xp̄o vniunt̄ in sacra scriptura attribu
unt̄ ⁊ predicant̄ de xp̄o tam ea que passiones
penales ⁊ defectꝰ culpabiles important q̄ ei
nullo modo s̄m se cōueniunt. De predicatis
importantibus passiones corporales est pri-
mo illud. Math. xxv. quod in iudicio xp̄s di-
cturus legit̄ his q̄ in pauperes nūc oꝑa exer-

cuerunt. Esuriui ⁊ dedistis mihi mãducare: si
tiui ⁊ dedistis mihi bibere. vbi xp̄us tam pas
siones membrorum se passum q̄ beneficia illis
collata se recepisse pnunciat. Unde Aug. su
per psal. lxxxvi. hunc locũ pertractãs ita dicit
Adhuc xp̄us hic eget: xp̄us hic pegrinat: xp̄s
hic egrotat: xp̄us hic in carcere includit. In
iuriã ei facimus si non ipse dicit. Esuriui ⁊ de
distis mihi manducare: sitiui ⁊ potastis me:
hospes fui ⁊ collegistis me: nudus erã ⁊ vesti
stis me: ⁊ eger fui ⁊ visitastis me. Et illi. Qñ
te vidimus ista patiẽtẽ ⁊ ministrauim⁹ tibi?
Et ille. Cum vni ex minimis meis fecistis: mi
hi fecistis. hec Aug. Itẽ similis attributio ha
betur. Act. ix. vbi xp̄s inquit. Saule saule cur
me persequeris? Ecce q̄ patientibus ⁊ labo
rantibus hic xp̄i mẽbris xp̄us q̄ in se impassi
bilis est: in illis laborare ⁊ pati dicit. Un̄ Be
da in glo. ordinaria inquit. Non ait membra
mea sed me persequeris: q: sibi facta denunci
at cũ ait. Esuriui ⁊ dedistis mihi manducare.
Math. xv. hec glo. De predicatis ⁊ attribu
tis importãtib⁹ defectus culpabiles habent
etiaz multa testimonia in scriptura scrã de q̄
bus duo ad p̄ns sufficiãt. Primo est illud ps.
xxi. Deus deus meus quare me dereliq̄sti: lon
ge a salute mea verba delictorum meorum. In hoc
psal. vt dicit Aug. ⁊ Magr̄ in glo. xp̄s loquit
Unde magr̄ in glo. ita ait. Quare me dereliq̄
sti. i. pene ⁊ culpe expoluisti me. Et sequit in
glo. magr̄i. Mirũ est quõ dicit dereliq̄sti me:
cum ⁊ deus esset. non em̄ dereliquerat eũ de⁹
cũ esset verbũ dei deus: sed p nobis hoc dicit
qui in eo sumus vnũ vt mẽbra: ⁊ sumus corp⁹
eius. corpus em̄ xp̄i est ecclesia p qua ⁊ verbũ
caro factuz est ⁊ habitauit in nobis. Et Aug.
in eodez loco. Quare dicit dereliquisti me: ni
si q: nos ibi eramus: nisi q: corp⁹ xp̄i est eccle
sia. Seq̄tur. Longe a salute mea verba deli
ctorum meorum. quorum delictorum? de quo dictũ est
qui peccatũ non fecit nec dolus inuentus est
in ore eius: quõ dixit delictorum meorum? nisi q: ⁊
p delictis nostris ipse precat ⁊ delicta nostra
sua delictã fecit vt iusticiã suã nostrã iusticiã
faceret. Item Nicolaus de lyra hunc locum
exponens ita dicit. Delicta populi xp̄s sua di
cit: tum pter membrorum ⁊ capitis affinitatẽ:
tum q: fecit ea sua qm̄ sustinendo p eis penã.
Secundũ testimoniũ est illud psal. xl. Ego di
xi dñe miserere mei sana aiam meam q: pecca
ui tibi: q̄ dicitur vox xp̄i. Unde Aug. super eo
dem ita inquit. Nunquid hoc xp̄us? nunquid
hoc caput nostrũ sine peccato? nunquid ergo
ipse imo ipse ex membris suis quia vox mem
brorum ipsius vox ipsius: quia ⁊ vox capitis no
stri vox nostra. Et in glo. magistri eadem qua
si ponunt. Pro quorum intelligentia vera ⁊ Nota primo
catholica habenda: est in primis notandum:
q̄ sicut duplex vnitas personalis in xp̄o con
sideratur alterius ⁊ alterius rationis: ita du
plex modus predicandi aliquando de xp̄o re
peritur in sacra scripturã vnus s̄m vnã ⁊ ali
us s̄m aliam. Prima quidem vnitas realis ⁊
iuxta verbuz Damas. substantialis siue hypo
statica est: qua humanitas assumpta a verbo
psonaliter vnitur sibi cum ad idem esse reale
hypostaticum siue personale assumpta sit. de
qua Joh. i. Uerbum caro factuz est. Alia vni
tas personalis est illa mystica de qua superi⁹
locuti sumus: qua corpus mysticum ecclesie
cum xp̄o homine dicitur vna persona vn⁹ ho
mo ⁊ vnus christus. de qua dicit Ad Gal. iij.
Omẽs vnũ estis in xp̄o. Has autez duas vni
tates expresse tangit Aug. lib. de baptis. par.
⁊ deducitur a sancto Tho. in glo. cõti. sub his
verbis. Si em̄ diuina substantia longe distan
tior potuit propter nos ita suscipere humanã
substantiã vt vna persona fieret. Ecce primã
vnitatẽ. sequitur. Quãto credibilius alij san
cti fiunt cum homine xp̄o vnus xp̄us. Ecce se
cundaz. Item has duas vnitates ⁊ duos mo
dos predicandi aliquid de xp̄o expresse ponit
Damas. lib. iij. capi. xxiij. vbi ita inquit. Opor
tet scire q̄ due kyrioses id est pprietates vel
familiaritates sunt. vna naturalis ⁊ substan
tialis: altera personalis ⁊ habitualis. Natu
ralis quidem ⁊ substantialis est s̄m quã phi
lotropiam. i. amorem diuinũ clementia dñs ⁊
naturam ⁊ naturalia oĩa assumpsit ⁊ natu
ra ⁊ veritate factus est homo ⁊ naturaliuz in
experientia factus. Personalis autem quan
doquidẽ alterius subinduit personam pter
habitudinem ppiciationẽ misericordiaz vel
amorem ⁊ p ipso eos in ipso facit sermones
nihil ei pertinentes s̄m quã ⁊ maledictionez
⁊ derelictionem nostrã ⁊ que talia non entia
naturalia kyriata: id est ppria facit non ipse
hoc ens vel factus sed nostraz assumpsit per
sonã ⁊ nobiscum ordinatus tale autem est fa
ctus p nobis maledictio. hec Damas. Secũ
dum autẽ has duas vnitates vt prediximus:
duplex distinguit modus predicandi aliquid
de xp̄o. Rõne prime vnitatis scz hypostatice
qua natura humana assumpta vnita est ver
bo dei in vnitate persone: predicãtur de xp̄o
pprietates vtriusq̄ nature: siue noĩetur noĩe
eiusdez nature que predicat: vt cũ dicit deus
xp̄us est verus deus. siue noĩetur noĩe alteri⁹
nature: vt cum dicitur hic homo est deus vel
deus est homo. ⁊ ita de alijs pprietatibus na

turarũ: vt cũ dicit. hic homo creauit celos est
eternus est imensus creator oim̃ ⁊ silia: ⁊ ecõ-
uerso predicando de filio dei ꝓprietates na-
ture: vt ꝙ filius dei mortuus ⁊ sepultus est ⁊c.
Iuxta autem secundũ modũ vnitatis que est
inter caput ⁊ mẽbra corporis sui predicantur
multa de xp̃o in persona membrorum que sibi
ſm se nullo modo cõpetunt sicut patuit in ex-
emplis positis ⁊ infra plenius ostendet. vtrũ
ꝙ vero prefatum predicationis modũ innuit
Aug. super psal. ci. qui est. Dñe exaudi oratio-
nem meã. vbi postꝙ dixit xp̃m esse huiõi pau-
perem qui orabat fundat rõnem duplicẽ qua
xp̃us pauper nõietur ſm prefatã duplicẽ vni-
tatem ita dicẽs. Ibi em̃ accepit paupertatem
nostrã vbi formã serui indutus est semetipsum
exinaniens ne diuitias ei⁹ expauesceres ⁊ ad
eum accedere cum tua mendicitate non aude-
res. Et ĩ. Addat paupertatem paupertati ⁊
transfiguret in se corp⁹ humilitatis nostre ca-
put nostrũ: sim⁹ mẽbra eius sicut duo in car-
ne vna. Et post infert. vox ergo vna q̃a caro
vna. hec Augu. Istum etiã modum duplicem
predicandi aliquid de xp̃o tangit sctũs Tho.
tertia pte. q. xv. ar. i. accipiens a Damas. li. iii.
loco. s. allegato. ⁊ lib. iiij. c. x. vbi multos mo-
dos ponit aliq̃d predicandi de xp̃o cuius ver-
ba sub cõpendio sctũs Tho. recitans ita ait.
Sicut dicit Damas. li. iij. dicit aliquid de xp̃o
vno modo ſm ꝓprietate naturalem ⁊ hypostá-
ticam sicut dicit ꝙ factus est homo ⁊ ꝙ ꝓ no-
bis passus est. Alio modo ſm ꝓprietatem per-
sonalem ⁊ habitudinalẽ put scz aliqua dicũ-
tur de ipso in ꝑsona nostra que sibi ſm se nul-
lo modo ꝯueniunt. vñ ⁊ inter regulas Ticho-
nij quas ponit Aug. iij. de doc. xp̃iana. prima
ponit de dño ⁊ ei⁹ corpe: cũ. s. xp̃i ⁊ eccl̃ie vna
ꝑsona estimat ſm hoc xp̃s ex ꝑsona mẽbrorum
suoꝝ loquẽs dicit. verba delictoꝝ meoꝝ: non
ꝙ in ipso capite delicta fuerint. h sctũs Tho.

Nota secunda

Est preterea ꝓ hoꝝ plenaria intelligẽtia no-
tandũ: ꝙ sicut ꝓpter vnitatẽ naturalẽ corpis
naturalis ⁊ capitis in hoĩe caput non solũ lo-
quit ꝓ se sed etiã assumit in loquẽdo ꝑsonam
mẽbroꝝ: ita in xp̃o ꝓpter predictã vnitatem
mysticã siue spũalem xp̃i capitis ⁊ mẽbroꝝ su-
oꝝ xp̃s nõ solũ reperit loqui in ꝑsona sua sed
in ꝑsona mẽbroꝝ. Vñ glo. magri sup psal. cxl.
Dñe clamaui ad te. ita inq̃t. Hec aũt charitas
nos xp̃o cõpaginat. per charitatẽ nãq3 quasi
vnus homo ẽ caput ⁊ corpus. Propriũ vero
capitis est loqui ꝓ mẽbris sicut lingua nostra
personã oim̃ mẽbroꝝ suscipit: ipsa em̃ ꝓ oib⁹
verbo fungit dicens ꝓ pede: calcas me: ⁊ pro
manu vulnerasti me. ita et xp̃s qui est caput

ꝓ multis loq̃tur cum q̃bus est vnũ. Charitas
em̃ vnũ facit nos cũ xp̃o siue caput loquat si-
ue mẽbra siue qđ dicit capiti ꝯueniat siue mẽ-
bris xp̃s loq̃tur: sed in voce eius quisq3 agno-
scat suã tanꝙ inherens in xp̃i corpore. Aliqñ
em̃ dicit qđ sibi soli cõpetit nõ tñ separat se a
verbis nostris sed a suis ꝓprijs ad nostra re-
dijt ⁊ a nostris interdũ ad sua ꝓpria transit. h
ibi. Ista etiã ẽ sñia imo ꝓ magna parte forma
verboꝝ Aug. in multis locis tam sup psal. ꝙ
sup Iob. Ceterũ btũs Greg. li. xxvi. moral. c.
ij. tractans illud. Iob. xxix. qñ ridebam ad eos
non credebant: dicit sic. Vnã esse ꝑsonã xp̃m
⁊ eccl̃iam pleriq3 iam diximus ⁊ sepe vox ca-
pitis ad vocẽ corporis transit. qui em̃ sunt in
carne vna nihil obstat vt cõueniant in voce
vna. hec Greg. De isto autem celeri transitu lo-
cutionis a voce capitis ad vocẽ membroꝝ ⁊
ecõuerso apertissimũ exemplũ habem⁹ in ver-
su illo psal. xxx. In manus tuas cõmẽdo spm̃
meũ rede. me do. deus veritatis. Cuius prima
pars est vox capitis. vt Aug. dicit. ⁊ magr̃ in
glo. Secũda vero pars ẽ vox mẽbroꝝ siue po-
puli qui redemptus est. Preterea tanꝙ ne- Nota tertia
cessarijssima regula ad vitandum multos er-
rores est notandũ: ꝙ licet in tanta varietate
tam membroꝝ ꝙ attributoꝝ vna vox loquẽs
esse videat ⁊ vna ꝑsona que loquit. plurimum
tñ est aduertendũ cui: scz an capiti an mẽbris
conueniat id qđ dicit siue predicat de xp̃o: qr
non oĩa oĩbus cõueniunt sed quedam soli ca-
piti quedã solis membris licet vna voce vtan-
tur caput ⁊ membra. hanc regulã expresse po-
nit magr̃ in glo. super psal. xvij. accipiens ab
Aug. ita dicit. Attende regulam vnitatis ca-
pitis ⁊ membroꝝ. i. xp̃i ⁊ eccl̃ie. Cum em̃ vna
persona est caput ⁊ corpus: ideoq3 vna voce
vtitur caput cum membris: licet ea que dicun-
tur ad diuersos referant. quedam em̃ soli capi-
ti cõueniũt: ⁊ tamen in tanta diuersitate vna
vox est ⁊ quasi vna persona videt loq̃ vt sicut
duo sunt in carne vna. s. sponsus ⁊ sponsa: ita
sint ⁊ in voce vna. hec in glo. Itẽ sup ps. xxx.
ex Aug. accipiens predictã regulam cõmemo-
rat di. Sciendum ꝙ verba huiõi psal. q̃dam
capiti q̃dam membris quedã ꝓphete cõueni-
unt. in hac em̃ varietate nõ mentit vox sed ca-
put ⁊ mẽbra eadẽ voce vtunt: dicẽdo ego: me
mihi. qđ fit ꝓpter nimiã vnitatẽ capitis ⁊ cor-
poris xp̃i. i. xp̃i ⁊ eccl̃ie sponsi ⁊ sponse: quã fa-
cit charitas. Sicut em̃ lingua oĩum mẽbroꝝ
suscipit vocẽ dicens: ꝓ pede calcas me: nõ di-
cit calcas pedem. ⁊ ꝓ manu vulneras me: non
ait vulneras manũ meam. sic xp̃us membroꝝ
vtit verbis nõ incõgrue nõ se diuidẽs a verbis

nostris. qui cū dignat⁹ est ꝑ nobis homo fie-
ri ⁊ formā serui vestiri non dedignat̄ nos trā-
figurare in se. Et. ij. Qui ergo nos sic transfi-
gurat in se non dedignat̄ nobis loqui verbis
nostris vt ⁊ nos loquamur suis. hec est diuina
cōicatio ⁊ diuina hec cōmercia celebrata sūt
in hoc mundo a negociatore celesti. hec glo.
Eadē sniā ponit̄ ab Aug. sup psal. lvi. ⁊. lviij.
diffuso sermone. Unde de necessitate eius ad-
uertentie ⁊ cōsiderationis habende in hmōi
p̄dicationibus de xp̄o dicit btūs Augu. sup
psal. ci. Nec ibi erres qñ audieris aliquid qd̄
aptari capiti illi non possit: ideo p̄locutus
sum vt cum tale audieris ex infirmitate capi-
tis aduertas sonare ⁊ vocē membroꝝ cogno-
Nota quarto scas in capite. hec Aug. Ex his aperte colli-
git̄ que intelligentia accipienda sit in oībus
illis p̄dicationib⁹ antedictis coꝝ attribu-
toꝝ q̄ xp̄o sm̄ se nullo modo cōueniūt. Sane
non ita accipiende sunt hec p̄dicata de xp̄o
vt illa xp̄i ꝑsona aut sm̄ diuinā essentiā aut
naturā humanā assumptam affecta aut obno-
xia intelligat̄: q: nullis talib⁹ passionib⁹ aut
defectib⁹ impassibilis ⁊ imortalis ac sanctis-
sima xp̄i ꝑsona obnoxia pōt intelligi: sed acci-
pienda sunt sic de xp̄o dicta: vt non in ꝑsona
sua que nullis talibus subiecta est: sed in ꝑso-
na membroꝝ p̄dicata esse intelligāt̄: que ta-
libus passionibus aut defectibus subijciūtur
afficiunt̄ ⁊ informant̄. Solet nāq3 vt cōmemo-
rauimus ex dictis sctōꝝ Aug. ⁊ Greg. caput
ascribere sibi que membris sibi cōiunctis cō-
tingunt. Quare Orige. exponēs illud Mat.
xxv. Esuriui ⁊ dedisti mihi manducare: ita di-
cit vt adducit̄ a sctō Tho. in gl. cōti. Scriptū
est ad fideles vos estis corpus xp̄i. Sicut er-
go aīa habitās in corpore cū non esuriat q̄tū
ad suam substantiā spūalem esurit tn̄ corpis
cibum q: copulata est corpori suo: sic ⁊ salua-
tor patitur q̄ patitur eius ecclīa cū sit ipse im-
passibilis. hec ille. Item btūs Aug. ad idē su-
per psal. cxlij. ita inq̄t. Patit̄ adhuc xp̄s p̄s-
suram non in carne sua qua ascendit in celū:
sed in carne mea que adhuc laborat in terra.
hec aūt aduertētia vt sciat̄ quid cui attribuē-
dum sit in hmōi locutionibus maxime habē-
da est circa p̄dicata de xp̄o q̄ culpabiles de-
fectus importare dinoscunt̄. Quare Aug. su-
per psal. xxxvij. tractans illud. Non est pax os-
sibus meis a facie pctōꝝ meoꝝ. ita loquitur.
Queri solet cui⁹ vox sit ista ⁊ aliqui accipiūt
xp̄i ꝑpter q̄dam que hic dicūtur de passione
christi. sed non est pax ossib⁹ meis a facie pec-
catorum meoꝝ. quomodo diceret qui nullum
peccatū habebat c. oportet nos ergo intelligē-
di necessitas ad cognoscendū tanq̄ plenum
⁊ totū xp̄m. i. caput ⁊ corpus. Cum enī xp̄s lo-
quit̄ aliqñ ex persona solius capitis loquitur
qd̄ est ipse saluator natus ex Maria virgine:
aliquando ex persona corporis sui qd̄ est san-
cta ecclesia diffusa toto orbe terrarum. Et. ij.
Non est dubium q: vox xp̄i est. vnde ergo pec-
cata nisi de corpore qd̄ est ecclīa: q: loq̄tur cor-
pus xp̄i ⁊ caput: quare tanq̄ vnus loquit̄ q:
erunt duo in carne vna: sacramentū hoc ma-
gnum est ait Aplūs. ego autē dico in xp̄o ⁊ in
ecclesia. Si ergo ipse dicit non duo sed vna
caro est: quid mirum si vna caro: vna lingua
eadem verba tanq̄ vnius capitis ⁊ corporis
sic audiamus tanq̄ vnum: sed tamen caput
tanq̄ caput ⁊ corpus tanq̄ corpus. non diui-
dunt̄ persone sed diuidit̄ dignitas: q: caput
saluat corpus saluat̄: caput exhibeat miseri-
cordiam corpus defleat misericordiam: caput
est ad purgandum peccata corpus ad cōfitē-
dum peccata: vna tamen vox. non scribit̄ quā-
do dicat corpus quando caput: sed nos in au-
diendo distinguimus: ille autē tanq̄ vnus lo-
quitur. hec Aug. Debent igitur omēs p̄fa-
te p̄dicationes siue ꝑpositiones exponi in
persona membroꝝ in quoꝝ persona ipse xp̄s
loquitur non in persona ꝑpria. Unde sensus
illius versus de psal. xxi. Deus deus me⁹ qua-
re me dereliquisti. est iste: me. i. ecclesiā meā.
Pro qua vt dicit glo. hoc xp̄s dicit. Et verba
delictoꝝ meoꝝ. i. veteris hoīs: in persona cu-
ius xp̄s loquit̄: vt dicit glo. Itē sensus versus
de psal. xxxvij. Non est pax ossibus meis a fa-
cie peccatoꝝ meoꝝ. i. membroꝝ meoꝝ: q: vt
dicit Aug. in glo. caput dicit hic voces corpo-
ris. Item sensus versus illius psal. xxxix. Cir-
cundederunt me mala quoꝝ nō est numerus
cōprehenderunt me iniquitates mee ⁊ nō po-
tui vt viderem: est iste: vt exponit illum Cas-
siodo. de xp̄o. Mala. i. peccata: circundede-
runt me: id eos quibus annūcio qui mei futu-
ri sunt: ⁊ iniquitates mee. i. eoꝝ qui mei futu-
ri erunt: cōprehenderunt me. i. ad actū condu-
xerunt hi q̄ mei erunt: ⁊ non potui vt viderē:
idest sic oppresserūt me. i. eos: ille iniquitates
q̄ non potuerunt habere visum rōnis. hec ille.
Item sensus etiam illius versus psal. xl. Dn̄e
miserere mei sana aīam meā q: peccaui tibi:
que vt dicit Augu. in glo. est vox xp̄i. miserere
mei. i. meoꝝ membroꝝ. sana aīam meam. i. me-
orum membroꝝ. q: peccaui tibi. i. hi qui sunt
vel futuri sunt mei ex quoꝝ ꝑsona loq̄tur. Unī
Aug. sup hūc versū ita inq̄t. Nunq̄d hoc xp̄s
loquit̄: nunq̄d hoc caput illud nostrū sine pec-
cato: nunq̄d ille qui nō rapuit tūc exoluebat:

nunq̃d ille solus in mortuis liber? liber em̃ in
mortuis: qꝛ sine peccato: qm̃ oĩs qui facit pec-
catũ seruus est peccati: nunq̃d ergo ipse? imo
ipse ex mẽbris suis: qꝛ vox membroꝝ ipsi⁹ vox
ipsius: qꝛ ꝛ vox capitis nñ vox nostra. h̃ Aug.
Et hoc modo sunt accipiẽda hmõi predicata
Nota quinto oĩa siue dicta de xp̃o. Ex q̃b⁹ manifeste ostẽ-
dit q̃ turpiter errauerit magister ille q̃ in quo
dam ope suo de mysterio vnitatis xp̃i ꝛ eccl̃ie
dogmatizare p̃sumpsit ꝓpositionẽ illã ratio-
nabiliter in cõcilio Basiliensi iã ꝯdẽnataꝫ: ꝙ
xp̃s quotidie peccat ꝛ ex quo fuit xp̃s cõtinuo
peccauit: sane deceptus est: tum qꝛ ex vnitate
vocis in loquendo capitis ꝛ membroꝝ argue-
re visus est conuenientiam ꝛ idẽtitatem rea-
lẽ p̃dicatoꝝ: nõ aduertens ꝙ licet vna sit vox
capitis ꝛ membroꝝ ꝓpter vnitatem mẽbroꝝ
Nota differentiã [illegible] quã ipsa charitas facit: differentia tñ est in at-
tributis siue predicatis: aliqua em̃ cõueniunt
capiti que non membris: ꝛ aliqua mẽbris que
nõ capiti: ꝛ aliqua aliq̃bus mẽbris q̃ nõ aliis:
licet vna vox ꝛ vna p̃sona loquẽs esse videat:
vt superi⁹ sepe repetitũ est. Deceptus etiã vi-
det esse secũdo in hoc ꝙ nõ distinxit inter pre
dicationẽ qua aliq̃d predicatur de aliquo ex
transfiguratione p̃sone alioꝝ in se: ꝛ predica-
tionẽ quã aliq̃d predicatur in se de aliquo rõe
sue ꝓprie persone. quod em̃ d̃r de xp̃o. i. Petri
ii. Qui pe. catũ nõ fecit nec inuẽtus est dolus
in ore eius: dictu' est ratione ꝓprie p̃sone ꝛ ita
verissimũ est. Quod vero xp̃us dixerit. Sana
aiam meã qꝛ peccaui tibi: aut Non est pax os-
sibus meis a facie pctõꝝ meoꝝ: in p̃sona mem
broꝝ siue pro mẽbris nõ pro se dixit. Quare il
lud pro mẽbris ꝓ quib⁹ loq̃tur verũ est eo mõ
expositũ sicut dictum est: pro xp̃o vero intelle
ctuꝫ nephandũ est ac religiosis aurib⁹ grauis
simũ audire. Et ꝙ ergo xp̃s talia dixerit trans
figurando in se personã suoꝝ membroꝝ p̃sen-
tium preteritoꝝ aut futurorum: nõ ꝓpter hoc
tamen est dicendũ ꝙ xp̃s peccet. Tertio in h̃
videt prefatus magister deceptus: qꝛ inter ca
put ꝛ mẽbra visus est putare illam cõicatõeꝫ
idiomatum proprietatum siue predicatorum
esse quã sancti doctores ratione duarũ natu-
rarũ diuine. s. ꝛ humane in xp̃o simul cõiũcte
exponũt. quod si ita est sicut q̃nq̃ verba eius
ꝛ conclusio predicta pretendunt: dicere recte
possumus ꝙ euanuit in cogitatione sua. q̃ppe
alia vnitate vnit humana natura in xp̃o diui
ne nature: ꝛ alia membra xp̃i xp̃o vnita esse di
cuntur. Natura enim assumpta diuinitati vni
ta est vnitate hypostatica in vno ꝛ eodem sup
posito eterno. s. verbi cum ea supposita: mem-
bra vero christi vnita esse christo dicũtur vni
tate non hypostatica sed cõformitate affect⁹:
sed amoris vinculo sed nexib⁹ charitatis. quã
vnitatem doctores mysticam nominãt. quaꝫ
spũssanctus qui cõis est toti corpori mystico
facit: sicut in superioribus plene mõstrauim⁹
Et in alio preterea deficit prefatus magister
qui libere et nimis effrenata licentia vti pre
sumpsit ꝓpositionibus siue dictis sacre scri-
pture aut sanctoꝝ patrũ ꝛ antiquoꝝ in eaver
boꝝ forma sub qua ab eis explicata leguntur
qđ tamen non licet. qm̃ ibi plurima legũtur q̃
exponenda veniũt ꝛ non extẽdenda. vt sctũs
Tho. de multis exẽplificat ꝛ doctis magr̃is no
ta sunt: de quibus pauca exempla afferemus
in medium. Planum est in sacra scriptura cõ
tineri. psal. lxiiii. Beatus homo quẽ elegisti
ꝛ assumpsisti. Item etiam cãtatur in Te deũ
laudamus. Suscepturus hoiem ꝛc̃. Hanc tñ
ꝓpositionem non suscipit simpliciter schola
theologoꝝ in vsu ꝛ practica loquendi. Unde
sctũs Tho. in. iii. di. vi. dicit nullo modo cõce-
dendum fore ꝙ hõ sit assumptus. dicit. n. Oẽs
hmõi auctoritates dicẽtes hoiem assumptuꝫ
exponende sunt vt ponat concretũ ꝓ abstra-
cto. s. homo ꝓ humanitate. Item btus Ana-
stasius in. iii. ser. actoꝝ Niceni ꝯcilii ex p̃sona
filii dei loquẽs ita inquit. Ex tua essentia quã
in me genuisti spm̃ sanctũ do eis. Sunt ꝛ alie
auctoritates beati Augu. beati Hilarii hmõi
quas magr̃ sniarũ deducit in. i. sen. di. v. Cla
rum est omni theologo ꝙ schola non recipit
hmõi ꝓpositiones dicentes ꝙ essentia gene-
ret: sed exponunt vt ibidem pt3. i. filius q̃ est
diuina essentia generat. Uel sic. i. pater filiũ
generando essentiã siue naturam suaꝫ dat ei.
Preterea aliud exemplũ est in dictis eiusdeꝫ
Anastasii in ep̃la ad Serapionem ita dicẽtis
ꝙ deitas est homo facta: que tamen ꝓpositio
nõ accipit in schola theologoꝝ. Unde magr̃
sniarum in. iii. di. v. dicit. ꝙ non debet dici di-
uina natura est caro facta: sicut dicit verbuꝫ
caro factum est: sed exponenda est sic diuini-
tas facta est homo. i. naturaꝫ humanã assum-
psit in vna persona. Multa alia exempla pre
sto facile inducere possemus in mediũ q̃ bre-
uitatis gratia ꝛ qꝛ nota sunt doctis relinqui-
mus. Quare manifestum est ꝙ non est suffici-
ens ratio nec excusatio legitima si quis dicat
hoc sub tali forma verboꝝ in scriptura sancta
legitur aut a sanctis patribus traditũ est er-
go possumus nos sic dicere: sic loqui: talibus
vti verbis. quippe nos non habemus tam li-
beram licentiã loquendi in materia fidei quã
spũssanctus in sacra scriptura: aut sancti do-
ctores qui spũ sancto locuti sunt tenuere. nec

regule ille Thiconij que claues vocātur scripture: qr eis vt inquit Aug. li. de doc. xpiana. diuinarū scripturarū aperiūtur occulta que sunt date non ad vtendū sed ad exponendū non ad extendendū modū loquendi scripture quē non sine magno mysterio et diuine sapientie pfundissima dispositione credimus sanctos patres tenuisse: sed ad intelligendū obscuros et difficiles passus eiusdem cū omni integritate fidei et sinceritate.

Cap. LXIX

Capitulum. lxix. De congruentia, distinctionis et varietatis multiplicis statuū ac officiorum in ecclesia.

Expeditis his que de eccl'ie vniuersalis vnitate atq; de eius capite xpo saluatore nostro bñdicto dicenda venerāt: cōsequenter de distinctiōe ac varietate multiplici statuū dignitatū officiorū atq; graduū qua ipsam vl'em eccl'iam mira speciositate ornatā resplendere conspicimus sermo habendus est. Sane in primis vniuersitas eccl'ie ex duabus partibus ɔstat: laicis. s. et clericis. Hos enī duos ordines laicos scz et clericos: vt dicit Hugo de sancto vic. ij. pte de sacris: quasi duo latera corporis vnius vniuersitas ipsa eccl'ie cōplectit. Laici etiam qui terrena et terrene vite necessaria tractant ps corporis sinistra intelligunt. Clerici vero qui ea que ad spūalem vitā pertinent: dispensant quasi dextera pars corporis eccl'ie sunt. De quibus lateribus scribi videt per pphetā psal. cxxvij. vbi dicitur. Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. vbi glo. Augu. inquit sic. Uxor xpi est eccl'ia que fertilis est non in oibus: sed in lateribus dom⁹ tue. latera domus. i. ecclesie xpi: sunt qui adherēt ipsi.

Prima diuisio eccl'ie

Secūda que est officiorum

Amplius quemadmodum corpus naturale hominis ad sui integritatem non tam laterum diuersitatem exigit sed etiam multorum organorum distinctionem: que varijs distributa virtutibus et varijs actibus deputantur Ita corpus christi mysticum ad sui integritatem nō nisi multis membris et multiformi varietate distinctis constare potest. Unde apostolus. i. Corinth. xij. Si erunt omnia membra vnum membrum vbi corpus etc. quod vt ait glo. nō nisi diuersis consistere potest: quasi dicat: si omnia membra essent vnum membrū non mō periret multitudo, sensuū sed etiā corp⁹. ita si in eccl'ia eēnt oēs vni⁹ officij et dignitatis non discernerent mēbra nec corp⁹. H gl. Quare sequit in aplo. Nūc aūt ne. s. corp⁹ pereat inqt gl. Multa qdē mēbra. s. sunt vnū aūt corpus qd ex oibus cōstat. Preterea cum ecclesia militās exēplata sit a triūphante sm illud Exodi. xviij. Uide et facoia sm exemplar qd tibi monstratū est. et Apl's dicat. Oia hec exēplaria sunt celestiū: ad Heb. ix. et exemplata imitari debeāt illud vnde exemplant: ɔsequens est vt quēadmodū illa mater nostra supna hierusalē ecclesia triūphans vt multiplici varietate ordinū dignitatū officiorū premiorūq; distincta est: ita et ecclesia militans suo mō multiformi gratiarū virtutū et meritorū necnō dignitatū ac officiorū adornata distinguit. Quā ob rē in ei⁹ laude Propha in ps. xliiij. loquēs inquit. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate. vbi glo. inqt. Doctrina aplorū: cōfessione martyrū: puritate virginū: et lamēto penitentiū ornatur regina .i. ecclesia. Fuit aūt hec varietas gratiarū ac virtutū qbus ornata refulget ecclesia figurata in tabernaculo veteri qd multiformi varietate vasorū ac ornamentorū distinctū fuisse legimus. Unde glo sup Exo. c. xxviij. dicit Tabernaculū vetus cū ornamētis et vasis suis significasse ecclesiā pulchra virtutū et psonarū varietate distinctā. Decentia hui⁹ varietatis multiplicis ecclesia dei iuxta beati Tho. doctrinā in. ij. ij. q. clxxxiij. ex tribus colligit. Primo quidē qr ipsa statū officiorū graduūq; diuersitas et multiplicitas facit ad pfectionē ipsius ecclesie: sicut enī in rerū naturalium ordine pfectio que in deo simpliciter et vniformiter inuenitur in vniuersitate creaturarū inueniri nō potuit nisi difformiter et multipliciter: ita etiam plenitudo gratie que in xpo sicut fontaliter adunat ad membra eius diuersimode redundat ad hoc vt corpus ecclesie sit perfectum: et hoc est qd Apostolus dicit ad Ephe. iiij. Ipse dedit quidem quosdā aplos: quosdam aūt pphetas: alios vero euangelistas: alios aūt pastores et doctores ad cōsummationē sanctorū et opus ministerij in edificationē corporis xpi .i. ecclesie. Secundo diuersitas officiorū et statuum pertinet ad necessitatem actionum que sunt in ecclesia necessarie. oportet autē ad diuersas actiones diuersos deputari ad hoc vt expeditius et sine cōfusione omnia peragātur et hoc est qd Aplus dicit ad Roma. xij. Sicut in vno corpore multa membra habem⁹ omnia aūt mēbra nō eundem actum habent ita multi vnū corpus sumus in xpo. vbi glo. inqt Ambro. Ecce humani corporis exemplo docet nō posse nos singulos habere omnia ac per hoc curam nostri inuicem nos agere debere: quia inuicem officijs nostris indigemus. Hac ratione inquit beatus Grego. in ca. singula disti. lxxxix. Singula ecclesiastici iuris officia singu

Diuisionis decentia

lis quibusq personis sigillatim cõmitti subemus. sicut eñ in vno corpore multa membra habemus oĩa autẽ membra non eundẽ actũ habent: ita in ecclesia spũali corpore conferẽdum est hoc officiũ vni: alij cõmittendum est aliud, nec eñ quantũlibet exercitate vni persone vno tpe duarũ rerũ officia cõmittenda sunt. q: si totũ corp⁹ est oculus: vbi auditus? hec ille. Tertio hec statuum officiorũq differentia ad dignitatem operatur & pulchritudinem ecclesie que in quodam ordine consistit. Unde. iij. Reg. x. dicitur. q videns regina saba oẽm sapientiam salomonis & habitacula seruorũ & ordines ministrantiũ non habebat vltra spm. Unde & aplus dicit. ij. ad Thymo. ij. q in magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea sed lignea & fictilia. Hmõi autem varietas tam decenter ordinata in ecclesia maximam operatur pulchritudinẽ ac venustatem. Unde Diony. iiij. de di. no. comparationem rerum earundẽq consonantiam fontalis radij vocat traditiões pulchrificas: id est pulchritudinem facientes. Et Bernar. super Cant. ait. Ordo modum tribuit & decorem & perpetuitatem. Et beatus Gregorius in ca. singula. di. lxxxix. parum supra cõmemorato hoc cõfirmans dicit sic. Sicut varietas membrorum per diuersa officia & robur corporis seruat & pulchritudinẽ representat: ita varietas personarũ per diuersa nihilominus distributa officia & venustatẽ sancte dei manifestat ecclesie. hec ille.

Capitulum. lxx. In quo ponuntur obiectiones contra varietatem & diuersitatem statuum ac officiorum in ecclesia dei.

Capitu LXX

Fuerunt autem heretici quidam venustatis et pulchritudinis ecclesie aduersarij: qui aduersus ea que de varietate & diuisione statuum & officiorũ ac graduum in ecclesia dicta sunt multipliciter arguunt.

Argumentum primum. Primo sic. Diuersitas vnitati repugnat: sed fideles xpi ad vnitatem vocãtur scdm illud. Joh. xvij. Ut sint vnum in nobis sicut & nos vnum sumus. ergo in ecclesia non debet esse diuersitas aliqua statuum vel officiorum.

Secundum. Secundo sic. Natura non facit per multa quod potest facere per vnum. sed operatio gratie est multo ordinatior q operatio nature. ergo cõuenientius esset q ea que pertinent ad actus gratie per eosdem administrarentur: ita vt nõ esset in ecclia tanta diuersitas officiorũ & statuũ.

Tertium. Tertio sic. Bonũ ecclie maxime videtur in pace cõsistere: scdm illud psal. Qui posuit fines tuos pacẽ. Et. ij. Corinth. vlti. Pacem habete & deus pacis & dilectionis &c. sed diuersitas est impeditiua pacis quã similitudo causare videtur: scdm illud. Eccli. xiij. Omne aial diligit sibi simile. & phus dicit Politicorum. vij. Modica differentia facit in ciuitate dissidium. ergo videtur q non oporteat in ecclia esse diuersitatem statuũ & officiorum.

Quartum. Quarto sic. Unitas est saluationis motus: qm vna est via ad saluationẽ scz xpus: qui ait Joh. xiv. Ego sum via veritas & vita: & nemo venit ad patrẽ nisi per me. cum autẽ in diuersitate statuum & religionũ multiplex via detur: vtputa alia prelatorũ: alia religiosorũ: aut monachorũ. & inter istos multiplex fit varietas viarum aliqui dicuntur ordinis predicatorũ: aliqui ordinis minorũ &c. Quare videtur q talis differentia nõ sit cõueniens.

Quintum. Quinto sic. In primitiua ecclesia non fuit hec distinctio ordinum aut religionum differentia sancti Aug. sancti Bñdicti. sancti Dñici & Francisci &c. ergo videtur q etiã nunc in ecclesia esse non debeat.

Sextum. Sexto sic. In primitiua ecclia tantũ dicũtur fuisse epi & pbri ac dyaconi. non fuerunt autem vt videtur alij inferiores ordines: & per cõsequẽs non videtur q sint alij ordines in ecclia ponendi preter iam dictos.

Septimum. Septimo sic. In ecclesia primitiua non legũtur prelati nisi epi qui dicuntur maiores sacerdotes: & presbyteri q dicũtur sacerdotes secundi ordinis: non autem fuerũt cardinales nec patriarche pmates archiepiscopi archidyaconi decani: & sic de multis. ergo videtur q talis varietas in ecclesia esse non debeat.

Capitulũ. lxxi. In quo datur responsio ad obiectiones iam factas contra varietatem & diuersitatẽ statuũ & officiorum in ecclesia dei.

Cap. LXXI

His non obstantibus dicendũ est vt prius: qm varietas & differẽtia hec statuũ dignitatum ac officiorũ cõuenientissime ab ipso fundatore xpo (q iuxta apostolũ. i. Corinth. i. virtus dei & sapientia est) posita est in ecclia: cuz vt in pcedenti. c. deduximus ad integritatem perfectionẽ decorẽq pertineat ecclie faciatq ad habiliorem diuinorũ ministeriorũ expeditionem. Dicendum est ergo ad rõnes in oppositũ.

Ad primum. Ad primã rñdetur q non qlibet diuersitas repugnat cuilibet vnitati: vñ diuersitas mẽbrorũ in vno corpore non repugnat vnitati corporis imo pfectio eius vt diximus ex illorũ varietate resultat Uñ apls ad Ro. xij. In vno corpe multa mẽbra habem⁹. & ita dicim⁹ q diuersitas prefata statuũ & officiorũ in ecclia non impedit in aliquo ecclie vnitatẽ q per vnitatẽ fidei charita

tis ꝛ mutue subministrationis pficit: ſm illō
apli ad Ephe.iiij. Ex quo totū corpus .i. eccle
ſia cōpactū eſt. glo. per fidē: ꝛ cōnexū vincu
lis charitatis per oēm iuncturā ſubminiſtra
tionis dum ſcʒ vnus alij ſeruit: ꝛ ita varietas
iſta in eccleſia ſtatuū ꝛ officioꝝ ſtat cum vni
tate eccl'ie. Unde glo. ſuper illud .i. Corin.xij.
Nam corpus non eſt vnū membrū ſed multa:
dicit ſic. Oſtendit aplus per ſimilitudinē hu
mani corpis vnitatē corporis xpi .i. eccl'ie ha
bere varietatem officioꝝ ꝛ diuerſitateʒ hanc
non tollere vnitatē: ſicut humani corpis vni
tas non in ſingularitate conſiſtit ſed in mul
tis mēbris vt ſibijnuicē preſtent qō debent. h
Ad secundum ibi. Ad ſecūdam rñdet: ꝙ ſicut natura nō fa
cit p multa qō pōt facere p vnū ita etiam nō
coartat in vnū id ad quod multa requirūtur:
ſm illud apli .i. Cor.xij. Si totum corpus ocu
lus: vbi auditus? vñ etiam in eccl'ia q̄ eſt cor
pus xpi oportuit membra diuerſificari ſm di
Ad tertium uerſa officia ſtatus ꝛ gradus: qꝛ iſta non pote
rant cōuenienter adminiſtrari per vnū. Ad
tertiā rñdet iuxta ſanctū Tho. vbi .ſ. ꝙ ſicut
in corpore naturali membra diuerſa cōtinent
in vnitate p virtutē ſpūs viuificātis quo abſ
cedente mēbra corporis ſeparant: ita etiam
in corpore eccl'ie pax diuerſoꝝ membroꝝ vir
te ſpūſſancti qui corpus eccleſie viuificat: vt
habetur Joh.vi. Unde ꝛ apl's dicit ad Eph.
iiij. Solliciti ſeruare vnitatem ſpūs in vincu
lo pacis. Diſcedit autē aliqs ab vnitate ſpūs
dum querit que ſunt ꝓpria: ſicut etiā in terre
na ciuitate pax tollit ex hoc ꝙ ciues ſinguli q̄
ſua ſunt querunt: alioq̄n per officioꝝ ꝛ ſtatuū
diſtinctionem tam mentis q̄ in ciuitate terre
na magna pax conſeruat inquantum per hoc
plures ſunt qui cōicant actibus publicis. vñ
ꝛ apl's dicit .i. Cor.xij. ꝙ deus ſic tēperauit vt
non ſit ſciſma in corpore: ſed ꝓ inuicē ſollicita
Ad quartum ſint membra. Ad quartaʒ rñdet: ꝙ vna via ē
ſaluatiōis pncipalis ꝛ fundamētalis cōis oi
bus hoibus .ſ. fides xpi cū obſeruantia man
datoꝝ dei: ſm illud Math.xix. Si vis ad vi
tam ingredi ſerua mādata. Sed in illa via re
gia ſunt etiam alie diuerſe vie ſiue ſemite que
attendūtur penes diuerſa opera charitatis q̄
bus homo vacare pōt vel penes diuerſitateʒ
exercitioꝝ q̄bus aliqui exercent ad perfectio
nem charitatis. Unde ſunt q̄dam modi viuē
di ꝛ ꝓgrediendi in via dñi: ſm illud Augu.
In via dei in qua alius ſic alius ſic ibat. De q̄
rum viarū ſiue ſemitarum varietate ꝓpheta
loquens ſic. pſal.xxiiij. ait. Uias tuas dñe de
monſtra mihi ꝛ ſemitas tuas edoce me. vbi p
vias precepta accipiunt: p ſemitas vero que
anguſtiora ſunt cōſilia euāgelica deſignant.
Un ſup illud pſal.xxij. Deduxit me p ſemitas
iuſticie: dicit gl. Semitte iuſticie ſunt arctio
ra precepta ꝛ perfectiora cōſilia. Quare cum
religiones priuate in eccl'ia dei nō ſunt vie a
lie alienate diuerſitatis aut contrarietatis a via il
la pncipali cōi oibus in eternā beatitudineʒ
tendere cupiētibꝰ: ſed illā in ſe ꝓtinent tanq̄
fundamētalē ſupaddentes illi cōſilia pfectio
ra: ptʒ ꝙ aduerſarioꝝ rō non ꝓcedit cū in fal
Ad quintum ſa imaginatōe fundet. Ad q̄ntā rñdet: negā
do ꝯñam: multa eñi ꝓceſſu tpis inſtituta ſunt
in eccl'ia dei tam circa cultum diuinū q̄ circa
vſum ſacroꝝ ꝛ diſtinctionē miniſtroꝝ ꝛ voca
buloꝝ varietatē que in ipſo naſcētis eccleſie
exordio nō fuerūt ſicut manifeſtū eſt ſpū ſctō
inſpirāte q̄ non parū ornamēti ꝛ decoris cōfe
runt ſctē dei eccl'ie. Preterea licet religionū
differētia ꝛ varietas in habitibꝰ ꝛ cerimonijs
nō fuerit in pmitiua eccl'ia quāta nūc: nihilo
minꝰ ſubſtātialia fundamēta oīm religionuʒ
videlʒ abrenūciatio oīm rerū tpaliū ꝓpt xpʒ.
Ad sextum caſtitas ꝛ obediētia in pmitiua eccl'ia fuerūt:
que maxime in aplis floruerunt. Ad ſextā rñ
det pariter negādo ꝯñam rōne iaʒ dicta. Se
cundo rñdet iuxta ſan. Tho. in .iiij. di.xxiiij. ꝙ
in pmitiua eccl'ia ꝓpter paucitatē miniſtroꝝ
oia inferiora miniſteria dyaconis cōmittebā
tur. vt ptʒ p Dioñ. in li. eccle. hierar. nihilomi
nus erant pdicte ptātes ſed implicite in vna
dyaconi ptāte: ſed poſtea ampliatus eſt cultꝰ
diuinus ꝛ eccl'ia qō implicite hēbat in vno or
dine explicite tradidit in diuerſis. et hoc mō
dicit magr ſniarum ꝙ eccl'ia aliquos ordines
Ad septimum ſibi inſtituit. Ad ſeptimā rñdet negādo con
ſequentiā: ꝛ cā eſt. Tum qꝛ ſicut habuit aucto
ritatem inſtituendi ꝛ deputandi varias pſo
nas varijs ꝛ diſtinctis officijs: ita habuit au
ctoritatē noiandi ꝛ iponēdi eis diuerſa voca
bula ſm diuerſitatē officioꝝ. Tuʒ qꝛ illi quos
patriarchas archiepos etiā dicimus ſunt epi
cardinales vero aut preſbyteri aut dyaconi
ſunt. Unde hoc nō eſt nouos ordines in eccle
ſia introducere: ſed in ordinibus conſtitutos
iuxta varietateʒ officioꝝ q̄bus deputati ſunt
dignis nominibus appellare. de nominibus
autem nō debet eſſe altercatio cum ꝓhibitū
non ſit illos ſic nominari.

Capitulum .lxxij. De triplici diuerſitate que in corpo
re eccleſie principaliter reperitur.

Capitulum LXXII

Etſi multiplici
varietate eccl'ia ſancta dei or
nata refulgeat: tñ triplex po
tiſſime in ea varietas conſide

raꝶ que eã pre alijs venustiorẽ ac splendidiorẽ
reddit: videlꝫ differẽtia statuũ officioꝝ ⁊ gra
duũ: quoꝝ distinctio sic ex superioribus colli-
giꝶ. Diximus aũt parũ ante in capitulis supe
rioribus ꝙ diuersitas in mẽbris eccl'ie ad tria
ordinaꝶ: videlꝫ ad ꝑfectionẽ ipsius corpis mi
stici ⁊ integritatẽ dicẽte ap'lo. i. ad Corin. xij.
Corpus non est vnũ mẽbrũ sed multa. Secũ-
do ad cõgruentiorẽ expeditionẽ actionũ que
sunt necessarie in eccl'ia. q̃ñ vt ait ap'ls vbi. s̃.
Si totũ corpus oculus: vbi auditus? id est si
in eccl'ia vt ait Amb. in glo. oẽs essent vnius
officij: quõ impleretꝶ necessitas corporis cui⁹
gñationi diuersis opus est. Tertio ad decorẽꝫ
qui ex vbitate ⁊ ordine cõsurgit: ꝯm hec tria ꝑ
fata triplex distinctio diuersitatis fideliũ in
ipso eccl'ie corpe accipi põt. Una q̃dem p re-
spectũ ad ꝑfectionem q̃ maxime attendit ꝯm
charitatẽ. iuxta illud ap'li ad Colo. iij. Super
oĩa charitatẽ habere q̃ est vinculũ ꝑfectiõis
Unũquodq3 dicitꝶ esse perfectũ cũ attingit ꝓ
priũ finẽ. qui est vltima rei ꝑfectio: charitas
autem est q̃ vnit nos deo qui est vltimus finis
humane mentꝭ: q2 q̃ manet in charitate in deo
manet ⁊ deus in eo vt dicitꝶ. i. Joh. iiij. Quare
merito ꝯꝫ charitatẽ d2 attẽdi ꝑfectio vite xp̃i
ane. Per respectũ aũt ad hãc vite ꝑfectionẽꝫ
accipitꝶ distinctio statuũ ꝓut q̃dam alijs sunt
perfectiores. Secunda vero distinctio accipi

Officium

tur p respectũ ad actionẽ: ⁊ hec est distinctio
officioꝝ. Officiũ eñ vt dicit Jsido. li. etbimo.
ab officiẽdo dicitꝶ. officere aũt a quo sumitꝶ no
men officij importat actionẽ tẽdentẽ in aliud
⁊ ideo officia ꝓprie dicuntꝶ actus q̃ referũtur
ad alios. Unde in diuersis officijs esse dicuntꝶ
q̃ ad diuersas actiões deputati sunt: sicut do-
ctor dicitꝶ habere officiũ docendi: ⁊ iudex iudi
ciũ faciendi: ⁊ sic de alijs. Tertia aũt distinctio
accipitꝶ per respectũ pulchritudinis eccl'ie: et
ꝯm hoc accipitꝶ differentia graduũ ꝓut scꝫ in
eodem statu vel officio vnus est alio superior.
Unde in psal'. dicitꝶ ꝯm aliaꝫ litterã. Deus in
gradibus eius cognoscetꝶ. de qua diuisione vi
detur ap'ls loq. i. ad Corinth. xij. di. Diuisiões
grãrum sunt. glo. Grãs hic appellat gradus
⁊ ordines qui sunt in officio eccl'ie.

Capitulũ. lxxiij. Quid noĩe status designetur.

Capl'm LXXIII

Uia de differen

tia statuũ in eccl'ia sermonẽ in-
choauimus: oportunũ duximus
ꝓ dictoꝝ ⁊ dicẽdoꝝ pleniori in
telligẽtia vt q̃d in rõne status importetꝶ enu-

Status

cleemus. Status ꝓprie loquẽdo. vt ait sctũs
Tho. in. ij. ij. q. clxxxiij. significat quãdam posi
tionis dr̃iam ꝯm quã aliq̃d disponitꝶ ꝯm mo-
dũ nature cũ quadã immobilitate. est eñ na-
turale hoĩ vt caput eius in supiora tẽdat ⁊ pe
des in terra firmetꝶ: ⁊ cetera mẽbra media cõ-
uenienti ordine disponantꝶ: qd̃ q̃deꝫ non acci
dit si hõ iaceat vel sedeat sed solũ dum rectus
stat: nec rursus stare d2 si moueatꝶ ꝯ q̃ñ q̃escit.
Et inde est ꝙ etiã in ipsis humanis actiõib⁹
d2 negociũ aliqd̃ statũ habere ꝯm ordinẽ ꝓꝑe
dispositionis cũ quadã imobilitate seu q̃ete.
Uñ ⁊ circa hoĩes ea q̃ de facili circa eos vari
antꝶ ⁊ extrinseca sunt nõ ꝯstituũt: puta ꝙ ali-
quis sit diues vel paupꝑ in dignitate ꝯstitut⁹
vl' plebeius vel si q̃d aliud ẽ huiõi. Uñ ⁊ in iu
re ciuili d2: ꝙ ei q̃ a senatu amouetꝶ magis di-
gnitas q̃ status auferatꝶ: sed solũ videtꝶ ad sta
tũ hoĩs ꝑtinere qd̃ respicit obligatiões ꝑsone
hoĩs ꝓut aliq̃s est sui iuris vl' alieni ⁊ hoc nõ
ex aliqua cã leui vel de facili mutabili sed ex a
liquo ꝑmanẽte. Et hoc est qd̃ ꝑtinet ad rõnẽ
libertatis vel ꝯuitutꝭ. Uñ status ꝓprie ꝑtinet
ad libertatẽ vel seruitutẽ siue in sp̃ualib⁹ siue
in ciuilibus ꝓut consueuit dici ꝙ error ꝑsone
aut conditionis vel status impedit matrimo
niũ nõ aũt error fortune vel qualitatis. ⁊ isto
modo accipitꝶ status. ij. q. vi. c. si q̃ñ. vbi dicit
papa Adrianus. Si q̃ñ in cã capitali vel cã
status interpellatũ fuerit nõ p exploratores:
sed p seipsos est agendũ. Ubi cã status appel
latꝶ ꝑtinens ad libertatẽ vl' ad seruitutẽ: vt sa
tis aperte colligitꝶ ex glo. Dicimus aũt ꝙ sta-
tus ꝓprie loquẽdo ꝑtinet ad ipsam rõnem li-
bertatis vel seruitutis q̃m si large ⁊ improꝑe
de noĩe status loquamur: noĩe stat⁹ aliq̃ñ im-
portatꝶ sola rectitudo. iuxta illud Ezech. xi. Fi
li hoĩs sta sup pedes tuos. ⁊ Greg. dic̃. vi. mo-
ra l'. Ab oĩ statu rectitudinis desperẽt q̃ p no-
stra v̾ba dilabuntꝶ. Aliq̃ñ noĩe stat⁹ sola impor
tatꝶ firmitas siue imobilitas. iuxta illd̃ ap'li. i.
Cor. xv. Stabiles estote ⁊ imobiles. Uñ dic̃
Greg. sup Eze. Lapis quadrat⁹ est. i. quasi ex
oĩ latere statũ hꝫ q̃ casuꝫ ex aliqua ꝑmutatiõe
nõ hꝫ. Preterea aliq̃ñ noĩe status importari
videtꝶ gradus altior siue altitudo aliq̃ digni-
tatis. nã ex hoc aliq̃s d2 stare in altũ ꝙ erigitꝶ.
Sed reuera nullũ istoꝝ adimplet rõneꝫ stat⁹
non q̃dem rectitudo sola. Tum q2 in alijs aĩa
libus nõ req̃ritur rectitudo ad hoc ꝙ stare di-
cantꝶ. Tum q2 nec etiam hoĩes stare dicuntur
quantũcũq3 recti nisi quiescãt. Preterea nec
sola immobilitas sufficit ad rationem status:
ptꝫ q2 etiam sedens ⁊ iacens quiescũt qui tñ
non dicuntꝶ stare. Ceterum nec gradus nec
altitudo dignitatis sufficit ad rõnem status:
gradus eñ dicitꝶ ꝯm ordinem superioritatis ⁊

inferioritatis: status vero dicit imobilitatē eo q̄ ptinet ad cōditionē persone. Patz ergo q̄d in sermone nostro in rōne status importari intelligamus. Distinguunt aūt tres stat⁹ in ecclīa scz prelatoꝝ: religiosoꝝ: ꝛ ɔiugatoꝝ ex euāgelio Math. xxiiij. vbi dr. Duo in agro: duo in lecto: ꝛ duo in molēdino. In agro sunt vt exponit btūs Aug. sup psal. cxxxi. q̄ gubernant ecclīam: ꝛ ita prelati. Unde dicit aplus Uide si non in agro erat: ego plantaui apollo rigauit: sed deus incrementū dedit. In lecto aūt eos intelligi voluit qui amauerūt quietē. Per lectum vero q̄etos intelligi voluit nō miscentes se turbis nō tumultui generis humani in ocio seruientes deo. In molendino existentes intelligi voluit plebē ɔiugatoꝝ. qꝛ in isto mūdo versant vbi molendinū intelligit qꝛ sic vertit mūdus quō mola. Itē prefatus status designat in tribus illis viris. de q̄bus habet. Ezech. xiiij. vz in Noe Daniele ꝛ Job. Noe significat rectores ecclīe: qꝛ ipse archā in diluuio gubernauit. Daniel aūt vitā q̄etam elegit in celibatu seruire deo vxorē non querēs: erat vir sanctus in celestib⁹ desiderijs vitā gerēs: p quē significant serui dei in religione viuentes: de q̄bus dicit. Ecce q̄ bonū ꝛ q̄ iocundū habitare fratres in vnū. In noie vero Job: q̄ habebat vxorē ꝛ filios ꝛc. significant boni coniugati. Ex q̄bus etiā apertissime habet q̄ nomine stat⁹ importet firmitas ppetue obligationis cū aliqua solēnitate: sicut pz in statib⁹ illis trib⁹: quoꝝ primus ꝛ suprem⁹ status platoꝝ designat per Noe: q̄ obligant ad opera pfectionis ꝛ cū solēnitate aliqua benedicunt ꝛ cōsecrant. Secūdus status est religiosoꝝ qui obligant ad ppetuā cōtinentiā cū solēnitate voti pfessionis. Tertius q̄ infim⁹ ponit est q̄ obligant obligatione matrimoniali etiā cuz solēnitate quā facit ecclīa. Et ita pz q̄ ppie rōne status q̄dam imobilitas ꝛ firmitas ppetue obligationis cū solēnitate quadā importetur sicut inferius etiā plenius ōndet. diuiso aūt tertio statu. s. cōiugatoꝝ: in quo magis importat obligatio siue seruitus quedam carnalis cū sit ad debitū carnale reddendum q̄ spūalis: vt pz: cōsequemur differētiā statuū ptinentiū ad seruitutē vel libertatem spūalē.

Capitulū. lxxiiij. De differentia statuū pertinentium ad spūalem seruitutem vel libertatem attendit ſm incipientes pficientes ꝛ perfectos.

Cap. LXXIIII

Oc uturi autē de differentia status spūalis seruitutis repetere necesse habemus q̄ status put iam expositum⁹ libertatē respiciat vł ſuitutē. Inuenit autem in reb⁹ spūalibus duplex seruit⁹ ꝛ duplex libertas. vna quidē est ſuit⁹ peccati alia vero est seruitus iusticie. Silr etiā est duplex libertas vna quidē a pcō: alia vero a iustitia vt patet p Aplm ad Ro. vi. Cum serui essetis peccati liberi fuistis iusticie: nunc aūt liberati a peccato serui facti essetis deo. Est aūt seruitus peccati vel iusticie cū aliquis ex habitu peccati ad malū inclinat vel ex habitu iusticie ad bonum. Silr aūt libertas a peccato est cū aliquis ab inclinatione peccati nō superatur. Libertas aūt iusticie cū aliquis ppt amorem iustitie nō retardatur a malo. Uerū tn̄ qꝛ homo ſm naturalē rationē ad iustitiā inclinatur: peccatū aūt est contra naturalez rationē ɔñs est q̄ libertas a peccato sit vera libertas que coniūgitur seruituti iustitie: qꝛ p vtrunq; tendit homo in id qđ est cōueniēs sibi. Et silr vera seruit⁹ est seruitus peccati cui cōiungit libertas a iustitia: qꝛ sic p hec ipedit hō ab eo qđ est ppriū sibi. hoc aūt q̄ homo efficiat seru⁹ iusticie vel peccati ɔtig; t per humanū studium sicut Apls ibi dicit: cui exhibet vos seruos ad obediendum serui eius estis cui obeditis siue peccati ad mortē siue obeditione ad iustitiā. In omni aūt studio est accipere principiū mediū ꝛ terminū. ꝛ ideo ɔñs est q̄ stat⁹ spūalis seruitutis ꝛ libertatis ſm tria distinguat. s. ſm pncipiū ad qđ pertinet stat⁹ incipientiū: ꝛ mediū ad qđ pertinet status pficientiū. ꝛ terminū ad quem ptinet status perfectoꝝ. Dicit eñ beat⁹ Greg. super Eze. ꝛ habetur de pe. di. ij. §. hec q̄ de charitate. Alia nāq; sunt virtutis exordia aliud pfectus aliud pfectio. Preterea cōueniētia huius diuisionis accipit ex eo q̄ libertas a peccato fit per charitatē que diffundit in cordib⁹ nostris per spiritum sanctū: vt dr ad Ro. v. Unde. ij. ad Cor. iij. inquit Apls. Ubi spirit⁹ dñi ibi libertas ideo eadem videtur diuisio charitatis et statuum pertinentium ad libertatez. Distinguūtur autem cōueniēter gradus charitatis tres scz incipientium: proficientium: ꝛ perfectorū. Dicit enim Aug. super primam Can. Johan. Charitas cuz primo fuerit nata nutritur (qđ pertinet ad incipientes) cum fuerit nutrita roboratur: (quod pertinet ad proficientes) cum fuerit roborata perficitur: quod pertinet ad perfectos. Conueniēter ergo dictum est q̄ differentia statuū pertinentium ad spiritualem seruitutem vel libertatem attēdatur ſm incipiētes proficientes ꝛ perfectos.

Capitulum. lxxv. In quo declaratur quibus conueniat esse perfectos; et quibus conueniat esse in statu perfectionis.

Status triplex

Psal. cxxxij.

Seruitus duplex

Libertas duplex

Ca. LXXV

Q[uo]niam statuu[m]

Q[uonia]m statuum ad spiritualē seruitutē vel libertatem ptinentiū diu[er]sa s[ecundu]m incipientes, p[ro]ficiētes ac p[er]fectos vt prediximus attendat[ur] nihilominus q[uonia]m inchoatio ⁊ augmentū nō querūtur p[ro]pter se s[ed] p[ro]pter p[er]fectionē: nulla genera hominū sp[irit]ualiter deputant[ur] statui incipientiū ⁊ p[ro]ficientiū: sed solū ad p[er]fectionis statū aliqui hoīes cum quadā obligatione ⁊ solēnitate assumunt[ur]. Quocirca de statu p[er]fectionis videlicet ad quē alij status ordinātur sermonē nostrū p[ro]sequemur declarātes in primis in quibus vite sp[irit]ualis perfectio cōsistat: ⁊ quib[us] in statu p[er]fectionis esse cōueniat.

[illegible] in quo [illegible]

Pro primo aūt notandū est: q[uod] vite sp[irit]ualis p[er]fectio ex charitate pensanda est. q[uo]d ex eo primo ostēdit[ur]: q[uia] cū vnūquodq[ue] dicat[ur] p[er]fectū in q[uan]tum attingit propriū finē qui est vltima rei p[er]fectio: ⁊ charitas sit que vniat nos deo qui est vltim[us] finis humane mentis: s[ecundu]m illud .i. Joh. iiij. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ de[us] in eo. manifestū est q[uod] s[ecundu]m charitatem perfectio vite spiritualis maxime attendat[ur]. Secundo: si charitatem nō habens nihil sp[irit]ualiter esse dicit[ur]: dicente Ap[osto]lo .i. ad Corin. xiij. Si habuero p[ro]phetiam ⁊ nouero oīa mysteria ⁊ oēm scientiam ⁊ si habuero oēm fidem: ita vt mōtes transferā charitatē aūt nō habuero nihil sum. luce clarius habet[ur] q[uod] vite spiritualis p[er]fectio in charitate cōsistat. Tertio idem colligit[ur] ex eo q[uod] Jo. totam sp[irit]ualem vitam in dilectione asserit eē dicēs .i. Joh. iij. Nos scim[us] q[uonia]m translati sum[us] de morte ad vitā q[uonia]m diligim[us] fratres quos q[ui] nō diligit manet in morte. A p[er]fectione g[ratia] charitat[is] simpliciter aliq[ui]s in vita sp[irit]uali dicit[ur] esse p[er]fectus. Unde ad Colo. iij. inq[ui]t Ap[osto]lus. Sup[er] oīa charitatem habete que est vinculū p[er]fectionis. Amor aūt vim trāsformatiuā habet qua amans in amatū quodāmodo transfert[ur]. Unde Dio. li. de diui. no. c. iiij. dicit. Est aūt extasim faciens diuinus amor non sinens suijpsorum amantes esse sed amatorū. Quia g[ratia] totū ⁊ p[er]fectum idem sunt: vt Arist. dicit .iij. phy. perfecte charitatē habet qui totaliter in deū transformatur seipsum ⁊ oīa postponens p[ro]p[ter] deū. Unde Aug. xiiij. de ciui. dei dicit: q[uod] sicut ciuitatem babylonis fecit amor sui vsq[ue] ad contēptum dei: ita ciuitatē dei facit amor dei vsq[ue] ad contemptū sui. cuiuscunq[ue] ergo mēs sic est affecta interius vt seipsum ⁊ omnia contēnat p[ro]pter deum s[ecundu]m illud Ap[osto]li ad Phil. iij. Que mihi aliquādo fuerunt lucra arbitratus sum vt stercora vt x[ristu]m lucrifaciam. iste perfectus est siue sit religiosus siue secularis: siue clericus siue laicus etiā matrimonio coniunctus. Abraham enī matrimonio cōiunctus erat et diues cui deus dixit. Gen. xvij. Ambula corā me ⁊ esto perfectus. Et Eccl[esiast]i. xxxi. dicit[ur]. Beatus diues qui inuētus est sine macula ⁊ post aurū non abijt. Et post pauca subdit[ur]. Qui p[ro]bat[us] ē in illo ⁊ p[er]fect[us] inuēt[us] est.

Differentia inter p[er]fectos ⁊ existentes in statu perfectionis

Preterea de secūdo cōsiderandū est: q[uod] non est idem esse p[er]fectum ⁊ esse in statu perfectiōis. sunt enī aliqui in statu perfectionis q[ui] nondū sunt perfecti sed interdū etiam peccatōres: sunt etiam aliq[ui] perfecti q[ui] in statu perfectionis non sunt. Ad videndū aūt quō hoc sit: est aduertendū q[uod] sicut .s[upra] dictū est in .c. p[re]cedēti. status p[ro]prie ptīnet ad cōditionē libertatis vel seruitut[is]. sp[irit]ualis aūt libertas siue seruit[us] pōt attēdi in hoīe dupl[icite]r. vno modo s[ecundu]m id q[uo]d interius agit[ur]. alio modo s[ecundu]m id q[uo]d agitur exterius. Et q[uia] vt dicitur .i. Reg. xvi. hoīes vident q[ue] patēt sed deus intuet[ur] cor. Inde ē q[uod] s[ecundu]m interiorē hoīs dispositionē accipit[ur] cōditio sp[irit]ualis status in hoīe in cōparatione ad iudiciū diuinū: quo modo p[otes]t distingui status g[rati]e ⁊ stat[us] culpe. S[e]c[undu]m aūt ea q[ue] exterius agunt[ur] accipit[ur] sp[irit]ualis stat[us] in hoīe per cōparationē ad eccl[es]iā: ⁊ hoc mō nunc de statu loq[ui]mur p[ro]ut sc[ilicet] ex diuersitate statuū quedam pulchritudo cōsurgit. Ceterū est considerandū q[uod] quantū ad hoīes ad hoc q[uod] aliquis adipiscat[ur] statū libertatis vel seruitutis requirit[ur] q[ui]dem aliqua obligatio vel absolutio. non enī ex hoc q[uod] aliquis seruit alicui efficit[ur] seruus q[uia] etiam liberi seruiūt: s[ecundu]m illud ad Gal. v. Per charitatē sp[iritu]s seruite inuicē nec ex hoc q[uod] aliquis desinit seruire efficitur liber: sicut p[atet] de seruis fugitiuis. sed ille p[ro]prie seruus est q[ui] obligatur ad seruiendū: ⁊ ille est liber q[ui] a seruitute absoluit[ur]. Secundo requiritur q[uod] obligatio predicta cū aliqua solēnitate fiat sicut ⁊ in ceteris q[ue] inter hoīes obtinēt p[er]petuā firmitatem quedam solēnitas adhibetur. Sic ergo in statu p[er]fectionis p[ro]prie dicit[ur] aliq[ui]s esse nō ex hoc q[uod] habet actū perfecte dilectionis: sed ex hoc q[uod] obligat se perpetuo cū aliqua solēnitate ad ea q[ue] sunt p[er]fectionis. Cōtingit etiā q[uod] aliq[ui] se obligant ⁊ non seruāt: et aliq[ui] implent ad q[uo]d se non obligarūt sicut p[atet] Math. xxv. de duobus filijs: quorū vnus patri dicenti operare in vinea r[espo]ndit nolo: ⁊ postea abijt. alter autē r[espo]ndens ait eo ⁊ non iuit. et ideo nihil p[ro]hibet aliquos esse perfectos qui non sunt in statu p[er]fectionis ⁊ aliquos esse in statu perfectionis qui non sunt perfecti.

Cap[itu]l[u]m .lxxvi. Q[uod] prelatis maioribus ecclesie. s[cilicet] ep[iscop]is ⁊ religiosis p[ro]prie competat esse in statu perfectionis.

Capl'm LXXVI

Ex his que iam
dixim9 facile est videre tam p-
latos maiores eccl'ie scz epos
q religiosos in statu perfectio
nis esse. Cum em vt in precedenti. c. dictu est
ad statum perfectionis requirat obligatio p-
petua ad ea que sunt perfectionis cum aliqua
solenitate: cu vtruq hoc copetat tam epis q
religiosis: manifestum est illos in statu perfe
ctionis esse. De epis quidem patz. obligant q
dem se ad ea que sunt perfectionis cum pasto
rale officium assumunt: ad qd pertinet vt ani
mam sua ponat pastor p ouib9 suis: sicut dici
tur Joh. x. Quod exponens btus Greg. ita di
cit. Audistis fratres eruditione nostra et peri
culum nostru. Et postea subdit. Ostensa est no-
bis de contemptu mortis vita quaz sequamur:
panimu est exteriora nostra misericorditer pro
ouibus impendere: postremuz vero si necesse
fuerit etiam morte nostram p eisdem ouibus
ministrare. Quod vero ad hanc perfectione
se obligant epi colligit ex illo. apli. i. ad Thy.
vlti. Certa certamen bone fidei: apprehende
vitam eternaz in qua vocatus es et confessus
bonam cofessione coram multis testibus. s. in
tua ordinatione vt ibide dicit glo. Preterea
etiam adhibet quedam solenitas cosecratio-
nis cuz predicta pfessione: sm illud. ij. Thy. i.
Resuscites gratiam dei q est in te per imposi
tione manuu mearu: qd gl. exponit de gratia
epali. et btus Diony. dicit in. c. x. eccle. hierar.
q summus sacerdos. i. epus in sua ordinatioe
habet eloquiorum super caput sanctissima sup-
positione: vt significetur q ipse est participa
tiuus integre totius hierarchice virtutis: et
q ipse non solum sit illuminatiuus in oia que
ptinent ad sanctas locutiones et actioes sed
q etiam hoc alijs tradat. Ex quibus facile est
videre quibus prelatis: q scz solis maioribus
copetat esse in statu pfectionis quibus soluz
copetit obligatio ppetua ad ea que perfectio
nis sunt cu solenitate aliqua celebrata q non
competit alijs inferioribus prelatis: vtputa
pbris curatis atq archidyaconis. vnd tales
non videt in statu perfectiois esse. qd sctus
Tho. in. ij. ij. q. clxxxiiij. ar. vi. ita deducit. In
pbris et dyaconibus habetib9 curam aiarum
duo pnt cosiderari. s. ordo et cura. Ordo autez
ipse ordinatur ad quedam actu in diuinis of-
ficijs. ex hoc autem q aliqui suscipiunt sacru
ordinem accipiunt potestatez quosda sacros
actus perficiendi no tn obligant ex hoc ipso
ad ea que sunt perfectionis nisi quatenus a-
pud occidentalem ecclesiam in susceptione
sacri ordinis emitteret cotinetie votum quod
est vnu eorum que ad perfectione pertinet. Vn-
de patet q ex hoc q aliquis accipit ordine sa
cru no ponitur simpliciter in statu perfectio-
nis: quauis perfectio ad hoc reqratur q aliqs
digne hmoi actus exerceat. Similiter etiam
ex parte cure quam suscipiunt no ponutur in
statu perfectionis: licet constituant in aliquo
officio. no enim obligatur ex hoc ipso vinculo
perpetui voti ad hoc q curam aiarum retine-
ant sed possunt ea deserere vel transeudo ad
religione etiam absq licentia epi: vt habetur
in. c. duo. xi. q. ij. vel etiam cu licetia epi dimit
tendo parochiam vel archidyaconatu et acci-
piendo simplice prebenda sine cura qd pnt fa
cere: qd tn nullo modo liceret si essent in sta-
tu perfectionis. Nemo em mittens manu ad
aratru et respicies retro e apt9 regno dei: vt di
Luce. ix. Epi aut quia sunt in statu perfectois
no nisi auctoritate summi potificis ad quem
etiam pertinet in votis perpetuis dispensare
possunt epalem cura deserere et etia ex certis
causis. Vnde manifestu est q no oibus prela
tis sed solu maioribus copetit esse in statu p-
fectionis. Q vero hoc etia copetat religio-
sis patet: religiosi em voto se astringut ad hoc
q a rebus secularib9 se obstineant quibus lici
te vti poterant ad hoc q liberi9 deo vacet in
quo consistit perfectio vite psentis. Vn Dio-
ny. vij. ca. celestis hierarchie de religiosis lo-
ques dicit. Q religiosos alij quidez famulos
dei: alij quidem monachos nominat ex dei ser
uitio et famulatu. i. indiuisibili et singulari vi-
ta viuentes: ipsos indiuisibiliu sanctis conuolu
tionibus. i. contemplationibus ad deiformem
vnitatem et amabilem deo perfectionem etc.
Horum etia obligatio fit cum quadam solenni
tate professionis et benedictionis. vnde ibide
subdit beat9 Diony. Propter qd et pfectaz ip
sis donans gratiam sancta legislatio quadaz
ipos dignata est sanctificatiua inuocatoe. Pa
tet ergo q tam episcopi q religiosi professi in
statu pfectionis esse dicendi sunt. Vnde bea
tus Diony. in libro. v. ecclesiastice hierarchie:
attribuit episcopis perfectionem tanq perfe
ctoribus: et in. c. vi. eiusde: perfectione religio
sis quos monachos vocat siue deo famulates
tanq pfectis etc. Vbi considerandum q cum
teste beato Aug. super Gen. ad litteram: sem
per agens nobilius sit patiete: et causa suo ef-
fectu. et ex iam dictis beati Dionysij in gene-
re pfectionis epi se habent vt pfectores reli-
giosi vero vt pfecti: quorum vnu ptinet ad actio
ne: alteru vo ad passione. manifeste habemus
q potior et altior sit stat9 pfectionis in epis q

religiosis. Preterea hoc etiã ex eo ptz: q religiosus põt transire ad statũ epalez. Dicit̃ eñ in. c. i. xviij. q. i. q sacra ordinatio de monacho epm facit hoc autem nullo modo liceret nisi status epalis sit perfectior statu religiosorum qm nulli licet a maiori statu ad minorem trãsi re: hoc eñ esset retro aspicere.

Caplm. lxxvij. In quo ponunt̃ obiectiones contra ea que dicta sunt de perfectione pontificalis stat⁹ ꝛ religiosorum.

Capl'z LXXVII

a Ducrsus ea que dicta sunt in superiori ca. obijcitur multipliciter: maxime cõtra tria. Quorũ primuz est q prelati superiores: vtputa epi sint in statu perfectionis. Secunduz est: q soli epi prelati maiores sunt in perfectiõis statu: non autem minores scz pbri curati siue archidyaconi. Tertiuz est q status prelatorũ potior sit ac sublimior statu religiosorũ. Contra primũ arguitur primo sic. Ad statum perfectiõis videtur ptinere renunciatio diuitiarum: fm illud Math. xix. Si vis perfectus esse vade ꝛ vende oia que habes ꝛ da pauperibus ꝛ veni ꝛ sequere me. sed epi possident qm possidere possunt licite diuitias siue bona tpalia. Dicit̃ eñ in ca. epi. xij. q. i. Episcopi de rebus ꝓprijs vel acqsitis vel quicqd de ꝓprio habent heredibus suis si voluerint relinquãt. ergo videt̃ q status prelatorũ maiorũ scz eporũ nõ sit status perfectionis dicendus. Secundo sic: status prelationis non est appetendus: dicẽte btõ Aug. xix. de ciui. dei. Locus superior sine quo populus regi non põt ꝛ si administret̃ vt decet: tamen indecenter appetit̃. ergo sequit̃ q status prelationis non sit status perfectionis. cõsequẽtia videt̃ nota eo q laudabile esse videat̃ appetere statũ perfectionis. vnde laudabile est cõcupiscere statũ religionis. Contra secundũ arguit̃ primo sic. Sicut epi suscipiũt curã aiarum cum consecratione: ita etiã pbri curati ꝛ archidyaconi. de qb⁹ supra illud. Act. vi. Considerate fratres viros boni testimonij septem pleno spũ sctõ ꝛc. dicit glo. Bede. Hic discernebant apli per ecclãm cõstituti septẽ dyaconos q essent sublimioris gradus ꝛ quasi colũne ꝓxime circa aram. Preterea in cõsecratione tam epi q sacerdotis verba sunt cõuenientia. s. vt cõsecrent̃ ꝛ sanctificẽtur manus iste ꝛc. ergo videtur q pbri curati sunt in statu perfectionis. Secundo sic. Sicut epi obligantur ad hoc q animaz suam ponant ꝓ ouibus suis: ita ꝛ pbri curati ꝛ archidyaconi. sed hoc pertinet ad perfectionem charitatis: fm illud Joh. x. Nemo maiorem charitatẽ habet vt aiam suam ponat quis ꝓ amicis. ergo videtur q presbyteri curati et archidyaconi sunt in statu perfectionis. Tertio sic. Religiosi sunt in statu pfectiõis. ergo multo plus presbyteri curati ꝛ archidyaconi. antecedẽs est cõclusio precedentis capituli. cõsequẽtia vero nota videt̃ ex duobus. Primo qr nulli licet de statu maiori ad minorem trãsire. de statu autem monastico licet transire ad officiuz presbyteri curam habentis: vt ptz in ca. vos autem. xvi. q. i. Secundo ptz ex eo: q pbri curati ꝛ archidyaconi eo q habent curaz aiarũ similiores sunt epis qui in statu perfectionis esse dicuntur: q religiosi. Contra tertiũ principale arguit̃ primo sic. Perfectum principalius cõsistit in dilectione dei q ꝓximi: sed status religionis directe ordinatur ad dilectionez dei. vnde ex dei seruitio ꝛ famulatu nominãtur. vt dicit Diony. vi. eccle. hierar. status autem eporũ videtur ordinari ad dilectionez ꝓximi cuius. s. cure superintendũt vnde etiã noiantur. vt pz per Aug. xix. de ciui. dei. ergo videtur q status religiosorũ perfectior sit statu prelatorũ. Secundo sic. Status religiosorum ordinatur ad vitã contemplatiuã que potior est q vita actiua ad quã ordinatur status episcoporũ. ergo videt̃ q status religiosorum perfectior sit q status eporũ.

Argumentũ primũ contra primũ principale

Secundum

Argumẽtum primũ contra secundum principale

Secundum

Tertium

Argumentũ primuz contra tertium principale

Secundum

Capitulum. lxxviij. In quo rñdetur ad rões iam factas in precedenti capi.

Cap̃. LXXVIII

a D ista facile est respõdere attentis his duob⁹ que superius enucleauimus videlicet in quo vite spiritualis perfectio principaliter consistat: ꝛ quid in ratiõe status importetur. Ad rationes ergo in oppositum est dicendum.

Ad primum principalis

Ad primam respondetur: q abrenunciatio propriarum facultatum dupliciter considerari potest. Uno modo fm q est in actu: et sic negatur assumptum. dicimus enim q ad perfectionem vite spiritualis: non pertinet essentialiter actualis abrenunciatio diuitiarum: licet sit quoddaz perfectionis instrumẽtum. Unde ad abraham plures diuitias possidentem dñs dixisse legitur. Gene. xvij. Ambula corã me ꝛ esto perfectus. Et ideo nihil ꝓhibet statũ perfectionis esse sine abrenunciatione actuali ꝓpriorũ. Sic etiã dicendũ est de alijs exterioribus obseruantijs de qbus deus pfectionis documẽta tradens ait. Math. v. Si quis te pcusserit in dexterã maxillã prebe illi ꝛ alterã: ꝛ ei qui vult tecum in iudicio cõtendere ꝛ tunicam tuam tollere dimitte ei et

pallium 7c. que non semp actu perfecti cōple
re tenent alioqn deus ab hac pfectione defe
cisset qñ alapa in vna maxillarū suscepta non
prebuit alterā sed dixit. si male locutus sum p
hibe testimoniū de malo. Joh. xviij. Sic nec
Paulus q̇ cum percuteret maxillam non pre
buit sed ait. Percutiat te de⁹ paries dealba
te. Act. xiij. Non ergo de necessitate pfectōis
est vt hec opere cōpleant: sed intelligēda sūt
ƀm animi preparationē. vt Aug. dicit in li. de
sermone dñi in mōte. Alio ergo modo potest
ɔsiderari abrenunciatio diuitiarū ƀm pparā
tionē animi: vt scz homo sit parat⁹ si opus fue
rit oīa dimittere vel distribuere vel alia face
re que dicta sunt: quotienscūqz fuerit opus: 7
hoc pertinet directe ad pfectionez. Vñ Aug.
dicit in lib. lxxxiij. q. 7 habet in. c. qd̄ dicit. di.
xli. vbi sic dic̄ Aug. q̄ de⁹ dic̄ in euāgelio. Ju
stificata est sapientia ab oībus filijs suis. ostē
dit dñs filios sapientie intelligere non in ab
stinendo nec in mādūcando esse iusticiā: sed
in equanimitate tolerādi inopiā. Vñ 7 apl's
ait. Scio abundare 7 penuriaz pati. Ad hoc
autem maxime tenent epi vt omia sua pamo
re dei 7 salute sui gregis contēnant cuz opus
fuerit vel pauperibus sui gregis largiendo vl'
rapinaz bonoꝝ suoꝝ cum gaudio sustinendo.

Ad secundum Ad secundam rōnem respondet negando
consequentiam: 7 ratio est: qz in statu epalis
dignitatis intelligitur quedam sublimitas
gradus: qz epus super alios constituit: ƀm il
lud. Math. xxv. Fidelis seru⁹ 7 prudens quē
constituit dñs super familiaz suam. Hanc au
tem celsitudinē concupiscere non est licitum
cum videat presumptuosum. Vñ dñs. Mat.
xx. redarguit discipulos pmatū querētes di.
Scitis qz principes gentium dñantur eoꝝ.
vbi Criso. dicit. Ostendit per hoc q̄ gentile
est pmatus cupere: 7 sic gentiū comparatio
ne eoꝝ animū estuantem conuertit. Et ad p
bationem consequentie rñdetur: negando q̄
laudabile sit appetere oēm statum perfectio
nis. Ad id autē qd̄ inducebatur de statu reli
gionis 7 de statu episcopali ppter duo: vt in
quit sctūs Tho. secūda secūde. q. clxxxv. Pri
mo quidem: qz ad statum epalem preexigitur
vite perfectio: vt pz per hoc q̄ deus a petro
exquisiuit si plus eum ceteris diligeret anteq̄
ei cōmitteret pastorale officium. Sed ad sta
tum religionis nō preexigit perfectio sed via
in perfectionē. Unde 7 dns. Math. xix. non
dixit. Si es pfectus vade 7 vende oīa que ha
bes: sed si vis esse perfectus. 7 hmōi differētie
rō est: qz ƀm Diony perfectio pertinet actiue
ad episcopum sicut ad perfectorem: ad mona
chum autem passiue sicut ad perfectum. req
ritur autē q̄ sit perfect⁹ aliquis ad hoc q̄ pos
sit alios ad perfectionē adducere qd̄ non pre
exigitur in eo qui debet ad perfectionem ad
duci. Est autem presumptuosum q̄ aliquis p
fectum se reputet non autem q̄ ad perfectio
nem tendat. Secundo non est eadē rō de sta
tu religionis 7 epalis dignitatis: qz ille q̇ sta
tū religionis assumit subijcit se alijs ad spūa
lia capiēda qd̄ cuilicet licet: sed ille qui ad sta
tum epalez transit sublimatur ad hoc q̄ alijs
puideat 7 hoc nō licet appetere. Unde Cry.
super Math. dicit. Pimatū ecclesie concu
piscere nec iustum est nec vtile. Ad rōnes ve Ad primum secū di principalis
ro factas contra secunduz principale: in quo
dictum est q̄ loquendo pprie de statu vt in p̄
sentiarum loquimur. 7 supra diffinitus est: pſ
byteri curati in eo nō essent. rñdetur pmo ad
primam negando assumptum p vtraqz parte
dicimus enī pmo q̄ presbyteri curati non sus
cipiunt curam aiarum sicut episcopi: qm epi
principaliter habēt curam oium sue diocesis
vt habet in. c. quecūqz. x. q. i. vbi fratres in cō
cilio antiocheno ita dicunt. Quecūqz res ec
clesiastice sunt cōuenit cum omni diligentia 7
fide gubernari 7 dispensari cum iudicio 7 po
testate epi cui totius plebis aie videntur esse
cōmisse. presbyteri aūt curati 7 archidiaconi
habent aliquas subministrationes sub epis.
Unde super illud. i. Corinth. xij. Alij opitula
tiones alij gubernationes: dicit glo. Opitu
latōnes. i. eos qui maioribus ferunt opem: vt
titus apostolo: vl' archidyaconi epis. Guber
nationes autem scz minoꝝ personaruz prela
tiones vt pbri sunt: qui plebi documēto sunt.
7 Diony. dicit. v. ca. eccle. hierar. Et sicut vni
uersaz hierarchiā videmus in iesum termina
tam: ita vnāquāqz in ppriam diuinū summū
sacerdotē. i. epm. Et in. c. cūctis. xvi. q. i. dicit
papa Clemens oībus pbr̄is 7 dyaconibus at
tendendū est vt nihil absqz pprij epi licentia
agant. Unde si qs recte cōsideret inqt sanct⁹
Tho. hoc modo in regimine eccl'ie cōparant
archidyaconi 7 plebani ad epm sicut in regi
mine tpali prepositi 7 balliui ad regē. Secun
da etiaz pars antecedentis prefate rōnis est
falsa in qua dicit: q̄ pbr̄i curam aiarū suscipi
ant cum consecratione sicut epi qd̄ falsum ē.
Unde sicut in mundanis ptātib⁹ solus rex so
lam benedictionē accipit: alij vero per simpli
cē cōmissionē instituūtur officiales: ita etiam
in eccl'ia cura epalis cū solēnitate cōsecratio
nis cōmittit: cura aūt archidyaconat⁹ vl' ple
banatus cū simplici impositione cōfert. Qd̄
vero dicitur q̄ in ɔsecratione epi 7 pbr̄i eadē

verba sunt &c. nō est ad ꝓpositum: nō enī nūc agimus de sacerdote inq̄tum sacerdos est. sic enī in statu ponit̃ per solēnem ꝯsecrationē vt dicit sanctus Tho. in li. de ꝑfectione vite spiritualis. Nō quidē in statu perfectionis actiue vel passiue ſ; in statu illuminatiue ſm Dion. sed q̄n curam accipit tunc ei nulla solēnis benedictio exhibet̃. vnde tunc nullum statū suscipit ſ; fit ei quedā officij cōmissio: & ita pſ̄byter curat⁹ licet in susceptione ordinis ꝯsecrat̃ nō tñ in susceptione cure. ep̄us aūt ad ipsam curā pastoralē ꝯsecrat̃ ꝓpter perpetuam obligationē qua se ad pastoralē curā obligat sicut ex predictis patet.

Ad secundum. Ad secundā r̄ndet̃ negando añs: q̄m sicut plebani & archidyaconi nō habēt principaliter curam sed administrationē quandam ſm q̄ eis ab ep̄o cōmittit̃ ita etiā ad eos nō ptinet principaliter pastorale officiū nec obligatio ponēdi aīam ꝓ ouibus sed inq̄tum pticipant de cura. vnde magis bn̄ dicit sanct⁹ Tho. quoddā officium ad ꝑfectionē ptinens q̄ obtineāt ꝑfectionis statum.

Ad tertium. Ad tertiam rōem respōdet̃ negando ꝯñam. & ad ꝓbationē primā que sumit̃ ex trāsitu monachali ad officiū pres̄byteri curā habētis r̄ñ: q̄ nihil facit ad ꝓpositum: q̄m monachus nō transit ad curā secularē statu religionis dimisso sed retento. h̃ enī in. ca. de monachis. xvi. q. i. vbi Innocenti⁹ papa de monachis qui diu morātur in monasterijs inq̄t: q̄ si postea ad clericatus ordinē peruenerint statuimus nō debere eos a priori ꝓposito discedere: sed pbr̄i curati vel archidyaconi q̄n religionem ingrediūtur curam deponunt vt adipiscant̃ perfectionis statum. vnde ex hoc excellentia religionis ostendit̃. Ad probationē secūdam cum dicitur: q̄ pres̄byteri curati similiores sunt &c. respōdetur: q̄ curati & archidyaconi sunt similiores ep̄is q̄ religiosi quantum ad aliq̄d. s. quantū ad curam aīarum quā secundario habēt: sed quantū ad perpetuam obligationem que requiritur ad statū ꝑfectionis filiores sunt ep̄is religiosi vt ex dictis p;.

Ad primū tertij principalis. Jam restat respondere ad rationes factas cōtra tertiū punctū principale in quo dictum fuit q̄ status prelatoꝝ sublimior ac perfectior esset statu religiosorum. Ad primā rationē respōdetur q̄ ratio nō procedit: q: perfectio dilectionis proximi ex perfectione dilectionis diuine deriuatur: que q̄dem tm̄ in cordib⁹ aliquorum preualet vt solum nō deo frui vellent & seruire: sed etiam ꝓximis propter deū. vnde hoc ipsum quod ep̄i intendunt his que pertinent ad proximoꝝ dilectionem prouenit ex abundantia dilectionis diuine. vnde dn̄s primo a Petro quesiuit an eum diligeret: et postea gregis curam commisit. Et Gregori⁹ dicit in pastoral̃. Si dilectionis testimoniū est cura pastoris quisq̄ virtutib⁹ pollens gregem dei renuit pascere: pastorem summū conuincitur non amare: hoc autē est maioris dilectionis signum: vt homo propter amicum etiam alij seruiat q̄ si etiam soli amico vellet seruire.

Ad secundā. Ad secundam respōdetur: q̄ non videtur facere ad ꝓpositum: quia episcopus cū mediator inter deū & homines constituatur oportet ipsum & in actione precellere inquantum minister hominū constituitur: & etiā in contemplatione precipuū esse vt ex deo hauriat quod hominibus tradat. Unde Greg. dicit in pastoral̃. Sit presul actione precipuus pre cunctis cōtemplatione suspensus rector interiorum curarū: in exteriorum ꝓuidentia interioꝝ sollicitudinē non relinquens. Sed etsi detrimentum aliquod in dulcedine contemplationis patiuntur ꝓpter exteriorem occupationem qua ꝓximis seruiunt hoc ipsum perfectionem dilectionis diuine attestatur. magis enim amare aliquem conuincitur qui ꝓpter eius amorē iucunditate presentie eius ad tēpus carere desiderat in eius seruitio occupatus: q̄ si eius presentia semper frui vellet. Unde apostolus ad Roma. viij. Postq̄ dixerat q̄ nec mors nec vita separabit nos a charitate christi. postmodum subiungit. Optabam ego anathema esse deo ꝓ fratrib⁹ meis. quod exponens Chrysosto. libro de compunctione cordis ita inquit. Ita totam eius mentē deuinxit amor christi vt in hoc quod ei pre ceteris omnibus amabilius erat esse cū christo sursum: idipsum quia placeret christo contemneret.

Capitulum. lxxx. In quo ponuntur rationes q̄ inter episcopum & pres̄byterū ſm rē distinctio sit semp q̄ fuerit ab institutione eorum. Cap. LXXX.

Si quis recte pōderet ea que superius diximus explicantes qui in statu perfectionis dicendi essent & qui nō: facile intelliget q̄ realis differentia sit inter episcopum & pres̄byterum. Sane cum ostenderimus ep̄os in statu perfectionis esse pres̄byteros aūt etiā curatos non: cōsequenter ꝓbamu⁹ differentiā ſm rē esse inter ep̄m & pſ̄byterū. Quod autē hm̄oi differentia ſm rem etiam semper fuerit ab institutione harū dignitatū facile nobis est ꝓbare. Nam q̄ circa tpa Hieron̄. & Augustini distinctio ista fuerit p; beati Aug. testimonio q̄ in ep̄la ad Hiero. et habet̃ in. c. quanq̄. ij. q. vij. sic dic̄. Quanq̄

ꝫm honoris vocabula q̄ iam ecclesie vsus ob-
tinuit ep̄atus pb̄ro maior sit tñ in multis Au-
gu. Hiero. minor est. Secūdo ꝙ talis dr̄ia fu-
erit tp̄e apl'oꝝ seu p̄mitiue ecclesie p̄z ex eo
ꝙ Dio. qui illoꝝ tp̄e fuit scribēs librū ecclesia-
bierar. in. v. c. eiusdē libri ponit tres ordines. s.
ep̄oꝝ: pb̄roꝝ: ⁊ dyaconoꝝ: dicens ordinē dya-
conoꝝ esse purgatiuū: ordinem sacerdotū illu-
minatiuū: ordinē vero ep̄oꝝ perfectiuū. Qui-
bus trib' ordinib' vt ipse dicit in. c. vi. sequē-
ti: tres ordines rn̄dent. naꝫ ordini dyaconoꝝ
subijcit᷑ ordo imundoꝝ qui purgatione indi-
gent. ordini pb̄roꝝ subijcitur ordo illuminan-
doꝝ. s. sacer popul' qui a pb̄ris illuminat᷑ per
sacroꝝ susceptōem: ordini vero ep̄oꝝ subijcit᷑
ordo ꝑfectoꝝ. s. monachoꝝ qui per eoꝝ tradi-
tiones edocentur ad ꝑfectissimā ꝑfectionem.
Tertio ista dr̄ia ꝙ nō humana inuētione sed
diuina dispositione a xp̄o instituta fuerit ap-
paret ex eo qđ Mat. x. habet᷑ vbi dr̄. Designa
uit dn̄s ⁊c̄. vbi glo. dicit. Sicut in apl'is est for
ma ep̄oꝝ sic in. lxxij. discipulis forma est sacer
dotū secundi ordinis. vbi exp̄sse habet᷑ ꝙ dr̄ia
inter ep̄os ⁊ secūdi ordinis sacerdotes institu
ta fuerit a xp̄o. Quarto prefata dr̄ia ostēdit᷑
ex eo: ꝙ figurata legit᷑ in antiquo testamento
ꝑut beat' Isid. ponit: ⁊ habet᷑ in. c. cleros. di.
xxi. vbi dr̄: ꝙ summi sacerdotes ⁊ minores sūt
a deo instituti ꝑ Moysen qui ex precepto dn̄i
Aaron in summū sacerdoteꝫ pontificē: filios
vero ei' inunxit in minores sacerdotes. Et sic
patet ꝙ ꝫm rem ab exordio institutionis hoꝝ
ordinū in ecclesia semꝑ fuerit dr̄ia ꝫm rem in
ter ep̄m ⁊ pb̄rm. Hinc beat' Aug. in li. de he-
resi: inter dogmata heretica enumerat dicere
pb̄ros nō differre ab ep̄is dicens: ꝙ arriani di
cebant pb̄rm ab ep̄o nulla differentia debere
discerni vt dicit sctūs Tho. in. ij. ij. q. clxxxiiij.
ar. vi. Nec obuiat predictis qđ Hiero. ait suꝑ
ep̄l'am ad Thy. dicens. Olim idem pb̄r q̄ ep̄s
Et postea subdit. Sicut ergo pb̄ri sciunt se ec
clesie ꝯsuetudine ei qui sibi prepositꝰ fuerit eē
subiectos: ita ep̄i nouerint se magis consuetu
dine q̄ dispēsationis dn̄ice veritate pb̄ris esse
maiores. Pro quo notandū ꝙ de ep̄o ⁊ pb̄ro
dupliciter loqui possum'. Uno modo quantū
ad nomen: ⁊ sic olim nō distinguebātur ep̄i et
pb̄ri. Nam ep̄i dicūtur esse qui superintendūt
vt dicit Aug. xix. de ciui. dei. pb̄ri aūt grece di
cūtur quasi seniores. Unde ⁊ Apl's cōiter vti
tur noīe presbyteroꝝ quantū ad vtrosq;: cum
dicit. i. ad Thy. v. Qui bene presunt p̄sbyteri
duplici honore digni habeantur. Et similiter
et nomine episcopoꝝ: vnde dicit Act. xx. At-
tendite vobis et vniuerso gregi in quos vos
spūssanctus posuit episcopos regere eccl'iam
dei. Secūdo considerat᷑ quantū ad rem: ⁊ sic
vt supra multis rōnibus iam ostēdimus: sem-
per inter eos fuit distinctio. Unde Isid. dicit
⁊ habetur di. xxi. in. c. cleros. ꝙ presbyteri mi-
nores licet sint sacerdotes: tamen pontifica-
tus apicem non habent: quia nec chrismate
frontem signant nec spm̄ paraclytū dant qđ
solum deberi episcopis lectio actuuꝫ demon-
strat. Unde ⁊ apud veteres licet fuerit cōue
nientia in nomine ⁊ vsus vocabuloꝝ ꝓmi-
scuus (Alia etiam pōt esse ratio: q: non soluꝫ
erant ꝓmiscua vocabula: sed etiā in vna per-
sona erat episcopatus ⁊ presbyteratꝰ: q: ep̄i
exercebant etiā officiuꝫ simplex presbyterale
ꝓpter paucitatē tam pastoꝝ q̄ gregis) diffe
rentia tñ fuit in re. fuit aūt postmodū necessa
rium ad vitandū scismatis errorē qui ex indif
ferentia nominū oriebatur vt etiam nomina
distinguerent᷑: vt scꝫ soli maiores p̄sbyteri epi-
scopi dicerentur: minores vero solum presby-
teri: vt inquit sanctus Tho.

Caplm̄. lxx. Qꝫ dn̄i cardinales sancte romane ec
clesie sint in statu perfectionis.

Ane si quis ea que supra de statu perfectiōis
cōmemorauim' recte conside-
ret: videlicet ꝙ obligatio per-
petua ad ea que perfectionis sunt cuꝫ aliqua
solēnitate hoīem in statu perfectionis cōsti-
tuat: ꝓculdubio manifeste videbit dominos
cardinales in regimine ⁊ gubernatione vni-
uersalis ecclesie christi vicario summo ponti
fici assistentes in statu perfectionis esse cen-
sendos. Obligant eñ se ex dilectiōe dei per-
petuo fidem catholicam ac religioneꝫ christi
anam vsq; ad sanguinis effusionem inclusiue
cuꝫ eoꝝ ⁊ totius ecclesie principe xp̄i vicario
summo pōtifice totis viribus fideliter defen
suros: in cuius rei euidens testimoniū capel-
lo rubeo quasi professionis sue habitu seu si-
gnaculo prestitis certis iuramentis ipso sum
mo pōtifici maxime de fideli assistentia in re-
gimine vniuersalis ecclesie ab ipso xp̄i vica-
rio publice ⁊ solēniter insigniunt᷑. Dicendi er
go sunt dn̄i cardinales in statu perfectionis
esse: ⁊ tanto sublimi' pre ceteris prelatis q̄tū
bonū vniuersalis eccl'ie ad cui' regimen ⁊ or
dinationē assumunt᷑ ⁊ ꝓ cuius tuitione expo
nere aīas suas se obligant ꝑfectius: ⁊ ꝑ conse
quēs diuinius est bono particulariū plebiuꝫ
quarū regimini intēdere alij p̄lati obligant᷑.
Un̄ de dn̄is cardinalib' cōuenientissime acci-
pi pōt qđ p̄uidit illa vetus Anna Samuelis

in [illegible] qđ cōposuit occasiōe recepte ꝓlis .i. Regū. ij. cum inquit. Domini eñ sunt cardines terre ⁊ posuit super eos orbem. In quib⁹ verbis status dñoꝝ cardinaliū tripliciter describitur. Primo quantū ad nobilitatē institutionis: ibi cum dicit: dñi eñ sunt. Secundo quo ad dignitatem officij: ibi cum dicit: cardines terre appellant. Tertio quo ad vniuersalitatē auctoritatis: ibi cū dicit: ⁊ posuit super eos orbem. Describit nāq3 in primis institutionis stat⁹ dominoꝝ cardinalium nobilitas cum dicit: dñi sunt. s. per institutionē. Est eñ cardinaliū status a xpo solo originaliter ⁊ primordialiter institutus. Pro cuius declaratione est in primis repetendū qđ superius annotauimus. s. q xps sponsam suam videlicet ecclesiam varijs statibus officijs ⁊ gradib⁹ tanq̄ splendentibus monilibus decorauit ⁊ miro ordine distinxit: iuxta illud apli ad Ephe. i. Unicuiq3 aūt nostrū data est gratia. scdm mēsuram donationis xpi ꝓpter quod ascendēs in altum dedit dona hominib⁹: ⁊ ipse dedit quosdam aplos: alios ꝓphetas: alios euāgelistas alios aūt pastores ⁊ doctores ad cōsummationem sanctoꝝ in opus ministerij edificationis corporis xpi. Ex quo apostolico documēto aperte colligit q varietas hec statuum officioꝝ et graduum quibus hierarchice distincta est ecclesia nō ab humana dispositione principaliter: sed ab ipso xpo ecclesie capite fundatore atq3 ordinatore ortum habet: ⁊ per ꝯñs q dñorum cardinalium status post statum papalem ad ordinem hierarchicū ecclesie ex īstitutione diuina pertineat: cum ipsi q̄ntum ad hūc statū statui apostolico imediate succedāt. Pro quo considerandū iuxta quorūdam sapientum doctrinā q de apostolis triplex cōsideratio haberi potest. Prima quidē: vt xpo ante ei⁹ ascēsionem principaliter astiterūt q̄bus ait. Uos estis qui permansistis mecū in temptationibus meis ⁊ ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum v3 ecclesie militantis: vt sedeatis sup thronos iudicantes. xij. tribus israel. Luc. xxij. Secunda ꝯsideratio apostoloꝝ est: put ante eoꝝ diuisionē abinuicē: et separationē a Petri p̄sentia Petro tanq̄ xpi vices gerenti in administratione papalis officij assistebant. Tertia cōsideratio aploꝝ est: qñ ad xpi preceptū quo dictū est illis. Euntes in mundū vniuersū predicate euangeliū oī creature. a Petro separati eiusq3 auctoritate suffulti p mundū dispersi sunt ad predicandū singulas ꝓuincias in sortem predicatōis accipientes. Quantū ad primā consideratione ⁊ scđam aploꝝ: stat⁹ dñoꝝ cardinalium

Apostolorum triplex consideratio

representat aploꝝ statum in hoc q assistunt Romano pontifici q̄ xpi vicarius ⁊ petri successor est: tanq̄ principales assessores cōsiliarij atq3 cooperatores: ⁊ in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt iuxta verba Bonifacij pape octaui in ca. fundamenta. li. vi. Quantū vero ad secundā cōsiderationem aploꝝ de quibus mystice intelligi pōt illud. Apoca. iiij. Sedes posita ē. s. aplica: in celo. i. in ecclia militāte: ⁊ supra sedē sedens. i. romanus ponti. ⁊ in circuitu eius sedilia. xxiiij. ⁊ super thronos. xxiiij. seniores. i. cardinales: sedētes amicti stolis albis ⁊ in capitibus eoꝝ oēs corone auree. Ubi dñi cardinales nō tm̄ describūtur ab officij dignitate quia dicūtur in circuitu aplici throni sedere: vtpote eius consiliarij ⁊ coadiutores supremi pontificat⁹: sed etiam describit quid in illis eoꝝ dignitas requirat. debent eñ cardinales habere discretionis maturitatem in hoc q vocantur seniores. Secundo animi tranquillitatē in hoc q describant sedentes. Tertio vite puritatem in hoc q designant amicti stolis albis. Quarto sapientie claritatē cum dicūtur habere coronas aureas. Quantū vero ad tertiā consideratione aploꝝ epi succedunt aplis statum ipsoꝝ representātes: quoꝝ quilibet preest alicui ciuitati vel ꝓuincie: vt beat⁹ Anacletus inquit in. c. in nouo testamēto. di. xxi. ⁊ beat⁹ Urbanus papa in. c. quoꝝ vices. di. lxviij. qđ etiā notasse videt. Aplis vbi. s. vbi distiguēs status ecclie cōdistinxisse videt statū pastoralē a statu aplico: cū ait. Dedit quosdā aplos. sequit ⁊ quosdā pastores. Ex q̄bus recte elici possunt aliqua correlaria. Primum est: q apli prius fuerūt cardinales q̄ epi: siue q prius exercuerūt cardinalatus officiū q̄ epale. Prꝫ hoc: qm̄ apli prius fuerūt in statu aplico per xpm instituti q̄ in pastorali: q3 ante passionē oēs fuerunt apli: sed post passionem institut⁹ est petrus a xpo oim pastor: cum dictū est sibi Pasce oues meas. Joh. vlti. ⁊ tunc status pastoralis ordinatus est in nouo testamento cū aplicus status ante fuisset. Secundū correlariū: q apli prius fuerūt cardinales orbis q̄ vrbis. Nam sicut Petrus prius fuit papa orbis. i. vniuersalis ecclie anteq̄ epus ecclie romane per singularē administrationē: sic ⁊ apostoli prius fuerunt cardinales q̄ aliq̄s fieret cardinalis romane vrb. In signū huius distinctiōis in inuestitura papat⁹ dr pape. Inuestio te de papatu romano vt presis vrbi ⁊ orbi. In vtraq3 vero ra3 vrbis q̄ orbis ꝯsiderātia assistūt pape cardinales tanq̄ spāles eius coadiutores: ꝓpter qđ tanq̄ senatores cōsules

Correlarium primum

Secundum

atq patritij vrbis esse censent: vt in ca. Con-
stantin⁹.xcvi.di. Tertiū correlariū est φ pa- *Tertium*
pa etiā cōueniēt se inter cardinales cōnume
rat. vt inquit Archidya. in ca. Sacrosancta.
di.xxij. Et hac rōne stat⁹ apostolic⁹ in quo car
dinales sunt distinguit a pastorali statu: licet
eñ oēs apl'i fuerint pastores: nihilomin⁹ tamē
vt dictum est prius fuerūt in apostolico statu.
Vñ summ⁹ pōtifex nō modo dr̄ epūs vniuersa-
lis ecclie sed etiā apostolic⁹ noiat. Petrus er
go ⁊ sui successores vtrūq retinēt statū.s. apo
stolicū ⁊ pastorale: cardinales vero vt sic apo
Quartum stolicū dūtaxat. Quartū correlariū est: φ in
ordine hierarchico sicut cetui aploꝝ succedit
ordo epoꝝ inq̄tū fuerūt epi: ita illi succedit sa
cer senat⁹ cardinaliū quātū ad illū statū quo
apl'i assistebāt petro anteq p orbē diuiderent
vt dictū ē. Et hoc dictū sit de status dñoꝝ car
dinaliū institutione q̄ notabat in p̄mo verbo
Cardinalatus de [illegible] beate anne cū dicebat. dñi sunt. Secūdo de
scribit stat⁹ cardinaliū quo ad dignitatē offi-
cij cum dr̄. Cardines terre. Nominant aūt sic
multiplici rōne. Prio q̄dē dicunt cardinales
q2 ecclie romane tm̄ seruiūt: que vt inq̄t Ana-
cletus in ca. Sacrosancta. di.xxij. caput ⁊ car
do est oium ecclesiarū. Secūdo q2 sicut cardi
ne ostiū regit. vñ dr̄ Prouer.xxvi. Ostiū verti
tur in cardine: ita dñoꝝ cardinalium cōsilio ⁊
assensu summ⁹ pōtifex regit disponit atq gu-
bernat vniuersalē ecclīam. Tertio dicunt car
dinales.i. p̄ncipales. vij.q.i. pastoralis. ⁊ xxi.
q.i. relatio. glo.i. Ipsi eī sūt p̄ncipales i eccle-
sia quoꝝ p̄silio ⁊ regimine tota ecclia vniuer-
Cardinalium au[illegible] saliter disponit ⁊ gubernat. Tertio describi
tur status cardinaliū quo ad vniuersalitatem
auctoritat cū subdit. Et posuit sup eos orbē.
Auctoritas nempe dñoꝝ cardinaliū nō respi-
cit tm̄ diocesim vnā aut p̄uinciā sed vniuersū
orbem. iuxta verbū bti Grego. in ca. Decreto.
ij.q.vi. Alij aūt prelati assumpti sunt in parte
sollicitudinis: isti vero in adiutoriū guberna-
tionis toti⁹ orbis. Vñ de illis cōuenientissime
accipiēdū venit id qd̄ p̄pha egregius dauid
ecclie scrē loquēs inq̄t ps.xliiij. Pro fratrib⁹
tuis.i. apl'is: nati sūt tibi filij.i. cardinales: cō-
stitues eos p̄ncipes sup oēm terrā. Tunc pla-
ne cōstituunt p̄ncipes sup oēm terrā cū a sum
mo pōtifice xp̄i vicario assumunt ad assisten-
dum sibi ⁊ cooperādū in regimine toti⁹ reipu
blice xp̄iane. Quocirca deuot⁹ Berñ. li. de cō
sideratione: de cardinalib⁹ loquēs pape euge
nio.iij. ita dic. Hi quoq q̄ tibi p̄tinuo assistūt
seniores pp̄li orbis iudices ⁊c. Magnū certe
amplitudinis dignitatis dñoꝝ cardinaliū ex
huius sancti viri verbis testimoniū colligit.
Ex quibus apertissime conuincit error detra-
hentium statui dñoꝝ cardinaliū dicētiū illos
tanq̄ accidentalia mēbra esse in ecclesia ⁊ q̄si
hospites ⁊ aduenas nulla auctate prestātes.

Capitulū.lxxxi. in quo ponunt rationes p̄pter quas status dñoꝝ cardinalium sancte romane ecclie honore preferendi sunt ceteris ecclesie prelatis.

Ex his que iam *Cap. LXX*
exposuim⁹ de perfectionis sta-
tu ⁊ dignitatis sublimitate do
minoꝝ cardinalium sancte ro-
mane ecclie clara luce cognoscere poterimus
ipoꝝ cardinaliū statū merito honore preferen
dum fore cūctis post papalē ecclesiasticis di-
gnitatibus ⁊ statibus. Primo quidē ex eo φ
vt in p̄cedēti.c. explicauim⁹: dignitas aposto
lica in qua sacer dñoꝝ cardinaliū senat⁹ sacro
apostoloꝝ collegio succedit prior ē ceteris ec-
clesiasticis dignitatibus institutione ⁊ origi-
ne. cuius autē prior est institutio alios merito
p̄ire debz honore iuꝫ.c.i. de ma. ⁊ obe. Preter
ea secundo hoc ex illo apertissime ostendit: φ
prefati dñi cardinales curam regiminis ⁊ gu-
bernationis sollicitudinē pre ceteris ecclesie
prelatis habeant ampliorē: cū eī sint vocati
in adiutoriū summi pontificatus ad totius ec
clesie curā omniūq ecclesiarū sollicitudinem
assumpti dicunt. iuxta ca. Bone. extra de po-
stula. prelatoꝝ. Ceteri vero ecclie prelati cuius-
cunq eminētie existant cū nō in plenitudine
potestatis sed in partē sollicitudinis sint vo-
cati: vt in ca. Decreto. ij.q.vi. ⁊ in. ca. Qui se
scit: ecclie nō vniuersali sed particularib⁹ q̄b⁹
deputati sunt preesse dicunt: clarissimū est vt
is ceteris preferēdus veniat honore qui maio
rem ceteris curā atq sollicitudinē regiminis
habz. Hac rōne synodus antiochena vt in.c.
Per singulas prouincias. ix.q.iij. archiepōs
epīs honore preferēdos instituit. Amplius
tertio h' colligit ex eo φ vt habet in ca. Cōstā
tinus. di.xcvi. Dñis cardinalib⁹ cōcessum est
illud culmen singularis potētie ⁊ precexcellen
tie cui⁹ gloria amplissim⁹ senatus videt ador
nari: cū aut senatoris aut patritiatus dignita
te nulla maior post imperiū habeat. vt. C. de
consul. mu. lib. xij. Nulli mirū aut molestū esse
debet si dñi cardinales ecclie romane oīb⁹
alijs post summū pōtificē cui iure diuino oēs
caput inclinant preferantur honore. Quar-
to idem colligit ex eo φ vt diximus dñi cardi-
nales sancte romane ecclesie pro earū aucto-
ritatis amplitudine iudices orbis esse dicunt
ipsi quippe omes fideles tam inferiores q̄ su-
periores epōs etiā archiepōs ⁊ patriarchas
assistentes pape coniudicant. Notum aūt est

maioris dignitatis esse qui iudicat ꝙ qui iudicantur: vt in ca. inferior. di. xxi. Quinto hoc magisteriū fit ex eo: ꝙ cardinales pars corporis pape esse dicūtur. Unde cum ad ꝓuincias regendas mittūtur mitti de latere pape censent: vt in ca. decreto. ij. q. vi. beat⁹ Greg. dicit ⁊ beatus Bern. de eis ad Eugeniū loquēs libro de ꝯsideratione: illos vocat collaterales pape ⁊ eius coadiutores. Nulli aūt dubiū est ꝙ hi qui vna persona censentur cū summo pōtifice omnib⁹ alijs ecclesie prelatis honore merito veniant preferēdi. Hec tm̄ dixisse sufficiat vt ostendamus ꝙ rationabiliter dn̄i cardinales post romanū pontificē cunctis alijs ecclesie prelatis honore preferātur.

Capitulū. lxxxij. In quo ponūtur obiectiones cōtra statum dn̄orum cardinalium.

Cap. LXXXII

Quemadmodū fuere aliqui apostolici ꝓncipatus inimici qui illum nō a xp̄o sed ab hominib⁹ institutū esse contra xp̄i euangeliū assererent: ita etiā nō defuerūt qui statū dn̄orum cardinaliū tam quo ad ei⁹ istitutionē ꝙ ad ei⁹ dignitatem impugnare ausi sunt. Sunt enī quidam qui illum nō a xp̄o sed humana inuentione asserunt introductum: negantes in ecclesia illum tante fore dignitatis vt inter ꝓncipalia ecclesie mēbra veniat in ecclesiastica hierarchia cōnumerand⁹ qd̄ sequētibus rationibus fundare nituntur.

Argumētū ꝓmū. Primo sic. De statu cardinalium nulla mētio fit in scriptura sacra noui testamenti: ergo videtur ꝙ nō sit annumerandus inter alios perfectionis status in nouo testamento a xp̄o institutos. ꝯña videt̄ optima ⁊ añs patet discurrēti per singulos diuinos libros noui testamēti.

Secūdum. Secūdo sic. Nihil videt̄ institutū a xp̄o cuius nomen nec tpe xp̄i nec aploꝝ legit̄ fuisse: sed nomen cardinalat⁹ nec xp̄i tpe nec aplōrū legit̄ fuisse vt ptz. ergo status noīe cardinalatus designat⁹ nō pōt dici a xp̄o institut⁹.

Tertium. Tertio sic. Omniū ministroꝝ ecclesie institutio est in veteri testamēto figurata ⁊ incboata ⁊ in nouo pleni⁹ ꝯsummata vt habet̄ in ca. decretis. di. xxi. sed status cardinaliū nec prefiguratus nec incboatus legit̄ in veteri testamento: ergo sequitur id qd̄ prius.

Quartum. Quarto sic. Stat⁹ cardinaliū nobis videt̄ institut⁹ a beato Pontiano papa q̄ fuit anno dn̄i. ccxxi. vt hystorie quedā referūt: ergo seqtur ꝙ nō a xp̄o fuit cōstitut⁹.

Quintum. Quinto sic. Post dispersionē aploꝝ nō legimus ꝙ btūs Petr⁹ habuerit aliquos cardinales assistentes sibi in regimine vl'is ecclesie: ergo videtur ꝙ status cardinalium nec a xp̄o nec a beato petro fuerit institutus. consequētia ptz.

Sextum. Sexto sic. cardinalibus ex institutiōe eorum nō videt̄ alia dignitas aut prerogatiua attribuenda ꝙ explicat̄ in institutione eoꝝ. sed de beato marcello qui fuit circa ãnos dn̄i. ccciiij. legitur: ꝙ cōstituit in vrbe romana. xxv. cardinalatus siue titulos cardinaliū quasi dioceses propter baptisma ⁊ ꝓpter cimiteria ad sepeliendū martyres ⁊ ꝓpter penitētes ⁊ ꝓpter cōuersos ex gentilib⁹: sed ista officia nō transcendunt statū coēm presbyteroꝝ. ergo non videt̄ ꝙ status cardinaliū debeat poni ita sublimis sicut dictū est.

Septimum. Septimo sic. dignitas episcopalis ē suprema in ecclia. Unde btūs Dionysius ordinē episcopoꝝ dicit supremū in ecclesia ⁊ epi dicunt̄ summi sacerdotes ⁊ pōtifices maximi. vt in ca. Cleros. di. xxi. ergo etiā dato ꝙ sit dandus status cardinaliū nō tamen videtur ꝙ debeat in honore preferri ceteris episcopis ⁊ archiepis ac patriarchis.

Octauum. Octauo sic. perfectio vite spiritualis requirit̄ ad statū episcopalē vt sup dictū est: quia epo vt dicit beatus Diony. v. ecclesia. hierar. attribuitur perfectio tanꝙ perfectori alioꝝ. hec aūt perfectio nō videtur requiri in cardinalibus sicut nec in religiosis: ergo dato ꝙ cardinales sint in statu pfectionis non est dicendū ꝙ sint in statu sublimiori ꝙ episcopi.

Capitulū. lxxxiij. in quo respondet̄ ad obiectiōnes factas cōtra statū ⁊ dignitatē dn̄oꝝ cardinalium.

Ca. LXXXIII

Sane queadmodum subtracta saluatoris nostri corporali presentia ab ecclia necessario venit ꝓ xp̄iane religionis vnitate seruanda aliquis per diuinam ꝓuidentiā instituēdus qui eiusdem saluatoris vices gerens ecclesiā regeret atqꝫ in vnitate fidei ⁊ diuine legis obedientia fideles conseruaret atqꝫ nutriret: ita post mortē apostolorū cōgruum visum est tam pro bono ecclesie regimine ꝙ pro eiusdē amplioꝝ pulchritudinis ⁊ decoris claritate vt apostolicū collegiū semp in ecclesia cōtinuaret̄. Hinc est ꝙ cum iudas ab apostolico collegio preuaricatus esset beatus petrus vertex apostolici collegij ceteriqꝫ apostoli diuinit⁹ inspirati aliū loco illius illico cōmuni electiōe statuere curarent. vt actuum aploꝝ hystoria nos docet. i. c. Tenendum ergo ē ꝙ cardinaliū status qui apostolico statui succedit non humana sed diuina dispositione in ecclesia perseuerat apostolice dignitatis prerogatiua insignitus. Respondendum ergo restat ad rationes in oppositū.

Ad primum. Ad ꝓmū respondet̄ negando antecedens: dicimus enī

ꝙ licet de cardinalib⁹ sub nomine cardinala-
tus non fiat mẽtio in sacra scriptura sicut nec
de romano pontifice sub nomine papatus: ni
bilominus tamẽ fit sub nomie apostoloꝝ q̃b⁹
vt dixim⁹ in dignitate aplica quantũ ad assi-
stentiã qua xpi vicario ꝛ petri successori assi-
Ad secundum stunt scʒ romano pontifici succedunt. Ad se
cundã respondet negando ꝯsequentiã: parit
enĩ posset argui ꝙ nec stat⁹ papalis eẽt a deo
in ecclia: cum tale nomẽ nec tempore xpi nec
apostoloꝝ fuerit. Dicim⁹ ergo ꝙ licet nomina
papatus ꝛ cardinalat⁹ nõ fuerunt in vsu tẽpe
xpi aut aploꝝ. sed postea crescente ecclia in ti
tulis ꝛ honorib⁹ et fideliũ deuotiõe: nihilomi
nus dignitates ipe ꝛ status in aplis designa-
ti fuerunt in petro papalis ꝛ in aplis ceteris
status cardinalat⁹. Sic enĩ noia patriarcha-
rum primatũ archiepoꝝ licʒ pmo non fuerint
in vsu: postea tñ venerũt in vsum a sanctis pa
tribus approbatũ. maxime cũ consonent offi
cijs eoꝝ iuxta expositionẽ officioꝝ ꝛ graduũ
ecclesiasticoꝝ quã ponit Isidorus in ca. Cle
Ad tertium ros. di. xxi. Ad tertiã respondet negãdo mi-
norem. Dicim⁹ enĩ ꝙ figura status dñoꝝ cardi
nalium precessit in antiquo testamẽto tam in
senioib⁹ illis quos moyses dux populi dei ele
gisse legit secũ in adiutoriũ regiminis populi
israel. de q̃bus Exo. xviij. ꝛ in sacerdotibus le-
uitici generis. de quib⁹ habet Deut. xvij. vbi
dicit. Si difficile ꝛ ambiguũ apud te esse per-
spexeris inter sanguinẽ ꝛ sanguinẽ: causam ꝛ
causam: lepram ꝛ nõ lepram: ꝛ iudiciũ videris
inter portas tuas verba variari: surge ꝛ ascẽ-
de ad locum quẽ elegerit dñs deus tuus veni-
esqꝫ ad sacerdotes leuitici generis ꝛ ad iudi-
cem ꝛc. quẽ textũ Innocenti⁹. iij. in cõcilio ge
nerali presidens ad ꝓpositũ sic exponit. sicut
habet extra. qui fi. sint legit. in ca. Per vene-
rabilẽ: ita dicens. Sane cũ deuteronomiũ lex
secũda interpretet ex vi vocabuli cõprobatur
vt qd ibi discernit in nouo testamẽto debeat
obseruari. locus enĩ quẽ elegit dñs aplica se-
dẽs esse cognoscit. Cum enĩ petrus vrbem fu-
giens exiuisset volens eũ dñs ad locũ quẽ ele-
gerit reuocare interrogat⁹ ab eo. Dñe quo va
dis: respondit. Venio romã iterum crucifigi
quodqꝫ intelligens pro se dictũ ad locum ipm
ꝓtinus est reuersus. Sũt aũt sacerdotes leui
titici generis fratres nostri: qui in iure leuiti-
co in executione sacerdotalis officij coadiuto
res existũt. hec ibi. Ex q̃bus euident apparet
statũ ꝛ dignitatẽ dñoꝝ cardinaliũ in antiquo
Ad quartum testamento fuisse euidentẽ representatũ. Ad
quartã ratõnẽ respõdet negãdo assumptũ. di
cimus enĩ ꝙ status cardinaliũ quantũ ad offi
cium ꝛ dignitatẽ eius institut⁹ est tẽpore xpi
ꝛ aploꝝ: licet quo ad vocabulũ cardinalatus
tunc non legat institutus: sed vt quidã aiunt
ꝙ tempore prefati pape. s. põtiani: alij tempo
re bti marcelli pape. alij aũt ꝙ tpe bti siluestri
hoc nomẽ sit illi statui impositũ iuxta ꝓprieta
tem officij ꝛ dignitatis eius sicut dictũ est su-
pra in ca. lxxx. Horum enĩ tpe cardinalat⁹ no-
men clarũ emicuit: ante vero presbyteri ꝛ dya
coni vrbis romane cardinales appellabant.
Ad q̃ntã rationẽ respondet negando assum *Ad quintum*
ptum: dicimus enĩ ꝙ post dispersionẽ aploꝝ
vt ex historijs aperte colligit; beatus petr⁹ ali
quos coadiutores habuit lateri suo assistẽtes
in iudicio maioꝝ causarũ ꝛ in regimie vniuer
salis ecclie: licʒ nõ sub noie cardinaliũ videlʒ
linũ cletũ ꝛ clemẽtẽ q̃ post eius mortẽ succes-
sores in papatu successerũt: ꝛ ita credunt alij
summi pontifices aliquos sibi ad huiusmodi
officiũ assumpsisse. Vñ lin⁹ q̃ immediate suc-
cessit petro legit fecisse duas ordinationes: vi
delicet epos. xi. presbyteros. xviij. Clet⁹ seq̃ns
dicit instituisse. xxv. titulos. Anacletus etiaʒ
qui successit btõ clementi vt asserit Godefri-
dus viterbieñ. dicit. vij. dyacones cardinales
in vrbe instituisse: ꝛ sic de alijs credendum est
Ad sextã rõnẽ respondet ꝙ cardinales sicut *Ad sextum*
aplis succedunt in dignitate aplica ita in au-
ctoritate assistẽtie ꝛ cooperatiõis summo põti-
fici ꝛ xpi vicario in regimine ꝛ gubernatõne
vniuersalis ecclesie sicut superi⁹ dictũ est. Qd
vero inductũ est de beato marcello ꝙ ꝓpt ba
ptisma ꝛc. nõ obuiat dignitati dñoꝝ cardina
lium: qm ad ista peragenda nõ fuit pncipalis
eoꝝ institutio: lʒ occurrente multitudine tam
cõuersoꝝ ad fidẽ q̃ martyrũ morientiũ ꝓ xpi
noie deputarent etiã ad alia pietatꝭ officia: at
tento maxime ꝙ sepulture martyrũ attẽdere
q̃ fundatores fuerũt xpiane religionis ꝛ con-
uersioni fideliũ ꝛ dilatationi fidei: nõ minuit
sed poti⁹ augere videt dignitatẽ status dñoꝝ
cardinaliũ: cũ mt̃ precipuas laudes q̃ btõ eu-
sebiciano attribuunt: illa nõ inferior iudicata
est ꝙ. cccxlij. martyres ꝓpa manu sepeliuerit.
Qd ergo splẽdidius opus ꝛ deo accepti⁹ effi
cere poterãt q̃ ad baptisma ꝛ penitentiã gen
tes vocare: an nõ ista etiã fuerũt aploꝝ opera
an nõ in huiusmodi sanctis officijs apli coope
ratores fuerũt christo: ꝛ etiam discipuli quos
mittebat ante faciẽ suam in oẽm ciuitatẽ ꝛ lo
cum quo erat ipse venturus: vt habet Luce. x.
Preterea licʒ ad huiusmodi pietatis officia a
summis põtificibus cardinales quãdoqꝫ de-
putati legunt nõ tamẽ ꝓpt hoc credendi sunt
absoluti a ꝓprio dignitatis sue officio: verũ ꝫ

plane adimplebãt tam scilʒ ꝓprie dignitatis
officiũ assistendo summo põtifici in maiorum
causarũ expeditõe ꝙ officio pietatis cõuersio
ni infideliũ sepulture martyrum ⁊ huiusmodi
Ad septimũ sanctis operib⁹ insistẽdo. Ad septimã rñdet
ꝙ lʒ tot⁹ ordo epoꝝ q̃ quadruplex distinguit a
beato Ysidoꝛ. in ca. Cleros. di. xxi. vtpura pa-
triarche ꝑmates archiepi ⁊ epi: maiores sint
presbyteris ⁊ dyaconis cardinalib⁹ ordinis
sublimitate: quoniã ordo episcopalis sublimi
or est: vt ait beatus Dionysius. nihilominus
tamẽ eminentia siue sublimitate administra-
tionis in qua romano pontifici assistunt in re
gimine vniuersalis ecclesie ⁊ maiorũ causarũ
decisione maiores sunt ⁊ superiores cardina-
les episcopis nõ cardinalibus: hec autem si-
mul stare possunt vt vnus alio superior sit ad-
ministratione ⁊ dignitate qui inferior sit ordi
ne vel equalis. patet in beato Petro: qui licʒ
ceteris apl'is par fuit ordinis potestate eisdẽ
cũ maior fuit administratõe ⁊ dignitate. ij. q.
vij. ca. Puto. Patʒ etiã in archipresbytero ⁊
archidyacono: licet enĩ archipresbyter maior
sit ordine (quia presbyter) archidyacono: ad
ministratione tamẽ archidyaconus maior est
archipresbytero. vt patet in ca. Perlectis. di.
xxv. ⁊ etiã de officio archipresbyteri. Hoc eti-
modo potest intelligi quod ait Augu. in ca.
Quanq̃. ij. q. vij. Quanq̃ episcopatus sit pres
byterio maior scʒ ordine: augustin⁹ tamen hie
ronymo minor est scʒ administratõe ⁊ digni-
tate: quoniã hieronymus presbyter cardina-
lis fuit ⁊ omĩs presbyter cardinalis maior est
quolibet episcopo non cardinali vt quidã di-
cunt. vt refert Hugo in glo. ⁊ nob idẽ videt.
Ad octauũ Ad octauũ respondet negando assumptum
ꝓ minori. dicimus enĩ ꝙ vite perfectio etiam
requiratur ad statũ cardinalatus sicut ad sta-
tum episcopalẽ: quod manifeste colligitur ex
eo qd beat⁹ Bern. ad Eugeniũ. iij. scribit: de-
scribens quales esse debent qui ad cardinala
tus apicem sunt assumendi: ait enĩ sic. Sapiẽ-
tis consilium est: omĩa fac cum consilio ⁊ post
factũ non penitebis. ⁊ hoc tibi persuade eos
qui admittendi sunt difficile in curia posse ꝓ-
bari: ⁊ ideo si fieri potest viros probatos opor
teret eligi non ꝓbandos: ⁊ ita querendi sunt
sane quibus nec defectus timeatur nec ꝑfe-
ctus optetur vtpote iam perfecti. hec Bern.

Capitulum. lxxxiiij. de triplici ordine in statu cardi-
nalium sancte romane ecclesie.

Ca. LXXXIIII P Ostquã occa
sio nob incidit de statu domi-
noꝝ cardinaliũ aliquid loquẽ-
di: ⁊ iam de institutione ⁊ perfectione status
eorum sermonẽ fecerimus: conueniens nobis
visum est vt dignitatis huius status noticia
illustrior fiat de illorũ triplici ordine aliquid
dicatur. Distinguit autẽ in statu dñoꝝ cardi-
naliũ triplex ordo: videlʒ episcopoꝝ presbyte
rorum ⁊ dyaconoꝝ. Sane queadmodũ status
cardinaliũ vt in superiori ca. exposuimus: quo
ad officiũ figura precessit tam in veteri testa-
mento ꝙ in nouo: ita triplex eoꝝ ordo iam di-
ctus exemplar⁹ videtur in supꝛema celesti hie
rarchia cui proprium est assistere circa deum.
Ait beatus Dionysi⁹ in ca. vij. celestis hierar-
chie. ꝙ ꝑma celestium essentiarũ dispositio in
circuitu dei ⁊ circa deuʒ immediate ẽ stans ⁊
simpliciter ⁊ incessanter circuiens eternã ei⁹
scientiã ſm excellentissimaʒ quantũ angelis
est possibile semp mobilem in deum scʒ colla-
tionem. Distinguunt aũt huiusmodi ꝑme hie
rarchie tam ſm eundẽ beatum Dionysiũ vbi
supra ꝙ ſm beatum Gregoriũ moraliũ. xxxiii.
tres ordines. Prim⁹ ẽ seraphim: q̃ ardẽtes si-
ue incendentes siue calefacientes interpretã-
tur. Secũdus ordo est cherubim: qui pleni sci-
entia interpretant. Tertius ẽ thronus: qui vt
inquit beatus Grego. in homelia supradicta
illa agmina vocata sunt quib⁹ ad exercenduʒ
iudiciũ semp deus omĩpotens presidet. ſm il-
lud ꝓphete in ps. Qui sedes super thronũ q̃
iudicas equitatẽ. Plane in his tribus ordini-
bus tres ordines prefati quib⁹ dominoꝝ car-
dinalium status distinguitur ⁊ ornatur plenis
sime representari videtur. In ordine primo. s.
seraphin ordo episcopoꝝ cardinalium qui pre
ceteris aliis instar seraphin in amore sui crea-
toris intentissimi ⁊ ardentissimi esse debent.
In ordine secũdo scʒ cherubin exemplatus vi
detur ordo dñoꝝ presbyteroꝝ cardinaliũ qui
instar cherubin sapientissimi esse debent atqꝫ
in diuinis rebus eruditissimi. In tertio ordi-
ne scʒ thronoꝝ exemplatus videt ordo dyaco
norum cardinalium qui instar thronoꝝ debẽt
tanta auctoritat ⁊ iusticie rectitudine firma-
ri. ꝙ vt dicit beatus Bernar. vbi supra stent
viriliter pro afflictis ⁊ iudicent in equitate ꝓ
mansuetis terre.

Capitulum lxxxv. de varietate ⁊ differentia officio-
rum in ecclesia dei.

Cap. LXXXV P Ostquã de varie
tate ⁊ distinctiõe statuũ in eccle
sia dei quantũ ad presens nobis
sufficere visum est locuti sumus: consequenter
de varietate ⁊ distinctione officioꝝ in eccle-
sia dei aliquid differamus. dicimus aũt varie-

tatem officioꝝ cōueniētissime in ecclesia esse.
Tum maxime ꝓpter actionū necessitatē que
in ecclesia necessarie sunt. Oportet aūt ad di
uersas actōes diuersos homines deputari ad
hoc ꝙ expedientius ⁊ sine cōfusione oīa pagā
tur: vt supra in. c. lxix. plenius declarauimus.
Tū secundo ꝓpter cōmendandā dei sapienti
am que in distinctione ordinata rerū maxime
relucet tam in naturalib⁹ ꝙ̄ in spiritualibus.
Qđ significat̄ in hoc ꝙ regina saba vidēs or
dinem ministrantiū salomoni nō habebat vl
tra spiritū deficiens admiratione sapiētie ip
sius. iij. Reg. x. Tum tertio ad subueniendum
humane infirmitati: qꝛ per vnū nō poterant
oīa que ad diuina mysteria ꝑtinebant exple
ri sine magno grauamine. ⁊ ideo describūtur
diuersi diuersis officijs. Unđ hac de causa do
min⁹ legitur Numeri. xi. dedisse moysi septua
ginta senes populi in adiutorium. Tum quar
to vt via pficiendi hominib⁹ amplior det̄ dū
plures in diuersis officijs distribuūtur vt oēs
sint dei cooperatores quo nihil diuini⁹ vt di
cit Diony. Preterea cōsiderandū ꝙ cum in di
uersis officijs esse dicant̄ qui ad diuersas acti
ones sunt deputati: manifestū est officia disti
gui. Unde Ysi. li. ethi. dicit officiū ab efficien
do dictū esse quasi efficiū ꝓpter decorē sermo
nis, vna mutata littera. Uidet̄ autē sub hac
officioꝝ varietate primo comprehendi distin
ctio gratiarū que ad actiones necessarias in
ecclesia dantur. de q̄bus Apl's ait. i. ad Cori.
xij. Diuisiones gratiarū sunt idem autē spirit⁹
alij quidem datur per spiritū sermo sapientie
alij aūt sermo sciētie ꝯm eundē spiritū: alteri
fides. i. cōstantia fidei inquit glo. in eodē spi
ritu: alij gratia sanitatū. i. curādi infirmos di
cit glo. in vno spiritu: alij opera virtutū. i. mi
raculoꝝ: dicit glo. alij prophetia. alij discretio
spirituū. alij gratia linguarū. alij īterpretatio
sermonū. Hec aūt oīa operatur vn⁹ ⁊ idē spiri
tus diuidens singulis prout vult. Secundo
vero sub diuersitate officioꝝ etiam cōprehen
di videtur distinctio que attendit̄ ꝯm diuer
sas vitas. s. actiue ⁊ cōtemplatiue: quarum di
stinctio accipit̄ ꝯm diuersa operationum stu
dia. Unde vt idem Apl's vbi supra ait. diuisi
ones operatōnū. aliud eñ est studiū operatio
nis in martha que sollicita erat et laborabat
circa frequens ministeriū qđ pertinet ad vi
tam actiuā: aliud in maria que sedens sec⁹ pe
des dñi audiebat verbum illius: qđ pertinet
ad cōtemplatiuā: vt habet̄ Luc. x. Tertio cō
prehendit̄ sub officioꝝ distinctione differen
tia ministerioꝝ: de q̄bus ait Aplus vbi supra
Diuisiones ministrationū sunt: q̄bus vt inq̄t.
glosa. alij alijs subseruiant ad quod videtur
pertinere varietas ⁊ distinctio tam ordinum
ecclesiasticoꝝ ꝙ̄ dignitatum. Dicit eñ beat⁹
Ysidorus ꝙ officiorum plurima genera sunt:
sed precipuum id quod in sacris diuinisq; re
bus consistit. de qua rerum distinctione bea
tus Ysidorus in libro. vij. ethimolo. ca. xij. ⁊ in
ducitur in ca. Cleros. di. xxi. ita inquit. Gene
raliter autem clerici nominātur oēs qui in
eccl'ia dei deseruiūt quoꝝ grad⁹ ⁊ noīa hec sūt
ostiari⁹: psalmista: lector: exorcista: acolythus
subdyaconus: dyaconus: presbyter episcop⁹. — Nomīa clericoꝝ.
Ordo eñ episcoporum quadripertitus est: id
est in patriarchis: archiepiscopis: metropoli
tanis atq; episcopis. Patriarcha greca lin
gua summus patrum interpretatur: quia pri
mum id est apostolicum retinet locū. Et idō
quia summo honore fungitur tali nomine cen
setur sicut romanus antiochenus alexandri
nus. Archiepiscopus greco vocabulo qui sit
summus episcoporū: tenet eñ vicem aposto
licam ⁊ presidet tam metropolitanis ꝙ̄ cete
ris episcopis. Metropolitani autem a men
sura ciuitatum vocantur: singulis eñ prouin
cijs preeminent quorum auctoritati ⁊ doctri
ne ceteri sacerdotes subiecti sunt: sine quib⁹
nil reliquis episcopis agere licet. Sollicitu
do enim totius prouincie ipsis cōmissa est. De
distinctione vero ceterorum officialium que
in maioribus ecclesijs esse solent scꝫ archidy
aconi: archipresbyteri: primicerij: ⁊ thesaura
rij ⁊ eorum officijs idem beatus Ysidorus de
scribit in quadam epistola que habetur in ca.
Perlectis. dist. xxv. quoꝝ cum nota sit distin
ctio ea cōmemorare supersedimus.

Capitulū. lxxxvi. de varietate ⁊ distinctione gradu
um in ecclesia dei.

Quemadmodū multitudo actionum que in ec — Ca LXXXVI
clesia necesse sunt requirit di
uersitatem officiorum in eccle
sia: ita dignitas ⁊ pulchritudo ei⁹ que in quo
dam ordine consistit exigit vt in ipsa ecclesia
multiplex sit graduum ac ordinū varietas.
Quorum cum distinctio accipitur penes ordi
nem superioritatis ⁊ inferioritatis hec gradu
um varietas reperitur ⁊ in statibus: quoniā
in illis alij alijs sunt excellentiores. reperitur
in officijs: quoniā aliqui nobilioribus officijs
deputantur ꝙ̄ alij. reperitur in gratijs ⁊ virtu
tibus: quoniā quidam plenius ⁊ perfectius
pre ceteris illas participant. De quibus gra
dibus in ps̄ ꝯm aliam expositionem habetur
Deus in gradibus eius cognoscetur. Quod

verbum beatus Grego. super Ezech. tractās
ita inquit vt deducit Gratian⁹ de pe. di. ij. §.
hec que de charitate. Dum sanctam ecclesiaꝫ
deus suscipit in gradibus eius dinoscitur: q̄a
⁊ eius gloria per illius incremēta declaratur
quanto enim sancta ecclesia ascendendo pro
ficit tanto deus hominibus et eius virtute co
gnoscitur. De his quoq̧ gradibus beat⁹ Iob
loquitur dicens. ca. xxxi. Per singulos grad⁹
meos pronunciabo illum. omnipotentem q̄p
pe dominū per singulos gradus suos pronun
ciat qui per incrementa virtutum que acce
perat ei semper laudem pietatis sue reddit.
Si quidem gradus ascensionis nō essent. ps̄.
non diceret. Ambulabunt de virtute in virtu
tem. Nec mirum si de virtute in virtutem gra
dus sunt quādo ipsa vnaqueq̧ virtus quasi q̄
busdam gradibus augetur: ⁊ sic per incremē
ta meritorum ad summa producitur. aliꝰ nāq̧
sunt exordia virtutis: aliud virtutis profect⁹
aliud pfectio. hec ibi. Hoc dixisse sufficiat de
varietate ⁊ distinctione graduū qui habētur
in ipsa ecclesia dei.

Capitulum. lxxxvij. de duplici potestate in republica xp̄iana spirituali scꝫ ⁊ terrena.

Ca. LXXXVII

Ane premissis
attente consideratis manife
ste cognoscere possumus vt ip
sa pluralitas actionuꝫ que in
ecclesia necessaria sūt penes
quas officioꝝ distinctio vt predictuꝫ est: sum
pta est: plures arguat necessarias in republi.
xp̄iana potestates esse. Cuꝫ enim potestas sit
agēdi: necesse est vt in ecclesia in qua plures
et varie sunt actiones plures fateamur eē po
testates. Dicit enim Aristo. de somno ⁊ vigi
lia q̄ cuius est actus eius ⁊ potentia. Plane
quēadmodum vt supra ca. lxix. explanauimus
fidelium vniuersitas duos in generali cōple
ctitur ordines: laicos. s. ⁊ clericos quasi duo la
tera corporis vnius: ita in generali due in ip
sa fidelium vniuersitate sunt potestates. s. se
cularis ⁊ spiritualis vt magister Hugo de sā
cto victore libro de sacramentis parte. ij. inq̄t
In laicis quippe ad quorum studium ⁊ proui
dentiā ea que terrene vite necessaria sunt per
tinent: potestas est terrena. In clericis vero
ad quorum studium spectant ea que spiritua
lis vite sunt bona: potestas est diuina. illa er
go potestas secularis dicitur ista spiritualis
nominatur. Quarum potestatuꝫ figura in ve
teri testamento precessisse videtur. iij. Reg.
vij. vbi dicitur: q̄ statuit Salomon duas co
lumnas ereas in porticu templi: cūq̧ statuis
set columnam dextram vocauit eam nomine
ioachim: similiter erexit colūnam secundam
⁊ vocauit eam nomine booz. Ad horum au
tem mysticum verborum intellectū declaran
dum sciendū est ecclesiam militantem signi
ficari per atriū: triumphantem vero per tem
plum dn̄i. Cuius ratio est: quoniā sicut p atri
um intratur ad templum: ita de militante ec
clesia transitur ad triumphantem. Salomon
autem noster sapientissimus dei scꝫ filius: in
quo sunt om̄es thesauri sapiētie ⁊ scientie ab
sconditi. ad Coloss. ij. Duas colūnas id est du
as potestates: spiritualem scꝫ ⁊ temporalem:
posuit in atrio siue in porticu templi: id est in
ecclesia militāte: quibus tanq̄ colūnis respu
blica xp̄iana fulciretur ⁊ firmaretur. Quoni
am autem spiritualia temporalibus preferun
tur: spiritualis potestas digne per dexteram
colūnam accipitur: temporalis vero per colū
nam sinistram designatur. Recte autem colū
ne prime scꝫ potestati spirituali impositū est
nomē ioachim: quod interpretatur preparās
alijs firmitatem: per quod designat excellen
tia spiritualis potestatis: quia nisi om̄ibus vir
tutibus emineret potestatibus alijs firmita
tem non prepararet. Unde petro qui in pleni
tudinē spiritualis potestatis vocatus est: di
ctum est a christo. Et tu aliquando conuersus
confirma fratres tuos. Consequenter est no
tanduꝫ q̄ in huiusmodi potestatibus vt inq̄t
prefatus venerabilis Hugo de sancto victo
re. diuersi sunt gradus ⁊ ordines potestatum:
sub vno tamen capite vtrinq̧ distributi ⁊ q̄si
ab vno principio deducti ⁊ ad vnum relati.
Terrena em̄ potestas caput habet regem: spi
ritualis potestas caput habet summū pontifi
cem. De quib⁹ potestatibus Pelagius papa
Anastasio imperatori ita scribit in ca. Duo sūt.
dist. xcvi. Duo sunt quippe imperator auguste
quibus principaliter hic regitur mundus: au
ctoritas sacra pontificum ⁊ regalis potestas.
Gradus vero ⁊ ordines differētes in potesta
te seculari siue terrena capiuntur tam et vete
ri testamēto q̄ ex nouo. Ex veteri quidem pri
mo patet Exod. xviij. vbi dicitur q̄ moyses ex
electis viris strēnuis de cuncto israel consti
tuit eos p̄ncipes populi tribunos ⁊ centurio
nes ⁊ quinquagenarios ⁊ decanos qui iudi
carent populū dei om̄i tempore. Ex nouo qui
dem testamento accipiuntur p̄mo vbi apl'us
inquit ad Roma. xiij. Omnis anima potestati
bus sublimioribus subdita sit. vbi inquit glo.
vt etiā seruiat bonis potestatib⁹ secularibus
bonis vel malis: scꝫ regibus p̄ncipibus tribu
nis centurionibus ⁊ alijs huiusmodi. Secun

Eccl'ia militans est atriū: ⁊ trium phans templum

do accipitur ex illo vbi beatus Petrus apo-
stolus ait.i.Petri.ij.Subditi estote omni hu-
mane creature ꝓpter deum siue regi tāq̄ pre
cellenti:siue ducibus tanq̄ ab eo missis. Gra
dus vero ⁊ ordines in spirituali potestate eti
am tam ex veteri testamento q̄ ex nouo desi-
gnātur.De veteri quidē patet Numeri.iij.ca.
vbi ponitur gradus summi sacerdotis aaron
⁊ minoꝝ sacerdotū subministrantium aaron
vbi dicitur.Sumptiq̄ sunt sacerdotes elea-
zar et ythamar coram aaron. Item ponit ibi
subministratio leuitarum ſm gradus differē-
tes.vñ vbi dicitur.Dabis leuitas aaron ⁊ fi-
lijs eius quib' traditi sunt a filijs israel in mi
nisterio. In nouo quidem testamento etiam
gradus in potestate spirituali describuntur.
Primo vbi gradus summi pontificis ordina-
tur cum plenitudo potestatis clauium vni sin
gulariter.s.petro committitur dicente domino
illi.Tu es petrus ⁊ super hanc petram edifica
bo ecclesiam meam ⁊c̄.Math.xvi.Item cū
eidem cura gregis dñici vniuersalis iniungi-
tur dicente domino illi.Symon iohānis dili-
gis me plus his pasce oues meas.Joh.vlt.cui
in ecclesia romanus pontifex in primatu suc-
cedit.Secūdo differentia gradus episcopoꝝ
designatur in aplis quorum locū tenēt episco
pi:quib' a domino dicitur.Amen dico vobis
quecūq̄ ligaueritis super terram:erunt liga-
ta ⁊c̄.Math.xviij.Gradus vero presbytero-
rum accipitur cum dominus discipulos.lxxij.
qui minoris ordinis sacerdotum figuram ges-
serunt:designasse legitur qui eū precederent
in omnē ciuitatem ⁊ locum quo erat ipse vē
turus Math.x.Sub potestate vero presby-
terorum ordo dyaconorum:qui in archidyaco
nis habent iudiciariam potestatem designa-
tur.i.Thi.iij.ab Apostolo:vbi post descriptio
nem episcopi dicit.Dyacones si bene admini
strauerint bonum gradū sibi acquirunt.

Capitulū.lxxxviij.In quo ponūtur obiectiones con
tra ea que dicta sunt de duplici ptāte danda in vniuer
sitate reip.xp̄iane seculari ⁊ spirituali.

Ca LXXXVIII Contra ea que
iam diximus de duplici pote
state ponēda in repu.xp̄iana
obijcitur aliquibus medijs p
aliquos nitentes ostēdere q̄
necessariū nō sit predictas duas potestates
ponere sed q̄ altera earum sufficiat ad reginē
Argumētū p̄mū xp̄iani populi. Primo sic.Pluralitas prin
cipatuum nō est bona vt habetur.xij.Meta
physice.sed pluralitas potestatum ⁊ iurisdi-
ctionū disparatarum quarum vna nō contine

tur sub altera arguit pluralitatem principa-
tuum quorum vnus nō est sub alio.ergo talis
pluralitas non est bona nec expediens:ergo
altera tantū danda venit in republica xp̄ia-
na ⁊ non due. Secūdo sic.sufficit populo q̄ Secūdum
viuat virtuose:sed ad hoc sufficit potestas se-
cularis que per penas ⁊ premia ⁊ leges inten
dit homines facere bonos ⁊ virtuosos ⁊ ope-
ratores bonorū.vt habetur.ij.Ethicoꝝ.ergo
alia potestas ad regimen christiani ppli non
est necessaria. Tertio arguitur q̄ sola pote- Tertium
stas spiritualis sit ponenda:sic.regalis pote-
stas ex permissione diuina videtur esse nō pre
cepto vel constitutiōe filijs israel cōcessa:sed
omne tale culpabile ⁊ illicitū esse videt:ergo
relinquit talē potestatē siue secularē nō eē ne
cessariam.maior patz.nam Deutero.xvij.sup
illud.Cum dixeris constituā super me regem:
dicit glo.interli.Constituūt sibi regem cōtra
dei voluntatē:nō deum sed hominē.Item su-
per illud qđ sequitur ibidem.Constitues eū
quem dñs tuus elegerit.glo.inquit.permittit
non cōmittit.ergo videt q̄ ptās secularis pu-
ta regia non sit a deo concessa:⁊ p cōsequēs vi
detur q̄ talis eē nō debeat i ecclīa dei. Quar Quartum
to sic sup illud Math.xvij.Ergo liberi sunt fi
lij.glo.si in quolibz regno filij illius regis qui
regno illi preferē sunt liberi tūc filij regis cui
oīa regna subdunt in quolibet regno liberi
esse debet:sed xp̄iani per fidem facti sunt filij
dei.ſm illud Joh.i.Dedit eis potestatem fili-
os dei fieri:ergo vbiq̄ sunt liberi:⁊ ita secula-
ribus potestatibus obedire non tenent:⁊ per
consequens in xp̄iano populo nulla talis po-
testas videt ponenda sed tantū spūalis.

Capitulum.lxxxix.in quo ponuntur responsiones ad
obiecta facta in precedenti ca.contra duplicē ptāte
in vniuersitate fidelium.

Quod parum mi Ca. LXXXIX
litent rationes facte contra hoc
qđ diximus de duplici potestate
in ecclesia dei:que collectio dici-
citur omniū fidelium:facile est videre.cū em̄
ad diuinam prouidentiam pertineat vt ordo
seruetur in rebus.Proprium em̄ est sapientie
oīa ordinare disponere.i.Methaphysice.
Unde Sapiētie.viij.de sapiētia dicitur.q̄ at-
tingit a fine ad finem fortiter ⁊ disponit oīa
suauiter.Congruus autem ordo est vt per su-
periora inferiora regantur dispensentur ⁊ gu-
bernentur.Patet hoc in natura corporali in
elementis:que regitur ex influentia corporis
celestis.Unde dicit philosophus.i.metheoro
rum:q̄ tota regio elementalis contiguatur la

tioni astrorum vt omnis eius virtus inde gu-
bernetur. Et Dionysius. iiij. ca. de diuinis no-
minib⁹ inquit ꝙ sol ad generationem visibili-
um corporum confert ⁊ ad vitam mouet ⁊ nu-
trit auget ⁊ perficit. Hoc etiam patet in na-
tura intellectuali: quoniã angeli inferiores il-
luminãtur per superiores: vt docet idem san-
ctus Dionysius in libro de celesti hierar. Et
ita relinquitur debere esse in vniuersitate ho-
minum vt in eis ordo inueniatur: vt qui supe-
riores sunt virtute ⁊ eminentiores intellectu
regant inferiores. Unde Augu. iij. de trinita.
inquit. Quẽadmodũ corpora grossiora ⁊ infe-
riora per superiora ⁊ potentiora quodam ordi-
ne reguntur: ita om̃ia corpora ꝑ spiritũ vite ra-
tionalem ⁊ spiritus vite rationalis peccatoris
per spiritũ rationalem iusti. Preterea cum in
om̃i pluralitate ordinata naturale ⁊ expedi-
ens sit. vt inquit Aristo. i. politice. ꝙ aliquis
ꝑncipetur ⁊ cetera sint subiecta: consequens
est vt in vniuersitate hoim hoc idem sit faten-
dum vt aliquis ꝑncipetur: alij sint subiecti. in
hoc autem consistit ordo ⁊ ratio potestatis. er-
go necessaria est danda in republica fidelium
aliqua potestas qua vnus alios regendo ⁊ gu-
bernando ceteris presideat. Quod vero preter
secularem siue laicam potestatem ponẽda sit
necessario etiaʒ in populo xp̃iano spiritualis
potestas manifeste ostenditur iuxta dñm Du-
randum in tractatu suo de origine iurisdictio-
num sic. Pro quo presupponit ꝙ potestas ali-
qua in republica ad hoc ordinatur vt homies
arceantur a malis ⁊ inducãtur ad bona. Unñ
i. Petri. ij. dicitur de potestate. ꝙ est ad vindi-
ctam maloꝝ: laudem vero bonorũ. Et ad Ro-
manos. xiij. dicitur. Uis non timere potestatẽ
bonum fac ⁊ habebis laudem. nam ꝑncipes
sunt non timore boni operis sed mali. Quo ꝓ-
supposito dicenduʒ videtur ꝙ si bona ad que
facienda homies debẽt arceri pertinerent so-
lum ad presentẽ vitam ciuilẽ ⁊ politicam. suf-
ficeret ad regimen xp̃iani populi potestas se-
cularis: nec aliqua alia esset necessaria. patet:
quia per virtutes morales ⁊ acquisitas ⁊ ma-
xime per prudentiam ⁊ iusticiam que debent
esse in rectore: sufficit regi vita presens mora-
lis ⁊ politica ⁊ ciuilis sic precise accepta: sed
hec possunt inesse principi seculari habẽti po-
testatem regendi quantũ ad presentem vitam
⁊ ciuilem ⁊ politicam. ergo preter potestatem
secularem nulla alia potestas ẽ necessaria ad
regendum populũ in vita ciuili ⁊ politica sic
precise accepta. Sed quia vita fideliũ ⁊ chri-
stianorum non solum tendit ad bona ⁊ mala
presentis vite: immo principaliter tendit ad
bona future vite ⁊ ad ea querẽda ordinat oĩa
bona presentis vite. ꝫm illud Math. vij. Pri-
mum querite regnũ dei ⁊ iusticiã eius. Sum-
me etiam horret inter om̃es penas illam qua
post mortem corporis anima ⁊ corpus finalr̃
mittentur perpetuo in gehennã ignis. Unde
Math. iiij. dicitur. Nolite timere eos qui oc-
cidunt corpus: animã autem non possunt oc-
cidere. timete illuʒ qui animã ⁊ corpus potest
mittere in gehẽnam ignis. Et idem habetur
Luce. xij. Et ideo inter fideles xp̃ianos ne ex-
orbitent a fine quem intendũt ⁊ si errauerint
in via reducantur ad eam: necessaria est pote-
stas ad quam pertineat eos ad finem predi-
ctum dirigere ⁊ deuiantes corrigere ⁊ ad vi-
am rectam reducere non solum exhortationi-
bus sed etiam penis congruentibus. Et quia
ad hoc non sufficit potestas secularis que de
se nihil nouit de penis ⁊ premijs vite future:
nec de meritis seu demeritis que ad eas per-
ducunt seu adducunt: ideo preter potestatem
secularem necessaria ẽ in xp̃iano populo alia
potestas que cõmuni nomine spiritualis dici-
tur. Ceterum harum duarum potestatũ neces-
sitatem in populo xp̃iano Hugo de sancto vi-
ctore lib. de sacra. parte ij. ostendit sic dicens.
Due vite sũt vna terrena alia spiritualis. Ad
vitam terrenam pertinent om̃ia que terrena
sunt. ad vitam spiritualem om̃ia que spiritua-
lia sunt. Ut autẽ in vtraqꝫ vita iusticia serue-
tur ⁊ vtilitas proueniat primum vtrinqꝫ distri-
buti sunt qui vtriusqꝫ bona ꝫm necessitatẽ vel
rationẽ studio ac labore acquirãt. deinde alij
qui ea potestate officij cõmissi ꝫm equitatem
dispensent vt nemo fratrem suum in negocio
supergrediatur: sed iusticia inuiolata seruet̃.
Si ergo nõ põt humana societas sine vtraqꝫ
vita manere necessaria ẽ duplex potestas ad
conseruationem iusticie: vna que presit in ter-
renis ad ordinandã vitam terrenam: alia que
presit in spiritualibus ad ordinandam vitam
spiritualem. hec ille. Has autem duas potesta-
tes etiam tangere videtur apostolus ad Ro-
manos. xiij. cum ait. Om̃is anima subdita sit
potestatib⁹ sublimioribus. Quod exponens ma-
gister Nicolaus de lyra ait. id est prelatis in
spiritualibus ⁊ principibus terrenis in tem-
poralibus. His habitis dicendum est ad ra- Ad ꝑmuꝫ argu.
tiones in oppositum. Ad primam responde-
tur ꝙ pluralitas principatuum quorum vnus
non subest alteri non est bona: sed non sic est
in proposito: quoniã inter om̃es christianos
principatus potestas principatus secularis
aliquo modo subest potestati iurisdictiõis spi-
ritualis siue ecclesiastice vt in sequẽtib⁹ osten-

Ad secundum demus. Ad secundam rationē respondetur ꝙ non debet sufficere populo fideli qualis est populus christianus ꝙ viuat virtuose quantum ad virtutes morales ⁊ politicas: de quibus loquitur moralis philosophus: sed oportet ꝙ viuat ſm virtutes theologicas que dirigunt actus fidelium christianorum ad beatam vitam. De qua vita ⁊ virtutibus theologicis ad eam dirigentibus nihil nouit ratio naturalis nec potestas secularis super eam fundata. Ad tertium Ad tertiam respondetur negando consequentiam: ⁊ hoc duplici ratione. Primo quia licet in populo dei siue fidelium potestas secularis sub nomine regalis non legatur a deo concessa sed permissa: tamen non sequitur ꝙ potestas secularis simpliciter a deo concessa ⁊ precepta non fuerit ꝙ cum antequam fuerit rex institutus in israel duces ⁊ iudices fuerint in illo populo ex institutione diuina qui populum iudicarent. dicitur enim Deuterono. xvi. Iudices ⁊ magistros constitues in omnibus portis tuis quas dominꝰ deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas vt iudicent populum iusto iudicio. Secundo consequentia prefata venit neganda: quoniā licet saul constitutus fuerit rex contra volūtatem dei hoc modo: quia scilꝫ non commiserit illuꝫ constituendum. non sequitur tamen propter hoc ꝙ potestas regalis non fuerit a deo: cum dicitur Sapiētie. viij. Per me reges regnant ⁊c. Et ad Romanos. xiij. dicat apostolus. Non est potestas nisi a deo. Quia ergo constitutio saulis non fuit ſm voluntatem dei qua illam fieri precepisset sed desiderantibus permisisset. ideo ſm Augustinū in glosa dicitur non concessa sed permissa. permissio autem dicitur de malo ⁊ malum hoc fuit illi populo: quoniam bonum illius populi in hoc consistebat ꝙ solus deus regnaret super eum eo ꝙ esset populus eius peculiaris. Unde. i. Regū. x. dicit Samuel filijs israel petentibus regem. Uos proiecistis dominū hodie qui solus vos saluauit. Ad quartum Ad quartam rationem respondetur iuxta sanctum Thomā in secunda secunde. Quia seruitꝰ qua homo homini subditur ad corpus pertinet: non autem ad animam que libera manet. Nunc autem in statu huius vite per gratiam christi liberamur a defectibus anime: non autem a defectibus corporis: vt patet per apostolum ad Romanos. vij. qui dicit de seipso: ꝙ mente seruit legi dei: carne autem legi peccati. Et ideo illi qui filij dei per gratiam fiunt liberi sunt a spirituali seruitute peccati: non autem a seruitute corporali: qua temporalibus tenentur dominis astricti: vt dicit glosa super illud. i. ad Thimo. vi. Quicunque sunt sub iugo serui ⁊c. Uel dicendum vt supra Tho. ⁊ dominus Bonauentura dicunt in fine. ij. sententia. ꝙ xp̄s loquitur de se ⁊ eius discipulis qui nec seruilis conditionis erant nec res temporales habebant de quibus dominis suis obligarētur ad tributa soluenda. ⁊ ideo non sequitur ꝙ omnis xp̄ianus huiusmodi libertatis sit particeps: sed solum qui sequuntur apostolicam vitam in hoc mundo possidentes ⁊ a conditione seruitutis immunes. Unde in alijs xp̄ianis qui vel sunt seruilis cōditionis vel abundant temporalibꝰ bonis auctoritas illa nō habet locum.

Capitulū xc. De multiplici eminētia qua ptās spiritualis supereminet potestati seculari.

Capitulū XC

Ostensa necessitate duplicis potestatis. s. secularis ⁊ spiritualis ad conueniens regimē populi xp̄iani: reliquū est videre de comparatione harum potestatum adinuicem que earum alteri preemineat. Cum autē vniuersitatis regimen ex his duabus potestatibꝰ pēdeat iuxta dictum Gelasij pape in ca. duo quippe. di. xcvi. Cumque que a deo sunt ordinata: ordinata sunt: vt inquit Apl's ad Ro. xiij necesse est vt altera harum potestatum alteri preemineat. nō autem terrena spirituali: quoniam hoc manifeste rationi repugnat: consequens est vt spiritualis potestas terrene siue seculari preemineat sitque illa superior. Uidetur aūt nobis ꝙ spiritualis potestas preemineat seculari in decem

Prima preeminētia ptātis spūalis

Primo quidē temporis antiquitate. patet nam in Abel a quo dr̄ ecclesia incepisse: vt dictum fuit sup. ca. xxij. videt sacerdotiū habuisse exordiū in populo dei: cum ipse in scriptura sancta sacrificiū deo acceptum obtulisse legatur Heb. xi. Unde Aug. libro. v. ad orosiū dicit: tria maxime iusticie preconia in abel fuisse comprobant. s. virginitas sacerdotiū ⁊ martyrium: in quibus xp̄i figuram primus gessit. Patet etiam hec antiquitas sacerdotij tēpore legis nature. nam a tempore Noe ante institutionē regalis siue imperialis legitime ptātis sacerdotium annexum fuit primogeniture vsque ad sacerdotiuꝫ legis. vnde omnes primogeniti a Noe vsque ad Aaron sacerdotes eē dicunt. vnde Melchisedech quem doctores dicunt fuisse Sem filiū Noe: sacerdos altissimi appellatur Gene. xiiij. Nec obuiat ꝙ rex etiaꝫ fuisse dicatur sicut ⁊ sacerdos: quoniam sacerdotium in eo cum annexum fuerit primogeniture; non autem regalis dignitas precessisse

videtur in eo sacerdotalem dignitatem. Ce-
terum hec prioritas temporis in sacerdotio pa-
tet tēpore legis: nam in populo israelitico qui
tunc populus dei erat peculiaris. vt habetur
Deutero. vij. sacerdotiū precessit regalem di-
gnitatem. sicut patet. i. Regum. x. vbi legitur
ꝙ Samuel sacerdos inunxit de mandato dn̄i
saulem in regem qui primus rex fuit in israel.
Secunda Secūdo potestas spiritualis preeminet se-
culari potestati regali in nobilitate originis:
quoniā potestas spiritualis et maxime data in
nouo testamento est a deo immediate: videlz
a xp̄o illam certe persone tradente scilz petro
ꝓ se et suis successoribus. Math. xvi. Tibi da
bo claues regni celorum. Et Joh. vlti. Symō
iohannis pasce oues meas. Potestas autem
secularis non fuit sic a principio instituta: qđ
consideranti sacre scripture processum mani
festum est. nam potestas secularis quantū ad
quattuor imperia scz assyriorum et chaldeorū:
medorum et persarum: grecorum et romanorū
non fuit a principio legitime introducta sed
per violentiā vsurpata. Qđ de assyriorum et
chaldeorum imperio patz: hoc autē incepisse
legitur a nemroth de quo dicitur Genes. x. ꝙ
ipse cepit esse potens in terra et erat robustus
et venator hominū: id est oppressor. vt ibidem
exponit magister hystoriarū. vnde per violen
tiam et oppressionem aliorū acquisiuit sibi re-
gnum et imperium. Fuit autē principiū regni
eius babylon et arach archad et talanne in ter
ra senar: de qua terra egressus est assur qui edi
ficauit niniuen. vt in eodē ca. dicitur. De im-
perio vero medorū et persarum: qđ etiam per
violentiam et oppressionē fuerit introductum
aperte colligitur. Daniel. v. ca. vbi loquitur ꝙ
interfecto balthasar rege babylonis transla-
tum est regnum et imperiū in medos et persas.
De imperio vero grecorum qđ successit post
imperium medorū et persarum: qđ etiam per
violentiam introductū fuerit patet in princi-
pio p̄mi libri machabeorū: vbi dicitur. ꝙ ale-
xander rex grecorum percussit darium regem
persarum et medorū: et constituit prelia multa
et interfecit reges terre: et sic obtinuit imperi-
um. De imperio vero romanorū ꝙ per violen-
tiam et potentiā secularem surrexerit siue in-
troductum etiam fuerit hystorie apertissime
docent. Patz ergo ꝙ potestas secularis quā-
tum ad quattuor imperia sibi succedentia nō
fuit a principio legitime introducta: sed per
violentiam et ambitionem vsurpata. In cuiꝰ
signum hec quattuor imperia seu regna osten
sa sunt danieli in visione in similitudine non
hominū sed bestiarū. vt patz Daniel. vij. quia
non insurrexerunt per viam rationis sed im-
petu sensualitatis quantū ad suam p̄mam ori
ginem. Unde si temporis processu hec regna
reducta sunt ad statum legitimū oportuit ꝙ
hoc auctoritate dei fieret aut consensu popu-
li expresso vel interpretatiuo. Tertio potestas Tertia
spiritualis preeminet terrene siue seculari in
dignitate: quoniā quanto vita spiritualis di-
gnior est ꝙ̄ terrena et spiritus ꝙ̄ corpus: tanto
vt inquit venerabilis Hugo de sancto victo-
re. libro de sacramentis parte. ij. potestas spi-
ritualis supra secularem siue terrenam hono-
re atqꝫ dignitate precellit. Et hoc modo di-
cit Innocentiꝰ tertius extra de maio. et obe. in
ca. Solite. ꝙ spiritualia tanto sunt tempora-
libus digniora quanto anima prefertur corpo
ri. Quam ob rem beatus Ambrosius vt habe
tur in ca. Duo. di. xcvi. inquit. ꝙ aurum nō tan
to preciosius est plumbo: quanto regia pote-
state sit ordo sacerdotalis altior. Quarto po Quarto
testas spiritualis preeminet potestati terre-
ne siue seculari maioritate auctoritatis. Nam
vt inquit Hugo de sancto victore vbi sup̄ in
ecclesia sacerdotalis dignitas regalem pote-
statem sacrat et sanctificat per benedictionē
Cum ergo sicut dicitur ad Heb. vij. sine con-
tradictione maior est qui benedicit ꝙ̄ qui be-
nedicitur: constat absqꝫ dubitatione ꝙ terre-
na potestas que a spirituali benedictionē ac-
cipit iure inferior illa estimatur. Quinto spi Quinto
ritualis potestas preeminet terrene potestati
siue seculari nobilitate finis ad quem dirigit
Finis aūt quem debet intendere vtraqꝫ pote
stas est bonum multitudinis quod principali
ter consistit in hoc qđ est viuere sm virtutem.
in operatione namqꝫ virtutis consistit felici-
tas que est perfectum et finale bonum. differē-
ter tamen intēdit bonum multitudinis pote-
stas secularis et potestas spiritualis: quoniā
secularis bonū multitudinis intendit: ad qđ
potest ꝓuenire virtute nature: spiritualis ve-
ro ad bonum celeste: id est supernaturale: qđ
exuperat oēm sensum: vt ait apostolꝰ ad Phi
lipen. iiij. In cuius signū cum saluator noster
hanc spiritualem potestatē se daturum petro
ꝓmitteret petro ait. Tibi dabo claues regni
celorum. Sed finis supernaturalis est potior
quocunqꝫ alio. ergo potestas spiritualis pree-
minet seculari nobilitate finis. Sexto pote- Sexta
stas spiritualis p̄eminere videt̄ p̄tāti seculari
quodāmodo causalitate: et hoc in triplici gn̄e
(vt videt̄) causalitat̄ efficient̄. s. formalis et fi
nalis. Efficient̄ qđē quodāmodo et h̄ dupli-
citer. Tum p̄mo q̄r per sacerdotium deo ordi-
nante et iubente ordinata est primo in populo

dei regalis potestas: vt patet. i. Regũ. viij. ca.
vbi legitur ꝙ cum filij israel peterent a samue
le sacerdote vt regem illis constitueret: illeq̃
consuluisset dñm. dñs ait ad eum. Audi vocẽ
eorũ ⁊ constitue super eos regem. Qui vero sa-
muel fuerit sacerdos negari nõ potest: cũ de
ipso legatur sacrificium obtulisse ⁊ reges vn-
xisse scz saulem ⁊ dauid. Et beatus Augu. lib.
xvij. de ciui. dei. ca. iiij. dicit. ꝙ hely reprobato
substitutus est in dei ministerio samuel. ⁊ idẽ
habetur in glo. ad Heb. vij. Tum secundo in
ratione cause efficientis potestas secularis a
spirituali dependere quodãmodo videtur.
Nam potestas secularis veram ⁊ perfectam
rationem potestatis sortitur ex formatõne seu
ex deriuatiõe potestatis spiritualis. Pro quo
notandum ꝙ quemadmodum virtutes mo-
rales sine fide christi non habẽt rationẽ com-
pletam virtutis: quia vt inquit sanctus Tho-
mas in pma secũde non ordinant hoĩem ad fi
nem vltimũ simpliciter: qđ est superna beati-
tudo: sed ad vltimũ finem ſm quid in aliquo
genere: videlicet ad eum qui nõ excedit facul
tatem hoĩs. ⁊ ideo vt habetur in ca. Omẽs.
xxviij. q. i. inquit Augu. Ubi non est agnitio
incõmutabilis veritatis falsa est virtus etiã
in optimis moribus. Item idem Augu. vt ha
betur in ca. Ubi sana. xxiiij. q. i. inquit. Ubi sa
na fides non est nõ potest esse iusticia. Ita vi-
detur dicẽdũ de ptãte regitiua ppli cui⁹ intẽ-
tio est subiectos inducere ad virtutes. vt dici
tur. ij. Ethicorũ. ꝙ ipsa nõ habet perfectam ra
tionem potestatis vt subiectos suos regulet
aliquo modo: etiam in ordine ad finem beati-
tudinis superne. Unde beatus Augu. lib. iij.
contra Cresconiũ grãmaticũ inquit. In hoc
enim reges sicut eis diuinitus pcipitur deo
seruiunt inquantũ reges sunt si in regno suo
bona iubeant mala prohibeant: non solũ que
pertineant ad humanã societatem verum eti
am que ad diuinã religionem. Item libro de
correctione donatistarũ ad Bonifaciũ comi-
tem ita inquit. Et nunc reges intelligite ⁊c.
Quo modo ergo reges seruiunt dño in timo-
re nisi ea que cõtra iussa dñi fiunt religiosã se-
ueritate prohibẽdo atq̃ plectendo? aliter eñ
seruit quia homo est: aliter seruit quia rex est.
quia homo est seruit fideliter: quia vero etiã
rex est seruit leges iuste pcipientes ⁊ cõtra-
ria prohibentes conuenienti vigore sancien-
do. sicut seruiuit Ezechias lucos ⁊ tẽpla ido-
lorum ⁊ illa excelsa que contra dei preceptũ
fuerunt constructa destruendo. hec Augusti.
Cum autem potestas secularis vt sic accepta
nihil nouerit de felicitate superna nec de his
que ad illam homines disponunt: necessario
in hac potestatis perfectione pendet ex pote
state spirituali cui per se ⁊ directe competit
homines inducere ad finem superne felicita-
tis ⁊ nulli alij nisi ex directione huiusmodi.
Patet ergo ꝙ potestas secularis in republi-
ca christiana in sua perfectione modo iam di-
cto pendeat a potestate spirituali etiam in ge
nere cause efficientis quasi ab ea formata. Ui
demus eñ ꝙ calor naturalis informatus vir-
tute anime vegetatiue agit ad generationem
carnis ⁊ sanguinis in animali ad quod nõ po
test virtute ppria tantũ: ⁊ ita suo modo vide-
tur dicendum in proposito. Unde vt in ca. Si
imperator. di. xcvi. dicitur. ꝙ imperator filius
est ecclesie non presul. ⁊ ideo quod ad religio-
nem competit discere ei competit nõ docere.
propter quod Hugo de sancto victore vbi su
pra inquit. ꝙ spiritualis potestas terrenã in-
stituere habz vt sic: ⁊ iudicare si bona non fue
rit. Secundo potestas secularis dicitur de-
pendere ex potestate spirituali in genere cau-
se formalis. sicut eñ charitas vt inquit beat⁹
Ambrosius dicitur forma aliarum virtutum:
non quidem per modũ inherentie: sed per mo
dum cuiusdam directionis. ordinat eñ actus
aliarum virtutum ad finem vltimum. Simili
modo potestas spiritualis potestati seculari
regulam ⁊ formã regiminis ⁊ directionis dat
Est autẽ hoc cõmune in artibus ordinatis: vt
ea ad quam pertinet vltimi finis cõsideratio
leges ⁊ regulas det alijs artibus quarũ fines
ordinantur ad finem eius: sicut medicinalis
pigmentarie: ⁊ militaris equestri. Hinc dicit
ꝙ leges imperiales non solum non dedignan
tur sacros canones imitari. vt dicit in ca. Cle
rici. extra de iudi. immo vt in ca. Constitutio-
nes. di. x. Felix papa dicit. Constitutiões prin
cipum contra canones ⁊ decreta presulum ro
manorũ vel bonos mores nullius sunt momẽ
ti. Tertio potestas secularis pendet a spiri-
tuali in ratione cause finalis: quoniã sicut fi-
nis potestatis secularis que est felicitas poli
tica ad quam ex naturalibus peruenitur: ordi
natur (vt dictũ est) ad finem potestatis spi
ritualis que est superna beatitudo totam fa-
cultatem humane nature trãscendens: ita po
testas ad potestatem similiter ordinari vide-
tur: hinc potestas secularis dicit data in ob-
sequiũ spũalis. Unde in ca. Principes. xxiij.
q. v. dicit Ambrosi⁹. Principes seculi nõnũq̃
intra ecclesiã potestatẽ adepte culmina tenẽt
vt per eandẽ potestatẽ disciplinã ecclesiasti-
cam muniant. Ceterũ intra ecclesiã potesta
tes necessarie nõ essent nisi vt qđ nõ preualẽt

sacerdotes efficere per doctrine sermonē po-
testas hoc imperet per discipline terrorē. Se-
pe per regnum terrenū celeste regnū proficit:
vt qui intra ecclesiā positi contra fidē ⁊ disci-
plinam agunt rigore pncipū cōterantur. Et .i.
Cognoscant pncipes seculi deo se debere esse
reddituros rationē ppter ecclesiā quā a xpo
Septimo tuendā suscipiunt. Septimo spiritualis po-
testas supereminet potestati seculari iurisdi-
ctione: quoniā potestas spūalis iudicat terre-
nam si eam deuiare contingat nō autē ecōuer-
so. Hanc superioritatis preeminentiā tangit
venerabilis Hugo vbi sup ita dicens. Pote-
stas spiritualis terrenā iudicare habet si bo-
na nō fuerit: ipa vero spiritualis a deo primuz
instituta est ⁊ cū deuiat a solo deo iudicari ha-
bet ⁊ potest: sicut scriptum est .i. Cor. ij. Spi-
ritualis homo oīa iudicat ⁊ ipe a nemine iu-
dicatur. Ad hoc facit canon Gelasij pape in
ca. Cuncta .ix. q. iij. vbi sic ait. Cuncta per mū-
dum nouit ecclesia q sacrosancta romana ec-
clesia phas habeat de oībus iudicandi nec
cuiq̄ de eius liceat iudicare iudicio. Ad idem
est ca. Nemo. ⁊ ca. Aliorum. eadē causa ⁊ q. Q
vero a potestate spirituali potestas secularis
cum eam errare contigerit veniat iudicanda
aperte colligitur ex multis. Primo quidē ex
eo q vt habetur in ca. Alius .xv. q. vi. Gelasius
papa scribens Anastasio imperatori inquit.
Romanus pontifex zacharias regem franco-
rum nō tam pro suis iniquitatibus q̄ pro eo q
tante potestatis erat inutilis a regno deposu-
it ⁊ pipinnū karoli imperatoris patrē in eius
loco substituit. Item vt testatur Gelasius pa-
pa in ca. Duo .di. xcvi. Innocentius papa ex-
cōmunicauit archadiū imperatorē. Item ste-
phanus papa secūdus trāstulit imperiū a gre-
cis ad germanos in persona karoli magni: vt
inducit Innocētius tertius in ca. Per vene-
rabilem. extra de iudicijs. Item Honori⁹ ter-
tius vt legitur in cronicis Fredericū imperato-
rem anathematizauit ⁊ barrones ab ei⁹ fide-
litate absoluit: quē postea Innocentius quar-
tus deposuit ab imperio ⁊ oī regno in conci-
lio lugdunēsi. Beatus etiam Ambro. vt legitur
in ca. Duo .di. xcvi. licet non esset vniuersalis
pontifex theodosium magnum imperatorem
Octauo excōmunicans ab ecclesia excludit. Octa-
uo potestas spiritualis preeminet seculari su-
perioritate prelatōis. patet hoc. quia spiritua-
lis potestas vt sepe cōmemoratum est ad su-
periorem finem dirigit ad quē finis potestatis
terrene ordinatur. Sententia autē Aristo. est
i. Ethicorum. vt virtus vel ars pceptiua sit oīm
aliarum ad cuius finem fines aliarū ordinantur
⁊ reducuntur. Hinc beatus Grego. in ca. Quis
dubitet .di. xcvi. dicit. Quis dubitet sacerdo-
tes xpi regum ⁊ pncipum omniūq̄ fideliū pa-
tres ⁊ magistros censeri. Quocirca Gregori⁹
nazanzenus imperatorib⁹ constantinopolita-
nis. vt in c. Suscipitis .di. x. ita scribit. Lex xpi
sacerdotali vos subijcit potestati atq̄ istis tri-
bunalibus subdit. dedit enī nobis potestatez
dedit ⁊ pncipatum multo perfectiorē princi-
patibus vestris. an nunq̄d iustum vobis vide-
tur si cedat spiritus carni: si a terrenis celestia
superentur: si diuinis preferantur humana. q. d.
non. Nono spiritualis potestas prefertur ter- Nona
rene siue seculari amplitudine pncipatus. am-
plitudo enī principatus spiritualis potestatis
extenditur a mari vsq̄ ad mare ⁊ a flumine vsq̄
ad terminos orbis terrarum. ps. lxxi. sm q ex-
posuim⁹ super⁹ in ca. xxxiij. Vn̄ de aplis dī
ps. xliiij. Constitues eos principes super oēm
terram. Et petro dictum est a dn̄o. Ego con-
stitui te pncipem super plebem meā. Item ei
dicitur Math. xvi. Quodcunq̄ ligaueris su-
per terram ligatum erit in celo. Et Joh. vlti.
Symon iohānis pasce oues meas. non discer-
nens inter has ⁊ illas: sed quascūq̄ ei cōmēdat
vt ait Bernardus. Hec autē prerogatiua po-
testatis spiritualis satis euidenter designata
videtur. vt inquit Innocentius tertius in ca.
Nouit. extra de maio. ⁊ obe. Hierem. i. vbi di-
ctum a dn̄o hierem. legitur qui sacerdos erat.
Ecce constitui te super gētes ⁊ regna: vt euel-
las ⁊ dissipes: edifices ⁊ plātes. Quā preemi-
nentiam potestatis spiritualis maxime in ro-
mano pontifice. beatus Aug. admirās in ser-
mone quodaz aplorum petri ⁊ pauli qui incipit.
Fortis ⁊ humilis: ita inquit. O mira potentia
⁊ ineffabilis gratia saluatoris: quis plebeium
piscatorem apostolorum facile crederet pncipē
⁊ regibus obsistere: reges sanctificare: regib⁹
oīb⁹ imperare: mundū refrenare legibus ⁊c̄.
Decimo potestas spiritualis preeminet secu- Decimo
lari robore firmitatis ⁊ fortitudinis: patz hoc
quoniā potestates seculares parue durationis
⁊ exigue firmitatis sunt: sicut dicitur de quattu-
or imperijs supra notatis. Dan. vij. Unde be-
ne dicitur Eccli. x. Omnis potētatus breuis vita
potestas vero spiritualis stabilis semp perse-
uerat. Unde cum a christo dictum fuisset pe-
tro Math. xvi. Tu es petrus ⁊ super hanc pe-
tram edificabo ecclesiā meā: imediate de fir-
mitate eius seq̄tur. Et porte inferi nō preuale-
bunt aduersus eam. vnde signāter stabilitas
potestatis spiritualis maxime in aplica sede
figurata videtur per stabilitatem throni dauiti-
ci de quo .ij. Reg. vij. dicitur. Stabiliā thronuz

regni eius usq in sempiternū. Et. j. Thronus eius erit firmus iugiter.

Capitulū. xci. In quo ponūtur aliq̄ obiectiōes cōtra ea que dicta sunt de preeminētia potestatis spūalis supra secularem.

Capitu. XCI

Adversus aliqua que dicta sunt de preeminentia potestatis spūalis supra secularem aduersarij plurima obijciūt

Argumētū pmū

Et primo q nō preemineat tēporis antiq̄tate arguit sic. Prius tēpore fuit terrena potestas siue secularis q̄ sacerdotiū. ergo potestas secularis p̄cedit tēporis antiquitate spiritualem et nō ecōuerso. ɔña patet. aūs ostenditur ex tribus. Primo ex eo q̄d dicit beatus Aug. xv. de ciui. dei: q Cayn ante diluuiū fuit primus domin⁹ inter homies: quo tēpore nullum videtur fuisse sacerdotiū.

Probatio pma.

Secunda

Secundo ex eo: q regnū videtur incepisse in nemroth Gene. x. tempe legis nature: quanq̄ post diluuiū sacerdotiū aūt incepit in Aaron tempe legis scripte vt habetur Exodi. xxviij. nō est autem dubium q tēpus legis nature p̄cessrit tēp⁹ legis scripte.

Tertia

Tertio ex eo: q verū sacerdotium in xpo videt incepisse. verū aūt regnum electione diuina longe ante incarnationē xpi vt in saule incepit: vt habet. i. Reg. x. Et ita videt q potestas terrena siue secularis precessit sacerdotium et per ɔñs potestatē spūalem

Secūdum argu.

Secūdo q potestas spūalis nō p̄emineat seculari nobilitate orig nis arguit sic. Quorum est vna et eadem origo nullum eorum alteri preeminere videt originis nobilitate: sed potestas spūalis et secularis habent vnā et eandem originem. s. deū dicente Aplo ad Ro. xiij. Nō est potestas nisi a deo. Propt q̄d subiūgit. Qui potestati resistit: dei ordinationi resistit. vnde imperiū et sacerdotiū ex eodem principio prodierūt. in autēticis quo modo oporteat epos in principio col. ij. et ergo sequitur q ex parte originis nō sit aliqua preeminētia vni⁹ potestatis ad aliā.

Tertium

Tertio arguit q potestas spiritualis nō p̄emineat seculari dignitate: quoniā vt dicit. i. Petri. ij. Subiecti estote omni humane creature ꝑpter deum siue regi tanq̄ precellenti. vbi beat⁹ Petrus asserere videtur regalem potestatē ceteris potestatib⁹ dignitate p̄cellere.

Quartum

Quarto arguitur q potestas spiritualis nō p̄excellit maioritate auctoritatis: qm̄ si eo q potestas secularis regalis inūgitur et benedicitur a potestate spirituali spiritualis potestas ē dicenda p̄excellere maioritate auctoritatis: sequeretur q episcopus hostieñ. qui summū pontificem consecrat maior auctoritate summo pōtifice dicēdus esset quod non est verum. ergo nec in proposito nostro ratio facta militare videt.

Quintum

Quinto arguitur q potestas spiritualis non preeminet seculari causalitate sic. Ambe iste potestates sunt immediate a deo: ergo vna earū causalitate non depēdet ab alia. consequētia patet. antecedens est notum de potestate spirituali. de seculari vero habetur in ca. Quesitū. xxiij. q. iiij. vbi dicit Innocē. A deo concessam esse imperialem potestatē propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum et dei ministerio esse datum.

Sextum

Sexto arguitur q spiritualis potestas nō preemineat seculari maioritate iurisdictionis: ita q eam errantē iudicare posset sic. Glosa super illud ps. l. Tibi soli peccaui: dicit sic. quia rex est omnibus superior ideo tm̄ a deo qui maior eo est: est puniendus. si q̄s vero de pplo errauerit deo peccauit et regi: rex vo nō habz hoiez q̄ eius facta dijudicet ergo nō videtur q potestas spiritualis possit punire secularē potestatē: vtputa regem aut imperatorē.

Septimum

Septimo arguitur q potestas spiritualis non preemineat seculari superioritate prelationis siue dominationis: sic. Non soluitur tributum per aliquē alicui nisi maiori aut superiori. vnde solutio tributi probatio esse videt subiectōnis. vt habet tā ex ca. Magnum. xi. q. i. q̄ ex ca. ij. extra de censi. sed ecclesia soluit tributum imperatori. vt in ca. Si tributum. xi. q. i. ergo videtur q spiritualis potestas non terrene supereminent maioritate prelationis siue dominatiōis sed potius econuerso.

Octauum

Octauo arguit q spiritualis potestas non supereminent seculari superioritate principatus: sic. Moyses qui fuit primus ductor populi israel et quasi imperator fuit superior q̄ aaron qui erat summus pōtifex populi israel. ergo superior est principatus secularis q̄ spiritualis. consequētia videtur nota. antecedēs vero patere videtur ex eo q potestate moysi aaron electus est in sacerdotē. sm illud Exo. xxiiij. Applica quoq tibi aaron fratrē tuū cū filijs suis vt sacerdotio fungant mihi.

Capitulum. xcij. in quo respōdetur rationibus supradictis contra preeminentiam potestatis spiritualis supra secularem.

Capitm XCII

Cum autem ea que de eminentia potestatis spiritualis supra secularem diximus: saluo semp meliori iudicio: vera esse credam⁹. respōdebim⁹ ad obiectiōes factas i ɔtrariū.

Ad pmū argumentum et e.⁹ primam pbationē.

Ad pmū mdet negādo aūs: et ad pbatōez pmā i q̄ dicebat q cbain ante diluuiū fuerit pm⁹ dñs int hoies: dicim⁹ duo. Pmo q chayn nō fuit v̄e dñs: vtputa ordi

nariam habens potestatem: sed fuit vnus ty
rannus per violentiam ⁊ oppressionem que
rens sibi principatum. Secundum est ꝙ an
teꝗ̄ chayn dominiũ illd̓ quod habuit vsurpa
ret iam precesserat oblatio abel quē xp̄us in
euangelio Luc. xi. iustum vocat que fuit vera
res sacerdotalis. vnde subdit Gene. iiij. Et re
spexit deus ad Abel ⁊ ad munera ei⁹. ⁊ propt̄
h̄ vt sup̄ diximꝰ dicit beat⁹ Aug. ꝙ int̄ ceta iu
sticie precōia que fuisse in Abel cōprobantur
est sacerdotiũ. Ad id quod inducitur in ꝓba
tione secũda de Nemroth pariter respõdetur
Ad ꝓbationem secundam. Primo ꝙ etiam post diluuiũ anteꝗ̄ mētio
fieret aut de dñio aut de regno prius tempore
fuit de re sacerdotali mō ad sacrificiũ ꝑtinen
te facta memoria. vnde cum Noe egressus eēt
de archa cum filijs suis ⁊ vxore vt legit̄ Gen̄.
ix. edificauit altare dño: ⁊ tollens de cunctis
pecoribus ⁊ volucribus mundis obtulit holo
causta super altare: odoratusqꝫ est dñs odorē
suauitatis. Hec autem oblatio siue act⁹ sacer
dotalis precessit tempore ipsum Nemroth de
quo arguebatur cũ fuerit quartus a noe. Noe
enim genuit cham: ⁊ post diluuiũ cham genu
it chus: ⁊ chus genuit nemroth. ꝓcessit ḡ tēpe
spūalis dignitas tp̄alem. Scdo mr̄ ꝙ dñiũ si
ue regnũ ipsi⁹ nēroth nō fuit legitimũ ſ; vsur
patum ⁊ violentũ quēadmodum Gene. x. desi
gnat̄ cũ dicit̄ ꝙ nemroth erat robustus vena
tor coram dño. i. oppressor hominũ ⁊ extinctor
vt exponit Alchuin⁹. qd̓ etiā ex illo colligitur
ꝙ pncipiũ regni eius fuit babylon que inter
pretat̄ confusio. Bene autē dicit̄ principiũ re
gni eius cōfusio: qm̄ nec iustum fuit nec legiti
mũ sed tyrannicũ ⁊ vsurpatum magis latroci
niũ dicēdum ꝙ regnũ. Et ideo ex tali vsurpa
to ⁊ violento dñio nō bene arguit̄ ꝙ in eccle
sia dei potestas terrena precedat spiritualem
Ad tertiam probationem. siue sacerdotiũ. Ad id qd̓ tertio inducitur ꝙ
verũ sacerdotiũ in xp̄o inceperit: regnum aũt
in saule. respõdet̄: ꝙ verũ capitur dupliciter.
vno modo vt distinguit̄ cōtra fictum. alio mō
vt distinguit̄ contra figuratũ. Dicim⁹ ergo ꝙ
sacerdotiũ legale fuit verũ sacerdotiũ prout
verũ distinguit̄ contra fictũ vel falsum cum a
deo institutũ fuerit vt habetur Exodi. xxviij.
Deus aũt cuius perfecta sunt opera Deut.
xxxij. nihil facit fictum aut falsũ. Nihilomin⁹
dicim⁹ ꝙ nō fuit verũ prout verum distinguit̄
cōtra figuratiuũ ꝙ figurauit enim sacerdotiũ
xp̄i prout oēs hostie veteris testamēti figura
bant veram hostiā que xp̄us est. Unde ex hac
parte qua legale sacerdotiũ fuit figuratiuum
dicit̄ nō verũ: q2 nō veras hostias que pctā de
lerent sed figuratiuas vere hostie offerebat: ⁊
ita imperfectũ iuxta illud ad Heb. vij. Nihil
ad perfectũ adduxit lex. Et ita licet sacerdoti
um verum prout distinguitur contra figurati
uum inceperit in xp̄o qui est sacerdos in eter
num: sacerdotiũ tñ legale, quod fuit verum sa
cerdotium prout verum distinguitur contra
fictum aut falsum precessit in aaron qui pre
cessit saul primum regem in populo dei: ⁊ per
consequēs sacerdotalis dignitas precessit re
galem in populo dei. Ad secundam ratio Ad secũdũ arg.
nem in qua arguitur ꝙ potestas spiritualis
nō preemineat nobilitate originis: responde
tur ꝙ potestas cuiuscunqꝫ dignitatis sit quan
tum ad duo ad presens considerari potest: vi
delicet quātum ad ipsam potestatem siue es
sentiam potestatis: ⁊ sic oĩs potestas est a
deo vt argutum est. ⁊ hoc modo cum sit vna
⁊ eadem origo oĩs potestatis create scilicet
diuina maiestas non differunt in origine pote
stas spiritualis ⁊ secularis. Alio modo potest
considerari potestas quātum ad modum adi
piscendi: ⁊ sic potestas est a deo quando scilꝫ
aliquis ordinate adipiscitur potestatem: ſm
illud ad Heb. v. Nemo sibi honorem assumit
sed qui vocatur a deo tanꝗ̄ aaron. Quādoqꝫ
vero non est a deo sed ex peruerso hominũ ap
petitu quo per ambitionē vel alio modo quo
cunqꝫ inconuenienti potestatem adipiscũtur
Amos. v. Nunquid non in fortitudine nostra
assumpsimus nobis cornua. Et hoc modo cuꝫ
vt supra declarauimus dominia terrena non
legitime sed per vsurpationem ⁊ violentiam
primo fuerint introducta: sacerdotium vero
institutione diuina. dicimus potestatem spi
ritualem originis nobilitate preeminere po Ad tertium
testati seculari. Ad tertiam rationē respon
detur ꝙ potestas regalis non nominatur sic
excellens ꝙ simpliciter preemineat oĩ pote
stati sed bene in ordine ad secularium pote
statem est excellens: ⁊ ideo ex hoc non sequit̄
ꝙ preemineat potestati spirituali que alteri
us ⁊ superioris ordinis est: vt supra dictum est
Ad quartam rationem respondetur ꝙ licet Ad quartum
papa ante consecrationem: vtputa si sit soluꝫ
dyaconus aut simplex presbyter sit episcopo
hostien. consecrato maior auctoritate iurisdi
ctionis: minor tamen est dignitate consecra
tionis illo. ⁊ hoc non est inconueniens: sicut
de archiepiscopo dicimus respectu suorum
suffraganeorum a quibus consecratur. Et sic
verum est ꝙ maior est qui benedicit ꝗ̄ qui be
nedicitur in eo ꝙ benedicit: sicut agens no
bilius est passo .ij. de anima. Ad quintam Ad quintum
respondetur ꝙ ad presens sufficit. Primo ꝙ
non intelligimus potestatē regalem causali

tate in genere cauſe eff.cientis ſic pendere a ſpirituali poteſtate ꝙ regalis poteſtas in quibuſcū fuerit aut ſit auctoritate inſtituta ſit per ſpiritualē: qm̄ ſicut argutum eſt ambe iſte poteſtates ab eodem principio proceſſerūt .ſ. deo. ſed dicimus ꝙ ptās regalis in ꝓmo rege qui fuit in populo dei miniſterialiter depēderit a poteſtate ſpūali ſiue ſacerdotio: qm̄ ſicut ſup̄ inductū eſt ꝑ ſacerdotiū iubēte dño ⁊ ordinante inſtituta eſt regalis ptās: ſicut patz in ſaule ꝑ ſamuelem .i. Regū. viij. ⁊ quodāmodo etiā in dauid quē idē ſamuel ꝓcepto dñi inunxit in regem reprobato ſaule .i. Regū. xvi. Secundo dicimus ꝓut ſupra diximꝰ: ꝙ poteſtas ſecularis pendere cauſalit̄ a ſpūali poteſtate poteſt dici q̄tū ad perfectionē eius q̄ attēd. ꝑ pences ordinē ad vltimū finē ſimplicit̄ qui eſt felicitas ſuperna. Cū autē poteſtas ſecularis vt ſic n bil nouerit de vltimo fine nec de medijs perducētibꝰ ad illū: ſed hoc ſit ꝑ prīū ſpiritualis poteſtat̄: neceſſe eſt ꝙ ſi in ordine ad vltimū finē poteſtas ſecularis dirigere habet ſubiectos ſuos hoc habeat ex deriuatōe a ſpirituali poteſtate. vnde Aug. li. ij. de ciui. dei. c. xxi. dicit ꝙ ſine ſumma iuſticia nō pōt regi reſpublica. vera aūt iuſticia nō eſt in republica: cuius xp̄s nō eſt rector. Un̄ ſctūs Tho. dic̄ in iiij. di. xix. Reges inungunt̄ vt excellētia poteſtatis ipoꝝ a xp̄o deſcēdere ſignificet̄ ⁊ vt ipi ſub xp̄o in pplo xp̄iano regnent. Perfectio ergo poteſtatū ſecularis quodāmodo dependet in pplo xp̄iano a poteſtate ſpūali. ꝑterea etiā ratio facta nō ꝓcedit: q: dato ꝙ ptās ſecularis in rōne cauſe eff.cientis nō penderet a poteſtate ſpūali: pēderet tn̄ in rōne cauſe formalis ⁊ finalis vt dictū eſt.

Ad ſextum — Ad ſextā rōnē reſpōdetur ꝙ cū dr̄ ꝙ rex nō habet ſuperiorē: intelligendū eſt in ſuo ordine. Eſt eīn vt dictū eſt ordo poteſtatū duplex ſcꝫ poteſtatū ſecularium ⁊ poteſtatū ſpūaliū. in ordine poteſtatū ſecularū oībus maior eſt rex vel imperator. quēadmodū in ordine ptātū ſpūaliū ſuperior oībꝰ ē papa. nihilominus collatione facta poteſtat̄ ſpūal's ad poteſtatē ſecularē poteſtas ſpiritualis eſt ſupra ſecularē: ſicut ſpūs ſupra corpus vt dictū eſt. vnde Ieremie ſacerdoti dicitur Ecce conſt.tui te ſup reges ⁊ regna. Iere. i.

Ad ſeptimū — Ad ſeptimā rōnē reſpondet̄ ꝙ eccl'ia nō ſoluit tributū imperatori aut ꝓncipibus ſecularibus in recognitionē dominij vel ſubiectōis ſed ſolū ꝓ pace ⁊ quiete ſeruanda: quā ipe imperator ⁊ ꝓncipes ſeculares tueri ⁊ cōſeruare tenent̄: ſicut colligit̄ ex eodē .c. Tributū. ⁊ ita eccleſia ſoluit tributū non in recognitionem dominij ſed potius in recognitionē ꝑſtati beneficij ſeu in ſolutionē ſtipendij. vnde proprie non eſt tributū. Preterea nec eccleſia de oībꝰ temporalibus tributū ſoluit poteſtati ſeculari: quia nō de his que poſſidet ſorte ſpirituali ⁊ iure diuino: vt de decimis ⁊ oblationibꝰ ſed de exterioribus bonis que poſſidet ſorte temporali: vt titulo venditionis vel conceſſionis

Ad octauū — Ad octauū reſpondet̄ ꝙ moyſes non tantū fuit princeps ſed etiam ſacerdos. ſm̄ illud pſ̄. Moyſes ⁊ aaron in ſacerdotibꝰ eius. vbi gloſa dicit. Nota ꝙ moyſes ſacerdos dicit̄: quia ⁊ ſi non hoſtias tamen vota obtulit deo ⁊ pro populo ſupplicauit. Secundo dicitur ꝙ non eſt veruꝫ ꝙ moyſes ſimplicit̄ maior fuit aaron qm̄ ſicut moyſes in aliquo maior fuit aaron: ita ecōuerſo aaron maior fuit moyſe. in cuius ſignū in ſacra ſcriptura quando ſimul combinantur aliquādo ꝑponit̄ moyſes. vt in pſ̄. xcviij. Moyſes ⁊ aaron in ſacerdotibus eius aliquādo ꝑponit̄ aaron. vt Exoď. vi. vbi dicitur. Iſte eſt aaron ⁊ moyſes. vbi dicit magiſter Nicolaus de lyra ꝙ ꝑponit̄ hic aaron ꝓpter duo. Tum ratione primogeniture. Tum quia dñs ꝑuiderat euꝫ ⁊ elegerat in ſummū ſacerdotē. Moyſes vero ꝑponit̄ aliquādo etiam ꝓpter duo. Primo quia illi ꝓncipaliter cōceſſum erat educere filios iſrael de egypto. Secundo quia verba domini immediate recipiebat a deo ⁊ per aaron tanq̄ per interpretē reddebat populo.

Capitulū xciii in quo circa poteſtatē ſacramētalē ſiue ordinis ⁊ iuriſdictionalē ponunt̄ duodecim ꝯcluſiones — Capitu. XCIII

p Oſtquā ad rei publ ce xp̄iane regimen perfectum duas in ea oſtendimus neceſſario ꝯ́dās eſſe poteſtates: ſecularem ſcꝫ ⁊ ſpiritualē: conſequens eſt vt quid nomine ſpūalis poteſtatis intelligamus. de qua nunc principaliter loqui propoſuimus ſubiūgamus. de ſeculari vero iterum in ſequenti libro opitulante deo: repetemus ſermonem cum an in ſummo pontifice ambe poteſtates concurrāt diſcutiemus. Dicimus autē ꝙ poteſtas ſpiritualis eccl'ie duplex eſt: quedam ſcilꝫ ordinis ſiue ſacramentalis: et quedam iuriſdictionalis. Poteſtas autem ordinis ſiue ſacramentalis dicitur que per aliquā conſecrationem confertur ad confectionem ⁊ adminiſtrationē ſacramentorum. Poteſtas vero iuriſdictionalis eſt ad regendum populū ſm̄ legem diuinā in ord ne ad beatitudinē ſupernalē: que non per conſecrationē ſed ſimplici iniunctiōe dei aut hoīs cōfertur. De q̄bꝰ ptātibꝰ vt illuſtriorē faciamꝰ noticiā

describemus p conclusiones quid nos de illis
Cōclusio pͥma sentiamus. Prima cōclusio sit ista. Utraqꝫ
harū potestatū spūalium in ecclesia originali-
ter est a deo. Patet cōclusio ista ratione ꝛ au-
ctoritate. Rōne sic. Omne illud qđ est ꝛ exce
dit totā facultatē nature necesse est vt ab au-
ctore nature originē duxerit: sed vtraqꝫ pote-
stas spūalis excedit totā facultatē nature. er-
go necc̄e ē dicere vt illa a solo deo q̄ auctor na
ture est originē traxerit. ꝯña ē bona: ꝛ maior
manifesta. minor etiā videt̄ nota: pͥmo q̄dez
de potestate ordinis: qm̄ p istam ordinatus in
sacerdotē habet potestatez ꝯficiēdi corp⁹ xp̄i
ꝛ auctem diuina sacramēta dispensandi: per
que celestis gr̄a digne illa suscipientibus tri-
buit̄: qui ꝑfecto sunt effectus oēm facultatez
nature transcēdentes. Idem etiā patet de po
testate iurisdictionis q̄ ad regendū populum
xp̄ianū ſm legem diuinā in ordine ad beatitu
dinem supnaturalem est ordinata. Pꝫ etiā cō
clō auctoritate. Pͥo Mat. xvi. vbi xp̄s cla-
uiū potestatē se daturū Petro pollicet̄ dicēs
Tibi dabo claues regni celoꝝ. Secūdo Joh.
vlti. vbi xp̄s ouiū suarū petrū pastorē ꝛ recto-
rē ordinans inq̄t. Simon iohānis pasce oues
Secunda meas. Secūda cōclusio cōparando istas du
as potestates adinuicē. Potestas pͥma. s. or-
dinis dignior est potestate secunda. s. iurisdi-
ctionis. Patet cōclusio: qm̄ potestas iurisdi-
ctionis ordinat̄ ad potestatē ordinis: ad h̄ enī
est potestas iurisdictionis vt populus arceat̄
a malis ꝛ exerceat̄ in bonis vt sit ape⁹ dignus
q̄ participare sacramētis: ergo conclusio vera.
Tertia Tertia cōclusio. Potestas ordinis siue sacra
mentalis licet p relationē ad corpus xp̄i verū
sit equaliter in oībus sacerdotibus: nihilomi
nus in relatione ad corpus xp̄i mysticū maior
est in ep̄o q̄ in simplici sacerdote. Prima pa
hui⁹ cōclusionis patꝫ: qm̄ oēs sacerdotes eq̄li
ter cōficiunt sacramentū corporis et sanguis
xp̄i: ergo in relatione ad corpus xp̄i verū equa
liter hec potestas sacramētalis est in omnib⁹
sacerdotib⁹. Secūda pars etiā patet qm̄ sim-
plex sacerdos nō valet dispēsare omnia sacra
menta: qm̄ nō sacramentū cōfirmationis qđ
solū ab ep̄is perfici pōt: vt ait Eusebius papa
in ca. man⁹. de con. di. v. Nec sacramentum or
dinis qđ etiā a solis ep̄is ꝯfertur: ḡ in relatōe
ad corp⁹ xp̄i mysticū potestas sacr̄alis ampli-
or est in ep̄o q̄ in simplici sacerdote: qđ mani-
feste ostēdit Ysid. in ca. cleros. di. xxi. ita dicēs
Pb̄ri ideo sacerdotes. nominātur q2 sacra dāt
sicut ep̄i: q2 licet pb̄ri sint sacerdotes tñ ponti
ficat⁹ apicē nō habent: q2 nec chrismate frōtē
signāt: nec paraclytum spiritū dant qđ solis

debere episcopis actuū lectio aplōꝝ demon-
strat. hec ille. Verū q̄ hec maioritas potestat̄
sacramētalis siue ordinis in ep̄o q̄ in simplici
sacerdote maior sit nō solū ex institutōe eccl̄ie
vt quidā dicere voluerūt sed etiā ex natura or
dinis ꝛ cōsecratōis ſm diuinā institutionem
ostendit̄ sic. Ea que sunt in noua lege: figura-
ta fuerūt per ea q̄ fuerūt in veteri lege: nūc au
tem ita est q̄ in veteri lege ep̄s siue summ⁹ sa-
cerdos ex diuina ordinatōne consecrabat̄ spe
ciali cōsecratōne ꝛ ad specialē actū vltra sim
plices sacerdotes. Nam vt habet̄ Leuit. viii.
solus summus sacerdos q̄ habebat in suis offi
ciꝫs alios ordinare ꝛ cui soli licitū erat in scā
scōꝝ semel ī āno ingredi vngebat̄ oleo sacre
vnctiōis. ergo similit̄ videt̄ q̄ ex diuina insti-
tutione sit vt caput ep̄i qui est summus sacer
dos consecret̄ vnctione chrismatis ad specia
lem actū qui ei cōpetit sicut est ministros con
secrare ꝛ ordinare ꝛ alia huiusmodi q̄ solis epi
scopis cōueniūt que ponunt̄ a beato Ysidoro
in ca. Perlectis. di. xxv. Veritas etiā hui⁹ con
clusionis satis manifeste habet̄ ex dictis in. c.
lxxvi. vbi ostēdim⁹ ex diuina institutōe diffe-
rentiā esse realē inter episcopū ꝛ presbyterū.
Quarta ꝙnta ꝯclusio. ad vnā ꝛ eandē ordinis po
testatē pertinēt isti duo actus scꝫ corpus xp̄i
conficere ꝛ ad illius susceptionē populū aptū
dignūqꝫ reddere. Ista conclusio ostendit̄ vera
iuxta s̄cm̄ Tho. in. iiii. ꝯtra gētiles. c. clxxviii.
sic. Eiusdē virtutis esse videt̄ aliquā ꝑfectōez
tribuere ꝛ ad susceptionē illius materiam pre
parare: sicut ignis virtutē habet ꝛ vt formam
suā transfundat in alterū ꝛ vt materiā dispo-
nat ad forme susceptionē. Cū igit̄ potestas or
dinis ad hoc se extendat vt sacramētū corpo-
ris xp̄i conficiat ꝛ fidelibus tradat oportet q̄
eadem potestas ad hoc se extendat q̄ fideles
aptos reddat ꝛ cōgruos ad tanti sacramenti
susceptionē. Reddit̄ aūt aptus ꝛ congruus fi
delis ad huius sacramēti susceptionē per hoc
q̄ est a peccō immunis: qm̄ non pōt aliter xp̄o
spūaliter vniri cui sacramētaliter cōiungitur
hoc sacramētū percipiendo. Oportet ergo q̄
potestas ordinis se extendat ad remissionem
peccatoꝝ per illoꝝ sacramētoꝝ dispēsationē
que ad remissionē peccatoꝝ ordināt̄ cuiusmo
di sunt baptismus ꝛ penitentia. Habet ergo
potestas ordinis hinc duplicē actū quoꝝ pri-
mus est conficere sacramentū corporis ꝛ san-
guinis xp̄i. secūdus est p absolutionē peccato
rum aptū facere suscipientē ad susceptionem
Quinta sacramēti. Quinta conclusio. potestas ordi-
nis quo ad primū actū consecrare corpus xp̄i
ꝛ aliꝫs ministrare: data est aplīs in cena dn̄i

quibus ait dñs Lu. xxij. Accipite inter vos et diuidite hoc est corpus meū quod pro vobis tradet. hoc facite in meā cōmemorationē vbi gl. interli. dz: accipite et date. Quātū vo ad scōz actū qui est absolutio peccatoꝝ data est. Joh. xx cū dictū est aplis. Accipite spm̄ sctm̄ quorum remiseritis peccatā remittunt eis. Sup quo sic dicit btūs Greg. in homel. Principatū supni iudicij sortiti sunt vt vice dei quibusdā peccata retineāt et quibusdā relaxent.

Sexta Sexta cōclusio. Ptās ordinis qua soluunt peccatā est idē essentialiter cū charactere sacerdotali siue cū potestate ɔsecrādi corpus xpi et nō distinguunt nisi qꝫ ad diuersos actus siue effect⁹ cōparant. Illa cōclusio licz satis clare habet ex dictis nihilominus ex dictis sancti Tho. in. iiij. di. xviij. sic ostendit. Ad duo quoꝝ vnū est cā alterius vna ptās ordinat sicut in igne ad calefaciendum et dissoluendū. sed omis grā et remissio in corpe mystico ex capite xpo puenit. ergo eadem ptās videt esse p cēntiā qua sacerdos ɔficere pōt corpus xpi: et qua pōt soluere et ligare si iurisdictio assit: nec differt nisi rōne scḋm qꝫ ad diuersos actus effect⁹ cōparat: sicut etiā ignis dr: scḋm aliā rōnē calefactiuus et scḋm aliā liquefactiu⁹. Et q: nihil est aliud character ordinis sacerdotalis qꝫ ptās exercēdi illud ad qḋ principaliter ordo sacerdotij ordinat. videlicz ad ɔsecrandū corpus xpi. sequit qꝫ character ipse et ptās q soluunt peccatā sint idem essentialiter

Septima Septima cōclusio. Ptās spūalis conuenient designat noie clauiū. Pz cōclusio: qm̄ xpus q dei sapiā est ita ptātem illaz designat di. btō petro. Math. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Pro quo notandū qꝫ clauis a corpalibus ad spūalia transsumit. clauis eni materialis ē instrm̄ quo ostiū clausum apert. et sic in spūalibus clauis dr: ptās p quā ingressus regni celoꝝ apert. et qm̄ regnuz celoꝝ nō claud. t nisi p pctm̄. et quantum ad maculā et reatū pene. ideo ptās qua tale obstaculū regni celoꝝ remouet dr: clauis. Hec aūt ptās dr: triplex a doctoribus scz quedā auctēs q est in solo deo q soluens apit principalr p infusionē grē et claudit pmissiue iusto iudicio pmittendo hominē ruere in pctm̄ grām nō infundēdo. Quedā dr: ptās excellentie que ponit in xpo rōne humane nature quī celū apert p meritū passionis sue. Alia ministerialis: in ministris eccl̄ie. s. sacerdotibus q celū aperiūt p dispensationē sacroꝝ q operant in vtute passionis xpi. scḋm illud. i. Corinth. iiij sic vos existimet hō vt ministros xpi.

Octaua Octaua cōclusio. Conuenienter clauis diffinit cum dr: Clauis est ptās ligādi et soluēdi qua ecclesiasticus iudex dignos recipe et indignos excludere debet a regno. Pz ɔclusio tum auctē Hiero. qui illā ponit in glo. Math. xvi. sup illo. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Tum auctē mgri sniarū in. iiij. di. xviij. Conuenientia pfate diffinitōis rōe declarat sic. iux scm̄ Tho. i. iiij. eaḋ di. scḋm Phm. ij. de aia potentie p act⁹ distinguūt. vnde cū clauis sit ptās q̄dā vt dictū est. opz qꝫ p actū siue vsum suū diffiniat et qꝫ in actu obiectū exprimat a quo spēm recipit act⁹ et mod⁹ agendi ex quo apparet potentia ordinata act⁹ aūt ptātis spūalis nō est vt celū apiat absolute: q: iā apertum est: sz vt quantuz ad hunc apiat: qḋ q̄dez ordinate fieri nō pōt nisi idoneitate ei⁹ cui apiendū est pēsata. Et iō in pdicta diffinitōe clauis ponit gen⁹. s. ptās: et subiectū ptātis. s. iudex ecclīastic⁹: et act⁹. s. excludere et recipe scḋz duos act⁹ materialꝭ clauis aperire et claudere: ei⁹ obiectū t igit in hoc qꝫ dicit a regno: mod⁹ aūt ex eo qꝫ dignitas vel idignitas in illis in quos act⁹ exercet pensatur.

Nona Nona ɔclo. Conuenienter describunt claues ordinis due. s. scia discernendi et potētia dignos recipiēdi: vl indignos excludēdi a regno Pz ɔclusio auctē et glo. Hier. Math. xvi. Rōne vero ista ɔclusio pfata. iux scm̄ Tho in i. iiij di xviij. ostēdit vera. In oi actu q reqrit idoneitatē ex pte recipiētis duo sunt necessaria ei q dz actū illū exercere. s. iudiciū de idoneitate recipientis: et expletio act⁹. Et iō etiā in actu iusticie per quē reddit alicui hoc quo dignus est oportet eē iudiciū quo discernat an ipse sit dignus. et ipsa redditio. et ad vtrūqꝫ hoꝝ auctas quedā siue ptās exigit nō eni dare possumus nisi qḋ in ptāte habem⁹. nec iudicium dici pōt nisi vim coactiuā hēat eo qꝫ iudiciū iā ad vnū determinat q q̄dem determiatio in speculatiuis fit p virtutē pmoꝝ pncipioꝝ quibus resisti nō pōt: et in reb⁹ practicis p vim imperatiuā in iudicante existentē. et q: act⁹ clauis reqrit idoneitatē in eo in quē exercet. q: recipit p clauē iudex ecclesiastic⁹ dignos et excludit idignos vt ex diffinitione posita in superiori ɔclusiōe patz iō indiget iudicio discretōis quo idoneitatē iudicat et ipso expletionis siue redditiōis actu. et ad vtrūqꝫ hoꝝ ptās quedā siue auctas reqrit et scḋm hoc due claues distinguūt.

Decima Decima ɔclusio. Iste due claues ordin. s. scia discernēdi et potētia dignos recipiēdi et indignos excludēdi a regno nō distinguūtur in essentia auctēs. sed sūt vna et eadē p essentiam ptās siue auctas solūqꝫ distinguūt per cōparationē ad act⁹ quoꝝ vn⁹ psupponit aliū. Que ɔclusio ē sancti Tho. cui⁹ ɔclusionis veritas ex eiusdē doctoris dictis sic declarat. Ad eandē auctatem per essentiā cuiuscūqꝫ debentis ex officio

aliquē actū exercere q̄ req̄rat ydoneitatē ex
parte recipientꝭ ptinet iudiciū de ydoneitate
et explētio actus: sicut apparet in actu v̄tutꝭ
iustitie p quā reddit᷑ alicui hoc quo dignꝰ est
ꝙ ad eundē ad quē ptinet alicui digno redde
re aliq̄d ptinet iudiciū an talis sit dignus vel
nō. cū ergo vt dictū est in p̄cedēti ɔclusione p
clauē ordinis iudex ecclīasticus dignos reci-
piat ⁊ indignos excludat sit necessario ꝙ ad
eandē auctoritatē ptineat vterq̄ actus. s. iudi
cium de ydoneitate eius q̄ absoluēdus est. et
actus absolutōis: solū ḡ dr̄nt he claues p cō-
parationē ad diuersos actus quoꝝ vnus pre-
supponit aliū. Clauis eīn q̄ dr̄ ptās ligādi et
soluēdi est q̄ immediate serā peti remouendo
celū aperit. Sed clauis que dr̄ scīa serā ōndit
cui apiendū sit. ptās ḡ vna ⁊ eadē est que rōe
hoꝝ diuersoꝝ actuū subordinatoꝝ varie noīa
tur: qm̄ rōne p̄mi actus q̄ est iudicare: dicitur
clauis scie. rōe vero scd̄i q̄ est indignos exclu-
dere vel dignos admittere ad regnū vocatur
Undecima clauis ptāt. Undecima ɔclusio est ꝙ ptās
clauiū aliquo modo se extēdit ad remissionē
culpe ⁊ pene. Ista ɔclusio pbat᷑ auctē ⁊ rōne.
Auctoritate p illud Joh. xx. vbi dn̄s inq̄t apo
stolis. Quoꝝ remiseritis pctā remittunt᷑ eis.
Sed hoc nō pōt intelligi q̄tū ad manifesta-
tionem tm̄ vt aliq̄ dicūt: vt magr̄ sniarū i. iiij.
di. xviij. qm̄ sic sacerdos noui testamēti nō ha
beret maiorē ptātē q̄ꝫ sacerdos veteris testa-
mēti q̄ solū ōndebat in aliquo leprā esse mun-
datā: quā tm̄ nullo modo mundabat. qđ nō est
dicendū. ḡ sacerdotis noui testamēti ptās se
extēdit vsq̄ ad remissionē culpe. ⁊ p̄ōns pene
Quod rōne sic pbat᷑. Sacramēta noue legis
agūt quod significāt. qđ p3 ex diffinitōe sacri
Sacrm̄ eīn est iuxta Augustinū inuisibil᷑ grē
visibilis forma ita vt ymaginē gerat ⁊ causa
exiet. Sed absolutio sacramētalis signat re-
missionē culpe. p3 ex forma eius. Ait eīn sacer
dos. Ego te absoluo. ḡ dicendū est ꝙ ptās sa-
cerdotalis aliquo modo se extēdat ad culpe ⁊
pene remissionē. Ad videndū aūt quō hoc sit
est notandū s̄m sanctū Tho. in. iiij. di. xviij. ꝙ
eodē modo se h3 ptās clauiū in sacerdote ad
effectū sacramēti penitētie sicut se h3 virtus
in aq̄ baptismi ad effectū baptismi. Baptis-
mus aūt ⁊ sacrm̄ pnīe cōueniūt quodāmodo
in effectu. quia vtrūq̄ cōtra culpā ordinat᷑ di
recte quod nō est de alijs sacramētis. Sed in
hoc differūt: q2 sacrm̄ pnīe eo ꝙ h3 actꝰ susci-
piētis q̄si materiales nō pōt dari nisi adultꝭ:
in q̄bus requirit᷑ p̄paratio ad suscipiēdū effe-
ctum sacramētoꝝ. sed baptismus q̄nq̄ adultꝭ
et q̄nq̄ pueris ⁊ alijs carētibꝰ vsu rōnis. ⁊ iō
per baptismū dat᷑ grā ⁊ remissio pctōꝝ pueris
sine aliq̄ sui preparatione p̄cedente: nō aūt adul
tis in q̄bus precxigit᷑ preparatio remouēs fictio
nē. q̄ quidē p̄paratio q̄nq̄ p̄cedit sufficiens ad
grē susceptōem ante q̄ꝫ baptismꝰ actu pcipiat᷑
sed nō ante votū baptismi post tp̄us ꝓpalate
veritatis: ⁊ tunc baptismꝰ actu susceptꝰ nō dr̄
culpā auferre q2 iam erat remissa: nec grāz cō-
ferre: q2 iam collata erat: ſ augere grām prius
collatā. Q̄nq̄ aūt talis p̄paratio tpe nō prece
dit: ſ est sil᷑ cū baptismi susceptiōe: ⁊ tūc p ba
ptismi susceptōem grā remissionis culpe ɔfer
tur. Sed p pnīe sacrm̄ nunq̄ dat᷑ grā nisi p̄pa-
ratio assit vel pa⁹ fuerit. vn̄ si in penitēte an̄q̄
sacrm̄ suscipiat penitentie precedit sufficiens
dispositio delens culpā ⁊ cōferens grām: tūc
sacrm̄ pnīe superueniens culpā nō aufert: q2 nō
inuenit. nec grām ɔfert ſ prius collatā auget
Si vero nō p̄cedit sufficiēs ɔtritio q̄ culpā de
leat sed attritio q̄ superueniēte sacro virtute cla
uiū efficit᷑ sufficiens: sic p sacrm̄ actu susceptū
delet᷑ culpa ⁊ ɔfert᷑ grā: ⁊ ita virtꝰ clauiū se ex
tendit ad remissionem culpe sicut ⁊ aq̄ baptis
mi vel in voto existens vel in actu se exercens
sed sicut baptismꝰ nō agit vt principale agēs
sed vt instrm̄ nō q̄dē ptingēs ad ipsam grē sus
ceptionē causandā etiā īstrumētaliter: ſ dis-
ponēs ad gratiā p quā fit remissio culpe: ita ē
de ptāte clauiū. Unō solꝰ deꝰ remittit p se cul
pā ⁊ in virtute eiꝰ agit instrāliter ⁊ baptismꝰ
vt instrm̄ inaiatum ⁊ sacerdos vt instrm̄ aia-
tum. Et ideo sacerdos agit vt minister. Et sic
patet ꝙ ptās clauiū ordinat᷑ aliquo mō ad re
missionē culpe: nō sicut causans ſ sicut dispo-
nens ad eā. Unde si ante absolutionē nō fuis-
set aliq̄s pfecte dispositꝰ ad grām suscipiendā
in ipsa ɔfessiōe ⁊ absolutōe sacrāli gratiā ɔse-
q̄ret᷑ si obicem nō poneret. Ex quo manifeste
ɔcludit᷑ vt inq̄t idem sanctꝰ doctor in. iiij. p̄te:
ꝙ expositio illa quā q̄dam dant dicētes. Ego
te absoluo. i. absolutū ostēdo: l3 quantū ad ali
q̄d sit vera nō. tn̄ est pfecta expositio: qm̄ sacra
noue legis nō solū significāt sed etiā efficiunt
qđ significant. vnde sicut sacerdos baptizan
do aliquē ostendit hominē interiꝰ illuminatū
per verba ⁊ facta nō solū significatiue: ſ etiā
effectiue: ita etiā cum sacerdos dicit. Ego te
absoluo: ostēdit hoīem esse absolutū nō solum
significatiue ſ etiā effectiue. nec tn̄ sacerdos
loq̄tur presumptuose quasi de re incerta: q2 si
cut alia sacramēta noue legis habent certū
effectū ex virtute xp̄i qui est institutor sacroꝝ
licet possit īpediri effectus sacri ex parte reci-
pientis ita etiā in hoc sacramento. Un̄ Aug.
in li. de adulterinis cōiugijs. Non erit turpis

nec difficilis post patrata ꝛ purgata adulte-
ria recōciliatio cōiugij vbi ꝑ claues celorum
nō dubitatur fieri remissio pctōꝝ. Duodecima Duode-
cima cōclusio ꝙ hmōi ptās clauiū solū cōue-
nit sacerdoti euāgelico. Ista ꝯclusio hꝫ duas
ptes. In pma dicit ꝙ sol⁹ sacerdos hꝫ ptātē
clauiū: Scđa ꝙ solus sacerdos euangelicus.
Pma ps ꝓbaꝛ sic. Id quod daꝛ ꝑ ꝯsecratio
nem nō habeꝛ nisi a cōsecratis. ſ ptās clauiū
daꝛ ꝑ cōsecrationē sacerdotalē vt pꝫ ex v̄bis
epi q̄ dicit i impositōe manuū. Accipite spm̄
sanctū quoꝝ remiseritis pctā ꝛc. que v̄ba di-
recte importāt vsum clauiū. ḡ ptās illa nō est
nisi in habētibus ꝯsecrationē sacerdotalem.
Patet etiā pars hec ex sexta ꝯclusiōe supius
posita in qua dictū est. ꝙ ptās clauiū ordinis
esset idem eēntialiter cū charactere sacerdo-
tali. Patet etiā hec ps auc̄te beati Ambro.
dicētis li. suo de paradiso. ꝛ habeꝛ de pe. di. i.
§. ecōtra ꝙ hoc ius ligādi ꝛ soluēdi solis sacer-
dotibus est cōcessum. Scđa ps ꝓfare ꝯclusio
nis dicētis ꝙ sacerdos legalis claues nō ha-
buerit sed solus euāgelicus hēat. ꝑ ꝯñs nec ḡ
sacerdos legalis q̄ erat dispēsator illoꝝ sacra
mētoꝝ hēbat. ꝓbaꝛ sic: qꝛ claues ordinanꝛ ad
apiendū regnū celoꝝ: sed regnū celoꝝ aperiri
nō poterat ante xp̄i passionē. ḡ sacerdos lega
lis nō habuit claues regni celoꝝ. Secūdo sic
Sacramēta veteris legis grām nō ꝯferebāt
sed aditus regni celestis apiri nō pōt nisi per
grām. ḡ ꝑ illa sacramēta nō poterat aperiri:
ꝑ ꝯñs nec ḡ sacerdos legalis q̄ erat dispensa
tor illoꝝ sacroꝝ hēbat claues regni celorum.
Unde sicut illoꝝ sacra erant figura celestiū
ita illoꝝ sacerdotuꝫ ptās figura fuit potestatꝭ
clauiū. Ex hac ꝯclusione maxime ex pma pte
eiusdē correlarie sumiꝛ clarissime ꝙ nulla cō-
munitas in eccl̄ia siue vniuersitas ꝑ modum
vniuersitatis habere pōt claues has ordinis
de q̄bus loq̄mur sicut Albertus magn⁹. scūs
Tho. ꝛ dn̄s. Bonauen. dicūt ꝛ ꝓbant in. iiij.
di. xix. Quod ꝛ nos multiplici rōe ostēdimus
Primo sic. Tota vniuersitas eccl̄ie nō isigniꝛ
charactere sacerdotali. ḡ tota vniuersitas ec-
clesie vt sic nec hꝫ nec hr̄e pōt ptātem clauiū.
antecedēs est manifestū. ꝛ ꝯñtia pꝫ. Tū qꝛ cū
ptās clauiū deꝛ ꝑ ꝯsecrationē nō pōt hr̄i nisi
a ꝯsecratꝭ. Tū scđo qꝛ cū ptās clauiū sit idem
eēntialr̄ cū charactere sacerdotali nō ē capax
clauiū q̄ nō est capax sacerdotij. Cū ḡ vniuer-
sitas vt sic nō sit capax sacerdotij pꝫ correla-
riū. Scđo sic. vniuersitas vt vniuersitas non
hꝫ aīam rōnalē vt dicūt dn̄i iuriste ꝛ est verū
ḡ ipa vt sic nō pōt subiectū eē ptātis clauiū.
ꝯñtia ē nota qꝛ sola aīa rōnalꝭ pōt eē subiectū
capax entis spūalis absoluti: cuiusmōi ē ptās
ordinis siue clauiū: q̄ essentialr̄ est idē caracte
ri sacerdotali. ḡ correlariū verū. Tertio sic. oīs
hn̄s ptātem clauiū mediator est iter deū ꝛ po-
pulū ꝛ oīs talis ꝯstituiꝛ in his q̄ sunt ad deuꝫ
vt offerat dona ꝛ sacrificia ꝓ pctīs: ḡ ad illū
ptinet tm̄ hec ptās ad quē ptinet offerre sacri
ficiū: ſ h̄ nō p̄t ptinē. vniuersitati eccl̄ie ſ solū
cōuenit sacerdotib⁹ ei⁹. ḡ idem qđ pu⁹. Quar
to sic. illi datur ptās clauiū qui minister ꝯsti-
tuiꝛ sacri pn̄ie. sed vniuersitas ecclesie nō pōt
esse minister sacri pn̄ie vt ei fiat sacramētalis
ꝯfessio vt manifestū est. ḡ correlariū verum.

Capitulū. xciiij. In quo ponuntur alique obiectōes contra aliquas cōclusiones positas in p̄cedenti. c.

Cap. XCIIII

V T autem veri-
tas eoꝝ q̄ circa claues eccl̄ie
diximus illustrior fiat: induce-
mus obiectōes quorūdā ꝯtra
quasdā ꝯclusiōes positas in
p̄cedenti. c. vꝫ sextā: decimā: ꝛ duodecimam.

Cōtra sextā conclusionem

Cōtra sextā in qua poniꝛ: ꝙ claues ordis ꝛ
caracter sacerdotalis nō distinguūꝛ essentia-
liter ſ solū ꝑ relationē ad diuersos act⁹ argui
tur. Argu. primū Pmo sic. Illa distinguūꝛ essentialiꝛ ab in
uicē quoꝝ vnū potest esse sine alio: ſ sacerdo-
talis caracter pōt eē sine ptāte clauiū: sicut pꝫ
in aplis q̄b⁹ in cena dn̄i ꝑ verba illa. Hoc faci
te in meā cōmemorationē: data est ptās ꝯfici
endi corp⁹ xp̄i. ſ ptās clauiū data ē post resur
rectionē cū dictū est illis. Quoꝝ remiseritis
pctā remittūtur eis. ḡ nececcessariū est dicere
ꝙ ptās clauiū distinguiꝛ essentialiꝛ a caracte
re sacerdotali. Secundum Scđo sic. Illa q̄ diuersis tp̄e i
funduntꝛ aut gn̄anꝛ distinguūꝛ necio: ſ cara-
cter sacerdotalis ꝛ ptās clauiū infundūtur di
uersis tp̄ib⁹ ḡ necessario distinguūtur. maior
est Arist. in Topi. minor pꝫ ex argumēto p̄ce-
denti vbi iductū est ꝙ caracter sacerdotalis
dat⁹ ē in cena aplis: ptās v̄o clauiū post resur
rectionē xp̄i. Tertium Tertio sic. Ista sepanꝛ in quolꝫ
sacerdote: ḡ distinguūꝛ. ꝯña pꝫ: ꝛ añs ꝓbatur
nā sacerdote nunc ordinato pu⁹ eps̄ dicit. Ac
cipite ptātem celebrādi missam tā ꝓ viuis q̄
ꝓ defunctis: dans ei calicē. Et q̄busdā iterpo
sitis ponēs man⁹ super caput eius dicit. Acci
pite spm̄ sanctū ꝛ quoꝝ remiseritis pctā remit
tūtur eis vel remissa erūt ꝛc. Quartum Quarto sic. xp̄s
habuit clauē ligādi ꝛ soluēdi (ſm illud Apo
ca. iij. Hec dicit q̄ hꝫ clauē dauid) ꝛ nō habu-
it caracterē sacerdotalem, cū nihil suscepit a
sacramētis. ḡ necessario distinguūtur claues
a caractere. Quintum Quinto sic. Si claues eēnt idē
qđ caracter sacerdotalis sequereꝛ ꝙ sicut oēs

sacerdotes equaliter habēt characterem sacerdotij: oēs equalr haberēt claues: quod nō videt verū cū de btō petro dicat in gl. Mat. xvi. ꝙ pre ceteris dotatꝰ fuerit clauibus regni celestis. Sexto sic. Scismatici heretici et excōicati pn̄t cōficere ꝛ cōficiūt nō autē pn̄t absoluere vel ligare: vt in. c. audiuimꝰ. ꝛ in. c. miramur. xxiiij. q. i. ḡ hec duo. s. character sacerdotalis ꝛ ptās clauiū eēntialr distinguūt

Sextum

Cōtra cōclusionē decimam

Scd̄o pncipalr arguit cōtra cōclusionem decimā in qua dr ꝙ claues ordinis nō distinguant ab inuicē realiter. Arguit pmo sic. Omnia illa q̄ cōtingit separari subiecto non sunt vnū ꝛ idem in eēntia: ꝫ sic est ꝙ istas claues ptingit separi subiecto. ḡ necessario realr siue essentialr distinguunt. maior est nota. minor pbat: qm̄ cōtingit ꝙ papa cōmittat aliqbus ꝙ cām aliquā discernant absq̄ hoc ꝙ super ea ferant sniam: immo mādabit ꝙ ad eū referant siue remittāt. Ecce ꝙ tales hēbūt ptātē discernēdi nō aūt diffiniēdi. ꝛ ita he due ptātes pn̄t separi subiecto. Scd̄o sic Matth. xvi. xp̄us petro de clauibꝰ loquēs ait. Tibi dabo claues regni celoꝝ. vbi glo. dicit. Claues sunt scia discernēdi ꝛ potentia q̄ iudex ecclesiasticus dignos debet recipe ꝛ indignos excludere a regno. illa aūt q̄ absolute pluralr dicūtur nō vident in vna essentia cōuenire. ḡ ꝛc.

Argu. primū

Secundū

Tertio sic. Oīa illa quoꝝ vnū augēt ꝛ minuit altero pmanēte immobili necio realit distinguūt: sed sic est ꝙ scia discernēdi est in aliqbus maior ꝛ in aliqbꝰ minor manēte eq̄li ptāte ligādi ꝛ soluēdi: ḡ iste due claues realit distinguūt.

Tertium

Tertio pncipalr arguit cōtra pclusionē duodecimā ꝛ eiꝰ correlariū in qbus ponit ꝙ claues ordinis siue ptās ligādi ꝛ soluēdi ita solis sacerdotibus in ecclia pueniāt ꝙ nō vniuersitati ecclie. Primo sic. Claues regni celoꝝ sunt date vli ecclie: ḡ nō solis sacerdotibus. pn̄tia videt nota: qm̄ vlis ecclia cū sit collectio oiū fideliū. vt in. c. ecclia dicit de cōse. di. i. nō est solū sacerdos. aūs ē Augu. li. de doctri. xp̄iana. c. xiiij. dicētis. ꝙ has claues dedit xp̄us ecclie vt que solueret in terra soluta essent in celis ꝛ que ligaret ligata eēnt ꝛ similis snia habet ab eodē Aug. i mult̄ alijs locis tam supra Jo. q̄ in li. de agone xp̄iano. et nō pōt dici ꝙ nō loquat de clauibꝰ ordinis cū iste directe ꝛ immediate respiciūt regnū celoꝝ vt dictū est. Scd̄o ꝯ id quod dicit ꝙ solus sacerdos euāgelicus claues hēat arguitur sic. Claues sicut dictū est sunt due. s. scia discernēdi ꝛ ptās iudicādi: ꝫ vtrūq̄ sacerdos legalis hēbat vt pꝫ. ḡ etiā sacerdos legal habebat claues. Et pfirmat. Sacerdos legalis hēbat aliquā ptātē sup reliquū ppl̄m nō tēpalem: q2 sic ptās regia nō fuisset distincta a sacerdotali q̄ spūalē: ꝫ h̄ ē clauis vt dictū ē: ḡ nō solꝰ euāgelicꝰ sacerdos: ꝫ ēt legal claues hūit.

Cōtra cōclusionē duodecimam

Argu. primum

Scd̄m

Capitulum. xcv. In quo respōdetur ad obiectiones factas in precedenti capitulo.

Cap. XCV

His facile est respōdere attētis q̄ superiꝰ diximꝰ iuxͣ gloriosi doctoris sācti Tho. doctrinam: de cuiꝰ fonte pfatas sumpsimꝰ pclusiones.

b

Ad primā ḡ rōem factā ptra pclusionē sextā rn̄r negando minorē: dicimꝰ eīn ꝙ ptās sacerdotalis vna est p essentiā sed hꝫ diuersos actus subordinatos quorū primꝰ ꝛ pncipalis est psecrare corpꝰ xp̄i: ꝛ quo ad hūc data ē aū passionē in cena. Scd̄s actꝰ est absoluere a pctis: ꝛ quo ad hūc data ē post resurrectionē vt supra diximus. Vñ ista varietas tpm qbꝰ dr data ptās pficiendi ꝛ ptās absoluendi accipit in respectu ꝛ ordine ad diuersos actꝰ iter se ordinatos: ꝛ nō ad diuersitatē ptātis in essentia q̄ vna ꝛ eadē est. De quo exemplū satis apte dare possumꝰ in sole: q̄ licet quo ad subam factꝰ dicat prima die cū facta ē lux: nihilominꝰ dr factꝰ quarta die Gen̄. i. q2 data est ei spālis virtꝰ quo ad aliquos ptīculares effectꝰ: vt tāgit sanctꝰ Tho. in. i. pte. q. lxvij. ar. vlt.

Ad primū cōtra sextā cōclusionē

Ad scd̄am rōnem eadē est rn̄sio: qm̄ minor assumpta ē falsa. Non est eīn verū ꝙ ptās sacerdotalis ꝛ ptās clauiū diuersis tpibꝰ ifundant si intelligat quo ad subam earū: qm̄ vt iā diximꝰ varietas istoꝝ tpm qbus dicūtur ifundi nō ad subam ptātis referē q̄ vno tpe infusa est. s. i cena dn̄i ꝫ refert ad diuersos actꝰ eiusdē ptātis subordinatos penes quos varijs tpibꝰ dr esse data: vt pdiximꝰ.

Ad secundum

Ad tertiā pꝫ rn̄sio ex dict̄. he eīn ptātes nō sepant quo ad essentiā ꝫ quo ad actus quoꝝ vnꝰ alterū psupponit

Ad tertium

Ad quartā rōem rn̄r ꝙ nō est ad ppositū: qm̄ impn̄tiarū de claue sacrāli loqmur qualr nō est clauis quā xp̄s hic dr sed potiꝰ est sacralis clauis pncipiū: vtpote ptās auctris inq̄tū est deus ꝛ ptās excellentie inquātum homo.

Ad quartum

Ad q̄ntam rōez rn̄r ꝙ claues ordinis absolute loquendo sunt equales in oibus sacerdotibus rite ordinatis: sicut ꝛ caracter sacerdotalis: vsus tn̄ earū nō est equalis in oibus sed magis vel minꝰ extendit vel restringit sm ꝙ iurisdictionis ptās sine qua ptās clauium in actum exire nō potest in vnoquoq̄ magis vel minus extenditur vel restringitur. Beatꝰ aūt Petrus dicit pre ceteris potestate clauiū eē dotatus: q2 ipse pre ceteris vocatus est in plenitudinē ptātis cū nō vniꝰ pūincie: ꝫ totius

Ad quintum

orbis cõstitutus est magr̃ ꝛ rector. De quo ple
Ad sextum — nius in sequẽti libro dicet᷑. Ad sextã rõem
rñdetur negãdo ꝯñtiam. ꝛ cũ dr̃ ꝙ scismatici
ꝛ heretici ꝛ excõicati nõ pñt absoluere vel li-
gare. dicim⁹ ꝙ h̃ nõ est q: in talibus nõ sit po
testas clauiũ ordinis de q̃bus loq̃mur: sed q̃a
caret iurisdictõe siue materia in quã exercea-
tur vsus ptãtis illius. Cũ em̃ vsus clauiũ ꝑla
tionẽ in vtẽte req̃rat respectu eius in quẽ vti
tur: ꝓpria materia in quã exercet᷑ vsus clauiũ
est homo subditus. Et q: ꝑ ordinatõnẽ ecclie
subdit᷑ vnus homo alteri. ideo etiã ꝑ ecclesie
ꝑlatos põt subtrahi alicui ille qui erat ei sub
ditus. Vñ cũ ecclia hereticos ꝛ scismaticos
ꝛ alios hmõi ꝑuat subtrahẽdo subditos vel
simplr̃ vel quo ad aliq̃d: q̃tum ad hoc quo pri
uati sunt non possunt habere vsum clauium.

Ad primũ cõtra decimã cõclõnẽ — Ad rõnem ꝑmã factã cõtra ꝯclusionẽ deci
mã rñdet᷑ negãdo minorẽ. videlz ꝙ claues or-
dinis separent᷑ subiecto. ꝛ ad ꝓbatiõez rñdet᷑
ꝙ in iudicio siue foro ꝯscie quẽ ꝑncipalr̃ respi
ciũt claues ordinis de q̃bus est pñs s̃mo nun
q̃ cõmittit᷑ ꝑ papã vna clauis vni ꝛ altera al
teri. vtputa vni clauis discretõis pctõꝝ de
q̃bus q̃s absoluendus venit ꝛ alteri potestas
absoluẽdi sed vnus ꝛ idem. s. confessor q̃ vtrũ
Ad scðm — ꝙ exercet. Ad secũdã rñdet᷑ ꝙ claues petro cõ
misse. Mat. xvi. nõ noiant tm̃ claues ordis s;
claues ordis ꝛ iurisdictõis simul. sic dic̃ scũs
Tho. in. iiij. di. xviij. bene autẽ cõcedimus ꝙ
ille claues. s. iurisdictõis ꝛ ordinis distinguãt᷑
realr̃ sicut in sequẽti. c. ostẽsuri sumus. Secũdo
põt dici ꝙ si ꝑ claues Mat. xvi. tm̃ claues or
dinis designent᷑: tũc pluralitas illa clauiũ nõ
est accipiẽda penes pluralitatẽ essentiarũ: s;
penes diuersitatẽ actuũ quoꝝ vnus aliũz pre
supponit: sicut supra cõmemoratuz ẽ. nec opz
ꝙ omnia q̃ absolute pluraliter nominant᷑ in
scriptura scã etiã plura sint quo ad essentiam
Ad tertium — Ad tertiã rõem rñdet᷑ ꝙ rõ illa ꝓcederet si
scia q̃ dr̃ habitus siue infusus siue acquisit⁹ di
ceret᷑ hic clauis. hoc nõ est verũz: sed scia que
hic dicit᷑ clauis est auctas exercẽdi actuz scie
q̃ auctas q̃nq; sine scia est q̃nq; scia sine ipa si
cut pz etiã in iudicibus secularib⁹. Aliq̃s em̃
est iudex hñs auctoritatez iudicãdi qui nõ hz
iuris sciam ꝛ aliq̃s ecõuerso hz iuris sciaz qui
Ad primũ cõtra duodecimã conclusionem — nõ habet auctoritatẽ. ꝛ ita ratio non ꝓcedit.
Consequẽter rñdendũ est ad rõnes factas
cõtra duodecimã conclusionẽ. Ad ꝑmã rñde
tur ꝙ cũ dr̃ ꝙ claues date sint ecclie: nõ ẽ itel
gendum ꝙ date sint singulis de ecclesia: q̃a
sic oẽs fideles tam laici q̃ clerici dicẽdi eẽnt
habere claues ordinis: quod est absurdũ nec
etiam sic est intelligendũ ꝙ claues ꝑfate da-
te sint cõmunitati ecclesie vt vniuersitati: ita
ꝙ vniuersitas ipsa vt sic habeat in se subiecti
ue ꝛ formaliter istas claues: q: h̃ vt ostendim⁹
esse nõ põt. Dicendũ est g̃ ꝙ oẽs auctes dicen
tes claues datas esse ecclesie intelligende ve
niũt hoc mõ quo sancti doctores dicũt: ꝙ date
sunt ei in principaliorib⁹ mẽbris eius: vz in sa
cerdotib⁹ ꝛ epis. Est em̃ ecclesia vnũ corp⁹ di-
uersa hñs mẽbra in q̃b⁹ diuersas grãs recipit:
iuxta Apłm. i. ad Cor. xij. Unde beat⁹ Hiero.
sup illud Mat. xvi. Tibi dabo claues regni ce
loꝝ: dicit sic. Hñt iudiciariã ptãtem oẽs apli:
hz etiã oĩs ecclesia in epis ꝛ pb̃ris. Dr̃ aũt oĩs
ecclesia hr̃e in epis ꝛ pb̃ris hanc ptãtem. Tuz
q: vbiq; terrarũ quã ꝑ oẽm decursum tpm vs-
q; in finẽ seculi habet ꝛ habitura est. Et ista ẽ
vna intelligentia oĩm siłium auctoritatuz. vñ
pz ꝙ tales auctes nõ militant ꝯtra ꝯclusionez
nostrã ꝛ ei⁹ correlariũ. Est tñ hic notandũ ꝙ
licet soli sacerdotes in ecclia vtpote q̃ soli ha
bent claues ligãdi ꝛ soluẽdi absoluãt a pctis:
nihilomin⁹ h̃ dr̃ facere ecclesia s̃m illud Aug.
li. de agone xp̃iano: qui ait. Nec eos audiam⁹
qui negãt ecclesiã dei oĩa peccata posse dimit
tere: ꝛ hoc ꝓpter tria. Primo q: hoc potiores
in ecclia. s. pb̃ri ꝛ epi faciunt. Cum aũt vt dic̃
Arist. ix. ethi. ciuitas dr̃ esse id qð principalis-
simũ est in ea: solitũ ẽ attribui ciuitati siue cõi
tati id qð faciunt in ea principales. vnde to-
ta ciuitas dr̃ facere quod in ea rectores illius
faciũt. Et eadẽ est rõ de oĩ alia re ex pluribus
cõstituta vt dicit sanct⁹ Tho. in expositiõe li.
ethi. Secũdo: q: null⁹ habz vsum clauiũ extra
vnitatem ecclesie ꝯstitut⁹: vt in. c. nouatian⁹.
vij. q. i. Propter qð beat⁹ Aug. inquit: ꝙ cla-
ues ecclesie date sunt nõ vni s; vnitati. Hac
ergo rõne doctores sancti vsi vidẽtur hoc mo
do loquẽdi dicẽtes. Ecclesia dimittit pctã: ec
clesia excõicat: ecclesia absoluit ꝛ hmõi: vt in
ca. quodcũq;. xxiiij. q. i. q: null⁹ extra vnitatez
ecclesie ꝯstitut⁹ ista agere valet: vt inq̃t Aug.
in. c. multi. ꝛ in. c. remissionẽ. vij. q. i. Tertio q:
quẽadmodum in alijs sacr̃is fides xp̃i ꝛ chari
tas ecclesie operat᷑: ita etiã in clauib⁹ ecclie.
Unde Aug. dicit: vt in. c. ecclesie charitas. de
cõ. di. iiij. ꝙ ecclesie charitas dimittit peccata
Hinc est ꝙ q̃nq; ecclesie attribuit᷑ actus ipse
clauiũ: q: fides ꝛ charitas ecclesie meritorie i
teruenit: licet ministeriali auctoritate solis sa
cerdotibus attribuendus sit. Ad secũdam — Ad secundum
respõdetur: ꝙ nõ quecũq; scientia discernẽdi
ꝛ peccata iudicãdi dicũtur claues regni celo
rum: sed tm̃ ille qui ad hoc se extendũt: vt per
eas iudicãdus admittat᷑ ad celestia. hmõi aũt
nõ fuit potestas sacerdotũ legaliũ cum eoꝝ

sacerdotium nõ se extenderet ad celestia: sed ad figuras celestiū. Cū aūt sacerdotiū xpi huius fuerit ꝓrogatiue vt eo hō introducat̄ i celestia. ꝑfecto ptās q̄ xpi sacerdotiū siue euangelicū ꝯseq̄t̄ ꝯueniēt̄ clauis regni celoꝝ d̄r. ñ aūt ptās sacerdotij leuitici q̄ cū effectu ñ apiebat

Cap. xcvi. In quo posita distīctōe ptātis iurisdictiōis ponunt̄ ꝯclusiones duodecim.

Cap. XCVI

D Eclarata mente nostra circa ptātem sacralez siue ordinis. ꝯñs est vt de ptāte iurisdictōnali q̄d nos iuxta doctrinā saniorē doctoꝝ ⁊ maxime sancti Tho. sentiamus enucleemus. Est aūt in p̄mis sciendū ꝙ ptās iurisdictiōis ꝓprie d̄r ptās dicēdi ius ꝑ modū imperij ad obseruandū id quod p̄cipit̄ obligādo.

Cõclusio p̄ma

Circa quā sit ista p̄ma ꝯclusio: ꝙ ptās iurisdictōis est duplex s̄m q̄ȯ duplex distinguit̄ forū. s. ꝯscie ⁊ forū causarū. Pz q̄m quedā est ptās iurisdictōis in foro ꝯscie quaz hz q̄cunq̄ hz curā animarū: s̄m quā pōt absoluēdos ꝑ imperiū ad aliq̄d faciendum ligare. Alia est ptās iurisdictōis in foro causarū: per quā aliq̄s in negocijs ⁊ causis diffiniēdis que ꝯtunt̄ inter hominē ⁊ hoiem hz facultatē diffiniēdi ⁊ ius etiā in inuitū dicēdi de q̄ habet̄ di. xx. c. i. vbi d̄r. Aliud est terminū causis imponere: aliud est scripturas sacras diligenter exponere. Per hanc ptātē pōt q̄s ad correctionē aliquā ab ecclia ꝑ excōicatōez separi. de qua habet̄ Mat. xviij. vbi d̄r. Si eccliam nō audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. Amen dico vobis q̄cūq̄ alligauerit̄ sup terrā erūt ligata ⁊ in celis. vbi dicit glo. Ptātē tribuit aplis vt sciāt qui a talibus damnant̄ humanā sniam diuina snia roborari. Harū autē duarū ptātum distinctio a q̄busdā doctorib9 ꝯsignat̄ sic. Qr ptās iurisdictōis in foro cārū d̄r ptās coertiue iurisdictōis: qr fieri pōt in inuitū. ptās vo iurisdictōis i foro ꝯscie d̄r ptās iurisdictōis nō coertiue: q̄m in hoc foro null9 inuitus absoluit̄ vel ligat̄.

duplex est potestas iurisdictionis/

Secunda

Scd̄a ꝯclusio. He due ptātes iurisdictōis distingunt̄ abinuicem ⁊ separant̄. Patet ꝯclusio. q̄m simplices sacerdotes curā animarū habētes habēt p̄mā ⁊ nō scd̄am. vnde excōicare nō possūt nisi ex cōmissione eis facta siue in certis casib9 a iure ꝯcessis ⁊ ecōuerso multi iudices nō sacerdotes in foro causarū hn̄t scd̄az qui nō habent p̄mā: cū sacerdotes nō sint. vnde in foro ꝯscie nō obedirent̄ eis lz bene in causis sup quibus iudices sunt cōstituti.

Tertia

Tertia ꝯclusio Utraq̄ harū ptātū iurisdictōis distinguitur a ptāte ordinis. Cōclusio pz. Tum p̄mo: quia cū ptās ordinis vt supra dictū est in. c. xcij. circa ꝯclusionē. vi. idē sit eēntialr̄ q̄ȯ character sacerdotalis. sed character sacerdotalis ē aliq̄d reale ⁊ indelebile in anima imp̄ssuz ⁊ ptās iurisdictiōis nō sit hmōi. manifestū ē ꝙ hmōi ptātes realr̄ abinuicē distinguant̄. Tuz scd̄o ꝓbat̄ sic. Illa distingunt̄ realr̄ q̄ sic se hn̄t ꝙ vnū pōt stare sine alio. sed sic est de istis clauibus. Nam multi ptātem ordinis hn̄t q̄ nullā hn̄t iurisdictōem sicut simplices sacerdotes nullā curā regiminis animarū hn̄tes. Et ecōuerso multi hn̄t ptātem iurisdictiōis qui non hn̄t ptātez ordinis. sicut hn̄tes curā animarū q̄ nōdū sunt sacerdotes. Item archidyaconi et electi ⁊ plures alij officiales nō sacerdotes q̄ tn̄ excōicare pn̄t. g̃ ⁊c.

Quarta

Quarta ꝯclusio. Licet ptās iurisdictōis realr̄ distinguat̄ a potestate ordinis: nihilomin9 necessaria est ad h̄ ꝙ ptās ordinis in actū suū exeat. q̄ ē absolutō a peccatis. Probat̄ ꝯclusio: qr necesse est vt dispēsator sacri pn̄ie talis sit q̄ possit imparare aliq̄d agendū. imperiū aūt nō cōpetit alicui: nisi ei qui hz sup aliū iurisdictionē. Unde nō sufficit ꝙ volūtarie se subijciat q̄ vult absolui sed req̄rit̄ ꝙ auc̄te supioris sit subiect9 ꝯfessori. g̃ de necessitate huius sacri est nō solum ꝙ minister hēat ordinis ptātem sed etiā ꝙ hēat ptātez iurisdictōis. Scd̄o pz sic iuxta sanctū Tho. in. iiij ꝯ gētiles. Minister ecclie in vsu clauiū iudiciū quoddā exercet: nulli aūt iudicium cōmittit̄ nisi in sibi subiectos q̄ȯ fit per iurisdictiōem. Tertio cōfirmat̄ sic. Judicium ecclie in foro pn̄ie nō debz esse minus ordinatum q̄ iudiciū seculare: sed in iudicio seculari nō q̄libet iudex pōt iudicare quēlibet hoiem: sed solū sibi subditū. g̃ silr̄ in foro pn̄ie nō q̄libet sacerdos pōt iudicare pctōrē sed illū q̄ est sibi subditus. vn̄ canon. xvi. q. v. q̄ȯ nulli ⁊c.

Quinta

Quinta ꝯclusio. Ptās iurisdictōis etiā in foro ꝯscie nō cōuenit equalr̄ oib9 sacerdotib9 Patet ꝯclusio q̄m aliq̄bus sacerdotib9 vtputa epis amplior data est iurisdictio tā quo ad ppl̄m subiectū q̄ quo ad casus reſuatos: et h̄ rōnabiliter. Unde in veteri lege ꝑ cuius sacerdotij iudiciū sacerdotij euāgelici iudiciū ⁊ potestas figurata sunt minoribus iudicibus nō omnia cōpetebat discutere sed ad superiores recurrebāt vnde d̄r Exo. xviij. Si quid ortum fuerit q̄ōnis referet̄ ad eos. s. ad aaron et hur q̄ amplioris ⁊ supioris erant ptātis. ergo ita i sacerdotio euāgelico cōuenieter obſuanduz venit ꝙ alij alijs ptāte iurisdictōnis supiores sint ⁊ maiores.

Sexta

Sexta ꝯclusio ptās spūalis iurisdictōis in foro causarū siue exterioris iudicij lz dicat̄ clauis nō tn̄ ita ꝓprie ⁊ immediate

diate sicut ptās ordinis. Patet cōclusio cum
ptās ordinis se extēdat ad ipm celū immedia
te remouēdo impedimēta introitus in celum
p dimissionē peccati. ptās aūt iurisdictionis
directe se extēdit ad ipm celuz sed mediante
ecclia extra quā nō est salus sicut nec extra ar
cham noe. extra. de sum. trini. ꝛ fide ca. §. vna.
Per excōicationē aūt fit homo extra eccliam
militantē. ꝛ p absolutionē intra. clauis ergo
ptātis iurisdictiōis a qua hec ꝑcedunt nō est
Septima clauis regni celoꝝ immediate sed mediate.
Septima ꝯclusio. Sicut in ptāte ordinis
due assignant̄ claues. s. clauis scie ꝛ clauis po
testatis: ita in ptāte spūali iurisdictiōis. Patꝫ
ista ꝯclusio ex ꝓbatōe none ꝯclusionis posite
c. xcij. vbi in summa dictū est ꝙ in omni actu
q̄ reqrit ydoneitatē ex pte recipiētis duo ne-
cessaria exigebant̄. videlꝫ ptās discernēdi de
ydoneitate eius in quē iudiciū est ferendū: et
ptās ipa diffiniēdi siue iudicādi in cā. ꝛ p hec
distingunt̄ due claues in foro conscie. Cum ḡ
hec duo ita necessario reqrant̄ in foro cārū si-
ue exterioris iudicij sicut in iudicio ꝯscie. seq̄-
tur ꝙ sili necessitate scia discernēdi ꝛ ptās iu
dicandi siue diffiniēdi ponerent̄ claues ptāt̄
Octaua iurisdictiōis sicut ꝛ ptās ordinis. Octaua
conclusio. Sicut claues q̄ assignant̄ in ptāte
ordinis nō distingunt̄ eēntialr̄ inter se: sed p
relationē ad diuersos actus sicut dictū est in
c. xcij. circa ꝯclusionē. x. ita claues in ptāte iu-
risdictiōis ordinarie nō distingunt̄ in eēntia
auctis sed sunt vna ꝛ eadē eēntialr̄: distiguū-
tur aūt p relationē ad actꝰ subordinatos. Pꝫ
cōclusio: qm̄ ad eādē auctē ad quā ptiet ex of
ficio diffinire aliquā cām ad eādem pertinet
discretio iusti ꝛ iniusti circa illaꝫ. Unde sicut
ptās ordinis dr̄ vna clauis. s. ordinis propter
vnitatē essentie auctoritatis. due vero ꝑpter
dualitatē actuū. ita ptās iurisdictionis in fo-
ro exterioris iudicij ꝑpter vnitatē eēntie au-
ctoritatis dr̄ vna clauis. s. iurisdictiōis. ꝑpter
tn̄ dualitatē actuū subordinatoꝝ q̄ sunt discer
nere q̄d sit iustū ꝛ quid nō ꝛ ꝯdemnare vel ab
soluere: dicunt̄ due claues eisdē noībus desi-
gnate q̄bus claues ordinis nomiant̄. s. clauis
Nona sciētie ꝛ clauis ptātis. Nona ꝯclusio. Licꝫ
apud iudices seculares in causis secularibus
terminādis ad plenū iudicandū requirant̄ taꝫ
ptās discernēdi de meritis causarum ꝙ ptās
diffiniēdi in causis absoluēdo vel ꝯdemnādo
ptātes tn̄ p̄dicte claues regni celoꝝ nomiari
nō pn̄t. Patet ꝯclusio: qm̄ p̄fate ptātes cū se-
culares sint. ꝛ p ꝯn̄s nō se extēdāt ad spūalia
nec mediate nec immediate possunt dici ape
rire regnū celoꝝ. ḡ nō possunt habere rōnem

clauiū respectu regni celestis. ꝯn̄a ē manifesta
Decima ꝯclo. Licet couenienter mulieribꝫ Decima
vtputa abbatissis ꝛ p̄ouissis q̄nqꝫ cōmittatur
aliq̄s vsus clauiū. s. correctio subditarū mulie-
rū: nullo tn̄ mō cōuenit eas hie ptātem clauiū
Cōuenientia p̄o p̄me ptis huiꝰ ꝯclusiōis pꝫ.
qꝛ cū necesse sit in omni multitudine ordinata
vnū p̄esse ꝛ alia subijci. i. Politice: ꝛ piculosū
sit viris regere mulieres couenienter vni femie
cōmittit̄ ptās alias regendi ꝛ gubernādi. Cō-
uenientia p̄o scd̄e ptis ꝯclusionis ostendit̄ ex
eo: ꝙ mulier nō est idoneū subiectū principa-
tus: cū s̄m Aplm̄ sit in statu subiectiōis. Dicit
eīm Apls. Mulieres in ecclesia taceāt: nō eīm
pmittit̄ glo. ab aliq̄ auctē eas loqui sed subdi-
tas esse. ꝛ. i. ad Thi. ij. Mulierem docere in ec
clesia nō pmitto nec dn̄ari. glo. aliqua p̄latiōe
spūali. Un̄ etiam Phs dicit in politica sua: ꝙ
corruptio vrbanitatis est cū regimen siue dni
um ad mulierē puenerit. q̄d s̄ de regimie siue
ptāte terrena verū est: multo magis de spūali
censendū est. Ceterū hec ꝯclusio ex eo manife
sta nobis sit: ꝙ beatissime virgini marie lꝫ ex-
cellentior sit aplis: nō m̄ illi sed ipsis xp̄us cla
ues tradidit regni celoꝝ: vt in. ca. noua. ex. de
pe. ꝛ remis. dr̄. Undecima ꝯclo. Ptās spūa Undecima
lis iurisdictiōis lꝫ alijs ꝙ sacerdotibꝰ cōuenire
possit: nō tn̄ puris laicis aut ēt religiosis coro
na clericali nō insignit̄. Pria huiꝰ ꝯclusionis
ps pꝫ ex tertia ꝯcl̄oe posita in hoc. c. Scd̄a ps
patet primo rōe: scd̄o auctē. Rōe sic. Spūalis
ptās nō cōuenit nisi hoi assumpto ad statū vi
te spūalis ꝛ deputato singulariter cultui diui-
no: s̄ corona clericalis est p quā primo inter fi-
deles de statu laicorū q̄s trāsit ad statū cleri-
coꝝ ꝛ ad mancipandū diuinis officijs. vn̄ vt
notāt doc. in. i. sn̄ (?) iarū di. xv. tonsura est signū
distinctiuū preparatiuū ꝛ susceptiuū. Distin-
ctiuū quidē statꝰ clericalis a statu laicali. ꝑpa
ratiuū vero seu dispositiuū vt transeat ad sus-
cepti ōem ordinū q̄bus spūalis ptās dat̄. Est
aūt susceptiuū honoris regalis: qꝛ p ipsam de
putat̄ q̄s ad diuinū cultū seu seruitiū. Serui-
re aūt deo regnare est: vt dicit Greg. ḡ nō nisi
insignito corona clericali ptās iurisdictionis
spūalis cōmittēda est etiā si habeat monacha
lem coronam. Auctē patet p̄fata ꝯclusio. Pri
mo ex. c. i. di. xcvi. vbi dr̄. ꝙ nō solū de ordinibꝰ
sed etiā nec de rebus ecclesiasticis laicis legi-
tur aliqua tributa disponēdi facultas. Secū-
do ex ca. decernimꝰ. extra de iudi. vbi ex syno-
do Eugenij pape sic dicit̄. Decernimus vt lai-
ci ecclesiastica negocia tractare nō p̄sumāt
et ep̄i ꝛ abbates archiepiscopi ꝛ alij ecclesia-
ruꝫ p̄lati de negocijs ecclesiasticis maxime

Duodecima de illis que spūalia ēē noscunt laicoꝝ iudicio nō disponāt: nec ppter coꝝ ꝓhibitionē eccle siasticā dimittāt iustitiā exercere. Duode cima cōclusio est ꝙ lꝫ ptās sacramētalis siue ordīs immobilr adhereat: ptās tñ iurisdictō nis separabilis est. Patet pma ps conclusio nis huius: qm ptās ordinis dak p ɔsecratōem aliquā. oēs aūt ɔsecratōes eccl'ie sunt immo biles manēte re q̄ consecraf: sicut pꝫ in rebus etiā inaiatis. Naꝫ altare semel ɔsecratū non ɔsecratur iterū nisi fuerit dissipatū: ḡ talis po testas ſm suā eēntiā manet in hoīe q̄ p conse cratione eā est adeptus ꝙdiuviuit siue in scis ma siue in heresim labaf. quod patꝫ ex h: ꝙ re diens ad eccesiā non iterū ɔsecraf. sicut dicit btūs Aug. cōtra donatistas. Scd̄a ps ɔclusi onis etiā pꝫ: qꝛ cū ptās iurisdictōis nō p cōse cratione def sed ex simplici iniūctione hoīs cōferaf nō immobilr heret hīs q̄bus conferf vnde in scismaticis ⁊ hereticis nō manet. pꝫ sicut dicit Aug. ɔ donatistas. Non eñ possūt absoluere aut excōicare aut indulgētias face re. sicut ex. c. nouatian⁹ colligif. vij. q. i. vbi be atus Cyp̄anus inqt. Qui nec vnitatem spūs nec cōiunctionē pacis obseruat ⁊ se ab eccl'ie vi culo atqꝫ a sacerdotū collegio separat epi nec ptātem potest habere nec honorē. Ideꝫ etiaꝫ potest colligi ex eo qd̄ Alexāder. ij. dicit in. c. audiuimus. xxiij. q. i. ⁊ qd̄ Nicola⁹ papa dicit in. c. miramur. ibidem.

Cap. XCVII Capitulum xcvii. In quo ponuntur aliq̄ obiectōes cō tra aliquas cōclusiōes positas in p̄cedēti capitulo.

Aduersus maxi me duas ɔclusiones positas in p̄cedēti capl'o obiicif ab aduer sarijs. Et pmo cōtra ɔclusionē quartā: in qua habef in sūia ꝙ habētes ptātē ordinis in actū clauiū absoluēdo aliquē a pec catis exire nō pñt nisi habeāt auctoritatē iu risdictōis. arguif sic rōnibus dñi Durandi in iiij. di. xviij. vbi multis rōnibus ꝓbare nitif: ꝙ circūscripta omni ordinatiōe eccl'ie q̄libet sacerdos pōt quēlibꝫ absoluere. Primo sic Cōcurrētib⁹ oībus ad sacr̄m q̄ sunt de necessi tate sacramēti ⁊ debita dispositiōe suscipiēf est verū sacr̄m ⁊ suscipiēs recipit oēꝫ effectuꝫ sacramēti. sed circūscribēdo a sacr̄o pnie oēm ordinationē eccl'ie q̄libet sacerdos est debit⁹ minister ⁊ cōfessio oīm pctōꝝ est debita mate ria. forma autē debita est. Ego te absoluo ⁊c. Cōfitēs aūt si sit penitēs est sufficiēter dispo situs ad suscipiendū tam sacr̄m ꝙ effectū sac mēti. ergo eis cōcurrētibus nō solū est verum sacr̄m sed etiā suscipiēs vere suscipit omnem effectū sacramēti. maior pꝫ. minor est clara ꝙ tum ad materiā ⁊ formā sacramēti sed dubia q̄tum ad ministrū ⁊ dispositionē sacramēti: ⁊ q̄tum ad hoc ꝓbaf tribus medijs. Primo sic: qꝛ ꝙ q̄libet sacerdos nō sit debitus mister nec q̄libet pctōr penitēs sit sufficiēter dispo situs ad recipiendū sacr̄m pnie ⁊ eius effectū a quolibet sacerdote nō pōt dici nisi qꝛ pnia est sacr̄m iudiciale. ⁊ iō reqrit ꝙ minister eius eius sit sacerdos iurisdictionē habēs ⁊ ꝙ iu dicādus sit eius subditus: qd̄ nō inuenitur in quolibet sacerdote respectu cuiuslibꝫ pctōris sed istud nō cogit: qꝛ si pnia sit sacr̄m iudicia le est voluntariū. Unde sacerdos q̄ est iudex i sacr̄o pnie magis est arbitrarius de volūtate partiū assumptus ꝙ hñs de se iurisdictiōem sup ptibus eis inuitis vel altera inuita. Cum eñ sacr̄m pnie agaf inter deū ⁊ hoīem. cōstat ꝙ sacerdos ex pte dei est iudex volūtarie assū pt⁹ q̄ fecit sacerdotes mediatores ⁊ arbitros inter se ⁊ hoīes. ⁊ ita est ex pte hoīm: qꝛ q̄tūcū ꝙ sacerdos sciret pctm̄ penitētis nisi ipe pe nitens volūtarie exp̄meret ⁊ exponeret se iu dicio sacerdotis nō posset sacerdos iudicialr agere cū eo quo ad forū pnie. ḡ pctōr volunta rie se subdēs iurisdictioni sacerdotis assumit ipm quasi arbitrū quē deus ad hoc assumpsit ꝓus. videf ꝙ iste sit verus iudex ⁊ ille ver⁹ sub ditus duꝫ tñ sit penitēs. Scd̄o ɔfirmaf sic Papa nulli pōt esse subditus nisi q̄tum volū tarie alteri se subijcit. ex iure eñ diuino nulli subijcitur sed oībus p̄est. ex iure etiā humano nulli pōt subijci: qꝛ statuta canonum papam nō obligant sicut nec leges impatorē. vt no taf extra de ɔsti. c. i. in glo. ḡ cū subijciat se al teri in foro pnie necesse est ꝙ sufficiat subie ctio que fit ex mera volūtate. Quod etiaꝫ pꝫ tertio ex alio: qꝛ papa non pōt se subijcere iurisdictiōi alteri⁹ quo ad forū cōtētiosum. vñ nō pōt cōicare alicui ꝙ excōicet cū nisi sentē tie eius paruerit. qꝛ talis iurisdictio inuolun taria est quo ad subditū ⁊ ex alteri⁹ volūtate depēdet ⁊ silr eēt in iurisdictiōe fori pnie nisi eēt mere voluntariū. Scd̄o sic p̄ncipalif. Si ex ordinatōe diuina minister sacr̄i eēt ha bēs iurisdictōem in casu extreme necessitatis nō possꝫ q̄libet sacerdos quēlibet pctōrē ab soluere: qꝛ nulla nccitas mutat mistrū a deo i stitutū. Uñ sic i extrema nccitate null⁹ pōt ab solui sacral'r nisi a sacerdote eo ꝙ sacerdos ē i stitut⁹ mister sacr̄i pnie. sic null⁹ pt absolui ni si a sacerdote hñte iurisdictōeꝫ si iurisdictō re q̄reref ad mistrū ex instōne xp̄i. Tenet aūt ec clesia ꝙ i cāu nccitaf q̄libꝫ sacerdos pt quēli bet pctōrē absoluē ā quolibꝫ pctō nec eccl'ia

Contra quartam conclusionem

Argu. primū

Probatio

Cōfirmatio p'ia

Cōfirmat [illegible]

Secundum [illegible]

Tertium forte posset ordinare contra. g. rc. Tertio idem pz sic: qz dato q minister sacri sit sacerdos habens iurisdictionē idem sequit: qz cōsuetudo dat iurisdictionē: sed tūc fuisset cōsuetudo q qlibet absolueret a quolibet. g. rc.

Cap. XCVIII

Cap. xcviij. In quo respondet ad obiectiōes factas in precedenti capitulo.

Sine absqz omni dubitatiōe tenendū videt: q nullus sacerdos pōt vsum clauium habere absoluēdo aliquem a pctis: nisi adiunctā hēat ptāti ordinis ptātem iurisdictionis. Unde fatendū est q sacerdos carēs iurisdictiōe nō est debitus minister sacrāmēti pnie nō solum ex ordinatiōe ecclie sed ex ordinatiōe diuina quod sic ostendit. Cōcurrētibus oibus q ex ordinatiōe diuina requirunt ad sacrm. ecclia vel papa nō pōt impedire effectū sacramēti: qa sicut ecclia vel papa non pōt immutare sacrm. ita nō pōt eius effectum impedire cōcurrētibus illis q ex ordinatione diuina requirunt. Cum g pctōr cōfitēdo et penitens sit sufficiēter dispositus ad recipiēdū tā sacrm q rem sacramēti: et integra cōfessio peccatoz sit materia debita ex ordinatiōe diuina vt tz ecclia si sacerdos carēs iurisdictiōe ex ordinatiōe diuina sit debitus minister ecclia nō pōt impedire qn pctōr cōfitēs et penitēs a sacerdote tali nō habēti iurisdictiōem sit vere absolutus. Sed cōstat de facto q ecclia ipedit: qz tenet q talis nō sit absolut9 sed tenet iterū eadē pctā cōfiteri. Si forte dicat q talis non est absolutus: nō qdē ppt defectū ministri: sed q cōfitendo sacerdoti alteri q habēti iurisdictionē sup ipm peccauit faciēdo contra ordinationem ecclie. vn cōfitēdo alteri q debet fm ordinationē ecclie mortalr peccās absolutiōis beneficiū recipe nō poterat. Sed h nō valet qz nō cōstat q mortalr peccet cōfitēdo alteri q pprio sacerdoti: cū ecclia sub pceptione nō phibuerit lz ordinauerit q qlibet semel in anno suo pprio sacerdoti cōfiteat. peccatū autē veniale nō impedit fructū absolutiōis. et precipue hoc cōstat si ex deuotiōe et nō ex cōtemptu cōfiteat ignorās ordinationē ecclie. Pterea ecclia nō tenet q talis nō sit absolut9 qz subijciēdo se alteri q deberz peccauit: qm h sine oi pctō pōt fieri si sacerdos dicat se hre auctoritatem. Sed p tāto tenet ecclia q iste nō sit absolutus: qz cōfessus est nō habēti auctē sup ipm. Si aūt dicat q est vere absolut9 sed ecclia nō tenet eū absolutū pter picula q inde posset sequi. Hoc aūt eē nō pōt: qm inconuenientissimū est dicere q ecclia dogmatizaret falsitatē

nota pulchras Resolutiones

quod faceret si eum q vere et realr sacralr esset absolut9 teneret ac doceret nō eē absolutum. Pz g q simplex sacerdos carēs iurisdictione nō est debitus minister sacri pnie. Et hinc est q in diffinitiōe clauiū aliud ponit ptinēs ad ordinē et aliud ptinēs ad iurisdictionē: cum dr q est ptās ligandi atqz soluendi q ecclastic9 iudex dignos recipe dz et indignos excludere hz a regno. His habit dicendū est ad rōes in contrariū.

Ad primum

Ad pmā cū dr q sacerdos carēs iurisdictiōe est debitus minister. rndet q h non sit verū. Et qd ad pbationē huius inducit q minister hui9 sacri est arbitrari9 de voluntate partiū assumpt9 nō valet: qz lz de volūtate dei volūtarie sit assumpt9 in sacerdotē nō sequit tn et hoc q ex volūtate dei sit qurat claue in quēlibet: nisi alio modo pbet. sicut lz ex voluntate regis sit q aliqs efficiat balliuus vel prepositus. et hoc tn nō hz q possz suo officio vti in quēlibet sui regni. Et qd dr q ex pte subditi sit etiā volūtari9: dicim9 q regnū ex pte cōfitent q volūtarie sua pctā cōfiteat nō q ista volūtaria cōfessio pbeat auctēm absoluēdi sacerdoti. sed q est dispositio nccria ad hoc q cōfitens bnficiū recipiat absolutōis. Pōt eni aliqs pctōr alicui volūtarie cōfiteri cui auctēm absoluēdi nō dedit: vt de se pz.

Ad pbatiōes

Ad cōfirmatōes pximam

Ad illud quod scdo inducebat in cōfirmatōe supioris rōis rndet q papa pōt se subijcere cui voluerit cū curaslli9 nulli sit determiate cōmissa ad cui9 arbitriū satisfacere habet. Non sic aūt est de alijs quoz cura cōmissa est alteri: vt puta petro q pastor cōstitut9 est oim fideliū fm illd. Pasce oues meas Joh. vlt. Un si petr9 mortalr peccasset tenebat cōfiteri: et qz nulli erat spāliter obligat9 poterat cuiqz sacerdoti se subijcere et subijciēdo iurisdictiōem dare in seipm in foro cōscie. lz ipe in seipm vti clauiū ptāte nō possz et ita de successoribus. Et si dicat q nō potest dare qd nō hz in se. Rndet q lz nullus det qd nō hz. dat tn aliqs aliqd qd nō eo mō sed alio mō hēat. Un platus dat pbēdā quā nō hz ad possidēdū sed ad dandū. sic in hoc loco papa dat alijs iurisdictionē quā hz sed nō in seipm p seipm exercendā sed p alium. Quare vt dns Hostien. dicit in. iiij. di. xix. lz qz iurisdictio et subiectio est ad alterū nō possit qs sibi eē subiectus nihil tn prohibet ipm subijci posse alij maxime si est libere ptātis. Quod p tanto dicimus: qz et si alij quoz cura cōmissa ē aliqb9 determinate h facere nō pnt: is tn q nulli determinate subiectus est sed est liber pōt h facere sicut et si. a. huus petri nō pōt se facere huum martini: tn. b. q liber est pōt se alteri tāq huus aut simplicit aut quo ad aliquid submittere.

Ad secundā confirmatōez

Ad scđaz ꝯfirmationē rīdeť. ꝙ rō fctā vt dicit dñs Bonauen. dupľr deficit. Primo q̄a excōicatio est cōtra hoiem: sed absolutio pro hoie. ⁊ hō nō pōt aucte vti ꝓ se q̄uis posset ꝯ se. Scđo vt dicit scūs Tho. ⁊ dñs Bonauen. q: exterius iudiciū est ꝫm hoies siue inť hoies iudiciū ꝟo ꝯfessionis est quo ad deū apđ quē aliq̄s reddiť minor ex hoc ꝙ peccat nō autē apud hoiz ꝑlationes. ⁊ iō in exteriori iudicio sicut nullus in seipm̄ sniam dare pōt excōicationis. ita nec alteri cōmittere vt seipm̄ excōmunicet. sed in foro ꝯscīe pōt alteri cōmittere absolutionē sui lʒ ea ipe v ti nō posset sicut supius dictū est.

Ad scđm argu.

Ad scđam rōnem ꝑncipalem rīdemus negādo ꝯñtiā. qm̄ vt inq̄t scūs Tho. in. iiij. di. xx. q̄s pōt vti iurisdictōe alterius ex eius volūtate: q: ea q̄ iurisdictiōis sunt pñt cōmitti. Ex volūtate aūt ecclīe ē ꝙvnusquisq̄ȝ sacerdos nō hñs iurisdictionē hēat vsū iurisdictōis in articulo necessitatꝭ ⁊ ħ maxime appet ꝙtū ad snias excōicatiōis a q̄b⁹ cōstat ꝙ sacerdos inq̄tuȝ sacerdos est absoluere nō pōt: ⁊ tñ in articulo necessitati pōt q̄dem: qđ nō pōt eē nisi ex iurisdictōe cōmissa in illo casu.

Ad tertium

Ad tertiā ꝑncipalē rīdeť: ꝙ cū diciť ꝙ cōsuetudo dat iurisdictionē. dicim⁹ ꝙ ħ verū sit si cōsuetudo iusta sit ⁊ nō ꝑiudicās iuri diuino siue intētioni legislatoris secus iurisdictionē nō daret. Cū aūt iure diuino ois xpianus dempto petro vľ eius successore satisfacere debet: ꝯña cōsuetudo si fuit nō valuit. Et si aliq̄ in ꝑncipio ecclīe leganť vt puta apľi vel alij sancti apud eos apud quos declinabant clauiū ptāte indifferenter vsi fuisse hoc nō tñ sufficit nisi volūtate expssa xpi aut petri, ⁊ ita ꝑ ꝯñs auctoritate fulti hoc egerant.

[illegible]

Capitulum. xcix. Ostēdens ꝙ ptās spūalis clauium tam bonis sacerdotibus q̄ȝ malis cōis est.

Cap. XCIX

Quod autē spūalis ptās clauiū nō tm̄ bonis sacerdotibus sed etiā malis ⁊ discholis cōis sit: ita vt ꝑ malos sicut ꝑ bonos sacramēta dispēsari possent facile est ostendere multis rōnibus. Pro quo in ꝑmis ꝯsiderandū iuxta sanctū Tho. in. iiij. di. xix. ꝙ agens ꝑ se ⁊ agens instrumētale in hoc differūt. ꝙ agens instrumētale nō inducit in effectū similitudinē suā sed silitudinē ꝑncipalis agētis. Principale aūt agēs inducit similitudinē suā. ⁊ ideo ex hoc aliq̄d cōstituiť principale agens ꝙ hʒ aliquā formā quā in alterū transfundere pōt. nō aūt ex hoc ꝯstituiť agēs instrumētale: sed ex hoc ꝙ est applicatū a ꝑncipali agente ad effectū aliquē inducendum. Cum ḡ in actu clauiū ꝑncipale agens sit ipe xp̄s vt deus ꝑ auctoritatē vt homo ꝑ meritū ex ipa plenitudine diuine ptātis ⁊ bonitatis in eo ⁊ ex ꝑfectōe grē ꝯsequiť ꝙ possit in actū clauiū. sed homo alius nō pōt in actū clauiuȝ sicut ꝑ se agēs: q: nec ipe alteri grām qua remittunť pctā dare pōt nec sufficiēter mereri. et iō nō est nisi sicut agens instrāle: vñ ⁊ ille q̄ effectū clauiū ꝯsequiť nō assimilať vtēti clauibus sed xpo. Et ꝑpter hoc q̄tūcūq̄ȝ aliquis hēat de grā nō pōt ꝑtingere ad effectū clauiū nisi applicetť ad hoc quasi minister ꝑ ordinis susceptionē. Patet ḡ ꝙ ptās spūalis in ministris ecclīe sicut ꝑ bonitatē vite nō acquiriť sic nec ꝑ maliciā amittiť. Secūdo hoc idem ostendiť sic iuxta scm̄ Tho. in. iiij. ꝯ gentiles. Nihil pōt in id qđ eius facultatē excedit nisi accepta aliūde ptāte: qđ tam in naturalibus q̄ȝ in ciuilibus ptȝ. Non em̄ aq̄ calefacere pōt nisi accipiat ꝟtutem calefaciēdi ab igne. nec balliuus ciues coercere pōt nisi accepta ptāte a rege. Ea aūt q̄ in sacramētis aguntť facultatē humanā excedūt. ḡ null⁹ pōt sacra dispēsare q̄tūcūq̄ȝ sit bon⁹ nisi ptātem accipiat dispensandi. Bonitati autē malicia oppoiť ⁊ pctm̄. ḡ nec ꝑ pctm̄ ille q̄ ptātem accipit impediť quo min⁹ sacra dispēsare possit. Tertio sic. Homo đr bon⁹ vel malus ꝫm ꝟtutem vel vitiū q̄ sunt habit⁹ q̄dā. habit⁹ aūt a potētia in hoc differt: ꝙ ꝑ potētiā sum⁹ potētes aliq̄d facere. ꝑ habitū aūt nō reddimur potētes vel ipotētes ad aliq̄d faciēdū. ꝫ habiles vel inhabiles ad id qđ possum⁹ bñ vel male agendū: ꝑ habitū ḡ nec dať nec tolliť nobis aliq̄d posse sed ħ ꝑ habitū accipim⁹ vñ bñ vel male aliq̄d agamus. Non ergo ex hoc ꝙ aliq̄s est bon⁹ vľ malus est aliq̄s potēs vel impotēs ad dispēsandū sacra. ꝫ ydoneus vel min⁹ ydoneus ad hmōi dispēsandū. Quarto sic. De bonitate ⁊ malicia alteri⁹ hois hō iudicare nō pōt. ħ em̄ solius dei est qui occulta cordis rimatur. Si em̄ malicia hois impedire posset actū clauiū siue effectū sacramēti: nō posset homo habere fiduciā certā de sua salute: vt ꝯsciā sua libera maneret a pctō. dato em̄ illo nemo sciret vtrū absolueret vel ligaret ⁊ vtrū absolut⁹ sit vel ligatus. ⁊ ita dubitatio maxima ⁊ ꝑplexitas in ecclīa dei relinq̄reť: qđ nullo modo conuenit ꝯstitutioni ecclīe q̄ fundata est in fundamento veritatis eterne. ḡ ⁊c. Quinto sic. Si ptās clauiū sequereť sanctitatē vite cū tota die fiat trāsmutatio in scitate: q: q̄ modo min⁹ sanctus est fit magis sanctus ⁊ ecōuerso. sequiť ꝙ modo subditus fieret ꝑlat⁹ ⁊ modo ꝑlatus subditus, ⁊ ita nulla stabilitas esset in ecclīa

quod exhorret fides recta. ḡ idem quod prius.
Sexto idē ōndit ex eo quod dñs ait Mat. xxiij. Sup cathedrā moysi sederunt scribe et pharisei q aūt dicūt vobis huate ꝛ facite. ḃm aūt opa eoꝝ nolite facere. Ecce ꝙ malis plaꝛ xp̄s iubet obediēdum qđ nō faceret nisi i eis etiā malis exñtib⁹ spūalis ptās maneret. Nō ḡ ppter pctā ministroꝝ ptās spūalis eis collata amittit aut minuit in eis. Ex q̄bus manifesta luce excludit ꝓmo error dicentiū: ꝙ oēs boni fideles hñt ptātē sacra dispēsandi. Secundo error dicentiū ꝙ nulli mali sacerdotes habēt ptātem dispēsandi sacramēta. Tertio error dicentiū ꝙ omnis ptās spūalis a christo ecclesie ministris data sit iaꝫ euacuata ꝓpter maliciam eorum.

Cap. c. In quo ponunt obiectōes aliq̄ aduersarioꝝ cōtra ea que dicta sunt in c. precedenti.

Cap. C
Error valdeñ.

Fuerunt aūt qui dā pditi hoīes noīe valdēses. q̄ dogmatizare p̄sumpserūt solis sacerdotib⁹ qui vita ꝛ doctrina pollerēt sicut apl̄i ɔcessum eē ptāteꝫ ligandi et soluēdi. Quē errorē auctoritatib⁹ ꝛ rōnib⁹ fulcire conati sunt.

Argu. primū

Primo sic. In donatōe siue ꝓmissione clauiū q̄ facta est petro: primo cōmedatus est petrus. vñ dictus ē sibi. Btūs es symō bariona. ꝛ postea sequit. Et ego tibi dabo claues regni celoꝝ. ḡ videt ꝙ si claues regni celoꝝ date sint petro rōne bone ꝛ fidel ɔfessionis. ꝛ in petro date sunt oibus sacerdotib⁹. vt Ambro. Hiero. ꝛ Augu. testant: ꝙ ad illos tm̄ clauiū ptās deriuata sit q̄ petri in vita ꝛ doctrina imitatores sunt. Unde Aug. dicit sup Ioh. ꝙ qñ dictū est petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ: petrus typū gerebat bonoꝝ. ḡ videt ꝙ soli boni sacerdotes habeant vsum clauiū.

Secundū

Scđo sic. Ioh. xx. cū date sūt claues apl̄is dictū est. Accipite spm̄sanctum quoꝝ remiseritis pctā ꝛc. Si ḡ in donationē siue vsuꝫ ptātis dedit illis xp̄s spm̄sc̄m videt ꝙ qui nō habeāt spm̄sanctū nō hēant ptāteꝫ siue vsum clauiū. sed mali nō habēt spm̄sc̄tū q: vt habet Sapie. i. Spūs disciplīne fugiet fictū. ḡ ꝛc.

Tertium

Tertio ex eo qđ ait btūs Augu. in li. de baptismo. ꝛ recitat de cō. di. iiij. in c. quō. Sacrm̄ grē dat deus etiā p malos. ipam ṽo grām nō nisi p seipm̄ vel p scōs suos: ꝛ idō remissionē pctoꝝ p seipm̄ facit vel per ipsius columbe mēbra. Sed remissio pctoꝝ est vsus clauiū. ḡ pctōres qui nō sunt columbe mēbra vsum clauiū nō habēt.

Quartum

Quarto ōndit ideꝫ ex illo Aug. quod habet in c. remissionē. vij. q. ꝓma. Remissionē pctoꝝ auari nō dant que p orationē. i. per columbe gemitū dat. ꝛ sequit Non em̄ raptoribus ꝛ feneratoribus dñs dicit cui remiseritis pctā remittent eis: cui non remiseritis tenebunt. ḡ id quod prius.

Quintum

Quinto arguit ex illo Grego. Illi soli hñt in hac vita positi ligādi ꝛ soluēdi ptātem sicut sācti apl̄i qui illoꝝ exempla sic cū vita tenēt.

Sextum

Sexto idē arguit ex dicto Origenis dicēt vt deducit magr̄ sniarū in. iiij. di. xviij. Hec ptās soli petro ɔcessa est ꝛ imitatorib⁹ eius. nā q̄cunq̄ vestigia petri imitant hñt recte ligādi ꝛ soluendi ptātem.

Septimum

Septimo rōne sic. Nullus sapiēs rex dispensationē thesauri sui cōmittit suo inimico: sed vsus clauiū cōsistit in dispensatione thesauri celestis regis. ḡ mali sacerdotes qui eum p pctm̄ mortale sint inimici dei: nō vident habere vsuꝫ clauiū.

Octauum

Octauo sic Nullus sapiēs distributor dat potentiā distribuēdi illi quem scit oīno indignū. sed pctōr in pctō exñs est oīno indignus tali ptāte absoluēdi. s. et ligādi. ꝛ dñs hoc nouit q̄ talē tribuit ptātem: ḡ vel deus insipiēter largitur bona sua: quod nō est dicendū: vel nulli tali idigno tribuit talem ptātem.

Capitulum. ci. In quo dantur responsa ad obiectiones factas.

Cap. CI

Remissis nō obstātib⁹ dicēdū est vt prius. videlꝫ ꝙ ptās dispēsandi sacrā siue clauiū vsus cōis sit tā sacerdotib⁹ bonis ꝙ malis. Qđ etiam ɔuenientissime atq̄ sapiētissime ordinatū eē sic ōndit sanct⁹ tho. in i. ij. ɔ̄ gētiles. Inɔueniēs videt vt pcꝫ salutis in bonitate puri hoīs q̄s ponat. Dicitur em̄. Hiere. xvij. Maledict⁹ hō q̄ cōfidit in homine. si aūt homo ɔsequi salutē p sacra nō speraret nisi a bono ministro dispensata: videret spem sue salut aliq̄liter in hoīe ponere. vt ḡ spem nr̄e salut in solo xp̄o ponam⁹ q̄ de⁹ ꝛ hō est. ɔfitēdū est ꝙ sacra sunt salutaria ex ṽtute xp̄i siue p bonos siue p malos ministros dispēsent. Dicēdū est ḡ ad rōes factas in oppositū Pro quarū solutōe notādū iuꝫ dñs Bonauē. in. iij. sniarū. di. x. ꝙ dupl̄r loq̄ possum⁹ de clauiū collatōe alicui. Aut q̄tū ad ea q̄ sūt de necessitate. aut q̄tū ad ea q̄ sunt de ydoneitate Si loq̄mur ꝓmo modo q̄tū ad ea q̄ sunt de necessitate siue ad eē clauis sufficit donū spūsācti ḃm grām grat̄ datā. ḃ em̄ infallibil̄r ḃm diuinā institutionē dat omni suscipiēti ordinis sacrm̄ siue sit bon⁹ siue sit mal⁹. Nō aūt huius est: q: donū grē grãis date nō repugnat iniquitati q: insimul eē pōt cū ea: sicut pꝫ in scia ꝛ i alijs donis. Et rursus puersitas nō repugnat

vtilitati illius doni: sicut enĩ p̃dicator male
vite sepe bene p̃dicat ⁊ frequẽter fructificat
Propter quod dñs noluit ꝓhibere eum q̃ in
noĩe eius eijciebat demonia q̃uis eũ non seq̃
retur. vt habet̃ Math. ix. q2 hoc erat ad vtili
tatem aliorꝫ: sic q2 bonũ illud gratie grat̃ da⸗
te ordinatũ est ad vtilitatẽ cõem q̃uis nõ va
let accipiẽti tñ valet alijs. Et ideo dñs qui in
distributõe sacramentorꝫ vtilitatẽ cõem cõsi⸗
derat ⁊ suam institutionẽ nõ retractat: malis
etiã cõfert istam potentiã q̃ ordinati sunt ꝺm
eccl̃ie catholice formã. Si g̃ q̃tuꝫ ad id quod
de necessitate clauiũ loquamur siue q̃tum ad
esse siue q̃tum ad executionẽ: cũ nihil exigat̃
ad h̃ nisi ordo ⁊ iurisdictio p̃fata ptãs clauiũ
tam in bonis q̃ in malis ẽ. Si aũt loquamur
q̃tum ad ea que spectãt ad ydoneitatẽ: cũ ad
debitũ vsum officij cõcurrat meritũ ⁊ aucto⸗
ritas p̃lationis. cõuenit vt talis habeat cha⸗
ritatẽ siue vite sanctimoniã: q2 cũ illud sit offi
ciũ mediatoris ⁊ recõciliatoris. ⁊ auc̃tas ista
sit iudiciarie ptãtis: ⁊ nullus sit bonus medi
ator q̃ est inimicus: nullusq3 sit bonus iudex i
ea cã in qua est reus: cõuenĩẽtissimũ est vt mi⸗
nister huius ptãtis sit mũdus ⁊ sanctus. Vñ
Esa. lij. Mũdamini qui fertis vasa dñi. alr̃ ⁊
si minister sit nõ tñ ydoneus siue dignus est.

Responsio cõis ad obiecta
His notatis facile est r̃ñdere obiect̃. Ad oẽs
nãq3 auctoritates inductas in oppositũ vni⸗
ca r̃ñsio dari põt: videlꝫ q loquant̃ de clauib⁹
siue de vsu earũ q̃tum ad ydoneitatẽ: nõ aũt
q̃tũ ad necessitatẽ: q̃m lꝫ oñis sacerdotes ha⸗
beant ptãtem soluẽdi ⁊ ligãdi nõ tñ recte ac
digne hñt nisi qui vitã ⁊ doctrinã apl̃icã ser⸗
uant. vnde p̃misse auc̃tes nõ dicũt malos sa⸗
cerdotes ptãtem p̃fatam non habere: ꝫ illos
solos digne ac recte hac ptãte vti significant
qui p̃dita sunt vita ⁊ doctrina aplica. vt expo
nit magister sniarũ in. iiij. di. xx.

Ad primum
Ad p̃mum
igit̃ r̃ñdet̃: q lꝫ vite sanctimonia requirat̃ in
ministro vtente claue de cõgruitate nõ tñ de
necessitate; vt supius ostensum est. Unde cuꝫ
soli apl̃orꝫ imitatores digne recteq3 possint li
gare ⁊ soluere. rõ illa hñ ꝓbat q nemo digne
habeat vsum clauiũ qui non fuerit sctimonie
petri imitator. Ad quẽ sensum dicit Augu. q
btũs petrus qui cũ ptãte habuit ydoneitatẽ
in receptione clauiũ figurã gesserit bonorum

Ad scd̃m
Ad secundã ⁊ est eadẽ r̃ñsio. dicimus enĩ q
ad vsuꝫ clauiũ requirit̃ de necessitate donum
spũssancti: intelligẽdo p donũ spũssancti do⸗
nuꝫ gratie gratis date qd̃ est ipa ptãs clauiũ.
Sꝫ itelligẽdo p donũ spũssc̃ti donũ gr̃e g̃tuꝫ
facientis nõ requirit̃ de necessitate: ita vt sine
eo fieri nõ possit: bene de cõgruitate, siue q̃a
sine eo incõgrue vel nõ recte fit ex pte vtent̃
q̃uis subijciens se clauibus clauiũ cõsequat̃
effectũ. ⁊ iõ ratio nõ ꝓcedit.

Ad tertium
Ad tertiã r̃ñ⸗
detur q btũs Aug. vt dicit sctũs Tho. loquit̃
de remissione peccatorꝫ ꝺm q sancti homies
cooperant̃ ad ipam nõ ex vi clauiũ sed ex me⸗
rito cõgrui. Et ideo dicit q etiam p malos sa
cramẽta ministrat inter q̃ absolutio sacramẽ
talis cõputanda venit sed p mẽbra colũbe. i.
p sanctos viros facit remissionẽ peccatorum
inq̃tum eorꝫ intercessionibus pctã remittit.
Uel põt dici q mẽbra colũbe noĩat oĩes ab
eccl̃ia nõ p̃cisos. qui enĩ ab eis sacr̃a recipiũt
g̃ram cõsequunt̃: nõ aũt qui recipiũt ab illis
q̃ sunt ab eccl̃ia p̃cisi. q2 hoc ipso peccãt exce
pto baptismo quẽ in casu necessitatis lꝫ etiaꝫ
ab excõicato recipe.

Ad quartum
Ad quartã respondet̃
eodẽ modo q Aug. loquit̃ de remissiõe pctõrꝫ
q̃ fit nõ vi clauiũ sed merito cõgrui siue suffra
gio orõnis eccl̃ie. vnde ait: que p orationeꝫ. i.
columbe gemitũ dat̃. vel loquit̃ q̃tuꝫ ad ydo
neitatẽ nõ q̃tuꝫ ad necessitatẽ. vñ gl. decreti
dicit sic. Auari remissionẽ pctõrꝫ nõ dãt. i. nõ
sunt digni dare. Uel etiã p auaros raptores ⁊
feneratores intelligit p̃cisos: vt eadẽ gl. etiã
exponit.

Ad quintum
Ad q̃ntã r̃ñdet̃ q dictũ bti Greg.
accipiendũ est quẽadmodũ dictũ beati Aug.
scꝫ q̃tuꝫ ad ydoneitatẽ vsus clauiũ seu dispẽ
sationis sacrorꝫ: q̃m verissimũ est q nullus di
gne recteq3 hoc exeq̃ põt sicut apl̃i nisi q̃ eorꝫ
doctrinã ⁊ vitã imitatus fuerit.

Ad sextum
Ad sextam
que est auc̃tas Origenis eodẽ mõ ẽ r̃ñdẽduꝫ.

Ad septimum
Ad septimã rõem r̃ñdet̃ iuxta scm̃ Tho. in
iiij. q cũ dr̃: q nullꝰ sapiẽs ⁊c. h̃ verũ sit d̃ rege
q̃ defraudari aut decipi possit q̃les sũt reges
terreni. talis aũt nõ est rex celestis q̃ defrau⸗
dari nõ põt. quicq̃d enĩ facit totũ ad eius ho⸗
norẽ cedit etiã q aliq̃ male clauibus vtantur
q2 nouit ex malis bona elicere ⁊ etiã p malos
multa bona facere. ⁊ iõ nõ est sil̃e.

Ad octauũ
Ad octa
uã iuxta dñm Bonauẽ. in. iiij. r̃ñdet̃ dupliciť.
Primo q deꝰ nõ dat indigno ꝓpter se ꝫ ꝓpẽ
cõem vtilitatẽ. ⁊ iõ malus q̃uis nõ sit dignus
habẽdi: põt tñ esse vtilis: ⁊ ideo ei ꝯfert. Se⸗
cũdo d̃r q hoc facit deus ad oñdendũ abũdã
tiã largitat̃ sue q̃ solẽ suũ oriri facit super bo⸗
nos ⁊ malos. Mat. v. Et hec pro p̃mo huius
summe libro.

Explicitus est p̃mus summe de eccl̃ia
liber qui de vl̃i ecclesia tractauit.
Sequit̃ scd̃s qui de romana eccl̃ia et
de eiꝰ põtificis p̃matu tractaturꝰ est.

¶ Capitulum primū ōsidens φ in ecclesia sit ordo.

Capitu I

Xpleto sermone de vñi eccl'ia in superiori libro: reliquū est vt secūdū librū in quo de eccl'ia Romana z pōtificis eius pmatu nos loqui polliciti sumus attingam⁹. Ostēdemus aūt in pmis tāφ omniū dicendorū in hoc libro potissimum fundamētū: φ i eccl'ia (quā in superiori libro multipliciū ordinū statuū ac officiorū varietate distinctā ornatāq ostendim⁹) esse debeat z sit ordo siue gradus supioritatis: quo qdam in ea ptāte ac dignitate siue officio alijs superiores sint ac potiores. Quod nobis ostēdere et multis facile est. Primo sic iuxta sanctū Tho. in. iiij. Deus eñi ita opa sua in sui similitudinē pducere voluit vt pfecta essent z p ea cognosci posset. z ideo in suis opibus repsentaret nō solū fm φ in se est sed etiā fm φ alijs influit. Hanc legem naturalē posuit omnib⁹ vt vltima p media pficerent z media p prima vt dicit btūs Diony. Decētissime ergo ne huiusmodi pulchritudo deesset eccl'ie posuit ordinem in ea: vt qdam alijs influerēt sacramēta alijs dispensando suo modo in hoc deo assimilati quasi deo coopatores. ergo in ecclesia est ordo et graduū dīa ptātis. Secundo sic. Eque vel magis debet esse regulat⁹ pcessus ecclesie ordinatus ad esse gratie φ pcessus nature ordinatus ad esse nature. sed in processu nature est ordo quo quidam alijs sunt superiores officio z habēt alijs influere. ergo z in ecclesia debet esse ordo quo qdam alijs sunt superiores potestate z officio z habēt alijs influere: doctrina. s. et sacramētorum dispēsatione. Tertio sic. Ecclesia militās exemplata est a triumphante siue celesti. fm illud Exodi. xxv. Inspice z fac fm exemplar tibi monstratū in monte. Unde beatus Dionisius in. c. vi. eccle sia. hierar. dicit ita. Nostra enim hierarchia a deo traditis ordinibus sancte disposita sancti z celestibus hierarchijs cōformis est. De qua etiam conformitate ipse celorum conditor et amator inquit. Job. xxxviij. Nūquid nosti ordinem celi z rationē eius pones in terra. Sub audi vt ego: inquit beatus Gregorius in glo. Ordo quidem celi in terra ponitur: hoc est in militante ecclesia: cum a triumphantis ecclesie exemplari militans disponitur z formatur sed in ecclesia triumphanti est ordo quo quidam angeli sunt alijs potestate superiores et dignitate z habēt eis influere diuinās illuminationes. ergo silr̄ in ecclesia militante talis ordo siue gradus superioritatis ponendus est quo quidam alijs habeāt diuina ministrare. Et hec est rō beati Greg. in. ca. ad h. lxxxix. di. ita loquētis. Quia vero quecunq creatura in vna eadēq qualitate gubernari vel viuere nō potest celestiū militiarū exemplar nos instruit: q: dum sunt angeli z archangeli: liquet q: nō equales sunt sed in potestate z ordine sicut nostis differunt alter ab altero. Quarto cōfirmat̄ ista ratio sic. Ecclesia militās est instituta ad formā hierarchie. Unde de ecclesiastica hierarchia beat⁹ Diony. librū illustrē fecit qui ita de ecclesiastica hierarchia intitulatur. Sz ratio hierarchie in ordine potestatis ↄsistit. Dī eñi hierarchia a hieros qđ ē sacrū z archos quod est princeps: quasi sacer principat⁹. Et Diony. diffiniēs hierarchiā lib. cele. hierar. c. iij. dicit: φ est ordo scia z actio z c. ḡ sequit φ prefatus ordo hierarchie⁹ sit in eccl'ia ponēdus. Quinto sic. Eccl'ia cōstituit̄ ex duplici pariete siue latere. s. laicali z clericali. S in pariete laicali est ordo: vtpote iperator: rex dux: comes: tribun⁹: balliu⁹: centurio: decurio oia hec ordinē dicunt. ergo videt̄ φ in pariete clericali q̄ spirituali militia deo militat debeat esse hmōi ordo. ratio est manifesta. Sexto sic. Ois multitudo aut ↄfusa est aut ordinata sed vniuersitas eccl'ie cū sit a sapiētissimo xp̄o instituta: z Apl's dicat ad Ro. xiij. Que a deo sūt ordinata sunt. cōfusa esse nō pōt. Unde de ipsa dr̄ Cant. iiij. φ sit vt castrorū acies ordinata. ergo necesse ↄfitendū est φ in ea ordo sit et esse debeat: maxime cū ordo faciat ad ↄcordiā z decorē z ad firmā existentiā vniuersitatis: fm illud beati Greg. in. c. ad hoc. di. lxxxix. ita dicentis. Ad hoc dispensationis puisio grad⁹ diuersos z ordines ↄstituit esse distinctos: vt dum reuerentiā minores exhiberent potioribus z potiores minoribus dilectionē impēderent: vera cōcordia fieret z ex diuersitate contextio: z recte officiorū gereretur administratio singulorū. nec eñi vniuersitas alia poterit ratione consistere nisi huiusmodi eam magn⁹ differentie ordo seruaret. hec ille. Ratione autem pulchritudinis que in eccl'ia ex huiusmodi ordinis differentia cōsurgit dicit̄. iij. Reg. x. φ regina saba videns oēm sapientiam salomonis z habitacula seruorū z ordīes ministrātium non habebat vltra spiritum. Quod verbum pertractans Origenes li. ij. super Cant. dicit. Per hoc puto ecclesiasticum ordinē dici qui in episcopatus vel presbyterij sedibus habetur. Ex quibus apertissime conuincitur

error ⁊ stultitia negantiū ordinē in ecclesia: asserentes omnes ecclesie ministros equalis esse potestatis.

Cap. ij. ostēdēs q̄ talis ordo sit ⁊ debeat eē in eccl'ia vt vn⁹ in ea superior sit princeps ac rector existat.

Cap. II

Ordo aūt qui in ecclesia est ⁊ esse debuit: ita accipiēdus est: vt vn⁹ in tota vniuersitate reip. xp̄iane summus ꝑnceps rector ac gubernator esse credat̄. Qđ multiplici rōne colligit̄. Primo sic. Ex dict̄ ordo prātis est in eccl'ia: vt in p̄cedenti. c. est ostensum. sed ordo iste intelligit̄ ꝯm p̄latione ⁊ subiectione. p̄latio aūt attendit̄ ꝯm ascēsū ⁊ descensū nō ꝯm equalitatē: ⁊ ascendendo superius necesse est status ⁊ reductio ad vnum cum nō sit ꝓcessus in infinitū ⁊ econuerso descendendo multiplicatio. ergo ꝯm rectū ecclesie ordinem oportuit aliquē vnū esse prelatum ⁊ supremū in quo totius potestatis eccl'iastice esset status qui oīm aliorum esset rector et pastor. Unde dn̄s de hac ecclesie sue regiminis dispositione futura loquēs per ꝓphetam ait. Suscitabo sup eos pastorē vnū. Eze. xxxiiij. Et pastor vnus erit oīm vestrū. Ezech. xxxvij.

Secūdo sic iuxta sanctū Tho. in. iiij. contra gentiles. Nulli dubium esse debet q̄n ecclesie regimen sit optime ordinatum: vtpote p eum dispositū per quē reges regnant ⁊ legum conditores iusta decernūt. Optimū aūt regimen multitudinis est q̄ regat̄ per vnū. quod patz. tum auctoritate Aristo. xi. Methaphisice. et iij. politicoꝝ. tum ex fine regiminis. Pax autē et vnitas subditoꝝ est finis regētis: vt inquit Augustinus. Unitatis autē causa cōgruētior est vnus q̄ multi. ergo regimen ecclesie sic a deo esse dispositum credit̄: vt vnus in eo toti ecclesie presit. Tertio sic. Ad vnitatē eccl'ie requirit̄ q̄ omnes fideles in fide conueniant. Unde p̄me ad Corinthios p̄mo inquit Apostolus. Idipm dicatis omnes et nō sint in vobis scismata. Est autem fides religionis christiane fundamētū. ꝯm illud ad Hebreos. xi. Sine fide impossibile est placere deo. Circa ea vero que sunt fidei contingit questiones moueri. per diuersitatē autem sententiarum diuideretur ecclesia nisi in vnitate per vnius sententiā cōseruaretur. Exigitur ergo ad vnitatem fidei in ecclesia conseruandā vt sit vn⁹ qui toti ecclesie presit vt doctor et rector. manifestum est autē q̄ christus ecclesie non defecit in necessarijs quam dilexit et pro qua sanguinem suum fudit: cum et de synagoga dicatur per dn̄m. Quid vltra debui facere vinee mee ⁊ nō feci. Esa. v. Non est ergo dubitandū quin ex ordinatione xp̄i vn⁹ toti ecclesie p̄sit.

Quarto sic. Ecclesia militās sicut in p̄cedenti. ca. argutum est ab ecclesia triūphante deriuatur. vnde Joh. in Apoc. xxi. ait. Uidi ciuitatem sanctā hierusalem nouam descendentem de celo a deo paratam sicut sponsam ornatā viro suo. sed in triumphante ecclesia vn⁹ preside qui etiam presidet toti vniuerso. s. deus. ergo in militante ecclesia etiam debet esse vnus presidens etiam vniuersis. Hac ratione beat⁹ Bern. vtitur li. iij. de ꝯsideratione ad Eugenium ita dicens. Non vilem reputes formā hāc que in terris formā habet in celo. vidit hoc q̄ dicebat. Uidi ciuitatem sanctam hierusalem nouā descēdentē de celo ⁊c̄. sicut enī seraphyn ⁊ cherubin ⁊ ceti ordīes sūt sub vno capite deo ita ⁊ hic patriarche archiep̄i ⁊ reliqui sub vno pontifice summo. quod non est paruipendendū q̄ deum habet auctorem ⁊ q̄ de celo ducit originē. Hec ille. Quinto sic. In ecclesia dei nō debet esse minor vnitas q̄ in synagoga: immo tanto maior q̄to sacerdotium euangelicū excellentius est leuitico: sed in synagoga erat vnus summ⁹ pontifex qui preerat omnib⁹ sacerdotibus. s. Aaron ⁊ postea Eleazar: ⁊ sic de alijs successoribus. cū is qui summo sacerdoti nō obediebat reus erat mortis: vt habet̄ Deut. xvij. ergo multomagis in eccl'ia debet eē vn⁹ summus pontifex cui oēs tanq̄ superiori obedire teneātur. Sexto sic. In vno speciali populo vni⁹ ecclesie requiritur vnus episcopus qui sit toti⁹ populi caput: cū summa regiminis fidelis populi ad episcopalē pertineat dignitatem. ergo etiā in toto populo xp̄iano requiritur q̄ sit vn⁹ totius ecclesie caput. ꝯña patz. Septimo sic iuxta sanctū Tho. in. iiij. Ubicūq̄ sunt multa ordinata in vnū oportet esse aliquod vniuersale regitiuū sup particularia regitiua: q2 in oībus virtutibus ⁊ actibus: vt dicitur. i. Ethicoꝝ: est ordo ꝯm ordinē finis. bonum aūt cōmune dicit̄ diuinius q̄ bonū speciale. ⁊ ideo supra potestatem regitiuā que cōmunicat bonū speciale oportet esse p̄tātem regitiuam respectu boni communis: alr̄ nō p̄ōt esse colligatio ad vnū: ergo cum tota ecclesia sit vnum corpus oportet si ista vnitas debeat cōseruari q̄ sit aliqua p̄tās regitiua respectu totius eccl'ie supra potestatē episcopalē q̄ vnaqueq̄ specialis ecclesia regitur ⁊ gubernatur ⁊ hec est potestas pape. Unde ex hoc concludit sanctus Tho. q̄ qui hanc potestatem supremā negant scismatici dicūtur quasi diuisores ecclesiastice vnitatis. Octauo sic. Regimen ecclesie nō creditur minus ordinatū esse

Sicut in synagoga fuit vnus pontifex ⁊ in regno vnus princeps ita oportet q̄ in ecclesia sit vnus gubernator q̄ fidē in vnitate seruet.

ꝙ regimen nature: immo ordinatius disposi
tum cuȝ gratia supergrediatꝛ naturam: sed in
his que videmus in natura vbicunq̄ʒ est regi
men naturale semꝑ illud totum regimen re
ducitur ad vnū ꝑncipale regitiuū omniuȝ: vt
in corpore animalis in quo sunt diuersa mem
bra diuersis officijs ⁊ actibus diuersis depu
tata oportet dare vnū membrū: videlicet cor
vel caput vnde omniū alioꝝ membroꝝ mot⁹
sensus ⁊ gubernationis regimen deriuetꝛ. Itē
tota machina vniuersi est vnū celeste corpus
videlicet primū mobile per cuius motuȝ mo
uentur ⁊ reguntꝛ motus corpoꝝ inferioruȝ: vt
habetꝛ ꝑ Aristotelē. viij. phisicoꝝ. In toto etiā
mūdo est vnus supmus. scȝ deus vnus rex vni
uerse terre: ergo pariter in regimine ecclesie
oportet ꝙ sit vnus qui toti xpiane vniuersita
ti presideat caput et rector illius. Nono sic.
Tota ecclesia dei est vna. Canticoꝝ. vi. Una
est columba mea. Est vnū corpus. i. Corin. xij
Multi vnū corpus sumus. Est vna ciuitas:
ſm illō ps. Hierusalē que edificatꝛ vt ciuitas
Una hierarchia: vt pater ꝑ sanctū Dyonisiū
lib. eccle. hierar. Unum ouile. Joh. x. ergo ne
cessario in tota ecclesia est dandus vnus sup
mus presidens ⁊ rector: vnū caput totius cor
poris. vnus ꝑnceps totius ciuitatis. vn⁹ hie
rarcha totius hierarchie: vnus pastor totius
ouilis siue gregis dominici. ⁊ ita idem quod
ꝑus: hinc dicitꝛ Joel. ꝑmo. Congregabuntur
filij iuda ⁊ filij israel paritꝛ et ponēt sibi caput
vnū. Et dn̄s ait. Joh. x. Erit vnū ouile ⁊ vnus
pastor. Decimo sic. Ecclesia est regnuȝ: siue
ecclesie principatus est monarchicus siue re
galis. Hoc pȝ tū ex multis sacre scripture lo
cis vbi ecclesia regnum celorum nominatur.
Unde ⁊ Esa. nono dicitꝛ. Paruulus natus est
nobis ⁊ filius datus est nobis. Et sequitꝛ. Su
per solium dauid ⁊ regnuȝ eius sedebit. glo. i.
ecclesiam. ⁊ Luce ꝑmo dr̄. Regni eius nō erit
finis. Tum etiā q2 optimū gen⁹ politie est mo
narchicū siue regale: cū iuxta sniam Arist. iij.
politi. oīm vrbanitatū ꝑfectissima sit regnum
qō ꝯsistit ex omni ordine ad vnū ſm ꝑfectissi
mā gubernationē. ꝓpter qō Dyo. li. de di. no
c. ij. dicit. Ꝯ regnū est oīs finis legis et ordis
distributio: sed regnū est in quo ptās regimi
nis residet apud vnū toti multitudini ꝑsidē
tem: vt tam ex. viij. ethi. ꝙ ex. iij. politi. aperte
colligitꝛ. g̃ ex his a deo eccl'ie ꝑncipatus ꝯstitu
tus est vt vnus in eo supior ptāte presideat et
ꝑncipetꝛ. Hoc enī est de rōne legalis siue mo
narchici ꝑncipatus vt dictū est. Dicitur eniȝ
monarchicus a monos qō est vnum ⁊ archos
qō est ꝑnceps: quasi vnus ꝑnceps toti multi
tudini presidēs. Et ꝯfirmatꝛ ꝑ illud qō ideȝ di
uus Diony. in principio tam celestis ꝙ eccle
siastice hierarchie dicit. Ꝯ rō ornat⁹ ⁊ decen
tissime dispositiōis attenditꝛ in ordinatoꝝ cō
sonātia ⁊ cōnexione adinuicē ⁊ ad vnū simpli
citer primū monarchā. Undecimo sic. Prin
cipat⁹ ille vi oib⁹ alijs ꝑstātior ⁊ nobilior: quo
inter subditos charitas ⁊ pax ac ꝯcordia ma
xime nutritꝛ fouetꝛ ⁊ conseruatꝛ: ⁊ quo seditio ⁊
discordia q̄ est cuiuslibet cōionis corruptio ꝑ
cipue deuitatꝛ. hoc pȝ: qm̄ sunt q̄ maxime prin
ceps cuiuscūq̄ʒ principat⁹ tenetꝛ nutrire ⁊ foue
re in subditis. Nā vt Cassio. in ep'lis suis dic.
decet regalis apicis curam: gentē sibi cōmis
sam custodire ꝯcordem: qm̄ ad laudē regnan
tis trahitꝛ si a sibi subditꝭ pax habetꝛ. nihil eñ est
qō sic principē predicet sicut q̄etus popul⁹ et
cōcors senat⁹ totaq̄ʒ resp. morū honestate ve
stita. Uñ princeps pacis xp̄s sup cui⁹ humerū
factus est principat⁹ Esa. ix. corꝑaliter a fide
libus discessur⁹ pacem ⁊ dilectionē ꝑcipue il
lis cōmendauit di. Pacem meā relinquo voƀ
pacem meā do vobis Joh. xiiij. Et iterū. Hoc
est preceptū meū vt diligatis inuicē ⁊c. ſ hoc
magis ⁊ ꝯgruenti⁹ fit si principat⁹ fuerit apō
vnū sicut est in regno: ꝙ si fuerit apud plures
sicut i aristocrasia siue in politia: vnitatis eñ
⁊ pacis ꝯgruentior cā est vnus ꝙ plures. g̃ se
quitꝛ ꝙ talis ecclesie principat⁹. s. monarchic⁹
siue regalis in quo oīm ordinatoꝝ reductio ac
adunatio est redigatꝛ ad vnū principē ptāte ⁊
auc̄te oibus ꝑsidenteȝ. Hinc ecclesia ꝑ archā
noe designatꝛ que in vno cubito consummata
fuit Gen. vi. Duodecimo ꝑfatus ordo. s. oīm
ad vnū adunatio in ecclesia clarissime ꝓbatꝛ
ex eo ꝙ cōmēdabilior est atq̄ʒ prestantior. Uñ
de eius cōmendatione loquitur dominus Al
bertus magnus in li. suo de missa dicens. Hec
adunatio. s. multoꝝ per omnē ordinem gradu
um ecclesie ad vnum caput in celo refulget: in
naturis ostenditur: in operibus exemplificatꝛ
in diuinis legibus ꝑcipitur: ⁊ in toto corpore
mystico obseruatꝛ. In celis enim angeli ad ar
changelos. archāgeli ad ꝑncipat⁹. ⁊ principa
tus ad potestates. ptātes ad virtutes. v̄tutes
ad dn̄ationes. dn̄ationes ad thronos. ⁊ thro
ni ad cherubyn. ⁊ cherubyn ad seraphyn ſm
obedientie ⁊ illuminationis ordinem ordina
ti ordinātur: ⁊ ipsa multitudo angelorum que
in quolibet est agmine ad vnam personā que
in quolibet ordine preeminet adunatꝛ. Et iō
ordo celi vocatur: q2 omnis ordo est multoruȝ
in gradibus differentium ad vnū Job. xxxviij.
Nunq̄d nosti ordinem celi ⁊ rationem ei⁹ po
nes in terrā. Hoc etiam in naturis ostēditur:

mini doctrinam istam alberti magni ex prelem est.

vbi multi ramusculi ad virgas: vbi multe vir ge ad ramū: vbi multi rami ad stipitē vnū: vbi multi stipites in vna radice infigunt. vt oīa socia fiant et participia succi qui est in radice ad Roma. xi. Socius radicis oliue et pingue dinis factus es. Sic multe grues vnā sequūt ordine lrato. sic multa mēbra in corpe vnī capitis pcipiūt beneficia. i. Corinth. xij. Sicut enī multa membra in vno corpore habemus: omnia aūt membra nō eundē actum habent: ita multi vnū corpus sumus in xpo. In cbristi opibus hec adunatio etiā exemplificat: quia xpi opus semp est in vnū colligere dispersa. Dyaboli aūt opus ē adunata diuidere et dispgere. Hinc est q Joh. x. dr. Fiat vnum ouile et vnus pastor. Et Mat. xij. Qui nō colligit me cū dispgit. Hec adunatō pcipit i legib diuinis quia sicut dicit btūs Dyo. Lex diuinitatis est p pma media. et p media vltima reducere. Ta lis aūt reductio vltimoz ad media et medio rum ad pma nō pōt esse nisi in ordine ad pmū sic ergo lex diuinitatis est sicut descensus est illuminationū et charismatū ab vno sic redu ctio ad primū. Hec ei lex sicut supiora mouet et ligat ad inferioꝝ prudentiā et curam. ita in ferio: a ligat ad superioꝝ obedientiā vt oīa b modo sint cōncra. ps. xlvij. Distribuite gdus

Aliter domo eius

eius vt enarretis in progenie altera. et Dan. x. Sta in gradu tuo. Sic enī octo gradib ascen ditur ad deitatis templū et culturā: vt dicitur

quot sunt gradus dignitatum in ecclesia

Ezechiel. xl. Papatu seu patriarchatu. pima tu. archiepatu. epatu. abbatum reuerentia: p positura. decanatu. cura parochiali. Curam enī archidyaconoꝝ sub pposistura comphen dimus. Hoc etiā i toto corpore mystico quod est ecclesia obseruat in quo omnia ad vnū di rigunt que petri clauibus cōmittunt. Mat. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ et quodcūq solueris sup terrā etc. Hec clauis vni cōmitti tur vt plenitudo ptātis in vno ostendat et in alios ab illo pm partē sollicitudinis ad quas vocant cōmittat: hec Albert magnus. Ex q bus manifeste puicit error dicētiū pncipatū ecclesie nō esse monarchicū.

Cap. iij. In quo ponūtur obiectiones quedā aduer sariorum contra pdicta de vnitate vnius presidentis et capitis in ecclesia.

Capl'm III

Sunt quidā ad uersarioꝝ pdicte veritatis hos stes qui rōnes inductas in pre cedēti. c. ad ostendendū q in ec clesia bādus sit vn pnceps rector et guberna tor cūctoꝝ fideliū euacuare moliētes nitūt ad rōnes pfatas dicētes: q ille vn rector et pastor quē rōes pfate in ecclesia eē ncclio pclu dunt sit xps q caput est oīs principat vt inqt Aplus ad Colo. i. et q null alius pur bō prin ceps in vli eccl'ia vnus bandus sit. Quā missio nem trib rōnibus fulcire nitūtur. Primo.

Argu. primum

qr (vt dicūt) vnitas vlis eccl'ie et ordine po puli xpiani ad vnū caput qd est xpus saluator et redēptor ipsi et cui fide et spe et charitate cō iungitur et nō respectu alicui alteri sumēda est. Secūdo: qr dicūt q etsi pncipatus eccle

Secundum

sie sit monarchicus siue regalis hoc est respe ctu xpi et nō respectu alicui alteri qui vn pn cipet et psideat toti ecclesie cuiusmodi sit pa pa: qm si respectu alteri principat ecclesie es set regalis iam ali q xps rex vlis ecclesie ve niret dicend qd nō vr cōueniēs. Tertio di

Tertium

cunt: q sicut in ptāte et principatu seculari nō obstantib pfatis rōnibus nō vr necessarium nec forte expediēs q vn sit princeps sup oēs alios laicos principes et reges: ita nō vr in pn cipatu ecclesiastico necessariū q det vn qui omnibus presideat.

Capitulum. iiij. In quo dsutat predicta aduersario rum respōsio: et respōdet rationibus eorum.

Cap. IIII

Quod responsio pfata aduersarioꝝ ad ratiōes inductas in pcedenti. c. p vnita te vni rectoris et principis q to ti ecclesie psideat nulla sit: nec rōnes inducte in fauorē eoꝝ alicui sint roboris faciliter ostē demꝰ. Et pmo q missio data nulla sit sic Opor tet oēm cōitatem hie vnū caput siue rectorem qui visibiliter cū illa cōuersel circa psonas illi us regiminis sui ministeriū p varietate tpm locoꝝ ac psonarū exercendo sentēriādo de il la vel de illa: corrigendo hanc vel illā psonam pm cōem cursum. Xps aūt nō cōuersatur nūc cū fidelib suis modo pdicto. Necessariū g vr pm rōnes prius factas ad bonū regimē eccl'ie q aliqs alius a xpo vices eī gerens sit ipsi ecclesie rector et pastor qui cū ipsa ecclesia visi biliter cōuersel. Vñ beatus Tho. in. iiij. cōtra gentiles. c. lxxvi. respōsionē pfatā aduersario rū tanq minus sufficientē euacuans ita inqt. Si aūt quis dicat q vnū caput et vn pastor ē xps qui est vn vni ecclesie sponsus nō suffici enter respōdet. manifestū est enī q omia sacra xps ipse pficit: ipse enī est qui baptisat Joh. i. et ipse est qui peccata dimittit Joh. i. ipse ē ve rus sacerdos q se obtulit in ara crucis in cui virtute corp eius cōtinuo in altari cōsecrat: vt etiā hēt ex. de sum. tri. et fi. catho. ca. i. §. vna de pse. di. ij. c. q: corpus. Et tn qr corpaliter nō erat cū fidelib oib pntialiter elegit ministros

mini istam doctrinam beati thome

ꝑ quos ꝓdicta fidelibus dispēsaret: eadē rōe
qua p̄ntiam corporalē erat eccl'ie subtractur⁹
oportuit ꝙ alicui cōmitteret qui loco sui vni-
uersalis eccl'ie curā gereret. Hinc est ꝙ petro
inquit ante ascēsionē suā. Pasce oues meas.
Joh. vlti. Et ante passionē. Tu aūt aliqū cō-
uersus ꝯfirma fratres tuos. Lu. xxij. h̄ sanctus
Ad primum Tho. Uero rōnes quas aduersarij in suo
rū errorꝫ fauorē inducūt nullius roboris sint
ostēdimus. De p̄ma q̄dem pꝫ. Licet em̄ vnitas
corporis xp̄i qđ est eccl'ia p̄ncipalit' sumenda sit
ex ordine ad xp̄um qui principale caput eius
est: cui oēs fideles qui eius vera mēbra sunt
fide spe ꝛ charitate cōnectunt': nihilominus
ecclesia vnitas q̄ntum ad gubernationē exte-
riorem s̄m quā ex diuina institutōne est ordo
inter ip̄os eccl'ie p̄latos ꝛ rectores etiāꝫ assu-
menda est ꝛ assumit' ex ordine ad vnū princi-
palem xp̄i vicariū totius vl'is eccl'ie p̄ncipem
et pastorē. Est aūt h̄mōi vnitas ostēsiua ꝛ ꝯser
uatiua vnitatis interioris eccl'ie ad xp̄m. Ostē
siua q̄dem. Dicit em̄ Cyp̄anus in epistola ad
Magnū. Dn̄s insinuās nobis vnitatē de di-
uina auctoritate venientē ponit ꝛ dicit. Ego
et pater vnū sumus. ad quā vnitatē redigēs
eccl'iam suā ait. Et erit vnus grex ꝛ vnus pa-
stor. Item in. c. loquit'. xxiiij. q. i. Cyp̄anus ita
loquit'. Loquit' dn̄s ad petrū. Ego dico tibi q:
tu es petrus ꝛ sup hanc petrā edificabo eccle-
siam meā. sup vnū edificat eccl'iam. Et. j. Ex-
ordium ab vnitate ꝓficiscit' vt eccl'ia xp̄i vna
monstret'. Ceterū vnitas hec in eccl'ia penes
ordinem ad vnū generalē gubernatorē et re-
ctorem eccl'ie est ꝯseruatiua vnitatis interio-
ris fidelium ad xp̄m. Dicit em̄ glo. super illud
Matth. xvi. Tibi dabo claues ꝛc. Sp̄aliter
p̄tātem clauiū xp̄s petro cōcessit vt ad vnita-
tem nos inuitaret. ideo em̄ eū p̄ncipē ap̄lorū
cōstituit vt eccl'ia vnū p̄ncipalem xp̄i habe-
ret vicariū ad quē diuersa mēbra recurrerent
si forte inter se dissentirēt: ꝙ si diuersa capita
essent in ecclesia vnitatis vincula rūperent':
hec ibi. Et Hiero. ait. Ex. xij. vnus eligit': vt
capite cōstituto scismatis tolleretur occasio.
Ad secundum Secūda rō aduersariorꝫ etiā nullius est ro-
boris: q̄m falsum est qđ aiūt. videlꝫ ꝙ p̄ncipa-
tus eccl'ie respectu pape nō sit monarchicus
siue regalis. Hoc em̄ videt' ꝯtrari ꝛ sacre scri-
pture ꝛ rōni. Sacre q̄dē scripture ꝯdicit: que
h̄r. Joh. x. Erit vnū ouile ꝛ vn⁹ pastor. Itē scri-
pture sancte illi vbi btūs. Joh. apoc. xxi. ait.
Uidi ciuitatē sanctā hier'lm nouā descēdētē
de celo ꝛc. vbi eccl'ia militās d̄r imitatōne de-
scēdere a celo: q: formā ordinis celestis habet
sicut btūs Bern̄. ait. iij. de consideratione ad
Eugeniū papā ita di. sicut fuit supra in. ij. c. in-
ductū. Non vilē reputes formā hāc q̄ in terris
est: formā hꝫ in celo. vidit em̄ hoc qui dicebat:
vidi ciuitatē sanctā hierusalē nouā descendē-
tem ꝛc. sicut em̄ ibi seraphyn ꝛ cherubyn ꝛ ce-
teri ordines sunt sub vno capite deo: ita ꝛ hic
patriarche archiep̄i ꝛ reliqui sub vno pontifi-
ce summo: qđ nō est paruipendendū ꝙ deū hꝫ
auctorē ꝛ ꝙ de celo sumpsit originem. hec ille.
Ex q̄bus pꝫ ꝙ aduersariorꝫ fantasia sacre scri-
pture aduersat'. Mꝫ aduersat' etiā rōi pꝫ. Tū q:
eadē sp̄es politie manet in p̄ncipatu respectu
p̄ncipalis ꝛ respectu vicarij istituti a p̄ncipali
cū plēitudine p̄tātis. vn̄ idē ꝯsistoriū reputat'
ep̄i ꝛ sui vicarij: vt in. c. rōana. ex̄. de appel. li.
vi. Tum q: ecclesie regimen nō solum in p̄ntia
corpali xp̄i debuit optime disponi: qđ ē dispo-
ni ꝛ ordinari sub suprema ꝛ nobilissima specie
regiminis siue politie cuiusmodi est regalis: s̄
etiā in ei⁹ absentia corpali. Sunt etiā ad hoc
rōes facte supra. in. ij. c. Facit etiā ad hoc Pri-
mo: q: naturalior est p̄ncipat⁹ vni⁹ in multos
q̄ possit esse multorꝫ in vnū. Natura em̄ prin-
cipiorꝫ amat singularitatē: vt ait beat⁹ Aug.
primo de nuptijs ꝛ ꝯcupia. Hinc Aristoteles
ꝓbans vnitatē primi p̄ncipij. xij. methaphy.
ait. Entia nolūt male disponi: neq̄ bona plu-
ralitas principatuū: vn⁹ ḡ p̄nceps. in apib⁹
etiā vn⁹ est princeps. ꝛ grues vnā sequūtur or-
dine l'rato ait beat⁹ Hiero. in. c. in apib⁹. vij. q.
i. Secūdo: q: inter sp̄es regiminis humanarū
ciuilitatū nobilior ꝛ p̄stantior est sp̄es regalis
regiminis in quo summa p̄tās ꝛ principat⁹
auctas est apud vnū vt. iij. polit'. Arist. docet.
Tertio: q: h̄mōi regiminis dispositio magis as-
silatur diuino regimini in quo de⁹ presidet to-
ti mundo vn⁹ de⁹ oīm gubernator ꝛ rector. Ec-
clesiastici. i. Un⁹ est altissim⁹ creator omniū.
Quarto: q: in triūphante ecclesia a qua eccle-
sia militās exēplariter descēdit Apoc. vlt. hie-
rarcha vn⁹ suprem⁹ est cunctis ordinib⁹ p̄si-
dens: in quē oīs hierarchia cōsummat': vt ostē-
dit diuus Diony. v. eccle. hierar. Quinto: q: in
lege veteri q̄ figura noue legis fuit: vnus sum-
mus sacerdos diuina dispositione fuit institu-
tus cui ceteri oēs parere deberent. Sexto: q:
vno toti ecclesie presidente nulli dubiū ꝙ vni-
tas fidei per quam ecclesia maxime vna dicit'
melius cōseruat'. de qua Ap̄lus. i. ad Corin. i.
Idipsum dicatis oēs ꝛ nō sint in vobis scis-
mata. Replicatio Qđ vero aduersarij arguūt: ꝙ si prin-
cipatus ecclesie esset regalis respectu alteri⁹
q̄ xp̄i alius q̄ xp̄s rex ecclesie dicēdus veniret
qđ incōueniens esse putant. Hoc paruꝫ valet
Responsio Tum primo: q: nō est inconueniens reputan-

nota autoritatē bernardi ex qua manifeste infertur supremam prelaturam esse in papa

ad necessitatem ... ad petrum sup plebem meam primam ... constituit

dum papā dici regem ecclesie: sub xp̄o tñ sicut
eius vicariū. lȝ hoc vsus nō habeat: qm̄ cū pa
pa rector eccl'ie sit ꝙtum ad interp̄tationē vo
cabuli. nō dubiū qn rex recte ꝛ veraciter dici
possit. Dicit̄ eñ rex vt ait Isid. a regēdo. P̄ter
terea nō videt̄ magis incōueniēs ꝙ papa rex
nomīnet̄ ꝙ̄ ꝙ p̄nceps. Legit̄ aūt a xp̄o nomi-
natus p̄nceps ſm illud qd̄ eccl'ia dictū esse a
xp̄o petro comemorat cū ait. Symō petre an
teꝙ̄ de naui vocarē te noui te ꝛ sup plebē me
am p̄ncipē te cōstitui. Ceterū hoc noīe etiam
oēs apl'i a spū sancto p os p̄phete appellari
legunt̄. ps. xliiij. Constitues eos p̄ncipes sup
oēm terrā. vnde etiā ep̄i loca aplor̄ tenētes
p̄ncipes noiant̄ in. c. eccl'ie p̄ncipes. di. xxxv.
Quocirca nō mirū si etiam reges noiarent̄ at
tento maxime ꝙ apl'i ipsi eorumq̄ successores
sub regis nomine a spū sancto describuntur.
ps. xliiij. vbi dr̄. Delectauerunt te filie regum.
Qd̄ verbū Aug. exponēs sup ps. xliiij. ita in-
quit. Etenī oēs eccl'ie que illis euāgel. zanti-
bus ꝛ p̄dicātibus nate sunt filie regum sunt:
et eccl'ie filie aplor̄ filie regū sunt. ille eñ rex
regū illi aūt reges de q̄bus dictū est. Sedebi
tis sup duodecim sedes iudicātes duodecim
tribus israel: h̄ Aug. Nihilominus tñ lȝ papa
ꝛ p̄lati eccl'ie reges nūcupari veracit̄ possent
hoc tñ nō fit duplici de cā vt tangit domin⁹
Aluarus in li. suo de p̄tāte eccl'iastica. Prima
est p̄pter superbiā vitandā q̄ noīe regis ipor-
tari videt̄: ſm illud apl'i Petri. Regi q̄si p̄ex-
cellēti. i. Petri. ij. Christus eñ humilitat̄ ma-
gister. iuxta illud Mat. xi. Discite a me q: mi
tis sum ꝛ humilis corde. suos discipulos ac vi
carios voluit p oīa humilitatē seruare. Unde
Luce. xxij. dicebat. Qui maior est vestruȝ fiat
sicut minor: ꝛ q̄ precessor sicut ministrator. p̄-
pter quod illos nō solū supbiā. verūetiā super
bie vocabula voluit declinare: maxime cū ni-
hil in ep̄ali ceruice splēd. dius fulgeat ꝙ̄ hu-
militas. vt in. c. ꝯ morem. di. c. Scd̄a causa est
vt quēadmodū iter spūales ꝛ t̄pales p̄ncipes
est discretio p̄tātis. ita etiā fit in noībus diffe
rentia. Assumpserūt ḡ sibi seculares p̄ncipes
nomen mūdane gl'ie expssiuū. s. nomen regis.
Spūales v̄o alijs humilioribus ꝑpaū officiū
designātibus ꝛ vltimū finē demōstrantib⁹ no
minibus nūcupant̄. Dicunt̄ eī pastores recto
res iudices sacerdotes p̄positi pontifices ꝛc.
Unde in. c. duo sunt. di. xcvi. dr̄. Duo sunt q̄b⁹
principalr̄ hic mūdus regit̄: auctas sacra pō-
tificū ꝛ regalis p̄tās. Patet ḡ ꝙ lȝ papa rōne
humilitatis rex nō nomīnet̄ eccl'ie. ex hoc tñ
nō sequit̄ ꝙ p̄ncipat⁹ eccl'ie nō sit monarchi-
cus siue regalis: et ꝙ regimen ecclesie non sit

monarchicuȝ siue regale: q: p̄pria ratio regni
in hoc cōsistit: ꝙ regimen ꝛ principatus eius
sit apud vnū qualicūq̄ noīe nomīnet̄ ille vn⁹
siue regis noīe siue ducis aut pōtificis siue pa
storis siue iperatoris. Tum secūdo rō aduersa
rior̄ vacua est viribus: qm̄ vt patet ex dictis
nō est incōueniens vt alius in persona a xp̄o
dicat̄ rex aut rector aut pastor aut p̄nceps ec-
clesie: dū tñ nō sit alius auc̄te. Papa eñ cū vi
carius sit xp̄i vices ei⁹ gerens in ecclesia non
est alius rex eccl'ie alietate auc̄tis ꝙ̄ xp̄s. Ce Ad terti
terū tertia ratio etiā nō militat duplici de cā.
Prima: q: presupponere videt̄ ꝙ in vniuersi-
tate xp̄iana nō sit vnus qui tam in spūalib⁹ ꝙ̄
in t̄poralib⁹ p̄sideat vniuersis qd̄ simpliciter
ꝛ absolute negare nō videt̄ nobis cōueniēter
dici: qm̄ vt nos. j. auxiliante deo ostēsuri sum⁹
papa qui est ille vn⁹ qui vice xp̄i oībus p̄sidet
nō solū in spūalibus: sed etiā aliquo modo īfe
rius exponēdo: in t̄poralibus principatū siue
potestatē habet in tota repu. xp̄iana disponē
te eo cuius vicari⁹ est. In cui⁹ femore scriptū
est rex regum ꝛ dn̄s dn̄antium Apoc. xix. Se-
cunda causa p̄pter quā ratio aduersarior̄ nō
valet: dato ꝙ ille vnus nō presideat in t̄pora-
libus: est quia nō est eadem ratio de p̄sidendo
vnū in t̄poralibus ꝛ in spūalibus. Primo ꝙ̄a
scissura vnitatis. s. fidei in ecclesia: ad quā con
seruandā maxime institutum est: vt in. ij. cap.
ostēdimus: ꝙ vnus p̄sideat toti ecclesie est ma
xime p̄iculosa fidelibus: cum extra illam nō sit
salus iuxta illud Mar. vlt. Qui vero nō credi
derit ꝯdēnabitur. Et illud Apl'i ad Hebr. xi.
Sine fide impossibile est placere deo. Nō sic
aūt est de aliqua alia vnitate in quacūq̄ poli
tia inter fideles obseruanda: cū nō sit necesse
oēs eos cōuenire in politia cōmuni: sȝ possunt
ſm diuersitatem climatū ꝛ linguarū ꝛ condi-
tionū hominū esse diuersi modi viuendi ꝛ di-
uerse politie sicut sunt: p̄pter qd̄ nō est ita ne-
cesse mundū regi p vnū in t̄poralibus plenā
in omnib⁹ potestatē habentē sicut in spiritua
libus. Secūdo quia nō est necessariū leges ci
uiles quibus regna ꝛ p̄uincie regūtur esse cō
formes siue easdē apud oēs nationes p̄pter
varietatem morum ꝛ conditionuȝ hominū in
diuersis p̄uincijs: imo ſm varietatem natio-
nū variātur: quia nō omnibus eedeȝ leges cō
uenire possunt nec etiaȝ omnes omnibus ſm
naturā ꝛ ꝯsuetudinem possibiles eē p̄nt qd̄ ta
men est de ratione legis ſm illud Isi. li. ethy.
ꝛ habet̄ di. iiij. c. erit aūt vbi dr̄. Erit aūt lex ho
nesta possibilis ſm naturā ꝛ ſm ꝯsuetudineȝ
patrie loco t̄piq̄ cōueniēs. Est aūt necessariū
vt obseruātia diuine legis p quā est ingressus

ad vitam ſm illud Mat.xix. Si vis ad vitaꝫ īgredi ſerua mādata vniformiter in tota rep. xpiana ab oibus obſeruet. Et quia ad h̄ multum operat: vt ſupra ꝓbauimus ꝙ vnus in tota politia xpiana rector ⁊ magr̄ p̄ſideat. ideo magis eſt neceſſariuꝫ vt in ſpūalibus p̄ſideat vnus in rep. xpiana q̄ȝ in tpalibus. Tertio q̄a facilius vnus pōt p̄eſſe toti poplo xpiano in ſpūalibus q̄ȝ in corꝑalibus. Tum ꝑpter diuerſitatem ⁊ variā multiplicitatē q̄ in tpalib⁹ negocijs maior q̄ȝ in ſpūalibus inuenit. Tum q: mucro quo ꝑnceps eccl'ie cōtra rebelles ⁊ errantes vtit que eſt excōicatio: facilius extēditur in q̄ȝtūlibet lōginquas natōes q̄ȝ facit gladius materialis quo ꝑncipes ſeculares vtūt De quo apl's ad Roma.xiij. inquit. ꝙ nō ſine cauſa gladiū portat. Quarto q: ꝙ vnus p̄ſideat in tota eccl'ia in ſpūalibus eſt iure diuino ⁊ dīna īſtōne. iuxta illō Joh. vlti. Symō paſce oues meas. Ꝙ vero vnus plene in tpalib⁹ in toto pplo xpiano preſideat nec naturali iure nec diuino videt haberi exp̄ſſum. quoniā licꝫ ph'us in polit. dicat dn̄ationē eſſe in ſingulis ciuitatibus vel religionibus nō aūt dicit imperij vel monarchie. Unde Augu.iiij. de ciui. dei. dicit. ꝙ melius .i. magis pacifice regebat reſp. qn̄ vniuſcuiuſq̄ȝ regnū ſiue patrie termis finiebat. Ex dictis in hoc .c. clariſſime cōuincitur error dicentiū: ꝙ nō eſt ſcintilla apparētie ꝙ oporteat eſſe vnū caput in ſpūalibus regens eccl'iam quod ſemper conuerſet cum ea qui error inter errores Joh. hus condēnatus eſt in concilio Conſtantieñ. vt pꝫ in bulla domini pape Martini .v.

Cap. v. In quo oñdit multiplici ſacre ſcripture argumēto ꝙ btūs petr⁹ primatū inter apl'os habuerit.

Cap. V

Stenſo quā cō

uenientiſſime in eccl'ia dei dandus ſit oium paſtor ⁊ rector q̄ xp̄i vice vniuerſitati preſideat fideliū. ꝯſ̄ns eſt videre q̄s in eccleſia ille ſit. Pro quo ꝓbabimus in p̄mis ꝙ btūs petrus p̄mus poſt xp̄m fuerit hmōi q̄ in eccl'ia ſup oēs p̄matū habuerit: qō tam ſacre ſcripture auctīibus q̄ȝ aptis rōnibus facile eſt oñdere. Primo q̄dē p̄matus beati petri inter apl'os ⁊ primatus eius in eccl'ia dei oñdit ex illo Mat.x. vbi btūs Mattheus euāgeliſta noia apl'oꝝ deſcribēs ait. Duodeciꝫ noia apl'oꝝ ſunt h̄. prim⁹ ſymō q̄ d̄r petr⁹ ⁊ ādreas frater ei⁹ ⁊c. In h̄ aūt ꝙ primū apl'oꝝ petrum noiat ⁊ eū in capite apl'oꝝ ponit manifeſte ipſum habuiſſe primatū apl'ice dignitat̄ oñdit cū de prioritate dignitatis videat loq̄ nō aūt (Ratio prima)

vocationis: q̄m ordine tpis nō Petr⁹ ſed frat eius andreas prius fuit ſecut⁹ xp̄m: ⁊ ꝑ ꝯñs ordine tpis prior fuit in diſcipulatu xp̄i ſicut habet Joh.i. Unde dn̄s Albertus magn⁹ ſuper Math. exponēs illud. Prim⁹ Symon ⁊c. ita dicit. Prim⁹ dignitate non vocatione ꝑpter qō vertex d̄r aplo̅ꝝ. Andreas vero ſecūdus ⁊ ſic deinceps: q: oēs ſubditi Petro ſunt eq̄les Et attende ꝙ licet petrus vertex dicatur primus nō tn̄ d̄r Andreas ſecund⁹ nec Philipp⁹ tertius: ⁊ ſic deinceps. q: oēs ſecūdi ſunt Petro quo ad iuriſdictōeꝫ: q: nō vn⁹ ſub alio ſ; oēs ſub Petro. Hec Albert⁹. Glo. etiā ordinaria ſup illud Math.x. Prim⁹ Symon qui d̄r Petrus: ſatis explicat Petri primatū ita di. Uoluit dn̄s apl'oꝝ principē prius alio noīe vocari vt ex ipſa cōmutatione nois ſacri viuacitas cōmēdaret. Scdō primat⁹ bti Petri oſtentur ex illo Math.xvi. vbi dn̄s ſingulariter loquēs Petro inq̄t. Et ego dico tibi: q: tu es petrus ⁊ ſup hanc petrā edificabo eccleſiā meā. Et tibi dabo claues regni celoꝝ: et quodcūq̄ȝ ligaueris ſup terrā erit ligatum ⁊ in celis ⁊c. Super quo verbo glo. ordi. inq̄t. Sp̄aliter petro claues cōceſſit vt ad vnitateꝫ nos inuitaret: ideo eñ ipſum principeꝫ apl'oꝝ conſtituit vt eccleſia vnū principalē haberet xp̄i vicariū ad quē diuerſa eccleſie mēbra recurrerēt ſi forte inter ſe diſſentirēt: ꝙ ſi diuerſa forent in eccleſia capita vnitatis vincula rumpent. Itē ad idē Raban⁹ in glo. ⁊ etiā Beda in homelia ſic dicit. Qui eñ regem celoꝝ maiori dilectione pre ceteris cōfeſſus eſt: merito pre ceteris ipſe collatis clauibus regni celeſtis donat⁹ eſt. (Secunda ratio; Secunda pars)

Tertio primat⁹ petri oſtēdit ex illo Mat. xvij. vbi dn̄s poſtulat⁹ ſolutionē tributi ad petrū inq̄t. Uade ad mare ⁊ mitte hamū ⁊ eum piſcē q̄ prim⁹ aſcēderit tolle: ⁊ aperto ore ei⁹ inuenies ſtaterē: illū ſumēs da ꝓ me ⁊ ꝓ te. vbi manifeſte deſignat ꝓrogatiua primat⁹ petri ex eo ꝙ in ſolutōe tributi xp̄s ſolū petrū ſibi ſociauit. Penſa eñ didragme vt inq̄t Amb. ſolutio erat capitis. vn̄ iaꝫ dabat intelligi ꝙ petrus poſt xp̄m ſup alios apl'os caput ⁊ p̄ni⁹ cōſtituēdus veniret. Un̄ beat⁹ Aug. li. de q̄onibus noui ⁊ veteris teſtamēti. q. lxxix. mouens hanc q̄onem cur xp̄s tm̄ ꝓ ſe ⁊ petro ſoluit didragma ita r̄ndendo dicit. Saluator nr̄ cū ꝓ ſe ⁊ petro dari iubet didragma pro oib⁹ ſoluiſſe vr: q: ſicut in ſaluatore erant oēs cauſe magiſterij ita ⁊ poſt ſaluatorē in petro oēs ꝯtinētur. ipm eñ cōſtituit eſſe caput eoꝝ vt paſtor eſſet gregis dn̄ici. Hec Aug. Quarto petri primat⁹ oñdit ex illo qō Mat.xix. ſeq̄tur: vbi apl'i interrogāt dominū dicētes. Quiſputas (Tertia ratio; Quarto)

maior est in regno celoꝝ quod ideo querunt:
vt Chriso. ⁊ glo. interli. dicūt. Qz discipuli vi
dentes in tributi redditōe ꝙ petrus dño fue
rat cōparatus arbitrati sunt petrū apostolis
Quinta prelatū. Quinto petri primatus ostendit
ex illo Luc. xxij. vbi dicit ꝙ facta est cōtentio
inter eos. s. inter discipulos xp̄i quis eoꝝ vi
deret esse maior. Quod verbū Greg. ita com
mētatꝰ ē. Videt hec ꝯtentio habuisse motiuū
qz cū dñs ab hoībus trāsmigraret oportebat
aliquē eoꝝ fieri ṗncipē alioꝝ quasi dñi vicem
gerentē Et rursus Chriso. in codē loco. Cre
denda erat petro summa apl'oꝝ. Dixit autez
eis. Reges gentiū dñant ꝛc. Ecce h' apparet
ꝙ vnus inter eos. s. apl'os maior ceteris ⁊ pre
cessor ⁊ ṗnceps erat ordinandus. Unde ait:
Sed qui maior est in vobis fiat sicut minor ⁊
q̊ ṗcessor est sicut ministrator: quis aūt esset
hmōi precessor siue maior nō aperuit christus
quousqꝫ loquēs ad symonē petrū ait. Symō
ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut
triticū. ego aūt rogaui ꝓ te vt nō deficiat fi
des tua. tu aliqn̄ cōuersus cōfirma frēs tuos.
vbi ex hoc ꝙ ṗcepit petro corā alijs apl'is vt
deficiēte vel titubāte fide in eis ip̄e eos ꝯfir
mare debeat: manifeste dat illis itelligere pe
trum esse precessorem rectorē ac ṗncipē illis
ordinatū. Unde beatissimus Leo papa in ser
mone quodaz ita inquit. Cōmune erat oībus
apl'is periculū de temptatiōe formidinis ⁊ di
uine ꝓtectōis auxilio pariter indigebant: qm̄
dyabolus oēs exagitare oēs cupiebat elide
re ⁊ tn̄ spālis cura a dño petri suscipit et pro
fide petri ꝓprie supplicat tanꝗ alioꝝ status
certior sit futurus si mens ṗncipis victa non
fuerit. In petri ergo oīm fortitudo munitur ⁊
diuine gratie ita ordinat auxiliū vt firmitas
que ꝑ xp̄m petro tribuit ꝑ petrū apl'is ꝯferat
Sexta hec ille. Sexto ṗmatus petri ostendit ap
tissime ex illo Joh. xiij. vbi xp̄s pedes discipu
lorum loturus venit ad petrū ⁊ dixit ei petrꝰ
Tu mihi lauas pedes? sup quo dicit gl. interli.
Venit ad petrū nō post alios sed ṗus ad pri
mum apostoloꝝ. Et Aug. in. glo. Quis nesci
at ṗmū apostoloꝝ esse beatissimum petrum.
Primus aūt vt in supioribus circa ṗmā rōez
diximus: intelligendum est dignitate nō vo
Septima catione. qz vocatōne ṗmus nō fuit. Septi
mo ṗmatus petri ostēdit ex illo Joh. vlt. vbi
xp̄s ascēsurus in celū ṗñtibus alijs apl'is soli
petro ouiū suarū curam vl'r cōmittit dicens:
Symon diligis me pasce agnos meos: pasce
oues meas. Sup quo v̊bo inquit btūs Chris.
.i. loco mei ṗpositus esto ⁊ caput fratrū tuoꝝ
Ex q̊bus manifeste cōstat ꝙ xp̄s btm̄ petrum
loco sui in eccl'ia ṗmatū singulariter habere
voluit. Octauo petri ṗmatus ostendit ex Octaua
eo: ꝙ xp̄s doctrinā quā oībus apl'is ⁊ discipu
lis tradebat ꝑ petrū voluit in alios deriuari.
Unde Matth. xviij. scribit. Aspiciens iesus
in discip'los suos dixit symoni petro. Si pec
cauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eū in
ter te ⁊ ip̄m. Nono ṗmatus petri ōnditur Nona
ex eo ꝙ ip̄e petrus quasi semꝑ aut respōdere
xp̄o aut interrogare xp̄m ꝓ oībus discipulis
solitus est. Unde interrogāti xp̄o discipulos.
Vos aūt quē me esse dicitis. respōdit symon
petrus dicēs. Tu es filius dei viui. Mat. xvi.
Sup quo v̊bo btūs Chriso. ita loquit. De ple
bis opinione interrogat oēs: sed oībus disci
pulis interrogatis petrus tanꝗ os apl'orum
et caput ꝓ oībus r̄ndet. vnde sequit. R̄ndens
Symon petrus ꝛc. Item interrogāti xp̄o an
apl'i cuz alijs discipulis qui retro abierāt abi
re vellent. r̄ndit symon petrus. glo. vnus pro
oībus. Dñe ad quez ibimus: verba dei habes
Joh vi. Preterea dicēti xp̄o. Et vos estote pa
rati: qz qua hora nō putatis filius hoīs vēiet.
Solus ꝓ oībus interrogat an xp̄s doctrinaz
suā ad solos ip̄os referebat discipulos an ad
oēs dicens. Dñe an ad nos dicis hanc para
bolam an ad oēs. Luce. xij. Sup quo inq̇t glo.
Theophili. Petrꝰ cui cōmittēda erat eccl'ia
quasi oīm curā gerens inquit. Utrū ad oēs
hanc parabolam ꝓtulisset. Item xp̄o dicente
difficile fore diuitē intrare regnum celorum:
solus petrus ꝓ oībus interrogat. Ecce nos re
liquimus omnia ⁊ secuti sumus te: quid ergo
erit nobis ꝛc. Matth. xix. Sup quo v̊bo bea
tus Chriso. inquit. Qui claues regni celoꝝ
acceperat de his que ibi sunt iam cōfidit ⁊ ꝓ
orbe terrarū interrogat vniuersa. Et sic de mul
tis alijs. Quis ergo iā dubitabit attēta hac
cōtinuo interrogādi respōdendiqꝫ ꝓ oībus
licentia quā sibi petrus vēdicabat: ip̄m petrū
apostoloꝝ fuisse dignitate primū ⁊ ṗstantio
rē auctoritate. Ait enī gl. in. c. placuit. di. xvi.
illi in cōuentu deberi prius loqui cuiꝰ potior
extat auctoritas. Decimo primatus Petri Decima
ostendit ex his que petrus post dñi ascēsionē
ṗñtibꝰ alijs apostolis ac cōsentientibꝰ publi
ce gessit. In ṗmis q̇dem sicut habet Actuū. i.
Exurgēs petrus in medio fratrū ostendēs ex
veteris testamēti scriptura aliū loco iude pro
ditoris fore subrogandū in apostolatu inquit
Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt
cōgregati testē resurrectionis eiꝰ nobiscū fie
ri vnū ex istis. Plane hoc v̊bum ṗncipis esse
videt: quod btūs Chriso. testat sup illud. Ex
urgens petrus in medio fratrū dixit. Petrus

vt insinuatus: et sicut ille cui a dño cōmissum erat ouile et vt princeps semp incepit smonē. Item. xx. erant et vnū querit ex omni multitudine. Opportune ho primo petrus hmōi res dominat: qz ipse omnes in potestate accepat. Ad eum em dixerat xp̄s. Et tu aliqñ cōuersus confirma fratres suos. Ceterū cum effuso spū sancto sup discipulos in die pētecostes et illis varijs linguis loquētibus multi irriderent illos dicētes eos musto repletos: petr⁹ presentibus alijs vndecim discipulis eleuāo vocem suam locutus est: ostendēs eis Ioel pphete testimonio eos nō esse ebrios sed spūsancto repletos: vt habet Actuū. ij. Quod aūt h etiam in petro pmatū designat ostendit glo. interli. dicēs. Loquit pastor p ouibus. Preterea Petrus Ananiā et saphirā spūisancto mētientes et apostolis sniam mortis ptulisse solus legit dicens sic ad Ananiā. Cur tētauit sathanas cor tuū mentiri spūisancto et fraudari de pcio agri? In qua re maxime pmatus petri ostenditur. Unde glo. Cuis ante pedes aplorum ananias et saphira. s. partē pcij agri posuissēt: tñ petrus quasi pnceps aplorum loquit. Pari etiā modo in symonē magū offerentē pecuniam apostolis vt ptātem haberet dandi spm sanctū: petrus in illū condēnationis sniam ptulit dicēs. Pecunia tua tecū sit in pditione: qz donū dei existimasti pecūia possideri. Act. viij. vbi glo. interli. sup illud. Petrus autē dixit inquit sic. Petrus quasi pnceps loquit primus. Amplius sicut legit Actuū. xv. cū fieret magna inquisitio inter cōuersos ad fidē: vtrū cōuersi ex gētibus circūcidi deberēt et alia legalia suare: conuenerunt apostoli et seniores videre de hoc vbo. Surgens aūt petrus dixit ad illos. Uiri fratres vos scitis et c. vbi petr⁹ ptulit in cōcilio generali sniam q nō tenerētur cōuersi ex gētibus circūcidi aut legis cerimonias seruare. Et etiā hoc fuerit signū pmatus petri ostendit glo. sup verbo. Surgēs petrus di. sic. Pre omnibus quasi pnceps loquitur. Ex his ergo gestis per btm Petrum post ascensionē xpi que clarissima pncipatus petri testimonia sunt manifeste appet q petrus maior ac pnceps apostolorum fuerit: cū non sit verisimile q btūs petrus spūsancto repletus pcipuus humilitatis cōmēdator talia p alijs attētasset nisi ex officio sibi incumbere cognouisset et ceteris platum se fore non dubitasset. Ex quibus aptissime cōuincit error dicentiū q beatus petrus apostolus nō rōne alicuius maioritatis potestatis siue auctoritatis s rōne tm alicuius virtutis in eo pstātioris ceteris preferebat apostolis.

Capitulū. vi. In quo inducūtur aliqne rōnes ad idē videlicet ad pbandū q petrus apl's primatum habuerit super apostolos.

Ca. VI

1 Licet ad probādum beati Petri primatū et superioritatem auctis super aplos ceteros et p ꝯñs oēs alios fideles: sufficere debeant sacre scripture inducta testimonia: nihilominus ad ampliorem veritatis illustrationē principatus beatissimi petri apli illum apertis rationib⁹ demōstrare curabim⁹.

Primo sic. Ratione naturali dictante et experiētia docente videm⁹ q quisq sapiens paterfamilias habens plures filios ne familiam relinquat ꝯfusam et sine ordine vnū aliquē qsi primogenitū ceteris preponit quem facit heredem vniuersalem: alios vero heredes particulares sub eo: sicut Gen. xxvij. iquit Isaac filio suo Jacob cui primogenita dederat. Esto dñs fratrū tuorum. ergo videt q similiter paterfamilias sapientissim⁹ xp̄s cui⁹ oēs credētes in eum filij sunt fm illud Joh. i. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. qui etiā dicit ad aplos omēs. Uos fratres estis. Mathei. xxiij. ita credendum est fecisse: ne familiā suā cōfusam sine rectore relinqueret vt aliquem vnum alijs aplis preficeret prelatum ac pastorem. Hmōi aūt petrus fuit vt sacre scipture testimonia q in. ca. precedenti induximus apertissime designant. Unde Cyrillus vir ac doctor clarissimus sup illud Luc. xxij. Ego rogaui pro te petre vt nō deficiat fides tua ita inquit. Xp̄s omissis ceteris venit ad petrum ceteris prelatum.

Secundo sic. Ille cui cōmissum est a xpo ceteros fratres suos deficiētes et titubantes in fide cōfirmare siue roborare videt primatū et magisterij auctoritatē super alios a dño suscepisse. sed beato petro aplo commissum est a xpo vt ceteros fratres apostolos ac xpi discipulos si forte eos fluctuare aut deficere a fide contingeret in fide firmaret ac roboraret iuxta illud Luc. xxij. Et tu aliqñ cōuersus ꝯfirma fratres tuos. Ergo beat⁹ Petr⁹ primatū habuit sup aplos. vñ beat⁹ Cyril. tractans prelatum verbū. Tu aliquādo conuersus confirma fratres tuos. q. d. postq me negato plorauer is et si penitueris corrobora ceteros fratres tuos cum te principem apostolorum deputauerim. hoc enim decet q mecum robur es et petra ecclesie.

Tertio sic. Ille cui⁹ cure et regimi tēpore apostolorum fuit totus grex dñicus commissus a xpo super omnes qui tunc erāt et futuri erāt de grege dñico primatū habuit siue obtinuit. Sed cure et regimini beati petri tot⁹ grex dñicus cōmissus est a

xpo dicēte petro. Joh. vlt. Symō pasce oues meas. inter has et illas nō distinguens. et apli ipsi nequaquam extra gregē dn̄icum censendi sūt sed intra computādi. ergo btūs petrus primatū et principatū habuit sup apostolos. cōtra ps. Quarto sic. Caput sup oīa mēbra primatum habere dinoscit: sed btūs petrus caput fuit apostolorum. vnde Joh. i. inquit xps petro. Tu vocaberis cephas quod. s. bm grecā linguā caput sonat. Dicit enim btūs Anacletus vt habet in c. sacrosancta. di. xxij. inter beatos aplos quedā fuit discretio ptātis: et licet sint oēs apli: petro tn̄ cōcessum est vt reliquis oībus pesset apostolis et cephas. s. caput et principatū teneret aplatus. Et eadē snia colligit ex illo. c. beati Leonis pape. ita dn̄s. di. xix. Ergo sequitur quod btūs petrus primatū habuit super oēs alios aplos. Quinto sic. Btūs petrus ptātē acceperat a xpo regēdi et gubernādi oēs aplos et ceteros fideles. teste beato Greg. et habet in c. petrus. ij. q. vij. qui ait. Petrus potestatem regēdi accepat et tn̄ idē aplorum primus querimonie cōtra eū a fidelibus facte &c. ergo sequit quod btūs petrus apls sup oēs alios apostolos et reliquos fideles habuit principatū. Sexto hoc idē aptissime hr̄ totius ecclie testimonio que illi vniuersalr decātat. Tu es pastor ouiū princeps apostolorū tibi tradidit deus claues regni celorum.

Cap. vij. In quo ponunt improbatōes quedā aduersariorum cōtra fundamēta que inducta sunt ca. v. pro primatu beati petri.

Capitulum VII

Aduersarij veritatis et opposito multiplr insurgūt. Primo quidē fundamētales rōes inductas et auctoritatibus sacre scripture pro pmatu bti Petri .c. v. insufficiētes esse ostendere nituntur Et in pmis dicūt quod rō sumpta ex eo quod matheus aplorum noīa describēs. Mat. x. inter aplos petrū pmum noiat: nō sufficiēter probet btm̄ petrū habuisse primatū: quia pari rōne btūs iacobus dicēdus eēt maior btō petro: eo quod paulus ad Gal. ij. describēs aplos cū qbus fuerat hierosolymis: iacobū pferat beato Petro sic dicēs. Et cum cognouissent grām que data est mihi iacobus et cephas et iohānes qui videbant columne ecclesie dextras dederūt mihi et barnabe societatis &c. vbi petrum cepham vocat apostolus iuxta illud Joh. i. Tu vocaberis cephas. Ergo videt quod ratio illa nō faciat fidem sufficientem quod Petrus primatum habuerit.

Improbatio prime romo q cu sequētibus annihilabit. cap. xi.

Secunda etiā ratio illa nō videt sufficienter pbare pmatū petri que inducta est ex illo quod beatus petrus dictus est fundamentū ecclesie: cum ei dictū est. Tu es petrus et sup hanc petram edificabo ecclām meā. quia pariter idē de duodecim aplis arguendum esset cum ipsi etiā fundamēta ecclie dicant. Unde Apoc. xxi. dicit quod murus ciuitatis. s. ecclie habebat duodecim fundamēta et in ipsis erāt nomina duodecim aplorum. et ita videt quod rō illa non sufficiēter pbet primatū beati petri.

Improbatio secūde p prima pte

Tertio etiā rō illa nō videt sufficiēter pbare pmatū petri que ex illo sumebat quod consequenter dictū petro legit. Tibi dabo claues regni celorum: quoniam hoc idem dictū est oībus apostolis sicut legit mat. xviij. Amē dico vobis quecūque ligaueritis sup terrā erūt ligata et in celis: et quecūque solueritis sup terrā erunt soluta et in celis. Claues enim regni celorum nihil aliud vidētur quam ptās ligādi atque soluēdi.

Improbatio tertie rōnis

Improbatio secūde p scda pte

Quarto nec illa rō videt sufficiēter pbare pmatum petri que ex illo sumebat. Joh. vlt. Pasce oues meas: quia pascere oues spāliter nō contingit nisi tripliciter. s. doctrina salutari: vita exemplari: et disciplina seu correctiōe: sed quolibet istorum modorum pascēdi oues xpi cōis fuit oībus aplis vniuersi enim apli oēs oues xpi doctrina pascere debuerūt ipa veritate testāte: que omnibus pcipit aplis. Matth. vlt. di. Euntes docete oēs gētes baptizātes eos &c. Oēs etiā debebant pascere vita exemplari xpo dicēte illis. Mat. v. Uos estis lux mundi. Et sequit. Sic luceat lux vestra coram hoībus &c. De modo pascēdi correctōe et disciplina habet Jo. vlt. vbi xps dixit oībus aplis quorum remiseritis peccata remittunt eis &c. ergo videt quod xps omnibus aplis ptātem corrigendi alios cōmisit. et per pñs rō illa nō videt sufficiēs ad pbandū primatum beati petri.

Cap. viij. In quo ponunt alie rōes aduersariorum cōtra bti petri primatū ex euāgelijs sumpte.

Cap. VIII

Amplius contra ipsam principalem conclusionem quam nos de primatu beati petri super apostolos ceteros firmauimus: aduersarij multa obijciūt et ex euāglijs. Primo sic. Omnes apostoli videntur recepisse equalem potestatem a christo. ergo nullus eorum christi institutione principatū habuit super alios. consequentia patet: quia par super parem nullum noscitur principatum habere. antecedens autem deducunt ex multis euangeliorum locis. Primo ex illo. Matthei. xviij. capi. Amen dico vobis quecunque ligaueritis super terram erunt ligata

Argu. primū cum suo et sequētiū solutiōes ponuntur c. xij.

et in celis. Secũdo ex illo. Joh. xx. Quorum remiseritis peccata remittunt eis etc. Ex quibus verbis dicunt adversarij manifeste patere: quod potestas ligãdi et solvẽdi equaliter data sit a xpo petro et alijs apostolis. Quod etiã confirmari credũt aliquorum sanctorum patrũ testimonijs. Primo auctoritate beati Anacleti pape que habetur in. c. in novo. di. xxij. inquit: quod ceteri apostoli cũ beato petro pari cõsortio pditi et honorem et potestatem acceperũt. Secũdo auctoritate beati Cypriani qui habetur in. c. loquitur dñs. xxiiij. q. i. dic. quod hoc ceteri apostoli erãt quod petrus fuit pari cõsortio pditi et honoris et potestatis. Secũdo sic principaliter. Christus interdicit apostolis dominatũ et principatũ potestatis. ergo sequitur quod nullus inter eos habuit primatũ super alios. ptia patet quia recipere potestatem super alios quam non debet in eos recipiẽs exercere superfluũ et vacuum est ac inutile. quod in operibus xpi qui summa sapiẽtia est esse nõ potest. antecedẽs patet ex illo Matth. xx. ubi xps inquit ita apostolis. Scitis quod principes gentiũ dñantur eorũ et qui maiores sunt potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos. et Mar. x. idẽ habetur. Tertio sic. Luce. xxij. dr de apostolis: quod facta est contentio inter eos quis eorum videretur esse maior Dicit aũt eis salvator. Reges gentium dñantur eorum et qui potestatem habẽt super eos benefici vocantur: vos aũt nõ sic: sed si quis maior est in vobis fiat sicut minor: et qui precessor est sicut ministrator etc. Ex ista auctoritate adversarij arguunt dupliciter. Primo sic. Si apostoli de maioritate. scz honoris sive primatus contendebant. ergo sequitur quod nullus inter eos primatum habebat. patet consequẽtia: quia si habuisset cum eis fuisset notum nõ contendissent super hoc. Secũdo ex eo quod dominus cõtẽtionem resolvẽs dicit eis. ut singuli se minores singulis reputarent: sed hoc apostoli facere nõ potuissent si aliquis inter eos habuisset principatũ: cũ ipse seipm alijs minorẽ estimare nõ posset cũ veritate. ergo videtur quod nullus inter apostolos habuit principatũ. Quarto sic. Si quis maior fuit inter apostolos et princeps: ille potius dici deberet qui immediate xpo successit in ecclesia militãte in qua xps põtificatũ tenuit: et quã sui passione glorificavit. et ita ergo iacobus alphei potius xpi vicarius et eius successor ac ecclesie princeps dici deberet quam petrus: sed hoc nõ. ergo videtur quod nec petrus principatũ habuisse dicẽdus sit.

Cap. ix. In quo ponuntur alique adversariorum rões ex epistolis beati pauli collecte.

Arguũt cõsequenter adversarij ex. c. ij. epistole beati pauli ad Gal. et maxime ex eo primo quod beatus paulus de xpi apostolis principalibus loquẽs ita dicit. Mihi enim qui videbantur esse aliquid nihil contulerunt inter quos erat petrus: sed etiam cum cognovissent quod creditum est mihi evangelium pputij. i. pdicandum gẽtibus: sicut et petro circumcisionis. i. iudeis. qui eniz operatus est petro in apostolatu circũcisionis operatus est et mihi inter gentes. dexteras dederũt mihi et barnabe societatis. ut nos in gentes et ipsi in circumcisionẽ. Ex quo loco contra petri primatum arguũt adversarij ex quattuor capitibus

Primo ex illo quod ait paulus. Nihil mihi contulerunt. Ex quo patet inquit glo. quod non illis inferior sum qui a domino deo adeo perfectus sum quod nihil esset quod in collatione perfectionis mee addiderint: qui eniz illis impertiris tribuit sensum dedit et mihi: hec glo. Ex hoc sic arguũt. Si petrus princeps fuisset primatum habens inter apostolos: profecto paulus et ceteri in ecclesia potestatẽ habẽtes eam a petro suscepissent: cum capitis sit influere sensum et motũ regiminis ceteris mẽbris omnibus. Secũdo arguũt ex illo ubi inquit apostolus. Cum cognovissent quod creditũ est mihi evangelium preputij sicut et petro circumcisionis: quia in hoc videtur Paulus equiparare se petro: cum innuat se potestatem recepisse inter gẽtes equalem potestati petri inter iudeos: maxime cum dicat glo. in hoc loco. Creditum est evangeliũ mihi fideli ita principaliter sicut et petro. Non est aũt dubium quin ista repugnẽt principatui petri. Tertio arguũt ex illo quod ait apostolus: quod sibi et barnabe dexteras societatis dederunt. cum enim societas videatur importare paritatem quãdam non videtur princeps nominãdus socius subditi sive subiecti. Quarto ex illo quod sequitur. Ut nos in gentes et ipsi in circũcisionẽ. ubi videtur Paulus restringere apostolatũ Petri ad circũcisionem tantum. Ex quibus dicunt manifeste videri quod ex institutione xpi petrus nõ fuerit paulo nec alijs apostolis superior. Cõsequenter arguitur p adversarios ex illo quod in prefato. c. ad Gal. ij. dicit apostolus sic. Cũ aũt venisset petrus in antiochiam in faciẽ ei restiti: quia reprehensibilis erat. Ex hoc arguũt quod paulus nequaquam ita publice ausus fuisset petrũ apostolum reprehẽdere si petrus princeps eius fuisset aut superior: cum preceptum legis sit. Deutero. xxi. Dijs nõ detrahes et principi populi non maledices. Unde beatus Hieronymus in hoc loco inquit: et habetur. ij. q. vij. c. Paulus: quod paulus petrum reprehẽdit: quod non auderet nisi se nõ imparẽ sciret. ergo videtur quod petrus non fuit paulo

maior: et p̃ ??is nec p̃nceps apostolorũ.

Cap. x. In quo sunt aduersariorũ rõnes cõtra petri primatũ sumpte ex actibus apostolorum.

Cap. X

Corroboratio prime que improbabit cũ sequẽtibus c. xiiij.

Amplius errorẽ suũ aduersarij firmare nitũtur ex actibus aplõrũ. Et primo ex illo. Actuũ. i. vbi de electione apl̃i matthie agit: q: si petrus habuisset p̃matũ inter aplos nõ ?curisset cũ eis ad electiõe; cuiuscũq; inferioris ? potius sua aucte instituisset: ? petrus cõcurrit cũ alijs aplis ad electiõnẽ matthie vt hr̃ Act. i. vbi dr̃ q̃vndecim statuerũt duos. s. ioseph q̃ vocabatur barsabas q̃ cognoĩatus est iustus. et matthiã. et orãtes dixerũt ?c. Et sequit. Dederũt eis sortes et cecidit sors sup matthiã et annumeratus est. xi. aplis. Et sic p; q̃ matthias simul electus est a petro et ab alijs. ?g sequit q̃ Secunda petrus nõ habuit aliquẽ p̃matũ super aplos.

Secundo idẽ arguit ex illo Act. vi. vbi de electõe. vij. dyaconorũ ita scribit. Cõuocãtes aũt duodecim multitudinẽ discipulorũ dixerũt Non est equũ ?c. Et. ĩ. Elegerũt stephanum et alios sex et statuerũt eos ante ?spectũ aplorũ et orãtes imposuerũt eis manus. Et h? arguunt sic Si petrus p̃nceps aplorũ fuisset sibi p̃sentari debebãt electi et nõ oĩbus apostolis. et ad ipm et nõ ad oĩs aplos cõfirmatio siue manus impositio debuit ptinere. ? videmus q̃ hoc non est factũ sed eq̃liter oĩbus. ?g videt q̃ Tertia petrus p̃matũ inter aplos nõ habuit. Tertio sic. Cõtra rõnem esse videt q̃ inferiores mittant supiores. missio eñ supioritatẽ importare videt in mittẽte respetu p̃sone misse. Non est aũt credendũ q̃ apl̃i aliq̃d egerint contra rationem. sed Actuũ. viij. habetur q̃ cum audissent apostoli q̃ recepit samaria verbũ dei: miserũt ad illos petrum et iohannem. ergo videtur q̃ petrus non fuit superior ceterj aplis cum mittentibus.

Capitulũ. xi. In quo respondet ad improbatões factas contra fundamẽta que inducta fuerũt. c. vij. p̃ primatu beati petri.

Cap. XI

Facile patebit aduersariorũ improbatões superius inductas cõtra ea ex q̃bus p̃ncipalr̃ petri p̃ncipatum ?bauimus nulli? fore vigoris: cũ ostenderimus aliũde rõnes nr̃as recepisse fundamentũ: q̃ vnde aduersarij arbitrati sunt. In p̃mis q̃dem p̃ma improbatio nulla est. nõ eñ argumẽtati sumus petrũ apostolũ p̃matũ habuisse: q: inter aplos p̃mo fuerit noĩatus. sed q: aplorũ p̃mus fuerit nũcupatus. Ait eñ sic euãgelista. Duodecim nomina apostolorũ sunt hec. p̃mus symõ qui dr̃ petrus Dictus est aũt p̃mus. vt. s. in. c. v. diximus: p̃oritate apostolice dignitatis nõ p̃oritate tẽporis vocationis ad apostolatũ. Unde glo. sup hũc locũ que est Rabani dicit sic. Symon. i. obediens qui ?pter p̃matũ apl̃ici ordinis vocat petrus. i. firmus. Preterea q̃ btũs Paulus ad Gal. ij. p̃us nominauit iacobũ q̃ petrũ: h? non ideo fecit q̃ iacobus maior aut eq̃lis petro fuerit aucte. sed vt dicit scũs Tho. sup eplas ad Gal. q: eps̃ erat hierosolymitanorũ vbi h? fiebant. Et ita dicit dñs petrus de tarãtasia super eplas pauli. Ceterũ secũda improbatio nulla fuit: q: nõ argumẽtati sumus petrũ primatũ habuisse: quia dictus fuit fundamentũ siue petra eccle: sed ideo q: singl'ariter petrũ alijs p̃ntibus aplis xp̃s petrã noĩauit eccle. Ex quo videt q̃ l; alijs aplis cõe fuerit cũ petro fundamẽtũ esse ecclesie. vt apte ad Eph. ij. habet. et Apoc. xi. sicut infra plenius hẽbit. Nihilominus petrus post xp̃m p̃ncipale fundamentũ fuerit et totius fundamentũ ecclie. vnde beato Dyo. teste paulus fert petro versus morte dixisse. Pax inquit tecũ fundamentum ecclesiarũ: et pastor ouiũ xp̃i. Unde Leo papa in sermone. iij. cõsecrationis sue dicit: q̃ in petro oĩm fortitudo munit et diuine gratie ita ordinat auxiliũ: vt firmitas que p christum petro attribuit p petrum apostolis conferat. Contra tertie p̃ improbationem hisse. Tertio i?probatio etiã nulla fuit: q: nõ ?bauimus petrum p̃matũ habuisse nec ex eo q̃ claues a xp̃o accepit: nec ex eo q̃ dictum fuerit illi. Quodcũq; ligaueris ?c. sed ex eo q̃ ipsi singulariter alijs p̃ntibus aplis christus claues regni celorũ ?mittit. et p̃us tempe ipsi soli dicit. Quodcũq; ligaueris sup terram ?c. q̃ ipsi et alijs discipulis cõiter dixerit. Quecũq; ligaueritis ?c. Unde vt dicit sanct? Tho. i iiij. di. xxiiij. Cũ is omnibus aplis data sit cõmuniter potestas ligãdi et soluẽdi: tamẽ vt in hac p̃tãte aliq̃s ordo significaret p̃mo soli petro data est vt ostendat q̃ ab eo in alios debeat deriuari. Hoc plane manifestũ signum est p̃matus petri. Ceterũ ex differẽtia etiã ?borũ quibus xp̃us vsus est cum petro soli potestatem clauiũ dat et q̃bus vsus est cũ illi et alijs cõmuniter tribuit etiam ip̃e petri p̃matus arguitur. Nam ad Petrum vsus est his verbis Quodcũq; ligaueris sup terram erit ligatum et in celis ?c. Ad apostolos vero sic. Quecunq; ligaueritis super terram erũt ligata et in celo. Sup quo dicit Origenes. Apostolis inq̃t in celo nõ in celis sicut petro. quia non erant

Contra primeron improbatõe;

Contra improbationem secude

Contra tertie improbationem

tante pfectionis sicut petrus. Et sic pz q̃ improbatio illa aduersarior nulla sit. Quarto hoc idez facile ostendit de improbatiõe q̃rto loco facta: et hoc pp̄ter tria. Primo quia non sumus argumẽtati p̄matũ beati petri ex sola pastoralis cure cõmissione sed ex eo q̃ p̄ntib⁹ alijs aplis nulla de illis mẽtione facta soli petro xp̄s indefinite curã gregis sui committit dicẽ. Symon iohãnis diligis me pasce agnos meos pasce oues meas. Unde Theophilus i glo. ait. Preteritis aũt dñs alios petro de talibus loquit. eximius eñi erat aplor̃ et vertex collegij. Item btũs Greg. sup Job. et sanctus Tho. adducit in glo. sup illud Job. xxi. Accessit Symon et traxit rete. petro aũt scẽ ecclia est cõmissa. ipi spãliter dicit. Pasce oues meas. Nec obuiat huic q̃ Aug. dicit q̃ etiaz hoc ad oẽs dictũ est: q: etiã ad oẽs aplos dictum esse intelligat. h̃ tñ in petri psona tanq̃ a quo in alios deriuãda erat ptãs dictum est illis p quod singularis pregatiua p̄matus petri demonstrat in hoc q̃ figurã gessit oim aliorum. Unde btũs Aug. sup Job. dicit: q̃ toti⁹ ecclesie petrus apl's pp̄ter apostolatus sui p̄matũ gerebat figurata gñalitate psonam. Secũdo nulla est aduersarior improbatio: quoniaz licz modus ille pascẽdi cõis fuisset oĩbus apostolis nõ tñ equaliter: cũ discretio potestatis fuerit inter eos vt dicit btũs Anacletus i. c. sacrosancta. di. xxij. Solus eñi petrus habuit in vniuerso orbe pascẽdi auctẽtem: vtpote toti⁹ gregis dñici pastor. Alij vero nõ vniuersal'r s; sm mensurã taxandã et limitandã per petrũ. Unde glo. sup illud. i. Petri. v. Pascite euz q̃ in vobis est gregẽ. dicit sic. Sicut dño petrus curã totius greg a habere iussit. ita petrus sequẽtibus iure mãdat vt cũ quisq̃ qui secũ est gregẽ dei sollicita gubernatione tueat. h̃ ibi Hanc singularitatẽ p̄eminẽtie petri beatus Ambro. tangit sup Lu. c. vlti. et ponẽs p̄fatũ xbum. Job. vlt. Petre amas me &c. vbi sic dicit. Bene cõscius sui nõ ad xp̄s assumpti sed iãdudum deo cognitũ petrus testificat affectum. quis est alius q̃ de se hoc facile pfiteri posset: et ideo q: solus pfitet ex oĩbus: omnibus antefert. hec Ambro. Tertio põt dici q̃ fallã aduersarij assumũt cũ arguẽdo dicunt q̃ pascere oues nõ ptingit nisi tmpl'r. q̃d pz ex glo. Job. vlti. que Alchuini est sic dicẽtis. Pascere oues est credẽtes in xp̄o ne a fide deficiant confortare: terrena subsidia si necesse fuerit subditis puidere: et exẽpla virtutũ cũ verbo pdicationis impẽdere: aduersarijs resistere: errãtes subditos corrigere: hec gl. Patet ergo q̃ cura pastoralis btõ petro cõmissa pl⁹ cõtinet auctẽs q̃ illa cõtineant q̃ petro et alijs aplis simul dicta fuerũt. Sed de hoc plenius inferius habebitur.

Cap. xij. In quo r̃ndet rõnib⁹ supra c. viij. factis cõtra btĩ petri p̄matũ q̃ ex euãgelio sumi videbant.

Aris responsio

D nibus ad improbatiões aduersarior inductas cõtra p̄ncipalia fundamẽta ex q̃bus btm̃ petruz p̄matũ habuisse inter aplos ostendimus iam reliquũ est r̃ndere rõnibus q̃bus aduersarij p̄matũ ipm beati petri impugnãt. Et p̄mo ad eas q̃ ex euãgelio videbant sume. Et ad primã cum dr̃ q̃ apostoli equalẽ ptãtem receperũt &c. Respondet hoc assumptũ esse falsum. Et ad pbatione que inducit ex auctẽ. Mat. xviij. et Job. vlt. r̃ndet. q̃ ex illis auctoritatib⁹ nihil pbat. q̃m licz ex illis auctẽ. bus habeat q̃ ptãs clauiũ sit data oĩbus apl'is: nõ tñ habet q̃ equaliter data sit oĩbus. sicut licz vt inquit apl's ad Roma. xiij. Nõ sit potestas nisi a deo nõ tñ sequit q̃ oĩbus rebus ptãtem habentibus ptãs equalis data sit. et ita est in pposito licz eñi oĩbus aplis ptãs clauiũ data sit nihilominus tñ petro q̃ caput et p̄nceps alior ordinabat plenius data est. sicut ex gl. Mat. xvi. superius inducta in. c. v. pz. vnde inquit sanct⁹ Tho. in. iiij. di. xxiiij. Licz oĩbus aplis cõiter data sit ptãs ligãdi et soluẽdi: tñ vt in hac potestate aliq̃s ordo significaret p̄mo soli petro data est vt ostendat q̃ ab eo in alios debeat ista ptãs descẽdere. pp̄ter q̃d ei dicit singulariter. Cõfirma fratres tuos: et pasce oues meas. i. loco mei. vt (Chriso. dicit). Prepositus et caput esto fratrũ vt ipsi te in loco mei assumentes vbiq̃ terrarũ te in throno tuo sedẽtẽ p̄dicent et cõfirmẽt. Ad duas autẽ auctẽs pariter inductas. s. sanctor Anacleti et Cypriani: q̃b⁹ dr̃ q̃ apostoli pari cõsortio honor &c. r̃ndet dupl'r. Primo q̃ cũ dr̃. Pari consortio &c. dicimus q̃ ly pari nõ dicit equalitatẽ ptãtis aut honoris sed similitudinẽ. vnde exponendum est pari. i. cõmuni siue simili potestate. Paritas enim non tantum equalitatem: sed etiam similitudinez in sacris litteris legitur designare. vnde Leuit. xviij. dr̃. Cauete ne vos similiter euomat cũ paria feceritis. glo. i. similia. Et q̃ in hac significatiõe nomẽ paritatis accipiendũ sit in pposito ex snia btĩ Leonis pape: q̃ scribens ad Anastasiũ thessalonicẽ. epm ita dicit. Cũ inter beatissimos aplos in similitudine honoris fuit quedaz discretio potestatis: et cuz omniũ par esset electio vni tñ datum est vt ceteris preeminceret. Ecce q̃ ibi

Cõtra ĩprobatiõe q̃rto loco

Cap. XII

Ad primã argu. cap. viij.

Ad cõfirmatiões

Anacletus et Cyp̄anus dicūt: pari consortio honoris ⁊c. Leo papa quasi exponēs dicit: in similitudine honoris. Scd̄o r̄ndet: ꝙ vt supra dictū est in .i. li. ⁊ in glo. c. sacrosancta. di. xxij. tangit. duplex ē p̄tās. Quedā .s. ordinis siue cōsecratōis. ⁊ quedā regiminis siue administrationis. Dicimus ḡ ꝙ paritas illa de qua loquit Anacletus ⁊ etiā Cyp̄anus accipiēda est q̄tum ad dignitatē ordinis siue ꝯsecrationis. illa eīm equalis fuit omnibus apl̄is. nō autem intelligēda est q̄tum ad p̄tātem regiminis siue administratiōis: q̄r in hac potestate petrus supior: ⁊ minor fuerit. ⁊ ꝙ talis fuerit intētio p̄fatorum sanctoꝝ patet ex eoꝝ dictis nam Anacletus in .c. p̄allegato .s. sacrosācta. di. xxij. ita inq̄t. Inter btōs aplos q̄dā discretio fuit p̄tātis: ⁊ lȝ oēs essent apl̄i petro tamē concessum est a dño ⁊ ipsi inter se voluerunt idipm vt reliq̄s omnibus p̄esset apostolis. et cephas .i. caput ⁊ p̄ncipatū teneret aplatus. Item hoc idem btūs Cyp̄anus designat i .c. loquit dñs. xxiiij. q. i. vbi post verba inducta ita subiūgit. Sed ab vnitate exordiū p̄ficiscitur vt ecclesia xp̄i vna monstret. Preterea pȝ ex eo ꝙ infra huius eccl̄ie caput ⁊ potestatis originē dicit esse apl̄icam sedē. Ex quib⁹ clarissime ostendit ꝙ s̄nia hoꝝ sanctoꝝ est petrū primatū habuisse inter aplos ac p̄ncipatum habere in vniuersali eccl̄ia. Ad secundam rōnem r̄ndet negādo ācedēs. ⁊ ad p̄batōez ex .c. Mat. xx. r̄ndet ꝙ xp̄s nō interdicit oēm dñatum ab apl̄is siue p̄ncipatū sed tm̄ dñatū quo gentiles ⁊ hoies mūdani vtunt in subditos. Pro quo notādū iuxta sanctū Tho. in postilla sua sup Mat. exponēdo p̄dictā auctoritatē: ꝙ dñari dupliciter accipit. Uno modo accipit p̄ p̄esse. ⁊ hoc modo nō loquit xp̄s in p̄fato loco. Mat. xx. nec talis dñatus interdicitur apl̄is. Unde xp̄s legit dixisse petro. Super plebem meā p̄ncipem te constitui. Et de apl̄is dr̄ ps. xliiij. Constitues eos p̄ncipes super oēm terrā. Et de exercitio pastoralis presidētie cōmisse beato petro dr̄. Ioh. vlti. Symō iohānis pasce oues meas. Alio modo dominari dr̄ pure relatiue dicit ad seruū. vnde sic dñari est idē quod seruiliter sibi subijcere seruum. ⁊ hoc modo sumit in loco p̄allegato cū ait dñs. Principes gentiū dñant eorum ⁊c. Principes eīm ꝯstituti sunt ad hoc vt bonū p̄curent subditis. Si vero illos volunt in seruitutem redigere tūc abutunt p̄ncipatu qui vtunt liberis vt s̄uis. Et q̄ꝛ hoc cōsuetū erat apud gētiles ⁊ adhuc est apud aliquos dicit. Principes gentiū dñant eoꝝ .i. in seruitutem redigunt sibi subditos s̄m illud Eze. xx. Principes tui in medio eius quasi lupi rapaces. et talis p̄matus siue dñatus interdicit a christo apostolis cum ait dñs. Non erit ita inter vos Unde beatus Chryso. sup Mat. pertractans hoc verbū ita inquit. Principes mūdi iō fiūt vt dominentur minoribus suis ⁊ abutant vita eoꝝ ad suas vtilitates ⁊ gl̄ias. Principes aūt ecclesie: vt seruiāt minoribus suis ⁊ ministrent eis quecūqͫ acceperūt a xp̄o vt suas vtilitates negligant ⁊ illoꝝ p̄curent. h̄ Chriso.

Ad tertiā rōnem que sumit ex illo Lu. xxij. Facta est cōtentio ⁊c. Respondet ad primā partē negādo ꝯñtiam. dicimus eīm ꝙ lȝ apl̄i tūc nondū plene cognouerint quis inter eos post xp̄i corporalē abscessum ceteris p̄sidere deberet. ⁊ ideo de hoc ꝯtenderent. nō sequit p̄pter hoc ꝙ xp̄i dispositiōe nullus inter eos maior esset p̄ordinatus: immo hoc expresse innuit dñs cum ait. Qui maior est inter vos ⁊c.

Ad secundā partē eiusdē rōnis respondet ꝙ xp̄s in v̄bis illis nō docuit aplos vt singli reputarēt se singulis minores inferioritate officij seu auctoritatis nec hoc xp̄s suo exemplo docuit qui dicit. Ioh. xiij. c. Uos vocatis me magister et dñe ⁊ bene dicitis: sed hoc docuit vt quāto inter apostolos q̄s esset maior tāto eēt humilior. s̄ȝ illud Ecclesiastici. iij. Quāto maior es tanto te humilia in oībus. Ad q̄rtam rōnem respondet cū dr̄ ꝙ ille debuit p̄ncipatū habere iter aplos qui immediate xp̄o successit in eccl̄ia ⁊c. Respōdemus ꝙ verū est intelligēdo de successione tanq̄ generalis vicarius. vnde iste solus fuit btūs petr⁹ q̄ tanq̄ generalis vicarius in toto orbe xp̄o successit ⁊ nō iacobus alphei q̄ ab ip̄o petro post hierosolymis ep̄s est ordinatus. Unde sctūs Tho. exponēs illud Ioh. vlt. Sequere me. dicit iux Chrisostomum ꝙ iacobus licet post ascensionem christi specialem curam illius loci habuerit. Petrus tamen vniuersalē totius ecclesie curam obtinuit. Quod aūt petrus christo immediate etiā hierosolymis successerit patȝ ex hoc: ꝙ ibi officia summi pontificis quo ad predicationē: quo ad Matthie electionem: et quo ad alia superius expressa primo inter omnes exercuit: sicut supra in capi. q̄nto copiose monstratum est. verum locus hierusalē licet consecratione sanguinis christi fuerit gloriosior. nihilominus tamē roma pro successione summi pontificis fuit aptior: sicut inferius ostendet. Hinc Petrus sedem specialem suam tandem rome elegit cōstituto hierosolymis episcopo beato iacobo. ⁊ hoc pulchre siue cōuenienter: vt dicit beatus Bernardus ij. lib. de ꝯsideratōe ad Eugeniū: vt ibi posit⁹

Margin notes (printed): Ad secundum; Ad tertium; Ad secūdam partē; Ad quartum

Handwritten margin notes: apostoli fuerunt pares petro quoad potestatem ordinis sed non quoad potestatem iurisdictionis; [illegible]

suscitaret semẽ defuncti fratris vbi occisus ẽ
ille. nam dictus est frater dñi.

Cap. xiij. In quo respondetur rõnibus sumptis ex
epistolis Pauli.

Cap. XIII Ad primã rõem capituli ij.

D primã rõem

sumptã ex pma pte auctoritatis
inducte ex aplo ad Gal. ij. rñdet
negãdo ꝯñtiam: qm̃ apls paul⁹
in p̃dictis verbis nõ negat se aliqđ auctẽis a
petro suscepisse: sed tm̃ ostendit veritatẽ euã-
gelij sui ex collatione cũ alijs aplis et eoꝝ ap-
probatiõe. ascẽdit enim vt dicit in principio
eiusdem. c. post. xiiij. annos a passione christi i
hierosolymã et cõtulit cũ petro ⁊ alijs secum
stantibus euangeliũ quod p̃dicabat in genti
bus ⁊ ostendit tria. Primo ꝙ alij apostoli cũ
q̃bus cõtulit nihil in sua p̃dicatione correxe-
runt quasi falsum. Scđo ꝙ nihil suppleuerũt
vel addiderunt quasi diminutũ. Tertio ꝙ eũ
in societatẽ suã receperũt tanꝙ verum aplm:
ꝓpter quod ex parte ꝑfectionis doctrine: vt
dicit glo. nõ fuit inferior alijs aplis qui ita a
deo ꝑfectus fuit vt nihil esset qđ in collatiõe
ꝑfectionis sue adderẽt. dei em̃ ꝑfecta sũt opa
Deutero. xxxij. Et ita pꝫ quõ siue in quo paul⁹
nõ dicebat̃ inferior petro. s. in duob⁹. Primo
in hoc ꝙ a xp̃o immediate erat institut⁹ apls
vt petrus ⁊ alij. Scđo in hoc ꝙ a deo ꝑfecte i
structus in euãgelio erat sicut ⁊ ipse petrus.
nõ aũt dict⁹ est par petro in ptãte iurisdictio
nis: qm̃ nõ latebat ip̃m paulũ petrum caput
esse eccl̃ie. vnde eũ vocat cephas quod caput
ſm linguã grecã sonat. vt dicit beatus Isiđ.
Ceterũ lꝫ paulus nõ immediate a petro apo
stolatus officiũ suscepit sicut nec alij apostoli
sed a xp̃o immediate. nõ sequit̃ ꝙ btũs petr⁹
nõ fuerit pauli sicut ⁊ alioꝝ aplorũ princeps
et p̃latus. Sicut em̃ supius in. c. p̃cedẽti dixi
mus. lꝫ ptãtem xp̃i reliq̃s aplis contulerit. in
ordine tñ ad petrũ cõtulit eis: cui pmo singu-
lariter ait. Tibi dabo claues regni celorũ ⁊c.
In cuius signũ btũs paulus lꝫ a deo esset im
mediate gentiũ p̃dicator constitutus: nihilo
minus ad petrũ venit cum eo de euãgelio suo
collaturus. de quo Hiero. i epl̃a ad Aug. xxij.
Deniq; tante auctẽis petrus fuit vt paulus in
epl̃a sua scribat. Deinde post tres annos veni
hierosolymã videre petrũ: ⁊ mansi apud eum
diebus q̃ndecim. rursumq; in sequẽtibus post
annos quattuordecim ascẽdi iterũ hierosoly-
mam cũ barnaba assumpto ⁊ tyto. ascẽdi aũt
ſm reuelationẽ ⁊ exposui eis euangelium qđ
p̃dicaui inter gẽtes. ostendẽs nõ habuisse se-
curitatem euãgelij p̃dicãdi nisi petri ⁊ coꝝ
q̃ cũ eo erant fuisset snĩa roboratũ: hec Hiero.

Ad secundã rõem que ex scđa pte inducte — Ad scđam
auctoritatis ad Gal. ij. assumebat̃. respondet̃
negãdo ꝙ ꝑ illa ṽba paulus eq̃parare se vellꝫ
petro in ptãte regiminis quẽ sciebat rectorẽꝫ
constitutũ ⁊ caput totius vniuersitatis eccle
sie nec paulus credidit petri ptãteꝫ restrictã
esse solũ ad circũcisos lꝫ approbate ꝑ illo tpe
ad illos spãliter verbũ p̃dicationis extẽderet
qm̃ petrus in antiochia sedit ⁊ in hierusalem
et multos cõuertit ibidẽ ⁊ alibi ex gentibus:
sicut pꝫ Actuũ. x. de Cornelio. ⁊ xi. vbi rep̃hẽ
sus legit̃ a circũcisis fratribus ꝙ ad gẽtes in-
gressus fuisset ⁊ cũ cõuersis ex gẽtibus mãdu
casset. Ad id aũt quod glo. dicit: ꝙ ita p̃ncipa
liter sicut petro erat sibi creditũ euangelium
Respõdet̃ ꝙ ly p̃ncipal̃r vt exponit magr̃ Ni
colaus gorra in postilla sua sup epl̃a pauli di-
cit esse intelligendũ quo ad officiũ p̃dicatõis
nõ quo ad officiũ p̃latõis: quod ex ipsis verbis
pauli manifeste colligit̃. paritas aũt hec pote
statem ordinis que par fuit in aplis. vt supra
declarauimus respicit. nõ aũt ptãtem iurisdi
ctionis. — paulus fuit par petro in predicatione sz non in iurisdictione

Ad tertiã rõneꝫ q̃ ex tertia pte au- — Ad tertiam
ctoritatis p̃fate assumebat̃ rñdet̃ negãdo cõ-
sequẽtiã. sicut em̃ ex hoc ꝙ xp̃s Ioh. xx. capi.
vocat apl̃os fratres nõ sequit̃ ꝙ nõ fuerit eis
supior. sil̃r sicut nec ex hoc ꝙ papa ep̃os vocat
fratres in aliquo p̃matui aplico derogat̃. ita
nec ex hoc ꝙ petrus frater ⁊ socius dictus sit
pauli modo p̃dicto sequit̃ ꝙ ñ fuerit p̃nceps
eius ac supior. Preterea falsum est quod assu-
mit̃. videlꝫ ꝙ p̃nceps ac supior nunꝙ dicatur
subditos habere socios. nam. i. Reg. xxiij. c. d̃r
Iuit rex saul ⁊ socij eius ad querendũ dauid.

Ad quartã rõnem sumptã ex quarta parte — Ad quartam
supradicte auctẽis respondet̃ falsum eẽ ꝙ pau
lus crediderit petri ptãtem restrictã esse solũ
ad circuncisos: immo eius auctoritas et ptãs
etiam ad gẽtes se extẽdit: sicut in respõsione
ad secundã rõnem diximus: quod etiã mani-
feste colligit̃. Actuum. x. vbi ostenso sibi linteo
pleno animalibus dictuꝫ est ei. Surge petre
occide ⁊ manduca. vbi glo. interli. ita dicit. i.
recipe ad vnitatẽ corporis ecclesie cuius pe-
trus princeps: ⁊ occide in gentibus quod fue
rant ⁊ fac quod es.

Ad vltimam rõneꝫ que — Ad quintam
sumpta est ex illo loco in eadem epistola: vbi
apostolus paulus dicitur petro in faciẽ resti-
tisse. respondet̃ negando ꝯñtiam: quoniaꝫ ex
hoc ꝙ paulus restitit in illo casu petro in faci
em publice non sequit̃ ꝙ maior aut par in au-
ctoritate petro fuerit: qm̃ vbi imminet pericu
lum fidei siue animarũ subditi etiam publice
possunt in faciẽ resistere p̃latis suis vt beat⁹

Grego. inq̃t et habet in. c. paulus. ij. q. vij. vbi ita dicit. Paulus dicit: seniorẽ ne increpaueris. sed hec eius regula in eo refuanda est cuz culpa senioris suo exemplo nõ trahit ad interitum corda iunio℞. Et hac inq̃t btũs Tho. in ij. ij. Paulus lz esset subditus petri ꝓpter imminens scandali periculũ circa fidem petruz publice arguit. Et sicut glo. dicit ad Gal. ij. c. Petrus exemplũ maioribus tribuit vt sicubi forte rectũ reliq̃ssent nõ dedignarent̃ etiã a posterioribus corrigi. Id aũt qḋ iducebatur. Deutero. xxi. Dijs nõ detrahes ⁊ pncipi ppl'i tui nõ maledices: nõ facit ad ꝓpositũ: q̃m tal' rephẽsio nec est detractio nec est maledictio Ad glo. aũt Hiero. dicentẽ ꝙ paulus petrum rephendisse nõ auderet nisi se illi nõ imparez sciret. dicit Gratian⁹ in. c. paulus. ij. q. vij. ita. Hoc nõ de officio ecclastice dignitat' sed de paritate vite ⁊ sanctitate cõuersatõis intelligitur. solus eñ petrus inq̃t inter aplos pmatum gerebat. sed melius videt̃ dicendũ iuxta sanctũ Tho. in. ij. ij. q. xxxiij. ar. iiij. ꝙ Paulus erat par petro quo ad fidei defensionem non quo ad dignitatez plationis: q̃m de paritate vite aut cõuersationis sanctitate nõ bñ videtur intelligendũ: cũ paulus dicat. Nihil mihi cõscius sum: sed nõ in hoc iustificatus sum. i. Corinth. iiij. vbi glo. magñ. ita ait. i. nõ iõ me iustũ puto: q: põt esse quod nescio. delicta eñ quis intelligit ⁊ quis gloriatur se mundũ habere cor ⁊c. humiliat se apostolus hoc dicens vt homo loquit̃ qui potest habere culpam nesciꝰ: hec glo.

paulus fuit par petro quo ad fidei defensionez (?) non quo ad iurisdictionem

Cap. xiiij. In quo r̃ndet̃ rõnibus aduersariorũ que sumũtur cap. x. ex actibus apostolorum.

Cap. XVII Ad corroboratio nẽ primã capitu li decimi

Ad rõem primã sumptã ex. c. i. Act. aplo℞ r̃ndetur negando ɔ̃ñtiam. ⁊ rõ est: q̃m lz petrus nõ solus s; simul cũ alijs elegerit matthiã. non est factũ ex defectu ptãtis que fuerit in petro ad electionẽ illam faciendã cũ pnceps aplorum foret. Unde sup illud. Exurgẽs petrus in medio fratrũ dixit. dicit glo. interli. Pastor ꝓ ouibus loquit̃: sed factũ est religiosa intẽtiõe pacis ⁊ vnitatis cã. Nõ manifeste btũs Chriso. exponẽs hunc locũ sup actus aplo℞ ꝓfitet̃ ita dĩ. Petrus vt inflãmatus ⁊ sicut ille cui a xpo cõmissum erat ouile ⁊ vt pnceps aplorum semp pmus incepit sermonẽ. vide autẽ q: petrus omnia facit cõmuni oĩm volũtate nihil agit pncipaliter aut dñatiue. Et. j. Oportz ĝ ex his qui nobiscũ sunt viris in omni tempe. quare ita palã oĩbus loquit̃: ne cõtẽtiose fierent ⁊ ad litem deuenirẽt. ⁊ ideo scandala vitabat. Quapropter incipiẽs dicit. Uiri fratres opz eligi ex vobis. mltitudini populi electionem cõcedit vt ⁊ ipe a cõtentione liberaret̃ ⁊ alijs honor exhiberet̃. Et. j. Quid ĝ ⁊c. Cuz eligere nõ poterat? vtiq3 poterat: sed ne videret̃ ipe grãz dare ideo nõ fecit. Et. j. Centum ⁊ vinginti erant ⁊ vnũ querit ex oĩ multitudie. Opportune ĝo pmus petrus hmõi rei dñat̃: q: ipe oĩs in ptãte accepat: ad eum eñ dixit xpus. Et tu aliq̃n cõuersus cõfirma fratres tuos: hec Chriso. Ex qua expositõe bti Chris. multa aduersario℞ deliramẽta confundũtur que ex falsa intelligẽtia libri actuũ aplorum cõflata sunt. Ad secundã rõem que sumit̃ ex. c. vi. de electiõe. vij. dyacono℞ patet r̃nsio ex r̃nsione data ad rõem supiorẽ negãdo cõsequentiã. cuius ratio est: q̃m nõ obstat primatui siue pncipatui beati petri ꝙ ad id quod solus agere poterat alij apostoli secũ ad agẽdũ cõuenirẽt: cũ hoc nõ ex eo factũ sit ꝙ alij apostoli maioris ptãtis eẽnt ꝙ solus petrus: aut ꝙ petrus egerit illo℞ adiutorio potestatis: sed factũ est ita rõnib⁹ iam dictis iuxta btm̃ Chriso. videlz vt cõtentio vitaretur: vt honor etiã alijs exhiberet̃ apostolis: ⁊ vt in petri obseruãtia doctrina magistri sui refulgerz. Qui maior est i vobis fiat sicut minister. Ad tertiam rõem sumptã ex. c. viij. de missione petri r̃ndetur ꝙ assumptũ est falsuz. videlz ꝙ oĩs missio importet superioritatẽ i mittẽte respectu missi. hoc eñ fuit vnũ de fundamẽtis Arrij ad ponendã inequalitatẽ substãtie ⁊ potestatis in diuinis psonis: q: in scriptura sãcta legit̃ ⁊ pater mittere ⁊ filius ⁊ spũssanctus leguntur mitti. vt ex. iij. de tri. beati Aug. apte colligit̃. Prefatũ etiã fundamentũ aduersariorum fuit vnũ de fundamẽtis armenorum ɔ̃ pmatũ romani pont. vt deducit dñs Richardus in lib. de questionibus armeno℞. li. vij. c. iij. Item ꝙ sit falsum ɔ̃suppositum illud patz ex illo Math. ij. vbi dr̃. Herodes mittẽs tres reges magos qui venerant adorare dominuz in bethleem dixit eis. Ite ⁊ interrogate diligenter de puero ⁊c. ⁊ tamen clarum est ꝙ herodes nullã auctoritatis supioritatẽ habebat supra reges pdictos. Ceterũ Geneb. xli. dicit Joseph fratribus suis. Mittite ex vobis vnũ vt adducat fratrẽ vestrũ minimũ. planũ ẽ ꝙ hmõi missio nõ importabat superioritatẽ auctoritatis in mittẽtibus respectu missi. Dicit̃ ergo ꝙ est missio videlz ẜm auctõis imperium vt suus mittit̃ a dño: queãdmoduz rex mittit seneschalcum aut papa legatum. Alia est ẜm consiliuz: vt consiliarij siue senatus dicit̃ mit

tere regem ad bellanduʒ. Istos duos modos missionis tangit sanct⁹ Tho. in. i. parte. q. xliij art. i. Terti⁹ modus ē ſm auctoritatē amoris: sicut quādoqʒ socij aut etiā inferiores mittunt nunciū siue ambasiatorē ad regē siue papā aliquē maiorē inē eos: respectu cui⁹ nullā habēt auctoritatē prelatōnis ſ tm̄ amoris. Qua distinctione habita pōt dupliciť dici. Primo q̄ apli nō miserūt auctoritatē imperio: sed miserūt eū prudentie cōsilio suggerētes ei vt ipse iret vtpote magis accōmodus. Tum rōne auctoritatis. Tum quia pre ceteris maiori splēdebat miraculoꝝ grā. Talis aūt missio nō dicit superioritatē auctoritatē in mittēte. Et q̄ talis fuerit illa missio videť aperte colligi ex glo. ordi. eiusdē tert⁹ que dicit sic. Petr⁹ iohannē associat sibi: q: virginitas ecclie grata ē ꝛ placet. plane si ista missio facta fuisset ab aliquo superiori nō diceretť q̄ petr⁹ associat sibi iohannē: sed diceretť magis q̄ iohānes associat⁹ sibi esset ab alijs. Secūdo pōt dici q̄ ista missio qua petrus diciť missus ab aplis fuit vt dicit dñs Ulricus in summa sua theologie auctoritate amoris q̄ gradū nescit: nō auctoritate platiōnis: cum petr⁹ vertex fuerit aploꝝ. hec ille.

Capitulum. xv. Qȝ beatus petrus non solum inter apostolos sed super omnes fideles in toto orbe terrarum habuit principatum.

Capitu. XV

q

Quod vero beatus petr⁹ nō solum alioꝝ aploꝝ pnceps fuerit: sed in totuʒ xpianum orbē pncipatū ꝛ platiōnis habuerit auctoritatē: tam sacrarū scripturarum testimonijs q̄ rōnib⁹ efficacib⁹ facile ostēdemus. Imprimis ex eo q̄ Math. xvi. inqt dñs. Tu es petrus ꝛ sup hanc petrā edificabo ecclām meā: ꝛ tibi dabo claues regni celoꝝ. Qd̄ verbū btūs Crisosto. sup Math. pertractans ita inquit: put inducit sctūs Tho. Filius qd̄ patris ē ꝛ ipi⁹ filij ptātem petro vniuersaliter ꝯcessit vbiqʒ terrarū ꝛ homini mortali oīm q̄ in celo sunt dedit auctoritatē: dando ei claues ad hoc vt ecclesiam vbiqʒ amplificet. Itē sup Act. aploꝝ idē btūs Criso ita ꝓpositum optime cōfirmat. Petr⁹ aplus a filio sup oēs qui filij sūt ptātem accepit nō vt moyses in gēte vna sed in vniuerso orbe. Secūdo idē trahiť ex illo Joh. vlti. vbi xps petro ait. Symon iohānis pasce oues meas inter has ꝛ illas nō distinguēs: sed vniuersas ei⁹ cure cōmēdat. Un btūs Criso. exponēs hoc verbum sic ait. Pasce oues meas. i. loco mei prepositus ꝛ caput esto fratrum: vt ipi te in loco meo assumētes vbiqʒ terrarū te in throno tuo sedentē predicent ꝛ cōfirmēt. Tertio idē ostendiť ex illo Joh. etiā vlti. c. vbi xps ait petro. Sequere me. Quod verbū nō tam intelligi debet de gñe martyrij q̄ de ordine magisterij. Nā ꝛ andreas ꝛ qdā alij pť petrū in crucifixiōe secuti sunt xpm: ſ solū sibi petruʒ substituit dñs ꝛ in officio vicariū ꝛ in martyrio successorē. Und sctūs Tho. exponēs hunc locū de vtroqʒ dicit sic: vel ſm Criso. Sequere me in platiōis officio. q. d. sicut ego habeo a deo patre curam ecclesie. ps. ij. Postula a me ꝛ dabo tibi gentes ꝛc. ita tu loco mei sis sup totā ecclām. Unde Theophilus sup eodē verbo inqt. Per hoc q̄ dñs ait petro. seqre me: xuctoꝝ fidelium prelatum eū instituit. Et btūs Bern. ad Eugeniuʒ lib. ij. de cōsideratōe. c. vi. ex hoc loco euāgelij amplitudinē pncipat⁹ aplici pbans ita illi inquit. Tu es cui tradite sūt claues regni celoꝝ: cui oues tradite sunt. Sūt qdē ꝛ alij celi ianitores ꝛ gregū pastores: ſ tu tāto gloriosi⁹ q̄to ꝛ differēti⁹ vtrūqʒ pre ceteris hereditasti. Habent alij assignatos greges singuli singulos tibi vniuersi crediti sunt: vnus vni nec modo ouiū ſ ꝛ pastoꝝ: tu vn⁹ oīm pastor. vñ illd̄ pbetur q̄ris: ex ꝟbo dñi cui nō dico epoꝝ ſ aploꝝ. etiā sic absolute ꝛ indistincte tote cōmisse sūt oues. si me inqt amas pasce oues: q̄s? illi⁹ vł illius ppli ciuitatē aut regiōis aut certe regni? oues inquit meas cui nō planū nō designasse aliqs ſ assignasse oēs? nihil excipiť vbi dr̄ nihil: ꝛ forte psentes ceteri discipuli erāt cū cōmittens ecclām vni vnitatē oib⁹ cōmēdaret in vno grege in vno pastore ſm illd̄. Una ē columba mea formosa mea pfecta mea: vbi vnitas ibi pfectio. reliq nūeri pfectōnē nō habēt sed distinctōnē recedētes ab vnitate. Inde ē q̄ alij singulas sortiti sūt plebes sciētes sacrm. Deniqʒ iacob⁹ q̄ vocať colūna ecclie vna content⁹ hierosolymitana petro vniuersitatē cedens. pulchre. ꝟo ibi posit⁹ ē suscitare semē defuncti fratris vbi occisus ē ille. nā dict⁹ ē frater dñi: porro sedēte dñi fratre q̄s se ingerat alter p̄rogatiue petri? q̄ iuxta canones tuos alij in parte sollicitudinis tu in plenitudinē potestatis vocatus es ꝛc. Quarto eadē sentētia colligiť ex illo Job. in eodē ca. vbi solus petr⁹ sup mare venire iussus ē: p qd̄ dabať intelligi q̄ totū mūdū p mare designatū sub vna ditōe obtineret. Un btūs Ber. vbi sup ita prefato pontifici subinfert. Accipe illd̄ qd̄ nihilominus p̄rogatiuā tuā ꝯfirmat. Discipuli nauigabant ꝛ dñs apparebat in littore: sciēs. petrus quia dñs ē in mare se misit ꝛ sic venit ad ipm alijs in nauigijs venientibus. Quid istud est? nempe signū singularis pontificij petri p hoc nō nauim vnā vt ceteri quisqʒ suā: sed seculuʒ

ipsuꝫ susceperit gubernandū. Mare enī secu lū: naues ecclesie. Hinc est etiaꝫ ꝙ altera vice instar dn̄i gradiēs supra aq̄s vnicū se xp̄i vica riū designauit: qui nō vni populo sed cunctis pesse deberet. siquidēꝫ aque multe ppl'i. itaq̄ cū quibusq̄ ceteroꝝ sua tibi vna cōmissa ē na uisꝰ facta ex oībus ipsa vl'is ecclesia toto orbe diffusa. Hec Bern. Quinto pōtificatꝰ apl'ici vniuersitas ostendit̄ ex eo qđ ꝯsequēter in eo dem euangelio Johānis seq̄tur: vbi legit̄ pe trus solus ascēdisse ⁊ traxisse rete in terrā ple nū magnis piscibus. Sup quo beatꝰ Greg. ra tionē assignans hmōi inquit. Ipsi enī sancta ecclesia est cōmissa. ipsi dr̄ spāliter: pasce oues meas. hoc aūt ipse nūc pfigurat in opere: nā pisces ad soliditatem littoris pertrahit: q̄ sta bilitatē eterne patrie fidelibꝰ ostēdit. Sexto idē ostendit̄ ex illo Act. x. vbi soli petro osten sum est lintheū submissum de celo ⁊ sup eū so lum submissum: in quo erāt oīa quadrupedia ⁊ serpentia terre ⁊ volatilia: ⁊ sibi soli dictum est de oībus illis aīalibꝰ. Surge petre occide et manduca. Qđ lintheū nemo ambigit vni uersum mundū cū cunctis hoībus diuersoꝝ rituū designare. nec dubiū q̄n occidere ⁊ mā ducare nō aliud erat ꝙ̄ peruersos mores in ip sis pscindere: ⁊ eos in sua persona toti incor porare ecclesie vt satis colligit̄ ex glo. interli. Unde ⁊ beatꝰ Aug. tractās hoc verbū sup il lud ps̄. xxx. Vocabūt oēs bestie agri: ad ꝓposi tū nostrū de extensione principatꝰ petri in om nes hoīes fideles quarūcunq̄ nationū ita lo q̄tur. Quattuor enī lineis vas submissum ē de celo petro vbi erant oīs gener aīalia: ⁊ sonuit ei vox. Surge petre macta ⁊ manduca. omēs enī mactat petrꝰ in eo ꝙ mali sunt: ⁊ mādūcat in corpꝰ ecclesie traijciendo. Et. j. Oēs enim erant in archa: oēs in disco: oēs mactat petrꝰ ⁊ manducat oēs. Hec Aug. Septimo hoc idē ostendit̄ ex illo qđ ecclesia per totū orbē in fe sto beati petri apl'i dicit ad petrum. Tu es pa stor ouiū princeps apostoloꝝ: tibi tradidit de us oīa regna mundi. Octauo ex illo qđ in ea dem hystoria fertur dn̄s dixisse petro. Symō petre anteq̄ de naui vocarem te noui te ⁊ sup plebē meam principem te constitui. plebs au tem xp̄i tota vniuersalis ecclesia dicit̄. Relin quitur ergo ex īductis sacre scripture testimo nijs clarissimū: ꝙ beatus petrus fuit ⁊ nūc eiꝰ successor habet auctoritatem prelationis sup totam ecclesiam xp̄i vt veraciter sit seruꝰ ille. de quo dicit xp̄s Luce. xij. Fidelis seruꝰ ⁊ pru dens quem constituit dominus super familiā suam. glo. dicit. i. ecclesiam. Nono hoc idem ostenditur ex concilio calcedonen̄. qđ sanctꝰ Thomas in tractatu cōtra errores grecoꝝ in ca. lxvij. inducit ad hoc ꝓbandū scilꝫ ꝙ p̄dictꝰ xp̄i vicariꝰ in totā eccl'iaꝫ vniuersalē prelatio nem obtineat. Legit̄ enī in calcedonen̄. ꝯcilio ꝙ tota synodus Leoni pape acclamauit. Leo sanctissimꝰ apostolicꝰ ⁊ ycomenicus. i. vl'is pa triacha p multos annos viuat. Item inducit Criso. sup Joh. dicens. Jacobum localiter in loco terminat: petrū aūt totius orbis ordinat magistrū ⁊ doctorē. Hoc etiā rōne sic ostēdi tur. Princeps lex ⁊ finis vident̄ sic cōmēsura ta vt sibijnuicē paris sint vniuersalitatꝭ ⁊ ex tensionis. pncipiū. s. regulatiuū: mediū quo: et finis ad quē: sed sic ē ꝙ lex euangelica b'm quā pōtifex ecclesiasticꝰ regit eccl'iam: ⁊ finis quē intēdit in regimine eccl'ie ipe pnceps ecclesia sticus. s. suprema beatitudo se extēdit ad oēm hoīem fidelē: ad oēm sexum ⁊ ad oēm statū. er go ad oēs fideles cuiuscūq̄ cōditōis ⁊ status existant cōgregatos simul localit̄ siue disper sos p orbē extendit̄ auctoritas regiminis ⁊ ad ministratōis summi pōtificis. Ex q̄bus aptis sime cōuincit̄ error dicentiū beatū petrū siue romanū pōtificē nō habere pmatū siue pnci patū sup totā ecclesiā. De cuiꝰ erroris grauita te btūs Tho. contra errorē grecoꝝ in ca. lxvi. ita loquit̄. Similis aūt error ē dicentiū xp̄i vi cariū romane eccl'ie pontificē nō habere vl'is eccl'ie pmatū: errori dicentium spūmscm̄ a filio nō ꝓcedere. Ipse enī xp̄s dei filius suā eccl'iaꝫ cōsecrat ⁊ sibi consignat spūscō q̄si suo cara ctere ⁊ sigillo: vt ex suprapositꝭ auctoritatibus manifeste habet̄: ⁊ similit̄ xp̄i vicarius suo pri matu ⁊ ꝓuidentia vniuersalē eccl'iam tanq̄ fi delis minister xp̄o subiectā ꝯseruat. h' san. tho.

Capitulum. xvi. in quo ponuntur aduersarioꝝ obiecti ones contra id quod dictū est ꝙ romanꝰ pontifex habe at vniuersalis eccl'ie primatū: ⁊ responsio ad illas.

Capitulum XVI

Aduersus pdicta arguūt aduersarij ex aliq̄bꝰ auctoritatibus sanctoꝝ. Prio ex ca. Prime sedis. xcix. dist. vbi ex cōcilio aphricano habet̄. ꝙ pme sedis ep̄s nō appellet̄ pnceps sacerdotū aut sūmus sa cerdos aut aliq̄d huiusmodi: s' tm̄ prime sedis ep̄us. Secūdo arguūt ex ca. Nullus. ea. dist. in quo habet̄ ꝙ romanus pōtifex nō appellet̄ vniuersalis. Tertio ad idē arguūt ex ca. seq̄n ti ecce. in quo btūs Grego vniuersalē se voca ri ꝓhibet. Sed istis nō est difficile respōdere Ad pmā enī dicimus ꝙ nō sit ad ꝓpositum q̄m ca. illud non loquit̄ de ep̄o pme sedis sim pliciter q̄ est romana sed de pme sedis scꝫ pa triarchalis pōtifice. Unde glo. supra illud ca.

Argumētū pmū

Secundum

Tertium

Ad primum

Ad secūdū, et tertium

ita habet. Prie .i. patriarchalis: alis papa hn̄. Eodē modo exponit dn̄s archidyaconus dic. Prie sedis .i. patriarchalis. Ad alia duo sequentia que loquūtur de romano ponti. dicimus: q̄ nō ideo ꝓhibitū est romanū ponti. vocari vniuersalem q: nō sit vlis pastor toti⁹ ecclesie ⁊ caput vlis ecclesie: cum in ꝯcilio calcedonen. acclamatū legat̄ btissimo Leoni pape viuat Leo sanctissim⁹ ycomenicus .i. vlis patriarcha. Preterea multi sancti pōtifices ita se noiasse in suis eplis legunt̄. vn̄ beat⁹ Sixt⁹ scribēs oibus epis ita in .ij. epla vt recitat beatus Isi. in li. pontificū loq̄tur. Sixt⁹ vlis apostolice ecclesie eps omnib⁹ epis ⁊c̄. Itē sanct⁹ Victor papa in epistola de pascha et baptismo Theophilo alexan. directa sic scribit. Victor romane ac vniuersalis ecclesie eps. Itez sanct⁹ Eleutheri⁹ in epistola quam vniuersis epis per gallie ꝓuincias scribit dicit sic in fine. Huius rei gratia vlis nobis a xp̄o iesu cōmissa est ecclesia. Sed ideo ꝓhibetur vocari vniuersalis. Tum ꝓpter humilitatē. Tum q̄a nō preficit̄ cuilibet particulari ecclesie vt proprius ⁊ spālis illius ecclesie rector ⁊ imediat⁹ administrator. vnde sanct⁹ Tho. in li. ꝯtra impugnātes religionem ad hoc .c. respondēs dicit sic. Q auū papa vniuersalem pontificez se ꝓhibet noiari nō ideo hoc est q̄ ipse nō habeat auctoritatē imediatam ⁊ plenā in qualibet ecclesia: sed q: nō preficitur cuilibet particulari ecclesie vt proprius ⁊ specialis illi⁹ ecclesie rector: sic em̄ cessarent omniū alioꝝ pontificum potestates. ⁊ hoc .c. inductū nullus pro rōne inducit. hec sanct⁹ Tho.

Capitulū .xvij. Quib⁹ rationib⁹ beatus Petr⁹ fundamentum ecclesie dictus est.

Capitulum XVII

Ostquā probatissimis testimonijs ostendim⁹ beatum Petrū apostolum inter apostolos habuisse primatū et ecclesie principem ac rectorem a xp̄o īstitutū esse: perscrutabimur consequenter quibus de causis fundamentū ecclesie dictus sit. Dicimus autem q̄ etsi omnib⁹ apostolis fundamēti vocabulum attributum legamus iuxta illō ps̄. lxxxvi. Fundamenta eius in montib⁹ sanctis. glo. i. in apostolis. Et Apo. xxi. dicatur. Mur⁹ ciuitatis .i. eccl'ie hn̄s fundamenta .xij. ⁊ in ipsis .xij. nomina .xij. apostolorum. Et hoc quia omnes apostoli fundauerunt ecclesiam in fide ⁊ doctrina xp̄i. Sicut fundauerat apostolus Paul⁹ qui dicebat .i. Corin. iij. Ut sapiens architectus fundamentum posui. glo. fidem xp̄i nō aliam. Nihilominus⁹ singulari quadam p̄rogatiua beatus petrus post xp̄m fuit ⁊ dictus est eccl'ie fundamētū. Unde Mathei .xvi. ita xp̄s singularit̄ petro loquit̄. Ego dico tibi petre q: tu es petrus ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiā meā. Qd̄ verbū ptractans btūs Hiero. in cōmentario ita inq̄t. Tu mihi dixisti: tu es xp̄s filius dei viui: ⁊ ego dico tibi sermone nō casso ⁊ nullū opus habēte sed dico tibi q: meuz dixisse fecisse est: q: tu es petrus. sicut em̄ lumē apostolis donauit vt lumen mūdi appellarent̄: ⁊ cetera q̄ a dn̄o dicta sunt vocabula: ita ⁊ symoni q̄ credebat in petram xp̄m. petre largit⁹ est nomē. ac ſm metaphorā petre recte dr̄ ei edificabo ecclesiā meā sup te. ⁊ hoc est qd̄ sequit̄. ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiā meā. hec Hiero. Percurrētes autē nos plures sanctoꝝ patrū expositiones ⁊ cōmētaria: inuenim⁹ multis rationib⁹ siue cōsiderationib⁹ nomē fundamēti siue petre petro cōuenientissime apertissimeq̄ attributū. Primo quidē rōne illius gloriosissime confessionis q̄ xp̄m pre ceteris omibus aplis xp̄m cōfessus est dicēs Math. xvi. Tu es xp̄s filius dei viui. Confessio certe omni laude digna: in qua toti⁹ eccl'ie fides offertur: vt inq̄t Augu. Xp̄m em̄ ⁊ deū verum ac hoiem veruz cōfitet̄: vt inq̄t glo. Confessio certe salutifera ac necessaria: absq̄ qua nullus celoꝝ regnū ingreditur: vt inq̄t glo. Hanc rōnē tangit btūs Maximus in ſmone aploꝝ petri ⁊ pauli qui incipit. Gloriosissimos xp̄iane fidei p̄ncipes: ita dicēs. Hic ē petrus cui xp̄s dn̄s cōmunionem libēter indulsit. vt em̄ sicut aplus Paul⁹ edocuit. petra aūt erat xp̄s: ita p xp̄m petr⁹ factus est petra. dicēte em̄ dn̄o. Tu es petrus ⁊ sup hanc petrā edificabo ecc'liam meā. Nam sicut in deserto iussu dn̄ico sitienti pp'lo aqua effluxit e petra: ita vniuerso mūdo ꝑfidie ariditate lassanti de ore petri fons salutifere cōfessionis emersit. hec ille. Et Leo sanctissim⁹ in sermone .ij. ordinatōis de hac petri cōfessione ita loquit̄. Tu es xp̄us filius dei viui. quotidie petr⁹ ꝓicit ⁊ ois lingua q̄ dn̄m cōfitet̄ magisterio huiusmodi vocis imbuit̄. Hec fides dyabolū vincit ⁊ captiuoꝝ eius vincula dissoluit. Hec exutos mundo inserit celo: ⁊ porte inferi aduersus eā preualere nō possunt. Tanta em̄ diuinit⁹ soliditate munita est vt eā nec heretica vnq̄ corrūpere prauitas nec pagana potuerit superare perfidia. Secūdo beatus petrus dictus est cōuenientissime eccl'ie fundamentū q: p̄mus in natiōibus fidei iecit fundamenta: vt inquit Ambro. in ca. Fidelior. l. dis. Siue vt inquit btūs Anacletus in ca. In nouo. di. xxi. Primus ad fidē virtute sue predica

tionis adduxit verboq3 instituit. ipse em̄ apl's
petrus p̄mos iudeos p̄mos gentiles post xp̄i
ascensionē ad xp̄i fidē conuertit. vnde die pē-
thecostes ob eius exhortatiōis verbū circiter
iudeoꝝ tria milia cōuersa baptismi sacramen
tum suscepisse legunt. Act. c. ij. ac deinde cor-
neliū centurionē gentilē ⁊ suos q̄si gentiū pri
mitias baptizasse actuū hystoria testat. Ter
tio petrus dictus ē eccl'ie fundamentū ꝓpter
constantiā singularē ac insuperabilē fidei fir-
mitatē. de quo btūs Leo papa tractās in ser-
mone. s. cōsecratōis sue illud Luc. xxij. Ecce sy
mon sathanas expetiuit vos: ita loquit. Com
mune erat oīb' apl'is periculū de tēptatōne
formidinis ⁊ diuine ꝓtectiōis auxilio pariter
indigebant: qm̄ dyabolus oēs cupiebat elide
re ⁊ tamē specialis a dn̄o petri cura suscipitur
⁊ ꝓ fide petri ꝓprie supplicat tanq̄ alioꝝ sta
tus certior sit futurus si mens principis victa
nō fuerit in petro. ergo oium fortitudo munit
⁊ diuine gr̄e ita ordinat auxiliū vt firmitas q̄
per xp̄m petro attribuit per petrū apl'is cōfe
ratur. Quarto btūs Petrus cōuenientissime
eccl'ie dicit fundamentū: qm̄ alioꝝ oim fact' ē
fundamentū ⁊ firmamentū. vn̄ dn̄s ait Luce
xxij. Tu al. q̄n cōuersus confirma fratres tuos
Qd verbū pertractās btūs Amb. li. i. homeli
arum ⁊ habet in ca. Fidelior di. l. ita inq̄t. Fi-
delior factus ē petrus postq̄ fidē se perdidisse
defleuit atq3 ideo maiorē gr̄a3 repperit q̄ amis-
sit. tanq̄ em̄ bonus pastor tuendū gregē acce-
pit. vt q̄ sibi ante infirmus fuerat fieret oib'
firmamentū: ⁊ q̄ se interrogatōis temptatōe
mutauerat ceteros fidei stabilitate fundaret.
hec ille. Item Theophilus tractans prefatu3
verbū Confirma fratres tuos ita inquit. Hoc
em̄ decet te qui mecū robur es ⁊ petra ecclesie
Item Criso. sup illo verbo Math. xvi. Tu es
petrus ⁊c. ita ꝓposito nostro alludit sic dicēs.
Uide qualiter xp̄s reducit petrū ad excelsam
de ipso intelligentiā: hec em̄ ꝓmittit que sunt
ꝓpria dei solius. s. soluere pctā ⁊ ecclesiā imu-
tabilē siue nō ꝓuertibilē inter tot ꝑsecutionū
⁊ tempestatū procellas facere. Ad idem btūs
Hilarius sup eodē verbo ita loquit. Est autē
in nūcupatione noui nois felix ecclesie funda
mentū digna edificatiōe illius petra que infe
ri leges ⁊ tartari portas ⁊ oīa claustra mort
dissolueret. hec ille. Item Damasus papa scri
bens stephano archiepiscopo sic inquit ad ꝓ-
positum. Scitis fratres charissimi firmamētū
a deo fixum ⁊ immobile atq3 titulum lucidissi
mum suorum sacerdotum: id est omniū episco
porum apostolicā sedem esse constitutā ⁊ ver
ticem ecclesiarū. tu es em̄ sicut diuinū ꝓnun-

Surrexit petrus ad maiorē gratiā quā antea habebat

ciat veraciter verbum: petrus ⁊ super firma-
mentū tuū eccl'ie columne que episcopi intel-
ligunt confirmate sunt. ⁊ tibi claues regni ce
lorum cōmisi atq3 ligare ⁊ soluere potestatem
⁊ que in celis sūt ⁊ q̄ in terris ꝓmulgaui. hec il
le. Item Leo papa in sermone. iij. ordinatiōis
sue pertractās illud Math. xvi. Et ego dico
tibi q2 tu es petrus ⁊c. ita pulchrē ad ꝓpositū
loquit. Ego dico tibi. hoc est: sicut tibi pat' me
us manifestauit diuinitatē meā: ita ⁊ ego no-
tam facio tibi excellētiā tuā q2 tu es petrus. i.
cū ego sim inuiolabilis petra: ego lapis angu
laris q̄ facio vtraq3 vnū ego fundamentū pre-
ter qd̄ nemo pōt ponere aliud: tu quoq3 petra
es q2 mea virtute solidaris vt que mihi ꝓprie
sunt ꝓpria: sint tibi mecū participatōe cōmu-
nia: ⁊ sup hanc petrā edificabo eccl'ia3 meam:
⁊ porte inferi nō preualebūt aduersus eam: su
per hanc inq̄t fortitudinē eternū extruā tem-
plum ⁊ eccl'ie mee celo inserenda sublimitas
in huius fidei firmitate cōsurget. hec ille. Ad
idē est beatus Grego. papa in ep'la ad syracu-
sanū ep̄m. Quis nesciat sctām ecclesiā in apo
stoloꝝ p̄ncipis soliditate firmatā: qui firmita
tem mētis traxit in nomine vt petrus a petra
vocaret cui veritatis voce dicitur. Tibi dabo
claues regni celoꝝ. Item Pasce oues meas.
Itaq3 cū multi sint apostoli ꝓ ipoꝝ p̄ncipatu
sola aploꝝ p̄ncipis sedes in auctoritate cōua
luit. Quinto eccl'ie fundamentum petrus di
ctus est ꝓpter eius cathedre insuperabile ma
gisteriū. in qua vt in ca. In sede. ⁊ in ca. Hec ē
fides. xxiiij. q. i. habet. extra maculas semp est
catholica seruata religio. Quocirca beatus
Hiero. in ca. Qm̄ vetus. Ibidē clamat cathe-
dre petri comunione consocior: sup illā petra3
ecclesiā fundatā scio: quicunq3 extra hanc do-
mum agnū comederit ꝓphanus est: qui in ar-
cha non fuerit peribit regnāte diluuio. Et Cy
prianus qui cathedrā petri supra quā funda-
tā est eccl'ia deserit: in eccl'ia esse nō confidat.

Sexto petrus eccl'ie fundamentū dictus est
rōne sui p̄matus: cuius sedis auctoritas quod
dam fundamentū est ecclesie vt dicit sanctus
Tho. in fine. ij. lib. sentētiarū. Sedes em̄ petri
p̄ma est a xp̄o ⁊ sup xp̄m fūdata. vt in ca. Oēs
di. xxij. a qua ipsa vniuersi ordinis ecclesiastici
dispositio pendet ac totius ecclesiastici edifi-
cij altitudo post xp̄m consurgit. Ipsa em̄ est q̄
vt ait Nicolaus papa in ca. Omes. dist. xxij.
Oēs siue patriarche in cuiuslibe3 apicem siue
metropoleon p̄matus aut archiepiscopatuu3
cathedras vel ecclesiarū cuiuscūq3 ordinis di-
gnitatē instituit ac fundauit. illam vero solus
ipse fundauit ⁊ supra petrā fidei mox nascent

erexit q̄ beato petro eterne vite clauigero terrenum simul ⁊ celestis imperij iura cōmisit. Et hoc modo videtur intelligendū illud qd̄ Damasus in sermone de transfiguratione respōdens petro dicēti. Bonū est nos hic esse faciamus hic tria tabernacula. dicit. Non te dn̄s tabernaculorum sed vniuersalis ecclesie ↄstructorem cōstituit. Quocirca vt beatus Aug. in sermone quodā qui legitur in festo cathedre sancti petri inquit. Recte ecclesie natale sedis petri colunt quā apostolus pro ecclesiarū salute suscepit dicente dn̄o. Tu es petrus ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiā meam. Petrum itaq3 fundamentū ecclesie nominauit: ⁊ ideo digne hoc fundamentū ecclesia colit supra quod edificij altitudo consurgit. hec Aug. Item idem beatus Aug. in sermone quodā apostoloꝝ petri ⁊ pauli q̄ de btō petro loquēs ita inq̄t. Petrus audire meruit: amen dico tibi q2 tu es petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiā meam. Dignus certe qui edificādis in domo dei populis lapis esset ad fundamenta: columna ad fulcimentaculū. clauis ad regnū. Item idē Aug. ⁊ habetur in. c. pudēda. inquit. xxiiij. q. i. ꝙ ecclesia est fundata in radice apostolice sedis. Septimo beat⁹ Petrus dictus est fundamentum ecclesie ratione irrefragabilis firmitatis iudicioꝝ sue apostolice sedis. De quo Origen. in glo. sup illud Mat. xvi. Quodcumq3 ligaueris ⁊c̄. dicit sic. Uide quantā potestatem habet petra supra quā edificat̄ ecclesia vt etiā iudicia eius maneant firma quasi deo iudicante per ipsam. Item Maxim⁹ in sermōe aplōꝝ petri ⁊ pauli qui incipit. Beatissimorū apostolorum ⁊c̄. de hoc ita inquit. Quid etiam de petro referā cuius est a deo tanta approbata iusticia tantaq3 ei attributa est potestas iudicandi vt in arbitrio eius poneret̄ celeste iudicium⁹ perspicite ergo ⁊ estimate quanto sit nobis Petrus apostolus honore reuerendus cuius sententiam in terris prolatā sempiterni iudicis equitas nō repellit. Et beat⁹ Bernar. in sermone quodā apostolorum Petri et Pauli qui incipit. Petrus apostolorum princeps vnus est quē ꝑnobilitāt singulari ꝑmat⁹ īsignia: clauicl'ari⁹ regni: celoꝝ ligua: fidei fundamentū. cōsummatus honor ⁊ dignatio gloriosa. hominē in terris positum in celis imperare ⁊ īter angeloꝝ choros iudiciarie potestatis exercere virtutem ⁊ in terra ligādi ⁊ soluēdi: nullus angelorum possidet. adest petrus et ad eius arbitrium vniuersitas orbis ligatur ⁊ soluit̄: ⁊ precedit petri sententia sententiā redemptoris. quia nō qd̄ xp̄s hoc ligat petrus: sed quod petrus hoc ligat xp̄us. ipso ad ipsum attestante Quodcūq3 ligaueris ⁊c̄. O ꝙ potens dignitas. ꝙ digna potētia: iudicabit petrus ⁊ omīpotēs petri iudicia cōfirmat: ⁊ est in manu petri manus altissimi. solusq3 ille efficitur familiaris xp̄i qui petri familiaritatem habuerit. hec ille.

Capitulum. xviij. in quo aduersarioꝝ obiectiōes quedam ponuntur contra hoc quod dictū est ꝙ petrus apl's eccl'ie catholice fundamentū vere dictus sit.

Capl'm. XVIII

Aduersarij prima tus apostolici hostes sanctoꝝ patrum doctrinis nō consentientes aliū ꝙ xp̄m dici eccl'ie fundamentū nō ferētes ausiq3 dicere ꝙ beat⁹ petr⁹ vere nō fuerit dicēdus fundamentū eccl'ie talib⁹ nitunt̄ ꝓbare rōnib⁹. Primo sic. i. Cor. iij. paulus apl's inquit. Unusquisq3 videat quō edificet. fundamentū enī aliud nemo ponere pōt pret̄ illud quod positū est xp̄us iesus. ergo manifeste apparet ꝙ null⁹ alius pōt veraciter poni fundamentū eccl'ie. (Argumētū ꝑmū) Secūdo in glo. interli. sup illō Math. xvi. Tu es petrus: habet̄ sic. A me petra ita tamē vt mihi retineā fundamēti dignitatē: ⁊ tu sup me ordinabis lapides mūdos ⁊ abiicies leprosos. Ecce ꝙ xp̄s retinet sibi dignitatē fundamēti. ergo sequit̄ ꝙ nec petrus nec alius apl's fundamētū eccl'ie dicendus sit. (Secundum)

Tertio idem arguit̄ ex expositiōe quā beat⁹ Augu. ponit in de verbis dn̄i homel. xiij. vbi tractās illud Math. xvi. ita inq̄t. Tu es ergo inquit petr⁹ ⁊ sup hanc petrā quā cōfessus es edificabo eccl'iā meā: sup me edificabo te. nō me sup te. Et sup Ioh. dicit. Non sup petrum petrū: sed sup petrā xp̄m edificasse eccl'iam: ergo idem qd̄ prius. (Tertium) Quarto sic. vnius edificij nō est nisi vnū fundamentū: sed eccl'ie edificium vnū est: cū eccl'ia vna sit: ergo sequit̄ ꝙ illius vnū tm̄ sit fundamētū dandū. s. xp̄s ⁊ nō plura. (Quartum) Quinto sic. fundamēti nō ē aliud fundamentū: q2 sic esset processus in infinitū: sed petrus habet fundamentū sui. s. xp̄m: vt pz ex dictis beati Aug. ergo ip̄e nō pōt dici alteri⁹. s. eccl'ie fundamētū. (Quintum) Sexto sic. fundamētū est prius eo cuius est fundamentū: sed petrus nō potest dici prior eccl'ia q̄ ab ipso abel iusto dicitur incepisse. ergo sequit̄ ꝙ petrus nullo modo pōt dici vere fundamentū ecclesie. (Sextum)

Capitulū. xix. In quo respondet̄ ad superiores obiectiones aduersariorum.

Capl'm XIX

Non parum certe admirandum est ꝙ aduersarij int̄ tot sanctoꝝ patrum luminaria. s. splendidissima testimonia tanta cecitate laborant: vt petrum apostolū presumāt fundamē-

tum ecclesie negare: nihilominus tamē respōdeamus ad rationes eorum. Ad pmā que sumitur ex apostolo .i. Cor. iij. respondetur q xp̄us est pmū et precipuū fundamentū ecclesie: vtpote a quo ecclesia pncipaliter dependet et sustētatur: et preter hoc fundamentuz nemo potest aliud ponere tanq pmū et pncipale: nihilominus apostoli secundario dicti sunt fundamenta: et inter eos pncipaliter et maxime btūs petrus vt visum est supra. Unde aplus Paulus vt beatus Dionysius testat. fertur dixisse beato petro versus mortē. Pax tecū fundamentū ecclesiarū pastor ouiū xpi. vnde ly preter in auctoritate apli magis videt nota antonomasie q sit nota exclusionis: sicut ibi. Tu solus sāctus. Hui sententie est doctor egregius Aug. sup ps. lxxxvi. ita di. Ut noueritis q fundamētum xp̄s sit pmū et maximū. fundamentū inque aplus. nemo pōt ponere aliud preter id qd positum est qd est xp̄s iesus. quō ergo fundamēta pphete et apli: et quō fundamētuz xp̄s iesus quo vlterius nihil est: quō putam nisi quēadmodū aperte dicit sanct sanctorum sic figurate fundamentū fundamentorum. si ergo sacramenta cogites xp̄s scūs sanctorum: si regē subditū cogites xp̄us pastor pastorum: si fabricā cogites xp̄s fundamentū fundamentorum. hec Aug. Et idem ponit in glo. ad Ephe. ij.

Ad secundum — Ad secundā rōnē que sumit ex glo. interli. Math. xvi. licz pateat responsio ex dictis: dicimus q verū est q xp̄s reseruauit sibi dignitatē pncipalis fundamenti: sed hoc nō obuiat quin petrus secundario fuerit fundamentū. Uerū p ampliori intelligentia huiusmodi materie est sciendus q fundamentū dicit dupliciter. Uno modo id cui adheret pma pars edificij qd tamē nō includitur in edificio: sicut terra solida vel petra siue rupis. Alio modo pōt dici fundamentū prima pars ipsius edificij supra quā residuū edificij fundatur. Primo modo fundamētū qd scz sustentat totū edificiū est xp̄s: et hoc modo dicti fundamenti dignitatē retinuit sibi xp̄us. Sed fundamētū secūdo modo dictū bene cōuenit alijs scz apostolis. Unde de vtroque horum dicit Eccli. xxvi. Fundamēta eterna supra petram solidam. et inter aplos maxime hoc modo competit beato petro et sedi eius: et ita glo. illa nō obstat.

Ad tertium — Ad tertiā rationē que sumitur ex dictis Aug. respōdet: q etiā beatus Aug. vt superius patuit fuit alterius sententie: videlicet q petrus fundamentū fuerit ecclie super quod ipa ecclesia fundata sit. qd ipe testatur q in illo tanq in petra fundata sit ecclesia in lib. retractationum. ca. ij. vbi ita dicit. Dixi quodaz loco de apostolo petro q in illo tanq in petra fundata sit ecclesia. Qui sensus etiā cantat ore multorum in versibus beatissimi Ambrosij vbi de gallo gallinatio ait. Hoc ipsa petra ecclesia canente culpam diluit: sed scio me postea sepissime sic exposuisse qd a dño dictuz est. Tu es petrus et sup hanc petraz edificabo ecclesiā meā. vt sup hunc intelligeret quē confessus est petrus dicens. Tu es xp̄us filius dei viui: ac si petrus ab hoc petra appellatus personā ecclie figuraret que sup hanc petrā edificatur. nec dictū est illi. tu es petra: sed tu es petrus. petra aūt erat xp̄s. Harū aūt sententiarū que sit pbabilior eligat lector. hec ille. Uerum vtraque sententia siue expositio potest habere locum et simul stare vt dicamus q supra xp̄m petrā pmo et pncipalit edificat ecclia. Secūdario vero supra petrū vt supra exposuimus. Unde ipe Aug. in sermone de transfiguratōe dñi ita loquit. Mi cōueniēt petra petro respōdit. Et ego dico tibi petre qr tu es petrus etc. q. d. super me edificabo te qui figurā eius geris ecclesie que in te edificat sup me. hec Aug. Uerū siquis considerat bene seriē littere illius Math. xvi. Tu es xp̄s filius dei viui: et ego dico tibi qr tu es etc. iuxta sententias Crisostomi Hilarij Hieronymi Theophili Origen. Ambrosij et Leonis pape que superius inducte sunt videt q ad litterā auctoritas illa Math. xvi. de beato petro accipienda sit: quoniaz vt arguit Richardus in questionibus armenorum lib. vij. c. xi. et bene iuxta seriē littere petro primo et singulariter cōfitenti. tu es xp̄s filius dei viui. volēs xp̄s p tanta cōfessione aliquid notabile recōpensare respōdit. Beatus es symō bariona: quia caro et sanguis non reuelauit tibi sed pater meus qui est in celis. et ego dico tibi qr tu es petrus et sup hanc petrā edificabo ecclesiā meaz etc. Unde videtur predicare petrū debere fore fundamentū sue ecclesie: qr alias essent impertinētia sequētia ipsis precedētibus. non eñ vident sibi pertinere: ego dico tibi qr tu es petrus. et qd sequit: sup hāc petrā scilz sup xp̄m edificabo ecclesiā meā. Unde q hoc qd dictū est: et sup hanc petram edificabo ecclesiā meā de petro intelligendū sit. hoc manifeste ostēdūt auctoritates sanctorum inducte in ca. xvij. maxime illa Criso. et illa beati Leonis pape.

Ad quartam — Ad quartam rationē cum dicitur: q vnius edificij etc. respōdet q verū est de pncipali fundamēto: secūdaria vero possunt esse plura: et ita est in pposito.

Ad quintam — Ad quintam cum dicitur q fundamenti non est fundamentum respondetur: q licet non cuiuslibet fundamēti sit aliud fundamentū quia pmi et pncipalis fundamēti non est aliquod aliud fundamētū:

nihilominus secūdarioꝝ fundamentoꝝ bene
est aliud fundamentū scʒ pmū ⁊ pncipale. pe-
trus aūt apl'a non pon' pmū ⁊ pncipale fun-
damentū eccl'ie sed xp̄s: qui vt patʒ ex Augu.
in respōsione ad pmā rōnē nō modo dicit' fun
damentū: sed fundamētoꝝ fundamentū. Ad

Ad sextum sextam rōnē cum dicit' q fundamentū est pus
eo cui' ⁊c. dicēdū ꝑut etiā ex suprapositis sctōꝝ
patrū sentētijs dicētiū btm̄ petrū fūdamētuʒ
eccl'ie colligere possum' dupl'r loq possum' de
fundatōe eccl'ie. Uno modo quātū ad fidē ⁊ ꝑ
fectū virtutū. de qua dicit' ad Ephe. ij. in quo
glo. in xp̄o. oīs edificatio. glo. tam de gentib'
q de iudeis. cōstructa. glo. in fide. crescit. glo.
per augmētū virtutū in templū sanctū in dn̄o
Alio modo possum' loqui de fundatōne eccle
sie quantū ad ptātem iurisdictiōis ecclesiasti-
ce, ꝑut structura eccl'ie consurgit fm diuersos
ipius ptātis gradus fm quos quidā quantuʒ
ad ipaʒ potestatē sunt infimi vt curati: quidā
medij vt epi: quidā vnus solus summus ē sicut
papa. Et de vtroqʒ modo fundatōis pōt intel
ligi illud verbū Math. xvi. Secūdū em̄ pmū
dicit' petrus fundamētū eccl'ie inter alias ra-
tiones: q: in eius fide ⁊ confessione vt inquit
Hierоn. ⁊ glo. Math. xvi. edificata ē eccl'ia.
Scd̄m secundū vero modū intelligēdi petrus
dicit' eccl'ie fundamentū inquantū ipe pmus
in eccl'ia pncipatum ecclesiastice ptātis obti
nuit dicente sibi dn̄o. Et tibi dabo claues re-
gni celoꝝ. Unde beat' Cyprian' ⁊ habet' in
ca. Loquit' dn̄s. xxiiij. q. i. Loquit' dn̄s ad petrū
dicens. Ego tibi dico q: tu es petrus ⁊ super
hanc petrā edificabo eccl'iam meā. sup vnum
edificat eccl'iam. His presuppositis respōdet'
ad rōnē sic. q si loquimur de fundatōne eccl'ie
in fide xp̄i: licet eccl'ia prius absolute fuisset q
petrus cōfessus fuisset xp̄m di. Tu es xp̄us ⁊c.
cū multi forent ante credentes scʒ ipe petrus
⁊ alij apl'i: nihilōmin' tamē ipse petrus quātū
ad eos q credituri erant per verbū predicati-
onis illi' in xp̄m prior erat ipa eccl'ia. vnde sic
prius dictū est in ca. xvij. ex dicto beati Amb.
ipe petrus pmus in nationib' fidei fundamē-
ta posuit. et vt dicit Anaclet' prim' ad fidem
populū virtute sue predicatōnis adduxit. Si
vero loquamur de fundatione ecclesie quātū
ad potestatē ecclesiasticā eo modo quo superi
us diximus eccl'ia nō videt' prior fuisse petro:
cuʒ fundatio huiusmodi eccl'ie facta fuerit in
petro. qm̄ vt ait sanct' Anaclet' in ca. In no-
uo. dist. xxi. In nouo testamēto post xp̄m dn̄m
a petro sacerdotalis cepit ordo: q: ipi pmo pō
tificatus in eccl'ia xp̄i datus est dicēte dn̄o ad
eum. Tu es inquit petrus ⁊ super hanc petraʒ

nota istaʒ destinctionē q duplex sit e fundatio ecclesie.

edificabo ecclesiā meam. Ex his manifeste cō
funditur error dicentiuʒ q non magis petrus
q ceteri apostoli dicendus fuerit fundamen-
tum ecclesie christi.

Capitulū. xx. Q beatus petrus caput fuerit sancte ⁊ vniuersalis ecclesie.

Capitulum XX

Um autem fun
damentū in spūalibus nō sit in
imo vt in corporali edificio: sed
in summo existet: ostenso q bea-
tus petrus eccl'ie dei fundamentū fuerit: cla-
rissime arguit' q etiā caput fuerit ecclesie. Un̄
beatus Hiero. in lib. de obitu siue ortu sancto-
rum noui testamenti sic ait. Petrus in xp̄o ec
clesie firmamentū cephas corpis xp̄i pnceps
⁊ caput est. Preterea q beat' petrus caput
eccl'ie a xp̄o institutus fuerit ex illo imprimis
aptissime colligit' saluatoris verbo quo inq̄t.
Tu vocaberis cephas. Joh. i. Cephas em̄ licʒ
fm vnā linguā interpretet' petrus: nihilomi-
nus fm aliā: vt sanct' Anaclet' in ca. In no-
uo. di. xxi. Et btūs Ysido. vij. ethimol. ca. iij. vo
lunt: caput sonat. Cephalym em̄ grece: caput
latine dicit'. Secūdo hoc idē habet' testimo-
nio beati Criso. qui tractās illud Joh. xxi. Sy
mon iohānis pasce oues meas: dicit sic. Pre-
teriens aūt alios petro loquit'. eximius em̄ apo-
stoloꝝ erat petr' os discipuloꝝ ⁊ vertex colle-
gij. Tertio ad idem qd̄ btūs Augu. in lib. q.
noui ⁊ veteris testamēti. vbi respondens illi
questioni. Cur saluator tm̄ pro se ⁊ petro solui
didragma iussit ita dicit. Saluator cū pro se ⁊
petro dari iubet didragma ꝓ omīb' soluisse vi
detur: q: sicut in saluatore erant oēs cause ma
gisterij: ita ⁊ post saluatorē in petro oēs conti
nentur: ipm em̄ cōstituit caput eoꝝ vt pastor
esset gregis dn̄ici. hec Aug. Quarto idem te
statur idē btūs Augu. in sermone quodā pas-
sionis dn̄i. vbi assignās rōnē quare de' pmise-
rat petruʒ eū negare ita dicit. Ideo diuine ꝓ-
uidentie secretū ita temperauit atqʒ permisit
vt pmus ipse laberet' atqʒ rueret in peccatum
quo erga peccātes duriorē sentētiā ꝓprij cas'
intuitu temperaret. Quātū igitur diuini mu-
neris erga salutē hoim: quantū cure: quantuʒ
sollicitudinis impendatur aduertite: totius
corporis morbum in ipso capite curat ⁊ in ipo
vertice cōponit membroꝝ oim sanitatē: ⁊ in
ipsa confessionis xp̄i crepidine in ipso immo-
bilis fidei fundamento. in petro dico scʒ illo
qui dixerat: etiam si me oporteat mori non te
negabo. Hic est petrus qui diuina reuelatio-
ne prior omniū veritatem meruit cōfiteri di.
Tu es xp̄us filius dei viui. hec Augu. Ecce q

beatus Augu. petrū vocat ⁊ caput ⁊ verticē ecclie necnō immobilis fidei fundamentum. Quinto ad idem est testis illustris Calixtus papa in ca. Non decet. di. xij. vbi dicit vniuersalis ecclie caput esse romanā eccliam. Idem etiā Iustinianus ponit in. l. inter claras. C. de sum. tri. vbi papā caput vocat omniū ecclesiarum. Sexto hoc idem rōne ꝓbari potest sic. Quilibet rector cuiuscūq; cōmunitatis dicit caput illius. vnde reges siue presidētes in cōmunitatib⁹ secularib⁹ ꝓpter excellētiā auctoritatis dicunt capita populoꝝ suoꝝ. ſm illud Amos. vi. Optimates capita populoꝝ. vnde etiā dn̄s per samuelē ait ad saulē. Cum esses paruulus in oculis tuis caput in tribub⁹ isrl̄ factus es. cū ergo petrus cōstitutus fuerit rector ⁊ pastor vniuersalis ecclie: vt superi⁹ amplissime ostensum est: patꝫ manifeste ꝙ beat⁹ petrus veraciter caput fuerit ecclie vlis ⁊c̄.

Capitulū. xxi. In quo aduersarioꝝ ponunt obiectiones contra hoc qđ dictum est ꝙ beatus petrus caput fuerit vniuersalis ecclesie.

Caplm XXI

Ex aduerso veritatis

Ex aduerso veritatis ⁊ apostolici ꝑncipatus aduersarij negant beatū petrū apostolū ⁊ eius successorē caput fuisse sancte ecclie catholice aut esse. Inducunt autē in suoꝝ errorū fauorem rōnes sequentes. Primo sic. capitis non est caput: sed petri ⁊ successoꝝ eius xp̄s est caput: cum sit caput super oēm eccliā. ad Ephe. i. ergo sequit ꝙ nec petrus nec successor illius pot dici caput ecclesie.

Argumētū p̄mū qđ cū sequentib⁹ soluet īfra. c. xxiij.

Secūdum

Secūdo sic. vnius corporis vnū est caput: sed corpus ecclie est vnū dicente aplo ad Rom. xij. Multi vnū corpus sum⁹: ⁊ hui⁹ corporis xp̄s est caput: vt testat aplš ad Colo. i. ergo nec petro nec successori suo cōuenit esse caput corporis ecclie.

Tertium

Tertio sic. Xp̄us ē caput ecclesie ⁊ sufficientissimū: ergo videtur ꝙ ociosum ⁊ frustra sit aliud quodcunq; detur: ⁊ ita nō videt dicendū ꝙ beatus petrus aut successor eius sit caput ecclie.

Quartum

Quarto sic. sicut in capite corporis animalis est plenitudo sensuum vigent em̄ in eo oēs sensus interiores ⁊ exteriores: cū in ceteris membris solus sensus tactus sit: ita in capite ecclie esse debet. Vnđ de xp̄o ecclesie capite dicit Ioh. i. Vidim⁹ eū plenū gratia ⁊ veritate: sed in btō petro nec in successoribus est plenitudo sensuū sp̄ualiū: ergo nō potest dici caput ecclie.

Quintum

Quinto sic capitis est influere sensum ⁊ motū: sed nec a beato petro nec eius successore influit mēbris ecclie sensus fidei ⁊ motus charitatis: cū ab ipso non redundet gratia in corpus ecclie: ergo ei nō est attribuendū nomē capitis.

Sextum

Sexto sic. si petrus fuisset caput ecclesie ab ipso inter ceteros deriuata esset potestas sp̄ualis: sed hoc non est. Tum q: nō ipse solus recepit claues: sed tota ecclesia in ipso qui significabat eccliam: vt habet in ca. Quodcūq;. xxiiij. q. i. Tum q: oēs apostoli cū eo eque ꝑncipalit ptātem a xp̄o susceperint. Math. xviij. Amē dico vobis quecūq; alligaueritis: ergo ⁊c̄.

Septimum

Septimo sic. si petrus fuisset caput ecclie videt ꝙ ab ip̄o venissent denominādi fideles vt videtur: sed a petro nō denominant fideles petrini sed a xp̄o xp̄iani. vt dicit Aug. de verbis dn̄i homel. xiij. ergo ⁊c̄.

Octauum

Octauo arguitur sic corporis ad caput est necessaria connexio: sed ad petrū ⁊ ad ei⁹ successores ecclie corpus nō habet necessariā cōnexionē: pꝫ q: ecclia quandoq; stetit sine petro ⁊ stat sine eius successore scꝫ quando decedit aut quādo papa efficit hereticus: ergo ⁊c̄.

Nonum.

Nono cōfirmando rōem factā sic. capite separato a corpore expirat corpus ⁊ priuat vita ⁊ motu: sed petro aut ei⁹ successore sublatis per mortē a corpore militātis ecclesie corpus ecclie nō expirat ⁊ non priuat vita: ergo nec petro nec eius successori competit esse caput ecclesie.

Capitulum. xxij. In quo improbat aduersarioꝝ prefata sentētia ⁊ ostendit qualiter ratio capitis respectu ecclie petro cōuenerit ac ei⁹ successori.

Caplm XXII

Quod prefata ad

Quod prefata aduersarioꝝ sentētia negantiū beatum petrum vniuersalis ecclie caput fuisse erronea sit: nō solum ex his que sup̄ induxim⁹ in. xx. ca. verū etiam ex multis alijs sanctoꝝ patrū testimonijs exploratissimū est. Ait em̄ beatus Anacletus papa ⁊ martyr: vt habetur in ca. Sacrosācta. di. xxij. int̄ beatos aplos quedā fuit discretio potestatis. licꝫ em̄ om̄es essent apostoli: petro tamē cōcessum est a dn̄o ⁊ ip̄i inter se voluerunt idip̄m vt reliq̄s om̄ibus illis preesset apostolis ⁊ cephas. i. caput ⁊ ꝑncipiū teneret apostolat⁹: q̄ etiā eādē formā suis successorib⁹ ⁊ reliq̄s ep̄is tenendā tradiderūt. hec ille. Item Marcellus papa ⁊ martyr vt habet in. ca. Rogam⁹. xxiiij. q. i. scribens vniuersis ep̄is per antiochiā cōstitutis ita inquit. Rogam⁹ fratres dilectissimi vt nō aliud doceatis nec sentiatis ꝙ qđ a btō petro ⁊ reliquis apostolis ⁊ patrib⁹ accepistis. ipse est em̄ caput totius ecclesie: cui ait dn̄s. Tu es petrus ⁊ super hanc petrā edificabo eccliam meā. hec ille. Ex quib⁹ om̄ibus nunc ⁊ superi⁹ inductis apertissimū est aduersarios grauit errare negantes beatum petrum fuisse caput ecclesie sancte catholice. Quocirca rationabiliter papa Ioh. xxij. in extrauaganti que in-

cipit Licet ꝯm apostolum. Marsilium de padua ⁊ Johannem de ianduno tanꝙ̃ hereticos condemnauit: qui inter ceteros errores quos cõtra sedem apostolicã dogmatizare presumpserunt dicunt ꝙ petrus aplus non plus auctoritatis habuit ꝙ̃ alij apostoli habuerunt: ⁊ ꝙ aliorꝫ apostolorꝫ nõ fuerit caput. Item papa Martinꝰ quintꝰ in concilio Constantieñ. condẽnauit errores Johãnis hus: quorꝫ inter alios iste est vnus scꝫ septimus in ordine: ꝙ petrus nec est nec fuit caput ecclie sancte catholice. Uiso ergo ꝙ iuxta catholice doctrine normã necesse sit concedere beatũ petrũ apostolum pro primatus sui excellentia caput fuisse sancte ecclesie catholice: ⁊ per cõsequens eius successorẽ sub xp̃o tamen qui pncipale caput est ecclesie. ostendendum est qualiter nomen capitis petro apostolo conuenerit ac eiꝰ successori conueniat: quia qualiter xp̃o conueniat supra in lib. i. huius nostre summe in ca. xlvi. explicauimus.. Pro quo notandũ iuxta sanctuꝫ Thomã in tertia parte. q. viij. arti. i. ꝙ sicut tota ecclesia dicitur vnũ corpus mysticum per similitudiné ad corpus naturale hominis ꝯm ꝙ diuersa membra habẽt diuersos actus: vt apostolus docet ad Romañ. xij. Et i. Cor. xij. ita xp̃us siue etiam papa dicitur caput ecclesie ꝯm similitudinem capitis humani. Inuenimus autẽ in capite hominis quattuor. Primo conformitatem nature cum alijs membris. Secundo ordinem: quia caput est prima pars corporis incipiendo a superiori: ⁊ ita situm est superius alijs membris. Tertio perfectionem: quia in capite viget plenitudo sensuum. Quarto virtutem influentẽ ceteris quia ab ipso motus est ceterorum membrorꝫ ⁊ gubernatio in suis actibus ꝓpter vim sensitiuam ⁊ motiuã ibi dominantẽ. Qualiter ista quattuor cõpetant xp̃o supra libro pmo exposuimꝰ vbi eũ caput ecclie esse ostendimꝰ. Jam ostẽdamus qualiꝰ petro aplo ⁊ nũc eiꝰ successori cõueniãt. Primo ꝙdẽ petrus fuit cõformis nature alijs fidelibus: cũ hõ fuerit eiusdẽ speciei cũ eis. Secũdo ipse in ordine apostolorum fuit pmus: vnde pmus annumeratꝰ legitur. Math. x. Et de ep̃o romano successore suo dicit canon concilij constantini. vt deducit sanctus Tho. in. iiij. dist. xxiiij. Ueneramur ꝯm scripturas ⁊ canonũ diffinitiones sanctissimũ antique rome ep̃m pmum esse ⁊ maximũ epoꝝ. Et Justinianus in auctẽticis de ecclesiasticis. ti. coll. ix. inquit. Nemo est qui dubitat sanctissimũ senioris rome papã primũ esse oĩm sacerdotũ. Tertio in ip̃o solo inter alios fuit plenitudo p̃tãtis: vtpote ĩ quo posuit dñs

nota qualiter [illegible] dicitur petrum fuisse caput ecclesie [illegible]

totius ecclesie principatum. vt in. c. nolite. di. xi. dic̃ Juliꝰ papa. ⁊ cui soli inq̃t beatꝰ Chrys. Xp̃s dedit q̃d suu est plenũ ⁊ qui solꝰ vocatꝰ ẽ in plenitudinẽ potestatis alijs vocatis in partem. vt in. c. decreto. ⁊ in. ca. qui se scit. ij. q. vi. Quarto ab ipso est deriuata p̃tãs iurisdictionis in alios dicẽte Leone papa in. c. ita dñs dixit. Huiꝰ muneris sacramentuꝫ ita dñs ad omniũ aplorꝫ officiũ ptinere voluit vt in beatissimo petro aplorꝫ oĩm summo principaliter collocaret vt ab ip̃o quasi quodã capite dona suã velut in corpꝰ omne diffunderet. Hec ille.

Capitulũ. xxiij. In quo respõdetur ad obiecta aduersariorꝫ contra illud ꝙ beatꝰ Petrus fuerit caput ecclesie sancte catholice.

Capitm. XXIII

Superioribꝰ bene notatis respondendũ est iam ad obiecta aduersariorũ. Ad primũ cũ dicit ꝙ capitis nõ ẽ caput ⁊c̃. respondet hoc esse verum de eo q̃d est caput naturale alicuiꝰ corporis naturalis non autẽ de capite mystico siue per similitudinem dicto. sicut eñi sanctꝰ Tho. in tertia pte respõdens huic obiectioni ait. In metaphoricis locutionibus nõ oportet attendi ad similitudinem q̃tum ad omnia: sic eñi nõ esset similitudo sed rei veritas. capitis ergo naturalis non est aliud caput: quia corpus humanum nõ est pars alterius corporis sed corpus similitudinarie dictuꝫ vtpote aliqua multitudo ordinata est pars alterius multitudinis: sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuilis. ⁊ ideo paterfamilias qui est caput multitudinis domestice habet supra se caput rectorẽ ciuitatis. per hunc modum dicit Apls. i. Corin. xi. Omis viri caput xp̃s est: caput autem mulieris vir: caput vero christi deus. Et idem ad Ephe. v. Et ita dicenduꝫ est in ꝓposito: ꝙ ista stãt bene simul ꝙ papa sit caput ecclesie ⁊ ipsius pape christus sit caput. Ad secundaꝫ rationem cũ dicitur vnius corporis ⁊c̃. respondetur sicut ad primã ꝙ assumptum illud verũ sit de corpore naturali: nõ autẽ de corpore mystico siue per similitudinem dicto: quoniã vnius ⁊ eiusdem corporis mystici. i. alicuius vniꝰ multitudinis possunt eẽ plura capita subordinata tamen: sicut multitudinis ciuilis est caput rector ciuitatis ⁊ etiam rex qui totius regni est caput supremum. Item licet mulieris caput sit vir: vt inquit Apls: nihilominus etiam xp̃s est caput mulieris fidelis qui caput ẽ totius ecclesie. Ita in proposito vnius ⁊ eiusdem corporis xp̃s est caput principale ⁊ papa etiam est caput subordinatuꝫ tamen sub christo eius vices gerens, differenter tñ multum

Ad pmum argumẽtũ c. xxi. addu ctum.

Ad secundum

dicit̄ caput eccl̄ie xp̄s ꝛ p̄lati dicuntur capi
ta ei⁹ vt dicit sanct⁹ Tho. in .iij. pte vbi supra.
Primo quidem ꝙtum ad hoc ꝙ xp̄s est caput
oim̄ coꝝ qui ad ecclesiā ꝑtinēt ſm oēm locū ꝛ
tp̄s ꝛ statum. alij aūt hoies dicūtur capita ſm
quedā specialia loca: sicut ep̄i suarū ecclīarū.
vel etiā ſm determinatū tēpus: sicut papa est
caput totius eccl̄ie. s. tpe sui pontificat⁹. ꝛ ſm
determinatū statum ꝑut. s. sunt in statu viato
ris. Alio mō ſm ꝙ xp̄s est caput ecclesie ꝓp̄a
virtute ꝛ auctē. Alij vero dicūtur capita inꝙ̄
tum vicē gerunt xp̄i. ſm illud. ij. Cor. ij. Nam ꝛ
ego qd̄ donaui si quid donaui ꝓpter vos in ꝑ
sona xp̄i. Et. ij. Cor. v. Pro xp̄o legatione fun
gimur tanꝙ̄ deo exhortāte p nos. Scd̄m dn̄m
Aluarū in li. suo de potestate eccl̄ie: pōt aliter
respōderi ad rōem factā ꝙ xp̄s ꝛ ei⁹ vicari⁹ nō
sunt duo capita sed vnum: qꝛ papa nō dicit̄ ca
put nisi inꝙ̄tum gerit vicem xp̄i ꝛ ei⁹ ꝑsonā re
presentat. Itē ita etiā dicit papa Bonifacius
viij. in extrauagāti sua. Unā sanctā. Ad ter

Ad tertium

tiam cū dr̄ xp̄s est caput ecclesie sufficientissi
mū ꝛc. respondet̄ negādo ꝯñam: dicim⁹ eñ ꝙ
licet xp̄us caput ecclesie sit: qꝛ tn̄ est inuisibile
oportuit ponere aliqd̄ caput visibile specie et
mortalitate cōforme ꝛ consile statu ꝛ cōditio
ne corpori ꝛ mēbris ipsius ecclesie qd̄ visibili
ter regat ꝛ p̄sit toti ecclesie. ꝛ tale caput fu
it beat⁹ Petr⁹ ꝛ est nunc successor eius. Cui⁹
cōuenientia licet superi⁹ satis ostēsa sit ꝑ ple
niori tn̄ noticia potest sic ostēdi: vnitas corpo
ris mystici siue ecclesiastici ꝑncipatus nō dr̄
bie minorē vnitatē ꝙ̄ habēt seculares politie
siue principatus inuente industria humana si
ue naturali rōne cū vinculū membra ecclesie
colligans adinuicē sit quolꝫ alio vinculo ma
ius ꝛ vniti⁹: lex q̄ ipsa diuina ſm quā principa
liter regit̄ ꝛ gubernat̄ ecclesia ꝑstantior sit oī
alia lege humana. sed sic est ꝙ humane politie
ad sui vnitatē absq̄ hoc ꝙ vniātur in vno deo
a quo sicut principio vl̄i effectiuo formali exē
plari ac finali oīs potestas ꝛ dignitas deriua
tur ſꝫ illud Sapie. viij. Per me reges regnāt
ꝛc. reqrūt vnū caput homogeneū seu cōforme
in natura ꝛ statu vt vnū regnū vnū regē: vna
ꝓuincia vnū principē: vna ciuitas vnā pote
statē: vna dom⁹ vnū patrēfamilias: ergo vni
tas ecclesie omniū fidelium que est multo ma
ior ꝛ ꝑfectior ꝙ̄ vnitas politie humane debet
habere vnū caput sibi cōforme ꝛ sibi sile in na
tura mortali ꝛ statu. Conueniens ergo fuit ex
hoc ipsa vnitas corporis ecclesie reqrit vt ec
clesia vnū habeat hominē mortalem secum vi
sibilē cōuersantem corpori ipsius ecclesie ꝛ ei⁹
membris cōformem qui sit caput ꝛ rector ꝛ sit

viator: sicut tota ecclesia ꝛ eius membra sunt
viatores. Ad quartā cum dicit̄ ꝙ in capite

Ad quartum

corporis animalis est plenitudo sensuū ꝛ ꝙ in
petro siue in papa nō est plenitudo ꝛc. dicen
dum est iuxta sanctū Thomā in. iij. parte vbi
supra. ꝙ caput in alia membra dupliciter in
fluit. Uno modo quodam intrinseco influxu
prout virtus motiua ꝛ sensitiua a capite deri
uatur ad cetera membra. Alio modo ſm exte
riorem quandā gubernationē ꝓut scilꝫ ſm vi
sum ꝛ alios sensus qui in capite radicant̄ diri
gitur homo in exterioribus actibus: interior
autē influxus non est ab aliquo nisi a solo xp̄o
cuius humanitas ex hoc ꝙ est diuinitati con
iuncta habet virtutem iustificandi: sed influ
xus in membra ecclesie quātū ad exteriorē gu
bernationē potest alijs ꝯuenire: ꝛ ſm hoc alij
possunt dici capita eccl̄ie. ſm illud Amos. vi.
Optimates capita populoꝝ. Hoc notato pa
tet responsio ad prefatas rationes. dicim⁹ eñ
ꝙ ꝑm⁹ modus influendi scꝫ influxu intrinseco
qui est influxus sensus ꝛ sp̄ualis motus requi
rit in capite influente plenitudinē sensuū spi
ritualiū. ꝛ hinc est ꝙ xp̄s qui influit hoc modo
dicitur plenus gratia ꝛ veritate. Joh. i. Secū
dus vero mod⁹ influendi influxu scilꝫ extrinse
co quantū ad gubernationē non requirit ple
nitudinem sensuum spiritualiū sed ꝙ habeat
plenitudinem potestatis sufficientis ad regi
men populi sibi cōmissi. Et qm̄ beatus petr⁹
aut eius successor nō est cōstitut⁹ vt influat in
corp⁹ eccl̄ie ꝑmo modo. s. influxu intrinseco ſ
extrinseco: ideo non reqrit̄ ad rōnē capitis in
eo ꝙ habeat plenitudinē sensuum sp̄ualiū ſ ꝙ
habeat plenitudinē ptātis sufficientis ad re
gnū vl̄is ecclesie ꝛ hanc habuit qn̄ pastor ꝛ re
ctor xp̄iani ꝑpli fact⁹ est dicēte sibi dn̄o. Joh.
vlt. Pasce oues meas. Patꝫ etiā ex h̄ respō

Ad quintum

sio ad q̄ntā cū dicebat̄ ꝙ capit̄ ē ꝛc. qꝛ nō tm̄
capitis ē influere vno modo ſ duplr̄ vt dictuꝫ
est. btō vero petro ꝛ ei⁹ successori lꝫ nō cōueni
at influere ꝑmo modo influit tn̄ secūdo modo
ꝛ h̄ sufficit ad rōnē capit̄ ꝑ similitudinē dicti
siue mystici. Uel dicēdū ꝙ lꝫ btūs petr⁹ nō in
fluxerit nec successor ei⁹ influat motū ꝛ sensuꝫ
sp̄ualē in mēbra eccl̄ie nec ꝑ modū efficientis
sicut xp̄s inꝙ̄tū de⁹: nec ꝑ modū meriti siue re
dundātie sicut xp̄s inꝙ̄tū hō: tn̄ ꝑ modū mini
stri potestatē clauiū ſm plenitudinē habētis
ꝛ thesaurū eccl̄ie dispensantis influit ministe
rialiter sensum ꝛ motū oībus debite prepa
ratis ac ecclesie sacramenta digne suscipien
tibus. Unde dn̄s Albertus magn⁹ in tracta
tu de missa dicit. ꝙ presbyteroruꝫ ecclesie offi
cio toti corpori mystico gr̄a influit ad sensum

spūalem ꝛ motū meritoꝝ ꝛ augmentū spūale qđ officiū est in verbo doctrine ꝛ eucharistia ꝛ hmōi alijs sacramentis. Et ꝙ h̄ sufficiat ad ratonē capitis ministerialis patet: qm̄ vt inquit sanct⁹ Tho. in. q. de veritate. q. xxix. ar. v. Minister ecclesie nō agit in sacramētis quasi ex ꝓpria virtute sed alteri⁹. s. xp̄i. ꝛ ideo in eo nō requirit grā personalis sed sola auctas ordinis per quā quasi xp̄i vicarius ꝯstituit. xp̄s aūt operatus est nostrā salutez quasi ex ꝓpria virtute: ꝛ ideo oportuit ꝙ in eo esset grē plenitudo. hec sanct⁹ Tho.

Ad sextum — Ad sextā rōem qn̄ dr ꝙ a petro nō est deriuata potestas: respondeł ꝙ loquēdo de ptāte iurisdictionis falsum est. vt patet ex. c. ita dn̄s. di. xix. supra inducto. Cōfirmał etiā hoc eiusdē beati Leonis sentētia dicētis sic in tertio sermone ordinationis sue. De toto mundo vn⁹ eligił qui ꝛ vniuersarum gentiū vocationi: ꝛ oibus aplis cunctisq; ecclesie patribus ꝓponał. vt ꝙuis in populo dei multi sacerdotes sint multiq; pastores: oēs tn̄ regat petrus quos principaliter regit ꝛ xp̄us. Magnū ꝛ mirabile dilectissimi huic viro cōsortiū potētie sue tribuit diuina dignatio: et si quid cū eo cōe ceteris voluit esse principibus nūq̄ nisi per ip̄z dedit q̄cq̄d alijs nō negauit. hec Leo papa sanctissim⁹. Et cum dicił ꝙ petrus nō solus claues accepit: respōdeł ꝙ licet petrus nō solus receperit: sed tota ecclesia in epis ꝛ pb̄ris in eo tp̄e tamen eas solus principaliter ꝛ in plenitudine recepit. vt hab. glo. Math. xvi. superi⁹ inducta. Cū vero dicił ꝙ alij apl'i eque principaliter ꝛc. dicendū ꝙ falsum est. vnde licet Math. xviij. xp̄s oibus cōiter ptātem dederit ligādi ꝛ soluēdi: nihilominus vt inq̄t sanct⁹ Tho. in. iiij. vt in hac ptāte ordo aliq̄s significareł primo soli petro data est vt ostendał ꝙ ab eo in alios debeat ista potestas descendere. ꝓpter qđ dixit ei singulariter. Confirma fratres tuos. ꝛ Pasce oues meas. i. loco mei: vt inquit Chryso. preposit⁹ ꝛ caput esto fratrū tuoꝝ.

Ad s. primū — Ad septimā cū dicitur ꝙ si petr⁹ apl's fuisset caput ꝛc. dicimus ꝙ hoc nō seq̄tur cū nō ponatur caput fuisse principale ecclesie a quo sensus spiritualis gratie ꝛ motus charitatis deriuētur in corp⁹ ecclesie: h̄ sic caput ē xp̄s. ꝛ ideo merito ab eo tanq̄ a p̄ncipali ꝛ sicut a quo in mēbra ecclesie vnctio diuine grē influił denoīamur xp̄iani ꝛ nō a petro petrini.

Ad octauū — Ad octauā cū dicił ꝙ corporis ad caput est necessaria cōnexio ꝛ talis nō est cōnexio ecclesie ad petrū: respondeł ꝙ lz corporis ecclesie nō sit habitudo siue cōnexio necessaria ad papā vt singularis homo est: tn̄ necessaria est ad ip̄m inq̄tū est papa siue rector ꝛ pastor eius a xp̄o constitutus stante hac diuina ordinatōne. Unde de necessitate salutis est subesse romano pontifici. vt in extrauagāti Bonifacij est declaratū. ꝛ vt sctūs Tho. inquit in expositione sup Job. vbi sup illo verbo Symon iohānis diligis me pasce oues meas dicit. Non potest se dicere xp̄ianū qui dicit se nō subesse sub cura huiusmodi pastoris. Et beatus Greg. in ca. Si qui. di. lxxxi. inquit. Peccatum paganitatis incurrit quisquis dū xp̄ianum se asserit sedi apostolice obedire cōtemnit. Preterea ita necessaria est ista connexio stante diuina ordinatione vt extra eccl'ie corpus sit qui cū ep̄o ei⁹ nō ē: dicēte Cypriano. ꝛ habeł in ca. Qui cathedrā. di. xciij. Qui cathedram petri sup quā fundata est eccl'ia deserit in eccl'ia se esse nō cōfidat. De ista materia vide superi⁹ lib. i. hui⁹ operis. in ca. viij. ꝛ in. c. ij. hui⁹ secūdi libri.

Ad nonum — Ad aliā rationē cū dicił de capite separato ꝛc. respōdeł ꝙ hoc est verum de capite a quo influit sensus ꝛ motus in mēbra corporis: sed hoc modo petrus non fuit caput sed xp̄us. nō est autē verū de capite a quo solus est influxus extrinsecus ſm exteriorē gubernationē cuiusmodi fuit petrus ꝛ est ei⁹ successor. tali eñ capite amoto ad tempus a corpore non ꝓpterea perit corpus multitudinis gubernate: licet et diuturnitate vacatōis posset aliqua incōmoda ꝛ d. ſpēdia pati. ut ꝛa. c. Ubi periculū mai⁹. de elec. lib. vi. Hec ꝓ nūc sufficiāt licz posset dici ꝙ licz ꝑsona pape deficiat non tamē apostolica sedes que nunq̄ moritur. extra de rescrip. in ca. Si gratiose in. vi. vbi dicit glo. ꝛ concordat Archi. licet eñ habens papatū vel dignitatē sit corruptibilis: papa tamen ꝛ imperiū ꝛ dignitas semp sunt. vt in auc. quō oportet ep̄os. §. licentiā. ꝛ ideo corrupto subiecto hec nō dicunł non existere sed vacare. hoc est: administratore iuris vel facti carere. vt de ꝓcess. prebē. cū nostris. de quo plenius infra dicendum est.

Capitulū. xxiiij. De quodā errore dicētiū petrū nō fuisse caput vniuersalis eccl'ie licet bene singularis ecclesiarum particularium.

Capitu. XXIIII

Exrexit diebus nostris nouell⁹ quidā error apud quosdam nouellos magistros q̄ basilieñ. cōcilio in defensionē ꝛ colorē inobediētie ac rebellionis eoꝝ aduers⁹ romanū pōtificē dogmatizare nō sunt veriti: ꝙ nec btūs petr⁹ fuerit nec successor ei⁹. s. papa caput vl'is eccl'ie ꝛ ꝓ ꝯñs vt aiūt nec ꝯcilij vl'is illā repҫsentanł lz bñ ꝯcedāt ꝙ sit caput ꝑticularū ecclesiarū ꝛ singuloꝝ fideliū. ꝛ iuł hūc sensū oēs

auctoritates sanctoꝝ patrū dicentiū petrum
fuisse caput vniuersalis siue toti⁹ eccl'ie expo-
nunt di. i. particulariū siue singularū ecclesia-
rum. In fauorē aūt huius erroris eoꝝ faciunt
Probatio prima q̄ improbat̄ cū se q̄uentib⁹ ca. xxvi. sequētes rōnes. Primo arguūt ex ca. Quis.
di. xxi. vbi Gelasius papa dic̄ sic. Quāuis vni-
uerse per orbē catholice eccl'ie vnus thalam⁹
xp̄i sint: tamē romana eccl'ia catholica ⁊ apo-
stolica ceteris ecclesijs p̄lata est. Ecce inquūt
q̄ dicit ceteris ⁊ non vniuersali eccl'ie p̄lata ē
Secunda Secūdo sic. vniuersalis eccl'ie caput ē xp̄us
ergo nec beatus petrus nec successor eius pa-
pa: cōsequentiā dicūt notā: q2 monstruosa res
Tertia est vt vni⁹ corporis assignēt̄ duo capita. Ter-
tio sic. caput dicit̄ vno modo rōne perfectōis
sicut p̄mū in quolibȝ genere dicit̄ caput sicut
leo in genere animaliū. Secūdo rōne ordinis
q2 est p̄ma pars corporis incipiendo a superio-
ri ⁊ inde oīe qđ est p̄ncipiū consueuit vocari
caput. s̄m illud Hieremi ij. Ad oīe caput vie
posuisti lupanar tibi: ⁊ p̄ncipiū libri cōsueuit
dici caput libri. Tertio rōne directōis: ⁊ sic re-
ctor dicitur caput populi. s̄m illud Amos. vi.
Optimates capita populoꝝ: ꝫ licet papa ista
habeat respectu singuloꝝ ⁊ ita merito dicat̄
caput singuloꝝ nō tamē respectu vniuersalis
eccl'ie: q̄m nō est perfectior ecclesia vniuersali
nec prior siue dignior illa sed director illius: ꝫ
ip̄a ꝯgregata magis ē directrix illius in his q̄
sunt fidei ⁊ salutis: ergo illius nō debȝ dici ca-
Quarta put. Quarto sic. papa nō est caput totius ec-
clesie distributiue q2 nō est caput suij ip̄ius. itē
nec toti⁹ eccl'ie collectiue: q2 nec sensum per fi-
dem nec per sacramēta grām influit collecte
toti eccl'ie: q2 sicut nō habet aīam ita nō capit
baptismū nec indiget sacramētis licȝ mēbra
Quinta indigeant ⁊ suscipiant: ergo ⁊c̄. Quinto sic.
vniuersalis eccl'ia non potest errare siue defi-
cere: ergo respectu illi⁹ nō potest aliq̄s homo
qui peccare potest ⁊ deficere dici caput. con-
sequentia videt̄ manifesta: ergo nō videt̄ dicē-
dum q̄ btūs petrus fuerit: aut nunc successor
eius sit caput vniuersalis ecclesie.

Capitulū. xxv. In quo improbatur honor prefatus aduersariorum.

Capitulum XXV

Contra prefatuȝ aduersarioꝝ errorē negantiū bea-
tum petrū caput fuisse scīē eccl'ie
catholice vniuersalis ꝓcedemus hoc ordine.
Quattuor facit principaliter Imprimis cōfutabim⁹ illū aliq̄b⁹ rōnib⁹. secū-
do cōmemorabim⁹ aliqua sanctoꝝ patrū testi-
monia. tertio ostēdemus responsa que dant̄ p
aduersarios ad dicta prefata sanctoꝝ patruȝ
nulla esse, quarto in ca. sequēti respōdebit̄ ra-
tionibus dictoꝝ aduersarioꝝ. Imprimis pre-
fati erroris stulticia in hoc qđ dicit q̄ beatus
petr⁹ fuit caput singularū ecclesiarū ⁊ oīm fi-
deliū sed nō vniuersalis eccl'ie ostēdit̄ ex mul-
tis. Primo quidē q2 aduersarij dicēdo petrū Primū p̄ncipal
esse caput vnū ⁊ nō assignādo illi vnū corpus
cui⁹ sit caput sed plura corpora: q2 singulos fi-
deles siue singulas particulares eccl'ias: vidē-
tur facere ecclesiā mōstruosam qđ est incōue-
nientissimū. Secūdo q2 dicēdo q̄ petrus fue-
rit caput singularū ecclesiaruȝ particulariū ⁊
nō vniuersalis eccl'ie vident̄ implicare cōtra-
dictionē cū eccl'ia vniuersalis non sit aliud q̄
vniuerse eccl'ie catholice in vna fide xp̄i vnite
Unđ in ca. Quāuis. di. xxi. Papa pelagius dicit
q̄ vniuerse per orbē catholice eccl'ie vn⁹ tha-
lamus xp̄i sunt. Tertio q2 cū vniuersalis ec-
clesia sit vnū corpus: vt inquit ap̄ls. ⁊ corpus
vnū habere debeat imediatū caput homoge-
neum. i. eiusdē nature ⁊ eiusdē status ⁊ ꝯditio-
nis vt scȝ sit visibile ⁊ conuersabile cū corpore
cui⁹ sit caput: aduersarij negando btm̄ petruȝ
post xp̄i corporalē absentiā ab eccl'ia fuisse ca-
put vniuersalis eccl'ie: necessario vident̄ con-
fiteri corp⁹ vl'is eccl'ie esse acephalū: q2 sine ca-
pite visibili ⁊ ꝯuersante cū ea qđ est hereticū
Unde Marsilius de padua dicēs xp̄m nullū
caput dimisisse eccl'ie cōdemnat⁹ est p sedem
apostolicā. vt pȝ in extrauagāti Joh. xxij. que
incipit. Licet iuxta doctrinā apl'i. Item in cō-
cilio Constātieñ. per papā Martinū condē-
natus est Johānes hus asserēs q̄ nō erat scin-
tilla apparentie q̄ oporteat esse vnū caput in
sp̄ualib⁹ regens eccl'iam qđ semp̄ cōuersat̄ cū
ea. Quarto sic: vnitas eccl'ie ꝓut li. i. ca. viij. ⁊
in hoc. ij. li. c. ij. ostēdim⁹: nō modo accipiēda ē
stante ordinatōne euangelij in ordine ad xp̄m
quēadmodū greci armeni ⁊ plures alij hereti-
ci ⁊ scismatici volūt: ꝫ etiā in ordine ad vnum
xp̄i vicariū. s. sūmū pōtificē ad quē vniuersum
corp⁹ ligari ac vniri necesse ē. vñ glo. Math.
xvi. ita dicit. Ideo specialit̄ petro tradit ligādi soluē-
diq̄ȝ petro xp̄s ꝯcessit vt ad vnitatē nos inuita-
ret: ideo eīm eū p̄ncipē aploꝝ cōstituit vt eccl'ia
vnū haberet p̄ncipalē vicariū ad quē diuersa
mēbra eccl'ie recurrerēt si forte inter se dissen-
tirent: q̄ si diuersa capita essent in eccl'ia vni-
tatis vincula rūperent̄. hec glo. Et btūs Au-
gu. sup ps̄. xlix. exponens illud. Deus deoꝝ lo-
cutus ē ⁊ vocauit terrā. de xp̄o loq̄ns dicit sic
Deīde q̄dragesimo. s. ascēsionis die cōmēdās
scīō petro eccl'iam. i. vocatā terrā a solis ortu
vsq̄ȝ ad occasum: ne haberēt excusationē q̄ vo-
lunt in scismate deperire. Quinto cōtra hūc
errorem est verbum manifeste christi dicentis

Reprobatur error dicentiuȝ petruȝ nō fuisse caput ecclesie

Petre tu vocaberis cephas. Cephas eñi vt pa
rũ ante dictũ est grece caput sonat. Ut autem
hoc loco tot⁹ ecclesie caput petr⁹ describere-
tur futur⁹: testat venerabilis Beda in glo. ita
dicens. Intuitus aũt petrũ xp̃s vidit cordis
simplicitatẽ: animi sublimitatem: cui⁹ merito
cuncte esset pꝛeferendus ecclesie. hec Beda.
Sexto cõtra hunc errorẽ est illud qđ a dño pe
tro dictũ legitur. Sup plebẽ meam principez
te cõstitui: nõ dicit plebes particulares ſ ple
bem ipsam. s. vniuersalẽ ecclesiam q̃ est plebs
dei. Septimo ꝯtra hunc errorẽ esse videt: ꝙ
beat⁹ Petr⁹ constitut⁹ sit pastoꝛ vlis ecclesie
Ioh. vlti. Pasce oues meas. si ergo pastoꝛ to-
tius ecclesie. ergo ⁊ caput. Qđ autẽ quidã ad-
uersarij veritatis dicebãt Basilee nobis audiẽ
tibus ⁊ in scriptis suis dãnatissimis relique-
runt ꝙ beat⁹ Petrus nõ fuerit constitut⁹ pa
stoꝛ ecclesie: qꝛ xp̃s nõ dixit pasce ecclesiã me-
am ſ pasce oues meas: est stulte dictũ. Tũ pri-
mo: qm̃ cũ ecclesia vlis nihil aliud sit nisi ipse
grex dñicus siue ouile xp̃i: sicut beat⁹ Petr⁹ di
ctus est pastoꝛ gregis dñici ita ⁊ vlis ecclesie.
Tum secũdo: qꝛ oratio ipsa ecclesie que per to
tum oꝛbem terrarũ in ecclesia pronunciat est
in ꝯtrariũ. vnde in ea sic dicit. Deus oĩm fide-
liũ pastoꝛ ⁊ rectoꝛ famulũ tuũ. N. quẽ pastorẽ
tuẽ ecclesie pꝛeesse voluisti ⁊c. Tum tertio: qꝛ
in cõtrariũ est beat⁹ Grego. in homelia dñice
resurrectionis. ⁊ habet in. c. considerandũ. di.
.l. qui ita dic. Considerandũ nobis est cur om
nipotẽs de⁹ eum quẽ cuncte ecclesie pꝛeferre
disposuerat ad ancille vocẽ pertimescere ⁊ se
ipsum negare pmisit. qđ nimirũ magne actuz
pietatis dispẽsatõne cognoscim⁹: vt is q̃ futu
rus erat pastoꝛ ecclesie in sua culpa disceret q̃
liter alijs misereri debuisset. hec ille. Ad idem
sunt verba beati Aug. inducta supra in. c. xx.
Patet ergo manifeste ꝙ grauiter errãt q̃ bea
tũ Petrũ fuisse ⁊ eius successorẽ Ro. pon. ne-
gant esse caput vlis ecclie. Scđo vbi ad re
pꝛobationẽ pꝛefati erroris cõmemorãda erãt
sanctoꝝ patrũ testimonia sufficiat ꝙ in capi-
tulis ꝓxime superioꝛibus habentur ad hoc te
stimonia Chrysostomi. Hieronymi. Augusti-
ni. Anacleti. Marcelli. ⁊ Gregoꝛij. quoꝝ pa-
trũ sanctoꝝ sententijs synodus Constantien
sis illustrata condẽnauit pꝛefatũ errorẽ inter
errores Iohis Hus di. ꝙ petrus nõ fuerit ca-
put ecclesie sancte catholice: et rõ. catholicuz
idẽ est qđ vlẽ: catbos eñi grece cõe siue vlẽ di-
citur. Tertio videndũ est quomodo respon
sio aduersarioꝝ quã sanctoꝝ dicta dant nulli
us sit roboꝛis ac virtutis: Pro quo sciendũ: ꝙ
ad oẽs auctoꝛitates dicẽtes petruz fuisse vel

Secundum pꝛincipale.

Tertiũ pꝛincipale.

romanũ pontificem esse caput vniuersalis ec
clesie: respondent sub hac distinctione: dicũt
signũ illud vniuersale accipiendum esse distri
butiue vt scilz distribuat pro singulis ecclesie
membris: nõ aũt collectiue pꝛo ipsa vniuersa-
li ecclesia. Sed ꝙ ista respõsio sit vana ⁊ quo-
dãmodo stulta ⁊ errorẽ sapiat licet ex supꝛadi-
ctis quisq; sapiẽs manifeste intelligat: nihilo
minus sic ostendimus. Uana quidem pꝛefata
responsio est: qꝛ licz signũ vniuersale cũ cadit
supra nomẽ cõmune nõ collectiuũ possit fieri
ista distinctio. verbi gratia: distinguit apud
logicos ista. Omnes apli xp̃i sunt duodecim:
quia collectiue ẽ vera distributiue sumpto si-
gno vniuersali ẽ falsa ⁊ ecõuerso illa. Soꝛtes
est foꝛtioꝛ oĩbus hoĩb⁹: qꝛ distributiue po-
test esse vera collectiue est falsa: tamen quãdo
signũ vniuersale cadit sup nomen collectiuuz
cuiusmodi est ecclesia plebs populus familia
grex collegiũ conciliũ synodus ⁊ huiusmodi:
nõ videtur habere locũ ista distinctio: qꝛ con-
tra naturã nomis collectiui est ꝙ teneatur dis
tributiue ⁊ nõ collectiue. Preterea falsitas
pꝛefate distinctionis ostendit ex ꝓfessione pa
trum calcedoneñ. concilij: qui vt in gestis eius
dem concilij colligit scribentes leoni pape ꝓ-
fitentur in cõcilio per suos missos ꝙ eis vt ca
put pꝛeerat: vbi bene pz ꝙ isti patres sancti
calcedoneñ. concilij sublimius sentiebant de
auctoꝛitate romani pontificis q̃ nouelli ma-
gistri basilieñ. sentiant: qui in tantã stulticiaz
deuenerũt vt romanũ pontificẽ nõ caput con
cilij cognoscerent sed tantũ membꝛũ partia-
le licz pꝛincipale. Secũdo ꝙ papa dicat caput
singuloꝝ membroꝝ coꝛpoꝛis ecclie ⁊ nõ ipius
coꝛpoꝛis qđ ex ipsoꝝ membroꝝ resultat multi
tudine videtur nobis stultũ: sicut ꝙ episcop⁹
sit caput fideliũ diocesis sue ⁊ nõ ipsius dioce
sis: rex sit caput oĩm regnicolarum ⁊ nõ regni
Tertio videtur erronea qm̃ contra euãgeliuz
⁊ sanctoꝝ patrũ doctrinã ẽ ⁊ qꝛ expꝛesse dam-
nata est vt diximus in concilio Constantieñ.
inter articulos Iohannis Hus.

Capitulũ. xxvi. In quo respõdetur rationibus induc
tis in fauoꝛem erroris pꝛefati.

Capitulum XXVI Quartũ pꝛincipale cõtinẽs solutionem pꝛobationũ in xxiiij. ca. factarũ.

Improbato erro
re tã auctoꝛitatib⁹ q̃ rõnib⁹: iam
aduersarioꝝ rõnib⁹ restat respon
dendũ: qđ erat quartũ faciendũ.
Pro quarũ solutõe ⁊ multarũ aliarũ similiũ ẽ
notãdũ: ꝙ sicut de coꝛpe naturali aĩalis ꝯtin-
git loq̃ dupl'r: q2 vl coꝛp⁹ noiat mẽbra cũ capite
simul aut tm̃ residuũ ptẽ a capite: ita de ecclie
coꝛpe ꝯtigit loq̃ dupl'r. Nã vt sctũs. tho. dic in

siij. xlix. di. nomē eccl'ie dupliciť accipiť. quandoq; eñ nominat tantūmodo corpus qḋ xp̄o ꝯiungiť sicut capiti quādoq; nomīat caput ⁊ mēbra simul cōiuncta. Et ita similiť possum⁹ loqui dupliciť de vniuersali siue de tota ecclesia in ꝓposito nostro videlꝫ. Uno modo vt dicit collectionē siue vniuersitatē absolute oīm fideliū nullo dempto siue nō intellecto: ⁊ hoc modo nomīat mēbra oīm cū capite suo. ⁊ sic ē sermo de vniuersali eccl'ia cū de ea absolute loquimur nō distinguendo aut referendo eā cōtra aliquē fidelē: sicut cū dicimus ꝙ vniuersalis eccl'ia est spōsa xp̄i: ꝙ errare nō pōt ⁊ huiusmodi. Alio modo cōtingit loq; de corpore vniuersalis eccl'ie ꝓut nomīat mēbra tm̄ siue fideles cōmissos cure beati petri siue eius successoris ⁊ sibi tanq̄ capiti vnitos. ⁊ hoc modo ď eccl'ia vniuersali fit sermo cuꝫ de ea loquimur sicut de corpore in cōparatiōe ad caput eius. Cum eñ nihil referatur realiter ad seip̄m nec aliquis sibiip̄i subiectus esse possit: necesse est vt ista adinuicē vt distincta accipiant: vt cū dicimus ꝙ pape est cōmissa cura totius ecclesie. vt inquit btūs Grego. ⁊ ꝙ btūs petrus fuit caput totius vniuersalis ecclesie: vt inquit btūs Marcellus papa in ca. Rogam⁹. xxiiij. q. i. ⁊ ꝙ ē cephas corporis xp̄i: vt ait btūs Hieronȳ. Et similis fit distinctio de regno ⁊ de omī p̄ncipatu: quādoq; eñ nomiat simul principem ⁊ subditos: aliqñ regnicolas tm̄ subditos alicui p̄ncipi. sicut dicimus istud regnū ē illius: ille dominať huic regno. His autē notatis dicendū est ad rationē primā que sumiť ex ca. Miuis. Respōdeť p̄mo negando cōseq̄ntiam: q: arguit ab auctāte negatiue ⁊ talis argumentatio nulla est. preterea si ibi nō habeť: habeť tamē in multis alijs locis sicut peꝫ sup. ca. xx. Secūdo respōdeť ꝙ papa Pelagius recte loquiť sed nihil in fauorē aduersarioꝝ: qḋ patet: q: cū nihil sit maius aut superius seip̄o oportꝫ ꝙ inter p̄latū ⁊ subditos sit distinctio cū ergo romanā eccl'iam ponimus prelatā necesse ē vt intelligamus ꝙ respectu ceterarum oīm ecclesiarū que distinguunť ab ea. nō debuit autē dicere ꝙ vniuersalis eccl'ie ē p̄lata ꝓut vniuersalis eccl'ia includit etiā romanā: quia tunc suip̄sius esset prelata: nihilominus btūs petrus qui prelatus ē etiā eccl'ie romane dicitur prelatus vniuersalis ecclesie que ex omib⁹ particularibus ecclesijs consurgit. Ad secūdam rationē in qua diciť: xp̄us est caput ecclesie ⁊c̄. respōdeť negando conseq̄ntiā: ⁊ ad ꝓbationē supra ē responsum dupliciť in ca. xxiij ad secundā rationē. Primo ꝙ licet hoc veruꝫ sit de corpore naturali hoīs quia tale nō est pars alterius: non tamen de corpore per similitudinē dicto siue mystico q: vnius ⁊ eiusdeꝫ possunt plura capita subordinata esse scꝫ vnū principale ⁊ aliud secundariū principali subordinatū. sicut in vno corpore ciuitatis est caput rector eiusdē: ⁊ cuꝫ hoc rex qui toti⁹ regni caput est. Secūdo dicebať ꝙ ꝓprie loquendo nō ponunť duo capita distincta: qm̄ papa nō est oīno aliud caput distinctū a capite qḋ ē xp̄s sed est eius vicari⁹ ⁊ vicē eius ⁊ ꝑsonā potestatē ⁊ auctoritatē representans in terris: ⁊ eius iudiciū: iudiciū dei reputať: ⁊ sentētia ei⁹ ⁊ cōsistoriū eius cōsistoriū dei: ⁊ ideo nō sunt ꝓprie duo capita sed vnū: vt declarat Bonifacius. viij. in extrauaganti. Unā sanctā qm̄ vbi vnū ꝓpter alterū: vtrobiq; tm̄ vnū. Ad tertiā rationē cū diciť ꝙ papa nō est ꝑfectior vniuersali eccl'ia: respōdeť negando totam illam minorē. dicim⁹ eñ ꝙ cū papa sit constitutus p̄nceps super totā eccl'iam ſm illud qḋ dictum est a dn̄o ip̄i petro. Super plebē meam p̄ncipē te constitui: ꝑfectior ꝑfectōne potestatis ⁊ superior ac dignior superioritate auctoritatis est toto residuo corpore eccl'ie: licet in cōparatione ad alia bona spūalia quoꝝ cum maior copia inueniať in vniuersitate ecclesie q̄ in vno solo prelato: nō est dubiū quin ecclesia ꝑfectior ac dignior sit plenitudine copie bonorum spūaliū papa q̄tumcunq; sancto. Potest etiam q̄tum ad perfectōnē interiorem que attenditur penes charitatē que ab apostolo dicitur vinculum perfectionis isto modo vetusla dici perfectior esse q̄ papa. est etiā director ecclesie cum princeps ⁊ pastor illius sit: ⁊ hoc siue sit dispsa siue collecta. collectio eñ ouiuꝫ ad vnā locum nihil auctoritatis minuit in pastore. Unde canon in ca. vbi periculuꝫ maius extra de elec. in. vi. Et qui factus est in concilio Lugdunen̄. nominat papā vicariū iesu xp̄i successorem petri rectorē vniuersalis ecclesie gregis dn̄ici directorē. Item Leo papa in quadam epistola ad palestinos in prin. sic dicit. Sollicitudini mee quā vniuersali ecclesie omnibusq; eius filijs debeo ⁊c̄. ecce ꝙ non solum filiorum sed vniuersalis ecclesie dicit se curaꝫ regiminis habere. Ad quartā cum diciť papa non est caput ⁊c̄. respondetur negando assumptum: dicimus eñ ꝙ est caput vniuersalis ecclesie distributiue: quia omniū aliorum fidelium a se. sicut rex dicitur caput totius regni licet non sit caput suip̄sius. Item dicim⁹ ꝙ sit etiā caput vniuersalis ecclesie collectiue cum sit director illius sicut p̄nceps populi sui. Et ad ꝓbationē cū aduersarij dicūt ꝙ papa nō ē caput vniuersalis eccl'ie collectiue: q:

Ad primum

Ad secūdam

Ad tertiam

Ad quartam

in ista ratione [illegible] quia ecclesia nō est animatum / 2 est quia ecclesia vniuersalis nō indiget sacramentis 3 est quia ipsa vniuersalis ecclesia sit aliud quam membra / que omnes reprobantur /

ꝑ sacramenta nō influit toti ecclie collectiue
quia sic nō habꝫ aīam nec indiget sacramentꝭ
licet mēbra indigeāt: videꝭ nobis ꝙ hec ꝓba-
tio implicet tria q̄ nob videntꝭ erronea saluo
semper meliori iudicio. Primū est ꝙ dicūt. ꝙ
ecclia vniuersalis collectiue sumpta cuius ca
put esse xp̄m dicūt ⁊ nō papā sit res nō habēs
aīam siue sit inanimata. Secūdū est ꝙ ipa ec-
clesia vniuersalis nō indiget sacramētis licet
mēbra eius indigeāt. Tertiū est ꝙ ipa vniuer-
salis ecclia sit aliud ꝙ ipa eiꝰ mēbra indigētia
sacramentꝭ. Contra pͥmū est ꝙ corpus xp̄i my
sticū qḋ est ipa vniuersalis ecclia nō pōt esse
nisi vnū. quo modo em̄ caput xp̄s influere po-
test sensum ⁊ motū spūalē in corpꝰ nō habens
aīam nec spm̄ cū solus spūs susceptiuus sit hu
iusmodi influxus: quō ecclia vniuersalis credi
tur sancta si nō habet aīam. quō vl̄is ecclesia
collectiue sumpta pōt dici sponsa xp̄i si nō ha
bet aīam. quō inter xp̄m ⁊ eccliam vniuersalē
pōt esse matrimoniū si vl̄is ecclia aīam nō ha
bet: ⁊ ꝑ cōsequēs nec fidē nec charitatē quibꝰ
vniaꝭ sponso suo: quō habet claues ⁊ ptātem
directiuā oīm vt aduersarij dicūt si nō habet
aīam. quō xp̄s mortuꝰ ē ꝓ ecclia vniuersali si
illa caret aīa ⁊ sensu: quō vl̄is ecclia militans
cōiungēda ē in glīa triūphanti si aīam nō ha
bet: ⁊ ꝑ cōsequēs nec capacitatē glīe. Videꝭ
nobis ꝙ aduersarij delirēt in cognitiōe eccle
sie vniuersalis: ⁊ ideo nō mirū si multis ꝓuol-
uantꝭ erroribꝰ. Cōtra secundū errorē est aplus
ad Eph. v. dicēs. Xp̄s dilexit eccliam ⁊ tradi
dit semetipꝫ ꝓ ea vt illā sanctificaret mūdās
eam lauacro aque in verbo vite. glo. i. quo daꝭ
vita: quo accedente ad elementū fit sacramē-
tum. sequiꝭ: vt exhiberet ipse sibi. glo. in futu-
ro gloriosaꝫ eccliam nō habentē maculā neqꝫ
rugā aut aliq̄d huiusmodi. qḋ verbū btūs Au
gustinꝰ tractās in li. retract. de li. de moribus
ecclie dicit sic. Sic accipiēduꝫ est qḋ ait apl̄s
Xp̄s dilexit eccliam suā ⁊c̄. hoc ē em̄ lauacrū
aque in verbo quo mundaꝭ ecclia: sed cū tota
dicat ꝙdiu hic ē dimitte nobis debita nostra
nō vtiqꝫ hic est sine macula ⁊ ruga aut aliquo
huiusmodi. hec Augu. Sane manifestū est ꝙ
auctās ista pauli aptissime ostendit opinionē
aduersarioꝝ esse erroneā quā habēt de ecclia
vniuersali. Cōtra tertiū errorē videꝭ esse illud
quod glo. habet sup illud ps̄. cxxvij. Vxor tua
sicut vitis abūdans ⁊c̄. vbi glo. exponēs illḋ
vt sit sermo ad xp̄m caput dicit sic. Vxor xp̄i ē
ecclia ⁊c̄. ⁊ exponēs sequentē versum Filij tui
⁊c̄. dicit sic. Jidem sūt filij xp̄i q̄ ⁊ vxor. i. eccle
sia. ipa em̄ est cōiunx xp̄i: ipa filij. hec ibi. Iteꝫ
idē notaꝭ Luce. x. vbi dr̄. Fidelis seruus ⁊ pru-
dens quē cōstituit dn̄s sup familiā. i. eccliam:
vt det illis triticū ⁊c̄. Ecce idē dicit eccliam ⁊
illos quibꝰ ministrandū erat triticū. Itē bea-
tus Bern̄. in sermone de nuptijs vbi aqua in
vinū est mutata: ita ait. Sponsa xp̄i nosipi su-
mus ⁊ oēs simul vna sponsa ⁊ aīe singuloꝝ
q̄si singule spōse. hec ille. Est ergo corpꝰ eccle-
sie ipi fideles ipa mēbra eiꝰ. sed de hoc sup̄ li. i.
vbi de ecclia vniuersali q̄d sit pleniꝰ explica-
uimus. Ad quintā respondeꝭ negādo ꝯseq̄n
tiam que tanq̄ erronea cōdēnata legiꝭ in con　Ad quintam
cilio cōstantiensi inter errores iohānis hus: q̄
dicebat ꝙ si papa ē malus nō est caput ecclie
militantꝭ. Nam conciliū dicit ꝙ error est. con-
sequētia ergo talis nulla est: vniuersalis eccle
sia militās tota deficere nō pōt in fide aut in
moribus. ergo hō qui deficere potest non pōt
illius esse caput ministeriale.

Capitulū. xxvij. Ꝙ papa aliquo modo dicendus sit sponsus ecclesie vniuersalis.　Capl̄m XXVII

Quemadmoduꝫ romanus pōtifex caput ecclesie
vniuersalis est: ita etiam spōsus
illiꝰ dici potest. Sunt em̄ prela-
ti sponsi ecclesiarū suarū. vt in ca. Sicut alte-
rius vxor. vij. q. i. vbi dicit btūs Calixtꝰ papa.
Sponsa vxorqꝫ ep̄i dicitꝭ eiꝰ ecclia. vn̄ in eius
signū ep̄s portat annulū. sicut em̄ in electōne
alteriꝰ prelati fit matrimoniū inter vnā eccle
siam particularē ⁊ ep̄m: ita in electiōe summi
pontificis per cardinales vice totius ecclesie
fit matrimoniū spūale inter papam ⁊ vniuer
salem ecclesiā: sicut aperte colligiꝭ in ca. Ec-
clesie mee. di. lxxvij. hinc extra de immu. eccle.
in ca. Quoniā. lib. vi. dicit papa. Nos iusticiā
nostrā ⁊ ecclesie sponse nostre nolentes negli
gere ⁊c̄. Ꝙ aūt xp̄s cōmunicet alijs etiam no
men sponsi habet expresse glo. Esa. lxi. sup illḋ
Dedit me quasi sponsum decoratum corona ⁊
sponsam ornatā monilibus suis: que dicit sic.
Xp̄us ecclesie sponsus sed tamē perfectos in
ecclesia eodē nomine dignatur. ſm̄ illud apl̄i
i. Cor. iij. Tāq̄ paruulis in xp̄o lac vobis po-
tum dedi nō escam. ipe ergo sponsus xp̄s spō-
sos suos facit ⁊ sponsas: tamen vna est in ca-
pite ⁊ in mēbris ecclia. hec glo. Preterea cuꝫ
inter ep̄m ⁊ eccliam suā fedus coniugij sit. qḋ
vt ait Innocen. in ca. Licet. extra de transla.
ep̄i. in electione initiatur: ratificatur in con-
firmatione: ⁊ in consecratiōe intelligitur con
summatū. Nulli debet in dubium verti quin
episcopus sponsus dici posset ecclesie: ⁊ per
consequens papa sponsus vniuersalis ecclie
cui preest tanq̄ rector ⁊ pastor.

Capitulũ xxviij. In quo obicit̃ q̃ papa nõ possit dici sponsus vlis ecclesie. ⁊ respõdetur ad obiecta.

Cap. XXVIII

Omnis sponsi dignitatẽ aduersarij nõ patientes Romano pon. respectu vlis ecclesie attribui: arguũt multipliciter ꝯtra dicta in ꝑcedenti ca.

Argumẽtũ ꝑmũ — Primo sic. solus xp̃s videt̃ esse spõsus ecclesie ſm illud Joh. iij. Qui habet spõsam sponsus est. illi ecclesia ꝑ fidẽ coniungit̃ ſm illud Osee. ij. Spõsabo te mihi in fide: ergo seq̃tur q̃ papa nõ sit dicendus sponsus ecclesie.

Secũdum — Secũdo sic. beat⁹ Bernardus scribens Eugenio li. de cõsideratõe paranymphũ papam dicit ⁊ amicũ sponsi: nõ aũt sponsũ. ergo ⁊c̃.

Tertium — Tertio sic. spõsus est qui de spõsa sua suo nomini filios generat: ſ; papa nõ generat de ecclesia filios suo nomini. vnde nõ dicũtur a petro petrini sed a xp̃o xp̃iani. ergo papa nõ potest dici sponsus ecclesie.

Quartum — Quarto sic. vnius sponse vnus debet esse sponsus Gene. ij. Erũt duo in carne vna. ergo respectu ecclesie sancte dei vn⁹ spõsus debet dari nõ duo vt em̃ ait beatus Calixt⁹ ⁊ habetur in c. sicut in vnaquaq̃ ecclesia. vij. q. j. Ecclesia xp̃i vxor ⁊ sponsa debet esse nõ scortũ. ergo ⁊c̃.

Replica — Nec valet inquit aduersarius q̃ dicat̃ q̃ papa sit spõsus ministerialis: q: licet ex cõmissa plenitudine potestatis aliq̃s sit sup̃em⁹ vicari⁹ aut minister alicui⁹ regis nõ audet tñ vsurpare quo modolibet regiũ nomen nec se noĩare spõsum vxoris dñi sui.

Quintum — Quinto arguit̃ sic. sponsa siue vxor est subiecta sponso siue viro sicut habet̃ ad Ephe. v. vbi inq̃t Ap̃ls. Sicut ecclesia subiecta est xp̃o: ita ⁊ mulieres viris suis in oĩbus. sed ecclesia vniuersalis nõ est pape subiecta: cum sit minister eius ergo ⁊c̃.

Ad ista respõdentes pro intelligentia eius qδ dictũ est q̃ papa sit sponsus vlis ecclesie: inducem⁹ in primis qδ sanct⁹ Tho. in tractatu suo contra impugnantes religionẽ in hac materia dicit. ait em̃ sic. Spõsus ecclesie ꝓprie loquendo xp̃s est de quo dicit̃ Joh. iij. Qui habet sponsam spõsus est: ipse em̃ de ecclesia nomini suo filios generat. Alij aũt dicũtur spõsi sicut ministri sponsi exteri⁹ cooperãtes ad generationem spiritualiũ filiorũ quos quidẽ nõ sibi sed xp̃o generãt: qui quidẽ ministri in tantũ spõsi dicũt̃ inq̃tũ vicẽ veri spõsi obtinẽt. ⁊ iõ papa q̃ obtinet vicẽ veri sponsi in tota ecclesia vlis ecclesie sponsus dicit̃. hec sanct⁹ Tho.

[Handwritten marginal note: ꝯ est ꝓprie spõsus ecclesie [illegible] papa [illegible] dici [illegible] spũalis [illegible] non est similis de spõsa carnali et spũali]

Quo habito dicendũ est ad rationes aduersariorum.

Ad primum — Ad primã cũ dicit q̃ solus xp̃s ⁊c̃. respõdetur q̃ verum est q̃ solus xp̃s ꝓprie loquendo sit sponsus ecclesie sicut is quo sponsa fecundatur ⁊ cui⁹ nomini ecclesia filios generat: nihilomin⁹ tñ p̃lati inq̃tũ vt ministri xp̃o exterius cooperant̃ per dispẽsationem sacramẽtoꝝ siue diuini verbi ad generationẽ spũaliũ filiorum dei sponsi dici possunt: sicut parũ ante diximus. in ca. xxiij. de capite loquẽdo: q̃ quo ad influxum interiorẽ grẽ ratio capitis soli xp̃o attribuẽda erat quo vero ad influxũ exteriorẽ sc; ꝑ modũ dispẽsationis sacramẽtoꝝ aut directionis in agẽdis ratio capitis etiã alijs cõuenire poterat. s. p̃latis ecclesie.

Ad secũdum — Ad secundam rõnẽ respõdet̃ vno modo negando cõsequentiam istã. Bernardus nõ nominat eũ sponsum ergo nõ est aliquo modo spõsus: q: ab auctoritate negatiue cõsequẽtia nõ valet. Secundo respondet̃: q̃ dato q̃ btũs Bern. diceret q̃ nõ esset sponsus: verũ diceret q̃ papa nõ est ꝓprie vt dictũ est sponsus ecclesie sicut sc; cui⁹ ꝟtute fecundet̃ ecclesia siue ecclesie sacramẽta ad generationẽ spũaliũ filioꝝ ⁊ cui⁹ nomini ecclesia filios generet: licet bñ dicat̃ paranymphus ⁊ custos ecclesie ac amicus spõsi. vt de Johe baptista dicit̃. Joh. iij. Paranymphus em̃ dicitur a para qδ est iuxta ⁊ nympha qδ est sponsa q̃si sponsam ꝯiungẽs siue despõsans viro. Et hoc modo dicit sanct⁹ Tho in. iiij. di. xxxviij. q̃ episcopus cũ cura ecclesie cõmittit̃ ꝟginẽ desponsat nõ sibi sed xp̃o q̃si sponsi paranymphus ⁊ amic⁹: nihilomin⁹ tñ rõne illius ministerij aliquo modo possunt dici p̃lati sponsi ecclesie vt dictũ est.

Ad tertium — Ad tertiã cum dicit̃ spõsus est ⁊c̃. respõsio patʒ ex dictis: q̃m talis nõ est nisi xp̃s: nihilominus ministerio cooperatõis p̃lat⁹ bene põt dici spõsus aliquo modo etiã generãs. vnde Paulus inq̃t. i. Cor. iiij. In xp̃o em̃ iesu ꝑ euangeliũ vos genui.

Ad quartum — Ad quartã cũ dicit̃ q̃ vnius ⁊c̃. respõdet̃ q̃ vt inquit sanct⁹ Tho. vbi supra. q̃ etsi ep̃us sue diocesis spõsus sit ⁊ presbyter sue ecclesie. vnde ⁊ diocesis sponsus papa est ⁊ ep̃us parrochie: nõ tñ ꝓpt̃ hoc seq̃t̃ q̃ sint plures sponsi vnius ecclesie: q: sacerdos suo ministerio cooperat̃ ep̃o tanq̃ ꝑncipali ⁊ similit̃ ep̃i pape ⁊ papa ip̃i xp̃o. vnde xp̃s ⁊ papa ⁊ ep̃us ac sacerdos nõ computant̃ nisi vn⁹ sponsus ecclesie. hec sanct⁹ Tho.

Ad replicã — Ad illud aũt qδ dicit aduersarius q̃ papa etiã nõ posset dici sponsus ministerialis ex similitudine carnalium sponsoꝝ: nihil valet cũ nõ sit simile. vñ aduersarius ille in hoc mirũ decipit̃ ⁊ in multis locis: q: ex similitudine carnaliũ minus sobrie iudicat de spũalibus. Non ẽ aũt simile de ministro alicui⁹ regis respectu vxoris sue ⁊ de ministro xp̃i respectu spõse sue ecclesie: quoniã minister respectu filiorum quos rex habet de

vxor sua nō cooperat̃ regi ad generationem
filioꝝ illoꝝ: ⁊ ideo nullo modo etiā ministeri-
aliter pōt habere nomen sponsi. sed qm̄ mini-
stri eccl'ie cooperātur xp̄o ministerialiter ad
generationē spūaliū filioꝝ q̄ de eccl'ia sponsa
generant̃: ideo aliquo modo dici pñt etiā spō
si eccl'ie sponse xp̄i. verū est tñ vt dictū est vn⁹
sponsus numerātur cū eo. Ad q̄ntam rōnez (Ad quintam)
rndetur negando minorē. cum eñ summus pon
tifex sit pastor rector ⁊ caput vl'is ecclesie eo
modo quo oues subijciūtur pastori: ⁊ subditi
rectori ⁊ corpus capiti eccl'ia subijcit̃ summo
pontifici. Et cū arguit̃ q̄ papa est minister ec
clesie: dicendū ꝓ nunc q̄ minister alicui⁹ dici-
tur q̄s duobus modis. Uno modo q̄ alteri ali
quod impendit auxiliū subsidiū aut opē salu-
tarem: ⁊ hoc modo papa est minister ecclesie:
⁊ p̄lati eccl'iarum suarū. quo etiā mō ange-
li dicūtur ministri hominū. Unde apostolus
dicit ad Heb. i. eos in ministeriū missos ꝓpē
eos qui hereditatē capiunt salutis. Dicit̃ eñ
etiā xp̄s h̄ mō minister. vñ ipse ait Math. xx.
Non veni ministrari sed ministrare. ⁊ hoc mo
do capiēdo nomē ministri non valet ista ꝯña.
ille est minister illius: ergo est illi subiectus.
imo pōt esse superior ⁊ dns: sicut p3 in exem-
plis inductis. Alio modo dicit̃ q̄s minister al
terius sicut cui⁹ virtute operat̃ ⁊ cuius vices
gerit tanq̄ principalis: ⁊ de tali ministro ali-
cuius bene verū est q̄ sit subiectus illi cui⁹ est
minister. sed hoc modo papa non est minister
eccl'ie sed xp̄i: cuius auctoritate ⁊ vice regit ⁊
gubernat ipsam vniuersalē eccl'iam. Unde .i.
ad Corin. iiij. dicit ap'ls. Sic nos existimet ho
mo vt ministros xp̄i ⁊c. Item legatione fun-
gimur ꝓ xp̄o. ij. Corinth. vi.

Marginal manuscript note: hic p[ro] ulra de ministro

Capl'm. xxix. De tp̄e quo pōtificali auctoritate btūs Petrus a xp̄o sublimatus ac consecratus fit.

Capl'm XXIX

Postquā plenis-
sime monstrauimus q̄ btūs pe-
tr⁹ a xp̄o primatū ⁊ pontificatū
in eccl'ia habuerit: cōsequēs est
ꝓ pleniori tractatus intelligentia enucleare
quo tp̄e ipsius pontificatus fastigio sublima
tus fuerit ac donatus. Pro quo in primis di
cim⁹ q̄ beatus petrus a xp̄o imediate p̄atez
⁊ dignitatē ep̄alem habuit ab eodē factus ⁊
consecratus ep̄us. Unde Anacletus papa et
martyr. di. xxi. in. c. in nouo. dicit sic. Ipsi san
cto petro primo pontificatus in ecclesia xp̄i
datus est dicente dño ad eū. Tu es petrus et
super hanc petrā edificabo eccl'iam meaz. Et
rō huius est: q2 dei perfecta sunt opera. Deut.
xxxi. vñ sicut deus in creatione hoīes ꝑfectos

fecit ex quib⁹ ꝓpagatio naturaliter ꝓcedere
potuit: sic de⁹ apostolos quos tanq̄ principia
siue fundamenta ecclesie in recreatione fecit
sic ꝑficere debuit vt per eos ecclesia propaga
ri posset. sed sine ep̄o ecclesia non poterat ꝑfi
cere a quo solo omnia ecclesiastica sacramēta
possunt ministrari. oportuit ergo vt xp̄s pōst
se recedēs corporaliter ⁊ visibiliter ab eccle-
sia aliquez loco sui relinqueret in ecclesia. sed
fi (pro quia) aliquez fecit loco sui vices suas
agentē pontificali dignitate preditū: verisil'i-
us est de petro qui ceteris dignior fuit ac sub
limior vt ex superiorib⁹ patet. vnde Chriso. su
per illud Luc. xxiiij. Apparuit Symoni dicit
sic. Primo digniori ⁊ fideliori oībus apparuit
Et idē Aug dicit sup illud Joh. xiij. Uenit er
go ad Symonē Petrū. sup quo ita dic. Quis
eñ nesciat primū apostoloꝝ esse beatissimum
petrū. Preterea cū ex diuinoꝝ operū ꝑfectiōe
apertissime hoc intelligamus q̄ cū aliquid ali
cui cōmittitur: per ꝯñs cōmissum intelligat̃ ⁊
illud sine quo cōmissum explicari non pōt. pa-
scere aūt gregem dñicum: quod cōmissum esse
petro ipsum sanctū euangeliū testatur: ꝑfecte
nullus posset nisi ep̄s qui sacramētoꝝ omniū
h3 dispensatōez: manifestū est q̄ cū xp̄s petro
gregis dñici pasturam cōmendauit officiū pa
storale eidē simul iposuerit siue tradiderit. Si-
quidē xp̄s ꝓpter excellentie potestatē quā in
sacramentis habuit rem sacramēti sine sacra
mēto cōferre potuit. vnde solo verbo petrum
ep̄m fecit. Ceterū ad videndū quo tēpore pe
trus aploꝝ prim⁹ ep̄s a xp̄o fact⁹ sit cōsiderā-
dum est q̄ q2 tēpore quo saluator noster corpo
raliter inter homines visibilis cōuersabat̃ per
seip̄m rexit ecclesiaz: nulla necessitas sed neq3
decētia neq3 vtilitas fuit q̄ ipse aliuz loco sui
pastorē poneret sibi ep̄m. sed solum qñ post re
surrectionē p̄sentiam suā corporalē visibilem
esset ab ecclesia subtractur⁹. quēadmodū pre-
lati tunc demū qñ se per longū tp̄us a suis ec-
clesijs absentare disponūt loco sui generales
vicarios ꝯstituunt. Unde beat⁹ Petr⁹ factus
est a xp̄o pastor princeps ⁊ ep̄us ecclesie vl'is
qñ post resurrectionē ascensur⁹ in celum nūq̄
inde ad conuersationē mortalitatis nostre re-
uersur⁹ inq̄t Symoni petro. Symō iohānis
diligis me: pasce oues meas. i. potestatem ac-
cipe pascendi gregē meū. pastura: per oīm ad
ministrationem sacramētorum quib⁹ ipsa pas
cenda ⁊ nutrienda est. vñ Ḡ. sup illud Luc. xxij.
Facta est contentio inter eos quis eorum eēt
maior. dicit Grego. q̄ contētio illa videtur ha
buisse motiuum q̄ cum dñs ab hominibus mi
graret: decebat aliquem eoꝝ fieri alioꝝ princi-

Petrus post passionem primatus suscepit

cipẽ: q̃si dñi vicẽ gerentẽ. quasi diceret: ante/
ꝙ transmigraret nõ erat necesse. Unde beat⁹
Petrus nõ est factus pastor ⁊ eps ante xp̃i re
surrectionẽ. Qḋ multis sanctoꝝ patrũ auctti/
bus ⁊ rationib⁹ cõprobat̃. In primis est illu
stris testis beatus Hiero. super illud Math.
xvi. Tu es petrus ⁊c̃. dicens hanc p̃t item ⁊ ec
clesie edificationẽ super petrũ in futuro ꝓmis
sam nõ in p̃senti datã esse. Scḋo ad hꝫ est bea
tus Chris. sup illud Luc. xxij. Facta est ꝯtentio
inter eos. vbi ficait. Credẽda erat petro pp̃lo
rũ innumera multitudo. nota ꝙ dicit credẽda
qḋ est futuri t̃pis. Tertio confirmat hoc bea
tus Amb. in. c. fidelior. di. l. ita dicens. Fideli
or factus est petr⁹ postq̃ fidẽ se ꝑdidisse defle
uit atq; ideo maiorẽ grãm inuenit ꝙ amisit. tã
ꝙ enĩ bon⁹ pastor tuendũ gregẽ accepit. Hoc
aũt cum post resurrectionẽ cõtigisse manife/
stum fit: nulli dubiũ ꝙ petrus pastoralẽ curã
atq; dignitatẽ pontificalem post resurrectio/
nem a xp̃o susceperit. Quarto hanc ꝯclusio/
nem roborat beat⁹ Greg. in homelia dñice re/
surrectionis ⁊ habet̃ in. c. ꝯsiderandũ. di. l. ita
dicens. Considerandũ nobis est cur omnipo/
tens de⁹ eũ quẽ cuncte ecclesie preferre dispo
suerat ancille vocẽ pertimescere ⁊ seip̃m nega
re ꝑmisit. qḋ nimirũ actũ magne pietatis dis/
pensatione cognoscim⁹ vt is qui futurus erat
pastor ecclie in sua culpa disceret qualit̃ alijs
misereri debuisset. vbi nota duo verba futuri
t̃pis. Primũ ibi cũ ait: quẽ cuncte ecclesie p̃fi
cere disposuerat. quasi diceret: ꝙ nondũ prefe
cerat. Scḋm ibi cũ ait: qui futur⁹ erat pastor
ecclesie. q. d. ꝙ nondũ erat. Et ita videt̃ ꝙ bea
tus Petrus ante xp̃i passionẽ neq; ꝑposit⁹ ne
q; pastor erat actu ecclesie. Quinto hoc ꝯfir
mat glo. in p̃fato. c. ꝯsiderandũ. que ita dicit:
hoc v̄bo Pasce oues meas. fact⁹ est petr⁹ prin
ceps ecclesie. extra de elec. c. significasti. nõ in
illo. Tu es petrus: q: illud fuit ei dictum ante
passionẽ. hec glo. Sexto ad hoc facit id qḋ
habet̃ in. c. solite. extra de ma. ⁊ obe. §. nobis.
Item id quod habet̃ in extrauagãti dñi Bo
nifacij. viij. Ad idẽ Inno. ⁊ Hosti. in. c. licꝫ de
foro cõpe. ⁊ archi. in. c. vbi periculũ. de elec. li.
vi. in glo. magna circa finem.

Cap. xxx. In quo ponũtur aliqua obiecta ꝯ p̃dicta.

Cap. LXXX

Contra conclu
sionem prefatam de tempore
quo pontificatus dat⁹ sit pe/
tro: aduersarij auctoritatib⁹ ⁊
rationibus insurgũt. In primis inducũt il
lud Anacleti in ca. in nouo. di. xxi. qui ait. Ip̃i
petro primo pontificatus datus est dicente

Argumentum primum

dño. Tu es petrus ⁊c̃. sed hoc fuit ante passio
nem. ergo ante passionẽ pontifex factus est.
Secũdo beatus Chryso. sup illud Lu. xxij. Fa
cta est cõtentio inter eos dicit: ꝙ credite erãt
petro claues regni celorum. sed hoc fuit ante
passionem. ergo ⁊c̃. Tertio idem btũs Chry.
super illud Math. xvi. super hanc petrã ⁊c̃.
dicit. Hic erigit eius sensum ⁊ pastorem facit
Quarto est glo. Rabani super illud Mat.
xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ di. ꝙ petr⁹
sp̃aliter claues regni celoꝝ ⁊ principatum iu
diciarie potestatis accepit. sed hoc manifeste
insinuat eius pontificatũ. ergo sequitur ꝙ an
te passionẽ petrus factus fuit a xp̃o pontifex
siue ep̃us. Ratione sic quinto. Aaron simul
factus est sacerdos ⁊ episcop⁹. ergo similiter
⁊ multo magis petrus qui per Aaron fuit fi/
guratus. sed petrus in cena factus est sacer/
dos. ergo etiam factus est ep̃us. Sexto sic.
Iudas factus fuit a xp̃o episcop⁹. sed nõ post
passionem ⁊ resurrectionẽ: vt patꝫ. ergo ante
Ergo similiter ⁊ multomagis petr⁹ fuit fact⁹
ep̃us ante passionem. cõsequentia patet. an/
tecedens colligit̃ ex illo psal. cviij. ⁊ Actuũ. i.
vbi de Iuda dicit̃. Episcopatũ eius accipiet
alter. Septimo sic. oĩa sacramenta debue
runt institui ante passionem inter que confir
matio sacramenti ordinis est ep̃atus. ergo an
te passionẽ petrus fuit ep̃s ⁊ alij siqui fuerũt
a xp̃o facti. consequẽtia est manifesta. Octa
uo sic. Dei perfecta sunt opera. Deutero. xxxi.
Unde institués sacramentũ debuit perfecte
ipsum instituere ⁊ quantũ ad materiã ⁊ q̃tuꝫ
ad ministrum. vnde sicut instituens euchari/
stiã instituit ministruꝫ faciens ap̃los sacerdo
tes: ita instituens sacramentũ ordinis debuit
instituere ministrũ qui est ep̃us ordinans sa/
cerdotes. Nono sic. Et arguit̃ ꝙ petrus ⁊ a/
lij ap̃li facti sint ep̃i per illud Ioh. xx. Accipi
te sp̃m sanctũ: ⁊ quoꝝ remiseritis peccata re/
mittunt̃ eis. sup quo dicit btũs Greg. Princi
patum superni iudicij sortiti sunt vt vice dei
quibusdam peccata retineant quibusdã rela/
xent. quoꝝ nunc in ecclesia ep̃i locũ tenent li/
gandi ⁊ soluendi auctoritatẽ suscipiũt q̃ gra/
dum regiminis sortiunt̃. ergo ⁊c̃.

Secundum

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

Septimum

Octauum

Nonum

Capitulũ. xxxi. In quo r̃ndet̃ ad obiectiões p̃fatas.

Cap. XXXI

His autem diffi
cile non est r̃ndere põderantib⁹
bene dicta sctõꝝ patruꝫ non ad
corticẽ littere sed ad sanã intel/
ligentiã. dicẽdũ est ergo ad ea q̃ inducta sunt
in cõtrariũ. Ad primã aũt auctoritatẽ q̃ su/
mit̃ in. c. in nouo. di. xxi. r̃ndetur ꝑ glo. eiusdeꝫ

Ad primum

ca. que ita habet: videt ergo ꝙ per hec verba tu es petrus: datus sit petro pontificatꝰ. ⁊ ita ante passionem: q2 ante fuit ei dictū: cui videtur cōtradicere ca. cōsiderandū. di. l. ⁊. c. fideliorꝫ. Nam ibi dicit ꝙ post passionē: q2 ante nō fuit datus ecclesie pastor hec glo. Dicendum est ergo iuxta beatū Ambro. cuiꝰ sunt illa capitula: ꝙ post passionē xpi petro pōtificatus a xpo sit datus ⁊ non qñ dictuꝫ est sibi. Tu es petrus ⁊c. maxime q2 cū tunc non fuerit sacerdos epūs esse nō potuit. Qđ ergo dicit in auctoritate Anacle. ꝙ datus est: exponēdū est. i. ꝓmissus. ꝓmisit eñ xpo ei summū pontificatum tunc: quā ꝓmissionē adimpleuit post resurrectionē. Illud etiā qđ dicit dicente dño: exponendū videt. i. ꝓmittēte dño. more sacre scripture posuit futurū quasi preteritū: ⁊ fiendum quasi factū ꝓpter certitudinē ꝓmittentis q̄ veraciter adimplet quod ꝓmittit dicente psal. Fidelis dñs in oībus ṽbis suis.

Ad secundum: Ad secundā auctoritatē q̄ est Criso. eadem rñsio est. vt qđ dicit ꝙ claues credite erant petro. intelligat ꝓmissione: non actuali donatione

Ad tertium: Ad tertiā auctoritatē eiusdē Criso. similis rñsio est. vt qđ dicit ꝙ fecit eum pastorē: exponatur. i. disposuit eū facere pastorē: qđ postea adimpleuit cū ad eum ait. Pasce oues meas. Joh. vlt.

Ad quartum: Ad quartā auctoritatē que est Rabani eadē rñsio est. vt qđ dicit ꝙ petrus spāliter claues regni celorꝫ ⁊ ꝑncipatū iudiciarie ptātis accepit: intelligat in ꝓmissiōe siue in spe: non autē in actuali possessione.

Ad quintum: Ad qntaꝫ cū arguit de Aaron rñdetur negādo ꝯñaꝫ qm̄ non est simile de vno ⁊ de alio: vt dicit dominus Petrus de palude: q2 iam erat ppl'us israel collectus cui Aaron preficiendus erat Unde Aaron debuit fieri epūs ne oues errarent in deserto sine pastore. sed ante passionē xpi oues non erant redēpte adhuc. vñ non cōuenienter ouibus non redēptis pastor fuisset datus. ⁊ ita rō non ꝓcedit.

Ad sextum: Ad sextam rñdetur de Juda negādo antecedēs: ⁊ ad ꝓbationē rñdetur: ꝙ per epatum intelligit aplatus eius: vt exponit Nicolaus de lyra tam sup ps. cviij. ꝙ sup Act. i.

Ad septimum: Ad septimaꝫ rñdetur sm dnm̄ Petrū de palude: ꝙ oia sacramēta sunt instituta ante passioneꝫ xpi: sed non sunt oia tunc executa. verbi grā. Sacramentū penitētie a xpo fuit institutū qñ dixit. Agite penitētiam appropinquabit regnuꝫ celorꝫ. Math. iiij. sicut sacramentuꝫ baptismi qñ dixit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spū sancto ⁊c. Joh. iij. Unde sicut Johānes baptizando p̄dicauit baptismū: ita sic dicendo. Agite penitentiā. Math. iij. predicauit penitentiā noui testamenti. vel quādo xpo dixit leprosis. Ostēdite vos sacerdotibus. Luce. xvij. vel discipulis. Soluite eum. Joh. xi. tunc instituit sacramentū confessionis ⁊ absolutionis non tamē fuit executum ante passionem: q2 nec erāt ministri instituti nec claues adhuc date regni celorꝫ: que etiā dari nō debuerūt ante ꝙ esset apertuꝫ regnum celorꝫ nisi implicite ex naturali cōcomitantia ad sacerdotiū iminēte passione: q2 qđ parum deest quasi nihil deesse videtur. vnde instituendo sacerdotiū xpus ordinem epalem instituit: sed tñ tunc non dedit: q2 non decuit.

Ad octauum: Ad octauā sm eundē do. Petrum de palude de institutione sacramenti dicenduꝫ: ꝙ dei pfecta sunt opera sm tñ ꝯgruētiam ⁊ decentiā operis opati ⁊ modi operādi Non decebat aūt ꝓ tunc epos facere sicut decebat facere sacerdotes: q2 ex quo sacrm̄ cepit esse in vsu ex tunc semp debuit esse in ecclesia vel formaliter vel virtute. ⁊ maxime sacramētum de quo spāliter dictū est illud. Ecce ego vobiscum sum oibus diebus vsq3 ad consummationē seculi. subtracturus igit sui p̄ntiam palpabilem ⁊ visibilē: inuisibilē ⁊ sacralem ppetuam nobis ꝓmisit. vñ ex tunc eucharistia debuit esse in ecclia formaliter vl' virtute: sed formaliter tunc de eucharistia nihil reseruatū fuit: sicut nec de agno paschali ꝓpter legis ꝓhibitioneꝫ. Exodi. xij. ideo sacerdotes debuerunt fieri in quorꝫ virtute remaneret eucharistia cōficienda. Sed sacrm̄ ordinis quo ad effectū suū indelebileꝫ remanebat in aplis. vñ non erat necessitas instituendi eius ministrū scꝫ epm̄ presertim q2 futurus erat xpo adhuc cum eis p̄ntia corporali licet impassibili: ⁊ sic non erat adhuc necessarius epūs.

Ad nonum: Ad nonā rñdet negando assumptū: dicimus eñ ꝙ p illa verba nec petrꝰ nec alij apli facti sunt epi. Et ad dictum Greg. rñdetur ꝙ non ꝓbat ꝓpositum: qm̄ p id qđ est cōe simplicibꝰ sacerdotibus cuiusmodi est relaxare q̄busdā peccata ⁊ quibusdam retinere: non pñt apli dici facti episcopi vt de se patet. vel soluitur ꝙ quorum remiseritis: refertur ad tempus quo erant cōstituendi sacerdotes.

Capitulū. xxxiij. Qđ solus petrus inter aplos a xpo immediate ordinatus ⁊ factus fuerit epūs.

Capl'm XXXII

Hinc ex patruꝫ sanctorꝫ sententijs in superioribus. c. inductis aperte satis colligere possumus ꝙ solus petrus inter aplos immediate a xpo factus ⁊ ordinatus fuerit epūs. cum eñ teste btō Anacleto in. c. in nouo. di. xxi. sancto petro primo pō-

tificatus in ecclesia datꝰ fuit. ⁊ Felix papa etiam dicat in decretis suis ꝙ per petrū aplʾmꝰ ⁊ eṗatus in xp̄o cepit exordium. patz ꝙ ipse ante alios apostolos ep̄s a xp̄o fuerit ordinatus ⁊ cōsecratus. Cūq̄ vt iam ostēsum est parū ante petrus nō sit factꝰ ep̄s ante xp̄i resurrectionē sed post. ⁊ in vltimo recessu suo ab apostolis qn̄ petro inqt. Symō iohānis diligis me: pasce oues meas Joh. vlt. post que verba cuz nulla alia legant̄ ꝑ que alij apl̄i a xp̄o imediate intelligātur ep̄i: necessario videt̄ dicenduz ꝙ solus petrꝰ inter apl̄os a xp̄o imediate ep̄s sit ordinatus. Alij vero apl̄i a petro mediate vel imediate solo vel cum alio vel cū alijs sint ep̄i facti vel ordinati. qđ tam auctoritatibꝰ ꝙ̄ rationibꝰ cōfirmatur. Primū quidē patet ex ca. porro. di. lxvij. vbi ita inquit Anacletꝰ papa. Porro hierosolymitanoꝝ primꝰ archiep̄s beatus Jacobꝰ. s. Alphei filius a Petro ⁊ Jacobo zebedeo ⁊ Johe aplis ordinatus est. Ex quo manifeste apparet ꝙ iste apl̄s nō a xp̄o imediate sed a petro cū alijs apl̄is fuerit ordinatus. ⁊ per ꝯn̄s verū est ꝙ nō omnes apl̄i immediate sunt ordinati ep̄i. Qꝛ vero de vera ordinatione ep̄ali intelligat̄ tex. ille nō obstantibus varijs modis loquendi glosatoris patet. Tuz primo testimonio beati Remigij qui sup Math. x. c. vbi apl̄oꝝ nomina recitantur ita de ip̄o Jacobo dicit. Cuius meriti beatꝰ Jacobus fuerit testes sunt apl̄i qui eum episcopum hierosolymitanoꝝ ordinauerunt. Tū secundo: qꝛ si nō fuisset hec vera ordinatio ep̄i facta nō conuenienter susciperetur ex ea forma ordinationis alioꝝ ep̄orum in ecclesia: ⁊ tn̄ dicit ꝯiter beatus Anacletus in dicto. c. in nouo. di. xxi. ꝙ hic suis successoribꝰ apl̄i dederūt formā vt videlicet nullus minꝰ ꝙ̄ a tribus episcopis in ep̄m ordinet̄. Aduerte ergo si nō minus ꝙ̄ a tribus ⁊ Petrus solus erat episcopꝰ primo: quis ordinauit Johānem ⁊ Jacobum. Secundo sic: beatus Anacletus in. c. in nouo di. xxi. dicit: ꝙ in nouo testamēto post xp̄m dominū a petro sacerdotalis ordo incepit. i. pontificalis: sicut sacerdos exponitur. i. episcopꝰ. de conse. di. i. ca. solēnitates. ergo videtur ꝙ alij apostoli a Petro facti fuerūt episcopi. cōsequentia patet: qm̄ cum alij facti fuerunt ita cito sacerdotes sicut Petrus et non sub ipso: nō potest dici ab ipso icepisse simpler ordo sacerdotalis. similiter si ipse factus fuissꝫ a xp̄o episcopus etiam prius tempore: sed etiam alij a christo facti essent imediate episcopi nō diceretur vere a Petro pontificalis ordo incepisse. ergo necessario videtur ita fore intelligendum ꝙ a Petro ordo pontificalis cepit: qꝛ ab ipso oēs alij apl̄i ep̄i facti sunt vel immediate vel mediate ⁊ ipse solus a xp̄o. Tertio arguit̄ sic: soli petro a xp̄o cōmissa ē cura pastoralis. ergo solum ipsum pontificē eccl̄ie siue pastorē cōstituit. cōsequentia nota est. antecedēs vero ꝑ plura capitula superius ꝯn̄suz est: ⁊ est sp̄aliter beati Cryso. sup illud. Joh. vlt. Simon Johānis pasce oues meas. ita dicētis. Preteriens alios. s. apl̄os petro de talibus loquit̄. eximius em̄ apl̄oꝝ erat petrus et os discipuloꝝ ⁊ vertex collegij. Ecce ꝙ dicit Preteriens alios ⁊c̄. ergo soli petro est hoc dictum: qđ non esset si auctoritatez pastoralem assecuti fuissent alij apl̄i immediate a christo.

Quarto sic. Marcellꝰ papa in ep̄la sua prima inquit. Ad sedē romanā omēs subterfugere debent vt inde accipiant tuitionē vnde acceperunt cōsecrationē. ergo videt̄ ꝙ ceteri apostoli a petro receperunt ꝯsecrationē. tenet ꝯsequentia. qm̄ ꝙ omēs ceperunt consecrationem a sede romana verūesse non posset vt videt̄ nisi alij apl̄i qui in diuersis sedibus sederunt distributi per orbem a petro qui sedit rome ꝯsecrationē habuissent. Quinto in ep̄la secūda Clementis: petrus non solū dicit̄ princeps apl̄oꝝ sed etiam coꝝ ordinator. i. consecrator. ergo ⁊c̄. cōsequētia videt̄ nota. antecedens est beati Clementis in secūda sua ep̄la. Petrus magister institutor ⁊ princeps apl̄orum atq̄ coꝝ ordinator fuit. Sexto sic: paulus ⁊ barnabas fuerunt ordinati a beato petro. ergo ⁊ alij apl̄i. cōsequētia patz cum isti nō fuerint inferiores alijs. antecedēs pz Actuū xiij. Dixit eis sp̄us sanctꝰ: segregate mihi paulum ⁊ barnabaz in opus ad qđ assumpsi eos. tunc ieiunantes ⁊ orantes imponentesq̄ eis manus dimiserūt eos. vbi glo. sup verbo. imponentes eis manus dicit in modū ordinantes. Qꝛ vero tūc fuerint ordinati testat̄ Leo papa in. c. qđ aut. di. lxxv. Septimo sic. nihil est asserendū de diuinis nisi qđ ex diuinarum scripturarū testimonio aut rōne ꝓbari pōt vt dicit tam Hiero. ꝙ̄ Aug. sed alios apl̄os a petro nulla auctoritas nulla rō cōuincit fuisse a xp̄o immediate factos ep̄os. ergo non est asserendū. Qꝛ vero nō auctoritate patz: qꝛ in canone non inueniūtur nisi tria. Primo q̄dem illđ Mat. xviij. Quecūq̄ alligaueritis. sed ꝑ illud nō sunt ipsi facti ep̄i ꝓpter tria. Primo quia petrus ꝑ similia verba ⁊ etiā maiora. Math. xvi. Quodcūq̄ ligaueris. non fuit factꝰ ep̄us. Secūdo: qꝛ ipsi nondū erāt sacerdotes: nec ꝑ ꝯsequēs poterāt fieri ep̄i. Tertio: qꝛ illud fuit ꝓmissio: nō alicuius potestatis nec episcopalis nec sacerdotalis collatio: vt dictuz ē. ꝗ ⁊c̄.

paulus et barnabas fuerunt ordinati episcopi [illegible] segregate michi paulum et barnabam

Secūdo. illud Luc. xxij. Hoc facite in meā cō-
memorationē. sed nec per hoc facti sunt epi:
q: per verba consecrationis nō efficitur plus
ꝙ per illa verba significet̄ nisi ꝓpter cōcomi-
tantiā ꝛ inseparabilē significationē vel acces-
soriā. sed potestas pontificalis nō est accesso-
ria nec cocomitans ad sacerdotalē: ꝛ illa ver-
ba nō indicant nisi nudum actum sacerdota-
lem quē potest facere q̄libet simplex sacerdos
sc3' consecrare corpus xp̄i ꝛ sanguinem xp̄i: qđ
sportat cū dicit. Hoc facite. s. quod feci in eu-
charistia videlicet corpus ꝛ sanguinē esse sub
speciebus. ergo per illa verba nō fecit eos nisi
simplices sacerdotes. Tertio est illud qđ dici-
tur Joh. xx. Quoꝝ remiseritis ꝛc̄. sed nec per
istud sunt ordinati epi: q: cū3 ordinatio epi sit
distincta ab ordinatōne simplicis sacerdotis
nō est verisile ꝙ illud per qđ ꝓpue ꝛ p̄cise fa-
cta est ordinatio primoꝝ epoꝝ dicatur cōiter
omni illi qui ordinat̄ in simplicem sacerdotē.
vnde cū in omni ordinatione simplicis sacer-
dotis dicat̄ ab epo cuilibet ordinādo. Accipi-
te spiritūsanctum: quoꝝ remiseritis ꝛc̄. nō est
verisile ꝙ per illa verba ꝓprie ꝛ precise facta
fuerit ordinatio epoꝝ primoꝝ qui fuerūt sum-
mi sacerdotes: q: etiam in lege erat alia ordi-
natio simpliciū sacerdotū: alia summi. Et con-
firmatur: q: verba sacramētalia ꝓlata a mini-
stro sunt eiusdem virtutis in effectu sacramē-
tali sicut ꝓlata a xp̄o: sicut patet in forma sa-
cramenti eucharistie in qua verba illa: hoc est
corpus meū: illud idē efficiūt qđ effecerūt xp̄o
ea dicente. Si ergo xp̄s dicēte illa verba. Ac-
cipite spiritūsactū ꝛc̄. fecisset aplos epos qui
iam erāt facti sacerdotes in cena quo ad cha-
racterem sacerdotalem per illa verba: hoc fa-
cite ꝛc̄. eis data in traditione panis ꝛ calicis
pari ratione eps dicens illa verba. s. Accipite
spiritūsanctum: quorum remiseritis ꝛc̄. illi q̄
ia3 factus est sacerdos per verba sibi dicta in
traditione calicis cū pane ꝛ vino accipite po-
testatem ꝛc̄. faceret eū epm: quod est absurdū
Item Thomas qui p̄sens nō erat illis verbis
nō fuisset factus eps. Item ꝙ per neutra ver-
ba. s. hoc facite: ꝛ quoꝝ remiseritis sint facti
epi. patet: q: sicut dicit Anaclet⁹ di. xxi. in no-
uo. Petro primo pontificatus in ecclesia xp̄i
datus est: ꝫ illa verba dicta sunt simul ꝛ semel
aplis ꝛ ꝑ ꝯns habuerūt suū effectum vnū ꝛ in-
diuisibilem ꝛ sine ordine prioris ꝛ posterioris.
ergo tunc nō est datus alicui pontificat⁹ pri-
mo. Sic ergo patet ꝙ nulla auctās canonis
cogit dicere alios aplos a Petro epos a xp̄o
factos esse. Item nec ratio cogit: imo magis
oppositū ꝛ maxime ꝓpter duo. Pro quo ar-

nulla auctoritas est que asserat apostolos alios a petro esse immediate factos episcopos

guit octauo loco sic. in creatione humani ge-
neris vt esset maior vnitas deus ex vno hoīe
fecit oīne hoīm genus. vt dicit Paulus Act.
xvij. ergo similiter ad cōseruandā eccl̄ie vnita-
tē videt̄ ꝙ deus nō fecerit simul plures epos
a quibus alij deriuarent̄: sed vnū primū a quo
ceteri fierent. Nono sic: in eccl̄ia non debet
esse minor vnitas neq3 minus bonus ordo q̄
fuerit in synagoga. sed in illa ad bonā ordina-
tionē ꝛ vnitatē illius p̄uit: vt Moyses le-
gislator non fecerit simul plures epos ꝫ vnu3
tm̄. s. Aaron a quo oēs alij imediate ꝓcesserūt
Ergo noue legis lator ꝛ eccl̄ie ordinator xp̄s
nō debuit simul facere plures epos sed vnum
tm̄. s. Petrū: a quo oēs mediate vel imediate
postmodu3 oēs fierent. Videt̄ ergo rōnabile
ꝙ iste fuerit ꝓcessus in ordinatiōe epali aplo-
rū. s. ꝙ petrus fact⁹ fuerit solus eps a xp̄o an-
te ascensionē. post spūsancti aūt missionem
siue ipsa die prima dnica siue alia petrus sol⁹
eps fecit Johānē epm deinde petrus cōsecra-
to Johe fecit Jacobū zebedei. q̄bus trib⁹ fa-
ctis tūc ordinauit petrus ꝙ deinceps nō ordi-
naret̄ eps nisi a trib⁹ epis. vt dicit̄ in p̄fato. c.
porro. Et ad ondēdū formā hmōi: ipse cū duo-
bus predictis ordinauit Jacobū. vt dicit̄ in p̄-
dicto. c. porro. licet ꝓpter paucitatē epoꝝ qn̄
apli fuerūt non potuerit hec forma semꝑ ser-
uari. Ideo paulus solus forte Thimotheu3 ꝛ
Titū ordinauit epos: q̄ separatus a barnaba
non habebat in societate sua epos nisi quos
postea fecit. Na3 Lucas Demas Sylas. ꝛ hi
non fuerūt epi. sed qn̄ potuerūt habere duos
tūc cū eis ordinauerūt: nō soli. Ratio aūt q̄re
filij zebedei credant̄ prius a petro in epos or-
dinati ē: q: illi post petrū fuerūt maiores: fue-
rūt ꝛ honorabiliores. ꝛ hos cū petro xp̄s p̄ ce-
teris preferebat. vt patuit in transfiguratiōe
in suscitatione filie Archisynagogi: in orōne
in horto. ꝛ filibus in q̄bus hos solos quasi fa-
miliares secretarios secu3 assumpsit. Math.
xx. xvij. ꝛ. xxvi. Vn̄ sup illud Luce. vi. Non ꝑ-
misit introire secū quenq̄ nisi petrū ꝛ Johem
ꝛ Jacobū. Vbi dicit Theophilus: solum hos
intromisit tāq̄ discipuloꝝ ꝟtices. Itē Mat.
xvij. sup illud. Assumpsit iesus petrū Jacobū
ꝛ Johannē: dicit Cryso. ideo hos sumpsit q:
alijs potiores erant. Vt aūt Johannes fuerit
maior licet minor fratre ꝛ ideo sibi prelat⁹. p3
super illud Math. x. Et Andreas frater eius
vbi dicit glo. Cryso. Marcus aūt post duos
vertices Petrum ꝛ Johānem andream nu-
merat. vbi innuit Petrum ꝛ Johānem inter
ceteros apostolos fuisse sublimiores. Item su-
per illud ibide3. Jacobus zebedei ꝛ iohānes

non passus sine ordine ... in pontificatu petri ...

frater eius dicit Chryso. vide aūt q: nō ſm di
gnitatē ordinat mihi aūt videt̄ iohēs nō alijs
solū sed fratre etiā maior esse. Ex p̄dictis ap
paret falsa glo. sup illud. c. lxvi. di. porro. q̄ di
cit ꝙ in p̄ncipio ⁊ primitiua ecclesia oēs apl̄i
erant simplices sacerdotes ⁊ tñ poterāt cōse
crare ep̄os. naʒ moyses simplex sacerdos fuit
⁊ tñ cōsecrauit Aaron in pontificē: neq; tunc
erat dr̄ia inter ep̄m ⁊ simplicē sacerdotē. xcv.
di. olim. q: sicut dicit Aug. In p̄ma rerū crea
tiōne nō querit̄ quid de⁹ facere potuerit: ſ q̄d
decuerit ⁊ q̄d rō ⁊ natura rerū req̄reret. Cum
aūt dicat apl̄s: ꝙ minor sine vlla ꝯdictione a
maiore benedicit̄ Heb. vij. ⁊ p̄bi asserāt ꝙ ni
hil agit vltra suā sp̄em. licet xp̄s ꝑ simplicē sa
cerdotē de potētia absoluta possit facere epi
scopū: nō tñ decet nec ꝯgruit officijs ꝙ minor
faciat maiorē dans alteri q̄d nō h̄ʒ. nec ꝑ ꝯñs
est verisile ꝙ xp̄s voluerit ꝑ simplices sacerdo
tes qui sunt iferiores summos sacerdotes qui
sunt ep̄i cōsecrare. Uñ ꝯsiderandū est ꝙ moy
ses licet nō esset sacerdos ⁊ pōtifex vnct⁹ visi
biliter cū Aaron quē fecit pontificē ⁊ cū filijs
eius quos fecit simplices sacerdotes. vt habe
tur Leuitici. viij. ⁊ recitat̄. xxi. di. c. i. erat tñ di
gnior illis ⁊ virtute maior illis in oībus: q: in
ill⁹ ordinib⁹ nō erat character nec illi sacerdo
tes habebāt claues sed tm̄ offerebāt ꝓ popu
lo ⁊ erant mediatores: q̄d multo melius facie
bat moyses. Scd̄m veritatē aūt in eccl̄ia nul
la maior est dignitas ꝙ̄ sacerdotalis excepto
pōtificali. vnde oīs nō ep̄s est inferior eo et ꝑ
ꝯñs nō decuit ꝙ nō ep̄s ep̄m consecraret: nec
est possibile apud hoīes etiā de potētia abso
luta. Sed xp̄s ver⁹ sacerdos in eternū ſm or
dinē melchisedech: ⁊ pontifex futuroꝝ bono
rū licet equoce sacerdos ⁊ ep̄s ad alios in quo
nō fuit character nec ꝯsecratio visibilis: tñ fu
it dignior ceteris. Sicut ḡ moyses cōsecrauit
Aaron in pontificē ⁊ filios eius in simplices
sacerdotes a quo quidē Aaron deriuat⁹ ē pō
tificat⁹ ad oēs alios sic ad filiū suū Eleazarū i
dutū vestib⁹ ei⁹ Nu. xx. ⁊ post ad phinees ⁊ sic
de alijs. sic ⁊ xp̄s ꝑ se imediate fecit petrū ep̄ʒ
a quo postea in oēs pontificat⁹ deriuat⁹ est: ⁊
ꝑ se fecit alios apl̄os simplices sacerdotes. vt
xxi. di. in nouo. dicit Anacle. In nouo testamē
to post xp̄ʒ a petro sacerdotalis cepit ordo: q:
ipsi primo pontificatus in ecclesia xp̄i datus
est. Et exponit̄ sacerdotalis. i. pontificalis si
cut sacerdos exponitur pro ep̄o de cōse. di. i. c.
solēnitates. Sicut autem superius argumen
tati sumus cum alij apostoli fuerint ita cito fa
cti sacerdotes sicut ipse petrus ⁊ nō sub ipso
nō potest dici ab ipso cepisse simplex sacerdo
talis ordo. Similiter si ipse fuisset a xp̄o fa
ctus ep̄us licet prius tempore ⁊ alij etiam tūc
a xp̄o non ab ipso petro cepisset pontificalis
ordo. ergo videt̄ ꝙ ꝓpter hoc ꝙ ab ipso petro
facti sunt omēs alij episcopi mediate vel ime
diate ⁊ ipse solus a xp̄o ideo vere dictum fit a
sancto Anacleto ꝙ ab ipso petro post xp̄m ce
pit pontificalis ordo: q̄d etiam sicut. s̄. indu
ximus requirit vnitas eccl̄ie habere. s. vnum
caput a quo dona fluant. vnde. xix. di. in. c. ita
dn̄s. beat⁹ Leo sic de beato petro loquit̄ vt ab
ipso quasi quodam capite dona sua velut in
corpus omne diffunderet.

Capitulum. xxxiij. In quo ponūtur aliq̄ue obiectio
nes contra predicta. — Cap. XXXIII

Aduersus prefa
tam cōclusioneʒ aduersarij mul
tipliciter instant. Et primo sic — b — Argumentum primum
omēs apostoli a xp̄o simul facti
sunt sacerdotes. ergo simul ab eo omēs debue
runt fieri ep̄i. cōsequentia videt̄ nota: q: non
videt̄ maior rō de vno ꝙ̄ de alio. ergo ⁊c̄. Se — Secundum
cūdo dicit Aug. de q̄stionibus noui ⁊ veteris
testamenti ꝙ xp̄us oēs apl̄os fecit ep̄os. ergo — Tertium
habet̄ ꝓpositum. Tertio arguit̄ ex illo. extra
de sum. tri. ⁊ fi. ca. c. i. §. vna. vbi dicit̄ ꝙ sacr̄m
eucharistie non pōt conficere nisi sacerdos q̄
rite fuerit ordinatus ſm claues quas ipse cō
cessit apl̄is suisq; successoribus. sed constat ꝙ
sacerdos non ordinat̄ a claue sacerdotali sed
episcopali. ergo videt̄ ꝙ xp̄us apl̄is tradidit
claues pontificales a q̄bus soli p̄bri ordinan
tur: ⁊ ita videt̄ ꝙ non solū petrū sed etiā alios
apl̄os fecit ep̄os. Quarto arguit̄ ex illo q̄d — Quartum
habet̄ di. xxi. in nouo. vbi dicit̄ ꝙ petro p̄mo
pontificatus in eccl̄ia datus est. ⁊ post pauca
dicit: ceteri vero apl̄i pari cōsortio honorem ⁊
ptātem acceperunt: sed non habuissent hono
rem ⁊ ptātem pari consortio nisi fuissent pon
tifices sicut petrus. ergo idē q̄d prius. Quin — Quintum
to glo. vbi. s̄. dicit. ep̄i successerunt in locum
apl̄oꝝ. lxviij. di. quoꝝ. ergo ⁊ apl̄i fuerunt ep̄i
Sexto arguunt ex illo q̄d scriptum est in ps̄ — Sextum
cviij. ⁊ Act̄. i. de Juda ꝙ ep̄atum eius accipi
at alter. si Judas fuit ep̄s ante resurrectionē
multomagis ⁊ alij apostoli. ⁊ pro tunc nō pos
sunt dici facti a petro: ergo a xp̄o immediate.
Septimo dicitur ad Ephe. iiij. Dedit quos — Septimum
dam apostolos: quosdam pastores: quosdam
doctores. sed pastor nomen est ⁊ officium epi
scopi. ergo ipse fecit aliquos episcopos: sed nō
nisi apostolos. ergo ⁊c̄. Octauo habetur. di. — Octauum
xxi. c. i. vltra mediū. ꝙ xp̄us duodecim aposto
los tanꝙ̄ maiores sacerdotes instituit. lxxij.

discipulos quasi minores sacerdotes instituit

Nonum — Nono. Paul⁹ etiā ep̄s fuit q̄ ⁊ Thimotheū ep̄m ordinauit. i. Thi. iiij. cum impositiōe manuū p̄bri. glo. i. epi. sed nō videt̄ nisi a x̄po factus. ergo nō solus Petrus a x̄po ep̄s immediate ordinatus est.

Decimum — Decimo. Isido. li. ij. de origine officiorum dicit. Epi sunt instituti per totū mundū in sedibus apl'orum. ex quo habet̄ q̄ apostoli fuerunt epi al's nō habuissent sedes epales ergo idem quod prius.

Undecimum — Undecimo. Diony. in ecclesiastica hierarchia dicit. Ipse x̄ps in sacerdotalem cōsummationē ducens discipulos subsistēs in sanctissimū patrē suū retulit hierarchie perfectionem. Ex quo habet̄ q̄ cum sacerdotalis consummatio ⁊ hierarchica perfectio nō sit nisi in ep̄atu q̄ x̄ps discipulos .i. ap'los per seipsum fecit ep̄os al's nō duxisset eos in consummationē illam sed duci fecisset.

Confirmatio — Confirmat̄ per hoc q̄ Maxim⁹ cōmentator dicit ibidē: q̄ ipse iesus discipulos suos in ep̄os cōsecrauit.

Duodecimum — Duodecimo arguitur sic: sicut tradunt sancti ⁊ specialiter Isi. de ortu ⁊ obitu patrum: Mathias fuit vn⁹ e .lxxij. discipulis qui tamen nō a petro factus est apl's sed a x̄po. vnde Diony. de ecclesiastica hierarchia exponēs illud Act. i. Ostende dn̄e quem elegeris ex his ⁊c. dic̄ de petro sic. Ipse discipulorum vertex cū ordinata sibi hierarchia: deinde in duodenarij discipulorum veniēs: sanctificās cōsummationem: in diuinitatis electionem timidus reliquit; dicens ostende quem elegeris: ⁊ diuina sorte diuinus ostensum in sancti duodenarij aplici suscepit. Et sic videt̄ q̄ a x̄po immediate fuit Mathias electus ⁊ per cōns alij apostoli nō a petro sed a x̄po receperunt cōsecrationem immediate.

Capitulum. xxxiiij. In quo respōdetur obiectionib⁹ factis in superiori capitulo.

Cap. XXXIIII

Obiectionib⁹ predictis nō obstantibus videtur dicendum. sicut supra diximus: q̄ beatus Petrus a christo immediate ⁊ solus ipse dignitate pontificali fuerit sublimatus. Unde dicendum est ad rationes in oppositum.

Ad primum — Ad primam respondet̄ negando cōsequentiā: quoniam nō est simile de simplici sacerdotio ⁊ episcopali dignitate: quia enim Petrus inq̄ntum sacerdos non fuit maior ceteris apostolis: quia omnes sacerdotes sunt pares simpliciter. ⁊ ideo ad illam paritatem inter eos ostendēdam simul ⁊ semel fecit x̄ps eos sacerdotes in cena: ⁊ dedit simul vel datam declarauit parem potestatem ligandi ⁊ soluendi in foro conscientie in resurrectione quando dixit eis. Accipite spiritū sanctum ⁊ quorum remiseritis peccata ⁊c. Unde Cyprianus in ca. loquitur. xxiiij. q. i. dicit: q̄ x̄pus apostolis post resurrectionem suam parem potestatem tribuit. ⁊ q2 sacerdotio sic non debet̄ ptās iurisdictionis cum sint multi sacerdotes sine cura animarū ⁊ subditis: sed ep̄o qui dicitur superintendēs preter potestatem ordinis debet̄ potestas iurisdictionis ⁊ populus subditus. dicit em̄ sctūs Tho. in. iiij. sniarum. dis. xxiiij. q̄ potestas ep̄alis est ordinis ⁊ iurisdictionis. vnde rōnabiliter statutū est in concilio Vienneñ. q̄ nullus de pastore p̄uideat ecclesie cathedrali sibi qualitercūq̄ subiecte q̄ clero careat ⁊ subditis x̄pianis de elec. in ca. plerisq̄. ⁊ q2 episcopus sine subditis est quoddam opprobriū dignitatis. licet ergo omnes episcopi sint pares quo ad potestatem ordinis non tamen simpliciter: q2 nō quo ad potestatem iurisdictionis que per se debet̄ episcopo de congruitate. Ad significandum ergo q̄ in ep̄atu petr⁹ erat maior alijs nō simul debuit fieri episcopus cum alijs: sed ipse a x̄po solus ⁊ alij ab eo postea vt dictum est. Petrus autē non fuit maior sacerdos alijs: sed fuit maior ep̄us: non q2 habuit maiorem ptātem sacramēta dispensandi sed q2 habuit maiorem ptātem iudicandi vtpote superintendens toti mūdo. fuit em̄ antistes totius mundi factus: vt dicit Theophilus.

Ad secundum — Ad secundā r̄ndetur dupliciter. Primo negando cōsequentiā: q2 licet concedatur q̄ x̄pus omēs ap'los fecerit ep̄os: nō tamen eodem modo sed differenter. s. petrum p̄ se ⁊ immediate alios vero per petrū immediate vel mediate sicut exponit̄ illud q̄d inquit p̄pheta. ⁊ habet̄ Joh. vi. Erunt omēs dociles dei scz quidam mediate ⁊ q̄dam immediate. Secundo r̄ndetur: q̄ Aug. cum dicit x̄pm oēs ap'los fecisse ep̄os intelligendū est. i. sacerdotes. sepe em̄ ep̄us ponitur p̄ simplici sacerdote sicut p̄bat Hieron. per illud Act. xx. posuit vos sp̄ūssanct⁹ ep̄os. i. p̄bros. ⁊ hoc p̄bat Beda per hoc q̄d loquit̄ ad seniores vnius ciuitatis Ephesi in qua non erat nisi vnus ep̄us. vñ Aug. in loco preallegato postq̄ dixerat q̄ x̄ps ap'los ordinauerat ep̄os subiungit ita dicens Hoc apostolus sp̄ūi sancto deputat cum dicit. Attendite vobis ⁊ vniuerso gregi in quo vos sp̄ūssanctus posuit episcopos regere ecclesiam dn̄i nostri iesu x̄pi. hec Aug. Et ita videtur q̄ beatus Aug. eodem modo capiat nomē episcopi sicut capitur in canone. Act. xx. quod inductum est.

Ad tertium — Ad tertiam r̄ndetur negando cōsequentiā: q2 dato q̄ loquatur de clauibus que dicantur pontificales licet iste cō

cedantur date apostolis ⁊ eoꝝ successoribus a xp̄o: non tamen sequitur ꝙ immediate illis xp̄us dederit illas claues pontificales. nam constat ꝙ successoribus apostolorum quibus etiā dicitur dedisse non immediate per se eas illis dederit sed per episcopum consecrantē. ⁊ ita apostolis alijs a petro per petruꝫ eos cōsecrantem tradidit claues illas.

Ad quartum

Ad quartā r̄ndetur etiam negando cōsequentiā ⁊ cōmittitur fallacia figure dictionis: qm̄ paritas illa non est intelligenda quo ad om̄ia: qm̄ licet quo ad substantiā potestatis consecrationis intelligatur: q: om̄es tandem fuerunt episcopi: non tamen quo ad ordinem tēporis: qm̄ nō cum eo simul facti sunt. cum in principio illius ca. dicatur ꝙ primo petro pontificatus in ecclesia datus sit. nec quo ad ordinem imediationis: qm̄ nec a xp̄o immediate sed ab ipso petro facti sunt pares quo ad cōsecrationis potestatem nō obstante ꝙ fuerint ab ipso facti. sicut ep̄us consecratus par est ep̄o consecranti in potestate ordinis.

Ad quintum

Ad q̄ntam r̄ndet̄ negando consequentiā: q: licet apostoli fuerint ep̄i non tamen sequitur ꝙ immediate quādo fuerunt apostoli fuerunt etiam ep̄i sicut manifestum est cū nec sacerdotes etiam tunc fuerint vt p̄ꝫ.

Ad sextum

Ad sextam r̄ndetur vt superius dictum est de Juda: quia ipse non fuerat ep̄s s̄m veritatē: sed solum fuit apostolus ⁊ sacerdos. Et quando dicit̄ ꝙ ep̄atum eius accipiat alter: exponendum est .i. locum apostolatus. vt exponit Nicolaus de Lyra ita dicens. apostolatus vero dicitur ep̄atus. vnde ⁊ ipsi sunt successores apostoloꝝ s̄m ꝙ dicitur in decre. di. xxi. c. in nouo. ⁊ etiam codeꝫ modo exponit super psal. cviij.

Ad septimum

Ad septimā r̄ndetur ꝙ xp̄s dedit pastores dando primū ⁊ vniuersaleꝫ pastorem immediate: dicendo petro. pasce oues meas. ⁊ per illū alios particulares.

Ad octauum

Ad octauam r̄ndetur ꝙ ly tanꝙ soluit ar. xp̄us enī nō fecit omnes apostolos ep̄os siue maiores sacerdotes sed in eis significabantur ep̄i ꝓ officiū predicandi ⁊ visitandi ciuitates ⁊ castella: ⁊ q: erant superiores omnibus alijs: ⁊ quia erant futuri ep̄i. similiter fecit discipulos nō quidem sacerdotes: sed tanꝙ minores sacerdotes .i. similes in hoc ꝙ sicut illi sub ap̄lis p̄dicabant ⁊ curabant infirmos: sic ⁊ minores sacerdotes sub ep̄is predicant ⁊ curant infirmos sp̄uales per administrationem sacramētoꝝ. ⁊ ita rō non ꝓcedit.

Ad nonum

Ad nonaꝫ r̄ndetur ꝙ verum est ꝙ paulus ep̄us fuerit sed non immediate per xp̄m: sed ipse cum barnaba ab apostolis cum oratione manū sibi imponētibus vt habetur Act. xiij. facti sunt ep̄i.

Ad decimum

Ad decimam r̄ndetur ꝙ non negatur q̄n omnes ap̄li preter Judam scarioth fuerint veri ep̄i finaliter consecrati: sed dicit̄ ꝙ nō om̄es fuerint a xp̄o sine medio consecrati sed solus petrus.

Ad vndecimum

Ad vndecimam r̄ndetur ꝙ xp̄us discipulos duxit ad ep̄alem dignitatem ꝑ petruꝫ eos cōsecrando: sicut duxit populum suū ꝑ desertuꝫ in manu Moysi ⁊ Aaron.

Ad cōfirmationē

Et ad id quod inducitur in cōfirmatione ex cōmento Maximi r̄ndetur eodem modo. dicimus enī ꝙ verū est ꝙ dn̄s. xi. discipulos in ep̄os consecrauit: non tamen sicut dictum est eodem modo: sed petruꝫ immediate ꝑ se ⁊ alios ꝑ petrum. sicut dicitur etiam cōsecrasse Aaron ⁊ eum induisse vestibus pontificalibus: q̄uis hoc totum fecerit ꝑ Moysen. Eccli. xlv. Excelsum fecit Aaron ⁊c̄. dedit illi sacerdotium gentium et circuncinxit illi zonam iusticie.

Ad duodecimum

Ad duodecimam r̄ndetur. ꝙ licet Mathias fuerit consecratus in ep̄m a deo: nō tamen sine ministro: scꝫ beato petro mediante: quia ꝓbabile est ꝙ fuerit vltimus de. xij. ordinatis sicut vltimo vocatus. sicut de Paulo dicimus qui non minus q̄ Mathias electus est a deo in ap̄lum: ⁊ nihilominus factus est ep̄us ministerio aliorum. sic etiam Aaron dicitur vocatus a deo. ad Heb. v. Nihilominus tamen ꝑ hominem s̄m ritum illius temporis cōsecratus. pariter etiam dicitur de beato Nicholao: ⁊ de beato Ambrosio qui fuerunt diuina reuelatione ꝓmoti ⁊ electi: nihilominus ab hominibus fuerunt consecrati.

Capitulum. xxxv. Quod beato petro in apostolici principatus amplitudine aliquis succedere debuit in ecclesia vsq; ad consummationem seculi.

Cap. xxxv

Licet omnes fere rationēs que superius inducte sunt ad ꝓbandum ꝙ vnus in ecclesia dei esse deberet supremus rector et gubernator sufficienter faciant ad ostendendum ꝙ clauium potestas ⁊ primatus auctoritas quibus beatus petrus a christo donatus est ⁊ sublimatus in eius legitimos successores transierit transituraq; sit vsq; in finē seculi: nihilominus hoc alijs rationibus comprobabimus. Et primo rōne sancti Tho. lib. iiij. contra gentiles. ca. lxxvi. sic: manifestum est ꝙ christus ecclesiam sic instituit vt esset vsq; in seculum duratura: s̄m illud. Esa. ix. c. Super solium dauid ⁊ super regnum eius sedebit vt confirmet illud ⁊ corroboret in iudicio ⁊ iusticia a modo ⁊ vsq; in sempiternum. Manifestum est igitur ꝙ ita illos qui tunc erant in ministerio constituit vt etiam eorum potestas deriuaretur ad posteros ꝓ vtilitate

ecclesie vsq ad seculi finez. presertim cum ip
se dicat. Math. vlti. Ecce ego vobiscum sum
vsq ad consummationem seculi. Constat au-
tem q illis personis que cito post erant mori-
ture non erat ipse futurus omnibus diebus
seculi. ergo in personis illorum etiam suis suc
cessoribus est locutus cum quibus vsq ad fi-
nem seculi esse poterat successiue. pro quo facit
capi. quodcunq. xxiiij. q. i. vbi Augu. inquit:
q quando Petrus claues accepit ecclesiam
sanctam significauit: quia scz non tantum pro
se sed etiam pro omnibus successoribus vsq ad
finez seculi quo duratura est ecclesia. Ubi no-
tanduz: q sicut Adam quedam dona habuit
personalia sicut omniu scientiam: quedam ve-
ro pro sua posteritate in statu innocentie sicut
originalem iusticiam: sic petrus aliqua dona
habuit a christo pro sua persona sicut miracu-
lorum gratiam. vt q ad eius vmbram sanaren-
tur infirmi. quedam vero etiam pro successo-
ribus suis in ecclesia et hec sunt illa sine qui-
bus ecclesia non staret: sicut claues ligandi et
soluendi: aliter porte inferi preualerent aduer-
sus eam. Unde hanc amplitudinem potesta-
tis et eminentiam principatus per quez eccle
sia resistit mundo et dyabolo: xps contulit pe-
tro pro se et suis successoribus. et ita cum claues
accepit ecclesiam dicitur significasse: qa per
totam posteritatem ecclesie in successores pe
tri esset deriuanda. Secundo sic: certum est
q potestas data aplo petro data est ad eccle-
sie edificationem. vt apostolus paulus. i. ad Cor.
x. dicit. Ergo oportuit hanc potestatem tan-
diu durare in ecclesia qdiu ecclesia ipsa edi-
ficatione indigeret: sed edificatione indiget
vsq ad finem seculi in quo electorum nume-
rus complebitur. Unde Hieronimus super
illud Psal. Hierusalem que edificatur vt ci
uitas inquit: in qua adhuc non est copletum
edificiu huius ciuitatis sed cotinuo edificat
de lapidibus viuis super fundamentum aplo
rum et prophetaru ab ipso summo angulari la-
pide xpo iesu. ergo vsq ad fine mudi petri pri
matus siue principatus in suis successoribus
erit duraturus. Tertio sic: si nullus beato pe
tro in principatu successisset pariter nullus cu
iuscunq alterius apli dignitati successisset cuz
nulla sit maior ro de vno q de alijs aplis. et sic
statim ordo aplicus in suo exordio defecisset:
quod nullus credens xpm sapientissimu affir
maret. Quarto arguit ex illo psal. xliiij. vbi
dicitur. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij:
constitues eos principes super oem terram.
vbi expresse dignitas et auctoritas ordinis a-
postolici per successione in ecclesia ondit du-
ratura. vnde glo. sup illud. Pro patribus tuis
nati sunt tibi filij dicit. i. post aplos et pro aplis
epi et alij quos ecclesia genuit in sede patrum
constituit. Si ergo dignitas aplici ordinis per
successionez in ecclesia pmansura erat vsq in
finem seculi no dubiu quin etia primatus eius
dem qui in Petro erat successore pariter habi
turus esset. Quinto sic: no minor cura et dile-
ctio est dei erga sponsam suam ecclesiaz post
tepus beati Petri q fuerit tepore eiusde apli
ergo sicut tepore apli petri ecclesiaz suam gu
bernauit et muniuit psidete siue principe vno
loco sui videlz beato petro: ita etia post beatu
petru taliter gubernasse illam voluisse credit
vt in illa vnus in eade ptatis amplitudine qua
petrus tanq rector illius atq protector presides
ret: maxime cum post beati petri tepa ecclesia
xpi in personis multiplicata multo amplius
vno tali gubernatore indiguerit presertim cu
etiam teporibus futuris in ecclesia tribulatoes
maiores sperarentur future. Sexto sic. in te-
pore veteris legis deus sic ecclesia suaz dispo
suit vt toto illo tepore vnus esset pontifex cuius
imperio si qs de populo illo cotradiceret mo-
riretur. sicut habet Deutero. xvij. ergo simiter e
credenduz q diuina prudentia toto tpe legis
noue disposuerit: q vnus summus pontifex in
tota ecclesia presideret. patet pña: cu eade ra-
tio potior sit de ecclesia q de synagoga: quato
sacerdotiu noue legis prestatius sit leuitico.
sed hoc esse no potuit vna psona semp manen
te. ergo per successionez. Ordinatione g diuina
auctoritas et primatus Petri in eade amplitu
dine ptatis trasitura erat in posteros vsq in
fine seculi. qd videt per illud cofirmari quod
Aplus dicit ad Heb. vij. q xps sempiternum
hz sacerdotiu. Septimo sic. naturalis ratio
dictat et hoc ipsum tota phia testat: q optimus
modus regiminis cuiuscunq coitatis sit vt vnus
sit princeps et rector sicut est in toto vniuerso
quemadmodu superius ostendimus. Unde Au
gu. libro de nuptijs et concupiscentia. Principa
tus magis naturalis est vnius in plures q in
vnu potest esse multorum. vnde vt idem dicit
Augu. natura principiorum amat singularita
tem. Ergo absq omni dubio tenendum est q
dei filius qui summa sapientia est: ecclesia su-
am electorum suorum comunitatem quam pro-
prio sanguine sibi acquisiuit sub tali regimi-
nis ordine disposuerit vsq in finem seculi gu-
bernandam: vt vnus in ea presideret vniuer-
salis omnium rector et pastor. Cum autem si-
cut dictuz est in vna et eadem persona semper
permanente fieri non possit: cum nulli detur
viuere per totu ecclesie decursum: necesse est

confiteri ꝙ principatus petri cū amplitudine potestatis sue diriuetur in successores vsqꝫ in finem seculi. Unde Criso. tractans illud. Math. xxiiij. Celum ⁊ terra transibunt: verba aūt mea non transibūt. dicit: ꝙ v̄ba xp̄i in eternum mansura sunt illa que locutus est petro dicens. Math. xvi. Tu es petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiam meā. Item idem Criso. Sicut xp̄us accepit a patre dux ⁊ sceptrum eccl'ie gentiuꝫ ex israel egrediens super oēm principatum ⁊ ptātem ⁊ super qđcunqꝫ vt ei genucurueret: sic ⁊ petro ⁊ eius successorib⁹ plenissime cōmisit. Ecce ꝙ dicit successoribus. Ergo petrus in amplitudine auctoritatis habet successores in ecclesia. Item Cyrillus hierosolymitanus patriarcha dicit ex persona xp̄i loquens. Tu cum fine ⁊ ego sine fine cum omibus quos loco tui ponam pleno ⁊ perfecto sacramēto ⁊ auctoritate cū eis ero sicut sum tecū. Item extra de renū. c. q̄to. dicit Inno. Potestatem transferendi pontifices ita sibi retinuit deus ⁊ magister: ꝙ eam soli petro vicario suo ⁊ per ipsum successorib⁹ suis prebuit ⁊ cōcessit. Iteꝫ patriarcha Ignatius in ep'la ad papam Adrianū: sub quo celebrata est octaua synodus ita ad ꝑpositū post illa verba dicta Petro apl'oꝝ principi. Tu es petrus ⁊ sup hanc ⁊c. ita scribit di. Tales em̄ beatas voces non ſm quandaꝫ vtiqꝫ sortem apl'oꝝ principi Petro solum circumscripsit ⁊ diffiniuit: sed per eū ⁊ ad omēs qui post illum ſm ipsum efficiendi erant summi pastores et diuinissimi sacriqꝫ pontifices senioris rome. Item Adrianus papa scribens Cōstantino ⁊ hyreneo imperatoribus ⁊ toti cōcilio in ea decretali vbi inducit plures auctoritates ꝓ veneratione imaginū inter alia de beato petro sic ait. Nam ipse princeps apostoloꝝ beatus Petrus qui primitus apostolici sedi presedit sui apostolatus principatum ac pastoralis cure successoribus suis qui in sua sanctissima sede successuri sunt perenniter dereliquit quibus ⁊ auctoritatis potestatem quēadmodum a saluatore nostro ⁊ dn̄o deo ei concessa est: ipseqꝫ tradidit diuino iussu successoribus suis: quoꝝ traditione xp̄i sacraꝫ imaginē sancteqꝫ genitricis eius apl'orūqꝫ ⁊ omniuꝫ sanctoꝝ venerant imagines. hec ille. Ex q̄bus v̄bis manifeste habet ꝙ petro aliquis succedit in ecclesia ⁊ in eadeꝫ potestatis plenitudine. Ex his apertissime conuincitur error dicentium: ꝙ nullus in eccl'ia petri successerit in plenitudine dignitatis sue.

Capitulū. xxxvi. Qꝫ b'tō petro succedens in primatu ⁊ amplitudine ap'lice dignitatis sit romanus pōtifex.

Capl'z XXXVI

Quod autem romanus pōtifex sit qui beato petro in amplitudine ꝑncipatus ⁊ prerogatiua dignitatis in ecclesia succedat iam ostendamus. Pro quo aduertendum ꝙ sedes episcopi non ea prima dicitur in qua primo sedit: sed vltima in qua finaliter legitime translatus resedit. Petrus autem vniuersalis ecclesie factus ep̄s a principio nullam determinataꝫ sedem sibi appropriauit. Unde sedem hierosolymitanā Iacobo fratri dn̄i dimisit: postea vero Antiochie primo sedit ⁊ tandem illam dereliquit Ignatio discipulo beati Iohānis euangeliste ⁊ romam veniens illic suam transtulit sedem: ibidē vsqꝫ ad mortē finaliter residens. Unde beatus Marcellus papa ⁊ martyr xp̄i vniuersis scribens episcopis per Antiochiam cōstitutis ita ait in. c. rogamus. xxiiij. q. i. Licet prima sedes petri fuerit apud Antiochiā: posterius iubente dn̄o Romam translata est. Non ergo Antiochia que fuit prima sed Roma vltima debet dici sedes petri. Unde qui in sede romana legitime constituitur successor petri efficit. ⁊ per ꝯsequens plenus atqꝫ perfectus xp̄i vicarius. Est autem hic cōsequenter notandum ſm dn̄m Petruꝫ de palude: ꝙ aliud est de electione episcopi ⁊ aliud de electione archiepiscopi: qꝛ electio episcopi solum pertinere debet ad omēs clericos dyocesis sue vel ad maiores: sicut ad cathedralem ecclesiam que preficitur soluꝫ dyoc̄. sed archiepiscopus preficitur sue dyocesi specialiter: ⁊ toti ꝓuincie cōiter. Quod autem omēs tangit ab omnibus debet approbari. Unde quantum est de iure primitiuo eligendi non ad solam ecclesiā cathedralem cuius specialiter interest sed ad suffraganeos quib⁹ preficitur spectat electio archiepiscopi ⁊ ita olim seruabatur. Propter quod in electione beati Nicholai in metropolitanum myrreorum ecclesie conuenerunt episcopi suffraganei tāqꝫ ꝑncipales ad quos solos electio pertineret si archiepiscop⁹ nullam sedem determinatā haberet. Sed qꝛ difficile est semper suffraganeos conuocare constitutum est de consensu omniū ad quos spectat ꝙ ad solam ecclesiā cathedraleꝫ spectet electio archiep̄i sicut ⁊ ep̄i. Sic igitur si petr⁹ mortuus fuisset anteqꝫ rome sedem elegisset ad apl'os solos quasi suffraganeos pertinuisset electio successoris petri: sed postqꝫ Rome resedit de iure cōmuni ⁊ ad patriarchas ratione vniuersalis ecclesie: et ad clerum Romanum ratione appropriationis spectabat

electio vt videt̃. Sed q: difficile erat patriar
chas conuocare nec erat tutum simplicibus
canonicis tantum negocium cōmittere: pa
pa loco patriarcharum ⁊ canonicoꝝ roma
noꝝ cardinales instituit qui papam eligerēt
ita tamen ꝙ due partes consentirent. Unde
qui sic in romanū pontificē est electus est ve
rus petri successor ⁊ xpi vicarius plenus. Uñ
dicit canon concilij Calcedoneñ. Si q̄s eps
predicat̃ infamis liberā habeat pr̄tātē appel
landi ad beatissimū epm antique rome quē
habemus petrum petrā refugij: ⁊ ipsi soli libe
ra potestate loco dei sit ius discernēdi epi in
famiā ẜm claues sibi a deo datas. Itē patres
in synodo Constantinopolitana. vt. s̃. indu
ctum est. Ueneramur ẜm scripturas ⁊ cano
num diffinitiones sanctissimum antique ro
me epm primū esse ⁊ maximum episcoporum.
Dicit autem antique rome: ad differentiā cō
stantinopolitane: quam Constantinus illuc
sedem suā transferēs ⁊ priuilegijs debitis ro
me extollēs nouā romā voluit appellari. Itē
btūs Hieroñ. ad Damasum papā scribens in
cap. qm̃ vetus. xxiiij. q. i. dicit. Cum successore
piscatoris loquor. Itē huius beate successio
nis veridicus testis est Ignatius cōstantino
politanus patriarcha q̄ in epl̃a sua ad Adria
num papā q̄ lecta ⁊ recepta fuit in octaua sy
nodo vl̃i ita loquit̃. Solus ⁊ ex toto magister
oim deus dicit Petro magno ⁊ summo apl̃o
rum. Tu es petrus ⁊ super hanc petrā edifica
bo eccl̃iam meam ⁊ porte inferi ⁊c̃. Et iterū
Tibi dabo claues ⁊c̃. Tales em̃ beatas voces
non ẜm quandā vtiꝗ sortem aploꝝ principi
Petro solum circunscripsit ⁊ diffiniuit: sed ꝑ
eū ⁊ ad oēs qui post illum ẜm ipsum efficiēdi
erant summi pastores ⁊ diuinissimi sacriꝗ pō
tifices seniores rome transmittit. Hac rōne
motus Innocē. iij. romanus pont. scribēs im
peratori cōstantinopolitano. vt habet̃ in ca.
solite. extra de maio. ⁊ obe. dic̃ sic. Nobis em̃
in beato petro sunt oues xpi cōmisse dicente
dño. pasce oues meas: non distinguens inter
has oues ⁊ illas vt alienū se demonstret a suo
ouili qui petrū ⁊ successores illius magistros
non recognosceret ⁊ pastores. hec ille. Item
eadem rōne Innocē. iiij. romanus pon. in cō
cilio generali lugduneñ. presidens. vt habet̃
extra de homici. in. c. ꝓ humani. li. vi. dicit sic
Dei filius iesus xp̄s ne gregem precio sui san
guinis gloriosi redemptū ascensurus post re
surrectionē ad patrē absꝗ pastore desereret
ipsius curam beato petro cōmisit. Unde nos
eiusdem apl̃i effecti disponente dño licet ime
riti successores ⁊ ipsius redemptoris locū in

terris quanꝗ indigne tenentes ⁊c̃. Ex his ver
bis clarissime sequit̃ quēadmodū dicit Julius
papa ꝙ sicut beatus Petrus apostolus primus
fuit omniū apostoloꝝ: ita eccl̃ia romana suo
noie cōsecrata dño instituente prima sit ⁊ ca
put omniū ecclesiarū. verba sunt canonis in
ca. dudum. iij. q. vi. De quo etiam beatus Ana
cletus in. c. sacrosancta. di. xxij. ita inquit. Sa
crosancta romana eccl̃ia non ab apl̃is: sed ab
ipso dño saluatore nostro primatum obtinuit
sicut beato petro apl̃o dicit̃. Tu es petrus et
super hanc petram. ⁊ reliqua. vsꝗ soluta ⁊ in
celo. adhibita est societas in eadem romana
vrbe beatissimi pauli apostoli vasis electiōis
qui vno die vno tempore cum petro gloriosa
morte coronatus est ⁊ ambo sanctā romanā
ecclesiam consecrarunt atꝗ alijs oibus vrbi
bus in vniuerso mundo tā sui presentia ꝙ suo
venerando triūpho pretulerunt. Et sequit̃. j.
Prima ergo sedes celesti beneficio est roma
na eccl̃ia. Ex istis apertissime elimant̃ duo
errores. Primus est dicentium non esse de ne
cessitate salutis romanā eccl̃iam credere su
premā inter eccl̃ias. Isti fuerunt condēnati
in concilio Constancieñ. Secundus error est
coꝝ qui dicunt beatum Petrum nunꝗ fuisse
romanū epm. q: vt aiunt vt refert Ockam in
dialogo suo: in tota scriptura diuina nō repe
ritur ꝙ beatus Petrus fuerit rome. Contra
quos primo est sacra scriptura: inq̄t em̃ btūs
petrus in fine. v. c. prime canonice sue. Salu
tat vos ecclesia q̄ est in babylone. Ubi iuxta
glo. Bede babylon nominat romam ꝓpter
cultum ydolatrie. Ad idem est btūs Hieroñ.
qui in libro suo de viris illustribus ita dicit.
Petrus in prima epistola sua sub nomine ba
bylonis figuraliter romam significans. Sa
lutat vos inq̄t que est in babylone eccl̃ia ele
cta ⁊ marcus filius meus. Secundo prefatū
errorem: dato ꝙ expresse sacra scriptura non
diceret petrum rome extitisse: sufficienter cō
dēnant testimonia sanctoꝝ patrū. Inq̄t enim
Hieroñ. super illud ad Roma. i. Desidero vi
dere vos vt aliquid impartiar vobis grē spūa
lis ad confirmandū vos: sic. Romanos petri
predicatione fidē tenentes confirmare se vel
le apostolus Paulus dicit: non quo minus ac
cepissent a petro: sed vt duobus apostolis te
stantibus atꝗ doctoribus eoꝝ roboraretur
fides. hec ille. Item Eusebius doctor egregi
us in ecclesiastica hystoria. capit. xiij. illustris
testis est huius rei sic dicens. In ipsis Clau
dij temporibus clementia diuine providen
tie probatissimum omniū apostolorum ⁊ ma
ximum fidei magnificentie virtutis merito

Petrum rome fu. sic pbat

primorum principem Petrum ad vrbē velut ad uersus humani generis cōmunē pernicie; de ducit ducē quendā & magistrū militie sue scil tem dñi prelia gerere & virtutum castra tuta-re. iste veniens ex orientis partib⁹ vt celestis quidam negociator mercimonia diuini lumi-nis si quis sit comparaturus aduexit & saluta ris predicationis verbo primus in vrbe roma in euangelij sui clauibus ianuā regni celestis aperuit. hec ille. Item btūs Bernar. in episto-la quadam ad Eugeniū papam ita ꝓpositum confirmat dic. Locus inquā in quo stas terra sancta est: locus petri est locus principis apo stolorum vbi steterunt pedes eius quē cōstituit dñs dominū domus sue & principem oīs pos sessionis sue. Item contra hunc errorē est bea-tus Anacletus in. c. sacrosancta. di. xxij. vt pa tet parū ante. Itē beatus Ambrosius in epla contra Auxentium de basilicis tradendis ita de beato Petro loquit. Nocte muros egredi cepit & videns in porta xp̄m sibi occurrere & hecqȝ ingredi ait. Domine quo vadis? Respō-dit christus. Venio romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum hec Ambro. Hoc etiam confirmat per eundē Ambro. in cap. beati. ij. q. vij. vbi Ambrosius ita loquitur. Petrus et Paulus martyriū pertulerunt in vrbe roma que principatū & caput obtinet nationū. s. vt vbi erat caput superstitiōis illic caput qēsce ret sanctitatis: & vbi gentiū ꝑncipes habita bant illic etiam principes ecclīarū morarent. Hoc etiā confirmat beatus Marcellus pa-pa in. c. rogamus. xxiiij. q. i. qd̄ supra inductū est. Hoc etiam imperator Constantinus in epla quā vniuersali eccl'ie dirigit in. c. cōstantin⁹. di. xcvi. ita testat di. Vbi ꝑncipatus sacerdo-tum & xp̄iane religionis caput ab imperatore celesti cōstitutū est: iustum non est vt illic im-perator terrenus habeat ptātem. Hoc etiam aplīca sedes confirmat in ca. per venerabilē. extra qui fi. sint legit. & in. c. fundamēta. extra de elec. in. vi. Patet ergo tam sacre scripture & sanctorum patrum ꝙ etiā aplīce sedis testimo nio: ꝙ btūs petrus rome fuerit vbi cathedrā tenuerit epalem vsqȝ ad mortem. Ex quibus cōfundit armenorum & grecorum presumptio qui romanū pontificem successorē petri ac vniuer salis ecclie pastorē non recognoscunt. Verū si querat que ecclīarum vrbis romane habe-at hanc superioritatis prerogatiuā super oēs alias orbis ecclias? Ad hoc rndendū videtur iuxta maiores nostros: ꝙ ecclīa beati Iohis Lateranen. vñ Melchiades papa in. c. futu-ram. xij. q. i. loquēs de Constantino imperatore

Lateranen. eccle sie dignitas

ita dicit. Deniqȝ idē prefatus princeps dona-ria immensa cōtulit & fabricā prime sedis bea ti Petri instituit. i. Lateranen. patriarchij vt exponit Hug. Secūdo ad idem est Nicolaus papa scribens archiepis & epis metropolita-ne sedis ac vniuerso clero constantinorum eccle sie dicēs sic. Collecta synodo i ecclīa dei in q̄ beatus petrus aplorum princeps corpore redo-let & virtutibus enitet. vnde ꝓpter frigidio rem locum in ecclesia saluatoris que ab aucto re appellatur constantina & que sub auditu a Constantino prima in toto orbe terrarū con-structa est. hec ille. Tertio ad idē est Petrus de Rauēna in sermone de btō Ioh. baptista qui incipit. Hodie dilectissimi. in quo sic ait. Decimus gradus est assertio matris ecclīe: il la eñi magistra omniū ecclīarum ecclīa Ro-mana cui dictū est. Ego ꝓ te rogaui vt nō de ficiat fides tua in honore beati Ioh. baptiste post saluatoris nomen cōsecrata est & signata hec ille. Quarto ad idem est Hug. in. c. futu-ram. xij. q. i. qui recitata opinione dicentiū ꝙ prima sedes Petri sit ecclīa sancti Petri: ita subiungit. Ego eñi credo ꝙ ecclīa sancti Io-hānis de laterano sit prima sedes papalis et non ecclīa sancti petri. illā eñi edificauit Cō stantinus. Preterea ecclesia sancti petri non est patriarchalis sedes vel epalis: sed est de epatu portuensi. hec ille. De hoc plenius dixi mus super. c. dudum. ij. q. vi.

Capitulū. xxxvij. Qȝ romanus pontifex sit xp̄i vica-rius & locum eius teneat in terris.

Cap. XXXVII

Quanquā ex supradictis in ꝑcedenti. c. clarissi me habeamus romanū pōtifi-cem qui beatissimo petro in pri matu in orbe christiano succedit vicarium ie su xp̄i potissimum esse ac vices siue locum eius tenere in terris: nihilominus ex alijs hoc ipsum ondamus. Et primo ex illo Ioh. vlti. vbi petro xp̄s inquit. Pasce oues meas. i. loco mei (vt exponit Crysosto) prepositus esto & caput fra trū tuorum: vt ipsi loco mei te assumentes vbiqȝ terrarū te in throno tuo sedentē ꝑdicent & cō firment. Itē btūs Cyrillus Alexandrin⁹ ma gne auctoritatis doctor in lib. thesaurorum dic ꝙ apl'i in euāgelijs & eplis affirmarūt in omi doctrina petrū esse loco dñi in eius ecclesia et dantes locū in omi capitulo in omi electiōe & cōfirmatione. Et. j. Cui omēs obediunt iure diuino caput inclināt & primates mūdi tanqȝ ipsi dño iesu xp̄o obediunt. Item ad hoc est canon sacre synodi Calcedonen. ita dicens. Si quis epus predicatur infamis liberam ha

beat licentiam appellandi ad beatissimū epz
antique rome: quem habemus petrā petrā re
fugij: ⁊ ipi soli libera potestate loco dei sit ius
discernendi epi criminati infamiā ſm claues
sibi a deo datas. Itez doctor Grecus super il-
lo. Luce. xxij. Facta est contentio quis eoꝝ vi
deretur esse maior. Ex hoc inquit cōtentionē
istam habuisse motiuū: q꞉ decebat aliquē eoꝝ
cum dñs ab hominibus migraret fieri aliorū
principem quasi vicem gerentez dñi. Qui au
tem locum alterius aut vices gerit vicarius
illius est: vt in ca. si ꝓ debilitate. extra de offi.
delega. Preterea hoc testantur multoꝝ pon-
tificum summoꝝ scripta. Unde Innocen. iij.
in ca. inter corporalia. extra de transla. episc.
inquit. Nō em̄ humana sed potius diuina po
testate cōiugium spūale dissoluitur: cum per
translationem depositionem aut cessionē au-
ctoritate romani pontificis quez constat esse
vicarium iesu christi episcopus ab ecclesia re
mouetur. Idem Innocentius quartus in ca.
ꝓ humani. extra de homici. libr. vi. idē habet
extra de elec. vbi piculū mai⁹ in. vi. vbi sic ait
Gregorius decimus. Ubi agitur de creatiōe
vicarij iesu xpi successoris petri rectoris vni-
uersalis ecclesie gregis dñici directoris ⁊c̄.
Hinc est q̄ idem ostenditur esse consistorium
xpi ⁊ pape. vt dicit Ioh. And. super ca. quan
to. de translat. episco. Hō manifeste testatur
Origenes in glo. super illud Math. xvi. Q̄s
cunq̄ ligaueris ⁊c̄. Uide quantam potesta-
tem habet petra super quam edificatur eccle
sia vt etiam iudicia eius maneant firma qua-
si deo iudicante per eam. Aduertendum ta-
men q̄ licet oēs epi dicantur xpi vicarij ſm
illud. ij. ad Corinth. vi. Pro xpo legatiōe fun-
gimur tanq̄ deo exhortante per nos. Et. i. Cor.
iiij. Sic nos existimet homo vt ministros chri
sti ⁊ dispensatores mysterioꝝ dei. Hoc em̄ di
cebat Apostolus de apostolis: ⁊ per ꝯsequēs
de eoꝝ successoribus qui sunt episcopi. vt in
ca. in nouo. distinc. xxi. dicit sanctus Anacle-
tus. In prefatione etiam que in solēnitate cā
tatur apostolorum habetur. Gregem tuuz pa
stor eterne nō deseras sed per beatos aposto-
los tuos continua ꝓtectione custodias vt ijs-
dem rectoribus gubernetur quos operis tui
vicarios eidez contulisti preesse pastores. Ni
hilominus papa p̄cipue ⁊ principalis xpi vi-
cicarius est ab eo pro ecclesie vnitate seruanda
maxime constitutus. Unde glo. super illud.
Math. xvi. Tu es petrus ⁊c̄. inquit. Specia
liter potestatem ligandi ⁊ soluendi petro xps
concessit vt ad vnitatem nos inuitaret: ideo
em̄ eum principem apostolorum constituit vt

ecclesia vnum principalem xpi vicarium ha-
beret ad quez diuersa mēbra recurrerēt si for-
te inter se dissentirent. q̄ si diuersa capita es-
sent in ecclesia vnitatis vincula rumperētur
hec ibi. Ex istis aperte excluditur error dicen
tium: q̄ papa non sit immediatus ⁊ ꝓrimus
christi vicarius. Qui error inter errores Iohā
nis Wicleff in concilio Constantiensi fuit
damnatus.

Capitulum. xxxviij. Qd romanus pontifex prima-
tum ⁊ amplitudinez dignitatis sue a christo immedia
te habeat.

Quod autem a Cap. XXXVIII

christo immediate potestatē
suam romanus pontifex ha-
beat facile ostenditur ex mul
tis. Primo ex illo Math. xvi. vbi christus
ait petro ⁊ in eo successoribus. Tibi dabo cla
ues regni celoꝝ ⁊c̄. Super quo verbo dicit
Cryso. Filius dei vbiq̄ terrarū petro conces
sit potestatez ⁊ homini mortali omniū que in
celo sunt dedit auctoritatem vt potestate cla
uium ecclesiam amplificaret. Secundo ar-
guitur idem ex illo Ioh. vlti. vbi christus lo-
quens Petro inquit. Simon iohannis pasce
oues meas. Ubi manifeste cura totius ecclie
petro cōmissa est ⁊ in eo suis successoribus a
xpo immediate cōmittitur. Super quo verbo
dicit beatus Cryso. Pasce oues meas. i. loco
mei prepositus ⁊ caput esto fratrum tuorum.
Tertio ratione sic. In omni hierarchia pri
mum illius auctoritatem hierarchizandi in
sequentes in eodem ordine capit ab eo q̄ sim-
pliciter ⁊ primo prime p̄sidet toti hierarchie.
Patet ex dicto beati Dioñ. dicentis. vi. cele-
stis hierarchie. Proprium est angelis prime
hierarchie esse circa deum. Quod non est in-
telligendū quo ad beatitudinis participatio
nem: q꞉ sic omnes angeli boni ⁊ omēs sancti
sunt circa deū: sed quo ad receptionē illumia
tionū: quas recipere immediate a deo ē ꝓpriū
illis. Ergo pariformiter prim⁹ q̄ est in eccla-
stica hierarchia que a celesti est exemplata eu
iusmodi est summus pontifex: dicēdus est ca-
pere immediate a christo potestatē: ſm quaz
vertex est ⁊ caput ecclesiastice hierarchie. cō
sequētia patet. Et hoc est quod dicit Leo pa-
pa. ⁊ habetur. xxiiij. q. i. cum beatissimus Pe-
trus apostolus a dño acceperit primatum.
Quarto sic. Primā potestatē in vnoquoq̄
ptātiuo que necessario presupponit ab alijs
ptātibus inferioribus illius ordinis necesse ē
dependere imediate ab auctoritate illius or-
dinis: patz de se. Sed ptās papalis est prima
in ordine ecclesiastico inter omēs potestates

illius dicente beato Anacleto in ca. in nouo.
di. xxi. Petrus a christo ligandi ⁊ soluēdi pri/
mus accepit potestatem: que potestas se ha/
bet ad reliquas sicut mater radix et origo: vt
ex capi. loquitur. xxiiij. q. i. habetur. Et nos in
fra deo dante manifestum faciemus. Ergo se
quitur ꝙ pape potestas immediate sit a deo
qui auctor ⁊ fundator est ordinis ecclesiastici
consequentia patet. Quinto omnis illa po/
testas qua vtitur quis in regimine alicuius
cōmunitatis vt vicarius alterius deriuatur
immediate ab illo cuius vicarius dicit᷑: patet
istud. Sed papalis potestas dicitur illa qua
summus pontifex vtitur in regimine cōmuni
tatis ecclesie vt vicarius xp̄i. ergo talis pote
stas in summo pontifice est immediate a xp̄o
cōsequentia patet. Sexto sic. Papalis po/
testas non potest conferri ab homine. ergo a
solo xp̄o immediate confertur. consequentia
patet. antecedens ꝓbat᷑ sic. Quia si conferre
tur ab homine vel ab ipso hoie papa: vel a to/
ta cōmunitate vel a vicez eius habente. Non
autem confertur primo modo nec secundo. er
go ⁊c̄. Probatio minoris ꝙ non a papa patet
quia nullus potest sibimet conferre potesta/
tem iurisdictionis. Quod vero nec a cōmunita/
te ecclesie posset conferri probatur sic. Nulla
cōmunitas potest conferre potestatē ꝫm quā
regitur a suo superiori domino: cuiusmodi do/
minium non dependet a consensu cōmunita/
tis. Sed potestas hec est huiusmodi: quia po
testas papalis est potestas ꝫm quam cōmu/
nitas christiana debet regi a christo median/
te suo vicario: cuius dominiuz non pendet a
cōsensu cōmunitatis christiane. ergo ⁊c̄. Con
firmatur hec cōclusio auctoritate. Primo Ni
colai pape qui scribens Mediolan. in capi.
omnes. xxij. distin. ita dicit. Romanam eccle
siam solus ipse scilicet christus fundauit ⁊ su/
pra petram fidei mox nascentis erexit qui be
ato petro eterne vite clauigero terreni simul
⁊ celestis imperij iura cōmisit. Non ergo que
libet terrena substantia sed illud verbuz quo
constitutum est celum ⁊ terra per quod deni/
ꝙ omnia condita sunt elementa Romanam
fundauit ecclesiam. hec ille. Plures ad hoc
sunt aliorum sanctorum patrum auctoritates
apertissime: sicut in. c. in nouo. ⁊ in ca. quāuis
di. xxi. ⁊ in capi. sacrosancta. dis. xxij. habetur.
Ex quibus manifeste confutatur error dicen
tium Petrum principatum super alios apo/
stolos habuisse non a christo imediate sed hu
mana institutione.

Capitulū. xxxix. In quo ponuntur obiectiones con
tra predicta.

Cap. XXXIX

Aduersarij veri
tatis multa ⁊ varia obijciunt cō
tra conclusionem iam dictam et
reperiūtur in quadruplici diffe/
rentia. Quidam eīm nitūtur probare ꝙ pon/ Quadruplex opinio
tificatus papalis depēdeat ab aplīs. Quidā
ꝙ a concilijs. Quidam ꝙ ab imperatore Con
stantino. Quidā aūt ꝙ a Cardinalibus. Qui/
dam alij dicunt ꝙ licet ptās papalis absolu/
te cōsiderata originaliter ⁊ imediate sit a deo
nihilominus ꝙ papa exercitium ⁊ vsum talis
potestatis susceperit ab ecclesia. Primi ar Primū argu. pri
guūt sic. Nihil quod pendet ex pura electione me opinionis
⁊ voluntate ac ordinatōe aplōꝝ videtur a xp̄o
imediate emanare: patet hoc. Sed ꝙ beatus
Petr⁹ habuerit primatū sup aplōs alios et ꝑ
ꝯsequens sup omnes fideles fuit ex volūtate
⁊ ordinatione apostoloꝝ. Ergo videtur ꝙ pa
palis principatus nō sit imediate a xp̄o deri/
uatus. ꝯsequentia ēst bona. minor ꝓbatur ꝑ il
lud beati Anacleti pape in. c. in. nouo. di. xxi.
vbi de beato Petro loquēs ita ait. Ceteri ve/
ro apostoli cum eo pari consortio honorem et
potestatē acceperunt: ipmqꝫ principem eē vo
luerunt. Item idem colligitur ex. c. duduz. iij.
q. vi. Ergo videtur ꝙ voluntate ⁊ ordinatiōe
apostoloꝝ beatus Petrus habuerit principa
tum. Secūdo sic ad idem. Romanus pōti/ Secundum
fex dicitur vicarius beati Petri vt in. c. ego lu
douicus. di. lxiij. ergo videtur ꝙ nō a xp̄o ime/
diate: sed a beato Petro potestatem accepe/ Tertium
rit. Tertio ad idem ꝙ ecclesia romana non
habuerit a xp̄o imediate primatum probatur
Quia si sic sequeretur ꝙ papa nō posset sedē suā
transferre de Roma ⁊ alibi cōstituere: qꝛ seru⁹
nō potest tollere legem aut dispositionem do
mini sui: ⁊ tamen consequēs videt᷑ falsum: qm̄
in his que sunt iurisdictionis nō min⁹ potest
nunc papa ꝙ̄ beatus Petrus inq̄tum papa.
Sz ille potuit de Antiochia transferre in Ro
mam. Ergo etiam nunc papa posset transfer/ Primum arg. se
re in alium locum. Secūdi arguūt sic. Ni/ cunde opinionis
hil qđ ex ordinatione sacerdotum ecclesie in/
stitutum est in ecclesia dicendum est a christo
immediate institutuz: patet ex terminis. quia
idem ꝫm idem non potest habere duas imme
diatas causas. Sed distinctio superioritatis
et inferioritatis inter sacerdotes ecclesie vide
tur ex ordinatione ipsorūmet sacerdotum or/
tum habuisse. Ergo superioritas pontificalis
dignitatis super omnes alios ecclesie prela/
tos nō videtur esse a christo immediate. con/
sequentia est bona. minor probatur auctorita/
te beati Hieronymi. qui super epistolam ad

xtum. vt habet in ca. olim. di. xcv. dicit sic. Olim idem presbyter qui et episcopus: et ante q dyaboli instinctu studia in religione fieret idest dissensiones: et diceretur in populis: ego sum Pauli: ego sum Apollo: ego autē Cephe cōmuni presbyterorum concilio ecclesie gubernabant. Postq autem vnusquisq eorum quos baptizauerat suos esse putabat non xpi in toto terrarū orbe decretum est vt vnus de presbyteris supponeret et scismatum semina tollerentur. Et paulo post. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesie consuetudine ei qui sibi prepositus fuerit esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine q dispensationis dñice veritate presbyteris eē maiores et in cōmuni debere regere ecclesiā. Ex quib9 verbis manifeste videt haberi q ex institutione dñi inter episcopos et presbyteros nulla ē distinctio. Unde olim quilibet episcop9 erat presbyter et quilibet presbyter episcop9: et ita vt videtur tota distinctio inter papam et patriarchas: archiepiscopos et episcopos et inter episcopos et pbros solūmodo est ex ordinatione humana et non ex ordinatione xpi. Superioritas ergo pontificatus papalis non a xpo videtur esse immediate sed a concilijs vniuersalibus in quibus sacerdotes cōueniunt. Ceterum secundo pro hac parte videtur facere. c. concilia. di. xvij. vbi ita dicit. Scientes q ei9 scz Simachi sedi primū Petri apostoli meritū: deinde secuta iussione dñi conciliorum venerandorum auctoritas singularem in ecclesijs tradidit potestatem. Tertiū arguunt sic. Papa q sit caput omniū ecclesiarū habeatq primatum in spūalibus in vniuerso orbe terrarum habet ex dono et institutione Constantini imperatoris. ergo videt q papa principatū suū non habeat immediate a xpo. cōsequētia est bona. antecedens pbat ex illo qd habet in. c. constantinus. di. xcvi. et accipit ex gestis beati Siluestri: vbi sic dicit. Constantinus imperator quarta die sui baptismatis priuilegium romane ecclesie pontifici contulit vt in toto orbe romanum pontifices vel sacerdotes ita habeant caput sicut iudices regem. Et. j. Itaq decernentes sancimus vt principatum teneat tam super quattuor sedes Alexandrinā Antiochenam Hierosolymitanā: et Constantinopolitanam q etiā super omēs in vniuerso orbe terrarū dei ecclesias et pontifices qui pro tempore ipsius sacrosancte romane ecclesie steterit excelsior et princeps cūctis sacerdotibus et totius mundi existat. hec ibi. Ex quib9 verbis manifeste datur intelligi q tam Romanus pontifex q romana ecclesia immediate a Constantino super alias ecclesias primatum habuerit et non a xpo. Quarti arguunt sic. Collegium dñorum cardinalium videtur dare electo papatum eligendo ipsum ad talē statum. ergo et auctoritatē papalem: et per cōsequens non habet immediate a deo. Consequentia videtur nota: q quicqd est causa cause est causa causati: sed domini cardinales eligētes talem vel talem sunt causa q sit papa. ergo et causa potestatis et dignitatis illius.

Secundum (margin: Secundum)

Argumentū tertie opinionis (margin)

Primum argumētū quarte opinionis (margin)

Secundo sic. Non solum ecclesia sed etiā cardinales ante electionem in multis restringunt futuri pontificis exercitium. ergo videtur q papalis auctoritas quo ad exercitium non dependeat immediate a christo. Tertio sic. Canonica electio non tribuit immediate pape omne potestatis exercitium nisi concomitetur vnctio et coronatio: vt patz ex practica ecclesie. ergo etc. Quarto: si sic esset q papatus immediate esset a deo non posset ecclesia dare ordinē sue electionis: mandando q quicunq se pro summo pontifice gereret nisi a duabus partibus electus esset excōmunicatus: vt extra de elect. capi. licet. Sed ecclesia dedit ordinem. ergo etc. Quinto: si sic eēt tunc ecclesia non posset restringere potestatem pape: sicut in collatione beneficiorum et huiusmodi. Sed hoc videtur falsum. ergo etc.

Secundum (margin) · Tertium (margin) · Quartum (margin) · Quintum (margin) · Sextum (margin)

Sexto: si sic esset sicut dictum est sequeretur q papa non posset renunciare papatui: quod est contra determinationem ecclesie. extra de renuncia. ca. i. lib. vi. nec deponi quod est contra. capi. si papa. distinc. xl. ergo videtur q papalis auctoritas non dependeat immediate a christo.

Capitulum. xl. In quo respondetur ad rōnes superius factas: q romanus pontifex ex ordinatione apostolorum primatum habuerit.

Capitulum XL (margin)

Prefatis aduersariorum obiectionibus non obstantibus incunctanter tenendū est: q primatus romani pontificis et ecclesie romane a solo christo immediate processerit. Unde non est dicendum q ab apostolis aut a cōcilijs generalibus siue ab ecclesia vniuersali aut a Constantino siue etiam a collegio cardinalium dependeat. Respondendum est ergo ad rationes in oppositum. Ad primam rationem que est dicentium: q ab apostolis primat9 petri ortum habuerit: respondet negando minorem. Falsum est enī q beatus petrus voluntate disponēte aut ordinatione apostolorum primatū habuerit: sed habuit ab ipso christo immediate a quo vertex et caput

Ad primum prime opinionis (margin)

collegij aplici constitut⁹ est. Dicit em̄ Cryso. super illud Joh. vlti. Pasce oues meas. Preteriens aūt dn̄s alios petro loquit. eximi⁹ em̄ aplo₄ erat Petrus ꝛ os discipulo₄ ꝛ vertex collegij. vnde ꝛ negatione deleta cōmittit ei p̄lationē fratrū. hec ille. Caput aūt non hꝫ a membris quibus preſidet ꝙ ſit eo₄ caput: ſed ab eo q̄ format totū corpus habet auctoritatē. Hinc dicit beatus Anacletus papa in ca. oēs. di. xxi. Sacroſctā romana eccl'ia non ab aplis ſed ab ipſo dn̄o ꝛ ſaluatore noſtro p̄matū obtinuit ſicut beato petro dixit. Tu es petrus ꝛc̄. Preterea ꝙ voluntate diſponente ab aplis Petrus primatū non habuerit ex illo manifeſte colligit. Math. xviij. vbi diſcipuli interrogāt dn̄m dicētes. Quiſputas eſt maior in regno celo₄? Qd̄ ideo querūt vt gl. inquit Hiero. q₂ diſcipuli videntes in tributi redditione ꝙ Petrus dn̄o fuerat cōparatus ex equalitate precij: arbitrati ſunt omibus apoſtolis petrū eſſe p̄latū. Et Cryſo. ad idē vt deducit ſctūs Tho. in glo. cōti. ſup Mat. dicit ſic. Unde paſſi ſunt aliq̄d humanū: qd̄ euangeliſta deſignat dicens. In illa hora acceſſerunt diſcipuli ad ieſum dicētes. Quiſputas maior in regno celo₄? verecundati ſiquidem paſſionē quā paſſi ſunt: non dicunt manifeſte: cur petruꝫ p̄chonoraſti nobis? ſed indeterminate interrogant q̄s maior eſt. Quādo aūt tres p̄chonoratos viderūt ſcꝫ Petrū Jacobū ꝛ Johānē in transfiguratione nihil tale paſſi ſunt: q̄n vero in vnū cōtulit honorē tunc doluerunt. hec ille. Ex q̄bus manifeſtiſſime datur intelligi ꝙ primatus a ſolo xp̄o immediate petro datus ſit nulla ad hoc diſpoſitione aut voluntate p̄euia interueniēte apoſtolo₄. Quādo ergo dicit in capitulis inductis per aduerſarios ꝙ apli petrū principem eo₄ eſſe voluerūt: intelligendū eſt de volūtate cōſequēte ſiue acceptante diſpoſitionē xp̄i non aūt de voluntate antecedente ꝛ cauſante. Et hoc eſt qd̄ dicit btūs Anacletus in ca. ſacroſancta. di. xxij. cum ait. Inter aplos quedam fuit diſcretio ptātis. Et poſt. licet omēs eſſent apli: petro tn̄ cōceſſum eſt a dn̄o: ꝛ ipſi voluerunt inter ſe idipſum: vt reliquis oibus preeſſet aplis ꝛ cephas. i. caput ꝛ principatū teneret apoſtolatus. hec ille. Patꝫ ergo ꝙ voluntas apoſtolo₄ non p̄ceſſit poſtulādo petrum aut eligendo aut diſponēdo quoquomodo ad eius primatum: ſed tn̄ ſubſecuta eſt acceptando gratā habendo diſpoſitionē factā per xp̄m. Et ita p̄cutit error quorundā aduerſario₄ dicentiū Petrū ex electione apoſtolorum fuiſſe a xp̄o principē conſtitutū ꝛ p̄latū

alio₄. Ad ſecundam dicendū ꝙ impropria locutio eſt cū dicit ꝙ romanus pontifex ſit vicarius beati petri: cū ſolius dei cuius vices gerit in terris vicarius ſit. Petrus autē apoſtolus cū vicarius eſſet xp̄i non poterat facere aliū vicariū. vt in. c. clericus. extra de offi. vica. Exponēda eſt ergo illa littera ſic. Vicarius. i. ſucceſſor illius: vel vicarius. i. vicariā ptātem quā ipſe petrus geſſit tenens ſiue exercens. *Ad ſecundum* Ad tertiā videt r̄ndendū iuxta opinionē petri de palude: ꝙ dn̄s papa nō poteſt transferre ſedem ſuā de roma in aliū locū ſine ſpāli reuelatione xp̄i: cuiuſmodi ſpāli iuſſiōe trāſlata eſt in romā. Et cū dicit ꝙ hoc ſit falſum: negat. ꝛ ad p̄bationem r̄ndetur: ꝙ papa non poſſit mutare ſedem ſuā non eſt ꝙ minoris ſit auctoritatis q̄ Petrus: ſed quia hic interuenit ſpecialis iuſſio xp̄i cōtra quā ſeruus venire non poteſt. *Ad tertium*

Capitulū. xli. In quo r̄ndet ad obiecta aduerſariorum ꝙ romanus pontifex ordinatione ꝛ diſpoſitione ſacerdotū ſiue conciliorū primatum habuit. *Cap. XLI*

Iam dicendum eſt ad rōnes dicentiū ꝙ ab ordinatiōne vniuerſalis eccleſie ſiue ſacro₄ concilio₄ ſacerdotū cauſaliter penderet principatus romani pontificis. R̄ndetur in primis ꝙ hoc falſum eſt: qd̄ rōne ꝛ auctoritate p̄bat. Rōne ſic. Impoſſibile eſt ſpūalem ptātem qua q̄s ligatur vel abſoluit in anima reſpectu celi dependere imediate ab illo vel ab illis qui eadē ptāte abſoluūtur vl' ligātur. Sed papalis poteſtas Petro ꝛ ſucceſſoribus ſuis collata extēdit ſe ad ligandū ꝛ ſoluendū omēs ꝛ ſingulos de eccleſia militante. ergo impoſſibile eſt ꝙ ab aliquo vel aliq̄bus de eccl'ia collectiue ſiue diſtīctim acceptis: imo nec ab ipſa tota eccl'ia poteſtatem clauiū eccleſie petro collatā cauſaliter dependeret. cōſequētia patꝫ. antecedēs p̄ maiori parte patꝫ etiā de ſpūali poteſtate de qua loq̄mur intelligendo quicq̄d ſit de tēporali que ex cōſenſu populi alicui ſubijcientis ſe cōſurgit. Unde licet conſenſus populi poſſit facere iudicem in tēporalibus non tamen in ſpūalibus. Nullus em̄ populi cōſenſus poteſt ſibi cōſtituere cōfeſſorē aut iudicem potētem excōicare qui ante nullius iuriſdictionis poteſtatē habuerit. Minor patet ex ſepe ſupra repetitis: maxime ex illo. Math. xvi. Tibi dabo claues regni celorū. Et ſequitur. Qd̄cunq̄ ligaueris ſuper terram ꝛc̄. Auctoritate vero idem p̄batur pape Pelagij: qui in ca. quāuis. diſtinc. xxi. ita dicit. Sancta romana eccleſia catholica ꝛ aplica nullis ſynodicis *Improbat ſecūda opinio*

statuꝶ ceteris ecclījs p̄lata ē: ſ euāgelica voce
Ad primum arg. scd̄e opinionis — dn̄i saluatoris nostri p̄matū obtinuit. Quo
habito r̄ndendum est ad rōnem negando mi
norem. Et ad ꝓbationē dicimus ꝙ dictū bea
ti Hieronȳ. non facit contra cōclusionem posi
taꝫ ꝓpter duo. Primo: q2 Hieronymus ibidē
loquit̄ de ep̄is ⁊ p̄bris quoꝝ distinctio tam in
nomine ꝙ in alijs q̄busdam circūstantib9 mi
nisteria siue officia coꝝ non erat in principio
tanta sicut post: vt ibidem innuit glo. non au
tem loquit̄ de primatu romani pontificis vt
stulte aduersarij interpretant̄: dicendo ꝙ aut
non fuerit a principio eccl̄ie post ascensioneꝫ
xp̄i aut ꝙ a xp̄o non fuerit institutus: cū b̄tūs
Hieronim9 opposita manifeste docuerit. Ip
se eñ super illud Math. xvi. Tu es petrus et
super hanc ⁊c̄. dicit. Sicut xp̄us lumen ap̄lis
donauit vt lumen mūdi appellent̄ ⁊ cetera q̄
ex dn̄o sortiti sunt vocabula: ita Symoni qui
credebat in petraꝫ xp̄m petri largitus est no
mē ac s̄m methaphorā petre recte dicitur ei,
Edificabo eccl̄iam meaꝫ super te. In quo ma
nifeste primatus petri super totaꝫ eccl̄iaꝫ de
signatur: cum super eum edificata dicat̄. Et
in. c. quoniā vetus oriens. xxiiij. q. i. scribēs Da
maso pape ita dicit. Ego nullūꝫ p̄mium nisi
xp̄m sequens beatitudini tue. i. cathedre Pe
tri cōmunionē consortior: super illam petram
fundatam eccl̄iam scio. Item in lib. de ortu ⁊
de obitu sanctoꝝ de nouo testamento ita de
Petro loquit̄. Petrus in xp̄i eccl̄ie firmamē
tum est cephas corporis xp̄i principatus ⁊ ca
put est. Patet ergo ꝙ beat9 Hieronȳ. apertis
sime credidit beatum petruꝫ primatū habuis
se in ecclesia a xp̄o ⁊ ita per consequēs succes
sorē eius. Secūdo inducta auctoritas Hiero.
per aduersariū non militat contra ꝓpositum:
q2 sicut superius lib. i. c. lxxix. plenissime expli
cauimus. Hieronymus non vult ꝙ realis nō
fuerit distinctio inter ep̄m ⁊ p̄b̄rm cum oppo
situm dicat beatus Dion. qui fuit discipulus
Pauli. v. eccl̄iastice hierarchie. ⁊ beat9 Aug.
dicat: ꝙ hec fuerit vna de heresibus Arrij: sed
vult dicere ꝙ differentia nominis semper nō
fuerit: q2 qui dicebat̄ episcopus dicebat̄ p̄b̄r:
⁊ ecōuerso: que differentia nominū ad vitan
dum scismatis scandalum consilio sacerdotū
id est patrum ablata est ⁊ constitutū: vt quē
admodum differebant re ita ⁊ vocabulis dif
ferrent. Et ista est r̄nsio beati Tho. Ista etiā ē
sententia Archidyaconi super. c. legimus. di.
xciij. qui ita dicit. Ego credo ꝙ ab initio diffe
rentia fuit inter episcopos ⁊ p̄b̄ros simplices
sacerdotes: sicut modo est in administratiōe
⁊ prelatiōe ⁊ officijs ⁊ in sacramētis: sed quo

ad appellatiōnē non erat dr̄ia q2 indifferēter
⁊ cōiter hi ⁊ illi dicebant̄ ep̄i ⁊ p̄b̄ri. sed q2 scis
mata ceperunt esse in eccl̄ia ex ipsa parilita
te appellationis est facta differētia in appel
latione vt simplices sacerdotes non dicerent̄
ep̄i. lxxx. di. in illis. s̄m Hug. hec Archidyaco
nus. Ad rōnem secundā fundatam in. c. con — Ad secundum
cilia. di. xvij. r̄nder glo. ꝙ Ro. eccl̄ia principa
liter primatum habuit a xp̄o secundario a cō
cilijs. Sꝫ ne hoc male intelligat̄: q̄m male in
telligeret̄ si cōcilia vniuersalia quoꝝ robur vi
gor ac firmitas pendet ab ap̄lica sede: vt dis.
xvij. per totū. ⁊ extra de elec. in. c. significasti.
intelligerent̄ effectiue siue causaliter dare a
liquā auctoritatē sedi ap̄lice: cū vt ꝓbatū est
nec ipsa vniuersalis eccl̄ia aliquid auctorita
tis illi conferat. Qđ manifeste attestat̄ papa
Nicolaus scribēs imperatori Michaeli ⁊ lo
quens de priuilegijs ap̄lice sedis ita subiun
git. Ista ergo p̄uilegia huic sancte ecclesie a
xp̄o sunt donata: a synodis non sunt donata
sed solūmodo celebrata ⁊ venerata ꝑ que nō
tam honor ꝙ onus nobis incūbit. Item in ea
deꝫ ep̄la. Proinde animaduertendū est ꝙ nō
Nicena non deniqꝫ vlla synodus quodꝙ Ro
mane ecclesie cōtulit priuilegiū: que in petro
nouerat eam totius iura potestatis plenius
meruisse ⁊ cunctarū xp̄i ouiū regimen accepis
se: sicut beatus presul Bonifacius attestatur
vniuersis episcopis per Thessaliam constitu
tis scribens. hec ille. Dicimus ergo ꝙ hoc qđ
dicit̄: cōcilia tradiderūt potestatē secūdario
ap̄lice sedi: est intelligendū executiue ⁊ decla
ratiue. Executiue quidē obediendo diuine or
dinationi sedem illam honorando vt caput ⁊
matrē omniū aliarū ecclesiarum: adimplētes
illud qđ ex persona xp̄i beat9 Cryso. dicit sup
illud Ioh. vlt. Pasce oues meas. i. loco mei ꝑ
positus ⁊ caput esto fratrum vt ipsi te in loco
meo assumentes te in throno tuo sedentē pre
dicent ⁊ confirment. Plane hoc obseruaue
runt semper sacra concilia vniuersalia. Unde
Agatho papa in suggestione quā sexte syno
do misit ita scribit. Ap̄lice sedis auctoritateꝫ
vtpote apostoloꝝ omniū principis semꝑ ōis
catholica xp̄i ecclesia ⁊ vniuersales synodi fi
deliter amplectentes in cunctis secute sunt.
Ecce quomō executiue dicunt̄ tradidisse po
testatem ap̄lice sedi. Declaratiue etiā vniuer
salia cōcilia dicunt̄ tradidisse potestatē apo
stolice sedi: q̄m maxime per vniuersalia cōci
lia declarata est xp̄iano ppl̄o quāta sit eminē
tia ap̄lice sedis. Unde in cōcilio Constanti
nopolitano ita scribit̄: vt deducit sctūs Tho.
in. iiij. dist. xxiiij. Ueneramur s̄m scripturas ⁊

canonū diffinitiones sanctissimū antique rome epm primū esse ⁊ maximum epoꝝ. hec ibi. Et ad hunc intellectū dñs Archidyacon⁹ in prefato. c. concilia. exponit verbum illud: tradidit. i. traditum esse ostendit.

Capitulū. xlij. In quo dant̄ rñsa ad obiecta aduersarioꝝ dicentium: ꝙ dispositione ⁊ dono cōstantini romanus pontifex habeat primatū super alios.

Cap. XLII

Consequēter est rńdendum ad rōnes dicentium ꝙ eminentia papalis auctoritatis super alios venit ex constitutione ⁊ dono Constantini. Dicimus em̄ ꝙ in hoc grauiter errant aduersarij: qm̄ sicut non est possibile vt spūs quo ad eius essentiā ⁊ dignitatē depēdeat a corpore aut sol a luna: ita nec est possibile ꝙ ptās spūalis aut primatus papalis dignitatis pendeat dependētia causalitatis ab imperio aut a Cōstantino. Quāto em̄ vt inquit Hug. de sancto vict. lib. de sacramentis parte. ij. lib. ij. c. iiij. vita spūalis dignior est ꝙ̄ terrena ⁊ spiritus ꝙ̄ corpus: tanto spiritualis potestas terrenam potestatē siue secularem honore ⁊ dignitate precedit. Nam spūalis potestas terrenam ⁊ instituere habet vt sit: ⁊ iudicare si bona non fuerit. Ipsa vero primo instituta est ⁊ cum deuiat a solo deo iudicari potest. Ad rōnem ergo in se rńdet̄ negando minorem. ⁊ ad ꝓbationem dicimus: ꝙ Constantinus non instituit legem illā de preeminentia apostolice sedis ⁊ obedientia ei ab omibus dāda: quasi ius ex auctoritate de nouo condendo: qm̄ anteꝙ̄ Constantinus esset Romanus pontifex primatum habuit in ecclesia dei ex collatione xpi facta beato petro: sicut superius est ostensuz. Sed bene Constātinus fidei feruore ⁊ ecclesie romane amore reuerentiali incensus diuinam ordinationez de primatu Roma. ponti. ⁊ de obedientia ab oībus fidelibus illi prestanda executus est promulgando illā vt nullus p ignorantiā se excusaret ⁊ precipiendo illam obseruari vt nullus malicia se romani ponti. obedientie subijcere recusaret: ita ꝙ magis fuit ꝓmulgator siue executor diuine ordinationis ꝙ̄ cōditor noue legis. Hinc rōnabiliter cōdēnatus est error dicentiū: ꝙ papalis dignitas a cesare inoleuit: ⁊ pape prefectio ⁊ institutio a cesare emanauit. Qui error primo fuit Marsilij de padua: ⁊ fuit condēnatus in extrauaganti. Ioh. xxij. ⁊ post renouatus per Ioh. hus: ⁊ cōdēnatus in concilio Constantiensi.

Ad argumē. tertie opinionis

Capitulum. xliij. In quo respondet̄ rōnibus aduersariorum dicentium ꝙ a cardinalibus pendeat primatus romani pontificis.

Capl'm XLIII

Consequēter respōdēduz est ad rōnes dicentiū ꝙ papalis dignitas siue pontificatus aplicus a collegio dñorum cardinalium pendeat. dicimus em̄ in primis ꝙ hoc sit falsum. Pro solutione tamen argumentorum est notanduz: ꝙ in papatu duo est considerare: scz formale: ⁊ hoc est officium ipsum siue auctoritas pontificatus papalis. ⁊ est considerare materiale: quod est determinatio persone talis vel talis: videlicet Petri vel Nicolai. Qua distinctione habita respondetur ad rōnes. Ad primam cum dicunt ꝙ cardinales dant electo papatum: dicimus ꝙ loquēdo de papatu quo ad id quod est formale in eo antecedens est falsum. qm̄ papatus a solo deo est sicut ꝓbatum est: ita negandum est antecedens. Si vero loquimur de materiali papatus: quod est determinatio persone: respondetur ꝙ antecedens potest concedi et negatur tunc consequentia: dñi em̄ cardinales eligendo bene determinant personam nō tamen dant ipsi dignitatem siue potestatem papalem. Aliud em̄ est conferre potestatē determinate persone: ⁊ aliud est determinate personaz que ex collatione iam facta assequatur talem potestatem. Ad secundam respondetur negando antecedens. Cardinales em̄ nec tota ecclesia posset restringere nec ampliare que a deo imediate est instituta. Ad tertiam respondetur negando antecedens. Dicimus em̄ ꝙ cum aliquis est electus in papam immediate habet oēm plenitudinem potestatis iurisdictionis: vt ptz ex ca. in noie dñi. di. xxiij. licet non ordinis quousqꝫ consecretur.

Ad primuz quarte opinionis

Ad secundā

Ad tertium

Ad quartam respondetur negando consequentiam: qm̄ sicut diximus parum supra in papatu est duo considerare: scz principatū ipsum ⁊ determinationē persone. Quanꝙ̄ autē ecclia nihil posset facere circa ipsam ptātem augendo vel diminuēdo: pōt tamen circa determinationē persone aliquid facere ordinando de modo electionis: sicut factū est per Nicolaum papam in. c. in nomine dñi. xxiij. di. et per eundez: si quis aplici sedi. di. lxxix. ⁊ extra de elec. vbi periculū lib. vi. ⁊ in cle. ne romani.

Ad quartum

Ad q̄ntam dicitur sicut iam dictuz est: ꝙ ecclesia non potest restringere potestatem pape sicut nec ampliare aut instituere illam potest. Ad sextam respondetur negando consequentiam: multa enim a deo infunduntur: sicut anima rōnalis que opere humano tolli possunt. De istis autem inferius erit plenior tractatus

Ad q̄ntum

Ad sextum

Capitulū. xliiij. Qꝫ potestas papalis a nullo alio ꝙ̄ a deo restringi possit nec ampliari.

Cap. XLIIII

Demonstrato ꝙ ptās siue pontificatus papalis a solo deo sit institut⁹ facile est intelligere ꝙ a nullo puro hoīe nec a toto mundo possit restringi aut ampliari sed a solo deo. Primo. ad illū em̄ ptinet potestatē aliquā restringere aut āpliare ad quē pertinet eā instituere: cum ad instituētes ptā tem aliquā pertineat determinare potestatē quanta ꝛ qualis sit. Sed potestas papalis vt superius plene ostēdimus a solo deo est instituta: ꝛ habet̄ in. c. quis. di. xxi. Ergo per nullam aliam potestatē a diuina potest restringi aut ampliari. Secūdo. potestas papalis est superior oīm alia potestate ecclesiastica. ergo a nulla alia potestate ecclīastica pōt restringi aut ampliari. cōsequentia est bona: vt enī3 habet̄ in. c. inferior. di. xxi. Inferior sedes potiorem absoluere aut ligare non potest. antecedens est notū ex superioribus: imo est articulus iam fidei diffinitus in cōcilio Constantiensi: ꝙ potestas pape sit suprema ptās in ecclesia. Tertio sic: nullus potest mutationem facere restringendo siue diminuendo siue destruendo in ptāte super quā fundata est vniuersalis ecclesia nisi solus xp̄s qui eam fundauit: alš nō esset vera illa xp̄i ꝓmissio: ꝙ aduersus eam porte inferi non preualerent. Sꝫ potestas papalis est hmōi. ergo nullus hominū potest nec etiam totus mundus potestatē papalem tollere restringere aut diminuere. consequentia est bona. maior patꝫ. minor ꝓbat̄ p illud. Math. xvi. Super hanc petram edificabo ecclīam meā. qḋ vt in. c. xvij. supius ostēdimus. non solum per sanctos patres refert̄ dictum esse rōne confessionis fidei petri: sed rōne potestatis sibi date. Vn̄ sctūs Tho. in fine. ij. sniarū dicit: ꝙ potestas pape fundamētum quoddā est ecclīe. Unde etiam Origen̄. dicit super illud Math. xvi. Quodcunqꝫ ꝛc̄. Uide quātam ptātem habet petra super quā fundat̄ ecclīa vt etiā eius iudicia maneāt firma quasi deo iudicante per ipsam. Itē3 btūs Anacletus in quodam decreto suo ait. Apostoli statuerūt iussione saluatoris vt maiores ꝛ difficiliores qōnes semper ad sedē3 referantur apl̄icam super quam xp̄us vniuersam construxit ecclīam dicente dn̄o ad principē3 apostoloꝝ. Tu es petr⁹ ꝛc̄. Et Uigilius papa scribēs dilectissimo fratri Eleutherio dicit. Nulli vel tenuiter scienti vel pleniter sapienti dubium est ꝙ ecclesia Romana fundamentum sit ꝛ forma ecclesiarum a qua oīs ecclīa ꝑncipium sumpsisse nemo recte credentiū3 ignorat. Quarto sic. non licet sine periculo heresis detrahere ꝓuilegio apl̄ice sedis dato sibi a xp̄o. Sed diminuere aut restringere ptātē3 apl̄ice sedis est detrahere priuilegijs iuri honori ꝛ dignitati datis apl̄ice sedi a xp̄o. ergo hoc nulli licet. ꝯsequentia est bona. maior ptꝫ ex. c. omēs. di. xxij. vbi dicitur sic. Qui autem romane ecclesie priuilegium ab ipso summo omniū ecclīarum capite conatur auferre: hic ꝓculdubio in heresim labitur. Minor vero patꝫ: qm̄ precipuū3 priuilegium a xp̄o apl̄ice sedi datū3 est ipsa plenitudo ptātis ꝛ eius potissima dignitas. Dicit em̄ Leo papa in epl̄a ad Martionem imperatorem. Magnus honor est vnicuiqꝫ dignitas sua. Quocirca Nicolaus papa in epistola quadam ad Michaelem imperatorem ita ait. Priuilegia apostolice sedis nullatenus possunt minui: nullatenus infringi: nullaten⁹ cōmutari: qm̄ fundamentum qḋ deus posuit humanus non valet amouere conatus: ꝛ quod dn̄s statuit firmū3 validumqꝫ consistit: illeqꝫ potissimū3 peccat qui dei ordinationi resistere tentat. Priuilegia inqꝫ huius sedis perpetua sunt diuinitus radicata atqꝫ plantata. impingi possunt: trāsferri non possunt. trahi possunt: euelli nō possunt. hec ille. Non potest autem dici ꝙ hec apostolice sedis priuilegia aliqua presulum indignitas minuere posset attestante eodē beatissimo Leone qui ait. Nonnūqꝫ diuersa sunt merita presulum: iura tamen permanēt sediū quibus possunt emuli perturbationē3 aliquā inferre: non tamen possūnt minuere dignitatem. Non est autem hic pretereundum ꝙ ait Grego. ix. contra presumptionem Michaelis Cōstātinopolitani. Quisquis romane ecclesie auctoritatē vel priuilegia euacuare vel diminuere nititur non hic vnius ecclesie: sed totius xp̄ianitatis subuersionem ꝛ interitum machinatur. cuius compassione vel sustentatione vlterius respirabunt filie a quouis oppresse: vnica illa suffocata matre? ad cuius refugium appellabunt: ad quam refugiū3 habebunt. ipsa em̄ Arbana sunt: ipsa omēs catholicos suscipit souet defendit ꝛ ꝓprijs sedibus pulsos restituit. hec ille. Quinto. ptātem cuiuscūqꝫ vicarij nemo pōt restringere aut ampliare nisi principalis cui⁹ est vicarius. Sed papa est vicarius iesu xp̄i eius vices gerēs in terris. ergo hmōi vicarij ptātē nemo nisi xp̄s cuius vicarius est pōt restringere diminuere mutare aut etiā ampliare. ꝯn̄s est bonā ꝛ premisse patent. Sed si qs aduersarioꝝ vellet di

tere ad ista: sicut multos sequētes doctrinam
cuiusdā Jarson audiuimus dicere cū Basilee
essemus: ꝙ etsi ptās pape ꝑ nullos hoīes tol-
li possit aut diminui: possent tamē pičes in cō-
cilio congregati executionē ptātis illius im-
pedire aut restringere aut sic regulare vt non
valeat exire in actū nisi vt ei per conciliū ge
nerale fuerit dictatū. Taliter rn̄dens iudicio
nostro male rn̄det: imo videt̄ insipienter loq̄:
cū videat̄ aut oppositionē in obiecto aut vod
ignorantiam implicare. Qđ sic ptꝫ. Est enim
iurisdictio vt al's in. i. lib. diximꝰ potestas ius
dicendi siue iudicandi ⁊ exequendi. similiter
plena ⁊ totalis iurisdictio est tota plena ⁊ per
fecta potestas iudicandi ⁊ iudicatū exequen
di: al's non est plena ⁊ perfecta. Unde dicere
ꝙ aliquis habeat iurisdictionē: ita tñ ꝙ non
possit iudicare ⁊ exequi etiā si vellet: est dice-
re ꝙ habeat ptātem iudicandi ⁊ non possit iu
dicare: qđ est habere ptātem ⁊ nō habere. Si
militer habere totam plenam ⁊ perfectā ptā
tem iurisdictionis ⁊ non habere totū plenuꝫ
⁊ perfectum exercitiuꝫ ita ꝙ non esset validū
oīe quod iuxta ptātem sibi datam facere vel
let: est dicere habere plenam ptātem ⁊ perfe-
ctam iudicandi vel alia faciendi ⁊ tamē non
posse illa facere nec perfecte nec totaliter: qđ
est habere plenam ⁊ non plenam: qđ est ma-
niste contradictio. Preterea ꝙ prefata rn̄sio
nullius sit roboris ⁊ valoris patꝫ: q: sicut tol-
lere ptātem aliquā non potest nisi ptās supe-
rior: ita nec restringere aut impedire de iure
exercitiuꝫ illius potest nisi superior potestas.
Cum ergo fide tenenduꝫ sit vt diximus: ꝙ po
testas pape sit suprema in ecclesia: nulli dubi
um ꝙ sicut nulla quorūcunq̄ potestas eccl'ia-
stica pōt tollere ptātem pape: ita non possit
impedire aut restringere exercitiū eius. Sed
de his in. iij. lib. vbi de cōciliis vniuersalibus
⁊ eoꝝ auctoritate agendū est plenius dn̄o ad
iuuante dicemus.

Capitulum. xlv. De errore quorundam aduersario-
rum dicentium papam non habere iurisdictioneꝫ coa
ctiuam super fideles ⁊ rōnibus eorum.

Cap'ꝫ XLV

Uerunt quidā
heretici homines perditissimi
qui in tantū veritati apostolici
principatus ⁊ eccl'ie sancte ho-
nori detrahere presumpserūt vt affirmare nō
vererentur romanū pontificē aliosq̄ ecclesie
prelatos nullam coactiuam iurisdictionē su-
per alios habere fideles nisi imperator conce
deret: dicentes prelatorum ecclesie principa-
tum ex institutione xp̄i in administratione ⁊
seruitio ꝯsistere alioꝝ ⁊ non in coactiua iuris-
dictione. Quē errorē dānatissimū multiplici
ter cōfirmare nitūtur: quoꝝ motiua: vt dedu
cit Ockam in dialogo suo sunt que sequunt̄.

Primo sic. Dicit̄ Math. xx. Scitis q: prin-
cipes gentiuꝫ dn̄ant̄ eoꝝ ⁊ qui maiores sunt
ptātem exercent in eos nō ita erit inter nos:
sed quicūq̄ voluerit inter vos esse maior erit
vester seruus. Ex quibus verbis dicūt dari in
telligi ꝙ maioritas ⁊ primitas illius q̄ est ma
ior ⁊ primus inter oēs fideles in ministran-
do ⁊ seruiendo consistit. Cū ergo papa sit ma
ior ⁊ primus inter oēs xp̄ianos sua maiori-
tas in ministrando ⁊ seruiendo tantū cōsistit
⁊ per cōsequēs nullaꝫ iurisdictionē coactiuā
super alios habet: cum illa oībus eccl'ie pre-
latis videat̄ interdicta. Secundo sic. papa
non habet maiorē iurisdictionē coactiuam q̄
habuit xp̄us cuius est vicarius: sed xp̄us inq̄
tuꝫ homo mortalis non habuit iurisdictionē
coactiuam. Tum q: iurisdictio coactiua sine
diuitiis aut sine adiutorio diuitias habentiuꝫ
exerceri non potest: quas xp̄s non habuit. Tū
q: ipso teste ministrare venit non ministrari.
ergo nō venit coactiuam iurisdictionē exerce
re. ergo eam non habuit. ergo nec ꝑ cōsequēs
eius vicarius habet. Tertio sic auctoritate
Origen. qui sup illud Math. xx. Reges gen-
tium ⁊c̄. sic ait. Scitis q: principes gentium
dn̄antur eoꝝ. i. non cōtenti tantū regere suos
subditos violēter eis dn̄ari nitūtur: inter vos
autē qui estis mei non erūt hec: quoniā oīa
carnalia in necessitate sūt posita: spūalia au-
tē in volūtate. Sic ⁊ qui principes sunt spūa-
les. i. prelati: principatus eoꝝ in dilectiōe pe-
nitus debet esse non in timore. Ex quibus ver
bis datur intelligi (inquiūt) ꝙ totus princi-
patus prelatoꝝ eccl'ie ⁊ ꝑ ꝯsequēs summi pō-
tificis in volūtate ⁊ dilectione ⁊ nō in timo-
re debet consistere. ergo diligi debent non ti-
meri. Qui aūt iurisdictione coactiua vtūtur
a malis timētur. teste Ap'lo ad Ro. xiij. q̄ ait.
Si aūt male feceritis timete scꝫ ptātem pre-
lati. ergo prelati eccl'iarū iurisdictione coacti
ua vti non debent. Quarto ad idē inducūt
Crysostomū q̄ ita sup eundē locū ait. Princi-
pes mundi ideo sunt: vt dn̄entur minoribus
suis ⁊ eos seruituti subiiciāt ⁊ expoliēt ⁊ vsq̄
ad mortē eis vtātur ad suam vtilitatē ⁊ glo-
riam. Principes aūt eccl'ie fiunt vt seruiant
minoribus: ⁊ ministrent eis quecūq̄ accepe-
rint a xp̄o: vt suas vtilitates negligāt ⁊ illoꝝ
ꝓcurēt. Ex q̄bꝰ v̄bis (inquiūt) pꝫ distinctio
inter ꝑncipes seclares ⁊ eccl'iarū: q: ꝑncipes
seculares suis subditis dn̄ant̄: principes autē
eccl'ie minoribꝰ suis seruiūt ⁊ ministrāt. ergo

Argumētum pri-
mū qđ cuꝫ seque-
tibus soluetur ca.
p. xlvij.

Secundum

Tertium

Quartum

in eis iurisdictionē coactiuā exercere non va
Quintum lēt. Quinto inducūt ad idē beatuʒ Ambro.
q̄ vt recitat. xxiij. q. viij. c. cōuenior. ait sic. Do
lere potero: gemere potero aduersus arma mi
lites cohortesq̄ lachryme mee sūt mea arma:
talia eñ sunt instrā sacerdotis: aliter nec de
beo nec possum resistere. Ex quibus verbis in
quiūt habet q̄ sacerdos oratiōibus ꝛ lachry
mis debet malis resistere ꝛ non per potentiā
tēporalem: ꝛ per cōsequēs non habet iurisdi
Sextum ctionē coactiuam. Sexto inducunt beatum
Cryso. qui in libro suo dialogoꝝ: q̄ de dignita
te sacerdotali intitulat. lib. ij. c. iij. sup id apl'i
ij. Corinth. i. Non dn̄ant fidei vestre. ita dicit
Hi qui foris sunt iudices malignos cū subdi
derint ostendunt in eis plurimā ptātem ꝛ mi
nitos eos a prioꝝ prauitate moꝝ compescunt
in eccl'ia vero non coactum sed acquiescentē
oportet ad meliora cōuerti: q: nec nobis a le
gibus data est talis ptās q̄ auctoritate sentē
tie homines cohibeamus a delictis. Clarius
(inquiūt) dici non posset q̄ ecclesia non ha
beat iurisdictionē coactiuā: cuʒ in eccl'ia nul
lus ad meliora debeat cogi nec aliquis debe
at cohiberi per iudicialē sententiā a delictis
Septimum Septimo sic. ad habētē iurisdictionē coacti
uam spectat negocijs secularibus implicari:
q: ad ipsum pertinet cōtentiones ꝛ lites diri
mere. Contētiones aūt ꝛ lites ꝛ rixe inter ne
gocia secularia cōputant. extra ne cle. vl' mo.
secu. nego. se imis. c. i. Sed ad summū pontifi
ceʒ non ptinet secularibus negocijs implica
ri. teste apl'o. ij. ad Thimo. ij. qui ait. Nemo mi
litās deo implicat se negocijs secularib᷒. Er
go ad summū pontificē non pertinet iurisdi
Octauum ctio coactiua. Octauo sic. Papa non habʒ
iurisdictioneʒ maiorē q̄ btūs petrus. sed bea
tus petrus ꝛ alij apostoli iurisdictionē coacti
uam a xp̄o minime receperūt. ergo nec papa
habet iurisdictionē coactiuaʒ ex ordinatione
xp̄i. maior est manifesta. minor pbat auctori
tate beati Bernardi q̄ in lib. ad Eugeniū pa
pam inquit. Non monstrabunt puto q̄ hoc di
cerent: vbinam quispiam apostoloꝝ iudex se
derit hominū. Et parū post. Stetisse nāq̄ le
go apl'os iudicandos: sedisse iudicātes non le
go: etiā illud non fuit. Ex q̄bus verbis dat in
telligi q̄ apl'i iudices hominū non fuerunt. er
go beatus petrus iurisdictionē coactiuā non
Nonum habuit. Nono hoc q̄ apl'i hoium iudices nō
fuerunt: btūs Greg. sentire videt: qui tractās
illa verba. Secularia iudicia si habueritis: in
moralib᷒ ita dicit. Hi terrenas causas exami
nent q̄ exterioꝝ reruʒ sapientiā perceperunt.
Qui aūt spūalib᷒ dotati sunt terrenis nō de

bent negocijs implicari: vt dum nō coguntur
inferiora bona disponere valeant bonis supio
ribus deseruire. Cū ergo apl'i maximis bonis
spūalibus fuerint dotati: ipsi nō fuerunt circa
causas hominū ꝛ lites aliq̄liter occupati. De Decimum
cimo hoc etiam glo. sup illud ad Corin. Secu
laria igit iudicia: aperte sentire videt. ait eñ
contēptibiles eñ. i. aliquos sapientes: qui eñ
sunt minoris meriti cōstituite ad iudicandū.
apl'i enim circūeuntes talibus nō vacabant.
Sapiētes ergo qui in locis ɔsistebant fideles
ꝛ sancti: nō qui hac atq̄ illac ppter euāgeliū
discurrebant negocioꝝ examinatores esse vo
luit. Quib᷒ verbis (inquiūt) ostendit q̄ apo
stoli causis hominū terminādis minime isiste
bant. Ex quo infertur q̄ nō acceperant iurisdi
ctionē a xp̄o coactiuā: q: omne officiū iniūctū
eis a xp̄o diligentissime pfecerunt.

Capitulū. xlvi. In quo improbatur error prefatus. Cap. XLVI

Quam dānatissi

me errōr prefati aduersarij dicē
tes tam romanū pontificē q̄ ali
os ecclesie p̄latos nullam ex xp̄i
ordinatione habere iurisdictionē coactiuam:
sed ex cōcessione imperatoris: facile ostendim᷒.
Ostendim᷒ aūt imprimis falsitatem ꝛ errorē Ostendit duo principaliter.
prime partis in qua dicunt p̄latos ex xp̄i ordi
natione nō habere sup fideles iurisdictionem
coactiuaʒ. Secundo errorē secunde partis in
qua dicūt q̄ hmōi iurisdictionē coactiuā pla
ti habuerūt ab imperatore siue a seculari pote
state. Prima aūt pars ostēdit erronea mul Primum.
tipliciter. Primo auctoritate sacre scripture.
Secūdo auctoritate sacroꝝ concilioꝝ. Tertio
diffinitione apostolice sedis. Quarto sancto
rum doctorū testimonio. Quinto rationibus.
Imprimis autē sacre scripture auctoritate
erronea pars illa ostēdit. Primo ex illo quod
xp̄s petro ꝛ in petro successoribus suis cunctis
q̄ ecclesie prelatis ait Math. xvi. Tibi dabo
claues regni celoꝝ. Claues dicit in plurali: q:
scʒ vt est doctrina cōis sanctoꝝ tam claueʒ in
foro cōscientie q̄ in foro exterioris iudicij. Vn̄
ait glo. interli. i. presentis iudicij potestatem.
Et seq̄tur. Quodcunq̄ ligaueris sup terram
siue in foro cōscientie siue exterioris iudicij: li
gatū erit ꝛ in celis. Cum aūt nō tm̄ voluntarij
ligentur sed etiam inuiti: manifestum est q̄ in
clauibus datis Petro ꝛ in eo suis successorib᷒
intelligat data iurisdictio coactiua. Secun
do improbat prefat᷒ error ex illo Mat. xviij.
vbi habetur. Si autem peccauerit in te frater
tuus vade ꝛ corripe eū inter te ꝛ ipsum. Et in
fra. Si aūt te nō audierit dic ecclesie: si autem

ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊
publicanus: amen dico vobis quecūq alliga
ueritis. glo. vinculo anathematis: sup terram
erunt ligata ⁊ in celo ⁊c. vbi Hiero. in gl. ait.
Potestatē tribuit aplis vt sciant q a talibus
dānant humanā sniam diuina snia roborari.
Ceterū apls. i. Corinth. vi. reprehēdēs corin-
thios ꝙ prēptis fidelibus corā infidelibus iu-
dicibus litigassent: ad pbandū ꝙ de rebus se-
cularibus ⁊ terrenis iudicandi ptās esset a-
pud ecclesiam inquit. Nescitis qm angelos iu-
dicabimus quāto magis secularia. glo. i. de re
bus seculi. Non est aūt dubiū qn talis dāna-
tio ptineat ad iurisdictionē coactiuā. ergo a-
postoli ⁊ eoꝝ successores ex xpi ordinatiōe co-
actiuā iurisdictionē habuerunt. Tertio idē
ostendi pōt ex illo. Math. xxvi. vbi de petro
dicit ꝙ exemit gladiū suū ⁊ percutiēs seruum
principis sacerdotū amputauit auriculā ei9.
Per qd designat apud petrū futurā esse pote
statem coactiuā ad correctionē. Unde beat9
Greg. vt habet in. c. si petrus. xxiij. q. i. inquit
Tollit ergo petrus aurē: quare petrus? q: ip-
se est q accepit claues regni celoꝝ. ille em cō-
dēnat qui ⁊ absoluit: qm ligādi ⁊ soluendi idē
adeptus est potestatem. tollit aūt aurē male
audientis. tollit aūt gladio spūali aurē inte-
riorē male intelligentis. Quarto idē colligi
tur ex illo Luce. xxij. vbi aplis dicentibus. Ec
ce duo gladij hic: rndit dns: satis est. Ubi cū
per gladios duos mystice intelligant due po
testates: spūalis. s. ⁊ tēporalis: vt btūs Ber-
nardus lib. de cōsideratione ad Eugeniū pa-
pam exponit: quas apud romanū pontificem
aliquo modo residere dicit: manifeste dat. in-
telligi romanū pontificem ex xpi ordinatione
iurisdictionē coactiuā que p gladios designa
tur habere. Quinto erroris prefati ondit̄ur
stulticia ex illo qd dns ait petro Joh. vlt. Pa
sce oues meas. vbi officium pastoris cōmittit
beato petro: qd officium planissimū est non
posse bene agi sine iurisdictione coactiua: cū
glo. in eo loco dicat. Pascere oues est creden
tes ne deficiant cōfortare: terrena subsidia si
necesse est subditis puidere: exēpla virtutum
prebere: aduersarijs obsistere: peccātes corri-
gere. Sexto idem ostendit ex aplica doctri-
na. vn. i. ad Cor. iiij. Paulus inqt. In virga ve-
niam ad vos: in charitate ⁊ spū mansuetudi-
nis. vbi apertissime se demonstrat habere iu-
risdictionē coactiuā. vn in sequēti. c. habet ꝙ
Paulus fornicatorē quēdā tradidit sathane
in interitū carnis vt spūs eius saluus fiat. Ex
quo manifeste apparet ꝙ aplus iurisdictionē
coactiuā habebat: ⁊ ptz ꝙ non ab imperatore

qui infidelis erat. g a deo. Consequēter scdo
cōfutatur error pfatus ex gestis quasi omniū
cōciliorū vniuersaliū ⁊ maxime illoꝝ quattuor
principaliū in quib9 dānati excōmunicati ⁊ a
suis dignitatibus depositi legūtur plures he-
retici: sicut in Niceno Arrius: in Constātino-
politano Macedonius: in tertio. s. ephesino
Nestorius: in quarto. s. Calcedonen. Eutices
vt in. c. canones. di. xv. Et simili modo in alijs cō
cilijs. Hoc aūt sancti pres minime facere po-
tuissent nisi habuissent ex xpi ordinatiōe iuris
dictionē coactiuam. Preterea totus quint9
liber decretaliū qui de penis intitulat mani-
feste ostendit stulticiā erroris pfati. Tertio
erroris pfati temeritas ostenditur ex apostoli
ce sedis que fidei magistra est determinatōne
que in Extrauaganti Joh. xxij. q incipit. Licet
sm doctrinā apli. vbi Marsilium de padua ⁊
Joh. de ianduno pfati erroris ⁊ alioꝝ quorū-
dam autores reprobat ⁊ condēnat. Quarto
prefatus error dānabilis ostenditur etiam ra-
tione. Ptās spiritualis est maior ⁊ deo cōiun
ctior ꝙ secularis vt superi9 circa finē primi li-
bri multipliciter ostendim9. Sed secularis po
testas ad exercitiū officij sui habet iurisdictio
nem annexā coactiuam. est em dei minister ad
Ro. xiij. Ergo etiam potestas spūalis cum ei9
minister sit etiam vices eius gerēs pariter ad
exercitiū eoꝝ que ad officium ei iniunctū pti
nent necessario habet modo sibi conuenienti
annexā iurisdictionē coactiuam. vn Ecclesia-
stici. x. dicit. Judex sapiens iudicabit populū
suum. ergo etiā ptās spiritualis. pntia est ma-
nifesta. Secūdo sic. De rōne cuiuscūq pfecti
principatus est habere iurisdictionē coactiuā
Sed principatus ecclesiastic9 est maxime pfe
ctus: vnde cōparat Soli iuxta. ca. solite. extra
de maior. ob. Ergo principat9 ecclesiasticus ha
bet iurisdictionē coactiuam. pntia est bona.
maior est Aristo. iiij. Ethi. Cū em smones per
suasiui qualicumq ratione fulciti nō sint semp
potentes mouere subditos ad bonum: quod
est principalis intentio boni principis. neces-
sariū est vt apud principem sit iurisdictio coa
ctiua qua per penas faciat qd persuasionib9
nō potuit. Hinc est ꝙ legis: vt dicit Ysido. li.
Ethy. ⁊ habetur in decreto di. iij. omnis autē
lex: nō solum est imperare vetare permittere:
sed etiam punire. Et hoc sufficiat de improba
tione prime partis prefati erroris. Secun- Secundum prin cipale
da vero pars in qua prefati pestiferi aut dam-
natissimi aduersarij dicunt ꝙ iurisdictio coa-
ctiua que apud ecclesiam est ex cōcessione im-
peratoris sit. patet luce clarius erroneum esse
Primo ex dictis iam supra in reprobatōne pri

me partis erroris prefati. Constat em̄ beatum petrũ pro se ⁊ suis successoribus a xp̄o principatũ suscepisse. ergo ab eo. s. xp̄o iurisdictionem habuit: ⁊ habẽt eiꝰ successores ⁊ nõ ab aliquo alio. ꝯñtia est manifesta. antecedẽs nõ modo ex dictis patet: ſ etiam supra ex. c. xxxi. Secũdo idẽ ostendit ex antiquitate ecclãstici principatus sic arguẽdo. Principatꝰ ecclesiasticꝰ etiam cũ iurisdictione coactiua precessit multo tẽpore imperatores catholicos. ergo seq̄tur ꝙ ipse in iurisdictione coactiua quã habet nõ dependet ab imperatoribꝰ. ꝯñtia est manifesta: cũ prius nõ dependeat a posteriori: nisi aduersarius tanta caligaret cecitate vt ab imperatoribus etiam infidelibꝰ quales oẽs fuerũt fuerunt em̄ duo philippi pater ⁊ filiꝰ: sed nõ apte xp̄iani vt dicit Eutropius: vsq₃ ad constãtinũ magnũ diceret romanũ pontificem suscepisse principatum. Tertio ostendit sic. Nobilius ⁊ ꝑfectius nõ recipit a minus nobili ⁊ minus ꝑfecto ꝑfectionem potestatis ⁊ virtutis sue. vt enim ait Aristo. ij. de anima ⁊ Aug. sup Gene. agens nobilius est ⁊ prestantius passo Sed principatꝰ ecclesiasticus est multo nobilior ac ꝑfectior ꝙ̄ secularis: quanto. s. aīa corpore vt dicit Hugo de sancto vict. quãto sol luna vt dicit Innocentiꝰ in proxime allegato ca. solite. quanto aurũ plumbo: vt ait Ambro. in. c. duo quippe. di. xcvi. Ergo nullo modo est dicendũ sed tanꝙ̄ falsum ⁊ erroneum abiiciẽdum est ꝙ iurisdictio coactiua pape ⁊ prelatorum ecclesie dependeat ab impatore. Quarto sic. Ab illo a quo alicui cõmittitur aliquod officiũ cõmittuntur ea sine quibus officiũ agi nõ potest. Sed a xp̄o ⁊ nõ ab impatore cõmissum est petro ⁊ eiꝰ successoribꝰ pastorale officium ⁊ cura totius populi xp̄iani ac regimen vt supra ostensum est. Ergo necesse est dicere ꝙ a xp̄o ⁊ nõ ab imperatore terreno aut ab aliqua terrena potestate habet iurisdictionẽ Romanus pontifex coactiuam. Quinto sic. Imparatores legũtur puniti vtpote excõmunicati ⁊ priuati dignitate a romanis põtificibus: imo etiam ab aliis minoribꝰ ecclesie p̄latis. Ergo iurisdictio coactiua romani pontificis ⁊ aliorũ prelatorũ ecclesie nõ dependet ab imperatoribus siue ab aliqua alia terrena potestate. cõsequentia est clarissima. antecedẽs licet pateat ex multis hystoriis que note sunt: nihilominꝰ probatur per illud quod Gelasius papa in. c. duo quippe. di. xcvi. dicit: vbi ad imperatorem Anastasium scribens ita inquit. Duo quippe sunt imperator Auguste quibus principaliter hic mundus regitur: auctoritas sacra pontificum ⁊ regalis potestas: in quibus tanto grauius est pondus sacerdotum quanto ꝓ ipsis regibus in vltimo reddituri sunt examine rationem. Et post pauca. Nosti itaq₃ inter hec ex illorum te pendere iudicio non illos ad tuã redigi voluntatem: talibus igitur institutis talibusq₃ fulti auctoritatibus pluresq₃ pontificum: alij reges: alij imperatores excõmunicarunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum: beatus Innocentius papa Archadium imperatorem q2 consensit vt sanctus Crysostomus a sua sede pelleretur: excõmunicauit. Beatꝰ Ambrosiꝰ licet sanctus: non tamen vniuersalis ecclesie episcopus ꝓ culpa que alijs sacerdotibus nõ adeo grauis videbat Theodosium magnum imperatorẽ excõicãs ab ecclĩa exclusit. Manifeste ergo pꝫ stulticia p̄fati erroris in vtraq₃ sui parte.

Capitulum. xlvij. In quo respondetur ad obiectiones aduersariorum supra positas. Cap. XLVI

i Mprobato errore prefatorum hominũ perditorũ iam respondendum restat eorum obiectionibus. Ad primã que sumitur ex illo Math. xx. Scitis quia principes ⁊c. respondetur: ꝙ auctoritas illa nihil facit ꝓ aduersarijs. Non em̄ bene ac recte intelligunt illam sed deficiunt in duobus. Primo quidem in hoc: q2 non est verũ vt pretendunt ꝙ in verbis prefatis dñs oẽm dñatum siue principatum interdixerit apostolis: nec per consequens simpliciter oẽm iurisdictionem coactiuam: cum xp̄us legatur dixisse petro. Super plebem meam principem te constitui. ⁊ de apostolis dicat psal. xliiij. Constitues eos principes super oẽm terrã. sed tantũ dñatum ⁊ iurisdictionem qua gentiles ⁊ homines mundani vtunt in subditos suos in seruitutem eos redigendo ⁊ eorum vita abutendo ad suas vtilitates ⁊ gloriam: sicut plenius explanauimꝰ in superioribus. ca. xij. respondendo ad hanc obiectionem. Secundo deficiunt aduersarij in hoc: q2 administratio illa ad quam ecclesie maiores deputant non est vt ipsi pretendunt administratio qua seruus administrat domino suo: aut frater fratri suo: sed qua dñs ⁊ presidens intendit cõmoditatibus subditorum: qua medicus intendit saluti infirmantiũ: pater correctiõi filiorũ: pastor cure gregis: rector regimini populi: ⁊ gubernator nauis directioni. Huiusmodi autem administratio non excludit iurisdictionem coactiuam in ministris supra eos quibus administrat: vt prefati heretici fatue imaginant sed potiꝰ includit. Vñ

Ad primum arg capi. xiv.

patz φ auctoritas illa catholice intellecta nõ
Ad secundum facit p aduersarijs. Ad secundã rñdetur ne
gando minorẽ tanφ falsam: immo hereticam
cum de xpo dicatur. Esa. xxxiij. Ipse dñs no-
ster iudex noster legifer noster ꝛ rex noster. q̃
absq; iurisdictione coactiua non videñ pos-
se p̃dicari de xpo. Ceterum ipse christus ait
Math. vlti. Data est mihi omñs potestas in
celo ꝛ in terra. Preterea quomodo iurisdictiõ
nem coactiuam dedisset aplis. Math. xviij.
dicit. Quecunq; alligaueritis ꝛc. nisi ipse ha
buisset? Et ad p̃bationẽ cuz p̃mo dicit: φ iu
risdictio coactiua sine diuitijs exerceri nõ po
test: rñdetur φ hoc sit falsum ꝛ stulte dictum:
sicut manifestum est de iurisdictione coacti-
ua spũali que exercet conuenientissime a quo
libet prelato quantũcũq; diuitijs careat: quic
quid sit de iurisdictiõe seculari coactiua que
armoꝝ potentia quãdoq; executioni manda-
tur. Ad id autem qð secũdo dicit φ xp̃us ve
nit ministrare nõ ministrari: iam in p̃ma rñ-
sione rñdimus hoc insipienter esse dictuz: qm̃
hmõi ministratio xpi non euacuabat iurisdi
ctionem coactiuam in xpo: sicut nec vt dictũ
est in aplis: quoniã hmõi administratio erat
sicut maioris ꝛ dñi ꝛ magistri erga discipulos
ꝛ seruos eius: s̃m illud Joh. xiij. Vos vocatis
me magister ꝛ dñe ꝛ bene dicitis: sum etenim
Et iterũ. Queadmoduz bene feci ꝛ vos facia
tis: non est seruus maior dño suo: nec aposto-
lus maior est eo qui misit eum. Qð vero ter-
tio inducit φ xp̃us iurisdictionẽ coactiuã ne-
quaφ exercuit: falsum est. Quod patz ex mul
tis. Primo in eo φ xp̃s non modo cõsilia sed
precepta dedit taz circa sacramenta φ circa
cõuersationem vite. Circa sacramẽta inquit.
Joh. iij. Nisi qs renatus fuerit ex aqua ꝛ spũ
sancto nõ põt introire in regnũ dei. De sacro
eucharistie. Joh. vi. Nisi manducaueritis car
nem filij hoīs ꝛ biberitis eius sanguinez non
habebitis vitam in vobis. De sacramẽto pe-
nitentie ait. Math. iiij. Penitentiã agite ap
propinquabit regnum celoꝝ. Circa conuersa
tionem vite ait. Joh. xv. Hoc est preceptum
meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. ꝛ
similia. Precipere autem non est nisi habẽtis
iurisdictionem coactiuam. quoniã vt inquit
Grego. ꝛ habet in ca. quod precipitur. xiiij. q.
ij. Quod precipitur imperat: quod imperat
necesse est fieri: si vero non fiat penam habet:
vbi consilium datur offerentis arbitrium est:
vbi preceptũ necessitas seruientis. Et Augu
stinus in sermone dñi in mõte. Quisquis pre-
ceptis non obtẽperat reus est ꝛ debitor pene
Cum secundo iurisdictionem coactiuã exer-
cuit cum adiecit penas eterne dãnationis nõ
obediẽtibus preceptis ꝛ institutis suis: sicut
patet superius. quod maxime spectat ad iuris
dictionem coactiuam. Cum tertio etiã iuris-
dictionem coactiuã exercuit: cum xp̃s vendẽ
tes de templo ꝛ ementes violenter eiecit: vt
legit Math. xxi. ꝛ Joh. ij. Super quo verbo
beatus Grego. xxv. moral. ita loquit: qð pluri
miũ percutit stultum intellectũ aduersarioꝝ.
Nec frustra per semetipsum deus es nũmula
rioꝝ fudit ꝛ cathedras vendentiũ columbas
euertit: qꝛ nimirũ signans per magistros qui-
dem iudicat vitaz plebiũ sed per seipsum exa
minat magistrũ. Ad tertiam obiectionẽ que Ad tertium
sumit ex auctoritate Origeñ. rñdetur φ Ori-
geñ. non vult secludere iurisdictionez coacti
uaz a prelatis ecclesie: sed per hoc tantũ vult
qð etiam alij dicunt doctores sancti: vt Aug.
Isidorus ꝛ Bernardus: φ prelati spũales de
bent velle plus diligi φ timeri. Hoc aũt patz
quoniã per solam mansuetudinem ꝛ beniuo-
lentiaz sine correctiõe discipline nulla respu-
blica in hac mortali vita perfecte gubernari
possit. Nam vt inquit Greg. in moral. ꝛ habe
tur in. c. disciplina. di. xlv. disciplina vel mise
ricordia multuz destituit si vna sine altera te
neatur. Sed circa subditos inesse debz recto
ribus ꝛ iuste cõsulens misericordia ꝛ pie seui Ad quartum
ens disciplina: ꝛ multa ibi ad p̃positũ. Ad
quartã obiectionẽ patz responsio ex p̃ma: rñ
sione. Dicimus eñ φ non sit verum φ beatus
Crysosto. secludat oẽm iurisdictionez coacti
uam a prelatis eccl̃ie: cũ ipse dicat sup Mat.
Ita se debz exhibere prelatus vt possit rñdẽs
timeri ꝛ iratus amari. sed excludit quẽadmo-
dum xp̃us iurisdictionẽ illam coactiuaz tyrã
nicã quo principes gentiũ vtunt in subditos
qꝛ vt superius diximus talis non decet prela-
tos ecclesie. Unde differẽtia inter principes
ecclesiasticos ꝛ seculares non est penes habe
re ꝛ non habere iurisdictionẽ coactiuaz vt fal
se aduersarij somniant: sed penes habere ꝛ nõ
habere iurisdictionẽ coactiuã tyrãnicã: sicut Ad quintum
supra explanauimus. Ad q̃ntam q̃ est beati
Ambrosij in. c. cõuenior. xxiij. q. viij. rñdetur φ
bene intellecta cõformiter ad alia dicta eius-
dem doctoris paruz facit ad p̃positum aduer
sarioꝝ: qm̃ licet potentia armoꝝ ꝛ in p̃pria p
sona non congruat sacerdotibus resistere in-
uadentibus bona ecclesiastica: cum ecclesia
corporalia nesciat arma: vt in. capi. porro. xvi.
q. iij. dicit Johan. papa: non tamen propter
hoc excluditur a sacerdotibus potentia siue
iurisdictio coactiua spiritualis: cum ipse bea
tus Ambrosius legat: vt supra induximus ex-

cōmunicasse Theodosium magnum impera-
torem. vt in capi. duo quippe. distincti. xcvi.
Ad sextum quod facere non potuisset si iurisdictionē co-
actiuam nullam habuisset. Ad sextam que
sumitur ex auctoritate beati Crysostomi in li-
bro dialogorum suorum: respondetur ꝙ non fa-
cit ad propositum aduersariorum: quoniā Cry-
sostomus loquitur de his qui foris sunt: id est
qui nunꝙ fidem christi perceperunt. talibus
eñ non est vis inferenda sed sunt cum chari-
tate inuitandi ad fidem ⁊ morum correctionē
non autem loquitur de his qui iam fidem per-
ceperunt: quoniā tales cogendi sunt retine-
re fidem ⁊ religionem quam semel receperūt
votisq̄ firmauerunt. Unde in concilio quar-
to Toletano de iudeis ita diffinitum legitur:
vt habetur in ca. de iudeis. distinc. xlv. De iu-
deis autem precepit sancta synodus nemini
deinceps ad credendum vim inferre: cui eniꝫ
vult deus miseretur ⁊ queꝫ vult indurat. non
eñ tales inuiti saluandi sunt sed volentes: vt
integra sit forma iusticie. sicut eñ homo pro-
pria arbitrij voluntate serpenti obediens pe-
rijt: sic vocante se gratia dei ꝓpria mentis cō-
uersione quisq̄ credendo saluatur. ergo non
vi sed libera arbitrij voluntate ⁊ facultate vt
conuertant̄ suadendi sunt non potius impel-
lendi. qui autem iam pridem fide semel imbu-
ti sunt q̄r iam constat eos sacramētis diuinis
associatos: oportet vt fidem quam susceperūt
tenere cogantur. hec ibi. Ista est sententia a-
postoli. i. Corinth. v. cum ait. Quid eniꝫ mihi
est de his qui foris sunt: id est extra ecclesiam:
iudicare. His eñ vt dicit glo. potius blandi-
endum est. Nonne de his qui intus sunt vos
iudicatis. vbi glo. sic habet. Intus. i. in eccle-
sia ꝓfessione ⁊ nomine: in his eñ putredo secā-
da est. hec glo. Manifestum est autem ꝙ hoc
sine iurisdictione fieri non pōt. ergo aplūs pre-
Ad septimum supponit in ecclesia esse iurisdictionē coacti-
uam. Ad septimā que assumit̄ ex illo. ij. Thi.
ij. Nemo militans ⁊c. r̄ndetur negando maio-
rem in qua dicit̄ ꝙ ad habenteꝫ iurisdictionē
coactiuā spectet implicari negocijs seculari-
bus. Et ad ꝓbationem cum dicitur: quia ad
ipsum pertinet contentiones ⁊ lites dirime-
re: respondet̄ ꝙ ꝓbatio ista nihil valet: quo-
niam dirimere contentiones ⁊ lites inter ali-
quos maxime ecclesiasticos ⁊ de ecclasticis
rebus non est implicari negocijs secularibus
Et cum dicitur ꝙ contentiones ⁊ lites ⁊ rixe
inter negocia secularia computātur. extra ne
cleri. vel mona. secu. nego. se immis. capi. i. re-
spondetur ꝙ in prefato capi. bene computan-
tur inter negocia secularia amare contentio-
nes vel lites: nō autem lites dirimere. magna
certe est differentia inter amare lites ⁊ cōten-
tiones quod vicij carnalitatis est: ⁊ dirimere
lites quod charitatis est vt de se patet. Ad Ad octauum
octauam que accipitur de Bernardo respōde-
tur: ꝙ nihil facit ad propositum: quoniā bea-
tus Bernardus loquitur de terrenis ⁊ secula-
ribus causis atq̄ tumultuosis litib⁹: istis eñ
apostoli nō intendebant. nō q̄r omni potesta-
te iurisdictionis carerent: sed quia maioribus
scꝫ predicationi ⁊ orationi essent intenti. Pre-
terea si huiusmodi secularibus iudicijs aposto-
li nō intenderent: sed relinquerēt huiusmodi
curam hominibus inferioribus iuxta consiliū
Apostoli. i. ad Corint̄. vi. Secularia iudicia si
habueritis contēptibiles. i. sapiētes minoris
meriti qui sunt in ecclesia constituite ad iudi-
candum. nō propter hoc sequitur ꝙ nō fuerūt
in alijs causis spiritualibus hominū iudices. Ad nonum
Ad nonam obiectionem que sumitur ex di-
cto beati Gregorij. respondetur ꝙ in nullo fa-
uet proposito aduersariorum: quoniam licet Gre-
go. dicat ꝙ qui spiritualib⁹ donis dotati sunt
nō debeant negocijs secularibus implicari: s;
maxime superioribus intendere: nō tamen ꝓ-
pter hoc negat tales habere iurisdictionē co-
actiuam simpliciter. Quod clarissime apparet si
auctoritas beati Gregorij ex integro ponatur
ait enim sic: vt habetur in glo. i. ad Corin. vi.
Hi terrenas causas examinent qui exteriorum
rerū sapientiam perceperunt: qui autem spiri-
tualibus bonis ditati sunt terrenis nō debēt
negocijs implicari: vt dum nō coguntur infe-
riora bona disponere valeant bonis superiori-
bus deseruire. sed tamen magnopere cauēduꝫ
est vt hi qui bonis spiritualibus emicant ne-
quaꝙ proximorum infirmantium negocia fun-
ditus deserant: sed hec alijs quibus dignū est
tractanda cōmittant vel per se gerāt. Hec il-
le. Ex quibus manifeste patet ꝙ aduersarij cō-
tra se habent Gregorium ⁊ nō pro se. Ad vl- Ad decimum
timam obiectionem que sumitur ex glo. i. Co-
rin. vi. respōdetur ꝙ illa glo. in nullo fauet ad-
uersarijs sicut supra diximus de dicto bti Gre-
go. licet enim dicat glo. illa iuxta Apostolum
ꝙ ad iudicium causarum seculariuꝫ ⁊ negocio-
rum terrenorum nō maiores qui maioribus et
spiritualibus intendere debebant: sed alij in-
ferioris meriti instituendi sunt: nō tamē exclu-
dit a prelatis ecclesie iurisdictionē coactiuaꝫ
quod est ꝓpositū aduersariorum vt patꝫ manifeste
Ex quib⁹ clarissime ꝯfutat̄ error Marsilij de
padua dānatissim⁹ dicētis ꝙ nec papa nec eti-
am tota ecclīa sil' uncta pōt aliquē hoīem pu-
nire punitōe coactiua nisi concedat̄ iperator.

Capitulū. xlviij. Q romano pontifici ab oībus xpī fidelibus parendum sit ⁊ obediendum.

Cap. XLVIII

e

X his que de su-
perioritate auctoritatꝭ ⁊ vniuer-
salitate aplīci pncipatus sup
vniuersam xpī ecclesiam expo-
suimus: manifestuȝ habemus ꝙ romanus pō-
tifex cunctis de orbe terrarum fidelibus siue
magnis siue paruis cuiuscūqꝫ gradus aut cō-
ditionis existant iure diuino precipere possit
ac ꝙ vniuersitas fidelium eodeȝ iure illi in oī-
bus licitis ⁊ honestis ac iustis parendi habe-
at necessitatem. Sicut em̄ actiones reruȝ na-
turalium ꝑcedunt ex potentijs naturalibus:
ita etiam operationes humane ꝑcedunt ex
humana voluntate. Oportuit autem in reb⁹
naturalibus vt superiora mouerent inferio-
ra ad suas actiones per excellentiam natura-
lis virtutis collate diuinitus. vnde etiā opor-
tet in rebus humanis ꝙ superiores moueant
inferiores per suam voluntatē ex vi auctorita-
tis diuinitus ordinate. Mouere autē per rō-
nem ⁊ voluntatem est precipere. ⁊ ideo sicut
ex ipso ordine naturali diuinitus instituto in-
feriora in rebus naturalibus necesse habent
subdi motioni superioꝝ: ita etiā in rebus hu-
manis ex ordine iuris naturalis ⁊ diuini tenē-
tur inferiores suis superioribus obedire. Vn̄
apłus ad Heb. vlti. inquit. Obedite preposi-
tis vestris ⁊ subiacete illis. Cum autē roma-
nus pontifex sit pater patrum ⁊ prepositus ⁊
caput omniū fideliū: sequit ꝙ ab omibus qui
xpiano nomine gloriant cuiuscūqꝫ ꝯditionis
aut status existant: diuino iure obedientia ei
debet. Sicut em̄ in maiorib⁹ est regendi ⁊ iu-
bendi potestas: ita in minoribus obsequendi
necessitas: vt in. c. cū inferius. di. xxi. Debetur
aūt hec obedientia summo pontifici maxime
in tribus in quibus cōsistit obedientia iuxta
notata in. c. i. di. xcij. videlicet in exhibitione
reuerentie in mandatoꝝ susceptione ⁊ subie-
ctione iudicij. Unde btūs Cyrillus li. thesau-
roꝝ dicit: ꝙ romano pontifici oēs iure diuino
caput inclinant ⁊ pmates mundi tanꝙ ipsi
dn̄o iesu xp̄o obediunt. Quocirca btūs Tho.
in tractatu quē ꝯtra errores grecoꝝ edidit di-
cit subesse romano pōtifici esse de necessitate
salutis. Qđ sequentib⁹ auctoritatibus ꝓbat:
Dicit em̄ Cyrill⁹ li. thesauroꝝ. Itaqꝫ fratres
mei si xp̄m imitamur vt ipsius oues vocē au-
diamus manentes in ecclesia petri non infle-
mur vento supbie ne forte tortuosus serpens
ꝓpter nostrā contētionē nos deijciat vt Euā
olim de paradiso. Et maximus in epl'a orienta-
libus directa dicit. Coadunatā ⁊ fundatā su-
pra petrā cōfessionis petri dicim⁹ vniuersalē
ecclīam ſm diffinitionē saluatoris in qua ne-
cessario salutis aiarū nostrarū est manere ⁊ ei
est obedire suā seruantes fidē ⁊ cōfessionem.
Hanc sniam secutus papa Bonifacius in de-
cretali sua: vnā scām in fine dicit. Porro sub-
esse romano pōtifici omī humane creature de-
claram⁹ ⁊ diffinim⁹ esse de necessitate salutis
Diffinitio plane catholica vtpote de diuina
auctoritate veniēs. tant⁹ nēpe honor legit de
diuina dignatione summo pōtifici esse cōces-
sus vt q̄squis ei nō obtēperaret statim necare-
tur. vn̄ Deutero. xvij. ita loquit dn̄s. Qui aūt
superbierit nolens obedire sacerdotis imperio
q̄ eo tpe ministrat dn̄o deo tuo: decreto iudi-
cis morieť homo ille ⁊ auferet malū de israel:
cunctusqꝫ populus audiens timebit vt null⁹
deinceps intumescat supbia. vbi glo. ordina-
ria ita dicit. Xp̄us q̄ est sacerdos ſm ordinem
melchisedech vicarios sibi instituit q̄bus ait
Qui vos audit me audit: ⁊ q̄ vos spernit me
spernit. Iure ergo dānationis sustinet sniam
q̄ contēnit diuinitatis potētiā. hec glo. Quā-
tum aūt detestandū sit ac dānandū nō obedi-
re romano pon. ex illo colligit. i. Reg. xv. vbi
dicit. Qm̄ quasi pccm̄ ariolandi est repugna-
re ⁊ quasi scel⁹ ydolatrie nolle acq̄escere. vbi
glo. inquit. Sola obedientia est que fidei me-
ritū possidet: sine qua q̄sqꝫ infidelis esse ꝯuin-
cit. Et btūs Greg. in. c. si q̄. di. lxxxi. ad ideȝ sic
ait. Peccatū paganitatis incurrit q̄squis dū
xpianū se esse asserit sedi aplīce obedire cōtē-
nit. Quocirca dicit in. c. obedientiā. di. xciij.
Obedientiā inferiores ex ordine supiorib⁹ de-
bent. summo em̄ pontifici ea debet ab oībus
obediētia vt nulli liceat ei cōicare cui ꝓ acti-
bus suis ipse inimic⁹ extiterit: nec in ecclīa cē-
sēri pōt q̄ eius cathedrā deserit. hec ibi. Ex q̄bus
excludit vt inq̄t sanctus Tho. in. iiij. lib. con-
tra gentiles: error quorundam scȝ grecoꝝ pre-
sumptuosus qui se subducere nitūtur ab obe-
dientia ⁊ subiectione petri: successorē eius ro-
manū pontificeȝ vniuersalis ecclesie pastorē
non recognoscentes. Ex q̄bus etiam cōfundi-
tur stulticia quorundā aduersarioꝝ Basilien-
sium: qui verbo opere ⁊ factis practicare non
sunt veriti: ꝙ prelati ⁊ clerici in synodo con-
gregati non tenerentur romano pontifici pa-
rere aut obedire. Mira certe iudicio nostro ⁊
a seclis inaudita fantasia ꝙ oues eo ꝙ in vnū
locū cōuenerint desinant subiecte esse pasto-
ri: ⁊ pastor ipse ⁊ nomen pascendi ⁊ regendi ꝑ-
diderit auctoritatem: ⁊ ꝙ romanus pontifex
congregatis in synodo prelatis subditis suis

ipse minus habeat in eo auctoritatis. Quis au
diuit vnq̄ tale: ꝙ dum filii siue subditi aut di-
scipuli simul cōueniunt: pater prelatus atq̄
magister oium paternitatis plationis ⁊ ma-
gisterii pdiderit dignitatē: filius: subditus: at
q̄ discipulus filioꝝ subditoꝝ aut discipulorū
omniū fact⁹. Ceterū confutat tertio falsitas
imaginationis qui imaginātur licitū esse sus-
pendere aut subtrahere obedientiā q̄ñq̄ a ve
ro ⁊ indubitato romano pontifice: q̄ videtur
esse similes illis. de q̄b⁹ saluator inq̄t Math.
xv. Ceci sunt ⁊ duces cecoꝝ. Plane hmōi sus-
pensio obedientie nullo modo videt esse lici-
ta. Tum primo qm̄ aperte est cōtra naturalē
⁊ diuinā legem: vt ondimus in. c. superiori: in
qua per hominē dispensatio fieri non potest.
Precipit aūt legislator xp̄s iesus. Mat. xxiii.
de sedentibus super cathedram etiam malis
Omīa quecūq̄ dixerint vobis facite. Itē ad
Heb. vlti. dicit ap̄lus. Obedite prepositis ve-
stris ⁊ subiacete illis. Secūdo talis obedien
tie subtractio est illicita: cū videat esse sacri-
lega. Est eñ diuine maiestatis offensiua siue
lesiua. cum eñ saluator rex regum dicat de vi
cariis suis. Qui vos audit me audit: ⁊ q̄ vos
spernit me spernit, Luce. x. Profecto qui obe
dientiam subtrahit a vero ⁊ indubitato vica
rio xp̄i, lesor videt maiestatis diuine. Tertio
talis suspensio ⁊ subtractio est illicita cū sit
contra iusticiā: cuius est reddere vnicuiq̄ qđ
suū est. Debēt aūt inferiores obedientiā suis
superioribus vt est manifestū: ⁊ habet in prin
cipio. di. xciii. vbi dicit. Obedientiā aūt infe-
riores ex ordine superioribus debent. Quar-
to est illicita cū sapiat scisma. separant eñ se
tales ab ap̄lica sede siue a romano pontifice:
a quo quisq̄ diuisus ab eccl̄ia est separat⁹ iux
ta beatum Cyprianū in. c. scire debes. vii. q. i.
⁊ iuxta beatū Hieronī. in. c. hec est fides. xxiiii.
q. i. ⁊ iuxta papā Pelagiū in. c. scisma. xxiiii.
q. i. Quinto talis subtractio vel suspensio est
illicita: cum sit scandalosa ⁊ mali exempli ce
teris fidelibus. De cui⁹ grauitate peccati ait
dñs. Math. xviii. Qui scandalizauerit vnū
de pusillis istis minimis qui in me credūt: ex-
pedit ei vt suspendatur mola asinaria in col-
lo eius ⁊ demergatur in pfundū maris. Sex-
to est illicita talis obedientie subtractio: qm̄
est dānosa ⁊ periculosa. Incurrunt eñ tales
subtrahentes obedientiam penas non solum
spūalem maledictionem quā non obediētes
patribus eoꝝ ⁊ subtrahentes illis honorem ⁊
reuerentiam debitam incidunt: sed etiam pe
nas ⁊ censuras iuris que per sacros canones
a sanctis patribus hmōi obedientiā subtra-
hentibus siue suspendentib⁹ inferunt. De qui
bus in. c. non vos. xxiii. q. v. ⁊ est canon Calce
donen. cōcilii: qui a cōmunione seipsum suspē
dit ⁊ collectam facit ⁊ altare constituit ⁊ no-
luit vocanti episcopo consentire ⁊ noluit ei-
dem acquiescere atq̄ obedire habet oīno dā-
nari: nec vnq̄ vel cōione mereri nec recipe cū
posse honorem. hec ibi. Item in. c. si inimicus
in. c. miratus. in. c. qui cathedrā. dis. xciii. Itē
in. c. nulli fas. di. xix. vbi multa de hmōi. Vnđ
videtur ꝙ sicut solum ꝓpter heresim papa ac
cusari posset: ita ꝓpter solam heresim aut fau
toriam aut partitionem prohibitam possit
ab eo obedientia subtrahi: vt est casus in ca.
anastasius. dis. xix. ⁊ confirmatur per. c. sacer-
dotes. ii. q. vii. in quo Clemens ita dicit. Sa-
cerdotes et reliqui ecclesie ministri omnesq̄
plebes episcopos suos diligere debent ⁊ eo-
rum preceptis obedire etiam si episcopi ali-
ter (quod absit) agant nisi in fide catholica
errauerint. hec ibi.

Capitulum. xlix. In quo ponuntur obiectiones cō-
tra predicta de obedientia debita romano pontifici: ⁊
respondetur eisdem.

Duersarii obii- Capl'm XLIX
ciunt contra hoc quod dictū est
ꝙ ab omnibus xp̄ifidelibus cuius
cunq̄ status aut cōditionis exi
stant obediendū sit romano pontifici. Pri Argumentum primum
mo sic. Quilibet q̄ tenet alteri obedire dz ne
cessario habere voluntatē precipientis tanq̄
regulam sue actionis. Sed sola dei voluntas
que semper est recta: est regula humane actio
nis. Ergo nullus tenetur obedire nisi deo.

Secundo. Papa potest errare ⁊ deficere: Secundum
iuxta ca. si papa. distinc. xl. Ergo non videtur
ꝙ ei sit ab omnibus obediendum: sed solum
ei qui errare ⁊ deficere nō posset. Tertio sic. Tertium
Sicut lex vetus fuit figura noue legis: ita sa-
cerdotium vetus figura sacerdotii euāgelici:
sed sacerdotiū vet⁹ erat subiectū regie digni
tati: ita ꝙ sacerdotes erant subiecti regibus:
non autem econuerso. In cuius signum dici-
tur. Exodi. xix. sacerdotibus: ꝙ sunt regnū sa
cerdotale. vbi datur intelligi ꝙ potestas re-
galis erat principalior ⁊ sacerdotalis minor.
Ergo videtur ꝙ summo pontifici qui summ⁹
sacerdos dicitur non teneātur obedire reges
xp̄iani. Quarto sic. Videt ꝙ sit magis obe- Quartum
diendum prelatis inferioribus q̄ pape. Pro-
bat sic. Potestas immediata magis influit
q̄ mediata. Sed potestas inferior magis est
imediata q̄ superior. ergo videt ꝙ magis obe
diendum sit potestati inferiori q̄ superiori: ⁊
ita plus episcopo aut abbati q̄ pape. Sed

istis non obstātib⁹ dicendū est sicut dictū est
in precedenti. c. q̄ oēs xpiani cuiuscūq; cōdi-
tionis aut status existāt: tenent̄ obedire sum-
mo pontifici ⁊ in his in q̄bus obedire tenent̄
prius ⁊ magis q̄ cuicūq; alteri humane p̄tāti
qḋ ex superioribus notū est: ⁊ ex r̄nsionib⁹ ad
obiecta dandis luculentius fiet. Ad rōnes
Ad primum ergo in oppositum est respondendū. Ad pri-
mam respondet̄ negando minorē: videlicet
q̄ sola diuina voluntas sit regula humane a-
ctionis. dicimus eñ q̄ diuina voluntas est be-
ne prima regula qua regulant̄ omēs rōnales
voluntates: sunt tamen alie regule secūdarie
s̄m q̄ sunt cause secūdarie mouentes inferio-
ra: ⁊ hoc modō volūtas vnius hōis precipien-
tis potest esse quasi secunda regula volūtatis
alterius obediētis. Unde ad Heb. vlti. dicit
apl̄us. Obedite prepositis vestris ⁊ subiace-
te illis. quia dñs dicit de illis. qui vos audit
me audit. Sicut autē inter secundas causas
mouētes est gradus: ita inter istas regulas se-
cūdarias inquātū vna magis p̄me appropin-
quat q̄ alia s̄m ordinē diuinitus institutū: cu-
iusmodi est volūtas summi pontificis q̄ est vi-
carius principalis ⁊ rector omniū fideliū. vñ
ei sicut supreme regule post diuinā parendū
Ad secundum est ab omībus. Ad secundam r̄ndetur negā-
do cōsequentiā. qm̄ licet ex hoc q̄ papa possit
aliqñ errare ⁊ precipere nō faciēda bñ sequat̄
q̄ ei in omībus simpliciter obediendū nō sit:
non tamen ex hoc arguit̄ aut sequit̄ q̄ cū be-
ne precipit non sit ei ab omībus obediendū.
Uerū ad sciendum in quibus obediendū sit ⁊
in q̄bus non: q̄ vt dicit Aug. ⁊ habet̄ in. c. nō
semp. xi. q. iij. non semp malū est non obedire
prelato: est notandū iuxta san. Tho. in. ij. ij. q.
ciiij. ar. v. q̄ dupliciter pōt cōtingere q̄ subdi-
tus suo sup̄iori obedire nō teneat̄. Uno mō p̄-
pter preceptū maioris p̄tātis. Uñ Aug. ⁊ ha-
bet̄ in. c. q̄ resistit. xi. q. iij. ⁊ in gl. ad Ro. xiij. di-
cit sic ad p̄positū. Qui resistit p̄tāti dei ordi-
nationi resistit. Sed q̄d si ille iubeat qḋ nō dz
facere. hic sane p̄tēne p̄tātem ipsos humana-
rū legū gradus aduerte si aliq̄d iusserit cura-
tor: si tñ cōtra p̄cōsul iubeat non vtiq; p̄tēnis
p̄tātem sed eligis maiori seruire. nec hinc dz
minor irasci si maior prelatus est. Rursus si a-
liquid p̄consul iubeat ⁊ aliud imparator nunq̄
dubitat̄ illo p̄tēpto isti esse seruiendū. Ergo si
aliud imperator aliud deus iubeat q̄d iudica-
tis maior p̄tās deus contēpto illo obtēperan-
dum est deo. Idē habet̄ in. c. si deus iubet. ⁊
in. c. iulian⁹. Et hoc est qḋ habet̄ Act. v. Obe-
dire oportet deo magis q̄ hoibus. vbi ergo pa-
pa iuberet aliquid cōtrariū sacre scripture si-
ue articulis fidei aut veritati sacrorū aut mā-
datis iuris naturalis siue diuini: ei obediē-
dū non esset sed talia precipiēs despiciēdus
est. vñ Isido. ⁊ habet̄ in. c. si q̄s. xi. q. iij. Si q̄s
p̄hibeat nobis qḋ a dño preceptū est: vel rur-
sum imperat fieri qḋ dñs fieri p̄hibet execra-
bilis sit oībus q̄ diligunt deū. Et iterū idē in
sequēti. c. is q̄ preest. Si preter volūtatem dei
vel preter qḋ in sacris scripturis euidēter pre-
cipit̄ vel dicit vel aliquid vobis imperat tan-
q̄ falsus testis aut sacrilegus habeatur. hec il-
le. Alio modo q̄s non tenet̄ suo superiori obe-
dire si aliq̄d ei precipiat in quo ei non subdat̄.
Dicit eñ Seneca in. iij. lib. de beneficijs. Er-
rat si quis existimat seruitutē in totū hoīem
descēdere. pars eius melior excepta est: corpo-
ra obnoxia sunt ⁊ ascripta sunt dñis: mens q̄-
dem est sui iuris. ⁊ ideo que pertinent ad inte-
riorē motū voluntatis homo non tenet̄ homi-
ni obedire: sed deo solū. Tenet̄ aūt homo hoī
obedire in his que exterius p̄ corpus sunt agē-
da. in q̄busdam tñ s̄m ea que ad naturā corpo-
ris p̄tinent homo hoī obedire non tenet̄: sed
solū deo: q̄ omēs hoīes natura sunt pares: pu-
ta in his que p̄tinent ad corporis sustentatio-
nē ⁊ p̄lis generationē. vñ nō tenēt serui dñis
nec filij parentibus obedire de matrimonio
p̄trahēdo vel virginitate seruāda aut aliquo
alio hmōi: sed in his q̄ p̄tinēt ad dispositionē
actuū ⁊ rerū humanarū tenet̄ subditus suo su-
periori obedire s̄m rōnem sup̄ioritatis: sicut
miles duci exercitus in his q̄ p̄tinent ad bel-
lum. seruus dño in his q̄ pertinent ad seruilia
opera exequēda. filius patri in his que perti-
nēt ad disciplinā vite ⁊ curā domesticā. omēs
vero xpiani pape in his q̄ ad religionem xpia-
nam ⁊ ad cathedrā p̄tinent cōsona iuri diui-
no ⁊ naturali. Ad tertiā rōnē r̄ndet̄: q̄ nō est Ad tertium
simile de sacerdotio veteris legis ⁊ noue. Cu-
ius rō est tā s̄m san. Tho. in lib. quē fecit de re-
ge ⁊ regno ad regē Cypri. xv. c. q̄ s̄m Bona-
uēturā in. iij. c. in fine. di. xxiij. que dñā est in-
ter nouū ⁊ vetus testamentū: ⁊ inter cōpara-
tionē sacerdotis ⁊ regni. Quia eñ vet⁹ testa-
mentū erat adhuc carnalium ⁊ carnaliter vi-
uentiū: ideo p̄tās secularis erat principalior ⁊
sacerdotalis p̄tās erat minor. Et iō signāter
dicebat̄ i veteri lege: regnū sacerdotale: q̄ sa-
cerdotiū pēdebat ex regno. Sed ecōtra in no-
ua dicit̄. i. Petri. ij. Regale sacerdotiū: q̄ p̄n-
cipalius est nunc sacerdotium q̄ regnū: ⁊ po-
testas sp̄ualis q̄ temporalis siue carnalis. sic
eñ competebat statui gratie. Hec dominus
Bonauentura Ad quartam rōnem respon- Ad quartum
detur q̄ sanctus Tho. ⁊ dominus Bonauen-

tura notant in fine secūdi sententiarū: ꝙ potestas superior ⁊ īferior dupliciter se possunt habere. Aut ita ꝙ inferior potestas ex toto oriat a superiori: ⁊ tunc cū virtus tota inferioris fūdetur in virtute superioris simpliciter in omnibus est magis obediendū superiori ꝙ inferiori. sicut etiā in naturalib⁹: causa prima pl⁹ influit super causatum cause secunde ꝙ etiam ipsa causa secūda: vt in li. de causis dicit. ⁊ sic se habet potestas dei ad omnem creatā potestatē: sic etiam se habet potestas imperatoris ad potestatē proconsulis: sic etiā se habet potestas pape ad omnē spiritualem potestatem in ecclesia: q2 ab ipso papa gradus dignitatū diuersi in ecclesia ⁊ disponūtur ⁊ ordinantur. vnde eius potestas est quoddā ecclesie fundamentum vt patet Math. xvi. ⁊ ideo in omnibus magis tenemur obedire pape ꝙ ep̄is vel archiepiscopis vel etiam monach⁹ abbati absq; vlla distinctione. Potest iterū potestas superior ⁊ inferior ita se habere ꝙ ambe oriātur ex vna quadam suprema potestate: que vnam alteri subdit ſm ꝙ vult: ⁊ tunc vna nō est superior altera nisi in illis in quibus vna supponitur alteri a suprema potestate: et in illis est tantū magis obediendum sup̄iori ꝙ inferiori. Et hoc mō se habēt ptās episcopi ⁊ archiepiscopi descendētes a pape ptāte. Et ita p3 responsio ad rōnem ꝙ etiā dicebat ꝙ potestas inferior esset magis immediata: falsū est: immo potestas pape cū sit causa potestatis inferioris cū ab ea emanet ⁊ descendat magis est immediata ꝙ inferior vt p3 ex dictis. Vñ vt sanct⁹ Thomas dicit in tractatu cōtra impugnātes religionem: papa h3 immediatā iurisdictionem in oēs Christianos: q2 Romana ecclesia nullis synodicis constitutionibus ceteris plata est ecclesijs: sed euangelica voce domini ⁊ saluatoris sui primatū obtinuit: vt habetur in decretis di. xxij. ca. quāuis; colligitur etiam in. c. per principalē. ix. q. vltima.

Capitulū. l. De errore dicentium ꝙ non sit obediendum statutis papalibus.

Caplm L.

SAtis facile intelligere ex iam dictis est ꝙ longe a veritate ⁊ a statu salutis oberrēt: qui dicūt non esse obediēdum statutis papalib⁹. Contra qd̄ preter ea que in superioribus dicta sunt est Leo papa: qui ita in c. hoc di. xi. ait: Hoc vestre indicimus charitati vt ab apostolicis institutis nullo vlteri⁹ recedatis excessu: q2 inultū post hoc esse nō poterit si quisq̄ apostolicas regulas ī aliquo crediderit negligēdas. Itē est btūs Greg. in. c.

preceptis. di. xij. ita dicēs. Preceptis ap̄licis non dura superbia resistat: sed q2 obedientiā que a sancta romana eccl'ia ⁊ ap̄lica auctoritate iussa sunt salubriter impleant: si eiusdem sancte dei eccl'ie que est caput nostrū cōionē habere desideratis. Item Pius papa oībus ecclesijs scribens sic inquit. Instruimus vos ap̄lica auctoritate omēs eadem seruare debere que ⁊ nos seruamus. nec debetis a capite quoquo modo dissidere. xp̄us enī hanc ap̄licā sedem omniū ecclesiarū caput esse precipit: ipso dicente principi ap̄loꝝ Petro. Tu es petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiam meam ⁊c. hec ille. Item ad idem est beatus Calixtus papa: qui oībus episcopis scribēs ita ait in ca. non decet. di. xij. Non decet a capite membra dissidere: sed iuxta sacre scripture testimoniū oīa membra caput sequantur Nulli enī dubium est ꝙ apostolica eccl'ia mater sit omniū ecclesiarum: a cuius regulis nullatenus cōuenit deuiare. hec ille. Item in. c. si quis dogmata. xxv. q. ij. Nicolaus papa vniuersali synodo presidens ita ait. Si quis dogmata. mandata. interdicta. sanctiones vel decreta ꝓ catholica fide ⁊ ecclesiastica disciplina ꝓ correctione imminentium vel futurorum maloꝝ a sedis apostolice presule salubriter ꝓmulgata contēpserit anathema sit. Preterea dicere ꝙ fideles non teneantur apostolice sedis mandatis siue constitutis obedire sit erroneum siue hereticū patet: quia hoc ipso negant Romanum pontificem esse caput ac rectorem siue pastorem ecclesie: quod vt in superioribus monstratum est euangelio contradicit: ⁊ per cōsequens hereticum. Unde sanct⁹ Tho. in probatione huius in tractatu contra impugnantes religionem ait sic. Dicit in decretis. di. xxij. in. c. omēs. Qui autem romane ecclesie priuilegium ab ipso summo omniū ecclesiarum capite traditum auferre conat: hic ꝓculdubio in heresim labitur. Et. j. Fidem q̄dem violat qui aduersus illā agit que est mater fidei. Hoc autem priuilegium xp̄us romane ecclesie contulit: vt omēs illi sicut christo obediant. Unde Cyrillus lib. thesauroꝝ. Ut membra maneamus in capite nostro apostolico throno romanoꝝ pontificū: a quo nostrū est querere quid credere ⁊ quid tenere debeamus: ipsum venerantes: ipsum rogantes pro oībus: qm̄ ipsius solum est reprehēdere corrigere statuere disponere soluere ⁊ loco ei⁹ ligare q̄ ipsum edificauit. ⁊ nulli alij qd̄ suū est plenū: sed ipsi soli dedit cui oēs iure diuino caput inclinant ⁊ primates mūdi tanq̄ ipsi dn̄o iesu xp̄o obediunt. Unde patet ꝙ quicunq;

dicit nō esse obediendū in his que per papam instituūtur in heresim labit. Hec sanct⁹ Tho. Ex his manifeste pz ꝙ rōnabiliter in cōcilio Constantieñ dānatus fuit error ille Joh. hus dicentis: ꝙ obediētia ecclesiastica est obediētia ſm adinuentionem sacerdotū ecclesie preter expressam auctoritatem scripture.

Capitulū. li. De rōnib⁹ ꝓpter quas successores petri romani pōtificis magis ꝑ electionē ꝙ̄ ꝑ carnis successionē aut īstitutionem predecessoris ad pontificatum assumuntur.

Capitulum LI

Quam convenientissimū fuerit vt hi qui beō Petro in pontificatu in ecclesia successuri erant per electionē ⁊ non per carnis successionem aut institutionē ꝓdecessoris assumerētur ex multiplici capite colligere possumus. Primo hoc cōuenientissimū fuit: qm̄ sicut ait Apl's ad Heb. vij. translato sacerdotio necesse est vt etiā legis trāslatio fiat: ita necesse fuit vt etiam forma determinationis ꝑsone in summo sacerdotij pontificatu transmutaret. In sacerdotio aūt legali determinatio ꝑsone assumēde ad pontificatum fiebat per successionē originis siue carnis. qm̄ soli de stirpe Aaron descēdentes succedebant Aaron in pontificatu: sicut habet Exo. xxviij. Decuit ergo vt hmōi forma translato sacerdotio transferret in aliam: vt iam nō per carnis originē sed per electionē assumptio fieret ꝑsone ad pontificatū. Hinc est ꝙ dñs ⁊ saluator noster iesus xp̄s sacerdos ⁊ pontifex summus nō ex leui cui debebat sacerdotiū: sed ex iuda cui de sacerdotio nihil ꝑtinebat carnē assumpsit. Et hoc est qd̄ Paulus apl's ad Heb. vij. designat di. In quo eñ hec dicūtur. i. xp̄o iesu de alia tribu est de qua null⁹ altari presto fuit. Manifestum est enim ꝙ de iuda ortus sit dominu⁹ noster in qua tribu nihil de sacerdotib⁹ moyses locutus est. Scdō conuenientissime fuit scz propter spiritalitatem euāgelici sacerdotij: cuius sane principat⁹ qui summus est nō carni sed vite merito debetur. Hanc rationē videt tangere btūs Hierony. in c. Moyses viij. q. i. Moyses amicus dei cui facie ad faciē locutus est dominus potuit vtiqꝫ successores principatus filios suos facere ⁊ posteris propriam relinquere dignitatem: sed extrane⁹ ex alia tribu eligitur iesus scz Josue: vt sciremus principatū in populum nō deferendum eē sanguini sed vite. Tertio huiusmodi conuenientia colligitur ex vniuersalitate euāgelici sacerdotij. In hoc enim cum nulla sit differētia tribuum aut nationum: sed vt dicit Apostol⁹ ad Galat. iij. Quicunqꝫ baptizati estis christum induistis: non est iudeus nec grecus: non est seruus nec liber. Et ad Colo. iij. Ubi non gentilis ⁊ iudeus: circuncisio ⁊ preputium: barbarus ⁊ scita: seruus ⁊ liber: sed omnia ⁊ in omnibus christus. Si autem per successionem carnis assumeretur pontifex nunqꝫ posset indifferenter assumi de omni natione aliquis ad pontificatum sacerdotalem euangelicum sed de vna natione aut tribu quod vniuersalitati euāgelici sacerdotij minime cōueniret.

Quarto cōuenientia huius colligit ex qualitate vite ⁊ sanctimonie que requirūtur in assumendo ad summū pontificatum. Oportet eñ principem esse optimū ⁊ perfectum virtute. vt dicit. ij. ethico. ⁊ vt Hieroñ. habet super Leuit. ⁊ habetur in ca. licet. viij. q. i. ꝙ qui prestantior est ex omī populo qui doctior qui sanctior qui in omī virtute eminētior eligendus est. Per illam ergo viā melius est assumi vniuersalis ecclesie principem per quā conuenit meliores inueniri. Sed huiusmodi via est electio que sequitur rōnis maturam deliberationem: cum sit conclusio concilij. vt dicitur. iij. ethi. Ergo melius est assumi principem ⁊ rectorem in ecclesia per electionem ꝙ̄ per originis successionez. Quinto sic: quoniā periculosum valde est rem maximam fortune cōmittere igitur principatum ⁊ potissime ecclesiasticum cū maximus sit: cōmittere fortune periculosum esse nemo ambigit. Sed hoc contingere videtur cum princeps assumitur per successionē generis: cum non sit necessariū ꝙ bono bonus succedat: imo quandoqꝫ stultos sapientibus ⁊ sceleratissimos virtuosis succedere videamus. Sexto cōueniētia ista colligitur ex vtilitate xp̄iani populi cui preficit: cui⁹ sanitas multum pendet ex bonitate capitis ⁊ rectoris iuxta. c. si papa. di. xl. Sed certius ꝓuidet pplo de vtili pastore ⁊ accōmodo ꝑ viā electionis ꝙ̄ successionis carnis vt manifestū est. Ergo cōuenienter per electionez ꝓuidet de romano pontifice. Septimo hoc arguit ꝯuenientissimū: quoniā rationi naturali consonū videtur: q2 nullus videtur iuste preesse alicui multitudini nisi de eius consensu aut superioris ordinatione aut ꝓuisione. De primo dicit Leo papa. Nulla ratio sinit vt illi inter episcopos habeant qui nec a clericis sunt electi nec a plebibus expetiti. di. lxiij. in nomine dñi. De secundo patet: quia ex quo aliquis ordinarie presidet alicui mltitudini iure suo potest ponere sup eam quē vult in adiutoriū sui ⁊ vice in loco sui ꝙ̄diu preest. Xp̄us autem ecclesie sue immediate non ꝓuidit nisi de petro vnde per cōsequens quia non ꝓuidit de ꝑso-

na nominatim successoris Petri ecclesie ele-
ctionem dimisit: prout videt haberi in. c. ele-
ctionē. distinct. lxxix. vbi sic Anacletus papa
inquit. Electionem vero summoꝝ pontificū
vel sacerdotū sibi dn̄s reseruauit: licet electio
nem eorum bonis sacerdotibus ꝛ spiritualib9
populis concessisset. Unde de iure naturali ꝛ
quasi diuino videt esse ꝙ papa non faciat sibi
successorē: nec post mortem nec post resignati
onem quando nō preest: licet ꝙdiu viuit papa
possit loco sui ponere legatos et vicarios vbi
vult ꝛ sicut vult. Sic ergo patet ꝙ tā iuri di-
uino ꝙ̄ naturali consonum esse videt ꝙ ex ele
ctione vniuersalis ecclesie vel illorum ad quos
~~eum~~ de consensu vniuersalis ecclesie trāslatū
est ius eligendi: sicut hodie sunt Cardinales
vt in. c. in nomine domini. di. xxiij. ꝛ. lxxix. c. i. si
at papa siue assumatur summus pontifex. Et
vero contingere posset discordia inter cardi-
nales: ideo vt nō omnes simul concurrerēt ad
aliquem vnum eligendū: ordinatum est in cō
cilio vniuersalis ecclesie: vbi prefuit Alexan
der tertius: ꝙ a duab9 partib9 cōcorditer ele
ctus haberetur pro romano pontifice vt in. c.
licet. de elec. Ex quib9 manifeste appet stul-
ticia erroris Ioh. vicleff dicētis: ꝙ electio pa
pe a cardinalib9 per diabolū sit introducta.

Ceterū ꝙ nec conueniat assumi aliquē ad
pontificatum per institutōnem predecessoris
potest colligi ex aliquibus. Primo ex fallibili
tate humani iudicij. periculosum enim valde est
vt ex vnius hominis iudicio qui errare potest
ꝛ falli ꝛ fallere: summi pōtificis institutio pē-
deret. Xp̄s aūt qui de9 ꝛ homo est cum in suo
iudicio falli nō possit nec fallere: bene ꝯgruit
vt ipse nō ꝯcurrēte alioꝝ iudicio pontificem
in ecclesia per seipsum institueret atq ordina
ret: quēadmodum beatum Petrum fecit. Et
ꝓ alij hoīes falli ꝛ fallere possunt nisi a deo
spiritusancto sint confirmati: vt errare nō p-
mittantur: ad omnē errorem euitandū conue
niens fuit vt post Petri mortem quicūq pro
mouendus esset in ecclesie pastorē aut princi-
pem plurimoꝝ discretoꝝ maturo iudicio con
currēte p electionē assumeret. Nec obuiat hu
ic ꝙ beat9 Petrus successorem legat instituis
se. s. Clementē vt in. c. Petr9. viij. q. i. habetur
Tum q2 Petr9 ita plen9 erat spiritusancto vt
in iudicio de aptitudine beati Clementis ad
pōtificatū inter omnes alios nō falleret. Tū
secūdo: q2 cū vt ait hystoria ꝛ habet in. c. ꝑfa-
to Petrus in aurib9 toti9 ecclesie Clementē
instituerit: ꝛ ita omniū consensu interueniēte
videt ꝙ ipsa Clementis institutio fuerit etiā
p modū electionis, nā ad ꝯsensum cleri ꝛ ppli

cōsueuit antiquus fieri electio. di. lxiij. c. quā-
to. ꝛ. c. plures. Uerū q2 nō oēs successores pe-
tri futuri erāt tales qualis petrus fuit: forma
ista ꝓuidendi de successore poterat esse futu-
ris exēplo ꝑniciosa: sancti patres ordinarunt
vt nulli liceret successorē sibi ꝯstituere. Hinc
btūs Clemēs intelligēs hoc posteris futurū
fore ꝑniciosum exēplo: ꝙ aliqs sibi successorē
eligeret: renūciasse dicit papatui ꝛ elect9 fuit
Linus. vt habet in glo. ca. si petrus. viij. q. i. in
§. his omibus. vbi vt dicit illud beati Petri
apostoli ab illis valeat in argumentū sumi:
qui talem sibi substituerunt qualem sibi suc-
cessorē btūs petrus quesiuit. verū q2 officium
non vite sed sanguini cepit deferri ad ep̄m ta
les quisq successores q̄rere cepit: q̄ vel odio-
si populis vel a plebe docendi inuenirentur.
Idcirco in sacris canonibus cōstitutū est ne
quisq sui officij querat sibi successorē: sed po-
puli electione querat qui coꝝ vtilitati digne
deseruiat. qui illoꝝ vtilitatē non sua lucra q̄
rat. qui xp̄o vellet semen suscitare non sibi di
uitias congregare: quod qui facere contēpse-
rit ab ecclesia repudiat. hec ibi. Tertio cōue-
niens fuit vt per electionis viā assumeret pe
tri successor ad pōtificatū ꝓpter populi testi
moniū: quod in pastore eligendo cōuenientis
sime preexigit aplo Paulo dicente. i. Thi. iij.
Oportet pastorem testimoniū bonum habe-
re ab his qui foris sunt. Super quo verbo di-
cit Aug. Non solum oportet pastorem habe-
re testimoniū a domesticis. verūetiā ab alie-
nis iudeis gentilib9 ꝛ hereticis: vt qui detra
hunt religioni salutē vite eius detrahere nō
audeant. Hoc autem cum melius inquirat ꝛ
inueniatur hominū electione ꝙ̄ alia via: vide
licet aut successione carnis aut institutōe pre
decessoris: consequens est vt cōuenientissime
petri successores assumant per viam electio-
nis: ꝙ̄ aut successionis carnis aut institutiōis
predecessoris.

Capitulum. lij. Ut romanus pontifex habeat pleni-
tudinem potestatis in ecclesia dei: ꝛ explicantur. xv. in
quibus maxime illa ostenditur.

Capitulum LII

c

Ceterum cōside-
rata bene principatus amplitu
dine ad quē romanus pontifex
assumptus est: ꝛ multitudine ac
varietate rerū in quibus per eum vniuersita
ti fideliū ꝓuidere occurrit: necesse habemus
cōfiteri ꝙ romanus ponti. cui vniuersalis ec-
clesie cura cōmissa est in plenitudinē ptātis
sit a xp̄o euocatus. In omi em̄ cōmunitate bn̄
recta oportet apud supremum residere plenā
potestatem se extendentē ad oīa necessaria

saltē

et euidēter expedientia bono reipublice illi⁹ cōitatis. cum ergo papa sit sūpmus in cōitate totius xpianitatis: vtpote caput ⁊ rector omniū fideliū: seqtur ꝙ apud illū plenitudo resideat potestatis extendēs se ad oīa necessaria ⁊ expedientia saluti reipublice xpiane. Quod etiā sanctoꝝ patrū testimonijs clarissime ostēditur. Dicit em̄ beatus Cyrillus Alexandrin⁹ patriarcha in lib. thesauroꝝ. Sicut xp̄s accepit a p̄re dux sceptrū ecclesie gentium ex israel egrediens sup oēm principatū ⁊ potestatē et sup omne quodcūq; est vt ei genua cūcta curuent: sic ⁊ Petro ⁊ eius successoribus plenissime cōmisit. Item beatus Chryso. ad consulta vulgaroꝝ in persona xp̄i loquēs, ita ait. Ter interrogo an me diligis: qꝛ ter me trepidus ⁊ timidus negasti. nunc aūt reductus ne credant te fratres grām ⁊ clauiū auctoritatē amisisse qꝛ amas me coraꝫ ipsis iam tibi confirmo qđ meū est plenum. Item Innocent. terti⁹ in cōcilio generali presidens vt in. c. cum ex eo. extra de peni. ⁊ remis. dicit. Cum Roman⁹ pon. qui plenitudinem obtinet potestatis ⁊c. Ubi cōsiderandū ꝙ plenitudo ista potestatis quā in Romano pon. eē dicim⁹ nō est ita simpliciter intelligenda sicut est illa supreme auctoritatis que deo omnipotēti attribuit: apud quē nō est impossibile omne verbuꝫ Luce. i. vt patet. nec est illa plenitudo potestatis excellentie quā p̄dicamus in xp̄o: vt etiaꝫ patet. Pro quo notandū: ꝙ vt inquit sanctus Tho. in. iiij. sniarum di. xv. q. iij. ar. i. ꝙ ministri ecclesie instituūtur in ecclesia diuinit⁹ fundata: et ideo institutio ecclesie presupponit ad operationē ministroꝝ: sicut opus creationis ad op⁹ nature. Que institutio ecclesie cōsistit in fide ⁊ sacramētis: ⁊ ideo ad ministros ecclesie nec nouos articulos fidei edere nec editos remouere nec noua sacra instituere nec instituta remouere ptinet: ꝙ hec est p̄tātis excellentia q̄ soli debet xp̄o q̄ est ecclesie fundamentū. Et ideo sicut papa nō pōt dispensare vt aliq̄s sine baptismo saluet: ita nec ꝙ saluet sine ꝯfessiōe sꝫ ꝙ obligat ex vi sacri. Hec sanct⁹ Tho. Sꝫ plenitudo potestatis q̄ ponit in papa est plenitudo potestatis ministerialis: quanta. s. necessaria est ad regimen vl̄is ecclesie ad salutē fideliū procurandā: sicut dicim⁹ ꝙ plenitudo sciētie siue oīs noticia veritatis est a xp̄o eccl'ie pmissa Joh. xvi. vbi dr̄. Cū venerit sp̄ūs veritatis docebit vos oēm veritatem. qđ nō est accipiendū ita vl̄iter: ꝙ quicq̄d sciri posset ab hoīe reuelandū foret apostolis: sꝫ omne illud quod nobis ad salutem erat necessariū. vnde glo. super verbo. Omnem veritatem dicit: saluti necessariā. Amplius cōsiderandū est ꝙ plenitudo p̄tātis in romano pont. oñditur in multis. de q̄bus inducemus. xv. tm̄ ad p̄sens

Primo q̄deꝫ oñdit plenitudo p̄tātis romani pon. ex his ex q̄bus excellentia papalis dignitatis siue p̄ncipatus nobis figuraliter describit. Beatus aūt Bernar. describēs nobis excellentiā dignitatis papalis lib. secūdo de cōsideratione ad Eugeniū ita inq̄t. Tu q̄s es tu sacerdos magn⁹: pōtifex summus: p̄nceps ep̄oꝝ: heres apostoloꝝ: primatu abel: gubernatu noe: patriarchatu abrahami: ordine melchisedech: dignitate aaron: auctoritate moyses: iudicatu samuel: p̄tāte petrus: vnctione xp̄s. hec ille. Ex qua admiranda descriptione luce clarius ptꝫ romanū pontificem in plenitudinē potestatis. de qua dixim⁹ esse vocatū.

Secundo ostendit plenitudo p̄tātis in Romano pōtifice in extensione principatus sui: extenditur em̄ in totum orbē terrarum. nullus em̄ fidelis in toto orbe xp̄iano eximit ab eius principatu. Qđ manifeste ex superioribus patet: maxime ex illo Joh. vltimo. Simon iohānis pasce oues meas. inter oues illas ⁊ istas non distinguens: sed vniuersas oues illi commendans. vt exponit Chryso. de qua principatus vniuersalitate beatus Chryso. super Act. apostoloꝝ ita inquit. Petrus a filio sup omne quod est filij potestatem accepit: non vt moyses in gente vna sed in vniuerso orbe.

Tertio plenitudo potestatis in romano pōtifice oñditur in potestate clauium in foro cōscientie. Extenditur em̄ potestas clauium in eo ad oīa loca ad omnes personas ad omnes casus. vnde glo. super illud Math. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ: ⁊ quodcūq; ligaueris super terrā ⁊c. dicit. Quia xp̄um petrus pre ceteris maiori deuotione confessus est merito pre ceteris ipse collatis clauibus donatus est. Sequit infra in glo. Quodcūq; ligaueris super terraꝫ. i. quēcunq; indignū remissione iudicaueris dum viuit indignus apud deum iudicabitur. ⁊ quodcunq; solueris. i. quēcunq; soluēdum iudicaueris dum viuit remissionē peccatoꝝ consequetur a deo. hec glo. que dicit Rabani siue Bede.

Quarto plenitudo potestatis ostendit in clauibus iudiciarie potestatis in foro exteriori. valet em̄ de omnibus personis orbis xp̄iani cuiuscunq; status aut conditionis existāt iudicare. est em̄ iudex totius ecclesie. Unde in ca. episcopo. ix. q. iij. dicit. Ecclesia romana sua auctoritate valet iudicare de omnibus. Item Pelagius in c. cuncta inquit. Apostolica sedes de omī ecclesia habet phas iudicandi: ⁊ per cōsequens mala quib⁹

ducatū et sceptrū

homines a deo auertunt correctōnis discipli
na de medio tollere ⁊ eradicare. Unde in figu
ram romani pontificis videt esse dictuȝ illud
Hiere. i. vt testat Innocētiꝰ tertius in ca. So
lite. extra de ma. ⁊ obe. qui cum fuerit de sacer
dotibus anatoch: ⁊ interpretat excelsus dñi:
significat summū pontificē qui in eccl'ia dei ē
celsior ceteris: vt puta generalis vicarius xp̄i
Ecce constitui te sup gentes ⁊ regna vt euel
las. glo. s. mala: ⁊ destruas ⁊ disperdas. glo. in
terli. regna dyaboli: edifices. glo. s. ecclesiam
⁊ plantes. s. bona. Cum eīm romanus pontifex
caput totius xp̄iane cōmunitatꝪ ⁊ pnceps ex
stat: eius nō tm̄ est pmouere ea ⁊ ordinare que
ad bonū reipublice ⁊ ꝯsecutionē superne bea
titudinis que finis vltimus xp̄ianoꝝ est cōfe
runt: sed ea tollere ⁊ submouere ꝓhibendo ⁊
corrigēdo que ad motionē ad talem finē fide
les impediūt. vnde Alexāder tertiꝰ in ca. Cū
plantare. extra de priuil. ita inquit. Cū planta
re sacrā religionē ⁊ plātatā fouere modis om
nibus debeamꝰ: nūq̄ hoc melius exeq̄mur ꝙ
si nutrire ea q̄ sunt recta ⁊ corrigere q̄ ꝓfectuȝ
virtutis impediūt: cōmissa nobis auctoritate
curamꝰ. hec ille. Quocirca Innocētius tertiꝰ
in ca. Nouit. extra de iudiq̄ dicit. Nullus q̄ sit
sane mētis ignorat qm̄ ad officiū nostrū expe
ctet de quocūq̄ mortali crimie corripere quē
libet xp̄ianū: ⁊ si correctionē cōtempserit per
districtionē ecclesiasticam coercere. hec ille.

Quinto plenitudo potestatis romani pon
tificis ostendit in depositione episcopoꝝ. vñ
beatus Bern̄. in ep'la quadā ad Eugeniū pa
pam ꝓ ep̄o eboracensi intruso dicit. Perēpto
riam sententiā dare ad depositionē episcopo
rum solius romani pontificis noscit esse. Pro
eo nimirū ꝙ etsi alij vocati sunt in partē sollici
tudinis: solus ipse plenitudinē habet ptātis.
De hoc etiā idem Bern̄. in lib. de cōsideratōe
inquit qđ supra diximꝰ in ca. xvij. Sexto ple
nitudo ptātis romani pōtificis ostēdit in hoc
ꝙ eius ptās a nulla ptāte hūana excedit vel
superat: sed ipsa oēm aliā excedit ⁊ superat. De
ecclesiastica ptāte pȝ: qm̄ vt ait Julius papa
in ca. Nolite errare. di. xi. In sede petri dns to
tius eccl'ie pncipatū posuit. De ptāte terrena
siue seculari pȝ etiā ⁊ diffuse ex dictis in pmo
lib. c. xcij. Ait eīm ad ꝓpositū Grego. nazanze
nus scribens imperatoribꝰ cōstātinopolitan.
vt in ca. Suscipitis. di. x. habet. Lex xp̄i sacer
dotali vos subijcit potestati atq̄ istis tribu
nalibus vos subdit. dedit eīm nobis potestatē
dedit pncipatū multo perfectiorē pncipatibꝰ
vestris. an nunq̄d iustum vobis videt si cedat
sp̄us carni, si a terrenis celestia superent ⁊ di
uinis preferant humana. q. d. non. Septimo
plenitudo potestatis ostendit in hoc ꝙ nō ar
ctatur eiꝰ ptās ad hoc vt semp seruato ordine
inferioꝝ potestatū operet: sed pōt mediātibꝰ
illis vel illis intermissis imediate in quēcūq̄
xp̄ianū operari vt immediatus ordinarius pa
stor ⁊ prelatus qn̄ viderit expedire: vt ex illo
vlti. ca. extra de foro compe. aperte colligitur
Vñ sctūs Tho. in tractatu ꝯtra ipugnātes re
ligionē inq̄t. Papa habet iurisdictionē ime
diatā in oēs xp̄ianos: q: romana eccl'ia nullis
synodicis institutꝪ prelata ē sed euangelica vo
ce dñi ⁊ saluatoris nostri pmatū obtinuit. in
ca. Quis. di. xxi. In hac autē parte similitudi
nem quandā habȝ oñipotētis dei: qui mediā
tibus secūdis causis operat multa q̄ per seipȝ
facere pōt ⁊ aliquādo pretermisso secūdarum
causarū ordine operat. Propter qđ Innocē.
tertiꝰ in ca. Antiqua. extra de priuil. dicit. Ro
mana eccl'ia disponente dño sup oēs alias ec
clesias ordinarie ptātis obtinet pncipatū: vt
pote mater vniuersorum fideliuȝ ⁊ magistra.

Octauo plenitudo ptātis romani pōtificis
ostendit in exemptiōe inferioꝝ prelatoꝝ a su
perioꝝ: vt abbatū ab ep̄o: vl' ep̄i ab archiep̄o
vel subditoꝝ a suo superiori: sicut monasteria
⁊ capitula ab ep̄is. que exemptio fit a romano
pontifice. De quo Bern̄. iij. lib. de cōsideratōe
Subtrahunt abbates ep̄is: ep̄i archiep̄is: ar
chiep̄i patriarchis siue primatibus: bona ne
species hec est. Nimiruȝ si excusari queat vel
opus sit faciēdo: ꝓbatis vos habere plenitu
dinem ptātis ſ iusticie forte nō ita facitis hec
q: potestis: ſ vtrū debeat q̄stio ē. hec ille. No
no plenitudo ptātis romani pōtificis ostēdit
in h̄ ꝙ nō ligat legibꝰ a se factis aut etiā sacro
rum cōciliorꝝ canonibꝰ: ſ pōt ex plenitudine
ptātis sup ius ⁊ leges positas facere: ⁊ in ca
nonibꝰ ꝯciliorꝝ iuxta tēporꝝ oportunitatē aut
locorꝝ ⁊ ꝑsonarū cōditōes dispēsare. Vñ ⁊ di
in. §. is aūt. xxiiij. q. v. Romana eccl'ia ius ⁊ au
ctoritatē sacris canonibꝰ impartit ſ nō eis li
gatur. Idē in ca. Significasti. extra de elec.
Propt qđ Innocē. iij. extra de cōces. pben. in
ca. Proposuit: dic̄. Nos ſm plenitudinē pote
statis de iure possumꝰ sup̄ ius dispensare. Cui
sentētie btūs Tho. i quolibeto ar. xiij. alludēs
ita dic̄. Papa habet plenitudinē ptātis in ec
clesia: ⁊ ita quecunq̄ sunt cōstituta p eccl'iam
vel eccl'ie p̄latos sunt dispēsabilis a papa. hec
eīm sunt q̄ dicunt esse iuris hūani siue positiui
Circa ꝟo ea q̄ sunt iuris diuini vel naturalis
dispēsare nō pōt: q: ista habēt efficaciā ex insti
tutione diuina. Decimo plenitudo potestatꝪ
romani pontificis ostenditur in dispēsatione

actionū humanarū: puta votoꝝ ⁊ iuramentorū. Unde sanct⁹ Tho. in. iiij. di. xxxviij. q. iij. q̄rens: vtrū quilꝫ platus in votis possit dispēsare. dicit sic. Plenitudo ptātis in dispensando residet penes summū pontificē: alij aūt participant de hac ptāte ꝙtū eis cōcessum est. et i. ij. ij. q. lxxxviij. ar. vlt. dicit: ꝙ q: summ⁹ pontifex gerit plenarie vicē xp̄i in tota ecclesia ipse habet plenitudinē potestatis dispēsandi in oībus dispēsabilib⁹ votis. Undecimo plenitudo ptātis in Roma. pon. ostēdit in administratione: ⁊ dispēsatione rerū ecclesiasticarū. alij aūt prelati ⁊ collegia habēt potestatē coartatā in administrando ⁊ dispēsando res suas ⁊ transferēdo dominiū ipsarū obligādo et aliendādo: q: nō n̄ si ex certis causis ⁊ cum certis solēnitatib⁹ iure possunt res ecclesie alienare: sicut p3 ex̄ de re. ec. nō aliendn. Papa vero in istis sol⁹ sine ꝯsensu etiā cuiuscūqꝫ ⁊ sine solēnitatib⁹ potest res quascūqꝫ cuiuslibet ecclesie alienare ⁊ alienādo dominiū transferre: dum tñ hoc faciat ex iusta causa. Unde Adrianus papa oēs ecclesias etiā romanam submisit Carolo ⁊ eius successorib⁹ quo ad temporalia: de quib⁹ p imperatorē deberent inuestiri. Et hoc cōfirmat Leo papa Otthoni ⁊ ei⁹ successoribus: vt habet in. c. Adrian⁹. di. lxiij. vbi dñs Archidyacon⁹ narrādo varios modos dicendi ita inq̄t. Alij dicūt ꝙ hoc fecerint apl̄ici ex plenitudine ptātis: sicut decimas aliquibus regibus ꝯcesserūt qđ alius cōcedere non posset. hec ille. Duodecimo plenitudo potestatis Romani pon. ostēditur in hoc ꝙ vt dicit sanct⁹ Tho. in. iiij. ptē. lxij. q. ar. xi. ꝙ quedā sūt superioꝝ ordinū que potest papa cōmittere inferioribus quibusdā sicut pb̄ris: sicut ꝯcedit conferre minores ordines: qđ ptinet ad potestatē episcopalem. Ex qua etiā plenitudine potestatis vt idē sanct⁹ Tho. ibidē dicit: beatus Greg. ꝯcessit ꝙ simplices sacerdotes conferrēt sacramentū cōfirmationis vt in. c. peruenit habet di. xcv. Tredecimo plenitudo potestatis Romani pon. ostenditur in dispensatione thesauri ecclesie: qm̄ ipse sol⁹ vtpote xp̄i principalis vicari⁹ ⁊ dispēsator dat plenariaꝫ indulgentiā ⁊ omni homini fideli de toto mūdo. Unde sanct⁹ Tho. in. iiij. di. xx. dicit sic. Papa habet plenitudinē pōtificalis ptātis quasi rex in regno: s3 epi assumūtur in partē sollicitudinis quasi iudices singulis ciuitatib⁹ ppositi. Et iō pōt facere indulgentias prout vult cā tñ existente legitima. sed in epis est taxata sm ordinationē pape Quartodecimo plenitudo ptātis Romani pon. ostēdit in hoc ꝙ dispositio toti⁹ ecclesiastici ordinis quo ad dignitates ecclesiasticas tanq̄ ad pncipalē architectorē in templo dñi: ⁊ dispēsatio beneficiorum tanq̄ ad seruū quē constituit dñs sup familiā vt det illis tritici mensurā ptinent ad romanū pōtificē. Nā extra de pben. lib. vi. ca. Licet. dicit ꝙ dispositio ecclesiarū ⁊ oīū beneficioꝝ mūdi ad sedē apostolicā noscit ptinere ⁊ in ca. Si duob⁹. extra vt lit. pēden. in cle. di ⁊ est diffinitio Uiennen. concilij: ꝙ ad romani pōtificis ptātem pertinet ecclesiarū personarū dignitatū aliorumqꝫ beneficioꝝ plena ⁊ libera dispositio ex sue potestatis plenitudine. Decimoquinto plenitudo romani pontificis ostendit in canonizatione sanctoꝝ: q̄ ad solū romanuꝫ pontificē vt ad iudicē ⁊ pncipē vniuerse ecclesie cū plenitudine ptātis ꝑsidētem ptinet vt dicūt doctores: ⁊ colligit extra de reli. ⁊ vene. san. c. i. ⁊. ii. ⁊ hec de illis in qb⁹ amplitudo pncipatus summi pōtificis ac plenitudo potestatis apostolice sedis attendat ad presens dixisse sufficiat. Quoꝝ autē debitorē exhibere romanus pōtifex et tanta amplitudine dignitatis ⁊ potestat declarat deuotus Bern. in lib. iiij. de cōsideratōne ad Eugeniū ita dicens. De cetero te esse oportere cōsidera formā iusticie: sanct monie specimen pietatis exemplar: assertorē veritatis. fidei defensorē: doctorē gentiū. xp̄ianoꝝ ducē: amicū sponsi: sponse paranymphū: cleri ordinatorē: pastorē plebiū: magistrū insipientiū: refugiū oppressorum: pauperū aduocatum: miseroꝝ spem: tutorem pupilloꝝ: iudicē viduarū. oculū cecorū: linguā mutoꝝ. baculū senū: vltorē scelerū: malorum metū: bonoꝝ gloriā: virgā potestatum: malleū tyrannoꝝ: regū patrē: legū moderatorem: canonū dispensatorem: sal terre: orbis lumen: sacerdotē altissimi: xp̄i vicariū: xp̄m dñi: postremo deuꝫ pharaonis. hec ille. Que oīa recte etiaꝫ plenissimā ⁊ amplissimā insinuant in romano pontifice potestatem. Ex his clarissime confundit error dicentiū romanū pontificē nō habere in ecclesia plenitudinē potestatis qui vt sanctus Tho. ponit in tractatu contra grecos: contra vnitatē ecclesie errant.

Capitulū. liiij Qꝫ solus romanus pontifex in ecclesia dei habeat plenitudinem potestatis.

Stenso ꝙ romanus pontifex plenitudinē habeat potestatis: iam ꝙ ipse solus in ecclesia dei huiusmodi potestatis habeat plenitudinem declarandū est: qđ licꝫ satis aperte ex superiorib⁹ posset intelligi ex qbus pmatū ei⁹ demōstrauim⁹: nihilominus hoc ꝑ ampliori noticia auctoritatib⁹ ⁊ rōnib⁹ cōprobabim⁹. Et

primo quidē colligit̄ ex illo ꝙ dn̄s ad solū Pe
trū ait Luc. v. Duc in altuꝫ ⁊ laxate retia vr̄a.
vbi glo. ita dicit. Alijs imperat̄. vt laxēt retia:
soli Petro dr̄: duc in altum. i. in profundū dis-
putationū. Secundo ex illo ꝙ Math. xvij.
dn̄s soli petro iubet hamo piscari. Super quo
beat⁹ Amb. dicit: ⁊ habet̄ in. c. est aliud. xxiij.
q. i. Est aliud piscandi gen⁹ quo genere solum
petro piscari dn̄s iubet dicens. Mitte hamū
⁊c̄. vbi glo. dic̄. Per hamū itellige iurisdictio
nē qua petrus ꝓfuit alijs: hoc genere piscandi
solus petr⁹ piscat̄ q: habet potestatē ligādi et
soluēdi p̄ alijs. Hec glo. Tertio idē testat̄
beatus Cyrill⁹ in li. thesauroꝝ ita dicens. Si
cut xp̄s a patre accepit ducatū ⁊ sceptrum ec
clesie gentiū super oēm principatū ⁊ potesta-
tē ⁊ super omne quodcūqꝫ est: vt ei genua cun
cta cuructur plenissimā potestatē: sic ⁊ petro
⁊ successoꝛib⁹ eius plenissime cōmisit. Et ifra
Nulli alij ꝗ̄ petro qḋ suū est plenū sed ipsi so
li dedit. hec Cyrill⁹. Quarto hui⁹ rei testis
illustris est beat⁹ Chriso. super illud Math.
xvi. Tibi dabo claues ⁊c̄. ita dicens. Sicut fi
lius a patre veniēs ad salutē omniū mittit̄ cū
ptāte plena super oēs: sic a xp̄o petr⁹ ⁊ eius ec
clesia ad salutē omniū mittitur cuꝫ potestate
omni sup oēs qḋ nulli hoim credim⁹ esse ꝯces-
sum. Quinto hoc idē attestatur beat⁹ Leo
papa in. c. multū. iij. q. vi. ⁊ beat⁹ Greg. in. c. de
creto. ⁊ Juli⁹ papa in. c. ꝗ se scit. ij. q. vi. Se-
xto ad idē est beatus Bern̄. qui vt in superio
ri. c. inductū est: i quadā ep̄la ad Eugeniū pa-
pam aptissime ꝓfitet̄ ꝙ solus Roman⁹ pon.
habꝫ plenitudinē potestatis. Septimo ad
idem est beatus Tho. qui sepe hoc repetit: vt
in superioꝛib⁹ patet. Cōsequenter hoc ideꝫ
rōnibus ostēdam⁹. Primo sic. Solus roma-
nus pon. in toto corpoꝛe vl̄is ecclesie post xp̄ꝫ
est caput vniuersale mysteriale ad regimen ⁊
gubernationem totius vniuersitatis fideliuꝫ
ergo solus ipse in corpoꝛe vniuersalis ecclesie
habet plenitudinem potestatis. Cōsequētia
patet: qm̄ solum caput in corpoꝛe hominis ad
cuius similitudinem de corpore ecclesie iuxta
Apostolū ad Ro. xij. loquimur: habet plenitu
dinē sensus ⁊ regitiue ac gubernatiue virtutꝭ
An̄s vero patet ex illo Jo. i. Tu vocaberis ce-
phas. qḋ iuxta Anacletum ⁊ Jsi. interpretat̄
caput. Secundo sic. Solus Petrus ⁊ ei⁹ suc
cessoꝛ est generalis vicarius xp̄i in ecclesia dei
locum eius tenens. ergo solus ipse habet ple-
nitudinem potestatis. ꝯn̄tia patet: an̄s etiam
ostensum est supra in. c. xxxvij. Tertio sic. Ro
manus pon. est supremus hierarcha immedia
tus totius ecclesiastice hierarchie. p꞉ꝫ: ipse em̄
est princeps in quo totius ecclesie dn̄s posuit
ꝑncipatū: vt in ca. Nolite errare dicit Julius
papa di. xi. ergo in solo ipso ponenda est pleni
tudo potestat̄: ꝯsequētia videt̄ manifesta: qm̄
in om̄i hierarchia in solo hierarcha ponit̄ ple-
nitudo ptātis. Unde Diony. iij. eccle. hierar.
postꝗ̄ vnāquāqꝫ hierarchiā in suū hierarchā
docuit terminari de ꝓprietate hierarcharum
ita subiungit. Hierarchici aūt oꝛdinis virtus
in om̄ibus capit sanctis totalitatib⁹ ⁊ per cō
sequens oꝛdines operat̄ ꝓprie hierarchie my-
steria. Et infra. Est ergo hierarchicus oꝛdo ꝑ-
fectiua nature virtute adimpletus. Quarto
sic. Ecclesiasticus ꝑncipatus ē monarchicus
ergo in solo summo pōtifice ē ptātis plenitu-
do. antecedēs p꞉ꝫ sup̄ ex multis in ca. ij. Unde
Joh. x. dr̄. Erit vnū ouile ⁊ vn⁹ pastoꝛ: ⁊ loqui
tur de ecclesia. Sup quo theophilus in glosa
inquit. Attendant manichei: qm̄ vnū ouile ⁊
vnus pastoꝛ est noui testamenti. consequētia
p꞉ꝫ: q: in ꝑncipatu regali siue monarchico sup̄
ma potestas in solo ꝑncipe collocat̄. vt ē Ari
store. snia. viij. ethi. ⁊ iij poli. Quinto sic. ro-
manus pontifex habet plenitudinē ptātis in
eccl̄ia: ⁊ nullus alius a romano pōtifice habꝫ
plenitudinē ptātis in eccl̄ia. solus ergo roma
nus pontifex habet plenitudinē ptātis in ec-
clesia. cōsequētia est manifesta ꝑ regulā ab ex
ponentib⁹ ad expositā. maioꝛ p꞉ꝫ ex p̄cedenti
ca. minoꝛ etiā p꞉ꝫ. Tum auctoꝛitatib⁹ scrōꝝ in
ꝑncipio hui⁹ ca. inductis. s. beati Cyrilli bea-
ti Crisos. beati Grego. beati Leonis pape bea
ti Bernardi beati Thom̄. dicentiū: ꝙ solus ro
manus pontifex sit vocat⁹ in plenitudinē po
testatis: alij autē in partē sollicitudinis. Tum
etiam rōne: q: si alij vtputa ap̄li recepissent a
xp̄o sicut petrus plenitudinē potestatis: iam
petr⁹ neqꝫ maioꝛ neqꝫ superioꝛ neqꝫ caput neqꝫ
ꝑnceps fuisset apl̄oꝝ: sed oēs fuissent in ptāte
pares qḋ est hereticū ⁊ sepenumero ab eccl̄ia
condēnatū vt supra inductuꝫ est. Sexto sic.
Dicit ap̄ls ad Rom̄. xiij. Om̄is aīa ptātibus
sublimioꝛib⁹ subdita sit. Et subiungit. Que a
deo sunt oꝛdinata sunt. ergo opoꝛtet ꝙ p̄la-
tio attendat̄ ꝑm ascensum ⁊ descensum: non
ꝑm equalitatē. Quare necesse erit ꝑm oꝛdineꝫ
rectū eccl̄ie ꝙ suprema ptās regiminis ⁊ ple-
nitudo iurisdictiōis stet in vno p̄mo ⁊ sup̄mo
in quo solo sicut in p̄mo ⁊ in simplicissimo in
illo genere est status oīs p̄latiōis ecclesiasti-
ce. Ultimo sic. Principat⁹ est quoddā totuꝫ
potestatiuū cui⁹ hec est natura: ꝙ ꝑm comple
tam rationē ⁊ plenitudinē perfectionis sit in
vno solo. s. in ꝑncipe: in alijs ꝟo in quos distri
butum est per gradus diuersarū dignitatū ac

officiorum est aliqua participatio ipsius: sicut principatus regni est in vno videlicet rege: in alijs vero secundum participationē quandā: videlicet secundum potestatem presidis et tribuni et millenarij et centurionis et quinquagenarij et decani siue decurionis. Exemplū etiam huius totius potestatiui apparet in sacramento ordinis: cuius tota plenitudo est in vno ordine. s. sacerdotio. in alijs vero est quedā participatio ordinis: vt dicit sanctus Tho. in. iiij. di. xxiiij. Et hoc figuratū est in hoc quod dn̄s dicit Nu. xi. moysi. Auferam de spiritu tuo et tradam eis vt sustentent tecum onus populi. ergo in principatu ecclesiastico ita dicendum est quod plenitudo potestatis illius in vno solo sit: puta in principe supremo vniuersalis ecclesie: puta in Romano pon. Unde in. c. basilicas. de conse. di. i. et in. c. nolite errare. di. xi. habetur: quod in apostolica sede dn̄s totius ecclesie posuit principatum. et beatus Aug. cōtra donatistas. et in ep̄la ad Gloriū et Eleusiū dicit: quod in romana ecclesia semper apostolice cathedre viguit principatus. Ex quibus manifeste confunditur error et stulticia Marsilij de padua dicentis papam nō habere aliquam plenitudinem potestatis absque determinatiōe. i. concessione imperatoris.

Capitulū liiii. Quod potestas iurisdictionis oīm prelatorum ecclesie deriuetur a papa siue apostolica sede mediate vel immediate. Et primo via. s. ex ordine aliorum apl'orum ad petrū.

Cap. LIIII

Postquā pro modulo paruitatis nostre superius explicauimus quod tam ad fidei xp̄iane cōseruandam vnitatem: quam ad optimū ecclesie regimen necessario vnus in ecclesia erat dandus rector et caput totius reipublice xp̄iane cum plenitudine potestatis et quod huiusmōi sit Romanus pon. restat nunc videndū de habitudine quam habet ad alios ecclesie inferiores prelatos in origine potestatis: vtrū. s. alij ecclesiarum prelati potestatem iurisdictionis quā habent imediate suscipiāt ab apostolica sede. an sicut papa ita et ep̄i imediate suscipiant a xp̄o. Dicimus cum sancto Tho. tam in. ij. sententiarū et in. iiij. sniarū quam in. iij. contra gētiles: qui sanctus Tho. inter doctores de hac materia loquētes magis rationabiliter et magis cōformiter ad dicta sanctorum patrū et per consequens magis cōsonanter ad pietatem fidei loqui videtur: quod tota iurisdictionis potestas aliorum prelatorum de lege cōmuni deriuatur a papa. Quam conclusionē triplici via probare intendimus. Primo ex ordine aliorum apostolorum ad Petrum in potestate iurisdictionis. Secundo rationibus. Tertio ex inconuenientibus que sequūtur ex opposito modo dicendi. Prima via sic arguitur. Apostoli alij a petro nō susceperūt potestatem iurisdictiōis immediate a xp̄o sed mediante petro: ergo sequitur quod etiā nunc prelati qui sunt in ecclesia iurisdictionis potestatem suscipiant immediate a papa et non a xp̄o. cōsequētia ē optima. antecedēs vero auctoritatibus et rōnibus multipliciter probatur et declaratur. Auctoritate primo beati Anacleti qui vt habetur in. c. Sacrosancta. di. xxij. dicit. Inter ap̄los quedā fuit discretio: et licet oēs ap̄li essent: petro tamē a dn̄o concessum est vt reliquis omnibus preesset ap̄lis et cephas. i. caput et principiū teneret apostolatus. Cū aūt noīe capitis et principij origo designetur potestatis nō videtur posse dici beatus petrus caput et principium tenere apostolatus nisi ab eo potestas iurisdictiōis deriuaretur in ap̄los ceteros. Secūda auctoritas ē beati Cypriani in ep̄la que de vnitate ecclie inscribitur ad nouatianū. et habetur in. c. Loquitur dn̄s ad petrū. xxiiij. q. i. Ego dico tibi quia tu es petrus et super hanc petrā edificabo ecclīam meā super vnū edificat ecclīam. et quāuis ap̄lis omnibus post resurrectionē suā parē. i. cōmunē potestatem tribuat et dicat. Sicut me misit pater et ego mitto vos accipite spūmsanctū: tamē vt vnitatē manifestaret vnitatis eiusdē originē ab vno incipientē sua auctoritate disposuit. hoc vtique erant ceteri ap̄li quod petrus pari cōsortio prediti et honoris et potestatis (glo. in ordine et dignitate consecrationis nō administrationis plenitudine) sed exordium ab vnitate proficiscitur vt ecclia xp̄i vna esse monstretur. hec Cyprianus. Ubi cū ait quod xp̄us vt ecclie vnitatē manifestaret potestatis originē ab vno incipientē disposuerit: manifeste hat intelligi quod solus vnus scilicet petrus super quē vnum fundatā dicit ecclīam a xp̄o immediate potestatem susceperit iurisdictōis: alij vero ap̄li mediante ipso petro. Plane vt videtur si immediate oēs ap̄li potestatem iurisdictiōis recepissent a xp̄o: origo potestatis nō incepisset in ecclesia ab vno aplorum cū data fuisset simul et immediate omnibus. Tertia auctoritas est Aug. qui super Ioh. homel. cxxiiij. dicit sic. Petrus ap̄ls propter apostolatus sui primatū gerebat figurata generalitate ecclie psonā. quod enī ad ipm proprie pertinet natura vnus homo erat: gratia vnus xp̄ianus abūdantiori gratia vnus idemque primus ap̄ls: sed quando ei dictum est. Tibi dabo claues regni celorum: et quodcūque ligaueris et c. vniuersam significabat ecclīam. Et infra. Ecclia ergo que fundatur in xp̄o claues ab eo regni celorum accepit in petro. i. potestatem soluendi et ligandi peccata. Sed videtur quod hoc quod soli petro attribuitur ratione primatus non esset verum si alij apostoli cum eo immediate iurisdictionē recepissent

a xpo: qr dato illo ecclesia nō in solo petro sed etiā in alijs apostolis claues recepisse diceret.

¶Quarta auctoritas est beatissimi Leonis: q̄ vt habetur in.c.dñs.di.xix.ita dicit. Huius muneris sacramentū ita dñs ad omniū aplorū officiū pertinere voluit vt in beatissimo Petro omniū apostolorū summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodā capite dona sua velut in corpus oē diffunderet vt exortem se ministerij intelligeret esse diuini qui ausus fuisset a petri soliditate recedere. ¶Quinta auctoritas est eiusdē in sermone.iij.ordinationis sue ita dicentis. Multo dignius est ad beatissimi petri gloriā contēplandā aciē mentis attollere: et hunc diē in illius potissimū veneratione celebrare qui ab ipso omniū charismatū fonte ita copiosis est irrigationibus inundatus vt cū multa solus acceperit nihil in quēq̄ sine eius participatione trāsierit. Et infra. De toto mundo vnus petrus eligit qui et vniuersarum gentiū vocationi et omnibus aplis cūctisq̄ ecclesie partibus preponat vt q̄uis in populo dei multi sint sacerdotes multiq̄ pastores: oēs tñ proprie regat Petrus quos principaliter regit et xps. Magnū et mirabile dilectissimi huic viro cōsortiū potentie sue tribuit diuina dignatio: vt si quid cū eo cōmune ceteris voluit esse principibus: nunq̄ nisi per ipsum dedit quicq̄d alijs nō negauit. Ecce q̄ clara luce leo iste beatissimus irrefragabilis auctoritatis inter patres ecclesie: dicit q̄ q̄cq̄d cōmune xps cū petro ceteris voluit esse principibus: videlz apostolis nō nisi per petrū dedit. quicq̄d. s. qd donabile esset per hoiez alijs nō negauit. Et ita manifeste habet q̄ ceteri apli non imediate a xpo iurisdictionē acceperint sed mediante petro apostolo eorū principe. ¶Sexta auctoritas est Alexandri pape in.c.audiuimus.xxiiij.q.i. sic dicētis. Unde cum dñs daret omnibus discipulis parē ligandi ac soluendi potestatem: petro pre omnibus claues regni celorū se daturum promisit di. Tibi dabo claues regni celorum. ¶Quicunq̄ ergo ab vnitate ecclesie que per Petrum intelligitur fuerit alienus execrare pōt consecrare nō valet: excōmunicationis vel reconciliationis potestatem nō habet. In qua auctoritate duo sunt precipue notanda. Primo q̄ beato Petro pre omnibus date sunt claues. in quo datur intelligi q̄ beatus Petrus in potestate iurisdictionis superior et maior fuerit omnibus alijs apostolis etiam simul coniūctis: et per consequēs successor petri videlicet Romanus pontifex superior maiorq̄ sit omnibus prelatis etiam simul coniūctis. ¶Secūdo notandum est id qd dicitur q̄ beatus Petrus apostolus pro omnibus suscepit claues ecclesie in quo manifeste denotatur q̄ alij xpi discipuli et eorū successores potestatē iurisdictiōis non acceperunt nisi per petrū: et ita nō immediate a xpo. Ubi considerandū est q̄ cū dicit petrus suscepisse pro omnibus et pre omnibus potestatem: non est intelligendū ipm pro omnibus accepisse ad modum quo vnus procurator noie aliquorū aliqd donū sicut castrū aut principatū accipit a principe: sed intelligendū est ad modū quo dicimus solem recepisse lumē a deo pre omnibus stellis et pro omnibus. Pre omnibus: qm in maiori plenitudine q̄ cetere stelle. Pro omnibus qm in eo ordine vt ab ipso sicut a fonte in ceteras stellas lumen descēdat. Et sile est de capite qd pre oibus et pro oibus mēbris virtutē recepit. pre omnibus q̄dē: qr in solo capite ē plenitudo sensuū: pro omnibus quidē: qr ab ipso cetera mēbra sensum motus et regiminis suscipiūt. Ita est de petro q̄ non tm̄ auctoritate pre omnibus alijs donatus est: sed etiā caput et princeps alijs influēs in toto corpore ecclesie constitutus est: vt apertissime superius ostēsum ē ex doctrina sanctorū. Unde Innocen. in epla quā scribit ad patres epos in cōcilio Carthaginen. dicit q̄ a beato petro episcopatus et tota auctas nominis huius emersit. ¶Consequenter hoc idē rōne pbat: et primo sic. Ab eo a quo quis nō habet subditū ab illo nō habz aliquā potestatē iurisdictionis: sed alij apli nō habuerūt immediate subditos a xpo: ergo ipi nō habuerunt ptātem iurisdictōis immediate a xpo. cōsequentia patz: maior etiā: cū nullus ligare aut absoluere possit nisi subditū. cū a non suo iudice ligari nullus valeat nec absolui. de peni. et remis. ca. Omis. Nam ptās iurisdictiōis qua aliqs pōt absoluere et ligare dicit relatiue ad subditū. relatiua aūt vt habz doctrina Arist. in pdicamētis. posita se ponūt et perempta se perimūt. vnde si nō est seruus nō est dñs. Propter qd s'm Aug. li. de tri. Deus non fuit dñs quousq̄ habuit creaturā suā. Ita si nō est subditus non est prelatus nec iudex q̄ possit eū iudicare. ad Roma. xiiij. Tu quis es qui iudicas alienū seruum: suo dño stat aut cadit. Minor vero pbat: qr si xps dedisset alijs a petro subditos aut oēs dedisset aut aliquē. Non ē dicēdum primū q̄ dedisset oēs: qr vt dictū est pluralitas principatuum nō est bona. vt dicit. xij. metaphisice. et ideo ibi cōcludit: vnus ergo princeps. Tum secundo: qr tunc ouile xpi nō esset vnum nec vnus oium pastor sed plures. contra illud Joh. x. Erit vnū ouile et vnus pastor. Preterea secūdū nō est dicendū: cum nullibi legat xps aplis populos immediate diuisisse nec facile est fingere quos quibus subiecerit. Item se

eundē ratione arguit͛ sic. Si xp̃s dedisset apo
stolis immediate potestatē iurisdictionis: aut
dedisset plenam ⁊ omnimodā sicut petro: aut
particularit͛ limitatā ⁊ coartatā: sed neutrā.
ergo nullā. cõsequētia ē bona. maior p₃ a suffi
cienti diuisione. minor quo ad p̃mā partē p₃
Primo. q: dicit beat⁹ Cyrillus in lib. thesau
ror̃: nulli alij ꝙ̄ petro xp̃s qḋ suũ est plenũ cõ
misit s₃ ipi soli dedit. Secũdo q̃m si alijs apo
stolis data fuisset p̃tās in ea plenitudine qua
petro data est: petrus nec maior nec superior
nec princeps nec caput fuisset aplo₄: sed oẽs
in iurisdictõnis auc̃tate pares fuissent: qḋ est
erroneũ. vt eñ sctũs Anacletus inquit in ca.
Sacrosancta. dist. xxij. inter aplos quedā fuit
discretio: licet eñ oẽs apl'i essent: petro tamē
a dño concessum est vt reliquis oĩb⁹ preesset
apl'is ⁊ cephas. i. caput ⁊ p̃ncipatum teneret
apostolat⁹. Secũda vero pars minoris que di
cit ꝙ etiā xp̃s nõ dedit apl'is p̃tātem aliquā li
mitatā p₃. vnde nec possibile ē fingere certitu
dinē talis limitationis. De talib⁹ autē que fa
cta esse dicuntur maxime circa aplos de claui
bus eccl'ie nihil videt͛ asserēdu₃ qḋ de scriptu
ris sanctis nõ habeat testimoniũ explicite vel
implicite qḋ in hac parte nõ datur. Et hec de
p̃mo puncto breuitatis causa sufficiant.

Capitulum. lv. In quo probatur eadem conclusio secunda via sc₃ per rationes.

Capl'm LV

Onsequēter eadē conclusio videl₃ ꝙ p̃tās iurisdictio
nis p̃lato₄ deriuet͛ a papa. p̃ban
da est secunda via videlic₃ per rõnes. Primo
sic. In oĩ p̃ncipatu p̃tās iurisdictionis deri
uatur ad quācunq₃ personā illius p̃ncipatus
a monarcha siue p̃ncipe illi⁹ p̃ncipat⁹: sed pa
pa est p̃nceps siue monarcha in sacro ecclesie
p̃ncipatu: ergo sequit͛ ꝙ p̃tās iurisdictõis oi₃
inferio₄ p̃lato₄ deriuet͛ a papa. ꝯña ē bona
minor p₃ ex s̃nia Diony. q̃ tam in de ecclesiasti
ca ꝙ̄ celesti hierarchia doc₃ ab ip̃o hierarcha
in oẽs hierarchie p̃sonas lumē irradiatiõis p̃
fluere. Minor ṽo ꝙ sc₃ papa sit p̃nceps ⁊ mo
narcha totius ecclesiastici p̃ncipatus ex supe
rius inductis auctoritatib⁹ ostēsu₃ est: in qui
bus sancti patres ip̃m ⁊ eccl'ie toti⁹ p̃ncipem
⁊ caput predicant ⁊ attestant͛. Dicit etiā Cri
sosto. sup Act̃ aplo₄: ꝙ petrus a filio sup oẽs
qui filij sunt accepit p̃tātem: nõ vt moyses in
gente vna sed in vniuerso orbe. Et Theophi
lus sup illud Luc̃. xxij. Tu aliquando cõuersus
confirma fratres tuos. dicit: ꝙ petrus obtinu
it ꝙ esset antistes mũdi. Item in ecclesiastico
officio legit͛ ei xp̃us dixisse. Super plebē meā
p̃ncipē te constitui. Preterea sic confirmat͛
ista ratio. In vno quoq₃ ordine ab eo in quo
maxime residet plenitudo p̃tatis siue p̃tātis
originalit͛ dependet virt⁹ oĩm sequentiũ in il
lo ordine. sed roman⁹ pontifex est p̃m⁹ in ordi
ne p̃lato₄ eccl'ie ⁊ in quo solo residet plenitu
do ecclesiastice p̃tātis: ergo sequit͛ ꝙ p̃tās oi₃
sequentiũ p̃lato₄ eccl'ie dependeat ⁊ deriuet͛
ab ip̃o romano pontifice. cõsequētia est bona
maior colligit͛ ex sententia Aristo. ij. metaphy.
minor ē canon concilij cõstantinopolitani di
centis. Veneramur s̃m scripturas ⁊ canonu₃
diffinitiones sanctissimu₃ antique rome ep̃m
p̃mũ esse ⁊ maximũ oĩm ep̃o₄. Item in conci
lio Calcedoneñ. acclamatũ legit͛ a tota syno
do pape Leoni. Leo sanctissim⁹ apostolicus ⁊
ycomenic⁹. i. vniuersalis patriarcha p̃ multos
annos viuat. Confirmat͛ hoc argumentu₃ p̃
illud beati Anacleti: qui vt dicit͛ in ca. In no
uo. di. xxi. ita dicit. In nouo testamēto post xp̃m
dñ₃ a petro incepit sacerdotalis ordo. Et cau
sam subiungēs ait. Quia ipi p̃mo pontificat⁹
in eccl'ia datus ē dicente dño ad eũ. Tu es pe
trus ⁊ sup hanc petrā edificabo eccl'iam meā.
Tertio sic. Inter habētia ordinē s̃m influen
tiam oĩa que alijs influunt virtutē influēdi
recipiũt a p̃mo illius ordinis: sed ordo qui est
inter romanā eccl'iam ⁊ alias eccl'ias siue inē
romanũ pontificē ⁊ alios p̃latos: est s̃m influ
entiā p̃ut vn⁹ mouet aliũ ad actus hierarchi
cos. ergo p̃tās iurisdictõis oĩm p̃lato₄ eccl'ie
deriuat͛ a romano pontifice. cõsequētia ē bo
na. maior p₃ ex cõmēto p̃me ꝓpositiõis de cau
sis. causa eñ secũda virtutē causandi habet a
p̃ma. Minor vero p₃ auc̃tate beatissimi Cy
priani q̃ vt in ca. Loquit͛. xxiiij. q. i. eccl'ias par
ticulares ad eccl'ia₃ romanā cõparat sicut ra
dios ad solē: fluuios ad fontē: sicut ramos ad
radicē. Pat₃ etiā p̃ illud qḋ Iustinian⁹ impe
rator xp̃ianissim⁹ in auc̃. vt romana eccl'ia. col.
iij. ait. ꝙ̄ legũ originē antiqua roma sortita est
⁊ summi pōtificat⁹ apicem ⁊ sacerdotij fontē
apud eam esse nemo est q̃ dubitet. Si ergo ro
mana eccl'ia fons ē ⁊ a fonte deriuent͛ riuuli:
sequit͛ ꝙ aliarũ ecclesiaru₃ iurisdictio deriuet͛
ab ea. Quarto sic. Oĩa mēbra a capite re
cipiũt imediate deriuationē virtutis sensus ⁊
mot⁹ siue regiminis: s₃ romana eccl'ia ē caput
ceterarũ ecclesiarũ: ergo cetere eccl'ie ⁊ earu₃
p̃lati p̃tātis sue originē suscipiũt a romana ec
clesia siue a romano pōtifice. ꝯseq̄ntia ē bona
maior p₃: q̃m vt superi⁹ habitũ ē ex s̃nia Isido.
ex eo datũ ē capiti hoc nomē ꝙ sensus oẽs ⁊
nerui inde initiũ capiāt atq₃ ex eo ois vigendi
causa oriat͛. Minor ṽo ponit͛ in. c. Sacrosctā

di. xxij. vbi sanctꝰ Anacletꝰ dicit: ꝙ aplica sedes caput ⁊ cardo. s. omniū ecclesiarū ē a dño ⁊ nō ab alio ꝯstituta. ⁊ sicut cardine ostiū regitur: sic hmōi sancte aplice sedis auctē omēs ecclesie dño disponente regūtur. Hoc aūt qḋ ait ꝙ aplice sedis auctē oēs ecclesie regūtur: nō videt̄ habere veritatē nisi ꝑlati iferiores qui regunt ecclesias regendi ⁊ gubernandi illas ab apostolica sede accipiant potestatem.

Quinto sic. In oībus causis agētibꝰ ordinatis semꝑ cause sequētes agunt in virtute cause prime: sicut in rebꝰ naturalibꝰ corpora inferiora agunt in virtute corpoꝝ celestiū: ⁊ in rebus volūtarijs oēs artifices operant̄ ſm iperium summi architectoris in ordine aūt politicū regimen administrantiū oēs ꝑticulares potestates auctem iurisdictionis suscipiūt a suprema ptāte. ſ in regimine ecclesiastico in ordine ꝑlatoꝝ ecclesie habentiū iurisdictionē ⁊ potestatē actꝰ diuinos exercendi circa fideles primus ⁊ summꝰ pon. est. ergo. Sexto sic. Perfectior est princeps eccl'ie ꝙ legalis: papa ꝙ moyses. sed a summo ꝑsidente synagoge oīs alia potestas inferioꝝ deriuabat̄. ergo siliter est in ecclesia ꝙ omis iurisdictionis auctoritas inferioꝝ ꝑlatoꝝ deriuat̄ a summo pon. s. papa. ꝯña patet: qꝛ synagoga figura fuit ecclesie ſm ꝙ dicit beatꝰ Aug. ⁊ beatꝰ Diony. Minor vero ꝑ Exo. xviij. ⁊ expresse Nūe. xi. vbi dñs ad petitionē moysi qui in multitudine regiminis grauabat̄ voluit ꝙ idem moyses eligeret sibi aliquos in adiutoriū ad populi gubernationē. Et dicit tex. ꝙ dedit deus de spiritu qui erat in moyse illis septuaginta electis. ⁊ hoc vt videt̄ ad significandū ꝙ ēni potestatē iurisdictōis ⁊ regiminis a summo eccl'ie ꝑsidente in alios deriuari. Septimo sic. Hierarchia ecclesiastica est exemplata a celesti: sicut ait beatus Diony. ⁊ supra in. c. ij. induximꝰ sed in celesti hierarchia sic est: ꝙ radius diuine illuminationis descendēs in inferiores tali ordine descēdit vt p̄mo in superiores recipiat̄ deinde ꝑ illos in inferiores ꝑfluendo descendat. hec aūt ēst lex diuinitatis inq̄t Diony. iij. ecle. hierar. ꝑ prima media ⁊ ꝑ media vltima illuminari. ergo sic erit in hierarchia ecclesiastica ꝙ ptās iurisdictionis ſm quā attēditur ordo supioritatis ⁊ inferioritatis inter ꝑlatos ecclesie ꝙ primū a deo imediate in papā descēdat ⁊ per eū in sequētes deriuet̄. Octauo testte eodē beato Dio. x. celestis hierarchie. Dīs hierarchie sunt connexe ⁊ ordines ipsi cuiuslibet hierarchie sunt etiā cōnexi hec aūt connexio ſm eiusdē diuini doctoris doctrinā vt sanctus Tho. ⁊ Albertꝰ declarāt nō tm̄ attendit̄ per relationē ad vnū vltimū finē ſm quē oīs hierarchie finis ē similitudo ⁊ vnitas ad deū: sed ſm ea q̄ sunt de essentia hierarchie scꝫ ſm ordinē sciētiā ⁊ actionē. Scḋm ordinē quidē inquantū in oībꝰ hierarchijs inuenit̄ distinctio ꝑ p̄mū mediū ⁊ vltimū. Scḋm scientiā vere inquantū irradiatio extendit̄ ꝓcedendo a p̄mis vsq₃ ad vltimos. Scḋm actionē autem inquantuꝫ primi habēt actionē hierarchicam in medios ⁊ ꝑ mediū in vltimos: sed eccl'ia nostra est ad instar hierarchie disposita ⁊ formata: ergo necesse est nisi hierarchiā nostrā incōuenientissime asserere incōnexam vellemꝰ potestatē ecclesiasticā a primo nostre hierarchie qui est romanꝰ pontifex in omes inferiores ꝓcedere ⁊ deriuari. ꝓcessus ꝑꝫ. huiꝰ autē connexionis hierarchie nostre duo sunt euidentissima testimonia. Primū est ꝙ qui a beati petri societate ⁊ cōnexione apostolice sedis segregatur nō pōt absolui a peccatis. Secundū est ꝙ talis existēs sic ꝑlatꝰ ipa potestate ecclesiastica denudat̄. De p̄mo habet̄ in glo. Mathei. xvi. ꝙ petrus ideo specialiter claues regni celoꝝ ⁊ ꝑncipatū iudiciarie ptātis accepit: vt omes per orbē credentes intelligāt ꝙ quicūq₃ ab vnitate fidei ⁊ societate petri quouismodo seipos segregāt nec vinculis peccatorum absolui nec ianuā regni celestis ingredi possunt. De secūdo habet̄ in ca. Factꝰ. ⁊ in ca. Nouatianꝰ. vij. q. i. que oīa sunt beatissimi Cypriani testimonia. Nono sic. Potestas que data est vni in sua fontali plenitudine nō est in alijs nisi deriuata ⁊ limitata: etiā ꝑ illius volūtate ⁊ ordinatōe: sed ptās iurisdictionis ecclesiastice tota in sua fontali plenitudine data ē petro soli ⁊ in eo suis successoribus: qm̄ cura totiꝰ eccl'ie sibi cōmissa ē dño dicente. Pasce oues meas. Joh. vlt. Hoc eñi teste Cirilo. nulli alio aplo dictuꝫ ē neq₃ tūc neq₃ ante neq₃ post: ergo talē ptātem ꝑfectā ac plenam solus petrꝰ habuit habetq₃ solꝰ successor petri q̄ ob hoc papa. i. pater patrū nomiat̄: ergo oēs alij eccl'ie ꝑlati nō habēt ptātem iurisdictionis nisi prout papa limitat ⁊ disponit.

Decimo cōfirmando rōnē ꝑdictā arguit̄ sic. Eccl'ie ꝑticulares ad eccl'iam romanā cōparantur sicut radij ad solē: sicut riuuli ad fontē: sicut rami ad radicē: ergo sequit̄ ꝙ q̄cq̄d potestatis habēt iurisdictōnis habēt a romana ecclesia. ꝯseq̄ntia ē bona. antecedēs ꝑꝫ tam auctoritate Cypriani in ca. Loquit̄. xxiiij. q. i. ꝙ cōcilij Ephesini ꝙ etiā petri Rauēnat̄. q̄ dic̄ qḋ stipiti rami: qḋ capiti mēbra: qḋ soli radij qḋ fonti riuuli hoc aplice sedis reuerentie debēt oēs eccl'ie q̄s vbiq₃ terrarū religio xp̄iana

fundauit. Cōfirmat̄ hec ratio ex illo qđ Uigilius papa scribēs Eleutherio epo dicit. Nulli vel tenuiter scienti vel pleniter sapiēti dubiū est ꝙ ecclia romana fundamentū ⁊ forma sit ecclīarū a quo oēs eccl̄ias principiū sumpsisse nemo recte credētium ignorat. hec ille. Undecimo sic. Omīs iurisdictio ⁊ ptās cuiuslibʒ eccl̄ie ⁊ psonarū in ea videt̄ ab eo deriuari ⁊ ꝓcedere q̄ illā ecclesiā sic fundauit in auctōrate ⁊ iurisdictōe: ptʒ cū fundamētū sit origo ⁊ ꝑncipiū toti⁹ edificij: sed oēs alie eccl̄ie ꝑ orbē diffuse sunt a romana eccl̄ia institute ⁊ fundate ergo ois iurisdictōis ecclesiastice auc̄tas aliorum ꝓlatoꝝ deriuat̄ a papa siue a romano pōtifice. ꝯña est bona ⁊ añs ꝓ minori habet̄ in ca. Oēs. di. xxij. vbi Nicolaus papa ita inquit Oēs siue patriarche cuiuslibet apicē siue metropoleon ꝑmat⁹ aut epatuū cathedras vel ecclesiarū siue cuiuscūqꝫ ordinis dignitatē instituit romana ecclia: illā vero solus ipe xp̄s fundauit ⁊c̄. Item in ca. In illis. di. lxxx. dic̄ Clemens papa: ꝙ in illis ciuitatib⁹ in q̄bus olim apud ethnicos ꝑmi flamines eoꝝ atqꝫ ꝑmi legis doctores erant epoꝝ ꝑmates atqꝫ patriarchas btūs petr⁹ poni ꝓcepit. in illis vo in q̄b⁹ erant eoꝝ archiflamines archiepos institui ꝓcepit. in singulis vo ceteris ciuitatib⁹ singulos ⁊ nō plures epos constitui ꝓcepit q̄ epoꝝ tm̄ vocabula sortirent̄: qm̄ nec inter ipos apostolos par fuit institutio ꝫ vn⁹ prefuit oīb⁹. hec ille. Itē ad idē facit ca. Quis nesciat. di. xi. Duodecimo. Omīs ille cui cōmittunt̄ vices alicui⁹ superioris habʒ iurisdictionē suaʒ a cōmittente nō aūt a se nec ab alio sed papa cui a xp̄o oīʒ fideliū cura cōmissa ē oīb⁹ alijs cōmittit vices suas ⁊ impertit̄ partē sollicitudinis sue in his q̄ exequunt̄ ꝑtinentia ad regimen eccl̄ie: ergo videt̄ ꝙ oēs alij prelati a papa immediate habeāt q̄cq̄d iurisdictōis voluntarie vel cōtentiose habeāt. maior ptʒ: qm̄ is q̄ mādata iurisdictōe vtit̄ nihil ꝓpriū habʒ: sed vtit̄ soliū iurisdictōe ei⁹ qui mādauit minor vero pʒ auc̄tate beati Grego. ⁊ habet̄ in ca. Decreto. ij. q. vi. vbi sic ait. Sancta romana ecclesia ita vices suas alijs impartiuit ecclesijs vt in parte sint vocati sollicitudinis nō in plenitudinē ptātis. ⁊ in .c. sequēti Julius papa ita dicit. Ipa nāqꝫ ecclia q̄ prima est ita reliq̄s ecclesijs vices suas credidit largiēdas vt in partem sint vocate sollicitudinis nō in plenitudinem ptātis. Et Leo papa in ep̄la ad Anastasium epm thessalonicen. inq̄t. Uicēs eīn n̄ras ita tue credim⁹ charitati vt in partē sis vocatus sollicitudinis non in plenitudinē ptātis. Unde magr̄ in hystoria ecclastica tractās illud Exo. xviij. Moyses oia q̄ ietro ⁊c̄. dic̄ sic. Sicut moyses cōcilio Jetro constituit tribunos ⁊ cēturiones ⁊ q̄nq̄genarios ⁊ decanos: sic romana eccl̄ia plurimos vocauit in partē sollicitudinis. s. ꝑmates epos archiepos archipresbyteros ⁊ minores sacerdotes. Si ergo hos vocauit sctā romana eccl̄ia impertiēdo eis partē administratōis sue videt̄ ꝙ ipsi nō sunt instituti a xp̄o imediate ꝫ a petro vel successorib⁹ eius. Tredecio sic. Quilibʒ fidelis tenet̄ credere vnā esse sctām eccl̄iaʒ catholicā: ꝫ ad vnitatē eccl̄ie req̄rit̄ ꝙ oim̄ ꝓlatoꝝ ptās iurisdictōis deriuet̄ a romano pōtifice: ḡ necesse ē ꝙ q̄libʒ fidelis h̄ credat ⁊ teneat. ꝯña ē bona maior pʒ cū sit articul⁹ fidei ⁊ dicat̄ Cant. vi. Una ē colūba mea vna ē ꝑfecta. dicit glo. i. ecclesia. minor ꝓbat̄: qm̄ vnitas eccl̄ie vt habet̄ a btō Cypriano in ep̄la de vnitate eccl̄ie: ⁊ ht̄ in .c. Loq̄t̄. xxiiij. q. i. necessario attēdit̄ in ordine ad vnā fontalē originē totius ptātis ecclesiastice quā esse dicit ap̄licā sedē siue romanū pōtificē sup̄ quē fundatā dic̄ eccl̄iam esse. Unit ait ecclia dei luce ꝑfusa ꝑ totū orbē radios suos porrigit. vnū tn̄ est qđ vbiqꝫ diffundit̄ nec vnitas corpis separat̄: radios suos sup̄ vniuersam terrā copia vbertat̄ extēdit ꝓfluētes largitur riuos lati⁹ pandit vnū tn̄ caput ē ⁊ vna origo ⁊ vna mat̄ fecūditas copiosa. h̄ ille. Itē scrus Tho ꝯtra gētiles. li. i. ij. c. lxxvi. dic̄. Soli petro ꝓmisit. Tibi dabo claues regni celoꝝ vt ondere t̄ ptās clauiū ꝑ eū ad alios deriuanda ad ꝯseruādā eccl̄ie vnitatē. Ex q̄b⁹ manifeste colligit̄ pertinere ad vnitatē eccl̄ie: ꝙ a romano pōtifice oium alioꝝ ꝓlatoꝝ deriuet̄ auctoritas q̄ erat minor ꝓbāda. Ex q̄b⁹ videt̄ ꝙ negare ptātē iurisdictiōis inferioꝝ ꝓlatoꝝ in eccl̄ia a romano pōtifice imediate nō depēdere: nō soluʒ preiudicet ꝑmatui ap̄lice sedis sed etiā vnitati vniuersalis ecclesie.

Capl̄m. lvi. in quo probat̄ eadem ꝯclusio tertie vie. s. ex incōueniētib⁹ que ex ꝯtrario modo dicendi sequunt̄

Illustrata ꝓfate

ꝯclusiōis v̄itate duab⁹ vijs: iam tertia via q̄ sumit̄ ex incōuenientibus q̄ ex opposito modo dicēdi sequūt̄ restat declarāda. Prio sic. Null⁹ pōt licite imutare illud qđ ē ex institutiōe vel ordinatōe xp̄i: ꝫ si ptātes inferiores essent imediate a xp̄o seq̄ret̄ ꝙ papa nō posset circa eas facere mutatiōes q̄s facit diuidēdo epat⁹ ⁊ ampliando territoria ⁊ restringēdo casus vel extendēdo: ipe eīn erigit siue de nouo ordinat ecclesias cathedrales. xvi. q. i. felix. ⁊ ca. Precipimus. Itē ipe subijcit vnā eccl̄iam cathedra

lem alteri. ex de offi. dele. qđ trāslationē. Itez
vnit duos epat⁹ in vnū ꝛ vnū diuidit in duos
xvi. q. i. ꝛ cpis. Itē mutat sedes epales de vno
loco ad aliū. ex de trāsla. prela. ca. i. ꝛ ita sedes
aplica ꝟ faciēdo sicut freqnt facit de facto er-
raret in his q̄ sunt iuris diuini extēdēdo ptātē
vltra mēsurā debitā: qđ ē incōueniēs. i aplica
eñ sede vt habet in ca. In sede. xxiiij. q. i. semꝑ
immaculata ꝑmāsit religio xpiana. Secūdo
sic. Nullus pōt licite augere vel diminuere ea
que sunt iuris diuini nisi ipe institutor: ꝟ si po-
testates inferioꝝ ꝓlatoꝝ essent immediate a
xpo iure diuino sequeret q̄ papa nō posset cu-
ram parochialem aut abbatialē augere in epi
scopalē: sed hoc est incōueniens ꝛ cōtra vsum
eccl'ie romane: q̄ de nouo sepe erigit eccl'ias ca
thedrales. xvi. q. i. felix. ergo ꝛc. Tertio sic. Si
ptās iurisdictōis inferioꝝ ꝓlatoꝝ est imedia-
te a xpo ꝛ nullo modo collatiue a papa falsuz
diceret papa cū de ecclesijs ꝓuidēs ait. Pro-
uidem⁹ eccl'ie tali ꝺ tali ꝑsona ꝛ ꝑficim⁹eū in
patrē ꝛ pastorē ac epm eiusdē eccl'ie cōmittē-
tes ei administrationē in tēporalib⁹ ꝛ spūali-
bus in noie patris ꝛc. sed q̄ erret aplica sedes
in his ē incōueniētissimū dicere: ergo ꝛ illđ ex
quo sequit. Quarto simili modo arguit ex cō
muni modo loquēdi quo vtunt tam sūmi pōti
fices q̄ epi in institutiōe alicui⁹ curati in aliq̄
parochia: dicūt eñ. Ego ꝯfero tibi curā talis
parochie. cura aūt nihil aliud est nisi ptās ipa
spūalis iurisdictōis: ꝟ si ptās iurisdictōis eēt
immediate a xpo falsū dicerēt pēs eccl'ie ꝓlati
sic loqntes: ꝟ hoc ē incōueniētissimū asserere:
ergo illđ ex quo sequit. Quinto sic. Si ptās
iurisdictōis inferioꝝ quorūcunq; ꝓlatoꝝ esset
imediate a xpo sicut ē ptās ordinis: tūc papa
nō posset solo ꝟbo cōferre vel auferre ptātem
ordinis ab aliquo inferiori prelato ꝑ quācūq;
depositionē aut degradatōnē: q: nō pōt tolle
re qđ nō dedit. Itē nō posset papa solo verbo
dare vel auferre ptātem iurisdictōis cuicūq;
inferiori ꝓlato nec ipm deponere vl' degrada
re qđ est incōuenientissimū cū sit negare tam
plenitudinē ptātis aplice sedis q̄ iura cōmu-
nia. Nec valet si dicat q̄ nō sit sile de ptāte or
dinis ꝛ iurisdictōis: q: sup ptātem ordinis nō
habꝫ papa plenitudinē ptātis. habet aūt sup
ptātem iurisdictōis ꝛ ideo pōt hanc tollere ꝛ
nō ꝑmā. Istud nō valet: q: si ptās inferioꝝ ꝓ-
latoꝝ ē a deo imediate sicut ptās pape. papa
nō habꝫ sup illā plenitudinē ptātis: imo nihil
habet ptātis sup illam cū sit immediate a deo
ꝛ ꝑ ꝯseqns sicut nec vnā tollere potest ita nec
aliā. seruus eñ nec tollere nec mutare potest
legē dñi sui. iuxta ca. Sūt qdā. xxv. q. i. sed hoc
est apte falsum ꝛ incōueniens. ġ ꝛ illud ex quo
sequit. Sexto sic. Si ptās inferioꝝ prelatoꝝ
esset imediate a xpo sicut ptās pape: sequeret
q̄ inferiores prelati electi nō indigerēt ab ho
mine ꝯfirmari: nec curati ꝑ patronos ꝑsentā-
ti indigerēt institutione epi: nec oporteret q̄
ab alio eis cura cōmitteret: sicut nec papa indi
get qui electus canonice a solo xpo ꝯfirmat ꝛ
instituit. sed hoc est incōueniētissimuz: cū hoc
sit ecclesiasticū ordinez ꝑturbare: q: curati ab
epis instituūtur qui ecclesias eis cōmittunt ꝛ
curā animarū. vnde miruz est dicere q̄ ille cui
ab aliquo curā aiarū cōmittit nō habeat illaz
curā imediate ab illo. Epūs etiaz ab archiepo
ꝛ ille a papa confirmat: ꝛ qui ꝯfirmat ius dat
ꝛ cōfirmatus a cōfirmante habet illā ptātem
quā acqrit per ipsam confirmationem. Et sic
patet q̄ cū archieps siue patriarcha recipiat
a papa suā imediate ptātem ꝛ ab illo eps ꝛ ab
epo curat⁹: q̄ ois ptās ecclesiastice iurisdictio
nis deriuatur a papa mediate vel imediate.

Septimo ad idē sic. Si ita esset potestas iu-
risdictōnis inferioꝝ prelatoꝝ imediate a xpo
tunc papa nō posset ea que ad inferioꝝ prela-
toꝝ iurisdictionē pertinēt ad se aduocare vel
alijs cōmittere ad iudicandū. sed hoc est falsū
ꝛ incōueniens ꝛ cōtra plenitudinē potestatis
papalis: est eñ index vniuersalis ecclesie ꝛ ha
bet ptātem de oibus iudicare. ergo incōueni-
entissimū est illud ex quo seqtur. Octauo sic
Si ptās iurisdictionis inferioꝝ prelatoꝝ in
vtroq; foro eēt imediate a deo ꝛ nō a papa cū
ptās diuina nō possit ipediri ab homine sicut
nec ptās nature: sicut potestas pape non pōt
facere quin ignis comburat stuppā si eam ha
bet ꝓximatā: ita papa nō poterit facere ꝑ quā
cūq; excōicationem quin eps possit excōicare
ꝛ curatus a peccatis absoluere. ꝯñs est falsum
ꝛ incōueniens ġ et añs. ꝯñtia videt esse bona
et tñ falsitas ꝯñtis patet: q: excōicatus nō hꝫ
vsum clauiuz nec etiam executionē in aliquo
foro. vñ sententia ab eo lata nō tenet ipso iure
de sen. ꝛ re iudi. c. ad ꝓbandaz. Si vero dicat
q̄ papa pōt excōicato populū subtrahere ꝛ iō
nō valet sentētia lata in nō subditū licet iuris
dictio sit de iure diuino: sicut pōt de facto sub
trahere materiā eucharistie sacerdoti tunc nō
poterit celebrare: nō est sile. q: cum ptās iuris-
dictionis ꝛ prelatōis nō sit aliud q̄ relatio ad
subditos: ꝛ relatiua posita se ponunt ꝛ perem
pta se perimūt: vt si est pater est filius: ꝛ si ē pa
ter iure diuino habet ꝛ filium iure diuino: si ꝓ-
lati et epi habent ptātem prelatiōis ꝛ curam
animarū de iure diuino per ꝯsequēs hñt subdi
tos de iure diuino: nisi eis subtrahatur de fac

cto sicut panis potest subtrahi sacerdoti volẽ
ti ꝯficere ⁊ tunc nõ poterit conficere: nõ quia
panis desinit esse materia cõsecratõnis sed q̃r
desinit esse materia ꝑ̃sens ⁊ cõsecratio req̃rit
materiã debitã ⁊ ꝑ̃sentẽ: sed subtrahens non
põt facere q̃n panis de iure sit materia sacra-
menti ⁊ quin presens de iure possit ꝯfici. Ita
absolutioni sacramẽtali q̃ requirit ꝑ̃sentẽ põt
materia de facto subtrahi ⁊ sic absolutio im-
pediri: sed si de facto nõ subtrahat nõ potest
de iure subtrahi si subiectio est de iure diuino
⁊ ꝑ cõsequẽs nõ poterit papa impedire epm ⁊
curatũ quin vere absoluat sibi ꝑ̃sentialiter cõ
fitentẽ sicut nec quin consecret panẽ ꝑ̃sentẽ
sed excõmunicatio ⁊ absolutio nõ req̃rũt ma-
teriã presentẽ in ꝓspectu sed solũ in districtu:
q̃r extra territoriũ ius dicenti impune non pa
retur. vnde si eps ⁊ curat⁹ habẽt populũ sub-
ditũ in foro exteriori de iure diuino si de facto
expellant de parochia ⁊ diocesi ꝑ nullã excõ-
municationẽ desinunt esse materia sua quin
possint ab eis absolui ⁊ ligari: q̃r ius diuinum
ꝑ hoiem nõ põt solui. Si dicat ꝙ absolutio pe
nitentialis facta ab excõmunicato non valet
q̃r scienter ei ꝯfitendo penitẽs nouũ peccatũ
cõmittit ideo nõ est absolutiõis capax. nõ va
let: q̃r possibile ẽ ꝙ ei confitẽs nescit curatum
excõmunicatũ ⁊ sic nõ ponit obicẽ. Itẽ in fo-
ro exteriori cessat instantia in quo indistincte
non tenet absolutio facta ab excõmunicato.

Nono sic. Si inferiores ꝑlati haberẽt imme
diate a xp̃o ⁊ nõ a papa ptãtem iurisdictõnis
tũc papa non posset iudices dare nec legatos
mittere ad dioces. epoꝝ etiam ꝓpter eoꝝ ne-
gligentiã ⁊ defectũ: nec epi cõfessores ⁊ predi
catores ꝑ diocesim. cõsequẽs ẽ falsum ⁊ absur
dum ergo ⁊ antecedẽs. ꝯseq̃ntia pꝫ ꝑ simile: q̃r
papa nõ mittit inq̃sitores ꝑ terrã regum ⁊ ꝑ̃n
cipũ ad puniendũ ⁊ corrigendũ: q̃r nõ habent
ab eo suas iurisdictões ⁊ iusticias. ergo simi
liter si epi nõ habẽt iurisdictionẽ suã ab eo nõ
põt eis mittere legatos nec pari rõne eps pre
dicatores nec cõfessores ꝑ parochias. falsitas
aũt cõsequẽtis apparet de offi. lega. ꝑ totũ de
offi. ordi. c. Inter cetera. vbi epi mittunt ꝑ dio
cesim ꝓ̃dicatores ⁊ cõfessores.

Capitulum. lvij. In quo obijcitur cõtra antedictam conclusionem per aduersarios ex ordine apostolorum ad petrum.

Capitulum LVII

Aduersus conclu

sionem prefatam aduersariꝫ pluri-
ma obijcere perlegimus quoꝝ ob-
iectiones ad eam triplicem formã reduci pos-
sunt qua processum est ad confirmandã con-
clusionem prefatã. Incohantes ergo ab or-
dine alioꝝ aploꝝ ad petrũ arguũt sic. Apli ⁊ — Argumẽtũ ꝑ̃mũ ꝑ̃mie vte qd cũ sequentibus soluit cap. lxi.
xp̃i discipuli ptãtem iurisdictõnis quã habue
runt nõ receperũt imediate a petro sed a xp̃o:
ergo sequit ꝙ prelati in eccl̃ia nõ recipiũt im-
mediate ptãtem iurisdictõis a papa sed a xp̃o
ꝯsequẽtia videt bona: qm̃ prelati maiores vt
pote epi succedũt aplis ⁊ ꝑlati minores succe
dunt. lxxij. discipulis. vt in ca. In nouo. di. xxi.
ait Anaclet⁹ ⁊ habet in glo. Luc. x. Ergo vide — Probatio aũt
tur ꝙ sicut papa dicit suscipere imediate po-
testatẽ a xp̃o q̃r succedit petro: ita alij inferio-
res prelati dicunt suscipere ptãtem a xp̃o im-
mediate quia succedũt alijs aplis ⁊ discipulis
xp̃i. antecedẽs vero ꝓbant auctoritatib⁹ ⁊ ra
tionibus. Primo auc̃tate illa Math. xviij. — Probatio ꝑ̃ma ab auctoritate.
Quodcũq͡ alligaueritis sup terrã erit ligatũ
⁊ in celis. Et vero hoc intelligat de potestate
iurisdictionis in foro exteriori ꝑ censuram ec-
clesiasticã pꝫ. Tum ex glo. interli. que sup ver-
bo: alligaueritis: dicit. vinculo anathematis
Tum ex glo. beati Hiero. ibidẽ que dicit. Po-
testatẽ tribuit aplis vt sciant cum a talib⁹ cõ
demnant humanã sententiã diuina sententia
roborari. Secundo auctoritate illa Ioh. xx. — Secunda
Quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis ⁊c̃.
Quod verbũ pertractans Leo papa in sermo
ne penthecostes ita ait. Reducendoꝝ pecca-
torum etiã tunc apostoli receperunt potesta-
tem cuꝫ post resurrectionẽ insufflauit ⁊ dixit.
Accipite spm̃ sctm̃ ⁊c̃. Ioh. xx. Item Greg. su-
per eodẽ ita inquit. Principatũ superni iudi-
cij sortiunt vt vice dei quibusdã peccata reti-
neant quibusdã relaxent: quoꝝ in ecclesia epi
locũ tenent. Non põt aũt dici ꝙ intelligat de
ptãte characteris qua ordinati sunt sacerdo-
tes: q̃r talis fuit eis collata in cena quãdo di-
ctum est. Hoc facite in meam cõmemoratio-
nem: ergo necesse est dicere ꝙ aliam potesta-
tem q̃ ordinis receperunt tunc apostoli a xp̃o
⁊ non est alia nisi iurisdictionis: cũ tantũ du-
plex distinguatur potestas scꝫ ordinis ⁊ iuris-
dictionis: ergo ⁊c̃. Tertio probant auctori- — Tertia
tate illa Math. xvi. Tibi dabo claues regni
celorum. Super quo verbo Leo papa ita in-
quit. Transiuit in alios apostolos ius ipsius
potestatis ⁊ ad omes ecclesie principes decre
ti huius cõstitutio cõmeauit: sed hoc singula-
riter creditur: quia cunctis ecclesie rectorib⁹
petri forma preponit. Item Rabanus ibidẽ
in glo. ita inquit. Ligandi ⁊ soluẽdi potestas
q̃uis soli petro videat data a dño: tamẽ ⁊ ce-
teris apostolis data est necnon nunc in epis
⁊ presbyteris omni ecclesie. Quarto auctori — Quarta
tate illa Luce. vi. Uocauit discipulos suos ⁊

elegit. xij. ex ipsis quos apl̄os noiauit. Super
quo verbo dicit beatus Amb. q̄ cum ad ꝓpa
gandū auxiliū salutis humane p terrarū orbē
satores fidei destinaret ⁊c̄. ergo videt̄ q̄ ime-
diate apostoli sunt a xp̄o destinati ⁊ p ꝯn̄s im
mediate ab eo potestatē iurisdictionis acce-
Quinta perunt. Quinto auc̄te illa Luc. ix. Cōuoca
tis. xij. apl̄is dedit illis ptātem sup oīa demo-
nia ⁊ vt languores curarent ⁊ misit illos ꝑdi-
care regnuz dei ⁊ sanare infirmos. ⁊ ita videt̄
Sexta idem qđ prius. Sexto ꝓbat̄ illa auc̄te Luc.
x. Postq̄ designauit dn̄s ⁊ alios. lxxij. misit
illos binos ante faciē suam in oēm ciuitatem
⁊ locum ⁊c̄. Sup quo beat⁹ Cyrillus ita dicit
Postq̄ dixit rogate dn̄m messis: hoc fecit p se
ipsum ita q̄ per seipsum misit eos. s; ipsa mis-
Septima sio vt vī fuit collatio ptātis. ergo ⁊c̄. Septi
mo auc̄te illa Anacleti ⁊ habet̄ in. c. in nouo.
di. xxi. vbi đr. Ceteri apl̄i cum eodem. s. Petro
pari consortio honorem ⁊ ptātem acceperunt
Ecce q̄ dicit cum eo non aūt dicit ab eo. ergo
videt̄ q̄ oēs alij apl̄i acceperunt a xp̄o immedia
Octaua te potestatē sicut ⁊ Petrus. Octauo auc̄te
illa Cypriani qua ait in. ca. loq̄tur. xxiiij. q. i. q̄
dn̄s post resurrectionē parē potestatem omni
Nona bus apostolis tribuit. Nono sic. Petr⁹ nō
videt̄ contulisse potestatē iurisdictionis mat
thie: sed eam imediate habuit a xp̄o. ergo simi
liter ⁊ alij apl̄i ⁊ per ꝯn̄s alij ecclesie prelati q̄
eorum loca in ecclesia tenēt. ꝯsequētia est ho-
na: q: nō magis videtur de matthia q̄ de alijs
apostolis. añs patet: q: elect⁹ fuit imediate a
xp̄o nō aūt a beato Petro. Vn̄ sup illud Act.
i. Ostēde quem elegeris dicit beatus Diony.
in li. de ecclesiastica hierarchia: q̄ Petr⁹ rece
pit matthiā ad numerū apostoloꝝ diuina ele-
Decima ctione ostensum. Decimo arguitur idem de
Paulo qui potestatē iurisdictionis imediate
videt̄ a xp̄o recepisse. vnde ipse ait. ij. Corin. x.
Et si amplī⁹ aliquid gloriatus fuero de ptāte
nostra quam dedit nobis dn̄s: nō alius in edi-
ficationem ⁊c̄. videt̄ q̄ si nō alius q̄ dn̄s ergo
nō petrus. Item ipse ait ad Gal. ij. Mihi eñ
qui aliquid esse videbātur. s. Jacobus cephas
et iohānes nihil mihi cōtulerunt. ergo maiori
ratōne alij apostoli receperunt a xp̄o quos ip
se xp̄s imediate vocauit.

Capitulum. lviij. In quo cōtra conclusionē prefatā per aduersarios obijcit̄ via rationum.

Capłm LVIII

Argumētū p̄mū secūde vie qđ cū sequētib⁹ soluet̄ ca. lxij.

S ECunda via sc;
per rationes aduersarij sic argu
unt. Primo dicit Bernar. scri
bens ad Eugenium. Erras si vt
summam ita ⁊ solam institutā a deo estimas
tuam apostolicā potestatē: ait eñ Paulus ad
Rom. xiij. Omis anima subdita sit potestati-
bus sublimioribus: nō ait sublimiori tanq̄ in
vno sed sublimiorib⁹ tanq̄ in multis. non tua
ergo potestas sola a xp̄o instituta: sūt ⁊ medio
cres sunt ⁊ inferiores. Ecce q̄ ponit alias po-
testates inferiores institutas a xp̄o. Secūdo Secūdum
sic. Episcopi sunt spon si ecclie: sed hoc non ni
si immediate gerendo vicem xp̄i veri sponsi:
ergo ⁊c̄. Tertio. Act. xv. sup questione mota Tertium
de legalib⁹ veteris testamēti obseruādis vel
non: cū fide xp̄i scribit̄ s̄m q̄ dicit magister in
hystorijs quo modo petrus surgens p̄mus ra-
tiocinādo dicit nō esse imponenduz fidelibus
iugum legis: facto autē silentio iacobus hiero
solymitanoꝝ ep̄s adherens verbis petri au-
ctoritate pontificali ꝓtulit diffinitiuā senten
tiam dicens. Viri fratres audite me. Symon
narrauit ⁊c̄. ꝓpter qđ ego iudico ⁊c̄. q. đ. meū
est ꝓferre sententiā q: est in diocesi mea Hoc
aūt non faceret post iudiciū petri ⁊ in p̄sentia
eius si iurisdictōnē haberet ab ip̄o petro: qua-
re nec episcopi qui sunt successores apostolo-
rum iurisdictionē habent a papa qui est succes
sor petri. Quarto sic. Qđ competit sacerdo- Quartum
tibus ex vi sacramenti sui ordinis habent im-
mediate a xp̄o sed potestas iurisdictōnis quo
ad forum ꝯscientie ē huiusmodi: ergo ⁊c̄. Ma
ior supponit̄. minor ꝓbatur: quia quilibet sa-
cerdos accipit potestatem ligandi ⁊ soluendi
in susceptione ordinis: sed posse ligare ⁊ solue
re ptinet ad potestatem iurisdictōis: ergo ⁊c̄.
Quinto sic. Nobilior ⁊ firmior videt̄ esse p̄n
cipatus cuius potestas iurisdictōis in singu Quintum
lis gubernantib⁹ deriuat̄ a deo q̄ si ab aliquo
homine puro deriuetur cum talis potestas sic
nobiliorem habeat originem: sed id qđ maio-
ris nobilitatis est tribuendum est p̄ncipatui
ecclesiastico: ergo ⁊c̄. Sexto sic. Dionysius Sextum
vi. celestis hierarchie postq̄ posuit q̄ ordo pō
tificalis esset primus ⁊ diuinissimus omnium
ordinationū dicit. Videmus eñ omnē hierar-
chiam in iesu cōsummatā. Ex quo habetur q̄
oīs hierarchia immediate reducitur ad xp̄z:
quod non esset nisi omnis potestas in hierar-
chia ecclesiastica esset immediate a xp̄o. vbi
cōmētator ait. q̄ ordo episcopalis pre ceteris
ordinibus ecclesiasticis proximus est deo vlti
mus. i. consummatiu⁹ alioꝝ: quia in ordine epi
scopali impletur omnis hierarchie dispositio
Septimo sic. Ab illo quis dicitur in ecclesia Septimum
habere potestatem immediate iurisdictionis
a quo ponuntur rectores ecclesie: a quo enim
habet causa secūda q̄ sit habz q̄ causa sit: sed
a spūsancto ponūtur q̄ rectores ⁊ plati eccle-

fic sunt. ſm illud Act. xx. Attendite vobis in
vniuerso gregi in quo posuit vos spūssanctus
epōs regere ecclīam dei. Ex quo videt̄ siue lo-
quatur ad epōs ꝓprie siue ad presbyteros lar-
ge dictos epōs siue ad vtrosq; simul: ꝙ illi de
qbus loquit̄ ponant̄ in regimine ecclie a spū
sancto sicut successores petri in loco ei⁹: ꝛ per
cōsequens ꝙ potestatē regiminis nō habeāt
ab hoīe sed a xp̄o: processus videtur notus.

Octauum Octauo sic. Ab illo quis dicitur habere iu-
risdictionis potestatem in aliqua cōmunitate
cuius dicitur esse vicarius in cōmunitate illa
sed sic ē ꝙ alij prelati in ecclesia siue episcopi
siue etiam curati nō dicant̄ pape sed dei vica-
rij. ergo immediate habēt a deo ptātem suam
consequētia pz ꝛ antecedēs ꝓ maiori parte.
minor vero pz ex glo. sup eplam. ij. ad Cor. vi.
ꝛ habet̄. xxxiij. q. iiij. mulier. De curat̄ vero pz
per illud de peni. di. vj. §. inter hec. vbi dicitur
sic. Eum quē sacerdos iudicat de⁹ iudicat cu-
Nonum ius personā in ecclia gerit. Nono sic. Sicut
se habēt ꝑncipes ad regē ita videntur epi se ha-
bere ad papam: sed ꝑncipes non semp habēt
iurisdictionē suā a rege: ergo nec epi a papa.
maior videtur patere. Unde de aplis dicitur
ps̄. xliiij. Constitues eos ꝑncipes super omnē
terram. minor vero ꝓbatur: quia sepe contin-
git ꝙ a ꝑncipibus habentib⁹ iurisdictionē eli-
gitur rex: sed iurisdictio que habet̄ ante iuris-
Decimum dictionē regis non habet̄ a rege. Decimo il-
lud qd̄ habet̄ per electionē populi non habet̄
a papa: sed iurisdictio episcopoꝝ habetur per
electionē populi: ergo ꝛc. Si dicatur ꝙ nō: qꝛ
requirit confirmationē. Contra qꝛ illa confir-
matio non semp fit a papa sed ab archiepō: er-
go non oportet ꝙ potestas episcopoꝝ sit a pa-
Undecimum pa. Undecimo sic. Papa non habet rationē
capitis ꝑncipalis in ecclesia sed ministerialis
ergo influentia eius respectu ecclesie nō attē-
ditur quantū ad donationē siue collationem
potestatis sed tm̄ quo ad dispositionē subie-
cti recipientis: sicut instrumentū nō attingit
per se ꝑncipalē effectum sed disponit materiā
ad dispositionē effectus quā causa imprimere
intendit: ꝛ ita ergo dato ꝙ pape vtpote capit̄
sit influere in membra ecclesiastica non sequi-
tur ꝓpter hoc ꝙ eius influentia attendenda
sit quantū ad collationē cuiuscunq; potestat̄
sed tantū quantū ad dispositionē recipientis
quia scꝫ nominatio pape siue institutio siue cō-
firmatio disponit personā sic institutam vt al-
sequatur potestatē ex antiqua collatione: pro-
Duodecimum cessus videtur bonus. Duodecimo sic. Alij
apostoli dicuntur fundamenta ecclesie sicut ꝛ
petrus. Unde ad Ephe. iij. scribitur. Super
edificati sup fundamētū apostoloꝝ. Et Apo-
cal. xxi. dicitur. Fundamenta ciuitatis. xij. in
quibus scripta erant nomina. xij. apostoloꝝ:
sed illi sup quos fundatur ecclesia vident̄ im-
mediate adherere xp̄o per acceptationē pote-
statis: ergo oēs apostoli receperunt imme-
diate a xp̄o potestatem.

Capitulū. lix. In quo obiicitur contra prefatam con-
clusionem in speciali de presbyteris curatis.

Quidam aduersa- Capl̄m LIX

riorum de ordine presbyteroꝝ cura-
torum plusq̄ oportet vt videtur: sa-
pere volentes: ita statum presbyteroꝝ curato-
rum extollere presumpserunt vt illorum statū
ꝛ illos a xp̄o immediate institutos esse assere-
rent: ita vt illorum iurisdictionis auctoritas
nec a papa nec ab epis in aliquo dependeret

Pro qua parte Iohes de poliacho quodli- Argumentatio hec continet xii pū
beto. v. q. xi ij. ita arguit. Sacra scriptura sta- cta ut ql̄ ⁊ cal. ij.
tum curatoꝝ dicit esse institutū ꝛ ipos a xp̄o Primū punctū
quia accipio tanq̄ manifestum ꝙ Status in Secundum
quo est potestas ꝛ iurisdictio continuat̄ in di-
uersis temporib⁹ ab illo a quo fuit institutus
a ꝑncipio cum institutus fuit ꝛ cōseruatur in
oībus temporibus sequētibus. Et ꝙ succes- Tertium
sor ei⁹ in aliqua dignitate officio aut statu ab
illo eodē instituit̄ in illo in quo antecessor in-
stitutus est cū in eodem statu succedat quasi
eadem persona: sicut patꝫ per iurisdictionem
in oībus baliuis prepositis prioribus ꝛ ma-
gistris ordinū ꝛ sic de alijs: alias successor nul- Quartum
lo modo censeret̄ quasi eadem persona cū an-
tecessore: ſ stat⁹ ꝛ potestas ꝛ iurisdictio. lxxij. Quintum
discipuloꝝ cōtinuat̄ in sacerdotibus curatis
sicut status apostoloꝝ ꝛ potestas ꝛ iurisdictio
in epis ꝛ succedunt sacerdotes curati. lxxij. di-
scipulis sicut epi succedūt apostolis dicente
glo. Luce. x. Sicut in apostolis forma ē episco-
porum sic in. lxxij. forma presbyteroꝝ secūdi or-
dinis. Ergo sequit̄ ꝙ ab ipso eodem a quo sta- Sextum
tus discipuloꝝ fuit institut⁹ a ꝑncipio modo
est institutus status curatoꝝ. Et a quo fuerūt Septimum
instituti discipuli sunt instituti curati haben-
tes auctoritatē ꝛ iurisdictionē ab illo eodē a
quo ꝛ. lxxij. discipuli. Sed status discipulorū Octauum
a xp̄o est institutus ꝛ ipi ab eo instituti ꝛ missi
ptātem imediate ab ipo xp̄o accipiētes nō ab Nonū ꝛ decimū
aliquo aploꝝ sicut nec alij apli. Discipulis eñ
simul ꝛ aplis ptātem ꝑdicandi ꝛ ptātem claui-
um contulit vtrisq; quando dixit. Sicut mi- Undecimū
sit me pater ꝛ ego mitto vos. s. ad ꝑdicandū.
Et postea. Quecūq; remiseritis ꝛc. quo ad po-
testatē ligandi ꝛ soluēdi. Itē Math. vlt. in fi- Duodecimū
ne dic̄ dn̄s in mōte galilee parū āte ascēsionē

Euntes igitur docete om̃es gentes. Ecce q̄ eis dat officiũ predicandi. Baptizantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. Ecce ptãtem baptizandi dat eis. Item Marc. vlt. Euntes in mundũ vniuersum p̄dicate euãgelium om̃i creature. Sequit᷑ postea. Illi autem ꝓfecti p̄dicauerunt vbiq̄ dño cooperante ⁊
Decimũtertium. sermone confirmãte sequentibꝰ signis. Forte dices q̄ ibi nõ fuerũt. lxxij. discipuli qñ hoc dixit apostolis. immo fuerũt ⁊ negare hoc videt᷑ manifeste hereticũ ⁊ contra sacram scripturã que alias saluari nõ põt. Unde Act. i. quãdo reuersi fuerũt de monte oliueti vnde xp̃s ascẽdit dixit petrꝰ. Oportet ex his viris q̃ nobiscũ sunt cõgregati om̃i tp̃e quo xp̃s intrauit ⁊ exiuit dñs iesus inter nos incipiens a baptismate iohãnis vsquequo assumptus ẽ a nobis testem resurrectõis eiꝰ fieri vnũ ex istis: ⁊ statuerunt duos ioseph ⁊ mathiã: qui fuerũt de. lxxij. discipulis. ergo ipsi ⁊ alij discipuli fuerunt in ascensione xp̃i cũ iterato misit eos ad p̄dicandum ⁊ baptizandũ: imo si debeat illa scriptura verificari oportet eos. lxxij. discipulos fuisse semp cũ xp̃o sicut ⁊. xij. ergo apl̃i ⁊ discipuli sunt immediate instituti a xp̃o ⁊ ab ipso receperunt sine medio ptãtem. ergo ⁊ status curatorum ⁊ ipi sunt imediate a xp̃o instituti ⁊ ab
Decimũquartũ. ip̃o imediate ptãtem habẽt. Status eñ istoꝝ nõ est alius ⁊ aliꝰ: sicut statꝰ isti nõ sunt alij q̄ erant ante centũ annos: sed ẽ vnus statꝰ cõtinuatus a xp̃o semp: ⁊ ptãs data illis a xp̃o est
Decimũquintũ cõtinuata in istis. Quare eñ ptãs collata petro cõtinuata est in romano pontifice: ⁊ ptãs collata alijs apl̃is nõ ẽ cõtinuata in alijs ep̃is ⁊ ptãs collata in discipulis nõ est ꝯtinuata in
Decimũsextum ⁊ decimũseptimũ curatis nõ põt rõ dari. Et ideo curati sunt veri ordinarij habẽtes iurisdictionẽ ordinariam nõ iure humano sibi datã sed a xp̃o immedia-
Decimũoctauũ te in p̄ma institutione eccl̃ie in qua hos duos ordines ⁊ solũ illos instituit: ⁊ etiã nõ sunt vicarij ep̃oꝝ sed iesu xp̃i ab ip̃o instituti: inferiores tamẽ ⁊ minores ep̃is. nec ab ip̃is possunt destitui nisi ex ratõnabili causa sicut nec ep̃i a
Decimũnonum. papa: cũ nõ sint eoꝝ vicarij sed iesu xp̃i. Item ep̃i habẽt inferiorẽ ptãtem a deo immediate sub papa sed nõ a papa: q2 tũc sede papali vacãte ptãs in p̄latis inferiorꝰ periret: sicut sensus absciso capite deficiũt in ceteris mẽbris. Et si ita esset adhuc manifestius constat q̄ episcopus ordinarius tempore vacationis nullam haberet potestatẽ: ⁊ cum illa vacatio posset durare in multis annis sequeret᷑ q̄ potestas ecclesie totaliter deperiret q̄d nephariũ est dicere. Consimiliter potest argui q̄ curati suam potestatem non habent nec a papa
Vigesimũ. nec ab episcopis: ergo ⁊c. Ex quo patz q̄ nec papa a p̄latis potest potestatẽ datam a xp̃o eis auferre ⁊ alijs non p̄latis dare: nec statũ ecclesie a xp̃o institutum destruere ⁊ mutare cum sit ei data potestas in edificationem non in destructionem. sicut ait apl̃us. ij. Coꝛ. x. Et hoc pulchre dicit Urbanus papa. xxv. q. i. sũt quidam. vbi sic dicit. Inde nouas leges condere potest romanus pontifex vbi euãgeliste aliquid nequaq̄ dixerũt: vbi vero dñs vel eiꝰ apostoli ⁊ eos sequentes sancti patres sentẽtialiter aliquid diffinierunt ibi nec nouã legẽ romanꝰ pontifex dare potest sed potius quod predicatũ est vsq̄ ad animã ⁊ sanguinem confirmare debet ⁊c.

Capitulum. lx. In quo ponunt᷑ aduersarioꝝ obiectiones sumpte ex incõuenientibus que dicuntur sequi ex conclusione prefata.

Reterea aduersa Capl̃m LX

P rij conclusionẽ p̄fatam labefactare nituntur ex inconuenientibus quibusdam que vidẽtur eis ex p̄fata cõ-
Argumẽtũ p̄mũ tertie vie ad cuꝫ sequẽtibꝰ solueᵗ ca. lxiiij. clusione sequi. Arguũt eñ sic. Potestas que est ab aliquo deficit illo deficiente: cũ virtus sequentium pendeat ex eo. vnde siccata radice ramorum deficit virtus: ⁊ extincto fonte riuulorũ aqua siccatur. si ergo potestas iurisdictionis aliorum p̄latorum ecclesie deriuatur a papa sequit᷑ q̄ eo expirante siue moriente deficeret ceteroꝝ p̄latoꝝ auctoritas: sed hoc ẽ falsum ⁊ incõuenientissimũ: ergo illud ex quo sequitur. cõsequẽtia est bona ⁊ antecedẽs patere videtur: cum deficiẽte causa deficit eius effectus. Secundo sic. Si inferiores p̄lati iurisdictionẽ suam acceperunt immediate nõ a xp̃o sed a papa tunc videtur q̄ ptãs pape se haberet ad ptãtes ep̃oꝝ: sicut ptãs regis ad ptãtem iudicum institutorum per eum ⁊ non sicut ad potestates principum: sed hoc est inconueniens: quia sequeretur q̄ episcopi non essent ordinarij aut curati: sicut iudices non sunt ordinarij vt videtur. cõsequẽtia videtur bona ⁊ totum assumptum. Tertio sic. Si potestas episcoporum ⁊ curatorum non differt a potestate iudicum qui instituuntur a principibus ita scz q̄ tota potestas eorum est a potestate pape ⁊ q̄ pro libito talem potestatẽ confert papa sm̃ q̄ sibi placet: tunc ptãs eorum non differt a potestate commissariorum: quia vtrobiq̄ quilibet habet tantum de potestatẽ quantum placet instituenti: sed hoc est falsum ⁊ inconueniens: quia tunc episcopus nõ posset committere: cum commissarij non possunt committere. Quarto sic. Si p̄lati

Secũdum (margin, beside "effectus. Secundo sic.")
Tertium (margin, beside "Tertio sic.")
Quartum (margin, beside "Quarto sic.")

alij potestatem iurisdictionis quam habent haberent non immediate a christo sed a papa tunc papa possit ad libitum deponere etiam sine culpa ⁊ sine causa epos: sed hoc est falsuz ⁊ incõueniẽs: ergo ⁊ illud ex quo sequit̃. consequentia videt̃ nota satis: maior patet: qꝛ quilibet superior a quo totaliter pendet potestas inferiorꝝ pro libito volũtatis potest amouere ⁊ potestatẽ subtrahere a suis inferioribꝰ: sicut rex baliuũ ⁊ papa legatum suũ mutare potest ad libitũ sine peccato: minor patet qꝛ dicit ibi apl̃s. ij. Corꝝ. x. Potestatẽ quã dedit mihi dñs in edificationẽ nõ in destructionẽ: nõ est dubium quin vtens potestate ad oppositũ eius ad quod est ordinata peccet.

Capitulũ. lxi. In quo respondet̃ ad obiecta aduersariorꝝ primo sumpta ex parte apostolorum.

Capitu LXI

Tanta firmitate veritatis stabilita videt̃ conclusio prefata dicens: ꝙ oim aliorum prelatorꝝ eccl̃ie iurisdictõnis auctoritas nõ modo quo ad executionẽ ⁊ vsum vt volunt aliqui dicere sicut Gofridus de fontanis ⁊ Henricus de gandauo in suis quodlibetis ⁊ alij eorꝝ sequaces: sed etiã quo ad substantiam ptãtis a romano pontifice mediate vel immediate regularit̃ sit deriuata vt saluo meliori iudicio: in nullo ei videat̃ per aduersariorum rõnes preiudicatum. Qđ nos maxime faciemꝰ manifestũ cũ ad singulas aduersariorum rõnes adiungemꝰ responsa. Habet autẽ inter alia fundamẽta prefata nostra cõclusio fundamentũ irrefragabile: diffinitionẽ. s. apostolice sedis: que cũ supra petrã xp̃m fundata sit in ea semp fides illibata ꝑmansit permanebitq;. Diffiniuisse aũt videt̃ apostolica sedes hoc per plures summos pontifices. Primo quidem per Vigiliũ papam qui in decretis suis scribens eleutherio epo ita dicit. Nulli vel tenuiter scienti vel pleniter sapienti dubiuz est ꝙ ecclesia romana fundamentũ sit ⁊ forma ecclesiarũ a qua oẽs ecclesias ꝑncipiũ sumpsisse nemo recte credentiuz ignorat. hec ille. Nota bene verba: qꝛ si nullus credentiuz ignorat. i. ignorare debz quin oẽs eccl̃ie a romana sumpserunt initiũ nullus etiã ignorare debet quin etiã sumpserint ⁊ auctoritatẽ. Secũdo hoc idem diffinitur per Nicolaum papam ꝑmum qui scribens mediolanensibus vt habet̃ in ca. Omnes. di. xxij. ita dicit. Oĩs siue patriarche (id est patriarchatus) cuiuslibet apicẽ siue metropoleon ꝑmatus aut episcopatuũ cathedras vel ecclesiarũ siue cuiuscunq; ordinis dignitatẽ instituit romana eccl̃ia: illam vero solus ipse fundauit ⁊c. Nota verba ꝙ ecclesia romana instituit cuiuscũq; ordinis dignitatem. ergo ꝙ cuiuscũq; ordinis iurisdictionis ptãs ab eccl̃ia romana dependeat nullus debet dubitare fidelis. Tertio diffiniuit apostolica sedes per Innocentiũ papã ꝑmũ: qui vt habet̃ in ca. Quis nesciat. di. xi. ita episcopo Decentio scribens dicit. Quis nesciat aut quis non aduertat id qđ a petro apostolorꝝ principe romane eccl̃ie traditũ est ac nunc hucusq; custoditur ab oĩbꝰ debere seruari: nec supintroduci aliq̃d qđ auctoritatẽ debeat generalẽ aliunde accipere vel exemplũ: presertim cũ sit manifestũ in oẽm italiã galliam hispaniã ⁊ aphricam atq; siciliam insulasq; interiacentes nullum instituisse ecclesias nisi eos quos venerabilis petrus aut successores eius cõstituerunt sacerdotes: ⁊ ita oportet eos hoc sequi qđ ecclesia romana custodit a qua ꝑncipiũ eos accepisse nõ dubiũ est. hec ille. Nota verba: ꝑncipiũ accepisse nõ dubiũ est: ergo ⁊ auctoritat̃ substantiã. Quarto diffiniuit siue testat̃ apostolica sedes ꝑ beatũ Gregoriũ papã qui scribens episcopis per vniuersas ꝓuincias vt habetur in ca. Decreto. ij. q. vi. ita de romana ecclesia ait. ꝙ ita alijs vices suas impertiuit ecclesijs vt in partẽ sint vocate sollicitudinis non in plenitudinẽ potestatis. Quinto hoc idez attestatur apostolica sedes per Iuliũ papam qui vt in ca. Qui se scit. causa. ij. q. supradictis ita dicit. Ipsa nãq; ecclesia que ꝑma est ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiẽdas vt in partẽ sint vocate sollicitudinis nõ in plenitudinẽ potestatis. Nota verba: impartiuit ⁊ largitꝰ est vices suas alijs ecclesijs. Cui iam dubiũ est quin oẽs alie eccl̃ie auctoritatẽ suaz habeant ab ipsa romana eccl̃ia sicut impartiẽte ⁊ largiẽte illam. Nec potest dici ꝙ ista partitio ⁊ largitio vicum suarũ intelligat̃ de particulari speciali accidentali cõmissione quam papa facit quibusdã ecclesijs quo ad ꝑmatuz ⁊ dignitatẽ legatõnis aut quotidianis cõmissionibꝰ quas facit ecclesiasticis ꝑsonis. Tum ꝑmo: quia hoc nõ cõuenit nisi certis ⁊ paucis ac determinatis ecclesijs ⁊ personis: auctoritates autẽ oĩes loquũtur de oĩbus alijs ecclesijs in cõmuni sicut apparet ex forma dicẽdi. Tum secundo qꝛ huiusmodi cõmissio que sit certis personis aut ecclesijs est accidentalis. illa enim que sunt per accidens non cadũt sub arte. ij. methaphi. vnde auctoritates sunt intelligende de potestate quam habent cetere ecclesie cõmuniter ⁊ non accidentaliter ꝙ scilz talis procedat ab ecclesia romana. Roborata iam sic conclusione nostra apostolice

sedis auctoritate cui fas nõ est contradicere:
respondendũ est ad obiecta. Pro quoꝝ tamẽ
solutione ⁊ materie presentꝭ noticia clariori p̄
mittem⁹ imprimis hoc notabile qđ tam ex be
ato Tho. i. sentẽ. dist. xij. q̄ et cõmuni alioꝝ do
ctorum doctrina colligit: ꝙ cũ dicit aliqđ ha-
bere ptãtem imediate ab aliquo alio põt in-
telligi dupliciter: vel quantũ ad immediationẽ
virtutꝭ vel quantum ad immediationem sup-
positorum agentiũ a q̄bus habet talis ptãs.
Si sermo currat de p̄mo modo immediatiõis
tunc dicim⁹ ꝙ omĩs virtus auctas ptãs ⁊ iu-
risdictio que ẽ in papa siue in aliquo quocũqꝫ
p̄lato: est a xp̄o immediate. Hoc ptꝫ qm̃ a nul-
lo alio põt talis ptãs conferri nisi per ptãtem
existentẽ in xp̄o siue collatã a xp̄o: sicut nulla
alia causa a p̄ma põt agere nisi p virtutẽ cau-
se p̄me. Et de hoc modo immediatõis nõ loq̄-
mur hic: qm̃ hoc modo immediatõis oĩs ptãs
quotiẽcũqꝫ de eccl̃ia est immediate a xp̄o sed
loquimur de secũdo modo immediatiõis q̃ est
ex parte suppositoꝝ agentiũ siue ptãtem con-
ferẽtiũ: quo modo tũc quis dr̃ a xp̄o immedia-
te ptãtem aliquã suscipere qñ inter accipiẽtẽ
ptãtem ⁊ ip̄m xp̄m conferentẽ nõ est aliquod
mediũ scꝫ suppositũ suscipiẽs a xp̄o ⁊ cõferẽs
ip̄am ptãtem alteri. Et de isto modo immedi-
ationis loquẽtes hic dicim⁹ ꝙ solus petr⁹ im-
mediate a xp̄o ptãtem iurisdictionis accepit:
cui soli dictũ ẽ. Pasce oues meas: ⁊ tibi dabo
claues regni celoꝝ. Oĩes vero alij apl̃i a xp̄o
mediãte petro potestatẽ susceperũt dicẽte be
atissimo Leone papa vt supra inductuꝫ est: ꝙ
xp̄s si quid alijs ecclesie p̄ncipib⁹ voluit cum
petro esse cõmune: nũq̄ nisi p ip̄m dedit q̄cq̄d
alijs nõ negauit. His habitis dicẽduꝫ est ad
rõnes in oppositũ. Ad p̄mã respõdet dupl'r

Ad primũ p̄me
re inductuꝫ sup̄
a. lvij.

Primo negãdo cõsequentiã. ista em̃ ꝯsequen-
tia nõ est bona. Apl̃i ⁊ discipuli habuerũt po-
testatẽ iurisdictõnis a xp̄o immediate: ergo ⁊
nũc eccl̃ie p̃lati ptãtem iurisdictõis habent
immediate a xp̄o. Qđ duob⁹ exemplis facim⁹
manifestũ. Primũ est de cõstitutiõe mũdi: ma
nifestũ est ꝙ licꝫ in p̄ncipio mũdi p̄ma indiui
dua specierũ sint immediate facta a deo tamẽ
de nouo nõ fiunt imediate a deo quãtũ ad or-
dinem suppositoꝝ agentiũ: immo fiunt medi
ante virtute celesti ⁊ mediãtib⁹ alijs causis se-
cundis. vnde Arist. ij. phisicoꝝ ait: ꝙ sol ⁊ hõ
generant hoĩem: sicut ergo nõ valet ista cõse-
quentia. In institutione mũdi celi ⁊ elemẽta
ac alie p̄ncipales partes mũdi fuerẽ immedia
te a deo facta: ergo etiã in ꝓpagatione rerum
institutarũ oĩa que fiunt: fiunt immediate a
deo: ita etiam ista consequentia non est bona

Xp̄us in p̄ma constitutione ⁊ fundatione ec-
clesie immediate constituit apostolos ep̄os ⁊
curatos quantũ ad ptãtem iurisdictionis. er-
go similiter in ꝓgressu ecclesie fundate alij q̄
sequunt post institutos a xp̄o sunt immediate
a xp̄o instituti. Hoc etiã similiter ptꝫ in secun
do exemplo qđ cõsiderat in regimine ordinis
politici: licꝫ em̃ xp̄s p̄nceps ⁊ pastor p̄ncipa-
lis ecclesie dum p̄sens esset in regno militan-
tis ecclesie ẜm cõuersationẽ humanã instituis
set per se apostolos ⁊ discipulos in diuersis iu
risdictiõibus: non sequit ꝓpter hoc ꝙ ip̄o ab-
sente ẜm cõuersationẽ humanã alij qui in re-
gno ecclesie succedunt p̄mis p eum institutis
sint ab ip̄o immediate instituti. poterunt em̃
esse instituti a suo vicario generali cui totius
regni sui curam ⁊ regimen cõmittit: sicut con
tingit in politijs secularibus ⁊ etiam sp̃ualí-
bus: quod cum p̄ncipalis dñs longo tempore
disponit absentare se: committit suo generali
vicario vt si interim vacare contingat officia
aut loca aliqua ꝓuideat de idoneis ministris
Qđ ita credendum est factuꝫ esse cum xp̄s al
ta celorum peteret ab eccl̃ia militãte p̄sentiã
suam corporalem visibilemqꝫ subtractur⁹ bea
to petro tanq̄ eius generali vicario curam ⁊
regimen totius ecclesie sue plenissime cõmen
daret. Vñ in huiusmodi figura legit. i. Esdre
vij. Artaxarxes rex regum Esdre ⁊c. vicario suo
generali dat potestatem constituendi omnes
iudices in prouincia sue vicarie dicẽs. Tu au-
tem Esdra ⁊c. constitue presides qui iudicent
omni populo. Quod maxime hic ita factum
esse creditur: quoniã hoc ⁊ ad firmius vnita-
tem ecclesie conseruandam ⁊ ad obedientiaꝫ
pleniorem inferiorum prelatorum ad suum ge
neralem vicariũ plurimum conferret. Et ita
patet ꝙ consequentia illa aduersariorum nul
la sit. Et ad ꝓbationem cum dicitur ꝙ episco
pi succedunt apostolis: ⁊ presbyteri. lxxij. disci
pulis. ergo ⁊c. respondet ꝙ consequentia ista
non est necessaria. Iste succedit illi in aliqua
iurisdictionis potestate: ergo habet eam im-
mediate ab eo a quo predecessor habuit. claris
simũ em̃ est ꝙ multi prelati succedunt alijs in
similitudine officij aut potestatis ⁊ nõ in mo-
do accipiendi. sicut patet exẽplariter de duo-
bus episcopis eiusdem loci sibi succedentib⁹;
ꝙ licet habeant similem potestatem episcopa
lem non oportet ꝙ illam habeant eodem mo-
do: quia vnus potest habere eam per institu-
tionem pape: alius per electionem. Et simile
exemplum est de curato qui potest poni a pa-
pa immediate vel per confirmationẽ ep̄i. Et
ita dato ꝙ apostoli receperĩt a xp̄o immedia-

te p̄tātem: nō seq̄tur ꝓpter hoc ꝙ ep̄i ⁊ curati
eodē modo. s. imediate suscipiūt a xp̄o p̄tātem
Qḋ etiā manifeste videt̄ patere ex glo. Aug.
⁊ Cassiodori sup illud ps̄. xliiij. Pro patribus
tuis nati sunt tibi filij. vbi dicit. Post ꝓp̄bas
apl'i ⁊ pro apl'is ep̄i ⁊ alij quos ecclesia genuit
⁊ in sede patrū ꝯstituit. hec glo. Ecce ꝙ mani
feste facit ꝙ ecclesia ep̄os genuit ⁊ in sede pa-
trū ꝯstituit. ergo p ꝯn̄s illis ecclesia imediate
potestatē ꝯtulit: ⁊ per ꝯn̄s nō habuerūt illam
imediate a xp̄o. non ergo valet ista ꝯn̄tia. Ep̄i
succedunt apl'is in sil'itudine officij aut p̄tātis
ꝗ̄ in modo recipiendi: ita ꝙ imediate habeāt
illā a xp̄o sicut apl'i.

Ad pbationem a simili

Quod vero ꝯn̄ter d̄r ad
ꝓbationē cum induci t̄ similitudo de papa ꝙ
ipse dicat̄ ideo imediate accipe potestatē a
xp̄o ꝙ succedit petro qui a xp̄o habuit imedia
te: r̄ndet̄ ꝙ nō est simile de papa qui est vl'is vi
carius xp̄i in tota vl'i ecclesia ⁊ de alijs p̄latis
qui sunt particulares vicarij: qm̄ vicarij parti
culares cōstitui possunt ab alio ꝙ̄ a principa-
li dn̄o: qm̄ possunt institui a generali vicario:
nō sic aūt de generali vicario: qm̄ pro amplitu
dine ⁊ vl'itate p̄tātis ⁊ auctoritatis sue nō pōt
nisi a principali dn̄o imediate cōstitui: ⁊ ideo
nō est sil'e. Verū de hoc pleni⁹ dicemus in. c. se
quenti: ⁊ videbit̄ plane ꝙ rōnes aduersariorū
sunt parui precij. Et hec sint dicta quo ad pri-
mā rōem. Secundo r̄ndetur ad p̄fatā obie
ctionē negando an̄s siue assumptū: vꝫ ꝙ apl'i
et discipuli receperint a xp̄o imediate p̄tātem
iurisdictionis quā habuerūt: qm̄ hoc nō vide-
tur bene ꝓbabile iuxta auc̄tes ⁊ decreta san-
ctoꝝ patrū ac rōnes supra inductas p diuer-
sa capitula. Quare respondendū est ad aucto
ritates ⁊ rōnes inductas ad ꝓbandū antece-
dens p̄dictum.

Ad p'mā ab auctoritate

Ad primam que inducitur
Math. xviij. Quodcūq3 alligaueritis sup ter
ram ⁊c̄. r̄ndetur ꝙ auc̄tas nihil facit ꝓ aduer-
sarijs: qm̄ per illa verba nō est tunc data actu
aliqua potestas iurisdictōnis apostolis: bene
tamen ꝓmissa vel insinuata dari in futurū eis
⁊ successorib⁹ eoꝝ. nō eñ videtur ꝙ ante passi
onem suā xp̄s alicui apostoloꝝ dederit aliquā
p̄tātem iurisdictionis. Qḋ ex multis colligi
videt̄. Tū ex eo ꝙ illo tp̄e cōuenit alicui habe
re potestatē iurisdictionis ꝓ quo competit ex
ercere actū iurisdictionis in foro ꝯsciētie vel
ꝯtencioso. ꝗ ex dictis euangelioꝝ nō apparet
ꝙ aliq̄s apl'oꝝ exercuisset aliquē actū iurisdi-
ctōis ante passionē xp̄i: maxime cū illo tp̄e nō
dum facti essent sacerdotes. ꝗ ⁊c̄. Tum secun-
do: q2 xp̄s ante passionē p se regebat ecclesiā
suā nō per officiales aut vicarios. ergo nō vi-
det̄ ꝙ tunc aliquis apl'oꝝ habuerit potestatē
iurisdictionis alicui⁹: maxime cū nulli apl'oꝝ
xp̄us assignasset subditos aliquos in quos iu-
risdictionē sibi dataꝫ exequi valuissent. Tum
tertio q2 si data dicat̄ p̄tās iurisdictōis apl'is
a xp̄o actu regente ecclesiam aut plena ⁊ illimi
tata sup oēs fideles sicut ipse xp̄us habebat:
aut data ē eis p̄tās limitata sup aliquos ⁊ su-
per aliquos nō: sed nullū horū videt̄ dicendū
nō ꝓmū ptꝫ. nō secundū: q2 nō est fingere limi
tationē talē: ergo ⁊c̄. Tum quarto: q2 si tūc da
ta fuisset apl'is p̄tās iurisdictōis tūc videret̄
ꝙ oēs alij apl'i equalē p̄tātē iurisdictōis rece-
pissent cū petro: qḋ nō est dicēdū: q2 solus ille
vocat⁹ est in plenitudinē p̄tātis qui etiā ipoꝝ
apl'oꝝ p̄nceps erat a xp̄o ordinat⁹. Dicenduꝫ
ergo videt̄ ꝙ per illa verba dicta apl'is ante
passionē scꝫ Quodcunq3 alligaueritis ⁊c̄. nulla
auc̄tas iurisdictōis data sit apl'is sed solū pro
missa ⁊ insinuata dari in futurū sicut p̄diximus
sicut nec petro p verba illa. Math. xvi. Tibi
dabo claues regni celorum ⁊ quodcūq3 solue-
ris ⁊c̄. Et ad verba Hierony. dicētis in glo. ꝙ
p̄tātem tribuit apl'is. dicim⁹ ꝙ ly tribuit expo
nendū est. i. tribui ꝓmisit: qm̄ eñ dei ꝓmissio
certissima est. ideo Hiero. de p̄tāte ꝓmissa lo-
quens more scripture loquit̄ ac si iam data fu
isset.

Ad secūdam

Ad secūdā auctoritatē que habet̄ Joh.
xx. Quoꝝ remiseritis ⁊c̄. respondet̄ ꝙ ista au-
ctoritas nō loquit̄ de aliqua auctoritate iuris
dictionis: sed tm̄ de p̄tāte ordinis. Vnḋ sctūs
Tho. respōdens ad hāc auctoritatē. in. iiij. di.
xix. dicit sic. Ad absolutionē pctōꝝ requiritur
duplex p̄tās. s. ordinis ⁊ p̄tās iurisdictōis. pri-
ma quidē p̄tās est equalit̄ in oīb⁹ sacerdoti-
bus non aūt secunda. ⁊ ideo vbi Joh. xx. xp̄us
dedit apl'is cōmunit̄ p̄tātem dimittēdi pctā:
intelligit̄ de p̄tāte q̄ consequit̄ ordinē. vn̄ ⁊ sa
cerdotib⁹ qn̄ ordinant̄ illa verba dicunt̄. hec
sctūs Tho. Hec autē p̄tās q̄ consequit̄ ordinē
est ille p̄ncipatus superni iudicij. de quo dicit
Grego. quā apl'i tūc a xp̄o susceperūt. Cū autē
arguit̄ ex aduerso ꝙ non possit intelligi de po
testate ordinis: q2 illam habuerūt in cena dn̄i
cū facti sunt sacerdotes. Respōdemus cū eo-
dem sancto thoma. in. iiij. di. xxiij. sicut superi⁹
lib. i. c. xcij. notauim⁹: ꝙ dn̄s dedit discipulis
suis sacerdotalē p̄tātem quātū ad p̄ncipalem
actū ante passionē qn̄ dixit. Accipite ⁊ mādu
cate. vnde subiungit. Hoc facite in meā cōme
morationē: sed post resurrectōnē dedit eis po
testatē sacerdotalē quantū ad actū secūdariū
qui est ligare ⁊ soluere. Et ita patet ꝙ per illā
auctoritatē non ꝓbatur intentū aduersarioꝝ
Preterea ꝙ p̄dicta auctoritas nō faciat ad
aduersarioꝝ propositū: sed magis confirmet

ppositū nostrū: patet ex ordine tpis quo xpus verba illa dixit aplis: qm vt inquit sctūs Thomas in. iiij. di. xxiij. Quāuis omib⁹ aplis data sit communiter ptās ligandi ꝛ soluendi: tamen vt in hac ptāte ordo aliquis significaret̄ pmo soli petro data est vt ostēdat̄ ꝙ ab eo in alios debeat descēdere. ppter qđ et singulariter dixit xps: cōfirma fratres tuos ꝛ pasce oues meas. i. loco mei (vt dicit Criso.) ꝓposit⁹ ꝛ caput esto fratrū tuoꝝ vt ipi te in loco mei assumentes vbiqꝫ terrarū te in throno tuo sedētē pdicent ꝛ cōfirmēt.

Ad tertiam Ad tertiā auctoritatē q ponit̄ Math. xvi. Tibi dabo claues ꝛc̄. Sup qua dicit Leo papa: ꝙ trāsiuerit in alios apostolos ius illius ptātis. respōdet̄ ꝙ btūs Leo papa verū dicit: nec dubiū ē aliqđ an apl'i habuerint ptātem ligandi ꝛ soluēdi: ꝫ an habuerint immediate a xpo vel nō: loquēdo de imediatione suppositoꝝ agentiū. Dicim⁹ ergo ꝙ ius ptātis trāsiuit ꝛ cōmeauit in alios aplos ꝛ pncipes ecclie sed p petrū. Nam vt idē Leo inquit in. iij. sermone ordinatōis sue. Quicqd ceteris cū petro voluit esse cōmune non nisi p petrū dedit quicqd alijs non negauit. Et hoc sonat verbū transit⁹ qui de extremo ad extremū nō fit nisi p mediū: ꝛ ꝙ ita etiā veniat intelligendū nō modo ptꝫ ex supradictis: sed ex eo qđ dicit̄ in fine eiusdē auctātis vbi sic dr̄: ꝙ petro hoc singulariter credit̄. s. alijs dispēsandum. ſm illud. i. Cor. iv. Dispensatio mihi credita ē: fuit eīm petrus dispensator ille fidelis quē constituit dn̄s sup familiā suā. glo. s. ecclesiam. Luc̄. xxij. Eodē modo respōdet̄ ad auctoritatē Rabani in glo. Dicim⁹ eīm ꝙ ptās data petro sit data alijs aplis: nihilomin⁹ tamē differenter. sicut exēplariter possum⁹ dicere ꝙ deus dedit lumē soli ꝛ stellis sed differenter: q: soli immediate ꝛ in plenitudine: stellis vero per mediū solis ꝛ in minori quātitate. Sic xps dedit petro imediate ꝛ in plenitudine: alijs vero mediante petro vicario suo generali ꝛ gubernatore totius orbis xpiani ꝛ in quātitate siue mēsura per petrū limitanda ſm partē sollicitudinis ad quā essent euocandi.

Ad quartam Ad quartā auctoritatē que habet̄ Luc̄. vi. respōdet̄ negādo ꝯsequentiā: qm ex illa auctate nec ex dicto Ambrosij habet̄ ꝙ xps tunc ꝯtulerit ptātem aliquā iurisdictōis apostolis aut discipulis: ꝫ bene ptātem pdicandi. Huiusmodi aūt ptās predicandi distincta est a potestate iurisdictionis: quēadmodū multe alie potestates que in euangelijs leguntur date apostolis: sicut ē potestas miracula faciendi: sicut est potestas baptizandi: sicut est potestas sacerdotalis siue conficiendi: sicut est potestas tēporalis, p spiritualibus metendi: sicut est potestas ligādi ꝛ soluendi in foro consciētie. Unde ex collatione taliū potestatū facta apostolis aut discipulis nō arguit̄ ꝙ data fuerit eis potestas iurisdictionis aliqua tunc a xpo.

Ad qntā ꝛ sextā Ad quintā ꝛ sextā auctoritates per idem ptꝫ respōsio. Qđ vero dicebat̄ ꝙ missio sit collatio potestatꝫ iurisdictionis falsū est: licꝫ eīm sit collatio potestatis pdicandi nō tn̄ potestatis alicui⁹ iurisdictionis. Quocirca ex hoc ꝙ xps immediate miserit aplos ꝛ discipulos ad pdicandū non habet̄ ꝙ xps immediate dederit eis aliquam potestatē iurisdictōnis.

Ad septimā Ad septimā auctoritatem que est Anacleti respondet̄ iuxta glo. decreti ꝙ loquit̄ de potestate ordinis siue consecrationis nō autē de potestate iurisdictiōis de qua est p̄sens sermo. ꝛ ideo text⁹ ille non facit in aliquo aduersariis.

Ad octauā Ad octauā auctoritatem que est Cypriani in. c. Loquit̄. xxiiij. q. i. facilis est responsio per glo. eiusdē. c. que ait: ꝙ paritas illa accipiēda sit in ordine ꝛ dignitate cōsecratōis nō in administratōnis plenitudine. in hoc eīm petrus superior fuit ꝛ maior vtpote aploꝝ pnceps. ait eīm btūs Clemens ꝛ habet̄ in ca. In illis. dist. lxxx. ꝙ inter aplos nō fuit par institutio ꝫ vn⁹ pfuit omib⁹. Et ita videt̄ ꝙ textus ille nō de potestate iurisdictionis loquit̄ ꝫ de potestate ordinis ꝛ ita nō est ad ppositum.

Ad nonam Ad nonam in qua obijcit̄ de electione mathie: respōdet̄ negādo assumptum. ꝛ ad pbationē dicim⁹ ꝙ nō sufficienter pbat negatū: qm licꝫ dicat̄ ꝙ a xpo immediate fuerit electus ad dignitatē apostolatus ꝛ ascript⁹ sacro numero duodenario aploꝝ: nō habetur ex hoc ꝙ fuerit aut ep̄s immediate a xpo consecrat⁹ aut donatus aliqua iurisdictionis auctoritate. ista eīm nō habent adinuicē cōnexionē essentialē sicut manifestū est. multo eīm tempore apl'i fuerunt apl'i ꝛ nō ep̄i nec aliquā habētes potestatē iurisdictōis: plures etiam in pmitiua ecclia fuerūt ep̄i qui nō fuerūt apostoli.

Ad decimā Ad decimam obiectionē de paulo respōdet̄ multipliciter. Primo ꝙ argumentū hoc nō videt̄ facere ad ppositū: qm cū dictuꝫ est ꝙ oēs p̄lati ecclie a romano pōtifice susciperent immediate ptātem iurisdictōis: additum est regulariter non volum⁹ denegare quin aliqui potuissent recepisse a xpo immediate: licet eīm lege cōmuni nullus mundet̄ ab originali sine baptismo. ſm illud Joh. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ spiritusancto non potest intrare in regnum dei: qđ nullus ingreditur nisi mundus: quia nihil inquinatū currit in illam gloriā. Nihilominus deus qui nullis restringitur legibus qui nec sacramentis suā

ligauit potentiã potest quẽcunqȝ mundare si-
ne baptismo aut aliquo sacr̃o p sanctificatõis
munus in vtero vel alio modo sicut sibi placet
Ita in ꝓposito dicim⁹ ꝙ deus petrũ instituẽs
pastorem principẽ ac caput ecclesie voluit de
cõi lege ad vnitatẽ ecclesie seruandã vt ab ip-
so suo vicario ⁊ ꝯsequẽter a suis successori-
bus oẽs alij inferiores prelati ⁊ rectores eccle-
sie vniuersam iurisdictionis potestatem ac re-
giminis auctem susciperent ⁊ recognoscerẽt
nihilomin⁹ paulo aut alteri aploꝝ siue etiam
nõ aplo sicut sibi placet dare potest: ⁊ potuit
illam potestatẽ ⁊ etiã maiorem ꝙ alij suscepe-
rũt mediante petro. Sicut ergo nõ valet ista
ꝯñcia. A. est mũdatus ab originali peccato a
xp̃o imediate sine baptismo. g̃ ⁊ alij: ita nec il-
la. Secũdo rñdetur ꝙ inducta de paulo nõ ꝓ-
cedunt: qm̃ in illis nõ fit mentio de ptãte iuris-
dictionis: sed de auc̃te predicatõnis siue euã-
gelizãdi verbũ dei. ⁊ ad hoc ipse imediate ele-
ctus est a xp̃o ẜm illud Act. ix. Uas electõnis
est mihi iste ⁊c̃. Unde glo. ẜm illud. ij. Corin. x.
qd̃ inducit̃ ex aduerso. De potestate nr̃a quaȝ
dedit dñs. dicit glo. De ptãte apostolat⁹ quaȝ
dñs dedit nobis nõ illis. Tertio respõdet̃ ꝙ li-
cet in p̃ncipio aplatus paul⁹ a xp̃o imediate
auc̃tem predicatõnis habuerit: nihilomin⁹ tñ
post etiã a petro recepit qñ auc̃te petri paul⁹
⁊ barnabas p inspirationẽ spiritussãcti missi
sunt ad predicandũ Act. xiij. sicut tangit glo.
decreti. c. quis nesciat. di. xi.

Capitulũ. lxiij. In quo respõdetur ad secunda obie-
cta aduersarioꝝ. s. per rationes.

Caplm LXII

Esponsione da-
ta ad obiecta aduersarioꝝ sum-
pta ex ordine aploꝝ ad petrũ: iã
restat respondendũ alijs rõnib⁹
illoꝝ. Et ad primã sumptam ex auctoritate
beati Bernar. respõdetur ꝙ beat⁹ Bernar. di-
cẽs nõ solũ papalẽ sed etiam alias potestates
ecclesie esse a xp̃o: verũ dicit ⁊ oppositũ assere-
re est erroneũ: qm̃ vt Apls ait ad Ro. xiij. oĩs
potestas a deo est. sed hoc nõ obuiat ꝓposito
nostro: qm̃ nõ dicim⁹ ꝙ potestas iurisdictõnis
prelatoꝝ ecclesie nõ sit a xp̃o: absit hoc ab ore
xp̃iano: sed ꝙ nõ sit imediate a xp̃o imediatio-
ne suppositoꝝ agentiũ: sed sit hoc modo a Ro-
ma. põ. q̃ in regimĩe ecclesie ⁊ imediate dispo-
sitione ei⁹ vices gerit iesu xp̃i sicut ei⁹ genera-
lis vicari⁹: nõ dicit aũt Bernar. ꝙ oẽs potesta-
tes alie prelatoꝝ sint imediate a xp̃o. vnd̃ nõ
est ad ꝓpositũ. Ad secundam rõem quã fe-
cit Henric⁹ de gandauo ꝙ ep̃i sunt sponsi ec-
clesie ⁊c̃. mĩr. Primo ꝙ vt inq̃t sanct⁹ Tho. in

Ad p̃mũ secũde vie positũ supra cap. lviij.

Ad secũdum

tractatu ꝯtra impugnantes religionẽ: ⁊ nos
in superiorib⁹ tetigimus in ca. xxvij. spõsus ec-
clesie ꝓprie est xp̃s. de quo dicit̃ Joh. iij. Qui
habet sponsam spõsus est. ip̃e em̃ de eccl̃ia suo
nomini filios generat. Alij autẽ qui sponsi di-
cuntur sunt ministri sponsi exteri⁹ cooperan-
tes ad gñationẽ spũaliũ filioꝝ: quos tamẽ nõ
sibi sed xp̃o generant. Qui quidẽ ministri in-
tantũ sponsi dicunt̃ inquãtuȝ vicẽ veri sponsi
obtinent. ⁊ ideo papa qui vicẽ sponsi obtinet
in tota eccl̃ia vniuersalis sponsus eccl̃ie dicit̃
ep̃s autẽ sue diocesis. Secũdo respõdet̃ negã-
do istam cõsequẽtiaȝ. Ep̃i in hoc gerũt vicem
xp̃i: ergo p ptãtem quã immediate receperint
a xp̃o. Ista ꝯña nõ valet: q2 vicem xp̃i gerunt
p ptãtem quã immediate receperũt a romano
pontifice q̃ immediate vocat eos in partẽ sol-
licitudinis sue. Ad tertiã de beato Jacobo
qui dixit. Ego iudico ⁊c̃. dicũt q̃dã sicut Hen-
ricus de gandauo vbi sup̃ in respõsione cuius-
dam argumẽti: ꝙ licȝ petr⁹ potuisset ferre sen-
tentiã nihilomin⁹ q2 congruũ fuit ⁊ decens vt
q̃libet superior pmittat gaudere inferiorẽ sua
ptãte ordinaria vbi eam habȝ exercere. ⁊ ideo
petrus permisit iacobo in sentẽtia illa ferẽda
vti iure suo: sicut papa cuȝ est in ciuitate aliq̃
nõ aufert ꝓpter hoc officialẽ nec curiã ep̃o il-
lius ciuitatis: sed de his que ibi emergũt ei iu-
diciuȝ dicit̃. Sed ista respõsio nõ videt̃ nobis
rationabilis: qm̃ hic est specialis causa ꝓpter
quã hoc nõ debuit petrus pmittere: licȝ em̃ cõ-
muniter fiat ⁊ decẽter sicut dictũ est in parti-
cularibus negocijs ad tribunal ep̃i deductis:
nõ tamẽ decent̃ ⁊ cõuenienter hoc fit cũ fidei
vniuersalis est questio ventilãda ⁊ declarãda
nõ ad tribunal ep̃i deducitur sed ad tribunal
pape siue cõcilij vniuersalis vbi papa vniuer-
saliter presideat: sicut de ista questione legali-
um super qua venit paulus ⁊ barnabas ad pe-
trum ⁊ ad alios aplos ⁊ presbyteros qui erãt
hierl̃m. vt dr̃ Act. xv. qm̃ tunc nõ ad loci ep̃m
sed ad papã ad quẽ maiores cause pertinent
⁊ qui in omĩ loco est ordinari⁹ cũ approbatiõe
patrũ concilij ptinet p̃sate q̃stionis diffinitio
⁊ ita factũ ẽ hic: qm̃ nõ iacobus sed petr⁹ tãq̃
oĩm p̃nceps diffiniuit. Un̄ btũs Hiero. in epi-
stola. xxij. ad Aug. petrũ p̃ncipem dicit huius-
modi decreti. i. institutorem. btũs vero iacob⁹
nõ diffiniens sed diffinitionẽ factã p petrum
ꝓmulgãs siue pnũcians: q2 specialis illi⁹ loci
erat ep̃s ait. Ego iudico. Un̄ magr̃ Nicolaus
de lyra sup hunc locũ Act. xv. ita dicit. Licet
petrus esset p̃ncipalis inter aplos tñ detulit
iacobo in sua diocesi vt determinatõnẽ dubij
ꝓferret. Nota ꝙ nõ dicit diffiniret aut deter-

Ad tertium

minaret: sed determinationẽ. s. iam factã p petrum pferret coram concilio. Ad quartam

Ad quartum

cũ dicit. Quod cõpetit sacerdotib⁹ rc. rñr negando minorẽ. r ad pbationẽ rñdetur q licet posse ligare r soluere ad exeundũ in actũ necessario reqrat ptãtem iurisdictionis: nihilominus tñ fm se ad ptãtem ordinis ptinet. Ad

Ad quintum

quintã cum dr. Nõ nobilior r firmior rc. rñdetur dupliciter. Primo q nõ facit ad ppositũ qm nos concedim⁹ q in oĩbus gubernãtibus siue regimen habẽtib⁹ in ecclesie pncipatu iurisdictionis ptãs sit a xpo: licet in aliqbus iferioribus mediãtib⁹ superiorib⁹ suis vsq ad prime sedis pontificẽ a quo velut omniũ capite oĩbus inferioribus pfluit iuxta sententiã sanctissimi Leonis pape in. c. ita dñs. di. xix. quẽadmodũ in hierarchia celesti a qua exẽplata ẽ ecclesiastica: licet lumen reuelatõis in quẽcũq angelũ descẽdat a deo patre luminũ descẽdat: nihilominus lex diuinitatis ita habet vt iferiores p medios r medij p superiores illõ recipiãt. Secũdo rñdetur q si aduersarij ita dicere vellent q nobilior sit principat⁹ cui⁹ potestas iurisdictionis in singulis gubernãtib⁹ deriuat imediate immediatione suppositorũ a deo: q̃ sit mediãte aliquo alio. Dicim⁹ q videt nobis hoc esse falsum: qm nõ facere magis videt ad nobilitatẽ principat⁹ q rectores eiusdem habeãt imediate imediatione suppositorum agẽtiũ ptãtem a deo q̃ si mediate: dũ tñ habeant imediate imediatione virtutis. vñ nõ videt q nobilior esset principatus vniuersi in quo presidet de⁹ si ipse imediate ageret omnia nullo interueniẽte ordine causarũ secũdarum q̃ nunc fit: nec sacer pncipat⁹ hierarchie celestis. videt q esset nobilior si lumen reuelationis qđ a superiorib⁹ p medios descendit in infimos imediate a deo in singulos descenderet: imo videt ecõtra: q2 p hũc modũ deus magis nobilitat ãgelos supiores r medios quos nõ tñ lumine suo replet sed etiã pticipatione potestatis sue cooperatores efficit: dum ipsi a deo illuminati alios illuminant et illustrant. Unde beatus Diony. in fine. iij. c. celestis hierarchie de hoc ita dic. Unusqsq hierarchice dispositionis ordo fm ppriam analogiam reducitur ad diuinam cooperationem illa perficiens gratia r a deo data virtute que diuinitati r naturaliter r supernaturaliter isunt r ab ea superessentialiter in iferiores actu sunt ad possibilem deum diligentium animor imitationem. Sensus est vt dicit Albertus magn⁹ in. ij. parte: q illuminati a deo reducuntur ad dei cooperationem in hoc q sicut sunt illuminati a deo ita alios illuminãt r perficiunt per gratiã r virtutẽ datam eis a deo. Item beat⁹ Thomas in. i. parte. q. ciij. ar. vi. hoc pbat sic. Cum p gubernationẽ res que gubernant sint ad pfectionẽ deducende tanto erit melior gubernatio quanto maior pfectio a gubernante rebus gubernatis cõmunicat. maior aũt pfectio est q aliquid in se sit bonũ r etiã sit alijs causa bonitatis q̃ si esset solũ modo in se bonum. r ideo deus sic gubernat res vt quasdã aliarũ in gubernãdo causas instituat in quibus etiam ẽ ordo deriuatõis ptãtis superior ad inferiores: qm vt dicit sctũs Tho. ibidem ex ordine ministror ptãs regia preclarior redditur. Ad sextã rationẽ que sumit ex Diony.

Ad sextum

respõdet q parũ facit ad ppositum aduersarior aut nihil. Concedim⁹ eñ in primis q ordo epor sit pmus atq sublimissimus scz ordinis dignitate: in qua oĩs epi sunt eqles: neq in ea papa alios epos excellit. hoc aũt dicim⁹ nõ facere ad ppositũ: q2 nos impñtiarũ non loquimur de ptãte ordinis sed iurisdictõis in qua dicere quẽlibet epm esse summũ r sublimissimũ esset hereticũ: q2 licz quilibet eps posset dici summus sacerdos. vt in ca. videntes. xij. q. i. r. ij. q. vij. accusatio. vnus solus tamen est summus pontifex scz romanus epus. Nõ autẽ pseqnter dicit in xpo iesu oẽm hierarchiam cõsummatã: cõcedit vt tandẽ in iesum velute in vltimũ cõsummatorẽ r pfectorẽ oĩum oĩs hierarchia perficit r cõsummat: ordine tamẽ quodã q infima hierarchia per mediã r media p supremã reducat in iesum cõsummatorem oĩm: que reductio intelligenda est non quo ad diuine essentie visionẽ quã oẽs angeli habent sine medio aliquo: sed quo ad reuelationẽ mysterior gratie. Nõ vero vlterius dicit q hoc non esset nisi oĩs potestas in ecclesiastica hierarchia esset immediate a xpo r nõ a petro. respondet q hoc est falsum de potestate iurisdictõis loquendo sicut patet ex dictis r faciliter põt exemplarit oñdi in hierarchia celesti. Ad septimã rõnẽ que sumitur ex illo

Ad septimũ

Act. x. Attendite rc. respõdet q maior illius rõnis est vera de eo a quo sicut instituente immediate sunt in ecclesia positi rectores. sic autem nõ oĩes rectores ecclesiarũ sunt positi a spũsancto. Et ad auctoritatẽ que inducta est respondet: q positio illa qua spũssanctus dicitur posuisse ministros illos ad regendũ ecclesiam dei: intelligẽda est non per modũ immediate institutionis siue immediate collatiõis potestatis iurisdictionis sed per modũ inspirationis: quẽadmodũ qui canonica institutione positi sunt in ecclesia prelati siue rectores a deo siue a spiritusancto dicũtur vocati ad re

gimẽ eccl'ie sue: licz tñ nõ sint imediate a deo
instituti sed mediante superiori p̃lato. vñ glo.
super illud Ap̃li ad Heb. v. Ne quis sibi ho-
norẽ assumat sz qui vocat a deo dicit. Qui re-
Ad octauũ cte eligit a deo vocat. Ad octauã rõnez in
qua d' ꝙ ep̃i sunt vicarij xp̃i rñr. Primo negã-
do maiorẽ vl'r illius argumẽtationis dicen-
tes solum habere veritatem de vicario gñali
a principe constituto nõ aũt de particularib'
⁊ ßm quid vicarijs qui a generali vicario con-
stitui p̃nt sicut est manifestũ. vnde ⁊ ep̃i dicũ-
tur vicarij ap̃loꝝ cum eoꝝ vices gerant in ec-
clesia vt in. c. quoꝝ vices. di. lxviij. ⁊ nihilomi-
nus volunt aduersarij cõcedere ꝙ ipsi recepe-
rint p̃tãtez imediate ab ap̃lis. illa ergo maior
propositio nõ est vniuersaliter vera. vnde be-
ne stat ꝙ tales particulares vicarij a vicario
gñali imediate ɔstituant ⁊ nihilomin' aliquo
modo dicant dñi principalis vicarij inquan-
tum ministerialiter sibi cooperant dispensan
do sacramẽta fidelibus sicut patet de sacerdo
te curato qui licet sit institut' imediate a pa-
pa siue ab ep̃o pastor vel confessor vni' populi
nihilomin' dicit vicari' xp̃i de pe. di. iiij. §. in-
ter hec. Secũdo respõdetur ꝙ falsuz est ꝙ ep̃i
nõ sint vicarij pape. nam ecclesia' Ro. vt habe
tur in. c. decreto. ⁊ in. c. sequẽti. ij. q. vi. dicit im
partiri ⁊ largiri alijs ecclesijs vices suas. Itẽ
curatis quibusdã in sua ordinatione dicit ep̃s
Quanto fragiliores sumus tanto amplius ne
cessarijs auxilijs indigemus. Illius ḡ vices
gerunt ad cui' auxiliũ assumũtur. Nec obstat
ꝙ sunt ordinarij: q2 etiam legatus a latere ẽ or
Ad nonum dinarius ⁊ tñ est pape vicarius. Ad nonaz
rationẽ respõdebit infra ca. lxiiij. in solutiõe q̃
Ad decimũ dabit ad secundã rationem. Ad decimam
aũt facilis est responsio: q2 electio ep̃i que fit a
populo nõ fit auctoritate populi sed pape: qð
patet quia nulla esset populi electio nisi p pa-
pam confirmet. Et cum instatur ꝙ interdum
per archiep̃m confirmat. Non obstat: q2 hoc
quoq3 fit de auctoritate summi pontificis: qui
⁊ ipsum archiep̃m cõfirmare habet. Unde ab
Ad vndecimum ipso omnis alia potestas dependet. Ad vn
decimam rationem cum dicitur ꝙ papa sit ca
put ministeriale ⁊c̃. respondetur concedendo
antecedẽs ⁊ negando consequentiã. Pro quo
notãdum ꝙ sicut superius in ca. xxij. comemo-
rauim' iuxta sanctuz Thomam caput in alia
membra dupliciter influit. Uno modo quodã
intrinseco influxu prout virtus motiua ⁊ sensi
tiua a capite deriuatur in cetera mẽbra. Alio
modo ßm exteriorem quandam gubernatiõem
put scilicet ßm visum ⁊ alios sensus qui in ca
pite radicant dirigitur homo in exterioribus
actibus. Interior aũt influxus non est ab ali-
quo nisi a solo xp̃o cui' humanitas ex hoc ꝙ ẽ
diuinitati coniuncta habz virtutẽ iustifican-
di: ⁊ per conseq̃ns papa ⁊ alij ministri ecclesie
quantuz ad hunc influxum non videt habere
ministeriũ nisi quantũ ad dispositionẽ subie-
cti p dispẽsationẽ sacramẽtorũ. Sed secũdus
influxus in membra eccl'ie quantũ scz ad exte
riorem gubernationẽ potest alijs competere:
⁊ ßm hoc papa dicit caput eccl'ie inquantum
est gubernator ⁊ rector eccl'ie dicente dño be-
ato petro cui' romanus pontifex successor est.
Pasce oues meas. Ioh. vlti. Et ßm hunc in-
fluxum exteriorẽ influentia pape respectu ec-
clesie attendit etiam quantum ad collationẽ
p̃tãtis in eos quos vocat in partẽ sollicitudi-
nis sue: quẽadmoduz in regimine regni vide-
mus ꝙ a rege qui caput regni dicit. ßm illud
Osee. vi. Optimates capita populorũ: om̃is
p̃tãs regiminis ⁊ gubernationis inferioꝝ mi
nistrorũ deriuat. Quod vero inducit ꝙ instru
mentũ non attingit ad principalẽ effectũ sed
disponit materiam. non est ad ꝓpositum: qm̃
potestas regimis non est p̃ncipalis effectus
quẽ xp̃us principalis agens intendit induce-
re in animab' fidelium: vt om̃ibus notum est:
sed fit quasi instrumentum quo mediante po-
pulus per ecclesie ministros gubernat ⁊ dis-
ponit ad susceptionẽ hic diuine gratie ⁊ gl'ie
in futuro. Ad vltimam rationẽ in qua argui Ad duodecim
tur ꝙ apostoli fuerunt fundamẽta ecclesie si-
cut petrus. respondetur negando assumptuz:
si intelligatur ꝙ alij apostoli fuerũt fundamẽ
ta eccl'ie sicut petrus. i. in om̃i ratione siue mo
do quo petrus: quõiã hoc est falsum. quoniã
sicut superius in ca. xvij. explicauimus: beat'
petrus non solum dictus est fundamẽtum ec-
clesie ratione illa cõmuni qua ceteri apostoli:
videlicz quia in fide ⁊ xp̃i doctrina ecclesiam
fundauerunt: sed speciali quadã ratione scilz
ratione principat' ⁊ auctoritatis summe sibi
date. p̃ncipat' enim eius quasi basis q̃dam ẽ
toti' eccl'ie. vnde sibi soli dictum est Math.
xvi. Tu es petrus ⁊ sup hanc petram edifica-
bo ecclesiam meam. Et ideo licz cõmune fue-
rit apostolis ꝙ immediate p fidem adhererẽt
xp̃o suscipientes ab eo illustrationẽ doctrine
sue fidei: nihilominus hoc proprium fuit pe-
tro adherere xp̃o p immediatam susceptionẽ
p̃tãtis ⁊ auctoritatis iurisdictionis ab eo: alij
vero mediante petro receperũt a xp̃o. Et ĩõ
hoc modo super alios apostolos non dicitur
fundata ecclesia: quia tota potestas eccl'ie fu-
it petro collata: nec habet ecclesia aliam po-
testatem iurisdictõis nisi quã deus petro con-

cessit. Et ideo dicit Aug. in. c. quodcūq. xxiiij. q. i. ꝙ in petro ecclesia claues accepit.

Capitulum. lxiij. In quo r̄ndet obiectis que inducta sūt pro curatis supra ca. lix.

Capitulum. LXIII

Iam reliquū est respōdere obiectionib⁹ quibus aduersarij nisi sunt ostendere in spūali ꝙ curati nō a papa nec ab ep̄is sue iurisdictionis ꝑtātem accipiāt sꝫ imediate a xp̄o. Ubi tn̄ admirandū venit ꝙ p̄fati aduersarij voluerūt curatos nō solū eximere a dependētia ꝑtātis a papa ⁊ ep̄is: sed etiam eq̄perare eos ep̄is in iure qd̄ in parochia habēt cum tn̄ ipsi nō sint ꝓprie prelati sꝫ adiutores ep̄oꝝ quibus principaliter imo totaliter cura plebis commissa est. vn̄ in eoꝝ ordinatione dicūt ep̄i. Quanto fragiliores sum⁹ tāto magis his adiutorijs indigem⁹. vn̄ eos Ap̄ls. i. Cori. xij. cum dicit. Alij sunt gubernātes alij opitulantes. per opitulātes ſm glo. intelligit q̄ maiorib⁹ opē ferūt: cuiusmōi sunt archidyaconi ⁊ curati. Propter qd̄ dicit sanct⁹ Tho. in li. de ꝑfectione vite spūalis: ꝙ si quis recte consideret hoc mō in regimine ecclesie cōparant̄ archidyaconi et plebani ad ep̄m sicut in regno tp̄ali p̄positi ⁊ balliui ad regem. Quod etiā ex hoc videt̄: q2 cū plebs principalit̄ ep̄o cōmittatur isti nō pn̄t aliq̄d nisi quantū eis ab ep̄is cōmittit̄. vn̄ in. c. q̄cūq. x. q. i. ex cōcilio Antiocheno sic h̄r. Quecūq res ecclesiastice sūt cōuenit cū omni diligentia. gubernari ⁊ dispensari cū iudicio ⁊ ꝑtāte ep̄i cui totius plebis aie videntur esse cōmisse. et in. c. cunctis. xvi. q. i. Clemens papa ita dicit. Cunctis ꝓo fidelib⁹ ⁊ summopere omnibus pb̄ris et dyaconibus et reliquis clericis attendendum est vt nihil absq ꝓprij episcopi licentia agant: non vtiq missas sine eius iussu quisq p̄resbyterorum in sua parochia agat nō baptizet nec q̄cq absq eius permissu faciat. Hec ibi. Plane si presbyteri curati haberent potestatem imediate a xp̄o ⁊ non a papa aut episcopis suis: nō possent ligari ab aliquo inferiori vt sine licentia speciali vel saltem generali episcopoꝝ nō possint agere ea que competunt eis iure diuino.

Respōsio r̄onibus ca. lix. quantum ad p̄mū pūctū

Respondendū est ergo ad rationes eorum quibus vt apertius ⁊ plenius respōdeatur resoluemus omnē argumentationis illorum ꝓcessum ad. xx. puncta. Dicūt autem in primo ꝙ scriptura sancta dicit statum curatorum institutum esse imediate a xp̄o ⁊ etiam ipsos curatos: hoc videtur esse falsuꝫ vt dicit domin⁹ Petrus de palude: quia christus per se nō fecit nisi vnum curatum. s. Petrum: quando ei dixit soli: Pasce oues meas. ⁊ p̄us ei ꝓmiserat dicēs. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Math. xvi. ⁊ confirma fratres tuos. Luc. xxij. ⁊ si peccauerit in te frat̄ tu⁹ corripe ⁊c̄. Math. xviij. que om̄ia ꝑtinent ad curatū ⁊ soli petro data sunt. vnde sibi soli legitur cura animarū xp̄us cōmisisse: sed quia impossibile erat ꝙ per se solum ꝑfecte totius gregis curam ageret: id̄o ꝑ cōseq̄ns cōmisit illi facere alios curatos quot quot ip̄e ꝓ adiutorio suo ⁊ populi salute opus esse cognosceret: nec xp̄s ꝑ se instituit nisi vnā solam curam totius eccl̄ie sue. non eīm diuisit pastores suos dicēs petro. Pasce oues circūcisionis: ⁊ paulo. Pasce oues gentium ⁊c̄. sed vnam curam totius ouilis instituit quā petro cōmisit vt fiat vnū ouile ⁊ vnus pastor: sed petrus postmodū ꝑ se ⁊ ꝑ alios diuisit ꝓuincias ⁊ dioceses ⁊ parochias: vt ex ca. In illis. dist. lxx. colligitur. vnde status curatoꝝ vt distinguitur a statu ep̄oꝝ ⁊ statu pape nō fuit a xp̄o institutus immediate: cum nullas parochias aut casuū ⁊ ꝑtātis limitatiōes sub ep̄is distinxit nec ipsi curati sūt a xp̄o instituti in suis parochijs sed solus petrus vt dictum est.

Ad secundum

Qd̄ consequenter secūdo loco dicūt ad ꝓbationem ꝑmi ꝙ status in quo est iurisdictio continuat̄ in diuersis tēporib⁹ ab illo a quo fuit institut⁹ ⁊ conseruat̄. Dicendū ꝙ verū est ſm intētionē instituētis ⁊ nō cōtra eam ⁊ mediate ⁊ immediate.

Ad tertium

Qd̄ aūt dicūt tertio loco ꝙ successor alicui⁹ in aliqua dignitate aut officio ab illo instituit̄ a quo antecessor. Dicim⁹ ꝙ verum est qn̄ instituēs antecessorē retinet sibi institutionem successoris: ⁊ pōt hoc facere: secus autem si non sibi retineret ꝟ alteri cōmitteret. Und̄ qn̄ papa erigit de nouo sedē cathedralē ip̄e ꝑmo ibi p̄sulē instituit: successores aūt non sibi instituendos semp reseruat: sed electionē illis quos facit canonicos cōmittit ⁊ cōfirmationem ⁊ ꝑ cōseq̄ns institutionē metropolitano cui eā subiecit: sicut in balliuis ⁊ p̄positis ideꝫ ⁊ vn⁹ est institutor p̄decessorū ⁊ successoꝝ qn̄ rex instituēs sibi hoc ip̄m reseruat aliter non. In p̄orib⁹ etiam ⁊ abbatib⁹ cōiter consueuit ꝑm⁹ institui ab aliquo saltē immediati⁹ q̄ successores sicut btūs Bernard⁹ p̄fect⁹ est in abbatē clareuallis ab abbate Cistertien̄. dante subditos ⁊ simul vtrosq mittēte successores aūt facti sūt ꝑ electionē: quo etiam modo vtūtur om̄s religiones in cōuētib⁹ nouis formandis: nihilomin⁹ tamē ſm veritatē semp institutor primi prelati in statu est etiam institutor successoꝝ immediate vel mediate inquantum ei⁹ ꝟtute fit institutio ab alio cui ip̄e cōmisit: sicut archiepiscop⁹ cui papa submittit

episcopū quem instituit ab ipso papa ius in-
Ad quartum stituēdi accepit. ¶ Quod aūt dicunt quarto lo-
co ad ꝓbandū id quod dixerant. s. ꝙ nō cense-
retur eadē persona successor cū predecessore
nisi ab eodem institueretur. nō est verum: qm̄
a quocunq; instituatur. dum tn̄ in idem succe-
dat quantū ad id reputatur idem: sicut patet
in exemplis positis parum ante de prelatis q̄
noviter in religionibus instituūtur ⁊ eoꝝ suc-
cessoribꝰ: qui successores eadem persona repu-
tant cum predecessoribus licet a diversis sint
instituti. De quo etiā exemplum ponere possu-
mus: ꝙ fiscus succedens nō habenti alis here-
dem iure suo licet nō instituat a quo institutꝰ
fuerat defunctꝰ: tn̄ in hereditate in qua succe-
dit reputatur eadem persona cum defuncto ⁊
Ad quintū dicitur verus successor. ¶ Quod aūt dicunt q̄n-
to loco ꝙ status ⁊ potestas discipuloꝝ conti-
nuatꝰ est in curatis sicut status ⁊ iurisdictio ⁊
potestas apostoloꝝ in ep̄is ⁊ ꝙ succedunt cu-
rati discipulis sicut ep̄i apostolis: nō videt ve-
rum intelligendo ꝙ status sacerdotū curatoꝝ
precesserit explicite in discipulis xp̄i ante xp̄i
ascensionem ⁊ sit continuatus semper in sa-
cerdotibus curatis. ⁊ hoc patet: q: discipuli ꝓ
tēpore discipulatꝰ xp̄i. i. vsq; ad passionem vel
ascensionem: nō fuerūt sacerdotes nec fuerūt
curati: licet post penthecostē q̄dam ex eis fue-
runt sacerdotes: quidam ep̄i: et q̄dam dyaco-
ni: ⁊ q̄dam nec sacerdotes nec curati. vnde nō
habuerūt ex quo vocati sunt discipuli statum
curatoꝝ: nec quantū ad ordinem: nec quātum
ad curam determinate parochie: ⁊ ita statꝰ eo-
rum nō est continuatꝰ in curatis. sed veruz est
ꝙ status illoꝝ fuit figura status curatoꝝ quo
ad statum predicandi ⁊ temporalia metendi ⁊
quantū ad hoc succedūt eis. i. hanc habent po-
testatē sicut illi. ⁊ ita intelligūt oēs auctorita-
tes que hoc sonāt. Et silr dicendū est de ap̄lis
ꝙ ante passionē nō habuerūt ipsi statuz ep̄oꝝ
⁊ ordinū sicut supra in. c. lxi. ostendimꝰ. ¶ Quod er-
go dicunt ꝙ status apostoloꝝ continuatur in
ep̄is verum est quo ad statum primū ⁊ quo ad
ptātem ⁊ auctoritatem predicādi: si tn̄ illa in
eis nō fuerit interrupta: ⁊ quo ad dignitatem
super alios ⁊ quo ad statum vltimū: q: finali-
ter omnes apostoli fuerūt episcopi. Et simili-
ter q̄d dicit de discipulis ꝙ status continua-
tus est in curatis in parte: verū dicit. s. quātū
ad aliquid: qm̄ aliquo modo status eoꝝ conti-
nuatur in curatis. quia sicut illi sub apostolis
habuerunt potestatem predicandi sic ⁊ cura-
ti ⁊ isti post illos vnde ista successio qua epi-
scopi succedere dicūtur apostolis ⁊ curati dis-
cipulis: licet habeat bene aliquā similitudinē

successionis quo ad aliqua que dicta sunt nō
tamē habet veritatē successiōis: sicut nūc ep̄s
succedit alteri ep̄o qui p̄cessit in ep̄atu: aut cu-
ratus qui nūc ē alteri curato in parochia qui
ante fuit: vt patz ex dictis. ¶ Quod aūt ꝯcludūt Ad sextum
sexto loco ex p̄dictis: videlicz ꝙ ab eodē a quo
fuit institutꝰ status discipuloꝝ sit institutus
status curatoꝝ non sequit: q: curati non sunt
veri ⁊ ꝓprij successores eoꝝ vt dictū est immo
inquantū sacerdotes curati differūt totaliter
ab eis: q: nec illi erant sacerdotes. Unde bea-
tus Marcus q̄ fuit de prestātioribus discipu-
lis vt dicit Hierony. in ꝓlogo sup Marcum:
pollicem sibi post amputauit vt indignus sa-
cerdotio reputaret. Nec illi erant curati: quia
non habebant aliquā plebē determinatā sibi
cōmissam sicut curati: nec poterāt aliquē ab-
soluere vel ligare. vnde est totaliter alius sta-
tus licet in aliquibus sit similitudo. s. in ptāte
predicandi ⁊ temporalia metendi ⁊ in inferio-
ritate ad ap̄los. Hac rōne dicit in glo. Luc. x.
ꝙ discipuli figurā siue formā gerebant sacer-
dotum secūdi ordinis. ¶ Quod vlterius septimo Ad septimū
loco dicunt ꝙ ab eodē instituunt curati a quo
⁊ discipuli. Dicendū ꝙ nō sequit etiam si esset
idē status iste ⁊ ille: q: dn̄s qui discipulos pri-
mo instituit dato ꝙ fuissent p̄mi curati seque-
tes curatos nō sibi reseruauit instituendos s;
cōmisit vicario suo generali cui curam omniū
ouiū cōmisit dicens. Pasce oues meas. Joh.
vlti. Illas aūt oues petrus pascit quas pascē-
das ip̄e cōmittit: q: qui per alium facit per se
ip̄m videt facere: sed illas petrus non videtur
pascere quas aliquis pascit non nomine petri
nec a petro institutus sed ab alio. Unde quis-
cunq; dicit ꝙ aliqui pastores vel curati in oui-
li xp̄i instituunt non a petro sed immediate a
xp̄o falsificare videt verbum dn̄i dicentis pe-
tro. Pasce oues meas: s; debuit dicere. pasce
oues meas vna cum pastoribꝰ quos tibi adiū-
go vel adiungam. Et est bene mirū si xp̄s erat
immediate instituturꝰ om̄es alios pastores p
mundū particularit sicut successorē petri vni-
uersaliter: quare nō ita dicit de alijs ap̄lis pro
ep̄is ⁊ discipulis ꝓ curatis: pascite oues me-
as ⁊ vos cū petro: sicut paterfamilias om̄ibꝰ
operarijs quos imediate cōduxit dic̄. Ite ⁊ vos
in vineam meā ⁊c̄. Math. xx. Preterea si eis
erat daturus eque immediate sicut petro cla-
ues iurisdictōnis sicut successori petri. mirum
est quare non ita dixit eis. aliquando dabo vo-
bis claues regni celoꝝ cum petro sicut hoc di-
xit petro. nam de alijs que dedit eis sicut pe-
tro: puta intellectum scripturaruz ⁊ graciam
predicandi dixit cōmuniter. Dabo vobis os ⁊

sapientiā cui nō poterūt resistere. Et de potestate miraculoꝝ inquit. Dedi vobis virtutem ⁊ potestatem ⁊c. Luc. x. Unde cum nō legatur xp̄s apostolis dedisse claues iurisdictiōis nec curam animarū alijs apostolis nec discipulis sicut petro: dato ꝙ episcopi succedant apostolis ⁊ curati discipulis sicut papa petro: nō sequitur ꝙ habeant curam nec potestatem sicut petrus ⁊ papa a christo immediate.

Ad octauū. Quod autem octauo loco dicunt ꝙ sicut apostoli nō habuerunt potestatem suam a petro nec discipuli ab apostolis nec etiam a petro sed omēs immediate a christo: sic episcopi ⁊ curati nō a papa sed a christo in duobus peccant: sicut diximꝰ supra in. c. lxi. Primo quia sicut supra dictum est omnes apostoli ⁊ discipuli omnē potestatē iurisdictionis acceperunt a petro. Secundo peccant: q2 dato ꝙ ita esset ꝙ omnes illi quasi primi ep̄i ⁊ primi curati accepissent imediate a xp̄o: nō ꝓpter hoc sequit̄ ꝙ alij successores accipiunt imediate ab eo sed magis a successore suo: quia xp̄s hoc nō sibi retinuit sꝫ suo vicario generali cōmisit.

Ad nonum. Quod ꝯsequēter dicūt nono loco ꝙ xp̄s imediate dedit potestatem predicandi ⁊ baptizandi etiam post resurrectionem ⁊ in die ascensionis parum valet: q2 ex hoc nō habet̄ ꝙ dedit eis potestatem iurisdictionis vt superius habitum est in precedenti ca. Ceterū etiam nō sequit̄ ꝙ si xp̄us adhuc presens corpore ⁊ per se ecclesiam suaꝫ regens per seipsum dedit apostolis potestatē predicandi ⁊ baptizandi vel aliam quācunqꝫ potestatem ꝙ ꝓpter hoc det eoꝝ successoribꝰ sed magis ꝙ successor petri det successoribꝰ illorum: maxime q2 facta paucoꝝ cōmunē legeꝫ nō faciunt. Unde si illi ꝓpter suam sanctitatem hoc habuissent qui cōfirmati nō poterāt abuti: nō oportet ꝙ ita sit de alijs sꝫ debuit seruari cōmunis causa vtilitatis ꝙ ab vno capite omnes acciperent suam potestatem limitatam.

Ad decimū. Quod aūt decimo loco dicunt ꝙ data sit discipulis in resurrectione potestas ligādi et soluendi simul cū apostolis: manifeste videtur falsuꝫ ex ꝓdictis. maxime quia ipsi nō erāt sacerdotes. Illud autem dictū in resurrectione. Quoꝝ remiseritis peccata ⁊c. nō nisi de potestate soluendi ⁊ ligandi in foro conscientie loquitur.

Ad vndecimum. Et cum dicunt vndecimo loco ad probationem iam dictorum ꝙ quādo christus dixit. Sicut misit me pater et ego mitto vos. ꝙ tunc dedit potestatem predicandi discipulis sicut apostolis. dicendum videtur ꝙ nō ita sit: quia ex quo sacramentum ordinis fuit institutum qđ fuit in cena: cum ordo doctorū in ecclesia sit precipuus: extunc nō licuit nisi ordinato saltem in dyaconum ꝓdicare. Unde etiam post spiritussancti missionē cum erant sanctiores sancti ⁊ doctiores facti nullꝰ nisi dyaconus legitur predicasse. vnde cum tunc non essent discipuli dyaconi sed postmodū fuerūt ordinati: non est verisimile ꝙ eis christus dederit potestatem ꝓdicandi ⁊ ꝙ potestas predicandi quam prius habuerant expirauit: q̄n scꝫ ventum est ad illud tempꝰ quando soli ordinati debebant ꝓdicare: quod fuit postꝙ sacramentum ordinis fuit institutū.

Ad duodecimū. Qđ autē consequent̄ duodecimo loco dicunt ꝙ discipuli receperunt potestatem ꝓdicandi in monte galilee ⁊ in ascensione cum apostolis: non est verum. dato etiam ꝙ fuissent ꝓsentes: q2 scilꝫ non erant capaces illiꝰ potestatis de congruitate ⁊ decentia ⁊ qđ dictum est de predicatione appropriata ordini sacro: etiam dicendum est de baptismo: videlicꝫ ꝙ post institutioneꝫ ordinis ip̄e baptismus cum sit ianua sacramētorum debet̄ sacerdotibus qui habent claues vel eorum immediate ministris: sicut dyaconibus. hi eñ soli in primitiua ecclesia baptizabant: tunc enim in baptizando iuuabant leuite sacerdotes: sicut philippus dyaconꝰ baptizauit eunuchū ⁊ plures alios in samaria Act. viij. vnde actus actiuoꝝ sunt in patiente ⁊ disposito. Cum ergo discipuli nondum essent dyaconi ⁊ per consequēs non essent apti nec dispositi ꝓm exigentiam legis noue ad predicandum nec ad baptizandū. per consequens xp̄s ꝓtunc nullam eis potestatē dedit dato ꝙ essent presentes. Unde etiam matheus ⁊ marcus vbi hoc referunt scilꝫ vlti. ca. solum de. xi. discipulis qui intelligunt̄ apostoli faciūt mētionē de alijs discipulis tacētes: qđ non ē nisi aut q2 nō erāt p̄ntes aut si erāt p̄ntes ad solos ap̄los dirigebat̄ sermo xp̄i ⁊ illis solis dabat̄ ptās modo supradicto. Magister etiam Nicolaus de lyra supra vlti. ca. Math. ⁊. Mar. solum de apostolis intelligendo explanauit litteram illam. Et si queratur quid est de potestate quam prius ante passionem habuerūt Respondet dominꝰ petrus de palude in tractatu suo de potestate ecclesiastica: ꝙ illa videtur defecisse in passione: quia non miserat eos simpliciter ad predicandum in omnē locum sed in omnē ciuitatem ⁊ locum quo ipse erat venturus. Unde postꝙ cessauit via xp̄i cessauit eorum potestas: sicut cessat virtus legalium adueniente veritate vsqꝫ ad cuius aduentum erant imposita. vt ait apostolus ad Gal. iiij. ⁊ ad Heb. ix. Et eadem ratio inquit videtur de apostolis specialiter: quia in passione omnes deuiauerunt a fide preter beatam

virginem vt videtur dicere beatus Anselm⁹
ptātem ⁊ auctoritatem quam habuerunt per-
diderūt. Unde post resurrectionem de nouo
modo supra exposito potestatem receperunt
⁊ quasi contraria continentem: quia prius di-
ctum est. In viam gentiū ne abieritis: ⁊ in ci-
uitates samaritanoꝝ ne intraueritis. Postea
vero dictum est Math. vlti. Docete oēs gē-
tes. ⁊ Marci vlti. Euntes in mundū vniuer-
sum p̄dicate euangelium om̄i creature. Act. i.
Eritis mihi testes in iudea ⁊ samaria ⁊ vsq;
ad vltimū terre. Quod autem consequenter
Ad decimūtertiū adversarij dicunt xiij. loco ꝙ sit hereticum di-
cere ꝙ. lxxij. discipuli sicut ⁊. xi. apostoli nō fue-
runt semper cum xp̄o: periculose dictum ē qm̄
oppositum dicere manifeste contradicit euā-
gelio in pluribus passibus. Nam Joh. iiij. ha-
betur ꝙ discipuli abierunt in ciuitatem vt ci-
bos emerent quando inuentus est solus cum
muliere. Unde apostoli mirabantur ꝙ cū mu-
liere loquebatur: alias non fuissent mirati: q:
alijs presentibus sepe cum mulieribus etiam
extraneis loquebatur: sicut chananee. Mat.
xv. magdalene. Luc. vij. ⁊ sic de alijs. vnde tūc
non fuerunt discipuli nec apostoli cū eo. Unde
magister Nicolaus de lyra super illo verbo.
Da mihi bibere: dicit sic. Causa autem quare
petijt a muliere subditur. discipuli autem ei⁹
abierūt in ciuitatem: ⁊ ideo non erant presen-
tes ad dandum sibi potuz. hec ille. Similiter
quando pernoctabat solus in oratiōe discipu-
lis in mari laborantibus. Math. xiiij. Item
in transfiguratione ⁊ suscitatione puelle non
fuerunt secum nisi tres. Math. vij. ⁊ Luce. ix.
nec in cena nisi duodeci. Math. xvi. ⁊ Mar-
ci. xiiij. ⁊ Luce. xxij. alias frustra illi soli nomi-
narentur. Unde etiaz hoc ecclesia testatur in
officio corporis xp̄i cum sic cantat. In supre-
me noctis cene recumbēs cum fratribus: ob-
seruata lege plene cibis in legalibus: cibum
turbe duodene se dat suis manibus. Item in
resurrectione quando ostendit eis manus ⁊
pedes ⁊ latus. Thomas vn⁹ ex discipulis non
erat cū eis quando venit iesus. Non ergo oēs
apostoli ⁊ multominus om̄es discipuli semꝑ
fuerunt cuz xp̄o. Qd̄ ergo dicit petrus. Opor-
tet ex his viris qui nobiscum sunt congregati
om̄i tempore quo intrauit ⁊ exiuit domin⁹ ie-
sus incipiens a baptismate iohannis vsq; in
diem qua assumptus est ⁊c. non est intentio-
nis sue ꝙ. lxxij. ex quibus vnus erat eligendus
in apostolū semper actu fuerunt cum aposto-
lis ⁊ cum xp̄o in om̄i loco: quia hoc sicut osten-
sum est repugnat euangelio in multis locis:
maxime Math. xx. vbi dicit̄. Ascēdens iesus

hierosolymā assumpsit duodecim discipulos
secreto. vbi ait magister Nicolaus de lyra assi-
gnans rationē: q: secreta mysteria sunt tantū
maiorib⁹ reuelāda ⁊ detegēda cuiusmodi erāt
apl̄i: sed intentionis sue fuit dicere ꝙ semper
fuerunt de eorū congregatione familiari cum
xp̄o non abeuntes retro sicut q̄dā ex toto: nec
sicut turba discipuloꝝ omniū qui ibant ⁊ re-
dibant. q. d. petrus non de cōmunib⁹ discipu-
lis nec de turba sed de illis qui erant de fami-
lia xp̄i q̄ erant ab ip̄omet xp̄o iam electi ⁊ in-
formati ad p̄dicandum sicut apostoli in modo
viuendi consimiles ip̄is apl̄is. de illis inquā
non de alijs erat merito eligēdus apostolus.
vnde sensus est. Qui nobiscū sunt congrega-
ti om̄i tempore. i. cōmunit̄. qui vt exponit Ni-
colaus de lyra ꝑ experientiā nouerūt cōuersa-
tionem xp̄i ⁊ opera eius. Quod aūt conseq̄n- Ad decimūq̄rtū
ter. xiiij. loco dicunt ꝙ stat⁹ curatorū ⁊ status
discipuloꝝ sunt vnus status sicut stat⁹ episco-
porum ⁊ apostoloꝝ: sicut status isti non sunt
alij ꝙ̄ ante centū annos. Licet concedatur ita
esse quodā modo: non tamē necessario sequit̄
sicut superi⁹ sepe cōmemoratū est ꝙ successo-
res immediate habeāt ptātem ab eodē a quo
p̄decessores: qm̄ ad vnitatē status hoc nō req̄-
ritur sed sufficit ꝙ habeant a vicario illi⁹ cui
ius suū plenū cōmisit. Preterea falsum est qd̄
dicūt ꝙ xp̄us fecerit discipulos curatos in lo-
cis illis. Un̄ nūq̄ in nouo testamento legit̄ ꝙ
discipuli a xp̄o facti sint curati: similiter nec
apl̄i sint facti ep̄i nisi petr⁹: sed immediate vl̄
mediate a petro facti sunt finalit̄ oēs alij ep̄i.
Qd̄ vero. xv. loco dicūt ꝙ nō pōt dari ratio Ad decimūq̄ntū
quare ptās petro data sit ↄtinuata in summo
pontifice a xp̄o: ꝛ data apl̄is ⁊ discipulis non
sit ↄtinuata in ep̄is ⁊ curatis. Non ē verū im-
mo ad hoc dat̄ multiplex rō ⁊ assignat̄ multi-
plex differētia int̄ papā ⁊ alios eccl̄ie p̄latos.
Prima q̄dē q: summ⁹ pōtifex in eadē sede ma-
teriali succedit petro in eccl̄ia romana in qua
petr⁹ sedit ⁊ vltimo resedit. nō est aūt dare ali-
quē ep̄m aliū qui in eadē succedat alicui alte-
ri aplo nisi forte patriarcha hierosolymitan⁹
qui succedit iacobo alphei vnde non ē simile.
Secūda rō q: ptās data petro nō pōt dari ab
hoīe puro. vn̄ oportet ꝙ ab illo a quo data est
petro ptās. i. xp̄o cōtinuet̄ cuilibz successori: ꝫ
ptās data alijs apl̄is ⁊ discipulis cū sit limita-
ta ⁊ coartata dari potest ab homine: sicut fit
saltem quādo papa dat alicui episcopatū vel
curam vel de nouo instituēdo nouū episcopa-
tum vel curam nouā: quia tunc dat illi quem
promouet tantam potestatem quantā habet
alius episcopus vel curatus etiam si a christo

eſſet immediate inſtitutus. Tertia ratio: quia
vicarij particulares poſſunt inſtitui ab alio
ꝙ a principali ſcilꝫ a vicario generali. vicari-
us autem generalis non poteſt inſtitui niſi a
principali domino: ⁊ ideo neceſſariuꝫ non eſt
ꝙ vicaria particularis inſtituatur vel confe-
ratur aut continuetur immediate a principa-
li domino ſicut de vicaria generali. Quarta
ratio: quia ſtatui epiſcoporum ⁊ ſacerdotum
non eſt annexa poteſtas iuriſdictionis ſicut ē
ſtatui papatus. Cuius probatio eſt: quia illa
que ſunt annexa iure diuino homo non habet
ab inuicem ſeparare. ſm illud Matth. xviij.
Quos deus coniunxit homo non ſeparet: ſed
papa poteſt facere verum epiſcopum ⁊ veruꝫ
ſacerdotem qui nullum habet ſubditum nec
aliquam iuriſdictionem in aliquo foro nec ex
hoc ꝙ aliquis eſt ſacerdos maior ſicut epiſco-
pus vel ſacerdos minor habeat aliquam pote
ſtatem iuriſdictionis niſi cum hoc aliunde ſi-
bi detur: nec econuerſo vt patet: ſed papatui
licet ſimiliter poteſtas ordinis non ſit anne-
xa quaſi ex debito: nihilominus poteſtatis ple
nitudo eſt ei annexa. Papatus enim dicit ſta
tum prelationis ſuper totam eccleſiam cū ple
nitudine poteſtatis. vnde annexa eſt hec po-
teſtas ſibi inſeparabiliter a deo: ⁊ ideo pote-
ſtas papalis continuatur ad ſucceſſores quod
nō ſit de alijs. Quinta ratio ⁊ differentia ē ꝓ-
pter determinationē cōmunitatis ex vna par
te ⁊ indeterminatōēꝫ ex alia. nam cōmunitas
ad quam pertinet electio pape eſt certa ⁊ de-
terminata ſcꝫ cōmunitas vniuerſalis eccleſie
cōmunitas ad quā pertinet electio epiſcopo-
rum non ſic eſt determinata: quia expedit ali-
quando diuidere epiſcopatus vel multiplica
re. acquirunt̄ etiāꝫ ſepe noue gentes vbi opor
tet fundare nouas ſedes ad quas ptineat eli-
gere prelatos ſuos propter quod oportuit cō-
mittere hoc vicario generali ordinare de tali-
bus. Sexta ratio ⁊ differētia diſſimilitudinis
eſt q2 nō ſic ſuccedūt epi aplis aut curati diſci
pulis ſicut papa petro: q2 petro ſuccedit pa-
pa in determinata poteſtate ⁊ certa ⁊ quātū
ad territoriū ⁊ quantū ad caſus ſiue extēſionē
ptātis: non ſic epi apoſtolis nec curati diſci-
pulis prout eſt manifeſtuꝫ. Septima ratio po
teſt dari: q2 magis ptinet ſiue facit ad vnitatē
eccleſie ſeruandam ꝙ ptātes aliorum p̄latorū
immediate deriuentur a generali vicario im-
mediato ꝙ ſi imediate eſſent a xp̄o: ſicut ē po-
teſtas pape ſicut ſup̄ oſtēſum ē. Nō aūt ꝯſe- Ad decimūſextū
quenter dicunt decimoſexto loco ꝙ curati ſūt
veri ordinarij habētes iuriſdictōnē ordinariā
concedendū eſt ꝙ ita ſit in foro ꝯſcientie: nec
tamen ꝓpter hoc ſequitur quin ſtatus eorum
⁊ iuriſdictio ſit a papa q̄ poteſt dare ordinari
am iuriſdictionem nō ſolum pſone ſicut lega-
to: ſed etiā eccleſijs ſicut monaſterijs etiā mo-
nialium quarūdam que habent officialem ſu-
um quibus ſolus papa poteſt dare claues iu-
riſdictionis quāuis nō claues ordinis. Nō Ad decimūſeptimum
vero dicunt decimoſeptimo loco ꝙ curati ha
bent iuriſdictionem ordinariā nō iure huma-
no ſibi datam ſed a xp̄o imediate a prima inſti
tutione eccleſie: non videtur verum. quia ſi lo
quamur de iuriſdictione in foro exteriori cer-
tum eſt ꝙ hanc nō habent curati niſi iure hu-
mano: quia nec niſi de conſuetudine de qua in
paucis caſibus excōmunicant etiam iuris or-
dine nō ſeruato de offi. ordi. c. ij. nec illa pote-
ſtas fuit eis data in prima inſtitutione in qua
nec diſcipulis data fuit vt ſupradictuꝫ eſt. Eo
dem modo de iuriſdictiōe ordinaria in foro cō
ſcientie nō poteſt dici ꝙ eam habeāt a xp̄o in
prima inſtitutione. i. in diſcipulis: quia nec il-
lam diſcipuli habuerunt cum nō eſſent ſacer-
dotes. Quod aūt dicunt decimooctauo lo- Ad decimūoctauum.
co ꝙ xp̄s hos ſolos ordines inſtituit: in pte vi-
detur verum ⁊ in parte falſum. Uerum quidē
ſi referatur ad poteſtateꝫ ordinis: quoniā xp̄s
ordinem ſimplicium ſacerdotum iſtituit in ce
na quādo per ſeipſum omnes apoſtolos ſacer
dotes fecit. ſimiliter ordinem epiſcoporum in
ſtituit quando petrum conſecrauit qui in hoc
omnib⁹ epiſcopis par fuit: nō autem inſtituit
ordinem epiſcoporū in apoſtolis alijs ſicut in
primis epis a ſe factis: quia nō ſunt ab eo fa-
cti epiſcopi vt dictum eſt. nec inſtituit ordinē
ſacerdotum in diſcipulis: quia nuſꝙ fecit eos
ſacerdotes. Si autem conſiderentur iſti duo
ordines quātum ad poteſtatem iuriſdictionis
ſibi propriam: ſicut ꝙ curat⁹ in vna parochia
ſub epiſcopo habeat populū ſubditū ad foruꝫ
conſcientie: ep̄s ſub papa ſuper ſuaꝫ dioceſim
habet poteſtatem in vtroq3 foro: ſic iſti duo or
dines non ſunt inſtituti in prima inſtitutione
eccleſie: quando. ſ. elegit. xij. apoſtolos ⁊. lxxij.
diſcipulos quaſi dederit apoſtolis pro ſe ⁊ fu-
turis epiſcopis poteſtatem iuriſdictionis in
vtroq3 foro: ⁊ diſcipulis pro ſe ⁊ pro omnib⁹ fu
turis curatis ſicut dedit petro pro ſe ⁊ pro ſu-
is ſucceſſoribus ſicut intēdunt illi qui ſunt cō
trarie opinionis. ⁊ ꝙ ita nō fuerit apparet ex
precedētibus: quia nihil iuriſdictionis eis cō-
tulit ſed petro ſoli pro ſe ⁊ ſuis ſucceſſorib⁹ to
tam poteſtatem iuriſdictionis eccleſie diſtri-
buendam epis ⁊ curatis ⁊ alijs ſicut expedīēs
iudicaret. Poteſt tamen dici ſtatus epiſcopo
rum ⁊ curatorum inſtitutus a deo dupliciter.

Uno modo a christo in generali ⁊ implicite ⁊
in virtute in petro: q: petrus fuit verus curat⁹
cuiuslibet parochie et diocesis. Unde sicut
in quaternario continet᷑ binarius ⁊ ternarius
materialit᷑ etsi nō formalit᷑: ita in petro vtrūq
statum xp̄s instituit materialit᷑. Item virtua-
liter: q: in ip̄o fuit ptās dioceses ⁊ parochias
episcopis ⁊ presbyteris assignandi. Secūdo
modo a spū sancto a quo inspirati apostoli in
p̄mitiua ecclesia ꝑ dioceses episcopos: per pa-
rochias presbyteros posuerūt ⁊ ab illis p̄mis
vere ⁊ ꝓprie episcopatus ⁊ rectorie continua-
te fuerūt ad succedentes in illis. Qđ ergo di-
cebatur de ordinib⁹ illis duob⁹ ꝙ essent insti-
tuti a xp̄o: ꝙ si intelligant᷑ instituti prefigura-
tiue vel preordinatiue ⁊ in generali ⁊ implici-
te modo quo supra expositū est cōcedit᷑: sed ex
hoc nō sequit᷑ ꝙ papa in speciali ⁊ expresse nō
instituerit tales ptātes: sed solū sequit᷑ ꝙ hec
habeat ex cōmissione siue ordinatione xp̄i. Si
aūt intelligat᷑ ꝙ sint instituti explicite ⁊ quā-
tum ad ꝓpas ſm tales ptātes determinatas
⁊ quantū ad casus ⁊ quantū ad territoria fal-
sum videtur vt visum est supra. Qđ aūt .xix.
loco dicunt ꝙ si ita esset ꝙ omnes alie ptātes
penderent a papa tunc vacante sede ptātes il-
le perirent: non ē verū nec hoc sequit᷑: quoniā
duratio statutoꝝ ⁊ officioꝝ in republica non
mensurat᷑ ſm mensurā vite statuētis: siue sta-
tuat aliqua pertinētia ad mores siue statuat
aliqua ꝑtinētia ad iurisdictionē: alioquin p̄n-
cipe vel prelato quocūq moriente oīa statu-
ta sua perirent: qđ falsum est. sed duratio tali-
um habz mensurari ſm ꝙ vult instituens ma-
nente illa auctoritate in republica: sicut etiaz
patz in p̄ncipib⁹ qui fiunt ꝑ electionē: quoniā
non ē dubiū ꝙ talibus p̄ncipib⁹ morientibus
adhuc manēt statuta eoꝝ in vigore suo ⁊ quā-
tum ad mores ⁊ quantū ad officia ⁊ quantum
ad gradus officioꝝ: vt ꝑ multa capitula patz.
q. ij. causa .xxv. vbi inter alia dicit Anacletus
in ca. priuilegia. Priuilegia ecclesiarū ⁊ sacer-
dotū intemerata ⁊ inuiolata cunctis decerni-
mus manere tēporib⁹. Et idē dic̄ Leo papa in
ca. sequenti. Qđ autē dicūt .xx. loco ꝙ papa
non possit auferre a prelatis inferioribus po-
testatem eis datam ⁊ eam alijs non p̄latis cō-
ferre ⁊ statum a xp̄o institutū mutare: verum
est: sed quo ad potestatem quam episcopi rece-
perunt immediate a christo que ē ordinis non
autem iurisdictionis: sicut sepe superius repe-
titum est.

Ad decimūno-num

Ad vigesimū

Capitulum .lxiiij. In quo respōdetur obiectionibus aduersarioꝝ sumptis ex parte incōuenientiū que dicū tur sequi ex conclusione prefata.

Capitulm. LXIIII

Ultimo argutum

est contra prefatam conclusionem
per aduersarios ex parte inconue-
nientium que affirmant sequi ex illa conclusi-
one: quibus respondendū iam est. Ad p̄maz
ergo cum dicit᷑ ꝙ si sic esset tunc deficiente pa-
pa aut vacante sede deficeret potestas alioꝝ
prelatorum. respondetur dicendo ꝙ hoc non
sequit᷑ sicut superi⁹ iam diximus ad simile argu-
mentū: quia cessante causa in fieri tantū non
oportet ꝙ cesset effect⁹ iam factus: sed solum
cessante causa in esse. non dicit᷑ autē papa ra-
tione persone que corruptibilis est ꝙ sit causa
in esse potestatis ecclesie: quia tunc bene seq̄-
retur qđ aduersarij dicūt: sed isto modo scz si-
cut causa in esse sedes papalis que non morit᷑.
extra de rescrip. ca. Si gratiose. lib. vi. ⁊ q̄ fun-
data est a deo non pōt destrui ⁊ est causa oīm
istorum in esse. persona autem non ē causa nisi
in fieri quādo ipse facit aliquem episcopū vel
curatū. Et satis apparet cōseq̄ntia illa aduer-
sariorum derisoria quia isto modo ꝓbaretur ꝙ
constitutiones facte per papam non haberēt
vigorem siue auctoritatē a papa cum non per-
dant vigorem sede vacante. Unde argumen-
tum concludit ꝙ potestas episcopoꝝ aut cu-
ratorum non sit a papa sicut a causa in esse cō-
siderata persona sua. A sede autem papali sit
sicut a causa cōmuni que semꝑ permanet fun-
data suꝑ firmā petrā. Unde ⁊ h̄ argumentuz
bene probat ꝙ potestas curatorum non sit ab
episcopis nec ab eorum sedibus sicut a causa
in esse: quia destructa etiaz sede episcopali in
aliqua ciuitate adhuc remanet potestas cura-
tis. Simili modo ꝓbatur ꝙ potestas episco-
porū non ē a metropolitanis nec patriarchis
nec ab eorum sedibus sicut a causa conseruan-
te: q: manet etiam illis destructis: ꝓpter qđ
oportet omnē aliam potestatē ecclesie institu-
tam esse a sede immortali ⁊ immobili scilz ro-
mana. Ad secūdam cum dicitur ꝙ potestas
pape se haberet ⁊c̄. respōdetur ꝙ potestas pa-
pe se habet ad potestates episcoporum ⁊ cura-
torum non sicut potestas regis ad potestates
principum habentium potestatem iure here-
ditario: nec etiam sicut potestas regis ad po-
testates iudicum habentiū potestatem dele-
gatam vel cōmissariā: sed sicut potestas impe-
ratoris vel regis se habet ad ptātes iudicū in
aliquo gradu regiminis regni vel imperij sim-
pliciter institutoꝝ ad regēdū pp̄lm ꝑ se vel ꝑ
aliū. Ista ē sententia sancti Tho. vbi in .iiij. dist.
.xix. dicit ꝙ ptās pape se habet ad ptātes epi-
scoporum sicut potestas regis ad ptātes iudi-

Ad p̄mū tenie vie factum supra ca. p. lx.

Ad secundā

cum cōstitutorum per singulas ciuitates. Et in fine secūdi sententiarū dicit: ꝙ ita se habet ptās pape ad ptātes inferiorū sicut ptās imperatoris se habꝫ ad ptātem ꝓconsulis. Item in lib. de ꝑfectione vite spūalis dicit idē sanctus Thomas ꝙ si quis recte consideret hoc modo in regimine eccl'ie comparant̄ archidiaconi ⁊ plebani ad epm sicut in regimine temporali ꝓpositi ⁊ balliui ad regē. Et cum arguit̄ ex aduerso ꝙ hoc sit inconueniēs negat̄ hoc ⁊ ad ꝓbationē respondet̄ negando conseq̄ntiā. ratio patꝫ ex dictis: quia isti iudices non sunt cōmissarij sed ordinarij ponūtur. Pro quo notandum ꝙ ordinariū dicit̄ ab ordine. vnde ordinariū videtur importare id qḋ ſm cōmunē ordinem in republica fit semp. ꝓpter qḋ illud qḋ competit diuersis gradib⁹ ⁊ statibus in republica ordinatis ordinariū dicit̄. vnde potestates competētes statibus huiusmodi institutis in eccl'ia scꝫ patriarchali archiepiscopali episcopali ⁊ parochiali dicunt̄ ordinarie: ⁊ illi qui simplicit̄ in talibus statib⁹ ⁊ gradib⁹ statuunt̄ vt regant populū ꝑ se vel per alium ſm statū ⁊ gradum in q̇bus statuūtur dicunt̄ ordinarij. Potestas aūt cōmissarij ꝓprie loq̄ndo videtur dici quando alicui ab aliquo sic instituto cōmittitur eadem potestas que est sua ordinaria ſm quam vicem eius aliquid agat. vnde collatio talis potestatis non dicit nouū gradum ptātis vel institutionem simpliciter in aliquo gradu noue potestatis: sed dicit cōmissionem eiusdem potestatis ab instituto in ipa potestate: ita ꝙ potestas cōmissaria est cōmissa ab instituto in gradu ptātis simpliciter Et ita patꝫ ꝙ ꝓlati isti a papa positi non sunt cōmissarij sed vere ordinarij.

Ad tertium Ad tertium obiectum cum dicit̄ ꝙ si sic esset tunc iudices siue prelati non differrent a commissarijs. respōdetur iuxta dicta ꝙ hoc sit falsum. Argumentum autem procederet si potestas prelatorum esset sicut potestas iudicū non simpliciter positorum in aliquo situ ⁊ gradu regiminis constitutorum ad regendum populum per se vel per alios: tunc em̄ non possent cōmittere: nūc autem quia non ponimus eos tales sed sicut diximus licet potestas eorꝫ sit a papa immediate: possunt tamen cōmittere.

Ad quartum Ad quartū cum dicitur ꝙ si ita esset tunc papa ⁊c̄. respondetur negando consequentiā. ⁊ ad probationem negatur vniuersaliter assumptum. Et cū arguitur de legato non est ad propositum sicut patet ex dictis.

Capitulū. lxv. Qꝫ papa est immediatus prelatus ⁊ iudex omniū fidelium ac in toto terrarum orbe facere possit quicquid inferiores prelati facere possunt.

Capitulum LXV

Hinc clarissime colligere possum⁹ ex p̄missis ꝙ romanus pontifex immediat⁹ prelatus ⁊ iudex sit oīum xp̄ianorū possitq̄ facere in toto orbe terrarū quicquid inferiores ꝓlati agere possunt. Qḋ licet tam ex traditionib⁹ patrū q̄ ex rationibus in superioribus articulis satis apertū sit: nihilominus vt veritas clarius elucescat illud auctoritatibus ⁊ rationib⁹ remunire curabimus

Primo sic. In quocūq̄ ordine quando tota ptās inferioꝝ depēdet ⁊ originatur a potestate superioris: ad quecunq̄ se potest extendere potestas inferioꝝ ad oīa illa se pōt extendere immediate potestas superioris: sed ptās iurisdictionis (de qua sermo) omnium aliorum prelatorū in ecclesia a potestate pape deriuat̄ ergo sequit̄ ꝙ summus pontifex potest in toto orbe oīa facere immediate quecūq̄ possunt alij prelati: cōsequētia patꝫ. maior ꝓpositio ē per se nota: quoniā secūda causa siue potestas non sustentificatur nisi ex p̄ma nec vu tutem influendi accipit nisi a p̄ma a qua ſm totum esse suū potestatiuū dependet: vt ex cōmento p̄me ꝓpositionis de causis habet̄. minor vero demonstrata est supra in ca. lx. Secundo sic. Pro quo supponitur vt dicit sanct⁹ Thomas ij. sententiarūꝫ. dist. ix. ꝙ diuisio hierarchie in ordines est totius potestatiui in partes potētiales: cui⁹ totius conditio ē ꝙ ſm cōpletam virtutē est in parte suprema: ⁊ ꝙ talis potētia siue ptās superior habet in se cōpleti⁹ ea q̄ sūt inferioris ordinis: tūc sic. In ordine hierarchico q̇cq̇d pōt inferior virt⁹ siue ptās pōt superior: ſ3 virtutes siue ptātes inferioꝝ prelatoꝝ in hierarchia ecclesiastica sunt inferiores potestate summi pontificis: ergo quicquid potest virtus siue potestas cuiuscūq̄ prelati inferioris in sua diocesi vel plebe cōmissa potest ipse papa. consequentia patꝫ. maior vero est Boetij dicentis. Quicquid potest inferior virtus potest superior ⁊ nō econuerso. Item est Dionysij. v. celestis hierarchie: vbi dicit. Diuiniores virtutes cum ꝓprijs habent subiectas. i. subiectorum siue inferiorum operationes. minor vero notissima est. Tertio sic. Potestas pape in ecclesiastica hierarchia est potestas vniuersalis: ptās vero alioꝝ ꝓlatoꝝ est ptās particularis: sed ptās ⁊ virtus vniuersalis efficacius agit in id qḋ subijcit̄ virtuti particulari q̄ ipa particularis virtus. ergo papa sua vniuersali potestate pōt in toto ⁊ in oīi plebe quicq̇d possunt ꝓlati inferiores ⁊ amplius ⁊ ꝑfecti⁹. ꝯseq̄ntia patet. antecedēs ꝓ maiori

parte patet: quoniã totius orbis cura cõmissa est pape dño dicente sibi. Pasce oues meas. In cuius signũ synodus calcedonensis acclamauit Leoni pape. Leo sanctissimus apostolicus vniuersalis patriarcha p multos annos viuat. alij vero prelati vocati sunt in partẽ sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. Minor vero patz: quoniã vt dicit in p̄ma ꝓpositione libri causarũ: causa p̄maria vniuersalis plus influit in causatũ suum imo secũde cause ꝙ̄ causa secũdaria. Et dicit vniuersalis hic non p p̄dicationẽ sed extẽsionẽ influentis virtutis que influit vniuersaliter om̄ibus sub se existentib9. Quarto sic. Non minoris auctoritatis ⁊ amplitudinis potestatis est papa summi regis vicarius in regno eccl'ie quantũ ad immediataz executionẽ auctoritatis sue ⁊ extẽsionẽ sue potestatis ꝙ̄ reges temporales in regnis tẽporalibus in executione potestatis sue: patet. sed quilibet rex potest immediate in regno suo facere quicquid inferiores potestates possunt etiam eis irrequisitis: vt patz ergo multo fortius papa ratione amplitudinis sue ptãtis põt in regno ecclesie vbicunqꝫ ⁊ quãdocũqꝫ sibi bonũ videbit facere q̄cq̄d inferiores prelati possunt facere. conseq̄ntia pz cum toto antecedẽte. Quinto sic. Episcopi dantur pape in adiutores ⁊ vocant in partẽ sollicitudinis sicut. lxx. senes in adiutorium moysi. Num xi. vnde papa ordinando episcopos dicit. Mandata celestia efficaci9 gerim9 si nostra cum fratribus onera partiamur: sed ille qui assumit aliquẽ in adiutorẽ non ex hoc amittit potestatẽ operandi cum sibi vacauerit aut voluerit: imo ip̄e est p̄ncipalis operãs ⁊ adiutor secundarius. ergo papa potest om̄ia agere circa plebes toti9 orbis que inferiores prelati quicunqꝫ possint etiam ip̄is irrequisitis: consequẽtia patz cum toto antecedente.

Sexto. Quicunqꝫ facit aliquid per aliũ hoc etiam per seip̄m facere põt: sed duz inferiores prelati actus hierarchicos exercent circa subditas plebes hoc agere dicit summus pontifex per eos. ergo sequit ꝙ papa in tota hierarchia ecclesiastica põt p seip̄m facere quẽcũqꝫ actum hierarchicũ quẽ inferior prelatus facere potest. conseq̄ntia est nota: maior etiam est nota: cum agens secundariũ siue ministeriale dependeat a principali in virtute agendi. minor vero est Diony. dicẽtis. iij. ca. Celestis hierarchie. Is qui s̄m nos est summus sacerdos p suos ministros aut sacerdotes purgans aut illuminans ip̄e dicit purgare aut illuminare alijs in ip̄m reponẽtibus ꝓprias sacras operationes. Septimo. Ordo ecclesiasticus tũc optime ordinat cum regimen diuinũ imitat: sed sic se habz regimen diuinũ ꝙ deus sic agit res mediantib9 secundis causis ꝙ eas potest agere immediate: sicut quandoqꝫ facit cuz sue volũtati placet: ergo simil' papa actum regiminis ecclesiarũ quẽ mediantib9 inferiorib9 prelatis exequit potest cũ sibi videbit expedire p seip̄m exequi. consequẽtia patz ⁊ antecedens ꝓ vtraqꝫ parte. Nec põt allegari nõ esse simile: quia de9 non põt errare: papa vero sic ⁊ abuti potestate: quoniã licet illud sit veruz: tamẽ cũ eque inferiores prelati errare possint ⁊ errent ⁊ abutant sua potestate sicut ⁊ papa. argumentum manet in suo robore. Octauo. Cuicũqꝫ cõmittit aliqua iurisdictio illi videntur cõmissa om̄ia sine quibus iurisdictio explicari nõ potest: patet. frustra eñi alias esset cõmissio: sed pape est cõmissa iurisdictio totius orbis oium ouiũ xp̄i. hec aũt iurisdictio executari non põt per eum in toto orbe nisi per se ip̄m valeat exercere oẽm actũ pastorali dignitati debitũ: ergo idem qđ prius. cõseq̄ntia patet: maior ꝓbat. Tum q: alias frustra esset cõmissio quod in operib9 dei non est ponendum deus eñi ⁊ natura nihil faciũt frustra. Tum secundo q: qui vult volũtate perfecta ⁊ vltimata aliquid p conseq̄ns vult om̄e illud sine quo scit illud non posse vel non esse. Minor vero patz ex illo Ioh. vlti. Pasce oues meas. ⁊ ex dictis allegatis supra. Nono. Papa instituẽs prelatos in ecclesijs vocans eos in partẽ sollicitudinis non expoliat se potestatis plenitudine nec iurisdictio per cõmissionẽ ita ꝓpria ordinario fit ꝙ pape amplius ibidem nõ habeat ptãtem ad tanta sicut ante cõmissionem ergo sequit ꝙ papa semp põt immediate exercere ⁊ exequi in toto terrarũ orbe quicq̄d alij inferiores prelati possunt: conseq̄ntia videtur clarissima. antecedẽs etiam patz. Tum auctoritate ⁊ exemplo. Auctoritate q̄dem. quoniaz Num̄. xli. moysi in constitutione seniorꝫ iudicum in adiutoriũ eiusdem dicit domin9. Auferam de spiritu tuo. vbi glosa Origenis dicit: non tamẽ ꝙ moyses minus haberet. Exemplum vero est de potestate terrena regia: vbi rex constituens pretorẽ in vna causa nõ expoliat se iure aut ptãte sua nec iniuriam pretori facere ẽ dicendus si de quocũqꝫ alteri cõmisso immediate proferat sententiam. Decimo sic Papa tenet in ecclesia locum domini nostri iesu christi. ceteri vero prelati aut apostolorum locum vt episcopi aut discipulorum sicut minores presbyteri: sed ridiculum esset ⁊ blasphemium ꝙ xp̄us p̄sens ecclesie sue corporali presentia non posset per orbem totum im-

mediate quicquid apostoli ⁊ discipuli ei⁹ po-
terant in ecclesia. ergo similit̃ videt̃ blasphe-
mie vicinū ꝙ xp̄i vicarius nō possit immedia-
te exercere in toto orbe quicq̄d alij p̄lati pos-
sunt vel ꝙ eorum licentia esset expetenda: cō-
sequentia ē manifesta: qualis em̄ est ordo de-
pendētie superioris in aliqua cōmunitate ad
alias inferiores potestates talis videtur esse
locumtenentis eius cum plenitudine potesta-
tis ad easdem. maior est manifesta quo ad pa-
pam: cum papa sit vicarius xp̄i in terris. Et
Criso. dicat super illud Joh. vlti. Pasce oues
meas .i. loco mei prepositus esto ⁊ caput fra-
trum tuoꝝ. Secunda pars patet per glo. Lu-
ce. iiij. minor vero est clara. Ex istis manifeste
confutātur plures errores. Primus est dicen-
tium ꝙ parochiani non possunt reduci in deū
per penitentiaꝫ nisi mediante parochialibus
sacerdotibus. Secūdus est ꝙ licet papa ⁊ epi-
scopi sint p̄ncipaliores parochianoꝝ nō sunt
immediate alioꝝ curati siue ꝙ non immedia-
te eorum curam habent. Tertius est ꝙ nec pa-
pa nec episcopus possunt audire cōfessiones
parochianoꝝ quin teneantur eadem peccata
confiteri parochialibus sacerdotibus. Quar-
tus error est. ꝙ nec papa nec episcopus possūt
dare generalē potestatem audiendi confessio-
nes aliquibus: quoniā cōfessi talibus eadem
peccata confiteri parochialibus sacerdotib⁹
teneantur. De errore istoꝝ manifeste p꞉ꝫ ⁊ eti-
am colligitur ex extrauagāti Joh. xxij. que in-
cipit Uas electionis. In qua prefati articuli
qui fuerunt Joh. de poliaco fuerūt cōdēnati.

Capitulum. lxvi. In quo obijcitur cōtra predicta.

Capłm LXVI o Bijciunt autem
aduersarij contra conclusionem
iam positam: licꝫ clarior sole esse
Argumētū p̄mū videatur. Et p̄mo sic. Unius ⁊
eiusdem non possunt esse duo iudices vel pre-
lati ordinarij immediate: vt videtur. sed epi-
scopi sunt ordinarij in episcopatu ⁊ curati in
parochia. ergo videtur non posse papa cōcur-
rere cum episcopo in episcopatu vt ordinari⁹
Secūdum ⁊ episcop⁹ cū curato in parochia vt sic. Se-
cundo sic. Ex similitudine hierarchie ecclesie
militantis ad triumphantē. Sicut in hierar-
chia angelica siue ecclesie triumphantis est
ita in hierarchia ecclesie militantis esse debꝫ
quia vna ē exēplata ab alia: sed in hierarchia
angelica diuersi ordines vel illi qui pertinent
ad diuersos ordines nō possunt immediate se
habere ad vnū ⁊ eundē ordinem. ergo in hie-
rarchia ecclesie militātis papa episcopi ⁊ cu-
rati non possunt se habere immediate ad infi-
mos scꝫ parochianos: sed constat ꝙ curati im-
mediate se habent ad eos: ergo non papa nec
etiam episcopi. Tertio ex similitudine ordi- Tertium
nis qui ē inter membra corporis naturalis sic
Sicut est in ordine membroꝝ corporis ꝙ est
impossibile vnum membrū pluribus coniun-
gi immediate mēbris: sic similiter in ecclesia
que instar corporis naturalis corpus quoddā
dicitur Rom. xij. illos qui sunt vnius gradus
impossibile est coniungi pluribus gradibus
immediate: sed parochiani qui sunt infimi cō-
stituunt vnū gradum: ergo impossibile ꝙ im-
mediate subdantur curato episcopo ⁊ pape q̄
sunt diuersorum graduum. Quarto sic. Po- Quartum
testas pape aut se habet ad potestates episco-
porum ⁊ curatorum sicut potestas regis ad
potestates principuꝫ: aut sicut potestas regis
ad potestates iudicum institutorum per eum.
Si p̄mo modo sequitur ꝙ potestas episcopo-
rum ⁊ curatorum non sit a potestate pape: si-
cut potestas principum non est a potestate re-
gis. Si secundo modo sequit̃ ꝙ episcopi non
sunt ordinarij sicut iudices nō sunt ordinarij:
vt videt̃. Quinto arguūt sic. In ca. Omnis Quintum
vtriusq꞉ sexus. extra de peni. ⁊ re. p̄cipitur ꝙ
om̄is vtriusq꞉ sexus fidelis cum ad annos dis-
cretionis venerit om̄ia peccata sua saltem se-
mel in anno confiteatur proprio sacerdoti: er-
go sequit̃ ꝙ papa non sit immediatus singu-
lorum pastor: consequētia videtur nota: quia
si alius est p̄prius per consequens nō papa. ⁊
ideo non immediatus.

Capitulum. lxvij. In quo respōdetur obiectis aduer-
sariorum iam factis.

h Is facile est re- Capłm LXVII
spondere bene intelligentibus
que iam diximus. Ad rationē Ad p̄mā
ergo primam cuꝫ dicitur ꝙ vni-
us ⁊ eiusdem ⁊c. respondetur ꝙ maior illa nō
habet veritatem quando vna potestas est ab
alia totaliter: tunc enim due potestates ordi-
narie immediate possunt esse respectu eiusdē
⁊ persone ⁊ casus: ita scꝫ ꝙ tam ista ꝙ̄ illa po-
testas possit exercere iurisdictionē immedia-
te in personam istam ⁊ in tali casu: sed ꝙ due
potestates ordinarie sint quarū vna nō sit sub
alia nec subsit ei totalit̃ immediate respectu
eiusdem est impossibile: quia cum vna non re-
frenat aliam nec ei imponeret legē impossibi-
le esset eundē subditum vtriq꞉ satisfacere: sed
quando vna potestas subest alteri bn̄ potest
subdit⁹ satisfacere: q꞉ potestas superior potest
suspēdere inferiorem quo ad executionē. Uel

dicendū vt dicit sanctus Thomas in .iiij. dist.
xvij. q inconueniēs esset q duo equaliter sup
eandē plebē constituerent: sed q duo quorū
vnus ē principalior alio sup eandē plebem cō
stituant nō est incōueniens. 7 ſm hoc sup ean
dem plebē immediate sūt sacerdos parochia-
lis eps 7 papa 7 quilibet horum pōt cōmittere
ea que sunt iurisdictiōis ad ipm ptinētia alte
Ad secundam ri. Ad secundam q sumit ex similitudine hie-
rarchie celestis respōdet. Primo sic negando
minorē. Dicim⁹ em q pōt ordo ille mutari: q2
ordo ille nō est necessari⁹ sed volūtari⁹ quātū
ad caput totius ordinis .s. deum qui oīa pōt
agere immediate p seipm. angeli etiā superio
res quantū est de ptāte absoluta possunt illu-
minare ordinē remotū omisso ordine medio:
q2 pbabile ē q quicqd pōt inferior angelus p
virtutē datam sibi a superiori instruēdo alios
possit superior p seipm. de facto etiam tenet a
multis doctorib⁹ q aliqui de superiorib⁹ ordi-
nibus missi fuerūt ad aliquos homines q sunt
sub ordine angelorū. si ergo ſm eos simile ē de
ordine hierarchie celestis 7 ecclesiastice. ergo
ordo ecclesiastice hierarchie non ē necessari⁹
sed volūtarius 7 per cōseqns pōt mutari put
placet capiti tot⁹ ordinis scz summo pōtifici
Secūdo respōdet iuxta sctm Tho. q eccliasti
ca hierarchia imitat celestē aliqualit sed non
pfecte assequit similitudinē eius: q2 nō in oib⁹
7 maxime in hoc. qm vt ipe inqt in libro ꝯtra
impugnantes religionē: in celesti hierarchia
distinctio donorū gratuitorū ſm que ordines
distingunt sequit distinctionē nature nō aūt
in homib⁹. 7 ideo cū angelorū natura sit immu
tabilis ordo inter eos habz immutabilitatem
aliquā que in hierarchia ecclesiastica non ē. 7
Ad tertium ideo ratio nō pcedit. Ad tertiā rationē sum-
ptam ex ordine membrorū corporis naturalis
respondet eodē modo sicut ad pcedentē: quia
non ē simile p oīa de corpe naturali 7 corpe
mystico: qm licz in vtroq sit ordo non tm eque
necessari⁹: sicut nec ordo quo quis mouet lapi
dem mediante baculo ē eque necessari⁹ sicut
ordo quo hō mouet manū mediante brachio.
7 ideo sicut homo pōt mouere lapidē median
te baculo 7 sine baculo mediante: 7 hoc absq
monstruositate: ita pōt papa vel eps exercere
actum ptātis sue siue hierarchizare quēcunq
infimū parochianū per se vel per aliū siue cu-
ratum siue cōmissariū institutum ab eo absq
monstruositate aliqua aut confusione corpo-
Ad quartum ris mystici quod est ecclesia. Ad quartā ptz
responsio ex responsione data ad secundū ob-
Ad quintū iectum .c. lxiiij. Ad quintā respondetur q vt
dicit sanctus Thomas 7 domin⁹ Albertus 7
domin⁹ Bonauentura exponentes illam de-
cretalem dicūt q ppius sacerdos non solus
est parochialis sed etiam episcopus vel papa
ad quos etiam magis pertinet cura populi q
ad sacerdotem parochialē vt multipliciter ē
ostēsuz sup. Vn in decretali illa ppriū nō acci
pit ſm q diuidit ꝯ cōe: s ſm q diuidit ꝯ alie
num vn q cōfessus est episcopo suo vel alicui
habenti vicem eius aut pape aut cōmissariis
sicut penitentiariis aut priuilegiū habentib⁹
ab eo audiendi confessiones confessus ē pro-
prio sacerdoti: 7 ita ratio nō procedit.

Capitulū. lxviij. Qz preter romanum pōtificem sunt in ecclesia necessarij alij prelati.

Capl'm LXVIII

Quoniam fortas
sis ex hoc q diximus romanū pō-
tificem immediatū pastorem ac
iudicem omniū fidelium oīaq
posse que singuli alij prelati apud fideles sibi
subiectos perficere possunt: videretur aliqui-
bus sequi q alij prelati in ecclia aut superflui
forent aut non necessarij: oportunum duxim⁹
declarare q nō obstante tanta amplitudine
ptātis romani pontificis quantā nos esse di-
ximus adhuc preter eum qui vniuersalis pa-
stor est necessarij sunt in ecclesia alij prelati: 7
hoc ratione multiplici. Primo iuxta sanctū
Tho. in .iiij. di. xix. sic. Ea que circa singularia
oportet operari nō eodem modo oībus com
petunt. Vnde sicut preter generalia medici-
nalia precepta oportet adhibere medicos qb⁹
precepta vniuersalis medicine singulis infir-
mis ſm q debēt aptentur: ita in quolibet pn-
cipatu preter illum qui vniuersaliter pcepta
legis tradit oportet esse aliquos qui ea singu-
lis ſm q debēt adaptent. 7 ppterea etiam in
celesti hierarchia sub ptātibus qui indistin-
cte presunt ponunt principat⁹ qui singulis p-
uinciis distribuunt 7 sub his angeli qui singu
lis hominib⁹ in custodiā deputant. Vnde 7
ita debet esse in prelatione militantis eccle-
sie vt apud aliquem esset prelatio indistincte
in omnes 7 sub hoc essent aliqui qui super di-
uersos distinctam potestatem acciperent.

Secundo hoc idem necessarium ostendit
ex eo q impossibile erat totum populum chri-
stianum per vnum solum hominē immediate
regi atq gubernari. Quocirca manifeste ap-
paret pro bono ecclesie regimine fuisse neces-
sarium vt preter summum ac vniuersalem pre
latum romanum pontificem alios in eccle-
sia instituant prelati. Tertio hoc etiam lu-
ce clarius apparet ex ipsa diuersitate actio-
num necessariarum in ecclesia dei ad quas

cum vnus simul ꝛ semel sufficere sit impossibile: necesse fuit diuersos ministros in ecclesia deputari ad hoc ꝙ expedientius ꝛ sine confusione om̄ia peragant̄ recte. Qua rōne b̄tūs Greg. papa inquit in ca. Singula. dist. lxxxix. Singula ecclꝰiastici iuris officia a singulis quibuscūq; psonis sigillatim cōmitti iubemꝰ: sicut em̄ in vno corpore multa mēbra habemꝰ: om̄ia autē mēbra nō eundē actū habēt: ita in eccl̄ie spūali corpore cōferendū est hoc officium vni: alij cōmittendū est aliud: nec em̄ quantūlibet exercitate vni persone vno tempore duarū rerum officia cōmittenda sunt. ꝙ si totū corpus oculus vbi auditus. hec ille. Quarto hec cōuenientia arguit̄ ex decētia: decens em̄ est vt sicut in vniuerso inueniunt̄ diuerse cause medie preter causam p̄mā: licz ipa p se posset immediate in effectū cuiuscūq; cause efficientie: ita in vniuersali eccl̄ia preter potestatē papalem institui debuerūt diuersi gradus aliarum potestatū. Quinto huiusmodi cōuenientia arguit̄: q2 sic nobilior redditur p̄ncipatus ecclesiasticus dum plures in eo diuine cooperationis participes fiūt dispensatores diuinoꝝ mysterioꝝ. Sexto hoc idem arguit̄: q2 ex tali varietate potestatū ꝛ graduum sponsa xp̄i ecclesia pulchrior ꝛ ornatior consurgit. Hanc rationē assignat beatus Grego. in ca. Singula. di. lxxxix. ita dicēs. Sicut varietas mēbrorum p diuersa officia ꝛ robur corporis seruat ꝛ pulchritudinē repsentat: ita varietas psonarum per diuersa nihilominꝰ officia distributa ꝛ fortitudinē ꝛ venustatē sancte dei manifestat ecclesie. Septimo hoc factū est ppter vtilitatem eccl̄ie: cuius vniuersitati satisfieri nō posset nisi preter summū pastorem papam forent aliqui alij.

Capitulū. lxix. Ut oēs in ecclesia dei alie a papali potestates ecclesiastice subijciunt̄ potestati romani pontificis quantū ad obedientiā preceptoꝝ: quantū ad correctionē: ꝛ quātū ad subuentionē in necessitatibus.

Caplm LXIX

Perte satis ex superius iam explicatis tam de summitate apostolici p̄ncipatus ꝙ̄ de dependētia ꝛ deriuatōe oīm potestatū aliarū ecclesiasticarū ab apostolica sede colligitur ꝙ oēs eccl̄ie p̄lati tam maiores ꝙ̄ minores subijciantur romano pōtifici: tam quo ad obedientiam preceptoꝝ ꝛ quo ad correctionē abusus: ꝙ̄ quo ad subsidioꝝ adminiculationē in casibus necessarijs. Quo ad obedientiā preceptorum patet. Tum ex his que dicta sunt supra in ca. xlviij. ꝛ l. Tum ex illo qđ scrūs Calixtꝰ papa scribēs om̄ibus ep̄is dicit in ca. Nō decet. dist. xij. Non decet mēbra a capite discedere sed iuxta scripture testimoniū om̄ia mēbra caput sequant̄. Nulli vero dubiū est ꝙ apostolica eccl̄ia mater sit oīm ecclesiarū a cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. hec ibi. Quā obedientiā debitā esse romano pontifici imperator Justinianꝰ intelligens ait in epistola scribēs pape Joh. que habet̄. C. de sum. tri. ꝛ fi. ca. inter claras. Om̄es sacerdotes orientalis tractꝰ ꝛ subijcere ꝛ vnire sedi vestre sanctitatis pperamꝰ eo ꝙ caput est oium sanctarum ecclesiarū. Et subdit. Per oia pperamus vt dictū est honorē ꝛ auctoritatē crescere vestre sedis. hec ille. Quocirca papa Joh. vbi supra Justiniano scribēs in ep̄la int̄ claras: ita ait. Inter claras sapiētie ꝛ mansuetudinis vestre laudes xp̄ianissime principū puriore luce tanꝙ̄ aliquod sidus irradiat ꝙ amore eterne fidei ꝙ charitat̄ studio edocti eccl̄iasticā disciplinis romane sedis reuerentiā conseruatis ꝛ ei cuncta subijcitis ꝛ ad eius deducitis vnitatem, ad cuiꝰ auctorē p̄ncipē: hoc est aploꝝ primum dn̄o loquente pceptū est. pasce oues meas. quē esse vere oim ecclesiarū caput ꝛ patrū regule ꝛ p̄ncipū statuta declarant ꝛ pietatis vestre reuerendissimi testant̄ affatus. hec ille.

Quo vero ad correctionē abusus pꝫ quidē. Primo qm̄ ad supremū iudicē apud quē suprema ptās residet ꝛ maxime a quo oim inferioꝝ iudicū auctoritas om̄is pendet spectat correctio abusus cōmissi p inferiores ptātes: patet hoc. sed papa est supremꝰ iudex in eccl̄ia a cuiꝰ potestate tanꝙ̄ a radice singule alie potestates originē sumunt: sicut in superioribꝰ notum fecimꝰ. ergo oēs ptātes inferiores quo ad correctionē abusus ptātis subiecte sunt romano pontifici. p̄ña bona. Hinc in. c. Sola. ix. q. iij. dicit textꝰ. Romana eccl̄ia sua auctate valet iudicare de oibꝰ ꝛ in ca. Cūcta. ea. causa. ꝛ q. dicit textus. Cūcta p mūdū nouit eccl̄ia ꝙ romana eccl̄ia de om̄ibus phas habet iudicare. Unde beatꝰ Bernardus ad Eugeniū scribēs hoc cōfirmans ita dicit. Juxta canones tuos alij in partē sollicitudinis tu in plenitudinē ptātis vocatꝰ es: alioꝝ ptās certis artat̄ limitibus tua extendit̄: ꝛ in ipos qui sup alios potestatē accepit. nōne si causa extiterit tu ipse celum claudere: tu ep̄m ab ep̄atu deponere ꝛ etiā tradere potes. hec ille. Ut autē ad prestationē adminiculi ac subsidij in casibus necessitatis ceteri subijciant̄ aplice sedi facile ē ostēdere. Cū em̄ respublica ꝛ quelibet ptās in ea teneatur ad conseruationem illius ptātis a qua totiꝰ reipublice bonū dependet: ꝛ bonū reipublice xp̄iane maxime pēdeat ꝙ romani

pōtificis potestate q̄ vniuersam ecclesiā ordi-
nare regere ac gubernare habet. Quocirca sā-
ctus Bonifa. martyr in. c. si papa dicit: ꝙ pro
pape ꝑpetuo statu vniuersitas fideliū tāto in-
stantius orat quanto suam salutem post deū
ex illius incolumitate animaduertit perpensi-
us pendere. ergo videt̄ ꝙ oēs alie ecclesie ad
cōseruationē tuitionem atq̄ defensionem ec-
clesie romane adminiculari teneant̄. vn̄ Si-
machus papa in. c. alioꝝ. rationem huius assi-
gnans inquit cāis. Si hec humiliat̄ ad cui᷒ cō-
fugietis auxiliū ⁊ vbi relinquetis gloriam ve-
stram. Hoc etiā sanct᷒ Tho. in. ij. ij. q. lxxxij. ar.
iiij. ostendit tam exemplo veteris legis ꝙ rōe
naturali ita dicens. In veteri lege primitie de-
bebātur sacerdotibus decime aūt leuitis. Et
q: sub sacerdotib᷒ leuite erant deus mādauit
vt ipsi loco primitiarū soluerent summo sacer-
doti decimā decime. vnde nunc eadē rōne cle-
rici tenētur summo pontifici decimas dare si
exigeret. naturalis em̄ ratio dictat vt illi q̄ ha-
bet curam de cōmuni multitudinis statu pro-
uideat̄ vt possit exequi ea q̄ ꝑtinent ad cōē sa-
lutem. hec sanct᷒ Tho. Ad idē est Ioh. an. in
nouella sup. c. i. extra de deci. vbi querēs. Nū-
quid a clericis summo pon. decime sint soluē-
de. rn̄det ꝙ sic: q: cū inferior teneatur soluere
suo superiori spūalia ministranti. papa aūt cui-
libet intelligit̄ spūalia ministrare: cum omnio
oīa imediate subdatur ei. Tum etiā q: summ᷒
sacerdos est ipse tamen hoc iure nō vtitur. for-
san ideo: q: totum habet. ix. q. iij. cuncta. ⁊. c. ꝑ
principalem. vnde quādocūq̄ placet decimā
vel vicesimā omniū prouentuū ecclesiarū vel
aliam quotā partem pro subsidio terre sancte
vel necessitatib᷒ suis vel alterius exigit sicut
quotidie experimur. hec ille. Preterea alia ra-
tione ꝓbat̄ prefata conclusio. Scd̄m legē na-
ture mēbra capiti debent prestare subsidiū ⁊
filij parentib᷒ in necessitatib᷒. sed oēs fideles
sunt mēbra corporis ecclesie: cui᷒ ipse roman᷒
pon. caput est. sūt etiam eius spūales filij: vn-
de pater patrū noiatur. ergo nō solū clerici: sꝫ
etiā vniuersi fideles tenentur romano pon. in
necessitatibus auxiliū prestare ⁊ adminicula-
ri q̄libet ſm facultatē suā cum fuerit requisit᷒
sicut in fine hui᷒ secūdi libri plen᷒ dicetur. Ex
quibus aperte cōfutatur presumptio diaboli-
ca eoꝝ qui romano pon. patri ac principi oim
fidelium nō modo in necessitatib᷒ adminicu-
lari refugiunt: sed illius iura ⁊ priuilegia ꝓuē-
tus atq̄ emolumenta solita violare vsurpare
aut diminuere temere quolib᷒ ꝓsumūt: quos
videt̄ inuoluere sententia illa Deutero. xxvij.
Maledictus qui nō honorificat patrem suū
et matrem: ⁊ dicet oīs populus Amen.

Capitulum. lxx. In quo obijcitur contra id qd̄ di-
ctum est superius ꝙ solus romanus pontifex in ecclesia
habeat plenitudinem potestatis.

Quanquā superi- Capitm LXX
us habita conclusio in. c. liij. dicēs
ꝙ apud solū romanū pontificē re-
sideat plenitudo ptātis ecclie: fuerit tam san-
ctorum patrū testimonijs ꝙ rōnib᷒ plene de-
monstrata: nihilomin᷒ aduersarij illam impu-
gnare multipliciter nitunt̄: ponētes hanc con-
clusionē videlꝫ ꝙ plenitudo ptātis clauiū nō
solū sit in papa capite ⁊ pastore vniuersalis ec-
clesie sed in ipsa vniuersali eccl̄ia ⁊ in cōcilio
vniuersali. Sed istoꝝ duplex est modus dicē-
di. Quidā em̄ numero magistroꝝ qui fuerūt Prim᷒ mod᷒ di-
in cōcilio Constantien̄. put ex eoꝝ tractatib᷒ cendi qui hic im-
colligit̄ dicunt: ꝙ ptātis plenitudo ē sic in pa- probat
pa ⁊ in eccl̄ia vniuersali ⁊ in cōcilio vniuersa-
li illā repn̄tanti: aliter tn̄ ⁊ aliter. Pro quo
distinguunt ꝙ aliquid triplicit̄ pōt esse in ali-
quo. Primo tanq̄ in subiecto sicut vir᷒ est in
aīa ⁊ accidēs in substātia subiectiue. Secūdo
tanq̄ in obiecto: sicut effectus dicit̄ eē in sua
causa vel in suo fine: q: in illū tendit tanq̄ in
suū obiectū finale. Tertio tāq̄ in exemplo: sic
res visa dicit̄ esse in speculo vel aliqua doctri-
na in libro: q: ibi est repn̄tatiue. Primo er-
go modo vt aiunt plenitudo ptātis est in pa-
pa tanq̄ in subiecto eā recipiente ⁊ ministra-
liter exercente. Secūdo modo ē in eccl̄ia tāq̄
in obiecto causalit̄ ⁊ finalit̄ continēte. Tertio
est in gn̄ali concilio tanq̄ in exēplo ipsam rep-
sentante ⁊ regularit̄ dirigēte. Primū patꝫ: q:
papa ꝓprie loquēdo ē minister hanc ptātem
subiectiue recipiēs ⁊ administratiue dispen-
sans. iuxta illud Luc. xxij. Qui pcessor ē in vo-
bis fiat sicut ministrator. Secūdum patꝫ: quia
plenitudo potestatis non est causaliter ⁊ fina-
liter propter papam: sed papa ⁊ eius potestas
propter ecclesiā ⁊ ad eam ordinatur sicut ad
finem: id est ad eius edificationē: quia ſm sen-
tentiam apostoli. ij. Coꝛ. x. ⁊ vlti. capitulis.
hanc potestatē dedit domin᷒ in edificationē
ecclesie ⁊ non in destructionem. Tertium patꝫ
ex eodem verbo apostoli: quia si papa vteret̄
hac potestate ad destructionem ecclesie ge-
nerale concilium esset in exemplum vel specu-
lum dictam vniuersalem ecclesiam represen-
tans ⁊ eius vice ⁊ nomine abusus huiusmodi
plenitudinis potestatis coercens regulans ⁊
dirigens ⁊ etiam puniēs. hec illi. Sed istoꝝ Improbatio di-
positio ⁊ imaginatio videtur nobis saluo sem- cti modi dicēdi
per melioꝝ iudicio: omnino sine intellectu: q:
multa implicat q̄ simul stare nō possunt: imo

partes adinuicē sibi cōtradicūt. Implicant enī̄t contradictionē. Primo. nam in ea parte in qua dicūt q plenitudo potestatis sit in papa vt in subiecto administrāte illā: et in ecclesia sicut in obiecto finali: et in cōcilio sicut in exemplo: cōtradicit eorū opinioni in ea parte in qua dicūt q plenitudo potestatis principali⁹ et excellētius sit in ecclesia aut in concilio q̄ in papa. Patet q potestas quecūq proprius et principalius d3 esse vbi est subiectiue et administratiue siue dispēsatiue: quēadmodū est in artifice aut duce exercit⁹ aut magistro operis q̄ sit in obiecto siue in exemplo: sicut potestas medicandi proprius et principalius habet esse in medico q̄ in corpore infirmo ad cuius curatōem ordinata est et q̄ in libro medicine. ars etiam edificādi principalius et proprius habet esse in artifice q̄ in domo ad cuius edificationē ordinatur. Ceterū falsum dicunt q ecclesia sit obiectum finale potestatis papalis: quoniā l3 potestas papalis sit ei data in edificationem ecclesie: nō tamen ipsa ecclesia d3 finis vltim⁹ intētus potestatis eius: sed est ipsa beatitudo ad cuius pascua ipsa vniuersalis ecclesia p pastorem suum atq rectorē qui est papa: s̄m illud Joh. vlti. Pasce oues meas: et est dirigenda et deducēda sicut inferius plenius ostendemus. Preterea falsum esse videtur q potestatis plenitudo sit in cōcilio sicut in exemplo et speculo: sed potius hoc modo dicēda est esse in lege xp̄i siue euāgelica s̄m quā tota ecclesia est regulanda. vnde in psona ecclesie dicit propheta de ea. Lucerna pedibus meis verbum tuum et lumen semitis meis. Secūdo positio illa implicat contradictionē. nam in ea parte vbi in papa et in ecclesia vniuersali et in concilio ponunt vnam et eandē potestatē contradicunt ei quod dicunt q conciliū vniuersale potest corrigere coercere refrenare et punire abusus potestatis papalis. Patet: nam cū hmōi nō possit in papā nisi qui sit altioris potestatis iuxta. c. inferior. di. xxi. impossibile est q concilium ista posset facere si nō habet nisi eandē numero potestatē quam habet papa. Tertio positio illorum implicat. nam in ea parte in q̄ dicunt plenitudinē potestatis in cōcilio esse non sicut in subiecto et administrāte: sed sicut in exemplo siue in speculo cōtradicit ei quod dicunt q conciliū potest coercere refrenare abusus pape et abutentē corrigere. Patet: q̄a licet per modū concilij auisare et dirigere q̄s possit alium nō habens aliquā auctoritatem iurisdictionis super eum corrigere. tamē correctione que est actus iustitie et coercere refrenare et huiusmodi non potest nisi is in quo est potestas iurisdictiōnis sicut in subiecto administrante et exercēte illam: vt manifeste patet. cuius enī est potestas eius est actus inq̄t Phs. Propter que sicut supra diximus positio illa aduersariorum videtur nobis sine intellectu. Alij vero de numero magistrorum nouellorū qui Basilee fuerūt altius sapere presumentes q̄ illi qui fuerūt in Cōstantia vtpote cupidi glorie et principatus dixerūt q potestatis plenitudo esset in ecclesia non modo sicut in obiecto finali aut in cōcilio sicut in exēplo sicut predixerant supradicti: sed sicut in subiecto administrante et exercēte. sicut practica demonstrarunt oēm papalis potestatis administrationē et exercitiū sibi assumētes. Dicūt enī q ipsi vniuersali ecclesie q̄ dicit collectio oīm fideliū in omnib⁹ mēbris suis coniūctim data sit ipsa potestas clauium in plenitudine: etiā principali⁹ q̄ pape. sicut si dicam⁹ q vni collegio data sit aliqua auctoritas alicui⁹ iurisdictionis exercende vel electōis celebrāde. Ad quā cōclusionē probandam plectis multis eorū tractatib⁹: reperim⁹ eos multis medijs in varijs suppositionib⁹ fundatis procedere. Prima suppositio est: q ea q̄ dicta sunt petro aut apostolis trahēda sunt ad ecclesiā. Hanc suppositionē probāt per id quod dicit beat⁹ Aug. in epistola ad Esitiū de die nouissimo: ait enī sic. Verba que locut⁹ est xp̄s ad ap̄los oportet de successorib⁹ intelligere. sicut illud. Eritis odio omnib⁹ gentib⁹ propter nomen meum. Et illō. Eritis mihi testes in omni iudea et samaria. et c. sicut et illud. Ego vobiscū sum vsq ad consummationē seculi: qō tamen cum vniuerse ecclesie promisisse q̄ alijs morientibus alijs nascentib⁹ vsq in seculi consummationē futura est quis nō intelligat? Hec ille. Itē super ps̄. cviij. idem Aug. ita inq̄t. Quedam dicunt que etsi ad apostolum petrū proprie ptinere videant nō tamen habent illustrem intellectū nisi cū referuntur ad ecclesiam. Ex hac suppositione arguunt aduersarij sic. Si dicta petro et alijs apostolis trahenda sunt ad vniuersam ecclesiam. ergo dicta petro per que designatur in eo plenitudo potestatis intelligenda etiam veniunt de vniuersali ecclesia: et per consequēs potestatis plenitudo nō tm̄ apud petrum fuit: sed etiam apud vniuersam ecclesiam. Secunda suppositio est q omnia dicta petro importantia auctoritatē eius sunt etiam dicta alijs apostolis et in illis toti ecclesie. Quam suppositionē ostendunt verām maxime in duobus in quibus potissime data petro potestas exprimitur. Primo de illo Mat. xvi. vbi xp̄s ait Petro. Tu es petrus et sup et c.

Secūs mod⁹ dicē di de quo. c. lxxi.

Prima supposi tio aduersariorū q̄ improbabit infra. ca. lxxiij.

Probatio prime

Probatio scde

Rō aduersariorū

Secunda suppō que improbabit ca. lxxiiij.

Sequit̃. Tibi dabo claues ꝛc. Quod nō hoc fit dictū omnibus ꝓbant ex eo: ꝙ cum petrus nō solū fuerit interrogatus sed etiam omnes apostoli ꝛ petrus pro omnibus rn̄det vt dicit glo. sequit̃ ꝙ cum collatio clauiū videatur fuisse ob meritū cōfessionis fidei ꝙ nō solum ꝓ petro sed etiā ꝓ alijs apostolis dictum sit illi. Tibi dabo claues ꝛc. Quod ita confirmāt auctoritate beati Aug. s̃mone. x. sup Joh. ita dicentis. Cū esset ipe numerus duodenarius .i. quatripartitus in ternos ꝛ oēs essent interrogati solus petrus rn̄dit. Tu es xp̄us fili⁹ ꝛc. et ei d̄r: tibi dabo ꝛc. tanꝙ ligādi ꝛ soluēdi solus acceperit ptātem: cū et illud ꝓ omnib⁹ dixerit: ꝛ hoc cū oībus tanꝙ psonam gerēs ipsi⁹ vnitatis accepit. Secūdo hoc cōfirmant auctoritate Leonis pape qui in s̃mone quodā apostoloꝝ tractans illud. Quodcūq ligaueris ꝛc. ita dicit. In apostolos alios ius hmōi potestatis ꝛ ad oēs ecclesie p̄ncipes huius decreti cōstitutio cōmeauit. Tertio auctoritate Rabani qui in glo. Mat. xvi. ita dicit. Cuius soli petro hec potestas data videatur. ceteris tamen apostolis dat̃. Consequēter prefatam suppositionē verificare nitunt̃ ex illo Jo. vlt. vbi dictū legit̃ petro. Pasce oues meas. Qḋ verbum ad oēs etiā dictū esse ꝓbant p btm̄ Augustinū qui in lib. de agone xp̄iano ita dic̄. Non ei sine causa inter apostolos ecclesie catholice psonam sustinet petrus: huic em̄ ecclesie claues date sunt cū petro date sunt. ꝛ cum ei dicit̃ ad omnes dicit̃. amas me pasce oues meas. Item ad idem videt̃ esse beatus Ambrosius in p̄ncipio pastoral̃ sui ita dicēs. A domino d̄r petro. Petre amas me? ꝛ ille. tu scis q: amo te. ꝛ cū responsio fuisset subsecuta repetitum est a dn̄o: pasce oues meas. q̄s oues ꝛ quem gregē nō solū tunc suscepit beatus petrus sed ꝛ nobiscū eas suscepit ꝛ nos cū illo eas suscepimus oēs. Tertia suppositio ꝙ omnia dicta petro ad ptātem expectātia sint ei dicta in figura ecclesie .i. in nomine siue in psona ecclesie. Ad quā suppositionē ꝓbandā inducūt multa dicta Aug. qm̄ ipe solus videt̃ vsus hoc modo loquēdi. Et in p̄mis inducūt illud quod Augu. dicit sup Joh. ꝛ habet̃ in. c. quodcūq. xxiiij. q. i. vbi ita dicit. Quodcunq ligaueris sup terrā erit ligatū ꝛ in celis: si h̄ em̄ petro dictū est nō hoc facit ecclesia. si aūt in ecclesia fit vtiq que in terra ligantur et in celo ꝛ que soluunt̃ in terra soluta sunt ꝛ in celis. si ergo hoc in ecclesia fit petrus quādo claues accepit ecc̄liam sanctā significauit. vbi Archidyaconus exponit .i. sub signo ꝛ nomine ecclesie petrus claues accepit. Secūdo

Tertia suppō improbāda infra. c. lxxv.

Pria auctoritas

ad idem inducūt illud Aug. in s̃mone quodā apostoloꝝ petri ꝛ pauli sic dicētis. Dominus iesus discipulos suos ante passionem suam sicut nostis elegit quos fratres appellauit: int̃ hos pene vbiq petrus solus totius eccl̃ie gestabat psonam: ꝛ ꝓpterea audire meruit. tibi dabo claues regni celorū. has em̄ claues non ipe vt hō vn⁹ s̃ vnitas accepit eccl̃ie. hic ergo petri excellētia p̄dicat̃: quia ipsius vnitatē et vniuersalis eccl̃ie curam gessit qn̄ ei dictū est tibi dabo claues regni celoꝝ quod oīb⁹ traditum est. nam vt noueritꝭ eccl̃iam recepisse claues regni celoꝝ audite in alio loco q̄d dominus dicat oībus apostolis. accipite spm̄ sanctū. ꝛ cōtinuo subiūgit. si cui remiseritꝭ peccata remittunt̃ ei: sicui retinueritis tenebūtur. hoc ad claues ptinet de quib⁹ dictum est: que solueritis in terra soluta erunt in celis: et que ligaueritis in terra ligata erūt in celo. Tertio inducūt illud Augu. in lib. v. de vnico baptismo dum inquit. Sicut misit me pat̃ ꝛ ego mitto vos. hoc cū dixisset spirauit et ait illis. Accipite spm̄ sanctū cui remiseritis ꝛc. ergo si psonam ecclesie omnes gerebāt apostoli ꝛ sic eis hoc dictum est tanꝙ ipsi ecclesie diceretur pax ecclesie dimittit peccata ꝛ ab ecclesie pace alienatio tenet peccata nō s̃m arbitrium hominū sed s̃m arbitriū dei. Quarto inducūt illud Aug. sup Joh. sermone. cxxiiij. vbi de ecclesia loquēs ita ait. Huius ecclesie petrus apostolus ꝓpter apostolatus sui p̄matum gerebat figurata generalitate psonam: q̄ntum vero ad ipm̄ ꝓprie ptinet natura vnus homo erat gratia vnus xp̄ianus abūdātiore gratia vnus idemq p̄mus apostolus. sed qn̄ ei dictum est. tibi dabo claues regni celorum et quodcūq ligaueris sup terrā ꝛc. vniuersā significat ecc̄liam que in hoc seculo diuersis temtationibus quatit̃. Quarta suppō est ꝙ que dicunt̃ apud sanctos doctores esse in vniuersali ecclesia aut vniuersali ecclesie data intelligunt̃ data vniuersali ecclesie vt vniuersitati siue omnibus membris eius coniunctim. Quam suppositionē veram esse credūt: q: nomen ecclesie est nomen collectiuū: ꝛ q: signū vniuersale videt̃ distribuere ꝓ omnib⁹. Qua suppositione p̄supposita ꝓ cōclusione eorum inducūt multas auctoritates sanctoꝝ patrū. In primis est illa hieronymi in capi. omnib⁹ xxiiij. q. i. vbi dicit sic. Omnibus consideratis puto me non temere dicere aliquos ita esse in domo dei vt ipsi sint eadē domus dei que dicitur edificari supra petram. Et post pauca. Que domus etiam claues accepit atq potestatem soluendi ꝛ ligādi. Secundo inducunt

Tertia

Quarta aucta.

Quarta suppō improbat̃ infra

Auctoritas pria

Secunda

illud Augu. de doctrina xpiana vbi ita dicit. Est ecclia corpus xpi sicut apostolica doctrina commēdat que corpus etiā dr. Et sequitur infra. Has ergo claues dedit ecclie sue vt que solueret in terra essent soluta ⁊ in celo: ⁊ que ligaret in terra ligata essent in celo vt quisqȝ in ecclia eius peccata dimitti nō crederet nō
Tertia — ei dimitterent. Tertio inducūt illā auctoritatem Aug. sup canonicā Joh. homelia .x. ita dicētis. Ubi fit remissio peccatoꝝ ibi ē ecclesia. quomodo ecclia? Illi eñ date sunt claues regni celoꝝ vt que solueret in terra essent soluta in cel. ⁊ et que ligaret in terra essent liga
Quarta — ta in celis. Quarto inducūt illud extra de summa trini. ⁊ fi. ca. in. c. firmiter. vbi dicit ꝙ sacramentū eucharistie nemo potest cōficere nisi sacerdos qui fuerit ordinatus ꝰm claues ecclie: non dicit petri (inquiūt) nec concesse petro ac per eum alijs: sed apostolis ac eorum successoribus. vnde Joh. an. in gl. dicit. ꝙ nō soli petro claues cōcessit sed ⁊ ceteris aplis.
Quinta — Quinto inducūt illud Actuū .xx. Attendite vobis et vniuerso gregi in quo posuit vos spūssanctus epos regere eccliam dei quā ac
Sexta — quisiuit sanguine suo. Sexto inducūt illō quod habet in prefatione quā in celebritate singulorum apostoloꝝ cantat ecclia. Gregez tuum pastor eterne nō deseras: sed ꝑ beatos apostolos cōtinua protectione custodias quos operis tui vicarios eidez cōtulisti ꝑesse pasto
Quinta suppō probāda. c. lxxvij — res. Quinta suppositio eoꝝ est ꝙ nunꝙ legitur aliq̄ potestas data petro nisi simul cum
Probatio — alijs apostolis. Probāt hanc suppositionez sic. quoniā si de cōcessione potestatis ꝓmisse petro queraf nō reperif alius locus aptior ꝙ ille. Matth. xviij. Quecūqȝ alligaueritis. vñ videf ꝙ ꝓmissio illa: tibi dabo claues ⁊c. debeat intelligi put declarāt verba cōcessiōis. sed illa nō ad solam ꝑsonaz petri sed ad ecclesiam dirigunf ꝑncipaliter: cum dicit. Amen amen dico vobis. quecūqȝ alligaueritis super terram ⁊c. ex qua auctoritate dicūt aliqui aduersariorum notari aliqua. Primuz ꝙ claues regni celorum. de quibus dixerat Mat. xvi. Tibi dabo ⁊c. hic ecclie sunt concesse cum eadem verba sub quibꝰ facta est ꝓmissio hic exprimanf: nec in toto sacro canone biblie reperitur locus alius vbi expressius legaf ꝙ potestas clauiū sit data petro aut ecclie sub eisdez verbis quibus promissa fuit. Secundo notatur ꝙ concessio ista sit in omni stabilitate firmata: quia additur verbum iuramenti vel assertionis: amen. Tertio ꝙ in verbis intelligif potestas concessa ecclesie non limitate et in certis casibꝰ sed in omni plenitudine: quod ꝓ

bare nituntur ex signis vniuersalitatis: quecunqȝ alligaueritis ⁊ quecūqȝ absolueritis: sic arguēdo. Si ex illo verbo quodcūqȝ ligaueris super terram: notaf in petro plenitudo potestatis illimitate. ergo pari ex alijs verbis notabif plenitudo potestatis in ecclesia cū non sit minoris cōtinentie quecūqȝ ꝙ quodcunqȝ. ergo nō solū in Ro. pon. residet plenitudo potestatis sed etiam in ipsa vniuersali ecclesia.
Sexta suppositio eoꝝ est ꝙ sicut deus cui- — Sexte suppōnis cui respondetur c. lxxviij.
libet creature cui dedit certam periodū qua
determinaf ꝙdiu posset viuere vel durare de- — Prima pars.
dit ꝓpriam virtutem innatam ⁊ intrinsecam qua possit se in suo esse ꝯseruare ⁊ contra destru- — Secunda pars
ctionem sui aduersantibꝰ resistere: ita ecclesie quam voluit vsqȝ in finem seculi durare dedit virtutē ⁊ potestatem qua se in suo esse posset cōseruare ⁊ potestatem qua posset se regere ⁊
potestatē qua aduersantibus siue conātibus — Probatio pme
ad sui destructionez resistere. Patet (inquiunt) hoc ex euidētia terminoꝝ: imo a fortiori — Secunda
cū xps ipsam ecclesiaz plus alijs diligat. Hoc etiam videf notari inquiunt in verbis de ecclesia dictis in sua fundatione ⁊c. cū eñ dixisset sup se petram edificare ecclesiā subiungit statim. Et porte inferi nō preualebunt aduer
sus eam. Ex hoc etiam aiunt dr in Cant. de — Tertia
ecclesia: ꝙ est ꝑfecta terribilis vt castroꝝ acies ordinata. quō aūt inquiūt esset perfecta in se ⁊ terribilis si ad conseruandū se ⁊ tuendum nō haberet in terra virtutem ac potestatē: sed oporteret ab extrinseco subsidiū queritare. nā si ecclesia ex se auctoritatē nō haberet se ꝯseruandi: tunc pro tēpore quo ecclesia sine papa esset aut ipse nollet eā tueri nō posset se in esse
conseruare: qđ nemo sane mētis assereret. Ha — Tertia pars
bet ergo ecclesia virtutez a xpo fundatore eo
ipso ꝙ fundata est ad se conseruandū in suo es — Quarta pars.
se: nec per creationē pape eam perdit: qꝛ principia essendi ⁊ conseruādi intrinseca sunt cuilibet rei. sicut ergo ecclesia ꝓpter creationez pape nō deficit a virtute essendi: ita nec a vir
tute ⁊ potestate se regendi ⁊ ꝯseruandi in suo — Quinta pars
esse. Postea vero declarantes que sit ista virtus ⁊ potestas se tuendi: dicunt ꝙ est cōis sententia doctoꝝ: ꝙ est potestas clauium videlꝫ scientia discernendi ⁊ potentia iudicādi ligādi ⁊ soluendi. Ex hac suppositione arguūt cōcludendo: ꝙ potestas clauium ⁊ eiusdem potestatis plenitudo sit data ipsi cōmunitati siue
corpori vniuersitatis ecclesie. Septima sup — Septima suppō de qua c. lxxix.
positio est ꝙ plenitudo potestatis semper debet manere in ecclesia: qꝛ alr nō videretur ecclesie sufficiēter prouisum: sed in papa non potest semper manere: vt patet: cum ipse nō sem

per maneat: ergo oportet dicere q maneat in ecclesia. *Cōfirmatio* Confirmat hoc ab alijs dicētibus: q queadmodū regimen ciuitatis cōsistit penes congregationē ciuium vel ipsius congregationis partem valentiorē vt dicūt haberi ex sententia Aristo. iij. polit. c. viij. Et conformiter dicendū est q regimē orbis penes congregationem hoim totius orbis vel ipsius partem valentiorē consistat: ita regimen vniuersalis ecclesie vacāte papatu penes ipam vniuersalem ecclesiam que repntat p concilium generale: et ipo concilio cōgregato consistit penes ipsius concilij partem valentiorē. Ex his omnibus cōcludūt q ptātis plenitudo non tātū apud romanū pontificē residcat sed etiā apd vlem eccliam. et multo pncipalius: vtpote q in ea est immobiliter et indefectibilr. Unde ad auctoritates sanctoz dicētiū q soli petro data sit a xpo plenitudo ptātis: aut q sol9 romanus pōtifex sit vocatus in plenitudinē potestatis. rndent q p ly solus sit exclusio inferiorum siue particlariū psonarū: non autē ipsius cōmunitatis ecclesie. et etiā q ly nullus nō distribuat pro cōmunitate sed pro singularibus personis.

Cap. lxxi. In quo impugnat prefata cōclusio aduersariorum dicentiū q in alio q in romano pōtifice residcat plenitudo ptātis in ecclesia.

Cap. LXXI

Q Voniaz principalis et quasi fundamētalis pūctus hui9 materie est intelligere qualiter potestas clauium data sit ecclesie siue qualiter sit in ecclia: ideo nos p ampliori illustratione huius materie et veritatis quā de apostolico pncipatu vt supra tā auctībus sanctoz q rōnibus firmauim9 talē ordinē tenebimus. *Quattuor principalia cōtinue deducenda* In pmis in hoc. c. positis quibusdā notabilibus impugnabim9 modū aduersarioz ponēdi in ecclesia vniuersali potestatem clauiū et p cōsequēs plenitudinem ptātis. Secūdo impugnabimus respōsiones datas aduersarioz ad auctēs sanctoz patruz inductas p cōclusiōe nostra. Tertio in sequēti. c. explicabit modus ver9 et catholicus quo potestas clauiū sit data vniuersali ecclie siue sit in ecclia. Quarto p diuersa capitula sequētia p pleniori danda respōsione respōdebitur ad obiecta aduersarioz. *Circa primū principale* Circa primum in pmis est considerandū q de ecclia que dr claues recepisse potest esse smo duplex. Aut em capit ibi ecclia in sua vniuersalitate put. s. dr vniuersitas siue collectio omniū fideliū generaliter put in. c. ecclesia. de consc. di. i. Aut capit ibi sub minori vniuersalitate. scz p vniuersitate tm omniū clericorum siue sacerdotū vt alij volūt. Scdo est notandū: q ptās clauium est duplex vt in primo lib. distinximus: videlicz ptās ordinis q ppie et imediate vt dicunt doctores dr clauis regni celoz: qr imediate extēdit se ad ipsum celū remouendo impedimēta introitus in celum p dimissionē peccati: vt sanctus Tho. dicit in. iiij. di. xix in. i. ar. Alia ē potestas iurisdictionis: et hec est duplex. q̄daz in foro psciētie. alia in foro exterioris iudicij siue causarū. Tertio notandū q de plenitudine ptātis possum9 loq dupliciter. Uno modo put plenitudo ptātis includit tam ptātē ordinis q pōtestatē iurisdictionis. Alio modo put solum includit ptātem iurisdictionis. Quarto est notandū: q licet aliqua silitudo sit corpis mystici ecclesie ad corpus naturale hois: videlicet in multitudine membroz et aliquali vnione coz adinuicē et in officioz diuersitate iuxta illud Apli ad Ro. xij. Sicut in vno corpe multa membra habemus. oia aūt membra nō eundem actum habēt: ita multi sum9 vnū corpus in xpo singuli aūt alter alterius mēbra. nihilominus multiplex est differentia et dissilitudo. Una quidē est vt dicit sanct9 Tho. in. iij. pte: q mēbra oia corporis naturalis sunt oia simul: mēbra aūt corporis mystici nō sunt oia simul: nec quantū ad esse nature: qr corp9 ecclesie cōstituit ex hominib9 qui fuerūt a principio mūdi vsqz in finem eius: nec quantū ad esse gratie: qr etiam coz qui sunt vno tpe quidam gratia carent alijs eā iam habētib9. Secūda differētia est: qr mēbra corporis humani constituūt aliquod vnū numero reale totū: quod subiectiue in se toto capax est alicui9 forme aut qualitatis siue influxus realis qd est ipsum corpus humanū. nō autem sic membra que dicunt corporis mystici: qm licet fideles fide spe et charitate vt dicit Aug. vniant: tn cum distinguātur psonis et locis nō dicūtur pstituere aliqd reale vnū numero totum qd subiectiue in se toto capax sit alicui9 forme aut qualitatis aut influxus alicui9 effectus realis. vnde qn ecclesia dr vna vnitate fidei spei et charitatis nō est intelligendū q vnus numero habit9 fidei vn9 numero habit9 spei et vn9 numero habitus charitatis in toto ipso corpe sit: qm ipsum corpus ecclie nō potest esse taliū formarū subiectū. vnde etiam iuriste dicūt q vniuersitas nō habet aiaz glo. sup ca. romana. §. in vniuersitatē. sed sunt tot numero habitus distincti virtutum fidei spei et charitatis quot nūero sunt fideles. Qd ergo dr: vna fides ecclesie vna spes vna charitas: nō accipit vnitas ex parte vnius subiecti nūero earū qr nulliū tale est: sed ex pte obiecti: qr videlicet oēs fideles q nūero et merito sunt in

ecclesie corpore idem credunt: idem sperant: idem amant. sic dicit sanctus Tho. in. iij. dist. xiij. Per hanc plane cōsiderationē euanescūt multe fantasie aduersarioꝝ nouelloꝝ magroꝝ atqꝫ doctorum canonistarū sicut videbit īfra

Contra cōclusio nē aduersarioꝝ Quibus notatis restat ostēdere ꝙ positio aduersarioꝝ falsa sit: quod vt plenius fiat ponemus aliquas cōclusiones quas ꝓbādo improbabimus positionē ad plenū aduersarioꝝ

Cōclusio prima maioris Prima cōclusio sit ista. Potestas clauium ordinis que ꝓprie dr̄ clauis celi. quia ea fit remissio peccatoꝝ nō est data toti corpori ecclesie sicut singulis eius mēbris data sit. Probatur ista cōclusio. Primo auctoritate bti Ambro. lib. de peni. ⁊ habet a magistrō sniarū in iiij. di. xix. ⁊ a magistro Gratiano de pe. di. i. §. nemo ita dicētis. Jus ligandi ⁊ soluēdi solis sacerdotibus ꝑmissum est. Patet etiam ex eo ꝙ olim soli sacerdotes iudicabāt inter lepram et nō lepram. vnde Matth. viij. dn̄s inq̄t leproso. Vade oñde te sacerdotibus. ⁊ Lu. xvij. vbi inq̄t etiā decem leprosis. Jte oñdite vos sacerdotibus. vbi dicit gl. interli. Qui erant figura sacerdotij futuri in ecclia. Jtem patet ex eo ꝙ dn̄s nō nisi apostolis sacerdotibꝫ iam cōstitutis ait Joh. xx. Quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis. Rōne sic ꝓbat iuxta sctm̄ Tho. et Albertū magnū. Gratia q̄ in sacmēt datur a capite in mēbra descēdit. ergo solꝰ est minister sacramētoꝝ in q̄bus gratia datur q̄ habet ministeriū sup corpus xp̄i verum: sed h̄ est solius sacerdotis qui ꝯsecrare eucharistiā potest. ergo solus sacerdos est minister sacramenti penitētie ⁊ p ꝯn̄s solus ip̄e habet potestatem ligādi ⁊ soluēdi a peccat. Non enim est opus ad hanc cōclusionē inducere plures ꝓbationes: qm̄ ita nota est ꝙ oppositū eiꝰ nō tam est hereticū habitū ⁊ cōdēnatū in reprobatione erroꝝ valdēn. qui dicebant om̄s bonos hoīes habere ptātem clauiū ꝙ derisoriū.

Scōa cōclusio Secūda cōclusio. Potestas clauiū ordis id est ptās ligādi ⁊ soluēdi a peccat nō est data vniuersali ecclesie vt vniuersitati siue omnibus eius mēbris cōiunctim. Probatur ista cōclusio ex p̄cedentibꝰ sic. P̄dicta potestas clauium solis sacerdotibus cōuenit. ergo nō cōuenit cōmunitati ecclie vt vniuersitati siue in omnibus mēbris suis. ꝯn̄tia patet: quia quod vni soli parti vniuersitat cōuenit nō potest dici cōuenire toti vniuersitati in omnibꝰ mēbris suis. Secūdo sic. Ptās p̄dicta datur in cōsecratione sacerdotij. vnde cū ordinātur sacerdotes dicunt eis illa v̄ba que dn̄s dixit aplis. Joh. xx. Accipite sp̄m sctm̄: quoꝝ remiseritis pctā remittunt eis: s cōitas ecclie nō cōsecrat nec insignit sacerdotio. ergo nō pōt dici ꝙ vniuersali ecclie vt vniuersitati sint date claues ordinis siue potestas ligādi ⁊ soluēdi a peccatis. Tertio sic. Nulla vniuersitas pōt dici cum veritate habere perfecte aut plene aliquā ptātē in cuiꝰ exercitiū nunq̄ p se potest exire. Jstud assumptū patet: qm̄ vt inquit Aristo. de somno ⁊ vigilia: cuiꝰ est potētia eiꝰ est actus. sed tota cōitas ecclesie nō potest exire in actum potestatis ligandi ⁊ soluēdi a peccatis. Tum q: solus sacerdos est minister sacri penitentie: vt in. c. oīs vtriusqꝫ sexus. extra de pe. ⁊ remis. Tum q: actiones suppositoꝝ sunt. ergo conclusio vera. Nō aūt dicit a quibusdā aduersarijs: ꝙ licet ecclesia vniuersalis nō habeat exercitium potestatis clauiū absoluēdo aliquē a peccatis: potest tn̄ mandare ꝙ fiat p aliquē sacerdotem. nihil valet: qm̄ ex hoc cum sit imperatiue facere nō elicitiue nō arguitur ꝙ cōitas ipsa haberet potestatē sicut nec ptātem consecrandi ex hoc ꝙ mandaret alicui celebrare: sicut nec electus aut archidyaconꝰ nōdum in sacerdotio cōstitutꝰ: licet possint mandare alicui sacerdoti absoluere aliquē a peccatis nō propter hoc dicerentur habere potestatē clauium de qua loquimur. Non est aūt opꝰ hic multiplicare argumēta: q: cōclusio clarissima est apud theologos. vn̄ Albertꝰ magnꝰ sanctꝰ Tho. ⁊ dn̄s Bonauēt. in. iiij. di. xix. querentes: vtrū soli sacerdotes habeāt claues: nō solū dicūt ꝙ soli sacerdotes habeāt claues qđ diximꝰ in prima ꝯclusione: s etiā ꝙ nō sit possibile ꝙ cōueniāt alicui cōitati qđ dic ista scđa ꝯclusio nr̄a. Pro hac etiā ꝯclusione in p̄mo libro aliq̄s rōes induximꝰ. Ex istis duabꝰ ꝯclusionibꝰ sequūtur aliq̄ correlaria. Primū est ꝙ predicta ptās clauiū nec subiectiue nec formaliter nec radicaliter nec fundamentaliter vt oībus verbis vtamur aduersarioꝝ pōt esse in ecclesia vl̄i nec in vniuersitate clericoꝝ aut collegio sacerdotū in quodā subiecto cōi. ptꝫ correlariū manifeste ex dictis. Scđm correlariū est: ꝙ oēs auctes sacre scripture q̄ de ptāte clauiū ordinis q̄ dr̄ ptās ligandi ⁊ soluēdi a peccatis loquūtur: nō p̄nt veraciter exponi de vl̄i ecclesia pro oībus suis mēbris siue diuisim siue cōiunctim nec de aliqua alia quacūqꝫ cōitate minꝰ vl̄i. Patet correlariū ex prefatis ꝯclusionibꝰ: ⁊ per ꝯn̄s nō pōt de ecclesia vniuersali exponi predicto modo auctas illa Jo. xx. Quoꝝ remiseritis peccata remittātur eis: cū loquatur de ptāte prefata ordinis. Mīō ptꝫ: Tum ex glo. interli. que ita hꝫ. i. quos dignos remissione iudicaueritis: duabꝰ videlꝫ clauibꝰ scꝫ ptātis ⁊ discretionis: dimittētur eis. Tum Primū correla.

Secundum

ex eo ꝙ hmōi verba oībus sacerdotib⁹ dicun
tur dum ab epīs ordinant: qbus tamē oībus
Tertium nō cōmittit aliqua ptās iurisdictiōis. Ter
tiū correlariū est ꝙ auctes sanctoꝝ dicentiū
ꝙ petrus in figura ecclie susceperit hmōi po-
testatē clauiū impossibile est eas intelligi cū
veritate ad intellectū aduersarioꝝ sc̄p̄e dictū
Quartum pꝫ ex dictis. Quartū correlariū est: ꝙ plenitu
do potestatis eccliastice vt includit ptātem
clauiū ordinis nō potest eē in ecclia vlī ad in
tellectū dictum aduersariorū pꝫ ex. supiorib⁹.

Tertia cōclusio Tertia cōclusio. Ptās clauiū iurisdictōis
eccliastice siue in foro ꝯscie siue exterioris iu-
dicij: nō est sic data vniuersali ecclie ꝙ singu
lis eius mēbris sit data vt singulis. Ista con
clusio licet p se nota videat: nihilominus ꝓ-
batur sic. Inter ecclie mēbra omnes fideles
tam clerici q̄ laici: tam viri q̄ femine includū
tur. Unde apls ad Gal. iij. Quicūqꝫ enim in
xp̄o baptizati estis xp̄m induistis. Et ait Au
gustinus ad Bonifaciū. ⁊ ponit in. c. nulli. de
conse. di. iiij. in baptismate qsqꝫ efficit mēbrū
xp̄i. sed nō oībus fidelibus est data ptās cla-
uium iurisdictionis spūalis: patet quia nō fe
minis nec laicis nec clericis omībus etiā sa-
Quarta cōclusio cerdotibus vt patꝫ. g̃ cōclusio vera. Quar
ta cōclusio. Potestas iurisdictionis ecclesia-
stice nō est data toti ecclie vt vniuersitati si-
ue omnibus mēbris ecclie simul iūctis. Pro-
batur ista cōclusio ex p̄cedēti sic. Nulla pote-
stas pōt conuenire alicui vniuersitati siue in
omnibus mēbris eius simul ad quā est inha-
bilis magna ps illius vniuersitatis. sed ad po
testatē iurisdictionis eccliastice siue in foro
conscie siue exterioris iudicij magna pars vni
uersitatis ecclie est inhabilis nec est capax il
lius. ergo talis ptās nō potest dici conuenire
vniuersitati ecclie vt sic. ꝯsequentia est bona
maior etiaꝫ nota. ⁊ potest colligi ex. c. cum di-
lectus. extra de consue. ⁊. c. constitut. extra de
appel. minor vero patet. Tum ex conclusione
p̄cedenti. Tum quia cum ecclesia vt inqt Be
da in glo. sup Luc. ⁊ etiā dicit Hugo de sācto
victore. lib. de sacramētis parte. ij. duos com-
plectat ordines. s. laicos ⁊ clericos quasi duo
latera corpis vnius: maior pars. s. laicoruꝫ est
inhabilis siue incapax iurisdictionis ecclesia
stice. vnde in. c. bene quidē. di. xcvi. tota syno
dus ꝓtestat ꝙ laicis psonis nulla facultas da
ta est de disponēdis eccliasticis officijs. idē
in. c. sequēti. Patet etiaꝫ hoc manifestius de
mulieribus que quātacūqꝫ polleāt sanctitate
inhabiles sunt ad claues recipiendas. mulier
eñi nō est subiectū idoneū p̄ncipatus sed ma
gis subiectionis. Quobrem dicit Apostolus
.i. ad Corin. xiiij. Mulieres in ecclesia taceāt
nō enim pmittitur glo. ab aliqua auctē eas lo
qui sed subditas esse. Etiā dicit in polit. Phs
ꝙ corruptio vrbanitatis est cum regimen siue
dominiū ad mulierē puenerit. nō videt aūt in
telligibile ꝙ ptās clauium sit data ecclesie vt
vniuersitati siue in omnibus mēbris eius: ⁊ ꝙ
excludātur a participatōne predicte potesta-
tis fideles laici viri ⁊ mulieres q̄ sunt nō mo-
do vera mēbra corporis xp̄i quod est ecclesia: s
etiam in maiori numero siue maior pars. Se
cūdo ꝓbatur sic prefata ꝯclusio. In qualibet
vniuersitate cui data ē aliqua ptās vt vniuer
sitati: oēs de illa vniuersitate equaliter se
habent ad ius illius ptātis. patet: q: canonici
oēs equaliter se habēt in actu cuiuslibet pote
statis quā habēt vt collegiuꝫ. sed nō oēs fide-
les imo nec oēs clerici imo nec oēs sacerdotes
qui includūtur intra ambitū corporis ecclesie
eqlit se hñt ad ius ptāt clauiū vt pꝫ manifeste
qm̄ als nō fuisset distinctio ptātis iter aposto
los nec fuisset distinctio inter sacerdotes ma-
iores ⁊ minores nec petr⁹ fuisset magis caput
ecclesie q̄ aliquis ceteroꝝ. Que oīa nedū fal-
sa sunt sed etiam tanq̄ heretica p ecclesiā cō-
dēnata. ergo sequitur ꝙ vniuersali ecclesie vt
tali id est vt in omnib⁹ mēbris suis simul non
sit data potestas talis clauiū a xp̄o. ꝯña est bo
na ⁊ formalis. Tertio sic. Qñcunqꝫ alicui vni-
uersitati in cōmuni vt vniuersitati ē data ali-
qua potestas siue aliqua clausula nō pñt quis-
cūqꝫ illi⁹ vniuersitatis exire in actū siue in exe
cutionē ptātis nisi simul oībus ꝯcurrentibus
aut saltē vocatis aut nullo contēpto ex oībus
illius vniuersitatis mēbris. hoc videt manife
stum vt colligit ex. c. qꝛ ꝓpter. ⁊. c. coram. ex̄ de
elec. sed si vniuersali ecclesie in cōmuni vt vni
uersitati data esset potestas clauiū iurisdictio
nis seqret ꝙ nec papa, nec ecclie p̄lati possint
exire in actum siue exercitiū eiusdē potestatis
nisi ad min⁹ conuocatis oībus fidelibus tam
laicis q̄ clericis. sed hoc est falsuꝫ vt patet: cū
hoc nō obseruetur in ecclesia nec etiam ad vni
uersalia concilia oēs fideles vocātur nec oēs
clerici nec etiam oēs sacerdotes: nec tñ repu-
tātur contēpti si nō vocātur. nec etiam papa
requirit quorūcunqꝫ consensum ad executōeꝫ
potestatis sibi date nec etiā alij p̄lati. ergo
falsum est ꝙ toti ecclesie in cōmuni aut toti
collegio clericoꝝ aut sacerdotum data sit po-
testas clauiū vt vniuersitati. Quarto sic. Qñ
cunqꝫ oībus mēbris alicuius vniuersitatis est
data ptās aliqua vt vniuersitati: cū oēs ad ius
ptātis equaliter se habeāt regulariter: maior
pars cōitatis p̄ponit minori in iudicio. Arg.

ex.c.quia ꝓpter.extra de elec.⁊.c.cū in cūctis extra de his que fiunt a maio.par.c. si ḡ corpori vniuersalis eccl'ie data esset ptās clauium hmōi aut collegio oīm clericoꝝ siue sacerdotum in cōmuni:sequeret̄ ꝙ ad maiorē partem huius vniuersitatis que est pars laicoruꝫ vel ad minores sacerdotes seu clericos q̄ sunt maior pars collegij eoruꝫ:tandem posset deuolui regimen ⁊ ptās iudicij totius ecclesie quod ē absurdum iuxta.c.cuꝫ inferior.⁊.c.deniq̄ꝫ.di. xxi.

Quinta cōclusio. Quinta cōclusio. Plenitudo potestat̄ clauiū iurisdictiōis nō est data vniuersali ecclesie vt vniuersitati siue in omnibus ei⁹ mēbris cōiunctim. Hec conclusio licet pateat ex p̄cedenti:quia ꝓbato ꝙ ecclesie vniuersali vt cōmunitati nō sit data ptās clauiū: probatuꝫ relinquit̄ ꝙ nec plenitudo potestatis clauiuꝫ illo modo sit data illi: nihilominus probatur multipl'r. Primo sic. Regimen eccl'ie ē a deo institutū monarchicū sicut supra sepe ꝓbatū est.patet:qm̄ hoc regimē est nobilius reputatum tam a ph'is vt pꝫ.viij. Ethi.⁊.iij.polit̄.ꝙ a theologis.⁊ credēdū est ꝙ deus instituerit regimē ecclesie sue in nobiliori specie regiminis:sed in principatu monarchico plenitudo potestatis nō est apud oēs siue apud cōmunitatem sicut est in regimine politico ꝫ soluꝫ apud vnū.s.apud p̄ncipem qui solus p̄ncipatur.ergo sequit̄ ꝙ ex institutiōe xp̄i plenitudo potestatis nō sit data vniuersitati ecclesie in oībus mēbris eius sed tm̄ in vno.s. romano pontifice qui p̄nceps eccl'ie a xp̄o institut⁹ est vt supra ostēdimus. Secūdo sic cōfirmando rōnem factā. Si plenitudo ptātis est apd̄ vniuersalē ecclīam totam sequit̄ ꝙ nō est apd̄ papam.ꝯsequēs est falsum.cum sit cōtra apertissima testimonia sanctoꝝ patrū.vt supra visum est.ergo antecedēs est falsum: cū ex vero nō sequat̄ nisi verū. Probat̄ ꝯsequētia.quia si apud totā multitudinē populi xp̄iani q̄ d̄r ecclesia vniuersalis que est collectio omnium fideliū resideat:sequit̄ ꝙ p̄ncipatus eccl'ie sit politicus ⁊ nō monarchicus. ⁊ p cōsequēs in nullo ꝙ̄ in ipsa tota cōmunitate est ponenda potestatis plenitudo. Hec aūt differētia ponitur ab Aristo.viij.Ethi.⁊.iij.politi.int̄ tres spēs p̄ncipatus quas ponit.videlicꝫ monarchicam que d̄r a monos quod est vn⁹ ⁊ archos quod est p̄ncipatus:quasi p̄ncipatus vnius: in quo solo residet plenitudo ptātis. Secūda dicit̄ aristocratya:que d̄r ab aris quod est virtus ⁊ cratos quod est potestas quasi potestas siue principatus plurium s̄m virtutem imperantiuꝫ ita ꝙ nullius. Tertia species cōmuni nomine dicta politia in qua multi vt popul⁹ principant̄:ita ꝙ apud nulluꝫ residet plenitudo potestatis:sed apud oēs vt ibidem dicitur ⁊ sic patet ꝯtria. Tertio sic. Nulli cōmunitati cuius cura regimen ⁊ gubernatio a superiori suo est cōmissa alicui particulari est data potestas regiminis sui ⁊ gubernationis. ista videtur nota.sed regimen vniuersalis ecclesie ē cōmissum romano pon.vt tota clamat sanctorum patrū doctrina. ait enim beat⁹ Greg. ad imperatorē Mauritiū scribens. Cūctis euāgelum scientib⁹ liquet ꝙ voce dn̄ica sancto ⁊ omniū apostoloꝝ principi petro ap'lo toti⁹ ecclesie cura cōmissa est:ipsi quippe dicit̄: petre amas me pasce oues meas. ergo videt̄ ꝙ vniuersali ecclesie vt cōmunitati nō sit data potestas vniuersalis regiminis totius ecclesie:sed tm̄ petro ⁊ successoribus eius. Quarto confirmando hanc rōem arguitur sic. Illi soli videt̄ data potestatis plenitudo qui solus est pastor totius gregis dn̄ici. sed solus petr⁹ est pastor totius gregis dn̄ici ⁊ null⁹ alius:nec ipsa cōitas.eccl'ie q̄ est ipse grex pascēd⁹ ⁊ gubernād⁹ ergo videt̄ ꝙ solus petrus ⁊ ita solus ro. pon. sit vocatus a xp̄o in plenitudinem ptātis clauium. Quinto sic. Impossibile est ꝙ in aliqua vna vniuersitate p̄latus ⁊ subditi habeāt eādem plenitudinē ptātis.patet:qm̄ non capit ratio ꝙ illud per quod quis cōstituit̄ superior ⁊ p̄latus aliorum sit cōmune p̄lato ⁊ subditis in eadē plenitudine.sed in tota vniuersitate xp̄iana Ro.pon. est p̄latus ⁊ ceteri omēs alij fideles sunt subditi vt in superiorib⁹ est demonstratum.ergo conclusio vera. Sexto ꝯfirmando precedentē rationē arguit̄ sic. Plenitudo potestatis que ponitur in eccl'ia aut est vna ⁊ eadem numero cū ea que ponitur in papa aut est alia.sed nō potest dici ꝙ sit alia : q̄a sic essent due supreme potestates siue plenitudines ptātis quod esse nō potest. Tuꝫ q: q̄d p superabundantiam dicitur in vnoquoq̄ꝫ genere vnuꝫ tm̄ est. Tum quia pluralitas principatuū nō est bona.xij.methaphy. Tum quia duas supremas potestates nō patitur vnitas ecclesie. Non potest etiam dici ꝙ sit vna ⁊ eadē numero plenitudo potestatis: quia si sic tunc neq̄ꝫ papa esset superior ⁊ p̄lat⁹ ecclesie nec ecclesia posset dici superior potestate ipso romano pon.quod tamen aduersarij volunt. patet:quia si par in parem imperium non habet multominus vbi est idētitas potestat̄. Respōsio autem quam ad hanc rationem dant quidam aduersariorum dicentes ꝙ licet sit eadeꝫ q̄rt̄ū vt dicunt illa ptās est.excellētiori modo in ecclesia.s.inuariabiliter ⁊ inobliquabiliter quo modo nō est i papa : eccl'ia habet.iurisdi

ctionem supra papā: nō valet aliquid. Tū pri
mo: quia p̄supponit falsū: quia vt iam ꝓbaui
mus talis p̄tātis plenitudo nō potest eē sub-
iectiue ⁊ formaliter in vniuersitate eccl'ie sed
solū in romano pōtifice. ⁊ ꝑ ꝯsequēs sicut su
perius circa. c. vij. est ꝓbatū nō potest esse ex
cellentiori modo in vniuersitate ecclesie ꝙ̄ in
romano pōtifice. Tum secūdo: q̄ etiam dato
ꝙ esset. s. vna et eadē numero potestas eccl'ie
in vtroq̄ sicut in vno subiecto est impossibile
intelligere ꝙ ecclesia habeat iurisdictionem
sup romanū pontificē: nec econuerso: nec pōt
circa vnam ⁊ eandē p̄tātem numero in vno ⁊
eodē subiecto ꝓ eodē tempore attendi talis
comparatio vt in vno dicat̄ esse excellentiori
modo ꝙ̄ in alio. Preterea dato etiā ꝙ sit: cum
talis differētia puta esse inuariabilit̄ ⁊ varia-
biliter nō augeat nec minuat p̄tātē ip̄am: nō
potest ex tali differētia argui ꝙ vnus habeat
iurisdictionē sup aliū. al's qui sanctior eēt aut
diuturniorē haberet p̄tātem in ecclesia dice-
ret̄ iurisdictionē maiorē habere quod est fal-
sum. immo īter errores Johānes hus ⁊ wicleff
cōdemnatū. Septimo arguit̄ sic. Ex tota scri
ptura sancta nō potest hoc haberi ꝙ vniuersa
li ecclesie in cōmuni siue in omnibus mēbris
eius simul sit data plenitudo potestatis: sed
magis contrariū ergo hoc nō videt̄ asserēdū
consequētia patet: q̄m vt ait Hieronym⁹ qd̄
de sacra scriptura firmitatē nō habet eadem
facilitate cōtemnit̄ qua ꝓbatur. antecedens
patet: q̄m si aliqua scriptura talis esset ꝑ ad-
uersarios esset inducta. Mͦ autē nulla earum
quas inducūt faciat ad ꝓpositum positionis
eorum nos ostēdemus. s. cū ad argumēta eorū
respondebimus. Ex his cōclusionibus se-
quūtur aliqua correlaria. Primū ꝙ auctori-
tates sanctoꝝ patrum que vident̄ attribuere
toti ecclesie in cōmuni potestatē clauiū aut
auctoritatē iudicij aut magisterij nō sunt ac-
cipiende sic ꝙ omnibus fidelibus nec oībus
clericis aut vt singulis aut in vnū simul con-
iunctis vt vniuersitati tal' auctoritas aut po
testas diuina ordinatione data sit. Patz: q̄m
vt ꝓbauimus multipliciter hoc nō modo fal-
sum est sed etiā vt videt̄ erroneū cum contra
euangeliū christi. ⁊ sanctoꝝ patrum doctrinā
videatur negare beatū petrū fuisse caput vni
uersalis ecclesie. videat̄ etiam negare princi
patum ecclesiasticū esse monarchicum. Item
videat̄ negare principatū ecclesie esse hierar
chice dispositū ⁊ roma. ponti. potestatis ple-
nitudinē habere. Mͦ etiā sit positio illa qua
si impossibilis partim ostēdimus sup̄: ⁊ et in-
fra in respōsione argumētorum clarius vide-

Primū correla.

bitur. Secundū correlariū est: ꝙ auctori-
tates sacre scripture ⁊ sanctoꝝ quas aduersa
rij inducunt intelligētes modo prefato puer-
se ⁊ aliter ꝙ̄ spūssanctus efflagitat illas inter
pretari vident̄: patet ex dictis ⁊ plenius ex di
cendis in responsiōe ad argumēta. Tertiū
correlariū est: ꝙ falsum est ꝙ aduersarij in se-
cunda parte conclusionis eorū dicūt. videlz
ꝙ potestatꝭ plenitudo p̄ncipalius sit in eccle
sia vniuersali ꝙ̄ in summo pontifice. Patet.
Tum ex dictis. Tum sic. Potestatis plenitu-
do clauium nō est in vniuersali ecclesia ad in
tellectum eorum: vt ꝓbatum est. ergo nec est
in ea p̄ncipaliter nec minus principaliter ad
intellectū eorū: videlicz in omnibus mēbris
ecclesie simul. Preterea falsitas illius mani-
festissima patet ex forma absolutionis qua sa
cerdos quilibet vtit̄ in ecclesia in absolutiōe
sacramētali. ait enim sic. Auctoritate omni-
potentis dei ⁊ beatorum apostoloꝝ Petri et
pauli. nō autem dicit auctoritate ecclesie vni
uersalis. et tamen fiendum necessario esset si
potestas clauiū esset p̄ncipalius in vniuersa
li ecclesia ad intellectū aduersariorū ꝙ̄ in Pe
tro siue eius successore. Et hec de primo prin-
cipali. Circa secūdum in quo impugnāda
est responsio aduersariorū quam dant ad au-
ctoritates sanctoꝝ patrum dicentiū: ꝙ solus
romanus pōtifex vocatus sit in plenitudinē
potestatis aut ꝙ nulli alteri sit data plenitu-
do potestatis a christo est sciendū: ꝙ respōsio
eoꝝ stat in hoc ꝙ per ly solus nō fiat exclusio
cōmunitatis ecclesie sed particulariū ꝑsona-
rum siue singuloꝝ membroꝝ de ecclesia. et si-
militer ꝙ cum dicit̄ ꝙ nulli nisi petro sit data
plenitudo potestatis. ly nulli distribuat ꝓ sin
gulis particularibus: non aūt ꝓ cōmunitate.
Sed ꝙ ista responsio nulla sit ⁊ sit contraria
mētibus sanctoꝝ patrum quoꝝ auctoritates
inducte sunt patet. Tum p̄mo: quia presuppo
nit ꝙ potestatis clauiū plenitudo possit esse
subiectiue et formaliter ac dispensatiue in ip
sa vniuersali ecclesia siue in omnibus mēbris
eius simul: quod superius est improbatū suffi
cienter. Tum secundo: quia doctores prefati
dicētes soli petro datam esse plenitudinē po
testatis: ponūt ecclesie principatum esse mo-
narchicum iuxta euangeliū christi. de ratōne
autem p̄ncipatus monarchici vt sepe ē repe-
titū est ꝙ plenitudo potestatis resideat apud
vnum scilicet principem ⁊ non apud omnes.
Tum tertio quia p̄fati doctores ponūt ꝙ pe-
trus sit p̄nceps pastor ⁊ caput totius ecclesie
vniuersalis: cum quibus nō potest stare ꝙ in
ipsa vniuersali ecclesia cui ip̄e p̄sidet sit eadē

Secundum

Tertium

Circa secundum principale

plenitudo potestatis cū eo: et maxime cū ad
ditione ista et p̄ncipalius q̄ in eo. Unde san-
ctissimus Leo papa. i. c. ita dominus. dist. xix.
apertissima luce dicit: q̄ ita dn̄s huiusmodi mu
neris sacramentū ad omniū apostolorū offici-
um ptinere voluit. vt in beatissimo petro apo
stolorum omniū summo p̄ncipaliter colloca-
ret vt ab ip̄o quasi a quodam capite dona sua
velut in corpus om̄e diffunderet: hec ille. Er-
go ex intētione illorū patrū est: q̄ p ly solus et
per ly nullus nō solum excludunt alij particu
lares: sed etiam ip̄a cōmunitas ad intellectū
aduersariorū. Et ita patet q̄ respōsio aduersa
riorum nulla sit.

Cap̄. lxxiij. In quo datur vera intelligentia huius quod a sanctis patrib⁹ dicitur q̄ eccle̅ vniuersali sint claues date

Cap̄. LXXII pricipale tertium p̄ncipale

Improbata suf-
ficiēter put nobis visum est ad-
uersariorū intelligētia huius q̄d
dicit̄ q̄ vniuersali ecc̄lie claues
date sint, iam restat explicare que sit vera in-
telligētia huius. Pro quo notādū q̄ huius p
positionis ecclesie vniuersali date sūt claues
triplex potest esse intellect⁹. Unus est q̄ cla-
ues date sint eccl̄ie in singulis suis membris
diuisim. Et iste intellectus est falsus et erro-
neus et iam condemnatus inter errores val-
densium. qui dicebant singulos bonos hoīes
habere claues siue potestatem absoluēdi et li
gandi. Secundus est q̄ vniuersali ecclesie in
omnibus membris suis cōiunctim siue simul
date sint claues sicut dicit̄ de p̄ncipatu poli-
tico in quo potestas siue p̄ncipatus dicit̄ eē
apud cōmunitatē. sed iste intellectus qui vi-
detur esse aduersariorū iam est improbat⁹ non
modo tan̄q̄ falsus sed etiā quodammodo im
possibilis. nam ostēsum est clarissime q̄ sit im
possibile q̄ alicui cōmunitati siue cōgregati-
oni fidelium simul siue omniū clericorū siue
etiam omniū sacerdotū collegio cōueniat ha
bere claues regni celorū quibus peccatorum
fit remissio: quoniā ostēsum est nullam cōmu
nitatē vt sic posse esse subiectū talis potestat̄.
Item ostensum est q̄ nec cōmunitati vniuer
salis ecclesie siue vniuersitati oīm clericorum
nec oīm sacerdotū collegio vt cōmunitati si-
ue simul in oībus mēbris date sint claues iu
risdictōnis et minus plenitudo ptātis. Terti
us itellectus est q̄ vniuersali eccl̄ie date sint
claues nō oībus mēbris eius sed in aliq̄bus
mēbris eius tm̄ et plenitudo potestatis data
sit illi in vno membro tm̄. s. p̄ncipali quod est
caput in corpe: quod est roma. ponti. Et iste ē

verus et catholicus sensus et quē habēt sancti
doctores cū dicunt claues datas esse vni eccle
sie. Unde de potestate ligandi et soluēdi a pec
catis dicit beat⁹ Amb. lib. de pnia: q̄ ius ligā
di et soluendi solis sacerdotib⁹ est pmissum. Et
beat⁹ Hiero. et habetur in glo. Math xvi. q̄ da
te sūt claues omni ecclesie in ep̄is et pb̄ris. De
ptātis vo plenitudine dicūt sancti doctores
quos supra induxim⁹ q̄ soli petro data sit et in
eo Romano pōtifici ei⁹ successori. Pro cui⁹
intellect⁹ pleniori noticia est sciendū q̄ ptās
clauium vt colligitur ex Ap̄lo tam. i. ad Cor.
xij. q̄ ad Ephe. iiij. ponitur inter grās gratisda-
tas quas xp̄s dedit corpori ecclesie. vnde ait.
Dedit quosdā pastores etc̄. gratie autē gratis-
date nō sunt ita date corpori ecclesie q̄ omni-
bus ecclesie mēbris sint distribute sed quibus-
dam tm̄ alique et alijs alie. vnde ait ap̄ls. i. Co
rin. xij. Diuisiones gratiarū sunt: idem aūt spi-
ritus. vbi dicit glo gratias hic appellat diuer
sos grad⁹ et ordines qui sunt in officijs ecclesie
Et. j. inq̄t Ap̄ls. Posuit quidē deus quosdā
in ecclesia primū apostolos. secūdo pphetas.
tertio doctores. deinde virtutes et exinde gra
tias curationū opitulationes gubernationes
genera linguarū. nunq̄d eñ oēs apostoli. nun
quid oēs pphete. nunquid oēs doctores. nun-
quid oēs virtutes. nunq̄d oēs habent gratiā
curationū. nunquid oēs linguis loquūtur. nū
quid oēs interpretant̄. Hec Ap̄ls. q. d. nō. Et
ad Ro. xij. postq̄ dixit: multi vnū corpus sum⁹
in xp̄o singuli aūt alter alterius membra. Se
quitur. Habētes donationes s̄m gratiā q̄ da-
ta est nobis differētes siue pphetiā s̄m ratio-
nem fidei siue ministeriū. glo. ecclesiasticū. ha
bentes in ministrādo. glo. assiduē: siue qui do-
cet in doctrina etc̄. Ex quibus verbis apostoli
manifestū habetur. Primo q̄ hmōi gratie nō
infunduntur nec sunt singulis membris eccle
sie, corporis cōmunes. Secundo q̄ huiusmodi
gratie infunduntur singularibus mēbris cor-
poris particulariter nō autem vniuersitati aut
cōmunitati membrorum. nullus enim doctus
ignorat q̄ talium gratiarū subiectum capax
esse nō potest ipsa cōmunitas. Preterea no-
tandum est: q̄ propter vnitatem ipsorum mē-
brorum in ipso corpore ecclesie ipsum corpus
ecclesie dicitur sepe recipere: habere et exer-
cere siue operari que officialia membra sua vel
aliquod etiam vnum membrorum recipit ha-
bet aut operatur: licet illud tale conuenire
non possit toti vniuersitati membrorum nec
etiam proprie veraciter posset dici de ea: sed
tantum per figuram Synodochen denomi-
nando totum a parte, sicut etiam in corpore

naturali hoīs exemplū est manifestum: homo
crispus dicit vel caluus licz caluities τ crispi
tudo vni tm̄ mēbro hominis. s. capiti insint.
ita similiter reperit in corpibus p similitudinez
dictis. plura nāq; attribuunt vni populo licz
toti nō cōueniant sed tm̄ aliquibus illius po-
puli. Unde glo. ordinaria sup illud. Apostoli
pme ad Corinth. x. Sedit populus mādūcare
dicit sic. Populus. i. q̄dam de populo totū p
parte ponit. sic in pposito ppter vnitatem in
corpore eccl'ie multa que q̄busdā tm̄ conueni
unt attributa legunt ipsi toti corpori ecclesie
vt ptās ministerialis clauiū ligādi τ soluēdi
a peccatis q̄ solis sacerdotibus cōuenit et in
q̄bus subiectiue τ dispēsatiue esse potest dici
tur ecclesie data cuius mēbra sunt ipsi sacer-
dotes. Unde Ambro. vbi supra. Jus ligandi
et soluēdi habet eccl'ia que veros hz sacerdo
tes. τ similiter de alijs actibus. Unde Archi-
dyaconus sup illud. Eccl'ie charitas. de cōse.
di. iiij. dicit. Eccl'ia dz facere quod eius mīstri
faciūt s'm instituta: puta paruulos baptismo
offerre. baptizare. peccata dimittere: hec ille.
Propter p̄fatam etiā vnitatē corpis mystici
nō solum dz eccl'ia habere illud qd singularit
p̄lati in eccl'ia hūt sicut claues τ plenitudinē
ptātis quā solus papa habet sed etiā q; xp̄us
p̄ncipale ipsius eccl'ie caput hz. Unde btūs
Aug. tractās illud Apo. ij. Qui vicerit et ser-
uat opa mea vsq; in finez dabo ptātem ei sup
gentes τ reget eos in virga ferrea τ vt vas fi
guli cōminuent sicut et ego accepi a p̄re meo
dicit. sic in xp̄o habet eccl'ia hanc potestatem
sicut dicit apl's. cū illo omnia nobis donauit
Ubi cōsiderandū multū vti'iter venit ad vi-
tandos multos errores: q; cū aliqua legantur
attributa eccl'ie est aduertēdū respectu quo-
rum vel respectu cuius illa talia attribuātur
ei cum nō omnia omnibus cōueniant sed que
dam q̄busdam quedā alijs τ quedam vni: al's
faciliter q̄s posset errare. Cuius ɔsideratiōis
defectus videt nobis q; fuerit causa aduersa
rijs multoꝝ erroꝝ. vnde valde cōuenient ve-
nit in hoc loco notāda illa regula que ponit i
glo. ps. xvij. que originaliter est beati Augu.
dicētis. Attēde regulā vnitatis capit et cor-
poris: quasi em̄ vna psona est caput τ corpus.
ideoq; vna voce vtit caput cum membris: lz
ea que dicunt ad diuersa referant. quedā em̄
soli capiti cōueniunt; quedam solis membris
quedā capiti τ mēbris. Item que mēbris con
ueniunt quedā p̄teritis quedā p̄ntibus que-
dam futuris quedā pfectis quedā impfectis
cōueniunt. τ tamen in tanta diuersitate vna
vox est τ quasi vna psona loqui videt: hec gl.

Ex quibus omnibus manifeste patet qualit
intelligēde veniāt omnes auctoritates scōꝝ
dicentes q; eccl'ie catholice date sunt claues:
quia nō quidē in ipa tota cōmunitate siue ml
titudine membroꝝ: sed in aliq̄bus tm̄. s. in pn
cipalibus. s. in ep̄is τ p̄sbyteris: vt ait. Hiero.
et in istis vt singularibus nō vt collegio: qm̄
sicut aptissime mōstratū est in cōmunitate si-
ue vniuersitate nō pōt esse subiectiue nec dis
pensatiue potestas ligandi τ soluēdi a pctis:
de qua auctoritates sanctoꝝ maxime loquūt
vt patet ex ipa littera.

Cap. lxxiiij. In quo respondet ad rōnes fundatas in
prima suppositione.

Exposita verita *Cap. LX[illegible] Argumē[illegible] tu prim[illegible] tatu[illegible]*
te intelligētie sub qua accipien
de sunt auctoritates sanctorum
patrū dicētes claues esse datas
eccl'ie vniuersaliter iam restat respōdere ad ob-
iecta aduersarioꝝ et iuxta numerū suppōnuz
illarū q̄bus veluti fundamētis vsi sunt arguē
do tot capitula subiūgemus respōdendo ra-
tionibus eoꝝ. In p̄mis ergo respondētes *Ad primā su-*
ad primū p̄suppositum dicimus q; falsum est *positionē po ad*
quod dicit. videlz q; om̄ia dicta petro τ apo- *pra. ca. lxx.*
stolis trahēda sunt ad eccl'iam ad intellectuz
quē aduersarij p̄tendūt. videlz q; cōueniāt cō
munitati ecclesie: qm̄ multa sunt q̄ dicta sunt
a xp̄o petro τ apostolis que nullo modo cōue
nire possunt ipsi cōmunitati eccl'ie nec etiā
singulis fidelibus. nō em̄ potest vniuersali ec
clesie aut alijs fidelibus cōuenire illud quod
xp̄s ait petro. Matth. xvi. Btūs es Symon
bariona: quia caro τ sanguis nō reuelauit τc.
vt est manifestū. Item nec pōt trahi ad eccle
siam illud Luc. xxij. Tu cōuersus cōfirma fres
tuos τc. Item nec illud Joh. vlt. pōt trahi ad
eccl'iam. Symō io. pasce oues meas τc. eccle-
sia em̄ grex est nō pastor. Item nec pōt referri
ad eccl'iam illud Matth. v. quod dictum est
apl'is. Uos estis sal terre qd τc. vbi vt inquit
Hylarius τ habet in glo. cōti. aploꝝ designa
tur officiū. Unde gl. ait. Sūt apostoli sal ter-
re. i. hoīm terrenoꝝ qui amādo terrā terra vo
cant. et Hiero. Sal dicunt apostoli: quia per
illos vniuersum hominū condit genus. Item
nec potest referri ad eccl'iam illud Mat. xix.
Amen dico vobis vos qui secuti estis me in
regeneratione cum sederit filius hominis in
sede maiestatis sue sedebitis τ vos iudicātes
duodecim tribus israel vbi lz vt dicit Augu.
xx. de ciui. dei. p numerū duodenariū significe
tur vniuersa multitudo iudicātiū: hmōi tamē
non sunt omnes fideles: sed vt idem Augusti.

dicit: illi intelligunt qui propter euangelium sua omnia diuiserunt et secuti sunt xpm. Item nec potest referri ad vniuersam ecclesiam illud. Venite post me et faciam vos fieri piscatores hominum vt patet. Item nec illud potest conuenire communitati ecclesie. Luce. xxij. Hoc facite in meam commemorationem. per quod verbum apostoli dicuntur effecti sacerdotes. Item nec pot toti communitati ecclesie conuenire illud. Joh. xx. c. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: quoniam sicut supra sufficienter ostensum est. Potestas ligandi et soluendi a peccatis nec omnibus fidelibus nec ipsi communitati ecclesie modo predicto data est. Item nec illud Mat. xviij. Quecunque alligaueritis et c. quoniam preter hec non data est ecclesie in omnibus membris eius: sed vt inquit glo. in epis et presbyteris. et ita non potest referri ad ipsam communitatem ecclesie modo predicto. Item nec potest ad communitatem ecclesie referri illud Matth. vltimo. Euntes docete omnes gentes et c. Clarissimum autem est quod officium docendi et baptizandi non committitur toti ecclesie nec isti sunt actus qui omnibus fidelibus conueniant. Item nec illud Joh. xx. Sicut misit me pater et ego mitto vos. licet enim hoc apostolis dictum sit et successoribus qui dicuntur fungi legatione xpi. derisorium tamen videretur ad communitatem ecclesie esse hoc referendum: ita quod xps vniuersalem ecclesiam miserit ad predicandum. et sic de multis alijs. in sequenti vero. c. ostendetur hoc idem de eis que dicta specialiter leguntur petro. Patet ergo falsitas suppositionis aduersariorum dicentium quod omnia que dicta sunt apostolis referenda sint ad ecclesiam tanquam toti communitati conuenientia. Et ad probationem primam quando dicitur quod que dicta sunt apostolis oportet intelligere de successoribus concedimus hoc maxime de pertinentibus vel ad officium apostolatus vel ad doctrinam veritatis vel ad tolerantiam passionum. Quod vero dicunt pariter quod illud. Ego autem sum vobiscum vsque ad consummationem seculi: promissum esse vniuerse ecclesie nullus ambigat: concedimus. sed ex hoc non sequitur quod ea que dicta sunt apostolis pertinentia ad potestatem siue ad officium apostolicum sint communia ipsi toti communitati siue vniuersitati ecclesie siue omnibus fidelibus simul iunctis.

Ad probationes primam

Ad secundam probationem cum dicitur quod ea que dicta sunt petro non habent illustrem intellectum nisi cum referantur ad ecclesiam. respondetur quod hoc non est sic accipiendum quod talia dicta petro ad auctoritatem siue potestatem clauium spectantia ipsi communitati ecclesie conueniant in communi. vt aduersarij pretendunt: quia vt supra ostendimus hoc non est possibile. sed intelligendum est sic quod illa que dicta sunt petro importantia auctoritatem aut potestatem non

Ad secundam

habent illustrem intellectum nisi etiam ad eius successores per totum ecclesie decursum referantur. et hoc verissimum esse supra ostendimus. Ex quibus patet quod ratio aduersariorum que fundabatur super suppositione predicta nulla sit cum falso fundamento innitatur.

Ad rationem

Cap. lxxiiij. In quo ponitur responsio ad rationes fundatas in secunda suppositione.

Cap. LXXIIII

Euacuatis argu

mentis aduersariorum fundatis in suppositione prima. respondeamus ad ea que super secunda suppositione fundantur.

In primis dicimus quod suppositio ipsa secunda in qua aduersarij dicunt quod omnia dicta petro importantia aut designantia auctoritatem siue potestatem sint etiam dicta alijs apostolis et in illis toti ecclesie falsa sit vt patet exemplariter de multis. Et primo de illa que ponitur Joh. i. Tu vocaberis cephas: quod secundum sanctos Anacletum et Isidorum caput sonat. manifestum est autem quod hoc nec alijs apostolis nec ipsi toti ecclesie dictum est. Item nec illud Mat. xvi. Beatus es symon bariona quia caro et sanguis non reuelauit tibi sed pater meus qui est in celis et ego dico tibi quia tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. hoc autem soli petro dictum est et non alijs apostolis nec ipsi communitati ecclesie que super petram aut petri confessionem fundatur. vnde beatus Chriso. ait. Vide qualiter xpus reducit petrum ad excelsam de ipso intelligentiam hec enim ei promittit se daturum que sunt propria dei solius. s. peccata soluere et ecclesiam immutabilem facere inter tot persecutionum et temptationum procellas. Item beatus Augustinus in sermone quodam apostolorum petri et pauli ita propositum nostrum aptissime confirmat dicens. Hic est petrus in illa celestium discipulorum schola precipuus ac primus idoneus qui verba vite et xpi ore suscipiens interpres legis assertor gratie destructor synagoge ecclesie reparator: et ideo solus inter apostolos meruit audire. Amen dico tibi quia tu es petrus et super hanc petram et c. Quod vero aduersarij dicunt quod petrus pro omnibus respondit. dicitur quod verum est. quoniam vt ait beatus Ambrosius licet ceteri apostoli sciuerunt. Petrus tamen respondit pro omnibus Unde Chrisostomus super Mattheum ita inquit. Quando vero dominus de plebis opinione interrogat omnes respondent. sed de omnibus discipulis interrogatus Petrus tanquam os apostolorum et caput pro omnibus respondet. vnde sequitur. Et respondens Symon petrus et c. Quod vero aduersarij subiungunt quod non solum pro se sed etiam pro alijs dictum sit petro. Tibi dabo claues regni celorum.

Ad secundam suppositionem predictam

respondetur ꝙ hoc est verum sed differenter: quia
petro date sunt seu ꝓmisse claues immediate
⁊ in plenitudine siue in excellentia. alijs vero me
diante petro siue in ordine ad eũ ⁊ iuxta men
suraꝫ dispensationis fiende ꝑ eum. Sicut em̄
principalior fuit in cõfessione: ita principalior
fuit in remuneratione. licet em̄ receperit pro
omnibus nihilominus etiã pre omnibus: vn
de glo. super hunc locuꝫ ita inquit. Quia pre
ceteris cõfessus est pre ceteris collatis clauī
bus donatus est. Hoc etiã manifeste patet ex
dictis sanctoꝝ que inducũt ꝓ se si nõ trunca
tentur vt moris est eoꝝ sed integre recitentur. Pateꝫ
de Leone papa qui in sermone tertio consecra
tionis sue ita loquitur. Primus est in cõfessiõe
domini qui primus est in apostolica dignitate
propter quod dicitur beatissimo petro. Tibi da
bo claues regni celoꝝ ⁊c. transiuit quidem in
alios apostolos ius potestatis istius ⁊ ad om
nes ecclesie principes decreti huiusmodi con
stitutio commeauit: sed nõ frustra vni cõmen
datur quod oībus intimetur. Petro em̄ hoc sin
gulariter creditur: quia cunctis ecclesie rectori
bus petri forma preponitur: hec ibi. Iteꝝ patet
de Rabano queꝫ inducũt si integre ducatur in
medium: ait em̄ vt in glo. conti. habetur. Hec
aũt potestas ligãdi ⁊ soluendi quāuis soli petro
videatur data a dño: tamen ceteris apostolis da
tur necnõ nũc in epīs ⁊ p̄sbyteris oīni ecclie:
sed ideo petrus spãliter claues regni celoꝝ ⁊
principatum iudiciarie potestatis accepit vt
omnes ꝑ orbem intelligãt ꝙ quicũqꝫ ab vnita
te fidei vel societate eius quomodolibet seip
sos segregãt tales nec vinculis peccatorum ab
solui nec ianuã regni celestis ingredi possũt.
Ecce ꝙ dicta sanctorũ iducta ꝑ aduersarios
cuꝫ integre deducuntur in mediũ manifeste cõ
firmant ꝓpositum nostrũ. videlꝫ ꝙ singulariter
et spãliter petro dictuꝫ sit. Tibi dabo claues
regni celoꝝ. Quod etiã aptissime ostenditur ex
eo ꝙ solus inter apostolos cũ clauibus depin
gitur. Item de solo eo cãtat ecclesia. Deus qui
beato petro apostolo tuo collatis clauibus re
gni celestis ligãdi ⁊ absoluẽdi pontificiũ tra
didisti ⁊c. Preterea ꝙ suppositio aduersarioꝝ
videlꝫ ꝙ dicta petro importãtia potestatem
sint etiã dicta alijs apostolis ⁊ in illis toti ec
clesie sit falsissima patet de illo quod xp̄s ait
petro. Symon iohannis diligis me plus his
pasce oues meas. Planissimũ est autẽ ꝙ ista
verba soli petro dicuntur: quod etiã manifeste
sancti patres attestantur. vnde btũs Chrisosto
mus sup ioh. tractans verbũ hoc ita inqt. Ali
os preteriẽs ⁊ transcurrẽs huic de talibus lo
quitur: eximius apostoloꝝ erat petrus et os di

scipuloruꝫ ⁊ vertex collegij: hec Chriso. Ecce
clarissimũ testimoniũ ꝙ soli petro illud dictũ
fuerit a xp̄o. Preterea btũs Bernardus hoc
idem testatur sic ad Eugeniũ libro. ij. de cõside
ratione scribẽs. Tu es cui tradite sunt claues
regni celoꝝ: cui oues credite sunt. sunt quidem
et alij celi ianitores ⁊ gregũ pastores: sed tu tan
to gloriosius quãto ⁊ differẽtius vtrunqꝫ pre
ceteris nomen hereditasti: habẽt alij assigna
tos greges: singuli singulos: tibi vniuersi cre
diti sunt vnus vni nõ modo ouiũ sed et pastorũ
tu vnus oīm pastor. vnde id ꝓbem queris? ex
verbo dñi. cui em̄ nõ dico epoꝝ sed etiaꝫ aploꝝ
rũ sic absolute ⁊ indistincte tote cõmisse sunt
oues? si me inquit amas pasce oues meas ⁊c.
Quod vero aduersarij inducũt de btõ Aug.
libro de agone xp̄iano ꝙ ecclesie claues date
sunt cũ petro date sunt: dicimus ꝙ verum est
sed vt diximus supra ⁊ habetur in glo. Matth.
xvi. in epīs ⁊ p̄sbyteris nõ aũt in tota cõmuni
tate ecclesie. Et similiter id quod consequenter dicit
Augustinus: ꝙ cũ petro dr̄ ad oīs dr̄. Amas
me pasce oues meas nõ est intelligẽdũ ꝙ tũc
ꝑ se ⁊ immediate ad oīs aplos xp̄s dixerit
verbũ illud. cũ dicat btũs Chriso. vt visuꝫ est
ꝙ alios apostolos p̄teriens xp̄us petro fuerit
locutus. Et dicit btũs bernardus ꝙ nulli apo
stoloꝝ quam petro ita absolute ⁊ indistincte oues
cõmisit. Tum quia si xp̄us omnibus apostolis il
lud dixisset tũc plures pastores vniuersalis ec
clesie cõstituisset cõtra illud Ioh. x. Erit vnũ
ouile ⁊ vnus pastor. Preterea derisoriũ esset ꝙ
verbũ illud intelligatur referri ad omnes fide
les cũ constet non oīs positos esse pastores.
Inquit em̄ apls ad Ephe. iiij. Quosdam po
suit pastores. quosdã dixit nõ dixit oīs. Nec
etiam potest referri ad totã cõmunitatẽ fide
lium sicut supra ostẽdimus: ipa em̄ nõ pastor:
sed grex dñi dicitur. cuius cura petro commissa
est vt inquit Gregorius. sed Augustini dictũ
est sic accipiendũ iuxta eiusdẽ sancti doctoris
sniam: ꝙ illud quod tũc soli petro dictum est
in persona ꝓpria dictũ sit etiam in figura om
nium aliorum apostoloꝝ et futurorũ prelato
rum quibus datas claues esse dicebat in ec
clesia. sm̄ ꝓportionẽ tamen sollicitudinis ad
quam vocandi essent per petrum. Unde ideꝫ
Augustinus in sermone quodã apostoloꝝ pe
tri ⁊ pauli qui incipit. Apostolũ petrũ primũ
oīꝫ apostoloꝝ ⁊c. tractãs illud verbũ Ioh. vl.
Petre amas me pasce oues meas; dicit sic.
Per singula dicebat Petro dominus Iesus
dicenti Amo te: pasce agnos meos pasce oui
culas meas: in petro figurabatur vnitas om
nium pastorum. Hoc etiã vult dicere beatus

Ambrosius in pricipio pastoralis cum ait: ꝙ
oues nō solum tūc suscepit petrus ꝗ nobiscū
eas suscepit ⁊ nos cū eo. loquit de pastoribus
cuiusmodi erat ipe Ambrosius. vnde liber il-
le pastoralis dicit. cum em̄ christo fuerit cura
de ouibus suis nō solum ꝓ tempore Petri sed
etiam ꝓ toto discursu temporis vsq̧ ad finem
seculi certum est ꝙ cum petro cōmiserit oues
suas in eo etiā omibus alijs eius successorib⁹
et p̄latis in partem sollicitudinis sue euocan
dis intelligit commisisse. ⁊ ꝑ consequēs verū
est ꝙ petrus cum oues pascēdas suscepit cū
alijs et alij cum eo suscepisse dicunt: sed cum
hoc stat ꝙ petrus ꝓ tempore suo oues christi
vniuersas solus ipe absolute ⁊ indistincte: si
cut ait beatus Bernardus. pascēdas suscepe
rit. Ceterum ꝙ suppositio p̄fata aduersariorū
etiam falsa sit patet in eo qđ Luc. xxij. dictum
est petro a christo. Tu aliquādo conuersus cō
firma fratres tuos. hoc autē soli petro dictū
est nō alijs apostolis vt est manifestū ex ipsa
littera: ⁊ tamen in hoc plurimū auctoritatis
datum est petro. quod patet ex illo beati Am
bro. in. c. fidelior. di. l. Fidelior factus est Pe
trus postꝙ fidem se ꝑdidisse defleuit ac ideo
maiorē grām repperit vt qui sibi āte infirm⁹
fuerat fieret omnibus firmamentū: vt qui se
interrogatiōis tētatione mutauerat ceteros
fidei stabilitate fundaret. hec Ambrosi⁹. Am
plius ꝙ falsa sit suppositio prefata aduersari-
orum patet in eo quod petro legit dictū. Lu.
q̄nto. Duc in altum. Quod aūt hoc non sit di
ctum apostolis sed soli petro expresse glo. te-
statur ita dicēs. Unde etsi alijs imperatur vt
laxent retia. soli petro dicit duc in altum. i. in
ꝓfundum disputationū. Et idem testat bea-
tus Ambrosius in. c. est aliđ. xxiiij. q. i. Ex qui
bus manifeste patet falsitas suppositionis
prefate aduersariorum, et per consequēs ra-
tiones in eadem fundatas nullius eē roboris
vel momenti.

Cap. lxxv. In quo rńdet. ad rōnes fundatas in sup
positione tertia: vbi de multiplici modo quo aliq̄s dr
figurare aut rep̄ntare ꝑsonam alterius etiā habet.

Cap. LXXV rńdens ad tertiā suppōnē positas ratōes.

Eterū videndū venit quid veritatis habeat sup
positio tertia aduersariorum di
centium ꝙ dicta petro desi gnā
tia auctoritatē aut ptātem aliquam sint ei di
cta in figura ecclesie. Et quoniā hec supposi-
tio potest esse vera in vno sensu: ⁊ in alio sensu
non modo falsa sed etiam erronea ⁊ heretica
opus est discernere in quo sensu vera sit et in
quo non. Pro quo notandū ꝙ multipliciter
reperit aliquis figurare aut representare per-
sonam alterius. Uno modo similitudine aut
idētitate eiusdē nature. Hoc modo filius dici
tur figura patris. filius enim vt ait Chrisosto
mus super Matth. dicit ꝙ sit vt ille scilicet
pater. ⁊ ideo dicit ecclesiastici. xxx. Mortuus
est pater eius et quasi nō est mortuus: similē
em̄ reliquit post se: vbi glo. interli. dicit. Qui
eum dictis ⁊ factis rep̄ntat: de filio etiā dei
dicit ad Hebreos p̄mo Qui cum sit splendor
glorie ⁊ figura substātie eius glo. id est patris
Secundo modo dicit aliquid figurare aliud
cōuenientia aut similitudine alicuius ꝓprie-
tatis. sicut dicit Augustinus super psal. cxxx.
tractans illud. Potabunt omnes bestie agri
id est gentes que figura bestiarū intelligūtur
vt patet ex archa Noe in qua omnes bestie fu
erunt que figurat eccl'iam in cuius compagi-
nis vnitate omnes gentes colligunt: hec Au
gustinus. Ecce ꝙ bestias gentes ⁊ archam ec
clesiam figurasse dicit. Hoc modo figuratōis
multa in sacra scriptura ⁊ in dictis sanctorū
reperimus figurare siue significare. sicut Ge-
nes. xx. habet glo. ꝙ Abraham in multis signi
ficauit xp̄m et Sara eccl'iam. Et hoc mō vnū
⁊ idem potest plura significare diuersis respe
ctibus. Tertio modo dicit aliquis figurare si
ue rep̄ntare alium: cuius scꝫ potestate siue au
ctoritate aliquid facit: sicut ministri in eccle-
sia dicunt rep̄ntare siue figurare xp̄m cuius
auctoritate fungunt. Hinc apostolus inquit
ij. Corinth. v. Pro christo legatōne fungimur
et. ij. Colo. ij. Si quid donaui in ꝑsona xp̄i do-
naui. dicit em̄ de peni. di. iij. §. si quem. Quem
sacerdos iudicat: deus iudicat cuius ꝑsonam
in ecclesia gerit. Hoc modo rep̄ntationis di-
citur vicarius rep̄ntare ep̄m: legatus papam
cuius vices gerit. vt in. c. sane. de offi. delega.
et ita papa xp̄m in tantū vt dicit Hostiē. in. c.
quāto. extra de transla. prela. ꝙ pape ⁊ christi
idem dicat esse consistoriū. Et idem satis ap-
te colligitur ex illo quod ait Origenes ⁊ indu
citur in glo. conti. super Mattheū. xvi. capi.
Uide quantā ptātem habeat petra sup quā
fundatur ecclesia vt eius iudicia maneāt fir-
ma quasi deo iudicante per eam. Hoc autem
modo representationis siue figurationis non
potest dici sine errore ꝙ Petrus significaue-
rit ecclesiam: quoniam ipse cum non ab eccle
sia potestatem acceperit: sed a christo imme-
diate: vt supra monstratum est et habetur in
c. sacrosancta. distinctione. xxij. non ecclesie ꝗ
christi vices gerit: et non ecclesie sed christi le
gatione fungitur: non ecclesie sed christi vica
rius est sicut cuius auctoritate fungitur. Et
ideo hoc modo figurationis non ecclesie sed

xp̃i in eccl'ia, romanus põtifex representat ꝑ-
sonam. Quarto modo dr̃ quis alium represen-
tare cuius nomine aliquid accipit aut agit: si-
cut ꝓcurator in contrahẽdo matrimoniũ per
verba de p̃nti rep̃ntat ꝑsonam domini cuius
nomine cõtrahit. vt in. c. vlti. de ꝓcura. li. vi.
vnde is dicit̃ agere cuius nomine agit̃. Item
canonicus dicit̃ rep̃ntare ꝑsonam canonici q̃
interesse nõ potuit in causa electionis et sibi
commisit vicem suam in eligẽdo. In quo ca-
su iste poterit eligere vnũ ex ꝑsona sua ⁊ aliũ
ex persona mandantis quã representat. Hoc
autem modo rep̃ntationis aut figurationis
non potest dici sine graui errore ꝙ beatus pe-
trus quãdo claues accepit eccl'iam sanctã si-
gnificauit quo tamen errore multi aduersari-
orum inuoluũtur. Illud tamen patet manife-
ste ex eo: quia cum qui ꝓcuratorio solũ nomie
agit aut accipit nihil auctoritatis aut digni-
tatis sibi acquirat sed tm̃ illius cuius nomie
aut accipit vel agit. sequeret̃ ꝙ beatus petr⁹
ex collatione clauiũ sibi facta non solum pre
ceteris apostolis nihil habuisset auctoritat̃:
sed ꝙ nullum penitus ius potestatis sibi eẽ
acquisitum sed tantũ ecclesie quam figurasse
dicit̃. Item nec ex collatione clauiũ aliquod
dignitatis nomen vt ꝙ esset caput eccl'ie aut
princeps ac pastor siue papa esset sibi acqui-
situm: sed tantũ ecclesie cuius nomine dicit̃
claues accepisse. Que omnia eẽ heretica ma-
nifestum est cum sint cõtra sacrã scripturam
expresse et fidem sanctorum patrum ac sacras
canonũ diffinitiones sicut ex superioribus pꝫ
Quinto dicit̃ aliq̃d aliud figurare quod non
habet veritatem illius sed similitudinẽ solã
sicut dicit̃ ꝙ agnus paschalis ⁊ mãna fuerũt
figura corporis christi vt inquit apostolus. i.
Corinth. xi. c. Et multa alia que in veteri te-
stamento figura fuerũt eorũ que in nouo per
xp̃m sunt adimpleta. s̃m illõ. i. Corinth. x. Hec
oĩa in figura contingebant illis. Hoc autem
modo figurationis dici nõ potest sine errore
maximo ꝙ beatus Petrus claues susceperit
in figura. quia cum figura distinguat̃ hoc mo-
do contra veritatẽ sicut vmbra cõtra corpus
sequeret̃ ex illo ꝙ petrus nõ vere sed figural'r
claues recepisset. Quod nõ modo falsum est
s̃ etiã hereticũ cum manifeste sit contra illud
Matth. xvi. Tibi dabo claues regni celorum
et quodcũq̃ ligaueris ⁊c. Sexto dicit̃ aliq̃s
in receptione alicuius beneficij gratie aut au-
ctoritatis alium vel alios figurare in quẽ vel
in quos deriuanda est ex intẽtione donantis
talis gratia aut auctoritas: sicut qui a rege ac-
cipit castrũ ꝓ se et ab eo descendẽtibus dicit̃
in receptione castri figurasse oẽs ab eo descẽ-
dentes. Hic aũt figurationis aut representa-
tionis modus cõuenit beato petro in clauium
receptione. Nam cum dñs vt supra dictũ est
claues quas petro dedit voluerit in ecclesia
vsq̃ in finẽ seculi ꝑmanere. manifestum est ꝙ
petrus nõ tantũ ꝓ se sed etiam ꝓ omnibus in
quos eẽt deriuãda clauiũ potestas claues ac-
cepit. Unde beatus Ambrosius dicit ꝙ oẽs
sacerdotes in petro claues suscepimus. ⁊ Au-
gustinus in sermone ꝙ in vno petro figura-
batur vnitas omniũ pastorum. Hoc etiã modo
figurationis est intelligendum. c. quodcunq̃
xxiiij. q. i. vbi dicit Augustinus ꝙ beatus pe-
trus quãdo claues accepit eccl'iam sanctam
figurauit nõ quidẽ tamen in omnibus mem-
bris sed vt inquit glo. videlicet in episcopis et
presbyteris. Hoc etiã modo est accipiendum
quod Archidyaconus sup illud. c. quodcũq̃
dicit: ꝙ nomine ⁊ signo eccl'ie petrus claues
accepit: quia non tm̃ accepit nomine suo sed
omniũ eorum in quos per totam ecclesie po-
steritatem esset clauium potestas deriuanda.
Septimo dicit̃ aliquis alium figurare siue re-
presentare in cuius honore succedit pariter ⁊
dignitate. Hoc modo episcopi dicunt̃ figurã
gerere apostolorum. ⁊ presbyteri. lxxij. discipulo-
rum. iuxta glo. Luce. x. ⁊ iuxta. c. in nouo. dist.
xxi. vnde successor intelligit̃ vna ꝑsona cum
predecessore. vt in. c. quoniã abbas. in glo. su-
per verbo substitutũ de offi. dele. Hoc autem
modo figurat̃onis nullo modo dicendũ est ꝙ
petrus significauerit eccl'iam sed xp̃m cuius
locum tenuit ⁊ vices gessit in terris. sic roma-
nus pontifex representare dicit̃ et xp̃m cuius
vicarius est et petrũ cui in honore ⁊ p̃ncipatu
succedit. Hinc beat⁹ Bernardus ad Eugeni-
um papam scribens inter alia dicit. Tu pote-
state Petrus: vnctione christus. Octauo di-
citur princeps representare prouinciam. rex
regnũ. caput corpus. et episcopus ecclesiam.
dicũtur autem principes continere populos
quibus presunt. vnde Sapientie. vi. dicitur.
Audite reges. glo. interli. prelati: intelligite
iudices finium terre: prebete aures vos qui
continetis multitudines. vnde ⁊ beatus Au-
gustinus libro questionũ veteris ⁊ noui testa-
mẽti dicit de beato petro ꝙ sicut in xp̃o oẽs
erant cause magisterij ita post saluatorẽ om-
nes in petro continẽtur ip̃m enim constituit
caput vt pastor esset gregis dominici: hec Au-
gustin⁹. Hinc etiam dicit beatus Ambrosius
ꝙ nomine senioris vnde ceteri pendent tota
domus intelligitur. Hac etiam ratione vt di-
citur nono Ethicorum: quod rector ciuitatis

facit dicit tota ciuitas facere. Et simili ratio-
ne qd̄ papa facit dr̄ ecclesia facere: vt in. c. pia
extra de except. li. vi. Hac etiā ratione cū pa-
pa ⁊ prelati maiores ecclesie cōgregant̄ dicit̄
vniuersalis ecclesia cōgregari: ⁊ que ibi stabi-
lita sunt vniuersali consensu dicūtur firmata:
iuxta. c. sicut. di. xv. Nono aliquis dicit̄ aliū fi-
gurare sicut concilium ciuitatis dicitur repre-
sentare totum populū: vt senatus populū ro-
manū sic habet glo. iuris ciuilis sup rubrica: q̄
sit lon. consue. Hoc autem modo figuratōnis
siue rep̄sentationis consistorium dominorum
cardinaliū quod est quasi senatus vniuersalis
ecclesie: iuxta. c. ecclesia. xvi. q. i. dicitur repre-
sentare vl̄em ecclesiam. Decimo dicit̄ aliq̄s
representare alios sicut capitulū personā epī
sede vacante in oībus casibus notatis in. c. in
bis. ⁊ in. c. cum olim de maiori. ⁊ obe. ⁊ in. cap̄.
epīs. ⁊ in. c. vlt. Hoc modo dominoꝝ cardina-
liū collegiū dicit̄ representare papam sede va-
cante in aliq̄b⁹: vt in. c. in nomine dn̄i. di. xxiij.
⁊ in. c. ne Romani. extra de elec. in clemen. et
in casu in necessarijs quoꝝ expeditio sine grā-
di piculo expectare nō posset creationez sum-
mi pontificis vt notant doctores ibidē. His
notatis facilis patet respōsio ad singulas au-
ctoritates inductas per aduersarios ⁊ ad oēs
eis similes vt patet per singulas discurrendo

Ad primā aucto ritatem

Ad primam ergo que est beati Aug. super
Joh. ⁊ ponitur in. c. qd̄cunq̄. xxiiij. q. i. dicim⁹
q̄ hm̄oi dicti Augustini non est intelligentia
quā aduersarij p̄tendūt ⁊ in qua pro maiori p-
te fundāt somnia sua: quoniā sicut sepe repeti-
tum est beatus Petrus nō ita nomine aut si-
gno ecclesie dicit̄ claues suscepisse tanq̄ ꝓcu-
rator aut sindicus eius cū ipse pre ceteris om-
nibus tanq̄ caput plenius ea susceperit: nec
etiam cum claues suscepit significasse ecclesi-
am in omnibus membris eius: quia hoc est de-
risorium: sed tm̄ in principalioribus: videlicet
epīs ⁊ pbr̄is vt supra cōmemorauimus. Sed
vera ⁊ sana intelligētia illi⁹ dicti iuxta catho-
licam fidē hec est: q̄ data est Petro potestas
clauium nō tm̄ pro se sed etiā vt significāti et
figuranti vniuersos ecclesie prelatos in quos
eius potestas deriuāda esset: quēadmodū qui
suscipit a rege castrum aut aliquam potestatē
in aliqua ciuitate pro se ⁊ ab eo in recta linea
descendentib⁹ dicit̄ in figura omniū taliū ca-
strum aut potestatem suscepisse. Ita in ꝓposi-
to: quia Petrus ꝓ se ⁊ omnibus eius successo-
ribus legitime intrantibus atq̄ prelatis futu-
ris in ecclesia claues accepit. Petrus cuz cla-
ues accepit dr̄ ecclesiam significasse siue noie
aut signo ecclesie in principalioribus scz eius
membris epīs ⁊ p̄sbyteris. Et vero hec sit in-
telligētia Augustini colligere possumus ex
multis. Primo ex ip̄a lr̄a Aug. integre dedu-
cta. dicit em̄ btūs Aug. sup Joh. s̄mone. xlix.
sup illo v̄bo. Me aūt nō semp habebitis. sic
intelligendū est. me aūt nō semp habebit̄ no-
li expauescere Jude dictuz est. quare nō dixit
habes sed habebit̄: q: nō vnus est iudas: vn⁹
malus corpus maloꝝ significat: quō petr⁹ cor-
pus bonoꝝ corpus ecclesie. in vno corpus ec-
clesie sed in bonis. nam si in petro nō esset ec-
clesie sacrm̄ nō ei diceret dn̄s. Tibi tradā cla-
ues regni celoꝝ queecūq̄ solueris in terra solu-
ta erūt in celo: ⁊ que ligaueris in terra liga-
ta erūt ⁊ in celo si hoc petro tm̄ dictum est nō
hoc facit eccl̄ia. si aūt ⁊ in eccl̄ia fit vt que in
terra ligant̄ ligent̄ ⁊ in celo: ⁊ que soluunt̄ in
terra soluant̄ in celo: quia cū excōicat eccl̄ia
in celo ligat̄ excōicatus. ⁊ cuz reconciliat̄ ab
eccl̄ia in celo soluit̄ excōicatus: si ḡ in eccl̄ia
fit: petrus quādo claues accepit eccl̄iam san-
ctam significabat: si in petri persona signati
sunt in ecclesia boni. in iude p̄sona signati sūt
in eccl̄ia mali: ip̄is dictū est. Me aūt nō sem-
per habebitis: hec Augu. Ex q̄bus manifeste
colligit̄ q̄ intētio Aug. nō sit quaz aduersarij
interp̄tant̄ sed ea quā nos explicauimus. Se-
cundo hoc idem pz ex eo q̄ idem btūs Augu.
dicit in homelia. xiij. de v̄bis dn̄i tractās illō.
Absit a te dn̄e ne fiat istud. vbi ita inquit. In
eo qd̄ dixit petrus. Tu es xp̄us filius dei viui:
firmos significat. in eo q̄ trepidat ⁊ titubat ⁊
xp̄m pati nō vult mortē timendo vitaz nō co-
gnoscendo infirmos ecclesie significat. In il-
lo ergo vno apostolo. i. petro in ordine aplorū
p̄mo ⁊ p̄cipuo in quo figurabat̄ eccl̄ia: vtrūq̄
genus significandū fuit firmi ⁊ infirmi: quia
sine vtroq̄ nō est ecclesia: hec Aug. Ex quib⁹
verbis clarissime colligit̄ q̄ petrus significā-
do eccl̄iam aliquādo figurabat eaz quo ad ali-
quos tm̄ nō quo ad om̄s. ⁊ ita in ꝓposito Pe-
trus quādo claues accepit eccl̄iam sanctaz si-
gnificauit nō quo ad oēs de eccl̄ia sed quo ad
aliquos tm̄: videlz successores eius ⁊ alios p-
latos in eccl̄is sancta futuros in quos ab eo
deriuāda erat ipsa clauiū ptās. Tertio q̄ hec
fuerit sn̄ia Aug. pz ꝑ Archi. q̄ exponēs illud
verbū. Si hoc tm̄ petro dictū est. ita dicit. Id
est vt eius p̄sonā nō transgrediat̄ non h̄ facit
eccl̄ia: i. eius auctoritas: hec ille. Plane hec ē
argumētatio beati Aug. vt iste exponit: si po-
testas data petro soli ei data fuisset ita. q̄ ei⁹
p̄sonam non transgrederet̄. ꝑfecto potestas
ligandi et soluendi in ecclesia non esset cuz ḡ
in ecclesia fit: quia continue per prelatos fit

ligatio et absolutio. sequit᷑ manifeste ꝙ petrꝰ
qñ claues suscepit ecc̄liam sanctã in p̄latis
suis significauit. Ex q̄bus oĩbus pꝫ ꝙ auc̄tas
Ad scdam illa nõ fauet aduersarijs. Ad scdam auc̄tẽ
que est eiusdẽ beati Augu. in ꝗmone quodam
apostolorũ petri ⁊ pauli. r̄ndet᷑ ꝙ bene intelle
cta in nullo fauet aduersarijs. Nam quod in
ꝓmis dicit ꝙ solus petrus vniuersalis ecc̄lie
gestabat ꝑsonã. verũ est qm̄ cum ipe solus int᷑
apostolos esset ꝓnceps et caput ordinatus a
xp̄o totius ecclesie: ipsius solius erat vniuer
salis ecclesie gestare personã: sicut supra expo
suimus in octauo modo rep̄ntatõnis. Et ex h̄
magna excellẽtia cõmendat᷑ beati petri vt in
fra dicet᷑. Quod vero ꝯñter dicit ꝙ claues nõ
vnus homo sed vnitas acceperit ecc̄lie: verũ
dicit ad hunc intellectũ: qm̄ petrus nõ singu
lariter ꝓ se tm̄ claues accepit quod designat
verbum: nõ homo vnus sed etiã ꝓ oĩbus futu
ris ꝓlatis intra tñ vnitatẽ ecc̄lie cõstitutis:
quod designat verbum: sed vnitas accepit ec
clesie: vt infra plenius declarabit᷑. Quod ꝟo
subiũgit: hinc petri excellẽtia cõmendat᷑: q̄a
ipsius vnitatis et vl'is ecclesie figurã gessit:
qñ ei dictũ est. Tibi dabo claues regni celoꝝ
quod omnibus traditũ est verũ dicit ad intel
ligentiã datã: videlꝫ in successoribus ⁊ alijs
ꝓlatis ecclesie. Quod aũt subinfert ꝙ ecc̄lia
suscepit claues qñ dixit dñs apostolis. Quo
rum remiseritis ⁊c. verũ est ad intellectũ da
tum: nõ scꝫ in omnibus mẽbris suis. ꝗ in illis
et eoꝝ successoribus quibꝰ dictũ est. Quoꝝ re
miseritis pctã ⁊c. Clarissimũ est autẽ ꝙ illud
nõ potest cũ veritate intelligi dictũ omnibꝰ
fidelibꝰ diuisim aut cõiunctim ꝯsideratis: ꝗ
tñ discipulis xp̄i: sicut supra plene ostensum
est. Et lꝫ ista sufficiãt ꝓ auctoritate ꝓfata: ni
hilominꝰ ꝓ pleniori intelligẽtia mẽtis beati
Augustini in illa auc̄te ⁊ similibꝰ est sciendũ
ꝙ duo errores ꝓncipales circa claues ecc̄lie
ꝑniciosissimi fuerũt quos btũs Augustinꝰ in
multis libris suis summo studio confutare et
eradicare curauit. Unus error fuit Nouatia
norum qui vt dicit sanctus Thomas in tertia
parte. q. lxxxiij. ar. x. negabant pniam post ba
ptismũ dicẽtes nullã apud sacerdotes facul
tatem esse absoluẽdi a peccatis. Istum errorẽ
tangit btũs Augustinus ⁊ impugnat viriliter
libro ꝓmo de peni. vbi in ꝓncipio. ij. c. ita dic̄.
Sunt quidã qui credũt vsq; in baptismũ pro
ficere postea peccãtibus cassam perseuerare.
Item in ꝓncipio. iij. c. dicit sic. Adhuc sunt q̄
reclamant non esse peccatorum remissionem
baptizatis. Ad quem errorem radicitus era
dicandum beatus Augustinus vtpote subti
lissimus argumẽtator nisus est oñdere ꝙ non
soli ꝑsone petri claues date sint sed in Petro
etiam date sint toti posteritati ecclesie in p̄e
latis ipsius ecclesie. vnde in. c. xl. p̄fati libri
dicit sic. Scimus aũt ⁊ ꝓmos patres ⁊ in omĩ
tempore ecclesiã dei semꝑ vsq; septuagiesse
pties quod est semꝑ peccata dimittere: quã
potestatẽ isti ab ecc̄lia auferre conant᷑. Ceterũ
de errore istoꝝ in fine. lib. ij. de agone xp̄iano
sic dicit. Nec nos audiamus qui negãt eccle
siam dei omnia peccata posse dimittere: itaq;
miseri dum in petro petrã nõ intelligãt ⁊ no
lunt credere claues regni celoꝝ esse datas ec
clesie ipsi eas de manibus amiserũt: h̄ Augu.
Hoc tñ sicut sepe repetitũ est nõ est sic acci
piendum ꝙ ipa vniuersalis ecclesia que dicit᷑
omniũ fidelium collectio in alijs membris q̄
in sacerdotibus hanc habeat potestatem di
mittẽdi peccata. sed ita ꝙ toti posteritati ec
clesie in sacerdotibus date sint claues ecc̄lie.
Secũdus error fuit eoꝝ qui in heresi ⁊ scisma
te cõstitutos ⁊ ita ab vnitate ecclesie diuisos
dicunt ligare et absoluere posse a peccat᷑. qui
error est cõmunit᷑ omniũ scismaticorũ. Cõtra
quem errorẽ beatus Augustinus in p̄fato
tractatu de penitẽtia ostẽdere volẽs necessa
riam esse vnitatẽ ecclesie tam ad vsum q̄ ad
fructum consequẽdum clauiũ ita inquit. Ne
mo penitere digne potest quem nõ sustineat
vnitas ecclesie: ideo non petat sacerdotes ab
vnitate ecclesie diuisos: hec ille. Ad destruen
dum ergo errorẽ primũ dicentẽ nullã in eccle
sia apud sacerdotes facultatẽ esse remittẽdi
peccata dicit Augustinus. Petrus quando
suscepit claues vniuersitatis ecclesie in p̄la
tis. scꝫ ⁊ sacerdotibus figurã gessit. Ad exclu
dendum vero secundũ errorẽ dicentem apud
diuisos ab ecclesie vnitate claues esse ecc̄lie
dixit beatus Augustinꝰ ꝙ petrus quãdo cla
ues accepit etiã gessit figurã vnitatis ecc̄lie.
Et ita patet que fuerit intelligẽtia beati Au
gustini in dictis suis. Que aũt illa fuerit etiam
ostendit᷑ ex ꝓcessu quo beatus Ambro. vsus ẽ
in cõfutatione ꝓfatorum errorum in libro suo
de penitẽtia. vbi in. c. ij. ita dicit. Sed aiũt. s.
Nouatiani se dño deferre reuerentiã cui soli
remittendoꝝ criminũ p̄tãtem reseruãt. immo
nulli maiorẽ iniuriã faciunt q̄ qui eius volũt
mãdata rescindere cassum munus refundere
id est euacuare. Nam ipse cũ in euangelio suo
dixerit. Accipite spm̄ sanctũ ⁊ cui dimiseritis
peccata dimittunt᷑ ei ⁊ cui retinueritis detẽ
ta sunt. quis magis hoc honorat verũ q̄ man
datis obtemperat an qui resistit: ecclesia in
vtroq; obseruat obedientiam vt peccatum ⁊

alliget et relaxet: heresis in altero immitis in altero inobediēs vult ligare quod nō resoluat nō vult soluere quod ligauit: in quo se suamq; damnat sniam: dñs em̄ par ius et soluēdi esse voluit et ligādi qui vtrūq; pari rōne permisit ergo qui soluēdi ius nō habet nec ligandi habet. Ita illoꝝ assertio seipam ꝯiugulat: ⁊ qa soluēdi sibi ius negāt negare ⁊ ligādi quomodo potest alterū licere cuiꝯ alterū licere alterum. qbus vtrūq; datur vtrūq; ꝯcessū ꝯre manifestum est aut vtrūq; nō licere testū est. eccłie autem vtrūq; licet: heresi aūt vtrūq; nō licet: ius em̄ hoc solis ꝑmissum est sacerdotib⁹. Recte ergo ecclia vtrūq; vendicat que veros sacerdotes habet: heresis vendicare nō potest q̄ sacerdotes dei nō habet: hec Ambrosius. Ex quibus omnibus patet tam que fuerit mens beati Augustini in ꝑfatis auctoritatibus q̄ ꝙ ꝑfate auctoritates nihil faciūt ad ꝓpositū

Ad tertiam aduersarioꝝ. Ad tertiā auctem que est dei Augustini libro de vnico baptismo ptz m̄fio ex dictis: qm̄ omnes ille auctoritates dei Augustini eandē intelligentiā habent. ꝑsuadere em̄ intēdit duas ɔ̄clusiones ɔ̄tra duos prefatos errores. Prima ꝙ claues sint apud sacerdotes in ecclesia et esse debeant per totaꝫ posteritatē eccłie vsq; in fineꝫ seculi ⁊ hoc ɔ̄tra primū errorem. Secūda ɔ̄clusio sua est ꝙ claues nō sint apud oēs sed tm̄ apud constitutos in vnitate ecclesie. ⁊ hoc contra secūdū errorē. Iste due ɔ̄clusiones sequunt̄ ex h̄ qꝺ dicit ꝙ apostoli quādo eis dictū est. Quoꝝ remiseritis peccata ⁊c. ꝑsonā eccłie gestabāt quia si ꝑsonam ecclesie gestabant tunc sequitur ꝑmo ꝙ nō tm̄ ꝓ seipsis sed ꝓ suis successoribus erat eis dictū a domino. Quoꝝ remiseritis ⁊c. ⁊ sic error ꝑmus eliditur. Preterea secundo ex hoc ꝙ ꝑsonam gestare dicunt̄ ecclesie quādo eis dictū est. Quoꝝ remiseritis ⁊c. cum ecclesia sit vna extra quā nō est salus: sequit̄ necessario ꝙ claues nō sint nisi apud in vnitate ecclesie ɔ̄stitutos: ⁊ sic destruitur secundus error. Et hoc est quod dicit ꝙ cū illis dictum est. Quoꝝ remiseritis ⁊c. ideꝫ est ac si ipi ecclesie diceret. Pax ecclesie dimittit peccata ⁊c. Et hoc est quod ideꝫ Augustinus dicit in libro de remissione peccatoꝝ. ⁊ habetur in. c. ecclesie charitas. de consecra. distin. xl. ꝙ ecclesie charitas dimittit peccata. Dicit̄ aūt vnitas siue charitas ecclesie dimittere peccata: quia nec confitens consequit̄ fructum clauium nec minister habet earum executionem nisi intra vnitatem ecclesie fuerint ambo ɔ̄stituti: vt in. c. dicim⁹. ⁊ in. c. scisma. xxiiij. q. i.

Ad quartam . Ad quartā auctoritatem Augustini super Ioh. in sermone vt dicit̄. c. vlt. respondetur sicut ad superiores auctoritates dictū est: ꝙ verum est ꝙ qñ petro dictū ē. Tibi dabo claues ⁊c. vniuersaꝫ significabat ecclesiā ad itelligētiam datam superi⁹. s. nō in omnibus eius mēbris sed in principalioꝛib⁹ solū. s. epis ⁊ pbr̄is. Et si dicatur ꝙ Augu. dicit vniuersam significabat ecclesiā: ergo in omnibus. Respōdetur ⁊ est bene notandū in hmōi auctoritatib⁹ dei Augustini: ꝙ vniuersitas importata nomine vniuersis ecclesie nō est vniuersitas membroꝝ ecclesie vt fiat distributio pro singlis mēbris ecclesie aut pro ipsa cōmunitate fidelium: qm̄ vt in superioꝛibus apertissime demonstratuꝫ est: ipossibile est ꝙ que petro dicta sunt de clauibus ecclesie siue diuisim siue coniūctim con[s]ideratis cōueniant. sed est vniuersitas locoꝝ ⁊ successionis siue decursus etatis eccłie. Unde est sensus ꝙ quādo petr⁹ claues accepit accepisse designetur etiā pro omnib⁹ successoribus suis ⁊ alijs ecclesie prelatis nō tm̄ in vno loco aut ꝓuincia vna aut vno tēpore sꝫ in vniuerso orbe ⁊ per totam etatē ecclesie. s. vsq; in finem seculi ⁊ hoc est vniuersaꝫ figurare ecclesiam. ⁊ hoc modo accipit vniuersitatem glo. Mat. xvi. cuꝫ ait. ꝙ claues date sunt omni ecclesie in epis ⁊ pbr̄is. De hoc modo vniuersalitatis loqtur idem beat⁹ Aug. homelia. vi. super Apoc. exponēs illud. Stelle ceciderūt in terrā. ita dicēs. Hoc est stelle ecclesie: sed a toto pars intelligit̄. nō enim tota ecclesia s̄ qui mali sunt in ecclesia ipsi cadunt de celo. Totā aūt dixit: qr in toto orbe terrarum erit persecutio magna ⁊ tūc qui iusti fuerint manebūt in ecclesia tanq̄ in celo. Hec ille. Itereꝫ sup. i. can. Ioh. in tractatu quarto inquit. Totus mūd⁹ xp̄ianus est ⁊ totus impi⁹: per totum em̄ mūdum impij ⁊ per totū mundū pij. Ecce ꝙ totalitas ecclesie nō accipitur ibi a totalitate siue vniuersitate mēbroꝝ ei⁹ s̄ a totalitate locorū. Et ita in ꝓposito nostro plane visuꝫ est nobis ꝙ inaduertētia hui⁹ distīctionis vniuersitatꝭ dedit occasionē magnā aduersarijs male intelligendi multa dicta sctōꝝ patrū ⁊ maxime Augu. de vli siue de vniuersa ecclesia loquentiū.

Capitulū. lxxvi. In quo rñdetur ad auctoritates et rōnes fundatas in quarta suppositione.

Cap. LXXVI

Consequenter restat videndū de suppositiōe quarta aduersarioꝝ ⁊ de auctib⁹ q̄s inducunt in fauorē eoꝝ. Suppositio quarta eoꝝ est ꝙ que dicūtur apud sctōs doctores esse in ecclesia aut data ecclesie vel intelligunt̄ data ecclesie vt vniuersitati siue in

Ad quartaꝫ suppositionē positaꝫ ca. lxx.

omnibus eius mēbris simul iūctis. Plane ꝙ ista suppositio nō solū est falsa sed etiā derisoria sic: satis vnusquisqꝫ ex supradictis intelliget. maxime vbi improbādo aduersarioꝝ positionē ostēdimus multa fore que in ecclīa eē aut ecclesie data dicunt̄ que nullo modo ipsi cōmunitati ecclīe in oībus mēbris suis cōuenire possunt: immo illa cōitati attribuere illo modo esset oīno stultū. Naꝫ sicut in supioribꝰ diximus quēadmodū in corpe naturali hoīs ad cuius similitudinē ecclīa corpus noīat̄ aliq̄ data sunt corpori sic in vno mēbro ꝙ non in alio mēbro nec in oībus simul: sicut visus datus est homini in oculo. auditus in aure. odoratus in auribꝰ: ita ꝙ nō in alijs. ita est in corpore ecclesie multa data sunt ecclīe sicut sunt gratie: q̄ grē gratisdate dicunt̄ de q̄bus aplš ad Roma. xij. ⁊ .i. ad Corinth. xij. ⁊ ad Ephe. iiij. quas supra cōmemorauimus q̄ nō sunt ita corpori ecclīe date vt oībus mēbris eiꝰ simul cōueniāt sed tm̄ aliq̄bus alique ⁊ alijs alie. dicente eodē apostolo. Diuisiones gratiarū sūt vt supius plene ostēdimus. Falsa ḡ est suppositio illa aduersarioꝝ nec ꝓbatio coꝝ est alicuius apparētie cū dicunt ꝙ ecclīa sit nomē collectiuū: q: ex hoc nō sequit̄ ꝙ quicq̄d dicatur esse in ecclesia aut datū ecclīe ꝙ cōueniat omnibus mēbris eius simul collectis. vn̄ Aplꝰs ꝑme Corinth. xij. Si totuꝫ corpus oculus vbi auditus: si totū corpus auditus vbi odoratꝰ? Ueritas ergo est ꝙ multa sūt data ecclīe aut in ecclīa esse dicunt̄ aut ꝙ ecclīa illa habeat: que tm̄ nō in oībus mēbris simul collectis hꝫ: sed in q̄busdā tm̄. Quidꝰ habitis dicendū est ad singulas auctēs q̄ ex aduerso inducunt̄

Ad primā auctoritatem

Ad primā que est de. c. oībus. xxiiij. q. i. rn̄detur ꝙ verū est ꝙ ecclīa claues recepit ⁊ hoc nullus xp̄ianus negat: sed dꝛ ꝙ nō in oīnibus eius mēbris sed tm̄ in q̄busdā. s. epīs ⁊ pbr̄is sicut sepe cōmemoratū est.

Ad scd̄am

Ad secundā q̄ est Aug. de doctrina xp̄iana: rn̄det̄ eodeꝫ mō cōcedēdo ꝙ xp̄s dedit ecclīe sue claues vt q̄ solueret in terra ⁊c. s istas claues dedit sicut diximus nō in oībus eius mēbris sed in ꝑncipalioribus. s. epīs et pbr̄is.

Ad tertiam

Ad tertiaꝫ que est eiusdē Augu. sup cañ. Jo. rn̄det̄ eodem modo

Ad quartam

Ad quartā que est extra de sum. tri. rn̄det̄ ꝑmo ꝙ auctas illa nō videt̄ ad ꝓpositū facere qm̄ glo. sup verbo: ꝑm claues: exponit ꝑm formā ecclīe. Scd̄o rn̄det̄ negādo ꝯñtiā: claues noīant̄ ecclīe. ḡ cōitas ecclīe in se et in oībus suis mēbris atqꝫ ꝑncipalius ꝙ̄ petrus claues habet. Ista ꝯñtia nulla est: hoc enim cōe est ꝙ claues dicunt̄ castri aut ciuitatꝭ: ⁊ tn̄ apiendi facultas nec castro nec ciuitati ꝓꝑe ascribit̄ sed ostiario. Sic in ꝓposito licet claues noientur ecclīe sicut ⁊ sacra: nihilominꝰ ptās absoluendi a peccatis ⁊ sacra dispensandi solis sacerdotibꝰ ꝯuenit ⁊ aliquoꝝ dispēsatio solis epīs sicut alꝭs dictū est. Tertio rn̄det̄: ꝙ claues nō sic dicūtur ecclesie ꝙ cōitas ipsa ecclesie hēat in se subiectiue formaliter ⁊ dispēsatiue illas sicut aduer[illegible] pretendunt. hoc aūt nō hn̄ fuerunt in p[illegible] istoꝝ nunc sunt in eiꝰ successoribus vn̄ sancti p[illegible] noiant clauicularium ⁊ ianitorē regni cel[illegible]. Uerū ꝙ claues regni celoꝝ licet solis sacerdotibꝰ cōueniāt: dicant̄ tn̄ date ecclesie ⁊ dicant̄ claues ecclesie pn̄t assignari plures rōnes. Prima est ꝓpter vnitatē mēbroꝝ in corpore eccl[illegible] sicut supra diximꝰ: quia cū vt ait Apls ad Rō. xij. Multi vnū corpus sumus in xp̄o: ideō que mēbris corpis data sunt: ipsi corpori cuiꝰ partes sunt data esse dicūtur.

Secūdo: q: claues date sunt potioribꝰ partibus cōitatis ecclīe: q: sicut ait Hier. date sūt omni ecclesie in epīs ⁊ pbr̄is. solitū est aūt vt qđ principaliores faciunt in cōitate ipsa tota cōitas facere dicat̄. qm̄ vt inquit phs. ix. ethy. Ciuitas dꝛ id qđ ꝑncipalissimū est in ea. sicut homo dꝛ suus intellectꝰ: nō q: intellectꝰ sit totus hō: sed q: intellectꝰ est principalior ps in hoīe in quo virtualiter ꝯsistit tota hoīs dispositio. Tertio dicūtur claues ecclesie: q: ptās q̄ nō pōt ꝑpetuari in vno aut in pluribꝰ suppositis alicuiꝰ multitudinis sed tm̄ ꝑ successioneꝫ cōsueuit noīari ptās cōitatis licet nō oībꝰ de illa cōitate talis ptās cōueniat. sicut est in priuilegio ꝑpetuo dato dignitati alicuiꝰ ecclesie vel religionis. Quarto dicūtur claues ecclesie: q: ad bonū totius ecclesie a xp̄o petro ⁊ eiꝰ successoribꝰ date sunt. vnde Apls. ij. Cori. xiij. dicit. Scd̄m ptātē quā dn̄s dedit mihi in edificationē. Quinto dicūtur claues ecclesie sicut dicūtur claues domꝰ: q: ꝑ eas datur ingressus in ecclesiam vel excludit̄ quis ab ecclesia.

Sexto claues dicūtur ecclesie: qꝛ fides ecclesie multū opatur in ipsis quō ⁊ sacra dicuntur ecclesie. Patet ergo ꝙ auctās inducta ex pte aduersa nihil faciat ad ꝓpositū ipsoꝝ aduersarioꝝ. Qđ vero ꝑfati aduersarij dicunt ꝙ in auctē illa nō dꝛ ꝙ soli petro ꝯcesse sunt claues nec ꝙ per ipsum alijs ꝯcesse sint nō est dignū responsione: qm̄ oībus doctis notū est ꝙ argumentatio ab auctē negatiue nulliꝰ roboris est. Multa q̄ppe btō petro cōueniūt que negare esset hereticū: licet de eis nulla sit mētio in. c. illo allegato ꝑ aduersarios ex̄ de sum. tri. et fi. ca. Preterea si ibi nō dicit̄ alibi dicit̄. vt in. c. fundamenta de elec. li. vi. ⁊ in multis alijs locis sicut supra cōmemoratū est. Ad quintā

Ad quintam

auctoritatē q̄ de actibus aploꝝ inducit̄ rn̄de
tur ꝙ auc̄tas illa nō facit aliq̄d ꝯtra ꝓpositū
nostrū. lȝ em̄ spūssanctus dicat̄ posuisse illos
p̄sbyteros regere ecclīaȝ xp̄i ꝓ parte illa in q̄
pastores ⁊ rectores p̄fecti fuerūt: nō ꝓpter h̄
sequit̄ ꝙ apud illos esset ptās clauiū in pleni
tudine sua: sed tm̄ ƀm partē sollicitudinis ad
quā essent vocati. Plenitudo ṽo ptātis ē tm̄
apud illū cuius regimini ip̄a tota vniuersalis
ecclesia toto orbe diffusa cōmissa est. qui ē ro/
manus pōtifex. vnde cū alij a btō petro dicū/
tur p̄ncipes aut rectores aut pastores gregis
dn̄ici nō est intelligēdū ꝙ tales sint respectu
totius eccl̄e: sed respectu partis aut partiuȝ
cui vel q̄bus p̄fecti sunt. vtputa respectu tal̄
vel talis ꝓuicie aut diocesis aut parochie ƀm
partē sollicitudinis ad quā per vniuersalē to/
tius ecclesie pastorē ⁊ rectorē vocati sunt. vn̄
glo. sup illo. i. Petri. v. Pascite qui in vobis ē
gregem. dicit sic. Sicut dn̄s petrū totius gre
gis curā habere iussit ita petrus sequētib⁹ ec/
clesie pastoribus iure mādat vt cum quisq̄ q̄
secū est gregē dn̄i sollicita gubernatōe tueat̄

Sextam
Ad sextā auc̄tem que sumit̄ de p̄fatōe que
in festo apostoloꝝ dicit̄ similis patet respon/
sio. dicimus em̄ ꝙ lȝ alij apostoli etiā fuerit ec
clesie pastores sicut ⁊ modo ep̄i sūt. nihilomi
nus nō vniuersaliter sup totā ecclīam: sed tm̄
ƀm illā partē sollicitudinis ad quā vnusq̄sq̄
vocatus est. solus autē petrus pastor fuit vni
uersalis ecclesie cui soli absolute ⁊ indistincte
dictū est Joh. vltimo. Symō iohānis diligis
me pasce oues meas. in qua ṽlitate sol⁹ roma/
nus pōtifex illi succedit.

Cap. lxxvij. In quo r̄ndetur ad obiectōes fundatas in suppositione quinta.

Cap. LXXVII improbās q̄ntaȝ suppositionē pos lxxvi.

Suppositio aūt q̄nta aduersarioꝝ est: ꝙ nūq̄ ali
qua ptās legat̄ data Petro nisi
simul cū alijs ap̄lis. Q̄ autē hec
suppositio falsa sit manifeste ostēdit̄. Primo
qm̄ illud q̄d Joh. vlt. scribit̄. Symō iohānis
diligis me plus his pasce oues meas: in quo
maxime tā ƀm doctores theologos q̄ canoni
stas petro cura toti⁹ eccl̄e ⁊ p̄ncipat⁹ cōmit/
tit̄ soli petro dictū ē vt supra ōnsū ē: tū ex l̄ra
cū ait xp̄s. Symō iohānis diligis me pl⁹ his
⁊c̄. tū btī Chriso. testimonio q̄ sup Joh. ita in
quit. Alios. s. ap̄los p̄teriēs huic de talib⁹ loq̄
tur: eximi⁹ aploꝝ erat petr⁹ ⁊ os discipuloꝝ et
vertex collegij. Ecce ꝙ inq̄t alios p̄teriens q̄
soli petro est hoc dictū. Itē Greg. ibidē. Pe/
tro sancta eccl̄ia est cōmissa ipsi spāliter ē di/
ctū. Pasce oues meas. Et cū d̄r ex aduerso ꝙ

Ad ꝓbationē

nō sit alius locus aptior cōcessionis ptātis pe
tro cōmisse Mat. xvi. q̄ Mat. xviij. vbi dicit̄
ei ⁊ alijs simul: quecūq̄ alligaueritis ⁊c̄. Dici/
mus ꝙ hoc videt̄ falsum: q: hic nō videt̄ aliq̄
facta concessio ptātis: sȝ tm̄ ꝓmissio. sicut qn̄
petro dictum est. q̄dcunq̄ ligaueris ⁊c̄. Q̄d ex
trib⁹ videt̄ colligi. Tum primo q: si tūc Mat.
xviij. concessio fuisset ptātis clauiū q̄ promissa
erat Mat. xvi. cuȝ dictū est petro. Tibi dabo
claues regni celoꝝ: ꝑfecto non indignati fuis
sent adinuicē apostoli nec ꝯcertassent de pri/
matu. i. Mat. xx. c. cum iā certi essent de volū
tate ⁊ dispositione xp̄i ac de ptāte sibi cōcessa
⁊ tm̄ xp̄s idignatis discipulis aduersus filios
zebedei ait. Scitis q: principes gentiū dn̄an/
tur eoꝝ: ⁊ qui maiores sunt ptātem exercēt in
eos: nō ita erit inter vos: sed quicūq̄ voluerit
inter vos primus esse erit vester seru⁹. nō ergo
videt̄ ꝙ Mat. xviij. adimpleta fuerit ꝓmissio
clauiū facta petro. Tū scd̄o: q: Mat. xvi. vtra
q̄ clauis. s. tam ordinis q̄ iurisdictionis ad re/
gimen ⁊ tuitionē eccl̄ie ꝓmissa fuit petro. vn̄d
Chryso. ⁊ habet̄ in glo. ꝯtinua. Uide qualiter
xp̄s reducit petrū ad excellsam de ipso intelli/
gentiā: hec em̄ se ꝓmisit daturū que sunt ꝓp̄a
dei solius. s. peccata soluere ⁊ ecclesiā imutabi
lem facere inter tot persecutionū ⁊ tētationū
ꝓcellas. sed Mat. xviij. tm̄ de claue iurisdicti
onis in exteriori iudicio fit mētio vt patet ex
l̄ra. dicit̄ em̄ si ecclesiā nō audierit sit tibi sicut
ethnicus ⁊c̄. Seq̄tur: quecūq̄ alligaueritis ⁊c̄.
glo. interli. vinculo anathematis. nō ergo tūc
adimpleta fuisse videt̄ promissio facta petro.
Tum tertio: q: claues regni celoꝝ que ꝓmisse
erant petro nō dātur nisi sacerdotibus. tales
aūt nō erant apostoli qn̄ dictū est eis: quecūq̄
alligaueritis ⁊c̄. cum facti fuerint sacerdotes
in die cene. ergo falsum est ꝙ id q̄d promissum
erat petro Mat. xvi. fuerit adimpletū Mat.
xviij. quantūcunq̄ currat aliqua silitudo i ver
bis inter verba dicta petro Mat. xvi. ⁊ v̄ba
dicta omnibus ap̄lis Math. xviij. Et si dicat̄
ꝙ Hiero. dicit in glo. Mat. xviij. ꝙ ptāteȝ tri
buit ap̄lis. Dicēdū ꝙ debet exponi. i. designa/
tur vel insinuatur danda ap̄lis ⁊ eoꝝ successo/
ribus ⁊ hoc in petro. in quo sicut ait Augu. fi/
gurabat̄ vnitas oīm pastoꝝ. Si querat̄ auteȝ
qn̄ data est potestas clauiū petro ⁊ alijs ap̄lis.
Ibi respōdendū nobis videt̄ saluo meliori iu
dicio sub sex cōclusionib⁹ sequētibus. Pri/
ma est: ꝙ Mat. xvi. cum dictuȝ est petro: tibi
dabo claues regni ⁊c̄. nō est petro data ptās:
sed ꝓmissa. Patet conclusio ex ipsa littera. dī
enim dabo quod est futuri tēporis. patet etiaȝ
expresse ex superi⁹ dicto beati Chryso. qui ait

Cōclusio prima

promittit rc. hoc etiã patet testimonio beati Hiero. qui sup Matth. tractãs p̃fata verba xp̃i. Matth. xvi. Et ego dico tibi quia tu es petrus et sup hanc petrã edificabo ecclesiam meã rc. dicit. Cõsideret q̃ hec querit petro il-lam bñdictionẽ r btitudinẽ atq̃ ptãtẽ r edi-ficationẽ sup eum eccl'ie in futuro pmissaz nõ in p̃nti datã.

Secunda Secũda cõclusio: pmissio illa potestatis facta petro fuit pmissio tam pote-statis clauium ordinis q̃ iurisdictionis. Ptz cõclusio ex dictis. Hec cõclusio videt̃ esse taz Alexãdri de Alis in. iiij. r sancti Thome. r Al-berti ac Bonauenture in. iiij. quoniaz claues in sua plenitudine promisse sunt tunc Petro.

Tertia Tertia cõclusio. Ptãs iurisdictõis in foro exteriori designata. Matth. xviij. nõ videtur data tũc actu apl'is sed bene insinuata dari si-ue pmissa cõcedi apl'is eoruq̃ successorib⁹. pz cõclusio ex supioribus dictis.

Quarta Quarta con-clusio: ptãs clauis ordĩs fuit actu donata pe-tro r apl'is alijs simul qñ Joh. xx. dictũ ẽ illis Accipite sp̃m sanctũ r quoꝝ remiseritis pctã remittunt̃ eis. Sup quo verbo dicit beatus Greg. in homelia: q̃ hic apostoli p̃ncipatũ diui-ni iudicij sortiunt̃: vt vice dei q̃busdam pctã retineãt r quibusdã relaxent.

Quinta Quinta con-clusio est: q̃ ptãs iurisdictionis plena in vtro q̃ foro data est petro cũ ei d̃r Joh. vlt. Symõ iohãnis diligis me pasce oues meas. pascere eñi ppũe est regie potestatis. vnde oliz reges pastores dicebant̃. Pascere vt inquit glo. est oues credẽtes in xp̃o ne a fide deficiãt confor-tare: terrena subsidia si necesse est subditis p-uidere r exempla virtutũ cũ verbo p̃dicatio-nis impẽdere: aduersarijs obsistere: errantes subditos corrigere. Ex quo habet̃ q̃ hic vt di-ctum est plenitudo ptãtis iurisdictiõis data fit petro. vnde btũs Grego. inquit: q̃ cura to-tius ecclesie et p̃ncipatus petro cõmittit̃. Et btũs Chriso. sup eodẽ loco inquit: pasce oues meas negatiõe deleta cõmittit petro p̃sidẽ-tiam fratrũ.

Sexta Sexta cõclusio: adimpletio p-misse siue insinuate potestatis iurisdictionis dande alijs apl'is a petro fuit facta mediante petro ppter eccl'ie vnitatẽ seruandã. Ptz cõ-clusio taz ex illo Leonis pape in. c. ita dñs. di-xit q̃ ex illo eiusdem in s̃mone. iij. ordinatiõis sue ita dicẽtis. Magnum r mirabile est dile-ctissimi huic viro. s. petro consortiuz potentie sue tribuit diuina dignatio: r si qd cõe cuz co-teris voluit esse principibus nunq̃ n̄ si per ipsum dedit quicquid alijs nõ negauit. / Ad id vero quod ex aduerso arguebatur ex predi-cta suppositione q̃ cum sub eadem vniuersa-litate dictũ esset petro r apostol. s: quecunq̃ alligaueritis rc. Mat. xviij. sub qua dictũ fue-rat petro Mat. xvi. q̃dcunq̃ ligaueris rc. nõ tm̃ plenitudo potestatis residere dicenda est apud petrũ sed etiã apud alios: respondet̃ du-pliciter. Primo: q̃ falsum est q̃ sub eadẽ vl'ita-te rc. qñ cum petro Mat. xvi. promissio fiat vtriusq̃ clauis tam. s. in foro p̃scientie q̃ in fo-ro exterioris iudicij: r cum dictũ est apostolis Mat. quecũq̃ alligaueritis rc. tm̃ promissio fit iurisdictionis in foro exterioris iudicij. ma-nifestũ est q̃ q̃dcũq̃ dictũ petro ẽ maioris vl'i-tatis q̃ q̃dcunq̃ dictũ apl'is. r hoc notat etiã Origenes in glo. qui tractãs illd̃ Mat. xviij. quecũq̃ alligaueritis sup terraz alligata erũt in celo sic ait: in celo dicit nõ in celis sicut pe-tro: q2 nõ sunt tante p̃fectionis sicut petr⁹. loq̃-mur aũt de p̃fectione ptãtis r auct̃is. Secun-do respõdet̃: q̃ dato q̃ Math. xviij. data esset apl'is potestas actu petro pmissa Math. xvi. nõ ppter hoc seq̃tur q̃ in eadem vniuersalita-te aut plenitudine data est apl'is alijs dispersis aut sit collectis in qua petro. Et ratio hui⁹ sumit̃ ex dictis dñi Alberti magni r bti Tho. Dñs aũt Albertus magn⁹ respõdens ad vnũ tal'e argumentũ in. iiij. di. xvij. dicit: q̃ cum dñs dicit apostolis. Accipite spiritũsanctũ r quo-rum remiseritis rc. presupponit esse ordinẽ in discipulis: qm̃ ante prefecerat siue ordinaue-rat petrũ super oẽs esse Mat. xvi. Tibi dabo claues: r quodcũq̃ rc. Luc. xxij. Et tu aliquan-do cõuersus p̃firma fratres tuos. Cũ ergo hic ordo iurisdictionis a dño ante fuerit institut⁹ presupponit illum vt s̃m illũ conferret execu-tionẽ officij qñ insufflauit r dixit. Accipite spi-ritũsanctum r quoꝝ rc. hec Albert⁹. Sanct⁹ vero Tho. in. iiij. di. xix. respondens quasi ad idem argumentũ de equalitate potestatis in apostolis dicit sic: q̃ q̃uis oibus apl'is sit cõi-ter data potestas ligandi r absoluẽdi: tñ vt in hac potestate significaretur aliquis ordo: pri-mo soli petro data ẽ vt ostẽdat̃ q̃ ab eo in ali-os debeat illa potestas descedere. hec sanct⁹ Thomas. Ex quibus verbis manifeste colligi-mus: q̃ dato iuxta aduersarios q̃ i v̄bo Mat. xviij. daretur potestas apostolis omnib⁹ que petro promissa fuerat Math. xvi. verba tñ di-cta petro Mat. xvi. cum et sicut capiti a quo in alios deriuanda erat potestas: dicta intelli-gantur sunt extensionis vniuersalitatis q̃ di-cta alijs apostolis Math. xviij. quibus nõ ab-solute sicut petro: sed presupposito ordine ad ipsum Petrum dicta necessario intelligenda veniant.

Capitulũ. lxxviij. In quo respõdetur ad ea que indu-cũtur in suppositione secũda.

potestas iurisdictionis data apostolis mediante petro [illegible]

Cap. LXXVIII

Reliquum est explicare quid veritat aut falsitat aduersariorum suppositio. vi. cōtineat: et ita videbit cuius ponderis sint obiecta que inde sumpta sunt. In primis dicimus quod suppositio illa in oībus eius partibus est falsa: quod nos sic ostendimus. Pro quo sciendū quod suppositio illa plures ptes cōtinet. In pma eius parte aduersarij dicūt: quod cuilibet creature cui deus dedit certam periodū qua determinat quādiu possit viuere vel durare: dederit ppriā virtutē innatā et intrinsecam qua possit in suo esse se cōseruare et contra destructionem sui aduersantibus resistere. Ista pars videtur nobis falsa qm̄ cōseruatio cuiuslibet creature depēdet ab extrinseco. ab ipo. s. deo qui est causa subsistēdi omni creature sm illud ad Hebre. i. Portās omnia verbo virtutis sue. vbi dicit glo. Sicut ab eo creata sunt ita p eū immutabilia conseruant. Item in lib. de causis dr. Oīs intelligētie fictio. id est pmanētia est p bonitatē purā q ē pma causa. Si ergo fictio intelligētie nō est per virtutē aliquā innatā aut intrinsecā ipsi intelligētie sed p cām pmā. multo fortius aliarū creaturarum pseruatio depēdet ab extrinseco. Pro cuius suppositionis aduersariorum euidētiori confutatione et ostensione falsitatis est sciēdū iuxta sanctū Tho. in pma parte. q. cūi arari. quod aliquid conseruat ad alio dupl'r. Uno modo indirecte et p accidēs. sicut ille dr rem pseruare qui remouet corrumpēs: puta si aliqs pueruz custodit ne cadat in ignē dr eū pseruare. et sic etiā deus dicit cōseruare aliqua sed nō oīa quia quedā sunt que nō habēt corrūpentia q necesse sit amouere ad rei cōseruationē. Alio modo dr aliquis rem aliquā pseruare per se et directe inqtuz. s. id quod conseruat depēdet sm esse a conseruāte vt sine eo esse nō possit. et hoc modo omnes creature indigēt diuina cōseruatiōe. depēdet ei esse cuiuslibet creature ita quod nec ad momentū existere possent: sed in nihilū redigerent nisi conseruarent opatōne diuine vtutis in esse. vt dicit btūs Gregorius. Quo notato pfacile colligitur falsitas illius partis suppositionis aduersariorum dicentium quod deus dederit cuilibet creature etc. Nam si loquamur de modo cōseruationis quo aliqd per se et directe dr aliud cōseruare manifeste falsum est quod dicūt aduersarij: qr hoc modo conseruationis nulla res dicit conseruari nisi ab eo a quo depēdet sm esse: sed nulli creature data est virt' qua a seipa depēdeat sm eē. ergo nulli creature est data virtus qua seipaz cōseruet. pña est manifesta et cōfirmat dictis aduersariorum. Dicunt em̄ et bene quod eadem sunt principia essendi et cōseruandi. sz nō est intelligibile quod aliqua creatura per quācunq innatā virtutē sit principiū sibi essendi. ergo nec intelligibile est quod per aliquā innatā virtutem seipsam in suo esse conseruet. Ex hoc fundamento sanct' Tho. in prima pte summe vbi supra cōfutat suppositionē pfatam aduersariorum subhis verbis: cum ppie causa cōseruatiua sit sui effectus ab ea dependētis sicut nulli effectui potest prestari quod sit causa suipsius: ita nulli effectui pōt pstari quod sit pseruatiu' suipsius. Si vero loquamur de secūdo modo cōseruatiōis: scz indirecte et per accidens quo aliqd per remotionē et impedimentū actionis corrūpentis dicit aliud cōseruare. Suppositio etiā pdicta aduersariorum videt esse falsa: qr licet naturale sit vnicuiq cōseruare se qntum pōt: tn̄ quod cuiuslibet creature etiā corruptibili insit aliq virtus siue ptās intrinseca qua in esse suo se cōseruet hoc modo pseruationis. s. resistendo aduersantibus et corrūpentib' nō videt veruz. videm' em̄ quotidie innumeras res destrui corrumpi aut consumi in quibus nulla apparet virtus aut ptās que corrūpentium se actionē impedire aut amouere posset. Et ita appet quod suppositio aduersariorum in prima sui pte sit falsa.

De secunda pte

Secunda ps eiusdē suppositionis in qua dr quod ecclesie deus dederit virtutē siue ptātem intrinsecā qua in suo esse se cōseruare possit: etiaz quod sit falsa facile ostēditur. Et primo de illo modo cōseruationis quo aliquis dr aliquid cōseruare p se et directe patet: qm̄ dicere quod hoc modo cōseruationis eccl'ia habeat ptātem et virtutem intrinsecam pseruandi se in esse suo nō modo est falsum sz erroneū. patet: qm̄ cum hoc modo cōseruandi eccl'iam cōseruare in eē suo nō cōpetat nisi ei a quo depēdet sm esse: dicere ecclesiā habere virtutem et potestatē intrinsecam se cōseruandi est dicere eccl'iam dependere a seipa sm esse. quod manifeste est hereticum et stultum. Plane sicut solus deus ecclesiam fundauit in esse nature et gratie: ita ipse solus hoc cōseruationis genere cōseruat et custodit illā. hinc Propheta sicut ait ps. cxxvi. Nisi dñs edificauerit domū inuanū laborauerūt qui edificāt eam: ita subiūgit. Nisi dñs custodierit ciuitatē frustra vigilat qui custodit eā. vbi glo. ait. ps. iste docet quod edificatio et custodia ecclesie nō nisi a deo est. Patet ergo quod loquēdo de hoc modo cōseruationis quo. s. directe et per se dicit aliquis cōseruare aliquid falsum sit quod ecclesia ipsa per virtutem aliquā intrinsecam sibi datā se conseruet in esse suo. sed

conseruatio sua hoc modo soli virtuti diuinitatis attribuēda sit. Ea vero que ꝑ aduersarios inducunt̄ ad ꝓbationē suppōnis sue nulla

Ad primā ꝓba. sunt. Non primū quidē: qꝛ suppositio precedens ex qua arguūt hic de eccl'ia vt ostēdimus

Ad scdam falsa est. Nec scdm videlꝫ illud quod dicitur Matth. xvi. ꝙ porte inferi nō ꝑualebunt aduersus ecclesiam: facit ad ꝓpositū eoꝝ. quia ex hoc ꝙ porte inferi nō ꝑualiture sint aduersus eccl'iaꝫ nō sequit̄ ꝙ hoc sit eo ꝙ eccl'ia habeat aliquā talem virtutē aut p̄tātem intrinsecam qua seipsam cōseruet in esse suo. sed hoc cōuenit gratia fundamēti sui cui innitit̄. scilꝫ xp̄i vnde si bene text⁹ ille ex integro legat̄: apparet clarissime ꝙ tota fortitudo ꝛ virtus persistendi eccl'ie pendeat nō ex aliqua intrinseca sibi v̄tute sed ex v̄tute fundamēti sup quo fūdata est quod est xp̄s. vnde ibidē ita d̄r: super hanc petram: glo. i. xp̄m in quē credis edificabo eccl'iam meā. sequit̄. Et porte inferi nō preualebūt aduersus eam. glo. i. nō separabunt a charitate mea ꝛ fide. fortitudo ḡ tota ecclesie et firmitas eius pēdet ex adhesione ei⁹ ꝑ fidē et charitatē ad xp̄m fundamentū eius ꝛ nō ex alia virtute aut p̄tāte sibi intrinseca q̄ fingit̄ ab aduersarijs. vnde glo. sup illud Mat. xvi. et porte inferi nō ꝑualebūt aduersus eam ita dicit. Porte inferi sunt peccata nunc blandimēta heresces q̄bus infirmi ruūt in mortē qui nō vere supra petrā sed sup arenā domum professionis sue credēdi sunt edificasse. qui eīn intimo cordis amore fidem xp̄i ꝑcepit quicquid ingruit extra facile vincit: hec glo. Hoc apertius declarat btūs Augu. tractans illud ps. Qui fundasti terrā sup stabilitatē suā ita dic. firmauit terrā: terrā intelligo eccl'iam que est firmitas eius sup quā fundata est nisi fundamentū eius: an incōgrue intelligimus firmitatem eccl'ie sup quā fundata est terra fundamentū vbi constituta est eccl'ia: quod est illō fundamentū: fundamentū inquit apostolus. nemo potest ponere aliud ꝑter id quod positum est quod est xp̄us iesus. hec Augustinus.

Ad tertiam Tertio inducūt aduersarij illud Canti. vi. vbi dicit̄ ꝙ ecclesia terribil' vt castroꝝ acies ordinata. sed nec illud facit aliquid ꝓ aduersarijs: quoniā ex hoc nō habet̄ ꝙ ecclesia per aliquam virtutem aut potestatem sibi intrinsecam conseruet se in esse suo. Quod maxime pꝫ ex glo. eiusdem textus que sic habet, terribilis: quia per vnitatem charitatis compacta nullum locum aperit per malum discordie hostibus. id est hereticis vel immundis spiritibus. Quod vero aduersarij subiungunt quomodo ecclesia esset ꝑfecta et terribilis si oporteret ab extrinseco subsidiū cōseruationis sue querītare. Videt̄ nobis valde insipienter dictum ꝓpter duo. Tum primo: quia licet opera dei perfecta esse dicant̄ Deutero. xxxi. nihilominus conseruatio eoꝝ ab extrinseco pendet: scꝫ a deo sicut dictum est. vnde vt dicit sanct⁹ Tho. in questione de potētia. inter alia que ad ꝑfectionem eorum pertinent est hoc: ꝙ a deo contineātur in esse. ꝛ ita dicendū est de ecclesia: ꝙ q̄tumcunq̄ perfecta esse dicatur hoc ad ꝑfectionem eius ꝑtinet ꝙ continue a deo conseruetur in esse: qm̄ vt inquit Propha vbi sup̄ Nisi dn̄s custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam. Secūdo: qꝛ in hac sua argumentatione videtur aduersarius innuere vnū de duobus erroribus: videlicet ꝙ conseruatio rerum creatarū nō dependeat a deo: aut ꝙ deus sit principiū intrinsecū reruꝫ creatarū: quorum vtrūq̄ est hereticum. Qd̄ vero aduersarius dicit ꝙ principia essendi ꝛ conseruādi sunt intrinseca falsissimū est. principium eīn primū quod est deus a quo precipue esse ꝛ conseruatio rerū dependet nulli creature est intrinsecū vnde etiam ꝑncipium effectiuū siue causa efficiens distinguit̄ cōtra principia intrinseca: vt habetur. ij. phy. ꝛ. v. metaphy. Secūd⁹ aūt modus conseruationis. s. indirecte ꝛ per accidens qui est per remotionē impedimentorum aduersantiū saluti alicui⁹ rei respectu ecclesie bene potest attribui alijs a deo: nō tn̄ sine deo videlicet angelis prelatis ac principibus secularib⁹ fidelib⁹. De angelis expresse dicit̄ Esa. lxij. Sup muros hierusalem: glo. interli. ecclesiam: constitui custodes tota die ꝛ tota nocte. Super quo verbo beat⁹ Bernardus ita dicit Benignus es dn̄e qui nō es cōtent⁹ nostrorū fragilitate muroꝝ sed ipsis hominum custodibus angeloꝝ custodiā supponis. Plane hic ē ordo diuine prouidentie vt hierarchia humana iuuetur p̄sidijs angelice hierarchie. Custoditur etiam eccl'ia hoc conseruatōis modo ab hominibus sanctis ꝛ doctoribus illam doctrinis illustrando aut deū continuis intercessionib⁹ interpellando. vnde sup illud. ps. cxxiiij. Mōtes in circuitu eius. dicit Aug. Magnū aliquid ē eē nos in ea ciuitate quā circundederunt montes: montes mirabiles mōtes excelsi: predicatores veritatis siue euangeliste siue apostoli siue prophete: ipsi sunt in circuitu hierusalem ambiunt illam ꝛ quasi murū illi faciunt. De quo etiam Bernar. ita super Cant. homelia. lxxviij. loquitur. Bene tecum agitur o mater ecclesia: bene tecū agitur in loco peregrinationis tue de celo ꝛ de terra venit auxilium tibi: qui custodiunt te nō dormitant neq̄

dormiũt custodes tui angeli spũs ⁊ anime iu-
storum: nõ errat qui te ab vtrisq; sentit custo-
diri. hec Berñ. Ut vero etiam prelatis tribua
tur ecclesie custodia manifestũ est: cum pasto
res eius esse dicant᷑ ad quoꝝ officiũ null⁹ am-
bigit pertinere tueri ac cõseruare greges sibi
creditos. vnde btũs Augu. sup illud ps. Nisi
dñs custodierit ciuitatẽ ⁊c. dicit sic. Habȝ ec
clesia custodes quomodo habet edificantes:
quomodo habet laborãtes vt edificet᷑ sic ha-
bet custodiẽtes. Nam ad custodiã ptinet qḋ
dicit Apostolus: timeo ne sicut s̄pens Euam
seduxit astutia sua: sic ⁊ vestre mẽtes corrum-
pant᷑ a charitate que est i xp̄o custodiebat: cu
stos erat. vigilabat q̄tuȝ poterat sup eos qui
bus preerat. ⁊ ep̄i hoc faciũt: nam inde altior
locus positus est ep̄is vt ipsi superintendant
⁊ custodiãt populũ: hec Augu. Hinc est ꝙ ro-
mano pontifici: vtpote totius ecclesie pasto-
ri maxime conuenit hoc ꝯseruationis genere
ecc̃liam tueri ⁊ custodire. Uñ dicit btũs Bo
nifa. martyr. ⁊ habet᷑ in. c. si papa. di. xl. ꝙ pro
ppetuo statu pape vniuersitas fideliuȝ tanto
instantius orat q̄to suã salutẽ post deũ ex illi
us incolumitate animaduertit ppensius pen
derẽ. verũ q: papa ⁊ alij ecc̃lie prelati nõ sunt
p̄ncipales cõseruatores ecc̃lie sed solũ vt mi-
nistri: nec sunt cõseruatores directe ⁊ p se tan
q̄ hi a quibus depẽdeat esse ecc̃lie ꝟ indirecte
⁊ paccidẽs. Hinc est ꝙ si p̄lati nolint aut ne-
gligant custodire: nõ pp̄ter hoc ecc̃lia defici-
et lȝ interdũ multipl̃r molestetur ⁊ varijs per
turbationibus ꝯcutiat᷑: quoniã semp vigilat
custos eius p̄ncipalis. ⁊ cõseruator scȝ xp̄us: q̄
custodit eam s̄m illud pphete. Non dormita-
bit neq; dormiet qui custodit israel. vñ Augu.
sup illud ps. cxxvi. Nisi dñs custodierit ciui-
tatem inuanũ laborãt qui ⁊c. loquẽdo de p̄latꝭ
ad populũ dicit sic. Quomodo ꝟ custodimus
quomodo hoĩes q̄tum possumus q̄tum acce
pimus: ⁊ q: nos sicut hoĩes custodimus ⁊ per
fecte custodire nõ possumus. ideo sine custo-
de remanebitis: absit. Nam vbi est ille de quo
dicit᷑. Nisi dominus custodierit ciuitatẽ inua
num laborãt qui custodiũt eaꝫ: laboramus in
custodiẽdo: sed vanus est labor noster. nisi ille
custodiat qui vidit cogitationes vestras. cu-
stodit ille cum vigilatis: custodit ille cuȝ dor-
mitis. ille eñ dormiuit semel in cruce ⁊ surre-
xit. iam nõ dormit: estote israel: q: non dormit
neq; dormitabit qui custodit israel: hec Aug.
Ceterũ hic modus cõseruationis ecc̃lie et tui
tionis aliquo modo etiã cõuenit sicut diximꝰ
p̄ncipibus fidelibus secularibus. vnde btũs
Isidorus et habetur in. c. principes. xxiij. q. v.
dicit. Cognoscant principes seculi deo se de-
bere esse reddituros rationem pp̄ter ecclesiã
quam xp̄o tuẽdam suscipiunt. Utrũ autẽ hoc
conseruationis genere. s. indirecte ⁊ per acci-
dens possit quis dici conseruare se in esse suo:
dicimus ꝙ sic eo modo quo quis naturalis rã
tionis auxilio aut alterius doctrina eruditus
aut diuine gratie p̄sidio munitus ꝯseruare se
⁊ custodire se a malis potest: que ei aut in esse
naturali aut morali siue gratuito nocumenta
inferre possunt aut etiã vim vi repellendo: cũ
vnicuiq; naturale est conseruare se in esse q̄tũ
potest. sed ex hoc modo conseruationis in esse
cũ cõis sit omnibus nihil sequit᷑ ad propositũ
aduersarioꝝ. Tertia pars suppositionis ad- De tertia pte
uersarioꝝ est: ꝙ ecclesia habeat virtutẽ intrin
secam ⁊ ptãtem regendi seipsam ac gubernã-
di se. Ista suppositio potest bene vel male in-
telligi ⁊ s̄m vnũ intellectũ erit falsa ⁊ s̄m aliũ
erit vera: nihilominꝰ videtur nobis ꝙ s̄m itel
lectum quẽ p̄tendunt aduersarij sit falsa. Pre
tendũt enim vt sepe visum est: ꝙ ecclesie in oĩ
bus suis membris data sit ptãs spiritualis gu
bernandi ⁊ regendi: more quo dicimꝰ ꝙ in p̄n-
cipatu politie potestas gubernatõis est apud
ppl̃m ⁊ nõ apud aliquẽ vnum qui toti populo
presideat. Pro quo sciendũ: ꝙ potestas regen
di ⁊ gubernãdi dicit᷑ dupliciter vna. s. que dicĩ
tur ptãs publice administrationis de qua di-
cit᷑. iij. Regũ. xxi. Grandis auctoritatis es ⁊. he
ne regis regnũ israel. Talis aũt potestas regẽ
di nõ est data cuilibet indifferẽter nec cuilibȝ
conuenit sȝ his tm̃ qui in cõitate publicam ha
bent administrationẽ regiminis s̄m diuersas
species politie siue principatus. Sane sine hu
ius ordinis differẽtia nulla vniuersitas subsi-
stere posset: vt dicit Bonifacius in. c. ad hoc.
di. lxxxix. Ecclesia aũt cuȝ credat᷑ a xp̄o in opti
ma dispositione regiminis ⁊ principatus cõ-
stituta incunctãter creditur regimen ecclesie
ab ipso xp̄o monarchicũ siue regale cõstitutã
esse. ita ꝙ potestas suprema regiminis totius
cõitatis ecc̃lie in vno tm̃ ⁊ nõ in pluribus aut
in ip̄a vniuersitate locata sit sicut superiꝰ mul
tipliciter ostendimꝰ. Et ita loquẽdo hoc mo-
do de potestate regiminis falsa est ps illa sup
positõnis aduersarioꝝ. Alio modo dicit᷑ ptãs
regẽdi se ⁊ gubernãdi facultas qua vnusq̄sq;
ratione vtens põt virtuose regere se in opera-
tionibꝰ suis. De q̄ ptãte dicit Prosper. Nõ ca
ret regia ptãte qui corpi suo nouit rõnabiliter
impare. ⁊ Greg. in moralibꝰ ait. Reges sunt q̄
sibimetipsis p̄sidẽt. Reges sunt q̄ semetipsos
regere sciũt: qui dũ desiderioꝝ motus in se tẽ-
perant sup subiectas cogitatões lege ꝯtutis

regnāt. ⁊ Seneca. Uis regnū: do tibi magnū rege te ipm̄. Huius regiminis facultas siue potestas cōis est omnibus rōnabilibus creaturis et de tali veritatē habet suppositio aduersariorum: cū ecclesia sit collectio siue cōuocatio rōnabilium creaturarū fideliū. sed ex tali ptāte regiminis nihil est ad ꝓpositū aduersariorum

De quarta parte

Quarta pars suppōnis aduersarioꝝ est: ꝙ ecclesia habeat intrinsecā virtutē siue ptātem aduersantibus ad sui destructionē resistendi. Pars ista sic supior pōt hr̄e duplicē intellectū qm̄ vel loquit̄ de ptāte resistendi ꝑ viā gladij spūalis iurisdictionis aduersantes compescēdo ⁊ puniēdo. tunc dicimus ꝙ ecclīa bene habet hanc ptātē sed in p̄latis suis quib⁹ dictum est. Matth. xviij. Quecūqꝫ alligaueritis ⁊c. maxime hanc habet in p̄lato p̄latorum cuiusmodi est romanus pōtifex in cuius sede vt habet̄ in. c. nolite errare. di. xi. deus totius ecclesie posuit ꝓncipatum. in cuius signū Petrus ad defensionē dn̄i succēsus resistere volēs turbe venienti ad capiendū xp̄m: gladio ꝑcussit vnum de seruis ꝓncipis sacerdotū super quo verbo dicit Greg. ⁊ habet̄ in c. si petrus. xxiij q. i. Tollit petrus aurē: quare petrus? qꝛ ipse ē qui claues accepit regni celoꝝ. ille em̄ condēnat qui ⁊ absoluit: qm̄ ligandi ⁊ soluēdi idem est adeptus ptātem. Resistere aūt hoc modo scꝫ gladio spūalis potestatis nō est cuiuslibet cum gladius spūalis ptātis nō sit datus cuilibet nec etiā ipsi cōmunitati ecclesie simul in omnibus membris. sicut supius aptissime demonstratū est. Unde ad hūc sensum videlicꝫ ꝙ ipsi corpori ecclesie simul in oībus membris suis data esset hmōi potestas sicut videt̄ aduersarij ꝓtendere falsa est pars illa prefate suppositionis. Si vero ptās resistendi aduersantibus dicat̄ facultas quocūqꝫ modo cōtradicendi ⁊ resistēdi aduersantibus et conantibus ad destructionē sui: suppositio aduersariorum vera est sed nō facit ad ꝓpositū: cū talis facultas omnibus hominibus nō modo fidelibus sed infidelib⁹ cōmunis sit. naturale em̄ est vnicuiqꝫ vt supra diximus ꝙ cōseruet se in esse ꝙ̄tum potest. Hinc etiā ꝫm iura. Uim vi repellere licet: cum moderamine tamē inculpate tutele.

De quinta parte

Quinta pars suppositionis aduersarioꝝ est: circa quid sit illa intrinseca data virtus siue potestas data ecclesie qua in eē suo se cōseruare posset ac tueri. dicunt enim ꝙ cōmunis sentētia doctoꝝ sit: ꝙ talis potestas sit potestas clauiū. videlꝫ sciētia discernendi ⁊ potētia iudicādi. Q aūt ista pars nō modo sit falsa sed stulta multipliciter ondit̄ur. Et pmo quia prefata ptās se ꝯseruandi in eē suo vt ex aduersarioꝝ dictis colligit̄ semꝑ infuit ⁊ inest ⁊ inerit ecclesie cum dicat̄ ꝙ sit virtus eius intrinseca. ptās autem clauiū nō semper fuit in ecclesia. Patet: quia nō tempore legis nature quo tamen tempꝫ ecclesia erat que ab Abel incepisse dr̄. vt em̄ dicit beatus Augu. ꝙ̄diu sancti fuerūt in terra ecclesia fuit. sicut plenius in pmo libro disputauimus. Nō fuit etiam ptās clauium tempꝫ legis vt patet: qm̄ cum ante passionē xp̄i nō esset aptum regnum celoꝝ ad quod aperiēdū ordinant̄ claues: sacerdotes illi⁹ tempis nō dicunt̄ habuisse claues huius. s. regni celoꝝ: sed claues tm̄ templi materialis. ⁊ tamē ꝑ illo tempꝫ dictum ē de ecclesia ꝙ ē terribilis vt castroꝝ acies ordinata Canticoꝝ. vi. Secūdo ꝙ ptās cōseruādi se in esse: inest cuilibet creature rōnali vt dicit aduersarius: sed huiusmodi ptās nō pōt dici potestas clauiū. ergo nec illa que toti cōmunitati ecclesie dicit̄ inesse. ꝯsequētia patet: qꝛ virtus partis ⁊ virtus toti⁹ vident̄ esse eiusdem rōnis. sicut Aristo. pmo phisi. de gleba terre ⁊ de tota terra arguit. Tertio: angeli vt dictū ē ptātem ministerialē habent custodiēdi ecclesiam. ⁊ tamē ptās illa nō est potestas clauiū. Quarto ptās se cōseruandi in esse ad bonam intelligentiā capta: vt supius patuit: ē pluribus cōmunis in ecclesia ꝙ̄ ptās clauiū vt per se patet. ergo nō sunt idem. Q vero dr̄ ex aduerso ꝙ est sententia omniū doctorum ꝙ talis potestas esset potestas clauium: manifeste patet esse falsum.

Cap. lxxix. In quo videndum est de veritate septime suppositionis aduersarioꝝ: ⁊ de valitudine eorum que inde concludebant.

Cap. LXXIX de septima suppositione posita ca. lx.

Ultimo iam de

septima suppositione aduersarioꝝ in qua aduersarij dicūt ꝙ plenitudo ptātis semper debeat manere in ecclesia. videndū ē quid veritatis habeat. Pro quo dicim⁹ ꝙ plenitudo ptātis semꝑ manet aliquo modo in ecclesia etiam papa mortuo sed nō ad mentē aduersariorū. Pro quo notandū ꝙ de ptāte ecclesiastica loqui possumus duplr̄. Uno modo quātum ad ipsam ptātem siue auctēm. Alio modo quātū ad actualē administratōnē plenitudinis eiusdem ptātis. Loquēdo pmo modo dicimus ꝙ ptās ⁊ dignitas ipsius ꝓncipatus ecclīe semper manet in ecclīa etiam papa mortuo et hoc multipliciter. Primo quidē in ꝓncipali videlicet in xp̄o sacerdote summo ⁊ capite principali ecclesie. Ē enim xp̄us caput super omnem ecclīam que ē corpus eius et plenitudo eius:

qui omnia in omnibus adimplet. ad Ephe.i.
vbi dicit glo. Ideo dr esse omnia in omnibus
quia omnia ab ipo sunt in eis cuius ꝑture sūt
quod sunt: licet eñ deficiat vicarius nō defi-
cit pncipalis. de cuius potestate dr Dan. vij.
Potestas eius potestas eterna que nō aufe-
retur ⁊ regnum eius quod nō corrumpet. Se
cundo dicit potestas papalis etiā papa mor
tuo manere in ordinatōe diuina sicut dicim⁹
ꝙ dignitas episcopalis manet i aliqua eccle-
sia etiaȝ episcopo mortuo ꝙdiu inuariata ma
net dispositio apostolice sedis que instituit ꝙ
in tali ecclesia dignitas episcopalis esse debe
ret. sed si apostolica sedes reuocaret dispositi
onem illaȝ: iam dignitas epalis nō diceretur
amplius esse in prefata ecclesia: sicut patet de
ciuitate que puata est dignitate episcopali vt
in. c. ita nos. xxv. q. ij. Exemplū etiā de priuile
gio reali quod in hoc dicit distingui a psonali
ꝙ non extinguit cum psona. vt habetur in. l. si
cut. ff. quod cuiusqȝ vniuersita. ⁊ in. l. ꝓpone-
batur. ff. de iudi. Est aūt institutuȝ a deo vt ꝙ
diu ecclesia catholica in hac pegrinatione du
rauerit i ea sit vna supma ptās regitiua cū ea
plenitudine que sufficere valeat ad regimen
totius vniuersalis ecclesie: vt superius circa
pncipium huius secūdi libri ostensum est. ⁊ iō
ꝙtuncūqȝ fiat variatio in psonis ꝑsidentium
summorum pontificū per mortem naturalē siue
ciuileȝ: semp summi pōtificatus potestas ma
net in ecclesia. Tertio dicit eadem potestas
etiam mortuo papa manere in sede apostoli-
ca que nunqȝ morit. extra de rescrip. c. si grati-
ose. li. vi. vbi dicit glo. ⁊ concordat Archidya
conus. ⁊ Ioh. monachi. ꝙ licet habens papa
tum vel dignitatē sit corruptibilis: papatus
tamē ⁊ imperium ⁊ dignitas semp sunt. vt in
auct. quomodo oportet epos. §. licentiā. coll.
ij. et ideo corrupto subiecto hec non dicuntur
non existere sed vacare: hoc est administrato-
re iuris vel facti carere: vt de concess. preben.
cum nostris. Unde beatus Leo papa in ser-
mone secundo consecrationis sue dicit: ꝙ in
sede Petri viuit potestas et excellit auctori-
tas. Quarto dicitur papalis potestas ma-
nere etiam papa mortuo in ecclesia in poten-
tia siue habitualiter ad istum sensum: quia in
ecclesia semper manet potestas ad eligendū
psonam que succedat in tali dignitate. Alio
modo possumus loqui de hac supma potesta
te quo ad actualeȝ eius administrationē. Et
tunc videtur dicendū iuxta doctores notabi
les tā canonistas ꝙ theologos: ꝙ quo ad ple-
nam administrationē plenitudinis ptātis pa
pa mortuo nō manet in ecclesia, vnde dicitur
tunc sedes vacare. i. carere administratore sic
dictū est ex pfato. c. si gratiose. nec ꝓpter hoc
ꝙ nullus succedit pape in plenitudine admi-
nistrationis potestatis sue sequitur qđ aduer
sarij dicunt ꝙ nō esset sufficienter prouisum ec
clesie: qm̄ nullum detrimentum patitur eccle-
sia si per paucos dies vacet administratio ple
nitudinis illi⁹ potestatis maxime cum tam p
officiales curie romane ꝙ per sacrum reuerē-
dissimorum cardinalium collegium ꝙ etiam per
ceteros orbis prelatos quos apostolica sedes
in ptē sollicitudīs sue vocauit sufficiēter in ne
cessarijs prouideri possit ecclesie. Id autē
qđ in confirmationem aduersarij inducūt de
potestate ciuitatis aut cōmunitatis terrene
nō videtur facere ad ꝓpositum propter duo.
Primo: qꝛ potestas illa regiminis de qua phs
loquitur in polit. est potestas q̄ ex donatōe po
puli ortum habet. Potestas vero papalis nō
est ab ecclia siue populo xpiano sed a deo solo:
vt supra declarauimus. Secundo: qꝛ cōmuni
tas ciuitatis aut vrbis est capax potestatis ⁊
regiminis ciuilis siue terreni. Cōitas autē ec-
clesie siue vniuersitas tota fideliū nō videtur
esse simul in oibus eius mēbris capax ptātis
ecclesiastice. sicut superius demonstrauimus.
⁊ idō nō est similitudo in hoc de potestate ter
rena ⁊ de spirituali. Et ita patȝ ꝙ dicta aduer
sariorum nullam necessitatem habent imo vidē-
tur in multis magis somnia: salua pace: ꝙ ali-
quid realitatis habentia.

Ad cōfirmatōes

Capitulum. lxxx. Qr romanus pon. iurisdictionis au
ctoritate ac potestate supior ac maior existat tota vni
uersali ecclesia.

Cap. LXXX

Consideratis be
ne his que in supioribus amplis-
sime dicta sunt: luce apta quisqȝ
pōt cognoscere ꝙ Roman⁹ pon.
supior ac maior iurisdictionis auctoritate sit
tota ipsa residua vli ecclia. Quam conclusio-
nem de superioribus aliqua cōmemorando sic
ꝓbamus. Primo omnis pastor regiminis au
ctoritate ac potestate iurisdictionis superior
est grege cuius est pastor. sed Romanus pon.
est pastor ecclesie vniuersalis. ergo ipse est au-
ctoritate ac potestate iurisdictionis superior
vniuersali ecclia. ꝯña est bona. maior etiā paȝ
ex superiorib⁹. dictū est eñ a xpo petro ⁊ in pe
tro Rōano pōtifici. pasce oues meas. Io. vlt.
in qb⁹ ꝟbis ⁊ btūs petr⁹ pastor vlis ecclie fu-
it cōstitutus ⁊ in eo quilibet ei⁹ in apostolica
sede legitimus successor. In cui⁹ confirmatio
nem ecclia pro romano pon. orans ita inquit.
Deus omniū fideliū pastor ⁊ rector famulum

tuum. N. quē pastorē ecclīe tue preesse voluisti ꝛc. Et in oratione ꝯsecrationis romani pōtificis dr. Tribues ei dn̄e cathedrā pōtificalē ad regendā ecclīam tuā ꝛ plebes tue sortis intra mūdi limites vniuersam. Secūdo sic. romanus pontifex est caput vniuersalis ecclīe. ergo supior est vniuersali ecclīa. ꝯsequētia est bona: qm̄ caput supemiet toti corpori ꝛ auctoritate regiminis ꝛ amplitudine ꝟtutis. antecedēs aūt ostensum est aucte multoꝝ sctōꝝ patrū. s. a. c. xix. vsq̄ ad. c. xxiiij. Patet etiā ex illo qd̓ sanctus Marcellus papa ꝛ martyr in c. rogamus. xxiiij. q. i. scribēs vniuersis epis p Antiochiā cōstitutis ait. Rogamus vos frēs dilectissimi vt nō aliud doceatis nec sentiatis: q̄ quod a beato petro ꝛ reliq̄s aplīs ꝛ pr̄ibus accepistis. ipe em̄ est caput totius ecclīe: cui ait dn̄s ꝛc. Tu es petrus ꝛc. Idem testat beatus Calixtus papa et martyr in. c. non decet. di. xij. Idem btūs Anacletus papa ꝛ martyr i c. sacrosancta. di. xxij. Tertio sic. Romanus pontifex est plātus plationē habens in totā ecclīam. ergo supior est atq̄ maior aucte tota ecclīa. ꝯn̄tia est bona. antecedēs pȝ cū plātus sit ac rector eiusdē. vnde in Calcedonen̄. cōcilio legitur q̄ tota synodus acclamauit Leoni pape. Leo sanctissimus aplīcus ꝛ ycomenicꝰ id est vniuersalis patriarcha p multos annos viuat. et Chrīs. sup Mat. inquit. Filius quod patris est ꝛ ipsius filij potestatē petro vliter concessit vbiq̄ terrarū ꝛ homini mortali oīm que in celo sunt dedit auctē dando ei claues ad hoc vt ecclīam vbiq̄ amplificet. Itē idem sup actibus apostoloꝝ. Petrus a filio super omnes q̄ filij sunt ptātem accepit: nō vt moyses in gente vna: sed in vniuerso orbe: hec ille

Quarto confirmādo sic. Romanus pōtifex est ꝑnceps vniuersalis ecclesie. ergo hꝫ primatū vniuersalis. ecclesie. ꝛ p cōsequēs maior est aucte illa. ꝯn̄tia est bona. an̄cedēs patꝫ ex illo ꝑmo q̄ xp̄s legit in ecclīa petro dixisse: et sup plebē meā ꝑncipē te constitui. plebs aūt xp̄i vl's eccl'a est. vnde veraciter romanꝰ pōtifex est huius ille de quo Luce. xxij. dr. Fidelis huius quē constituit dn̄s sup familiā suā. gl. i. ecclīam. Unde Leo papa in. iij. ſmone consecrationis sue ita dicit. Cum itaq̄ dilectissimi tm̄ nobis videamus presidiū diuinitꝰ institutum rōnabiliter ꝛ iuste in ducis nostri. s. petri meritis dignitate letamur grās agentes deo redēptori nostro: qui tantā potentiā dedit ei quē totius ecclīe ꝑncipē fecit: vt si quid etiā nostris tpībus recte p nos agit recteq̄ disponitur: illius sit gubernaculis deputandū cui dictū est. Cōfirma fratres tuos ꝛc. ꝛ Bernardus in epl'a quadā ad Eugeniū papā que est. xxxi. ita inquit. Locus in quo stas terra scā est: locus Petri ꝑncipis apostoloꝝ. vbi steterunt pedes eiꝰ quē cōstituit deus dn̄s domꝰ sue et ꝑncipem possessionis sue: hec ille. Conuenit etiā huic loco q̄ moyses ante mortē suā orās dn̄s vt pplo in quo tūc ecclīa dei erat dicebat. Nu. xxvij. Prouideat dn̄s deus spūum omnis carnis hoīem qui sit sup multitudinē hanc. Princeps ergo ecclīe sup totā ecclīā ꝑmatū ꝛ auctem habet. hoc aūt in tam immobili veritate stabilitū eē videt: vt ꝯtrariū dicere erroneū esse censeat. vnde sanctꝰ Tho. in tractatu contra errores grecoꝝ. c. lxiij. ita inquit ad ꝑpositū. Similis est error dicentiū xp̄i vicariū romane ecclīe pontificē nō habere vniuersalis ecclīe ꝑmatū. errori dicentiū spiritū sanctū a filio nō ꝓcedere. ipe em̄ xp̄s dei filiꝰ ecclīam suam cōsecrat ꝛ sibi cōsignat spūscō quasi suo charactere ꝛ sigillo. ꝛ simul'r xp̄i vicarius suo ꝑmatu et ꝓuidentia vl'em ecclesiam tanq̄ fidelis minister xp̄o subiectā seruat: hec ille. Quinto sic. Romanus pōtifex hꝫ supremā ptātem in ecclīa. ergo ipe est supior omni alio plāto ꝛ tota ipa vl'i ecclīa: ꝯn̄tia ē bōa: cū potestas supma nō posset esse nisi vna et non nisi in vno. an̄cedēs est articulus diffinitus in cōcilio Constantien̄. p dn̄m papā Martinū vnde papa Nicolaus in epl'a ad patriarchā ꝛ Clerū Constantinopolitanū ita scribit. Iudicate cui potius resistendū sit an ptāti quā in petro deus om̄ipotēs ordinauit quāq̄ sup cunctā ecclīam extulit: an ordinatōni Gregorij Syracusani. cui millies ve dicendū est homini per quē in ecclīa xp̄i tot scandala venerunt: hec ille. Item habetur in. c. nolite errare di. xi. q̄ in apostolica sede totius ecclesie dn̄s posuit ꝑncipatum. Sexto sic. Solus romanus pontifex habet in ecclesia plenitudinem potestatis. ergo ipe oībus alijs de ecclesia est supior potestate. ꝯn̄tiā est bona. ꝛ antecedēs supius est demonstratū in. c. lxx. habet etiā in c. decreto. ꝛ in. c. qui se scit. ij. q. vi. Septimo sic. Romanus pontifex est generalis xp̄i vicarius in tota vniuersali ecclīa. ergo maior ꝛ superior est auctoritate vniuersa ecclīa. ꝯn̄tia ē bona: qm̄ cum idem tribunal censeat christi ꝛ pape in tris (ſm illud Mat. xvi. quodcunq̄ ligaueris sup terrā ꝛc. sup quod dicit Orige. Uide quātam potestatem habet petra super quam fundatur ecclesia vt etiā iudicia maneant firma quasi deo iudicante p eam) sequit q̄ xp̄us superior est tota ecclesia auctoritate iurisdictionis: ita videtur etiā eius vicarius generalis.

Cap. lxxxi. In quo per aduersarios obijciunt contra predicta.

Cap. LXXXI

Argu. primum de quo ca. lxxxij.

Aduersus p̄fatam cōclusionē obijciūt aduersarij multiplr. Primo sic. Ecclesia dr̄ esse corpus quoddā 𝔷 singuli fideles mēbra illi⁹. vñ Apl's ad Roma. xij. Multi vnū corp⁹ sumus singuli aūt alter alterius mēbra. Tūc sic. papa est membrū ecclie nō totū corpus. ḡ sequit̄ q̄ vniuersalis ecclia que tm̄ corpus ecclesie est sit amplioris virtutis 𝔷 ptātis q̄ ip̄e papa p̄ntia patet: qm̄ membrū cū dicat partialitatem minoris est v̄tutis 𝔷 pfectionis ip̄o toto corpore.

Secundum de quo ca. lxxxij.

Secūdo sic. cōis animi cōceptio ē q̄ totū est maius sua parte. sed ecclia dicit q̄ddam totū. papa aūt nō est tota ecclia: ꝫ pars eius. ḡ sequit̄ q̄ ecclia sit maior 𝔷 supior auct̄e 𝔷 potestate ip̄o papa.

Cōfirmatio

Et confirmat̄ p illd̄ Hiero. in. c. legimus. di. xciij. Si auctas querit: orbis maior est vrbe: vbi glo. colligit argumentū q̄ statutū concilij p̄iudicat statuto pape si cōtradicant. Hanc aūt rōnem de toto 𝔷 parte dicit quidaʒ aduersarioꝝ in Basilea in quodā tractatu suo: tante esse efficacie vt ab aliq̄bus doctoribus inferat̄: q̄ cū xp̄s sit pars corpis cuius est caput q̄ tota ecclia est nobilior xp̄o in q̄tum est homo 𝔷 in q̄tum ip̄e etiā in membris corpis ecclie cōp̄hendit̄ ſm illud Apostoli p̄me Corinth. xij. Uos estis corpus xp̄i 𝔷 mēbra de membro. gl. depēdentia de mēbro. i. xp̄o capite 𝔷 cū mēbro nostro. Dicit consequēter p̄fatus aduersarius q̄ rō dictoꝝ p̄fatorum doctoꝝ potest assignari: q̄ cuʒ ecclesia includat assistentiā dei iuxta illud. Ubi duo vel tres cōgregati fuerint in nomine meo ibi ego sum in medio eoꝝ: nec est possibile intelligi eccliam sine hac assistētia 𝔷 affluētia grāꝝ intranea. manifestū est q̄ quicq̄d extra deum excogitari potest nō posse ecclie comparari i excellētia 𝔷 dignitate: hec aduersari⁹.

Tertium de quo ca. lxxxiiij.

Tertio sic: papa est ppter eccliam sicut pastor propter gregē. ſm illud p̄me Corin. x. Ptātē nobis dedit deus in edificationē nō in destructionē 𝔷 nō ecōuerso. ḡ 𝔷c. p̄ntia p3: q: semper deterius est gratia melioris ſm ph̄m in polit.

Quartum de quo. c. lxxxv.

Quarto vbi videt̄ esse maior sapia 𝔷 charitas ibi videt̄ esse supioritas. sed in ecclia ē maior sapia 𝔷 charitas q̄ in aliqua alia creatura siue papa sit siue q̄cunq̄ alia psona. ḡ ecclesia est supior papa.

Quintum de quo ca. lxxxvi.

Quinto argui̇t sic. Ecclia vniuersalis dr̄ mater oiʒ fideliū. vñ Eccliasti. xxiiij. dicit̄. Mater pulchre dilectōnis. Et ad Gal. iiij. Illa aūt que sursuʒ est hierl'm libera que mater est nostra: glo. i. credentium. Et Prouer. p̄mo dr̄. Ne dimittas legē m̄ris tue. glo. i. ecclie. Papa vero filius ecclesie dr̄. ergo ecclia vniuersalis excellētia dignitatis 𝔷 potestatis maior atq̄ supior est papa filio suo. cōsequētia videt̄ bona: nec pōt dici q̄ papa sit pater ecclie: cū nullus sit pater sue matris. vñ etiā saluator Mat. xxiij. dicit q̄ vnus est pat̄ videlʒ qui in celis est: sic aūt in terris vna est ecclia oim̄ fideliū mater.

Sextum de quo ca. lxxxvi.

Sexto sic. Ecclesia vniuersalis dr̄ dn̄a ſm illud Trenoꝝ p̄mo. Dn̄a gentiū. Tūc argui̇t sic: maior est ptās in dn̄o q̄ in seruo. sed ecclia est dn̄a vt dictuʒ est papa vero 𝔷 alij p̄lati nō sunt dn̄i. sed vt confitetur Apostolus p̄me Corinth. iiij. Ministri 𝔷 dispēsatores mysterioꝝ dei. Unde xp̄s cum de paruipendēda maioritate doctrinaʒ aplis daret dixit: quicūq̄ voluerit inter vos maior fieri sit vester minister. videt̄ ḡ q̄ papa nō dominus sed inter ministros summus minister dicēdus sit. Unde 𝔷 Bernardus li. de. p̄sideratiōe dicit i fine quarti li. Cōsideres aūt sup oīa sanctā romanā eccliam cui deo auctore prees matrē esse nō dn̄am: te nō dn̄m epōrum sed vnū ex eis.

Septimū de quo. c. lxxvij.

Septimo aduersarij arguūt sic. Papa nō est dn̄s rerū ecclie. sed h̄ dniū videt̄ esse apud eccliam: papa enim solum est dispēsator. ergo idē quod p̄us.

Octauū de quo c. lxxxviij.

Octauo sic. Ecclia dr̄ esse regina ſm illud ps. xliiij. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circūdata varietate. Tunc argui̇t sic. ptās est in ecclia sicut in regina; in papa aūt nō sicut in rege: quia regimē pape respectu ecclie non videt̄ regale sed politicū dicēte dn̄o apostol' de p̄matu cōtendētibus. Matth. xx. Scitis quia p̄ncipes gentium dn̄ant̄ eoꝝ 𝔷 qui maiores sunt ptātem exercent in eos: nō ita erit inter vos: sed quicūq̄ voluerit inter vos maior fieri sit vester minister. Iteʒ christus fugit ne facerent eum regem.

Nonū de quo ca. lxxxix.

Nono sic. eadem ecclesia dei vniuersalis dicit̄ sponsa christi vt p3 in pluribus locis in lib. Cant. et Apocalip. xxi. dicitur. Uidi ciuitatem sanctam hierusalem nouam descendentem de celo tanq̄ sponsam ornatam viro suo. Papa vero nō est sponsus sed paranymphus sponse vt beatus Bernardus libro de consideratione ad Eugeniū dicit. Tunc arguitur sic. maior est auctoritas in sponsa q̄ in paranympho sponse vt patet sed vniuersalis ecclesia vt iam ostensum est: est sponsa christi. papa vero paranymphus. ergo ecclesia potestate 𝔷 auctoritate est maior et superior papa.

Decimum de quo ca. xc.

Decimo sic. Ecclesia non potest errare et ita est indeuiabilis a rectitudine fidei. papa potest errare: vt in capitulo

si papa.di.xl. ergo videtur q ecclesia sit superior potestate ipso papa. Undecimo arguitur sic illius potestas est maior ad quā vltimate remittitur quilibet fidelis sicut quasi ad vltimum tribunal. sed hec est potestas ecclesie et non alicuius psone cuiuscūq dignitatis sit etiam papalis. g papa nō est maior potestate ipa ecclesia sed econuerso. pntia est bona. maior p3. minor pbatur ex illo Matth. xviij. vbi xpus inqt petro. Si peccauerit in te frater tuus rc. dic ecclesie. hoc aūt nō potest intelligi de papa sive de plato. Tum quia petro hoc dictū sit qui platus futurus erat ecclesie et ad se nullus remitti dicatur. Item qr nomē ecclesie est collectiuū. et p pns per ly ecclesie nō psona plati sed congregatio ipa fideliū accipiēda est. Tū tertio: qr gl. ibi inquit: dic ecclesie. i. toti ecclesie. Et ita p3 q p ecclesiā ipa vniuersitas fideliū veniat intelligenda.

Undecimum de quo. c. xci.

Probatio prima

Secunda

Tertia

Cap. LXXXII

Cap. lxxxij. In quo rūdetur ad obiectionē primā.

Futuri responsa

ad obiecta pcedentis. c. obseruabimus hunc ordinē p pleniori illustratione veritatis: qr iste rōes sunt potiores aduersariorū: respondebimus singulis obiectionibus p se p capitula distincta Ad primā ergo obiectionē cum dr q papa sit membrū ecclesie rc. respondetur dupliciter. Primo pcedēdo ancedens et negādo pntiam. loquēdo de maioritate ptātis iurisdictionis de qua impntiarū loquimur. Nos p tāto dicimus qr nō dubitamus hic an ecclesia sit maior simpliciter papa. puta pfectione gratie et amplitudine virtutū: qm etiā vna vetula potest esse hoc modo pfectior ac maior ipo papa. sed dicimus q in ptāte iurisdictionis in qua vnus peccator pōt eē maior multis iustis papa sit maior toto residuo corpe ecclesie. Et ad pbationē cū dr q membrū cū dicat partialitatem minoris sit vtutis et pfectiōis toto residuo corpe Respōdemus q hec pbatio nō pbat pntiam et rō est. qm l3 membra corpis ptialiter se habēt in participādo virtutes totius corporis: quia nō quodlibet membrū oīa pōt habere sed singula singulis sunt distributa dicēte Aplo ad Roma. xij. In vno corpe multa mēbra habemus: omnia aūt mēbra nō eundē actū habēt. et p pseques nullū membrū pōt simplr preferri toti corpori: nihilominus in virtute aut gratia quā vnū membrū recipit pōt ita excellere omnia alia mēbra: vt l3 nō simplr possit dici maius toto residuo corpe possit tn̄ in tali gratia dici maius. quod faciliter p3 ex vbis apli vbi supra ait enī. Singuli aūt alter alterius mēbra: habentes donatiōes sm gratiam que data est nobis differētes siue pphetiā sm rōnem fidei siue ministeriū. glo. ecclesiasticū in ministrando siue que docet in doctrina rc. nō est dubiū q cum hoc q membra singula corpis ecclesie vt ait Apostolus partialiter et nō vniuersaliter pcipiant donatiōes factas toti corpori ecclesie stat bene q aliquod membrū ecclesie in donatione sibi facta excedat omnia alia mēbra ecclesie. sicut q in gratia pphetie vnus sit excellentior ppheta oibus alijs. vnus doctor maior oibus alijs siue toto residuo corpe. Non ergo val3 ista pntia: papa est membrū ecclesie. g sequitur q ptāte iurisdictionis nō possit eē maior toto residuo corpe ecclesie. Quod etiā exemplariter ostēdimus in multis. Primo in capite corpis naturalis quod caput etsi membrū sit corpis nihilominus pstantius et maius virtute sensitiua est toto residuo corpe: cu3 in eo solo sit plenitudo sensuum. in alijs autem sit solus sensus tactus. vnde Ambro. li. vi. in hexameron. c. xxix. inqt. Caput supra reliquos artus nostri corpis cernimus eminere pstātissimūq esse oim: et ex illo oibus mēbris vigorem prudentiāq deferri. Secūdo hoc par3 in quolibet pncipe respectu multitudinis cui presidet nō est dubiū qn pnceps sit mēbrū vniuersitatis reip. quā Policratus instar corpis dicit esse formatā. et tn̄ l3 nō possideat oēs vtutes et gratias q possidentur ab oibus alijs illius vniuersitatis: sed ptialiter forte aliquas earū nihilominus ptāte iurisdictiōis superior vniuersis alijs siue tota illa vniuersitate est. Tertio insufficiētia pfate pntie ondit in dño nostro iesu xpo q cū b q sit caput sup oēm ecclesia3 vt inqt Apls ad Ephe. i. et dicatur etiā membrum ecclesie ab eodē qui de eo loquēs ait. i. Cor. xij. Uos estis corpus et mēbra de mēbro: gl. depēdentia de mēbro. i. xpo capite et cū mēbro nro et nihilominus nō modo falsum sed hereticū esset dicere xpm minorē esse pfectiōe aut gratia aut ptāte ipa ecclesia cum ab ipo depēdeat totū bonū ecclesie. de plenitudie enī eius accepimus oēs. Joh. i. Est tn̄ b notādū sicut supra tetigimus. li. i. c. xlvij. vbi notauimus qlit eē membrū ecclesie conueniret xpo et qliter nō: q membrū importat duo. s. ptialitatē virtutū respectu totius corpis et distinctionē respectu aliorū membrorū: q duo explicantur cū ait Apls vbi supra: q oīa mēbra nō eundē actū habēt. Christus aūt vt dicit scūs Tho. nō dr mēbru3 ecclesie vt membrū importat partialitatē: qm in christo bonum spirituale non est particulatum sed totaliter integrum. vnde ipse est totū bonū ecclesie nec est aliqd maius cū alijs

Ad primū argu. ca. lxxxi.

ꝙ ipse solus: sed dicitur membrū put dicit siue importat distinctionē ab alijs. distinguit aūt ab alijs membris ꝛ pfectione ꝛ officio. Perfectione quidē: quia vt inquit sanctus Tho. in qōne de veritate: in ipso est vniuersaliter gr̄a nō autem in aliquo alioꝝ membroꝝ. Officio vero: quia vt idem sanctus Tho. dicit in. iiij. distin. xlix. influit alijs vitā. Simili aūt modo videt dicendū de romano pōtifice in duobus Primo quia licet papa sit membrū ecclesie vt etiam partialitatē importat: qm̄ virtus eius siue bonū spūale nō est vniuersaliter integrū sicut est bonū totius corporis ecclesie sed est particularizatū: ꝛ ideo nō potest dici maior pfectione simpliciter toto corpore ecclesie. nihilominus in donatione sibi spāliter pre alijs facta huius particularis gratie gratisdate videlicet potestatis iurisdictionis ipse est maior toto residuo corpore ecclesie cum ipse solus sit vocatus in plenitudinē potestatis: quemadmodum si alicui pre omnibus alijs mēbris ecclesie donaret gratia curationis infirmitatū. talis etiam veraciter posset dici maior in hac particulari gratia potestatis curandi oībus alijs fidelibus siue cōiunctis siue dispsis. Secundo posset dici ꝙ papa quo ad potestatem iurisdictōis nō est membrū ecclesie vt importat partialitatē cum potestas in eo nō sit particularizata sed sit plena ꝛ integra: sed dicat membrū put dicit distinctionē. Distinguit ei ab alijs mēbris ecclesie in duobus. s. pfectōne potestatis ꝛ i officio. Perfectiōe quidē: quia i eo est plenitudo potestatis vt sancti clamāt nō autē in aliquo alioꝝ membroꝝ ecclesie: neqꝫ in oībus mēbris alijs ab eo etiā simul sumptis. Officio vero distinguitur inquātū ipse influit in totū corpus ecclesie potestatē iurisdictionis in eos q̄ pticipes eius esse possunt: put supra in. c. liiij. mltis sanctoꝝ testimonijs et rōnibus ostēdimus, ꝛ maxime habet in. c. ita dn̄s. distin. xix.

Cap. lxxxiij. In quo rn̄det ad scd̄am obiectionem.

Ca. LXXXIII ... ad secūdā ... ca. lxxxi.

Ad secūdā rōem aduersarioꝝ q̄ apud eos Achilles reputat respondet dupliciť. Primo negādo assumptū si capiatur vniuersaliter. videlꝫ ꝙ cōmunis animi ↄceptio sit ꝙ totū sit maius sua parte. dicim⁹ em̄ ꝙ hoc verū est de toto integrali: nō aūt de toto potēciali. vnde magister sententiarū in li. i. di. iij. comparādo partes ymaginis adinuicem ꝛ vnā ad om̄es alias dicit sic. Equalia sunt nō solū singula singulis sed etiā singula omnibus. Contra quod sanctus Tho. in fine pfate tertie distinctiōis ibi arguēs: ad pbandum ꝙ vna potētia anime nō sit equalis omnibus alijs vtit hoc argumēto. Omne totum est maius sua parte. Ad hoc ipse respondēs dicit sic: ꝙ hoc verū est de totalitate q̄titatis dimensiue vel numeralis que eiusdē rōnis sunt et nō de totalitate q̄titatis virtualis. potest em̄ cōtingere ꝙ vna virtus pōt in tot obiecta quot alie plures. Et simili modo ad idē argumentū respōdit dn̄s Petrus de Tarentasia q̄ fuit Inno. q̄ntus vbi supra: ita dicēs ꝙ id qd̄ d: ꝙ omne totum est maius sua parte. verum sit de toto integrali nō aūt de toto potentiali Et ita sm̄ hec cōcedendo de toto integrali ꝙ omne totū sit maius sua parte: argumētū aduersarioꝝ nihil facit ad ppositū: qm̄ nos nō loquimur de maioritate q̄titatis dimēsiue vel numeralis sm̄ quā nō est dubiū ꝙ quelibet cōgregatio maior sit suo plato aut rectore: sed loquimur de maioritate q̄titatis virtualis siue potēcialis sm̄ quā stat ꝙ vna virtus potestatiua sit maior omnibus alijs inferioribus que in partem tantum vocate sunt sollicitudinis vnde si ratio illa aduersarioꝝ valida esset pari modo militaret contra xp̄m sicut contra papam sic arguendo sicut aduersarij arguūt. Cōmunis animi conceptio est ꝙ totū maius sit sua parte. sed chūs est pars ecclesie. ergo ecclesia est maior christo. Quod vero christus dicat pars ecclesie patet. Tū ex illo quod supra induximus in pcedenti. c. Apostoli. i. ad Corin. xij. vbi dicit membrū corporis xp̄i quod est ecclesia. Tum ex eo qd̄ ait Bernardus in smōe quodam corporis christi qui sic ait. Est enim corpus xp̄i vniuersa ecclesia: caput scilicꝫ cū mēbris. Inueniunt autē in isto corpore quasi tres partes ex quibus totū corpus ↄstat. vna pars est ipm caput. caput em̄ caput est ꝛ pars corporis ꝛc. Et tamē his nō obstātibus conclusio est falsa ꝛ heretica. s. ꝙ ecclesia sit maior christo. Unde quod quidā aduersarioꝝ in suo quodam tractatu dicit vt in argumēto tetigimus ꝙ ecclesia sit maior siue nobilior christo. inquātum homo ꝛ inquātum ipse comprehenditur in mēbris ecclesie: erroneū est ꝛ hereticum cum cū manifeste sit contra scripturā sanctā. dicit em̄ ad Ephe. pmo. ꝙ deus om̄ia subiecit sub pedibus eius. scꝫ xp̄i. vbi glo. inquit. q. d. nō solum preest hominibus dignitate s etiā sub eo sunt. Et sequitur infra in glo. ad ppositum. sub pedibus eius. i. sub humanitate eius que signatur per pedes. Sequit in apostolo. Et ipm dedit caput sup omnē ecclesiam que est corpus ipsius: glo. super omnem ecclesiam que in celo ꝛ que in terra est. Item est contra

scripturā eiusdē Apl̄i dicētis ad Ephe. v. xp̄s
caput est eccl̄ie ip̄e saluator corporis eius. sequi
tur ecclesia subiecta est xp̄o. Preterea quomo-
do animus fidelis cōcipere potest ꝙ saluator
nō sit superior saluatis: sponsus sponsa: vir vxo-
re et caput toto corpe. Qđ aūt dicit p̄fat' ad
uersarius ꝙ aliq̄ doctores hoc dixerint: falsuz
est nisi fuerint aliqui heretici. verū reperiunt
aliqui doctores qui in. iiij. sniarum. di. xiij. sup
illo verbo quod inducit magr̄: quid meli' cor-
pore et sanguine xp̄i querūt: vtrum corpus xp̄i
verū sit melius corpe xp̄i mystico. Et r̄ndētes
dicūt: dn̄s Guilhelmus Altisiodorēsis domi-
nus Albertus et sanct' Tho. ꝙ corpus xp̄i my
sticum si accipiat cum ip̄o capite est meli' ꝙ̄
corpus xp̄i verum. Si tn̄ accipiat corpus xp̄i
verū sine diuinitate cui est vnitū al's non. q2
deus et oīs creature nō sunt aliq̄d melius ꝙ̄
deus tm̄. Si aūt accipiat corpus xp̄i mysticū
absq3 capite xp̄o. sic corpus xp̄i verū est nobi
lius. hec sanctus Tho. formaliter et eadem est
sentētia alioꝝ. Attendāt docti viri ꝙ̄ ꝯtraria
sit doctrina hoꝝ doctoꝝ doctrine aduersario
rum. Preterea id quod inducit aduersarius ꝓ
rōne ad colorandū p̄fatum errorē est omnino
stultū. Tum q2 supponit ꝙ humanitas xp̄i q̄ ē
in eodē supposito vnita diuinitati et cui nō est
datus sp̄us ad mensurā nō includit assistētiā
sp̄ussancti sicut eccl'ia. Quod videt omnino
alienum nō modo a fide catholica sed a bono
iudicio cuiuscūq3 hominis docti. Cum enim in-
fluentia gratie in corpus eccl'ie ꝑueniat a ca-
pite magis intrinseca est assistētia sp̄ussancti
qui est fons oīm donoꝝ capiti xp̄o q̄ ea sctūs
sanctoꝝ corpori influēti ꝙ̄ recipiēti ab eo san
ctitatem. Quod aūt dicit in fine aduersarius
manifestū esse: ꝙ quicq̄d citra deū excogitari
potest nō posse in excellētia et dignitate com
parari eccl'ie falsissimū est et hereticū iudicio
nostro: qm̄ humanitas xp̄i que est citra deum
nobilitate et perfectione nobilior et dignior
est ip̄a eccl'ia militante. de quo dicit p̄s. xliiij.
ꝙ est speciosus forma pre filijs hoīz. Secūdo
angelica siue celestis hierarchia citra deū est
et nihilominus excellētior et dignior ecclesia-
stica. Item beata virgo que exaltata legitur
sup choros angelorum excellētior et dignior
est tota residua ecclesia. Unde de ea exponit
illud Apoc. xij. a sanctis. Mulier amicta so-
le et luna. i. ecclesia sub pedibus eius: quoniaz
supeminet toti ecclesie. et ita in ꝓposito. Se-
cundo respondet ad rōnem negādo minorem
scz ꝙ papa sit pars ecclesie si referat ad rōnē
potestatis: qm̄ in rōne potestatis est magl' di-
cēdus papa tota ecclesia virtualiter: cū in eo

solo sit totalitas et plenitudo totius potestat'
ecclesiastice. iuxta dicta Leonis pape bti gre
gorij Julij. et beati Bernardi supius comme
morata. sicut in solo capite corporis natura-
lis est plenitudo sen'us. ꝓpter quod vt inquit
beatus Ambrosius in hexameron: tot' homo
in capite dicit esse. Qđ aūt totalitas potestat'
ecclesie in papa sit. facile ostendimus tam ex
ordine potestatis papalis ꝙ̄ ex conditione et
natura totius potestatiui. Ordo nāq3 int' po-
tentias hoc habet vt dicit Boetius: ꝙ quic-
quid virtutis potestatiue sit in inferiorib' est
in superiori. vnde in sup̄ma potentia quātitas
omniū aliarum inferioꝝ potentiarū includit
et ita cum potestas papalis sit suprema in ea
continent virtute omnes alie potestates ec-
clesie. et ita ip̄a in ratione potestatis non ha-
bet rōnez partis sed potius totius. vnde bea
tus Dyonisius in. vi. ecclesiastice hierarchie
dicit. Ipsa aūt hierarchica ordinis dispositio
in omnibus locatur sanctis totalitatib'. Se
cundo hoc idem ostendit ex natura totius po
testatiui. potestas cm̄ ecclesie nō est arbitran
da siue existimanda quasi sit aliquod totuz in
tegratum et particularibus potestatibus vt
peruerse multi aduersariorūz intelligunt: sed
ad·instar toti' p̄textui. Cuiusmōi natura vt ait
sanctus Thomas in. iiij. dist. xxiiij. i. alio est: ꝙ
s̄m completā rōnem est in vno: in alijs autez
est quedā participatio ipsius. Et ponit exem
plum in sacramēto ordinis di. ꝙ tota plenitu
do huius sacramēti est in vno. s. sacerdotio: s3
in alijs est q̄dā participatio ordinis. et hoc di-
cit esse signatū in hoc quo dominus dicit Nu.
xi. moysi. Auferam de spiritu tuo et tradā eis
vt sustentēt tecum onus populi: hec sanctus
Thomas. Scđm exemplū ponit in sequenti
respōsione de regno di. ꝙ in regno ꝗuis tota
plenitudo potestatis resideat penes regem:
nō tamē excludunt ministroꝝ potestates que
sunt participationes quedam regie potestat'
in aristocratya autē apud nullum residet ple
nitudo potestatis sed apud omnes: hec sctūs
Thomas. Patet ergo ꝙ loquendo de maiori
tate ꝗtitatis virtutis: sicut caput in corpore
naturali est maius toto residuo corpore: licet
non maioritate ꝗtitatis dimensiue siue nu-
meralis: sic papa maior est maioritate ꝑtātis
toto residuo corpore ecclesie: sicut pastor au-
ctoritate vniuerso grege suo. Restat iaz re
spondere ad. c. legimus. distinctione nonage-
simatertia. vbi dicit Hierony. ꝙ si auctoritas
queritur &c. Ad quod respōdētes dicimus ꝙ
hoc dictum Hiero. licet sepe et maxime indu-
cunt illud aduersarij pro se: in nullo tamen fa

Ad cōfirmatōes

uet eis nec p̄iudicat veritati posite. nam Hie
ronymus nō loquit̄ ibi de auc̄te potestat̄ aut
iurisdictiōis orbis respectu eccl̄ie romāe siue
apostolice sedis: sed loquit̄ de auc̄te cōsuetu
dinis: que tāto maioris auc̄tis esse dicit̄ q̄to
generalior est siue a pluribus obseruat̄. sicut
de canonicis scripturis loquit̄ Augustinus ⁊
habet̄ in. c. in canonicis. di. xix. h̄z quā regulā
nō est dubiū q̄n cōsuetudo orbis maior sit cō
suetudine vrbis quā nec apostolica sedes ser
uat nec obseruari mādauit. Uero Hierony
mus nō de auctoritate orbis respectu apostō
lice sedis s̄ de auctoritate cōsuetudinis orbis
respectu vrbis loquat̄ patz ex multis. Primo
ex intentione ip̄a loquētis. loquit̄ eīm Hiero.
contra consuetudinē que in vrbe romana re
gnabat qua quidā dyaconi p̄ferebant̄ pb̄ris.
Ex qua cōsuetudine aliqui dyaconi per orbez
sumebāt occasionē p̄ferendi se p̄sbyteris suis
cum tamē cōtraria cōsuetudo esset per orbez
de qua Hieronym⁹ ad ep̄m Euandrū scribēs
sic ait. vt patet ex tex. allegati. c. Quid mihi
p̄fers vnius vrbis consuetudinē: quid pauci
tatem de qua ortum est supcilium in ecclesie
leges vendicas. omne quod rarū est plus ap
petitur. pulegiū apud Indos pipere p̄ciosius
ē: dyaconos paucitas honorabiles facit: pres
byteros vero turba cōtemptibiles facit. hec
Hiero. Secūdo hoc idem colligit̄ ex gl. c. que
sic ait. maior est ⁊ ideo magis sequēda cō sue
tudo generalis vt hic. Tertio potest idez col
ligi ex. c. hec est fides. xxiiij. q. i. quod est ip̄ius
Hieronymi. Ad glo. vero inductā dicim⁹. q̄
glo. illa argumentando loquit̄. vnde refert se
ad ea que dicit. ix. q. iij. nemo. sed de hac glo. ⁊
similib⁹ in tertio libro vbi de auctoritate con
ciliorum opitulante deo loquendum est: ple
nius dicetur.

Capitulum. lxxxiiij. In quo respōdetur ad obiectio
nem tertiam.

Ca. LXXXIIII Uidēa ad tertium argumētū postea. [margin]

Ad tertiā rōnem qua sicut maxima q̄dā potissime
aduersarij vtunt̄ in confirmatio
nem suarum opinionū qua sic ar
guūt: q̄ papa sit p̄pter eccl̄iam ⁊c. Respōdet̄
negando cōsequētiam. Et cum dicit̄ q̄ deteri
us est gratia melioris. Respondet̄ q̄ dupliciter
d̄r aliquid finis alicuius rei. Uno modo id in
quod tendit res illa ex ordie sibi dato natura
li aut supnaturali siue id quod est intentuz ab
agente. Alio modo d̄r finis id ad cuius vtilita
tem est ordinatū opus agentis. Cui⁹ exemplū
possumus dare in potestatibus secularib⁹ in
quibus finis ad quē tendit regimen p̄sidētis
et gubernātis est ipsa pax ⁊ tranq̄llitas vni
uersitatis siue felicitas politica: cū hoc sit bo
num p̄ncipale ad quod vniuersum regimē gu
bernatoris intendere ⁊ respicere videtur. ip̄a
vero vniuersitas dicit̄ sicut finis regiminis si
cut ad cuius vtilitatē est ordinatū vniuersum
opus p̄sidentis ⁊ gubernātis. Ita applicādo
p̄posito nostro dicimus q̄ finis p̄pter quē est
papa cōstitutus ⁊ ad quē ordinat̄ ptās papa
lis sicut p̄ncipale intentū ab instituēte nō est
ecclesia ip̄a vniuersalis sed est beatitudo ipsa
celestis ad quam p̄ vsum ⁊ regimē potestatis
papalis ip̄a. s. vniuersalis eccl̄ia est dirigēda.
Est aūt ipsa ecclesia vniuersalis finis secūdo
modo. videlz sicut id ad cuius vtilitatē est or
dinatū opus papalis potestatis. Hic duplex
modus finis satis apte designat̄ in diffinitiōe
illa que datur etiā p̄ quosdā ex aduerso in tra
ctatibus suis ita dicētes. Potestas ecclesi
astica sit que a xp̄o supnaturaliter ⁊ sp̄ālr col
lata est apostolis ⁊ suis discipulis atq̄ eorum
successoribus legitimis ad edificationē. Ecce
vtilitatem ecclesie ad quaz ordinat̄ potestas
ecclesiastica. Et sequit̄. pro cōsecutione felici
tatis eterne. ecce finem vltimū ⁊ p̄ncipalem.
Hac distinctione habita ad p̄bationem cōse
quētie cum dicebat̄ id quod est deterius sit p̄
pter melius. dicimus q̄ hoc nō sit verū quādo
hac ratione aliquid dicit̄ p̄pter aliud sicut p̄
pter id ad cuius vtilitatē est ordinatum opus
agētis: quēadmodū papa siue papalis ptās
dicitur esse propter ecclesiam. Quod patet
exemplariter in multis. Primo quidem pa
tet in pastoribus qui p̄pter gregem dicuntur
instituti: nihilominus non minores sed maio
res ac nobiliores sunt gregibus quoꝝ pasto
res sunt. Secundo patet in principibus. prin
ceps enim tam secularis q̄ ecclesiasticus di
citur esse propter vniuersitates sibi cōmissas
regendas et non econuerso. et nihilominus
non sunt inferiores: sed maiores auctoritate
subiectis sibi populis. Tertio angeli q̄ vt ait
Apostolus ad Hebreos primo. sunt in mini
sterium missi propter eos qui hereditatem ca
piunt salutis. et tamen non sunt hominibus
iferiores sed superiores sunt ac nobilitate na
ture prestantiores. Quarto patet in xp̄o: qui
licet aduenerit de celis in terram propter ec
clesiam ⁊ mortuus fuerit p̄pter ecclesiam. ait
eīm Apostolus ad Ephe. q̄nto. Christ⁹ dilexit
eccl̄iam et tradidit semetip̄m p̄ ea vt illaz san
ctificaret: nihilominus xp̄s nō est inferior ec
clesia sed omni maioritate p̄fectionis ⁊ v̄tut̄
ac auctoritatis superior. vt in superiori capi
tulo ōnsum est. vnde Bernardus in sermone

de nuptijs loquēs de xpo sposo ecclesie dicit sic. Multo hec sponsa inferior sponso suo: inferior genere inferior specie iferior dignitate. Ex quo patet q hoc modo esse aliquid pter aliud potest competere etiā supioribus & nobilioribus respectu inferiorū & minus nobiliū vt inquit dominus Albertus in secūda parte summe sue tractādo de custodia angelorum. et etiam sanctus Thomas in .i. distin. secūdi. Respondet etiam secundo: q licet ecclesia sit melior papa maioritate gratie aut perfectionis gratuite: nō tamē maioritate auctoritatis iurisdictionis de qua ad presens loquimur sicut plenius dicetur in responsione ad quartam obiectionem.

Cap. lxxxv. In quo respondetur ad quartam obiectionem sumptam ex eo q apud ecclesiam sit maior sapientia et charitas.

Cap. LXXXV rñdēs ad quartū argumētū factū ca. lxxi.

Quarto loco arguebat. vbi videt esse maior sapientia & charitas ibi &c. Ad hoc respondet negando hoc assumptum: qm nō modo falsum est sed etiam sapit heresim Valdensiū. Et sit falsū patet sic: vt eñ in .i. li. c. xcix argumentati sumus. homo dr bonus vel malus sapiēs vel stultus sanctus vel impius: sm virtutē vel vitiū que sunt habitus quidā. Habitus aūt a potētia in hoc differt: q p potentiā sumus potētes aliquid facere. per habitū aūt nō reddimur potentes vl impotentes ad aliquid faciendū. sed habiles vel inhabiles ad id quod possumus bene vel male agendū. per habitū ergo nec datur nec augetur nec tollit a nobis aliquid posse. sed hoc per habitū accipimus vt bene vel male aliquid agamus. nō ergo ex hoc q aliquis homo aut populus sit bonus sapiēs & sanct⁹ aut malus insipiēs & peccator est aliquid potens aut impotēs: vtputa ad dispensandū sacmēta vel ad regendū populū: sed idone⁹ vel minus idoneus ad hmōi dispēsandum. Falsum est ergo illud assumptū aduersariorū q vbi maior est sapiētia aut charitas sit maior auctoritas iurisdictionis. Quod manifeste colligit ex illo quod habet de peni. & remis. c. noua qdam. Secūdo idē ostendit sic. si potestas ecclesiastica sequeret gradū sapiētie & sanctitatis cū iste gradus inter hoīes sit incert⁹: ignoramus eñ quis quo sanctior sit aut sapiētior: sitq gradus iste sepe trāsmutabilis: quia qui hodie sanctior est altero cras malus aut min⁹ sanct⁹ esse pōt: nulla stabilitas nulla certitudo esset ptātis ecclastice in ministris eccle: quod horret fides xpiana: sicut pleni⁹ disputauimus li. i. c. xcix. Manifeste ḡ patet falsitas prefate suppositōis aduersariorū. Et q̄ro ca eē suppositio sapiat heresim Valdeñ. patet: qm si vbi est maior sapientia & charitas est maior auctoritas. sequit q solū apud sanctos viros essent claues ecclesie: quod fuit error Valdēsium et Io. vicleff. ꝯtria tamē patet. Contra quos & illud quod ait dominus. Matth. xxiij Sup cathedrā moysi sederūt scribe & pharisei que ergo vobis dicunt seruate & facite &c. Quibus platis malis obediendū nō iuberet deus nisi etiā cum malitia in eis integra maneret auctoritas ptātis. Secūdo sequeret q cum paulus sapiētie fuerit sublimioris: vtpote qui raptus est vsq ad tertiū celum maioris fuisset auctoritatis q̄ petrus: qd ē falsū. Tertio etiā sequeret ex illo q apud laicos q̄ sepe numero sapiētiores atq sanctiores sunt multis platis: maior auctas ac plenior clauū potestas esset q̄ apud platos minus laicis sapiētes aut sanctos. qd etiā fuit error illorū Valdensium. Preterea nō est impossile imo possibile: q vnus p aliquo tempe in ecclesia eēt sapiētior & sanctior toto residuo militātis ecclesie & q hmōi essz papa. Preterea apertissime ondit fundamentū illud aduersariorū eē falsū ac erroneū illud quod btūs Inno. papa dicit in. c. noua quedā. de peni. & remis.

Cap. lxxxvi. In quo rñdet ad q̄ntā obiectionē sumptam ex eo q ecclesia dicit mater fidelium.

Ca. LXXXVI rñdens q̄nto argumēto facto ca. lxxi.

Quinto obiectū est p aduersarios ex illa nominatione qua ecclia dei dr mat oim fidelium & p cōsequēs pape. Ad quā obiectionē respondet negando ꝯntiam. Pro cuius intelligētia duo faciemus. In primis ostēdemus p pleniori illustratōe veritatis qualiter ecclie vlī cōuenit ratio maternitatis respectu pape & aliorū fideliū. Secūdo explicabimus q ex tali maternitate nulla auctoritatis aut ptātis iurisdictionis supioritas necessario arguat in ecclia supra papā. Circa primū notandū: q ecclesia dr mater fidelium vt dicit btūs Aug. sup ps. cxxvij. qz p baptismū cōtinue dr parere xpianos. vbi sm qd ait. Augustinus sup Iohannē tractās illud Ioh. iij. Nunquid potest homo in ventrem matris sue iterato introire. Aqua baptismi locū materni vteri habz & ideo baptismus dicit vt inquit Apostolus ad Thitum. iij. lauachrū regenerationis. Sed nec hoc ita ecclie attribuit q ipsa vniuersitas ecclesie ministerium baptismatis per seipam alicui tribuat. hoc enim nō videt bene possibile, sed p tanto mater dicit

quia baptismus quo quis regeneraẗ in filiuꝫ dei ⁊ ecclesie a quocunqꝫ deẗ in fide eccl'ie tribuitur ⁊ efficaciam habet. Ubi aduertendū: ꝙ sicut in generatione carnali hominis concurrit virtus patris ꝑncipaliter ⁊ virtus matris quasi dispositiue. sic in generatōe ista spirituali cōcurrit virtus diuina tanqꝫ semē. vnde Augustinus sup Johannē vbi supra dicit. Ex semine eñ veri Abrahe sunt nati fideles siue ꝑ liberam siue ꝑ ancillam. Et in fine libri de trinitate inquit ipse. Sacri fontis irriguū illa qua dudum mariā locupletauit ꝟtute fecundat. Hinc est ꝙ ꝑ baptismū dicunẗ generati filij dei. Joh. ꝑmo. ⁊ ꝑ ꝯsequēs consortes nature diuinitatis. vt inquit btūs Petrus. ij. Petri ꝑmo. Est ergo agens in generatōe ista spūali ipse deus ꝑ auctoritatem ⁊ ipse xp̄us sꝫm ꝙ homo meritorie. cuius meritū in baptismo operaẗ. Secūdo cōcurrit tanqꝫ virtus dispositiua fides ecclesie sꝫm illud Roma. iij. Justicia dei ꝑ fidem iesu xp̄i. fides eñ ꝑcipue operatur in sacramētis: qm̄ per illam quodāmodo sacramēta sue cause ꝑncipaliter agēti cōtinuanẗ. ⁊ etiā ipsi recipienti. Unde sanctus Thomas in. iiij. di. i. ad ꝓpositum ita loquitur Instrumentū nō recipit ꝟtutē nisi sꝫm ꝙ ꝑncipali agenti continuaẗ ⁊ ꝟtus eius quodam modo in instrumentū transfundiẗ. ꝑncipale aūt ⁊ ꝑ se agēs ad iustificationē est deus sicut causa efficiēs: ⁊ passio xp̄i sicut meritoria: huic autem cause cōtinuaẗ sacramentū ꝑ fidem eccl'ie: que instrumentū refert ad ꝑncipalem cām vt signū ad signatū. Et ideo efficacia sacramentoꝝ vel ꝟtus est ex tribus. videlicꝫ ex institutione diuina sicut ex ꝑncipali agēte ex passione xp̄i sicut ex causa meritoria: ex fide sicut ex cōtinuante instrm̄ ꝑncipali agenti. Et hoc est quod dicit sanctus Thomas in. iij. pte ꝙ ꝟtus passionis xp̄i que operaẗ in sacramentis copulaẗ nobis ꝑ fidem sꝫm illud Roma. iij Quem ꝓposuit ꝓpiciatorē ꝑ fidem in sanguine eius. Ex q̄bus hec manifesta luce colligimus ꝙ fides ecclesie sit dispositio ad consecutionem effectuū sacramentoꝝ cuius eccl'ie fidem repn̄tare videnẗ offerentes paruulos ad baptismū qui interrogati ꝓ paruulis fidē ecclesie in ꝑsona eoꝝ ꝓfitentur dicentes: credo. Unde Augustinus in li. de meritis ⁊ remissi. peccatoꝝ ⁊ habeẗ. de consecra. di. iiij. c. mater dicit sic. Mater ecclesia os maternū paruulis prebet vt sacris mysterijs imbuanẗ. q2 nōdū possunt corde ꝓprio credere ad iustitiam nec ore ꝓprio confiteri ad salutē. Quare dicit beatus Thomas in. iij. pte. q. lxix. ꝙ pueri credūt non ꝑ actum ꝓprium sed per fidem ecclesie q̄ eis cōicatur: ⁊ huius fidei virtute conferūtur eis gratia ⁊ virtutes. Et idē dicit in. iiij. ꝙ pueris pro dispositōne ad salutē est fides ecclesie ꝓ effectiuo salutis virtus passionis xp̄i. Cum ergo gratia qua iustificamur in baptismo ⁊ efficimur filij dei a deo infundaẗ disponēte fide vl'is ecclesie vt sic sit quodāmodo cōformitas geniti ad gignentem: patet ꝙ recte dicatur ꝙ in generatione ista spirituali deus sit pater et ecclesia mater. Unde etiam si hereticus aut infidelis baptizet dum tn̄ intendat facere quod eccl'ia facit xp̄o ⁊ eccl'ie diciẗ parere filios nō aūt heresi aut īfidelitati sue. Sicut eñ Jacob genuit filios ꝑ liberas ⁊ ancillas: ita xp̄s ꝑ catholicos ⁊ hereticos bonos aut malos. vt Augu. dicit cōtra Donatistas. Mater ergo oīm fideliū est eccl'ia. vñ idē Aug li. de symbolo dicit. Si quis ab ecclesia inuētus fuerit alienꝰ: alienus erit a numero filioꝝ dei: nec habebit deum patrē qui ecclesiā noluit habere matrē. Et hoc sit ꝓ primo. Jam videndū est sc̄do loco ꝙ ex ꝑfata rōne maternitatis nulla necessitas sit dicēdū: ꝙ vniuersalis eccl'ia superior sit auctoritate siue potestate iurisdictionis Romano pon. quod etsi satis de se appareat ꝯtēditur tamen ex hoc: ꝙ etsi ratio maternitatis attribuaẗ ecclesie vt dictū est: ministris tn̄ ratio paternitatis cōuenit. vnde Aug. in sermone de epħia vt refert sanctus Tho. in. iij. parte q. lxvij. Locū patris obtinet q̄ baptizat: matris aūt aqua baptismi. Et maxime ratio paternitatis cōuenit summo ministro dei. s. Romano pontifici quocirca diciẗ pater patrū. Unde clare pꝫ ꝙ esse ꝑdicto mō matrē nō arguit superioritatē ꝑtātis iurisdictionis spiritualis sup filios: imo stat bene ꝙ aliquis sit filiꝰ eccl'ie et alia ratione pater eccl'ie. Sicut ꝙ cōuenit sepe ꝙ aliquis sit genitura filius alicuiꝰ mulieris ⁊ sit cura spiritualis regiminis pater eius. ⁊ ꝙ ita sit de ecclesia exēplariter ostendiẗ in multis Primo quidē in xp̄o: xp̄s eñ qñqꝫ dictus est filius synagoge. vnde glo. sup illud Job. i. Nudus egressus sum de vtero matris mee. dic̄ sic. Mater xp̄i synagoga est que in se eū opertū littera tenuit nec nudū in diuinitate vidit: sꝫ ab ea nudus ad gentes exiuit. Item xp̄s qñqꝫ est dictus filius ecclesie. vnde ipse ait Mat. xij. de discipl'is suis: ecce mater mea ⁊ fratres mei. vbi dic̄ glo. soror ⁊ frater credendo mater predicando dum per verba ꝑdicationis amor xp̄i quasi ipse xp̄s in corde audientis generaẗ. Itē hoc ꝟbū ptractans beatꝰ Aug. ps. cxxvij. dicit. quomodo mater eius est ecclesia nisi q2 ipse xp̄s est in xp̄ianis quos per baptismū cōtinue parit ecclesia. Item ipse xp̄s est filiꝰ bea

tissime virginis marie nihilominus sup oēs
istas matres supior est auctoritate ꝛ eminen-
tia potestatis. Similiter nō est incōueniēs ꝙ
papa cū sit hoc ꝙ filiꝰ eccl'ie quia sacramēto
baptismi regeneratus. sit etiā pater ecclesie.
vnde etiā pater patrū appellat̄ ꝛ ipe vniuer-
sitati fidelium scribēs ait in cūctis litteri suis
dilectis filijs ꝛc. Nec hoc videt̄ magis incōue
niens q̄ ꝙ dicat̄ princeps caput pastor et ma
gister eccl'ie que a sanctis patribus attributa
legunt̄ romano pōtifici. Uerum hoc etiā au-
ctoritate scripture firmamus. scribit̄ eñ ps.
xliiij. ꝛ est dictū ꝓphete ad ecclīaꝫ. Audi filia
et vide ꝛc. vbi dicit glo. Augu. Sic alloquit̄
ꝓpheta reginā istā: audi filia ꝛ vide. alloquit̄
eam tanq̄ vnus de patribus. Item in eodem
ps. sup illud. Pro patribus tuis nati sunt tibi
filij. dicit idem Aug. ꝛ habet̄ in. c. quoꝝ vices
di. lxviii. Sic genuerunt te apostoli: ipsi missi
sūt: ipi ꝑdicauerūt ipi p̄res. ſ nū quid nobiscuꝫ
corporaliter esse poterāt vsq₃ in posterū. ergo
illoꝝ abscessu deserta est ecclesia? Absit. Pro
patribꝰ tuis (inq̄t) nati sunt tibi filij: patres
missi sunt apostoli. ꝓ apostolis filij nati sunt
tibi constituti sunt epi. hodie eñ epi qui sunt
ꝑ totum mundū vnde nati sunt tibi? ipa eccle
sia patres illos appellat ipa illos genuit ꝛ ip-
sa illos cōstituit in sedibus patrū. Non ergo
putes te desertā quia nō vides petrū: q̄a non
vides paulū: quia non vides eos ꝑ quos nata
es: de ꝓle tua tibi creuit paternitas. ꝓ pr̄ibus
tuis nati sunt tibi filij: hec Aug. Ex quibꝰ cla
rissime patet simul ista stare. ꝙ romanus pon
tifex sit filiꝰ ecclesie quia ꝑ baptismū regene-
ratus ꝛ sit pater eccl'ie rōne p̄lationis ꝛ au-
ctoritat̄ qua p̄est ecclesie vt rector ꝛ guber-
nator. vnde beatus Bernardus scribens ciui
tati Pisane in quadam epistola ita inquit de
Innocētio papa. Honora tuū ꝛ vniuersitatis
patrem. ꝛ ideo nō mirū si sicut ratione filiatio
nis papa veneret̄ ecclīam vt matrem: ita ꝛ ra
tione p̄lationis p̄feratur ecclesie: vt pastor
gregi vt p̄nceps plebi ꝛ vt rector familie. Ad
quod satis opitulat̄ illud quod Apostolus ad
Roma. vltimo. salutādo quosdam obseruauit
filium eñ quia erat in ordine ecclesiastico cō-
stitutus p̄ponit in salutādo matri sue sic di-
cens. Salutate mihi Rufum electum in dn̄o
et matrem. scilicet carne s̄m glo. ꝛ meā scilicꝫ
beneficijs. vbi glo. ordinaria dicit. ꝙ apostolꝰ
filium matri p̄ponit ꝓ ecclesiastico officio.
Quod autē dicit aduersarius ꝙ papa nō potest
dici pater ecclesie: quia nullus potest dici pa
ter sue matris. Dicendum est ꝙ falsum est: di-
uerso enim respectu ꝛ s̄m aliā ꝛ aliam rōnem
potest quis dici pater alicuius ꝛ filius illius.
Nam xp̄s dicit̄ ꝛ filius dauid ꝛ pater dauid. ꝛ
filius beate virginis ꝛ pater eius ꝛ ep̄s filius
est mulieris cuiꝰ est pater spiritualis. Quod aūt
inducitur ex saluatore Mat. xxiij. Unus ē pa
ter ꝛc. nō est ad propositū: qm̄ xp̄s in illis ver-
bis vt hēt ex glo. nō vult dicere nisi ꝙ vnꝰ sit
pater p̄ncipalis auctor vite nature ꝛ gratie ꝛ
glorie vt pote in quo viuimꝰ mouemur ꝛ sumꝰ
nō autem vult negare quin aliquo modo par-
ticipatione. s. quadā aliquibꝰ alijs nomen ꝛ ra
tio paternitatis cōueniat. vnde Jacobi. i. dici
tur. Omne datum optimū ꝛ omne donū ꝑfe-
ctum de sursum est descendēs a patre luminū
a quo est oīs paternitas in celo ꝛ in terra. Pre
terea scriptura sancta plena est de honore im-
pendēdo patri ꝛ matri Exod. xx. Et in proposi
to dicimꝰ ꝙ papa ꝑticipatione potestatis di-
uine sibi date a deo est pater omniū fidelium.
Non est aūt hic pretereundū: ꝙ ecclesia roma
na dicit̄ mater nostra siue fideliū. vnd̄ Mar.
vij. super illud: mulier eñ statiꝫ vt audiuit eos
dicit glo. Mulier est mater nostra romana ec
clesia. qđ ideo putamus dictū esse. Tum p̄mo
quia ecclesia romana est magistra fidei ꝑ quā
efficimur filij dei. vt in. c. oēs. di. xxij. Tuꝫ scđo
q₂ ipsa est mater omniū ecclesiarum xp̄i in qui
bus fit generatio filioꝝ dei. vt in. c. non decet.
di. xij. dicit Calixtꝰ papa. Tum tertio: q₂ velu-
ti mater omnibꝰ fidelibꝰ subuenire solita est.
vnde zepherinus papa in decretis suis inq̄t.
Tantoꝫ a dn̄o hmōi sancte sedis ꝛ apostolice
ecclesie fundatore beato petro apostoloꝝ p̄n-
cipe accepimꝰ fiduciam: vt pro vl'i xp̄i sangui
ne redempta ecclesia impigro vigilemus affe
ctu: ꝛ omnibus dn̄o famulātibus succurramꝰ
ꝛ cunctis pie viuentibus opem feramus. hec
ille. Quocirca Adrianus papa in epistola q̄-
dam ad Basiliū imperatorē. iiij. inquit. O in-
q̄ est laudabilis ꝛ merito a cunctis mortalibꝰ
efferenda apostolica sedes que semꝑ catholi-
cis subuenire cōsueuit: que semꝑ gaudere cuꝫ
gaudentibus ꝛ flere cū flentibus nō cessauit.
hec ille. Propter quā rationē inquit sanctus
Sixtus papa in. c. oēs. ij. q. vi. Omnes epi qui
in aliquibus pulsant̄ vel criminātur grauiori
bus causis quotiēs necesse fuerit libere apl'i-
cam sedem appellent atq₃ ad eā quasi ad ma-
trem cōfugiant. hec ille. Et papa zepherinꝰ in
ca. ad romanā ecclesiā. eadē cā. ꝛ. q. ita ad pro-
positū inquit. Ad romanā ecclesiā ab omnibꝰ
maxime tamen oppressis est appellandum et
concurrendum quasi ad matrem vt eius vbe-
ribus nutriantur ꝛ auctoritate defendātur ꝛ
a suis oppressionibus releuentur: quia nō po-

test nec debet mater obliuisci filiū suū: h ille.

Cap. lxxxvij. In quo rñdetur ad sextā rōem sumptā ex eo ꝙ ecclesia dr domina.

Ca. LXXXII rñdet a sexto argumēto ca. lxxxi.

Ad sextā rōnem que inducit ꝙ ecclia sit dña ⁊c. ⁊ papa non sit dñs sed minister ⁊c. Respondet negando vtrāqꝫ partē añcedētis. videlꝫ p̄mo ꝙ ecclia vniuersalis sit dña. secūdo ꝙ papa nō sit dñs. Et ad ꝓbationē p̄me partis dicimus ꝙ auctoritas illa Trenoꝝ .i. ad lr̃am intelligit nō de vniuersali ecclesia sed de ciuitate hierl'm ⁊ vniuersitate populi iudaici: cuius ruinā lamentabat ꝓpheta. vnde gl. ita inq̄t. Quomodo sedet sola ciuitas hierl'm .s. populo expoliata ignominia plena inter hostes humiliata olim populosa. ⁊ inter hostes gloriosa facta quasi vidua domina gentiū: regibus destituta: sacerdotibus desolata: templo ꝓphanata: ⁊ vasoꝝ gl'ia spoliata ⁊c. ⁊ ita ſm lr̃alem sensum (Unde sumitur efficax argumentū vt ait Augustinus) auctoritas illa nō est ad ꝓpositum. Ceterū lꝫ allegorice auctoritas illa exponatur ⁊ in glo. de ecclesia vniuersali nō tñ ad intelligentiā aduersarioꝝ. videlꝫ ꝙ cōmunitas eccl'ie per orbem diffusa aut collecta synodaliter sit domina gentiū ⁊ p̄nceps ꝓuinciarū. Sed exponit ⁊ intelligit sicꝫ ꝙ eccl'ia sit dña vt glo. int. habet in p̄latis. nō eñ ecclesia dñatur instar vnius cōmunitatis in omnibus mēbris suis. sed in p̄latis tm̄ ⁊ maxime in summo p̄latorū scꝫ romano pōtifice: qm̄ regimen ⁊ p̄ncipatus ecclesie nō est institut⁹ vt supra declarauim⁹ ad modū regiminis Aristocratij in quo summus p̄ncipatus nō est apud aliquem singulariter sed apud multos: sed ad modū regiminis regalis in quo summus p̄ncipatus ē apd vnum videlꝫ romanū pontificē: sicut habetur in .c. nolite errare. di. xi. vnde ip̄e dicitur princeps ecclesie ⁊ vocat dominus noster. Unde synodus vniuersalis vocat romanā eccl'iam dñā. in .c. oportebat. distin. lxxix. Ubi ad sciēdum quomodo romanus pōtifex possit et debeat dici dominus ecclesie ⁊ alij p̄lati suarū ecclesiarū ⁊ quomodo nō: est notandū ꝙ vt tāgit sanctus Thomas in p̄ma pare. q. xcvi. ar. quarto. dominiū dupliciter accipit. Uno mō ſm ꝙ opponitur seruituti. ⁊ sic dominus dicitur cui aliquis subditur vt seruus. ⁊ hoc modo prelati ecclesie non sunt domini aliorum. Alio modo accipitur dominiū ſm ꝙ cōmuniter refertur ad subiectum qualitercunqꝫ. ⁊ sic etiam ille qui habet officium gubernādi ⁊ dirigēdi liberos dominus potest dici. ⁊ hoc mō Romanus pon. cum sit vniuersalis gubernator ⁊ director omniū fideliū potest dici dominus ecclesie siue fidelium ⁊ ita appellatur ab omnib⁹. Qui modus dominationis etiā fuisset in statu innocentie sicut etiam est inter angelos inter quos vnus ordo dominationū vocatur. Qđ vero dicūt aduersarij: ꝙ p̄lati ecclesie sunt dispēsatores ⁊ ministri ⁊ per ꝯñs papa ⁊ ita nō domini. Dicendū est ꝙ ista ꝯña nulla est. Tum primo: q2 bene stat cū dominio ꝙ aliquis sit minister alterius superioris dñi sicut de principibus tā spiritualibus ꝙ secularib⁹ qui omēs sunt ministri dei sicut Apostolus innuit ad Ro. xiij. Tum secundo: q2 bene stat cū dñio secūdo modo dicto ꝙ aliq̄s sit etiā minister coꝝ quoꝝ dicitur dñs coꝝ vtilitati seruiēdo. vnde papa dr̃ seruus seruoꝝ dei. Preterea xp̄s qui fuit regū terre princeps ⁊ dñs dñorū ministrū nostrū se vocat. vnde Mat. xx. inq̄t. Filius hoīs nō venit ministrari sed ministrare Stat ergo ꝙ papa sit seru⁹ seruoꝝ dei ministerio charitatis ⁊ dñs superioritate auctoritatis vnde falsum est qđ aduersarij dicunt: ꝙ papa sit minister ecclesie sicut cui⁹ vice aut nomine agat. hoc eñ modo solū xp̄i minister est ⁊ vicarius cui⁹ vices agit in terris vt in superioribus ostendim⁹ in .c. xxxvij. Ad id qđ inducitur de Bernardo libro de cōsideratione: respōdetur ꝙ beatus Bernar. dicēs ꝙ papa nō sit domin⁹ aut romana eccl'ia dña: capit dñium primo modo sumptū. videlꝫ ſm ꝙ opponit seruituti: dñi autē ad seruū vt dicit Arist. viij. ethi. est prelatio tyranni ad subditū. Differt aūt tyrānus a rege vt ibidē dicit ph's: q2 rex ordinat prelationē suam ad bonū gentis cui preest ꝓpter coꝝ vtilitatem statuta ⁊ leges faciens. Tyrānus autē dñatur ad vtilitatē ꝓpriā: ⁊ talis dñatus nō est nec esse debet in ecclesia. Et iste est dñatus qui ꝓhibetur apostolis a dño Mat. xx. cū ait. Scitis q2 principes gentiū dominātur coꝝ. ⁊ qui maiores sunt potestatē exercēt in eos: nō ita erit iter vos. ⁊ de tali dominio loq̄tur beatus Bernar. ⁊ nō de dñio secundo modo dicto. Qđ patꝫ ex eo qđ dicit in epistola quadā ad Eugeniū papam vbi de duplici dñio prefato distinguens ita loquit. Si xp̄s te misit estimabis te nō ministrari sed ministrare venisse ⁊ ministrare nō solum substantiam sed ipsam quoqꝫ animā. verus successor pauli dicet cum paulo: non quia dñamur fidei vestre sed adiutores sumus gaudij vestri Petri heres audiet petrū dicentem nec vt dominātes in clero sed forma facti gregis. Ecce vbi primum modum dominij excludit a papa. De secundo subiungit sic parū post in eadem

epistola. Terribilis prorsus terribilis est loc⁹ iste: locus in quo stas terra sancta ē locus petri locus ꝑncipis apostoloꝝ vbi steterunt pedes eius. locus illius quē cōstituit dñs dnm̄ domus sue et ꝑncipez omnis possessionis sue hec ille. Ecce ꝙ petrū nominat dominū dom⁹ dei. ⁊ ita patet quid dicendum sit ad dictum Bernardi. Preterea ad dictuz bti Bernardi respōdit Archidya. sup. c. fideli. extra de sum. tri. ⁊ fi. ca. in. vi. post recitatū ꝑfatum verbuz Bernardi in glo. dicētis: ꝙ romana eccl'ia nō ē dña dicit sic. Quicquid Bernard⁹ dicat. ecclesia romana in canone dña nūcupat. lxxix. di. oportebat.

Cap. lxxxviii. In quo rñdet ad obiectōes septimam sumptā ex eo ꝙ ecclesia est dña rerū ecclesiasticarum

Cap. LXXXVIII rñsio ad septimū argumentum facta. c. lxxi.

D septimaz adversarioꝝ obiectionem pari modo faciliter respondet: in q̄ cuz dicit ꝙ papa nō sit dominus rerum ecclesie sed ipa ecclesie cōmunitas. ⁊ per ꝯsequēs ꝙ ecclesia ipa supior papa dicēda veniat. Respondet dupl'r. Primo negādo antecedens ꝓ vtraqꝫ parte. Primo videlꝫ ꝙ papa nō sit dñs rerum ecclesie: qm̄ quēadmoduz dr papa dñs eccl'ie. i. rector atqꝫ gubernator ei⁹: ita debet dici dñs rerum ecclesie. vnde Bernardus in epistola ad Eugeniū supra commemorata dicit: ꝙ romanus pontifex locū tenet eius quem cōstituit dñs dnm domus sue. ⁊ pncipem omnis possessiōis sue: sed bona oblata ptinent ad ius sacerdotū iuxta. c. nulli. xii. q. ii. Secūdo respondet ad obiectionē ꝑfatam negando ꝯsequētiam: qm̄ dato ꝙ apud eccl'iam vniuersalē dñium esset rerum ecclesiasticarū et nō apud papam sed sola dispēsatio. non sequit ꝓpter hoc ꝙ ecclesia esset supior auctoritate plationis aut iurisdictionis ipo romano pontifice. hoc maxime considerato ꝙ auctez ipam dispensandi sicut ⁊ pascendi gregem ipsum dominicū nō ab ecclesie cōmunitate sed ab ipo oim summo pastorum christo habet dicente sibi in petro. Pasce oues meas. Joh. vltimo. al's quelibet diocesis auctoritate maior esset suo episcopo: aut parochia suo presbytero curato: cum cōmunitatibus eccl'iarū talia bona data sint non singulari psone. vnde fundatores ecclesiarum intenderūt dominium ⁊ ꝓprietatem bonoꝝ illorum oblatoꝝ transferre primo ⁊ directe in cōmunitatem collegii. s. talis vel talis ecclesie ad vsum deo servientium et non in aliquam personam singularem. vt satis colligitur ex. c. pontifices. xii. q. iii. ⁊ si singularis persona. scilicet vt pars ⁊ mēbrum cōitatis habeat in ipsis ius vtendi ad sustētationē sui status sed auctoritas est in ipsis pontificib⁹ quibus claues collate sunt Et ita ista dña nulla est apud cōitatem ecclesie est dominiū rerum ecclesiasticarum ⁊ nō apud papā: g̃ apud cōitatem eccl'ie auctoritas superior iurisdictionis est ꝙ apud Romanū pon.

Capitulū. lxxxix. In quo respōdetur ad obiectōnem octauam sumptā ex eo ꝙ ecclesia dicit regina.

Ca. LXXXIX rñdeō octauo argu. fcō ca. lxxi.

Jam ad obiectionem octauaz sumptam ex eo ꝙ ecclesia nominatur regina: rñdeamus. Dicim⁹ aūt hāc ꝯnam nullam esse. ecclesia dicitur regina: g̃ est maior papa auctoritate iurisdictionis. Pro quo ⁊ multis similibus est notandū: ꝙ cum dona gratie gratūfaciētis sint distīcta a donis gratie gratisdate: dona gratie gratūfaciētis nō arguunt dona gratie gratisdate. patet: qm̄ ex hoc ꝙ aliquis est in charitate nō sequtur ꝙ sit propheta doctor aut prelat⁹: necqꝫ ecōuerso ex hoc ꝙ quis sit ꝓpheta doctor aut prelatus seqtur ꝙ sit in charitate: aut ex hoc ꝙ quis sit excellentior doctor aut ꝓpheta aut sublimior prelatus sequitur ꝙ sit in maiori charitate. Vn̄ sanct⁹ Thom. in. q. de veritate. q. xii. ar. ii. respondens ad auctoritatem illam Mat. xi. Nō surrexit maior Johāne baptista. dicit: ꝙ etsi Johāne baptista nullus fuit simpliciter maior: ꝓpter hoc nō sequitur ꝙ nullus fuerit eo excellētior in gradu prophetie. Et ratio sua est: qꝛ cum ꝓphetia nō sit donū gratie gratūfacientis potest esse maior ꝓpheta qui est minor in merito. hec sanct⁹ Thomas. Secundo notādum: ꝙ nomen regine sicut nomen regis potest attribui alicui dupliciter. Vno modo ratione ṽtuosi regiminis quo quis bene se regit ꝑm illud Senece. Si bene te rexeris es dignus nomine regis. Et cassiodorus dicit ps. xxvii. Reges terre sunt qui corporib⁹ suis diuinitatis munere dominātur. Et Gregorius in moralibus libro. xi. Qui membrorum suorum motus bene regere sciunt nō immerito reges vocantur. Hoc modo esse reginam legimus attribui ⁊ anime rationali deuote ⁊ ecclesie vniuersali que ex sanctis animabus vna colligitur: vt ait Augu. super ps. xliiii. Q vero anime sancte regine nominētur habetur Canti. vi. vbi dicitur. Sexaginta sunt regine. vbi glo. interli. ait filios et amore sponsi ⁊ regni generantes. De ecclesia vero vniuersali sequitur imediate. Vna est columba mea perfecta mea. vbi glo. Aymonis ita habet. Vna colūba mea hec vna est catholica per vniuersum orbem diffusa ecclesia: que

ex reginis et adolescẽtibus cõstat. De hoc satis qm̃ quomodo vniuersalis ecclesia regina dicatur plene diximus in p̃mo libro. c. xliij. Tertio considerãdo q hoc modo esse reginã respicit dona gratie gratũfacientis. sicut patet ex ipo p̃phetico tex. qui inductus est p aduersarios. dicit em̃ p̃pheta. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circũdata varietate id est auro charitatis decorata et varietate circundata meritorũ. vt inquit glo. ij. Et hinc est q ecclesia nõ dicit̃ regina in omnibus mẽbris suis sed in illis que in gratia et charitate sunt. Unde glo. ordina. sup illud Cant. vi. Sexaginta sunt regine zc. dicit sic. Regine sũt que intuitu regni celestis inseruiũt. Et ideo dicunt̃ sexaginta: quia sola dilectione p̃ceptorũ dei p̃fectionem operum habent. vel quia corporeos q̃nq3 sensus ad regulã apostolice doctrine obtemperãt. Ex quibus patet q eccl̃ia in eis membris dicetur regina que q̃nq3 suorũ corporum sensus ad regulã diuine legis disponentes p grãm et charitatem thoris eterni regis appropinquãt. Ex quibus aptissime colligitur q sepe contingit q ecclesia habet altiorẽ gradum auctoritatis et potestatis eccl̃iastice in quibus non habebit prefatum nomen regine vtpote in prelatis malis siue male viuentib9 male se regentibus. et ecõuerso in multis erit regina in quibus nihil habet auctoritatis ecclesiastice: sicut patz de multis sanctis. Quocirca arguere ex hac appellatiõe regine altiorem gradum superioritatis potestatis ecclesiastice videtur sapere errorem Ualdensium et Johannis vicleff dicẽtium apud solos existẽtes in gratia gratũfaciente esse claues eccl̃ie. Habemus ergo manifestũ q ista consequẽtia nulla est. ecclesia est regina: ergo superior est papa auctoritate potestatis. maxime si attendamus q etsi beatissima virgo maria nõ modo dominũ sed etiã angelorũ regina sit. claues tamen regni celorum nõ sunt ei date sed apostolis. vt habet̃ extra de peni. et remis. c. noua. Secũdo modo potest attribui ecclesie nomẽ regine ratione prelationis aut principatus et hoc in prelatis qui sunt rectores eius sicut sepe diximus et maxime in romano pontifice: cui omnes primates mũdi iure diuino caput inclinant: qui etiam reges dici possent. sicut supra in. c. xxxiij. plene ostendimus sm̃ illd̃ ps. xliij. Delectauerunt te filie regum in honore tuo vbi dicit glo. ordina. Reges dicit apostolos qui se et alios in virtutibus regunt: quorũ filie sunt omnes ecclesie per eos in fide genite. Quod vero dicunt aduersarij q papa non possit vocari rex: negatur tanq̃ falsũ: quoniã sicut supra ostendim9 cum rex a regendo dicatur vt ait Isido. et Romanus ponti. rector sit vniuersalis ecclesie: rex conuenientissime posset appellari. Et ad p̃bationem cum dicitur q regimen ecclesie respectu pape non sit regale sed politicum: dicimus q hoc sit falsum sicut sufficiẽter probatum est in superioribus maxime circa. c. ij. Et ad probationẽ quã inducunt ex illo Mat. xx. Scitis zc. respõdetur q probatio illa nullius virtutis est: qm̃ per illa verba xp̃i non negatur principatum ecclesie esse regalem aut monarchicum: sed tm̃ q principatus et dominiũ prelatorũ ecclesie nõ debeat cẽ more dominorũ seu principum huius mundi: qui ideo fiunt vt dominẽtur in minoribus suis: prelati vero vt seruiant. vnde beatus Chriso. super illo verbo ita ait. Principes mũdi iõ fiunt vt dñarentur minoribus suis: principes autem ecclesie vt seruiant minorib9 suis vt suas vtilitates negligant et illorum procurẽt. hec Chryso. Quod vero vltimo inducunt: q xp̃us fugit ne facerent eum regem. insipiẽter inductũ est nec facit ad propositum: qm̃ ideo fugisse dicitur ne facerẽt eum regem vt inquit sanctus Tho. sup Job. Primo qr cum ipse esset vere rex derogasset sue dignitati si regnum ab hominibus recepisset: qui sic rex erat: vt eius participatione reges omnes essent Prouerbio. viij. Per me reges regnant. Secundo qr preiudicasset sue doctrine si claritatem et robur ab hominibus accepisset: sic enim operabatur et docebat vt totum diuine virtuti ascriberetur et nõ fauori humano Job. v. Claritatem ab hominibus non accipio. Tertio vt erudiret nos mundanas contemnere dignitates Joh. xiij. Exemplũ em̃ dedi vobis zc. Ecclesiastici. vij. Noli querere ab homine ducatum. Et ita patet q auctoritas illa nullo modo p̃bat propositum aduersariorum.

Capl̃m xc. In quo respõdetur ad obiectionẽ nonã sumptã ex eo q eccl̃ia dicit̃ sponsa xp̃i.

Cap. XC ridens nona argumẽto facto ca. lxxi.

Nono arguebatur per aduersarios ex eo q ecclesia dicitur sponsa xp̃i papa autẽ nõ sponsus sed paranymph9 zc. Ad hanc obiectionem respondentes dicim9 q ratio illa in nullo fauet p̃posito aduersariorum. Qd ex multis colligitur. Primo: quia ecclesia que dicitur sponsa xp̃i nõ dicit aliquam personam aut cõmunitatem secluso papa cum dicat Bernardus super Cant. homelia. lxix. Quid sponsa nisi congregatio iustorũ: quid ipsa nisi generatio querentiũ dominũ querentium faciem sponsi? Secũdo: quia ratio et digni

tas sponse cōuenit etiam psone pape si sit in amore xpi. Unde ipse Bernardus in smone de nuptijs dicit sic. Spōsa xpi ipi nos sumus et omnes simul vna sponsa et anime singulorum singule sponse: hec Bernardus. Tertio quia ratio huius sponsalitatis nō arguit superioritatem auctoritatis de qua loquimur. de quo rationem supra assignauimus in superiori .c. quia hoc respicit gratiam gratūfacientē cum sponsa dicatur propter dilectionem. Ait enim Bernardus sup Cant. homelia .lxxvij. Ecclesia dicit ciuitas propter collectionem: sponsa propter dilectionem: oues propter mansuetudinem superioritas autem et excellētia auctoritatis innitit dono gratie gratisdate. Et inde est quod ecclesia dicit sponsa christi in omnibus membris que in christi amore florent. id est in his membris que numero et merito sunt xpi membra vnde glo. super illud .ij. Corinth. xi. Despōdi enim vos vni viro etc. dicit: quod ecclesia in omnibus veris membris virginitatem mētis seruat etsi nō corporis. et .j. Singulariter dicit virginem quia omnes sunt vna virgo propter fidei integre vnitatem solide spei sincere charitatis. Uirgo sunt: quia a prauitate erroris et ab opere malo incontaminati. casta: quia non habent estum male volūtatis: hec glo. Et nihilominus ecclesia nō habet in omnibus istis potestatem clauium. quinimmo habet in multis que nō sūt inter membra vera sponse sed odientium deum. Esse ergo sponsam christi licet arguat fidem per dilectionem operantem. Osee .ij. Sponsabo te mihi in fide. nō tamen arguit auctoritatem iurisdictionis aut superioritatē principatus. alias psone sancte que spōse christi sunt et vocant superiores essent in potestate et auctoritate iudicij multis prelatis qui sunt peccatores: quod est error Ualdēsium. psequētia ergo illa aduersariorum: vniuersalis ecclia est sponsa christi. ergo superior est auctoritate romano pontifice nulla est. vnde etiam tempore veteris legis ecclesia dicebatur sponsa: sicut in multis locis habetur in libro Cantico. et nihilominus Moyses superior erat auctoritate tota illa multitudine ecclesie: sicut in superioribus sepenumero inductum est. Et cum dicitur quod maior sit potestas regiminis in sponsa quam in paranympho: dicimus quod verum est nisi sponsus aliter ordinauerit sicut factū est hic: quoniā ipse sponsus scilicet christus regimen et gubernationem ac curam sponse sue romano pōtifice tanquam vicario suo plene commisit. Preterea falsum dicunt quod papa non sit etiam sponsus ecclesie: sicut superius ostendimus. c. xxvij. Unde Bonifacius in .c. quoniā. Extra de immunita. eccl. libro. vi. dicit. Nos iustitiam nostram et ecclesie sponse nostre nolentes negligere.

Capitulum xci. In quo respōdetur ad obiectionē decimā sumptā ex eo quod ecclesia errare nō possit.

Cap. XCI ridēs decimo ar su. facto c. lxxxi.

Decimo obijciebatur sic. Ecclia non potest errare et per cōsequens indeuiabilis est: papa errare potest et deuiare a rectitudine tam morum quam fidei. ergo ecclesia ē superior prāte etc. Ad hoc respondētes dicimus quod ratio ista nulla est: quoniam hec argumētatio nullas vires habet: ecclesia vniuersalis errare nō potest in fide papa vero sic. ergo ecclesia ē maior et superior potestate clauiū aut auctoritate iurisdictionis romano pontifice. Cum enim vt supra diximus ista pertineāt ad diuersas gratias gratisdatas: distincta nāque est gratia confirmationis a gratia potestatis clauium: vna nō arguit aliam vt est manifestum. alias quicūque esset in gratia confirmatus non modo claues haberet sed etiam in clauiū potestate superior esset omni non confirmato: quod absurdum est et a fide vniuersalis ecclesie alienū vnde iste psequētie aduersariorum nō modo sūt nulle sed etiam videtur sapere errorem. De hoc autem quod dictum est quod ecclesia vniuersalis errare nō potest in fide licet plura diximus libro primo. c. xviij. vbi apertissime declarauimus quod in ecclia dei fides sanctitas doctrina prelatio et sacramenta vsque in finem essent duratura: nihilominus diximus hoc hic explicandum: qualiter iuxta sanctorum patrum doctrinā sit accipiendū: quod ecclia errare possit. Dicimus autem hoc quod in ecclia in fide et moribus errare nō possit sic accipiendum esse: quod deus ita assistet ecclie vsque ad consummationē seculi vt nunquam vera fides deficiat in ea: nullum enim erit tempus vsque ad finem seculi in quo nō sint aliqui etsi nō omnes qui veram fidē per dilectionem etiam operantē siue charitatem formatā nō habeant. Quod pulchre ostendit Aug. sup illud. ps. cviij. Ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaque sic dicēs. Ex ore suo quippe dicit quod vnitas corporis loquitur in cuius membris etiam illi deputant qui defecerunt ad horam negando: sed penitēdo postea reuixerūt vel etiam martyrij quam perdiderunt palmā reparata confessione sumpserunt. Non igitur vsque valde sed sicut quidam codices habēt nō vsquequaque hoc enim non omnimode et ore petri in quo erat typus ecclesie verbū veritatis ablatum est: qui etsi ad horam negauit timore turbatus: tamen flendo est reparatus et confitens

qualiter sit intelligendum quod ecclesia nō possit errare

do postea est coronatus. totū itaq; corpus xpi loquit. i. ecclesie sancte vniuersitas in quo toto corpore siue quia negantibus plurimis remanserunt fortes qui vsq; ad mortem p veritate certamen certarēt: siue quia ex his qui negauerunt multi reparati sunt: nō est ablatum ex ore eius verbum veritatis vsq; valde: hec Augustinus. De isto etiam ecclesie priuilegio habet Matth. xvi. vbi Petro xps ita ait. Tu es petrus & super hanc petrā edificabo ecclesiam meam: & porte inferi nō p̄ualebūt aduersus eam. glo. interli. nō separabūt eam a charitate mea & fide. Sup quo s̄bo domin⁹ Archidyaconus in. c. ita dn̄s. distin. xix. ita dicit Porte inferi peccata mortalia sunt que dicūtur porte inferi: quia per ea paratus est adit⁹ ad inferos: hec aūt non p̄ualebunt contra ecclesiam sic q nō sint aliqui boni semper in ecclesia. Uel porte inferi dicuntur hereses & scismata: q̄a p ea similiter est aditus ad infernum. hec similiter nunq̄ contra eccl'iam p̄ualebūt sic vt eā totaliter polluāt. xxiiij. q. i. a recta. &c ille. Item eodem modo exponit sanctus Thomas in. iiij. di. vi. loquēdo de baptismo vtrum possit dari ab hereticis: dicēs sic. Non requiritur fides psonalis offerētium ad baptismū nec alicuius psone determinate sed solum fides ecclesie militātis: quā nō est possibile deficere totaliter deo ordināte. qui dicit Mat. vlt. Ego aūt vobiscū sum vsq; ad consummationem seculi.

Cap. xcii. In quo r̄ndet ad vltimā obiectionē fundatam sup illo Mat. xviij. Dic ecclesie.

Ca. XCII r̄ndens adueñde omnū argumentū ... [illegible]

Reliquum iam restat vt vltime satisfaciam⁹ obiectioni: qua aduersarij potissime fulciunt ad pbandum q vniuersalis ecclesia auctoritate et iurisdictionis potestate superior sit romano pontifice dicentes q ad vniuersalem ecclesiam sicut ad supmum iudicem quilibet fidelis. & per ɔsequēs etiam romanus pontifex remittat. Ad quam respondētes dicimus hoc esse falsum. Et ad pbationem quam faciunt ex illo Mat. xviij. Dic ecclesie: dicimus q auctoritas bene & catholice intellecta nō facit p aduersarijs. Alia n. mpe est intelligentia p̄fate auctoritatis iuxta sanctorum & clarissimorum doctorum interpretationem q̄ aduersarij p̄tendant. Pro cuius declaratione: quia hac auctoritate maxime aduersarij armantur est notandum q illud dictum christi. Dic ecclesie exponitur dupliciter iuxta glo. ordina. & expositores. Primo sic: dic ecclesie. scz tanq̄ iudici denūciando illi peccatū fratris corrigēdū. Alio modo: dic ecclesie: id est coram ecclesia obiurga fratrem delinquentem: vt iuxta Hiero. in glo. ordi. detestationi eū habeat: & qui non potuit pudore saluari saluet opprobrijs. Quo notato faciemus duo. In primo probabim⁹ q expondo illud. Dic ecclesie: tanq̄ iudici s̄m litteralē sensum: ex quo solo efficax argumentum sumitur vt inquit tam Dyo. q̄ Aug. per ecclesiam non possit vniuersalis ecclesia per orbē diffusa intelligi. Secūdo probabimus q etiam per hoc dic ecclesie: nō possit intelligi ad litterā vniuersalis ecclesia conciliariter cōgregata. Tertio pbabim⁹ q per ecclesiā in predicta auc͞te intelligatur prelatus. Quarto soluem⁹ ratōes inductas cōtra hanc intelligentiam. Quinto ostendem⁹ etiam q ex sensu litterali nō possit recte intelligi illud. dic ecclesie: iuxta scdā expositionē qua exponit: id est coram eccl'ia obiurga de vniuersali ecclesia siue dispsa siue synodaliter collecta.

Quinq; facture principalia

Pro deductione omniū istorū p̄supponim⁹ cum omnib⁹ sacre scripture doctorib⁹: q correctio fraterna de q̄ in p̄fata auctoritate datur generalis doctrina cadit sub precepto. Qua suppositione posita sit ista conclusio. Per ecclesiā cui tanq̄ iudici precipitur denūciari cuiuslibet fratris delinquētis peccatum: et sensu litterali aut ex intentione xpi nō potest accipi ecclesia vniuersalis p orbem diffusa. Ista cōclusio pbatur multipliciter. Et primo sic. Nullus potest intelligi recte assignat⁹ ab aliquo sapiēte iudex in causa aliqua cui est impossibile vel quasi. denūciari culpas delinquētis. hoc est manifestū. q: talis frustra assignaret iudex. sed eccl'ie vniuersal. dispersē p orbem non est quasi possibile simul denūciari posse peccatū cuiuslibet fratris delinquētis: vt patet. ergo ex intentione xpi sapiētissimi legislatoris nō potest intelligi p ecclesiam cui tanq̄ iudici est denunciāda culpa delinquētis fratris vniuersalis ecclesia p orbem dispersa. p̄ña est bona. Et cōfirmatur. Tum q: de rōne legis est q sit possibilis: vt in. c. erit aūt lex. di. iiij. dicit Isid. Tum q: vt inq̄t Hieronymo. anathema sit qui deū dixerit aliquid impossibile precepisse. Secūdo sic. ad nullū tanq̄ ad iudicē sapiens legislator remittit aliquē q̄ nō potest exire in actum siue exercitiū iudicij audiēdo querelas: condēnando reum. vel absoluendo innocentē: & ista videtur manifesta. sed vniuersalis ecclesia per orbem diffusa nō potest exire in actum iudicij vt est manifestū eū non esset in vno loco congregata. ergo legislator christus nullum hominem remittit ad ecclesiam vniuersalem que per orbem diffusa est.

Circa primū principale

tanq̄ ad iudicem. ergo per ecclīam de q̄ xp̄us
in euāgelio inquit. Dic ecclesie: nō potest vere
intelligi ecclesia vniuersalis. Tertio sic. vni-
uersali ecclesie que dicit̄ collectio oīm fideliū
nec in singulis mēbris nec in omnibus simul
vt vniuersitati sunt date claues regni celoꝝ
aut potestas ecclesiastice iurisdictiōis vt ma-
nifesta luce ostēdimus in superioribus: ergo
ad eam vt ad iudicem nullus remittit̄. ꝯn̄tia
est bona: quoniā cuius nō est potētia eius nō
est actus: vt dicit Aristoteles in li. de somno
et vigilia. ergo falsum est q̄ ad ecclīaȝ vniuer
salem remittat̄ quis sicut ad iudicem. Et hec
de p̄mo. Secundum vero q̄ per ecclesiam

Circa s̄c̄m prin cipale

ad quam vt ad iudicem dicit̄ remitti quilibȝ
fidelis non possit intelligi ex intētione christi
siue ex sensu litterali vniuersalis ecclesia cōci
lialiter congregata ꝓbatur ex multiplici ca-
pite. Primo ex raritate cōgregationis vniuer-
salis ecclesie. plane nō est credendū q̄ sapien
tissimus legislator cum vniuersalē iudicem ⁊
supremum poneret in ecclesia ad correctionē
peccatorū que quotidie est necessaria in ec
clesia quem rarissime cōtingit ꝑ tribunali se-
dere ⁊ maxime cum qui ꝑ plures annos nō cō
ueniret ad iudicium. patet: quia sic periret iu
stitia ⁊ correctio nō haberet locum. sed vniuer
salis ecclesia raro congregat̄: immo quādoq̄
plus q̄ per centum annos nō fuit celebratuȝ
vniuersale concilium. ergo nullo modo credē
dum est q̄ ad talem iudicē sapiētissimus xp̄s
fideles suos remitti voluit siue ordinauerit.
Secundo idem ostendit̄: dato etiam q̄ semꝑ
celebraret̄ synodus aliqua vniuersalis ex eo
q̄ isupportabili onere grauaret̄ populus xp̄i-
anus si pro adimplēdo p̄cepto de correctione
fraterna tenerent̄ fideles venire ad ecclīam
vniuersalem actu congregatā. Plane huius
insupportabilis grauitas repugnat suauitati
legis xp̄i. iuxta illud Deuteronomij. xxx. Mā
datum hoc quod ego precipio tibi hodie nō ē
supra nec ꝓcul positum in celo situm vt possis
dicere. quis nostrum ad celum valet conscen-
dere vt deferat illud ad nos vt audiamus et
opere compleamus? nec trans mare positum
vt causeris ⁊ dicas: quis ex nobis trāsfretare
poterit ⁊ illud ad nos deferre vt possim⁹ au-
dire ⁊ facere quod p̄ceptum est. sed iuxta est
valde: gl. interli. mādata dei temperata ⁊ mo
derata sunt humanis viribus. et Matth. xi.
dicit ipse legislator. Jugum em̄ meū suaue est:
⁊ onus meum leue. plane nō leue esset prece-
ptum diuine legis de correctione fraterna: si
fidelis quilibȝ illud adimpleturus ad vniuer
sale concilium actu existens venire teneretur.
Ad quod ꝓculdubio obnoxius esset venire si
per ecclesiam cui denūciandum est peccatuȝ
fratris delinquētis vniuersalis ecclesia syno
daliter congregata ex christi intētione veni-
ret intelligēda. Quocirca manifestum videt̄
nō esse de intentione legislatoris christi per
ecclesiam in predicta auctoritate designare
vniuersalē ecclīam siue dispersam siue cōgre
gatam. Que ratio maxime ex eo loco diuine
legis confirmat̄. vbi Deutero. xvij. iudices in
portis esse. ⁊ p̄mi Machabeoꝝ. xiiij. in plate
is sedere legunt̄: quod ideo a deo stabilitū eē
creditur vt administratores iustitie in prom-
ptu ⁊ sine difficultate haberi possent: quod d̄
concilijs vniuersalibus cōtingere nō potest.
Tertio sic: ita femine tenent̄ ad correctioneȝ
fraternā quemadmodū viri ⁊ pauperes sicut
et diuites: hoc est manifestum. sed femine nō
remittunt̄ ad ecclīam nec dispersaȝ nec syno
daliter congregatam tanq̄ ad iudicem cui ꝓ
ximi denūcianda est culpa cōmissa vt patet.
ergo sequit̄ q̄ per illud: dic ecclesie: nō potest
recte accipi vniuersalis ecclesia etiaȝ actu sy
nodaliter congregata. ꝯsequētia est bona: q̄a
alīs femine tenerent̄ ire ad vniuersalia conci
lia ad denunciandum delinquētium virorum
aut mulierum culpas ⁊ maleficia. ⁊ ita om̄es
fideles siue pauperes siue diuites: quod ē ab-
surdum. Quarto nihil quod est impeditiuum
iustitie perturbatiuum pacis ecclesie occasio
multorum scismatum ⁊ per quod ratione ap-
pellationum que interuenirēt in omni causa
ad illum sup̄mum iudicem: vacarent omnia
tribunalia prelatorum ⁊ iudicum: creditur in
stitutum a christo qui est rex iustitie et pacis
amator: sed omnia ista mala sequerent̄ si ec-
clesia vniuersalis congregata esset instituta
iudex ad quem cū frater delinquēs non audi-
ret fratrem corripiētem esset recurrēduȝ. patȝ
quia ecclesia raro congregatur ⁊ congregata
nō diu manet cōgregata nec ad eam possent
omnes fideles orbis ꝯcurrere nec etiā mitte-
re denūciationes omniū similiū fratrum deli
quētium: vt patȝ. ergo nullo modo est dicen-
dū q̄ ꝑ ecclesiam intelligat̄ vniuersalis eccle
sia congregata etiaȝ cum dicitur: dic ecclesie
Quinto sic. conciliū vniuersale institutioneȝ
⁊ robur auctoritatis accipit a papa: vt distin.
xvij. ꝑ totum. ⁊ extra de elec. c. significasti. er-
go sequitur q̄ papa nō remittat̄ ad conciliuȝ
vniuersale sicut ad iudicē suum superiorem.
ꝯsequētia est manifesta. Sexto arguit̄ sic. cō-
cilia vniuersalia sunt humana institutione in
troducta: vt pȝ in. c. canones. disti. xvi. ⁊ xvij.
ergo nō potest recte intelligi s̄m sensum litte

ralem p ecclīam cum dicit. dic ecclesie. conci
lium vniuersale: patet ꝯsequētia: q2 alās insti
tutio ⁊ celebratio concilij vniuersalis esset di
uina lege ⁊ nō tm̄ humana institutione: quod
nō videtur. ergo manifestuꝫ est ꝙ p ecclesiam
cui tanꝙ iudici peccatū delinquentis fratris
incorrigibilis denūciandū est ex sensu littera
li ⁊ ex intētione legislatoris xp̄i nō possꝫ intel
ligi ecclesia vniuersalis nec dispersa p orbem
nec synodaliter congregata. Et hec de scd̄o.

¶ Circa tertiū principale

Tertium vero ꝙ scꝫ p ecclīam cui tanꝙ iu
dici denūciandum est peccatuꝫ fratris delin
quētis ⁊ incorrigibilis ex intentione xp̄i sit in
telligēdus p̄latus multiplici sanctoꝝ et cla
rissimoꝝ doctoꝝ testimonio ꝓbatur. Primo
ex eo arguitur manifeste ꝙ xp̄s nō vniuersali
ecclesie disperse aut cogregate sed apostolis
et eoꝝ successoribꝰ ecclesie prelatis ait. Amen
dico vobis quecunq3 alligaueritis super ter
ram erunt ligata et in celo. vbi glo. Hieroni
mi dicit sic. hic potestatem tribuit apostolis.
prelati ergo vniuersitatū sunt ad quos tanꝙ
ad iudices fideles remittunt ⁊ non ipe vniuer
sitates. Secūdo hoc idem ostendit auctorita
te beati Chrisostomi qui sup Mattheum vt
habetur in glo. cōtinua exponit sic. dic ecclīe
id est his qui ecclesie presunt. Tertio idem ar
guitur ex gl. decreti in. c. si peccauit. ij. q. i. que
ita habet. dic ecclesie. i. sacerdoti. Quarto idē
ostenditur ex interp̄tatione apostolice sedis i
c. nouit. extra de iudi. vbi ly dic ecclesie: de pa
storꝫ ⁊ rectoꝝ vniuersalis ecclesie interp̄tat ⁊
exponit. Quinto ostendit auctoritate beati
Thome qui tam in. iiij. di. xix. ꝙ in. ij. ij. q. xxiij.
in materia de correctōe fraterna exponit. dic
ecclesie. i. p̄lato in iudicio p̄sidenti. Sexto au
ctoritate eiusdē sancti Thome in tractatu de
correctione fraterna vbi exponens p̄dictam
auctem dicit. p̄ceptum de correctione potest
ptinere ad omnes vel ad p̄latos: si ad omnes
cōmuniter tunc ecclesia non vocatur hic con
gregatio sed prelatus: si istud ptineat ad pre
latos tunc sensus est. dic ecclesie. i. congrega
tioni fidelium ⁊ debet coram ea excōmunica
ri vt sit diuisus ab ecclesia p sniam excōmuni
cationis: ⁊ donec redeat ab ecclesia debet vi
tari ⁊ haberi sicut ethnicꝰ ⁊ publicanus. Ad
idem est sanctus Thomas sup Mattheuꝫ sic
dicens. dic ecclesie. i. toti multitudini vt con
fundat ⁊ qui noluit sine cōfusione corripi cuꝫ
confusione corripiat. est enim confusio addu
cens gratiam. Uel dic ecclesie. id est iudicibꝰ
vt corrigatur: ꝫ illud Deuteronomij. xxij. Si
genuerit homo filium contumacem ⁊ proter
uū apprehēdet eum ⁊ adducet ad seniores ei
uitatis. Hec sanctꝰ Tho. Septimo ptꝫ ex sen
tētia dn̄i Altisiodoreñ. in sum. sua. iij. lib. xxxi.
rubrica. quō sit intelligendū hoc preceptum si
peccauerit in te frater ⁊c. cuiꝰ sententia est ea
deꝫ quasi in forma cū illa que posita est sancti
Tho. in tractatu de correctōe fraterna. Octa
uo ad ideꝫ est sententia dn̄i Hug. Cardinalis
primi postillatoris biblie: qui iuxta duas glo.
que ponūtur in glo. cōtinua. quarū vna dicit:
dic ecclīe: id est his qui ecclīe president. ⁊ alia
dicit: dic ecclesie: id est toti ecclesie vt maiorē
erubescentiā habeat. dicit super Mat. sic. Si
priuata persona corripit sic exponēdū est: dic
ecclesie: id est coram prelato ecclesie cum con
uince per testes quos noluit audire corripien
tes. ⁊ hoc iuxta primā glo. Si vero p̄latus cor
ripit sensus est: dic ecclīe. i. coram ecclesia. s. cō
gregatione fideliū excōica. Nono eādem sen
tētiā quasi formaliter ꝓsequitur venerabilis
magister Nicolaus gorra sup Mat. Decimo
ad idem est dn̄s Albertus magnus qui super
Mat. ita exponit: dic ecclesie: id est prelato in
conuentu siue in synodo: ⁊ si ecclesiam nō au
dierit vt ſm arbitriuꝫ prelati corrigatur: sit ti
bi tanꝙ ethnicus ⁊ publicanus. Hec Alber
tus. Undecimo ad idem est cōmunis postil
lator Magister Nicolaus de Lyra: qui super
Math. ita exponit: dic ecclesie: id est prelato.

Duodecimo confirmatur ex practica ⁊ cōsue
tudine obseruata a sanctis patribus ⁊ ab vni
uersitate fidelium ab ipso nascētis ecclesie ex
ordio. Manifestum est aūt ꝙ practica obser
uata in ecclesia dei circa obseruantiam prece
pti siue ordinis de correctōe fraterna semp fu
it ⁊ est denūciare prelato ⁊ non vniuersali ec
clesie siue disperse siue congregate fratris de
linquētis peccatum. Cum ergo cōsuetudo ob
seruantie sit interpres legis: vt dicit Augusti
nus libro de mendacio: ex factis sanctorū col
ligemus quid in scripturis sentire debeamus
Manifestum est ꝙ verus ⁊ proprius ac prin
cipalis intellectus prefate auctoritatis sit: vt
per ly ecclesiam: cui tanꝙ iudici denunciatio
fienda est siue ad quem fidelis remittit: prela
tus ecclesie intelligi debeat siue accipiendus
veniat ⁊ nō vlis ecclīa aut per orbeꝫ dispersa
aut synodaliter cōgregata. Quibus testimo
nijs ꝯsideratis valde ridiculū ē ⁊ satis abomi
nabile ꝙ aduersarij contēptis tantorum san
ctoꝝ ac patrū ⁊ doctoꝝ testimonijs ⁊ assertio
nibus presumant sacram scripturam ad ꝓpri
am volūtatem exponere: similes illis de quibꝰ
Clemens papa in. c. perlatum. di. xxxvij. loqui
tur dicens. Perlatum nobis est ꝙ quidam in
ptibus vestris commorantes sanis doctrinis

aduersant ⁊ put videt nō ſm traditiones pa
trum sed iuxta suum sensum docere videntur.
Et hoc tantum dictum sit de tertio articulo.

Circa quartū principale in quo ... ad ... eo. ti. ... facti c. ...
Ad primū

Quarto restat respondere ad rōnes aduer
sariorum. Ad primā cum dicit q̄ nō possit p
ecclesiaz intelligi platus quia christus loque
batur petro qui futurus erat prelatus ecclesie
et nullus ad se remittat per consequēs nō pre
latus sed vniuersalis ecclesia sit intelligenda
eo modo quo haberi potest. scilz synodaliter.
Ad hoc respondetur q̄ ratio nō militat. Pro
quo primo notandum q̄ hec doctrina de corre
ctiōe fraterna data a christo generalis est om
nes fideles respiciens ⁊ nō solum petrum licz
ad ipsum specialiter in figura totius ecclesie
directus sit sermo in signum principatus sui
ad quem a domino erat electus. et ita legisla
tor christus tam subditos q̄ platos ad obser
uantiam huius pcepti astringere voluit. Ue
rum vt superius commemorauimus ex sentē
tia beati Thome in tractatu de correctiōe fra
terna ⁊ Hugonis cardinalis et magistri Ni
colai Gorre sup Mattheuz exponētis iuxta
duas glo. ordina. dupliciter hunc tex. Alia est
intelligētia huius nominis ecclesia: quando
priuata persona corrigit ⁊ alia quando publi
ca persona. Nam si priuata persona corrigit
tūc est sensus. dic ecclesie. i. prelato. Si vo pu
blica psona corrigit tunc est sensus. dic eccle
sie. id est coram cōgregatione siue multitudi
ne cum obiurga: vt sic quemadmodū ait glo.
maiorem erubescentiā patiatur. Uel corā cō
gregatione eum excōmunica vt sic quēadmo
dum ait Hieronymus in glo. multorū detesta
tioni habitus opprobrijs saluetur qui pudore
saluari nō potuit. Sed cum hoc modo platuz
remitti ad ecclesiam nō sit remitti ad superio
rem siue ad iudicem vt de se patet: manifestū
est q̄ ratio aduersariorū non pbat intentum.
Preterea secūdo rō pfata nō pcedit: qm̄ non
videt incōueniēs q̄ quis remittat ad seipsuz
ſm aliam ⁊ aliam habitudinē consideratum.
Prelatus em̄ vt ait sanctus Thomas in. iiij.
di. xix. q. ij. dupliciter potest considerari: aut ſm
q̄ in iudicio presidet ⁊ sic dicere plato inquit
est dicere ecclesie p quē modū psona in platio
ne constituta potest a se vt est puata persona
remitti ad se vt est psona publica. ⁊ tūc dice
re ecclie nihil aliud est q̄ exire in actū iudicij
puniēdo ⁊ corrigēdo fratrē delinquētem qui
denūciatus est. Mō beatus Grego. scribens
Iohāni patriarche Cōstantinopolitano sup
vsurpatione vocabuli vniuersalis. epla. cclxv
ostendit sic dicens. Nos quidem in q̄bus tal
tantaq3 p ausum nephariū culpa committit:
seruamus quod pcipit veritas dicens. Si pec
cauerit in te frater tuus corripe eum inter te ⁊
ipm̄: si aūt te nō audierit dic ecclesie. si vero ec
clesiaz nō audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊ pu
blicanus. Ego itaq3 p respōsales meos semel
⁊ bis verbis hūilibus hoc quod in tota eccle
sia peccat corripere studui: p me scribo q̄cq̄d
humiliter facere debui nō omisi: si in mea cor
rectione despiciar restat vt ecclesiam debeaz
adhibere: hec Gregorius. Ubi ecclīam adire
vel adhibere est censuram ecclesiasticā appo
nere sicut fecit nō cōuocādo sup hoc aliquod
conciliuz vniuersale. Preterea hoc modo ait
Nicolaus papa in. c. precipue: vbi ita dicit re
gi Lothario. Ceterum caue ne quādo nobis
ſm preceptum dn̄i duos vel tres testes adhi
beamus. immo vero hoc sancte ecclesie dica
mus: et quod non optamus decetero cunctis
sias ethnicus et publicanus. Quod vo ibi p
ecclīam nō alium iudicez q̄ seipm intelligat
patet ex glo. que in eo loco dicit sic. Ergo in
causa denūciationis idem potest esse iudex et
accusator ⁊ testis: vt extra de simo. c. licet. Ce
terum ipe beatus Petrus in cuius psona hec
cōstitutio diuina primo emanauit absq3 hoc q̄
vniuersali ecclesie diceret aut vniuersale con
cilium cōuocaret Ananiam ⁊ Saphirā eius
cōiugem sua auctoritate damnauit. Nimium
plane foret periculosum asserere btm̄ petrum
aliosq3 sanctos patres transgressores esse diui
ni pcepti q̄ ad correctionē peccatorū absq3 de
nunciando vniuersali ecclesie sua auctoritate
pcesserunt. Et hec ad primā ratōnem dixisse
sufficiat. Ad secundā rōnem cum dicit q̄ no Ad scd̄am
men ecclesie sit collectiuū. ⁊ per ɔsequēs non
possit per ecclīam intelligi prelatus sed vni
uersitas. Respondet q̄ ratio nulla est: quoniā
sepe nomine cōmunitatis exprimit ⁊ intelli
gitur prelatus aut pinceps eius. Et ratio est:
qm̄ vt inquit Arist. ix. Ethi. Ciuitas est id qd̄
pincipalissimū est in ea. vnde qd̄ facit platus
dr facere ecclesia. Adde q̄ itelligit de ea pre
vniuersitatis que iurisdictionis est capax nō
de tota que nō est capax. Uel de tota ecclesia
intelligi potest put ecclesie sententia iudicis
denunciat. Ad tertiaz rōnem cum dicit q̄ Ad tertiam
glo. ordina. dicit. dic ecclesie. id est toti eccle
sie. ⁊ ita per consequēs non est exponēda illa
littera de prelato. respondet q̄ ratio illa non
militat. quoniā glo. illa non fauet pposito ad
uersariorum sed magis eorum intentionez in
firmat. si glo. illa more eorum qui nō conten
tionibus: sed inquisitioni veritatis studene
integre legatur; glosa autem illa ita habet:
Dic toti ecclesie: vt maiorem erubescentiā

quid p totaz ecclesiaz debet intelligi.

am patiatur. in quo verbo nihil auctoritatis attribuit comunitati. vnde sequit in glo. hec omnia sequat excomunicatio que fieri debet per os ecclesie. i. per sacerdotem. vbi manifeste innuit q̄ nō per cōmunitatē illam ecclesie sed apud p̄latū qui os et vertex est ecclesie sic auctoritas iudicij: quo excōmunicāte siue puniēte tota illa ecclesia que est corpus eius cū eius assensu et approbatione in contumacem fratrem condēnationis sentētiam p̄fert dicitur cum eo operari. Et ita patet q̄ illa glo. nō intēdit dicere q̄ quādo cōmunitati eccl'ie precipitur denunciari fratris delinquētis peccatum q̄ denunciet ei sicut iudici: sed sicut coram quo frater ipse cōtumax obiurgādus aut excōmunicādus veniret. Qualiter aūt etiam intelligēda veniat illa totalitas ecclesie de q̄ glo. loquit cum ait. dic ecclesie. i. toti ecclesie infra in sequēti articulo explicabimus. et hec de quarto. Restat iam declarare qd̄ quito loco polliciti sumus: videlicet p̄bare q̄ ex sensu litterali illud. dic ecclesie. i. coram ecclesia obiurga siue excōmunica: nō possit recte intelligi de vniuersali ecclesia dispsa siue synodaliter collecta. Quod faciliter ostēdimus ex rationibus quibus p̄bauimus q̄ etiam iuxta expositionem primam non poterat vniuersalis ecclesia accipi nomine ecclesie cum dicit. dic ecclesie: scilicet iudici. Primo ex impossibilitate denūciandi aut obiurgandi aliquem coram tota vniuersali ecclesia per orbē dispersa. fidelibus em̄ in diuersis regionibus orbis constitutis hec adimplere nō esset possibile. Secūdo ex insupportabili onere quo grauaretur populus x̄pianus et etiam prelatorum si fideles tenerent venire ad vniuersalem ecclesiam congregatam ad obiurgādum quēlibet fratrem cōtumacem aut singuli prelati ad excōmunicādum illū. plane hoc esset insupportabile onus quod nō patitur suauitas diuine legis: sicut superius ostēdimus. Tertio: quia ex huiusmodi difficultatibus periret iustitia et omnis disciplina a repu. christiana cum raro posset fieri iustitie executio. nō est ergo illa totalitas ecclesie de qua dicit in glosa p̄fata dic ecclesie. accipiēda ita vniuersaliter vt p totam eccl'iam intelligat vniuersalis eccl'ia: sed est accipiēda stricte. videlz quādoq̄ p collegio dominoꝝ cardinalium. quādoq̄ p ꝯgregatione vna cōuētuali: quādoq̄ p congregatione vnius cōmunitatis vnius populi. quādoq̄ p congregatione vnius familie. Hoc em̄ modo accommodata locutione sepenumero sacra scriptura vtitur nomine vniuersalis ecclesie sicut Apostolus ad Roma. vltimo, ait. Salutat vos Gaius hospes meus et vniuersa ecclesia vbi per vniuersam ecclesiam solam p̄uinciam Gai intelligit vt ait glo. Et hoc de quinto articulo. et per consequēs de responsione ad auctoritatem illam Matthei. xviij. ca. Dic ecclesie.

Circa q̄ntū principale.

Cap. xciij. q̄ romanus pontifex extra casum heresis nō habeat iudicē superiorem in terris.

Cap. XCIII

Elucidata in superioribus

b
perioribus amplitudine et superioritate primatus romani pontificis luce clarissima patz: q̄ romanus pontifex verus et indubitatus extra casū heresis p sublimitate p̄ncipatus sui iudicem non habeat superiorem in terris. Que conclusio lz in superioribus apertissima sequela habeatur: nihilominus pro ampliori illustratiōe veritatis multiplici via demonstrat. Primo ratiōnibus. Secūdo sacre scripture exemplis. Tertio sanctoꝝ patrū auctoritatib9. Quarto sacrorum conciliorum diffinitionibus. Quinto apostolice sedis determinatiōe. Sexto clarissimorum doctorū sentētia et doctrina. Circa p̄mam viam. scilz per rationes arguitur. Primo sic. Ille qui est omnibus superior in terris nō habet iudicem superiorē in terris. ista p̄pō patet: quoniā idem non potest respectu eiusdem vel eorundem esse superior et inferior sed papa est omnibus catholicis superior cū sit princeps et caput eorum vt superius tam ex sacre scripture q̄ sanctorū patrū testimonijs ostendimus. ergo romanus pōtifex nō habet iudicem superiorem in terris. vnde glo. super illud ps. Tibi soli peccaui: inquit: quia rex est omnibus superior. ideo a deo tātū qui est maior eo puniēdus est si quis de poplo errauerit et deo peccat et regi. Rex vero nō habet hominem qui sua facta diiudicet. et ideo ait. tibi soli peccaui. Confirmatur ista ratio. Si papa haberet iudicem aliquem in terris extra casum heresis superiorem. ille iudex aut esset potestas alicuius secularis principis aut potestas concilij vniuersalis: hoc videtur manifestū a sufficienti diuisione. Non potestas secularis vt patet et aperta luce colligitur ex multis: vt ex. c. suscipitis. distinctione decima qd̄ est Gregorij Nazanzeni. et ex. c. diffinimus. qd̄ est octaue synodi vniuersalis. Non potest etiam dici q̄ sit concilium vniuersale patet: quia concilium non habet potestatem superiorem potestate pape: immo potestas ipsa concilij cum sit a potestate pape: vt in cap'lo significasti. de elec. et distinctione decimaseptima per totum. vna et eadem est cū illa vnitate ordinis

Prima via argumentandi.

et dependētie sicut de lumine stellarū ⁊ solis
dicimus. ⁊ ꝑ ꝯsequēs conciliū vniuersale non
potest esse iudex pape veri ⁊ indubitati. cū or-
dinarium iudiciū nō habeat fieri nisi per po-
testatem superiorē: vt in. c. inferior. distin. xxi.
Secūdo sic. in omnibus ordinatis adinuicem
ꝓriā agunt in posteriora ⁊ nō econuerso. ſꝫ ro-
manus pontifex est primus ⁊ sūmus in toto
ordine ecclesie. ergo ipsius est corrigere ⁊ iudi
care alios ⁊ nō econuerso. ꝯsequētia est mani
festa. ⁊ antecedēs patet. Tertio sic ꝯfirman
do eandē rōnem. sicut in ordine totius vniuer
sitatis quo ad esse nature in genere mobiliū
⁊ mouētium nō est ꝓcessus in infinitū nec or-
dinis retrogradatio: vt Aristoteles demon-
strat sed deuenit̄ ad vnū quod sic omnia mo-
uet ꝙ a nullo alio mouetur in genere illo. ita
videt̄ dicēdum in ordine vniuersitatis eccle-
siastice quo ad esse discipline ꝙ sit deuenien-
dum ad vnū qui omnes habet corrigere ⁊ iu-
dicare ⁊ a nemine in ordine isto iudicari possit
ꝯsequētia videt̄ nota: qm̄ non minus resplen
det pulchritudo diuine sapiētie in genere gra
tie ꝙ̄ in genere nature. hic autem est romanus
pōtifex qui in genere rectorꝝ ⁊ iudicum habet
sūmum locum vtpote totius ecclesie pnceps
et rector. ergo in terris nō habet iudicē supe-
riorem. Quarto sic. ille cuius auctoritate ma-
ius nō est iudicium in terris nō habet iudicē
supiorē in terris. ista est manifesta de se ⁊ colli
gitur apte ex. c. cū inferior. di. xix. ſꝫ romanus
pontifex est hic. dicit em̄ Nicolaus papa in. c.
patet. ix. q. iij. Patet ꝓfecto sedis apostolice
cui auctoritate maius nō est iudicium a nemi
ne fore retractādū nec cuiꝙ̄ liceat de ei⁹ iudi
cio iudicare. ergo sequit̄ ꝙ romanus pontifex
nō habet iudicem supiorem in terris. Quīto
sic. ille qui solius dei reseruatus est iudicio nō
habet iudicem in terris cuius iudicio sit sub-
iectus. sed cause pape sunt singulariter reser-
uate diuīo iudicio. ergo ꝙ̄diu manet papa so-
lum deum habet iudicē. ꝯsequētia est nota. ma
ior patꝫ. minor habet̄ in. c. aliorum. ix. q. iij. vbi
sic ait Symachus papa. Aliorꝫ hominū cau-
sas deus voluit per homines terminari. sed se
dis istius ꝓsulem suo sine questione reseruauit
arbitrio voluit beati Petri apostoli successo-
res celo tm̄ debere innocentiam. īrōnem de sua
innocētia vt exponit Archidyaconus. Sexto
sic. Romanus pontifex est primus ⁊ sūmus
vicarius christi vices eius gerens in ecclesia
vt superius ostēsum est. ⁊ ita potestas sua nō est
primaria sed delegata seu vicaria. sed talis po
testas nō habet supra se nisi potestatem prin
cipalem eius a quo instituta est nisi principa

lis illam alteri submiserit. sed non reperit̄ ꝙ
xp̄s qui ꝓncipalis est eccl'ie rector ⁊ pastor ro
manū pontificē vicarium suum alicui persone
aut cōmunitati submiserit. sed vt sancti p̄res
dicunt vt in. c. aliorꝫ. iam inducto. ⁊ in. c. facta
subditorꝫ: deus reseruauit sibi iudicium illius:
ergo sequit̄ idem quod ꝓus. Septimo sic. ille
a quo nō licet appellare nō habet superiorem
in terris. Patet: quia ab inferiori ad supiorem
est licitū appellare. ij. q. vij. placuit. sed a papa
appellare nō licet. ix. q. iij. c. ipsi sunt. ⁊. c. cun-
cta. ergo papa nō habet iudicem supiorem in
terris. Secūda via. videlꝫ sacre scripture Secunda via
auctoritate siue exemplis patet eadē ꝯclusio
dicit̄ em̄ Exo. xix. Bestia que tetigerit montē
lapidabit̄. ⁊. ij. Regū. vi. habetur: ꝙ Oza per
cussus est a domino quia archam tetigit. Per
archam ⁊ montē intelligit̄ ꝓlatus: ꝑ bestiam
aūt ⁊ Ozam designant̄ subditi: vt notat̄. ij. q.
vij. §. ex his. vbi manifeste ex ipsa animaduersi
one instruimur grauiter eos diuinam maiesta-
tem offendere siue dispersos siue cōgregatos
qui prelatum suum tactu correptionis tange-
re presumūt. Preterea hocipsum nos docet re
gum hystoria. ꝓmi Regum. xxiiij. vbi habetur
ꝙ licet Saul iam a domino reprobatus esset
⁊ ex inuidia dauid electum quereret ad ꝑden-
dum: nihilominus dauid grauiter dolēs per-
cussit cor suum ꝙ oram chlamidis prescidisset
illius: dixitꝙ ad viros qui Saul extinguere
moliebant̄: ꝓpitius sit mihi domin⁹ ne faciā
hanc rem domino meo xp̄o domini vt mittam
manum meā in eum: quia xp̄s domini est. viuit
deus quia nisi dn̄s ꝑcusserit eum aut dies ei⁹
venerit vt moriat̄ aut descendēs in prelio ꝑie
rit nō mittam manū meā in xp̄m domini. Per
Saul vt dicit Gratianus in loco ꝓnominato
prelati intelligunt̄: ꝑ dauid subditi. Chlami-
dem vero regis prescidit qui prelatum suū sen
tentia damnatiōis ferit: quod minime subdi-
tis licet: quia facta pastoris gladio ferien-
da nō sunt ꝙ̄ꝙ̄ repꝛhendēda recte videant̄: vt
in. c. oues. ij. q. vij. quod inferi⁹ inducet̄. Que
hystoria maxime ꝓposito nostro seruire cense
bitur si augustinū audiamus libro primo que-
stionum noui ⁊ veteris testamēti ita queren-
tem ⁊ respondētem: qua ratione dauid Saul
postꝙ̄ deus ab eo recessit xp̄um domini vocat
⁊ defert ei nō nescius dauid diuinam esse tra
ditionē in officio ordis regalis: idcirco Saul
in eadem adhuc traditione positum honori-
ficat ne deo iniuriam facere videretur qui his
ordinibus honorem decreuit. Dei em̄ ymagi-
nem habet rex sicut et episcopus christi. ꝙ̄-
diu ergo in ea traditione est honorandus est

si non ꝑpter se vel ꝑpter ordinē. Unde Apo
stolus oīnibus inquit potestatibus sublimio
ribus subditi estote: nō est eñi potestas nisi a
deo. Queuñq sunt a deo ordinata sunt. Cete
rum hoc cōfirmat ex illo Luce. xij. vbi ait sal
uator. Quis putas est fidelis dispensator ⁊ pru
dens quem cōstituit dominus super familiā
suam. glo. interli. i. ecclīam. vt det illis in tem
pore tritici mensurā: beatus ille seruus quem
cum venerit dominus ⁊c. Et sequitur. Si di
xerit seruus ille in corde suo: morā facit do
minus meus venire ⁊ ceperit ꝑcutere pueros
⁊ ancillas ⁊ edere ⁊ bibere ⁊ inebriari. Et se
quit. Ueniet domin⁹ serui illius in die qua nō
sperat ⁊ hora quā nescit: glo. iudicij vel mort
⁊ diuidet eum: glo. a cōsortio fideliū partēq
ei⁹ cū īfidelibus ponet: hec ibi. Ecce ꝙ salua
tor iudicium sibi reseruat serui delinquētis. s.
summi pontificis quem sup familiam suam. i.
ecclesiam pastorem constituit atq rectorem.

Tertia via

Tertia via videlꝫ sanctoꝝ patrum ⁊ roma
norum pontificū auctoritatibus sic ꝓfata cō
clusio demōstrat. Est in ꝑmis ad hoc beatus
Anacletus papa ⁊ christi marty: qui vt habe
tur in canone electionē. distin. lxxix. ita dicit.
Electionē summoꝝ pontificum sibi dominus
reseruauit. licet electionē eoꝝ bonis sacer
dotibus ⁊ spūalibus populis concessisset. vbi
inquit glo. ⁊ ita fallit regula ad quā spectat
institutio ⁊ destitutio. xvi. q. ij. visis. Secūdo
ad hoc expresse est auctoritas beati Bonifacij
pape ⁊ martyris qui vt in. c. si papa habetur.
dicit. Huius. s. romani pōtificis culpas redar
guere presumit nullus: quia cūctos ipe iudica
turus a nemine est iudicādus nisi deprehēda
tur a fide deuius. Ad id vero quod dicit hꝰ gl.
respondebit infra. Tertio ad idem est auctori
tas Innocētij qui i. c. nemo. ix. q. iij. sic dicit.
Nemo iudicabit primā sedem iustitiā tempe
rare desiderantē. neq ꝫ ēm ab Augusto nec ab
omni clero nec a regibus nec a populo iudex
iudicabit. Que verba veniūt intelligenda di
uisim ⁊ cōiunctim. Unde gl. hic ait. Argumē
tum ꝙ conciliū nō potest papam iudicare. vt
extra de elec. significasti. Quarto ad idem est
Gelasius papa ea. cau. ⁊ q. iiij. c. ipsi. sunt. vbi
ita inquit. Ipsi sunt canones qui appellatio
nes totius ecclesie ad huius sedis examen vo
luerunt deferre: ab ipa vero nusq̄ prorsus ap
pellare debere sanxerūt: ac ꝑ hoc illam de to
ta ecclesia iudicare. ipamq ad nullius cōmea
re iudicium nec de eius vnq̄ ꝑceperūt iudicio
iudicari. sniamq eius cōstituerūt nec oporte
re dissolui cuius potius sequēda decreta man
darunt. Ex quibus manifeste dat intelligi ꝙ
romanus pōtifex supior sit omnibus et iudex
totius ecclesie ⁊ nō ecōuerso. Quinto ad idē
est papa Gelasius ea. cau. ⁊ q. iiij. c. cūcta. vbi
sic ait omnibus epis scribēs. Cuncta ꝑ mun
dum nouit ecclesia ꝙ sacrosancta romana ec
clesia de omnibus ꝑhās habet iudicandi nec
cuiq̄ de eius liceat iudicare iudicio. Ex q̄bus
verbis habet idem quod prius: vbi tamen sin
gulariter ponderandū est illud quod ait: cun
cta ꝑ mundū nouit ecclesia. Ex quo manifeste
colligit: ꝙ aduersarioꝝ doctrina sit contra an
tiquam vniuersalis ecclesie fidem ⁊ doctrinā
Sexto hoc colligit ex allocutiōe tertij pape
Adriani in cōcilio roma. que lecta fuit etiam
in octaua synodo. vbi ita inquit. Siq̄dem ro
manū pontificē de omniū ecclesiarū presuli
bus iudicasse legimus: de eo vero queq̄ iudi
casse nō legimus. lꝫ eñi Honorio ab oriētalib⁹
post mortē anathema dictū sit. sciendū tamē
est quia sup heresi fuerat accusatus ꝑpē quā
solam licitū est minoribus maioꝝ suorum mo
tibus resistendi vel prauos sensus eoꝝ libere
respuēdi: hec ille. Nota tñ qđ dicit ꝙ ab oriē
talibus ⁊ post mortē: qm̄ Honorius ille nunq̄
nec dum viueret nec post mortem reptus fuit
posuisse in xp̄o vnam tm̄ voluntatē ⁊ vnā ope
rationē. vnde nec ab apostolica sede nec a pa
tribus occidētalibus talis iudicatus est. imo
Agatho papa sub quo sexta synodus illa cele
brata est cū condēnauit ponētes vnā volūta
tem tm̄ in xp̄o ⁊ vnā operationē. videlꝫ Ser
gium. Pyrum Paulum ⁊ Tytum nullā men
tionem fecit de illo Honorio quē oriētales di
cunt fauisse erroribus Sergij. vnde credit ꝙ
hoc fecerint orientales ex mala ⁊ falsa ac sini
stra informatiōe de prefato Honorio decepti
Unde Emanuel calecus ⁊ grecus vir magne
sapientie frater ordinis ꝑdicatorum in tracta
tu suo cōtra grecos dicit: ꝙ btūs Maximus
qui fuit eo tempore quo sexta synodus confla
ta est in disputationibus aduersus Pyrū Cō
stantinopolitanū patriarcham qui in eadem
synodo damnatus fuerat Honorium ꝑfatū
quem aliqui vt hereticum causabant purgat
cum hereticus pyrus constantinopolitanam
tunc ecclesiam regeret ⁊ munimen erroris sui
Honorium proferret. ei vero iste respōdit. Ho
norium pietatem colere: sibiq ipsi in his que
dixit illius sensum congruere: simulq ⁊ illius
Pyro verba proposuit quosdam asserens illi
us sensum ignorantes siue etiam calūniātes
falsam de illo deseminasse famam: hec ille.
Septimo idem testatur Innocentius terti
us qui in ſmone consecratiōis romani ponti
ficis qui incipit, Quis putas fidelis est seru⁹.

ita inquit. In tantū mihi fides est necessaria: vt cum de ceteris peccatis deū iudicē habeā ꝓpter solum pctm quod in fide committitur possem ab ecclesia iudicari: nam qui non credit iam iudicatus est: hec ille. Octauo testaꝫ idem dominus Innocentius in sermone eiusdem solēnitatis cuius ꝑncipium est. Qui habet sponsam sponsus est. vbi ita inquit. Propter solam fornicationē nō dico carnalem sed spūalem: quia nō est carnale sed spūale coniugium. i. ꝓpter infidelitatis errorem: quoniam qui non credit iam iudicatus est. et hoc intelligitur in euāgelio quod audistis vos estis sal terre quod si ꝛc. hec ille. Nono testaꝫ hoc idem sanctus Eusebius papa qui in. c. oues. ij. q. vij ita inquit. Oues que suo pastori cōmisse sunt eum nec repꝛehendere nisi a fide exorbitauerit nullatenus accusare possūt: quia facta pastoris gladio feriēda nō sunt ꝙ̄ꝑ repꝛehendēda recte videanꝫ. Ex quibus manifeste patet ꝙ ꝙdiu romanus pontifex a fide nō exorbitauerit a nullis fidelibus ꝙtuncūqꝫ simul congregatis cū omnes sint oues cure sue cōmisse potest iudicari.

Quarta via

Consequēter ꝑfata conclusio ostendiꝫ quarta via. scꝫ sacrorum conciliorum diffinitionibus. Primo quidē patet hoc ex diffinitione cōcilij vniuersalis romani: in quo btō Siluestro ꝑsidente ita legiꝫ diffinitum et est canon vltimus eiusdem concilij. Nemo iudicabit ꝑmam sedem: quoniā omnes a ꝑma sede iustitiā desiderant temperari: quoniā nec ab omni clero nec ab omni populo iudex iudicabitur et subscripserūt. cclxxxiij. epi et. xlij. pbri et. v. dyaconi et Augustus Constātinus et mater eius Helena. Secūdo hec eadem sentētia colligiꝫ ex ꝓfessione synodi que occasione btī Marcellini pape qui mortis timore ydolis thurificasset Rome copiose cōuenerat. De q̄ in. c. nūc autem. distin. xxi. vbi papa reatū suū confitēte et se offerente paratum suscipere quicquid patres concilij sibi voluissent imponere synodus nō est in eum ausa ꝓferre sentētiam Et rōnem assignans ait: quoniā prima sedes non iudicatur a quoqꝫ. vbi Archidyacon' ait nisi de heresi. distin. xl. c. si papa. Tertio eadem confirmaꝫ ex Calcedonen. concilio in sententia contra Dyoscor. in qua sancti patres grauissime notarunt Dioscori ꝑsumptionem qua ausus fuit in secunda synodo dare excōmunicationem in Leonem papam de qua in. c. tm̄. dist. n xxi. Quarto hec eadem sentētia roboratur ꝓfessione synodi illius que super obiectis contra Symachum papam mandato regis Theodorici stetit rome cōgregata: in qua cum prefatus rex iuberet vt sancta synodus iudicaret de his que venerabili Symacho ab aduersarijs īpingebanꝫ: concorditer synodus ipsa respōdit apostolice sedis antistitem minorum nō subiacere iudicio. de quo in. §. hinc etiam. dist. xvij. vbi dicit Hug. super verbo subiacere nisi in crimine hereseos. vt. distin. xl. si papa. Quinto hec eadem sententia confirmatur diffinitione synodi illius que super criminibus que quidam mali homines obijcere contra Sixtum papam tētarunt Rome legiꝫ conuenisse vbi cum presens imperator Ualentinianus audisset synodum dicentem nō licere aduersus romanum pontificem sententiam dare surrexit et in arbitrio prefati āntistitis tribuit iudicare iudiciū suum. de quo in. §. predicto nūc autem. distin. xxi. Sexto hec eadem sententia synodaliter diffinitā habetur ex synodo romana. ccxix. episcoporū ꝑsidente sanctissimo papa Symacho temporibus Theodorici regis vbi ita habeꝫ. Non est necesse super his noua condere sed vetera recitare atqꝫ firmare. Est enim a multis ex nostris antecessoribus synodaliter decretum atqꝫ firmatū vt oues que pastori suo commisse fuerunt cū nec repꝛehendere nisi a recta fide exorbitauerit presumant. Septimo hec eadem sententia roboratur diffinitione octaue synodi vniuersalis constantinopolitane: in qua inter alia ita legitur diffinitum. Porro si synodus vniuersalis fuerit congregata et facta fuerit de sancta romanorum ecclesia queuis ambiguitas oportet venerabiliter et cum conuenienti reuerentia de proposita questione sciscitari et solutionem accipere et proficere vel profectum facere: non tamen audacter sententiam dare contra summos seniorꝭ rome pōtifices. Ubi notanda sunt verba huius sancte synodi. Dicit enim ꝙ non sit audendū siue ꝑsumendum dare sniam contra romanū pōtificē. et hec rōnabiliter valde dicit qm̄ si romanus pōtifex ab alio ꝙ a xp̄o extra casum heresis iudicandus veniret iam nō summus pōtifex nec summus et gn̄alis xp̄i vicarius esset cū supiorē iudicem haberet in terris. Octauo eadem snia colligitur ex ꝯcilio illo vniuersali lateranēsi. i quo Alexāder tertius vt in. c. licet. extra de ele. ita īquit. In ecclesia romana aliquid spāliter cōstituitur: quia nō potest ad supiorem haberi recursus. vbi glo. Hosti. quia nulla supior est: sed ipa sup omnes est. Et idem Jo. an. addens. io iudicio dei relinquiꝫ. ix q. iij. Nono hec eadē snia habeꝫ ex diffinitiōe habita in cōcilio Cōstantiensi per omnes patres vtriusqꝫ obedientie et confirmata per papam Martinum: in qua vt habetur in epistola quam prefatus

Martinus edidit habet͂ tanq̄ particulo fidei habēdo. q̄ papa canonice electus habeat supmam auctoritatem in ecclesia dei. Ex qua determinatione clarissime habet͂ q̄ romanus pontifex extra casum heresis in quo a papatu decidit nullius potestatis q̄ solius dei subiaceret iudicio. alis nō esset supma potestas ecclesie in eo sed in alio cuius iudicio subijceret͂ qm̄ vt habet͂ in. c. inferior. di. xxi. Sola potior sedes inferiorē conuenienter absoluit: nec pōt quisq̄ qui minoris auctoritatis est eū qui maioris potestatis ē iudicijs adijcere aut ꝓprijs diffinitionibus subijcere: hec ibi. Quinta via: videlz apostolice sedis determinatione ꝓbatur eadem veritas: papa nāq̄ Bonifacius octauus in epistola sua decretali extrauagante que incipit. Unam sanctā: inter alia diffiniens ita inquit. Si deuiat terrena potestas iudicatur a spūali: si deuiat spūalis iudicatur minor a superiori. si vero suprema a solo deo et nō ab homine potest iudicari: hec ibi. De sanctionibus autem apostolice sedis dicit Agatho papa in. c. sic. di. xix. q̄ sic omnes apostolice sedis sanctiones accipiēde sunt tanq̄ ipsi⁹ diuina voce Petri firmate. Amplius via sexta. videlz clarissimoꝝ doctorum doctrina et aptissimis sententijs et determinationibus. Ait em̄ in ꝓs. venerabilis Hugo de sancto victore litteris et religione clarissimus secunda parte de sacramētis sic. Potestas summi pōtificis a deo ꝑmū instituta est et cum deuiat a solo deo iudicari potest. Eandem sententiaz sequunt͂ alij clarissimi et ꝑcipue in theologica facultate magistri. vt dn̄s Albertus. sanctus Thomas. in. iiij. di. xix. Alexāder de Alis i. iij. dn̄s Bonauentura cardinalis in. iiij. Petrus de Tarentasia. Innocētius qntus in. iiij. dn̄s Ulricus in summa sua. dn̄s Richardus de aleauilla in. iiij. dominus Petrus de palude patriarcha hierosolymitanus in tractatu suo de potestate ecclesiastica. magister Heruens in tractatu suo de ecclesiastica potestate. magister Augustinus de Anchona in summa sua de ecclesiastica potestate. frater Alexander de elpidio in tractatu suo de ecclesiastica potestate. Qui omnes aptissime tradūt et attestātur romanū pontificē verum et indubitatum extra casum heresis stricte sumpte nullum in terris iudicem habere supiorem: sed tm̄ deum in celis cuius vices gerit in terris. Sunt preterea huius cōclusionis omnes ꝑcipui doctores iuris canonici. vt Hostien. Iohānes and. Guido. Archidyaco. Innocētius in diuersis passibus et etiā dn̄s Aluarus in libro de statu et planctu ecclesie. Quā sniā tantis et tam irrefragabilib⁹ testimonijs firmata manifeste cōuincit͂ aduersarioꝝ ꝑsumptuosa assertio: qua contra rōnes manifestas cōtra sanctoꝝ ꝑrim traditiones contra sanctoꝝ concilioꝝ et apostolice sedis diffinitiones necnō contra clarissimorum doctoꝝ ac ꝑcipuoꝝ in tota dei ecclesia sentētias dogmatizare non sunt veriti romanum pontificem verum et indubitatum extra casum heresis ꝓ quocunq̄ peccato mortali de quo incorrigibilis apparet hominū subiacere iudicio.

Quinta via

Sexta via

Cap. xciiij. In quo obijcit͂ cōtra ꝑdicta: et primo q̄ imperator sit iudex ordinarius pape.

Cap. XCIIII

Veritatis aduersarij multiplici via nitunt͂ infringere cōclusionē ꝑdictā: quorum quidaz pre ceteris magis a fidei veritate exorbitātes asserunt q̄ imperator vel ꝑnceps secularis aut populus sit iudex ordinarius summi pontificis. Quoꝝ rōnes sunt que sequunt͂. Prima. papa nō est magis exemptus a iurisdictione impatoris q̄ fuerit xp̄us inq̄tum homo mortalis fuit. sed xp̄s inq̄tum homo mortalis fuit subiectus iurisdictioni imperatoris. ergo et ꝑ ꝯsequēs impator est iudex ordinarius pape. ꝯsequētia videt͂ bōa. maior etiā patet. qm̄ vicarius nō est maior eo cuius est vicarius. minor vero ꝓbat͂ auctoritate xp̄i dicētis pilato. Ioh. xix. Non haberes ptātem aduersus me vllam nisi esset tibi datū desup. &c. Ex quibus verbis manifeste colligit͂ q̄ pilatus iurisdictionē habuit coactiuā sup xp̄m.

Argu. primū soluit͂ in sequētibus ca. xcvi.

Scdo sic. ille est iudex ordinari⁹ pape a quo papa habet sup alias ecclias ꝑncipatū: s3 papa ab impatore videt͂ habere hmōi ꝑncipatū scz ꝑ ꝑuilegium Constantini imperatoris concessum romano pōtifici. de quo habetur. xcvi. c. Constantinus. § &c. Tertio sic. Imperator fuit ordinarius iudex sancti petri. ergo impator est iudex ordinarius pape. ꝯsequētia videtur euidēs: quia papa nō videt͂ magis exēpt⁹ q̄ fuit beatus petrus. ātecedēs ꝓbatur: quia omnes apostoli q̄ntuz ad hoc q̄ essent subiecti vel nō subiecti iurisdictōni impatoris fuerūt pares. sed btūs paulus fuit subiectus iurisdictioni impatoris: qz ad cesarem tanq̄ ad superiorez appellauit. ergo et btūs petrus fuit subiectus eidem. Quarto sic. sicut in nouo testamento potestas summi sacerdotis ꝑdēt immediate a deo: sic etiā in veteri testamēto preeminentia summi sacerdotis fuit a deo instituta. sicut patet Exo. xviij. sed nō obstāte predicta eminētia summus sacerdos in veteri lege potuit ab homine iudicari immo et deponi

Secundum

Tertium

Quartum

sicut patet de Abiathar qui erat verus ⁊ legitimus summus sacerdos ⁊ tamē fuit depositus ⁊ eiectus de summo sacerdotio per Salomonē nō ꝓpter crimē heresis: sed quia conspirauerat cum adonia. vt pz. iij. Reg. i. ⁊ ij. ergo similiter i nouo testamēto summus sacerdos subiectus erit in casibus criminalibus potestati seculari.

Quintum — Quinto arguit ex illo quod Leo papa scribit īpatori Ludouico i. c. nos. ij. q. vij. vbi ita inquit. Nos si incōpetēter aliquid agimus ⁊ in subditis iuste legis tramitē nō seruauimus: vestro ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio. vbi papa missorum ab imperatore voluit subire iudiciū ergo videtur ꝙ papa subdatur iudicio potestatis secularis.

Cap. xcv. In quo prefatus error dicentium ꝙ imperator aut secularis potestas sit iudex ordinarius pape confutatur.

Cap. XCV

Licet luce clarissima ex superioribus tam in primo li. circa. c. xc. ꝙ in hoc secundo libro circa. c. xxxviij. ⁊ māifeste appareat ꝑfati erroris stultitia vt nō sit opus ad illius improbationē alia inducere: maxime cū iam cōdemnatus sit ꝑ apostolicam sedem in extrauagāte. Joh. xxij. que incipit. Licz iuxta doctrinam apostoli: nihilominus ꝓ ampliori veritatis illustratione aliquibus auctoritatibus ⁊ rōnibus paucis tamē illum improbare curabimus. Primo occurrit nobis diffinitiō octaue synodi vniuersalis. que vt in. c. diffinimus. distinctione. xxij. habet ita ait. Diffinimus neminē prorsus potentum quēꝗ eorum qui patriarchalibus sedibus ꝑsunt inhonorare aut amouere a ꝓprio throno tētare ꝑcipue quidem sanctissimū papam senioris rome ⁊c. Ex qua diffinitione manifeste colligit: ꝙ ordinarius iudex pape nō sit imperator aut potestas secularis. Secūdo ad idez est beatus Gregorius nazāzenus qui scribens imperatoribus cōstātinopolitanis ita inquit: vt habetur in. c. suscipitis. dist. x. Suscipitis ne libertatem verbi dei libēter: accipitis ꝙ lex christi sacerdotali vos subijcit potestati atꝙ istis tribunalibus subdit. dedit em̄ ⁊ nobis ꝑtātē dedit ꝑncipatum multo ꝑfectiorē ꝑncipatibus vestris. Ex quibus manifeste patet ꝑfati erroris stultitia: qm̄ si lege xp̄i ꝑncipatus secularis spūali potestati subijcit impossibile est ꝙ potestas secularis sit iudex ordinarius potestatis spūalis. Tertio ad idem est quod in. c. continua. xi. q. i. legitur de Constantino: qui cuz in sancta synodo que apud Nicenā congregata

est querelam quorūdam clericorū conspiceret coram se deferendā ait. Vos aūt a nemine diiudicari potestis ꝗ ad solius dei iudiciū reseruamini. Eadem etiā hystoria ponitur in. c. sacerdotibus. xi. q. i. Ex quibus manifeste patz ꝙ Constantinus imperator christianissimus non fuit illius opinionis ꝙ imperator esset iudex ordinarius pape aut clericoꝝ. Ex qua ratione cōcludit Nicolaus papa in. c. satis. dis. xcvi. Satis euidens ē a seculari potestate nō solui prorsus nec ligari pontificem quem constat a pio ꝑncipe Constantino quez longe superius nominauimus deum appellatum cuz nec posse deum ab hominibus iudicari manifestum sit: hec ille. Quarto contra prefatum errorem sunt omnes auctoritates sanctorum patrum ⁊ sacroꝝ conciliorum que ponunt. xi. qōne ꝑma. que sunt plures quib⁹ strictissime prohibet episcopos aut reliquos clericos in sacris constitutos apud iudicē secularē ptrahi aut accusari. vnde in. c. placuit. xi. q. i. expresse canon concilij aphricani dicit. Placuit vt quicūꝗ clericus ab imperatore cognitionem publicoruz iudiciorum petierit honore ꝓprio priuet. Que ꝓhibitio iusta ⁊ rationabilis cuz a sanctis patribus edita sit manifeste ostendit stultitiam erroris prefati dicentium imperatorem aut potestatem secularem iudicē esse ordinarium pape ⁊ clericorum. Quinto contra prefatum errorem est. c. si imperator. disti. xcvi. vbi papa Johannes ita inquit. Si imperator catholicus est: quod salua pace ipsius dicimus: filius est non presul ecclesie. quod ad religionem competit; discere ei competit nō docere. Ex quibus etiam manifeste patet prefati erroris stultitia: quia si imperator catholicus est filius pape non potest esse iudex ordinarius patris sui. filius enim patrem non corrigit, sed econtra. Erubescit eniz lex filios correctores parentum in auct. de nupt. §. si vero Quocirca beatus Gregorius ad Hermānum episcopuz Metensem scribens in. c. quis dubitat. distin. xcvi. ad propositum dicit. Quis dubitat sacerdotes christi regum et ꝑncipum omniūꝗ fideliuz patres ⁊ magistros censeri; nonne enim mirabilis insanie esse cognoscit: si filius patrem si discipulus magistruz conet subiugare ⁊ iniquis obligationibus illuz sue potestati subijcere a quo credit non solum in terra sed et in celis se ligari posse et solui; hec Grego. Sexto fatuitatē ꝑfati erroris apertissime ac sapienter confutat Innocētius in c. solite. extra de maio. ⁊ obe. vbi scribens constantinopolitano imperatori post multa ita subiungit. Preterea nosse debueras ꝙ fecit

deus duo magna luminaria in firmamēto ce
li: luminare maius vt preesset dici ꝛ luminare
minus vt preesset nocti: vtrūqꝫ magnuꝫ sed
alteruꝫ maius. Ad firmamentū ergo celi hoc
est vniuersalis ecclesie fecit deus duo lumina
ria: id est duas instituit dignitates que sunt
pōtificalis auctoritas ꝛ regalis potestas. sed
illa que preest diebus. id est spūalibus est ma
ior que vero nocti: id est carnalibus minor est
vt quanta est inter solem ꝛ lunaꝫ tanta inter
pontifices ꝛ reges differentia cognoscatur.
hec ille. Septimo rōne sic argui potest con-
tra prefatuꝫ errorem: inferior non est iudex or-
dinarius superioris sui. sed papa est superior
imperatore ꝛ omni seculari potestate. ergo im-
perator siue potestas secularis nō potest esse
iudex ordinarius pape. cōsequentia est bona.
maior est manifesta. dicit enī papa Nicolaus
in. c. inferior. di. xxi. Sole clarius exhibuimus
nō posse quenqꝫ qui minoris auctoritatis est
eum qui maioris est potestatis iudiciis suis
adiicere aut ꝓpriis diffinitionibus subiuga-
re. minor etiam patꝫ ex capitulis supra indu-
ctis maxime ex ca. si imperator. ꝛ. c. duo sunt.
distinc. xcvi. ꝛ in ca. solite. extra de ma. ꝛ obe.
Octauo sic. potestas spūalis habet iudica-
re terrenam potestatem si bona non fuerit. er
go terrena potestas non est iudex ordinarius
pape in quo spūalis potestas in plenitudine
residet. cōsequentia est bona. antecedens pa
tet in. c. duo. ꝛ in. c. si imperator. dis. xcvi. ꝛ in
ca. alius. xv. q. i. Iterum patet auctoritate ve-
nerabilis Hugonis de scō vict. lib. ii. de sa-
cramētis ita dicentis. Spūalis ptās iudicat
terrenā si bona non fuerit: ipsa vero spūalis a
deo primo instituta est: ꝛ cū deuiat a solo deo
iudicari habet ꝛ potest sicut scriptū est infra
i. Corinth. ii. Spūalis homo oīa iudicat et
ipse a nemine iudicat. Nono. sicut papa nō
est de foro imperatoris nec rōne papatus quē
non tenet ab imperio sed a solo deo. Joh. vlt.
Pasce oues meas. ꝛ dis. xxi. in nouo. nec rōne
alicuius rei terrene quā ab imperatore teneat.
Nam ꝛ si imperator donationem fecit ecclesie
de temporalibus ipsam tamen donationem
liberam eam fecit nec fecit papam feudata-
rium aut emphiteotam aut vasallum vt est ex
pressum. distinct. lxiii. ego Ludouicus. distin.
xcvi. Constantinus. Si ergo papa non est de
foro imperatoris falsum est ꝙ imperator sit
iudex ordinarius eius. extra de foro cōpetē.
per totum.

Capitulum xcvi. In quo rñdetur obiectionibus ad
uersariorum dicentium ꝙ imperator aut secularis po
testas non sit iudex ordinarius pape.

Cap. XCVI

Improbato suf-
ficienter prefato aduersariorꝫ er
rore: reliquū est respondere obie
ctionibus eorꝫ. Ad primā cuꝫ Ad primum argu. ca. xciiii.
dicit ꝙ xp̄s subiectus fuerit iurisdictioni Pi
lati ꝛ cesaris respondetur dupliciter. Primo
negādo ꝯñam. Tum primo. qꝛ subiectio illa q̄
xp̄s subfuit iurisdictioni cesaris non fuit ordi
naria sed voluntarie assumpta. ex summa enī p[ri]a solutio
charitate ꝛ humilitate xp̄s ei subiici voluit vt
in hoc ostenderet quantā ad humanū genus
charitatem habuit: qꝛ a nō suo iudice iudicari
voluit ꝛ absqꝫ causa morte turpissima cōdēna
ri. vnde Esa. liii. dicit. Oblatus est qꝛ ipse vo-
luit. Simile habet circa obseruantiā legaliuꝫ
quibus volūtarie subiici voluit vt alios ab hoꝫ
onere liberaret dicēte Aplo ad Gal. iiii. Ubi
venit plenitudo tēporis misit deus filium suū
factū de muliere factū sub lege vt eos qui sub
lege erant redimeret. Clarū est autē ꝙ ex ope
supererogationis nō arguit debitū in eo nec in
eius vicario aut eius discipulis. Scdo ratio illa 2a solutio
nō procedit: qm̄ vt dn̄s Aluarus in libro de he
resibus pte quinta respondet. Pilatus nō iu-
dicauit xp̄m vt personā publicā aut dignita-
te preeminentem sed tanqꝫ personā priuatam
accusatam sibi a principibus synagoge ꝛ a po
pulo iudeorum tanqꝫ malefactorem: qꝛ in hoc
erat de foro Cesaris ꝛ Pilati quia preses erat
in iudea pro imperatore. vnde ipse Pilatus ait
Luc. xxiii. Obtulistis mihi hunc hominē: hūc
inqꝫ tum hominē quasi priuatū ꝛ non pontifi-
cem: nō in dignitate constitutum: tūc enim vt
dicit dn̄s Aluarus xp̄s non gerebat personaꝫ
pape sed simpliciter hominis coram suo iudi-
ce accusati: nec in hoc papa christo succedit
aut vices eius gerit: sed in pontificatu ꝛ in po
tentia in auctoritate: nō autem in maligna ac
cusatione facta de eo. Cū ergo xp̄s nec coram
suo iudice fuerit vt sacerdos vel vt pōtifex ac
cusatus nec a iudice suo vt talis iudicatus: in
isto exemplo nihil potest cōcludi de subiectio
ne pape aut cleri ptāte Cesaris aut principa-
tus secularis. sicut si laicus iudex ferat sentē-
tiam mortis contra clericū putans eū nō esse
clericum vt puta in quo nulla clericalis disci-
pline vestigia apparent nō potest ex hoc actu
acquirere in clericos aliquaꝫ iurisdictionem.
Scdo potest rñderi ad predictam obiectionē a[lia] l. 3a solutio
negando minorem: videlicet ꝙ xp̄s ꝑm ꝙ ho-
mo mortalis fuerit ordinaria subiectōe subie-
ctus iurisdictioni īperatoris. xp̄s enī ab instā
te conceptionis constitutus est iudex viuorum
rum ꝛ mortuorum. vnde Act. x. dicit de eo.

Hic est qui constitutus est iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. Et Math. vlti. dicit ipse. Data est mihi oīs potestas in celo ⁊ in terra. hoc autem licet post resurrectionē xp̄s dixerit q: tūc ei⁹ ptās manifestata est ⁊ notificata: nihilominus potestatem ipsam ab instante cōceptionis in quo erat homo mortalis auctoritatē habuit. vt tam magister sniaruꝫ q̄ sanctus Thomas in. iij. dicunt. Quocirca manifestū videtur falsum esse qd̄ aduersarij dicūt xp̄m subiectum fuisse iurisdictioni cesaris tanq̄ sui iudicis ordinarij. Hoc etiam manifeste videtur colligi ex Math. c. xvij. vbi xp̄s ōndit ⁊ ꝓbat se non esse obnoxium siue obligatum ad soluendū tributa cesari: ad qd̄ tamē videret fuisse obnoxius si cesar eius ordinari⁹ iudex fuisset. census eñ signū est subiectionis. extra de censi. omnis anima. ait autem sic xp̄us petro. Quid tibi videt Simon? Reges terre a quibus accipiunt tributū vel censum a filijs suis an ab alienis. At ille dixit: ab alienis. Dixit illi iesus: ergo liberi sunt filij. vt aūt nō scandalizemus eos ⁊c̄. vbi glo. ita inquit. Dominus noster ⁊c̄. s̄m carnem filius regis erat ex Dauid natus ⁊ oīpotentis verbum. ergo vt filius regū tributa non debebat sed ꝓ humilitate carnis: decet eñ implere oēm iusticiam. hec ibi. Et ad ꝓbationem aduersarioꝝ quaꝫ inducūt ex illo. Joh. xix. Non haberes potestatem aduersus me ⁊c̄. r̄ndetur q̄ ex hoc loco nō habet q̄ Pylatus aut Cesar fuerit iudex xp̄i ordinari⁹: qm̄ lꝫ Pylato dicēti. Mihi nō loq̄ris q̄ ptātē habeo crucifigere te ⁊ ptātem habeo dimittere te: xp̄s r̄ndit. Nō hēres ptātē aduersus me vllam nisi esset tibi datum desuper: puta a cesare cuius erat vicarius in iudea vel a deo permissiue. nō sequit ex hoc q̄ cesar fuerit xp̄i iudex ordinarius: sicut nec alij imperatores nec iudices seculares per hoc q̄ pmissi sunt a deo perimere multos martyres sequitur q̄ fuerunt ordinarij iudices sanctoꝝ martyrū. Et ita in ꝓposito: qm̄ ꝯcessio illa ptātis a deo intelligenda est per ꝑmissionem. vt dicit Cryso. ⁊ habet in glo. cōtinua: nisi tibi desuper datum esset. i. concessum: ac si diceret. ꝑmisit hoc fieri. hec Crysosto. Nec facit ad propositum aduersarioꝝ qd̄ inducūt de Bernardo ad archiepm̄ Senonen̄. qm̄ dato q̄ ita dicat beatus Bernardus. magna differētia est inter ordinatū ⁊ ordinariū: cū eñ oīa que a deo fiant aut fieri permittant necesse est oīa esse ordinata: nihilomin⁹ tamē non oīa dicuntur ordinaria. Dicit eñ ordinariū non tm̄ qd̄ fit ordinatū sed qd̄ fit ordinatū s̄m cōmunē legem aut ordinem institutū in repub. Clarum est autem q̄ tali lege aut ordine vniuersitatis xp̄us in cuius femore scriptum est. Rex reguꝫ ⁊ dn̄s dn̄antiū. Apocal. xix. nō fuit subiectus cesari sed deo patri. de quo ait. Joh. xiiij. Pater maior me: scꝫ hoīe: est vt inquit glo. Ad secūdaꝫ obiectionē de priuilegio Constātini: r̄ndetur negando minorē. Romanus eñ pontifex primatū suū non habet a constātino sed a xp̄o qui beato petro ⁊ in petro suis successoribus ait. Joh. vlti. Pasce oues meas. Et ad ꝓbationē de. c. cōstantinus. di. xcvi. r̄ndetur q̄ in toto. c. non habet q̄ Romanus pontifex habuerit primatū a Constātino: imo cōstantinus asserit q̄ btūs petrus cui succedit Romanus pontifex habuit a xp̄o primatū. vn̄ ait sic. Sicut beatus petr⁹ in terris vicarius filij dei dicit esse cōstitutus ⁊c̄. vnde ipse non dedit priuilegium primatus sed id qd̄ a xp̄o credidit donatū esse romano pontifici precepit obseruari ⁊ venerari p oēs orbis ecclīas. ⁊ ita non fuit institutor primatus sed magis executor legis ⁊ ordinationis xp̄i: ꝑut etiā dictum est supra circa. c. xlij. Ad tertiā r̄ndet negando assumptū: videlicet q̄ imperator fuerit iudex ordinarius beati petri. Et ad ꝓbationeꝫ r̄ndetur dupliciter. Primo negādo assumptū in quo dicit q̄ omēs āpli fuerunt quo ad subiectionem pares. Dicimus eñ q̄ beatus Petrus in quo erat summa potestas spūalis ⁊ vicarius xp̄i magis repugnabat sibi esse subiectum iurisdictioni imperatoris q̄ ceteris apostolis q̄ non erant assumpti ad vniuersaleꝫ principatū ⁊ generalem xp̄i regis regū vicariatū. Et ita non est simile de petro ⁊ de alijs ap̄lis. Secūdo r̄ndetur negādo q̄ paulus fuerit subiect⁹ iurisdictioni imperatoris sicut iudicis ordinarij. Et cū dicit q̄ ad cesarem appellauit tanq̄ ad superiorem: dicim⁹ q̄ appellauit cōtra iniuriam sibi factam ad cesarē tanq̄ ad superiorem ordinariū non suuꝫ sed iudicis illius a quo appellauit a quo patiebat iniuriā. ⁊ ita ratio non ꝓcedit. Posset tertio r̄nderi negando ꝯsequētiam: qm̄ si cōsequentia illa esset bona sequeret q̄ ptātibus siue principibus infidelibus cuiusmodi fuerūt Cesar ⁊ Pylatus: taꝫ papa q̄ totus clerus subiect⁹ esset qd̄ est fatuū dicere: licet eñ vt dicit sanctus Tho. in. ij. ij. q. x. art. x. in principio. Ante prefectam diuisionē fideliū ab infidelibus cesaris ⁊ alioꝝ infideliuꝫ prelatio non cessasset in totū ꝓpter cōuersionē aliquoꝝ cōuersoruꝫ ad fidem: nihilominus post aucta multitudine fideliū non sequit q̄ idem fit. vn̄. i. ad Cor. vi. in principio reprehendit Ap̄lus fideles corinthios q̄ auderēt ꝓuocare ꝓximos suos co

Ad secundum

Ad tertium

ram iudicibus infidelibus dicens. Audet ali
quis vestrū habens negociū aduersus alterū
iudicare apud iniquos. i. infideles et non apud
Ad quartum sctōs. i. fideles. Ad quartā de sacerdotio ve
teris legis rñdet iuxta magistrū Alexandruz
de Alis et supra inducta ē similis rñsio ex dño
Bonauentura: q non est simile de sacerdotio
veteris testamenti et noui: sacerdotiū eñ vete
ris legis erat carnale et per carnalem ppaga
tionē succedebat et cōtinuabat q̄uis esset or
dinatū ad spūale obsequiū scz diuinū cultum
et figuram spūalis sacerdotij noui testamēti.
et ideo ex parte illa in qua carnale erat et terre
num subiectum erat terrene potestati: scz re
gali. sicut eñ dicit Aug. ideo dicitur vetus te
stamentū ppter pmissionem terrenā que per
tinet ad veterem hominē: et ideo in veteri te
stamento summa ptās erat potestas terrena:
in nouo aūt testamento non: vbi est spūale sa
cerdotium et pmissio spūalium. In nouo eniz
testamento non pmittunt terrena in merce
dem sed addunt ad sustentationē et necessita
tem: iuxta illud. Math. vi. Primum querite
regnū dei et hec oīa adiicient vobis: vñ non
subditur status ecclīasticus temporali et mul
tominus princeps status spūalis principi cui
cūq̄ terreno. Cocordat sanctus Tho. secūdo
libro de regimine principū. Secūdo rñdetur
q Salomō hoc fecit ex speciali dei precepto
qui ei hec predixerat. Unde. iij. Reg. ij. sic di
cit. Eiecit igitur Salomon Abiathar vt non
esset sacerdos dñi vt impleret sermo dñi quē
locutus est super domuz Heli in sylo. et ita rō
Ad quintum non est ad ppositum. Ad vltimam obiectio
nem de Leone papa rñdetur iuxta magistruz
Alexādrū de Alis: q Leo papa se submiserat
iudicio Ludouici impatoris siue nunciorum eius
hoc fuit opus supererogationis et non debiti.
vnde ex tali opere argumentū non pcedit: si
cut superius dictum est.

Capitulū. xcvij. In quo ponūt aduersariorū rōnes ad pbandum q papa extra casum heresis habeat iudicem in terris: videlicet ecclesiam vniuersalem.

Cap. XCVII

Sunt alij aduer
sarij qui licet non asserant papā
subiectum iurisdictioni impera
toris aut alicuius potestatis se
cularis: nihilominus affirmare contendūt: q
romanus pontifex non tantū p heresi sed pro
quocūq̄ notorio crimine de quo incorrigibi
lis appareat aut ecclesiaz scandalizaret iudi
cem habeat ecclesiā vniuersalem: que ipsum
Prima rñsio aduersariorū ad auctoritates scrōrū iudicare et punire posset. Et circa hoc faciunt
duo. Primo eñ nitunt rñdere ad oēs auctos
ritates que dicere vident: q papa a nemine
potest iudicari nisi a fide deuiet: dicentes pri
mo q ista nomina distributiua nemo nullus
sumunt p singulis hominibus ipsius congre
gationis fidelium: non autē p ipsa congrega
tione que vnica pluraficari non potest. et ideo
dicunt nomen distributiuū ei competere non
potest: sicut non potest dici pprie omīs deus
cum non possit esse nisi vnus. Concludunt er
go q in predictis auctoritatibus aut simil. hu
iusmodi fiat cōparatio pape ad alias personas eccle
sie tanq̄ membri et partis ad alia ecclesie mē
bra et partes: non autem ad ipsum corpus to
Secunda respon sio eorundem tum quod est ecclesia. Secundo dicūt q pre
fate auctoritates non militant: quia iudiciuz
vniuersalis ecclesie dicit iudicium dei. Secū
do loco nitunt hanc eorum opinionem multipli
ci via veram ostendere. Primo auctoritatibus
sacre scripture. Secūdo auctoritatibus cōcili
orum. Tertio auctoritatibus doctorum. Quar
Prima auctoritas prime vie cui et sequentibus rñsio debit ca. xcviij. to ratiōibus. Quinto exemplis. Prima via
sic. et primo ex illo Math. xviij. vbi xp̄us sic
ait Petro. Si peccauerit in te frater tuus et c.
Si autem te non audierit et c. Sequitur. Dic
ecclesie. Certum est autem q papa frater no
ster est: cum vnus pater scz deus: et vna mater
scilicet ecclesia omnibus fidelibus sit. ergo se
quit q ad ipsuz se extēdat prefata auctoritas
Si peccauerit et c. vbi ergo de peccato corre
ptus emendare se noluerit dicenduz est eccle
sie: sicut sit alijs confratribus et hoc nō nisi vt
iusticia fiat: quia alīs frustra diceret: sed iudi
cium sit per superiorem: ergo videtur q papa
habeat in terris iudicem superiorem scz eccle
siam vniuersalem que ipsum incorrigibilem
Secunda existentem iudicare et punire valeat. Secū
do argumentat ex illo ad Gal. ij. vbi Pau
lus legitur petro in faciem restitisse: quia rep
hensibilis erat. ergo si hec egit paulus multo
fortius poterit ecclīa vniuersalis resistere pa
pe vbi eum contingeret errare et ecclesie imi
neret periculum: alīs esset in potestate vnius
hominis ecclesiam destruere aut confunde
Tertia re: qd est absurdum. Tertio arguitur ex illo
Act. xi. vbi legitur q illi qui ex circuncisione
venerant reprehenderunt petrū disceptātes
cum eo dicentes: quare intrasti ad viros pre
putium habentes et manducasti cū illis. ergo
multomagis hoc posset facere vniuersalis ec
Secunde vie clesia. Secunda via arguunt auctoritate ve
Prima auctoritas cui rñdebitur ca. xcix. tiunt sacrorum conciliorum: dicunt eniz q contra
prefatam conclusionē sit decretum cōcilij cō
stantiensis: in quo dicunt esse decretatum q
generalis synodus in spū sancto legitime cō
gregata ptātem a xp̄o immediate habet cui
quilibet cuiuscūq̄ status vel dignitatis etiaz

Secunda cui respondetur cap. c.

si papalis existat obedire tenet. etc. Item secundo est conciliu Basilien. in quo tam in secunda sessione quam in duodecima resumit decretum prefatum concilij Constantiensis. Ex quibus manifeste sequitur quod papa superiorem iudicem habet in terris.

Tertie vie Prima auctoritas cui et sequentibus respondebitur capi. ci.

Tertia via scilicet auctoritate doctorum arguunt. Et primo auctoritate beati Petri: qui ita dicit locutus ad beatu Clementem ut dicit in epistola eiusdem Clementis ad Jacobum. Si enim mundanalibus curis fueris occupatus et teipsum decipies et eos qui te audiunt. non enim poteris ea que ad salutem pertinent plenius quibuscumque distinguere et ex eo fit. ut tu tamquam qui non docueris que ad salutem hominum pertinent deponaris.

Secunda

Secundo arguunt ex auctoritate glo. in. c. si papa. di. xl. que ita habet. Credo quod si notorium sit crimen eius. s. pape quodcumque unde scandalizatur ecclesia et incorrigibilis sit quod possit inde accusari. nam contumacia dicitur heresis: ut. lxxxi. di. si qui presbi

Tertia

Tertio arguunt hac via auctoritate beati Gregorij que habetur in. c. si quis. ij. q. vij. ita dicentis. Si quis super hoc nos redarguere voluerit vel extra auctoritatem facere nos contenderit veniat ad sedem apostolicam ut ibi ante confessionem beati petri mecum iuste disceptet: quatenus unus ibi ex nobis suscipiat sententiam suam. ergo videtur quod papa habeat iudicem superiorem in terris.

Quarta

Quarto arguunt eadem via auctoritate beati Thome de aquino: dicunt enim quod idem doctor dicit libro de regimine principum: quod si ad ius alicuius communitatis pertineat sibi providere de rege: ab eadem rex institutus si fuerit in tyrannum conversus poterit destitui et refrenari eius potestas si potestate regia tyrannice abutatur. sed ad communitatem ecclesie spectat per cardinales ius eligendi papam. ergo ad eandem spectat corrigere et punire eum si ecclesiam scandalizaret. Ex ita appet quod papa habet iudicem superiorem in terris.

Quarte vie Prima ratio cui et sequentibus respondebitur. ca. cij.

Rationibus aut arguunt. Primo sic. papa si est devius a fide potest iudicari ab ecclesia per. c. si papa. di. xl. ergo pariter si aliquo alio crimine de quo ecclesia scandalizaretur fuerit deprehensus.

Probatio prima

Probatur consequentia. Tum quia non legitur in sacra scriptura quod in causa fidei deus dederit maiorem potestatem ecclesie quam in alijs casibus. xpus enim in datione potestatis generalibus terminis usus est dicens. Quecumque alligaveritis etc. Mat. xviij.

Secunda probatio

Tum secundo: quia qui potest maius potest minus: et ubi maius conceditur minus concessum videtur: ut dicit tex. in. c. ex parte. extra de deci.

Secunda ratio

Secundo arguunt sic: nulli corpori videtur sufficienter provisum nisi membrum putridum quod totum corpus valet inficere posset abscindi. sed tota ecclesia militans est unum corpus ordinatum per xpm: dicente Paulo ad Roma. xij. Omnes unum corpus sumus in xpo. istius autem corporis papa est unum membrum quia caput. si ergo illud fit dannosum scandalizans notorie ecclesiam: sequitur quod non est sufficienter provisum corpori ecclesie nisi per ipsam abscindi posset. cum ergo xpus non defecerit in necessarijs ecclesie militanti: sequitur quod per ecclesiam papa nedum si sit hereticus sed etiam ubi aliquo alio crimine notorio scandalizat ecclesiam iudicio universalis ecclesie est subiectus.

Tertia

Tertio sic. si papa peccans non posset per alios puta per ecclesiam corrigi et puniri: sequitur quod non perfecte ac sufficienter eam xpus ordinasset nec ei debite providisset. sed hoc est hereticum: cum dei perfecta sint opera. Deutero. xxxij. probatur tamen consequentia: quia illa communitas non videtur sufficienter ordinata aut provisa que sue perditioni aut demolitioni non potest occurrere. sic aut esset de ecclesia posita in casu quo papa preter heresim manifestam aut tyrannidem notoriam aut aliud crimen notorium ecclesiam subvertere aut scandalizare conaretur et universalis ecclesia ei resistere non posset ipsum corrigendo et deponendo: hoc enim esset concedere potestatem datam esse in destructionem contra Apostolum et Actuum. x.

Quarta

Quarto sic. omne quod debemus pape pro vitanda morte corporali debemus ei pro vitanda morte spirituali. sed in casu ubi papa iniuste et sine causa quacumque vellet primum interficere quilibet tenetur et potest de iure papam impedire. ergo ubi papa notorie scandalizat ecclesiam ubi animas fidelium ducit ad baratrum inferni potest et debet quilibet eum impedire.

Quinta

Quinto sic. Si papa vellet uxorem alicuius cognoscere: vel propria illius rapere licitum est ei resistere. ergo ubi ecclesia videt ipsum papam malis moribus scandalizantem fideles potest ei resistere et ipsum impugnare: maxime cum dicat apostolus. i. Thimo. iiij. Peccantem coram omnibus argue.

Sexta

Sexto sic. Si papa infamatur per viros providos et honestos de aliquo crimine unde ecclesia scandalizatur: quero an papa teneatur purgare se de hoc an non. Si dicas quod non. Contra: qui tenetur scandalum vitare tenetur suscitatum tollere et sedare si potest. ergo debet se purgare: sicut legitur de papa Damaso accusato a subditis de adulterio: ut refert Hiero. libro de viris illustribus. sed purgatio pertinet ad sententiam iudicum. ergo sequitur quod in terris papa habeat iudicem superiorem.

Septima

Septimo arguitur sic confirmando rationem factam: prelatus qui tenetur subditos a minori damno vel periculo

liberare a fortiori tenetur a maiori. sz papa tenetur suos subditos a dāno & periculo temporali eripere f'm illud. Eripite egenū & pauperē. ergo multo forti' a spirituali vt pura a scādalo de ipso habito. sed hoc se purgando. ergo idē qđ prius. vñ ita fecerūt Sixtus Leo & Symachus romani pontifices: vt habet. ij. q. vij.

Quinta via cul fidebit. ca. ciij.

Quinta via. s. exemplis aduersarij etiā ostēdere nituntur q romanus pon. in terris iudicem habeat qm̄ vt aiūt ecclesia vniuersalis sepenumero summos pontifices siue a fide delirantes siue prauis morib' notorie ecclesiā scādalizantes correxit iudicauit & puniuit.

Capl'm xcviij. In quo repr obātur responsiones aduersarioꝝ date ad auctoritates sanctoꝝ patrum & iura inducta pro conclusione nostra et respōdetur obiectionibus ipsorum aduersarioꝝ sumptis ex auctoritatib' sacre scripture.

Capl'z XCVIII

Conclusio supe:

rius posita: videl3 q roman' pō. pro sui principatus excellētia extra casum heresis iudicē3 nō habeat in terris: tantis est supra sanctoꝝ patrū roborata testimonijs: tam irrefragabilib' fulcita rationib' & sanctoꝝ canonum luminib' illustrata: vt superuacuū censeat alia inducere testimonia. vñ nō restat nisi aduersarioꝝ obiectionib' respōdere. faciem' aūt hic duo.

Contra primā rōnem aduersariorum

In primis ostēdemus q responsiones date per aduersarios ad iura & dicta sanctoꝝ patrum dicentium papam a nemine iudicandū intelligenda sint de singulis personis & non de tota cōitate ecclesie: quod ex multis facile colligit. Tum primo ex eo q ratio superioritatis & dependētie papatus a solo deo assignata per doctores quare a nemine papa est iudicādus itacurrit de ipsa cōitate sicut de singulis psonis nam romanus pon. nō modo est singulis psonis auctoritate superior: sz etiam toto ecclesie corpore vepore qui pastor & caput est toti' ecclesie. Tum scdo: responsio illius ostēditur vacua ex tex. cum glo. ait em̄ sic tex. Nemo iudicabit primam sedē. sequitur. Nō enim ab Augusto nec ab omni clero nec a regibus nec a populo iudex iudicabitur. Ecce q textus excludit a potestate iudicandi papam singulas psonas & omnem cōmunitatem tam spiritualē que designatur nomine cleri q̄ secularem designatam nomine populi. Preterea glo. super verbo ab om̄i clero ait. argumentū q concilium nō potest papā iudicare. vt extra de elec. significasti. Hec glo. Ex quo patet q ly nemo in auctoritatibus prefatis non solum accipiēdum est pro singulis personis diuisim sed etiā pro singulis coniūctim siue collectiue. Et aūt dicunt aduersarij q nomina distributiua proprie competere non possint congregationi fidelium que vnica & implurificabilis est parū valet: quia nomina siue signa talia addita nominibus collectiuis vt sunt populus clerus domus ecclesia &c. non distributiue sed collectiue tenentur: significant em̄ id quod totum sicut est illud quod habetur ad Hebre. iij. Sicut moyses: supple fidelis fuit in omni domo sua quod exponitur: id est in tota domo sc3 synagoga iudeorum. Item eodem modo videt sumi illud. iij. Reg. viij. Conuertitq rex faciē suam & benedixit om̄i ecclesie. Item illud. i. Paralip. xix. Precepit autem vniuerse ecclesie benedicite deo nostro: & benedixit omnis ecclesia dño patrum suorū. Item illud Mathei. ij. Turbata est cum illo omnis hierosolymaud est tota. Et ita in auctoritate supradicta illud: nec ab om̄i clero: exponit: id est nec a toto clero. iuxta etiam glo. que dicit. argumentū q concilium non potest iudicare papam. Tertio: q talis intellectus sit prefatorum iurium luce clarius colligitur ex confessione & testimonio tam cōcilij congregati rome tempoꝛe Marcellini: de quo distinc. xxj. in. c. nunc autem. q̄ concilij congregati tēpe Symachi pape: de quo di. xvij. in. §. hinc etiā que manifeste confessa sunt a nemine presulem romanum posse iudicari includendo etiam concilium vniuersale: alias non loquerētur ad ꝓpositum. Quarto colligitur idem ex ca. si papa. dis. xl. vbi dicit tex. q papa a nemine est iudicandus nisi deprehendatur a fide deuius. Clarum est autem q non est cuiuscunq singularis persone papam iudicare etiā si deprehendat a fide deuius sed solius cōcilij vniuersalis. ergo per ly neminē non solū excipiūtur singulares persone sed etiam ipsa vniuersitas fidelium qđ etiam ex hoc manifeste habetur: vt sc3 sit cōformitas huius tex. ad iura alia & determinationes concilioꝝ: de quibus parum ante factus est sermo.

Contra secundā aduersariorum eorundem

Preterea secūda responsio aduersarioꝝ in qua respondētes ad auctoritates dicentes q papa reseruat iudicio diuino dicunt: q iudicium ecclesie congregate est iudiciū dei & ita non videtur absolutus papa a iudicio vniuersalis ecclesie: nulla est. quia licet iudicium ecclesie sit etiā dei sicut etiam de quolibet sacerdote dicitur. de penitē. di. iij. §. sed quē. q quem sacerdos iudicat deus iudicat cuius personā gerit. & in. c. nemo. xi. q. iij. dicit beatus Criso. Nemo contēnat ecclesiastica vincula: non em̄ homo est qui ligat sed xp̄us qui hanc potestatem dedit & dñs fecit homines tanti honoris est tamen

hoc iudicium dei per homines. In auctoritatibus autem supradictis loquentibus de papa excludunt omnes homines a iudicio suo. vnde in ca. aliorum. ix. q. iij. habetur: quod aliorum hominum causas deus voluit per homines terminari: sed sedis istius presulem suo sine questione reseruauit arbitrio: voluit beati petri successores sibi tantum debere innocentiam. Nota verbum tantum. Item in. c. electionem. di. lxxix. dicit beatus Anacletus papa et martyr. Electionem summorum pontificum sibi dominus reseruauit: licet electionem eorum bonis sacerdotibus concessisset. Ecce quod manifeste responsio aduersariorum non respondet auctoritatibus sanctorum patrum: sed manifeste est opposita. et hoc idem ostenditur per alias auctoritates quas supra induximus. Et hoc de primo. Reliquum autem est aduersariorum obiectionibus respondere: quibus pro pleniori illustratione veritatis distincte per quinque capitula iuxta quinque vias quibus procedunt respondebimus. Ad primam ergo obiectionem sumptam ex illo capitulo. Math. xviij. Si peccauerit in te frater tuus etc. respondetur negando consequentiam. Et ad probationem cum dicit quod papa sit frater: dicimus quod hoc non militat: quia cum hoc quod papa est frater noster nature propinquitate et fidei religione est etiam princeps et caput totius vniuersalis ecclesie supremam potestatem habens in ecclesia. ratione primi: videlicet quia est frater noster extendit se ad eum auctoritas prefata in ea parte in qua simpliciter tangitur fraterna correctio que dicit simplicem quandam admonitionem que cum sit actus charitatis extendit se ad omnem proximum siue superiorem siue equalem siue inferiorem sicut et ipse charitatis effectus. Ratione vero secundi videlicet quod princeps et caput est supremam potestatem habens in ecclesia non extendit se ad eum auctoritas prefata in ea parte in qua contra non suscipientem correctionem fraternam iubetur denunciationem fieri: quia cum denunciatio non acquiescentis fraterne correctioni ordinetur ad finem vt talis punitione corrigatur qui per simplicem admonitionem non corrigitur non fiat nisi superiori: non potest denunciari prelatus qui superiorem non habet nisi sit tale peccatum eius per quod a superioritate cadat cuiusmodi est peccatum heresis. quare consequentia illa aduersariorum que apud eos Achilles existimata est, nulla prorsus est. processus enim positus in euangelio de correctione fraterna non habet locum in eo qui non habet in terris superiorem. Clarissimum est autem ex superioribus quod nullus in ecclesia est superior papa nisi christus cuius generalis vicarius est in terris. Nec potest dici quod congregatio subditorum suorum aut omnium suarum superioritate auctoritatis sit illo maior nisi quis vellet euertere vt alias deductum est doctrinam christi et diceret quod licet christus dicat Math. x. Non est discipulus super magistrum nec seruus supra dominum suum: nihilominus discipuli sunt supra magistrum et subditi supra prelatum suum. Hinc est quod vt clarissime sanctorum et sacrorum conciliorum et doctorum excellentissimorum apertissime testimonia proclamant pontificum romanorum causas deus dicitur suo reseruasse iudicio. Unde dominus Albertus magnus in. iiij. di. xix. vbi querit vtrum correctio fraterna sit omnium: respondens ita dicit Omnis homo omnem hominem cum reuerentia et mansuetudine tenetur admonere et corrigere de delicto sed non vlterius potest denunciare si est inobediens quando prelatus supremus est: quia non habet iudicem. Hec Albertus. Ad idem est sanctus Thomas in. iiij. eadem dis. sic dicens. Quamuis prelati sint corripiendi a subditis non tamen est ei pena infligenda sed recurrendum est ad superiorem denunciando vel si non habet superiorem ad deum vt eum emendet aut de medio tollat. Item magister Ulricus in summa sua excellentissima theologie. quam lib. vi. tractatu. iij. c. xv. de accusatione loquens ita inquit. Accusari etiam non possunt aliqui propter excellentiam dignitatis: vt papa non potest accusari nisi de crimine heresis. vt dicitur in gestis Bonifacij martyris. et ponitur auctoritas. di. xl. c. si papa. tamen apparatus dicit ibi quod licet specialiter dicatur de heresi eo quod de illo potest accusari etiam si occulta sit cum non vult corrigi: alias cum non posset accusari: tamen etiam de alio crimine potest accusari si sit notorium per confessionem vel facti euidentiam et incorrigibilis sit et ecclesia inde scandalizetur probat per hoc quod contumacia dicitur heresis. di. xci. qui pbu. et contumax dicitur infidelis. xxvij. dis. nullus. ideo quidam dicunt idem de quolibet crimine notorio: de quo ipse non corrigit se propter correctionem fraternam. sed hoc non credo verum esse: quia cum stabilis maneat sua auctoritas quamdiu in petra quam christus est fundatur et hoc etiam fit per informem fidem ipsa sola fide manente non habet superiorem a quo iudicari possit. Insuper quod soli infidelitati tribuit de alijs criminibus negatur. symbolica autem et transsumptiua locutione contumacia dicitur infidelitas vel heresis et argumenta ex talibus tanquam sint proprie dicta nihil valent. hec dominus Ulricus. Item idem lib. vi. tractatu. iij. c. xvij. vbi de denunciatione euangelica loquens dicit sic. Primum scilicet admonitio priuata habet locum etiam in prelato non habente superiorem

Ad auctoritates prime vie. c. xcvij.

Ad primam

sed sequentia mēbra nō habēt ibi locū: q: nō
hz superiorem cui ipse denūciet vel corā quo
cōmunicet vel a quo excōicetur. ⁊ ideo si p ad
monitionē nō corrigitur non restat nisi orare
p eo vel vt emendetur vel vt subtrahatur de
medio ne ecclīaz suo exemplo perdat. hec ibi.
Item hac de causa dicit Hostien. q denunci
ari non pōt crimen pape si corrigi vellet. Itē
Joh. in summa confessor. lib. iij. ti. ix. §. ix. vbi
dicit: q licet principum scz admonitio locum
habeat in prelato non habēte superiorem ta
men sequentia non habent ibi locum q: supe
riorem non habet ⁊c. sicut dicit dn̄s Ulricus.
Ad idem plures alij illuminatissimi doctores
sicut dn̄s Petrus de palude dn̄s Herue⁹ ma
gister Augustin⁹ de Anchona i libris suis de
ptāte ecclīastica. Preterea hec sententia ma
nifeste colligitur ex beato Bernardo qui scri
bens dn̄o Innocētio pape ita dicit. Quis fa
ciet mihi iusticiā de vobis si haberē iudicem
ad quē vos trahere possem iam nunc ostende
rem vobis vt parturiens loquor q̄d mihi emi
net: extat quidem tribunal xp̄i sed absit vt ad
illud appellem vos ⁊c. Ecce q̄ manifeste in
nuit beatus Bernardus q papa iudicem nō
habet in terris. Et ita pz q ratio aduersario
rum nulla erat: q: cum papa aliquid plus ha
beat dignitatis q̄ ceteri homines: q: cuz hoc
q est frater est etiam pater ⁊ princeps nō est
mirum si plus se extendat ad alios fratres au
ctoritas pfata. Si peccauerit in te frater ⁊c.
q̄ se extendat ad papam. De vera autē intelli
gētia prefate auctoritatis in ea parte in qua
dicitur. Dic ecclīe: amplissime superius cōtra
minus bene sapientes circa illam disputatuz
est.

Ad secundam

Ad secundam obiectionē que sumit ex il
lo Galat. ij. vbi paulus dicit restitiste in faciē
petro: r̄ndetur q auctoritas illa nihil facit p
aduersarijs. Aliud quippe est resistere ⁊ se op
ponere pape vbi imineret piculū fidei: aut si
aliquid preciperet contra legem dn̄i: ⁊ aliud
est iudicare per coertionē pene siue punire: q:
primū potest esse inferioris; secunduz autē nō
nisi superioris iuxta. c. inferior. di. xxi. ⁊. i. ad Cor.
iiij. dicit. Qui autem iudicat me dn̄s est. Un
de concedimus q vbi imineret periculum fi
dei manifestum posset vniuersalis ecclīa siue
synodus vniuersalis resistere romano pontifi
ci sicut paulus petro: sed ex hoc nulla superio
ritas auctoritatis arguit in ecclesia super ve
rum romanū pont. sicut nec in paulo ex prefa
ta correctione supra petrū: sed bene arguitur
⁊ cōmendat in paulo charitas ⁊ libertas ⁊ in
petro in susceptione patiēter correctionis hu
militas. Unde glo. que est Augustini in epl̄a

videlicet vbi immineret periculum fidei

ad Hieron. super illud. Dixi Cephe corā omi
bus: dicit sic. Ipse petr⁹ quod a paulo fiebat
vtiliter libertate charitatis sancte atq3 beni
gne pietate humilitatis accepit atq3 ita exē
plum posteris tribuit q non dedignarēt vbi
forte rectū tramitē reliquissent a posterioribus
corrigi laus vtriq3 iuste libertatis in paulo et
sancte humilitatis in petro. hec glo. Itē idez
Augu. super epl̄am ad Gal. de obiurgatione
ista pauli corā omībus facta petro loquēs ita
dicit. Ut autem hec ei coram omībus dixit ne
cessitas coegit vt omēs illius obiurgatiōe sa
narēt: non eñ vtile erat errorem qui palaz no
ceret in secreto emendare huc accedit q infir
mitas ⁊ charitas petri cui ter a dn̄o dictum
est. Amas me pasce oues meas: obiurgatio
nem talem posterioris p salute gregis liben
tissime sustinebat. hec Augu. Hanc Augusti
ni doctrinā secutus beatus Tho. dicit in. iiij.
sententiarum. di. xix. q beatus paulus petro
in faciē resistit excedit modum fraterne corre
ctionis que prelatis a subditis debetur. non
eñ prelati a subditis coram multitudine: sed
humiliter in priuato corripiendi sunt nisi vbi
imineret periculum fidei.

nota doctrinam augustini

Ad tertiam

Ad tertiam obie
ctionē que sumit ex obiurgatiōe facta petro.
Actuū. xi. q ad gentes diuertisset: r̄ndetur q
auctoritas illa nihil facit p aduersarijs sicut
manifeste colligitur ex dictis beati Greg. qui
vt habetur in. c. petrus. ij. q. vij. sic inquit. Pe
trus potestatem regendi acceperat. ⁊ tamen
idem aplōr primus querimonie contra eum
facte: cur ad gētes introisset: nō ex potestate
officij qua posset dicere oues pastorē suum nō
accusent nec reprehendant: sed ex auctorita
te diuine virtutis qua gētiles acceperant spi
ritū sanctū r̄ndit dicens. Eandem gratiā quā
vobis dedit eis dn̄s. Hec Grego. Ex quibus
patet: q cum vt ait Gratianus ibidem beat⁹
petrus ex officio potuerit repellere querelas
illor ⁊ sola dispēsatione humilitatis illas su
stinuerit nō pōt accipi argumētuz ex illor re
prehensione q prelati cogātur reprehēsionez
subditor suscipere: ⁊ minus ex hoc pōt acci
pi argumētū q vniuersalis ecclīa extra casuz
heresis possit papam iudicare.

Capitulum. xcix. In quo respondetur aduersariorū obiectionibus fundatis in decretis cōciliorū Constātien.

Capitulum XCIX Videns auctoritatibus secunde vie. capi. xxvij.

D Ata responsio
ne ad auctoritates sacre scriptu
re quas aduersarij in eor fauo
rem inducūt: cōsequēs est vt r̄n
sa demus ad ea que inducūt secūda via: vide
licet ex decretis conciliorum Constantien. ⁊

Basilieñ. Ad que r̄ndentes dicimus ꝙ nihil
eorum q̄ inducunt militat contra cōclusionē
prefatam. Qꝫ vero non militant ea que indu-
cunt̃ de concilio Constantieñ. apertissime ex
Ad primum multis ostenditur. Primo quidē quia nō est
verum imo falsum quod aduersarij dicunt: vi
delicet ꝙ Constantie declaratū sit siue decre
tatum: ꝙ vniuersalis synodus in spū sancto
legitime congregata generale concilium fa-
ciens ecclīam militantem representans ptā-
tē a xp̄o habet immediate cui quilibet cuius
cunq; status siue dignitatis etiam si papalis
existat obedire tenet̃ ꝛc. Plane nunq̄ in Cō-
stantia sub hac forma legit̃ aliquod decretuꝫ
factum. declaratio autem facta per patres il
los sub obedientia Joh. xxiij. cōgregata emā-
nauit sub hac forma. Hec sancta synodus cō-
stantiensis generale conciliū faciens ꝓ extir
patione presentis scismatis ꝛ vnione ac refor
matione ecclesie in capite ꝛ in mēbus fienda.
declarat ꝙ ipsa in spū sancto ꝯgregata gene-
rale conciliū faciens ꝛ ecclīam catholicā mi-
litantem representans ptātem a xp̄o habꝫ im
mediate cui quilibꝫ ꝛc̄. Ecce manifeste ꝙ de
cretum illoꝝ patruꝫ non loquit̃ vniuersaliter
de qualibet synodo vniuersali: sed de illa sin-
gulariter ꝓ cuius tempore non erat in ecclīa
vnus pastor totius ecclīe indubitat9. Et ita
patet primū: videlicet ꝙ falsum sit ꝙ tale de-
cretum in forma qua ꝓponit̃ fuerit factū Cō
stantie. Secundo nō militant que inducun
tur de cōcilio cōstantieñ. qm̄ dato ꝙ tale de-
cretū sicut dicit̃ per aduersarios ibi fuisset fa
ctum non habet necessitatē: qm̄ hoc qđ aduer
sarij presupponūt: videlicꝫ ꝙ fuerit ab vniuer
sali concilio legitime congregato ꝛ represen-
tante vniuersalem ecclīam militantē est val
de dubium apud multos: imo plurimoꝝ iudi-
cio scꝫ eoꝝ qui fuerunt de obedientia Grego-
rij ꝛ Bñdicti falsum. qm̄ sicut apertissime pꝫ
ex gestis illius cōgregatiōis decreta illa si ita
sint appellanda facta sunt solū a patribus a-
liquibus obedientie Joh. xxiij. Pro quo notā
dum ꝙ cōgregatio illa Constantie celebrata
tria tēpora habuit. Primū fuit in quo sola
obediētia prefati Joh. balthasar ꝯstantie cō
uenerat. Secundū tēpus fuit: in quo Ange
lus corarius vocatus in obediētia sua Grego
rius. xij. iuri suo cedens prefate cōgregationi
sub certis modo ꝛ formis se cōiunxit. Tertiū
tēpus est in quo reges ꝛ principes ac prelati
obediētes Petro de luna Benedicto. xiij. vo
cato in obediētia sua per suos oratores noua
facta cōuocatiōe cōcilij se vnierūt prefate cō
gregationi ad pacem dandā vniuersali eccle

sie: ꝛ fuimus nos tūc p̄ntes in minoribus con
stituti. ꝓ quo solo t̄pe cōuenientib9 oīb9 simul
trib9 obedientijs fuit certū dicere ꝙ vniuersa
lis ecclīa representatiue cōgregata esset Con
stantie. nullus aūt dubitat qn asserere ꝙ sola
obedientia Johānis faceret cōcilium vniuer
sale vniuersalē ecclīam representans esset te-
merariū ꝛ scandalosum alijs duabus obediē
tijs. Tertio ea que inducunt̃ de decretis cō-
cilij Constantieñ. nō militant: qm̄ auctorita-
ti illius alie due obediētie scꝫ Gregorij ꝛ Be
nedicti apertissima ꝯtradictione in plena cō
gregatione se opposuerūt ꝛ eoꝝ contradictio
fuit acceptata. Contradixit ac reclamauit in
primis Gregorius ita in sua obedientia voca
tus qui verū se romanū ponti. asserens ꝛ scri-
bens mittens post prefatam declarationē fa
ctam ab illis de obedientia Johānis orato-
res suos ad Constantiā cōmittit eis dn̄is scꝫ
cardinali sācti Sixti Joh. electo patriarche
Constātinopolitano. archiep̄o Treuereñ. co-
miti palatino Carolo de malatesta auctorita
tem cōgregationē ipsam Constantieñ. inḡtā
per serenitatē regiam ꝛ nō per Balthasar se
nuncupari faciētem Joh. xxiij. vocatam vice
sua cōuocandi ꝛ auctorizandi in generale cō-
cilium remota tamen om̄imode inde predicti
Balthasar presidentia ꝛ presentia ab eisdem
ꝛc̄. verba sunt formalia bulle date auctorita-
tis prefatis oratorib9 que inserta est in gestis
prefati concilij. Qꝫ autem hec verba ꝛ gesta
dn̄i Gregorij prefato decreto contradicant et
opponātur manifestum est. Contradixit pre-
terea eidem decreto obedientia dominorum
regum prelatoꝝ ꝛ principuꝫ ꝛ cōmunitatum
qui Petro de luna Benedicto. xiij. vocato
tanq̄ vero summo pontifici vniuersalis eccle
sie adherebant. Nam vt ex gestis eiusdem
ꝯcilij patet ꝓ eo ꝙ tenebant prefatos patres
Constātie cōgregatos sub obedientia Johā
nis siue etiaꝫ Gregorij non facere cōciliū vni
uersale nec eoꝝ congregationeꝫ representare
ecclīam dei catholicam noluerunt se vnire il
li nisi prius iuxta cōpacta in Narbona cū bo.
me. dn̄o imperatore Sigismundo noua fieret
per eos apud quos veram esse arbitrabantur
dei ecclīam concilij conuocatio sicut ꝛ factū
est nobis presentibus in minoribus constitu
tis. Que om̄ia ita facta esse ꝛ ab om̄ibus acce
ptata synodus ipsa Constantieñ. per diuer-
sas sessiones apertissime testat̃. Quibus tri-
bus obedientijs tandem ita in nomine xp̄i cō
stantie ꝯuenientibus sub intentione celebrā
di cōcilium vniuersale habita est certitudo ꝛ
fides apud omēs xp̄ifideles vniuersale conci

lium vniuersalem eccl'iam representans Con
stantie celebrari ⁊ non ante concurrente am
bigua inter fideles cōcertatione apud quem
trium ꝓ romanis pontificibus se gerentium
apostolice sedis auctoritas resideret ⁊ princi
patus. vt em̄ testatur deuotissimus Bernar-
dus libro q̄nto de consideratione. Fides am-
biguum non habet: aut si habet fides non est
sed opinio. Ex qua contradictione aliarū du-
arum obedientiarū clarissime percipit quis-
q̄ doctus q̄ presumptuosa sit illa assertio ꝙ
obedientia illa Balthasar Constantie cōue-
niens faceret concilium vniuersalē eccl'iam
representans. Quarto ea que inducunt de
decretis cōcilij Constantien. nullius sunt ro-
boris aut momenti: quoniā in illoꝝ determi-
natione non modo non interuenit vniuersa-
lis ecclesia sed obediētia vna tantū: scʒ Ioh.
xxiij. vt dictū est: sed etiā nō integre tota illa
obedientia: qm̄ plures patres doctissimi illi⁹
obedientie illis non prestiterunt consensum
aut assensum suum. Item nec ipse in sua obe-
dientia vocatus Ioh. xxiij. quoniā cuʒ post re
cessum suū a Constantia scaphuse constitut⁹
audiret prefatam declarationem conclusam
dn̄is oratoribus xp̄ianissimi regis Francie vi
sitantibus eum: videlicet domino duce Ba-
uarie dn̄o. Nicolao de calauilla aliisq̄ eorum
collegis amaro animo conquestus est falsa q̄-
dam ⁊ erronea aduersus auctoritatem roma-
ni pontificis decreta per emulos suos post re
cessum eius esse cōclusa. Quinto prefata de
creta cōcilij Constantien. nō militant: qm̄ nū
q̄ fuerunt per oēs alias obediētias simul ap-
probata imo nec repetita: imo tota synodus
ex tribus obedientijs cōgregata statutis suis
videt designasse decretū illud nunq̄ in mēte
sua insedisse. Qd̄ pʒ ex duobus. Primo ex eo
ꝙ in sessione. xxxvi. ita dicit. Sacrosancta cō
stantien. synodus statuit ⁊ decreuit ꝙ futur⁹
romanus pōtifex. per dei gratiā de ꝓximo as-
sumendus cum hoc sacro concilio vel deputā
dus per singulas nationes debeat reformare
eccl'iam in capite romane curie s̄m equitateʒ
⁊ bonū regimen eccl'ie ⁊c̄. Et sequit in. xiij. ar
ticu. ꝓpter que ⁊ quomō papa possit corrigi
vel deponi. Ecce ꝙ manifeste dat intelligi ꝙ
synodus illa hoc discernēs nō approbauerit
aut mēte habuit illa decreta prima Cōstātie.
Secūdo ex illo ꝙ prefata synodus cōstātien.
postq̄ papa Martin⁹ fuit creatus moreʒ ob
seruādo antiquoꝝ cōciliorꝝ humiliter petiuit
ab eo cōfirmationē ⁊ roborationeʒ oīum que
fecerat. cū autem cōfirmare ⁊ roborare supio
ris auctoritatis sit: planissimū est ꝙ synodus
illa integra ex omnibus obediētijs xp̄ianitat̄
nō erat huiusmodi fidei ꝙ concilium vniuersa
le habeat a xp̄o imediate potestatem cui etiaʒ
papa obedire teneretur. Sexto prefatum de
cretū Constantien. nō militat: qm̄ per aposto-
licam sedē nō fuit approbatum: imo videtur
per dominū Martinum reprobatum sincant
nullatum in condemnatione erroris Iohānis
vicleff ⁊ Iohis hus: inter quos vt patʒ in bul
la quam approbante concilio Cōstantien. do
minus Martinus misit vniuersis p̄latis na
tionis Germanie: vnus articulus condēnat⁹
est. Petrus nō est nec fuit caput eccl'ie san-
cte catholice. Secūdus articulus de quo mā-
dat prefatus dominus Martin⁹ prelatis ⁊ in
quisitorib⁹ fidei vt inquirāt suspectos de p̄fa
tis erroribus: vtrū credant ꝙ papa canonice
electus qui pro tp̄e fuit eius ꝓprio noīe exp̄s-
so sit successor beati petri habens auctoritatē
supremā in ecclesia dei. hec ibi. Clarissimū est
aūt ꝙ hi duo articuli p dn̄m Martinū assenti
ente ⁊ approbante concilio plenario Constā-
tien. videlʒ ꝙ papa sit caput sancte sedis ca-
tholice. i. vlis ⁊ ꝙ habeat supremam potesta-
tem in ecclesia dei: nō possunt simul stare cuʒ
decreto illo quod Constātie factum legit per
quosdā de obedientia Ioh. Balthasar de su-
perioritate conciliorꝝ supra papā: qm̄ vt habe
tur in. c. inferior. di. xxi. sola sedes porior inferi
orem conuenīēter absoluit: nec potest quisq̄ q̄
inferioris auctoritatis est eū qui maioris ptā-
tis est adijcere aut ꝓprijs subiugare diffinitio
nibus. Si papa manēs papa alterius iudicio
preterq̄ dei subiacet non pōt stare in veritate
articul⁹ ille diffinitus Cōst. ante p dn̄m Mar-
tinū: ꝙ papa habeat supremā potestateʒ in ec-
clesia vt in superiorib⁹ etiam deduxim⁹. Se
ptimo prefata decreta que inducūt aduersarij
de concilio Constātiensi non militant: qm̄ ex-
presse sunt contra sacrorum cōciliorꝝ canones
⁊ apostolice sedis diffinitiones sicut in superi
oribus est demonstratum: quare quicquid dif
finitum sit in contrarium quibuscūq̄ viribus
caret iuxta ca. hec est fides pater beatissime.
xxiiij. q. i. Octauo decreta illa non militant:
quoniā sanctorum patrum sententijs quoruʒ
doctrinam in his que fidei sunt vniuersalis iā
approbauit eccl'ia manifeste ꝯdicunt: sicut pa
tuit exemplariter in superioribus vbi pro prin
cipatu Romani pontificis testimonia indu-
xim⁹ de beatis Hieronymo: Augustino: Am-
brosio: Cyrillo: Chrysostomo: Theophilo ⁊ Ci
priano atq̄ Leone primo: quorum sententie
in materia fidei cum iam ab vniuersali eccle-
sia sint firmate vt pʒ in quinta synodo nulla

auctoritate nulla hominū diffinitione potest re-
pelli. Omnis quippe contradictio facta bonā
patrum sententijs heret profecto fidei ipsius
vniuersalis ecclesie. prima nāq salus est habe-
tur in c. prima. xxv. q. i. est recte fidei regulā cu-
stodire r a constitutis patrum nullatenus de-
uiare. Nono prefata decreta locum nō ha-
bent: quoniam contradicūt cōmuni doctrine
clarissimoꝝ doctoꝝ tam iuris diuini q̄ huma-
ni: qui vt in superioribus declaratū est de ve-
nerabili Hugone de sancto vict. de Alberto
magno. de sancto Tho. de magistro Alexādro
de Alis. de sancto Bonauentura rc. qui testi-
monijs scripturarū sanctarū r canonum reue-
rentia totius orbis consecratoꝝ r auctoritati-
bus summorum pōtificum clarissima luce de-
monstrant romanū pontificē ita principatū
habere in vniuersa ecclesia vt extra casum he-
resis in quo a papatu cadit solum deū iudicē
superiorem habeat cuius vicarius immediatus
existit. Est autem mirabile q̄ patres illi Con-
stantie congregati voluerūt vno ictu nō solū
delere sed hereticare tantoꝝ patrū doctrinā.
Est autē hic nō pretereundum q̄d habetur in
ca. placuit. xxxvi. q. ii. q̄ auctoritas cōcilij non
preiudicat auctoritati Hieronymi r maxime
cum diuine scripture innitatur: vbi dicit glo. q̄
hec ratio est. q: roboratur auctoritate veteris
testamenti r concilij Meldensis. Si aūt vni-
us doctoris sancti auctoritas roborata aucto-
ritate sacre scripture r auctoritate vnius con-
cilij preiudicat auctoritati vnius concilij vni-
uersalis vt ibidem dicit: quāto magis aucto-
ritas tantorum doctorum r sanctoꝝ roborata
r sacra scriptura r concilijs vniuersalibus et
diffinitionibus apostolice sedis preiudicare de-
bet decreto vnius obediētie tm̄ r tpe scisma-
tis. Ex quibus omnibus liquido colligitur q̄
prefata decreta que ex aduerso allegātur a pa-
tribus aliquibus Constantie edita vni⁹ obe-
dientie tm̄ tempore scismatis nec necessitatē ha-
bent nec virtutem euertendi fide quam de ro-
mani pon. principatu semper seruauit sancto-
rum patrū auctoritas r vniuersalis ecclesie pi-
etas venerata est.

*Capitulū. c. In quo respōdet obiectionib⁹ aduersa-
rioꝝ sumptis ex decretis cōcilij Basilieñ.*

Concilia C
Prudentia sessio-
de auctoritate se-
cunde pte. c. lxvij.

Amplius secūdo ea que inducūtur de cōcilio Ba-
silieñ. ex diuersis sessionibus ei⁹
minime etiam militant propter
multa. Primo cū dicūt q̄ sancta catholica
eccl'a in sancto Constantieñ. concilio rc. pre-
supponūt duo. Quoꝝ primū est manifeste fal-
sum vt dicunt: q̄ in concilio Constantieñ. fue-
rit vniuersaliter diffinitum q̄ conciliū gene-
rale rc. quoniā non vniuersaliter aut indiffi-
nite sed singulariter facta fuit illa diffinitio si-
ue declaratio: vt in responsione ad ea que in-
ducunt de concilio Constantieñ. plene in prece-
denti. c. dictū est. Secūdo supponūt q̄ illud
decretū factū sit a sancta vniuersali ecclesia.
hoc em̄ salua pace eoꝝ q̄ ita opinati sunt nul-
lo modo pōt probari verū esse sicut iā ante dixi-
mus: imo temerariū videt plurimūq scādalo-
sum velle diffinire q̄ obediētia sola Johānis
Balthasar que sola Constantie cōueniens fe-
cit id decretū tēpore scismatis esset vniuersa-
lis eccl'ia catholica legitime a vero r indubi-
tato pastore vniuersalis eccl'ie cōgregata san-
ctū vniuersale conciliū faciēs hoc em̄ esset di-
cere q̄ sola obedientia Johānis balthasar in-
ter tres obedientias fuisset eccl'ia r thalam⁹
xp̄i: r alie obedientie scz. Gregorij r Benedi-
cti fuissent prostibula r synagoga sathane. r h
nō ē aliud q̄ suscitare antiquū scisma in eccl'ia
dei. Secundo non militant prefata decreta
Basilieñ. cōcilij: eo q̄ conciliū illud noluit re-
cipere presidētes pape in auctoritate sua de-
bita iuxta morē antiquoꝝ conciliorꝝ vniuersa-
lium de quoꝝ auctoritate in actione sexta cō-
cilij Calcedonēn. vt refert Isido. in lib. concī-
lioꝝ ita habetur: in oībus synodis apocrisa-
rij aplici decretas sententias primo propter sum-
mam auctoritatem sancte eiusdem sedis con-
firmabant r subscribebant quia aliter nullā
robur habebāt. vnde scribit Paschasius rc.
Ex quibus patet decreta illa oīno vacua esse
auctoritate. Tertio patet idem: quia nō fue-
runt cōclusa vnanimi consensu totius synodi
Si autem conciliū non agant vt inquit Isi-
dorus. v. etym. r in. c. i. dis. xv. qui non consen-
tiunt in vnum: non potest dici cōclusio conci-
lij vniuersalis maxime in materia fidei cuius
vnitas maxime requiritur in corpore ecclesie
que ex vniuersali cōsensu non emanat. Non au-
tem vniuersalis consensus in decretis illis Ba-
silieñ. non interueniente patet. Tum q: multis
prelatis r doctoribus in vtroq iure graduatis
sapientia r virtutibus clarissimis non cōsen-
tientibus edita sunt: quoꝝ plures eoꝝ atten-
dentes predicta decreta aduersa esse sanctoꝝ
patrū doctrinis non modo in deputationib⁹
suis cōtradixerunt r reclamauerūt verūetiā
in sessionibus ipsius cōcilij in q̄bus talia de-
creta ad furorē quorūdam hostiū aplice sedis
cū multitudine ppl'i parui precij r nullius au-
ctoritatis publicata sunt interesse noluerūt.
Sc̄do nō fuerūt vnanimitate vsi conclusa: q:

nō expectata plene vniuersali ecclesia nec in-
tegre synodo cōgregata. nō enim expectatis
plurium regum ⁊ principum oratoribus con-
clusa fuerunt licet aliquos eorum nouerint iā
in via constitutos. vnō Basilieñ. cupidi reno-
uare decreta sua postꝗ̄ sancte memorie domi-
nus Eugenius ad ꝑncipum preces reuocaue-
rat dissolutionem concilij quam fecerat timē-
tes dominoꝝ castelle ⁊ Anglie oratores quos
iam propinquos nouerant pro eorum sapien-
tia ⁊ zelo ad fidem ⁊ apostolicam sedem con-
clusionibꝰ eorum nō prebituros cōsensum pra-
cticauerunt vt ante aduentum ꝑfatorum do-
minoꝝ oratorum innouatio fieret suoꝝ decre-
torum: quod factum est in sessione. xviij. Nul-
lus profecto sane mentis vir qui nouit cū quā-
ta grauitate integritate ⁊ modestia fidei iudi-
cia tractanda sunt iudicabit esse vniuersali cō-
sensu totius eccl'ie cōclusa spirituqꝫ sancto di-
ctata. in quibus huiusmodi factiones ⁊ practi-
ce infuenerunt. Quarto decreta Basilieñ-
um inualida esse monstrantur eo ꝙ eis nō in-
teruenit assensus apostolice sedis que vnam-
quāqꝫ synodum sua auctoritate confirmat: vt
in. c. cōsideremus. xxv. q. i. Qđ vero ad hoc di-
cunt aduersarij Basilieñ. ꝙ in sessione. xvij. qm̄
presidētes domini Eugenij fuerāt admissi iu-
rauerunt defendere decreta ꝑfati cōcilij ⁊ spe-
cialiter decretum de auctoritate conciliorum
nullius est ponderis ⁊ inter alia ex hoc ꝙ vt in
gestis eiusdem concilij habetur ꝑfati domini
iurauerunt nominibus ꝓprijs vt scilicꝫ parti-
culares persone ⁊ hoc necessitate maxima cō-
pulsi: quia aliter in maximū scandalum totius
eccl'ie nō admittebantur ad presidētiam: non
aūt iurauerunt illa tenere vt nūcij apostolici:
imo ingꝛ̄tum huiusmodi protestati sunt in con-
trarium nec interesse voluerūt sessionibus in
quibus talia cōcludebantur. Quis autē iam
etiam patrum in sanctorū patrum l'ris doctꝰ
dicet vnanimi consensu vniuersalis eccl'ie ea
conclusa que apostolica sede in qua dominus
totius eccl'ie principatum posuit nō cōsentiē-
te sꝫ potius contradicēte per suos oratores ⁊
reclamante conclusa sunt: sicut patꝫ ex di. xvij.
per totum. Sꝫ replicant aduersarij Basilieñ.
ꝙ imo in decretis eorum interuenit cōsensus
apostolice sedis: qm̄ dñs Eugeniꝰ ꝑ bullas su-
as de cōcilio ⁊ assensu dñoꝝ cardinaliū tūc se-
cum in curia existētium decreuit ⁊ declarauit
multa circa ꝑfatū Basilieñ. ꝯciliū. Primo ꝙ
gñale ꝯcilium Basilieñ. fuerit ꝓ extirpatione
heresum ꝓ pace populi xp̄iani ac gñali refor-
matione eccl'ie in capite ⁊ in membris ⁊ perti-
nētibus ad ea legitime incboatum. Scđo ꝙ
a tempore sue incboationis legitime incboa-
tum extiterat ⁊ esse ꝓsecutionēqꝫ semper ha-
buisse ⁊ habere ⁊c. Tertio predictam dissolu-
tionem irritam ⁊ inanē declarauit. Quarto
ꝙ ipsum generale cōciliū pure ⁊ simpliciter
⁊ cum effectu ac omni deuotione ⁊ fauore ꝓse-
qui intendebat. Quinto reuocauit quicquid
per eum aut eius nomine in preiudicium ⁊ de-
rogationem predicti concilij Basilieñ. seu cō-
tra eius auctoritatem attentatum esset. Ad
ista facilis est rn̄sio maxime si vera sunt que a
pluribus magne ꝓbitatis ⁊ grauitatis viris
dicta sunt in curia: videlꝫ ꝙ ꝑfate bulle ma-
gis errore fuerūt minis ꝗ̄ de mente dñi Eu-
genij emanauerint. Nam vt fert dñs Andre-
as venetus dñij venetoꝝ tunc orator ⁊ aliqui
domini cardinales tunc apud dñm Eugeniū
presentes timentes futurū magnū scandalū
in ecclesia minati sunt prelato dño Eugenio
ꝙ nisi bullas illas adhesionis concederet ip-
sum solum recedentes relinquerēt. Unde pre-
fato dño in lecto decūbente prefati dñi refe-
runtur bullas illas taliter qualiter expediuis-
se ⁊ misisse Basileam. Sed dimissis istis nos
aliter rn̄demus dicentes: ꝙ nihil eoꝝ que in
prefatis bullis cōtinent suffragatur aduersa-
rijs: qm̄ dñs Eugenius nunꝗ̄ prebuit consen-
sum decretis cōcilij Basilieñ. nec ipse vt Ba-
silienses fabulant ⁊ garriūt cū sancta catho-
lica ecclesia fuit complexus doctrinā quā ad-
uersarij de auctoritate concilioꝝ fingunt: qm̄
nec ipse summus pontifex nec vnꝗ̄ vniuersa-
lis eccl'ia complexa est talem doctrinā sed ip-
se semper tenuit cū sancta catholica ecclesia
qđ scriptura sancta ⁊ sacroꝝ antiquoꝝ cano-
num firmat auctoritas ⁊ sanctoꝝ patrū ac cla-
rissimoꝝ doctoꝝ ab ipso nascentis eccl'ie exor-
dio cōmunis tenet doctrina. Et ad ꝓbationē
quā inducūt ex partibus bullarū adhesionis re-
rn̄detur negando ꝙ ex aliqua illarū partiū cū
veritate potest argui ꝙ dñs Eugenius com-
plexus fuerit aut approbauerit prefatā Basi-
lieñ. doctrinā. Qđ ꝑ singulas partes discur-
rendo facimus manifestū. Non q̇dem ex pri-
ma in qua dicit cōcilium Basiliense cōgrega-
tum esse legitime ꝓ extirpatione heresum pre-
qm̄ ex hac concessione nullo modo sequitur ꝙ
ipse summus pontifex complectatur aut ap-
probet quicquid per illud concilium fuerit in-
stitutum aut diffinitū. licet em̄ vniuersale cō-
ciliū Ephesinū secūdū extirpādi heresis gra-
tia fuerit legitima auctoritate incboatum ni-
hilominus Leo papa nō cōplexus est prefati
cōcilij diffinitiones: imo illas in ꝯcilio Calcē-
donen. sequēti tāꝗ̄ hereticas reprobari insti-

tuit ⁊ dānauit. Preterea licet sancti patres in cōcilijs vniuersalibus legitima ꝯtinuatione ꝓcessernt: nihilominus ꝓ suoꝝ canonum robore atq; firmitate ad apostolicā sedē legūtur semper habuisse in fine recursum: sicut liber conciliorū ⁊ summoꝝ pontificū aperte testatur: qđ etiā nos in tertio sequēti libro ostēdemus. Ceterū nec ex secunda parte bullarū adhesionis aduersarij habent intentū: qm̄ licet dñs Eugenius declararet prefatū concilium fuisse continuatū ⁊ continuari debere: ꝓpter hoc non sequit̄ ꝙ decreta sua aut statuta super quibus eius sedes nunq̄ fuerit cōsulta approbauerit: ⁊ tamen vt felicis ⁊ sancte memorie Nicolaus papa in epistola quā Michaeli imperatori scribit a sanctis patribus in concilijs obseruatum extitit vt absq; romani pontificis consensu nullius insurgētis deliberationis terminus daret̄. vnde ipse videlz Eugenius Florētie in disputatiōe publica de qua nos in minoribus constituti vidẽbamus alleganti in fauorē Basilieñ. reuerendissimo dño Juliano de Cesarinis sancte Sabine pbr̄o cardinali presentib⁹ dñis cardinalibus plurisbusq; alijs prelatis ⁊ officialibus curie ad argumentū de huiōi bullis rn̄dit ita dicens. Nos quidem bene ꝓgressum cōcilij approbauimus volētes vt ꝓcederet vt inceperat non tamen approbamus eius decreta: ⁊ in hoc sapiētissime fecit. Quis enī nisi imprudētissimus princeps approbaret decreta: que nunq̄ vidisset aut q̄ prius non examinasset si qđ in eis min⁹ rectū minus verū aut minus expediens ꝯtineret̄. Unde mos fuit summoꝝ pontificū cum cōfirmaturi essent decreta conciliorū vniuersalium q̄bus personaliter nō interfuerant cōgregare synodū prelatoꝝ q̄ erant sub patriarchatu romano ⁊ ibidē diligenti examinatione facta illa cōfirmabant sicut de btō Siluestro legitur cū decreta ꝯcilij Niceni approbasset. Jtē diebus posterioribus papa Clemens q̄ntus ita fecisse legit̄: vt Joh. an. in principio cle. ponit de ꝯstitutionibus factis in cōcilio Uienneñ. que qꝛ vt inq̄t alique earū erant inepte alique ꝓlixe aliq̄ defectiue cōposite alique etiā non expediebāt fecit illas Clemens recēseri per peritiores q̄ aliquas illarum in toto reseruauerūt aliquas in toto resecarunt aliquas mutauerūt quo ad verba mente seruata: aliquibus vero earū q̄busdam detractis quo ad verba ⁊ quo ad mētē aliqua sunt addita. Preterea ꝙ dñs Eugenius approbando ꝓcessum concilij nō approbauerit decreta illius exinde manifeste colligitur ꝙ licet Basilieñ. cum maximo studio re

petitis vicibus supplicauerunt orauerunt ⁊ requisierunt per oratores suos: vt dñs Eugenius eoꝝ decreta approbaret ⁊ cōfirmaret: nunq̄ tamen talem approbationē aut confirmationē habere ab eo potuerūt. Et merito: qꝛ sedes apostolica in qua religio xp̄iana semper immaculata permansit ⁊ permanebit talia decreta q̄ ab euāgelica veritate ⁊ scroꝝ patrum doctrina aliena videbant̄ nullo modo ab eo passa fuisset ꝯfirmare. Ceterū nec ex tertia particula bullarū predictarum habent aduersarij intentū. Tum qꝛ non ideo dñs Eugenius dissolutionē factā cōcilij irritam esse declarauit: qꝛ ipse qui princeps erat ecclesie facere illam non potuerit sed qꝛ agnouit ex non veris causis licet veris estimatis ex aliquorū relatione illā fecisse. vnde cognita nō existētia causarū ⁊ ꝙ vt in bulla inquit ex predicta dissolutione orte erant graues dissensiones ⁊ grauiores oriri possent: necnon ꝙ ꝑstabat impedimentū executioni sanctoꝝ operū ad que synodus fuerat cōgregata data ꝑmissione a synodo ⁊ securitate a principibus ꝙ apostolice sedis honor ⁊ sanctitatis sue illibatus seruaret̄ mutauit sententiā ⁊ voluit dissolutionē factam ꝓ bono pacis ecclesie nullam haberi nec habuisse firmitatē reuocans illam ac irritans. Non enī est nouū ꝙ sententie summoꝝ pontificū ꝓ consideratione temporꝝ ⁊ locoꝝ ⁊ personarū ac grauiū occurrentiū necessitatum in melius cōmutent̄. Ait enī papa Nicolaus in. c. sententiā. xxv. q. vij. Sententiā Romane sedis non negamus in melius posse cōmutari cum aut surreptū aliquid fuerit aut ipsa ꝓ consideratione etatū ⁊ temporꝝ seu grauiū necessitatū dispensatorie quedā ordinare decreuit: qm̄ ⁊ egregium aplm̄ paulū quedā fecisse dispensatorie legimus que postea reuocasse legitur. Amplius nec ex quarta particula cedit aliquid fauoris aduersarijs: qm̄ licet dñs Eugenius diceret se velle ꝓsequi cū omī deuotione ⁊ fauore illud concilium: hoc tamē intelligendum est in his que iuste ⁊ rōnabiliter salua fide: salua sanctoꝝ patrum doctrina salua aplice sedis auctoritate ⁊ reuerentia ꝑ conciliū constituerētur. Preterea dato ꝙ papa tunc ꝓmisit concilium illud cum omī deuotione ⁊ fauore ꝓsequi intelligat̄ approbasse illius decreta: illa intelligatur approbasse que iurisdictionē ⁊ auctoritatē papalem non offendunt ⁊ honori atq; preeminentie apostolice sedis non repugnant seu obuiant que vt supra repetitū est superiorē nullū preter deū recognoscit. de elec. c. licet. Jtem nec ex q̄nta particula aduersarij habent ꝓpositum suum

nota q nō apbauit decreta c[on]cili basiliēsis eugeni[us] ppa

quoniā ex tali reuocatione ꝛ cassatione eorū
que attentata fuerunt in preiudicium conci-
lij Basilieñ. non sequitur ꝙ dominus Euge-
nius asserere voluerit aut credere voluerit ea
de consilio Basiliensi aut quocunq; alio que
cum veritate concilijs non cōueniunt. nec cō
tra auctoritatem concilij fit negando ei con-
uenire que iuxta sanctorum patrū doctrinam
ei non cōpetunt. Ceterum nec per illam reuo
cationem voluit domin⁹ Eugenius a se ꝛ a se
de sua abnegare que iuxta scripturas sctās et
sanctoꝝ patruꝫ sententias apostolice sedi di-
uinitus sunt concessa cum hoc non posset fa-
cere: inter que est illud de depēdentia aucto-
ritatis conciliorum a papa ꝛ non econuerso:
vt patet distinc. xvij. per totum. de quo etiam
duce xp̄o plenioꝛ tractat⁹ erit in sequenti hu-
ius summe libro tertio. Quinto decreta Ba
silieñ. predicta non sunt valida: quoniā sicut
de decretis factis Constantie per patres ali
quos obedientie Johānis balthasar q̄ dict⁹
est apud illos Joh. xxiij. dictū est: sunt sancto
rum patrū sententijs ꝛ prestantioꝝ doctoruꝫ
in tota schola theologica doctrine aduersa et
cōtraria. Ubi non parū admirandū aduersa-
rios Basilieñ. tanta caligine mentis inuolu-
tos ꝛ excecatos malicia vt in materijs fidei
diffiniendis ꝛ declarandis maluerunt sequi
hoies ab ecclia dei in doctrina sua dānatos:
sicut fuit Marsilius de padua Ockam cum
cōplicib⁹ suis: ex quoꝝ doctrina extracta sunt
pro magna parte decreta illa prefata Basili.
ꝛ quosdam alios nouellos doctorellos prefa-
ti Ockam ꝛ aliquorum fratricelloruꝫ opinio
nes erroneas renouātes: q̄ doctores sanctos
ab ecclesia approbatos ꝛ alios prestantissi-
mos doctores antiquos ꝛ reputatissimos in
schola theologica quoruꝫ doctrina fulget ec-
clesia vt sol ꝛ luna. Contra quos ait Hieroñ.
ꝛ habetur in canone nō afferamus. xxiiij. q. i.
Non afferamus stateras dolosas nec appen-
damus qd̄ volumus ꝑ arbitrio nostro dicen-
tes. hoc graue hoc leue est: sed afferamus diui
nam staterā ex scripturis sacris tanq̄ de the
sauris dñicis ꝛ in illa quid sit grauius appen
damus. hec Hieroñ.

Capitulum. CI. In quo rñdetur aduersariorū obie-
ctionibus sumptis ex auctoritatibus doctorum.

Caplm CI
Rñdens auctori-
tatib⁹ tertie vie
ca. x. vij.

Nam responde-
mus ad auctoritates doctorum
quas aduersarij in eoꝝ fauorem
inducunt. Et primo ad illā que

Ad primam

dicitur esse beati Petri ad Clementeꝫ: respō
detur ꝙ auctoritas illa non militat contra cō
clusionem nostram ꝓpter multa. Tum primo
quoniā cum beatus Jacobus multo tempo-
re fuerit mortuus ante beatum Petruꝫ bene
scꝫ ad minus octo annis. vt colligitur ex chro
nicis: non videtur verisimile ꝙ btūs Clemēs
scripserat illam epistolam post mortem beati
Petri beato Jacobo. Tum secūdo: quia mul-
ti tex. habent vbi aduersarij ponunt depona-
ris puniaris: ꝛ hoc intelligitur a deo ꝛ nō ab
alijs. Etiam si dicatur deponaris intelligen-
dum est scꝫ a deo. Et ꝙ ita sit intelligendū pa
tet satis testimonio beati Anacleti qui ime-
diate secut⁹ est beatū Clementē qui ait in. c.
electionē. distinc. lxxix. Electionem summoꝝ
pontificum sibi deus reseruauit. Tum tertio:
q: dato ꝙ dicatur in auctoritate predicta de-
ponaris ꝛ intelligat̄ per ecclīam: non sequit̄
ꝙ extra casum heresis veniat deponēdus per
ecclīaꝫ. vnde solus casus heresis tangit̄ in au
ctoritate predicta cum dicit̄. Ex eo sit ꝙ ꝛ tu
tanq̄ qui non docueris que ad salutem hoim
pertinent deponaris vel puniaris. hoc em̄ cō
cedimus ꝙ si papa non docuerit que ad salu-
teꝫ hominū pertinēt sed errores ꝛ hereses me
rito puniendus tanq̄ hostis christi ꝛ euersor
fidei eius veniat. Et ita ratio non ꝓcedit cō-
tra conclusionē nostraꝫ. Ad secundā que su

Ad secundam

mit̄ ex glo. c. si papa. di. xl. rñdetur ꝙ de glo. il-
la parum curandū est. Tum primo: q: vt pateꝫ
ex modo loquēdi non assertiue sed opinatiue
loquit̄. ait em̄ credo. Secundo: q: non firmat̄
aliqua rōne. contumacia em̄ non ꝓprie dicit̄
heresis sed symbolica ꝛ trāsumptiua locutio
ne. vnde argumenta sumpta ex talibus tanq̄
sint ꝓprie dicta nihil valent: vt dicit Aug. ad
Uincen. Tum tertio: q: manifestum est cōtra
textū vnius summi pontificis ꝛ martyris qui
multo prestantioris auctoritatis est q̄ glosa-
tor ille. Quarto: q: est cōtra multos tex. ꝛ ca-
nones sacroꝝ concilioꝝ ꝛ sanctoꝝ patruꝫ. de
quib⁹ superius in. c. xciij. multa cōmemorata
sunt. Tum q̄nto: q: contraria est doctrina do
ctoꝝ vtriusq; iuris clarissimoꝝ sicut patet ex
superioribus. Unde etiā Archidya. in Rosa-
rio super illud glo. Nunquid pōt denunciari
crimen pape dicit: ꝙ denunciatio sit ad corre
ctionē ad quā cōpelli non potest cū superiorē
non habeat. Tum sexto: q: ꝯtraria est multis
alijs glo. vt illi in. c. mandastis. ij. q. v. q̄ dicit:
ꝙ papa nō potest ab aliquo iudicari nec etiā
ab vniuersali cōcilio. Item illi in. c. nemo. ix.
q. iij. super verbo: ab omi clero: que dicit argu
mentū ꝙ conciliū non potest papaꝫ iudicare
vt extra de elect. ca. significasti. vnde si totus
mūdus sentiret in aliquo negocio ꝯtra papā

videtur sentētie pape standum esse. vt. xxxiiij.
q. i. hec est fides. hec glo. predicta. Item ꝯtra
ria est glo. in. c. si quis pecuniā. di. i. lxxix. q̄ vult
ꝙ tm̄ ꝓ stricta heresi papa possit iudicari ꝛ de
poni. i. si peccat cōtra articulos fidei. Quarū
glo. contradictione visa siue sint vni⁹ glosato
ris siue diuersoꝝ illa sententia magis tenēda
est pro qua maior numerus glosatorum facit.
Secūdo potest responderi ad illā glo. vt qui-
dam theologi respōdent ꝛ maxime magister
Augustin⁹ de Anchona in summa sua de pote
state ecclesiastica: ꝙ papā esse incorrigibilem
potest intelligi dupliciter. Uno mō continua
tione criminis puta q2 admonitus nō desistit
peccare peccato fornicatōnis aut alio accusa
tione digno absq3 hoc ꝙ crederet licite facere
Secūdo modo per ipsius criminis pertinacē
defensionē vt dicat ꝛ defendat tale crimē qḋ
nota expositionem glose circūuolutem habet maliciam non esse pecca
tum. Glo. vero nō habet locū in primo mō sed
bene in secūdo. tunc em̄ concordat cum glo. c.
si quis pecuniā. di. lxxix. de qua parū ante. Si
autē dicat̄ ꝙ papa sit incorrigibilis tm̄ primo
modo ꝑ continuationem. i. in peccatis adhuc
scandalizaret ꝛ ita videt̄ ꝙ veniret iudicand⁹
respondet̄ ꝙ nō ꝓpter hoc veniret iudicand⁹.
Tum q2 illud nō esset scandalū periclitatiōis
ecclesie: hinc est ꝙ licet talia scandala ꝓuide-
ret dn̄s in sua ecclesia: nihilominus dicit dn̄s
de prelatis Math. xxiij. Sup cathedrā moy-
si ꝛc. Et hoc est qḋ aperte dicit. c. si papa. Tū3
secūdo: q2 vt ait Grego. vtilius scandalum nas-
ci permittitur ꝙ veritas relinquatur. Cū aūt
iuxta canones sanctorum patrum ꝛ sanctoru3
doctoꝝ doctrinā3 papa nisi in fide deuiet a so
lo deo iudicandus veniat ꝓpter quodcūq3 scā
dalū veritas doctrine tantis inconuulsis san
ctorum patrū radicib⁹ fundata nō est aliquo
modo reliquenda. Preterea vt inquit Apłus
mala nō sunt facienda vt eueniāt bona: malū
est aūt facere cōtra diuinam dispensatione3
aut vsurpare diuinū iudiciū. cū aute3 ista sint
peccata mortalia: ergo hec facienda nō sūt ꝓ-
Ad tertiam pter quecūq3 alia bona. Ad tertiā obiectio
nem sumptam ex auctoritate beati Gregorij:
respondet̄ vt dicit magister Alexāder de alis
in tertio: ꝙ hoc qḋ fecit Gregorius factū ē ad
exemplū humilitatis nō ex necessitate iuris. ꝙ
enim papa se voluerit subijcere in aliqua cau-
sa aliorum iudicio supererogationis est: et
tale nō infert necessitatem. vnde ex hoc nō ar
guitur ꝙ habeat iudicem ordinarium superio
Ad quartam rem eo. Ad quartam auctoritatem que di-
cit̄ esse beati Thome in libro de regimine ꝓn-
cipum: respondetur ꝙ nō facit ad propositum
dato ꝙ liber sit sancti Thome si bene intelli-
gantur ea que idem doctor ibi posuit. non em̄
loquitur ibi sanctus Thomas nisi de cōmuni
tate que ius habet ꝓuidendi sibi de rege per
institutionem siue donatione3 iurisdictionis
sicut est cōmuniter in institutione regū ꝛ ꝓn-
cipum secularium: secus est de principe eccle
sie cuius auctoritas ab ipso deo imediate pē-
det ꝛ nō a cōmunitate ecclesie sicut iura mul
ta dicunt. vt in capi. Quis, distinc. xxi. ꝛ in ca.
omnes. distinc. xxij. ꝛ in ca. sacrosancta. Pre-
terea hoc etiā patet ex eo ꝙ licet aliquod col-
legium canonicorum alicuius ecclesie cathe-
dralis expectet prouideri sibi per electionem
de episcopo: nihilominus quantūcunq3 con-
uersus ad tyrannum aut scandalizet ecclesiā
non pertinet ad eum deponere illu3 sed opor
tet recurrere ad superiorem. Ex his patet de-
ceptio eoꝝ aduersarioꝝ qui ex conditione cō
munitatis mundane ad quam spectat vt di-
cunt principis correctio vł totalis destitutio
si inemendabilis perseueret arguūt de cōmu
nitate ecclesie ꝙ ita sit aut debeat esse in ea
respectu ipsius principis ecclesie: decipiūtur
autem turpiter cum nullo modo sit simile hic
ꝛ illic vt dictum est.

Capitulum. Cij. In quo respondetur aduersariorum obiectionibus assumptis ex rōnibus: ꝛ qualiter papa per heresim publice predicatam ꝛ contumaciter defensatam cadat a papatu.

c Onsequēter re- Capitulum Rñdens quarte vie Ad primum
spondendum est ad obiectiōes
quarte vie sc3 ad rōnes. Ad pri
mam rōnem sumptam de cap. si
papa, rñdetur negando ꝯsequentiā. Et ratio
est: quoniā per heresim papa cadit a papatu
qḋ non sit per alia peccata: ꝛ ita cum per he-
resim papa fiat omibus fidelib⁹ minor: vt di-
cit sanctus Thomas in. iiij. ꝛ habet glo. in. c.
achatius. xxiiij. q. i. per ecclesiam iudicari po-
terit siue iudicatus a deo declarari: quod nō
potest ꝓpter alia peccata. Ut vero papa per
heresim notoriam ꝛ contumaciter defensatā
cadat a papatu ꝛ ita ipso iure sit priuatus pa
tet ex multis. Tum ex eo ꝙ fide perdita per
quam sit prima vnio ad corpus christi quod
est ecclesia membrum ecclesie esse desinit: et
per consequens esse caput. quomodo enim in
telligi potest vt aliquis sit caput corporis ec-
clesie cuius nō modo membrū non est sed nec
etiam in corpore ipso sed extra est. Secundo
q2 ecclīa est fundata super petra3 scilicet fidē
christi. Math. xvi. Super hanc petram edi-
ficabo ecclesiam mea3. ergo qui cadit a petra
scil3 xpo siue fide eius notorie ꝛ cōtumaciter

cadit omnino ab ecclesia xpi ⁊ per cōsequēs a
pncipatu eius qui importatur nomine papa
tus. Tertio patet ex his que sanct⁹ Thomas
dicit in.ij.ij.q.xxxix.ar.iij. vbi qrens an scisma
tici habeant absoluēdi potestatē. ⁊ distincta
duplici potestate.s.sacramentali ⁊ iurisdictio
nali: respōdet ꝙ potestatem sacramentalē nō
perdunt quo ad essentiam potestatis licet be
ne quo ad legitimū vsum. Potestatez vero iu
risdictionale que nō per consecrationē sed p
solam cōmissionem datur perdunt quo ad es
sentiam potestatis scismatici ⁊ heretici. vnde
nō possunt absoluere vel excōmunicare nec in
dulgentias dare nec aliquid huiusmodi: quod
si fecerint nihil est actum. Inducit ad hoc au
ctoritatem Cypriani qui in. c. nouatian⁹. vij.
q.i. ita inquit. Qui nec vnitatem spirit⁹ nec cō
municationem pacis obseruat ⁊ se ab ecclesie
vinculo ⁊ sacerdotuz collegio separat nec epi
potestatem habere potest nec honorem. Cum
quarto hoc colligitur ex eodez sancto Tho. in
iiij. di. xix. vbi inquit: ꝙ si papa in heresim labi
tur minor efficit quocūqȝ fideli. ⁊ hoc idem ha
bet glo. sup. c. achatius. xxiiij. q. i. que ita habet
Hic ē casus in quo papa papam ligare potest
in quo papa in canonē late sententie incidit.
Nec huic obuiat regula: par parez soluere vel
ligare nō pōt: qꝛ si papa heretic⁹ est in eo ꝙ he
reticus est minor est quolz catholico. hec glo.
Cum qnto hoc videt colligi ex capitulis mul
tis in decreto: sicut ex. c. ꝙ aūt. ⁊ ex. c. achati⁹.
⁊ ex. c. audiuimus. xxiiij. q. i. vnde in. c. audiui
mus ita expresse habet. Si autez in corde suo
nouā heresim ꝯfinxerit ex quo talia predicare
ceperit neminē dānare potuit: qꝛ nō pōt deij
cere quēq̄ iam prostratus. Item ex. c. oīs qui
recedit ⁊ nō permanet in doctrina xpi ⁊c. ea.
cau. ⁊ q. ⁊ ex. c. didicim⁹. ibidem. vbi beatus
Cyprian⁹ ita ait. Didicimus omēs omnino he
reticos ⁊ scismaticos nihil habere potestatis
aut iuris. Itē ex. §. his auctoritatibus. ea. cau.
⁊. q. vbi sic habetur. His auctoritatibus per
spicue monstratur ex quo aliquis contra fidez
ceperit aliquid docere nec deijcere quēq̄ valz
nec dānare. vnde proprie loquēdo nec ꝑpter
heresim papa deponitur a concilio sed poti⁹
declaratur nō esse papa cum ostēditur ꝙ in he
resim fuit collapsus ⁊ icorrigibiliter in ea ob
stinatus perseuerat. vnde glo. in. ca. i. extra de
scismaticis super verbo careant firmitate di
cit. qꝛ dum ecclesia pastorez habet hereticum
vel scismaticum vacare intelligitur supra de
prescrip. c. i. verū ꝙ quis in hereticā prauitatē
pertinaciter lapsus sit ipso iure omni ecclesia
stica potestate priuatus pleni⁹ opitulāte deo

ostensuri sumus in quarto libro huius operis
cum de hereticis erit sermo. Ad ꝓbationez
autem primā cōsequentie rūdetur. Primo ꝙ
dato ꝙ scriptura sancta aperte nō expressit
ius tamē canonicū hanc differentiaz satis suf
ficienter expressit: vt in. c. si papa. ⁊ in multis
alijs. vt. c. oues. magnam faciens differentiā
in hoc loco de peccato heresis ⁊ de peccatis a
lioꝝ generum ⁊ hoc sufficit. Secūdo potest
rūderi negando ꝙ in sacra scriptura talis dif
ferentia inter heresim siue infidelitatē ⁊ alia
peccata nō reperiat expressa. De peccato em̄
infidelitatis dicit. Math. x. Qui negauerit
me coram hominibus negabo eum coram pa
tre meo. Itez Joh. iij. Qui nō credit iam iudi
catus est. Itē. ij. Joh. i. Si quis venit ad vos
⁊ hanc doctrinā non affert nolite eū recipere
in domo nec aue ei dixeritis: qui em̄ dixerit ei
aue cōicat operibus eius malignis. vbi inqt
glo. nolite. s. non tm̄ nō assentiatis sed nec ad
horā recipiatis. Et ista ita se extendūt ad ꝑla
tos xpi doctrinam non accipientes sicut ad
subditos. De alijs aute peccatis non sic loqui
tur scriptura diuina: sed ait Math. xxiij. Su
per cathedram Moysi sederūt scribe ⁊ pha
risei quecūqȝ dixerint vobis seruate ⁊ facite
fm opera eoꝝ nolite facere. Ecce ꝙ dn̄s non
dicit abijciendos malos pastores qui bonam
doctrinam habent vitā vero malā: sed audiē
dos in doctrina in operibus vero nō imitan
dos. vnde Augu. in epla ad Generosum assi
gnans rōnem quare plātis etiā malis vepote
pape etiā malo morib⁹ obediendū esset sic di
cit. Ab ipso petro numeram⁹ epos ⁊ infra in
hoc ordine successionis epoꝝ q̄ deducit ab ip
so petro vsqȝ ad Anastasium q̄ nunc candē ca
thedrā sedet etiā si quisq̄ traditoꝝ per illa tē
pora surrepsisset nihil preiudicaret ecclie ⁊ in
nocentib⁹ quibus dn̄s ꝓuidens ait de prepo
sitis malis. que dicūt facite que aūt faciūt no
lite facere: vt certa sit spes fideliū que non est
in hoīe sed in deo collocata nūq̄ tempestate
sacrilegij scismatis dissipet. hec ille. Itē colli
gitur ex eplo ad Roma. xiij. Omis anima ptā
tibus sublimioribus subdita sit. glo. bonis vl
malis. i. Petri. ij. Obedite ꝑposit. vestris non
tm̄ bonis ⁊ modestis sed etiā discolis. Ecce q̄
clara dn̄a ex sacra scriptura colligitur inter
perā infidelitatis in pastorib⁹ ⁊ alia peccata.
Ad secūdā ꝓbationē rūdet ꝙ falsum ꝑsup
ponit videlz ꝙ maius sit iudicare papā in ca
su heresis q̄ in casu alioꝝ pctōꝝ. Et ratio est
qꝛ in primo cadendo a petra fidei cadit a pa
patu vt dictū est ⁊ ita efficitur minor quocūqȝ
fideli ⁊ ita minus est in hoc casu iudicare illū

Ad primam probationem

nota auctoritates scripture ... heretici ... peccata.

Ad secundam ꝓbationem

qđ non est in alijs peccatis in quibus non ca-
dit a superioritate officij. Qđ aūt dicitˀ ꝙ vbi
conceditˀ maius ⁊c̄. ṙndetˀ ꝙ hoc verū est vbi
maius ⁊ minus sunt eiusdem ordinis siue rō-
Ad secundam rationem nis vt de se patꝫ. Ad secundā rōnem vbi di-
citˀ ꝙ nulli corpori ⁊c̄. ṙndetur ꝙ ratio non ꝓ-
cedit ꝓpter multa. Tum primo: qꝛ maior illa
deficit in veritate de membro capite qꝛ ab il-
lo pendet sensus motus ⁊ virtus corporis ⁊ si-
ne quo corpus non viuit. Hinc est ꝙ christus
Math. xviij. inter membra rōne scandali ab-
scindenda non nominat caput sed mēbra illa
cum quoꝝ abscisione stat vita sensus ⁊ motꝰ
corporis. A papa autem vt habetˀ in ca. si pa-
pa. di. xl. post deuꝫ salus vniuersitatis fideliū
specialiter pendet. Tum secundo ratio nō vi-
detur ad ꝓpositū inducta: qꝛ quantūcūqꝫ pa-
pa efficitˀ malis moribꝰ membrū putridū nō
potest totum corpus inficere non permitten-
te hoc ipso spū sancto quo ecclesie corpus ⁊ vi-
uit ⁊ vegetatur ⁊ a quo salus eius principali-
ter dependet maxime cum xp̄us pollicitus sit
semper cū corpore suo manere dicēs. Ego vo-
biscum sum vsqꝫ ad consummationem seculi.
Math. vlti. Tum tertio ratio non ꝓcedit: qꝛ
etsi hmōi membri abscisionem alijs de eccle-
sia vel ecclesie non cōmisit sibi tamen reserua-
uit ꝫm illud Symachi in. c. alioꝝ. ix. q. iij. dicē-
tis. Alioꝝ hoīum causas deus voluit per ho-
mines terminari: sed sedis istius presulē suo
sine questione reseruauit arbitrio. Stultū au-
tem esset cogitare ꝙ minus sit ꝓuisum corpo-
ri ecclesie per hoc ꝙ xp̄us vicarij sui causas
suo sine questiōe arbitrio reseruauit ꝙ̄ si alio-
rum iudicio voluisset terminari. Nec etiā mi-
randū est si aliqua in hoc vita remaneant im-
punita ⁊ iusticia aliquotiens exulet: qꝛ multa
diuino examini reseruantˀ q̄ in hoc seculo ma-
nent impunita: vt in cap. si ostenditur. vi. q. i.

Ad tertiam　Ad tertiam rōnem quasi similis patet ṙnsio
dicimus eñ ꝙ consequentia illa aduersario-
rum nulla est: imo xp̄us instituendo ꝙ papa
eius vicarius generalis extra casum heresis
ꝓpter alia quecūqꝫ peccata ꝓpter que nō ca-
dit a papatu ⁊ vicariatu eius non possit corri-
gi ab alijs ꝙ̄ ab eo ordinatissime fecit: quia sic
relucet in ordine ecclie ordo diuine ꝓuidētie
q̄ habet ꝙ in ordinatis ad ipsum prima agūt
in posteriora regendo monēdo corrigendo ⁊
non ecōuerso. Unde cū romanus pontifex sit
primus ⁊ supremꝰ in toto ordine ecclie ꝫm de-
bitum ordinē ipsius ita debuit institui vt ipē
alios corrigeret ⁊ ipse a solo deo veniret corri-
gendus. Unde glo. super illud psal. Tibi soli
peccaui inquit: qꝛ rex est omibꝰ superior ideo
a deo tantū qui maior est eo puniēdus est. Et
ad ꝓbationē respondetˀ ꝙ nulla est. Tum pri-
mo: qꝛ aliud est in casu heresis ⁊ in alijs pecca-
tis vt sepe repetitum est. Tum secūdo: qꝛ aliđ
est resistere volenti demoliri cōmunitatem ⁊
aliud est punire volentem demoliri aut ali-
quid iniuste attentare. primū potest conueni-
re inferioribus: secundū non. Tum tertio: q̄a
vt in prima responsione dictum est casus ille
non est possibilis de cōmunitate ecclie sicut
de alijs pollicente xp̄o. Math. xvi. ꝙ aduer-
sus ecclesiam etiā porte inferi nō preualebūt.

Ad quartam　Ad quartaꝫ rōnem cum arguitur. Omē qđ
debemus ⁊c̄. respōdetˀ ꝙ ratio illa nihil facit
ad ꝓpositum: aliud eñ est impedire aliquem
hoiem volētem alterū iniuste interficere aut
tenēdo eum vel remouēdo sibi gladiuꝫ de ma-
nibus vel aliq̄d huiusmodi: ⁊ aliud est esse su-
periorem iudicem illius ⁊ posse cōtra illum ꝓ-
cedere via iuris ad eum puniēdum. Un̄ si ar-
gumētum ꝓcederet omēs hoies possent suos
quoscūqꝫ supiores cū male agerēt iudicare ⁊
punire etiam laici clericos. Unde ista argu-
menta fuerunt Bohemoꝝ ad ꝓbanduꝫ ꝙ eo-
rum cōmunitas dissolutum clerum corrigere
Ad quintam posset. Ad q̄ntam cū arguitur: si papa vellet
vxorem alterius ⁊c̄. respondetˀ sicut ad prece-
dentem ꝙ ratio non militat. Aliud eñ est re-
sistere ⁊ aliud est punire siue impugnare. pri-
mū potest cōuenire in casu inferiori: sicut pau-
lus restitit petro: sed secundū nō nisi superio-
Ad sextam et septimam ri. Ad sextam rōnem ⁊ septimā in q̄bus obij-
citur ꝙ papa diffamatus ad vitandū scanda-
lum debeat se purgare: respondetˀ ꝙ rōnes il-
le non militant in aliquo: qꝛ dato ꝙ romanus
pontifex diffamatus teneatˀ se expurgare ex
debito conscientie ad tollendum scandalum
non sequitˀ ex hoc ꝙ aliquis sit iudex eius su-
perior in causis: quoniā poterit se expurgare
absqꝫ hoc ꝙ purget se coram aliquo iudice su-
periori sicut aperte colligitur ex purgationi-
bus factis aliquibus superioribus tēporibus
per summos pontifices. sicut de Leone legi-
mus in. c. auditum. ij. q. vij. quā tamen non fe-
cit coram iudice superiore vel cōcilio vniuer-
sali: sed coram duodecim epis tm̄: vt in. c. omi-
bus. ea. cau. ⁊. q. vnde ait. Auditū est fratres
charissimi qualiter mali hoies in me grauia
crimina cōfinxerūt quāobrem ego Leo papa
pontifex sancte romane ecclesie purifico me
in cōspectu vestro coram deo ⁊ angelis eius
⁊c̄. Item Sixtus papa se purgauit in cōcilio
sed non tanq̄ superiore iudice. vnde. c. mādas-
tis. ij. q. v. scribens omibus episcopis ita ait.
Scitote me crimiari a quodā basso ⁊ iniuste

persequi: q̄d audiēs Valentinianus August⁹ nostra auctoritate synodum congregari iussit Nota nostra auctoritate: ⁊ facto cōcilio cum magna examinatione satisfaciens omnib⁹ licet euadere aliter potuisset: quia vt ait glo. ibi papa a nullo potest iudicari. ix. q. iij. aliorum. nec ab vniuersali concilio. xvij. di. §. hinc. etiā ff. de lege prin. suspitionem tamen fugiens expurgaui me. i. a suspitione ⁊ emulatione liberans sed nō alijs qui noluerint aut spōte hoc nō elegerint formam faciendi dans. Hec ibi. Item patet idem de damaso papa qui non coram superiori iudice: s; coram. xlij. epis se purgauit: vt in. c. nos si. ij. q. vij. in fine. Collige ergo ex dictis beati Sixti in prefato. c. mandastis. q̄ papa nō tenetur se purgare de obiectis sibi criminib⁹ siue de aliqua infamia a quibuscunq̄ exorta bonis vel malis si nō vult etsi aliqui vt ipse ex humilitate hec legātur fecisse.

Capitulum ciij. In quo respōdetur obiectionib⁹ aduersariorum sumptis ex gestis ⁊ exemplis superiorum temporum.

Ca. CII Ratione quinte ec. ap. xxvij.

De ea que aduersarij quinto loco dicunt ad ostendendū q̄ papa habeat iudicē superiorem in terris: ⁊ q̄ vsus ecclesia sepenumero summos pontifices siue a fide delirantes siue prauis moribus ecclesiā scādalizātes correxit iudicauit ac puniuit: licet vno verbo possemus nos expedire dicēdo q̄ licet vbi deficit ius recurrendū esset ad hystorias ecclesie: nō tamen vbi iura nō deficiunt: s; multa sunt ⁊ clarissima dicentia q̄ papa in solo casu heresis etiam stricte sumpto iudicem habeat in terris: nihilomin⁹ respōdentes dicim⁹ q̄ id quod aduersarij dicūt nō habet veritatem: qm̄ nullo exemplo potest ꝓbari q̄ aliquis vnq̄ catholicus Romanus ponti. verus ⁊ indubitatus q̄tumcunq̄ repertus fuerit moribus deprauatus fuerit per vniuersalem ecclesiam siue per concilium vniuersale depositus siue punitus. q̄d patet per omnes romanos pontifices de quorum depositione fit aliqua mētio in gestis siue chronicis antiquis. Non quidē Marcellinus papa qui licet propter idolatrie scelus cōmissum vniuersalem ecclesiā scādalizasset non cōcilij sed suipsius iudicio sententiam accepit. Nam vt etiam supra commemoratum est cum cōfessus esset errorem suum ⁊ iudicio se submitteret concilij concilium dixit. Absit: vt a nobis summus pontifex iudicetur: negasti tu negauit ⁊ petrus magister tuus ⁊ quis apostolus anus fuit inde ea iudicare? sed egressus foras fleuit amare: tu ergo in sinu tuo causam collige: tuaȝ tuo proprio ore te iudica. Audiens hec Marcellin⁹ inquit. Ob ydolatrie scelus quod infelix cōmisi me iudico deponendu;. Que tamen depositio executionem non habuit sed in pontificatu vsq̄ ad mortem permansit. vnde in chronica Bernardi Gudonis ita legitur. Huius pape tēpore tanta vis persecutionis efferbuit vt infra triginta dies decem ⁊ septē milia hoim promiscui sexus per diuersas ꝓuincias martyrio coronarent. vnde Marcellinus capite truncatus est: a quo die inter persecutiones cessauit epatus annis septem mensibus sex. Ecce q̄ dicit q̄ a die quo capite trūcatus est cessauit epatus. vnde manifestum est q̄ prius per depositionē non defierat. Ceteru; nec de felice potest verificari quod aduersarij dicunt quia etsi legat̄ depositus non tamen ab eccl'ia nec ꝓpter sua demerita sed quia hereticis cōicare nolebat: immo excōicauit illis cōicantes a Constantino conuocato concilio cum hereticis Arrianis: in exilium missus est ⁊ loco eius Liberius factus hereticus substitut⁹ est. Itē nec facit ad ꝓpositum aduersariorum quod legitur de Anastasio in. c. Anastasius. di. xix. et in glo. qm̄ licet ibi dicatur q̄ aliqui pb̄ri recessissent ab eo eo q̄ cōicasset Focio ⁊ Achatio: non tamen legit̄ q̄ per vniuersalē eccl'iaȝ fuerit sentētiatus aut condēnatus: sed bene legitur q̄ fuerit diuino iudicio percussus ⁊ ita a deo deposit⁹. Preterea nec fauet aduersarijs q̄d legitur de Constantino quodā quē Stephanus congregato concilio epōrum italie de ecclesia eiecit: quoniā ille non fuit verus pontifex sed tyrānus qui laicus existens presumpserat inuadere apostolicaȝ sedē. Similiter nec facit ꝓ aduersarijs q̄ Xp̄oforus de quo dicūt qui mensibus sex sedisse in apostolica sede legitur eiectus de papatu fuerit ⁊ illo facto monacho Sergius institutus sit: qm̄ ille non verus papa s; inuasor apostolice sedis fuit. Itē nec facit ꝓ aduersarijs quod legit̄ de Benedicto nono qui successit Stephano q̄ eiectus est a papatu ⁊ factus est eps̄ Sabinen. qui vocatus est Siluester: qui cum per symoniam esset promotus eiectus est ⁊ Benedictus restitutus est qui iterum eiectus est ⁊ datus est papatus Iohāni archipb̄ro sancti Iohānis ante portam latinā qui Gregorius sextus vocatus est: qui tandem ab Henrico imperatore depositus vltra montes fuit translat⁹: qm̄ ista de facto ꝓcedebāt vel a tyrānide imperatoris vel a ꝓteruia romanorum a quibus exempla non sunt sumenda. Nec ista cōsequentia est bona: factum fuit sic ergo legitime factu; fuit, nos enī non debemus respicere q̄d factū

est in preterito: sed quid iuridice fieri debuit in futurum: vt in. c. cum ad causam de electi. Item nec fauet aduersarijs quod de Iohāne xij. dicit: diuerse cū hystorie diuersimode narrant gesta huius Iohānis. In quibusdā enī legitur q̄ non fuit depositus sed ad admonitionē Ottonis ⁊ collegij cardinalium ac cleri romani renūciauit papatui: ⁊ sic non est ad ꝓpositū aduersarioꝝ factū huius pape: qm̄ non negamus romanū pontificē posse renūciare papatui. Alie hystorie dicunt q̄ iste nō fuerit verus apostolicus sed magis apostaticus, cum non intrauerit canonice. dicit̄ enī q̄ adhuc viuente Agapito papa pater suus qui potens erat prece ⁊ precio induxit nobiles ⁊ potentes Romanos ⁊ iuramēto astrinxit vt mortuo Agapito ꝓcurarent filium suū fieri papam sicut factum est contra. c. nullus pontifex. di. lxxix. vnde cum iste iuxta. c. si quis pecunia. magis censendus veniret apostaticus q̄ aplicus non mirū si per concilium fuit ꝓuisum attenta maxime sua scandalosissima vita ⁊ ita si hoc sit verum ratio etiam aduersarioꝝ non est ad ꝓpositum. Ceterū etiam nō fauet aduersarijs dato q̄ ita sit sicut inductū est q̄ ipse Iohānes. xij. ob turpem ⁊ scandalosam eius vitam per Ottonem imperatorē cōgregato a tota italia epoꝝ concilio legatur depositus ⁊ cōmuni voto Leo illi substitutus qm̄ hoc videt̄ actum non de iure sed de facto per imperatorem congregatis non totius ecclesie sed tātū italie epis: nec talia facta sunt attendenda: quia non exēplis sed legibus iudicandū est. C. de sen. nemo. Quod vero illud de facto ꝓcesserat nō de iure ꝑꝫ: qm̄ ipse post recessum Ottonis a romanis receptus synodum congregauit rome in qua Leonē ⁊ omīa eius gesta dānauit. Nam vt refert Vincēti⁹ lib. xxv. c. lxxxvi. in hoc romano cōcilio publice omniū iudicio fuit statutū synodum a Leone habitā in qua ipse Leo assumptus fuerat Iohāne deposito non nominandā synodum sed ꝓstibulum ⁊ ab ipso Leone ordinati fuerunt degradati: ⁊ deordinati iussi etiā singuli presentare in carta scripturā hanc. Episcopus me⁹ scꝫ Leo qui eos ordinauerat nihil sibi habuit nihil mihi dedit: sed tamen q: vita ipsius Iohānis erat detestabilis ⁊ xp̄iano populo plurimū scandalosa dn̄s iesus xp̄us non passus amplius ecclesiam suam scandalizari in eum dānationis sententiā intulit vt pote qui solus in eum potestatē habebat. nā cū vxore cuiuidam oblectaretur subito a dyabolo in tēpora percutit̄ ⁊ ita sine penitētia moritur: cui Benedict⁹ subrogat̄ ⁊ deinde Leo

Item nec suffragat̄ opinioni aduersarioꝝ qd̄ factum est in Constantia de Iohāne. xxiij. et Benedicto. xiij. sic in suis obedientijs nominatis. Tum quia nullus eoꝝ fuit indubitat⁹ romanus pontifex habitus ab vniuersali ecclesia. Tum etiā q: vt ex eoꝝ gestis ꝑꝫ pro heresi inter alia dānati sunt ⁊ ita ad ꝓpositū nostrum non facit. Ex quibus manifestū habemus q̄ id quod aduersarij dicūt: videlicet q̄ sepenumero vniuersalis ecclia summos pōtifices siue a fide delirantes siue prauis moribus notorie eccl'iam scandalizantes correxerit ⁊ punierit non consistat in veritate ⁊ mirum sit q̄ multi aduersariorum non sint veriti huiusmodi fictionib⁹ ⁊ mendacijs tractatulos suos in deceptionem simplicium replere.

Capitulum. ciiij. Q: romanus pontifex non possit se submittere alteri aut potestatem concedere vt aliquis tanq̄ iudex eius possit ⁊ in eum claue vti exterioris iudicij.

Caplin

P [p] Ostquā ostēdimus q̄ romanus pontifex extra casum heresis rōne sue superioritatis iudicem in terris nō habeat: nunc perscrutandum an per submissionem siue subiectionem aut potestatis collationē alteri factam possit aliquis effici iudex eius qui eum iudicare possit ac in eum depositionis sententiam vbi demereret̄ inferre. In qua re consideratis dictis sancti Tho. in. iiij. di. xix. ac alioꝝ doctoꝝ ac his que dicta sunt in superioribus de superioritate aplice sedis ⁊ eius prerogatiuis nobis videt̄ q̄ nullo modo romanus pontifex potest facere huiusmodi submissionē alicui persone aut collegio talem potestatem dare: imo si temptaret etiā cum iuramento consentientibus cardinalibus nihil faceret. Qd̄ nos ex multis ostendere curabimus. In primis beatus Thomas in quarto vbi. s̄. ad questionem vtrū quis possit cōcedere potestatem alicui vt vtatur in eum potestate clauis in foro exteriori ita vt aliquis possit eum excōmunicare: r̄ndet q̄ non. Et rationem assignans in r̄nsione vnius argumēti dicit sic. Iudiciū externum est s̄m homines: sed iudicium confessionis est quo ad deum apud quem quis reddit̄ minor ex hoc q̄ peccat non autem apud hominū prelationes. ⁊ ideo in exteriori iudicio nullus in seipsum sententiā dare potest excōicationis nec alteri cōmittere vt se excōmunicet: sed in foro cōsciētie potest alteri cōmittere absolutionē qua ipse vti non posset. hec sanctus Thomas. Eiusdem sentētie est dn̄s Albertus ⁊ dn̄s Bonauētura qui ita ait. Quis prelatus scꝫ papa super omnea

est prelatio que attenditur q̄tum ad prelationem sup hoies in cum haberi nō potest nec ipse alteri dare saluo iure sue dignitatis rōne cuius potest dicere. Tibi soli peccaui. ⁊ ideo non potest alij dare potestatem se excōicandi. hec ille. Secūdo arguitur ex eo q̄ Beda inquit in.c.sola.xxiij.q.iij. vbi ait. Sola romana ecclesia sua auctoritate de omnib⁹ valet iudicare: de ea vero nulli iudicare permittit. Ex qua auctoritate manifeste colligit q̄ romanus pontifex nullius se pōt iudicio submittere: qm̄ si papa posset se submittere alicui tanq̄ iudici iam de romana ecclesia iudicare p̄mitteret. Tertio idē arguit ex.c.patet.ea.cau.⁊.q.v. vbi Nicolaus papa ita inq̄t. Patet p̄fecto sedis apostolice cui⁹ auctoritate maius nō est iudiciū a nemine fore retractandū nec de eius cuiq̄ liceat iudicare iudicio: ꝯtra hoc veniret si papa se submitteret alicui tanq̄ iudici supra eū. ergo ⁊c̄. Quarto. Papa nō potest agere id qđ derogat dispositioni diuine. patet: q2 ius diuinū impermutabile est di.v.§ dispositio diuina est q̄ papa sit oībus superior vtpote prelat⁹ ⁊ iudex omniū ⁊ null⁹ illius nisi deus vt patet p̄ multa capitula. ergo nō potest p̄sonā suā submittere iudicio alterius: iam eīn desineret esse p̄latus omnibus. Cōfirmat hec ratio. ex.c. in nomine domini di.xxi. vbi papa Nicolaus arguit: q2 sedes apostolica cunctis in orbe terrarū p̄fertur ecclesijs: ideo supra se metropolitanum habere nō potest. Quinto sic. Null⁹ habens potestatem cōmissaꝫ ab alio potest facere aliquā aliam īmutationem circa illam sine iniuria cōmittētis nisi de beneplacito suo. patet hoc. § papa potestatem quā habet: habet cōmissam a xp̄o cuius vicarius est. ergo illam nec alterare potest alteri cōmittēdo sine speciali cōmissione dei. § talis cōmissio non legit facta. ergo ⁊c̄. Sexto arguitur sic. Vicarius epī nō videtur se posse subijcere iudicio cuiuscunq̄ alterius nō superioris eo sine licētia epī sui ad quē spectat iudicium eius. § papa ē immediatus vicarius xp̄i ⁊ generalis. ergo videtur q̄ nullius iudicio sine licētia xp̄i potest se submittere. ꝯña videtur bona. Septimo arguitur confirmando rationem factā sic. Nullus causam que est reseruata iudicio sui superioris potest submittere iudicio alterius: sed causas presulis romani deus reseruauit arbitrio suo: vt in.ca. aliorum.xxiij.q.iij. ⁊ cap. facta. ibidem ergo papa non potest ratione cuiuscunq̄ cause tangentis personam suā se submittere alterius iudicio. Octauo sic. Nō minus adherere videtur pape priuilegium superioritatis sue que tanta est: vt non nisi deum habeat superiorem q̄ simplici clerico priuilegium clericale. sed simplex clericus nō potest se submittere iurisdictioni alterius: vt in ca. significasti de foro cōpeten. etiam si sit persona ecclesiastica sine licentia episcopi qui iudex suus est. ergo nec papa potest se submittere iudicio cuiuscunq̄ sine expressa licentia xp̄i q̄ superior eius est. Nono. Clericus nō potest facere q̄ aliquis eum percutiat vel puniat sine excōmunicationis pena: vt in.c. contingit de senten. excōica. Et ratio huius est quia iuri publico derogari non potest de foro cōpet. si diligenti. ergo similiter per locum a minori in papa dicendū est q̄ non possit se submittere iudicio alterius. hoc eīn esset derogare iuri publico cum eīn priuilegium apostolice sedis non sit inductum solū in fauorē pape sed in fauorem totius ecclesie est ius publicū. i. di. ius publicum. ⁊ respicit personā xp̄i. Decimo sic. Papa non potest facere id quod implicat cōtradictionē. sed q̄ papa manēs papa: hoc est in prelatia ⁊ superioritate super omnes fideles: submittat se alicui fideli aut aliquibus fidelibus qui possent ipsum papam prelatuꝫ oībus ⁊ superiorē oībus iudicare punire ⁊ deponere implicat cōtradictionē. patet: quia simul veniret dicendus iudex omniū ⁊ subiectus alicui ⁊ superior oībus ⁊ subiectus alteri: ⁊ oīs ⁊ quidam non: cōtradicunt. Undecimo. Papa nō potest facere aliquid quod vergat in potestatis sue diminutionē aut derogationē dignitatis ap̄lice sue. sed submittendo se iudicio alterius constituendo aliquē iudicem supra se non diminueret auctoritatē suam ⁊ derogaret superioritati sue vt patet. ergo papa non potest se submittere iudicio cuiuscunq̄ qui eum iudicare valeat. Ex quibus manifeste confutatur error dicentium q̄ papa potest cōmittere vniuersali cōcilio aut etiam imperatori vt eum a papatu deponere possit.

Capitulum. cv. In quo ponunt alique obiectiones aduersariorum ⁊ respondetur eisdem.

Cap^m CV

Contra p̄dictā iam conclusionem aduersarij inducūt aliqua ad que venit r̄ndendum. Arguunt eīn primus ex illo quod Leo papa quartus scribit Ludouico imperatori. ij q. vij. ca. nos. Nos si incompetenter aliquid egimus ⁊ in subditis iuste legis tramitem nō seruauimus vestro ac missoꝝ vestroruꝫ volumus emendare iudicio vbi dicit gl. hic papa se subijcit alioꝝ iudicio quod facere potest: non tamen eū possunt de-

Argumentum primum

ponere. ix. q. iij. nemo. scḋm Hug. possunt: quia et seipsum potest deponere: vt. xxi. di. vt autem

Secundum — Secundo arguitur ex glo. in. c. si papa. di. xl. vbi sic dicitur. papa a nemine potest iudicari. vt. ix. q. iij. nemo. quod intellige si se subijciat alteri. vt. ij. q. vij. nos si.

Tertium — Tertio ex glo. in ca. in synodo. vbi dicit. q papa posset dare tantum imperatori q deponeret ipsum et de consensu cardinalium: imo in omnibus potest se subijcere: vt. ij. q. vij. nos.

Quartum — Item arguitur quarto ex eo q summi pontifices de obiectis criminibus coram concilio se purgasse leguntur. vbi videbantur se iudicio conciliorum submittere: vt in. c. mandastis. ij. q. v. et per alia capitula eiusdem questionis.

Quintum — Quinto arguitur ex. c. cum ex iniuncto. quasi ad finem de hereticis. vbi habetur: q prelatus sponte de sua ignorantia confessus subditorum se accusationi supponit: et ita in simili videtur dicendum de papa.

Sextum — Sexto ratione sic. Adrianus papa propter hereticorum et scismaticorum ac tyrannorum terrores vitandos se et totam ecclesiam subiecit Carolo magno imperatori quo ad ordinationem sedis apostolice et inuestituras episcoporum: vt in. c. adrianus. di. lxiij. Cuius exemplo Leo papa idem fecit in synodo generali. lxiij. di. c. in synodo. q se supposuit iudicio Ludouici imperatoris ij. q. vij. nos si. quod maxime confirmatur per glo. ibidem que supra in tertio argumento inducta est.

Septimum — Septimo vt allegat in glo. dicti capi. nos si. papa potest renunciare papatui et seipsum deponere. ergo etiam alterius iudicio subijcere et ab alijs deponi. Ad istas obiectiones facile respondetur.

Ad primum — Ad primam de. c. nos si. ij. q. vij. respondetur tripliciter. Primo q verbum illud iudicio exponitur ad est discretionem scḋm Vincentium et Archidyac. et non iurisdictioni seu potestati imperatoris. Ad discretionem enim illorum dicebat papa se velle omnia illa emendare non autem ait q iurisdictione illorum emendaret. Item licet dicat q mittat nuncios qui inquirant et examinent que iudicata erant: non tamen dicit q illorum auctoritate reuocarentur.

Secundo respondetur q papa ibi loquitur sic ex quadam humilitate: vt dicit dominus Aluarus libro de statu et planctu ecclesie. ar. xxxiij. non autem ex debito. Tertio potest responderi iudicio nostro et bene q aliud est submittere causas aliquas super quibus papa habet controuersiam contra aliquem: vt puta super iuribus italicis aut causarum particularium respicientium personam pape in quantum est homo priuatus et singularis persona aut etiam concernentia singulariter iura ecclesie romane: aut etiam in quibus ipse papa prius iudicauit et ex benignitate sua aut humilitate vellet reuocare arbitrium aliquorum. quod dicimus pro tanto quia ipse ad hoc non obligaretur iudicio aliquorum submittere vt eorum sententia terminarentur. Et est aliud submittere se siue causam tangentem personam suam et dignitatem papalem iudicio alicuius qui posset iudicare eum aut punire aut deponere. Primum potest et de hoc intelligitur. c. illud nos si. et similia: non autem secundum nec de tali loquitur preallegatum ca.

Ad secundum — Ad secundam glo. de. c. si papa. respondetur quo ad ipsam glo. q intelligenda est sicut dictum est de. c. nos si.

Ad tertium — Ad tertiam glo. de. c. in synodo breuiter respondemus cum domino Aluaro vbi supra: q falsa sunt ibi notata per Johannem qui certe in multis alijs male loquitur et sentit de ecclesia.

Ad quartum — Ad quartam que sumitur de purgationibus factis per summos pontifices: vt in. c. mandastis. et in. c. auditum. ij. q. v. c. nos si. ij. q. vij. supra respondimus. Etiam constat q ex huiusmodi purgationibus quas sponte fecisse aliqui pontifices leguntur: non sequitur q personas suas submiserint iudicio cuiuscumque concilij quod eos posset punire aut deponere. Cum etiam purgationes ille licet sint facte in presentia prelatorum non tamen coram eis sicut coram iudice superiori cui se papa submiserat. vnde bene considerata argumenta illa nihil faciunt ad propositum aduersariorum.

Ad quintum — Ad quintam de. c. cum ex iniuncto. respondetur primo q in illo. c. non habetur: q prelatus sine licentia pape possit non suo iudici submittere se sed tantum q possit se purgationi subditorum supponere et illos ad sui accusationem admittere: sed hoc non est se illis submittere: vnde non est ad propositum. Secundo respondetur q illud. c. non loquitur de romano pontifice: sed de alijs inferioribus prelatis: tales enim non habent supremam potestatem in ecclesia nec apicem principatus eius: nec illud inconueniens et absurditas sequeretur ex eorum submissione que sequeretur in papa si se submitteret: vt patet ex dictis

Ad sextum — Ad sextam de. c. Adrianus. respondetur negando consequentiam: quia ex subiectione illa quantum ad omnibus predictis de apostolice sedis ordinatione fecit Carolo magno dando ei vt ipse etiam cum alijs in electione interesset: non sequitur propter hoc q papa potestati aut iudicio imperatoris subiecerit personam suam: sicut nec hodie est papa subiectus dominis cardinalibus quamuis vocem habeant in electione ipsius pape. Ad ca. autem nos si incompetenter. ij. q. vij. supra. missum est: q ly iudicio exponitur. i. discretioni scḋm Vincentium et Archidyac. et non iurisdictioni vel potestati imperatoris. Ad glo. c. si papa. cum alijs respondetur q papa non potest se subijcere iudicio alterius et quamuis se submittat de necessitate sta

nota qualiter intelligatur illud capitulum nos

re nō tenetur nec etiā de iure ad illud teneret ꝑ iura ⁊ rōnes superi⁹ allegatas. Ex quib⁹ omnib⁹ habet ꝙ de iure cōcilium etiā congregatum auctoritate pape nullo modo potest se intromittere de ꝑsona pape nō tm̄ in ciuilib⁹ puta aliquid statuendo qd teneat de necessitate seruare. sed etiā de criminalib⁹ de ꝑsona eius iudicādo aut condēnando nisi in casu heresis stricte sumpte sicut dictum est. Et si hoc cōcilium nō potest facere etiā papa voluntarie se submittente nulli dubiū ꝙ min⁹ potest papa illud expresse ꝓhibente ꝙ aliquid cōtra ei⁹ ꝑsonam statuat aut se intromittat: aut aliqd cōtra sedis apostolice priuilegia agat aut disponat.

Ad septimum Ad septimā de renunciatione: respōdetur negādo ꝯñam: qm̄ nō est simile nec sequūtur illa inconuenientia nec repugnātia ibi q̄ hic. Ex quibus manifeste confutatur presumptio ⁊ temeritas Basilien. qui verum ⁊ indubitatum romanū pontificem dominū Eugenium sancte memorie citare suspendere ac deponere tētauerūt: in quo imitati sunt Dioscorum qui ꝯcilio congregato excōmunicare presumpsit Leonem romanū pontificem. Quam ꝑsumptionē intantū sancti patres apud Calcedoniā detestati sunt vt inquit Nicolaus in epistola ad Michaelē imperatorē vt in. c. tantum. di. xvij. habet vt Dioscorum alexandrinum antistitem inter cetera sine vlla restitutione idcirco potissimū damnarēt: quia ponēs in celum os suū lingua ei⁹ transeūte ꝑ terrā excōicationē in sanctū Leonē papā dictauit: ita vt in sentētia cōtra eū ꝓlata hoc videtur ꝑcipue cōmemorare. s. patres cōcilij Calcedonē. dicētes: qm̄ in secūdis excessibus precipue ꝑdorem iniquitatē valde transcēdit: presumpsit em̄ excōicationē dictare aduersus sācetissimū ⁊ beatissimū archiepm̄ eccle. ro. Leonem ⁊c.

Capitulū. cvi. De remedijs cōtra papā morib⁹ suis prauis scandalizantem ecclesiam.

Capitu CVI

a Udiētes tā aduersarij ꝙ etiam alij fideles simplices id quod dictū est videlicet ꝙ romanus pōtifex extra casum heresis pro sui principat⁹ sublimitate iudicem nō habeat in terris qui facta sua mala iudicet aut puniat. Querunt quid fiendū sit contra papam si contingeret eum aut morib⁹ cum scandalo etiam fidelum incorrigibiliter deformatum aut potestate sua abutentem et dilapidatorem esse ecclesie aut non nisi per simoniā velle beneficia ecclesiastica conferre. Quibus respōdemus plura ad hoc esse remedia. Primum est: humilis admonitio et fraterna charitatiua correctio: que vt in superioribus diximus etiā ad superiores se extendit deberet autem ipse in tali casu tam per dños cardinales prelatos ꝙ per alios notabiles ꝓlatos ⁊ dominos ac viros religiosos dulciter admoneri exhortari ⁊ obsecrari vt dignaretur vitam suam que multis est in scandalum corrigere ⁊ emēdare ⁊ vt tenetur sic viueret vt ei⁹ vita cunctis sit in exemplum sanctitatis cōmemorando etiam exhortationis gratia aliqua dicta de sacra scriptura. Sicut est illud quod dñs ait apostolis. Math. xviij. Qui autem scandalizauerit vnū ex his paruulis qui in me credunt expedit ei vt suspendatur mola asinaria collo eius ⁊ demergatur in ꝓfundū maris: ꝗ̄to magis in dānatione est q̄ vniuersam ecclīam scandalizat. Item aliqua de sanctis patribus ⁊ doctoribus: sicut est illud beati Gregorij quod habetur in. c. precipue. xi. q. iij. Scire debent prelati ꝙ si peruersa vnq̄ perpetrant tot mortibus digni sunt quot ad subditos perditionis exempla transmittunt vnde necesse est vt tāto se cautius a culpa custodiant quāto per praua que faciunt non soli moriunt.

primum Remedium

Secundum remediū est: vbi precedēs locū nō inueniret: deuota oratio. Orādus em̄ est deus in illo casu ꝓ dño papa ꝑ totam vniuersitatē fideliū hoc constituentib⁹ prelatis eccl'ie vt illum dñs aut illuminaret: aut de medio tolleret. Hoc remediū cōiter assignāt doctores: quod remediū non parue virtutis censendū est: quoniā si iuxta scripturā sctā Iaco. v. Deprecatio vni⁹ iusti assidua multum valere dicitur: ꝗ̄to magis oratio iustorū omniū qui per orbem diffusi xp̄i sponsam exornāt. De hoc ponit exemplū sanctus Thomas in libro de rege ⁊ regno dicens: ꝙ si omino contra tyrannū auxilium humanū non possit haberi recurrendū ad regem omniū deū qui est adiutor in opportunitatibus ⁊ tribulatione: eius em̄ potentie subest vt cor tyrāni conuertat in mansuetudinem. iuxta illud Salomonis. Cor regis in manu dei est ⁊ quocunq; voluerit vertet illud: ipse est qui cor regis assueri crudele conuertit in mansuetudinem qui iudeis mortē parabat: ipse est qui Nabuchodonosor crudelem in tantam deuotionē cōuertit ꝙ fact⁹ est diuine potētie predicator. hec ille. Hoc remedio adiuta est eccl'ia ꝯtra Anastasium secundū: qui orationibus iustor percussus interijt: dum em̄ assellaret emisit intestina. de quo in. c. anastasius. di. xix. cū gl. Itē hoc remedio vsus est beatus Hylarius q̄ contra Leonē papā sm̄ alios liberiū orando preualuit.

2 Remedium

Tertiū remediū vbi precedentia oc- 3

culto dei iudicio non iuuarent: hoc superesset videlicet resistentia, resistenduz em̄ esset in faciē p dños cardinales mala eius opera exprobrando ac rōnibus cōuincendo: ⁊ etiā scādalis ⁊ que papa vellet attentare se opponēdo sicut paulus restitit petro: q: non ambulabat ad veritatē euangelij. ad Gal. ij. Et sicut epo vel abbati seu pōu dilapidatori ecclīe subditi resisterent ⁊ cōtrauenirēt. ⁊ ita in ꝓposito vt si papa ꝓut exemplificat dñs Petrus de paslude thesaurūz ecclīe vellet dare parentibus suis aut ecclīam sancti petri destruere ⁊ edificare palatia parētib⁹ suis aut dare patrimoniū sancti petri quod nō licet vel aliq̄d hmōi qđ tamen non est verisimile posse cōtingere nō esset ei permittendū sed esset ei resistendū ⁊ non obediendū sine tamen ipsius depositione. Similiter si vellet cōtra statum vniuersalis ecclīe generaliter aliquid attentare: sicut si vellet oēs epos deponere aut similia ex quibus vniuersalis turbaretur ecclīa. Et hoc modo dicūt Hostien. ⁊ Innocētius ⁊ Archidy. ꝙ non esset papa sustinendus. i. permittēdus hoc facere: sed ei tamen cū humilitate ⁊ reuerentia resistenduz foret. Quarto attento ꝙ vt dicit san. Tho. in. ij. ij. q. c. ar. ij. papa potest incurrere symoniam sicut ⁊ quilibet alius homo ⁊ oppositum dicere sit erroneū: vt idē dicit in. iiij. di. xxv. tale remedium posset dari videlicet non acceptare ea que male ⁊ cōtra reuerentiā ⁊ legem dei gesta essent per eum: vt ꝓmotiones ꝓuisiones beneficioꝝ collatiōes manifeste symoniace factas: qm̄ cuz tales in ecclīam non per xp̄m qui est ostium sed aliunde intrare presumpserint non pastores ecclīarum sed fures ⁊ latrones arbitrandi sunt ipsa veritate testante Joh. x. Amen amen dico vobis ꝙ qui non intrat per ostium in ouile ouiū sed ascendit aliunde ille fur est ⁊ latro. Unde Grego. papa septem falsas talium iudicat ordinationes in. c. ordinationes. i. q. i. Quintū remedium est conuocare cōciliium generale: que ꝯuocatio esset fienda per cardinales vbi ipse papa id nollet congregare aut per alios illis negligentibus. ⁊ hoc nō ad deponenduz papam: q: iuxta superius ꝓbata talem potestatem habere nō posset. Sz ad eta p̄dicta faciendū cū maiori solēnitate ⁊ auctoritate: videlicet primo ad monendū ⁊ exhortanduz papam de correctione sua denūciando ei qualiter perniciose vite sue exemplo vniuersam ecclesiam scandalizaret ⁊ ꝑturbaret que exhortatio sic a tota ecclīa facta non dubiū q̄n magne efficacie ⁊ virtutis esset ad eius animum in bonū cōmouendum. Hoc remedio vsum videt esse conciliū congregatū cōtra Marcellinū. de quo habetur di. xxi. in. c. nunc aūt. qui cū audiret patres congregatos cū dei charitate sciscitantes si res ita se haberet sicut fama ad eos deduxerat ꝙ ydolis thurificasset: ille cum omi humilitate confessus est reatum suū adijciēs se paratū obedire quid illi voluissent imponere. Secundū qđ conciliuz facere deberet vbi primū non sufficeret est deuotissimis precibus ⁊ ieiunijs ⁊ operibus rectis diuine clemētie aures ꝓpulsare vt dignaret ecclesie sue misereri vt eoꝝ pōtificē aut illuminare dignaret aut auferre de medio. Hoc plane remediū eēt magne ꝟtutis. Tū q: si dñs pollicetur. Math. xviij. ꝙ si duo consenserint super terraz de omni re quacūq petierint fiet eis a patre meo qui est in celis. quanto magis vbi tot ⁊ tanti patres ecclīe congregati vno animo ⁊ vna cōmuni intentione ꝯsentientes cōcurrerēt ⁊ potissime de re maxime necessaria ecclīe ipsi vniuersali. Credendum nāq est ꝙ nisi peccata nostra obsisterent ꝙ deus preces ecclīe sue non despiceret nec pateret sponsaz suam ꝓ qua mortem amarissimā pertulit per vnius hois maliciam funditus demoliri aut in tanta necessitate relinquere. Tertiū qđ cōciliū deberet facere vbi priora occultis nobis causis vsquaq non ꝓficerent etiā cuz inuocatione brachij secularis vtputa imperatoris vel alioꝝ principum ꝓuidere de modo ⁊ forma resistendi malis que papa tētaret facere ne ecclesia periclitaret vt dictū est. Sextuz remedium: vbi occulto dei iudicio oīa precedentia non haberent locum esset ad tēpus patienter tolerare quod diuinā iusticia tolerat: qm̄ non est verisimile ꝙ talis diu a deo toleraretur. Sicut exemplum de Johāne. xij. de quo supra locuti sumus experiētia nos docet Unde psal. xxxvi. Inimici vero dñi mox honorificati fuerunt in exalta: defi. queād. fu. defi. Huiusmodi autem habende patientie causa posset assignari: quoniā vt inquit Grego. lib. xxv. moral. pro qualitatibus subditoꝝ disponūtur acta regentium vt sepe ꝓ malo gregis etiaz viri boni delinquat vita pastoris: q: ſm meritum plebium disponūtur corda regētiū. Unde idem Grego. in. c. et merito. vij. q. i. ait. Et merito plebis nonnūq̄ epi deprauātur: ⁊ ſm merita aut demerita populoꝝ disponitur a iusto iudice vita prelatoꝝ. vnde in vltione peccati populoꝝ quandoq ꝑmittit regnare malos ſm illud Osee. xiij. Dabo vobis reges in furore meo. Et Job. xxxiiij. di. Qui regnare facit hominē hypocritaz ꝓpter peccata populi. Itē Hieron. ⁊ habet in. c. audacter. viij

q.i. Audacter fortasse aliquid dicim⁹ tñ quod scriptũ est nõ semp princeps populi ⁊ iudex ecclesie p dei arbitriũ datur: sed prout merita nostra deposcunt. Merito ergo tolerandũ cẽr. Tum q: forte tale malũ in capite in eccl'ia meritis subditoꝝ eueniret. Tum: q: vt dicit Augustinus nõ est magnũ tolerare quia dño toleratur. nec etiã timenda videtur ex hmõi tolerantia iminere periclitatio totius ecclesie vniuersalis sicut aduersarij aliqñ arguunt. Tũ q: nõ est verisimile ꝙ ob turpem vitam aut mores vni⁹ summi põtificis ecclesia ipsa cuꝫ qua xp̃s pollicitus est esse tãq̃ ꝓtector fortis vsq ad consummationeꝫ seculi debeat omnino perire. Sicut eñ ait Leo papa sãctissim⁹ scribẽs ad pulcherrimã Augustã. Nõ deserit ecclesiam suã diuina protectio dicẽte domino. Ecce ego vobiscum sum vsq ad consummationẽ seculi. Idem scribẽs clero ⁊ plebi ciuitatis Cõstãtinopolitane ait. Nolite arbitrari dilectissimi ꝙ sancte ecclesie sue desit aut defutura sit diuina ꝓtectio. Tum etiam: q: nõ est diffidendum in simili articulo de clemẽtia saluatoris qui etsi aliquãdo permiserit nauiculam ecclesie sue multis persecutionum procellis agitari nunq̃ tamen passus est illã perpeti naufragium assecurante ⁊ dicẽte dño Mat. xvi. Et porte inferi non preualebunt aduersus eam. Ecce remedia ad que ꝯueniẽtius ⁊ consulti⁹ in articulo necessitatis siue casus predicti confugiendũ foret q̃ vsurpando diuinũ iudicium ⁊ inuoluẽdo se infinitis difficultatibus multiplicando scandala scandalis tentare ad veri ⁊ indubitati põtificis romani depositionẽ: cuius rei practica nõ modo diuine maiestatis cuius iudiciũ vsurparet esset offensiua sed etiam nimis difficilis ⁊ scismatis introductiua que longe scandalosior ⁊ dãnosior ecclesie esse posset q̃ vita turpis vnius pontificis. Quocirca sancti patres maximo studio ꝓhibuerunt ne oues pastorẽ suũ nisi ex fide exorbitauerit rephendere audeãt. vnde sanct⁹ Anaclet⁹ in epistola quã oĩbus ep̃is ⁊ sacerdotib⁹ xp̃i scribit ita ait. Doctor vel pastor ecclesie si a fide exorbitauerit erit a fidelib⁹ corrigendus: sed ꝓ reprobis moribus magis est tolerand⁹ q̃ distringẽdus. Idem Fabianus papa oĩbus ep̃is scribens. Idem papa Eusebius: vt in. c. oues. ii. q. vij. Quoꝝ omniũ patrũ sententiã beat⁹ Gregori⁹ cõplexus ita ait in moralib⁹ vbi supra. Certum vero est ꝙ ita sibi inuiceꝫ ⁊ rectorum merita connectãtur ⁊ plebiũ vt sepe ex culpa pastoris deterior fiat vita plebiũ: ⁊ sepe ex merito plebium mutetur vita pastoꝝ. Sed quia rectores habent iudiceꝫ suum magna cautela subditoꝝ est non temere iudicare vitam regẽtium: neq frustra per semetipsum dñs ex nũmulariorꝫ sudit ⁊ cathedras vendentum columbas euertit: nimirũ significans q: per ministros quidem vitam iudicat plebium sed p semetipsum vitaꝫ examinat ministroꝝ. Ex. j. Dum igitur salua fide res agitur virtutis est meritũ si quid prioris est toleratur: debet tamẽ humiliter suggeri si fortassis valeat quod displicet emendari. hec Gregorius. Et hec ꝓ nunc sufficiant.

Capitulum. cvij. Ex ad romanum ponti pertineat determinare ea que fidei sunt ⁊ sacre scripture sensus interpretari atq aliorum patrũ ecclesie dicta vel opuscula approbare vel reprobare.

Capl'm CVII

Lucidata supe C rioritate principatus quam romanus pontifex habet in ecclesia dei: facile est intelligere ad romani pontificis auctoritateꝫ spectare tanq̃ ad generalem totius orbis principaleꝫ magistrum ⁊ doctorem determinare ea que fidei sunt: ⁊ per consequens edere symboluꝫ fidei: sacre scripture interpretari sensus: ⁊ doctorũ singulorum dicta ad fidem spectantia approbare vel reprobare. Quod nos ⁊ rõnibus et auctoritatib⁹ ostendimus. Primo cõmemoram⁹ quod al's circa principium huius secundi ꝓbauimus ꝙ quẽadmodũ in oĩ repu. bene ordinata dandus erat vnus presidens in ea q̃ totaꝫ rẽpub. possit auctoritate sua mouere ad oĩa maxime sine quibus salus reip. stare nõ posset: ita etiam in cõmunitate eccl'ie necessario erat dandus vnus princeps qui ea q̃ maxime conferunt ad salutem fideliũ ⁊ consecutionem vltimi finis cuiusmodi est noticia credendoꝝ ⁊ agendoꝝ sua auctoritate ⁊ magisterio totam ipsam xp̃ianam rẽpu. moueret ⁊ dirigeret cum romanus pontifex sit huiusmodi presidens super totam rẽpubl. xp̃ianam: ipsi⁹ erit ea que fidei sunt sine qua impossibile est placere deo. ad Hebr. xi. xp̃iano populo insinuare ⁊ determinare. Ostenditur etiam hoc quia primũ in vnoquoq genere iuxta Aristo. sententiã. x. Methaphi. est metrum ⁊ mensura omniũ sequentiũ: ⁊ cuꝫ romanus pontifex primus ⁊ maxim⁹ sit prelatoꝝ in eccl'ia ad ipsum maxime pertinebit vt sit metrũ ⁊ regula ac scientia credendoꝝ ac omniũ que ad directionẽ fidelium in vitam eternã necessaria sunt. Quocirca dicit Nicolaus papa in ep̃la quam scribit phocio patriarche. Constat eñ sctãm romanã eccl'iam per beatũ petrũ principẽ aploꝝ q̃ dñico ore primatũ eccl'ie suscipere ꝓmeruit oĩm eccl'iarũ caput eẽ ⁊ ab ea re

ctitudinem atq̄ ordinē in cunctis vtilibus ⁊
eccl'iasticis institutionibus quas ſm canoni
cas ⁊ synodicas sanctorūq̄ patrū sanctiones
inuiolabiliter atq̄ irrefragabiliter retinet re
quirere ⁊ sectari. hec ille. Hinc aplica sedes p
sctōs patres magistra ac mater fidei noiat.
vñ in. c. oēs. di. xxij. inqt gloriose memorie Ni
colaus papa. Fidem quippe violat q̄ aduersus
illā agit que est mater fidei ⁊ illi cōtumax in
uenit, qui eā cunctis eccl'ijs pretulisse cogno
scitur. vñ ⁊ ipse sctūs Ambro. in se oibus seq̄
magistram sanctā romanam pfitet eccl'iam.
Item hac rōne dicit Stephanus papa. v. in
ca. enimuero. di. xix. Enimuero in speculum ⁊
exemplū sancta romana eccl'ia posita est oib⁹
quicq̄d statuit ⁊ quicq̄d ordinauit perpetuo
⁊ irrefragabiliter obseruandū est. Cui⁹ priui
legij aplici throni gratia inqt btūs Cyrillus
in libro thesauror. vt membra maneamus in
capite in nostro aplico throno romanor. pon
tificum a quo nostrum est querere quid crede
re ⁊ q̄d tenere teneamur: ipsum rogātes: ipm
venerātes pre oibus: qm ipsius solius est rep
hendere corrigere statuere disponere soluere
⁊ ligare loco illius q̄ ipsum edificauit ⁊ elegit
⁊ nulli alij q̄d suū est plenū sed ipsi soli dedit.
hec ille. Ceterū hāc romani summi pōtificis
prerogatiuā designatā legimus. Exodi. xviij.
vbi moyses q̄ dux ⁊ rector iudeor. fuit: sicut pa
pa xpianor. ſm illud Bernardi ad Eugeniū
li. ij. c. vi. Quis es ⁊c. Et inter alia dicit. Pra
te moyses: sic dictū legit. Esto tu i pplo i his
q̄ ad deū ptinent vt ondas eis cerimonias et
ritū colendi deū. Sicut ergo oēs q̄ones emer
gentes de lege ⁊ cultu dei reseruabant moysi
determināde: sic oia que sunt fidei xpiane re
seruant romano ponti. determinanda diffini
enda ⁊ mandāda teneri ac obseruari. hinc est
q̄ cum xp̄us alijs aplis imperaret vt laxarēt
retia soli petro inquit. Duc in altū Luce. v.
Id est in pfundū disputationū. vt ait glo. Am
brosij. ⁊ habet in. c. nō turbat. xxiiij. q. i. Unde
quia causa fidei ad sedem aplicam est referen
da paulus super questione legaliū detulit ad
petrū. vt habet Act. xv. Ite btūs Hiero. mit
tit ad roma. ponti. Damasum papā pfessionē
fidei sue examinandā corrigendam ⁊ emēdā
dam dicēs in. c. hec est fides. xxiiij. q. i. Hec est
fides papa beatissime quā in catholica eccl'ia
didicim⁹ quāq̄ semp tenuim⁹ in qua si min⁹
perite aut parum caute aliquid positum est
emendari cupimus a te qui petri sedē tenes
⁊ fidem: si autem hec nostra confessio aposto
latus tui iudicio cōprobetur quicūq̄ me cul
pare voluerit se imperitum aut maliuolū vel

etiam non catholicū sed hereticū cōprobabit.
Secundo prefate aplice sedis prerogatiua
hac rōne ondit. Una fides debet esse totius
eccl'ie ſm illud. i. Cor. i. Idipsum dicatis oēs
⁊ non sint in vobis scismata. hoc autē seruari
non posset nisi questio fidei exorta determi
naret tenenda per vnū qui toti eccl'ie preest:
vt sic eius sententia a tota eccl'ia firmiter te
neat. Hinc Innocē. papa Siluano seni Va
lentino ⁊ ceteris q̄ in Mileuitana synodo in
terfuerūt scribēs inquit. Dilectissimi fratres
in dño salutē. diligenter ⁊ cōgrue aplici con
sulitis honoris archā super anxijs rebus que
sit tenenda sententia antiq̄. s. regule formā se
cuti q̄d totū semp ab orbe mecū nostis esse ser
uatū. verū hec missa facio. nec em̄ hoc vestrā
credo latere prudentiā q̄d etiā actione firma
stis sciētes q̄ per oēs puincias de aplico fon
te petentibus rūsa semper emanēt: presertim
quotiēs fidei ratio vētilatur arbitror oēs fra
tres nostros coep̄os nō nisi ad petrū. i. sui no
minis ⁊ honoris auctoritatē referre dēre: ve
luti ⁊ nūc retulit vr̄a dilectō. hoc habet in. c.
quotiēs. xxiiij. q. i. Hinc etiā marinus in ep'la
missa orietalibus dicit. Oēs fines orbis terre
qui dñm sincere receperūt ⁊ vbiq̄ terrarū ca
tholici verā fidem confitentes in ptrem ro
manor. pontificum tanq̄ in solem respiciunt
⁊ ex ipso lumine catholice ⁊ aplice fidei respi
ciunt veritatem nec imerito: q: petrus legit
primo perfectam fidē esse confessus dño reue
lante cum dicit. Math. xvi. Tu es xp̄s filius
dei viui. hec ille. Item hoc testatur Nicolaus
papa in epistola quam scribit phocio patriar
che monacho. vt habetur in quarta actione
octaui concilij ycomenici. Quia vniuersitas
credentium ab hac sancta romana eccl'ia que
caput est omniū eccl'iarum doctrinā exquirit
integritatē fidei deposcit: criminū solutionē
qui digni sunt ⁊ gratia dei redēpti exorant:
oportet nos quibus cōmissa est sollicitos esse
⁊ ad speculationē dominici regis tāto ferue
tius anhelare q̄tum hunc auidi lupi ad dila
niandum hinc inde patētis ora exquirūt ⁊c.
Amplius de hac apostolice sedis prerogatiua
Maxim⁹ papa ait. Decebat tāte dignitatis
⁊ sapiētie virum non ab alio mysterij celestis
archana requirere nisi ab eo potissimum quē
non potuit caro ⁊ sanguis instruere ſʒ cui dñs
ipse sua decreta dignatus est aperire: btūs es
inquit Symon bariona q: caro ⁊ sanguis nō
reuelauit tibi sed pater meus qui est in celis.
Hunc em̄ pre ceteris mortalibus de toto ter
rarū orbe cōditor orbis elegit cui cathedrā ma
gisterij principaliter possidēdā tenere ppetuo

nota istam glossam in q̄ maxime ⁊ pulcra est

priuilegij iure cōcessit: vt quisquis diuinū aliqd
aut pfundum nosse desiderat: ad huius precc-
ptionis oraculum doctrināq recurrat: nec illi
humiliter offerre qd soluendum est erubescat:
etiam si ipse qd queritur non ignorat. Nunqd
enim angelus de celo veniēs erat nescius do-
cere Corneliū: quō videlicet id qd sibi agendū
esset addisceret destinauit ad Petrū. Mitte
inquit viros in ioppen et accersi Simonē quē-
dam qui cognominatur petrus: hic dicet tibi qd
te oporteat facere. Poterat plane sanctus an-
gelus docere hoiem gentilē qd sibi opus esset
ad salutem: sed eius nolebat vsurpare officium
cui docendi nouerat fuisse cōmissum. Quid er-
go mirū si sacerdos licz sanctitate cōspicuus: lz
eloquijs diuinis vehemēter instructus ad apo-
stolorum principis magisteriū misit ad quē etiam
angelus docendi gratia primitias gentilium
Cornelium destinauit. Pauli enim ad Galat.
hec sunt verba: Paulus ait apostolus non ab
hoibus aut p hominē sed p iesum xpm et deum
patrē qui suscitauit eum a mortuis: hic itaqz q
nō ab hominibus sed ab ipso xpo et deo patre
fuerat factus apostolus: atqz ab auctore sapiē-
tie sufficienter instructus: ad petri tamen ma-
gisterium venit et nō in transcursu sed per plu-
res dies apud eum veluti in schola permāsit.
veni inquit hierosolymā videre petrū et man-
si apud eum. xv. diebus: p mysticū hebdoadis et
octoadis numerū veteris testamenti simul et
noui didicit sacramētum. Hec ille. Preterea
in testimonium huius prerogatiue Roma. pon.
est q vbicumqz erat petrus presens omēs apo-
stoli illi in predicando et dubia determinando
deferebant. vnde in die pentecostes primum
sermonem fecit Act. ij. Stans petrus cum vn-
decim eleuauit vocem suā et locutus est etc. In
questione etiam de obseruantia legalium pe-
trus questionem determinauit licet iacobus p-
nunciauerit Act. xv. vbi dicit q cū magna in-
quisitio fieret surgens petrus dixit ad eos: glo.
interli. pre omnibus prius loqtur. et vt ait glo.
omēs alij in sentētiam petri transierūt. ita vt
Hiero. dicat scribens ad beatū Augustinum
epla. xxij. q petrus princeps fuerat illius decre-
ti: legem post euangelium nō esse seruandam.
Ceterum huius prerogatiue argumentū capi-
tur manifeste ex eo q beatus Hiero. in episto-
la ad Augustinum ait que incipit: simul tres
eplas. Tante petrus auctoritatis fuit vt paulus
in epla sua scripserit. deinde post tres annos
veni hierosolymā videre petrū et mansi apud
eum diebus. xv. Rursum in sequentibus. Post an-
nos. xiiij. ascēdi iterū hierosolymā cū Barna-
ba assumpto et tito: ascēdi aūt sm reuelatōem et

exposui eis euāgeliū qd predico inter gentes.
ondens non habuisse securitatē euāgelij pdi-
candi nisi petri et qui cum eo erant sententia
roboratum fuisset. statimqz sequitur. seorsum
autem his qui videbantur aliquid esse ne for-
te inuacuum currerem aut cucurrissem. Hec
Hieronymus. Item eiusdem prerogatiue ar-
gumentum colligitur ex eo q beatus Hiero-
ny. lib. de viris illustribus. lib. v. ca. viij. dicit.
Marcus inquit discipulus et interpres petri
iuxta qd petrū audierat referentē rogatus ro-
me a fratribus breue scripsit euāgeliū: qd cum
petrus legisset approbauit et ecclijs legendū
sua auctoritate tradidit. hec ille. Ecce q apli-
ca sedes hz approbare et auctorizare scpta do-
ctorum. Amplius testimoniū huius insignis pro-
gatiue magisterij aplice sedis habet ex beato
Aug. Tum ex eo q dicit contra eplam funda-
menti cito post principiū: euāgelio non crede-
rem nisi me catholice eccle cōmoueret aucto-
ritas. Tum ex eo qd dicit in lib. de. q. ve. et no.
test. q. lxxix. q sicut in saluatore erant oēs cau-
se magisterij ita et post saluatorē in petro oēs
continent. Tum ex eo qd scribit ad Glorium et
Eleusium q in romana eccla aplice cathedre
semper viguit principatus. Omnibus iam di-
ctis et bene consideratis et catholice pondera-
tis manifesta luce sequunt correlarie sequen-
tes ppositiones. Primo quidem elicit corre- *Correlarium primum*
larie q ad romanū ponti. p sublimitate ma-
gisterij aplice sedis ptineat symbolū fidei or-
dinare. Hoc autem iuxta beatū Tho. in. ij. ij.
q. j. ar. vlti. sic pbat. Qm noua editio symbo-
li necessaria ē ad vitandū insurgētes errores.
ad illius ergo auctoritatem pertinet senten-
tialiter determinare ea que sunt fidei vt ab oi-
bus inconcussa fide teneant. hoc autem per-
tinet ad auctoritatem summi pontificis vt di-
ctum est ad quē maiores et difficiliores eccle
questiones referūtur: vt in. c. multis. dis. xvij.
habetur. et in. c. rogamus. xxiiij. q. i. ergo ad so-
lam auctoritatem romani pontificis pertinet
noua editio symboli. Ostendit etiā prefatum
correlariū san. Tho. vbi. s. ex eo q editio sym-
boli facta est in synodo generali. sed huiōi sy-
nodus auctoritate solius summi pont. potest
congregari. vt habet in decretis. di. xvij. ergo
editio symboli ad auctoritatē romani pon. p- *Secundum*
tinet. hec ille. Ex prefatis infert secūdo cor-
relarie: q ad romanū pon. ptineat interpreta-
ri sacrā scripturā et dubia declarare que emer-
gunt circa ius naturale siue diuinū. Hoc aūt
correlariū sic ex superioribus deducit. Pro quo
primo notat q determinare dubia in talibus
potest esse dupliciter. Vno modo scz inquisi-

tiue: sicut potest quilibet ex ingenio vel habitu inquirere de dubijs alicu⁹ sciētie. et isto modo declarare pōt pertinere ad quēcūq; doctū in aliqua scientia ⁊ vocat̄ determinatio siue declaratio magistralis. Alio modo potest accipi declarare cum aliqua auctoritate: sic scʒ q̄ declaratio debeat ꝑ vera teneri vel opinari ita q̄ non liceat oppositū tenere vel opinari. Et isto modo ptās siue auctoritas declarādi p̄dicta dubia est solū apud summū pontificē simpliciter. Similiter est distinguenduʒ de interp̄tatione diuine legis aut sacre scripture: q: quedam fit per modū disputationis ⁊ inquisitionis scholastice p̄quirēdo q̄s sit sanus intellectus ipsarū nihil ad verba legis vel scripture adijciēdo vel subtrahēdo. Alius est interp̄tatiōis modus per modū determinationis obligatorie ad tenendū intellectū siue sensum datū per interpretationē. Prim⁹ modus est magistroꝝ quoꝝ tn̄ interp̄tatio neminē cogit ad sic tenendū. Secūdus ṽo modus interp̄tatonis est romani pontificis cui⁹ determinatio obligat oēs ad sic tenēdū ⁊ obseruandū. Mō rōne pōt sic ostēdi: oportet ponere in ecclīa vnū caput ad qd̄ pertineat determinare ⁊ declarare ⁊ interp̄tari illa que sunt dubia circa quecūq; ad fidē pertinētia siue sint speculatiua siue agibilia. sed cōstat q̄ in ecclīa non pōt esse aliqd̄ tale caput nisi solus papa. ergo ⁊c̄. minor p3 ex superiorib⁹. maior ꝓbat̄: q: oportet ponere ecclīam sic dispositam a deo q̄ tota cōmunitas vniuersalis ecclesie maneat in vnitate fidei ⁊ in vna sententia de fide. Unde aplūs. i. Corinth. i. Obsecro vos fratres per nomen dn̄i nostri iesu xp̄i vt idipsum dicatis omēs ⁊ non sint in vobis scismata: sitis autem perfecti in eodem sensu ⁊ in eadē sententia. sed hoc non pōt esse nisi tota cōmunitas eccl'ie recursum habeat ad vnum caput scʒ ad p̄sidentē apud quē esset auctoritas declarandi ⁊ interp̄tandi dubia circa ea que sunt fidei. pertinet ergo ad romanum pontificē declarare dubia ⁊ interp̄tari circa ea que fidei sunt siue iuris naturalis ⁊ diuini. Unde Aug. 9tra Manicheos, ⁊ habet̄. c. palam. di. xi. Palam est q̄ in re dubia ad fidē valeat auctoritas eccl'ie catholice que ab ipsis fundatissimis sedibus apl'oꝝ vsq; in hodiernū diē succedentiū, sibimet epoꝝ serie ⁊ tot populoꝝ consensione cōfirmatur. hec Augu. Hinc est sicut superius dictum est q̄ orta questione an legalia deberent obseruari cū euangelio consuluerunt petrum ⁊ alios apostolos qui erāt in hierusalē: ⁊ petrus sicut princeps apostoloꝝ ⁊ p̄sidens supra totam cōmunitatem ecclesie decreuit ⁊ declarauit legalia nō esse obseruanda: vt p3 Act. xv. Ceterum ex superiorib⁹ elicit̄ tertio correlarie q̄ ad romanum ponti. pertineat dicta siue opuscula doctoꝝ singuloꝝ in his que ad fidem pertinent approbare vel rep̄robare p3 manifeste ex dictis. habet̄ etiā hoc expresse in. c. si romanoꝝ. di. xix. vbi sic ait Nicolaus papa. Si romanorum pontificū decreto ceteroꝝ opuscula tractatoꝝ approbantur vel rep̄robant̄ ita quod vere sedes apostolica approbauit hodie teneatur acceptum: ⁊ quod illa reppulit hacten⁹ inefficax habeatur ⁊c̄. vbi glo. Argumentum qd̄ approbat vl' rep̄robat ⁊ nos approbare vl' rep̄robare debemus. xxiij. q. i. hec est fides. ⁊ xxv. q. ix. veniam. Tertium

Capitulum. cviij. Q decreta siue decretales romanorum pontificum sunt a cunctis fidelibus venerabiliter suscipienda. Cap^m CVIII

Ex his que de apostolice sedis iudicio ⁊ magisterio multis sanctoꝝ patrū testimonijs firmauimus apertissime confutatur error aduersarioꝝ qui apostolice sedis decretales siue decreta contēnunt que in canonibus concilioꝝ non includūtur. Contra hunc errorem cum sit perniciosissim⁹ ⁊ ad infinita scismata ianua: sunt multoꝝ sanctoꝝ patrum argumenta p̄ter ea que in superioribus diximus in hoc secundo libro circa ca. xlviij. ⁊. l. In primis est argumentū qd̄ clarissime memorie papa Nicolaus oībus archiep̄is per galliā ꝯstitutis scribens facit: vt in. c. si romanoꝝ. di. xix. ita dicēs. Si romanoꝝ pon. decreto ceteroꝝ opuscula tractatoꝝ approbant̄ vl' rep̄robant̄ ita quod vere sedes ap̄lica approbauit hodie teneat̄ acceptum ⁊ qd̄ illa reppulit hactenus inefficax habeatur q̄to ergo potius que papa pro catholica fide ꝑ sanis dogmatibus ꝑ varijs ⁊ multiphariis ecclesie necessitatibus ⁊ fidelium moribus diuerso tempore scribit oīn honore debent p̄ferri ⁊ ab oībus p̄sus in quibuslibet opportunitatibus discretiōe vel dispensatione magistra reuerenter assumi: q̄ q̄ quidam nostruʒ scripserunt non esse decretalia p̄scoꝝ pontificum in toto canonū codicis corpore descripta: ⁊ ideo inter canones non assumenda cuʒ ipsi vbi sue intētioni hec suffragari cōspiciūt omnibus illis indifferenter vtantur ⁊ solū nūc ad diminutionē sedis ap̄lice potestatis ⁊ ad suoꝝ argumentū p̄uilegioꝝ minus accepta esse perhibeant. Item si ideo non decretales ep̄las p̄scoꝝ pontificum romanoruʒ admittendas esse dicant: quia in codice canonū

nō habent ascripte: ergo nec sancti Greg. nec vllius alterius qui ante ipsum fuit vel post ipsum est aliquod institutū vel scriptū recipiendum est eo ꝙ in codice canonū non habeatur ascriptū ergo doctrinā eoꝝ ⁊ sanctiones q̄ ab omni lingua venerant: q2 in codice canonum nō habent ascripte de codicibꝰ eradāt suis vt quid membranas occupant postq̄ nō habent recepte? Sed quare multū īmoremur cuȝ nec ipsas scripturas diuinas veteris ⁊ noui testamenti iam recipiemus si istos duterimꝰ audiēdos. etenim neutrū hoꝝ in codice canonū ecclesiasticoꝝ habetur insertū. Sȝ respōsuri sūt isti qui ad resistendū potiꝰ q̄ ad obediendum parati sunt asserētes ꝙ inter canones iueniant capitulū pape Innocētij: cuiꝰ auctoritate doceatur a nobis vtrūq; testamentum esse recipiendum q̄q̄ in ipsis prius canonibus nullū eorum ex toto contineatur insertū quibꝰ ad hoc asserendum est: qm̄ si vetus nouūq; testamentum sunt recipienda nō ꝙ codici canonū ex toto habeant annexa ſ ꝙ de his recipiendis sancti Innocentij pape ꝓlata videtur esse sentētia. Restat nimirū ꝙ decretales epistole Romanorum pontificum sint recipiende etsi nō sint canonum codici compaginate: quoniam inter canones ipsos vnū beati Leonis capitulū cōstat esse permixtū quo ita oīa decretalia cōstituta sedis apostolice custodiri mādātur vt si quis in illa cōmiserit nouerit sibi veniam denegari: ait enī capitulo quinto suoꝝ decretaliū. Ne quid vero sit qd̄ pretermissum a nobis forte credat oīa decreta ꝯstituta tam beate recordatōnis Innocētij q̄ omniū predecessoꝝ nostroꝝ que de ecclesiasticis ordinibꝰ ⁊ canonū ꝓmulgata sunt disciplinis: ita a vestra dilectione custodiri mādamus vt si quis in illa cōmiserit veniā sibi nouerit denegari deinceps. Dicēdo vero oīa decretalia ꝯstituta nullum de decretalibus constitutis ꝑtermisit qd̄ nō mādauerit esse custodiēdum. ⁊ rursus asserendo omniū ꝑdecessoꝝ nostroꝝ nullum pōtificum romanoꝝ qui ante iam fuerunt excepit cuius illa nō ꝑceperit decretalia cōstituta ab omnibꝰ custodiri vt si quis in illa cōmiserit veniam sibi deinceps nouerit denegari. Ita q̄ nihil interest vtrum sint oīa decretalia sedis apostolice cōstituta nec ne inter canones cōcilioꝝ inuixta: cum omnia in vno corpore cōpaginari nō possint: ⁊ illa eis intersint q̄ firmitatem his que desunt ⁊ vigorem suum assignant presertim cū synodalia gesta inter que ipi canones statuti sunt in codice canonū nō habētur ſ a nobis omni cultu debito venerant. Cōsonat aūt huic beatissimo Leoni pape ⁊ facundissimus ⁊ sanctus in decretis suis Gelasius papa ita inquiēs. Decretales epl̄as quas beatissimi pape diuersis temporibus ab vrbe roma ꝓ diuersoꝝ patrū consultatione dederūt venerabiliter suscipiendas decreuimus. In quo notandū ꝙ non decretales dixit epl̄as q̄ inter canones habent: vel quas moderniꝰ pōtifices ediderūt sed quas beatissimi pape diuersis tēporibꝰ ab vrbe roma dederūt. dicēs autem diuersis tēporibus ⁊ illa tēpora vir sanctus cōprehendit que crebrescentibus paganoꝝ persecutionibus ad sedeȝ aplīcam deferri causas episcopoꝝ difficillime permittebat. His itaq; diuina fauēte gratia prelibatis ostendimus nullam esse differentiā inter illa decreta que in corpore canonuȝ habent sedis apostolice presulum ⁊ ea que pre multitudine vix per singula voluminū corpora reperiūtur: cuȝ omīa ⁊ omniū predecessoꝝ suorum decretalia constituta decretales epl̄as quas beatissimi pape diuersis temporibus ab vrbe roma dederunt fore venerabiliter venerandas suscipiēdas ⁊ custodiendas eximios presules Leonem scilicet ⁊ Gelasium mandasse ꝓbauimꝰ.

Secundo contra prefatum errorē aduersarioꝝ est dn̄s Aymarus archieṗus Remeñ. in libro suo de synodis. c. iij. vbi ꝓ auctoritate decretalium summoꝝ pontificū multa sanctoꝝ patrum testimonia inducens ait. De auctoritate autem ipsoꝝ pōtificaliū decretoꝝ nulla nobis dubitatio relinquit cū ⁊ ipsa vniuersalia concilia auctoritatē exinde ꝑceperint nec aliunde synodicam firmitatē obtinere potuerint. Hoc ergo ⁊ nos irretractabiliter obseruare debemus vt aplīci patres nobis ex aplīca auctoritate ꝑceperūt per quā ⁊ alioꝝ statuta nobis ad seruandū canonizasse legūtur. Nēpe beatissimi p̄res nostri Damasus ⁊ Leo papa magnus quoꝝ alter secundū vniuersale cōciliū alter quartū. i. Calcedoneñ. aplīca auctoritate firmauerūt: ipsi inq̄ eadē auctoritate eadē etiā auctoritate ⁊ voce ita generaliter decreuerūt. Omīa inquiūt decretalia predecessoꝝ nostroꝝ que de eccl̄iasticis ordinibus ⁊ canonū ꝓmulgata sunt disciplinis ita oībꝰ epīs ⁊ generaliter a cunctis sacerdotibus custodiri debere mādamus: vt si quis in illa cōmiserit veniā sibi deinceps nouerit denegari. Itē Damasus alibi oībus epīs scribens. Obseruent inq̄t ab oīnibus vt illa semꝑ que aplīca institutione ⁊ patrū traditione sunt constituta sub metu irrefragabili auctoritate teneant. Itē papa Gelasius scribēs vniuersis epīs ꝑ Siciliā ꝯstitutis ait. Cū decreta venerabiliū sanctionū nos quoq; magnopere custodire nitas

Hic textus habet cap. 5.

mur atq; sine coꝝ dispendio etiam illa que ꝓ alicuius vtilitatis forrasse cõpendio videantur laxanda credamus: cũq; nobis contra salutarium reuerentiã regularũ cupiamus temere nihil licere ⁊ cum sedes aplica superiorbis omnibus fauente dño que paternis canonib⁹ prefixa pio deuoroq; studeat tenere ꝓposito: satis indignũ est quẽq̄ vel pontificũ vel ordinũ subsequentiũ hanc obseruantiã refutare quã beati petri sedem ⁊ sequi videat ⁊ docere satisq; cõueniens sit vt totũ corpus ecclesie in hac sibi obseruatione concordet quã illic vigere cõspiciat vbi dñs eccl'ie totius posuit principatũ dicẽte scriptura. Ordinate in me charitatem. Itẽ oia cũ ordine fiant. hec ibi. Itẽ Agatho qui sextam synodũ vniuersalẽ per legatos suos instituit ⁊ institutã aplica auctoritate firmauit: omnibus epis eadẽ auctoritate nũciauit sic inquiẽs. Oẽs apl'ice sedis sanctiones accipiende sunt tanq̄ ipsius petri diuina voce firmitate. Item successor eius btũs Nicolaus papa primus synodo vniuersali ꝑsidens generali eiusdem synodi iudicio decreuit vt etiã anathema esset quicũq; decreta a romano pontifice contẽpsisset. Sctũs quoq; Adrianus papa etiã reges anathematizauit quicũq; sedis apl'ice decreta violare non formidãt. His ergo testimonijs satis edocemur q̄ indubitanter apostolicis institutis obedire debemus. Hec omnia prefatus dñs Aymarus. Tertio contra prefatum errorẽ aduersanoꝝ arguit papa Nicola⁹ scribẽs ad phociũ patriarcham Constantinopolitanũ cui⁹ epl'a in sancta octaua vniuersali synodo fuit recepta ⁊ approbata cum omnibus gestis eius circa constantinopolitanã ⁊ contra dictũ phocium ac Michaelem imperatorẽ fautorẽ ei⁹. In qua epl'a ꝑut colligit̃ ex ipsa actione. viij. concilij sic habet̃. Decretalia autẽ que a sanctis pontificibus sedis romane eccl'ie sunt instituta cui⁹ auctoritate atq; sanctione oẽs synodi ⁊ sancta concilia roborant̃ ⁊ inde stabilitatem sumunt: cur vos non habere vel obseruare dicitis nisi qđ vestre ordinationi cõtradicunt. Et. j. ⁊ si ea non habetis de neglectu atq; incuria estis arguendi: si habetis ⁊ nõ obseruatis de temeritate estis corripiendi ⁊ increpandi. ⁊ habetur in. c. si decreta. distin. xx.

Quarto contra prefatum errorẽ est. c. in canonicis scripturis. di. xix. quod ẽ beati Augustini. in quo videtur inter canonicas scripturas epl'as apl'ice sedis ãnumerare. Itẽ q̃nto contra eũdẽ errorem est. c. decreta: es. di. xx. vbi habetur q̄ decretales epl'e canonibus cõciliorũ pari iure exequant̃ glo. Archidya. In obseruantia ⁊ auctoritate ⁊ exequant̃, scilz in auctoritate in reuerẽtia in obseruatõe. Hug.

Sexto contra prefatum errorem videt̃ esse articulus cõdẽnatus in cõcilio Constantiẽn. vbi inter alios articulos Johãnis vicleff fuit condẽnatus ille. Decretales epistole sunt apocryphe ⁊ seducunt a fide xp̄i ⁊ clerici sunt stulti qui student eas. Quia plura dicta sunt de preceptis apl'icis suscipiendis. s̄. circa ca. xlviij. ista ꝓ nunc sufficiant.

Capitulum. cix. Qꝛ sedis apostolice iudicium in his que fidei sunt ⁊ ad humanam salutem necessaria errare non possit. Capitu. cix

E his que in superiori capitulo dicta sunt dat̃ nobis luce clarissima intelligere q̄ tanta soliditate veritatis apostolicum thronum clementia diuinitatis firmauerat q̄ iudicium eius in his que fidei sunt errore a veritate non possit: decebat sane vt sedes illa que superni dispositione consilij magistra fidei ⁊ cardo omniũ instituebatur ecclesiarum in his que fidei sunt hominũq; necessaria saluti ab ipso oium auctore deo cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur hoc singulari infallibilitatis munere donaretur. in cuius rei sacramentũ primo illius sedis pontifici diuine dispensationis nomen firmitatis imponit̃ scilicet Petrus quod syra lingua rupes interpretatur. Unde beatus Gregorius Eulogio episcopo Alexãdrie scribens epistola. clxxxi. Quis nesciat sanctã ecclesiam in apostolorũ principis soliditate firmatam qui firmitatem mentis traxit in nomine vt petrus a petra vocaretur cui veritat̃ voce dicitur. Tibi dabo claues regni celorũ. cui rursum dicitur. Et tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. hec Gregorius. Quod autem hoc quod diximus sit priuilegiũ ⁊ munus amplissimum apostolice sedis multipliciter ⁊ etiam efficaciter probamus. Primo auctoritatibus. Secundo rõnibus in sequẽti. c.

Auctoritate primo illa saluatoris ꝓmissione que cassa esse nõ potest qua petro locutus est dicens. Tu es petrus ⁊ super hanc petrã edificabo ecclesiam meam. Quã xp̄i ꝓmissionẽ de firmitate fidei apostolice sedis accipiendam esse sancti doctores in religione ⁊ sapiẽtia clarissimi contestant̃. Ait enĩ beatus Cyrillus alexãdrinus patriarcha vt inducit̃ in glo. continua s̄m hanc domini ꝓmissionẽ ecclesia apostolica petri ab omni seductione et heretica circũuentione imaculata manet super prepositos ⁊ episcopos ⁊ super oẽs primates ecclesiarũ ⁊ populoꝝ in suis pontificibus su

fide plenissima ⁊ auctoritate petri ⁊ cū alie ecclesie quorundā errorꝝ verecundate sint stabilita ipa impassibiliter regnat silentiū iponēs ⁊ omniū obturās ora hereticorꝝ ⁊ nos necessitate salutis nō decepti superbia nec vino superbie ebriati typum veritatis ⁊ sancte apostolice traditionis vna cū ipsa ꝯfitemur ⁊ predicamus. hec Cyrill⁹. Secūdo beat⁹ Chrysl. dict⁹ os aureū ibidē super Mat. hoc idē cōfirmās ait. Vide qualiter xp̄s reducit petrū ad excelsam de ipso intelligentiā: hec em̄ ꝓmittit que sunt ꝓpria dei solius scʒ peccata soluere ⁊ ecclesiam imutabilem facere inter tot ꝑsecutionum ⁊ temptationū ꝓcellas. Item ad idem ē Origenes qui vt deducit sanctus Thomas super Mat. tam de petro q̄ de ecclesia vniuersali prefatum xp̄i verbū Mat. xvi. Et porte inferi nō preualebūt aduersus eam exponēs ita dicit. Non autem exprimitur vtrum petro nō preualebunt aut ecclesie quā edificat sup petram. cū manifestum est ꝙ nec aduersus petrū nec aduersus ecclesiam porte preualebūt inferorꝝ. Hec ille. Et autem de petro petra verbū xp̄i intelligatur idem manifestat dicēs. Vide quātam potestatem habet petra sup quā edificatur ecclesia vt eius iudicia maneāt firma quasi deo iudicante per eam. Secundo apostolice sedis iudiciū in his que fidei sunt eē indefectibile manifeste ꝓbat ex promissione illa xp̄i qua petro pro sede sua loquēs ait Luce. xxij. Ego pro te rogaui petre vt nō deficiat fides tua ⁊ tu aliquādo conuersus cōfirma fratres tuos. Et autem de fide petri in apostolica sede indefectibiliter semper mansura intelligendū sit sancti testantur doctores. Imprimis beatissimus Leo in sermone scdo ordinationis sue eandem xp̄i pollicitationem pertractans. Ego rogaui pro te petre vt nō deficiat fides tua ⁊c̄. ita ait. Specialis cura a domino petri suscipit ⁊ pro fide petri proprie supplicatur tanq̄ aliorum status certior sit futurus si mens principis victa nō fuerit. in petro ꝗ omniū fortitudo munitur ⁊ diuine gratie ita ordinatur auxiliū vt firmitas que per xp̄m petro tribuitur ꝑ petrum apostolis conferatur. Hec ille. Item ad idem est Agapito papa in suggestione quam Constantino imperatori scribit q̄ a tota sexta synodo vniuersali fuit venerabiliter acceptata. Hec apostolica xp̄i ecclesia per dei omnipotētis gratiam a tramite apostolice traditiōis nūq̄ errasse ꝓbat nec hereticis nouitatib⁹ deprauāda succubuit: ſ vt ab exordio normā fidei xp̄iane ꝑcepit ab auctoribus suis aplorꝝ xp̄i principib⁹ illibata fideten⁹ manet ſm ipsius dn̄i saluatoris dictam pollicitationeʒ qua suorꝝ discipulorꝝ principi in sacris euangelijs fatus est. Petre inquiens ecce sathan expetiuit vt cribraret vos sicut qui cribrant triticum: ego autem ꝓ te rogaui vt nō deficiat fides tua ⁊ tu aliquando couersus cōfirma fratres tuos. Cōsideret itaq̄ vestra trāquilla clementia quoniā dn̄s ⁊ saluator oīum cuius fides est qui fidem petri non defecturā promisit: confirmare eum fratres suos admonuit ꝙ apostolicos pontifices mee exiguitatis predecessores confidenter fecisse semꝑ cūctis est cognitum. Hec ille. Eadem sententia etiam est Lucij pape cuius pars ponit in ca. a recta. xxiiij. q. i. Aliqua hic dicit glosator q̄ si vidisset ad longum textum Lucij non ita fuisset interpretat⁹. ⁊ iste frequenter est error istarum glosaruʒ decreti qui error potissime inde contingit: quia originalia sanctorꝝ patrū per glosatorem non sunt visa sed detruncata ꝓut iacent in decreto. Item beatus Bernardus dn̄o Innocentio pape scribens hoc insigne apostolice sedis priuilegium ex eodem saluatoris verbo attestat his verbis. Oportet ad vestrum referri apostolatū pericula queq̄ ⁊ scādala emergētia in regno dei ea presertim que de fide contingunt: dignum nāq̄ arbitror ibi potissimum resarcin dāna fidei vbi fides defectum habere non posset: hec quippe prerogatiua est huius sedis: cui em̄ alteri dictū est. Ego pro te rogaui petre vt non deficiat fides tua? hec Bernardus. Item ideʒ Bernardus vl' Ioh. dama. in sermone Iohanis baptiste qui incipit. Hodie dilectissimi: dicit sic. Decim⁹ honor est assertio matris eccl'ie. texit ora chlamydis vnguentumq̄ ꝓfusum in capite extremāq̄ vestimenti fimbriam inundanter effundit: illa em̄ magistra ⁊ regina omniū ecclesiaruʒ romana ecclesia cui dictum est. Ego ꝓ te rogaui vt non deficiat fides tua: in honore beati Iohānis baptiste post saluatoris nomen consecrata est ⁊ signata: dignū nāq̄ erat vt sponse sequeret auctoritas ⁊ singularem amicum eius illuc ꝓueheret vbi principatum ipsa cōscendit. Item hoc idem ex prefata redemptoris nostri ꝓmissione ostendit Leo papa nonus in libro quē cōtra Michaelē constantinopolitanū fecit vbi. c. vij. ita dicit. Taliter sancta eccl'ia supra petram. i. xp̄m ⁊ super petruʒ cepham filium Iohānis qui primo Symon dicebatur edificata est ꝙ inferi porte disputationibus scʒ hereticorꝝ qui vanos ad interitum introducunt nullatenus forēt superāda sic pollicet ipsa veritas per quā sunt vera quecūq̄ sunt vera. porte inferi nō preualebūt aduersus eam: cuius ꝓmissionis effectū se pre

Ab alijs autem [illegible] dicitur

cibus impetrasse a patre ipse filius pstat
dicendo ad petrū. Symon ecce sathanas ex
petiuit vt cribraret vos sicut triticū: ego autē
rogaui p te vt non deficiat fides tua ⁊ tu ali
quando cōuersus cōfirma fratres tuos. Erit
ergo quisq̄ tante dementie q̄ orationē illius
cuius velle est posse audeat in aliquo vanam
putare: nōne a sede principis apostolorū Ro
mana videlicet eccl'ia tam per eundem petrū
q̄ per successores suos reprobata atq̄ cōuicta
atq̄ expugnata sunt omniū hereticorū cōmē
ta ⁊ fratrum corda in fide petri que nec defe
cit nec vsq̄ in finē deficiet sunt cōfirmata. h
ille. Item in synodica eiusdē Leonis ad Pe
trū anthiochenū patriarcham sic scribit. Ab
ap'lica sede nostrā catholicā consulendo per
pendimus tuā prudentiā nolle deuiare a dñi
co ⁊ omniū sanctorū patrum concordi decreto
quo inuiolabiliter cunctis in toto orbe terra
rum eccl'iis sancta romana eccl'ia ⁊ ap'lica se
des caput preponit ad quā maiores ⁊ diffici
liores cause omniū eccl'iarum diffiniende re
ferant: sic omīa veneranda concilia: sic leges
humane promulgant: sic ipse sanctus sancto
rum ⁊ rex regum dñs dñantiū confirmat qua
tenus ibi principalis dignitatis ⁊ totius ec
clesie discipline venerabilis apex prefulgeat
⁊ precellat vbi ipse vertex ⁊ cardo apostolo
rum petrus carnis sue resurrectionem beatā
in nouissimo die expectat. nimirum solus est il
le p quo ne deficeret eius fides dominus ⁊ sal
uator asseruit se rogasse dicens. Symon ecce
sathan expetiuit vos vt cribraret sicut triticū
ego autem rogaui vt non deficiat fides tua ⁊
tu aliquando cōuersus cōfirma fratres tuos.
Que venerabilis ⁊ efficax oratio obtinuit q
hactenus fides petri non defecit nec defectu
ra creditur in throno illius in seculum seculi:
sed confirmabit corda fratrum pariis concu
tienda fidei periclitationibus sicut hucusq̄
confirmare non cessauit. hec ille. Item patet
hoc pfessione octaue synodi in qua lectus est
libellus Adriani pape qui acceptus est cum
omī laude in quo sic dicit. Prima salus est re
cte fidei regulā custodire deinde a cōstitutis
dei ⁊ patrū nullatenus deuiare: vnum quippe
horum ad fidem pertinet alterum ad opus bonū.
sicut em̄ scriptū est. Sine fide impossibile est
placere deo: sic rursus legitur. Fides sine ope
ribus occisa est. Et quia non potest dñi nostri
iesu xpi pretermitti sententia dicētis. Tu es pe
trus ⁊ super hāc petrā edificabo eccl'iam meā.
hec que dicta sunt rerum pbant effectibus: q:
in sede apostolica imaculata est semp catholi
ca seruata religio ⁊ sancta celebrata doctri
na. Hec ibi. Item ipsa synodus octaua acce
ptans doctrinam ⁊ sententiā ap'lice sedis ita
inquit. Quoniā sicut prediximus sequentes
in omībus ap'licam sedem ⁊ obseruantes oīa
eius statuta speramus vt in vna cōmunione
quam sedes ap'lica predicat esse mereamur in
qua est vera ⁊ integra ⁊ vera xpiane religio
nis soliditas: promittentes etiam sequestra
tos a cōmunione ecclesie catholice .i. non cō
sentientes sedi apostolice eorū nomina inter
sacra non recitanda esse misteria. hec ibi. Itē
q predicta promissio xpi. Luce. xxii. Ego pro
te rogaui ⁊c. intelligenda sit de fide petri pro
sede sua testantur doctores famosiores in ec
clesia dei qui exposuerūt bibliam. Unde ma
gnus Albertus super Luc. tractans verbum
predictum ita formaliter dicit: vt non defici
at fides tua scilicet finaliter. Hic argumentū
efficax pro fide xpi ⁊ successore ipsius q: fides
eius finaliter non deficiet Naum. i. Non adii
ciet vltra vt pertranseat per te belial vniuer
sus interiit. Item dñs Hug. cardinalis super
eundē locum ait. Argumentū p ecclesia Ro
mana. Item ad hoc est glo. in ca. quodcunq̄.
xxiiii. q. i. que dicit sic. Nisi erraret ecclesia ro
mana quod non credo posse fieri: q: deus nō
permitteret. hec glo.

Capitulum. cx. In quo rōnibus prefatū apostolice sedis priuilegium pbatur ⁊ confirmatur.

Capłm cx

P Ostquā sacre

scripture auctoritatibus iux
ta sanctorū patrum ⁊ doctorū
expositiones ostendimus ap'li
cam sedem in iudicio eorū que fidei sunt ⁊ ad
salutem fidelium necessaria stante diuina pol
licitatione errare non posse: reliquū est vt eti
am rationibus illud confirmemus. Primo
sic ex superioribus. Sedis illius iudicium in
his q̄ fidei sunt credendū est indefectibile ad
cuius auctoritatem ⁊ magisteriū pertinet de
terminare ⁊ diffinire ea que credenda propo
nenda sunt populo xpiano symbolum edere fi
dei dubia que in sacra scriptura emergūt de
clarare ⁊ interpretari. hoc patet: imo tanq̄ pri
mū principium videtur clarissimū: q: alias nihil
quod illius sedis auctoritate ⁊ iudicio cēt de
fide de condēnatione errorum de sacramentis
de canonizatione sanctorum de interpretatio
nibus dubiorū difficilium foret firmū aut cer
tum: sed dubiū aut fallibile quod incōuenien
tissimū ⁊ periculosissimū in religione xpiana
esset. sed apostolica sedes est ad quā pertinet
determinare ea que fidei sunt symbolum fidei
edere et dubia in sacra scriptura emergentia

interp̄tari: vt supra in. c. cvij. patet. ergo seq̄
tur ꝙ eius iudicium in his que fidei sunt erra
re nō possit: Preterea ꝯfirmatur ista ratio sic.
Assensus omnis qui est circa aliquid cū possi
bilitate ad oppositū includit formidinē nec ē
assensus firmus nec firmiter quis assentit per
illū: q꞉ assentit cum possibilitate ad oppositū
vnde firmus ꝛ inuariabilis assensus circa ali
quid requirit ꝙ oppositū eius nō possit esse ve
rum sed omnino falsū: ꝓpter quod demōstra
tio que causat assensum īuariabilem est ex ne
cessarijs ꝛ que nō possunt aliter se habere. Si
militer fides virtus theologica est ex necessa
rijs ꝛ cui nō potest subesse falsum: q꞉ innititur
p̄me veritati: al's nō faceret assensum firmū
et inuariabilē: si ergo sedes apostolica siue ec
clesia romana cuius auctoritas ꝛ p̄ncipatus
in sede apostolica locatus est a xp̄o in his que
fidei sunt errare posset ꝛ deuiare tunc creden
tes illud crederēt possibile tū falsum esse, ꝛ nō
necessario infallibiliter verum ꝛ per ꝯn̄s cum
formidine ꝛ cū dubio erroris possibilis: ꝛ ita
credentes fluctuarent ꝛ essent dubij in fide et
ita infideles: ꝛ sic multa incōuenientia seque
rētur que vnusquisq; cognoscere potest. Se
cūdo sic. Illius sedis iudiciū quod nunꝙ̄ in fi
de defecit nec defectuosum est videt̄ esse inde
fectibile iudiciū in his que fidei sunt. sꝫ sedis
apostolice iudiciū nūꝙ̄ in fide defecit nec de
fectuosum est. ergo sedis apostolice iudicium
īdefectibile est in his que fidei sunt. ꝯn̄tia pa
tet, maior etiā. minor vero patet multoꝝ scōꝝ
patrum testimonijs. Inquit eī̄ Eusebi⁹ papa
in. c. in sede. xxiij. q. i. In sede apostolica extra
maculā semꝑ est catholica s̄uata religio. Itē
beat⁹ Si. x⁹ papa ꝛ habet̄ in. c. memor. xxiij.
q. i. idem testatur dicens. Memor sum me sub
illius nomine ecclesie p̄sidere cui⁹ a dn̄o iesu
xp̄o est glorificata confessio ꝛ cui⁹ fides nullā
heresim fouet sed quidē oēs hereses destruit.
Hec ille. Item beatus Hieronym⁹. in. c. hec ē
fides. xxiij. q. i. ad idem est ita dicens. Sācta
romana ecclesia que semper imaculata ꝑman
sit domino prouidente ꝛ beato petro opē ferē
te in futurum manebit sine vlla hereticorum
insultatione: sꝫ p̄ualente atq; firma ꝛ imo
bilis omni tempore persistet. Hoc etiam Pe
lagius papa in. c. q̄uis. di. xxi. testatur dicens.
Est ergo p̄ma apostoli petri sedes Romana
ecclesia nō habens maculam nec rugam nec
aliquid huiusmodi. Hec etiam apertissime te
stantur auctoritates sanctorum patrum posi
te in p̄cedenti capitulo. Tertio cōfirmādo
iam factam ratione sic. Illius sedis iudicium
in his que fidei sunt est indefectibile qđ nul
la malicia hominū valet extingui. sed sedes
apostolica siue romana ecclesia nulla homi
nū malicia valet extingui. ergo sedis aposto
lice iudiciū est infectibile. cōsequentia est bo
na. maior vero manifesta. minor autem ꝓbat̄
auctoritate Pelagij pape qui vt habet̄ in. c. a.
pudenda. xxiij. q. i. ita ait. Cum ecclesia vna
sit nulla alia esse constat nisi que in apostoli
ca est radice firmata ꝛ fundata. Et infra reci
tans verba Augustini sic subiungit. Sed nul
lo modo potest dici ecclesia in qua scisma est
restat vt qm̄ eccl'ia nulla eē nō pōt ea sit quā
in sedis apostolice ꝑ successiones ep̄oꝝ radi
ce constitutam nulloꝝ hominū malicia etiā
si nota excludi non possit, sed ꝓ temporis ra
tione toleranda iudicet̄ vllo modo valeat ex
tinguere. hec ille. Quarto sic. Sedis illi⁹ iu
diciū in his que fidei sunt est indeuiabile cui
quicunq; repugnans quocūq; tēpore censen
dus est heretic⁹. sed quicūq; repugnat in his
que fidei sunt ap'lice sedi hereticus est cēsen
dus. ergo apostolice sedis iudiciū in his que
fidei sunt est indeuiabile. consequentia videt̄
bona. maior patꝫ. minor vero est beati Hiero
nymi in. c. hec est fides. xxiij. q. i. q̄ ad Dama
sum scribens ita dicit. Hec est fides papa be
atissime quā in catholica didicimus ecclesia
quāq; semper tenuimus: in qua si minus peri
te aut parum caute forte aliquid positum est
a te emendari cupimus qui petri ꝛ sedem ꝛ fi
dem tenes. si autem hec nostra confessio apo
stolatus tui iudicio cōprobatur quicunq; me
inculpare voluerit se imperitum ꝛ maliuolū
vel non etiam catholicum sed hereticum cō
probabit. hec ille. Item minor illa ꝓbatur au
ctoritate beati Cypriani martyris: qui vt ha
betur in ca. aduocauit. xxiij. q. i. dicit sic. Ad
uocauit ad se Cyprianus episcopum Saty
rum nec vllam putauit veram nisi vere fidei
gratiā percunctatusq; est ex eo verū nā de ca
tholicis ep̄is esset hoc est si cū romana eccle
sia consentiret. hec ille. Quinto sic. Illius se
dis iudicium credendū est in eccl'ia esse inde
fectibile in his que fidei sunt a qua quisq; di
uisus efficitur extra eccl'iā dei. sed diuisus ab
ap'lice sedis iudicio efficit̄ extra eccl'iā. ergo
ꝛc. ꝯsequentia est bona. maior non indiget ꝓ
batione. minor vero est beati Cypriani: ꝛ ha
bet̄ in. c. qui cathedram. di. xciij. Qui cathe
dram petri suꝑ quā eccl'ia fundata est deserit
in eccl'ia se esse non confidat. Itē minor illa
est beati Hieronȳ. in. c. qm̄ vet⁹ oriēs. xxiij. q. i.
vbi scribēs Damaso pape ita dic̄. Cū successo
re piscatoris ꝛ discipulo xp̄i loquor: ego nullū
p̄cium nisi xp̄m ꝯsequēs beatitudini tue, i. ca

Alij premium

Illi communione consortior

thedre petri communione consentio: super illa petram ecclesiam fundatam scio: quicunque extra hanc domum agnum comederit prophanus est: si quis in archa non fuerit peribit regnante diluuio. Et .ii. Non nouimus vitalem: miletum respuo: ignoro paulinum: quicunque tecum non colligit spargit: hoc est qui christi non est antichristi est. hec Hieronymus. Item eadem sententia colligitur ex ca. scisma .xxiiii. q. i. Sexto sic. Illius sedis iudicium est censendum in his que fidei sunt indefectibile ad quod summarum diffinitiones causarum grauiorumque questiones cuiusmodi sunt questiones fidei sunt referende et inde terminationem sumpture. sed ad apostolicam sedem sunt omnes cause fidei referende et diffiniende ergo apostolice sedis iudicium in fide deficere non potest. consequentia est bona. et maior est manifesta: quoniam sicut in disciplinalibus fit resolutio usque ad prima principia que falsa esse non possunt: ita cause fidei referende sunt ad thronum qui in iudicio suo errare non potest: quia alias nihil diffinitum per apostolicam sedem aut terminatum teneretur firmum et indubitatum. et ita sequeretur scisma et heresis inter fideles et ita fides prima periret. minor vero patet ex. c. quotiens. xxiiii. q. i. vbi ita inquit rex. Quotiens fidei ratio ventilatur arbitror omnes fratres coepiscopos nostros non nisi ad petrum: id est sui nominis et honoris auctoritatem referre debere veluti nunc retulit vestra dilectio quod per totum mundum possit ecclesiis omnibus in commune prodesse. Item eadem sententia est pape Pelagii in quadam epistola in qua in. c. multis. di. xvii. ita inquit. Maiores vero et difficiliores questiones vt sancta synodus statuit et beata consuetudo exegit ad apostolicam sedem semper referantur. Item beatus Gregorius et habetur in ca. preceptis di. xii. Nulli dubium est quod non solum pontificalis causatio sed omnis sancte religionis relatio ad sedem apostolicam quasi ad caput ecclesiarum debeat referri et inde normam assumere vnde sumpsit exordium ne caput institutionis videatur omitti: cuius auctoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes qui nolunt ab apostolice petre soliditate diuelli. hec Grego. Idem etiam habetur in. c. maiores. extra de bap. et eius effec. vnde in Calcedonen. concilio audita epistola quam Leo papa scripsit Flauiano episcopo contra errorem Euticis episcopi ita declamauerunt. Hec est patrum fides: hec apostolorum fides: omnes ita credimus: orthodoxi ita credimus: anathema est qui non ita credit: petrus per Leonem ita allocutus est. hec ibi. Septimo sic. Illius sedis iudicium est indefectibile in his que fidei sunt cuius sanctiones omnes accipiende sunt tanquam ipsius petri diuina voce firmate sed sic est de apostolice sedis sanctionibus. ergo etc. consequentia est bona. maior est manifesta. minor probatur in forma beati Agathonis in. c. sic. di. xix. Ad hoc etiam facit. c. in canonicis. ea. di. Item Adrianus papa scribens imperatori Basilio dicit sic. Quoniam tranquillissime imperator audistis vocem dei per apostolice sedis officium tibi delatam etc. Octauo sic. Illius sedis iudicium credendum est in his que fidei sunt indefectibile ad quod omnes doctores quantumcunque docti aut sancti dicta sua referunt et examini et correctioni submittunt. sed sedis apostolice iudicium est huiusmodi. ergo etc. consequentia est bona. maior manifesta. alias sancti doctores hoc facientes possent grauiter errare. minor vero patet ex multis. Primo ex submissione quam facit beatus Hiero. in. c. hec est fides. xxiiii. q. i. de qua supra. Secundo ex submissione quam facit beatus Aug. scribens ad papam Bonifacium libellum quem contra duas pelagianorum epistolas intitulauerat. vbi ita dicit. Hec ergo que in istis vt dixi duabus epistolis eorum illa disputatione respondeo ad tuam potissime dirigo sanctitatem non tam discenda quam examinanda: vbi si forte aliquid displiceat emendanda constitui. Item idem legimus beatum Anselmum fecisse in epistola de incarnatione verbi. vbi ita scribit Urbano pape. Domino et patri vniuerse ecclesie in terra peregrinantis summo pontifici Urbano Anselmus vita peccator habitu monachus debitam subiectionem etc. Et .ii. Quoniam diuina prouidentia vestram elegit sanctitatem cui et fidem et viam christianam custodiendam et ecclesiam suam regendam committeret ad nullum rectius refertur si quid contra catholicam fidem in ecclesia vt eius auctoritate corrigatur: nec vlli alii tutius si quid contra errorem respondetur ostenditur vt eius prudentia examinetur: quapropter sicut nulli dignius possum ita nulli libentius presentem epistolam quam vestre destino sapientie: quatenus si quid in ea corrigendum est vestra censura castigetur: et quod regulam veritatis tenet vestra auctoritate roboretur. hec Anselmus. Idem beatus Bernardus fecisse legitur: vt patet in. c. precedenti. Item patet ex his que inducit in fine epistole cuiusdam quam super celebratione conceptionis beate virginis scribit ad canonicos Lugdunen. Idem etiam beatus Thomas facit vt patet in principio glo. continue super euangelia. Hanc etiam obseruantiam reuerentie ad apostolicam sedem quasi omnes doctores scholastici tractatores diuinarum scripturarum legimus tenuisse et tenere vt omnia dicta sua correctioni apostolice sedis submittant. Nono sic.

Illius sedis iudiciū est in his que fidei sūt in-
defectibile ꝑ quod approbata non licet repro
bare sed ab oīb⁹ sunt reuerent̄ suscipienda:
sed sedis apostolice iudicium ē huiusmodi: er
go ⁊c̄. conseq̄ntia ē bona. maior etiā pȝ. minor
vero habet̄ in. c. Si romanoꝝ. di. xix. vbi sic dī
Si romanoꝝ pontificū decreto ceteroꝝ opus
cula doctoꝝ approbant̄ vel reprobant̄ ita q̄d
vere sedes ap̄lica approbauit hodie teneatur
acceptū ⁊c̄. hec ibi. Inducit etiam hoc glosa
in. c. Hec ē fides. xxiiij. q. i. ⁊ in. c. Veniā. xxxv.
q. ix. in fi. Decimo sic. Illius sedis iudiciū cre
dendū ē in his q̄ fidei sūt esse indeuiabile quā
oēs sancti sequunt̄ ⁊ vniuersales synodi am
plectunt̄ ⁊ venerant̄ vt magistrā fidei regulā
⁊ apicem toti⁹ ecclesiastice discipline: sed se-
des ap̄lica ē huiusmodi: ergo ⁊c̄. consequētia
est bona. maior videt̄ clarissima: quoniā alias
videret̄ sanctoꝝ patrū fides vacillare nisi se-
dis illi⁹ magisteriū ⁊ iudiciū in fide firmū eēt
⁊ inobliquabile. minor ꝓo colligit̄ ex agapto-
nis pape epistola ad imperatorem Constanti
num que lecta in sexta synodo vt supra retu-
lim⁹ acceptata ē: in qua post superiora verba
ita de sede apostolica loquens inquit. Cui⁹ au
ctoritatem vtpota apostoloꝝ ꝑncipis semper
oīs catholica xp̄i eccl̄ia ⁊ vniuersales syno-
di fideliť amplectentes in cūctis secute sunt:
oēsq; venerabiles patres apostolicā ei⁹ do-
ctrinam amplexi per quā ⁊ ꝓbatissima xp̄i lu
minaria claruerūt ⁊ sancti q̄dem doctores or-
thodoxi venerati atq; secuti sunt: heretici aūt
falsis criminationib⁹ atq; derogationū odijs
insecuti. hec ille. Item in gestis Calcedonēsis
concilij sic legit̄. Unde reuerēdissimi ep̄i cla-
mauerūt. vt leo sic credim⁹: q̄ cōtradicūt ana-
thema sit. Leo recte exposuit. ⁊. ī. vniuersi re-
uerendissimi ep̄i clamauerunt: iuste psuasioni
acq̄escim⁹ vniuersi: hoc oēs credim⁹ hoc seq̄-
mur hoc tenem⁹ q̄d patris oim nostrū Leonis
confessio habet. hec ibi. Item hoc ꝓfitet̄ octa
ua synodus: in qua patres lecto decreto a ro-
mano pōtifice adriano eis trāsmisso ita aiūt.
Quoniam sicut prediximus seq̄ntes in oīb⁹
apostolicam sedem ⁊ obseruantes oīa eius
constituta speram⁹ vt in vna cōmunione quā
sedes apostolica predicat esse mereamur: in q̄
est integra ⁊ vera xp̄iane religionis soliditas.
hec ibi. Item huius rei testimonium faciunt
patres in cōcilio vniuersali Lugdunen̄. vt ha
betur in ca. Fideli. de sum. tri. ⁊ fi. ca. lib. vi. in
quo sic dicit̄. Hoc firmiter tenet ⁊ p̄dicat ⁊ ꝓ-
fitetur ⁊ docet sancta romana eccl̄ia int̄ oim
fideliū ⁊ magistra. vnde in ca. Omis. dis. xij.
btūs Ambrosius se in oīb⁹ sequi magistram
sanctā romanā ꝓfitetur ecclesiam. Undeci-
mo arguitur sic. Illius sedis iudiciū ē inobli-
quabile in his que fidei sunt cui⁹ auctoritate
⁊ iudicio roborant̄ ⁊ firmantur canones san-
ctorum conciliorum: sed auctoritate ⁊ iudicio
sedis ap̄lice firmant̄ ⁊ roborant̄ canones san
ctorum vniuersaliū concilioꝝ: ergo necessario
videtur asserendum ꝙ iudicium ap̄lice sedis
in his que fidei sūt sit indefectibile. cōseq̄ntia
est bona. maior videt̄ manifesta. minor pȝ etiā
ex ca. Cōfidim⁹. xxv. q. i. ⁊ ex. §. his ergo. ibidē
⁊ ex ca. Significasti. extra de elec. Patȝ etiaȝ
ex illa laudabili obseruātia sanctoꝝ patrū in
concilijs vniuersalib⁹ qua semꝑ soliti sunt pe-
tere confirmatōnē canonū suoꝝ a romano pō
tifice vtpote a ꝑncipe toti⁹ ecclesie: sicut nos
in tertio hui⁹ operis dāte xp̄o exēplificabim⁹
de multis. Duodecimo arguit̄ sic. Cum im-
possibile sit sine fide placere deo. vt inq̄t ap̄ls
ad Heb. xi. sitq; fides ꝑmū fundamentū toti⁹
xp̄iane religionis vt ait Criso. necesse ē vt illa
sit stabilis ⁊ incōmutabilis sicut firma petra
in edificio ecclesie. vnde supra petraȝ ecclesia
dicitur fūdata. Math. xvi. ⁊ q̄m diuerse que-
stiones insurgunt ⁊ emergunt dubia inter fi-
deles circa fidem ⁊ impugnatōes hereticorū
necessariū fuit dare vnū tribunal siue vnū su-
premū iudiciū notū ⁊ certū in eccl̄ia dei ⁊ du-
raturū cum ea vsq; ad consummationē seculi
q̄diu scȝ nobis est colluctatio aduersus pote-
states tenebrarum: ad quod iudiciū in oībus
arduis ⁊ maxime circa fidem ⁊ doctrinā pos-
set facile haberi recursus: cui⁹ iudicio ⁊ deter
minationi oēs firmiť parere deberent. Hoc
etiam patȝ: q̄m aliter nulli determinationi si-
ue diffinitioni vel declarationi q̄ in ea fieret
circa ea q̄ fidei sunt firmiť adhereret̄ ⁊ ita nō
videret̄ eccl̄ie sufficient̄ fore ꝓuisum in his q̄
necessaria sunt ad salutē. contra illud Esa. v.
Quid ē q̄d debui facere vinee mee. i. eccl̄ie ⁊
nō feci? sed hoc tribunal siue supremū iudiciū
non videt̄ posse regulariť esse vniuersale con-
cilium. ergo videt̄ ꝙ sedes siue cathedra apo-
stolica sit huiusmodi tribunal cui⁹ iudicio oēs
cause maiores determinande veniant ⁊ f. mē-
de in eccl̄ia dei. cōsequentia ē bona: maior eti-
am ꝓbata ē. minor vero ostēdit̄ ex multis. Pri
mo q: multa concilia etiam vniuersalia in his
que fidei sunt ⁊ necessaria ad salutē errasse le-
gunt̄ ⁊ habuisse iudicia defectibilia: sicut pȝ
de Ariminen̄. concilio q̄d fuit numerosissimū
vtputa. dccc xxx. ep̄oꝝ. pȝ idē de Ephesino se-
cundo q̄d Leo papa cōdēnauit ⁊ in eius corre
ctionē Calcedonen̄. conciliū instituit. Sedes
autem apostolica nunq̄ in his que fidei sunt

etrasse ꝓhibeť vt sancti pr̃es firmiter ac multi
pliciter attestanť: sicut superi⁹ induximus in
hoc capitulo ⁊ p̃cedenti. Dicit etiã beat⁹ Am
bro. super Mat. ⁊ habeť in. c. nõ turbať. xxiij.
q. i. Non turbatur nauis que petrũ habet tur
batur aũt que iudam habet. Item Aug. in ser
mone quarto de sancto petro hanc prerogati
uam apostolice sed's luce clariorẽ faciẽs dicit
sic. Nauis petri in altum hui⁹ seculi ita natat
vt pereunte mũdo omnes quos suscipit ſuat
illesos. cui⁹ figurã iam videm⁹ in veteri testa-
mento. Sicut enĩ Noe archa naufragãte mũ-
do quos susceperat cũctos incolumes seruauit
ita ⁊ eccl'ia petri conflagrãte seculo oẽs quos
amplectitur reseruabit illesos. Hec Aug. Se
cũdo ꝙ tribunal p̃fatũ sit apostolica sedes re-
gulariter ⁊ nõ vniuersale cõcilium ex eo colli-
gitur ꝙ tale tribunal debet esse fixũ in eccl'ia:
⁊ continue ꝑmanens cũ quasi omni die sit ne-
cessariũ. hoc aũt nõ potest vniuersali concilio
cõuenire: qm̃ raro ⁊ nõ modo nũc sed etiã anti
quo tẽpore leguntur celebrata: sedes aũt apo-
stolica semꝑ fuit fixa: nõ enĩ mouetur vt supra
ostendimus: iuxta. c. gratiose. extra de rescrip.
Tertio hoc idẽ colligitur ex illa sanctoꝝ pa-
trũ professione catholica qua suꝑ apostolicaꝫ
sedem dicunt ⁊ p̃dicant eccl'iam esse fundatã
vt Cyprianus: Hieronim⁹: Augustinus quos
superius induxim⁹. ergo magis videtur ꝯgrue
re dispositioni diuine ꝙ ecclesia iudicium su-
mat a cathedra petri q̃ꝫ cathedra ip̃a ab eccle
sia. Quarto hoc idem colligitur ex eo ꝙ san-
cti doctores ⁊ canones etiam summarũ dispo
sitiones causarũ ⁊ maxime fidei ad ap̃licaꝫ se
dem: vt supra ostẽdimus: mandãt esse referen-
das: nusq̃ꝫ autẽ mandat eas ad vniuersale cõ-
ciliũ deferri. Quinto q: questio fidei melius
videť determinari ꝑ principem qui eccl'ie pre
est q̃ꝫ ꝑ multitudineꝫ: qđ sanct⁹ Tho. in. ij. ij. q.
xi. x. ⁊ in. iiij. contra gentiles ꝓbat ex eo: quia
vna debet esse fides totius ecclesie ſm illud. i.
Corin. i. Idipsum dicatis oẽs ⁊ nõ sint in vo-
bis scismata. q̃ fidei vnitas seruari non posset
nisi q̃stio de fide exorta determinareť per eum
qui toti ecclesie preest vt sic ei⁹ sentẽtia a tota
ecclesia teneretť firmit᷑. Hec sanct⁹ Tho. Hinc
beatus Maximus in epistola. oriẽtalibus di
recta dicit. Oẽs fines orbis qui deum sincere
receperunt ⁊ vbiq̃ꝫ terrarum catholici xp̃i fi-
dem confitẽtur: in ecclesiam romanoꝝ ponti
ficem tanq̃ꝫ in solem respiciũt: ⁊ ex ipso catho-
lice ⁊ apostolice fidei recipiũt veritatẽ. nec im
merito petrus legitur primo ꝑfectam fideꝫ eẽ
professus domino reuelante Mat. xvi. Tu es
xp̃s fili⁹ dei viui. vnde ⁊ ei domin⁹ dicit. Ego

rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua. hec ille.
Itẽ nicolaus papa in ep̃la quã scribit phocio
patriarche vt habeť in actõne quarta octaui
concilij ycomenici ad ꝓpositũ dic̃. Quia vni-
uersitas credẽtiũ ab hac sancta romana eccle
sia que caput ẽ omniũ ecclesiarũ doctrinã exq̃
rit integritatẽ fidei deposcit: criminũ solutio-
nem q̃ digni sunt ⁊ gratia dei redẽpti eroãt:
oportet nos q̃bus cõmissa ẽ sollicitos esse ⁊c̃.
Item Gelasi⁹ papa in ep̃la ad Anastasiũ im-
peratorẽ. Una ẽ xp̃iana fides q̃ est catholica:
catholica aũt veraciter illa est que ab omniũ
perfidoꝝ atq̃ꝫ ab eoruꝫ successoribus consorti
bus sincera pura immaculata cõmunione di-
uisa est: hoc est qđ sedes apostolica magnope
re taxauit vt q: mundo radix est ap̃li gloriosa
ꝯfessio nulla rima prauitatis nulla prorsus cõ
tagione macularetť: nam nisi (vt de⁹ auertat:
qđ fieri nõ posse cõfidim⁹) tale aliq̃d ꝓuenis-
ret vel cui iam resistere auderem⁹ errori vel vñ
correctionẽ errantib⁹ posceremus. hec ille. Ex
quibus patꝫ q̃ꝫ temeraria q̃ꝫ a xp̃i ⁊ sanctoꝝ
patrũ doctrina aliena assertio aduersarioꝝ sit
asserentiũ apostolice sedis iudiciuꝫ in his que
fidei sunt non esse certũ nõ esse firmũ: sed de-
fectibile sed deuiabile: ⁊ de facto quãdoq̃ꝫ de-
ficere ⁊ errare. Qui error perniciosissimus vi-
dete qui sed's apostolice diffinitiões fidei de-
clarationes hereticoꝝ damnationes canonũ
confirmationes sanctoꝝ canonizatiões dubi
as ⁊ ambiguas ⁊ per consequẽs suspectas de
falsitate reddens fidem eneruat ⁊ xp̃ianã reli
gionẽ maculat. Hic error fuit cõmunis oĩb⁹
hereticis vt depressa apostolice sedis auctẽtate
licentiori p̃sumptiõe ⁊ audacia in suis crassarẽ
tur erroribus.

Capitulũ. cxi. In quo obijcitur contra ea que dicta sunt tam de infallibilitate iudicij apostolice sedis in his que fidei sunt: q̃ꝫ de firmitate fidei semper futura in ecclesia romana.

Capitulum CXI

Aduersus prefa-
tam cõclusionẽ quam de priuile-
gio apostolice sedis ⁊ romane ec
clesie auctoritatibus ⁊ rationib⁹
efficaciť firmauimus est multa turba aduersa
riorum ⁊ inimicoꝝ apostolice sedis qui nitun
tur illam multis rationib⁹ impugnare. Et pri
mo nituntť infirmare fundamenta conclusio-
nis nostre prefate. Primo sic. Quia auctori-
tas illa. Luce. xxij. in qua xp̃s orasse dicitur ne
fides deficeret nõ potest de fide personali pe-
tri intelligi: quia statim illa defecit in ipso ne-
gando xp̃m. Et si dicať ꝙ intelligať de ꝑseue-
rantia finali petri nõ valet: q: dubiũ ẽ ꝙ talis
ꝑseuerantia finalis in fide cõpetat semꝑ alijs.

Argumẽtũ p̃mũ qđ cũ sequentib⁹ solueť cap. cxij.

summis põtificib⁹. vñ videt ꝙ auctas illa ac/
cipienda sit de fide vlis ecclie que nunꝗ͂ defi/
tur: ⁊ nõ de fide psonali petri. ergo false fundatur
in auctre pfata aliq firmitas iudicij sedis aut
Secũdum alicui⁹ ecclesie petri. ꝯña videt bona. Scðo
sic. Auctoritas illa nõ põt intelligi de fide ec/
clesie romane. ergo ꝯclusio pfata nõ hꝫ firmita/
tem veritatis. ꝯña est bona. antecedens ꝓba
tur: qm̃ quãdo xp̃s dixit illa verba petro: petr⁹
nõ magis erat caput ecclesie Romane ꝙ̃ An
tiochene sed tũc habitur⁹ erat primo sedem in
Antiochia ⁊ postea in Roma. cũ ergo in pdi/
ctis verbis nõ plus fiat mentio de roma ꝙ̃ de
antiochia: qꝛ verba generalia ad omnia parti
cularia eque se habent. sed verba predicta nõ
debẽt itelligi de antiochia: qꝛ fides illi⁹ ecclie
iam defecit. ergo nec de romana eccl̃ia debẽt
Tertium intelligi. Tertio sic. Doctores exponentes
vreba illa scripture nõ exponunt ea de eccl̃ia
romana ꝓut ecclesia romana est ps distincta
cõtra alias ecclesias: sed exponunt verba scri
pture de materia illa loquentia de ecclesia ca
tholica ⁊ aplica que cõprehendit oẽm eccl̃iaꝫ
tenẽtem fidem apostoloꝝ. siue sit rome siue in
hispania siue in gallia. vñ nõ dicunt doctores
inquunt aduersarij ꝙ romana eccl̃ia errare nõ
possit vel nũꝗ͂ errabit ꝯtra fidem: licet aliqñ
affirmẽt ꝙ nũꝗ͂ inueniat errasse ſm se totam
ꝙ̃uis aliqñ pro maiori pte errauit sicut tempo
re Liberij postꝗ͂ consensit perfidie arrianorũ.
Quartum Quarto sic. Illud qð promittit toti ⁊ non
alicui parti nõ debet attribui alicui pti etiam
principali. sed nunꝗ͂ errare cõtra fidẽ toti cõ/
gregationi fideliũ promissum fuit a xp̃o ⁊ nul
li parti fuit hoc promissum. ergo nõ debet hoc
alteri ecclie particulari catholicoꝝ attribui:
cum ergo romana ecclesia sit pars ecclie nõ tota
ecclesia non posse errare contra fidem non est
Quintum attribuendũ romane ecclesie. Quinto sic.
Cum dicis ꝙ romana ecclesia nõ potest defi/
cere in fide: quero a te quid intelligis p eccles
iam romanã. Aut eñ intelligis papã seu mul/
titudinem romanoꝝ siue clericoꝝ siue laicorũ
in partibus romanis degentiũ. Et hoc mõ nõ
est verum: qꝛ oẽs romani habentes domicilia
rome possunt cõtra fidem errare sicut ⁊ omẽs
hierosolymorum errauerunt. Aut vocas eccle
clesiã romanã clericos titulos habentes in ro
ma. hoc modo etiam nõ videtur verũ ꝙ eccle/
sia romana nõ possit errare in fide: qꝛ tales cle
rici habentes titulos rome nõ vidẽtur eẽ ma/
gis electi a deo ꝙ̃ qui habuerũt titulos hiero
solymis. sed omẽs isti errauerũt. ergo ⁊c̃. Aut
tertio vocas ecclesiam romanã papam cũ car
dinalibus vel papam solũ vel collegiũ solum
cardinalium. Nec hoc videtur verum ꝙ eccle
sia romana non deficiat in fide immo videtur
temerariũ dicere ꝙ papa cũ duob⁹ cardinali/
bus si nõ essent plures nõ possit ꝯtra fidẽ erra
re. Aut quarto vocas ecclesiam romanam il/
los qui tenẽt fidẽ quam apostoli fundauerũt
⁊ predicauerũt rome: tunc hñ verum videtur
ꝙ eccl̃ia romana hoc modo sumpta que est ec
clesia vniuersalis errare non possit: sed hoc cum
non plus cõphendat romanos ꝙ̃ hispanos
non ẽ ad ꝓpositũ. Sexto sic. Papa põt erra Sextum
re in fide ⁊ heretica pollui prauitate: hoc ma/
nifestum ẽ. Tum ratione: qꝛ papa cum sit via/
tor ⁊ non sit p papatum in fide confirmatus
põt errare. Tum auctate: vt in. c. Si papa. di.
xl. Tum exemplis: sicut patet de marcellino ⁊
anastasio secundo. ergo sequit ꝙ ⁊ possit in iu
dicio errare. ⁊ ita non ẽ verum ꝙ iudiciũ apo/
stolice sedis sit indefectibile ⁊ indeuiabile in
his q̃ fidei sũt. Septimo arguit. Possibile ẽ Septimum
ꝙ roman⁹ pontifex incidat in heresim damna
tam ⁊ ꝙ talẽ heresim diffiniat in iudicio cũ cõ
plicib⁹ suis. ergo apostolice sedis iudiciũ in ta
li casu errabit in fide. Octauo arguit de de/ Octauum
claratione illa quã anastasius fecit: de q̃ habe
tur di. xix. in. c. i. ſm ecclie catholice cõsuetudi
nem: in qua quos achatius post sentẽtiaꝫ in se
prolatam sacerdotes vel leuitas ordinauerat
anastasius acceptis hñficijs rite fũgi debere
decreuit. Hec aũt rescripta dicit Gratian⁹ il/
licita ⁊ non canonice sed contra decreta suoruꝫ
pdecessorum esse data ⁊ videtur aplica sedes
hic errasse. Nono arguit ex historia Stepha Nonum
ni pape qui collecto concilio formosum papã
condẽnauit ⁊ omnes ordinationes eius irri/
tas esse decreuit. Et de Iohanne nono qui cõ
firmauit ordinatõnẽ ⁊ collecta synodo Rauẽ
ne synodũ quã fecerat Stephan⁹ contra For
mosum reprobauit. Decimo arguit de iohan Decimum
ne. xxij. nulla videt tergiuersatione negari qn
doctrina sua de paupertate xp̃i ⁊ aploꝝ eius ⁊
de abdicatõne paupertatis omniũ tẽporaliũ in
speciali ⁊ in cõi ⁊ de paupertate euangelica do
ctrine Nicolai tertij ⁊ alioꝝ summoꝝ pontifi
cũ dicat aduersari: cũ ergo illa ad fidẽ ptineãt vl
ad bonos mores notum ẽ ꝙ altera istarum do
ctrinarũ ꝑtinet sub heretica prauitate quod/
cunꝗ͂ aũt detur ẽ contra conclusionẽ prefatã.
ergo ⁊c̃. Et vero doctrina Iohannis. xxij. de
paupertate xp̃i ⁊ aploꝝ ⁊c̃. aduersetur doctrine
Nicolai tertij patꝫ. Nam papa Iohãnes. xxij.
in declaratione quadam sua q̃ incipit. Cũ int
nõnullos: declarat primo ꝙ pertinaciẽ assere/
re redẽptorẽ nostrum ⁊ dñm iesum eiusꝗ͂ apo/
stolos in speciali non habuisse aliqua nec in

cōmuni sit hereticus. hec declaratio videt̃ ma
nifeste repugnare declarationi ⁊ determinatio
ni dñi Nicolai tertij qui in decretali sua q̄ ince
pit. Exijt qui seminat: que declaratio p̱ Boni
facium papā est inserta in sexto libro decreta
liū ⁊ ab vlī eccl̃ia recepta. in qua declaratōne
p̄fatus dñs Nicolaus ita dicit. Porro cū ipsa
regula expresse ꝯtineat ꝙ fratres nihil sibi ap
proprient nec vinū nec aliquā rem: sitq̃ decla
ratum p̱ eundem antecessorem nr̃m Gregoriū
nonū ⁊ nōnullos alios hoc obseruare debere
tam in spāli ꝗ̄ in cōi. quā sic artā abdicationē
venenosis obtrectationib⁹ aliquoꝝ insensata
deprauauit astutia: ne fratrum eorūdem clari
tas talium imperitis sermonibus laceret̃: dici
mus ꝙ abdicatio ꝓprietatis huiusmodi oīm
rerū tam in spāli ꝗ̄ in cōi ꝓpter deum merito
ria est ⁊ sancta quā ⁊ xp̄s viam ostendens do
cuit ⁊ exemplo firmauit: quāq̃ primi fundato
res militātis eccl̃ie ꝓᵗᵉ ab ipso fonte hause
runt ita volentes p̱fecte viuere p̱ vite atq̃ do
ctrine ipsorum alueos deriuarunt. hec ibi. Sꝫ
huic declaratōi in qua asserere videt̃ dñs Ni
cola⁹ ⁊ diffinire ꝙ xp̄s ⁊ apl̄i p̱fectionis osten
dētes viā nō habuerūt aliqua iure ꝓprietatis
in spāli nec etiā in cōi manifeste videtur repu
gnare declaratio p̄fata Johis. xxij. ergo ⁊c̃.

Confirmatio — Preterea dñs Johes videt̃ reuocasse in cō
stitutione sua quā determinauit dñs Nicola⁹
tertius: videlꝫ ꝙ fratres minores in reb⁹ obla
tis eis nihil iuris ⁊ dominij habent nisi solum
vsum fructū denudatū ab omni iure ⁊ dn̄io ac
ꝓprietate tam in speciali ꝗ̄ in cōmuni.

Capl̄m. cxij. In quo obiectionibus p̄fatis aduersariorum respondetur.

Capl̄m CXII

Prefatis aduer-
sarioꝝ obiectionib⁹ nō obstan
tib⁹ quibus nō erit difficile rn̄
dere tenendū videt̃ saluo semꝑ
meliori iudicio: ꝙ sicut supra ꝓbauimus apl̄i
ca sedes ad quā p̱ principatus sui sublimita
te ꝑtinet que ad fidem ⁊ totius xp̄iani popl̄i
doctrinā ⁊ religionem expectāt sententialiter
diffinire ⁊ interpretari nō possit errare atten
to diuine pollicitatōis impermutabili decre
to in his que de fide tenēda ⁊ credēda aposto
latus sui iudicio publice xp̄iano popl̄o decer
neret siue diffiniret. Tū qꝛ verarguū est alias
nō esset firma ⁊ indubitata credulitas in his
que circa fidem p̱ ecclesiā statuerētur cum oīa
hmōi per romanos pōtifices statuta sint. Tū
qꝛ constat ꝙ auc̃te ecclesie que maxime in ro
mano pōtifice vtpote ipsius ecclesie capite ⁊
principe collata ē libri canonis habēt robur.
vnde ꝙ illis libris sit credendū firmit̃ non cō
stat nisi per auctoritatem ecclesie. vnde Aug.
contra epistolā fundamēti. Euangelio nō cre
derem nisi auctoritas eccl̃ie catholice me mo
ueret credere ꝙ ecclesia in electione sacre scri
pture canonice fuerit spiritusancto directa. er
go similiter credēdum ē ꝙ romanus pontifex
in iudicio eorum que fidei sunt spiritusancto
regatur ⁊ per consequēs in illis non erret ali
as posset quis eadem facilitate dicere ꝙ erra
tum sit in electione quattuor euangelioꝝ ⁊
epistolarū canonis ⁊ in approbatione vniuer
saliū conciliorꝝ ⁊ alioꝝ libroꝝ doctoꝝ appro
bando aliquos ⁊ aliquos reprobando: qđ tn̄
vt pꝫ dist. xv. per romanos pontifices scꝫ Gre
gorium ⁊ Gelasium determinatū legitur: ⁊ ita
nulla fides maneret certa credendorū quo ni
hil periculosius aut etiā absurdius posset in
xp̄iana religione excogitari. Non ergo videt̃
ꝙ romanus pontifex in his q̄ apostolatus sui
iudicio credenda fide aut detestanda diffinit
aut iudicat errare possit. Quare dicendū ē ad
rationes in oppositū.

Ad primū — Ad primā cū dicit̃ ꝙ auc̃tas illa Luc. xxij. Ego pro te rogaui ⁊c̃. nō
accipiēda venit de fide petri. respōdet̃ ꝙ hoc
falsum ē: qđ patꝫ manifeste tam ex ipis domi
ni saluatoris verbo ꝗ̄ ex sanctoꝝ patrū ⁊ do
ctorum expositionib⁹. Ex textu qͥdem euange
lij patet: ait enī xp̄s ad petrū. Ego ꝓ te rogaui
petre. Ecce ꝙ dicit ꝓ te in speciali: vt nō defi
ciat fides tua. Ecce ꝙ dicit fides tua: ⁊ tu ali
quando cōuersus cōfirma fratres tuos. Clarū
est aūt ꝙ p̱ illi⁹ fide p̱sonali rogabat̃ q̄ post la
psum couersus cōfirmare iubet̃ fratres suos.
hic aūt petrus erat ⁊ nō alius: nec cōgregatio
ipa vniuersalis eccl̃ie: qꝛ v̄ba illa non possunt
adaptari illi. Tum qꝛ fides illi⁹ nō deficit. Tū
qꝛ ipa nō dr̃ aliquādo cōuersa. Tum qꝛ ipsa nō
dicit̃ ꝓprie fideles in fratres habere ſ᷑ potius
in filios. Qđ vero aduersarij dicunt ꝙ fides
petri statim defecit: respōdet̃ ꝙ si ad horā de
fecit nō tn̄ finalit̃ ⁊ hoc est qđ xp̄s rogauit. vn
de non dixit ei domin⁹. Ego pro te rogaui pe
tre vt nō neges seu vt nō cadas sed vt nō defi
ciat fides tua scꝫ finaliter. vnde Beda in glo.
non dicit non tenteris ſ᷑ nō deficiat fides tua
vt post lapsum negationis ad pristinū statum
penitēdo resurgas. hec ille. Hoc etiā innuitur
manifeste in verbis sequentib⁹ saluatoris cuꝫ
ait. Et tu aliquādo ꝯuersus confirma fratres
tuos. in quo casu manifeste innuit saluator ꝙ
aliquādo petrus erat casurus siue negaturus
non ergo rogat ne caderet: ſ᷑ ne in casu mane
ret: qđ ipi⁹ rogatu adimpletū ē ꝙ postea nūq̄
ampli⁹ cadet. Et ita pꝫ ex ipo euāgelij textu ⁊

saluatoris verbo qd̄ ad lrām loquitur dn̄s de
fide ꝑsonali petri. Hoc etiā apertissime ostēdit
ex sanctorum patrum expositionib⁹ quas induxi
mus supra in. c. cix. vnde Leo papa exponens
textum hunc sermone secūdo consecrationis
sue ita inq̄t. Spālis cura a dn̄o petri suscipit
⁊ pro fide petri ꝓprie supplicat tanq̄ aliorum
status certior sit futurus si mens principis vi
cta nō fuerit. in petro ergo omnium fortitudo
munitur ⁊c̄. Ecce testimoniū clarissimū huius
quod diximus. Qd̄ vero ꝯsequenter dicūt aduersarij
q expositio data de fide personali finali petri
nō valeat: q: vt aiūt fides ꝑsonalis in alijs pō
tificib⁹ successorib⁹ petri nō semper habuit aut ha
bet finalem in fide perseuerātiam est stultum
dictum: qm̄ textus prefatus de ꝑsonali fide pe
tri loquitur nō de fide personali aliorum pon
tificū. Pro quo notandū q Romanus ponti-
fex succedit beato petro nō in gratijs ⁊ prero-
gatiuis personalibus sed in sede ⁊ officio pon
tificat⁹ ⁊ per ꝯsequens in priuilegijs sedis ⁊ officij.
Habuit autem petrus priuilegium post resur
rectionem xp̄i vt in fide finaliter nō deficeret
siue erraret: ⁊ nō solum ipse hoc habuit: sed eti
am ceteri apostoli qui cum xp̄o manserunt. vn̄
vt dicit beat⁹ Chryso. q pro oibus etiam roga
uit cum ait Johis. xvij. Pater sancte serua eos
in noie meo. vnde cōis doctrina sanctorum ha-
bet q omnes apostoli cōfirmati fuerint post
resurrectionem. vnde glo. super illud. ps. lxxiiij.
Ego cōfirmaui colūnas eius dicit sic. Que in
passione nutauerunt. i. apostolos qui ꝯfirmati
sunt in resurrectiōe. In hoc aūt priuilegio ro-
man⁹ pontifex nō succedit petro sicut nec alij
epi alijs aplis. Et ideo qd̄ aduersarij inducūt
de fide aut orōne personali romanorum pontifi
cum nō facit ad propositū. habuit aūt ampli⁹
singulariter petrus super oēs alios aplos: vt
priuilegium nō errandi in fide se extēderet ad
sedem siue cathedram eius ita q in cathedra
sua semper catholica vigeret doctrina ⁊ in sede
sua iudiciū in his q̄ fidei sunt ab omni macla
erroris esset alienū: prout superius multis san
ctorum patrū sentētijs firmauim⁹. Hec autē pre
rogatiua nō est data sedibus aliorum aplorum qm̄
omnes aliquo modo verecūdate sunt: sicut pa
tet de Achaia vbi predicauit beat⁹ Andreas
de Asia vbi predicauit Johānes euangelista.
de India vbi Thōas. de Ethiopia vbi Mat
theus. de alia India vbi beat⁹ Bartholome⁹
de Hierosolyma vbi Jacobus. Oēs iste qua-
si funditus defecerūt a fide: sola romana eccle
sia imaculata ꝑmanet ⁊ opitulante deo ꝑma-
nebit semper.   Ad scd̄am obiectionē cū dicit Ad secundum
q prefata auctoritas nō pōt itelligi de ecclia

[illegible]

romana ⁊c̄. respōdet negando hoc assumptū
quoniā falsum est. Et ad ꝓbationē cū dicitur
q quādo xp̄s dixit illa verba petro petrus nō
erat magis caput rome ⁊c̄. respōdetur q ꝓba
tio illa nulla est: quoniā licet petrus tūc nulli⁹
eccl'ie caput actu esset sed esset bene futurus
caput: nihilomin⁹ quādo xp̄s orauit ꝓ fide pe
tri orauit ꝓ fide eccl'ie sue quecūq̄ futura esset
cui petrus tanq̄ princeps ⁊ caput preesse debe
ret. vnde cum petr⁹ presedit eccl'ie antiochene
ecclesia antiochena habuit eam prerogatiuā.
cum vero petrus inde transtulit sedem suam
translata ē in ecclesiā romanā dicta preroga-
tiua que sedē ipam petri diuina ꝓuidētia dis-
ponēte interueniētib⁹ ipius beati petri meritꝭ
inseparabilit̄ sequit ⁊ concomitat. vnde bea-
tus Leo in sermone secūdo ꝯsecrationis sue ita
inq̄t. Manet ergo dispositio veritatis ⁊ bea-
tus petr⁹ in accepta fortitudine perseuerans
suscepta eccl'ie gubernacula non relinquit: sic
enī est ordinat⁹ vt ante petra dicat dum fun-
damentū ꝓnunciat dum regni celorum iani-
tor constituit dum ligandorū soluendorumq̄
arbiter ad mānsuram etiā in celis iudiciorum suorum
diffinitionē preficitur qualis ipe mihi esset so
cietas per ipa appellationū eius mysteria no
sceremus. ⁊ infra. Si quid itaq̄ a nobis recte
agit recteq̄ discernit si qd̄ a misericordia dei
quotidianis supplicatōnib⁹ obtinet illius est
operum atq̄ meritorum cuius in sede viuit pote
stas ⁊ excellit auctas. hoc enim obtinuit dile
ctissimi illa ꝯfessio q̄ a deo patre apostolico in
spirata cordi omniū humanarū operationum
in terra transcendit ⁊ firmitatē que nullis im
pulsionib⁹ quateret recepit. hec ille. Item Ni
colaus papa ad Michaelem imparatorem sic
scribit. Petrus confirmate petre que xp̄s est
structuram vniuersalis eccl'ie inconcussam ⁊
fide clare solidatā ita precib⁹ suis munire non
cessat vt errantiū vesaniam recte fidei norma
reformare festinet vt nō intrepide eam cōsoli
dantes remunerare ꝓcuret quaten⁹ porte in-
feri malignorum spirituū suggestiones atq̄ he-
reticorum impet⁹ nō ꝑualeant eiusdē eccl'ie vnita
tem infringere.   Ad tertiā obiectiōnē cū dr̄ q Ad tertium
doctores exponētes verba illa xp̄i nō exponūt
ea de ecclia romana ⁊c̄. respōdet negādo hoc
tanq̄ falsum ⁊ iniquū: qd̄ pz ex testimonijs su-
perius inductis ꝓ veritate cōclusionis sctorum
patrū scz Cyrilli: Crisostomi: Hieronymi: Le-
onis Agatonis Bernardi Anselmi Alber-
ti magni: scti Thome ⁊ aliorum plurium doctorum:
oēs enī isti loquunt de ecclia romana put ē
pars distincta tāq̄ caput ⁊ magistra ꝯtra ali-
as ecclias.   Ad quartā obiectionē cum dici- Ad quartum

tur: illud quod ꝓmittit̄ petri ⁊ nō pti ⁊c̄. in̄ dicit̄ negādo ꝙ nō errare cōtra fidem nō sit ꝓmissū ecclesie romane. hoc eñ̄ falsum est vt iam ostē dimus in rn̄sione ad secundā. Unde beat⁹ Cyrillus vt supra inductum⁹ ita ait. Secundū hāc dn̄i ꝓmissionē ecclesia apostolica petri ab omni seductione ⁊ heretica circūuentione imaculata manet super oēs postpositas ⁊c̄. vt supra

Ad quintū

Ad quintā cū querit̄ quid vocat̄ eccl'ia romana cum dicit̄ ꝙ in fide errare nō possit. Rn̄ detur in primo ꝙ nō accipit̄ hic ecclesia romana ita extenso vocabulo pro fideliū illorū congregatione qui tenent fidem quā apostoli rome predicauerūt. iste eñ̄ mod⁹ vocādi eccl'iaȝ romanā videt̄ esse impropri⁹. Tum q: alibi ꝙ̄ rome apostoli predicauerunt fidē quā fideles per orbem dispersi tenēt ⁊ obseruant. Tum q: cōfessio etiam ipsa fidei qua petrus xp̄m deuȝ ⁊ hominē confessus ait. Tu es xp̄s filius dei viui ⁊c̄. sup quam dicit̄ xp̄s eccl'iam suā edificasse nō primo rome sed in cesaria philippi facta est vt dicit̄ Mat. xvi. Secūdo dicit̄ ꝙ eccl'ia romana in qua religio xp̄iana a tempore apostoloꝝ petri ⁊ pauli semp imaculata dicit̄ perstitisse ⁊ vsq̄ in finē seculi debere persistere vocatur ꝯgregatio populi fidelis romani cū suo pastore. Qđ̄ vero dicit̄ ex aduerso ꝙ oēs romani possunt errare sicut omēs hierosolymitani Respondet̄ ꝙ hoc falsuȝ est. hec eñ̄ gratia data est ecclesie romane que nō fuit data hierosolymitane. de qua gratia Agapito papa ī suggestione quā Constātino impatori scripsit ita dicit. Hec apostolica xp̄i ecclesia per dei omnipotētie gratiam a tramite apostolice traditionis nunq̄ errasse ꝓbibetur ⁊c̄. vt superius est inductū.

Ad sextum

Ad sextā obiectiōem in qua arguit̄. Papa potest errare in fide tenendo malam opinionē circa ea que fidei sunt. ergo similiter potest errare in iudicio male sententiando de fide. respōdet̄ negando ꝯñam: q: licet primuȝ sit possibile scđm tamen non. Et ratio diuersitatis est: q: assistentia spiritussancti ꝓmissa a xp̄o nō respicit personam pape sed officium siue sedem ⁊ iđo cum opinari sit persone iudicate vero sit officij: licet esset possibile papā male opinari: errare tamen sententiando in iudicio de his que sunt fidei nō est possibile stante diuina promissione. Pro quo notandū cū sancto Thoma in quodlibeto octauo: in quo querēs vtrū oēs canonizati ꝑ ecclesiā sint in gl'ia vel aliqui eoꝝ sint in inferno. dicit: ꝙ aliquid pōt iudicari ẜm se consideratū quod relatum ad aliquid extrinsecū impossibile inuenit̄. dico ergo ꝙ iudicium eorum qui presunt ecclesie pōt errare in q̄busȝ si ꝑsone eoꝝ tm̄ respiciāt̄. Si vero cōsideretur diuina ꝓuidentia que ecclesiam suā spūsancto dirigit sicut ipse xp̄s ꝓmisit Joh. xiiij. Docebit vos omnē veritatem scȝ necessariā ad salutē: certum est ꝙ iudiciuȝ ecclesie vniuersalis in his que ad fideȝ ptinēt errare est impossibile. vnde magis standū est sententie pape quām de fide in iudicio ꝓfert ꝙ̄ quorūcunq̄ hominū sapientū in scripturarum opinionibus. nam ⁊ cayphas qūi esset pōtifex licȝ neq̄: ꝓphetauit. Joh. xi. hec sanctus Thomas. Plane huiusmodi dignitates in ecclesia sicut multū tributū est eis honoris ⁊ reuerētie ita plurimū virtutis fortite sunt ⁊ grē singularis. vnde Crisosto. sup illo ṽbo Joh. xi. valde pulchre ad ꝓpositum loquit̄. Uide inq̄t quanta pontificalis potestatis sit virt⁹: q: eñ̄ qualitercunq̄ dignus effectus est pontificari ⁊ si indignus existens ore ꝓphetauit nesciens quid dicebat: ore eñ̄ illius solum vsa est gratia spūssancti: cōtaminatū autem cor non tetigit. ⁊ infra. Uides quāta spūssancti virtus a mente ꝑniciosa voluit verba ꝓferri ꝓphetie plena magne ⁊ mirabilis. Itē btūs Aug. hūc locum tractans libro questionū vete. ⁊ no. testamēti ⁊ habet̄ in ca. dictū est a dn̄o. i. q. i. ita ad ꝓpositum loquit̄. Quanta autē sit dignitas sacerdotalis ordinis hinc aduertamus. dictum est autē de nequissimo cayphe interfectore inter cetera. hoc aūt a semetipo nō dixit sed cū esset ꝑnceps sacerdotuȝ illius anni ꝓphetauit per quod ostendit̄ spiritumsanctū gratiarum datorem non personam sequi aut digni aut indigni sed ordinem traditōis. Ubi ceterū in hoc loco bene aduertendū ꝙ non dicit̄ ꝙ papa errare nō possit aut male sentire aut iudicare in his que fidei sunt: cū error vt dicit Augustin⁹ nihil aliud sit ꝙ̄ pro vero approbare falsum: sꝫ dicit̄ ꝙ sentētia quā in iudicio roman⁹ pontifex ꝓfert in his q̄ fidei sūt errare nō possit aut ꝙ sedis ap̄lice iudiciū qđ idem ē errare nō possit. Ita enim loquitur Hieronymus in. c. Hec est fides. xxiiij. q. i. cū ait. ꝙ si apostolatus tui iudicio ⁊c̄. Eodē modo loquit̄ sanctus Tho. in prefato quodlibeto cuȝ dicit: ꝙ magis standum est sentētie pape quam de fide in iudicio ꝓfert ꝙ̄ ⁊c̄. Hinc etiam Agapito papa in ca. Sic. di. xix. inq̄t. Sic oēs ap̄lice sedis sanctiones accipiēde sūt tanq̄ ipsius diuine voce petri firmate. Sup quo dicit Archi. Caute dicit ap̄lice sedis ⁊ non dicit apostolici. sedis autē ap̄lice sanctiones siue sentētia in iudicio plate a romano pontifice intelligit̄ non q̄ occulte maliciose aut inconsulte per solum romanū pontificē aut etiaȝ que per ipsum cum paucis sibi fauētib⁹ alijs in fraudē ꝯtemptis siue non

ex ista solutione colligitur vera solutio maioris [illegible] papa in his q[ue] fidei sunt [illegible] male sentiendo [illegible] errare [illegible] sententias [illegible] potest respondere ad multas rationes in contrarium

vocatis ad partē ꝓfertur: ſ3 que a romano pō
tifice qui maturo ⁊ graui viroꝝ ſapientū ⁊ ma
xime dn̄oꝝ cardinaliū pmo cōcilio digeſta ⁊
maturata ſancit ⁊ ꝓfert. Nā vt ait Albertus
magnus in queſtiōe de iuſticia ⁊ legibꝰ habē
tibꝰ auctem ſm̄ conſulta ſapientū eſt determi
nare ⁊ interpretari vel exponere: ⁊ ꝙ ita ſit in
rebꝰ arduis dicit ab aplica ſede emanare ſm̄ il
lud quod beatꝰ Gregoriꝰ ait in. c. aplice ſedis
xxxv. q. ix. Apoſtolice ſedis ſentētia tanta ſem
per cōſilij moderatione cōcipit tanta patien
tie maturitate decoquit tātaq̄ deliberatiōis
grauitate ꝓfert vt nec mutari neceſſariū du
cat niſi forte ſic ꝓlata ſit vt retractari poſſit.
⁊c. Quibꝰ omnibꝰ ꝯſideratis: videlꝫ infallibi
litate diuine promiſſionis: efficacia orōnis xp̄i
meritoꝝ affluētia btiſſimi apl̄i petri: ⁊ maturi
tate conſilij ꝙ in hmōi arduis materijs que fi
dem tangūt cum dn̄is cardinalibus ⁊ alijs do
ctis patribꝰ romanꝰ pō. ſemꝑ hꝫ ſine dubio te
nendū eſt hoc quod de aplice ſedis iudicio di
ctum eſt: videlꝫ ꝙ in his que fidei ſunt defice
Ad septimū re nō poſſit. Ad ſeptimā obiectionem cū ar
guit de papa facto heretico ⁊ deficiente ꝑ he
reſi ſua dupl̄r reſpōdet. Quidam eñ volūt di
cere ꝙ caſus non ē poſſibilis quo ad h̄ ꝙ papa
poſſit diffinire hereſim. dicūt eñ ꝙ in hoc ca
ſu deꝰ nō ꝑmitteret eū diffinire hereſꝫ aut ali
quid ꝯtra fidem ſed ꝓhiberet eū aut per mor
tem aut per alioꝝ fidelium reſiſtentiā aut per
alioꝝ inſtructionē aut per internā inſpiratio
neꝫ aut per alios modos ſm̄ quos deꝰ eccleſie
ſancte ⁊ fidei veritati multipliciter ꝓuidere
pōt. ad h̄ inducūt exēpla aliq̄. Primo de Ba
laam ꝓpheta malo: cū nō minoris cure ſit chri
ſto de vitanda maledictione infidelitatis ꝗ̄
de maledictione verbali prophete talis a po
pulo iudeorum. ſed deus ſic prouidit illi po
pulo vt patet Nu. xxij. ꝙ malus propheta ve
niens ad maledicendū populo iudeoꝝ ꝓhibi
tus eſt a deo: ſic ꝙ nō potuit maledicere popu
lo quē deꝰ benedixerat. ḡ multo fortiꝰ ſi papa
eſſet hereticꝰ ꝓpter imutabilē veritateꝫ fidei
datam a deo toti eccl̄ie nō ꝑmitteret euꝫ dn̄s
determinare hereſim aut errorē ꝯtra fideꝫ ſed
ꝓhiberet aliquo dictoꝝ modoꝝ. Secundū ex
emplū de Caypha qui neſciens ꝓphetauit ob
dignitatē pōtificalem: multo magis credēdꝰ
eſt romanꝰ pōtifex ꝓhiberi ne errorē determi
naret tam ꝓpter dignitatē pontificalē ꝗ̄ pro
pter honorem dei ⁊ ſalutē populi xp̄iani. Ter
tiuꝫ etiā hic inducūt exēplū de Anaſtaſio qui
licet voluerit reuocare Achatiū nō tñ potuit
q: diuino nutu ꝑcuſſus eſt: vt in. c. Anaſtaſiꝰ ⁊
in glo. di. xix. Nobis aūt aliter videt dicendū:

videlicet ꝙ ratio illa nō ſit ad ꝓpoſitū noſtrū
q: ſi romanꝰ pontifex efficit hereticꝰ ipſo facto
quo cadit a fide petri cadit a cathedra ⁊ ſede
petri: ⁊ ꝑ conſequens iudiciū quod faceret ta
lis hereticꝰ nō eſſet iudiciū aplice ſedis immo
nec iudiciū alicuiꝰ auctoritatis ē dicendū aut
momenti: q: cum ꝑ hereſim cecidiſſet a ꝑlatio
ne per conſequens auctoritate iudicandi pri
uatus eſſet. vt in. c. Nouatianus. xxiiij. q. i. ⁊. c.
Factus. vij. q. i. ⁊ extra de offi. vica. c. Nos. in
ter. ⁊ in glo. Prelatio aūt vt ait Archidyaco.
in ca. Cuis. di. xxi. cōſiſtit in tribꝰ. In iudicijs
vt in. c. Inferior. in ꝓcepꝫ vt in. c. Nūc autē. in
ſentētijs vt in ca. Deniq̄. ea. di. Et ita pꝫ ꝙ ob
Ad octauū iectio illa aduerſarioꝝ nulla ſit. Ad octauā
obiectionē cum dicit ⁊ arguit de declaratiōe
facta per Anaſtaſium: reſpōdet ꝙ falſum eſt
ꝙ declaratio prefata nō fuerit canonica ⁊ ve
ra. Pro quo notandū ꝙ circa hanc materiā ꝗ̄
tangit in ꝑdicta declaratione ſcꝫ an heretici
⁊ preſciti vera ſacramēta cōferant ſunt quat
tuor opiniones ſicut tangit magiſter ſentētia
rum. in. iiij. di. xxiiij: ⁊ ſctūs Tho. Prima ꝙ he
retici ⁊ preſciti nō conferūt ſacramenta: ſ3 iſta
opinio nō tenet. Alia opinio eſt dicentium ꝙ
cōferūt ſed ꝓmoti nō recipiūt. hec opinio eti
am nō tenet. Alia opinio eſt dicentium ꝙ poſ
ſunt conferre dum tamē eccl̄ie formā ſeruent
⁊ intentionē: ⁊ ꝗ̄tum ad primū effectū qui eſt
collatio ſacramenti ⁊ ꝗ̄tum ad vltimū qui eſt
collatio gratie: ſed hec opinio etiā ſtare nō po
teſt: q: ex hoc ꝙ aliquis cōmunicat heretico ꝑ
ſciſo ab eccl̄ia in ſacramētis peccat ⁊ ita fictꝰ
accedit. ⁊ per cōſequens grām conſeq̄ nō pōt
niſi forte in baptiſmo in articulo neceſſitatis
Alia opinio ē: ꝙ heretici vera ſacramēta cōfe
runt ſ3 cū eis grām nō dant: nō ꝓpt inefficaci
am ſacramētoꝝ ſ3 ꝓpt peccata recipientiū ab
eis cōtra eccl̄ie prohibitionē. Iſte vero Ana
ſtaſius in hac ſua declaratione ꝗ̄tum colligi
poteſt ex forma ⁊ ſerie littere ꝗ̄cꝗ̄d dicat Gra
tianus nō videt aliud dicere niſi qꝺ̄ dicit iſta
quarta opinio: videlꝫ ꝙ preciſi ab eccl̄ia etiā
vera ſacramēta cōferant ⁊ hoc generalit quo
ad oēs. ꝗ̄tum aūt ad effectum grē contrarium
eſt de his qui impedimentū gratie ſiue obicē
non preſtarent. Et vero talis fuerit opinio hu
ius romani ſummi pontificis in hoc ca. ⁊ verā
dicat patet ex his que inducuntur in glo. ſm̄
Hug. gloſa aūt ſic ait. Varijs modis ponitur
caſus huius ca. Gratianꝰ inducit quaſi ſit ab
rogatum ⁊ Valdenſis conſentit cū eo ⁊ oēs
qui dicunt veritatem ſacramētoꝝ nō eſſe apꝺ̄
hereticos vt. xxiiij. q. i. ſciſma. ⁊. i. q. i. ex eccl̄iaꝫ
Hug. dic̄ ꝙ nec. c. eſt reprobatū nec auctor ꝓ

his que continent̄ hic cõdemnatus fuit: quia
nihil hic continet̄ quod nõ canonice dicat̄ ⁊c̄.
Idem dicit dñs Archidyaconus. §. Nõ vero
immo dicit ꝙ ipse Gratianus fuit opinionis il
lius: ꝙ vera sacramenta non essent apud here
ticos quod falsum est: ⁊ ita vere videt̄ errasse
⁊ nõ anastasius in illo. vnde Gratianus cũ ait
in. § precedenti ꝙ hoc ē qd̄ dicit̄ ꝙ decretales
epistole sunt paris auctoritatis cuȝ canonibꝰ
siue ꝙ semꝑ sunt accipiende: intelligenduȝ est
de his sanctionibus vel decretalibus epl̄is in
quibus nec p̄cedentiũ patrũ decretis nec euã
gelicis preceptis aliquid contrariũ inuenitur
videtur male dicere in duobus. Primo vt dic̄
Archidyaconus in hoc ꝙ videtur innuere ꝙ
papa non possit facere cõtra decreta p̄decces
sorum suorum: quod non est verũ de consti. c. l.
li. vi. Secũdo in hoc qd̄ presupponit ꝙ a sede
apostolica possent emanare epistole decreta
les p̄ceptis euãgelicis cõtrarie: qd̄ est falsum
iuxta p̄dicta ⁊ expresse contra ea. Sic. dist. xix.

Ad nonum — Ad nonã obiectionẽ q̄ sumit̄ de factis For
mosi pape ⁊ Stephani pape: respõdet̄ ꝙ obie
ctio illa nõ militat cõtra ꝓpositũ: qm̄ alterca
tio illa nõ fuit in materia fidei aut circa ea q̄
sunt necessaria ad salutem sed in q̄busdã mun
danis processibus ⁊ iudicijs. vnde papa For
mosus cum esset cardinalis degradatusq̧ fuis
set vsq̧ ad habitũ laicalẽ ⁊ iurasset nec ad epi
scopatũ nec ad romã se reuersurũ Stephanꝰ
vi. papa credẽs ꝙ talis nõ potuisset reassumi
ad papatũ nec ꝑ cõseq̄ns esse verus papa con
demnauit eũ ⁊ ordinatiões eiꝰ ⁊ sentẽtias de
creuit ꝑ ꝯsequẽs irritas esse. successor vero eiȝ
Iohãnes nonus credens prefatũ Formosum
nõ obstantibus illis verum fuisse pontificem
cõfirmauit ordinatiões illiꝰ ⁊ gesta cõtra illuȝ
in cõcilio Rauenne reprobauit. Ista erant in
facto: nõ erat materia fidei. in illis em̄ que sũt
facti eccl̄ia errare põt: vt dicit sctũs Tho. tam
in quotlibeto. viij. q̄. in. iiij. sentẽtiarũ. dist. xli.
vbi ait ꝙ q̄uis ecclesia honore auctate diuina
fulciat̄: tñ inq̄tũ est hoim ꝯgregatio aliq̄d ex
defectu hũano in actibꝰ suis ꝓuenit qd̄ nõ est
diuinũ.

Ad decimũ — Ad decimã obiectionẽ que sumitur
ex declarationibus Iohannis. xxij. que viden
tur contraria declarationi facte per dominuȝ
Nicolaũ tertiũ: respõdet̄ ꝙ in veritate nõ op
ponũt̄: imo declaratio Iohis. xxij. optime stat
simul cũ determinatiõe nicolai. Pro quo notã
dum ꝙ diligenter perscrutati textum euange
liorum cuȝ expositionibus sanctoꝝ patrum ⁊
doctoꝝ catholicoꝝ duas pauptates legimus
xp̄m ordinasse congruẽtes diuersis exercitijs
perfectoruȝ. Unam videliceȝ ⁊ p̄mam pro illis
qui predicaturi mittendi erant in iudeã ad an
nunciandũ aduentuȝ regis: que est nihil pro
priũ habere sub celo nec in speciali nec in cõ
muni. de qua dñs mittẽs discipulos ad predi
candũ Math. x. dicit sic. Nolite possidere au
rum nec argentũ nec pecuniã: in zonis vestris
nõ peram nec duas tunicas nec calciamenta
neq̧ virgã: dignus ē em̄ operariꝰ cibo suo. hec
ibi. Hoc aũt xp̄us p̄cepit vt ait Hieronymus
in glo. ne causa lucri ⁊ nõ causa salutis p̄dica
re viderent̄. Item glo. sup illud. Dignus ē em̄
operarius ⁊c̄. dicit sic. Ecce quare precepit ni
hil ferre: q2 oĩa debent̄ eis. Et glosa Luce. x.
dicit. Ecce qui saccum ⁊ perã prohibuit sum
ptus ex p̄dicatiõne concessit. de xp̄o etiã dicit̄
Math. viij. Filius hoĩs nõ habȝ vbi caput re
clinet. glo. inquit Hieronymi. Quid me pro
pter lucra seculi vis sequi cũ ita pauper sim vt
nec hospitioluȝ quidẽ habeam nec necessario
vtar tecto. Secũda paupertas est ꝓ illis qui
fixi erant mansuri in congregatiõe: ⁊ ista ē ni
hil habere in ꝓprio ſ͞ hñ in cõi. de q̄ Act. iiij.
sic dicit̄. Multitudinis autẽ credentiuȝ erat
cor vnũ ⁊ anima vna nec quisq̄ eoꝝ que pos
sidebat suũ esse dicebat sed erant eis oĩa cõ
munia. vbi glo. Bede pulchre ita ait. Qui ita
viuũt vt sint omnia cõmunia in dño cenobite
vocant̄: que vita tanto felicior quanto statum
futuri seculi imitat̄ vbi oĩa cõmunia q2 deꝰ
est oĩa in omnibus. hec ibi. Ergo xp̄s volẽs
vtrãq̧ approbare pauptatẽ aliquando tenuit
p̄mã nihil penitus habens nec in speciali nec
in cõmuni viuens tm̄ ex his q̄ deuote femine
sequentes eũ administrabant ei ⁊ apl̄is vt ha
betur Luce. viij. sup quo verbo ita dicit glosa
⁊ credit̄ esse Bede. Antiquus mos erat iudeo
rum nec ducebãt in culpã vt mulieres sua sub
stantia pascerẽt ⁊ vestirent doctores: q2 vero
in gẽtibus hoc poterat facere scandalũ paulꝰ
memorat se abstinuisse. ministrabãt ergo dño
carnalia cuiꝰ metebãt spũalia: vt formam da
ret p̄dicatoribꝰ: q2 victu ⁊ vestitu debent esse
contẽti. hec glosa. Secundam autẽ pauperta
tem approbauit aliquãdo ⁊ verbo ⁊ exemplo
verbo. vnde Luc̄. xxij. inquit apostolis. Quã
do misi vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamẽtis
nunquid aliquid defuit vobis: at illi dixerunt
nihil. dixit ergo eis. Sed nunc qui habet sac
culũ tollat similiter ⁊ perã ⁊c̄. vbi glo. interli.
dicit. In hoc quoq̧ nobis datur exẽplũ vt nõ
nunq̄ causa instãte de nostri ꝓpositi rigore si
ne culpa intermittere possimus. Ex qua glo.
manifestũ accipit̄ argumentũ ꝙ illud p̄ceptũ
Math. x. de nõ portãdo aurum ⁊ argentũ ⁊c̄.
sup quo fit dispensatio nõ pertinet essentialit̄

ad perfectõnẽ vite spiritualis: quia in tali nõ
haberet locũ dispẽsatio: qδ multũ militare vi
detur contra fratricellos. Preterea etiã xpus
exemplo firmauit prefatã paupertatẽ habẽs
loculos in q̃bus seruabãtur ea que ei dabant
ad sui ⁊ eoꝝ necessitates subleuandas. de q̃b⁹
Joh. xiij. vbi sic habet. Xp̃us dicit iude quod
facis fac citius. hoc aũt nemo sciuit discũben
tium ad quid dixerat: ⁊ quidam putabãt quia
loculos habebat iudas ꝙ dixisset ei ies⁹. Eme
ea que opus sunt nobis ad diẽ festũ: aut vt ege
nis aliq̃d daret. Super quo dicit beatus Au
gustin⁹ sup Joh. ⁊ habet in ca. Habebat. xij.
q. i. Habebat ergo ⁊ dñs loculos a fidelibus
oblata conseruans et suorum necessitatibus
⁊ alijs indigẽtib⁹ tribuebat. Tunc p̃mũ eccle
sie pecunie forma ẽ instituta vt intelligerem⁹
qδ p̃cepit nõ cogitãduz esse de crastino nõ ad
hoc fuisse p̃ceptũ vt nihil pecunie seruaret a
sanctis sed ne deo ꝓpter ista seruiatur ⁊ ꝓpt
inopie timorẽ iusticia deserat. hec Augu. Itẽ
idem Augustinus ⁊ habet in ca Exemplũ. ea.
cau. ⁊ q. Exemplũ domini accipite cõuersan
tis in terra: q̃re habuit loculos cui angeli mi
nistrabant nisi quia ipius ecclia loculos habi
tura erat. Non potest autẽ dici ꝙ hic pauper
tatis modus perfectis non ꝯueniat tanq̃ ha
bere aliqua in cõmuni deroget euãgelice pfe
ctioni. patz tam ex eo ꝙ xp̃s perfectissimus ⁊
apostoli eius sanctissimi eam obseruauerũt ⁊
obseruandã eccl̃ie reliquerũt iuxta iam dicta
beati Augustini. Tum pz ex cõmuni obseruã
tia oium sanctarũ religionũ Basilij Augusti
ni Benedicti que omes aliqua habent in cõ
muni. Tum patz ex declaratõne quã Greg. ix.
in quadã decretali sua facit ex̃ de exces. prela.
ca. Nimis iniqua. vbi expresse asserit fratres
p̃dicatores ⁊ minores in altissima paupertate
xp̃o pauperi famulari: ⁊ tamẽ constat ipos p̃
dicatores habere aliq̃d in cõmuni etiã quo ad
ꝓprietatẽ aliqua: qδ eoꝝ regule ⁊ statui nõ re
pugnat. Hoc etiam Alexander quart⁹ in con
demnatõne libelli contra statũ predicatoꝝ ⁊
minoꝝ videt sensisse: in quo loquẽdo de dictis
fratribus ita subiunxit. Cuz insup ijdẽ fratres
oia ꝓpt deũ reliquerũt exilia vite subsidia mẽ
dicantes ipm xp̃m imitent pauperẽ perfecti
onem euangelicam amplexando. ꝓpter quod
euidenter patet eos non solum in statu saluã
doꝝ existere sed etiam pfectoꝝ: ⁊ per sue reli
gionis obseruantiã que quidẽ ipius perfectio
nis euangelice tenet formã in eterne retribu
tionis premio precellentẽ gloriam promereri.
hec ibi. Ubi quidẽ expresse dicit predicatores
xp̃m pauperẽ imitari ipsiusq̃ pfectionẽ euan
gelicam amplexari ⁊ in statu existere pfectoꝝ:
quorum ipsius religionis obseruantia pfectionis
euangelice tenet formã: ⁊ tñ constat ipsos ha
bere posse quo ad ꝓprietatem aliqua iuxta eo
rum regulam in cõi. Et ita patet ꝙ habere ali
quid in cõmuni nõ derogat perfectioni euan
gelice. quod etiã sanctus Tho. determinat in
ij. ij. q. clxxxviij. ar. vij. inducẽs illud Prosperi
de vita contẽplatiua ⁊ habet in. c. expedit fa
cultates ecclesie possidere ⁊ ꝓprias pfectiõis
amore contẽni. ⁊ infra. Quo facto satis ostẽdi
tur ⁊ ꝓpria debere propter pfectionem contẽ
ni ⁊ sine impedimento pfectionis posse eccle
sie facultates que sunt pfecto cõmunes possi
dere. Attento ergo ꝙ xp̃s has duas pauperta
tes ⁊ vtrasq̃ euãgelice perfectionis diuersis
tẽporib⁹ docuit verbo ⁊ firmauit exẽplo patz
ꝙ declaratio Johis. xxij. nõ contradicit decla
rationi domini Nicolai tertij: sz stant bñ simul
ad diuersa tẽpora dicta eoꝝ referẽdo. vno enim
tempore xp̃s ⁊ apostoli nihil habuerũt in spe
ciali nec in cõmuni s mulieribus que xp̃m se
quebantur necessaria sumẽtes vt dicit domi
nus Nicola⁹ papa. Alio vero tp̃e habuerũt in
cõmuni aliqua vtputa loculos: sicut dominus
Johes papa. xxij. Et ita patz quid dicendũ sit
breuiter ad dictã obiectionẽ mq̃tum spectat
ad p̃sentem locuz. Quod vero scdo loco de eo
dẽ Johannis verbo inducit ꝙ reuocauerit qδ
Nicolaus determinauit: dicim⁹ ꝙ nõ est verũ
ꝙ dñs Joh. reuocauerit: sz bñ declarauit id qδ
dñs Nicolaus dixerat: videlicet ꝙ fratres mi
nores in rebus oblatis eis nihil iuris ⁊ domi
nij habẽt nisi solum simplicẽ vsumfructum de
nudatũ ab omni iure ⁊ dñio atq̃ ꝓprietate tã
in speciali q̃ in cõi debere intelligi in reb⁹ in
quibus vsus potest separari a dñio ⁊ proprie
tate sicut sunt res imobiles ⁊ multe mobiles
nõ autem in rebus que vsu consumuntur. ⁊ de
clarat ꝙ dominus Nicolaus intelligit ꝙ frẽs
minores in reb⁹ q̃bus vtunt hñt ius vtẽdi. Et
certe absq̃ preiudicio domini Nicolai domi
nus Johes. xxij. potuit hoc declarare. Tum q:
domin⁹ Nicolaus in sua constitutione exp̃sse
dicit ꝙ in dubijs que circa determinata p eũ
occurrerent habeãt dicti fratres recurrere ad
sedẽ apostolicam p eam declarandis. Tũ etiã
q: papa declarat euangelium sicut est de iura
mẽto ⁊c̃. Sicut ergo romanus pontifex absq̃
p̃iudicio saluatoris declarauit ꝙ preceptũ de
nõ iurando nõ se extendat vt ꝓhibeat in om
ni casu iurare: imo dãnat hereticos q̃ dicũt ꝙ
nõ licz omnino iurare. Sic potuit magis dñs
Johannes dictũ domini Nicolai declarare vi
delicet ꝙ xp̃s ⁊ apostoli ⁊ fratres minores ha

bentes iustum vsum habent ius vtendi. Et de bonis collatis fratribus minoribus intelligit dn̄s Nicolaus dominiū sibi ꝛ romane ecclesie recepisse quo ad oēs res illas in quibus pōt separari vsus a dominio: quales non sunt res necessarie ad vitam ꝛ que vsu consumuntur. Tum etiam: q2 vt dn̄s iohannes .xxij. dicit. Id nō ptinet ad fidē specialiter quid ꝛ qualiter fratres minores habeant. istud em̄ non ptinet ad fidē: ꝛ in talibus que non sunt de necessitate fidei ꝛ bonoꝝ morum generaliter successor reuocare ꝛ mutare potest que statuit predecessor prout visum sibi fuerit expedire: cū in his par in parē habeat imperiū. Illam insup paupertatē qua xp̄s voluit vt pauper. cum apostolis habere immobilia nec mixta mobilia in cōmuni cōmendat dn̄s Nicolaus non illā que excludit ius vtendi ꝛ iustū vsum nec illā que puat habere iure ꝛ dominio res vsu cōsumptibiles cū sit impossibilis. Et in hac rōne fūdāt se doctores tam sancti ꝙ scholastici: quare ꝓ pecunia mutuata aut alia re cuius vsus est ei⁹ ɔsumptio vsura licite accipi nō pōt: sicut merces ꝓ domo vel re alia nō ɔsumptibili locata pōt licite recipi: vt ondit sctūs Tho. in. ij ij. q. lxxviij. ar. i. Et p3 etiā huiusmodi sententia ex sentētia beati Crisostomi sup Mat. ꝛ habet in ca. Ejiciens. di. lxxxviij. Et hoc de ista materia tm̄ dictum sit ꝓ presenti: q2 forsan alias in alijs scriptis nostris plenior smo habebitur.

Capitulū. cxiij. De iurisdictiōe quam romanus pontifex habet in temporalibus.

Capl'm CXIII

Consumatis his que de amplitudine romani pontificis in spūalib⁹ visa sunt nobis: venit in aio nr̄o hūc librū claudere cōsideratione illa an scʒ pncipat⁹ romani pōtificis non solū ad spūalia ſꝫ etiā ad tēporalia se extendat ita ꝙ in toto orbe xp̄iano iurisdictōnē habeat tēporalē. Perlectis aūt diuersis modis dicendi duos dicēdi modos extremos int' alios reperim⁹. Primus ē dicentiū ꝙ romanus pontifex ratione sui pncipatus in solis spūalib⁹ consistat ita ꝙ nullo modo iure papatus ad tēporalia se extendat. Iure papat⁹ dicūt: q2 alias bene cōcedūt eum in tēporalib⁹ iurisdictiōē aliquā posse habere vtpote in his que donatione fidelium aut pncipū pmissione acqsita sunt ecclesie. Secūdus modus dicendi est asserentium totaliter oppositū: scʒ ꝙ romanus pontifex iure sui pcipatus siue vicariatus xp̄i habeat in toto orbe terrarum plenam iurisdictōeʒ non solum in spiritualibus sed etiam in tēporalibus adijcientes ꝙ omniū pricipū secularium iurisdictionalis potestas a papa in eos deriuata sit. Nos vero declinantes ꝙtū in nobis fuerit has pdictas vias q̄ nobis videnť minus ꝓbabiles saluo semp apostolice sedis iudicio cui⁹ ea que nūc ꝛ alias scripsimus emendationi ꝛ correctioni submittimus. Incedentes ergo media via ponem⁹ has duas ɔclusiones. Prima ē contra pmū modū dicēdi ꝙ romanus pōtifex iure pncipat⁹ sui habeat iurisdictionē aliquam in temporalib⁹ in toto orbe xp̄iano. Hec cōclusio colligit pmo ex ca. Oēs di. xxij. in quo papa Nicolaus inqt ꝙ xp̄s bt̄o Petro vite eterne clauigero terreni simul ꝛ celestis imperij iura cōmisit. vbi glo. inqt. Argumentū ꝙ papa habeat vtrūqꝫ gladiū spūalem scʒ ꝛ tēporalē. lxiij. di. tibi dn̄o. ꝛ. xv. q. vi. alius ꝛ ca. Nos sanctoꝝ. ꝛ ca. Iuratos. Secūdo p3 cōclusio auctoritate ꝛ testimonio beati Thome qui in fine secūdi libri sup sententias dicit ꝙ spūali potestati potestas secularis in papa coniungit qui vtriusqꝫ ptātis apicē tenet scʒ spiritualis ꝛ secularis: hoc illo disponēte q̄ est rex ꝛ sacerdos ſm ordinē melchisedech ꝛ dn̄s dominantiū cui⁹ ptās nō auferet ꝛ regnū ei⁹ non corrumpet. hec sanctus Thomas. Secunda conclusio contra secundū modū dicendi est: ꝙ licʒ papa habeat aliquo modo iurisdictionē in tēporalib⁹ in toto orbe xp̄iano: non tn̄ ita amplā siue plenariā aut extēsam sicut illi de secūdo modo asserūt siue dogmatizant ſꝫ ꝙtum necesse ē pro bono spūali conseruando ipsius ꝛ alioꝝ siue ꝙtum eccl'ie necessitas exigit aut debitū pastoralis officij in correctione peccatoꝝ exposcit. put plenius explicabim⁹. Iuxta ergo has duas nostras cōclusiones pro ampliori veritat' illustratōe duo impsentiarū faciem⁹. Imprimis assignabimus modos ſm quos roman⁹ pontifex nō videť dicēdus habere iurisdictionē in toto orbe xp̄iano in tēporalibus. Secūdo explicabim⁹ modos ſm quos vere roman⁹ pontifex vbiqꝫ etiā in tēporalib⁹ habet iurisdictionē. vt in. c. Proximo. Circa pmū sit ista ꝓpositio. Papa nō sic ē dicendus habere iurisdictōnē in temporalib⁹ iure papatus vt sic dicēdus sit totius orbis dn̄s. Ista ꝓpositio lʒ nostro iudicio sit satis clara: nihilominus pōt sic probari. Nihil quod est interdictum apostolis pōt dici cōuenire romano pōtifici iure apostolici principat⁹. patet: quia cū romanus pontifex succedat petro in potestate ꝛ officio non potest habere iure papatus id quod petro ꝛ oībus apostolis fuit ꝓhibitū ꝛ interdictū: sed apostolis est interdict⁹ dominatus in tēporalibus. ergo romanus pontifex iure apostolici pncipatus nō sic habʒ potesta

Prima conclusio auctoris.

Secunda

Prima ꝓpositio

tem aut iurisdictionē in temporalib⁹ ꝙ sit do
minus orbis. consequētia est bona. maior p3.
minor vero habet̃ Mat. xx. vbi xp̄s ait aplis:
Scitis q2 p̄ncipes gentiū dominant̃ eoꝝ ⁊ q̄
maiores sunt potestatē exercent in eos nō ita
erit int̃ vos sed quicūq3 voluerit inter vos ma
ior fieri sit vester minister: ⁊ quicūq3 voluerit
inter vos p̄mus esse erit vester seruus. sic fili⁹
hominis nō venit ministrari sed ministrare ⁊
animā suam dare in redemptionē pro multis.
Et simile p̄ oīa legit̃ Luce. xxij. In quib⁹ ver
bis ꝙ dominatus fuerit interdictus aplis p3.
Ait eñ btūs Bernardus in secundo libro de
consideratione ad Eugeniū papam sic. Nam
quid tibi aliud dimisit sanctus apostolus: q̄d
habeo inquit tibi do. quid illud? vnū scio nō
est aurū nec argentū cū ip̄e dicat aurum ⁊ ar
gentum nō est meū: esto vt alia quacunq3 ra
tione hoc tibi vendices sed nō apostolico iure
nec enim ille tibi dare quod non habuit potu
it quod habuit dedit sollicitudinē vt dixit su
per ecclesias: nunq̄d dominatōnē audi ipsum
non dominantes aūt in clero sed forma facti
gregis: ⁊ ne dictū sola humilitate putes non
etiā veritate vox dñi est in euangelio. Reges
gentiū dominant̃ eoꝝ ⁊ qui potestatē habent
super eos benefici vocant̃: ⁊ infert. vos autē
non sic. Planum ē apostolis interdicit̃ domi
natus istum quō tu ⁊ tibi vsurpare audes: aut
dominās apostolatū aut apostolat⁹ domina
tū. plane ab alterutro ꝓhiberis si vtrūq3 simul
habere voles perdes vtrūq3: alioq̄n nō te exce
ptum illoꝝ nūero putes de q̄b⁹ q̄rit̃ dñs. Ipsi
regnauerūt ⁊ nō ex me ⁊ p̄ncipes extiterūt ⁊
nō cognoui: at si interdictū audiamus forma
edictū: qui maior ē vestrū fiat sicut minor ⁊ q̄
p̄cessor est sicut q̄ ministrat: forma aplica hec
est: dñatio interdicit̃: indicit̃ ministratio. hec
bernardus. Item idē Bernardus infra. Exi
inq̄ in agrū ager mundus est tibi creditus est
exi in illum non sicut dominus sed tanq̄ villi
cus videre ⁊ ꝓbare vnde exigēdus es reddere
rationē. hec ille. Patet etiā ꝓpositio predicta
ex donatōne temporaliū in italia quā Constā
tinus dicitur fecisse beato Siluestro romano
pontifici: quoniā si romanus pontifex iure sui
principatus fuisset dominus temporaliū non
fuisset aliqua donatio facta Siluestro ſ; pot⁹
restitutio eius q̄d suum erat: cuius tamē ꝯtra
rium roman⁹ pontifex cōfitet̃ ⁊ impator Con
stantin⁹. de constantino habet̃ in ca. Constan
tinus. di. xcvi. de romano pōtifice habet̃ in c.
Secunda ꝑFuturā. xij. q. i. Secūda ꝓpositio. Romanus
pontifex non dicit̃ sic p̄ncipatū siue iurisdicti
onem plenariam in temporalibus in toto or
be xp̄iano habere vt nomen regis aut impera
toris orbis possit sibi vere in temporalib⁹ vsur
pare. Patet ista ꝓpositio ex p̄ma. patet etiam
testimonio pape Nicolai in. c. Cū ad verū. di.
xcvi. vbi sic inquit. Cum ad verū ventū est vl
tra sibi nec impator iura pōtificatus arripiat
nec pontifex nomē impatoris sibi vsurpet: q̄m
idē mediator dei ⁊ hoim homo xp̄s iesus acti
bus ꝓpriis ⁊ dignitatib⁹ distinctis officia po
testatis vtriusq3 discreuit. h̄ ille. Et idē ponit̃
in. c. Oīm. di. x. Tertia ꝓpositio. Roman⁹ pō Tertia
tifex non d̄r sic habere ptātem secularē aut iu
risdictionē plenariā in temporalib⁹ vt quēad
modū oēs dignitates ecclesiastice a sede apo
stolica pendere dicunt̃ ab ea iurisdictionē su
mētes iuxta ca. Oēs. di. xxij. ⁊ ca. Ita dñs. dis.
xix. ita p̄ncipatus ⁊ iurisdictōnes regū ⁊ prin
cipū seculariū dependent ab ea. Patet ista ꝓ
positio auctoritatibus ⁊ ratōne. Auctoritate
p̄mo sic de imperio ꝙ sit a solo deo ⁊ non a pa
pa. ait eñ Johannes papa sic in ca. Si impe
rator. di. xcvi. Si impator catholicus ē fili⁹ est
nō p̄sul eccl̃ie: q̄d ad religionē competit disce
re ei competit non docere: hab3 p̄uilegia pote
statis sue que administrandis legibus publicis
diuinit⁹ consecut⁹ est. vbi dicit glo. ergo non
a papa: nā imperiū a solo deo est. Secūdo idē
confitet̃ papa Innocētius in ca. Questrū. xxi.
q. iiij. Itē tertio idē confitet̃ papa Innocēti⁹
terti⁹ in ca. Solite. de maio. ⁊ obe. vbi imparo
ri Cōstātino ita scribēs inq̄t. Preterea nosse
debueras ꝙ fecit deus duo luminaria magna
in firmamēto celi: hoc ē vniuersalis ecclesie. i.
duas instituit dignitates que sūt pōtificalis
auct̃as ⁊ regalis maiestas. Hoc etiā habetur
in auc̃. quō oportet ep̄os. coll̃. in prin. Item iu
stinian⁹ impator scribit. C. de veteri iure enu.
in prin. Deo autore nostrū gubernante impe
rium q̄d nob a celesti maiestate traditū est ⁊c̃.
Ecce ꝙ a celesti maiestate sibi traditum dicit
imperiū. nullus aūt istoꝝ aut pontificum aut
impatoꝝ confitet̃ ꝙ potestas imperialis ab
solute dependeat a papa: ⁊ ita dicendū est de
aliis dignitatibus secularib⁹. Ratione xō p̄
fata ꝓpositio ꝓbatur sic. Nullū prius depen
det in esse a suo posteriori: sed potestas princi
pum seculariū siue regalis siue imperialis pre
cedunt tēpore papatū siue p̄ncipatū aposto
licū ergo non pōt dici cū veritate ꝙ a p̄ncipa
tu aplico depēdeat ptās iurisdictōis p̄ncipū
seculariū. consequētia est bona. maior est ma
nifesta. minor etiam pat3 ex illo apostoli. i. ad
Coꝝ. xv. Non prius quod spirituale sed quod
animale est. Tum et eo ꝙ p̄us fuerūt reges ⁊
imperatores anteq̄ petrus fuisset fact⁹ papa

⁊ etiam anteq̄ claues regni celoꝝ date essent
eccl'ie vt manifestum est. Preterea fortificat̃
ista ꝓpositio: q: si sic om̄es ꝑncipes xp̄iani qui
dominia sua non recognoscunt a romano pō-
tifice cuiusmodi est rex Francie. vt met testat̃
Innocētius tertius in ca. Per venerabilē. q̄
fi. sint legi. superiorē in temporalib⁹ minime
recognoscit: non essent in statu salutis: cū bo-
na fide illa non possideāt: qđ esset grauissimū
Quarta dicere ⁊ totū mundū conturbare. Quarta ꝓ-
positio. Roman⁹ pontifex iure papatus non
sic potestatē siue iurisdictōnē in temporalib⁹
babꝫ q̄ de feudis ꝑncipū secularium aut de pos-
sessionib⁹ directe se intromittere aut iudica-
re valeat regulariē. Pꝫ hec ꝓpositio tam ex
ꝑcedenti q̄ ex confessione romani pontificis
Innocētij tertij: vt in ca. Nouit. extra de iudi.
vbi ita ait. Non em̄ intēdim⁹ iudicare de feu-
do cuius ad ip̄m scꝫ regem spectat iudiciū ni-
si forte iure communi ꝑ speciale ꝑuilegiū vel cō-
trariam cōsuetudinē aliquid sit detractū. Pa-
tet etiā hec ꝓpositio testimonio Alexādri ter-
tij qui in ca. Causam. extra qui fi. sint legi. dic̄
sic. Nos attendentes q̄ ad regem ptinet non
ad ecclesias de talibus possessionibus iudica-
re ne videamur iuri regis anglicoꝝ detrahere
qui ipsarum iudiciū ad se asserit pertinere fra-
ternitati vestre mādamus quatenus regi pos-
sessionū iudicium relinquentes de causa ꝑnci-
pali ⁊c̄. Hoc etiā aptissime ostēdit btūs Ber-
nardus in libro de cōsideratione ad Eugeniū
papam dicens. In criminibus non in posses-
sionibus potestas vestra: ꝓpter illa siquidem
bas accepistis claues regni celorū. Et infra
infert. Habent hec infima terrena iudices su-
Quinta os reges ⁊ ꝑncipes terrē. Quinta ꝓpositio.
Papa non ita iurisdictionē in tēporalib⁹ ha-
bet q̄ a quocūq̄ iudice seculari passim ⁊ regu-
lariter ad eū possit appellari. Ista ꝓpositio pꝫ
testimonio Alexandri pape q̄ in ca. Si duob⁹
extra de appella. ad questionē qua querit̃ si a
ciuili iudice ante iudiciū vel post ad papā fue-
rit appellatum an huiusmodi appellatio tene-
at. respōdet. tenet quidē in his q̄ sunt tēpora-
li iurisdictioni subiecti: in alijs ṽo etsi de con-
suetudinē eccl'ie teneat ꝯm iuris rigorē credi-
mus nō tenere. vbi glo. inq̄t. Et ita pꝫ q̄ iuris-
dictio tēporalis nō ptinet ad eccl'ias. Sexta
ꝓpositio. Papa nō habet ita iurisdictionē in
tēporalib⁹ vt ip̄e libere disponere possit ad ar-
bitriū suum de bonis eccl'iasticoꝝ. Ista ꝓposi-
tio ꝓbat̃. Pro quo notanduꝫ q̄ bona ecclesia-
stica sunt concessa cōmunitatib⁹ ⁊ non ꝑsone
singulari. ⁊ ideo in bonis ecclesiasticis nulla
ꝑsona singularis habꝫ ptātem ⁊ dominiū libe-
rum sed sola cōitas: vt ecclesia vallis olotañ.
vel tolletañ. habet dominiū ⁊ ꝓprietatē in ipsis
locis sibi ꝓprijs. ꝑsona aūt singularis non vt
singularis ꝫ vt pars ⁊ mēbꝛū cōitatis habet
ptātem in illis vtendi ad suā sustētationē ꝯm
exigentiā ⁊ decentiā ꝑsone ⁊ status. in quo tñ
est differētia: q: aliqđ membꝛuꝫ est simplex vt
simplex canonic⁹ ⁊ illud nō habet nisi vsuꝫ in
bonis cōmunitat̃ ꝯm exigentiā sui status mo-
do predicto. Est aūt aliquod mēbꝛū quod ha-
bet administrationē ⁊ dispēsationē generalē
omniū bonoꝝ cōmunitatis appꝛopriās cuili-
bet quod ei debet̃ ꝯm debitā iusticie ꝓportio-
nem disponens etiaꝫ ꝓ cōmuni bono collegij
bona fide vt sibi videt̃ expedire. ⁊ iste est ep̄s
in qualibꝫ eccl'ia cathedrali. vnde in ca. Ep̄s.
xij. q. i. ex cōcilio Antiocheno ita habet̃. Ep̄s
ecclesiasticarū rerū habꝫ ptātem ad disponē-
dum erga om̄es qui indigent cū summa reue-
rentia ⁊ timore dei. verū quia non solum queli-
bet cōgregatio ecclesiasticoꝝ viroꝝ est vna
spirituali vnitate: immo om̄s ecclesiastice cō-
gregationes habent quandā generalē vnita-
tem inq̄tum sunt vna eccl'ia habēs cōnexionē
ad vnū principale mēbꝛū cui vtpote omnium
capiti incumbit cura eccl'ie generalis scꝫ dñm
papam: ideo ip̄e tanq̄ caput ⁊ supremū mem-
brum est principalis ac vniuersalis dispensa-
tor omniū generaliter bonorum ecclesiastico-
rum sp̄ualium ⁊ temporaliū: non q̄ sit domin⁹
sed sola cōmunitas eccl'ie vniuersalis vt com-
prehēdit caput ⁊ alia mēbꝛa scꝫ ꝑlatos ⁊ sim-
plices ꝑsonas eccl'iasticas ē domina ⁊ ꝓprie-
taria. Ex quib⁹ non solū patet veritas ꝓposi-
tionis prefate sed etiam falsitas dicentium q̄
nulla ꝑsona singularis alia a papa nec collegi-
um aliqđ vel cōmunitas habet ius siue domi-
nium in bonis ecclesie sed dñs papa q̄ non so-
lum ē administrator ⁊ dispēsator ꝫ verus dñs
⁊ ꝓprietarius bonoꝝ ecclesie ⁊ de his ordina-
re ⁊ distrahere pōt prout vult. Naꝫ vt ait apo-
stolus vniuersaliter de om̄ibus ꝑlatis loquēs
i. ad Coꝛ. xv. Sic nos existimet homo vt mini-
stros ⁊ dispēsatores ⁊c̄. Ministros ⁊ dispēsa-
tores dicit non dños. vnde ad h̄ sanctus Tho-
mas in. ij. ij. q. c. ar. i. dicit. q̄ q̄uis res ecclesie
sint pape vt ꝑncipalis dispēsatoris: nō tñ sūt
eius vt dñi ⁊ possessoris. Et in. q. clxxv. ar. vij.
ponit q̄ ꝑlatus bona ecclesiastica dispēsatioı̄
sue cōmissa q̄ sunt erogāda pauperibus vel in
vsuꝫ ministroꝝ aut in cultū diuinū exponēda
si infideliter dispensat nō dubiū q̄ cōtra fidē
dispensatōis agat ⁊ mortaliter peccet ⁊ ad re-
stitutionē teneatur. Ubi considerandū q̄ pa-
pa nō solū ꝓ statu vniuersalis ecclesie aut sus-

tentationē ministrorum ꝛ pauperum sed etiā ꝓ conuenienti statu psone pōt dispēsare de bonis eccl'ie: sic declarauim⁹ libro secūdo. c. lxix.

Septima

Septima ꝓpositio ꝙ papa nō hab; ptātem siue iurisdictionē in temporalibus vt reges in bonis temporalibus habent dominiū nec ita vt sit regulariter eorum dispensator. Patz ꝓpositio pmo quo ad dominiū ex pcedētī: quia si in bonis clericorum papa non ē domin⁹ minus in bonis laicorum. Pro declaratōne secūde partis ē considerandum ꝙ bona laicorum non sunt collata cōmunitati sicut bona ecclesiastica sed sunt acquisita singulis psonis arte labore industria ꝓpria ꝛ psone singulares q̄rū sunt habēt in e's ius ꝛ potestatē ꝛ verum dominiū ꝛ pōt quilib; de suo ordinare dispēsare retinere alienare pro libito suo sine alicui⁹ iniuria cum sit dñs: ꝛ ideo talia non habent ordinem ꝛ cōnectionē inter se nec ad vnū cōmune caput quod habeat ea ordinare ꝛ dispensare sicut in ecclesiasticis cum quilib; rei sue sit ordinator pro libito: ꝛ ideo nec seculares principes nec papa habēt dominiū nec dispēsatōes in talib⁹. vnde imperator licet sit princeps summus ꝛ quasi caput int̄ seculares. vt in ca. In apibus. vij. q. i. non tamē hab; ptātem sic liberam dispēsandi siue administrandi bona temporalia seculariu; sicut papa bona ecclesiastica. Et ita patz ꝓpositio ꝙ licet papa habeat auctoritatē ꝛ rationē capitis non solu; respectu clericoꝝ ſ etiam respectu seculariū nō tamen sic libere pōt dispēsare vel disponere de secularibus sicut de clericis.

Octaua

Octaua ꝓpositio. Romanus pontifex non hab; ita plenā iurisdictionē in tēporalib⁹ sicut in spūalib⁹: ita ꝙ sicut deponere pōt p̄latum ecclesiasticū etia; sine culpa sua ita possit deponere pncipē secularem siue laicu;. Istam ꝓpositionē declarat dñs petrus de palude in libro suo de ptāte ecclesiastica hoc modo. Unde sciendū ꝙ cū papa possit deponere principē laicum ꝛ prelatū ecclesiasticum non tamē equaliter: quia pncipem laicum siue vasallum vel extraneum non pōt deponere sine iusta causa ꝛ rōnabili ita ꝙ ille sit indignus illo pncipatu ꝛ meruerit perdere ꝛ puari: ꝛ si sine tali causa priuat sōm nō solū peccat conādo ſ etiā nihil agit pudo: sicut nō valet sentētia a nō suo iudice lata: ſ in p̄latis eccl'ie secus ē: quia nō sunt dñi ſ procuratores. vnd̄ sicut administrator superior qui plenā potestatē habet potest instituere ꝛ destituere inferiores administratores ꝛ tenet q̄c quid facit etiam quando minus bonum instituit lic; in hoc ipse peccet: ita papa ponēdo ꝛ deponēdo psonas ecclesiasticas l; peccet nisi ꝓ melio: eccl'ie hoc faciat: tamē tenet qd̄ facit. In tantū aut̄ procedit ratio que dicit eos esse ꝓcuratores non dominos ꝙ sine omni peccato suo ꝛ alieno pōt papa deponere minus bonū ꝛ ponere meliorē: q: in officijs reipublice q̄rit̄ vtilitas publica nō priuata. vnde si p̄latū nō delinquentē ꝛ bonū amoueat ꝛ ponat meliorem nō peccat nec ille conqueri pōt sicut nec ꝓcurator quando a dño reuocat̄ q: ab onere releuatur. Sed secus in principibus laicis q̄ sunt veri dñi eius quod habēt: res aut̄ sua nō est alicui auferenda sine culpa sua. vnde nec feudu; a vasallo ꝛ multo minus quod aliquis hab; a nullo alio potest auferri sine culpa sua hec dñs Petrus de palude.

Capitulum. cxiiij. In quo exponitur qualiter romano pontifici iure principatus sui competit iurisdictionem habere temporalium in toto orbe xpiano.

Capl'm CXIIII

Postquā explicauimus quibus modis iudicio nostro nō competat romano pōtifici iure papatus iurisdictionē habere in temporalib⁹: iam perscrutandū est qd̄ secūdo loco polliciti sum⁹ videl; qualit̄ sibi cōpetat. Dicim⁹ aut̄ ꝙ roman⁹ pōtifex l; nō habeat ptātem regularit̄ siue directe ita plena; in tēporalib⁹ sicut in spūalib⁹: nihilomin⁹ etiā hab; ptātem in tēporalib⁹ ex cōsequēti ꝛ hoc ꝓprio iure ꝙ tum sc; necessariū est ad cōseruationem rerum spūalium ad directionē fideliū in salutē eternam ꝛ ad correctionē peccatorū ꝛ conseruandam pacem in populo xpiano. Quod manifeste atq; irrefragabiliter ex multis demonstramus: pro quo duodecim propositiones tanꝙ duodecim testimonia veritatis huiusmodi ponem⁹.

Prima ꝓpositio

Prima ꝓpositio est. Romanū pōtificē ptātem ꝛ iurisdictionē iure papatus sui habere in temporalib⁹ aliquo modo colligit̄ ex eo ꝙ ei⁹ pncipat⁹ directiuus ꝛ pceptiuus sit ptāti seculari in administratōne sui officij sm exigentiā finis vltimi qui ē ipsa beatitudo suprema ad quam omēs fideles dirigēdi sunt. Quod sic rōne ostēditur. In omnibus artibus ꝛ potestatib⁹ ordinatis ars siue ptās ad quam ptinet vltimus ꝛ principalis finis ē pceptiua ꝛ imperatiua omniū aliaru; artiū siue potestatū quarū fines ad finem illius ordinantur sicut habetur. i. Ethy. Preterea patet q: finis pcipit ꝛ dominat̄ atq; leges imponit his omīb⁹ q̄ sunt ad finē vt sm exigētiā finis debito ordine se coaptent ꝛ ad inuicem ordinent̄ sm vniuscuiusq; mensurā ꝛ modū: sed proprius finis qui intendit̄ per pncipatū papalē est felicitas suprema ad quam ordinatur homo per virtutes theologicas: finis aut̄ quem

intendit potestas secularis est felicitas politica ad quã ordinat hõ p virtutes morales: ſ nulli dubiũ qn finis spũalis ptãtis potior superior ac pncipalior sit fine ad quem dirigit ⁊ tendit potestas secularis. vnd̃ ista ordinatur ad illam. ergo potestatis spũalis ⁊ maxime pape qui ẽ vniuersalis dux ⁊ rector populi xpiani ẽ dirigere ⁊ regulare pcipere atq3 leges dare potestati seculari q̃bus in administratione sui officij dirigatur in finẽ vltimu3 felicitatis eterne. Et ſm hoc roman⁹ põtifex se habet ad reges ⁊ pncipes tanq̃ architectonic⁹ ad artifices. ille em̃ ppt q̃d ⁊ regulas iudicãdi scit: isti aũt sc3 artifices mechanici tanq̃ experti in multis ipm q: sciũt ppter q̃d aũt ignorant: ppter qd̃ deb3 illis papa leges dare ſm quas debent iurisdictionẽ suam exequi ⁊ populum regere in ordine ad beatitudinẽ supernaturalem. vnde btũs Augu. hanc potestatẽ cognoscens ⁊ admirans in beato petro apostolo in sermone quodã apostolorum petri ⁊ pauli q̃ incipit Fortis ⁊ humilis: ita inquit. O mira potẽtia ⁊ ineffabilis gratia saluatoris quis plebiũ piscatorẽ aplorum facile crederet pncipem ⁊ regibus obsistere reges sanctificare regnis oĩb⁹ imperare mundũ refrenare legibus demones calcare pedibus iubere virtutibus celum hominib⁹ aperire cum vellet claudere cũ placeret immortale regnũ conuersis donare negare peruersis merita mundi cognoscere culpas ⁊ crimina hominib⁹ relaxare. hec ille. Propt hanc rõnẽ dixim⁹ supra pmo libro hui⁹ summe ca. xc. q potestas temporalis siue secularis in pplo xpiano dependebat quodãmodo triplici genere causalitatis a potestate spũali sc3 efficiẽtis formalis ⁊ finalis: vide ibi plene. Hac argumẽtatõe vsus videt Innocẽtius tertius in ca. Solite de maio. ⁊ obe. vbi scribẽs imperatori cõstãtinopolitano ita dicit. Potuisses aũt prerogatiuam sacerdotij ex eo intelligere poti⁹ qd̃ est dictũ nõ a quolibet ſ a deo: nõ regi sed sacerdoti: non de regia stirpe ſ de sacerdotali psapia descendẽti de sacerdotib⁹ videlic3 qui erant in anathot. Ecce cõstitui te sup reges ⁊ regna vt euellas ⁊ dissipes edifices ⁊ plantes. Ex q̃bus omĩbus pt3 q veraciter romanus pontifex apicem habeat potestatis tã spũalis q̃ secularis vel temporalis lic3 temporalis nõ in oĩb⁹ ſm eundẽ modũ ſm quẽ habetur a pncipe seculari sed modo digniori superiori ⁊ perfectiori. non em̃ sic habet eam vt exerceat eius opa immediate nisi in aliquib⁹ casibus q̃ tangunt inferi⁹: sed agit opa ei⁹ meliori modo scil3 imperando dirigendo ⁊ regulando ⁊ ad suum finẽ operibus eius vtendo.

Secunda

Secunda ppositio. Romanũ pontificẽ iure vicariat⁹ sui habere in temporalib⁹ iurisdictionem suam aliquo modo ostendit ex eo q oĩ3 fideliũ generalit est a deo pastor constitutus: dicente dño beato petro ⁊ in eo successori suo. Pasce oues meas. Joh. vlti. sup quo verbo dicit glo. sic. Pascere est oues credentes ne a fide deficiant cõfirmare terrena subsidia si necesse ẽ subditis prouidere ⁊ exempla virtutu3 cũ verbo pdicationis impendere aduersarijs obsistere errantes subditos corrigere. hec glo. Clarum ẽ autẽ q pascere gregem dominicu3 terrena subsidia si necesse ẽ subditis puidẽdo aduersarijs resistẽdo ⁊ errantes corrigẽdo nõ solum exigit in pastore spũalem potestatẽ sed etiam temporalẽ. vnd̃ cum concesso alicui aliquo officio aut regimine censeant etiã pcessa sine q̃bus officium siue regimẽ recte expediri non põt. de offi. dele. c. i. ⁊ ca. Preterea. manifestum ẽ q roman⁹ pontifex apicẽ ptãtis secularis aliquo modo dicẽdus sit habere. Hac argumẽtatiõe vsus videt fuisse Innocẽtius tertius in ca. Solite. de maio. ⁊ obe. vbi ad ostendendu3 impatori constantinopolitano q iure poterat eum rephendere ⁊ increpare ita ait. Nos aũt etsi non increpando scripsim⁹ potuissemus tamẽ rationabilit increpare: nobis em̃ in btõ petro sunt oues xpi cõmisse dicẽte dño Pasce oues meas: nõ distiguẽs int has oues ⁊ alias vt alienũ se a suo demonstraret ouili q̃ petrũ ⁊ successores ipsius magistros non recognosceret ⁊ pastores. hec ille. Ex cura ergo pastorali quam roman⁹ pontifex hab3 sup oĩes fideles cuiuscũq3 status dignitatis vel conditionis existant statim datur intelligi q apicẽ nõ tm̃ spiritualis ptãtis sed etiã tẽporalis aliquo modo habere dicẽdus sit.

Tertia

Tertia ppositio. Romanũ pontificẽ temporalẽ etiã iurisdictionẽ iure principatus sui ostẽdit habere ex eo q oĩs ptãs se extẽdit ad cognoscẽdu3 de omnibus peccatis: non solum de his que sunt contra articulos fidei ⁊ sacramẽta in quibus principalit xpiana fundatur religio sed etia3 de omnibus peccatis mortalibus circa quascumq3 actiones psonales etiam seculares commissis. Qd̃ ratione ostẽdit ⁊ auctoritate. Ratione sic. Cuius ẽ finẽ considerare eius ẽ iudicare de his que debẽt ad finẽ ordinari: quia ratio eorum que ordinant ad finẽ ex fine sumit: sicut enim ad intendentẽ in aliquẽ finem spectat eligere ea que sunt congrua finĩ: ita tollere ea q̃ finis consecutõni impedimẽta prestãt sicut pt3 in medico cuius non solum ẽ iudicare ⁊ puidere de adiuuantib⁹ ad salutẽ quã inducere intẽdit sed etiam remouere ea q̃ impe-

diunt: ⁊ similiter ita est in alijs: sed ita ē ꝙ corpus ordinat̄ ad animā etiā ſm gentiles phos ⁊ temporalia ordinant̄ ad spūalia ⁊ oēs actiones xpianoꝝ debēt ordinari ad consequendū vitam eternam tanq̄ nostrum finem vltimū ſm fidē catholicam nobis expositā. ergo cuiꝰ vel quorum est considerare de salute animarū ⁊ de spiritualibus sicut est prelatoꝝ curam ⁊ regimen animarū habētiū: vt sunt papa archiepi ⁊ epiꝝcoꝝ est iudicare de actōnibus spiritualibꝰ hominū per quas possunt deuiare a salute sua peccādo circa quācūq; materiā siue contra articulos fidei siue sacramēta siue contra bonos mores peccādo in seipm vel primū verbo vel facto seu quocūq; alio modo. Secūdo ꝓz idē auctoritate dñi. Math. xviij. vbi sic dicit̄. Si peccauerit in te frater tuus corripe eū inter te ⁊ ipm: si te audierit lucratus es fratrem tuū: si te nō audierit adhibe tecū vnū vl̄ duos testes vt in ore duoꝝ vel triū stet oē verbum: ꝙ si non audierit dic eccl̄ie. si vero ecclesiam nō audierit sit tibi sicut ethnicꝰ ⁊ publicanꝰ. i. excōmunicatꝰ. Et cōstat ꝙ loquit̄ de iurisdictiōe eccl̄ie quā habēt ꝑlati. nam ibidem subdit̄. Amen dico vobis quecūq; alligaueritis super terram erūt ligata ⁊ in celo. ergo sine vlla dubitatōe ad ꝑlatos eccl̄ie ⁊ maxime ad ꝑlatum prelatoꝝ pertinet iure sibi a deo collato recognoscere ⁊ iudicare de pctō quocunq;. vnde btūs Paulus excōmunicauit fornicatorem notoriū. vt legit̄. i. Coꝝ. v. Cum ergo peccata huiusmodi contingāt circa actōnes personales hominū ⁊ contractꝰ eorū etiam in tēporalibꝰ de omnibus his pertinet ad ecclesiam iudicare maxime si attenderet̄ actio ꝑ modū iniurie vel cuiuscūq; alteriꝰ peccati tam inter laicos q̄ inter clericos: vel int̄ clericū ⁊ laicū quicunq; eoꝝ sit actor vel reus. Nec pōt dici in predictis ꝙ reus trahat̄ extra forum suum: q: oēs xpiani inq̄tum xpiani sunt pertinent ad forū ecclesie. ⁊ hoc est quod expresse dicitur in cañ. xi. q. i. quecunq;. vbi sic dicit̄. Quecūq; contētiones inter xpianos orte sunt ad ecclesiam deferent̄ ⁊ ab ecclesiasticis viris terminabunt̄ ⁊ si obedire noluerint quousq; obediant a liminibꝰ eccl̄ie excludant̄. hec ibi. Preterea nec ꝓpter hoc impedit̄ principū secularium iurisdictio. Tum q: eccl̄ia non impedit qn ptās secularis exerceat iudiciū suum in reum seculare si ad iudiciū suū sit euocatꝰ. Est enim in optione actoris euocare reum ad hoc vel illud iudiciū ⁊ non ad vtrumq; simul. Tum secundo: q: multe actiones sunt pure seculares que cū respectum nō habeant ad finē vltimū aut ꝓmouēdo aut impediēdo ad ꝑncipes seculares tm̄ pertinent sicut d: feudis ⁊ possessionibus ⁊ nō ad eccl̄iā. vt in ca. Nouit. extra de iudi. Tum tertio: q: alia correctōis censura vtitur eccl̄iasticꝰ iudex ⁊ alia iudex secularis quarū vtraq; ē ꝑplo xpiano ad correctionē viciorū necessaria. Est verū ꝙ dicit dñs Durandus q̄uis hoc sit ius eccl̄ie sibi a deo collatū tamē ipsa non semꝑ vsa est isto iure nec vbiq; partim ad vitandū scandalū ne putaret̄ ꝙ ecclesia magis q̄reret emolumentū pecunie aut glorie temporalis q̄ correctōnē vitiorum. partim ꝓpter audaciā aliquoꝝ tyrannoꝝ in quorum terris plures eccl̄ie sunt fundate qui propter suam violentam potentiā non permiserunt eccl̄iam vti iure suo. Hac argumentatōe est vsus papa Innocentiꝰ tertius in. c. Nouit extra de iudi. vbi scribēs prelatis regni Francie ⁊ ostēdere volēs ꝙ dñs rex Francie nō debebat sibi reputare ad iniuriā in cōtrouersia que erat int̄ eū ⁊ regē anglie apostolico iudicio se submittere ita dicit. Nullus qui sit sane mentis ignorat qn ad nostrū iudiciū spectat de quocūq; mortali peccato corripere quēlibꝫ xpianū: ⁊ si correctionē cōtempserit per districtionem ecclesiastice cēsure coercere. Quarta ꝓpositio. Romanꝰ pontifex videt̄ iurisdictionem etiam in temporalibꝰ habere: q: nō solū ꝑncipes seculares circa vsū sue iurisdictiōis delinquentes pōt per censuram ecclesiasticā coercere verū etiā eos notabilit̄ negligētes a dignitate deponere. hec ꝓpositio ꝓz in. c. Aliꝰ xv. q. vi. vbi Gelasius papa imꝑatori Cōstantino ita scribit. Alius itē pōtifex zacharias. s. regem Francoꝝ non tam ꝓ suis iniq̄tatibꝰ q̄ pro eo ꝙ tante potestati erat inutilis a regno deposuit ⁊ Pipinū karoli imꝑatoris patrē in eius loco substituit: omnesq; francigenas a iuramento fidelitatis absoluit. hec ille. Pro cuius ꝓpositiōis pleniori intellectu est considerandū iuxta dñm Petrū de palude in tractatu suo de potestate eccl̄iastica ꝙ licꝫ papa nō habeat cōfirmare omnē regem q̄ consensu populi a ꝑncipio regimē sumpsit: nihilominꝰ pōt oēm talē deponere nō solū ꝓpter heresim aut scisma aut aliquod crimē intolerabile in ꝑplo sed etiā ꝓpter insufficientiā: vtpote si idiota sensu vel impotēs viribꝰ in regno preesset: ꝓpter cuiꝰ insufficiētiā regnū fideliū periclitaretur talis certū ē ꝙ q: demeret̄ deponi: q: bonum cōe ē preferēdū ꝑuato: debꝫ deponi ꝑ superiorē: ⁊ q: illi de regno siue sint ꝓceres siue alij sunt inferiores eo: ⁊ inferior nō pōt iudicare superiorem: ideo non pōt ab eis deponi: sed q: papa ē superior eo in spūalibꝰ ⁊ ꝑ consequēs in temporalibus inq̄tum necesse est pro bona

Quarta

ſpirituali conſeruādo ipſius ⁊ alioꝝ ⁊ ad minꝰ
ratione delicti ⁊ ille ſana conſciētia nō poteſt
retinere regnum ad quod eſt inſufficiens ⁊ in-
dignus ꝑ conſequēs papa poteſt eum monere
vt regno cedat qđ ſine peccato nō poteſt reti-
nere: qđ ſi nolit facere excōicet eum: qꝛ ad offi
cium pape ſpectat de quocunq; peccato mor-
tali corripere quēlibet xp̄ianum: ⁊ ſi correctio
nem contēpſerit per diſtrictionem eccleſiaſti
cam coercere de iudi. c. nouit. ꝙ ſi in excōicati
one perſeueret poteſt vt dictum eſt deponere
⁊ ſubditos eius ab eius ſubiectione abſolue-
re ſicut ſciſmaticū ꝓpͥ contumaciam ⁊ inobe
dientiam ꝑtinacem. Et ex hoc etiam qꝛ excō-
municatus legitimis actibus ⁊ officijs publi
cis non debet fungi ⁊ ſciſmatici cingulo mili
tie ſunt nudandi. xix. q. i. qui contra. xv. q. vi. c.
penultimo. Sed ſi ꝓceres ſiue electores p̄di-
cti nō meruerunt perdere ius eligendi nō p̄ōt
ſine eis papa aliū ſubſtituere. Hec ille. Verū
glo. ſup illud. c. alius exponēs: a regno depoſu
it: dicit. i. ꝓceribus deponentibus ꝯſenſit om
nino falſa videtur qm̄ contradicit textui ⁊ in
tentioni Pelagij qui inducit illud. c. ad oſten
dendum excellētiam ꝑtātis papalis que non
oſtenditur per hoc ꝙ dicitur conſenſiſſe ꝓce-
ribus deponētibus niſi conſenſus ille intelli-
gatur dando auctoritatē. vnde dn̄s Petrꝰ de
palude vbi ſupra dicit: ꝙ illud qđ dicit glo. cō
ſenſit: intelligendū ſit quo ad inſtitutionem q̄
per proceres fieri potuit ſed depoſitio auctori
tate pape ⁊ nō procerū facta fuit que a ſolo ſu
periore fieri potuit ſed electio potuit ab infe-
rioribus fieri. Confirmatur etiam ꝓpoſitio p̄di
cta exemplo Innocētij quarti qui regi portu-
galie quī ꝓdigus ⁊ dilapidator erat ⁊ eccl'ias
monaſteria pia loca ⁊ perſonas eccleſiaſticas
viduas pupillos ⁊ orphanos grauabat ⁊ gra-
uari ſinebat: dediſſe adiutorem ⁊ ſibi admini-
ſtrationem regni interdixiſſe legitur: vt in. c.
grandi. de ſupplen. negli. prela. li. vi. Et ſic ſa-
cerdos apoſtolicus ſe habet ad reges ⁊ princi
pes ſicut architectꝰ ciuilis ad alios artifices
in ciuitate vt inquit Henricꝰ de gandauo quot
libeto. vi. ar. xxiij. ſicut enim architectonici ē
precipere qui ⁊ quales debent exercere ſciētia-
am medicinalem rhetoricā ⁊ ſic de alijs in ci-
uitate ⁊ quoſdam admittere ⁊ quoſdam repel
lere: ſi ſacerdos apoſtolicus debet conſidera-
re qui ⁊ quales regna ⁊ principatus regere de
beant ⁊ bonos honorare malos autem ⁊ male
gerētes deponere ⁊ alios loco illoꝝ ſubſtitue
re. Hec ille. De hac concluſione talis eſt domi
ni Vlrici in ſumma ſua ſentētia. ait enim. Si
rex eſſet manifeſte hereticus vel ſi interpella-
tus ab eccl'ia negligeret nihilominꝰ regimen
regni ſui q̄tum ad ea que ſunt fidei ſcꝫ ſi non
intenderet extirpationi hereticoꝝ p̄ōt ab ec-
cleſia deponi a regia dignitate. h̄ ille. Quin- Quinta
ta ꝓpoſitio. Romanū pontificē inde iuriſdi-
ctionē temporalē habere manifeſte oſtēdiť ꝙ
nō modo excōmunicare p̄ōt ſeculares princi-
pes ſed etiā ipſis in contumacia ꝑſeuerantibꝰ
ſubditos eoꝝ a ſacramēto abſoluere ne eis fi-
delitatē obſeruent. Hec ꝓpoſitio ꝓꝫ ex cano
ne Gregorij. vij. in ſynodo p̄ſidentis qui habe
tur in ca. Nos ſanctorū. xv. q. vi. ⁊ ex canone
Urbani. ij. in ca. Juratis. ea. cau. ⁊ q. Sexta Sexta
ꝓpoſitio. Romanū pontificem habere iuriſdi
ctionem in temporalibꝰ ex eo oſtēdiť ꝙ vtrūq;
gladiū habere dinoſciť. Q aūt gladius mate
rialis quodāmodo ad romanū pontificē perti
neat ꝓꝫ Joh. xviij. vbi dicit xp̄s petro. Cōuer
te gladiū tuū in vaginā. qđ verbū ꝑtractans
deuotiſſimꝰ Bernardus ad Eugeniū papam
ſic inquit. Quid tu denuo gladiū vſurpare tē-
tas quē ſemel iuſſus es ponere in vaginā quē
tamē qui tuū negat non ſatis videť mihi attē
dere verbū dn̄i dicentis Conuerte gladiū tu-
um in vaginā. Joh. xviij. ⁊ Math. xvi. Tuus
ergo etſi ipſe tuo forſitā nutu etſi nō tua manu
euaginādus: alioq̄n ſi nullo modo ad te ꝑtine
ret: ⁊ de his dicentibꝰ ap̄lis. Ecce gladij duo
hic nō reſpōdiſſet dn̄s ſatis ē ſ; nimis ē: vterq;
ergo eccl'ie ⁊ ſpūalis gladiꝰ ⁊ materialis ſed
is quidē ꝓ eccl'ia ille ꝟo etiā ab eccl'ia exercen
dus. ille ſcꝫ ſacerdotis is militis manu ſed ſa-
ne ad nutū ſacerdotis ⁊ iuſſu imꝑatoris. hec il
le. Nutus vero diciť nō tm̄ exhortatio ſed etiā
diſpoſitio. vnde Leo papa. iiij. vt in ca. Ergo.
xxiij. q. viij. contra ſaracenos iubet populū cō
gregari ⁊ eis ad littus maris occurrere. Item
in ca. Hortatu. ea. cau. ⁊ q. Hortatu ⁊ precibꝰ
adriani pape exhortatꝰ karolus rex cōtra lon-
gobardos bellū ſuſcepit. Ad idē btūs Greg'.
quoſdā hortaľ nobiles vt milites congregent
contra hoſtes ⁊ arma viriliter prepararēt. vt in
ca. Quidē. ea. cau. ⁊ q. Item in regiſtro etiā
legiť ꝙ btūs Grego. ciuibꝰ tuſcie vt cōtra lon
gobardos arma pararēt mandauit ⁊ militan
tibus ſtipendia decreuit. Q etiam huius gla
dij materialis diſpoſitio licet non materialis
exercitatio conueniat clericis ſanctus Tho-
mas in. ij. ij. q. xl. articu. ij. declarat ita dicens.
Omnis ꝑſona vel ars vel virtꝰ ad quā ꝑtinet fi
nis habꝫ diſponere de his q̄ ſunt ad finē: bella
autē carnalia in populo fideli ſunt referenda
ſicut ad finē ad bonū ſpūale diuinū cui clerici
deputanť: ⁊ ideo ad clericos ꝑtinet diſponere
⁊ inducere alios ad bellandū bella iuſta. hec

sanctus Thomas. Pertinebit ergo dispositio
etiā auctoritatiua gladij materialis aduersus
infideles hereticos scismaticos ꝛ tyrānos ma
xime ad romanū pontificē qui dux ꝛ pastor ꝛ
pugil ē ppl'i xp̄iani. Hac argumētatōe vtitur
papa Bonifaci⁹ octauus in extrauaganti sua
Unā sanctā: vbi sic ait. In hac eqⁱdē scilz ro
mani pōtificis ptāte duos eē gladios spūalē
scz ꝛ tēporalē euāgelicis dictis instruimur. nā
dicētib⁹ aplīs. Ecce duo gladij ꝛc̄. sicut prius
inductū est de Bernardo. sequit̄. Oportet au
tem gladiū esse sub gladio ꝛ tēporalē auctātē
spūali subijci ptāti. nā cū dic̄ aplus. Non ē po
testas nisi a deo: que autē a deo sunt ordinata
sunt nō aūt ordinata essent nisi gladius esset
sub gladio ꝛ tanq̄ inferior reduceret̄ palium
ad suprema. nam iuxta beatū Dionysiū lex di
uinitatis ē infima p media in suprema reduci.

Septima Septima ꝓpositio. Roman⁹ pōtifex iure di
uino habere videt̄ iurisdictionē tēporalē ali
quo modo videlicz nobiliori ꝛ excellentiori q̄
ptātes seculares: qm̄ ad eū iure sūmi sacerdo
tij spectat declarare diffinire ꝛ iudicare du
bia ꝛ ambigua circa quascunq̄ actiones hoīz
psonales que inter iudices inferiores siue cle
ricos siue seculares variant̄. Hoc pbat Inno
centius tertius in ca. Per venerabilē extra q̄
fi. sint legi. ex sacra scriptura ita dicēs. Nō so
lum in ecclesie patrimonio sup quo plenam in
temporalib⁹ gerim⁹ ptātem verū etiā in alijs
regionib⁹ certis causis inspectis temporalem
iurisdictionē causaliter exercemus nō q̄ alie
no iuri preiudicare velimus: sed q: Deuteronō.
xvij. continet̄. Si difficile ꝛ ambiguū apud te
iudiciū esse psperceris inter sanguinē ꝛ sangui
nem: causam ꝛ causam: lepram ꝛ nō leprā ꝛ iu
dicium intra portas videris variari veniens
ad sacerdotes leuitici generis ꝛ ad iudicem q̄
fuerit illo tempore q̄ iudicabūt iudicij verita
tem ꝛ facies q̄cunq̄ dixerint tibi qui presunt
loco quē elegerit dn̄s sequerisq̄ eoꝝ sentētiaz
qui aūt supbierit nolens obedire sacerdot̄ im
perio qui eo tēpore ministrat dn̄o deo tuo de
Octaua creto iudicis moriat̄. Octaua ꝓpositio. Ro
manus pontifex iurisdictionē habet tēporalē
ex ꝯsequēti adiunctā spūali eo q̄ occurrēte ca
su euidētis necessitatis ꝓ defensione fidei cō
tra hereticos aut cōtra inuasionē paganoꝝ iu
re p̄ncipatus sui quia caput est omniū fideliū
ꝛ pat̄ pōt exigere decimas vel decimatas por
tiones a singulis fidelibus ſm tamē debitam
ꝓportionē ne aliqui sine rōne plus grauarent̄
q̄ alij ad succurrendū cōmuni ecclesie necessi
tati: ꝛ possit rebelles contradicētes per cen
suram ecclesiasticā cōpellere. Qd̄ rōne pbari

potest sic. Quilibz xp̄ianus ex pfectōne xp̄ia
nitatis siue xp̄iane religionis tenet̄ honorare
patrē ꝛ matrē nō solū reuerentiā exhibendo s
etiā necessaria ministrando ꝛ si necesse fuerit
ꝓ eoꝝ salute oīa temporalia exponendo. Et
si in hoc patrē ꝛ matrē carnales debeat hono
rare multo fortius spūalem. scz xp̄m ꝛ ei⁹ vica
rium ꝛ matrē ecclīaz qn̄ necessitas incūbit pe
riculosa eccl'ie siue romano pōtifici si ꝓ salute
ei⁹ indigeat bonoꝝ tēporaliū administratiōe
q̄libz xp̄ianus req̄rit̄ subuenire ꝛ assistere te
netur. Ubi considerandū q̄ fideles nō solum
tenētur subuenire romano pontifici in neces
sitatibus incumbētib⁹ ꝓ bono totius vniuer
salis eccl'ie sed etiā in necessitatib⁹ status sui
apostolici ꝛ persone: cum eīn sit p̄nceps toti⁹
vniuersitatis xp̄iane multis opus habz. No Nona
na ꝓpositio. Romanus pontifex arguit̄ habe
re temporalē iurisdictionē: quia ipe iure suo le
gitimat ad seculares honores ꝛ dignitates vt
habet̄ in ca. Per venerabilē. extra qui fi. sint
legi. vbi papa ita loquit̄ nobili. N. montispes
solani. Per venerabilē fratrem nostrū arela
tēn. archiepm̄ tua nobis humilitas supplica
uit vt filios tuos legitimationis dignaremur
titulo decorare quatenus eis quo minus suc
cederent nataliū obiectio nō noceret. Cū aūt
sup hoc apostolica sedes plenā habet ptātem
ex illo arguit̄ q̄ diuersis causis inspectis cum
quibusdā minus legitime genitis nō natura
libus tm̄ sed adulterinis etiā dispēsauit: sic ad
actus spūales illos legitimans vt possent in
ep̄os ꝓmoueri: ex quo verisimiliter credit̄ ꝛ ꝓ
babiliter reputat̄ vt eos ad actus legitimare
valeat seculares. Decima ꝓpositio. Roma Decima
nus pontifex arguit̄ inde habere iurisdictōez
temporalē: q: ipe iure pontificat⁹ sui negligē
tibus dn̄is temporalib⁹ facere iusticiā subdit
suis iniuriā patiētib⁹ pōt supplere negligētiā
illoꝝ ꝛ iusticiā reddere q̄buscūq̄ subditis ne
gligentiū dn̄oꝝ. Ista ꝓpositio colligit̄ manu
feste ex Innocētio tertio de foro cōpe. c. Licet
vbi Innocēti⁹ ita loquit̄ vercellēsi ep̄o. Sidā
dam⁹ si qn̄ a laicis vercellensib⁹ litteras super
rebus p̄cipue q̄ forū seculare contingūt a sede
aplica ꝯtigerit impetrari eas surreptitias ap
pellatione omissa decernas auctāte nostra ir
ritas ꝛ inanes dūmodo cōsules ꝛ cōe de se cō
querētib⁹ in iudicio seculari exhibeāt iusticie
cōplementū. hec ibi. Sup quo glo dicit. Iste
casus ē in quo iudex ecclesiastic⁹ pōt immisce
re se iurisdictioni seculari cum iudex secularis
negligēs sit facere iusticiā. Plane cū teste be
ato Aug. iiij. de ciui. dei remota iusticia regna
non sint nisi latrocinia magna: spectat ad ro

Undecima manū pontificē ne iusticia pereat. Undeci ma ꝓpositio. Romanū pon. habere ptātem ⁊ iurisdictionē tēporalez incōuincibili testimo nio arguit̃ ex eo ꝙ iperiū romanū a grecis trās tulit in germanos ⁊ potestatē ac ius eligendi regē iperatorē postmodū certis principib⁹ cō tulit: sicut manifeste testat̃ Innocenti⁹ terti⁹ in. c. venerabilem. extra de elec. sic dicēs. Cuz ad eos. s. principes ius ⁊ ptās hmōi ab aposto lica sede puenerit que romanū imperiū in per sonā Caroli a grecis transtulit in germanos. vbi dicit glo. Regin⁹ in chronicis ꝙ cū roma na ecclīa opprimeret̃ ab Astulpho rege lōgo bardoꝝ petijt auxiliū a Constantino ⁊ Beroe filio ei⁹ imperatorib⁹ constantinopolitanis: ⁊ cū nollent patrocinari ecclīe Stephanus pa pa secūdus natione romanus transtulit impe riū in Carolū magnū qui fuerat filius Pipini quem zacharias predecessor ei⁹ substituerat lo co regis frācoꝝ quē deposuerat: de quo. xv. q. Duodecima vi. c. alius. Hec glo. Duodecima ꝓpositio. Romanus pontifex arguit̃ habere iure suo iu risdictionē tēporalem in radice: q2 vacāte im perio ipse habet iurisdictionē in tpalib⁹ vt in ca. licet. de fo. compe. dicit Innoc. iij. ⁊ in glo. etiā notat̃. Et ē hodie declaratū ex̄ de re iudi. pastoralis in clem̄. Et ex hoc clare pz ꝙ papa iure suo iurisdictionē habeat tēporalē: q2 al's executionē in pdicto casu ⁊ i alijs nō haberet Decimatertia nisi ei cōcederet iperator. De potestate quā habet circa ifideles sit ista. xiij. ꝓpositio. Pa pa potest auferre dominiū siue ius quodcūq3 quod habent infideles plationis sup fideles. Ista propositio est beati Tho. in. ij. ij. q. x. ar. x. ita dicentis. Considerandū ꝙ dominiū ⁊ pla tio introducta sunt ex iure humano: distictio aūt fideliū ⁊ ifideliū ex iure diuino. ius aūt di uinū qḋ est ex grā nō tollit ius humanū qḋ est ex naturali rōne. Distinctio fideliū ⁊ infideliū ſm se cōsiderata nō tollit dominiū ⁊ pelatio nem infideliū supra fideles: pōt tn̄ iuste p sen tentiā vel ordinationē ecclīe auctez dei hn̄tis tꝫ ius dn̄ij vel plat̃ōis tolli: q2 ifideles merito sue infidelitatis merent̃ ptātem amittere sup fideles qui transeūt in filios dei: ſʒ hoc quidez ecclīa qnq3 facit quādoq3 nō facit. In illis em̄ infidelib⁹ qui tēporali subiectione subijciunt̃ ecclīe ⁊ mēbris eius hoc ius ecclīa statuit: vt patet in. c. mancipia. ⁊. c. fraternitatē. di. liiij. que ambo sunt Gregorij pape vt seru⁹ iudeoꝝ statim fact⁹ xp̄ianus a seruitute liberet̃ nullo ꝑcio dato si fuerit vernacul⁹. i. in suiture nat⁹. Siliter si ifidelis existēs fuerit empt⁹ ad ſui tiū siue cā seruiēdi: si aūt fuerit empt⁹ ad mer cationē siue causa mercimonij puta vt vende ret eum alteri tenet̃ eū exponere ad vendēdū infra tres mēses nec iniuriā facit ecclīa q2 cū ipi iudei sint serui ecclīe ecclīa pōt disponere de reb⁹ eoꝝ: sicut etiā pncipes seculares mul tas leges ediderunt erga suos subditos in fa uorem libertat̃. in illis vero infid. lib⁹ q̄ tēpo raliter ecclīe nō subiacent pdictum ius ecclīa non statuit licz posset instituere de iure ⁊ hoc facit ad scandalū vitādū sicut ⁊ dn̄s Math. xvij. dicit ꝙ poterat se a tributo excusare: q2 li beri sunt filij: sed ideo mandauit tributū solui ad scandalū vitandū. Ita etiā paulus cū dixis set. i. ad Thim̄. v. ꝙ serui suos dn̄os honorarēt subiūxit ne nomē dn̄i de doctrina blasphemet̃ hec scīus Tho. Decimaquarta ꝓpositio. Pa Decimaq pa ostēdit̃ habere ptātem in tēporalib⁹: q2 pōt punire iudeos forefaciētes tam pena tempo rali ꝙ etiā indirecte pena spūali. Ista proposi tio manifeste habet̃ pmo in ca. Postulasti. ex̄ de iudeis. vbi Innocē. mandat quendā iudeū qui man⁹ violentas iniecit in quendā clericū pena pecuniaria puniri: ⁊ clerico leso satisfa ctionē cōgruā temporalē fieri: ꝙ si non fecerit xp̄ianis ꝑcipit ne cū pfato iudeo anteꝙ satis faciat psumāt cōmercia exercere: vbi glo. dic̃. Excōmunicat̃ indirecte iudei. Secūdo idem colligit̃ ex ca. Sepe. xxviij. q. i. vbi ex ꝯcilio to letano ꝑcipitur vt iudei q̄ cōsortia cū xp̄ianis nō vitauerint publicis cedib⁹ deputent̃. De Decimaq cimaquinta ꝓpositio. Papa arguit̃ habere iu risdictionē in tēporalib⁹: q2 pōt pncipes apo statātes a fide puare dominio tēporali qḋ ha bent sup fideles. Ista ꝓpositio licet pateat ex his que dicta sunt in quarta ꝓpositiōe nihilo min⁹ sic ostēdit̃ ex dictis sancti Tho. ij. ij. q. xij. ar. vi. sic dicentis. Ad ecclīam aūt non ptinet punire infidelitatē in illis q̄ fidē nūq3 ꝑcepe runt. ſm apl̄i. i. ad Cor. v. Quid enim mihi de his q̄ foris sunt iudicare? sed infidelitatē illoꝝ qui fidē pus ceperūt pōt sententialit̃ punire ⁊ cōmunit in hoc puniūt̃ ꝙ subditis fidelib⁹ do minari non possunt: hoc em̄ vergere posset in magnā fidei corruptionē: q2 vt dicit̃ Prouer. vi. Homo apostata in corde suo machinat̃ ma lum ⁊ iurgia seminat intendens hoīes separa re a fide: ⁊ ideo ꝙto citius aliq̄ per sententiam denūciant̃ excōicati ꝓpt̃ apostasiā a fide ipso facto ipi subditi sunt absoluti a dominio eoꝝ ⁊ iuramēto fidelitat̃ quo eis tenebāt̃. hec san ctus Tho. Hoc etiā colligit̃ ex ca. Absolutos. extra de hereti. ⁊ ex ca. Nos sctōꝝ. ⁊ ca. Jura tos. xv. q. vi.. Decimasexta ꝓpositio. Papa Decima ostēdit̃ hr̄e etiā in tēporalib⁹ iurisdictionē q2 pōt ꝯtra infideles hereticos aut tyrannos cō tumeliosos fidei xp̄iane aut occupatores bo

noꝝ eccl'ie aut ꝑturbatores pacis ⁊ quietē ppli xpiani indicere bellū: nō quidē vt occidāt vulnerent vel mutilent: sed vt fidē defendant ecclesiā ⁊ patriā liberēt ⁊ terrā ab infidelibꝰ occupatā reducāt ad xpm. ⁊ sup hoc potest licite ⁊ iuste dare idulgētias magnas arma ad h' sumētibꝰ. Hec ꝓpositio satis patꝫ tā auctibꝰ ꝙ rōe ex his q̄ iducta sūt circa sextā ꝓpositionē.

Capitulū cxv. In quo ponūtur alique obiectiones aduersarioꝝ contra ea que dicta sunt de potestate ⁊ iurisdictione pape in temporalibus.

Capitu CXV

Aduersarij qui ab

a ecclesia oīno auferre ptātem in tēporalibꝰ moliūtur multipliciter arguūt contra pdicta intentes ꝓbare ꝙ romani pon. auctas siue potestas non in tpalibus sed in spiritualibus tm̄ sit: quoꝝ rōnes potiores sunt q̄ sequūtur.

Argumētū pmū In sola et mera cōmissione regni celoꝝ nō venit nec cadit cōmissio regni terrenoꝝ: cū regnū celoꝝ ⁊ terrenoꝝ ex opposito diuidanť sicut regnū carnale ⁊ spirituale sꝫ xp̄s cōmisit petro ⁊ eiꝰ successoribꝰ in ꝑsona ipsius claues regni celoꝝ ⁊ nō claues regni terrenoꝝ prout pꝫ Mat. xvi. c. vbi legiť ꝙ petro dixit. Et tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊ q̄dcunq ⁊c̄. Claues iquit regni celoꝝ ⁊ nō claues regni terrenoꝝ. nec vnq̄ in scripturis euangelicis aut aplicis repeniť ꝙ xp̄s cōmiserit petro claues regni terrenoꝝ: ⁊ q̄d nō est scriptuꝫ nō est nouis adinuētionibꝰ presumendū. vnde nō videtur ꝙ romanꝰ pon. habeat potestatem vniuersalis iurisdictionis

Secūdum nisi in spūalibus tm̄. Secūdo sic. Uicarius nō hꝫ maiorē plenitudinē ptātis ꝙ habuit homo xp̄s. sed xp̄us nō habuit nec habere voluit hmōi potestateꝫ siue dominiū in temporalibꝰ ergo nec eius vicarius. ꝯn̄a est bona. maior est manifesta. minor ꝓbatur multipliciter. Primo ex illo q̄d xp̄s respōdit cuidā Luč. xij. dicēti sibi. Magister dic fratri meo vt diuidat mecum hereditatem. cui xp̄s sic respōdit. Homo quis me cōstituit iudicem aut diuisorem sup vos? quasi di. nullus. Secundo ex illo q̄d legitur Joh. vi. Ihs cū cognouisset: quia venturi essent vt raperent eū ⁊ facerent eum regē fugit iterum in montem ipse solus. q̄d vtiq non fecisset si regnum terrenum quesiuisset. Tertio ex illo q̄d homo ebustus ait Joh. xviij. Re

Tertium gnum meum nō est de hoc mūdo. Tertio arguitur sic. De due potestates. s. temporalis et spiritualis nō possunt in vna ⁊ eadem persona cōuenire siue concurrere. ergo romanꝰ pōtifex cum potestate in spiritualibus nō potest habere potestatem in temporalibꝰ. ꝯsequētia videtur bona. antecedēs patet: q: due species eiusdē generis nō se cōpatiunť in eodē subiecto: sicut homo ⁊ asinus: albedo ⁊ nigredo. hec aūt due ptātes sūt huiusmodi: ergo ⁊c̄. Quar Quartum

to sic. Officia debēt eē omino impmixta alioquin sequereť confusio: sed aliud ē officiū iurisdictōis spūalis ⁊ aliud ē officiū iurisdictōnis temporalis. ergo hec officia nō debēt misceri in vna ⁊ eadē persona. Que ratio apte confirmari videť ꝑ ea que Nicolaus papa in ca. Cū ad verū. di. xcvi. dicit ꝙ xp̄s actibꝰ ꝓprijs ⁊ dignitatibꝰ distinctis officia ptātis vtriusq discreuit. Quinto arguiť ex illo Mat. xxij. vbi Quintum

dicit xp̄s. Reddite que sunt cesaris cesari ⁊ q̄ sunt dei deo. in quo innuere videť distinctōeꝫ p̄dictarū iurisdictōnū spūalis sꝫ ⁊ tēporalis ⁊ ꝑsonarū in quas cadūt: q: tēporalis cadit in cesarē: spūalis vero in ꝑlatos qui sūt vice dei in terris: ergo p̄dicte due dignitates non debent esse in eadē ꝑsona. Sexto arguiť ex le Sextum

ge illa impatoris in qua diciť. Sic em̄ magna dona a deo collata sunt sacerdotiū ⁊ imperiū vt diuinis sacerdotiū ⁊ imperiū humanis preesset: ergo ptās eccl'ie se extēdit solū ad diuina ⁊ spūalia: secularis vero ad tēporalia. termini aūt antiq̄ transgredi nō debēt. s'm illud Prouerb. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. Septimo sic ad Septimum

Thim. ij. di'. Nemo militās deo implicat se negocijs secularibꝰ: sed nemo in eccl'ia magis debet militare deo ꝙ papa. ergo minus implicare se debet negocijs secularibꝰ: ergo papa nō habꝫ iurisdictionē tēporalē. Octauo sic. Iu Octauum

dex secularis de re spūali iudicare non pōt de iudi. ca. Decernimus. sic videť ꝙ iudex ecclesiasticus de tēporalibꝰ se intromittere nō pōt vt cōtrarioꝝ eadē sit disciplina s'm pħm. ⁊. ff. de his q̄ sunt sui vel alie. iuris. l. i. §. videmus. Nonum

Nono. Habere iurisdictōnē in tēporalibꝰ cōtradicit ꝑfectioni aplice: ergo videť ꝙ habere iurisdictionē in tēporalibꝰ nullo modo cōueniť romano pōtifici qui singulariť diciť apostolicus. ꝯsequētia bona videť. antecedēs pꝫ ex illo Math. xix. Si vis ꝑfectꝰ esse vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da pauperibꝰ ⁊ sequere me. ⁊ illud Luce. xiiij. Omis ex vobis q̄ nō renunciauerit omībꝰ que possidet nō pōt meus esse discipulus. Decimo sic. Si iurisdictio tē Decimum

poralis esset in romano pontifice sequereť ꝙ superflueret aut in eo aut in principibus secularibus sed neutrū est dicendum: cum deus ⁊ natura nihil faciant frustra. iij. de anima. ergo videtur ꝙ romanus pontifex solū in spiritualibus habeat iurisdictionē ⁊ in tēporalibus solū p̄ncipes seculares. ꝯseq̄ntia tm̄ videť bona.

Capitulum. cxvi. In quo diluť obiectōibꝰ prefatis.

Capi. CXVI

Hinc consideran

tibus nobis ea que in superiorib⁹ de ordine ⁊ vnitate eccl'ie enucleauimus necessariū dicendū videt̃ saluo semper meliori iudicio quod ante diximꝰ: videlꝫ ꝙ in hierarchia ecclesiastica militātis eccl'ie ptās spūalis p̄ncipet̃ seculari ptāti. cuꝫ eñ vt inq̄t ph's .i. poli. quādocūq; aliq̄d cōstituit̃ ex pluribus ordinatis ad inuicē siue ex ꝯiunctis sicut homo ex corpe ⁊ anima siue ex diuisis sicut exercitꝰ ex militib⁹ in oīb⁹ ē inuenire p̄ncipās ⁊ subiectū queadmodū in armonica musica ē vnꝰ sonus p̄ncipalis: ⁊ in mixto vnū elemētū p̄dominās: ⁊ in hoīe aīa corpori: ⁊ intellectus appetitui sensibili: ⁊ ī domo vir vxori: ⁊ vniuersaliter masculus femine: ⁊ hō bestijs: sed cū ex spūalib⁹ ⁊ tēporalib⁹ q̄si duobus lateribus cōpaginet̃ totū corpꝰ vniuerse reipublice xp̄iane vt inquit Hugo de sancto victore li. ij. de sacramētis: ⁊ spūalia p̄ferant̃ terrenis sicut aīa corpori: necesse ē dicere ꝙ ptāti seculari p̄ncipetur ptās spūalis: ita ꝙ ad hierarchā huius hierarchie eccl'ie militātis (qui post xp̄m est romanus pōtifex cui in btō petro xp̄us tradidit ambas claues) regimē totꝰ eccl'ie nō tam in spūalib⁹ ꝙ̄ etiā in tēporalib⁹ aliquo modo ptineat iuxta id qđ dr̃ di. xxij. c. Omnes. vbi Nicolaus papa dicit ꝙ btō petro eterne vite clauigero terreni simul ⁊ celestis imperij iura cōmisit. vbi glo. dicit. Argumētū ꝙ papa habet vtrūq; gladiū scꝫ spūalem ⁊ temporalē: qđ verum ē p̄ma auctrate ⁊ superiori ꝟ iurisdictōnis executionē habꝫ in spūalibus: in tēporalibus aūt nō nisi in casibus de q̄bus superiꝰ dictuꝫ ē. Unde dicēdū est ad obiectōnes aduersarioꝝ.

Ad primū. Ad p̄mā negat̃ assumptū simplicit̃ positū ⁊ maxime in eo in quo ē ptās spūalis regiminis eccl'ie ꝟm plenitudinē sicut in papa dicimus: sicut in parte exposuimus supra ꝙ sicut in collatione p̄ncipalis intelligit̃ accessoriū etiaꝫ si de illo nulla fiat expressa mentio ⁊ in collatōe maioris intelligit̃ collatio minoris qđ ordinatur ad illud: ⁊ in collatōe regiminis intelligūtur collata oīa ea sine q̄bus recte expediri siue exequi nō pōt regimen illud: ita in collatione ptātis spūalis pape sicut capiti ⁊ rectori totius politie xp̄iane necessario venit subintelligēda collatio ptātis secularis ꝙ̄tū necessariū est ad ꝯseruationē bonoꝝ spūaliū ⁊ directionē fideliū in regnū celoꝝ. vñ in collatione clauiū celestiū maxime quo ad clauē iurisdictionis interuenit traditio clauium terrenoꝝ in vim cuiusdā necessarie ꝯsequentie modo quo dictū est superius. nec oportebat aliq̄d expriere de collatiōe regni terreni siue iurisdictionis tēporalis: q: vt diximꝰ in collatōne p̄ncipalis scꝫ ptātis regni celoꝝ satis intelligebatur. Qđ vero dr̃ ꝙ hec duo ex opposito diuidūtur. r̄ndet̃ ꝙ nō est veruꝫ sicut infra videbit̃ in respōsione ad tertiā obiectionē.

Ad secundum. Ad secūdaꝫ obiectionē in qua dr̃ ꝙ xp̄s nō habuit ptātem nec dominiū: r̄ndet̃ ꝙ falsum est: qm̄ qui dicit xp̄m nō habuisse ptātem tēporalē ⁊ spūalē sic etiā dicit dn̄s Joh. xxij. in decretali illa. Quia vir reprobus ꝯtradicit sacre scripture in multis locis: sed maxime illi Mat. vlti. vbi legit̃ xp̄us dixisse. Data ē mihi oīs ptās in celo ⁊ in terra. ⁊ Apoc. i. dr̃ p̄nceps rerum terre. Et ad Heb. i. dr̃ qđ sumptū est de ps. viij. Cōstituisti eū sup opa manuū tuarū. vbi dic̃ glo. Ecce potestas xp̄i ostēdit̃: vt eñ in ope dn̄i nihil excipitur: ita nec a xp̄i ptāte. h' glo. Uerū sicut dic̃ dn̄s Durādus hn̄ ꝯtingit ꝙ habēs ptātē ⁊ auctoritatē iurisdictōnis nō vtit̃ ea in ꝓpria psona nec decet ꝙ̄tū ad oīa: imo minora debēt cōmitti minorib⁹ ⁊ mediocria mediocribus ⁊ maiora sup̄mis: sicut cōsultum fuit moysi a ietro. Exo. xviij. ꝙ cōstitueret iudices q̄ minora ⁊ faciliora tantūmodo iudicarent ⁊ difficiliora remitterēt moysi iudicāda. Et ap'li dixerūt Act. vi. c. Non est equū nos relinq̄re v̄bū dei ⁊ ministrare mēsis. Et p hūc modū xp̄s lꝫ haberet oēm ptātē: tñ summū opus ad qđ venerat fuit nos instruere de vita sua ⁊ de redēptōne nr̃a p ip̄m faciēda: ppt̃ qđ circa ista q̄si totalit̃ vacauit dimittēdo minora q̄ p alios fieri poterant. Uñ Amb. sup illud Joh. xviij. Regnū meū nō est de hoc mūdo dicit. Bene terrena declinat q: ꝓpter celestia descendit. Ad ꝓbatōnes ꝙ xp̄us nō habuerit ptātem r̄ndet̃ ad p̄mā que ē Luce. xij. dicēdo ꝙ illa nō probat ꝓpositū aduersarioꝝ: qm̄ illud xp̄s nō dixit q: negaret se habere ptātem oium ꝟ ꝓpt̃ duo. P̄rio q: dedignabat̃ executionē h̄re in tam paruis rebus. ⁊ ille poterat recurrere ad minores quoꝝ erat talia imediate exequi. Hanc rōnē tangit beatus Ambro. in glo. ita dicēs. Non dignat̃ esse iudex litiū aut arbiter facultatū qui viuoꝝ et mortuoꝝ habꝫ iudicium ⁊ meritoꝝ arbitrium i. ad Cor. vi. Secularia iudicia si habuerit̃ ⁊c̃. Secūdo q: diuidere cōmunitatē officiuꝫ erat dyaboli nō xp̄i. Osee. xiij. Ip̄e inter fratres diuidit. s. dyabolus. i. Cor. xiv. Nō eñ dissensionis est deus ꝟ pacis. Hanc rōnē tangit glo. q̄ sup illud: Quis me cōstituit. ita dicit. Nō suꝫ dissensionis deus sed pacis ⁊ vnitatis q̄ veni hoiem pacificare cū angelis vt multi vnū corpus ⁊ aīam vnā habeāt: non vt diuidant̃ ꝟ vt habeāt oīa cōia ne q̄s sit egens int̃ eos: ille q̄

nō colligit mecū est fraternitatꝭ diuisor: dissen
sionis auctor. h̄ glo. Ex quo pꝫ ꝙ auctās p̄fata
in q̄ aduersarij plurimū ꝯfidūt in nullo suffra
gatꝭ eis. Ad scd̄am ꝓbationē que sumitꝭ ex illo
Ioh. vi. ꝙ fugit xp̄s ne facerent cū regē: respō
detꝭ ꝙ nihil facit pro aduersarijs. qd̄ patet sic
ex expositōe sancti Tho. sup hūc locū. Querit
em̄ scūs Tho. cū ipse xp̄s esset rex q̄re fugit. ad
hoc inq̄t triplex rō assignatꝭ. Una q: derogasset
dignitati ei⁹ si regnuꝫ ab hoīe accepisset q̄ sic
erat rex vt ei⁹ p̄ticipatōe reges omnes essent
Prouer. viij. Per me reges regnāt. Alia rō q:
preiudicasset sue doctrine si claritatē ⁊ robur
ab hoībus accepisset. sic em̄ operabatꝭ ⁊ doce
bat vt totū diuine virtuti ascriberetꝭ ⁊ nō solū
fauori humano Ioh. v. Claritatē ab hoīb⁹ nō
accipio. Tertia ratio est vt erudiret nos mun
danas ꝯtēnere dignitates Ioh. xiij. exemplū
em̄ dedi vobis ⁊c̄. Ad tertiā ꝓbationē q̄ sumi
tur ex illo Ioh. xviij. Regnū meū nō est de hoc
mūdo: r̄ndetꝭ ꝙ auctās ista bene intellecta in
nullo suffragatꝭ aduersarijs: q̄m ꝑ illam nō ne
gat se xp̄s regē esse: imo postea exp̄sse ꝯcessit
nā cum pylatus dixisset ei. Ergo rex es tu: r̄n
dit. Tu dicis q: rex sum ego: ego em̄ (inquit)
ad hoc nat⁹ sum ⁊ ad hoc veni in mundū vt te
stimoniū perhibeā veritati. Nec dicit: regnuꝫ
meū nō est in hoc mūdo: cū regnū eius sit in ce
lo ⁊ in terra: ꝫ dicit nō est de hoc mundo: nō. s.
electōe mundana nec successione hūana. Pro
cui⁹ auctātis pleniori intelligētia vt intelligāt
aduersarij nihil hr̄e fauoris est notandū: ꝙ vt
dicit sanct⁹ Tho. sup Io. exponēs hunc locuꝫ
ꝙ regnū dr̄ q̄nq̄ popul⁹ illi⁹ q̄ regnat q̄nq̄ ip
sa regia p̄tās. Primo ḡ mō accipiēdo regnuꝫ
expōit Aug. di. Regnū meū. i. fideles mei apo
ca. v. Fecisti nos deo nr̄o regnū: nō ē de h̄ mū
do. s. ꝑ effectū ⁊ imitationē erepti quidē ꝑ grē
collationeꝫ. sic em̄ nos eruit de p̄tāte tenebra
rū ⁊ trāstulit nos in regnū claritatꝭ sue. Chry
so. aūt exponit accipiēdo regnū secūdo mō di
cens. Regnū meū. i. p̄tās mea ⁊ auctās q̄ sum
rex nō est de hoc mūdo. i. nō hꝫ originē ex cau
sis mūdanis ⁊ electōne hominū ꝫ aliūde. s. ab
ipso patre Danielꝭ. vij. P̄tās eius que nō aufe
retꝭ ⁊ regnū ei⁹ qd̄ non corrūpetꝭ. Et. j. ꝯcludit.
Regnū meuꝫ nō est hinc. i. nō hꝫ principiū de
hoc mūdo: est tn̄ hic: q: attingit a fine vsq̄ ad
finē fortiter ⁊ disponit oīa suauiter. ⁊. ps. Po
stula a me ⁊ dabo tibi gētes ⁊ possessionē tuā
⁊c̄. Patet ḡ ꝙ in xp̄o fuit p̄tās ⁊ auctās iuris
dictōis t̄palis lꝫ parū vsus fuerit iurisdictiōe
t̄pali. Et dico parū: q: q̄n fecit q̄si flagellū de
funiculis ⁊ eiecit vēdentes ⁊ emētes de tēplo
⁊ nūmulariorꝝ mensas euertit Ioh. ij. videtur

vsus fuisse p̄tāte. vn̄ iudei dixerūt ei. In q̄ po
testate hoc facis. Verū tn̄ est q: ꝑncipalit̄ ve
nerat nos redimere ⁊ saluare q̄si oēs actus ei⁹
versabantꝭ circa erudit̄ōnē nostrā ⁊ pauci aut
nulli circa exercitiū cuiuscūq̄ iurisdictōis: nō
q: vtrāq̄ p̄tātem nō haberet ꝫ vt saluti nostre
totaliter intenderet: sicut dr̄ Ioh. iij. Non em̄
misit de⁹ filiū suū in mundū vt iudicet mūduꝫ
sed vt saluetꝭ mūdus ꝑ ip̄m. Expleto aūt sacra
mento nostre salutis ꝑ mortē xp̄i ⁊ ei⁹ resurre
ctionē xp̄s cōmisit petro regimen eccl̄ie totū
qd̄ necessariū erat ⁊ expediebat ad regimē to
tius eccl̄ie. Et q: vtraq̄ p̄tās sp̄ualis ⁊ tempo
ralis ē ad hoc necessaria: ideo vtrāq̄ p̄tātem
cōtulit petro. ⁊ de p̄tāte q̄dē sp̄uali null⁹ xp̄ia
nus dubitat. de p̄tāte t̄porali pꝫ Act. v. vbi
legitꝭ ꝙ petrus dānauit iudicialit̄ ananiā ⁊ sa
phiram ꝓ crimine furti ⁊ mēdacij. vnde super
illud. Dixit autē petr⁹ ad ananiā dicit glo. q̄si
ꝑnceps oīm loquitꝭ. Et sup illud. quare posui
sti in corde tuo hanc rem: nō es mentit⁹ hoīb⁹
sed deo. dicit glo. que est Bede sic. Non causa
questus tam seuerā preuaricatōis dedit sentē
tiam: sed ꝑuidēs futura zizania q̄ simplicitatē
eccl̄ie prauis moribus adulterarēt nulla reos
passus ē penitētia curari ꝫ ad timorē posteruꝫ
noxiū germen radicitus amputauit. hec glo.
Item btūs Aug. in li. de mirabilib⁹ sacre scri
pture tractās hoc verbū dicit. Ecce quāta est
ap̄lica virtus in xp̄o sanū ananiā dū petr⁹ ar
guit ꝑ sermonis tm̄ imperium morte ligauit. ⁊
tabitā mortis vinculo ligatā eadē imperij po
testate dissoluit. ideoq̄ prius ananias ⁊ saphi
ra in ꝯspectu eccl̄ie cito mortui sunt vt ap̄lica
auctās quāta esset ostenderetꝭ. hec ille. Ratio
autē alibi legitur ꝙ ip̄e petrus vsus fuerit hac
p̄tāte: q: ꝓpt̄ paucitatē credētiū sup quos fuit
sibi data p̄tās tota intētio petri ⁊ aliorꝝ ap̄lorꝝ
⁊ discipulorꝝ fuit ad ꝯuertēdū alios ad fidē ꝑ
ꝑdicationē ⁊ miraculorꝝ op̄ationē. vn̄ Marc.
vlti. dr̄. Illi aūt ꝓfecti ꝑdicauerunt vbiq̄ dn̄o
cooperāte ⁊ sermonē cōfirmāte ⁊c̄. Multipli
catis aūt fidelib⁹ posteriores ⁊ successores nō
indebite ⁊ incōgrue aliq̄n exercuerūt ⁊ vsi fue
runt q̄n hoc expedire iudicabāt. vn̄ xp̄s ⁊ ap̄li
multa exequēda ⁊ ordināda dimiserūt suis suc
cessoribus ꝫm diuersa t̄pa ⁊ diuersos stat⁹ ec
clesie q̄ ipsi ꝑ seip̄os tūc nō executi sunt nec or
dinarūt: q: tūc opus nō erat: sicut pulchre ostē
dit Augu. in ep̄la ad comitē Bonifaciū. Ad Ad tertium
tertiā obiectōnē cū dr̄ ꝙ he due p̄tātes nō pos
sunt cōuenire in vna ꝑsona: r̄ndetꝭ negādo hoc
Et ad ꝓbationē cū dr̄ ꝙ due species eiusdē ge
neris ⁊c̄. respondetꝭ ꝙ hec ratio deficit: q: hec
ꝓpositio nō est vniuersaliter vera sed soluꝫ in

illis in q̄bus ex speciali rōne reperit᷑ repugnā
ria essendi simul. Verbi grā. in omnibus natu
ris ꝑ se existētib⁹ est repugnātia essendi in eo-
dem subiecto: q꞉ quelibet ex natura sua nata ē
constituere ꝓpriū suppositū vt homo ⁊ asinus
Item in oppositis vbi repugnātia ex natura
oppositionis est ita vt nō solū sint distincte ſ
etiā cōtrarie. ⁊ ideo in quocūq̄ʒ genere inueni
tur oppositio inter aliq̄s species: oēs species
illius generis sūt incōpassibiles: sicut in albe-
dine ⁊ nigredine ⁊ de oīb⁹ medijs coloribus
q꞉ oēs habēt oppositionē inter se. saltē impfe-
ctam. natura eñ cōtrarioꝝ est vt inuicē se ex-
pellāt. vñ ꝯtraria sunt q̄ maxime int᷑ se distāt
⁊ eidē susceptibili vicissim insunt: nō simul sic
ph̄s dicit in p̄dicamētis. sed ille forme que sic
sunt distincte ꝙ nō sunt contrarie ſ disparate
sunt cōpassibiles in eodē subiecto: sicut quāti
tas ⁊ q̄litas que distingūt᷑ gñe generalissimo
in hoīe. Species etiā generis ꝓximi possunt
esse simul: vt pʒ in virtutib⁹ tam moralibus q̄
intellectualib⁹. pōt eñ idē homo simul habe-
re virtutes. scʒ tēperantiā iusticiā ⁊ fortitudi-
nem ⁊ sic de alijs: imo q̄ habʒ vnā pfecte ⁊ cō-
plete habʒ oēs: sic ptʒ. vi. ethi. Ptʒ ergo ꝙ nō
est bonū argumētū. Iste forme sunt distincte
ergo nō sunt compassibiles in eodē subiecto.
Sic ergo in ꝓposito q꞉ iurisdictiōes tēporalis
scʒ ⁊ spūalis licʒ sint distincte nō sunt tñ con-
trarie. qḋ pʒ: q꞉ vnū cōtrariū nō ordinat᷑ ad ali
ud immo corrūpit ip̄m. iurisdictio autē tp̄alis
ordinat᷑ ad spūalē sicut sup̄ ostēdim⁹. Itē vna
iurisdictio iuuat ⁊ cōfortat aliā ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns nō
sequit᷑ ꝙ ꝓpt᷑ earū distinctionē sint incōpassi
biles in eadē psona. Qḋ etiā pʒ de facto: quia
in eadē psona xp̄i fuit vtraq̄ʒ iurisdictio: q꞉ di-
ctum est. Dñi ē terra ⁊ plenitudo ei⁹ orbis ter-
rarū ⁊ vniuersi q̄ habitāt in eo. ps. xxiij. Patʒ
etiā ex alio: q꞉ si nō essent cōpassibiles sequere
tur ꝙ nulla psona ecclesiastica posset habere
aliquā iurisdictionē temporalē nec castrū nec
villam nec aliqḋ aliud: qḋ est valde absurdūʒ.
Patʒ ergo ꝙ iste iurisdictiōnes sunt cōpassibi
les nō obstante earū distinctiōe adinuicē. vñ
tp̄e legis nature simul ambe currebāt regnuʒ
⁊ sacerdotiū ⁊ oēs p̄mogeniti regum sacerdo-
tes erant ⁊ reges ⁊ iurisdictōnē in tēporalib⁹
⁊ spūalib⁹ exercebāt: sic ambe simul cucurrerūt
in lege mosayca vsq̄ʒ ad samuelē sub quo pp̄ls
petiuit sibi regē quē q̄ntum erat ex parte pp̄li
dñs cōcessit eū in onus ꝓpt᷑ pctā eoꝝ. vñ dixit
dñs samueli. Nō abiecerūt te ſ me ne regnem
sup eos. disponēte eterna ꝓuidētia q̄ etiā ma-
la nostra ⁊ ea que ꝓcedit pro peccatis nr̄is in
bonū cōuertit. Hoc factū est in presagiū eius
qḋ erat futurū deo ordinante in noua lege vt
sacerdotes expediti a iudicijs tēporaliū assue
scerent imminēte tp̄e aduent⁹ xp̄i vacare spi-
ritualib⁹. q̄ veniēs rex ⁊ sacerdos ſm ordinem
melchisedech q̄ simul erat rex ⁊ sacerdos dei
altissimi sacerdotiū qḋ per accidēs ſm p̄dicta
seruile factū erat in lege mosayca in q̄ sacerdo
tes subditi erant regib⁹ ad libertatē sacerdo-
tij legis nature reduxit: in qua in eadē psona
vtraq̄ʒ dignitas iuxta cursum legis nature de
buit residere: sed post xp̄i aduentū cū tp̄s erat
vacandi spūalib⁹ dispositiue a deo regimen ⁊
auctas tēporaliū ⁊ iurisdictio oīs circa illa ⁊
executio cōmissa ē impatorib⁹ ⁊ p̄ncipib⁹ secu
laribus remanēte sola p̄ma auctate vt dictū
est apud sacerdotes tanq̄ʒ apō illos quoꝝ de-
bet esse nobilior exercitatio ⁊ q̄ sunt in gradu
maiori ⁊ altiori agētib⁹ regibus ⁊ p̄ncipibus
tēporalia negocia q̄ tanq̄ʒ minores ⁊ inferio-
res occupati sunt circa inferiora. vt sup illud
i. Coꝝ. vi. Si secularia negocia habetis cōtē-
ptibiles q̄ sunt in eccl̄is illos cōstituite ad iu-
dicandū. dicit glo. maiores spūalib⁹ intēdere
debent. Sunt ergo dignitates p̄dicte distin-
cte nō ex natura rei ſ ꝓpt᷑ diuinā dispositiōeʒ
⁊ tñ nō sic penit⁹ distincte sunt q̄n superior iu
risdictio remaneat penes papā licʒ different᷑
vt diximus in spūalibus ⁊ tēporalib⁹: q꞉ in spūa
libus habʒ executionē regulari᷑ ⁊ immediate
in tēporalib⁹ vero nō regulari᷑ ſ in casib⁹ assi-
gnatis. Ad quartā rōnē cū dr̄ ꝙ officia debe Ad quartum
ant esse distincta ⁊c. respōdet᷑ ꝙ istud habʒ lo
cum q̄n plures intromittūt se simul de eodem
negocio: qḋ nō est in ꝓposito: q꞉ de spūalibus
nullus pōt se intromittere nisi iudex ecclesia-
sticus. de tēporalib⁹ ꝟo non intromittūt se si-
mul iudex ecclesiastic⁹ ⁊ laicus iudex: q꞉ null⁹
pro eadē causa debʒ trahi ad diuersa iudicia: ſ
in optiōe actoris ē recurrere ad vnū eoꝝ ⁊ ille
solus habʒ tūc cognoscere de illo negocio ⁊ iu
dicare: ⁊ sic nulla ē confusio. Ad quintā qua Ad quintum
dicit᷑ ꝙ dñs ait. Reddite que sunt cesaris cesa
ri ⁊c. Dicendū ꝙ auctas illa in nullo fauet ad-
uersarijs: q̄m ſm veritatē tex. euāgelij non fuit
intētio xp̄i in illo loco facere distinctionē pre
dictarū iurisdictionū nec assignare psonas in
quas cadūt: sed respōdere tētatiue q̄stioni iu-
deoꝝ: qui cuʒ reputarēt se solos eē de pp̄lo dei
alijs existētib⁹ paganis ⁊ idolatris nō crede-
bant aliq̄ eoꝝ ꝙ tenerent᷑ cesari pagano impe
ratori ad soluenduʒ censum ſ immunes esse a
censibus ⁊ tributis qui vacabāt cultui dei ve
ri. ⁊ ideo cū herodianis qui erant de gente im
peratoris venerūt ad xp̄m ꝓponentes ei hanc
q̄stionē. Licet censum dare cesari vel nō? vt h

dicerct nō: accusarēt eū apud iperatorez. si diceret sic: accusarēt eū apud principes sacerdotū tanq̄ dicentē ɔtra libertatē cultus dei. Iesus aūt sciēs nequitiā coꝝ ōnso sibi numismate cēsus isculpto imagine cesaris: rn̄dit. Reddite que sunt cesaris cesari ⁊ que sunt dei deo: id est reddite cesari censum sibi debituz ⁊ deo cultū in oblationib⁹ ⁊ sacrificijs ꝰm ritū legis loquebat̄. ḡ de redditione debitoꝝ ⁊ nō de distinctione iurisdictionū ⁊ psonarū in quas cadunt.

Ad sextum. Ad sextā cū dr̄ ꝙ iperiū hūanis p̄cest ⁊c. respōdet̄ ꝙ verū est ꝙ sacerdotiū est a deo vt p̄esset diuinis ⁊ spūalib⁹ q̄tū est de p̄ma ⁊ principali intētione sacerdotij: s̄ q̄ diuina ⁊ spūalia pturbant̄ ⁊ qn̄q̄ ipediūtur p abusum hominū circa tpalia: ideo ad sacerdotiū secundario ⁊ ex ɔ̄nti ptinet impedimēta ⁊ pturbationes tollere ⁊ impeditores ⁊ pturbatores gladio spūali ferire. Isti sunt em̄ veri termini iurisdictōis spūalis ⁊ tpalis a fundatione quos transgredi nō licet: q̄ iurisdictio tpalis nullo modo se extēdit ad spūalia de q̄b⁹ nihil nouit. iurisdictio v̄o spūalis se extēdit primo ⁊ principalit̄ ad spūalia: secūdario ⁊ p quandā ɔ̄nēz se extēdit ad actiones hoim circa tēpalia q̄ ordinant̄ ad spūalia tanq̄ ad finē quaten⁹ abusus hoim circa ea pōt ipedire finem.

Ad septimū. Ad septimā rn̄det̄ ꝙ rō nō ꝓcedit. q̄m licet ꝰm sctm̄ Tho. in. ij. ij. q. vij. c. lxxxvi. ar. ij. cū cupiditatis ingerere se negocijs secularib⁹ religiosis ⁊ clericis sit ꝓhibituz: cū tn̄ charitatis se negocijs secularib⁹ cū debita moderatōe ingerere pn̄t ꝰm supioris licentiā ⁊ ministrando ⁊ dirigendo. vn̄ in decretis. di. lxxxviij. c. decreuit igni Melchiades papa. Decreuit sctā synod⁹ nullū deinceps clericū aut possessiones ɔducere aut negocijs secularibus se imiscere nisi ꝓpt curā pupilloꝝ aut orphanoꝝ aut viduarū aut si forte ep̄s ciuitatis ecclīasticarū rerū sollicitudinē cū hr̄e p̄cipiat. Nō ḡ derogat dignitati sūmi pōtificatus si cū charitatis ⁊ vigente necessitate ad cōseruationē spūaliū ad correctionē vitioꝝ ad punitōez malefactoꝝ ac manutentionē pacis ⁊ iusticie in pplo xp̄iano aliq̄n de negocijs secularib⁹ se intromittat vt director ⁊ p̄ceptor.

Ad octauū. Ad octauā cū dr̄ ꝙ iudex secularis ⁊c. respōdet̄ ꝙ rō nō ꝓcedit. q̄ nō ē silis rō de iudice seculari ⁊ ecclesiastico: q̄ iudex secularis est omnino incapax ecclesiastice vel spiritualis iurisdictionis: vt in. c. decernim⁹. de iudi. allegato et opposito. vn̄ nec spiritualia possidere potest. c. causam de rescrip. vnde punitus est lepra Ozias qui officium sacerdotum sibi vsurpare voluit Paralippoñ. xxvi. iudex autem ecclesiastic⁹ est bene capax iurisdictionis tēporalis. Primo em̄ ab initio cause etiā tēporalis iurisdictionis oēs tractabant̄ corā sacerdotib⁹: vt in. c. Per venerabilem. qui fi. sint legi. nec etiā iste due iurisdictiones cōtrariant̄ ad inuicē: immo vt supra diximus simul cōcurrere possunt in vna ⁊ eadē psona.

Ad nonum. Ad nonā obiectionē cū dicit̄: ꝙ habere iurisdictionē in tēporalib⁹ repugnat ecclesiastice pfectioni: respondet̄ ꝙ hoc falsum est. Et ad ꝓbationē cū inducit̄ illud Math. xix. Si vis pfect⁹ esse: respōdet sctūs Tho. in. ij. ij. q. clxxxiiij. ar. vij. ꝙ abrenūciatio ꝓpriarū facultatū dupliciter ɔsiderari pōt. Uno modo ꝰm ꝙ est actu: ⁊ sic in ea nō ɔsistit essentialit̄ pfectio sed quoddā pfectionis instrumentū: ⁊ ideo nihil ꝓhibet statū pfectiōis esse sine abrenūciatione ꝓprioꝝ. Alio modo pōt cōsiderari ꝰm p̄parationē animi: vt scʒ homo sit parat⁹ si op⁹ fuerit oia dimittere vel distribuere: ⁊ hoc directe ptinet ad pfectionē. hec sctūs Tho. Cum aūt p̄tās iurisdictōis possit stare in psona dn̄i pape cū hac animi p̄paratōe: pʒ ꝙ possit stare cuʒ ap̄lica pfectione. vn̄ xp̄s pfectissimus fuit ⁊ tn̄ in vtraq̄ p̄tās fuit vt dictū est. Multi em̄ sancti p̄lati ex deuotōne fideliū habuerūt multā tēporalē iurisdictōnē: quoꝝ tn̄ perfectioni ⁊ bonitati nihil ex hoc derogatū esse creditur.

Ad decimū. Ad decimā cū arguit̄ ꝙ supfluerēt iurisdictiones seculariū p̄ncipū: respondet̄ negando hoc ꝙ supfluerent iurisdictōes: immo sunt necessarie: sicut alias in. i. li. ostēdimus. Tum q̄ cū iurisdictio tpalis plenaria nō ponat̄ in romano pontifice regulariter q̄tum ad immediatam executionem siue exercitationē: sed in aliquibus casibus vt dictum est ad bonum ⁊ perfectum regimen populi xp̄iani necessarie sunt potestates seculares quarū est intendere immediate istis tēporalibus ea administrando ⁊ gubernādo. vnde. i. Petri. ij. dicit̄ de potestate seculari: ꝙ est ad vindictā malefactoꝝ laudē vero bonoꝝ. Tum secundo vt potestas spūalis absoluta in vilioib⁹ ⁊ secularibus negocijs liberior sit ad vacandū spūalibus: ⁊ ne ꝓpter administrationē temporaliū ⁊ inferiorum a gubernatione impediant̄ spūalium et superioꝝ. vn̄ hac rōne distincta dicunt̄ a deo esse harum dignitatū officia: vt in ca. Cuʒ ad verum. dist. xcvi. habetur. Et tantū dictum sit pro isto secundo libro huius presentis summe de ecclesia.

Finis secūdi libri hui⁹ sūme ecclīastice q̄ de romane ecclīe ⁊ eius pontificis dignitate ac primatu tractauit.

Sequit̄ tertius in quo de vniuersalib⁹ concilijs ⁊ de coꝝ auctoritate tractabitur.

Capitulũ primũ quid Cõcilij noĩe importetur.

Capitulum I

Ecursis pro nostri paruitate ingenij primis duobus libris huius nostri operis videlicet primo libro de vniuersali ecclesia ⁊ secundo de ecclesia romana ⁊ eiusdẽ pontificis primatu. Reliquũ est iuxta propositi nostri formã opitulante nobis gratia saluatoris librũ tertiũ subiungere de vniuersalibus cõcilijs. Premittim⁹ in primis quid cõcilij nomine importetur. Pro quo sciendũ ꝙ prout ex Jsidoro nostro libro ethi. ⁊ ca. canones. di. xv. colligere possum⁹. triplex est huius noĩs cõcilij interpretatio.

Un̄ ꝯciliũ dicat̃

Primo quidem concilium quasi consilium dicitur a cõsidendo quasi cõsidium. d. littera in. l. mutata. ⁊ hoc q̃ in cõcilio consident maiores ſm morem tractantium grauiter ⁊ mature res ad vniuersitates pertinentes. hinc dicit Jsidorus vbi supra. Synodus ex greco interpretatur comitatus vel cet⁹ Concilij vero nomen tractum est ex more romano. Tempore enĩ quo causas agebant conueniebant om̃es in vnum cõmuniq̃ intentione tractabant. scribit̃ etiam. i. machab. xiiij. ꝙ seniores in plateis sedebãt. ⁊ de bonis terre tractabant. Secũdo concilium dicitur a cõmuni intentione. vnde Jsido vbi supra vel concilium dictum est a cõmuni intentione eo ꝙ in vnum dirigãt omnem mẽtis intuitum. Cilia enim ſm papiam sunt velamina oculorum dicta a celando oculum. Concilium ergo dicit̃ a con ⁊ cilium. q̃ omnes in concilio cõgregant̃ vt in vnum conueniãt omnemq̃ mentis intuitum dirigẽtes ad vnum sc3 ad vtilitatem publicã. vñ Synodus dicit̃ a syn quod est simul ⁊ odos quod est via: q̃ omnes ad eundem finẽ tendunt. vnde sequitur in decreto. Cetus cõuentus est vel congregatio a cocũdo vel a cõueniendo in vnum. hinc etiam conuẽtus ẽ nũcupatus quia ibi homines conueniũt sicut cõuentus est cetus. sic ⁊ concilium a societate multorum in vnum appellatur. hec ibi. Tertio dicitur cõcilium a consulẽdo quasi cõsiliũ ⁊ hoc recte q̃m consilium cõcilij antonomatice dr̃ cõciliũ. Ad hoc enim viri sapiẽtes ad cõcilia vocãtur. vt super agendis consulãt. Cu3 enim in rebus agendis multa incertitudo inueniatur quia actiones sunt circa singularia contingentia que propter sui variabilitatem incerta sunt ⁊ in dubijs atq̃ incertis ratio nõ proferat recte iudicium absq̃ inquisitione precedente, ideo necessaria est iquisitio rationis ante iudicium de eligẽdis ⁊ hec inquisitio cõcilium vocatur. Ex hac triplici nominis ꝯcilij interpretatiõe posset vna diffinitio magistralis elici cõmunis ad oĩa cõcilia tam ecclesiastica siue generalia siue particularia: siue secularia aut laicalia que imperatores aut reges cũ maioribus proceribus aut p̃ncipibus ⁊ magistratibus regnoꝝ pro arduis causis agunt. vnde. i. Paralip. in. c. iij. ita legitur. Misit quoq̃ rex ezechias ad omnẽ israel ⁊ iudam ⁊ scripsit epistolas vt venirent in domũ dñi in hierusalem. ⁊. ĩ. Inito ergo cõsilio regis ⁊ p̃ncipum ⁊ vniuersi cetus israel decreuerũt vt facerẽt ⁊c. Unde etiam in ca. Canones. di. xv. inquit Jsidorus ꝙ nomẽ concilij tractum est ex more romano. tempore enĩ quo causas agebant cõueniebant om̃es in vnum cõmuniq̃ intentione tractabant. Descriptio ꝟo magistralis talis esse potest.

Descriptio cõa

Cõciliũ est congregatio siue cõuẽtus hoim prudentiũ: publica auctoritate conuocatoꝝ: ad tractandum cõmuni intentione de rebus necessarijs siue cõmodis reipublice siue vniuersitatis. Tangunt̃ aũt in hac diffinitione q̃ttuor cause ipsius cõcilij. Primo materialis ex qua corpus concilij consurgit cũ dicitur ꝙ est congregatio siue cõuentus hominũ id est habentiũ rationẽ. Solius enĩ ratõnalis nature est ratiocinari ⁊ inquirere de agendis Bruta autem animalia nõ cõsilio sed nature impetu se mouent. vnde Tullius in rhetoricis diffiniens consiliũ inquit. Cõsiliũ est aliquid faciendi vel non faciendi recte excogitata rõ Additur autẽ prudentum quoniã hominũ imprudentũ congregatio non est digna nomine concilij. Cum enĩ prudentia recta ratio sit agibilium (vt. vi. ethicoꝝ dicitur) maxime ad prudentiam pertinet consiliũ. vnde prudens vt ibidem Aristoteles dicit est bene cõsiliatiuus. E cõuerso vero imprudẽs siue fatuus male cõsiliari põt. ꝓpterea dicit̃ Eccli. viij. Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi que eis placent. ꝓpria ergo materia ex qua corpus concilij instituendũ venit est cõuentus viroꝝ prudentũ. quocirca sapiens ecclesiasticus inquit ca. vi. In multitudine presbyterorum prudentium sta: ⁊ sapientie illorum ex corde coniungere. Secundo tangitur causa effectiua auctorizans conciliũ cum dicitur auctoritate publica cõuocatoru3 Profecto cum ad potestatem publicã potissime p̃tineat eoꝝ consideratio q̃ vniuersitatem respiciunt ad ipsam maxime p̃tinet siue in vno resideat sicut in regno: siue in pluribus vt in alijs politie speciebus cõciliũ cõuocare efficere ⁊ auctorizare. Tertio tangitur quasi causa

quid sit concilium ponit diffinitionem

formalis cū dicit̄ cōmuni intētōe. Plane quē admodū forma dat esse rei ⁊ nomen ita cōmunis intētio dat esse ⁊ nomē concilij ipsi cōgregationi. unde vt ait Isidorus vbi supra qui sibimet dissentiūt nō agunt cōciliū: quia nō cōsentiunt in vnū. Quarto tangit̄ causa finalis scilicet cū dr̄ ad tractādū de reb⁹ necessarijs siue cōmodis vniuersitatis. hic pfecto eē debet pncipalis finis synodalis cōgregatōis virorum prudentum siue patrum. hec duo precepta plato dedisse legitur teste Tul. lib. de officijs volentibus prodesse reipublice vnū est vt vtilitatem ciuiū sic tueant̄ vt quecunq3 agūt ad eam referant obliti cōmodorum suorū. Alterum preceptū est vt totum corpus reipublice curent nec partē tueant̄ ⁊ alias deserant.

Capitulum secundum de origine celebrationis conciliorum in ecclesia.

Caplm II

Percurrentibus diligēter scripturam sanctam facile erit reperire vnde cōciliorū celebratio in ecclesia dei originē habuerit. Inuenimus siquidem q̄ a patribus in veteri testamēto q̄ ⁊ ab apostolis in nouo deriuatū est exemplū celebrationis conciliorū in ecclia. De veteri quidē testamēto exemplū colligit̄ ex illo Num. xvi. vbi dicit̄. viri proceres synagoge: qui tēpore concilij per nomina vocabant̄. In nouo vero testamēto exemplū celebrationis cōciliorū ab apostolis habem⁹ qui vt colligit̄ ex libro actuū ⁊ ex traditōe patrum plures synodos ad nascētis ecclesie informationem instituisse referunt̄. Prima aūt synod⁹ ab apostolis celebrata fuit illico post ascensionē dñi super electione mathie. subtracta eñi corporali ⁊ visibili presentia saluatoris nostri ab ecclia intelligēs beatus petrus adesse tps quo pontificatus sui fungeret̄ officio a maiorib⁹ incipiēs curauit in primis ne sacer ille numerus duodenari⁹ quo cōsecratus erat numerus apostolorū diminutus maneret. Vñ apostolorū collegium ⁊ xpi discipulos alloquitur vt lucas euangelista ⁊ scriptor veridicus testatur Actuū. i. Viri fratres oportet impleri scripturā quam predixit spiritussanctus per os dauid de iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderūt iesum. qui annumeratus erat nobis ⁊ sortitus est nomē ministerij huius. Et. j. Oportet ergo ex his viris qui nobiscū sunt cōgregati in omi tempore. sequit̄ testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis ⁊c̄. Ubi notandū pro in posterum dicendis q̄ in hac pma synodali congregatione quam apostolos legimus celebrasse non solum apostoli interfuerunt sed etiam laici ⁊ etiam femine q̄ cōmuni nomine dicebantur discipuli dñi qđ aperte habetur ex textu eiusdem ca. vbi enumeratis apostolis sequitur. hij oēs erant perseuerantes in oratione cum mulieribus ⁊ maria matre iesu ⁊ fratribus. sequit̄. in diebus illis. glosa interli. cuȝ essent apostoli in cenaculo superiori. Exurgens petrus in medio fratrū dixit. Erat turba hominū quasi centum viginti. Secunda synodus ab apostolis celebrata fertur cum septem dyaconi electi dicuntur ad dispensationis quotidiane ministeriuȝ. de quo Act. vi. sic dicitur. In diebus illis crescēte numero discipulorum factum est murmur grecorum aduersus hebreos eo q̄ despicerentur in ministerio quotidiano vidue eorum: cōuocantes autem apostoli multitudinem discipulorum dixerunt. Non est equum relinquere nos verbum dei ⁊ ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij septem plenos spiritusancto ⁊ sapientia quos constituam⁹ super hoc opus: vbi aduertendum q̄ conuocati per duodecim apostolos ad hanc synodum siue ad hoc conciliū fuerunt laici qui discipuli domini vocabātur quibus apostoli libertatem dederunt eligendi eos qui necessariorum dispensationis ministerio superintenderent. Tertiam synodum apl'os hierosolymis celebrasse legimus quando audientes q̄ samaria ad predicationē philippi qui erat vnus de septem dyaconibus recepissent verbum dei miserunt ad eum petrū ⁊ iohanneȝ vt acciperent spiritumsanctū: scȝ in visibili signo: non eñi in quēq̄ eorum venerat scȝ visibiliter: vt habetur Act. viij. Circa quam synodum (si synodus appellāda veniat vt nunc loquimur de synodo) est etiam aduertendum q̄ in ea non legitur aliqua cōuocatio facta quorumcunq3 aliorum qui absentes essent hierosolymis. Quartam synodum ab apostolis celebratam dicunt vbi cum fideliū populus apostolica predicatione conualesceret augereturq3 indies congregatur ecclesia ⁊ apostolis concilium agētibus. primo discipuli vocati sunt christiani qui prius cōmuni nomine discipuli appellabantur. de hac synodo mentionē facit glosa decreti in ca. Sacrosancta. di. xxij. Intra quā synodū hoc venit notādum primo q̄ in ea non fuerunt nisi paulus ⁊ barnabas apostoli. Quintā synodū siue qntum cōciliū celebrasse dicuntur sup questione de obseruatōne legaliū. de qua Act. xv. vbi sic dicit̄. Surrexerunt autē quidā de heresi phariseorum qui crediderunt dicentes q̄ oportet circuncidere eos: precipere quoq3 seruare le

gem moysi. cōuenerūtq̧ apostoli ꝛ seniores iudee: vbi dicit glo. hic datur exemplū faciendi cōuentus ad discernendū ea que sunt fidei. sequit. cū aūt magna inq̄sitio fieret surgens petrus dixit ad eos. vbi dicit glo. pre omibus q̄si princeps petrus loquit. Circa quā synodū est notādū ꝙ vt colligitur ex littera ipsa ad hanc synodum licet grauis esset questio in materia fidei nō tamen conuenerūt nisi quattuor apostoli scʒ petrus: paulus: barnabas: ꝛ iacobus. vt colligit ex ca q̄. ad Gal. nec etiaʒ alij seniores ꝓ ꝓuincie iudee. Sexta synodus que ab apostolis hierosolymis celebrata dicitur fuit super abolenda suspitione quorūdam iudeoꝝ qui paulum legales cerimonias quasi ydolatriam respuere putabāt. de qua sicut Act. xxi. habet. Cuʒ paulus venisset hierosolymā ꝛ introisset ad iacobum omnes collecti sunt seniores qui dixerūt illi. vides frater quot milia sūt in iudeis qui crediderant ꝛ oēs emulatores sunt legis. audierūt eñ de te quia dissensionē doceas a moyse eoꝝ q̄ per gentes sunt iudeorum dicens nō debere eos circūcidere pueros suos nec ẜm consuetudinē ingredi debere. q̄d ergo est vtiq̧ oportet cōuenire multitudinem audient eñ te superuenisse hoc ergo fac quod tibi dicimus. sunt nobis viri quattuor votum habentes super se his assumptis sanctifica te cum illis. ꝛ impende cuʒ illis vt radant capita sua ꝛ sciant oēs q̄ q̄ de te audierunt falsa sunt: sed ambulans ꝛ ipe custodiēs legem. hec ibi. Circa quā synodū aduertendū est ꝓmo ꝙ in ea nō videt interfuisse petrus nec alij discipuli nisi isti duo. s. iacobus eṗs hierosolymitanus: ꝛ paulus. Secūdo ꝙ ista congregatio facta est ꝑ iacobū ꝛ sub eo ꝛ nō nisi sub senioribꝰ qui erant hierosolymis. tertio ꝙ solū videt facta ꝓ tollēda suspitōe quā ex iudeis credētes habebant de paulo. Septima synodus legitur cōgregata sub paulo in mileto super regimine ecclesie. in qua congregasse dicit maiores natu ecclesie. i. presbyteros ephesios quos ipse paulus ibi venerādo noīe appellat episcopos: q̄bꝰ ait Act. xx. Attēdite vobis ꝛ vniuerso gregi in quo vos spūssanctus posuit regere ecclīam dei quā acquisiuit suo sanguine. Circa quā synodū est aduertēdū ꝙ in ea solꝰ Paulus interfuit de numero apostoloꝝ ꝛ sub eo celebrata est ad quā tātū presbyteros ephesi legit cōuocasse. Octaua synodus quā apostoli celebrasse dicunt fuit illa in qua apostoli in vnū cōuenientes symbolum ediderunt. vt eñ ex maioruʒ traditione accepimus apostoli discessuri ab inuicē cum vellent iuxta ꝑceptū domini ad singulas proficisci natiōes, normā sibi future ꝑdicationis ꝛ fidei regulā credentibus statuere curarūt. Vñ cōuenientes in vnū ꝛ singuli singulas ꝓferentes sentētias symbolum fidei tradiderunt quod vniuersalis tenet ecclīa. Sic eñ btūs clemens discipulus ꝛ successor aploꝝ in decretis suis testat. Item leo papa ꝓmus pulcherrime auguste scribens ita inquit. Catholici symboli breuis ꝛ ꝑfecta confessio. xij. aploꝝ totidem signata est sentētijs. Item beatus Ambrosius clauē regni celoruʒ deputans esse fidem apostoloꝝ. Clauem inq̄t istam arbitror. xij. artificum operatione cōflatam. xij. enim apostoloꝝ symbolo fides sancta concepta est: qui veluti periti artifices in vnū cōuenientes clauē suo cōcilio cōflarunt. Clauē eñ quādā ipm symboluʒ dixerim ꝑ quod reserantur dyaboli tenebre: vt lux xp̄i adueniat ꝛ c̄ hec ille. Notanduʒ est ꝙ glosa ordinaria sup Act. aploꝝ non ponit nisi quattuor synodos apostolis celebratas. Quarū ꝓma vt habetur sup ca. xxi. est habita pro electione alterꝰ apostoli loco iude. secūda sup electōe septē dyaconoꝝ. tertia de circūcisione non imponenda illis qui credebāt de iudeis vel gentibus. quarta de nō ꝓhibendis ꝓmo tempore iudeis legalibꝰ cerimonijs imitiari vbi necessitas exigeret.

Capitulum tertium de multiplici specie conciliorum in ecclesia.

Capłm

Res cōmuniter

t

species apud doctores inuenimꝰ distinctas conciliorum ecclesiasticorum, quorum forma ꝛ exemplum precessit in concilijs per apostolos celebratis videlicʒ vniuersale siue generale ꝓuinciale ꝛ eṗale. Generale aūt siue vniuersale cōcilium inuenit quādoq̧ distingui dupliciter ẜm ꝙ ratio vniuersalitatis potest dupliciter accipi vno modo videlʒ ex parte cōuocādoꝝ siue cōuenientiū ad conciliū. ꝛ sic vniuersale concilium dicitur quod est plenariū: quod iuxta beatum Aug. libro de vnico baptismo dicit ꝙ celebratur ꝯuocatis eṗis de vniuerso orbe xp̄iano ꝛ de tali vniuersali cōcilio militat illa diffinitio q̄ ponit in glo. c. primi. di. xvij. vbi dicit cōciliū vniuersale est q̄d a papa vel eius legato cū oibꝰ eṗis. i. cū eṗis de vniuerso orbe xp̄iano cōgregatis constituit. Et loquēdo hoc modo de vniuersali concilio plenitudo illius dicebatur cōsurgere ex q̄nq̧ sedibꝰ patriarchalibus videlicʒ Constātina Alexandrina Antiochena Hierosolimitana ꝛ Romana. quādo oēs illas fidei lumen irradiabat. vnd̄ in nona actione octaui concilij legit. patres eiusdē concilij in receptōe patriarche alexandrini q̄ vltimo venit dixisse. Glorificamꝰ deū vniuer-

Cōciliū gener seu vniuersale

nota quomodo de concilio plenario resul tabat ex 5 sedibus patriarcarum

forum qui quod deerat vli cōcilio suppleuit ꝛ
nūc eam pfectissimā demonstrauit. Forma ṽo
huiusmodi concilij vlis precessisse videtur ali
quo modo in concilio primo ab aplis celebra
to act. i. quod beatus Petrus vlis ecclesie pō
tifex omnibus apostolis presentibus celebra-
uit. Alio modo ratio vniuersalitatis in ꝯcilio
accipit nō ex parte conuocandoꝝ sed ex par-
te auctoritatis in eo presidentis. que tanta est
vt legem ponere ꝛ precipere possit toti vniuer
sitati fidelium. ꝛ hoc modo conciliū vniuersa
le dicit qd papa totius ecclesie princeps ꝛ re-
ctor p se aut legatum suū speciali cōmissione
pro rebus totā ecclesiā concernētibus conuo
catis prelatis ecclesie ꝛ si non omnib⁹. q2 hoc
semp nō bene possibile ē nec etiā necesse (vt
.j. ostēdemus) celebrat. ꝛ hoc modo loquēdo
de vniuersali concilio vniuersalia cōcilia mul
ta dicunt que celebrata sunt per summos pō-
tifices cū epis tantū italie sicut patz in gestis
concilioꝝ de cōcilio celebrato per beatū Sil-
uestrū papā post nicenā synodū. cclxx. patruz.
In quo ꝯfirmata est fides nicene synodi ꝛ ar
rius condēnatus. Item pz de synodo celebra
ta rome p Symachū papā in qua dr symach⁹
papa in generali cōcilio presidēs. ꝛ sic de mul
tis alijs ad q ꝛ si de toto orbe xpiano plati nō
conuenerint nec fuerint vocati sz tantū de pa
triarchatu romano. nihilominus vlia veracit
dicūtur. ppter auctoritatē ro. pon. siue patri-
arche. qui cū nō tantū sit roman⁹ patriarcha:
sed etiā toti⁹ orbis. vnde in concilio calcedo-
nēsi beatus Leo papa vocat⁹ est ycomenicus
.i. patriarcha quare in. c. conuenientibus. i. q.
vij. glo. diffiniens synodū vniuersalē dicit sic.
vniuersales synodi dicūtur in quibus ro. pon.
vel eius legatus interest quocirca talium vni
uersaliū concilioꝝ canones siue synodice dif-
finitiōnes nō tantū subditos romano patriar
chatui ligant: s vniuersos fideles q mediate
alijs patriarchatib⁹ ꝛ ptātib⁹ subsunt. Forma
vero hui⁹ concilij generalis pcessit in scdo cō
cilio aploꝝ qp beatus Petrus psentibus solū
tribus alijs aplis. s. Paulo Iacobo ꝛ Barna-
ba legitur celebrasse. Est autem hic aduerten
dum qp ꝛ si conciliū plenariū tpe quo catholi-
ce fidei lumen partes orietales illustrabat di
ceretur qd ex qnqꝫ patriarchalib⁹ sedib⁹ ꝯsur
gebat. a tēpore tn quo fidei splendor occubuit
in partibus orietalib⁹ conciliū patriarchatus
romani in quo xpiane religionis claritas sin-
cera semp perseuerat vniuersale est. nō tantū
ex parte auctoritatis ro. pon. que ad vniuersā
ecclesiā extenditur: sed etiā ex parte conuoca
torū siue conuenientium: q2 ex vniuerso orbe

conuenientium dicitur plenarium. l. ex parte
conuocatorum. l. ex parte auctoritatis in
eo presidentis

xpiano congregant cū ad solū patriarchatuz
romanū ecclia redacta sit dicente btō Hiero.
sup ps. c. xxxiij. Ecclesia nō in parietibus cōsi
stit s in dogmatū veritate: vbi vera fides ē ibi
est ecclia. Et Criso. sup Math. vbi fides est
ibi ecclia ibi sacerdos ibi baptism⁹ ibi xpian⁹
vbi fides nō est ibi ecclia nō est. Et Amb. sup
eplam ad Thi. pmā. ca. i. Scribo tibi vt scias
quā eccliam ordines que est domus dei vt cuz
totus mūdus dei sit ecclia: tamen domus eius
dicat cuius hodie rector est damasus. Mun-
dus eni in preuaricatōne est diuerso turbatus
errore. ideo illic necesse est dicatur domus dei
ꝛ veritas. vbi sm voluntatē suā timetur. Non
est autē pretereundū p pleniori noticia huius
nois vniuersalis concilij qp cū vniuersalis ec-
clesia catholica dicat largo modo loqndo ca-
tholicū siue vniuersale pōt dici cōciliū qd ab
eius vnitate nō discessit. Quocirca dicit dns
aymarus archieps remensis in libro suo de sy
nodis cū duarū aut triū puinciarū epi cōueni
unt. ꝛ ea statuūt que catholice ecclie ꝯueniūt
forrassis tale cōciliū vniuersale dici pōt qūuis
nō sit ab vniuersis psulibus actū. sufficit eni qp
ab vnitate vniuersoꝝ fide ꝛ traditōib⁹ nō dis-
crepat. hec ille. Sed hoc in loco cū distingua-
mus species concilioꝝ nō loquimur ita gene-
raliter de vniuersali concilio: q2 hoc modo oia
cōcilia patriarchalia ꝛ etiā multa puincialia
dicerent vniuersalia que ab vniuersalis eccle
sie traditōnibus nō discreparūt. Preterea nō
obuiat pdictis qp aliqn reperiat cōciliū vnius
nationis aut regionis dici vniuersale sicut in
cōcilio africano dicit qp ne fatigandi sit anni-
uersaria congregatione necessitas. placuit vt
quotiēs causa cois toti⁹ africe exigeret tūc
vniuersale ꝯgregem⁹. Cause aūt cū cōmunes
nō fuerint in suis puincijs iudicēt: qm tale nō
dicit cōciliū vniuersale simplicit vniuersalis
ecclie. Nec quo ad cōgregatos cū non de vni-
uerso orbe cōgregent: nec quo ad auctoritatez
cū non auctoritate speciali roma. pon. per ipz
papam aut ei⁹ legatū psidentē fulciat sed vni-
uersale dicit sm quid scilz vnius nationis aut
regionis. Secunda species concilioꝝ nomi- Cōciliū puinciale
natur cōciliū puinciale: vt in. c. Porro. dis. iij.
Et hoc subdiuidit q2 aliquod est prouincie de-
crete siue delegate legato a latere pape siue al
teri ad hoc misso qd ipe iure legatiōis aut spe
cialis cōmissionis celebrat cū pmatib⁹ ꝛ me-
tropolitanis ꝛ epis ꝛ clericis etiā exēptis puin
cie seu puinciarū intra sue legatōis terminos
ꝯtētarū iux ea q legūt ꝛ notāt de offi. dele. ca.
vl. ꝛ e. ti. c. ij. in. vi. Aliud dr cōciliū puinciale
limitate puincie scz cui preest patriarcha vel

legatus maior natu seu primas aut metropoli
tanus q̃ tale debz celebrare ꝯciliũ cũ epis sibi
subiectis abbatibus ⁊ clericis sue ꝓuincie non
exemptis: vt in.c.i.de offi.dele.cũ notat̃ ibidẽ
per Hosti.⁊ Joh.an. Vñ de hoc ꝓuinciali ꝯci
lio loquẽs glo.i.c.di.xvij.dicit. ꝯciliũ ꝓuincia
le est qḋ metropolitanus vel p̃mas facit cum
suis suffraganeis: vt dis.xviij.c.v.⁊.xcij.di.c.si
quis epoꝝ. Sub hac specie cõcilij ꝓuincialis
cõprehẽdit̃ ꝯciliũ patriarchale qḋ ab alijs pa
triarchis celebrat̃ q̃ a romano patriarcha: qꝛ
cũ papa nõ solũ sit patriarcha vrbis sed orbis
cõciliũ ei⁹ cuz solis epis patriarchat⁹ romani
celebratũ habz rõnẽ vniuersalis ex parte aucto
ritatis vt sup̃ diximus. Forma aũt hui⁹ cõcilij
ꝓuincialis precessisse videtur in concilio qḋ
paulus in mileto conuocatis maioribus natu
ꝓuincie ephesine dicit̃ celebrasse. de quo Act.
xx. Tertia species cõcilioꝝ dr̃ cõciliũ episco-
pale siue synodus epalis quã celebrat epus in
diocesi sua cũ abbatib⁹ ⁊ clericis sibi subiect̃
de quo in.c. qñ.di.xxviij.⁊.xviij.q.ij.abbates
Forma aũt huius cõcilij p̃cessisse videt̃ in con
cilio qḋ btũs Jacobus dicit̃ celebrasse hiero-
solymis cũ senioribus ꝓ abolenda suspitõe or
ta cõtra paulũ. de quo Act.xx.⁊ sup̃ in p̃cedẽ-
ti ca. dictũ est. Est aũt hic aduertendũ q glo.
in ca. Cõueniẽtibus.i.q.vij. oẽs synodos redu
cens ad duas species dicit q synodoꝝ alique
sunt vniuersales q̃b⁹ interest roman⁹ põtifex
vel eius legatus. alie sunt locales quas cõgre
gant p̃mates vel metropolitani absq̃ p̃sentia
pape vel ei⁹ legati. vbi nota q glo. prefata oĩa
concilia pret̃ vniuersalia q̃ dicit esse q̃ roman⁹
põtifex p se vel ei⁹ legatũ celebrat vocat loca-
lia qḋ ideo iudicio nostro facit: qꝛ auc̃tas illo-
rum cõcilioꝝ localiũ certis limitibus artatur
vltra quos nõ extendit̃. Non sic aũt de vniuer
salibus cũ auc̃tate illi⁹ fulciant̃ qui totius or-
bis xp̃iani caput ⁊ antistes est.

Capitulum.iiij. de tempore quo vniuersalia concilia in ecclesia celebrari inceperunt.

Caplm IIII

Consequenter vi-
dendũ relinquit̃ de tempe quo in
eccl̃ia celebratio cõcilioꝝ cepemit
Pro cui⁹ pleniori noticia rememorari necesse ẽ
distinctionẽ cõcilioꝝ vniuersaliũ quã in supe-
riori ca. designauim⁹. Dixim⁹ autẽ q cõcilium
vniuersale vno modo dicebat̃ ab vniuersita-
te orbis qḋ scz papa cũ epis de toto orbe xp̃ia
no celebrat quod plenariũ cõciliuz vniuersale
iuxta beatũ Aug. appellauim⁹. Alio modo di
ctum est cõciliũ vniuersale ab vniuersalitate
auc̃tatis qꝛ scz tante auc̃tatis ẽ vt de vniuer-
salibus rebus tractet ⁊ oẽs fideles ad legum
suarũ obseruãtiã astringat. ⁊ hoc ẽ qḋ papa ce
lebrat cũ prelatis alicui⁹ ꝓuincie aut ꝓuincia
rum ⁊ si nõ de toto vniuerso xp̃iano euocent̃.
Qua distinctiõne memorata dicendũ videt̃ q
si fiat sermo de cõcilijs vniuersalib⁹ p̃mo mo-
do scz q̃ plenaria dicant̃ ⁊ quo tpe inceperint.
tũc dicendũ est q taliũ cõcilioꝝ celebratio a
tpe cõstãtini impatoris inceperit: nullo q̃ppe
tpe per ante aliqḋ conciliũ legit̃ celebratũ ad
qḋ oẽs epi orbis cõuenerint aut cõuocati sint
licz aliq̃ similitudo p̃cesserit in aliq̃bus syno-
dis celebratis p aplos. vnde beatus Jsidorus
li.vi. ethimo.c.xvij.⁊ habetur in ca. Canones
dist.xv. de hoc loquens ita dicit. Canones cõ-
cilioꝝ a tpe cõstantini impatoris ceperũt: in p̃
cedẽtib⁹ nãq̃ annis psecutione feruẽte docẽ-
darũ plebiũ minime dabat̃ facultas. vñ xp̃ia-
nitas in diuersas hereses scissa ẽ: quia nõ erat
epis licẽtia cõueniẽdi in vnũ nisi tpe supradi-
cti impatoris. Jp̃e eñ dedit facultatem xp̃ia-
nis libere cõgregari. hec ille. Si vero fiat ser-
mo de cõcilijs vniuersalib⁹ secũdo modo dict̃
tũc dicẽdũ est q nõ a tpe constantini impato-
ris inceperũt: sed multo tpe ante celebrari ce-
perũt vt partim in.ij.ca. supra ostẽdim⁹ de tpe
aploꝝ. Post tpa etiã apostoloꝝ ante tempus
constãtini impatoris plura concilia celebrata
fuisse antique historie nos docẽt. vñ tpe victo
ris pape super questione illa qua.s. die pascha
lis solẽnitas celebrãda foret vt ex historia ec-
clesiastica colligit̃ li.v. Tres synodos legim⁹
celebratas. vnã in asia in qua iussu eiusdẽ pa-
pe nimia multitudo epoꝝ cõgregata ẽ vt Po
licrates ephesi eps p eplam suã ad victorẽ pa
pã insinuat ita dicẽs. nos intemeratũ pasche
colimus diẽ nec addẽtes nec auferẽtes aliq̃d
⁊.ĩ. Poterã etiã p̃sentiũ epoꝝ facere mẽtionẽ
quos ipse voluisti vt vocarẽ sicut ⁊ feci quoꝝ
noĩa si scribã nimia multitudo ẽ qui oẽs scien
tes paruitatẽ meã sensu suo confirmant que
scripsimus. Secũda synodus tpe eiusdẽ põti-
ficis etiã ipo p̃sidente celebrata ẽ rome super
eadẽ materia. de q̃ synodo scriptũ ẽ illud.c. de
creti celebritatẽ. de cõse.di.iij. Tertia synod⁹
celebrata dr̃ in cesarea palestine vt in eodẽ li.
ecclesiastice historie habet̃ cui frater martin⁹
in historia sua sũmoꝝ põtificũ dicit eundẽ pa-
pam victorẽ interfuisse. Ceterũ tpe cornelij pa
pe qui p̃cessit tpa prefati Cõstantini impato-
ris legunt̃ duo cõcilia celebrata ꝯtra nouatiã
presbyterũ qui negabat lapsos per penitẽtiã
posse salutẽ cõsequi: quoꝝ vnũ celebratũ est
rome qḋ dicit̃ fuisse celeberrimũ: vt refert Ce
sarieñ. lib.vi. ecclesiastice historie, in quo pres-

fatus Novatus dānat⁹ est ꝛ diffinitū est inter alia eos qui lapsi fuerūt ꝑ penitētie sacramentū posse cōsequi medelā salutarē. Scōm cōcilium sup eadē materia celebratū ē auctoritate eiusdē pape Cornelij de quo florentissime memorie Dionysi⁹ alexādrin⁹ cōmemorat in epla ad prefatū papā Corneliū vt idē Eusebius refert li. supraſcripto vt dicat se ad illud inuitatū a multis epis. eo ꝙ ibi novati dogma quidaȝ asserere conarent. Preterea tpe dionisij pape duo legūtur celebrata preclara cōcilia contra Paulū Semosetanū asserentē xp̄m tm̄ hoiēȝ esse. Primū celebratū est ātiochie. in quo apostolice sedis legat⁹ fuit epūs ostieñ. vt et. vi. li. eccl'iastice hystorie habet. Scōm etiā celebratum est antiochie. In quo prefatus Paulus arguit manifesteqꝫ convincit. Itē tpe Marcellini pape qui iussu diocleciani ꝛ maximiniani impatoꝝ cōpulsus deoꝝ templū ingressus metuqꝫ penarū ydolis thura obtulit, cōgregata est Rome solēnis synodus: de q̄ in. c. nūc autē. di. xxi. Ista sufficiant ad ostendendū que cōcilia gñalia ꝛ que nō a tempore Constātini imperatoris incepisse dicantur.

Capl'm. v. quid ꝑ diffinitionem dicat̄ vl'e concilium catholice ecclesie.

Capl'm V

Quoniam tantū de concilijs vniuersalib⁹ instituimus loq̄ relictis alijs cōciliorūȝ spēbus q̄d ꝑ diffinitionē sit cōcilium vniuersale catholice eccl'ie explicemus. Iuxta autē ea q̄ in. i. c. supius dicta sunt talis pōt magistralis descriptio cōcilij vniuersalis catholice eccl'ie dari.

Conciliū vniuersale diffinitio.

Conciliū vniuersale catholice eccl'ie est ꝯgregatio maioꝝ prelatoꝝ eccl'ie auctoritate Ro. pon. spāli cōuocata ad aliq̄d cōi intētōe solēniter tractādū in religiōe xp̄iana papa ipo in ꝯcilio p̄sidente vl' aliquo loco sui. Ista diffinitio siue descriptio videt̄ cōueniēs ac sufficiēs cū cōtineat ea q̄ ad integritatē essentialiter faciūt vniuersalis eccl'iastici concilij ꝛ ea ꝑ que cōgregatio vniuersalis cōcilij distinguit̄ a quacūqꝫ alia cōgregatōe. Tāgit̄ autē in primis materia ex q̄ principalr̄ corp⁹ vniuersalis cōcilij cōsurgit ꝛ cōstituitur cum dr̄. Cōgregatio p̄latoꝝ cuiusmodi sunt epi ꝛ alij supius ascendendo: qm̄ vt. j. plenius ostensuri sumus: soli tales p̄lati pro coꝝ singularitate dignitatis ꝛ auctoritatis in eccl'ia ptinēt ad corpus vniuersalis ꝯcilij. Cuius rei illustre satis testimoniū est ꝙ cū d̄ vniuersalib⁹ cōcilijs fiat mentio in corpe decreti: vt di. xv. ꝑ totum tantū epoꝝ concilia esse dicunt̄. Ex quo satis aperte colligit̄ ꝙ minus convenienter diffinitū sit cōcilium vniuersale cū dicit̄ ꝙ sit cōgregatio ex omi statu hierarchico eccl'ie catholice ꝛc. qm̄ nō requirit̄ ad esse cōcilij vl'is hoc ꝙ de omni statu hierarchico p̄lati vocent̄ ſ; sufficit ꝙ maiores p̄lati vocent̄ sicut infra plenius demōstrabim⁹. Ex hac etiā parte colligit̄ non sufficient̄ diffiniri cōciliū vniuersale cū a q̄busdam magistris diffinit̄ ꝙ cōciliū sit societas fideliū in vnū ꝓpositū ꝛ ꝓpt̄ vnā cōmunē intētionē ꝯgregatoꝝ. pꝫ qm̄ hec diffinitio ita ꝯuenit cōgregationi laicoꝝ fideliū sicut p̄latoꝝ: vt q̄libꝫ doctus videre pōt. Scd̄o tangit̄ cā efficiens auctorizans cōciliū cū dr̄ auc̄tate pape speciali ꝯuocata: ita ꝙ apud aplicā sedē regularit̄ singularit̄ resideat auctas ꝯuocādoꝝ cōcilioꝝ vniuersaliū vt nulla p̄latoꝝ ꝯgregatio q̄ non fuerit aplice sedis auctoritate cōuocata siue fulta nomē concilij vl'is mereat̄ hr̄e. vñ btūs Marcellus papa ꝛ martyr scribens maxentio epo vt habet̄ in. c. i. xvij. di. dic. Synodū epoꝝ absqꝫ hui⁹ sedis auc̄tate ꝯ̄ꝑ quosdam epos possit̄ cōgregare non potestis regulariter facere. vbi glo. inq̄t. ar. ꝙ talis ꝯgregatio epoꝝ nō dr̄ synodus. Dicit̄ autē speciali auctoritate ad differentiā alioꝝ ꝯcilioꝝ patriarchaliū siue ꝓuincialiū q̄ de licētia gñali ꝛ dispositione iuris sine alia licētia pape celebrantur certis tēporibus designat̄. di. xviij. q̄si ꝑ totū. Tertio tāgit̄ q̄si causa formalis cōcilij vl'is cū dr̄ cōi intētōe sicut sup̄ tetigim⁹. c. i. Et beatus Isido. inq̄t in. c. Canones. di. xv. q̄ sibi dissentiūt nō agūt cōciliū. Quarto tangit̄ in p̄dicta diffinitōe causa finalis vl'is cōcilij cū dr̄ ad aliq̄d tractādū in religiōe xp̄iana q̄d scilicꝫ sit vtile ꝛ salutare toti vniuersali eccl'ie vt puta q̄d ad fidei illuminacōnē: ad cōponēdū mores: ad augmētuȝ religionis xp̄iane: ad decorē ꝛ incremētū diuini cult⁹ ꝛ pacē ppl'i xp̄iani ptineat. Quinto tangit̄ rit⁹ cerimonialis q̄ obseruat̄ in diffinitōib⁹ ꝛ cōstitutōib⁹ synodalibus cū dr̄ solēnit̄ per q̄d distinguit̄ ꝯgregatio concilij vniuersalis a cōgregatiōe cōsistoriali siue alioꝝ p̄latoꝝ cōgregatiōibus quas quandoqꝫ roman⁹ pōtifex facit in curia arduis reb⁹ cōcurrētibus sine solēnitate ꝛ cerimonijs in synodis generalib⁹ cōsuetis obseruari. Sexto tangit̄ director atqꝫ gubernator ꝯcilij cū subditur papa in ꝯcilio ꝛc. Necesse q̄dē est vt multitudo ꝯgregata ad aliq̄d agēdum habeat aliquē directorē ꝛ ducē ꝛ ꝑ hāc particulā distinguit̄ vniuersale cōciliū a cōgregatōnib⁹ acephalis q̄ sine p̄sidente aut capite aliquo legitimo cōgregant̄. distinguit̄ etiam per hoc a cōgregationibus prelatorum in q̄bus president aut patriarche aut p̄mates aut metropolitani

siue epi qui nō specialr̄ destinati sunt ad presidendū loco pape: sed presidēt iure legatōis vel ꝓprie dignitatis: vt notaṫ di. xvij. in sūma

Capitulū. vi. Cuius auctoritate conciliū vniuersale congregandum sit.

Capitulum VI

Si quis attēte diuinā scripturā ⁊ sanctoꝝ patrum canones ac instituta perlegerit manifeste intelliget ad solius romani pōtificis auctoritatē spectare regularit̄ vniuersalē synodū congregare. Sacra autem scriptura in ꝑmis hoc nos docet. i. Machab. xiiij. vbi int̄ alia que symoni sacerdoti magno totius populi ⁊ oīm sacerdotū ꝯsensu attributa sunt hoc est tanq̄ singulare summi pontificis ꝓuilegiū vt cōuentus sine ipo nō fieret in regione. Cū aūt iuxta apostolū sacerdotiū veteris legis figura sit noui testamēti ⁊ summꝰ sacerdos noui testamēti excellētioris sit dignitatis: credendū est ꝙ simile ꝓuilegiuꝫ diuina institutiōe habeat ipse summus sacerdos in noua lege scꝫ roma. pon. vt sciꝫ absq; eiꝰ auctoritate cōuentꝰ nō fiat vniuersalis in eccl̄ia. Secūdo idē ostēdit̄ ex canonibꝰ sacroꝝ cōcilioꝝ. Vnd̄ synodus alexandrina in qua fuit athanasius scribens pape Felici de huiusmodi priuilegio ap̄lice sedis celebre testimoniū faciēs ita inquit. Scimus in nicena magna synodo circa cccxviij. ep̄oꝝ ab oībꝰ esse cōcorditer roboratū nō debere absq; roma. pon. sententia cōcilia celebrari nec ep̄os cōdēnari. Tertio hoc pateꝫ auctoritate multoꝝ sctōꝝ patrū que Gratianus inducit. di. xvij. ꝑ totū. quoꝝ sanctoꝝ patrū testimonijs venerabilis memorie dn̄s Aymarꝰ archiep̄us remēsis in libro suo de synodis. ca. xviij. aliq̄ cōmemorās ita inq̄t. Ne mireris ꝙ ipoꝝ cōcilioꝝ auctoritatē ro. pon. asscribamꝰ. nā nulla concilia rata legunt̄ que ap̄lica auctoritate fulta non fuerint vt Damasus papa in decretis suis. c. ix. asserit cui athanasius ⁊ iuliꝰ papa nicenū quoq; cōciliū ⁊ reliqui quoq; patres astipulant̄. Sextūs quoq; Marcellꝰ papa ⁊ martyr in decretis suis. c. v. Ipsi inq̄t ap̄li ⁊ eoꝝ successores dn̄o inspirāte cōstituerūt vt nulla fieret synodus p̄t̄ romane sedis auctoritatē. Nā illius sedis ep̄s iudex ē totiꝰ eccl̄ie: nec aliqd̄ iudiciū valet absq; legitimo iudice. vbi nota ꝙ dn̄o inspirante ap̄li illud constituerūt. Quarto idē testat̄ Pelagius papa scribēs oībus ep̄is q̄ illicita vocatōe Joh. constātinopolitanū ep̄m vniuersalē vocauerūt q̄ ita inq̄t. Relatum ē ad apostolicā sedē iohannē constantinopolitanuꝫ ep̄m vniuersalē se scribere voleq; et hac sua ꝑsumptiōe ad synodū cōuocare generalē: cū generaliū synodoꝝ cōuocādi auctoritas ap̄lice bt̄i petri ap̄li sedi singulari ꝓuilegio sit tradita. ⁊ nulla vnq̄ synodus rata legatur q̄ ap̄lica auctoritate nō fuerit fulta: quapropter q̄cq̄d in ꝑdicto vestro cōuenticulo q: synodꝰ totaliter ꝑsumpta eē nō pōt. statuistis ex auctoritate sancti petri ap̄loꝝ ꝓncipis ⁊ dn̄i saluatoris voce q̄ bt̄ō petro ptātem ligandi atq; soluendi ipse saluator dedit que etiā ptās in successoribus eiꝰ indubitant̄ transiuit. ꝑcipio oīa que ibi statuistis vana ⁊ cassa esse ⁊c. Ceteruꝫ ꝙ ad romani pōtificis maxime auctoritatē ꝑtineat cōgregatio vniuersalis cōcilij. Rationibꝰ clarissime ostēdimꝰ sic. Illi soli videt̄ competere oīa agere ⁊ disponere que vniuersam eccl̄iam respiciūt sicut ē cōgregatio ⁊ cōuocatio vl̄is ꝯcilij in qua de vniuersali cura eccl̄ie tractat̄. Sed soli pontifici romano ē cōmissa huiusmodi cura vl̄is eccl̄ie vtpote ꝓncipi pastori ⁊ totius ppl̄i xp̄iani patri: ergo sequit̄ ꝙ ad illius solius auctoritatem regularit̄ spectat vniuersalis concilij cōuocatio siue congregatio. Hac rōe vtitur ad idē probandū Felix papa in epistola quā synodo alexandrino scribit ita dicēs. Solūmodo iesus xp̄s huic sancte sedi apostolice hoc facere commisit vtpote qui solus atq; pre oībꝰ ꝓnceps apostoloꝝ creditus ē atq; percipere meruit a rege regum xp̄o deo claues regni celoꝝ. hec ille. Secūdo cōfirmat̄ ista ratio sic. vt ait Arist. i. ethi. ſm ordinē finiū est ordo actuū ⁊ agentiū respectu ergo finis vltimi totius ppl̄i xp̄iani ꝯsideratio ꝑtinet ad eū q̄ toti reipublice xp̄iane ꝑsidet: ſ solus post xp̄m romanꝰ pontifex ꝑsidet vniuersali eccl̄ie vtpura ꝓnceps pastor ⁊ rector illiꝰ. ergo illiꝰ soliꝰ erit regularit̄ vniuersalia cōcilia congregare cū illoꝝ ꝯgregatio maxime cōcernat bonū vniuersitatis xp̄ianoꝝ. hac rōne vtit̄ ad hoc idē ꝓbādum bt̄us Tho. in. q̄. ij. q. i. c. vi. Tertio arguitur sic. ad illiꝰ soliꝰ auctoritatē videt̄ ꝑtinere congregare vniuersalia cōcilia cui oēs de tota ecclesia obedire tenent̄. pateꝫ q: alias cōuocatio redderet̄ illusoria nisi cōuocāti deberet̄ obedientia: ſ soli romano pōtifici oēs de eccl̄ia tota ad vniuersalia cōcilia cōuocāti obedire tenēt̄ vtpote superiori ⁊ inter oēs ꝑmatū habenti: vt in ca. obedientiā. di. xciij. ergo ⁊c. hac rōne vtitur Julius papa ad idē ꝓbandū in ep̄la orientalibꝰ directa in q̄ vt habet̄ in ca. Dudū. iij. q. vi. sic ait. Dudum a sanctis ap̄lis successoribusq; eoꝝ in antiquis decretū est statutis que hactenꝰ sancta ⁊ vniuersalis eccl̄ia tenet apostolica nō oportere. i. nō ꝯuenire sine sententia romani pōtificis ꝯcilia celebrari vl̄ ep̄m ꝯdēnari. qm̄ sctām romanā eccl̄iam primatē omniū

ecclesiarū esse voluerūt. ⁊ sicut btūs petr⁹ pri-
mus fuit omniū aplorū: ita ⁊ hec ecclīa suo no
mini cōsecrata dn̄o instituēte p̄ma sit ⁊ caput
ceterarū. Quarto sic. Illi soli videt̄ cōueni-
re auctoritatiue cōgregare vniuersalia conci-
lia in ecclīa dei qui in om̄es p̄latos euocādos
ad cōcilia ptātem hab; coercēdi eos ad veniē
dū ⁊ puniēdū negligētes aut ꝯtēnentes veni-
re. xviij. di. p totū. Sz sol⁹ roman⁹ pōtifex ē hu
iusmodi cū ip̄e loco xp̄i iudex sit ordinari⁹ sup
oēs ecclīe p̄latos iurisdictionē habēs vt testa
tur btūs Grego. in. c. De cōstātina. di. xcij. ⁊ in
ca. Si epoꝝ. c. xxi. q. vlt. ergo ⁊c̄. Quinto sic.
Ad soli⁹ p̄ncipis auctatē ptinere videt̄ om̄es
alios p̄mates aut maiores sui p̄ncipat⁹ ad ge-
neralia cōcilia ꝯuocare hoc nos docet experi-
entia. pz etiā ex p̄mo macha. c. xxx. in p̄ncipio
qd̄ sup in p̄mo. c. inductū ē. Sz roma. pōti. est
p̄nceps epoꝝ q̄ principalit̄ aduocādi sunt: er-
go soli⁹ roma. ponti. auctate illi ꝯuocandi sūt
⁊ synodalit̄ cōgregādi. ꝯsequētia ē manifesta.
Sexto sic. Ad eū qui maioris dignitatis est
in ecclīa particulari ptinet particularis capi-
tuli ꝯuocatio: vt notat Inno. de ma. ⁊ obe. c. i.
⁊ ad eū q̄ maioris ē dignitat̄ in ꝓuincia perti
net ꝓuincialis cōcilij ꝯuocatio vtputa ad me-
tropolitanū vt colligit̄ ex ca. Propt̄ ecclesia-
sticas. ⁊ ca. Si ep̄s. ⁊ ca. Si q̄s epoꝝ. di. xviij.
ergo pariformit̄ ad eū qui maioris dignitat̄ ē
in ecclīa vniuersali ptinet iure singulari vni-
uersalis cōcilij cōuocatio: s; talis ē solus roma
nus pōtifex: ergo ⁊c̄. Septimo hoc idē ondit̄
manifeste ex eo q̄ si non soli ro. pon. esset reser-
uatū cōuocare vniuersale cōciliū s; q̄lib; in ec
clesia ex maiorib⁹ posset ꝯgregare cōciliū fa-
cillime scisma oriri posset in ecclīa dei: ḡ ꝓ ser
uanda ecclīe vnitate credēdū est ita diuinit⁹
ordinatū esse vt vni q̄ totius ecclīe caput ⁊ re
ctor ē cōuocādoꝝ cōcilioꝝ auctas singularit̄
reseruaret̄. Et hec rō videt̄ assignari a beato
Hiero. ad Euandrū p̄sbyterū ⁊ habet̄ in ca.
Legim⁹. di. xciij. ⁊ ideo in scismatis remediū
factū ē a diuina sapiētia vt vnus elect⁹ sit qui
ceteris p̄ponit̄ ne vnusquisq; ad se trahēs ec-
clesia xp̄i rumperet̄ in frusta. Ex q̄bus clarissi-
me colligit̄ q̄ cōgregatio que auctoritate pa-
pe cōuocata aut fulta nō fuerit vno ⁊ indubi-
tato papa in petri cathedra existente nec no-
minari vniuersale cōciliū posse nec auctatem
aliquā hr̄e. vn̄ papa Pelagi⁹ in. c. Multis. di.
xvij. scribēs ep̄is q̄ cōuenerāt ad illicitā voca
tionē Ioh. Cōstātinopolitani ita inq̄t. Mul
tis denuo aplīcis ⁊ canonicis atq; ecclīasticis
institutis instruimur regulis nō debere absq;
ro. pon. sentētia ꝯciliū celebrari. Quapropter

congregatio q̄ auctoritate pape congregata aut fulta nō fuerit nō potest nominari concilium universale q̄ aliquam auctoritatem habere

vt iam dictū est recte nō cōciliū sed vestrū cō
uenticulū vel conciliabulū cassatur ⁊ quicq̄d
in eo actū est irritum habeat̄ ⁊ vacuū. hec ille.

Capitulū. vij. In quo ponunt̄ aliqua obiectiones contra predicta in precedenti ca. de auctoritate conuocandorum vniuersalium conciliorum.

Arguunt quidam

aduersarioꝝ ⁊ obijciūt plurima cir Cap^m VII
ca ea q̄ de auctate ro. pon. in ꝯgre
gandis vniuersalib⁹ cōcilijs dicta sunt. Pri Argumētū p̄mū
mo sic ex illo Act. vi. vbi dr̄. Cōuocantes autē
duodecim mltitudinē discipuloꝝ dixerūt. nō
est equū ⁊c̄. vbi manifeste inquiunt ꝓbari q̄
auctas ꝯuocādi cōciliū nō erat soli⁹ petri s; to
tius collegij aplīci ⁊ ꝑ cōsequēs pz q̄ nō soli⁹
roma. pon. sit cōgregare cōcilium vniuersale. Secūdum
Secūdo sic multa vniuersalia cōcilia in dei
ecclīa vtpote Nicenū Constātinū Ephesinū
Calcedonense legunt̄ impatores congregasse
sicut pz in. c. Canones. di. xv. ⁊ in. c. Sexta. di.
xvi. sed de hoc nō rep̄hēdunt̄ impatores tāq̄
vsurpatores auctoritatis aliene s; poti⁹ legun
tur cōmēdari. q: illud fidei aut xp̄iane religio
nis zelo succensi egisse credunt̄. ergo nō videt̄
q̄ solus roma. pon. auctate vniuersalia ꝯcilia
cōgregent̄. Tertio sic casu occurrente in quo Tertium
ecclīe imminenti periculo obuiare non posset
nisi mediante vniuersali ꝯcilio ⁊ papa nollet
id in veritate cōuocare. nulli dubiū esse debet
q̄n ali⁹ a papa conciliū vocare posset. alias in
manu vni⁹ hoīs esset fidē xp̄ianā ⁊ statu; vlīs
ecclīe subuertere qd̄ minime ē dicendū ḡ ⁊c̄.
Quarto sic. in casu quo papa de heresi vehe- Quartum
menter infamat⁹ ⁊ suspect⁹ esset alteri q̄ pa-
pe videt̄ competere cōuocare vniuersale con
ciliū: q: nō videt̄ conueniēs q̄ papa in ꝓprio
facto tribueret auctoritatē. ergo ⁊c̄. Quinto Quintum
sic. in casu in quo papa efficeret̄ heretic⁹ nō du
bium q̄n ad alium spectaret cōuocatio cōcilij
vniuersalis sicut pz tempe Marcellini pape
de fama decurrente ꝑ ecclīam q̄ thurificasset
idolis illico cōgregati sunt ep̄i ad videndum
de hoc. vt habet̄ in. c. Nūc aūt. di. xxi. ergo idē
qd̄ p̄us. Sexto sic. in casu quo duo ꝯtēderēt Sextum
de papatu iuxta. c. Si duo. di. lxxix. necessaria
videt̄ cōgregatio concilij vniuersalis vt sit iu
dex quis eoꝝ sit verus papa ⁊ tn̄ nō videt̄ ad
contēdentes spectare cōgregatio cōcilij vni-
uersalis. ergo ad alios ⁊ ideo id quod prius.
Septimo sic. dato q̄ papa esset mortuus na Septimum
turalit̄ aut ciuiliter aut renūciasset ⁊ cardina
les nolētes ꝓcedere ad electionē nō ꝓuiderēt
ecclīe videt̄ q̄ conciliū vniuersale deberet cō
uocari vt hinc ecclesie necessario ꝓuideret̄. ⁊

tamen nõ auc͠te pape ꝯgregaret͛ cũ papa non esser. ergo idẽ qꝺ prius.

Octauum. Octauo sic. possibile est ꝙ papa incurreret amentiã ita vt amẽs factus inhabilis redderet͛ ad regendũ vl'e3 ecclesiã sed in tali casu videt͛ vl'e conciliũ cõgregandũ ad consulendũ vl'i ecc'ie ꝛ nõ per papã patet ex casu: ergo ide3 qꝺ prius.

Nonum. Nono sic. possibile est vt post mortẽ pape simul cum eo oẽs cardinales morirẽtur possent eñ simul occidi ꝛ tñ ad ꝓuidendũ ecc'ie necessariũ videt͛ vt fieret vl'e conciliũ. ꝛ nõ posset per papã nec cardinales vt patet ex casu. ḡ auctoritate alterius ꝛ ita idem quod prius.

Decimum. Decimo sic. contingit qñq3 super diuersis agitari causas contra papam. sed videt͛ ꝙ tunc eius auc͠te nõ eẽt cõgregandũ conciliũ s3 ab alio. ne in causa ꝓpria ꝛc. ergo idem quod prius.

Capitulum. viij. In quo respõdetur ad obiectiones iam factas.

Capitulum VIII

Refatis obiecti

P onibus pfacile est respondere si sanctorum dicta recte accipiantur. patrũ eñ scõꝝ dicta attribuẽtia Romano pon. auctẽm cõgregandi vl'e conciliũ accipienda veniũt cũ vnus ꝛ indubitatus roman⁹ pon. residet in apostolica sede ꝛ de cõgregatione nõ locali ad certũ locũ tantũ. sed de congregatione auctoꝛizatiua ad disponendũ ꝛ ordinandũ aliquid in vl'i ecc'ia ab oĩbus fidelibus obseruandũ qꝺ iuxta scõꝝ patrũ sententias vt prediximus in precedẽti. c. ad eũ qui presidet reipublice xp̃iane ꝛ cui creditũ est regimen ꝛ gubernatio illius cuiusmodi est roman⁹ pon. singulariter spectare videt͛. Ait eñ Pelagius papa in ep'la quam scripsit vniuersis ep̃is Synodoꝝ ꝯgregãdarũ auctoritas apostolice sedi priuata cõmissa est ꝑtãte Nec vllã synodũ generalem ratã esse legimus que eius nõ fuerit auctoritate congregata vel fulta. hoc attestant͛ canones. hoc hystoꝛia ecclesiastica roborat. hoc sancti patres ꝯfirmãt hec ille. dicendũ ergo est ad rationes in opposituũ.

Ad primũ argu. Ad primã respondet͛ negando ꝯñam. qm̃ ad hoc ꝙ alij apostoli cũ petro dicũtur turbã discipuloꝝ ad synodũ conuocasse sicut nũc faceret papa cũ cardinalibus nõ sequit͛ ꝙ Petri auctoritate principaliter facta nõ fuit illa conuocatio lic3 nõ exp̃mat͛ expsse. maioꝛ plane fuit reuerẽtia apostoꝝ ad beatũ Petrũ vtpote ad caput ꝛ principe3 eoꝝ. quod scriptura illa cõmemorat. Maxime cũ beat⁹ Cyrill⁹ in li. thesauroꝝ dicat ꝙ ap'li in euãgelijs ꝛ ep'lis affirmarunt in omni doctrina Petrum esse loco domini in eius ecclesia eidem dantes locũ in oñi capitulo ꝛ cõgregatõe in oñi electiõe ꝛ confirmatiõe.

Ad secundum. Ad secundã rationẽ respondetur ꝙ impatores illi nõ cõgregauerũt vniuersalia cõcilia nisi ꝑus habitis cõsensu ꝛ auctoritate romanoꝝ põtificũ. vñ Archi. in rosario in. c. Mãdastis. ij. q. v. vbi dicit tex. valerinianus august⁹ nr̃a auctate synodũ cõgregari iussit sup verbo: nr̃a auctate dicit sic vbicũq3 inuenies impatorẽ cõciliũ ꝯgregasse intellige ẽm istud. vnde impatores magis fuerũt executores volũtatis ꝛ auctoritatis romanoꝝ pontificu3 in ꝯgregatõe cõcilioꝝ ꝙ ex eoꝝ auctate cõgregatores. vnde in ca. Sexta synodus. di. xvi. dicit͛ sic. Synodus vniuersalis constantinopoli celebrata ẽ ꝛ greco sermone cõscripta tempoꝛib⁹ pape Agathonis exequente pijssimo ꝑncipe constantino. eccl'ia eñ illis tẽpoꝛibus nõ erat ita potẽs vt de facto posset cõpellere nolẽtes venire ꝛ securũ accessum dare de longinquis partib⁹ vocatis ꝛ cõgregandis ꝛ ideo ap'lica sedes ꝑncipes faciebat sepe qꝺ per seipam facere cõmode nõ poterat. postea vero cũ disponente dño potuit per se non per ꝑncipes sed per ip̃am fecit ꝛ facit. Nec obstat ꝙ in ca. Adrianus. di. lxiij. dicit͛ ꝙ karolus rex Francoꝝ constituit synodũ cũ adriano papa qꝛ nõ est intelligendũ ꝙ rex karolus ꝯcurrerit auctoritatiue cũ papa ad cõstitutionẽ synodi cũ ad hoc nullã haberet auctẽm sed bñ cõcurrit deliberatiue vt sit sensus ꝙ rex ꝛ papa simul deliberarunt vt synodus ꝯgregaret͛: s3 tñ soli⁹ adriani pape auctate constituẽda ꝛ celebranda. vnde Archi. in rosario sup hũc locũ super verbo cõstituit: dicit sic. Constituit de auctoritate pape. ar. ij. q. v. mãdastis. ꝛ di. xvij. c. Hinc. vnde meli⁹ dixisset ecõuerso. s. adrian⁹ cõstituit cũ karolo. hec ille. Certũ etiã notandũ ꝙ etsi aliquãdo impatoꝝ iussu legat͛ cõuenisse ep̃os nõ tñ taliũ ep̃oꝝ cõuent⁹ cõcilia vniuersalia veniẽt dicẽda nisi fulta essent auctoritate romani pontificis: vt apte colligit͛ ex ca. Bene qdẽ. di. xcvi. ꝛ ex ca. Multis. dis. xvij. Et ideo optime dicit Pelagius papa in auctate supra posita ꝙ nullã synodũ generalem ratã legim⁹ que nõ fuerit ap'lica auctate congregata vel fulta. Nota alternatiuã vnde ep̃i qui cõuenerãt rome ad ꝓceptũ regis theodorici tp̃e symachi pape. videntes ꝙ ꝯgregatio illa ad ꝓceptum regis facta non poterat dici synodus nisi auctoritate romani põtificis fulciret͛. dixerũt opoꝛtere ip̃m symachũ papã synodũ cõuocare que cõuocatio siue cõgregatio nõ põt intelligi nisi auctatis. siue interpositiõ cũ iam localit͛ essent vbi debebant cõgregari. aliud eñ ẽ ꝑcipere vt ꝯgregent͛ plat iad

aliquē locum quod quādoq; leguntur fecisse im
peratores ⁊ frequēter faciūt reges in suis re
gnis. ⁊ aliud est cōgregare conciliū vniuersa
le. hoc enī nō solū dicit congregationē prela
torum ad certū locū sed auctorizationē quā
dam siue influxū auctoritatis ad diffiniendū
disponendū ⁊ ordinandum ea que sunt eccle
sie cōmoda ⁊ necessaria eis dare quā auctēm
imperatores dare nō possunt q̄bus cū sint laici
de disponēdis ecclesiasticis rebus nō est data
facultas. vt in dicto. c. bene q̄dem. disti. xcvi.

Ad tertium

Ad tertiā rōnem plura dicenda veniunt.
Primo ꝙ casus ille nō videtur admissibilis. nō
enī videtur possibile ꝙ possint pericula talia in
ecclesia cōtingere q̄bus ꝓuideri non possit ni
si ꝑ conciliū generale siue vniuersale. ⁊ Quod
patet ex duobus. Primo quia vt aduersarij arguūt
sequeretur ꝙ in potestate vnius hoīs puta vni
us principis potentis impedire ne celebraretur
conciliū vniuersale eēt xpianam fidem ⁊ vni
uersalis ecclesie statum subuertere. Tū scd'o
quia cum ꝓpter bellorū dissidia impediri pos
set celebratio vniuersalis cōcilij. sicut Ysido.
dicit. factū esse ante tempora Cōstantini ⁊ in
c. canones. di. xv. habetur tūc possibile eēt fidem
⁊ ecclesie statum piclitari quod maxime falsum
est cum sit cōtra illā xpi pollicitationē dicē
tis. Ego aūt vobiscū sum vsq; ad cōsummatiō
nem seculi. Math. vlt. vnde dicitur ꝙ nullus casus
possit cōtingere in ecclesia cui ꝑ romane ecclesie
diligētiam ꝓuideri nō posset. in cuius manife
stissimū testimoniū sancti patres docuerunt
ad apl'icam sedē in maioribus causis recurrē
dum esse. vt in. c. rogamus. xxiiij. q. i. Et etiam
cum ratio fidei vētilāda venit vt in. c. quotiēs
e. cā. ⁊. q. vnde btūs Tho. in. q. de potētia. q. x.
ar. iiij. dicit. ꝙ ad explanationē fidei faciendā
nō est necessariū ꝙ papa vniuersale conciliū
ꝯgreget cū q̄nq; id ꝓhibeant bellorū dissidia.
Scd'o rn̄detur ꝙ difficile valde eēt ꝓpter metib'
ad credendū ꝙ aliq̄s verus romanus pōtifex
certificatus piclitari fidem ⁊ vl'is ecclesie statū
nisi conciliū generale celebraretur nollet cōci
lium vl'e ꝯgregare cū de romano pontifice
semꝑ bene ꝓsumendū sit vt in. c. nō nos. xl. di.
⁊ papa dicat i. c. officij nostri. xxiiij. q. i. sibi ma
iorē cunctis xpiane religionis zelū incūbere.
Tertio dicitur ꝙ dato ꝙ talis casus immineret
ecclesie vniuersali tunc si papa req̄situs ꝑ dn̄os
cardinales ⁊ ꝑ alios catholicos maxime ec
clesie platos ⁊ principes nollet cōgregare vni
uersale conciliū nec dare auctēm ꝯgregandi.
quia talis habēdus eēt suspectus de heresi. ⁊ ꝑ
cōsequēs dubius in papatu. iam ad alios pti
neret vniuersale concilium ꝯgregare. sicut in
responsione ad quartā rationem dicturi sum'.
ꝙ vero papa in predicto casu suspect' in fide
redderetur ꝓbatur aperte ex. c. error. lxxxiij. di.
vbi dicit Inno. Error cui nō resistitur approba
tur. ⁊ veritas cū minime defensatur opprimitur
negligere quippe cū possis pturbare ꝑuersos
nihil aliud est q̄ fouere. nec caret scrupulo so
cietatis occulte q̄ manifesto facinori desinit ob
uiare. In hoc ergo casu qn̄ papa nollet conci
lium congregare ad cardinales spectaret con
uocatio concilij vl'is ad faciendū ea que in ta
li casu necessario essent facienda.

Ad quartum

Ad quar
tam respōdetur ꝙ ratio nō videtur facere ad ꝓ
positū qm̄ vt diximus nos nō loquimur de cō
gregatione vl'is concilij super facto pape: sed
super diffinitione ⁊ ꝯstitutione canonum ⁊ le
gum ad regimen vl'is ecclesie ⁊ directionem ⁊
reformationē omniū fideliū quorū princeps pa
stor ⁊ director ac magister est Ro. pon. vn̄ ad
eius tm̄ auctēm spectat sicut ad principem ec
clesie cōgregare vl'e conciliū. Ad hmōi nihilo
minus respōdem' ꝙ in casu in quo papa dif
famat' esset vehemēter ⁊ maxie apud graues
et doctos viros de heresi. que infamia sine scā
dalo ecclesie vel periculo fidei dissimulari aut
tolerari non posset: talis videtur nr̄o iudicio pra
ctica seruāda vt primo per cardinales require
retur aut ꝑ aliquos alios fideles illis negligē
tib' vt aboleret a se predictā infamiā publice
catholicam fidē confitēdo maxime circa arti
culum siue articulos de quo vel q̄bus diffama
batur. ⁊ hmōi cōfessionē per bullas denūcia
ret illis apud quos ei' infamia decurrit. Istam
practicā pro parte principaliori legim' obser
uatā circa apl'm Paulū act. xx. qui cū diffama
tus esset apud credētes ex iudeis ꝙ p̄dicaret
legē moysi nō esse seruandā ꝯsilio beati Iaco
bi ⁊ seniorū qui hierosolymis congregati erāt
cum eo ingressus templū ⁊ purificat' more iu
deorū aboleuit infamiā suam sicut supra cōme
moratū est. c. ij. Si vero cōtingeret ꝙ papa re
quisitus nollet hoc facere. tunc requirēdus es
set vt cōgregaret ꝯciliū vniuersale aut aucto
ritatem daret illud congregandi. Si hoc face
ret tunc cōciliū ꝯgregatum inquireret de veri
tate. Si vero nec ꝯgregare: nec congregādi
auctoritatē dare vellet: tūc iudicio nostro dn̄i
Cardinales qui p̄cipua membra ecclesie ro
mane sunt q̄bus potissime incūbit necessita
tibus ecclesie vniuersalis ꝓuidere ⁊ imminēti
bus periculis obuiare deberēt cōuocare ⁊ cō
gregare prelatos ecclesie ad inquirendū de ve
ritate infamie an. s. papa veraciter esset hereti
cus an nō. Vbi vero Cardinales hoc nollent
facere imperator aut principes xpiani possent

quid sit faciendū in ca[su]
papa est diffamatus de

hoc facere. vel etiā ipimet plati ecclesie intelligentes talē vehementē suspitionē de papa. possent seipsos congregare sicut factū est tpe Marcellini pape. vt habet in. c. nunc autē. disti. xxi. Cōgregatis aūt platis ⁊ alijs qui vocati essent in aliquo loco requirēdus esset papa vt auctoritate sua auctorizet illā cōgregationem sicut factū legit in pcedenti casu Symachi pape. de quo in. c. hinc etiā. distin. xvij. Si vero papa vellet auctorizare ɔgregatōez sicut fecit Symachus papa bene quidē. Si vero nollet tūc congregatio platoꝝ illa deberet pcedere ad inquisitionē veritatis etiā papa nolēte. Et si queras qua auctē. Respondetur ꝙ tam auctoritate iuris diuini ꝙ humani diuini quidē quod habet Ioh. xij. vbi dicitur Qui spernit me ⁊ nō accipit verba mea: hꝫ q iudicet eū. Sermo quē locutus sum: ille iudicabit eū in nouissimo die. Unde sanct⁹ Tho. sup eplam ad gal. sup illud apostoli in. i. c. Si quis vobis euāgelizauerit pter id quod accepistis anathema sit. querit cū par in parē non habeat imperiū: ⁊ multo magis nō habeat in superiorē videt ꝙ apostolus nō potuerit excōmunicare aplos qui erant sibi pares et angelos qui sunt supiores. ⁊ rñdendo dicit ad h sic dicendū ꝙ apostolus ptulit hanc sententiam nō ppria auctoritate s auctoritate euangelice doctrine: cuius doctrine auctoritas hꝫ vt quicūqꝫ contra illam dicūt excludēdi ⁊ repellendi sunt. ad hoc inducit auctēm illā Io. xij. supra positā. Secūdo auctoritate iuris humani siue canonici. c. si papa. quod est sancti Bonifacij pape ⁊ martyris. di. xl. qꝛ cū huius criminis. s. heresis in papa competens iudex videat esse conciliū vniuersale dūtaxat vt colligit. di. xvij. c. hinc. ipo facto ꝙ papa nō vult dare auctēm cōgregationi: ipm ius intelligitur dare sibi auctēm. als frustratoria esset puisio iuris qd in casu heresis disposuit ꝙ ɔciliū vniuersale possit iudicare papā hereticū si p negationē pape ptinaciter in heresi sua persistente auferret. Nā frustra essent iura nisi eis assignaret minister vt dicit tex. de elec. vbi periculū libro. vi. Auferret aūt pculdubio iuris dispositio si in casu illo conciliū pcedere nō posset. Inquisitione aūt debite facta. et inuento ꝙ papa veraciter in heresiꝫ lapsus fuerit tunc conciliū deberet illū informare de veritate ostendēdo per sacrā scripturā aut p vniuersalis ecclesie determinationē erroneū esse quod teneret. ⁊ requirere illū charitatiua admonitione vt dictum errorē abiuraret siue reuocaret fidei veritatē publice confitendo. Et fortassis expediret ad maiorē cautelā assignare sibi terminū infra quē reuocaturus esset pfatū errorē. quod si infra terminū sibi assignatum fecerit nihil potest cōciliū vlterius ɔtra ipm. vt expsse notauit Hug. in. c. nūc autē. di. xxi. ⁊ in. c. si papa di. xl. sup verbo. a fide deui⁹ Sed ipemet papa in foro ɔsciētie ꝙtum culpabilem se fuisse cognosceret p ɔfessorē suum anime sue puideri faciat de penitētia salutari ar. di. xxi. nūc aūt. Si vo hoc agere papa noluerit. tunc pcedendū est cōtra eū vt in sequēti rñsione dicet.

Ad qntā rōnem respōdet sub tali distinctione aut est notoriū papā esse hereticū vtputa ꝙ inciderit in heresim dānatā illā publice asserēdo ⁊ pdicando: aut nō ē notoriū. Si notoriū vt diximus tunc videtur iudicio nostro talis practica obsuāda: debēt eīm dñi cardinales aut etiā alij catholici illuꝫ monere vt abneget pdictuꝫ errorem in quem lapsus est fidē catholicā inuiolatā integrāqꝫ ɔfitendo. sicut tenet facere qlibet bonus fidelis: ostendēdo illi p sacraꝫ scripturā aut vniuersalis ecclesie determinatōnē ꝙ id quod tenet sit erroneū ⁊ a fide catholica alienum: ⁊ si paratus sit corrigi ⁊ abnegatis errorib⁹ fideꝫ xpi tenere ⁊ cōfiteri. tūc vt in rñsiōe pcedentꝭ rōnis diximus vniuersale conciliū non habet in eum aliquā auctēm. Si vero nollet reuocare errorē sed ptinax et incorrigibilis in eo psisteret. tūc pmo cardinales ab eo recedere debēt iuxta illud Ioh. in canonica. ij. c. i. de xpi fide loquētis. Si quis venerit ad vos ⁊ hanc doctrinā. s. xpi nō habet nolite eū recipere in domū nec et aue dixeritis. vbi glo. ordi. dicit. nolite ⁊c. i. ñ tm̄ ñ assentiat s nec ad horā recipiatis. hoc etiā colligit ex. c. Anastasius. dist. xix. Secūdo ipsi cardinales debēt denūciare platis ecclesie casum pñtem ⁊ conuocare eos vt veniāt sicut tenent ad succurrendā ecclie in hoc horribili casu ⁊ puidendū ecclesie quia iam ille a petra fidei sup quam fundata est ecclesia. Matth. xvi. ptinaciter ⁊ incorrigibilr cadendo cecidit. tunc vero vt in pcedēti casu diximus conciliū platoꝝ congregatū debꝫ iuris auctoritate pcedere ad depositionē illius vt quibusdā placet vel vt nobis plus gratum est iuxta iaꝫ dicta ad declarationē ꝙ ille non sit amplius papa ⁊ ꝙ vacet apostolica sedes. hmōi eīm criminis pprius iudex est vniuersale conciliū vt dictū est. Si vero nō sit notorium papam esse hereticum sed soluꝫ apud aliquos graues tantum ⁊ bone fidei homines fama siue presumptio processerit tunc procedendum videt vt in rñsione ad quartā rōneꝫ dictū est

Ad sextam rationeꝫ respondet dupliciter Primo ꝙ si certum sit ꝙ alter contendētium

quid sit faciendū in casu ꝙ papa est hereticus

sit verus et apostolicus vt puta qa duab⁹ partibus cardinaliū electus cū alius p cōsequens esse nō possit nisi intrusus et per cōsequēs non apostolicus sed apostaticus siue ppbanus vt in.c.factus est.vij.q.i.tūc cum nō occurrat dubitatio rōnalis quis sit verus papa nō est necessaria vniuersalis cōcilij cōuocatio ad iudicandū de electione illius que p̄sumit̄ tam canonica sed ad condēnationez intrusi et ad mādādum q̄ omnes fideles pareant et obediant vero apostolico iuxta.c. si quis pecuniā. dist. lxxix. sicut factū legit̄ tam tempe Damasi pape contra Ursinū q̄ tpe Cornelij cōtra Nouatianū. et de tali cōtentione nō intelligitur.c. si forte duo. vt dicit Gratian⁹ et bene in.§.sequēti ibidem. Secūdo respondet̄ si fieret cōtētio inter aliquos sup iure electionis que illarum electionū fuerit canonica. tūc iudicio nostro si contendētes vellent se submittere iudicio alicuius sapiētis vel aliquoꝝ vt scz staret̄ iudicio illoꝝ tunc nō videret̄ necessaria cōcilij vniuersalis cōuocatio. sicut factū est tempore quo Symachus et laurētius cōtendebant de papatu. vbi cū neutra pars alteri cedere vellet cōstituerūt vt lis iudicio regis Theodorici finiret̄. qui Rauenne positus dum vtriusq̄ partis legatos audisset decreuit vt qui prior ordinatus esset aut quē maior pars cleri et populi simul elegisset in sede apostolica sederet vbi vero cōtendētes nollent se submittere iudicio aliquoꝝ sapientū tunc cōgregandū foret conciliū generale vt de iure electionis discernat et iudicet: quia vt i p̄fato.c. si forte. dicit glo. Conciliū est iudex in isto casu. Hic autez insurgit questio. Si ambo cōtendētes essent in possessione papatus ita q̄ vterq̄ p summo pontifice haberet̄ a catholicis viris. videtur nobis saluo meliori iudicio q̄ ambo deberēt congregare p̄latos suarū obediētiarū ad aliquē locum et ex ambobus cōgregatis cōciliuz constitutum iudicaret. Si vero p̄fati contendentes hoc facere nollent: tunc domini cardinales deberēt etiam contradicētibus contēdentibus concilium congregare. Ubi vero ipi nollent aut negligētes forent: ipsi prelati ecclesie habentes zelum dei possent se cōgregare ad incendium ecclesie extinguēdum: aut ipse imperator cuius interest vt pax sit in vrbe et fortius in toto orbe: que esse nō potest stante contētione super summo pontificatu dicēte christo. Matth. xi. Omne regnum in se diuisum desolabitur. Sed de his fortassis aliq̄d plus dicemus auxiliāte domino in sequēti li. vbi de scismate erit sermo. Ad septimā rationem respondet̄ q̄ in illo casu vbi cardinales ad electionē procedere nō vellent iam prouisum est a iure sufficiēter in.c. fundamēta de elec. li. vi. et.c. ne romani. e. t. in clemēt. Nihilominus vbi cardinales fugerent vel deficerēt tunc pro maiori securitate videret̄ conuocandū vniuersale cōciliū: et hoc per iperatorē aut clerū romanū et ibi puidēdum eēt necessitati ecclesie: cum in talibus necessitatibus que respiciunt totam remp. deficiētibus ordinarijs ad ipsam rempu. spectare videatur prouisio.

Nota questionem

Ad septimum

Ad octauam rationē respōdetur q̄ cum in casu in quo papa factus esset demens demencia incurabili per naturam iudicādus veniat quasi mortuus cum nō possit agere siue exercere actus officio summi pōtificatus incumbentes. ar. de cle. egro. c. i. li. vi. Tūc domini cardinales debent hoc demādare prelatis ecclesie et inuitare eos vt cōuenientes in vnum consulant quid agendū sit. an. s. alius eligendus sit: cum ecclesia quasi vacare videat̄ in p̄fato casu: vel dandus sit illi adiutor. Ad nonā rñdetur sicut ad septimā. Ad decimam videt̄ respondendū q̄ in casu illo auctoritate pape cōcilium cōuocandū esset si sine concilio causa illa terminari nō possz: iuxta ea que legim⁹ de papa Sixto in.c. mādastis. ij. q. vi. Et de papa Symacho. §. hinc etiam. di. xvij.

Ad octauum

Quid sit faciendum in casu in quo papa sit demens

Ad nonum

Ad decimum

Capitulum. ix. de causis congregationis vniuersalium conciliorum.

Postquā ostēdimus

Ca. IX

Postquā ostēdimus qua auctoritate reglariter vniuersalia concilia cōgreganda sunt: iam videndum est qu. b⁹ de causis congreganda veniūt cum nō leui cā sed pro grauissimis et arduis prelati a suis ecclesijs et euocādi et fatigandi sint. Decursis autē pluribus hystorijs: inuenim⁹ patres ecclesie multis de causis conciliariter cōuenisse. Primo quidē vt super tractandis et disponēdis in vniuersali ecclesia maturius et sanius cōciliuz haberet̄. Si enim vt inquit sapiēs ecclesiastici. xxxvij. ante omnem actuz precedere debet consilium stabile. multo amplius hoc obseruandū est vbi de maximis rebus et vniuersam remp. xpianam tāgentibus agendum venit Ad habendū aūt maturū sanūq̄ consiliū sup hmōi reb⁹ plurimū operatur multitudo sapiētum. s̄m illud Prouer. xi. Ubi multa consilia ibi salus. Et ecclesiastici. vi. Multitudo sapientū sanitas est orbis terrarū. et maxime h̄ obseruatū a pr̄ibus legim⁹ in materijs fidei qr in his periculosissime errat̄ vt ait beatus Augu. Hanc cām celebratōis cōcilij tāgit beat⁹ Cyprian⁹ in epl'a quam ad Stephanuz ipse et sy-

[illegible]

nodus quedã scribit dicẽs. Cyprianus ꝛ ceteri
Stephano fratri salutẽ. Ad quedã disponen
1 da ꝛ cõcilij cõmunis examinatiõe limãda ne
cesse habemus cõuenientibꝰ in vnũ plurimis
sacerdotibus cogere ꝛ celebrare conciliũ. Itẽ
Theodosius impator mãdato dato vt epi cõ
uenirẽt ad celebrãdum scd'am synodũ Ephe
sinam rõnem assignãs dicit. qꝛ scꝫ Leo papa
cogitabat nõ esse tutũ absqꝫ sancta synodo ꝛ
vbiqꝫ sanctarũ ecclesiarũ psulibus hmõi que
stionẽ de fide enodare necessariũ duximus ve
stram cõuenire fraternitatẽ. vnde ꝛ glo. in. c.
Anastasius. di. xix. dicit. qꝫ vbi de fide agit̃ pa
pa debet requirere cõciliũ epoꝝ: quod po
tissimũ venit intelligẽdũ quãdo ipa fidei que
stio prius non fuerit p ecclĩam p se vel in simili
determinata siue diffinita: foretqꝫ tante diffi
cultatis vt papa cum collegio suo nõ videret
plene q̃d in ea parte tenendum esset. Et sic in
his semp tenẽda est illa regula. c. de q̃bꝰ cau
sis. di. xx. vbi Inno. ita cõsulit. de q̃bus causis
nulla soluẽdi ligãdiqꝫ auctoritas in libris no
ui ꝛ veteris testamẽti vel. iiij. euangelioꝝ in
scriptis apostoloꝝ nõ appareat ad diuina re
currite scripta greca si nec in illis ad catholi
ce ecclesie hystorias catholicas a doctoribus
catholicis scriptas manũ mittite: si nec in illꝭ
sanctoꝝ exempla pspicaciter recordamini: qꝫ
si in omnibus his inspectis huius q̃õnis qua
litas nõ lucide inuestigat̃. Seniores puincie
cõgrega ꝛ eos interroga. facilius nãqꝫ inuenit̃
tur quod a pluribus quoqꝫ senioribus querit̃:
verus etiã pmissor ait. si duo ex vobis vl tres
in vnũ conueniũt sup terrã in nomine meo de
omni re. q. p. n. a. p. me. qui in ce. est. h̃ ille. Hac
de causa beatus Petrus ꝛ aliqui apostoli ce
lebrasse legunt̃ conciliũ hierosolymis cũ que
stio de obseruatiõe legaliũ mota esset que ibi
gratia spũssancti aspirãte diffinita est: vt ha
2 betur Act. xv. Secũdo cõgregata legunt̃ cõ
cilia vniuersalia ad solẽniorem ꝛ abũdantio
rem auctorem reprobationis heresum ꝛ condẽ
nationis hereticoꝝ: plane cum de publicis la
tronibus ꝛ hostibus reipu. venit iustitia exe
quenda solitum est tam ad omnis pleniorem no
titiam qꝫ ad maiorẽ malefactoꝝ cõfusionem ꝛ
aliorum tuba aut campanis populũ cõuocare
ita cõuenienter conuocatꝰ conciliũ vniuersa
le quãdo reprobationis ꝛ cõdemnationis iu
dicium contra hereticos exercẽdum est quo
rum errores et potentes habẽt actores ꝛ plu
res fautores p diuersas orbis partes: qua de
causa plura concilia et potissime septem pre
clara et principalia celebrata legũtur. Quo
rum primum est Nicenum. cccxviij. patrum
in quo Arrij epi alexandrini qui tres gradus
posuit in trinitate. s. patrẽ maiorẽ: filiũ mino
rem: ꝛ spiritũsanctũ creaturã vel seruũ: error
condẽnatus est. Scd'm fuit Constantinopoli
tanũ. cl. patrum: in quo error Macedonij con
stantini epi cõuincitur q̃ negabat spiritũ san
ctũ esse deum. Tertiũ est Ephesinũ primũ. ccc.
patrũ in quo Nestorij impietas iudicatur qui
dicebat beatã virginẽ mariam nõ dei sed tan
tũmodo hominis genitricem vt aliã personã
carnis: aliam personã faceret deitatis. Quar
tuꝫ conciliũ fuit Calcedonẽse. ccccc. xxx. patꝝ
in quo error Eutic. reprobatus est: qui assere
bat xp̃m post humanã assumptionẽ nõ ex dua
bus naturis existere: sed solã diuinam naturã
permanere. Quintũ fuit Constantinũ: in quo
perfidia multoꝝ hereticoꝝ condẽnat̃ maxie
Theodori Mopsotheni qui asserebat aliũ esse
verbũ ꝛ aliud xp̃m. Negabatqꝫ sanctã virgi
nẽ mariam dei genitricẽ fuisse. Sextũ fuit eti
am Cõstantinũ. cl. patꝝ: in quo stulticia Ma
charij Antiocheni epi ꝛ socioꝝ eius: qui vnaꝫ
tantũ voluntatẽ ꝛ operationẽ in xp̃o falsa su
spitione astruebant pfutatur. Septimũ cõci
liũ est Nicenũ scd'm. cccl xvij. patrũ: in quo he
resis execrãtiũ ymagines sanctoꝝ in ecclesia
dicentium illas nec colendas nec venerãdas
fore abrasa est. Tertio concilia legũtur cõgre 3
gata gratia scismatis extirpãdi: sicut octauuꝫ
conciliũ vniuersale. ccc. patrũ Constãtinopo
li celebratũ: in quo scisma de depositiõe Igna
tij ꝛ ordinatione Focij ortũ patres congrega
ti extirparũt Fociũ anathematizãtes ꝛ Igna
tiũ restituentes. Hac etiã ratione legimus ro
me congregatũ conciliũ cum de papatu cõtẽ
deret Ursinus quidam cum Damaso papa: in
quo confirmato in ap̃lica sede Damaso. Ursi
no depulso sedatum est scisma vt Eusebius in
ecclesiastica tradit hystoria. Itẽꝫ eadem rõne
ↄgregata legitur synodus tpe regis Theodo
rici: in quo de contẽdentibꝰ de papatu Symma
cho ꝛ Laurẽtio scisma ortum ẽ quod in. c. Sy
machus. ij. q. vij. fuit extirpatũ. Preterea eta
te nr̃a tribus ↄtendẽtibus de papatu. s. Bene
dicto. xiij. ꝛ Jo. xxiij. ꝛ Gregorio. xij. Synodus
congregata est Constantie in natione germa
nica: in quo vno: scilicet Gregorio renunciãte
si quid iuris habebat alijs duobus depositis:
scꝫ Johanne ꝛ Benedicto data est pax ecclĩe.
4 Quarto congregata leguntur concilia ad re
ductionem siue confutationem hereticoꝝ per
viam disputationis: qua de causa tempore et
consensu beati Siluestri pape: iussu Constan
tini imperatoris dicitur rome conuenisse ma
gnum episcoporum conuẽtum vt cum iudeis

disputaret de lege verũ. scz xp̄ianorum fides
legi iudeoꝝ p̄ferenda esset vbi longa cõcerta
tione explecta cum ꝓ fide xp̄i erat conclusum
augusta helena cũ tribus milibus iudeorũ ad
fidem xp̄i cõuersa baptismũ suscepit. Hac eti
am de causa diebus nostris cõgregata est sy=
nodus Basilieñ. ꝓ reductione Bohemorum
vbi data Bohemis licẽtia disputandi ⁊ dicẽ
di libere quicquid vellent in defensionem er
roꝛum suoꝝ assignatisq̀ ꝑ synodum quattuoꝛ
doctoꝛib⁹ catholicis qui in publica cõgrega
tione illis responderẽt lõgissima concertatio
facta est nobis ibi semꝑ p̄nte sed q̄ꝙ manife
stissime cõuicti essent. foꝛetq̀ cõdescensum ill'
in multis gratia lucrificãdi eos. nihilominus
recesserũt peccatis eoꝝ ꝓmerẽtibus ita soꝛdi
di sicut venerũt. Hac etiã de causa congrega
ta est Floꝛẽtie synodus amplissima dieb⁹ no=
stris sub sancte memoꝛie Eugenio ꝓ reductõ
ne grecoꝝ. vbi interfuit imꝑatoꝛ grecoꝛum et
patriarcha Constãtinopolitanus cuz multis
alijs p̄latis oꝛiẽtalis ecclesie. vbi operãte sal=
uatoꝛe nostro q̇ vera pax est sublato de medio
pariete qui occidẽtalẽ oꝛientalẽq̀ diuidebat
eccl'iam vnio ⁊ cõcoꝛdia cõclusa est inter eos
licet heu ab omĩbus in partibus oꝛiẽtalibus
5 nõ fuerit acceptata. Quinto cõcilia legũtur
cõgregata cum ecclesia habet magnos ⁊ po=
tentes hostes ⁊ ꝑturbatoꝛes. Tunc eniz sum=
mus pontifex ecclesie princeps: ac rex regum
terre dei vicarius solitus est congregare con
uentum patrũ ⁊ p̄ncipum ecclesie. de quibus
in p̄s. Constitues eos p̄ncipes super omnem
terram ad punitionẽ illoꝝ. Hac de causa Gre
goꝛius tertius cũ imperatoꝛẽ Leonem huius
nominis tertiũ hereticũ incoꝛrigibilem com
perisset suꝑ depositione ymaginũ xp̄i ⁊ beate
virginis ac sanctoꝛuz quas omnes destrui ac
incendi fecerat in vrbe Constãtinopolitana:
cõgregato cõcilio rome quasi mille episcopo=
rum Romã ⁊ Italiam totã ab eius obediẽtia
et potestate discedere fecit ⁊ vectigalia inter
dixit ⁊ illum anathematizans venerationem
ymaginũ cõfirmauit. Itez hac de causa Gre=
goꝛius septimus ꝯtra imꝑatoꝛẽ Henricũ hui⁹
nominis. iiij. qꝛ romane ecclesie scindere vnita
tem moliebat̃: cõgregauit rome conciliũ. cx.
ep̄oꝝ ⁊ illũ ibi excomunicauit. Itez hac de cã
Innocẽti⁹ quart⁹ imꝑatoꝛẽ Fredericũ huius
nois. ij. ecclesie hostẽ rebellẽ. ꝯtumacẽ ⁊ incoꝛ
rigibilẽ comperiẽs cõciliũ ꝯgregauit Lugdu
ni ⁊ ibi illũ ab imperio deposuit. Sexto legit̃
6 cõgregatũ vniuersale cõciliũ gratia superne
reuelatiõis impetrãde a deo suꝑ arduis in ec=
clesia cõstituẽdis. Hac de cã cõgregata legit̃
synodus prima ab ap̄lis vt scz quis ad itegri=
tatẽ apostolici collegij loco iude proditoris as
sumẽdus esset oꝛationib⁹ a deo cognoscerent.
vnde dicit̃ act. i. Et statuerũt duos. s. Ioseph.
qui cognominat⁹ est iust⁹ ⁊ Mathiã ⁊ oꝛãtes
dixerũt. Tu dñe qui nosti coꝛda bonunũ osten
de quẽ elegeris ⁊c. Septimo ꝯgregata legun 7
tur cõcilia cũ magna iminet xp̄iane reipu. ne=
cessitas aut persecutio cui nõ nisi a toti⁹ eccle
sie auxilio subueniri posset. Hac q̇dem causa
inter alias maxime Urbanus. ij. audiens ciui
tatem sanctã Hierusalem ab infidelib⁹ captã
in xp̄iani populi dedecus ⁊ ꝯfusionem concili
um generale conuocat in Claromonte Aluer
nie: ⁊ in subsidium illi⁹ passagiũ transmarinũ 8
oꝛdinat̃. Octauo legunt̃ concilia cõgregata
ad maioꝛẽ firmitatem fidei ⁊ acceptationem
plenariã tam constitutionũ q̄ diffinitionũ fa=
ctoꝛũ in precedentib⁹ concilijs vnde post Ni
cenã synodum cõgregata est rome per beatuz
Siluestrũ synodus. cclxxvij. patrũ. in qua ro=
boꝛata est fides synodi Nicene ⁊ Arrius con
dẽnatus: in qua sic ait beat⁹ Siluester. Quic=
quid in Nicena synodo constitutũ est: ad ro=
bur sancte matris ecclesie catholice ⁊ ap̄lice
a sanctis sacerdotib⁹. cccxviij. nostro oꝛe ꝯfoꝛ=
tes firmamus: ⁊ oẽs qui ausi fuerint dissoluere
diffinitionẽ sancti magni concilij quod apud
Nicenã ꝯgregatum est sub presentia pijssimi
⁊ venerandi principis Constantini Augusti
anathematizamus: ⁊ dixerunt oẽs ep̄i placet.
Item sexta synod⁹ apud Cõstantinopolim ce
lebrata vt habet̃ di. xvi. c. qm̃. sic inquit. Cõfir
mamus ⁊ ceteros. s. sanctoꝝ patrũ canones ⁊
synodos. s. Nicenam Anthiritanã Antioche
nam ⁊c. Nono cõgregata legunt̃ concilia grã 9
inq̇rende veritatis suꝑ suspitione heresis oꝛta
de romano pon. Hac de cã cõgregatum legit̃
cõciliũ tam tẽpoꝛe Symachi pape de quo in
. §. hinc etiã di. xvij. q̄ t̃pe Marcellini pape q̇
sacrificauerat ydolis. de quo in. c. nũc aũt. di. 10
xxi. Decimo cõgregatum legitur cõciliũ pur
gationis gratia quã papa voluit facere: vt q̄
si infamia fuit publica purgatio etiã omnib⁹
nota esset. Hac ratione Damasus papa ⁊ Leo
iiij. ⁊ Sixtus roman⁹ pon. bone fame sue curã
gerentes ad sedandũ scandalũ concilia ꝯgre=
gasse legũtur: sicut de beato Damaso habetur
. ij. q. vij. nos. circa finẽ. De Leõe. iiij. habet̃. ij.
q. v. omnibus. circa finẽ. De Sixto papa in. c.
mãdastis. ij. q. vij Undecimo cõgregandũ ve 11
nit vl'e conciliũ: qñ vehemẽs dubitatio curre=
ret de iure electionis alicui⁹ in summũ ponti.
iuxta glo. in. c. si foꝛte duo. di. lxxix. hac de cau=
sa plura ꝯgregata sunt ꝯcilia a sanctis patri

bus q̃ supra gr̃a extirpãdi scismatis descripsi-
mus. Duodecimo cõcilia aliquãdo celebrata
12 leguntur: et celebrãda rõnabiliter veniũt ad ef-
ficaciorẽ ac solẽniorẽ et vniuersaliorẽ reforma-
tionem ecclesie fiendã. Qꝛ ꝗ enĩ summus pon-
tifex ꝓ singularitate ꝓncipatus sui oẽm legẽ
condere et dare posset toti eccl'ie iuxta. c. sunt
quidã. xxv. q. i. Nihilominus sepe et hoc ratio-
nabiliter ꝯpatres ecclesie synodaliter cõuo-
cat vt leges ad reformationẽ ꝑtinẽtes cõden-
de illoꝝ cõcilio et approbatione formate plus
habeãt auctẽris et apd̃ fideles acceptabiliores
fiant. Hac de causa plura sunt cõgregata cõ-
cilia. in q̃bus canones cõtinẽtes plura vtilia
ad correctionum vitioꝝ: ad componẽdos mo-
res: ad honestatẽ vite: ad pacẽ populi xp̃iani
sunt instituti. Ex quibus ꝓ magna parte cor-
pus decreti conflatum est: intra que est syno-
dus illa singularis quã rome Gregorius septi-
mus celebrauit ad reformationem ecclesie: in
qua anathematizauit symoniacos: clericis
vxorem habentibus interdicit diuina: laicis
eorum missas audire ꝓhibuit et inuestituras
ne a laicis susciperent sentẽtiam excõmuni-
cationis adhibuit.

Ca. X

Cap. x. de vtilitate celebrationis conciliorum.

q Vanquã ex su-
pradictis satis perspicuũ sit ꝙ
plurimũ vtilitatis afferat sãcte
ecclesie ipsa vniuersaliũ cõcilio-
rum celebratio: nihilominus ad pleniorẽ hu-
ius rei notitiã aliqua quasi repetẽtes ex pre-
cedenti. c. dicimus maxime valere ad sex. Pri-
mo quidẽ valet celebratio vniuersaliũ conci-
liorum ad ꝯseruandã christianã religionẽ in
vnitate fidei que primũ vinculũ est societatis
christiane. vt dicit btũs Chrisostomus. Hanc
vtilitatem conciliorum vniuersaliũ assignat bea-
tus Isido. in. c. canones. distin. xv. ita dicens.
Canones generaliũ concilioꝝ a temporibus
Constãtini imꝑatoris ceperũt. In precedẽti-
bus nãq annis ꝑsecutione feruẽte docenda-
rum plebiũ minime dabatur facultas. vnde xp̃i-
anitas in diuersas hereses scissa est: quia non
erat eis licẽtia ꝯueniẽdi in vnũ; nisi tempore
supradicti imꝑatoris. Ipse enĩ dedit facultatẽ
xp̃ianis libere cõgregari. Item hac de causa
Martianus imꝑator scribens ad oẽs vbiq
terrarũ ep̃os vt ad synodũ calcedonen. veni-
ant. ita ad ꝓpositũ loquitur. Omnia ad verã fidẽ
et xp̃ianam orthodoxã religionẽ tũc ꝑponen-
da alijs rebus existimauimus. deo enĩ propitio
existente et nostrum imperiũ et cõmunes cau-
sas meliores fore cõtendimus. Quia ergo du-

bitationes quedam circa orthodoxam fidem
mote sunt: sicut indicant etiã littere sanctissi-
mi archiep̃i felicissime ciuitatis rome placuit
nobis ꝓpere sanctũ ꝯcilium fieri quatenus ꝯcor-
dantibus patribus et veritate examinata et va-
cante omni studio quo quidã iam abusi religio-
nem turbauerũt orthodoxã vera atq saluber-
rima fides sit omni mundo manifestissima. et
de cetero oĩs questio et dubitatio auferatur. et. j.
quisq enim in generalem futurã synodum et
omni mũdo vtilem peccat equidem cõtra de-
um et diuinitatẽ nostrã offendit. hec ille. Se-
cũdo valet ad faciliorem et firmiorẽ illucidati-
onẽ veritatis in dubijs. faciliorem quidem. qꝛ
quod a pluribus sapientibus queritur facilius inue-
nitur. vt ait Inno. in. c. de quibus. di. xx. Firmi-
orem etiam dicimus qꝛ tanto firmius siue gra-
uius est iudiciũ quanto plurimũ sententijs ꝯfir-
matur et approbatur assensu. vnde in. c. extra cõ-
scientiam. di. lxiiij. dicit Inno. Integrũ iudici-
um est qd̃ plurimoꝝ sententijs cõfirmatur. vnde
beatus Aug. dicit li. primo de bapt. cõtra do-
natistas ãtiquos patres fluctuasse ĩ fide quo-
usq totius orbis concilio firmarentur. Ait enim
sic. Iam ne videar humanis argumentis illd̃
agere quoniam questionis huius obscuritas prioribus
ecclesie tẽporibus ante scisma donati magnos
viros et magna charitate preditos prẽs ep̃os
ita inter se cõpulit salua pace disceptare atq
fluctuare vt conciliorum in suis quibusq regio-
nibus diuersa statuta mutarent donec plena-
rio orbis cõcilio quod saluberrime sentiebatur
etiam remotis dubitationibus firmaretur. hec il-
le. Hinc etiã Theodosius imperator scribens
Dioscoro archiep̃o alexãdrino vt ꝯueniret cũ
suis metropolitanis Ephesi sine dilatione sic
inq̃t. festinesq cũ vniuersis sanctis ep̃is quos
cõuenire per sacras nostras ep̃l'as sanximus ad
predictã ciuitatẽ et subtilissime inuestigãtibus
et querẽtibus oĩs de medio error cõtrarius au-
feratur. catholica aũt doctrina et orthodoxa fi-
des solidetur et quiete fulgeat qd̃ vniuersi ĩ po-
sterũ incõcussum et intemeratã custodiãt. Pla-
ne cum ꝯgregatio tãtoꝝ patrũ ecclesie quibus
ait dñs in euangelio Mathe. v. vos estis lux
mundi. nil aliud videatur esse ꝙ multoꝝ lumina-
riũ ꝯgregatio. bene facit ad illuminationẽ po-
puli xp̃iani et decorem vniuersalis ecclesie sy-
nodalis patrũ cõgregatio. vnde bene cõuenit
ꝓposito illud eccle. xliij. species celi. i. ecclesie
gloria. stellarũ. i. doctoꝝ. mũdũ illuminãs vbi
glo. ordinaria ita dicit. Species celi. i. ornatus
ecclesie. sanctoꝝ plenitudo quos deus excelsus
ordinauit vt ꝑdicatione euãgelij mundũ illu-
strarent. Tertio conciliorum vniuersalium cele-

bratio vtilis est ad culturā agri dominici. vt canon cōcilij Cōstantien. dicit frequēs. Sūt quidē patres in cōcilio ɔgregati ministri operarij agricole de quo dn̄s ait. Jo. xv. pater meus agricola est. quoꝝ ministroꝝ officium est erroꝝ vepres de agro dominico euellere. plantare fidem ⁊ euulsis vitioꝝ radicibus virtutes inserere. vnde dn̄s hieremie in figura romani pōtificis qui ɔgregator ⁊ director conciliorum vniuersaliū est videt̄ dixisse illud Hiere. p̄mo Ecce cōstitui te sup gētes ⁊ regna vt euellas ⁊ destruas ⁊ disp̄das: ⁊ dissipes: edifices ⁊ plātes. vt testat̄ papa Inno. in. c. solite. extra de maio. ⁊ obe. vnde Adrianus papa loquēs patrib⁹ in cōcilio qd̄ rome cōgregauit: ita ait ad ꝓpositum. Cū debeamus o fratres ⁊ filij dilectissimi dn̄ici agri strēnui ⁊ fideles esse cultores ⁊ spiritalibus ad purgationē ip̄ius celestium p̄ceptoꝝ vti ligonibus op₃ vt siqua in eo spinosa siqua germinare venenosa cōspicim⁹ pari labore vnanimiq₃ zelo hec radicit⁹ extirpare studētes arripiamus examinis rostrum et falcem iudicij cōcordi sn̄ia proferamus ne queso in nos exprobrāter dicat̄. Messis q̄dē multa operarij aūt pauci: hec ille. Quarto celebratio cōciliorum vniuersaliū vtilis est ad tyrannoꝝ ⁊ infideliū supbiā humilandā plurimum ꝑfecto vt intellexim⁹ a fide dignis qui fuerūt infideles in orientalibus partibus. sc₃ Turci terrent̄ audiētes apud xp̄ianos vniuersalia cōcilia cōgregari. ⁊ ita faciūt vbicunq₃ latitent. ⁊ hoc rōnabiliter: q̄m ecclesia dei vt d̄r Cantico. vi. Terribilis est vt castroꝝ acies ordinata. Castra sunt doctores patres eccl̄ie ɔgregati q̄bus tanq̄ militibus xp̄i ⁊ ꝓpugnatoribus munit̄ ꝓregit̄ ⁊ defensat̄ ecclesia. De q̄bus d̄r Zacha. ix. Circūdabo domū meā₃. i. eccl̄iam. ex his qui militāt mihi. videl₃ p̄latis doctoribus ⁊ p̄ncipibus fidelibus: q̄ eā defendēdo xp̄o militare ꝓhibent̄. vnde Paul⁹ apostolus scribēs Thimotheo ait. labora sicut bonus miles xp̄i. in p̄dicādo euangeliū ɔtra hostes ad Thimoth. ij. c. ij. Quinto celebratio cōcilioꝝ est vtilis ad refrenandū exorbitantias quorūdam pontificū qui pontificatū suū aut spretis sanctoꝝ patrū regulis ꝓ volūtate exercēt aut symoniaca prauitate dehonestāt aut seculi vanitate ⁊ vita scādalosa confundunt. huius causa cōgregatū legit̄ conciliū epoꝝ Italie rome p imperatorem cōtra Johānē papam duodecimū qui venator ⁊ lubricus publicus ⁊ incorrigibilis erat. vt enim ait Dominus da papa in epistola decretali ad episcopos p hyspaniam constitutos difficile est vt cuiusq̄ cor sic prauis cogitatōnibus induret̄. vt in se patiat̄ culpandus fieri cum nouerit se iudiciū subeundū cōcilij. Sexto valet vniuersalium ɔciliorum celebratio ad omniū quasi scādalorum q̄ suscitant̄ in ecclesia extinctionē. Istud plane vt priora exēpla nos docēt. vltimū refugium ecclesie in omnib⁹ magnis angustijs suis sicut in precedēti. c. exemplariter deductu₃ est in multis. tam de scādalis occasione hereticoꝝ aut scismaticoꝝ q̄ aliunde exortis. vn̄ ꝓpter has multiplices vtilitates ɔueniētes ecclesie sancte dei ex celebratione sacroꝝ conciliorum posset optime adaptari mistice ꝓposito tanq̄ dictū summo pontifici illud Esa. xvi. Ini ɔcilium. i. cum sapientibus. Coge concilium. i. cōgrega. vt exponit magister Nicola⁹ de lyra. q. d. spiritus sanctus romano pōtifici imminentib⁹ grauissimis periculis in eccl̄ia. Ini conciliū ⁊ coge. i. congrega vniuersale concilium q̄m si in medio duoꝝ vel trium in noīe xp̄i congregatoꝝ ipse est vt spirator doctor ⁊ adiutor. vt habet̄ Mat. xviij. multo ampli⁹ vbi sanctoꝝ patrum multorum societas in nomīe cōuenerit iesu xp̄i maxime pro rebus vniuersitatem xp̄iane religionis respectiue cōcernētibus interesse credendū est. verū est hic aduertendū q̄ hec que dicta sunt. accipiēda veniūt cum in ɔcilijs vniuersalibus proceditur canonice ⁊ sancte. q̄m alias melius foret supsedere a celebratione ɔciliorum. q̄m queadmodū cōcilia rite celebrata saluberrimos fructus operata sunt: ita nō rite celebrata maximis scādalis vniuersam ɔturbarunt ecclesiā. sicut patꝝ traditiones ⁊ venerabiles hystorie nos docēt. Quocirca Eusebi⁹ religiosissimus eps̄ dorilei ciuitatis (qui dāpnatus fuerat cum Flauiano iniuste a Dioscoro. vt habet̄ in p̄ima actione Calcedonen. concilij synodi) ad synodum loquēs ita dicit. Adim⁹ vestrā pietatem supplicantes iusticiā ꝓmereri: cā aūt hec est nuper facto concilio in ephesio metropoli qd̄ vltime fuit: nō futurā ⁊c̄. vt nō tantis malis ⁊ perturbationib⁹ vniuersum mundū replesset.

Capitulū. xi. Q ro. pon. presentia ꝑsonalis nō necessario requiratur in concilijs vniuersalibus.

Licet vniuersa⸗ Ca. XI

lia concilia vt prediximꝰ nō nisi per ro. pon. regulariter cōuocanda sit ⁊ auctoritate fulcienda. nihilominus non est necessarium nec semper cōueniēs. vt semper illis presentialiter intersit: sed sufficit q̄ legati aut vicarij siue Apocrisarij eius intersint. qd̄ ex illo apertissime ostēditur q̄ nulli octo conciliorum vniuersalium que in ecclesia vt p̄stātioris auctoritatis de

scribunt romanus pōtifex psonaliter interfuit. sed p legatos suos. vnde Leo papa hui⁹ nominis primus ab imperatore christianiss.mo Martiano ad Calcedonense cōcilium deuotissime inuitatus hac rōne inter alias se excusauit. q nullū inde exemplū a predecessoribus acceperit. vt ipse scribit tam patribus cōcilij Calcedonē. q pulcherrime auguste. vñ hāc excusationē ptati beati Leonis legati sui assignantes in cōcilio Calcedonē sic dixerunt. Gloriosissimi ⁊ christianiss.mi nostri imperatores charitatē catholicā fidem ⁊ affectū tenētes beatiss.mū nostrū Leonē apostolice sedis presulē vt ad hoc venerabile ⁊ sanctū ɔciliū adesset dirigētes venerabiles epistolas supplicarūt cuius pietati placere posset si in hac re pbaret aliquod simile a pdecessorib⁹ factū. Nam melius vestra potest cognoscere sanctitas qa nec in Nicena nec in Ephesina synodo nec alio tali sancto cōcilio papa scē sedis affuit. p qua huius forme sequēs ɔsuetudinē nos dixerit: qui sanctissimus nō dubitās se in his hic adesse quos pcipue cognoscit oīa que ad fidei catholice sinceritatē ⁊ que ad sancti Petri apostoli ptinent reuerentiā agere que etiam p nos ad vestrā beatitudinē congruas sanctoꝝ patrum cōcilijs direxit epistolas q̄s recipere ⁊ recēseri pcipite. Hoc autē q psentia romani pontificis nō necessario requirit in cōcilijs vniuersalibus sed bene eius auctoritas. satis videt aperte colligi ex eo q forma auctoritatū sanctoꝝ patrū de quibus di. xvij. p totum. supius inductarū in. c. vi. non habet q absq psentia romani pōtificis non debeant vniuersalia ɔcilia celebrari. sed bene q absq eius auctoritate aut sentētia celebrari nō debent. ⁊ hoc bene ostēdit glo. decreti in c. i. di. xvij. vbi diffiniēs conciliū vniuersale dicit illud esse quod a papa vel eius legato cum omnibus episcopis constituitur. id est celebrat. huiusmodi vero cōsuetudinis quia antiqs superioribus temporibus summi pōtifices presentialiter nō interessēt vniuersalibus ɔcilijs maxime tempore quo imperatores plurimū dominabant in orbe: triplex ratio assignari pōt.

Prima ne romanis pontificibus inferretur aliqua violētia in cōcilijs p imperatores aut alios tyrānos. sicut de papa felice legimus: q quia celebrato cōcilio excomunicauit Ursacinum ⁊ Ualentem Constantino imperatori in pfidia arriana ɔsentiētes depulsus de sede ⁊ ab ipso imperatore decollatus: martyrio coronatus est. Similisq violētia legit facta in secūda synodo Ephesina legatis apostolice sedis vbi flabianus qui vices beati Leonis peragebat interfectus fuit. Secūda ratio vt romanus pōtifex qui solitus est vniuersaliuȝ conciliorum cōfirmare sentētias ⁊ canones: vt infra ostēsuri sumus ex gestis conciliorum cuȝ plena libertate que plurimū est necessaria in hac parte in ppria sede existēs que sibi confirmanda viderent cōfirmaret: ⁊ que nō confirmanda essent libera potestate vacua auctoritate relinqueret aut cassaret. Tertia ratio est pter necessitates incumbētes tam ecclesie q ciuitati romane: qbus romani pontificis psentia maxime est presidio ⁊ auxilio. Hanc rōnem assignat Leo papa patribus in concilio Calcedonē ɔgregatis sic loquēs de imperatore Martiano. Amplectendū est clemētissimi imperatoris plenum religione cōsilium quo sanctam fraternitatē vestram ad destruēdas insidias dyaboli: ⁊ ad reformandū ecclasticā pacem maluit cōuenire beatissimi petri apostoli iure atq honore suato adeo vt nos quoq ad hoc inuitaret vt venerabili synodo nostram sententiā pbeamus: quod quidē nec necessitas temporis nec vlla poterat cōsuetudo pmittere: me tñ in his fratribus. hoc est pascasio ⁊ Licētio epis. Bonifacio ⁊ Basilio presbyteris qui ab apostolica sede directi sunt synodo vestre. vestra fraternitas cōsidat presidere nec intuūctam vobis psentiam meaȝ existimet. Item prefati legati ad synodū prefatam ita dixerūt. Notuȝ est nempe ad hoc amabili cōcilio ad btm̄ ⁊ apostolicum ⁊ catholicū papam Leonē sacras esse litteras destinatas q̄ habērt vt huic sacro cōcilio se psentare dignaretur: sed qm̄ nec antiqua cōsuetudo neq generalis temporis necessitas pmitteret nostrā paruitatem huic sancto cōcilio p se presidere precepit. Ideoq necessarium est hec que in medium proferuntur per nostram interlocutionem disceptari.

Capitulū. xij. Qui ad vniuersalia concilia necessario vocandi sunt.

Cap. XII

Ausis ⁊ vtilitatibus celebrationis generaliū conciliorum tam explicatis. Inquiramus qui ad generalia cōcilia sint euocādi. In qua questione dicendū est solos ecclesie prelatos maiores necessario ad illa vocandos esse. Quod primo mult patrum testimonijs ostendemus. Secundo rationibus. Primo hoc colligitur ex illa diffinitione concilij generalis quam ponit glosa in. c. i. distinctione xvij. vbi dicitur. Concilium vniuersale est quod a papa vel eius legato cum epis celebratur. Item hoc ostenditur

et canonibus vbi de synodis vniuersalib⁹ an
tiquis fit mentio: in quibus omnibus soli epi
videntur nominari. vnde in. c. omnia. di. xij. di
cit beatus Augu. Omnia talia que neq; san
ctarū scripturarū auctoritatibus continētur:
nec in cōcilijs epoꝝ statuta inueniūtur. Item
in. c. canones. di. xv. habetur ꝙ prima synod⁹
scʒ Nicena fuit. cccxviij. eporum. Secunda. s.
Constantina fuit. cl. epoꝝ. Tertia que fuit pri
ma Ephesina. cc. epoꝝ. Quarta que fuit Cal
cedonē. fuit. ccccc. ꝛ. xxx. sacerdotū: quod ex
ponendum est. id est. eporum: quia hi vt habet
. j. patres vocantur: patres autem conciliorū
soli epi dicūtur vt patet eadem. di. c. Sancta
romana. ꝛ in. c. sexta synodus. di. xvi. vbi pres
vocantur qui in. c. canones. nomiati sunt epi.
ꝛ hoc cōuenientissime: q̄a ita a spiritu sancto
nominati legūtur. ps. xliiij. vbi ita iquit eccle
sie militāti. Pro patrib⁹ tuis nati sunt tibi fi
lij. vbi glo. Hiero. de epis hoc exponēs inquit
Fuerunt in ecclesia apostoli patres tui: q2 ipsi
te genuerunt. nūc autem q2 ipsi recesserunt a
mundo habebis pro his epos q̄ a te creati sūt
Sunt eni̅ vt hi patres tui q2 ab ipsis regene
raris. Item huius testimoniū colligitur aper
tissime ex. c. synodum di. xvij. vbi beat⁹ Mar
cellus papa synodum vniuersalē vocat syno
dum epoꝝ. Item hoc habet expresse ex illo qđ
in gestis Calcedonē. cōcilij legitur ꝙ catho
lici epi videntes quosdā egiptiacos nō epos
qui de alexandria cum Dioscoro heretico cal
cedoniam venerant tentantes interesse cōci
lio clamauerūt dicentes ꝙ concilium eporum
esset ꝛ alij expelli deberent. Ceterū hoc etiam
arguitur ex eo ꝙ Leo papa Ephesino concilio
scribens postq̄ de Eutic errore ꝛ suorum com
plicum locutus est sic subiunxit: verum quia ꝛ
talium nō est intelligenda curatio pie ac reli
giose christianissimus imperator habere volu
it episcopale cōcilium vt pleniori iudicio om
nis posset error aboleri. Item in epistola quā
xpianissima pulcherrima augusta ad consulē
bitinie stratigium vt curā haberet circa disci
plinam synodi perhibendam anteq̄ placeret
ei ꝛ patribus de Nicena ad Calcedoniā mu
tare conciliū sic dicitur. Quidam autem sicut
agnouimus cū sint solliciti cōturbare ꝛ ꝯfun
dere deo placitam disciplinā superueniētes
in Nicena clerici ac monachi ac laici tumul
tus facere tentāt necessario has pias litteras
ad tuam direximus claritatē: quaten⁹ cū omi
virtute eos q̄ pter nr̄am euocatōem aut pmis
sionem suoꝝ epoꝝ ibidem commorātur: cleri
cos mōachos atq; laicos quos nulla ratio ad
conciliū vocat omnino valeas remouere ꝛ ab
ipsis locis expellere: hec ibi. Item vt habetur
in prima actione Calcedonen. synodi abbas
Martinus reqsitus ab Euthico vt se subscri
beret in gestis cōcilij Ephesini nō acquieuit
dicens. nō est meū subscribere: eporum tm̄ est
et eorum qui digni sunt. Preterea secundo
loco clarissime demonstrat rationibus: solos
episcopos siue plato majores necessario cō
uocari debere ad cōcilia vniuersalia. Primo
sic. Illi soli veniūt necessario conuocandi ad
vniuersalia cōcilia cum quibus tractāda ve
niūt que vniuersitatē xpiani populi respiciūt
qui cōstituti singulariter legunt christiani po
puli pncipes ꝛ rectores. patet hoc q2 statuere
corrigere ꝛ reformare cū sint actus iurisdictō
nis: vt de re. eccle. non ali. c. si. ad superiores
ptinent. sed epi soli sunt hmōi. vt pʒ ex aucto
ritate inducta pphete cum glo. ps. xliiij. Con
stitues eos pncipes sup omnē terrā. ergo ipsi
soli episcopi ad vniuersalia cōcilia veniūt vo
candi. Secūdo sic cōfirmando rationē iam
factam. Illi veniūt solum vocandi necessario
sup rebus vniuersitatis q̄ maiores sūt de vni
uersitate. cū vniuersitas ipa tota cōuocari nō
possit: quia in maioribus minores cōtineri vi
detur. vt notat extra de his q̄ fi. a. ma. par. ca.
quasi p totum. sed epi soli sunt hmōi in repu.
christiana: vnde patres ecclesie vocati sunt:
vt in. c. canones. di. xv. ꝛ colūne ecclesie dei ꝛ
legati ꝛ apostoloꝝ successores vt ait Anacle
tus in. c. accusatio ij. q. vij. ergo ipsi soli neces
sario ꝛc. Tertio sic. Illi soli veniunt ad vni
uersale cōcilium vocandi quibus specialiter
a xpo credita est potestas iudiciaria in causis
discernēdis. patet. sed epi soli qui apostolorū
sunt successores eoꝝ loca tenētes in ecclia sūt
hmōi. iuxta. c. in nouo. di. xxi. ergo ꝛc. quib⁹ so
lis dictū est. Matth. xviij. Quecūq; ligaueri
tis sup terrā erunt ligata ꝛ in celis. q̄ hoc idē
quod pus. Quarto sic. Illi soli vident voca
di necessario ad vniuersale cōciliū qui ex iura
mento tenent ad illud venire: ꝛ quibus pena
iuris venit infligēda si venire contēnant. sed
soli epi sunt qui ad vniuersale conciliū vocati
iurāt venire: vt in. c. Ego. n. extra de iureiurā.
Ipsi etiam su[illegible] quibus venire negligētibus
pena infligit. [illegible]c. placuit. disti. xviij. ergo ipi
soli vident nece[illegible]rio vocandi. Quinto ab
bates ꝛ alij infer[illegible]es prelati nō sunt necessa
rio vocandi ad concilium prouinciale: nec te
nentur ad illud venire: nisi ex aliqua magna
causa et specialiter vocati: sed archiepisco
pus vel episcopus infra sex menses tenetur
omnibus abbatibus prouincie sue vel dyoce
sis denunciare: vt ea seruent que in concilio

[illegible] vocantur patres concilii [illegible] ipsi sunt
vocandi ad concilium

statuta sunt. vt in. c. si ep̄s. ⁊ in. c. discerninius di. xviij. ergo multo minus euocādi veniūt ad vniuersale conciliū. ꝯsequētia est manifesta. Sexto sic. si inferiores p̄lati essent necessario vocandi ad conciliū vniuersale sequeretur ꝙ ipsis nō vocatis redderet̄ conciliū siue synodus nulla. sed hoc est manifeste falsum. ḡ illō ⁊c. Septimo sic. Si inferiores p̄lati essent de necessitate vocādi ad conciliū vniuersale vt habētes voces diffinitiuas sequeret̄ ꝙ cū ipsi eēnt plures numero ꝗ̄ epi. si differētia eēt inē eos ⁊ ep̄os tota auctoritas synodi vniuersal̄ deueniret siue reuolueret̄ ad īferiorꝝ vota prelatorꝝ: cum a maiori parte cōcluderet̄: sed hoc absurdū ⁊ incōuenientissimū esset. ergo illud etiā ex quo sequit̄. Octauo nō parū fauet proposito ꝙ p̄lati maiores iuxta theologorꝝ sententias superiores angelos habēt custodes ⁊ illuminatores. et per ꝯsequēs illorum iudicia maiori ⁊ pleniori credēda sunt firmari veritate ⁊ auctoritate.

Capitulum. xiij. In quo ponunt̄ obiectiones contra iam dicta.

Cap. XIII

Aduersus ea que iaz de euocādis ad vniuersalia ꝯcilia dicta sunt. ab aduersarijs

Argu. primū multipl̄r obijcit̄. Primō ex illo Actuū. xv. i synodo p apostolos celebratā hierosolymis dicunt̄ tam apostoli ꝗ̄ seniores cōuenisse. ⁊ ita videt̄ ꝙ ad cōciliū vniuersale nō solum epi ⁊ qui loco apostolorꝝ sunt. s etiā pbr̄i qui ibi vident̄ dicti seniores vocādi sūt.

Secundum Secūdo sic ex. c. ꝯuenietibus. i. q. vij. vbi q̄dam Petrus archidyaconus. ⁊ q̄dā Petrus p̄sbyter: ⁊ quidā abbas interfuisse dicunt̄ secūde synodo Nicene tenētes locum Adriani

Tertiū pape. Tertio ex. c. Adrianus. disti. lxiij. vbi papa Adrianus d̄r celebrasse synodū cū. cliij.

Quartum ep̄is religiosis ⁊ abbatibus. Quarto ex. c. sequēti in synodo ea. di. vbi synodo celebrate rome sub Leone papa dicunt̄ interfuisse tot⁹

Quintum clerus ⁊ ppl̄s romanus. Itē q̄nto sic obijciūt presbyteri curati sunt prelati ⁊ habēt curam animarū sicut episcopi. ⁊ sicut p̄sidet ep̄us in suo episcopatu: ita archidyacon⁹ in archidyaconatu suo ⁊ curatus in p̄rochia sua. ergo videtur ꝙ ipsi ita sint vocādi ad conciliū sicut prelati maiores. ⁊ cōfirmat̄ ex. c. concilia. di. xvij. vbi cōcilia dicunt̄ synodi sacerdotum. ⁊ in. §. hinc etiā. ea. di. d̄r ꝙ imperator sacerdotes con-

Sextum uenire precepit ad vrbem. Sexto. Domini cardinales presbyteri ⁊ dyaconi non sunt de numero prelatorū maiorū vt colligit̄ tam ex textu ꝗ̄ ex glo. c. ꝗ̄ꝗ̄. ij. q. vij. ⁊ tamen si verum est ꝙ soli prelati maiores vocādi eēnt necessario ad conciliū vniuersale. Cardinales p̄fati nō venirēt vocādi quod videtur esse falsum.

Septimo sic. Ubi est eadē rō ibi videt̄ esse Septimū idem ius. sed causa et ratio quare in antiquis cōcilijs soli episcopi vocabant̄ erat ex eo ꝙ in fide ⁊ doctrina religionis xp̄iane ampli⁹ eēnt eruditi ⁊ in moribus plus compositi: ac in regimine subditorꝝ plenius circūspecti: sed hec quādoq; ⁊ frequēter cōcurrūt abundanti⁹ in alijs p̄latis inferioribus: in doctoribus ⁊ eruditis religiosis: abbatibus: p̄uincialibus: ministris atq; p̄oribus. ergo videt̄ ꝙ tales eodē

iure vocādi eēnt. Octauo. Que in vniuer- Octauū sali cōcilio agenda sunt om̄s fideles vidētur respicere ⁊ tangere. ḡ videt̄ vt ab om̄ibus approbent̄ q̄ in eis cōstituēda sunt ⁊ om̄s debeant cōuocari cū regula iuris sit. Quod om̄es

tangit ab om̄ibus approbari debet. Nono Nonum Conciliū vniuersale rep̄ntat vniuersalē ecclesiam. sed vniuersalis ecclesia d̄r collectio oīm fideliū vt in. c. ecclesia. de conse. di. i. ḡ videt̄ ꝙ ad hoc ꝙ tale conciliū veraciter vniuersalem eccl̄iam rep̄ntans recte celebret̄: omnes fideles: aut saltez de quolibet statu aliqui: de-

Decimum beāt necessario ad illud vocari. Decimo arguit̄ ꝙ in cōcilijs vniuersalibus p̄imis legunt̄ nō modo epi sed etiā monachi ⁊ pbr̄i et etiam laici subscripsisse. sicut potest colligi ex sexta et octaua synodo. ergo videt̄ ita esse obseruādum in alijs.

Capitulum. xiiij. In quo ponitur solutio ad obiecta facta.

Ut plenior habeatur veritatis noticia ⁊ clari⁹ satisfiat obiectiōibus factis ex ad- Cap. XIIII uerso. Considerāda sunt q̄ in superioribus tetigimus: vbi descripsimus concilium vniuersale. synodus vniuersalis cōgregatur p̄ncipaliter ad ordinandū auctoritatiue aliq̄d in ecclesia dei. ⁊ q: ad hoc recte faciēdum necessario ꝑire opꝫ maturū consiliū: q̄m vt dicit quidā sapiēs. Diu deliberandum est quod cōstituendū est semel. Hinc due voces distingunt̄ in cōcilio. scꝫ vox consultoria siue cōsultiua ⁊ vox decisiua siue diffinitiua. P̄ma vox est ꝓprie eorū qui prudētia p̄cellunt: que mater est cōciliorum et sapiētia ad altissimarum rerum que in cōcilijs vniuersalibus sepe cōsiderande veniūt cognitionē illustrat. Secunda vox est eorū qui potestate clauiū auctoritatem in eccl̄ia superiorē tenēt. ⁊ q̄m prelati maiores in ecclesia vtrūq; habent vt pote qui apostolis succedunt: quibus dominus ait.

Matth. xviij. quecunq; ligaueritis sup terram
&c. Ipsi ergo de iure conuocādi sunt ad vniuer
sale conciliū vtpote qbus ex officio cōuenit
interesse: quod nulli alij licitū esse videt: qm
vt in. c. satis euidēter di. xcvi. Illicitū nāq;
est eum qui nō sit in ordine sanctoꝝ epoꝝ ec
clesiasticoꝝ interesse tractatibus. & sunt vba
Theodosij imperatoris sancte synodo Ephesi
ne scribētis. Secūdo cōsiderandū q3 l3 plati
maiores vocandi sint de iure ad conciliū vni
uersale. possunt etiā alij vocari p summū pon
tificem ad voces cōsultiuas. qui aut p singu
laritate prudētie eoꝝ et experiētia in agēdis
dubijs occurrētibus: aut doctrina diuini vel
humani iuris ydonei queadmodū multi ma
gistri & doctores excellētes in ecclesia sunt: si
ue sint seculares siue religiosi qui nō sunt pre
lati. queadmodū nō tm̄ factū tempore preteri
to legimus. sed etiā in diebus nostris tam in
ↄcilio Cōstantien. q̄ Basilien. vidimꝰ practi
catum qbus interfuimus: quod etiā opportu
nū erit cōtinuare plus vel minus sm causas
ꝓpter quas cōgreganda veniūt talia cōcilia
& hoc q: in his nostris diebus ꝓh dolor mul
ti dn̄i epi siue plati maiores nō tanta pruden
tia & sapiētia splendēt: q̄ta p singularitate di
gnitatis qua ceteris eminēt refulgere debe
rēt. & ita hoc modo plures nō prelati vocant
ad consiliandū sup rebus agēdis vel inquirē
dis veritatibus ad conciliū vniuersale qui de
iure nec venire nec interesse habēt. & tales so
lam vocē ↄsultiuā habere debēt: epi vo & con
sultiuā & decisiuam. Non negamus tamē qn
papa vocās aliquas psonas notabiles inferi
oris status ad cōciliū vniuersale: vtputa pre
latos minores aut alias psonas doctas: poss3
illas gratiose honorare dando eis auctem vt
etiā habeant vocē diffinitiuā cum epis. sicut
forte factū est cū abbatibus. vt in. c. Adrianꝰ
& in. c. in synodo. di. lxiij. Sed hoc nec regula
riter fiendū est. ne ex cōsuetudine pretendant
se habere in diffinitionibus vniuersalis con
cilij. nec etiā cū multis hoc agendū est: vt iu
dicio nostro: saluo semp meliori: plura incōue
niētia sequi possent. Primū est q: vt dictū est
in pcedēti. c. frequēter cōtingeret vt iudiciū
vniuersalis ecclesie nō ad vota dn̄oꝝ maiorū
platorum sed inferioꝝ reuolueret. & tota vni
uersalis cōcilij auctoritas sederet apud infe
riores & minores in ecclesia: quod q̄tum esset
periculosum & q̄ absurdū vnusquisq; bene do
ctus & sanus mēte intelligit. Intelleximꝰ tm̄
cum in Basilien. cōcilio fuimus quosdam no
uellos magistros nō etate & doctrina ad hoc
summa violētia intēdere: cognoscētes q ad
missis nouellis doctrinis eorum de auctorita
te conciliorū & admissione inferioꝝ platoꝝ ad
voces diffinitiuas. maioꝝ ps ecclesie esset sem
per apud eos quotiēscūq; celebrarent vniuer
salia cōcilia: a quo periculo dignet ecclesiam
suam sanctā xp̄us custodire. Scdm incōueni
ens quod sequeret si alij q̄ epi admitterētur
in multitudine ad voces diffinitiuas est. Ex
hoc dato esset in ptāte vnius pncipis in cuiꝰ
terra celebraret conciliū vniuersale diffinire
quicqd vellet in cōcilio: siue aduersus papā:
siue clericū: siue alios pncipes seculares. cum
mittere poss3 tot doctores magistros & abba
tes pbros curatos qui supgrederent multitu
dinem epoꝝ. Practicā hanc sacrilegā partim
oculis nostris aspeximus dolēter in Basilien
cōcilio. Quid aūt hoc magis inimicū fidei et
vnitati ac paci eccl'ie esse potest? plane nihil.
Preterea tertiū incōueniēs quod sequeret ē.
q si inferiores plati in cōcilijs vniuersalibus
haberēt voces diffinitiuas queadmodum dn̄i
epi. iā3 in regimine vniuersalis eccl'ie inferio
res equarent supioribus quod nec natura pa
titur nec ratio admittit: nec dispositioni diui
ne cōsonare pōt. Tenendū est ergo & diligent
obseruandū vt ad conciliū vniuersale nō nisi
plati ad voces diffinitiuas regulariter admit
tant. his habitis ad rōnes iam deueniendū
est. Ad primā respondet negādo ↄñiam si — Ad primū
ex illo vellet aduersarius arguere q seniores
illi qui cū apostolis ↄuenisse dicunt habuerit
voces diffinitiuas in illo ↄcilio: maxime quia
seniores illi qui etiā ibi dicunt presbyteri du
bium est an fuerint laici vel sacerdotes. cū gl.
sup verbo. presbyteros: dicit etate vel gradu
Sciendū q̄ videt q seniores illi l3 cōuenerint
cum apostolis in cōcilio cōsultādo. nihilomi
nus determiatio & diffinitio facta fuit per apl3
petrū. Nā3 vt ait Hiero. in epistola ad Aug.
Petrus princeps fuit illius decreti. vnde gl.
sup verbo. tacuit omnis multitudo. dic cōcor
dans petro. Et ita etiā exponit magr Nicola
us de Lira. nec obstat quod sequit: visum est
spūisancto & nobis: quia hoc nō arguit q oēs
habuissent in decreto auctoritatē diffiniēdi:
qd solis maioribus conuenit: sed bene q oēs
cōcurrerint in cōsultādo & discernēdo quid
cōueniebat. Preterea nec obstat q in psona
omniū scripta legatur epistola quam ad fra
tres Antiochie existētes mittebant. quoniā
vt ibidem dicit glo. & cōmemorat dn̄s Hugo
cardinalis in expositione. Ideo titulus com
munis ponitur in epistola ne aliqua dissensio
nis occasio relinqueretur. id est vt daretur in
telligi q omnes in illa sententia conuenirent

ratione cuius cōis sensus noīe oīm scripta est epistola illa. nō aūt ex hoc ꝙ oēs habuerunt
Ad scdm voces diffinitiuas in illo cōcilio. Ad scdaz rōnem respondet ꝙ tex. ꝑfatus nō est ad ꝓpositum: quoniā illi dicunt ibi a papa missi tanꝗ̄ eius legati vt locū eius tenerēt in concilio hoc autem fieri bene potest auctoritate pape quemadmodū etiā alij etiā minores vt dyaconi loca tenere possunt aliorꝫ patriarcharū in cōcilijs: vt colligit in.c. ꝓcipimus. distin. xcij. quod est factuz in sexta synodo. ⁊ ex.c.i. xciiij.
Ad tertium distin. quod est Symachi pape. Ad tertiā respondet negādo ↄsequētiam: quia lꝫ abbates legunt interuenisse in ꝓfato cōcilio generali cuz epīs: differēter tamē. ꝓmo q2 epī sunt hi qui de iure et officio interesse debebāt. abbates vero sunt hi qui de gratia summi pōtificis vocabant. Secundo q2 in concilio epī habebāt voces cōsultiuas ⁊ diffinitiuas: abbates vero cōsultiuas tm̄: vel si etiā diffinitiuas hoc erat et bn̄placito romani pontificis
Ad quartum qd̄ fieri potest sic supra diximꝰ. Ad quartā dr̄ ꝙ nullo mō facit ad ꝓpositū: qm̄ clerus totus et populus nō est vocatus ad consulendū siue diffiniendū aliq̄d synodaliter: sed ad hoc ꝙ ipsis p̄ntibꝰ ⁊ gratū habētibus Leo papa cum maiori solēnitate daret regi Carolo patriciatus dignitatē ⁊ ordinationē apostolice
Ad quintum sedis. ⁊ ita nō est ad ꝓpositum. Ad q̄ntam respōdetur negādo assumptū: nō em̄ videtur cōcedendū iuxta sanctū Tho. tam in.ij. ij. ꝙ in quotlibetis: ⁊ vt nos supra induximꝰ li. i. huiꝰ nostre summe. c. lxxviij. ꝙ archidyaconi ⁊ pbr̄i curati ita ꝑlati veniāt dicendi sicut epī. quia epī sunt qui ꝓncipaliter habent curā populi: presbyteri aūt vel archidyaconi habēt aliq̄s subministratiōes sub epīs. vnde sup illō ꝓme Corinth. xij. alij opitulatōes alij gubernationes. dicit glo. sic. opitulatōes. i. eos qui maioribus ferūt opem. vt Titus Paulo vel archidyaconi epīs. gubernatōes. i. minorꝫ ꝑsonarū vt presbyteri qui plebi documēto sunt. vnde et hoc ipm ostendit in ordinatione sacerdotū de q̄bus epūs ita dicit. q̄to fragiliores sumus scꝫ apostolus: tanto magis h[...] auxilijs indigemus. vnde in.c. cūctis. ex au[...]oritate Clemētis pape. oībus pbr̄is ⁊ dy[...]onibus ⁊ reliq̄s clericis attendendū precip[...]t: vt nihil absq3 ꝓprij epī licentia agat. ⁊ idem in.c. nō debere. disti. lxxx. vnde patet ꝙ ad epōs ꝓncipaliter ptineat regimē ecclesie. ipi em̄ sunt veri ⁊ ꝓncipales ꝑlati: ⁊ ideo ipōrum tm̄ est habere voces diffinitiuas in cōcilijs vniuersalibus. in cuius signū cuz diffinitio aliqua fienda est in cōcilio vniuersali. ipsi soli regulanter ornamē

tis pōtificalibus induunt. vtpote ad quos iudicium illius tribunalis tm̄ spectat. Ad confirmationē autē inductā ex.c. concilia. r̄ndet vt ibi glo. exponit ꝙ per sacerdotes intelligūtur epī. Ad sextā de cardinalibus r̄ndetur Ad sextum
ꝙ lꝫ nō oēs ipsi sint epī: sunt tamē quasi vnū corpus cū romano pōtifice summo epōrū. vñ cum ꝑsona pape qui caput cōciliorꝫ est intelligendi veniūt ipsi cardinales cū sint spūalia membra eius: vt notat Hostieñ. in.c. antiqua de priuile. ⁊ nō minus ꝙ̄ ipsi epī vocē diffinitiuam habent in cōcilijs. vnde simul cū epīs id est pōtificalibus vestibus ⁊ mitris in diffinitionibus synodalibus cōcurrunt. Preterea lꝫ nō omnes cardinales sint epī vt dictū est: nihilominus habent epalem iurisdictionem. vnde in.c. in nomine dn̄i. Cardinales epī vocant. vt ait glo. sup verbo cardinales epī. succedūt etiā ap̄lis i dignitate ap̄lica. sicut in ꝓmo huius operis declarauimus. q̄ ꝓncipalez
Ad septimum locū in ecclesia tenēt. Ad septimā r̄ndetur negādo assumptū. videlꝫ ꝙ ideo ꝓncipaliter ad conciliū euocādi sunt vniuersale. quia i lege dn̄i fuerint plenius eruditi ⁊c. hoc em̄ falsum est. licet tales esse deberēt. iuxta.c. qui ecclesiasticis. di. xxxvi. Sed hoc debet eis iure dignitatis eorum. sunt em̄ ꝓncipes ecclesie a
Ad octauum deo ↄstituti. ps. xliiij. Ad octauā respondetur negando ↄ̄n̄riam. ⁊ cū dr̄ ꝙ regula iuris est Respondet dupl'r. Primo ꝙ ab omnibus intelligit approbatū quod a potioribꝰ siue maioribus in vniuersitate approbat. Scdo r̄ndetur ꝙ regula illa nō facit ad ꝓpositū cum nō habeat locū nisi vbi iura aliquorꝫ tangerētur cum aliquo ꝑiudicio. vnde Inno. notat in.c. vestra. ⁊ in.c.ij. de offi. leg. dicens ꝙ cum epūs vel legatus velit facere statutū tangēs iura aliorum. hoc debet facere cū eorū assensu etiā si sint laici: vel si nō ↄsentiant saltem debent esse p̄ntes. hoc aūt nō est in cōcilijs vniuersalibus vbi regule viuēdi ⁊ doctrine nemini ꝑiudiciales sed salutares instituunt. Ad nonuz respondet negādo ↄsequētiam. dicimus Ad nonum
em̄ ꝙ ad hoc ꝙ cōciliū vniuersale rep̄ntet vniuersalez ecc̄liam nō requirit presentia omniū fidelium. hoc em̄ est impossibile nec aliquo tēpore factū legitur. sed sufficit ꝙ in eo sint maiores siue potiores reipub. xp̄iane cuiusmodi sunt prelati maiores vt dictum est. vnde factā in concilio per tales tota ecclesia fecisse dicitur. vt aperte colligitur ex.c. confidimus. xxv
Ad decimum q̄ōne prima. Ad decimam respondetur ꝙ licet in aliquibus concilijs legantur interfuisse presbyteri aut monachi siue etiā laici. nō tamen ad diffinitiuas voces admissi: sed vel

ad cōsultatiuas vel vt testes essent. quod ma
nifeste colligit ex varietate formarū subscrip
tionū quibus vtunt isti ⁊ illi. Forma aūt epo
rum subscriptionis est talis. Flauius eps Cō
stantinus iudicās subscripsi. Forma vo pbro
rum archimandritarū hec. Faustus presbyter
archimādrita monasterij sancti Dyonisij sub
scripsi ecce ꝙ nō ait sicut eps iudicās subscri
psi. Imperatores vero subscribētes nō dicebāt
se diffinire vel iudicare. sed diffinita ⁊ iudica
ta suscipe. vt pꝫ ex subscriptionibꝰ imperatorꝫ
in octaua synodo. De ista aūt materia etiā ali
quid in sequēti. c. dicetur.

Cap. xv. Qui admittendi sunt ad concilium vniuer
sale: et qui non.

Cap. XV POstquā ostēdi
mus qui regulariter ad vniuer
salia cōcilia necessario vocandi
sunt: ⁊ qui nō. Qm̄ multi etiam
nō vocati veniūt petētes admitti. iā enuclee
mus qui ⁊ quibus de causis admittēdi veni
ant ⁊ qui nō. In pmis notū est hereticos non
esse admittēdos ad conciliū iuxta. c. cū quibꝰ
xxiij. q. iij. vbi Gelasius papa dicit nō eē eccle
siastici moris cū his qui pollutā habēt cōmu
nionē pmixtāqꝫ cū pfidis miscere concilium:
De fidelibus vero ꝙ omnes petētes admitti
admittēdi sint videt aliqbus de numero no
uellorꝫ magistrorꝫ inducētibus p sex practi
cam aliquorꝫ antiquorꝫ conciliorū ⁊ aliquas p
suasiones. ex practica quidē conciliorꝫ arguē
Rō prima quosdam ⁊c. tes inducūt pmo ꝙ in concilio celebrato per
apostolos sup electione Mathie de quo act.
pmo. nō solum interfuerūt apostoli. sed etiam
laici ⁊ mulieres vident admissi. vt videt colli
Secunda gi ex lr̄a illius. c. Secūdo inducūt idem ex cō
cilio secūdo apostolorꝫ. vbi mltitudo discipu
lorꝫ vocata legit vt eligerēt aliquos ad quo
tidiane dispēsationis ministeriū pagendū vt
Tertia habet Actuū. vi. Tertio inducūt practicā cō
ciliorum modernorꝫ. s. Pisani. Constantini ⁊
Basilieñ. in qbus indifferēter abbates: magi
stri. doctores: licētiati: etiā baccalarij: presby
teri: religiosi: pcuratores: immo etiā quasi q
Quarta cunqꝫ volebāt admissi fuerūt. Quarto ratiōe
sic ad conciliū vniuersale in quo decidēde ve
niūt ardue cause vident oēs admittēdi quo
rum res agit ⁊ vertit interesse ppie salutis:
sed hmōi sunt omnes fideles. g nullus fidelis
qui interesse vult debet excludi siue nō admit
Quinta ti. Quinto quilibet filius tenet p sua facul
tate succurrere matri sue in angustijs consti
tute. sed omnes fideles sunt filij matris eccle
sie vt patet. ergo omnis fidelis tenetur p sua
possibilitate subuēire sancte matri eccl'ie. sed
vniuersale conciliū ad hoc congregat: vt ne
cessitatibus eccl'ie subuēiat. g ad illud debēt
admitti oēs qui opem volūt cōferre. Sexto Sexta
confirmat sic ratio ipa: qlibet homo sanꝰ mē
te videns domū ppriā vel domini sui ardere
debet occurrere vel cum aqua vel cum aliqua
alia re ad extinguendū incendiū: sed domꝰ p
pria siue dn̄i nostri dei est vniuersalis ecclesia
g incenso in illa scādalo debent oēs fideles
cōcurrere. iuxta illud pphete ps. lxviij. zelus
domus tue comedit me. ⁊ opprobria exprobrā
tium tibi ceciderūt sup me: sed hic concursus
fit in cōcilio vniuersali: ergo ad id sunt admit
tendi omnes fideles cōcurrētes ad procinctū
conferendū. In oppositū tamē vident esse q in oppositum
dicta sūt in pcedēti. c. Preterea si passim om
nes fideles petētes admitti ad concilium ad
mittēdi essent. maxime ad voces diffinitiuas
⁊ cōsultiuas plura mala sequerent. vt pertur
batio pacis: scandalorꝫ materia: seditiōes: ⁊ re
cōtentiones: difficultas aliquid recte conclu
dēdi orirent: qm̄ vt ait btūs Cris. in pn. supra
Io. in cōmento sr̄ali. Multitudo mater ē se multitudo mater est seditionis
ditiōis et cōtumacie paucitas magistra disci et contumacie paucitas ma
pline. ⁊ Augustinus cōtra Iulianū. li. ij. ar. ij. gistra discipline
dicit in causa iudicādi amoto strepitu turba
rum honorandā esse paucitatē quam rō erudi
tionis libertasqꝫ sublimat. Respondēdo ergo
ad hanc questionē videt nobis dicendum ꝙ
nullo modo cōueniat admittere omnes q ad
mitti postulāt ad vniuersale cōciliū ad voces
diffinitiuas nec ēt cōsultiuas: nisi vt supra di
ximus. Et tamē notandū ꝙ reuoluētibus no
bis multas hystorias ⁊ practicas obseruatas
in multis cōcilijs cognoscimus occurrisse in
facto ꝙ multis et varijs de causis aliqui pret
prelatos superiores quos supra diximus i his
que ptinent ad corpus vniuersalis cōcilij ad
missi ⁊ possunt admitti ad vniuersalia ꝯcilia
Primo quidē modo ad plenius consulendū
in agendis ⁊ disponēdis in concilijs vniuer
salibus vt aliqui prudentes ⁊ experti viri i no
titia rerum tractandarum in concilio vt etiā
si disponeretur [illegible] in hierusalem: aut de bel
lo contra turco[illegible] admittendi venirent homi
nes. qui in disp[illegible]tione rerum necessaria
rum pro tali nego[illegible] essent docti et experti.

Secundo leguntur admissi gratia dispu
tationis tantum vt si contra hereticos dispu
tatione agendum esset: vt aliqui doctissimi
magistri et doctores: sicut diebus nostris pri
mo vidimus Basilee cum contra Bohemos
disputabatur. secundo Florentie ad dispu
tandum cum grecis: hoc etiam superioribus

temporibus legim⁹ latius pertractatū sup que
stione de gradibus cōsanguinitatis p Alexā
drum papā secundū de quo in.c.ad sedē.xxxv
q.v.ita papa loquit̄.ad sedem apostolicā per
lata est questio nouiter orta de gradibus con
sanguinitatis quā quidā legum ꝛ canonū im
periti excitātes ꝛc.sequit̄.j.hanc questionem
discutere curauimus in synodo habita in la
teranensi consistorio:cōuocatis ad hoc opus
epis ꝛ clericis atq₃ iudicibus diuersarū ꝓuin
ciarum.hec ibi. Tertio admissi legunt̄ aliq̄
tanq̄ iudices discretiui:ad discernendū inter
altricātes aliquos sup aliq̄ ꝓfūda siue ardua
q̄stiōe.vnde i synodo illa amplissima celebra
ta rome: in qua cum corā imꝑatore Constan
tino ꝛ Helena disputandū veniret inter xp̄ia
nos ꝛ iudeos tpe beati Siluestri:que lex: an
s.xp̄ianoꝝ an iudeoꝝ p̄ferenda veniret. Iudi
ces duo positi sunt nō suspecti.s. Crato ph̄us
qui nihil terrenū habere volebat. ꝛ zenosmo
qui cōsul existēs nunq̄ munus ab aliquo sus
cepit. Legimus etiam in cōcilio Calcedonē
si in disputatōe cōtra Dioscoꝝ iudices discre
tiuos positos fuisse.vnde de eis in actōe.xvi.
sic habetur. Gloriosi iudices dixerunt ex his
que gesta sunt vel ab vnoquoq₃ deposita āte
omnia quidē p̄matum ꝛ honorē p̄cipuum ſm
canones antiquos rome deo amātissimo ar
chiepiscopo cōseruari oportet. Item in octa
ua synodo actione.i.sic habet̄. Imꝑatores no
stri miserūt nos huos suos qui senatores coꝝ
senatus vocamur qui volūtate dei honorat⁹
est ſm omnia vt simus discreti coꝝ que gerū
tur auditores. Quarto admissi legunt̄ ad vni
uersalia cōcilia ꝛ etiā admitti possent ad con
seruationē fidei ꝛ defensionē:ꝛ gestarū reruꝫ
pleniorem acceptationē. Hoc modo imꝑato
res ꝛ p̄ncipes quādoq₃ legunt̄ ad vniuersalia
concilia admissi.ait em̄ Martianus imꝑator
in Calcedoneñ.cōcilio. Nos ad cōseruandaꝫ
fidem non ad potentiā ostendendā exemplo
gloriosissimi p̄ncipis Constātini synodo iter
esse volumus vt inuēta veritate nō vltra mul
titudo praue doctrine attracta discordet.
Quinto admittunt̄ aliq̄ ad c[..]cilīū gratia ꝓ
tectionis synodi et liberta[..] illius. vt prin
ceps vel eius locum tenē[..] cuius territorio
synodus celebrat̄.maxim[..] uando synodum
extra terras ecclesie rom[..]e celebrare cōtin
git. Sexto admittunt̄ aliq̄ ad cōciliū gratia
doctrine ꝛ eruditionis.hac rōne nō modo cle
rici sed etiā laici admitti possunt: cuꝫ aut de
fide agit̄ aut de gradibus cōsanguinitatis vt
erudiant̄. Unde Nicolaus papa in.c.vbi.di.
xcvi,inquit,Ubi nam legistis imꝑatores an
tecessores vestros synodalibus interfuisse cō
uētibus nisi forsan vbi de fide tractatum est:
que vniuersalis est que omniū cōmunis est q̄
nō solum ad clericos verū etiā ad laicos ꝛ ad
omnes ptinet xp̄ianos. Septimo admittunt̄
aliqui qui habēt aliq̄d opponere: vtputa aut
querelas: vt qui habēt causas litigiosas vel q̄
sup aliquibus grauibus occurrētibus causis
circa materias sup quibus synodus est cōgre
gata petunt sibi p synodum ꝓuideri. verū isti
nec diffinitiuā nec consultiuā vocem habent
in concilio.sed expositiuā tm̄. vnde expositis
verbo vel scripto que exponere voluerūt non
habent amplius synodo interesse. Octauo
aliqui legunt̄ admissi ad concilia ad amplio
rem notitiaꝫ iustitie ꝛ veritatis.hac de causa
Inno.in.c.ad apostolice. de sentētia ꝛ re iu
di.li.vi.dicit. Si diceret scꝫ ipse Fredericus q̄
in nullo cōtra iustitiam ecclīam leserat. vel q̄
nos eum contra iustitiā lesissemus.parati era
mus cōuocare reges p̄latos ꝛ p̄ncipes taꝫ ec
clesiasticos q̄ seculares ad aliquē tutuꝫ locū
vbi per se vel solēnes nuncios conuenirent ꝛc.
Nono admissi legunt̄ aliqui ad ꝯcilia gratia
ministerij vt officiales notarij ꝛ ꝓcuratores.
vnde plurima verba legunt̄ in gestis cōcilio
rum que sunt verba notarioꝝ referētium tam
dicta patrum q̄ etiam imperatoruꝫ. Decimo
admissi legunt̄ aliqui ad maiorē solēnitatem
eiusdeꝫ: sicut patet in synodo rome celebrata
in qua Leo papa clero ꝛ populo simul conue
niente dat regi Carolo patritiatus dignitatē
vt in.c.synodo.distin.lxiij.hoc etiam patet in
synodo Rome celebrata in qua Nicolaus pa
pa formā electionis romani pontificis dispo
nens in.c.in nomine domini.distin.xxiij. In
talibus em̄ synodus ad que nō fiebat conuo
catio ep̄orum de diuersis ꝓuincijs admitte
bant̄ quādoq₃ alij inferiores vt dyaconi p̄bri
et monachi: sicut in predictis concilijs legi
tur factum pro honore ꝛ amplitudine concilij

Undecimo reperiuntur aliqui admissi ad
concilium vt sint testes gestorum in concilijs
per subscriptiones eorum: sicut in quinta et
octaua synodis legitur q̄ presbyteri mona
chi dyaconi lectores subscripserunt et impe
rator ac senatus. Duodecimo leguntur ali
qui admissi gratia sanctitatis. cum scilicꝫ ali
quid orationum suffragio a deo postulanduꝫ
occurrit.exemplum huius colligitur ex primo
concilio apostolorum in quo cum orationibus
impetrandum foret admissi sunt omnes. ctx.
qui cum apostolis erant in cenaculo ad conci
lium illud: vt omnium orationibus interue
nientibus facilius eorum petitio exaudiretur

Ad rões factas in oppositum

His habitis facile respondet ad rationes factas in oppositum. verum pro solutione obiectionũ que sumunt ex practica et forma preteritorũ conciliorũ. Notandũ q de modo celebrandi cõcilia vniuersalia quo ad psonas maxime vocandas vel admittendas preter epos nulla certa forma data est. cuius rõ esse videt: qr forma et modus celebratõis vniuersaliũ conciliorũ pendet omnino ex dispositõne pape q auctoritate et ptãte est supra vniuersalia cõcilia vt extra de elec. c. significasti. qui pro rerũ et casuũ varietate põt illos vel illos vocare vel admittere: et ideo ex modo vel ex forma seruata in vno cõcilio vniuersali vel in alio: siue per apostolos et patres succedẽtes nõ põt capi efficax argumentũ: quia varie forme legunt obseruate circa personas instantes admittendas vel non admittendas: vt iam visum est. Et maxime hoc verũ est ex forma obseruata in quibusdam concilijs que nõ pro grauib9 causis et vlib9 sed particularibus et nõ ad diffiniẽdũ vel statuendũ aliquid vniuersaliter pro tota ecclesia celebrata sunt. Quare licet primitiua ecclesia celebrando aliqua concilia exemplũ nobis dederit vt nos occurrẽtibus necessitatibus illa celebrem9. vt ait glo. act. xv. nõ tñ obligamur ritum tunc obseruatum nunc obseruare: sicut nec ritũ tunc circa sacramentorũ dispositionez obseruatuz obseruare tenemur. sicut patet de vsu sacri eucharistie qd institutũ et celebratuz post cenã legitur et aplis traditum Luce. xxij. qd tñ nos nõ nisi ieiuni celebramus et sumim9 iuxta. c. liqdo. de cõse. di. ij. vbi. Aug. ita inqt. Placuit spiritui sancto vt in honore tanti sacramenti pri9 in os xpiani corp9 dominicũ intraret q ceteri cibi vnde ad argumentũ qd fit Xps post cenam siue cibũ sumpsit sacramentum: ergo nos ita debem9 facere. Respõdit sanctus Tho. in. iiij. q nõ seqtur: qr nõ oportet q ecclesia seruet ordinẽ sumendi quẽ xpus seruauit: quia nõ oportet qd conuenit principio vel generationi alicuius rei q competat ei qñ iaz est in esse pfecto. et similiter nõ oportet vt qd cõuenit sacramento in sui institutione q cõpetat ei qtum ad suũ vsum. Similiter dicere possumus de ordine et forma celebrãdi ↄcilia. Nõ enim oportet q ritus obseruatus per aplos in concilijs suis seruet per omnia nunc a nobis. quia aliqd fuit tunc ↄueniens quãdo erat paruula et in principio sui qd nunc nõ conueniret ecclesia perducta ad perfectiorem statũ multa varietate ordinum ac officiorum distributũ

Ad duas primas

Ad argumenta autem duo prima sumpta ex practica cõciliorum obseruata per apostolos. Respondetur negando cõsequentiam factaz eã ratione iam dicta: tum qr nunc nõ occurrit circa omnes qui admitti petũt ad concilia eadem ratio pp̃ter quã apostoli alios q apostolos et ecclesiasticos admittebãt ad ↄcilia sua

Ad tertiam

Ad tertium quod inducit de concilio Constantien. et Basilien. Respondet primo q cõsequẽtia nõ valet vt patet ex dictis. Secũdo dicit q paruũ aut nulluz argumentũ faciunt obseruata in pfatis cõcilijs. tum qr Pisanũ et Constantien. qtum ad eorũ pncipiũ anteq forent omnes tres obediẽtie congregate cuz fuerint celebrata in scismate nõ fuerunt vniuersalia cõcilia habita a tota eccl'ia. Basilen. vero cum fuerit toti ecclesie scandalosum: qd maxime euenit ex hac indiscreta admissione multorũ ad voces diffinitiuas in concilio: non est habendũ in memoria alicuius auctoritatis.

nota q. ... de concilio basi... & constantiensi

Ad quartam

Ad quartã respondet sub tali distinctione aut in cõcilio vniuersali in quo aliqs de inferioribus petit admitti tangit res et salus illi9 in particulari: vt puta qr est accusatus de aliquo crimine et pcedit cõtra eum. tũc concedimus q admittẽdus est omis talis ad respondendum pro se vel ad indulgentiã petendum: quod etiã vt ait glo. in. c. cõuenientibus. i. q. vij. concedit. et tamen nõ pp̃ter hoc dicuntur admitti in concilio ad voces cõsultatiuas vel diffinitiuas. Si vero nõ agitur de salute illi9 in particulari sed in cõmuni cũ omibus alijs fidelibus: tunc nõ est necessariuz illũ admitti sed sufficit q superiores et potiores in quibus virtute omnes alij continent intersint concilio. alias qlibet fidelis et etiam mulieres admittende venirẽt ad quecũq concilia in quibus tractaret de salute fidelium aut rebus vniuersitatuz quod est absurdũ.

Ad quintam

Ad quintã respõdetur negãdo ↄñtiam. quoniã licet oms fideles qui se offerunt ad subueniẽdum necessitatibus ecclesie occurrẽtibus admitti debeant ad succurrendum ecclesie et cum magna charitate suscipi. quando iuxta conditionem status eorum et facultates in subsidium ecclesie se offerunt. vt puta si agenduz esset contra hereticos et infideles manu armata. aut passagium fiendum in terram sanctam offerrent se aut bona sua. [illegible] tamẽ ex hoc sequitur q admittendi veni[illegible] in concilio prout hic loquimur d admissiõe [illegible]delz ad voces diffinitiuas vel etiã cõsultati[illegible]s habendũ in eo: qr si hoc daretur vt iam diximus nimis confusa esset synodalis congregatio.

Ad sextam

Ad vltimã rõnem similI modo respondet.

Capitulum. xvi. An omnes prelati maiores totius orbis christiani necessario vocandi veniant ad concilium vniuersale.

Cap. XVI

Iso qui ad uni
uersalia cōcilia de ꝑ se ⁊ necessa
rio vocādi veniūt: quis scȝ ꝑlati
maiores. ꝯñter enucleandū ve
nit: an necessario oēs ꝑlati maiores orbis vo
candi sint. ⁊ interesse debeāt vniuersali cōci
lio. Ad cuius questiōis determinationē repe
tenda nobis est distinctio concilij vlis quam
supra posuimus. diximus eñ ꝙ vle concilium
ad p̄ns capit̄ dupliciter. Uno modo dictū ab
vniuerso: sicut ꝓuinciale a ꝓuincia. ⁊ hoc mō
conciliū vniuersale dicit̄ quod papa vel eius
legatus cū patrib⁹ de toto vniuerso celebrat.
quod iuxta Aug. appellamus plenariū conci
lium. Alio modo dr̄ vniuersale ab vniuersita
te auctoritatis que est supra totā ecclesiam. pri
mo modo loquēdo de vniuersali cōcilio quod
dr̄ plenariū. dicimus ad ꝑfectionē huius con
cilij oēs epos orbis conuocādos eē. ⁊ si non
particulariter in cōmuni saltē conuocando ⁊
inuitando patriarchas oēs ⁊ p̄mates vt ipsi
cum epis quos duxerint eligēdos (quia nec
est possibile nec etiā vtile oēs simul ꝯuenire)
veniāt ad conciliū. hoc satis aperte ꝓbat̄ ex ge
stis octaui cōcilij. ad quod Basilius impera
tor dr̄ architectos ecclesiastici tabnacli a fini
bus orbis cōuocasse. Itē legit̄ ibi ꝙ in aduē
tu vicarij patriarche Alexādrie q̄ deficiebat
patres istius cōcilij dixerūt. Glorificam⁹ deū
vniuersoꝝ qui quod deerat vniuersali ꝯcilio
suppleuit: ⁊ nūc ꝑfectissimū demōstrauit: hec
ibi. Unde abbas Anastasius in epl̄a ad Adri
anum papā de octaua synodo loquēs ait sic.
Facta est ergo hec sacrosancta synodus āno
imperij Basilij pij p̄ncipis tertio qui vniuer
sos patriarchales thronos sic vt alioꝝ nulla i
coꝝ loci fuitoribus p̄sules habēs vniuersalis
nō incōuenienter ab oībus appellat̄. vniuersa
lis est eñ p̄mo quia catholica fides i ea ⁊ scē
leges que non solum a sacerdotibus: sed ab
vniuersis xp̄ianis coli debent ⁊ venerari ⁊ cō
tra hostes earū ꝯsona voce defendi. deinde qr
cum xp̄s in corpore suo quod est ecclia tot pa
triarchales sedes quot in cuiuscūq; mortalis
corpore sensus locauerat ꝑfecto gn̄alitati ni
hil deeēt ecclie: si oēs ille sedes vnius fuerit
voluntatis sicut nihil de motu corporis si
oēs sensus integre cōmunissiq; fuerint sanita
tis. inter quas videlȝ sedes qr romana p̄cellit
visui nō immerito comparat̄: qui ꝑfecto cun
ctis sensibus p̄eminet acutior illis existens ⁊
cōmunionē sicut nullus coꝝ cum omnib⁹ ha
bens: hec ibi. Ex quibus patȝ ꝙ conciliū vni
uersale nō dr̄ quia oēs orbis p̄sules p̄ntialit̄
cōueniant: sed rep̄ntatiue tm̄. vnde ipsi p̄ntes
aduenientes ⁊ si pauci respectu aliorum tamē
cum vniuersitatē alioꝝ rep̄ntent auctoritatē
concilij adimplēt cū nomine alioꝝ veniāt. vn
de in scd̄o concilio Africano dr̄ ꝙ legati alio
rum nomine plenā tribuūt concilio auctorita
tem. Et inde est ꝙ quicq̄d ꝑ p̄ntes conclusū
fuerit vniuersali consensu dr̄ conclusum. vt ex
c. sicut. dist. xix. colligit̄ vbi btūs Gregorius
post cōmemorationē q̄tuor p̄moꝝ conciliorū
vniuersaliū ita inquit. Cūctas vero ꝑsonas q̄
p̄fata venerāda concilia respuūt respuo q̄ ve
nerantur amplector: quia dum vniuersali sunt
consensu cōstituta se ⁊ nō illa destruit quisq̄s
presumit ⁊c. Licet eñ omnes prelati orbis in
illis concilijs ꝯgregati nō fuerint quia tamē
p̄ntes rep̄ntabant omnes qui vocati erāt om
niū illoꝝ auctē siue ꝯsensum habuisse iudicāt̄
vnde in quodā cōcilio tolletano sic dr̄. Si q̄s
aūt tam nostrarū ꝙ eorum qui nūc ex ꝓuincia
sancte synodo defuerūt huic salubri ordinatō
ni obuiare p̄sumpserit cōuictus totius frater
ne charitatis habeat̄ extraneus. censent̄ enim
illi p̄ntes alijs rite ad synodū expectantibus
vocatis omnē auctē habere: hec ibi. hoc vni
uersalitatis modo p̄ma. viij. cōcilia vniuersa
lia dicta sunt: qm̄ ad ea de vniuerso orbe xp̄ia
no patres cōuenerūt. ⁊ lȝ pauci numero oēs
tm̄ auctis rep̄ntatione fuerūt; quia p̄mū fuit
cccxviij. patrū. Scd̄m. cl. Tertiū. cc. Quartū
ccxx. eque tamen dicunt̄ fuisse vniuersalia ⁊
plenaria ꝯcilia: tū ex p̄ntia auctoritatiua apo
stolice sedis que in totum orbē habet p̄matū.
tum ex rep̄ntatione in p̄ntibus cōsensus oīm
eporum orbis. quod etiā manifeste colligit̄ ex
actione tertia septime synodi vbi in epistola
quā orientales epi scribūt Cesario Constanti
nopolitano patriarche ita habet̄. Si volueri
tis celebrare synodū ne molestia vobis appa
reat trium apostolicarū sediū patriarchaliū
⁊ sanctissimoꝝ epoꝝ qui sub ipsis degunt ab
sentia nō ex ꝓprio eoꝝ accidēs ꝓposito sed ex
dn̄antiū illis terribilibus minis ⁊ mortiferis
penis. hoc aūt subtilius est cōsiderandū etiā
ab ipa sacra ⁊ vniuersali sexta synodo in qua
nullus eoꝝ qui per idem tempus in his parti
bus epi erāt cōuenisse reptus ꝓpter obsceno
rum obtinētiam sed nullum ex hoc sancte ad
hesit synodo p̄iudicium nec vires habuit ꝓ
hibitio aliqua statuendi ⁊ manifesta faciendi
recta dogmata pietatis precipue cū sanctissi
mus ⁊ apostolicus papa Romanus concor
dauerit ⁊ in ea inuentus sit per apocrisarios
suos ⁊ nunc sanctissime hoc cum dei adiuto
rio similiter fiet: hec ibi. Ubi nō est p̄tereūdū

q in his cõcilijs vniuersalibus in partib⁹ ori ẽ talibus celebratis pauci aut nulli de latinis fuerũt preter legatos pape. Secũdo aũt modo loquẽdo de vniuersali cõcilio dicto nõ ab vniuersitate orbis ita q de vniuerso orbe patres vocati sint aut cõuenerint: sed ab vniuersitate potestatis: quomodo dicit vniuersale conciliũ quod papa p se vel legatũ suum celebrat aliqbus plātis vocatis de rebus que vniuersalem eccl'iam respiciũt: dicimus q nõ est necessariũ ad illud vocare oĩs prelatos orbis siue epos de toto orbe: sed sufficit vocare aliquos de aliquibus puĩcijs: et eos de quibus p qualitate negociorũ et tempor opportunitate romano pontifici videbit expedire et fuerit facultas nũc de multis nũc de paucioribus puĩcijs siue etiã de vna tm. vt in .c. Guilisarius .xxiij. q. iiij. dicit papa cum epis quos congregare potui. Hoc aũt etiã exemplo ostendimus. Primo quidẽ exemplo et practica conciliorum celebrator tempe ecclesie pmitiue per apostolos. lz em beatus Petrus pmus a christo summus ecclesie vniuersalis põtifex cõstitutus plura legat cum apostolis cõcilia etiã vniuersalia celebrasse. vt superius. c. ij. cõmemorauimus. nõ tamẽ omnibus apostolis presentibus illa celebrasse legit: nec abñtes apostoli qui illis temporibus p iudeã dispersi erant ad pdicandũ cõuocati nec aduenisse legunt sed solum cum his qui hierosolymis erãt apostolis et senioribus legit celebrasse. immo in ocilio quod in materia fidei sup questione de cessatione legaliũ celebratũ est: solum beatus Petrus et Jacobus qui hierosolymor epus erat. et Paulus et Barnabas qui ad habẽdũ determinationẽ pfate questionis venerãt hierosolymã: cõuenisse legunt. Secũdo hoc idem colligit ex practica alioz concilior que per sanctos patres celebrata legunt. tempe enim Cornelij pape cũ noua heresis insurgeret: negantiũ indulgentiã assequi posse post lapsum cuius auctorẽ Nouatũ presbyterũ fuisse ferũt cõgregata est synodus celeberrima rome ab ipo beato Cornelio in qua Nouatus ipe cum suis cõplicibus ab eccl'ia piectus est: et diffinitum est eos qui lapsi fuerũt indulgentiã cõsequi posse: ad quã tamẽ synodũ nõ oẽs patriarche nec epi orbis vocati legunt. Preterea idem patz de amplissima synodo rome celebrata p btm Siluestrũ post Nicenã synodũ. cclxxvij. episcoporũ. in qua cõfirmatis regulis Niceni concilij et dampnato arrio multa ecclesiasticis profutura diffinita sunt: et tamen ad hanc synodum nõ legunt epi de toto orbe cõgregati Jdem est etiã de synodo tempore Celestini pape cõgregata Rome celeberrima que Nestoriũ velut hereticũ dãnauit. de qua synodo beatus Cyrillus Alexandrin⁹ eps in synodica epl'a ad eũdem Nestorium sic ait. Ecce itaq cũ sancta synodo que apud amplam vrbem romã cõgregata est pside[n]te sanctissimo et venerandissimo fratre et cõsacerdote nostro Celestino epo his scriptis synodicis te iam tertio cõuenim⁹ etc. et ita de multis alijs etc. que vlla et celeberrima ad que non de toto orbe xpiano legũtur conuocati prelati: sed de aliquib⁹ tm prouincijs de quibus cõuenientius atq facilius poterãt cõuenire: et tñ in ipsis de fide q vniuersalis est actum est: et istituta sunt multa ad quor obseruantiã tota ecclesia est astricta sicut de concilijs multis exẽpla adducere possemus faciliter sicut de celebratis sub Hylario papa: sub Felice iiio: sub Gelasio: sub Symacho: sub Stephano. iij. sub Nicolao. i. sub Gregorio. vij. sub Calixto. ij. sub Innoc. ij. sub Eugenio. iij. sub Alexandro. iij. sub Inno. iij. et Clemente. v. Exemplũ etiã q ad synodũ gñalem solũ patres vni⁹ puĩcie sunt euocati potest colligi ex cõcilio illo apostolor qd cõgregatum fuit sup questione legaliũ. act. xv. vbi cum apostolis seniores tm puĩcie Judee dicũtur cõuenisse. nec alij absentes apostoli aut discipuli sunt vocati. sicut sup⁹ circa. ij. c. notauim⁹. Est aũt notãdũ circa vniuersalia cõcilia que plenaria dicũtur ad que de toto orbe patres vocabãtur. q quia talia plurimum habebant difficultatis et laboris: nõ nisi pro maximis rebus et arduis congregabantur. vtputa quãdo hereses erãt magnos habebãt auctores et fautores aut multitudinẽ epor um sicut contigit de prefatis octo vniuersalib⁹ cõcilijs et ideo raro legũtur a patribus celebrata put ex temporibus summor põtificum colligi potest. vnde a primo concilio Niceno quod celebratũ fuit sub papa Siluestro vsq ad secũdũ qd celebratum est Constãtinopoli sub Damaso papa fluxerũt. lij. anni. A secũda synodo vsq ad tertiam que fuit Ephesina prima que celebrata fuit sub Celestino papa fluxerũt anni .lx. A tertio vero concilio vsq ad quartum in Calcedonia: quod celebratũ fuit tempore Leonis pape p[ri]mi fluxerunt fm aliquos .xxx. fm alios: xix. anni. A quarta vsq ad quintam synodum que est celebrata Constãtinopoli fluxerunt anni. cxxviij. A sexta vsq ad septimam que celebrata fuit in Nicena vrbe tpe Adriani pape fluxerunt. cx. A septima vsq ad octauam que celebrata est in Constantinopoli tẽpore Adriani. ij. fluxerũt anni .lxxxij. Et ita patet q raro celebrabãtur tẽporibus illis cõcilia

illa generalia cũ spacio q̃ngẽtoꝝ quadragin-
taq̃nqȝ annoꝝ tm̃ octo concilia plenaria ce-
lebrata legant.

Capitulum .xvij. In quo ponunt obiectões alique contra predicta.

Cap. XVII

Aduersus ea que

iam dicta sunt videlȝ ꝙ conciliũ
quod romanus põtifex nõ voca-
tis omnibus ep̃is orbis sed aliq̃-
bus tm̃ celebrat vniuersale conciliũ dicatur.
Ergo primũ — obuiat p aduersarios multipliciter. Primo
ex diffinitione illa posita in glo. c. i. disti. xvij.
vbi sic dicit. Conciliũ vniuersale est qđ papa
vel eius legatus cũ om̃ibus episcopis consti-
tuit. ergo videt ꝙ de rõne vniuersalis cõcilij
sit vt om̃s episcopi cõueniãt ad illud vel sal-
Secundum — tem vocent. Secũdo sic. vniuersale conci-
lium dicit rep̃ntare vniuersalẽ ecc̃liam vt col-
ligitur raȝ ex. c. cõfidimus. xv. q. i. ꝗ ex. c. sicut
di. xv. ergo necessariũ videt ꝙ in eo concurrat
vniuersitas prelatoꝝ in q̃bus ceteri cõtineri
Tertiũ — et rep̃ntari vident. Tertio sic. cũ romanus
põtifex nõ sit vniuersalis dicẽdus iuxta. c. vbi
di. xcix. non videt ꝙ ip̃e sine episcopis totius
vniuersi possit cõstituere vniuersale cõciliuȝ.
Quartum — Quarto sic. si papa paucis episcopis voca-
tis de vna vel duabus aut tribus puincijs ex-
clusis om̃ibus alijs intra tamẽ ecclesie vnita-
tem exñtibus posset celebrare vniuersale con-
cilium. tũc totus status tam fidei ꝗ vniuersa-
lis ecclesie qui cõsueuit declarari ⁊ disponi in
cõcilijs vniuersalibus plenarijs p hũc modũ
indirecte ad votuȝ pape ⁊ paucoꝝ reuolueret
quod videt nimis periculosuȝ: vt ꝙ fides no-
stra committat arbitrio vnius hoĩs: vt inquit
Quintum — Archi. in glo. c. Anastasius. di. xix. Quinto
sic. si papa cũ paucis ep̃is de vna vel duabus
vel tribus puincijs potest facere cõciliũ vni-
uersale tante auc̃tis sicut plenariũ: tũc seque-
ret ꝙ frustra fierẽt ⁊ facta essent cõcilia plẽa-
ria. q̃m magis viderent esse in fatigationem
ecclesie ꝗ vtilitatẽ: quod tñ nõ est dicendum
cum in maxima veneratõne habita sint. iuxta
Sextum — c. sicut. di. xv. ⁊ c. octo. dist. xvi. Sexto sic. si
prelati qui habiles sunt et ex officio interesse
tenent vniuersali cõcilio si nõ vocant vident
posse agere de contemptu. iuxta. c. quod sicut.
de elec. sed hoc nõ esset nisi ꝙ om̃s p̃lati tales
sunt vocandi ⁊c.

Capitulum .xviij. In quo datur respõsio ad superiora obiecta.

Cap. XVIII

Nunc sicut supra

diximus dicendum videtur ꝙ ⁊ si
de congruo omnes episcopi q̃ ha-
biles sunt ⁊ intra vnitatem ecclesie cõstituti
si cõmode fieri posset ad vniuersale cõcilium
inuitandi essent: nihilominꝰ tamen nõ omnes
necessario de toto vniuerso xp̃iano sunt semp
vocandi. Naȝ vt testatur beatus Thomas in
questionibus de potẽtia. q. x. ar. iiij. Cõstanti-
nus Augustus sub quo celebrata est synodus
.vi. dixit ꝙ ꝑpter imminentia bella vniuersali-
ter ep̃os congregare nõ potuit. vnde nõ inter-
fuerũt nisi .cl. ⁊ tamen vniuersalis synodus in-
ter alias est appellata. vt in. c. sexta. di. xvi. di-
cendũ ergo est ad rationes in oppositũ factas.
Ad primã q̃ fundat in glo. c. i. di. xvij. dici- — Argu. primũ
mus ꝙ loquitur de vniuersali concilio primo
modo dicto. s. plenario: nec tñ vniuersalis illa
cum dicatur cũ oĩbus ep̃is orbis accipiẽda est
vt distribuat pro singulis ep̃is orbis. quia for-
tassis nunq̃ adhuc tale conciliũ fuit aut futu-
rũ est in quo omnes ep̃i orbis ꝑsonaliter cõue-
nirent. sed magis videt accipienda vt distri-
buat pro singulis regionibus orbis xp̃iani. vt
sit sensus cõcilium vniuersale est qđ papa vel
eius legatus cum ep̃is totius orbis xp̃iani cõ-
stituit. iuxta modũ loquẽdi beati Aug. verum
quia in tali concilio etiam oẽs ep̃i iuris inter-
pretatione interesse intelligũtur vt supra ex-
posuimus potest adhuc sustineri predicta dif-
finitio vniuersalis cõcilij plenarij in predicta
glo. vt intelligatur cũ omnibus ep̃is. s. vel per-
sonaliter vel representatiue ↄstituitur. Ad — Ad scđm
secũdam respõdetur ꝙ prelati illi per summuȝ
pon. ad conciliũ vocati cum intẽtione vel eiꝰ
auctoritate aliquid disponãt in vniuersali ec-
clesia licet pauci sint respectu aliorum. nihilo-
minus tamen papa vel eius auctoritate fulti
representãt etiã vniuersalem ecclesiaȝ quẽad-
modum cõciliũ populi in ciuitate representat
totũ populum. vt notat glo. sup Rubri. C. que
sit longa consuetu. Episcopus enim est in ec-
clesia ⁊ ecclesia in ep̃o. vt inquit Cyprianꝰ in
ca. scire debet. vij. q. i. papa etiam singulariter
dicitur figurare ecclesiam. vt dicit Aug. iuxta
c. quodcunqȝ. xxiiij. q. i. hinc ẽ ꝙ id qđ princeps
totius reipu. xp̃iane cuiusmodi est papa facit
cum prelatis aliquibus iuxta discretionem ſm
temporꝝ dispositionem ⁊ tractandarum reꝝ
qualitatem concluserit ordinauerit totius ec-
clesie auctoritate dicitur esse factũ. Ad ter- — Ad tertium
tiam rationem respõdemus: quẽadmodum te-
tigimus in. ij. li. ꝙ papa veraciter potest dici
vniuersalis episcopus siue patriarcha cum sit
episcopus totius orbis. vnde in Calcedoneñ.
concilio acclamatum est Leoni pape per pa-
tres eiusdem concilij: apostolicus ycomenicꝰ
id est vniuersalis siue orbicularis. vt etiam te-

statur beatus Gregorius in registro. ⁊ beatus Thomas in tractatu suo ꝯtra errores grecoꝝ. Non est aūt credendū ꝙ sancta synodus vniuersalis p̄fata false hoc attribuisset btō Leoni pape. verū summi pōtifices noluerūt vti h̄ vocabulo duplici de causa. Primo rōne humilitatis vt dicit sanctus Tho. videbat̄ eniȝ in supficie sua verbū hoc supbe appellatōnis. vt ait btūs Grego. vt supra. Secūdo ne daretur intelligi ꝙ papa esset p̄fectus cuilibet particulari ecclesie vt specialis illius ecclesie rector. Sic eñ vt arguit btūs Grego. cessarent oim alioꝝ pontificū auctoritates ⁊ administrationes. ⁊ ista est itelligentia c. nullus. ⁊ c. ecclesie. di. xcix.

Ad quartum — Ad quartā rōnem respondet̄ negando ꝯñtiam. q: vbicūq; cū papa concurrit nō modo sacrū dominoꝝ cardinaliū collegiū sed etiā cōdecens multitudo p̄latorum synodaliter cōuocatoꝝ nō est verū ꝙ fides ⁊ stat⁹ vniuersalis ecclīe arbitrio vnius hoīs committat̄. ⁊ ita nō facit ad ꝓpositū quod dicit Archi. quia ista repugnāt. sciȝ ꝙ cōgregatio multoꝝ prelatoꝝ cōcurrit cum papa quod rō cōcilij importat. vt supra diximus vt cōmuni eoꝝ assensu cum omni libertate pferat̄ diffinitio fidei ⁊ dispositio status ecclīastici: ⁊ ꝙ solius pape arbitrio ista dicant̄ cōmitti. Scdō dicimus ꝙ falsum est ꝙ semper solitum sit de fide ⁊ statu vniuersalis ecclesie in ꝯcilijs vniuersalibus disponi ita ꝙ nō alibi: quoniā frequēter per solam apostolicā sedē fit ⁊ factum est. vt supra tetigimus iuxta. c. quotiēs. xxiiij. q. i. ⁊ c. hec est fides.

Ad quintum — Ad q̄ntam respondet̄ ꝙ nō ideo cōuocant̄ vniuersalia concilia ꝙ in eis sit plenior auctoritas aut clauiū potestas q̄ in sola apostolica sede in quā totius ecclīe deus p̄ncipatum locauit. vt in. c. nolite errare di. xi. ⁊ in. c. basilicas. de consecra. distin. p̄ma. Sed conuocant̄ ꝓpter multa alia. vt superi⁹ ostēdimus. c. x. inter que fit ꝓpter maiorē auctoritatem reputationis: quia que multorum sapientum studio diu deliberata atq; approbata sunt ⁊ cōmum consensu tantoꝝ patrum diffinita maioris auctoritatis reputant̄. vnde glo. sup illud Actuū. xv. Placuit nobis collectis in vnū. dicit gl. interli. vt maior sit auctoritas.

Ad sextum — Ad sextam respondet̄ ꝙ episcopi absentes a concilio aut fuerūt p papā aut aliūs de mandato eius vocati aut nō. si sic ⁊ non venerint nō possunt agere de contemptu: si non fuerūt vocati ⁊ cōstat de volūtate ꝙ ipsis etiā nō vocatis haberent̄ valida que ibi facta sūt nō possunt agere de cōtemptu: quia papa est qui robur concilijs tribuit ⁊ firmitateȝ iuxta c. significasti. de elec. vnde quod inductuȝ est de. c. qđ sic. nō est ad ꝓpositum.

Capitulū. xix. de qualitate prelatoꝝ ad vniuersalia concilia conuocandorum.

Ostenso iam nō oēs prelatos maiores ecclesie necessario cōuocandos ad vniuersalia concilia nec bene possibile fore oēs cōuocare: s̄ oportere sepenumero aliquos cōuocare alijs p̄termissis: cōueniens duximus vt de qualitate cōuocandoꝝ capitulū hoc subiūgeremus. Requirūtur aūt potissime in cōuocandis p̄latis ad vlīa ꝯcilia quattuor sciȝ Sapiētia: Vite sanctitas: Experiētia: ⁊ zelus ad bonū reip. vnde Constātin⁹ impator p sexta synodo ꝯgregāda scribens Agapitoni pape ita dicit. Adhortamur vestrā paternam beatitudinē p p̄sentem nostrā piam sacraȝ dirigere viros vtiles ⁊ modestos noticiā habētes totius deo inspirante doctrine ⁊ peritiaȝ irreprehēsibilem habētes dogmatū induētes psonaȝ vestre aplīce sedis. hec ille. Merito q̄ dicim⁹ ꝙ in cōuocandis requirit̄ primo sapietia. Sane cū inquiente Tullio li. de senectute Magne res nō viribus gerūtur: sed ꝯsilio et auctē: liquet oportere esse p̄ditos vocandos ad vlīa concilia. in quibus cuȝ de rebus maximis tractandū veniat: viros oportet esse multa sapiētia p̄stantes. vnđ Tobie. iiij. dicit̄ Cōsilium a sapiēte semper require. Ecclesiastici viij. Os prudētis querit̄ in ecclesia. ⁊ c. ix. dicitur. cū sapientib⁹ ⁊ prudētib⁹ tracta. Quāte aūt sapiētie lumine fulgere debeant p̄rēs ad vniuersales synodos cōuocandi: qui ⁊ doctrine lumē ⁊ normā vite ceteris daturi sunt. beatus Dionysi⁹ docet dicēs eos qui alios supuehere lumen habent oportet doctissime claritatis esse repletos ⁊ alioꝝ esse doctores. vij. q. i. ca. cōuenietibus. Secundo vocādi ad concilia debēt pollere vite sanctitate. vt veraciter eoꝝ cōuent⁹: cōuētus sctōꝝ patrū noiari possit ac de eo dici cū ꝓpheta. Cōfitebor tibi dn̄e in toto corde meo in concilio iustoꝝ ⁊ ꝯgregatione. vt eñ inquit Amb. in li. de offi. talis debet esse ꝯsiliarius qui nihil nebulosuȝ habeat nihil fallax: nihil simulatū: qđ vitā ei⁹ atq; mores refellat. nihil improbū aut maliuolū quod auertat cōsultātes. Sane nō erunt cōuenientes consiliarij cū tractādum de reformatione ecclīe venerit: hoīes vani: carnales: auari: qui iuxta Greg. p̄sentia apperūt: eterna despiciūt iniusta agunt: ⁊ iusta derident: sua querūt: nō que iesu xpi. ⁊ hoc est qđ sapiens ironice inq̄t. Cū viro irreligioso tracta de sanctitate: cū iniusto de iusticia. ecclesiastici. xxxvij. Quocirca

dicit̄ ibidem. Noli ꝯsiliari cū socero tuo. So-
cer est mūdus: qui pater est carnis: que vxor ē
spūs. per quez intelligunt̄ carnales homines
amatores terrenoꝝ. de q̄bus Job in persona
ecclesie dicit orans. consiliū impioꝝ lōge fac
Consiliū impioꝝ vt ait Gregorius est terre-
nam gloriā querere: eternaz negligere. Labo-
randū ergo est vt cū sanctis viris habēda sint
consilia: quoniā sanctitas plurimū conducit
ad bene consulendū quod sapiēs testat̄ cū ait
Ecclesiastici. xxxvij. c. Cor boni consilij statue
tecum. ⁊ subdit. anima viri sancti enūciat ali-
quādo vera q̄ septē circūspectores sedētes in
excelso ad speculandum glo. tanq̄ magistri.
Tertio patres vocādi ad conciliū debēt esse
experti maxime in illis sup quibus querēdū est
concil. ū. quia vnusquisq; in ea re quā expertus
est aptius cōsulere potest. vnde dicit Valeri⁹
maximus. Sue artis vnūquēq; ⁊ auctorem et
disputatorē optimū esse nō dubitamus. qm̄ in
multis expertus. vt ait sapiēs. Ecclesiasti. xxxiiij.
cogitabit multa: et qui multa didicit enarra-
bit intellectū. qui nō est expertus pauca reco
gnoscit. Hinc reprobat̄ iuuenū conciliū: quia
inexperti sunt. sicut pater in Roboam qui re
licto senum cōsilio: ⁊ iuuenū adherens consi-
lio ꝑ magna parte regnū amisit. iij. Regū. xi.
ꝑpter quod dicit̄ Ecclesiastici. xv. q̄ specio-
sum caniciei iudiciū ⁊ presbyteris cognosce-
re consiliuz. q̄ speciosa veteranis sapientia ⁊
gloriosus intellectus ⁊ consiliū corona senuz
in multa peritia ⁊ gloria illorū timor dei. vbi
inquit glo. audiāt presbyteri ⁊ ecclesiarū pre-
positi. quia nō licet eis ignorare legis sciam ⁊
sapientiā. Ex quo loco satis aperte colligitur
q̄ tam impietatē in ecc̄liam sanctā cōmittūt:
qui aut diuina sapiētia vacuos: aut morib⁹ de
prauatos: aut pueros ecclesijs preficiūt prela
tos. qualis em̄ synodus cōstituet̄ ex istis. qua
le ecclesie regimen ab istis spectabit̄ ⁊c. De
hac impietate beatus Bernardus loquitur.
quenam maior impietas q̄ ponere sup vnum
pueruz onus angelicis humeris formidandū
Ex hoc etiā. c. ostendit̄ aperte q̄ digne repre-
hendendi veniūt: qui ad vniuersalia concilia
homines inhabiles: sine sci[illegible] sine moribus
sine experiētia: sine auctor[illegible]te admittunt: et
maxime ad voces diffinit[illegible]s cum episcopis
qui error in Basiliensi co[illegible]lio scandala gra-
uissima peperit in populo xp̄iano. Quarto
vocandi ad conciliū vniuersale sunt habētes
zelum domus dei. vt sint de numero eoruz de
q̄bus i ps. lxviij. dicit̄. Zelus dom⁹ tue come-
dit me: ⁊ opprobria ⁊c. Siquidem debent ha
bere zelum ad reformationē morum ad corre-
ctionem vicioꝝ ⁊ ad augmentū diuini cultus
De hoc zelo exemplū habem⁹ in filijs Israel:
qui vt dicit̄ Judicū. xx. ꝯgregati. cccc. milia. di
xerunt q̄ nō redirēt domū donec vlciscerētur
scelus cōmissum in vxorē leuite in Gabaa.

Capitulum. xx. De punitione prelatorum qui vocati ad conciliū venire contemnunt.

Ca. XX

VErumquia sepe
numero euenit vt prelati ad ꝯci
lia euocati venire negligāt siue
contēnant. ꝯñs est vt de talium
punitione aliq̄d subiūgamus. Sane p̄lati ad
ꝯciliū venire admoniti vt vult glo. in. c. si ep̄s
di. xviij. nullo legitimo interueniēte īpedimē-
to si venire contēpserint multipliciter veniūt
rationabiliter puniēdi ⁊ poti⁹ q̄ qui ꝑuincia
lius concilijs: de quibus iura loquūtur exp̄s-
sius: interesse recusant. Unde impator Theo
dosius scribēs Dioscoro vt veniret ad vniuer
salem synodū ita ait. Si quis vero tam neces-
sariam ⁊ vere deo amicā synodū pretermiserit
⁊ nō omni virtute ſm predictum tempus ad
prefinitū locū ꝑuenerit nullā excusationē ne-
q; apud deū neq; apud nostrā inueniet pieta-
tem: sacerdotalem cm̄ cōuentum nō nisi quis
mala ꝯsciencia sauciat⁹ omittit. hec ille. Ue
niūt aūt hm̄oī concilioꝝ cōtemptores puniē-
di pluribus animaduersionib⁹. ⁊ primo quidē
pena excōicationis. iuxta. c. si ep̄s. di. xviij. vbi
ex instituto concilij Agatensis ita scribit̄. Si
ep̄s metropolitanus ad ꝑuinciales ep̄os epi
stolas direxerit: in quibus eos ad ordinatio-
nem summi pon. vel ad synodū inuitet postpo-
sitis omnib⁹ excepta graui infirmitate corpo-
ris aut p̄ceptione regia ad ꝯstitutā diē adesse
nō differāt q̄ si defuerint sicut prisca canonuz
precepit auctas vsq; ad primā synodū a chari
tate fratrū ⁊ ecc̄lie cōione priuentur. hec ibi.
Item idez habet̄ in. c. sequenti. si q̄s epoꝝ.
Sed hic nō est pretereundum q̄ excōicatio in
hoc loco ꝑut colligit̄ tam ex glo. q̄ ex Hug. ⁊
Archidi. nō accipit̄ prout excōicatio dicit̄ se-
paratio a sacramentis ⁊ a cōione fidelium sed
pro suspēsione quadā a cōibus negocijs cum
alijs ep̄is in cōi peractandis vtputa q̄ nō ad
mittet̄ talis ep̄s tractatib⁹ cōibus ꝑuincie cū
alijs ep̄is nō etiam ad scrutinium episcopoꝝ:
nō ad consecrationem eoꝝ: nō generaliter ad
alia que cōmuniter sunt tractāda ab omnib⁹
ep̄is cum metropolitano. ⁊ hoc est ei in penā.
vnde ep̄i qui taliter dicuntur excōicati licite
possunt celebrare diuina officia ⁊ recipere sa-
cramenta ecclesiastica ⁊ cōicare cum ceteris
ep̄is ⁊ alijs preter q̄ in premissis. Hu. Nō ne-

gatur tamen quod tales excoicari poterit excomunicatione prima que est separatio a participatione sacramentorum et comunione fidelium si contumaces repiantur: vt inquit Archi. in dicto. c. si quis eporum. iuxta. c. certum. xi. q. iij. Secundo prefati epi vocati contenentes ad concilium venire si repti fuerint trasgressores iuramenti secundum formam c. Ego. n. de iureiura. puniri possunt pena depositionis a dignitate quam plurantibus sci patres descripserunt iuxta c. querelam et c. tua nos extra de iureiura. Tertio incurrunt penam damnationis eterne. vtpote contemptores et subsannatores patris sui omniumque fidelium. s. romani pontificis et matris sue vniuersalis ecclesie per vniuersale concilium representate. quos videtur respicere sententia illa terribilis. Prouer. xxx. Oculum qui subsannat patrem et qui despicit partum matris sue fodient eum corui de torrentibus et comedent eum filij aquile. Notanter autem diximus prelatos vocatos ad concilium venire contenentes prefatis penis venire plectendos: quoniam secus esset si non ex contemptu sed impedimento legitimo eos non venire contingeret. quod ex duobus perpendi potest Primo si antequam terminetur concilium veniant: quamuis a principio non venerint: ex quo tamen veniunt presumitur quod non ex contemptu sed ex aliquo impedimento demorati sint. sepe enim ex eo quod sequitur presumitur quale fuerit quod precessit. ar. xxij. q. ij quod ait. Ista est sententia tam Hug. quam Archi. in c. si eps. supius allegato. Secundo si eps excusationes litteratorie scribit ad synodum vel procuratorem mittit cum legitimis rationibus quod venire non potuerit. De primo in. c. placuit. di. xviij. loquitur concilium Carthaginese ita dicens. Placuit vt quocunque congregandum sit concilium epi qui nec etate nec egritudine nec grauiori necessitate impediuntur competenter occurrant: quod si non potuerint occurrere excusationes suas litteratorie scribant. De secundo. s. de procuratore habetur in c. et si egrotans fuerit. v. q. iij. vbi Adrianus in synodo instituit. si epus egrotans fuerit: aut aliqua eum grauis necessitas detinuerit: pro se legatum ad synodum mittat qui assignet siue probet causam legitimam esse quod episcopus non veniat. quia non sufficit dicere non posse nisi rationem impedimenti assignet. vt dicit glo. sup verbo. rationem. in preallegato. c. placuit. Et si queritur quomodo probabitur legitima causa assignata impedimenti. respondet glo. ibi: quod sufficit per vnum testem probare cum iuramento suo: quod intelligendum videtur cum episcopus per procuratorem se excusat. quoniam si per seipsum litteratorie adhibito iuramento de veritate legitimi impedimenti sufficienter videtur probata causa absentie: et ita standum erit iuramento suo et ipse habendus est excusatus. Verum est aduertendum quod prefati prelati qui ad concilium vocati venire neglexerunt: antequam iudicentur contumaces: et vt tales puniendi veniant admonitio precedere debet et requisitio. vt est casus in c. propter ecclesiasticas. di. xviij. super verbo admoneant autem etc. vbi glo. inquit ar. quod mora potest purgari licet sit certus dies appositus. et ratio est quia vbicunque tractatur quod propter negligentiam quis puniatur aut punietur iure suo requiritur admonitio ar. xij. q. ij. indigne.

Capitulum. xxi. De impedientibus celebrationem vniuersalium conciliorum. Ca. XXI

Postquam de prelatis ad concilium vocatis et venire contenentibus sermo habitus est Jam loquendum venit de impedimenta prestantibus ne concilia legitime aucte conuocata suam habeant prosecutionem. plane non sufficit sermo noster explicare quanta pena digni sunt qui conciliorum celebrationi ipedimenta moliuntur inferre. Isti in primis veluti tyranni et reip. hostes habendi sunt: tot morte digni quot egregia bona per talia vlia concilia fienda sperabantur. Preterea si tollendi scismatis causa synodus adunata esset: proculdubio tales conciliorum turbatores veluti fautores scismatis habendi venirent. Et si ob confundendas hereses et hereticos expugnandos congregata foret: tales certe conciliorum celebrationi ipedimenta prestantes: hereticorum defensores siue fautores viderentur. Si vero reformationis causa patres conuenissent: certe qui concilij celebrationi aduersarentur tanquam hostes religionis christiane sacrimonie ecclesie habendi forent: ad quorum propulsandas temeritates obligati sunt reges et principes christiani qui ecclesiam tuendam susceperunt. vt in. c. principes. xxiij. q. v. in quo si negligentes reperirentur suspecti haberentur de fautoria heresis aut scismatis. iuxta. c. qui. xxiij. q. iij. vbi dicitur qui potest obuiare et perturbare peruersos et non facit: nihil aliud est quam fauere ipietati eorum.

Capitulum. xxij. Quis in vniuersali concilio presidere debeat. Cap. XXII

Synodo iam constituta, reliquum est ostendere quis in ea presidere debeat: cum in omni multitudine bene ordinata necesse sit aliquem presidentem esse. quoniam vt ait sapiens Prouer. xi. vbi non est gubernator corruet populus. dicimus autem prout tam ex practica antiquorum conciliorum quam ratione colligere possumus de presidentia in concilijs vni-

uersalibus q regulariter romanus põtifex p
se aut legatos suos habet vniuersali concilio
p̄sidere. Hanc cõclusionē p̄mo ex practica an
tiquor cõciliorum sic ondimus. & p̄mo ex ɔcilio
qd apostoli sup institutione Mathie loco iu
de celebrasse legũt. Actuũ p̄mo. in quo beat⁹
Petrus vtpote apostolorum p̄nceps ac totius
xp̄iane plebis p̄sedisse videt quod ex circũstã
tijs lre patet. Tum ex illo q in medio eorum exē
plo xp̄i. vt ait glo. fuisse describit. dicit em̃ sic
Exurgēs petrus in medio fratrũ dixit gl. pa
stor p omibus loquit. Item colligit ex cõcilio
celebrato sup questione obseruãtie vel cessati
onis legalium. de quo Act xv. dr. qr cõuenerũt
apostoli & seniores iudeorum de verbo hoc. cuz
aũt magna cõquisitio fieret. Surgēs petrus
&c. in quo cõcilio petrus p̄sedit. vnde glo. sup
verbo surgēs petrus dixit ad eos ita pre oib⁹
quasi p̄nceps loquit. Preterea hoc etiã osten
dit ex aliorum conciliorum practica vt luce cla
rius tam ex libro conciliorum & ex corpe decreti
q̄ ex decretalibus colligi potest. habet em̃ in
libro conciliorum. Hylarius ep̄s eccl̄ie catholi
ce vrbis rome synodo p̄sidens dixit &c. Item
Greg. in generali synodo p̄sidēs dixit &c. Itē
Symach⁹ papa i generali synodo pre. di. &c.
Item in decreto in. c. in nomine dñi. dist. xxiij.
dicit p̄sidente quoqz reuerēdissimo Nicolao
papa Itē xxv. q. ij. c. si quis dogmata. dicitur.
Nicolaus papa vniuersali synodo presidens
dixit &c. Item extra de elec. in. c. licet. habet:
Inno. iij. in. concilio existens & p̄sidens. Nos
ad malũ hoc euitandũ &c. Ceterũ q presidere
in cõcilijs vniuersalibus ad summũ põtificez
spectet etiam rõnibus ostendit multipliciter
Et p̄mo ad hoc faciũt om̃s ille rõnes quibus
ostensum est supra in. c. sexto. q ad solũ roma
num pontificē spectet regulariter cõgregare
vniuersale cõciliũ & id sua auctoritate fulcire
qm̃ et hoc ɔsequēter concludit q ip̄e vniuer
sali cõcilio p̄sidere habeat. Scd̃o sic. caput
naturali iure presidet corpori. sed papa est ca
put ecclesie catholice. vt supra in secũdo libro
mõstratũ est. ergo in synodo vniuersali catho
lice ecclesie papa iure deb[illegible] presidere. presidē
tia dico non solum hono[illegible]a sed etiã auctori
tatiua quemadmodũ c[illegible]ut presidet corpori
nõ solum situ sed etiaz i[illegible]uxu regiminis & au
ctoritatis. vnde sancti patres in cõcilio Cal
cedonensi constituti scribentes Leoni pape.
licet ipse non fuerit in concilio illo personali
ter. sed per legatos suos scribunt. Tu eis. id
est patribus concilij sicut membris caput pre
eras. Tertio sic. Papa est ecclesiarum et prin
ceps cunctis sacerdotibus. vt in. c. Constan
tinus. di. xcvi. ergo ipse vniuersali synodo que
ex sacerdotibus colligitur veluti princeps eo
rum p̄sidere debet. Quarto sic. si synod vni
uersalis tēpore xp̄i celebrata fuisset soli xp̄o cõ
ueniebat presidere. ergo illo a ɔuersatione no
stra absente in vniuersali synodo presidere so
li suo generali vicario videtur conuenire. ɔña
videtur manifesta cũ roman⁹ pon. vices eius
gerat. De presidentia vero romani pon. per le
gatos suos aperte docemur tam ratione q̄ ex
emplis. Ratione vero qr nõ dubium est qn qd
quis potest facere per aliũ etiam põt per seip
sum & ita ponere loco sui vicariũ ad presiden
dũ. Exemplis etiã patet ex concilijs vniuersa
libus tam antiquis q̄ modernis in quib⁹ sum
mi ponti. personaliter nõ interfuerũt. vnd cõ
cilio Calcedonen. Leo papa scribens cuz mit
teret legatos suos ita inter alia dicit. In his
fratribus hoc est Paschasio & Vincētio ep̄is
Bonifacio & Basilio pbr̄is qui ab apostolica
sede directi sunt: me synodo vestre vestra fra
ternitas ɔfidat presidere. Et in epistola quaz
ad Anatholium scribit ita dic. Fratres nostri
ab apostolica sede directi qui vice mea syno
do p̄sederant pbabiliter atqz cõstanter illici
tis ausibus obstiterũt &c. Ubi etiaz notandũ
venit q presidere in concilio vl'i loco romani
pon. nõ solũ possunt prelati maiores cuiusmo
di sunt ep̄i sed etiam inferiores vt abbates &
archidiaconi ac pbr̄i. vt ptz tam ex iam dictis
q̄ ex. c. cõuenientibus. i. q. vij. Predicta etiaz
cõclusio ostēdit ex practica obseruata in octa
ua synodo. vbi papa Adrian⁹ scribens dño im
peratori Basilio ita dicit. volum⁹ ergo per ve
stre pietatis industriã illic numerosuz celebra
re conciliũ cui nostri quoqz missi presidētes &
culparũ personarũ differentias liqdo cogno
scentes iuxta qd in mãdatis accepenũt singu
lorum libere discretiones exerceãt. hec ille. no
tent verba. Preterea q legati illi fuerint pre
sidētes manifeste dicit ex tenore & forma sub
scriptionum ep̄orum eiusdem cõcilij. vnde in
principio sic habet. Ego donatus ep̄s Hosti
en. ecclesie locũ obtinēs dñi mei Adriani sum
mi pon. & vniuersalis pape: omnia que super
us legũtur: huic sancte & vniuersali synodo p̄
sidens vsqz ad voluntatem eiusdem eximij pre
sulis pmulgaui & manu mea subscripsi. Secũ
do subscribit Stephanus sancte Nepsine ec
clesie ep̄s eodē modo nominãdo se p̄sidentez.
Eodem modo & martin⁹ romane ecclesie dya
conus subscribit. Predicta etiã cõclusio ostē
ditur ex practica obseruata in cõcilijs vniuer
salibus alijs sicut manifestum est in concilijs
temporum nostrorum.

Cap. xxiij. In quo obijcitur p aduersarios cõtra ea que dicta sunt de presidentia romani pontificis in cõcilio vniuersali.

Cap. XXIII

Contra hãc presidentiam in cõcilijs vniuersalibus omni iure romano põtifici debitã dum in Basilien. concilio essemus. et questio magna et inaudita mota esset p eos qui occasionẽ querebãt turbandi ecclesiam: an. s. psidẽtes scẽ memorie dñi Eugenij ad psidendũ concilio admitterent. Audiuimus aliquos de nouellis magistris multa et varia circa hanc materiã dicere et plurima obijcere vt nõ admitterent. sed hi erant in duplici differẽtia. Quidã enim dicebãt q nullo modo deberẽt admitti ad psidendũ vniuersali concilio. Alij vero q admitti deberẽt ad psidentiã honorariã tm: videlicet vt eminẽtiorem locum in cõcilio tenerẽt et pmo in eo loquerentur et que agenda erant p interlocutiones dirigerent. nõ aũt ad psidentiã auctoritatiuã dicẽtes etiã q si papa presens eẽt nihil auctoritatis haberet pter eminentiã loci et ministerium directionis. Primi autẽ opinionẽ suã. si opinio et nõ error dicẽda sit sic fulcire nitebãt

Probatio prime opi. q soluitur cũ sequẽtibus a. primo

Primo in cõcilijs vniuersalibus p apostolos celebratis. Petrus apostolus pm' romanus pontifex non legit presedisse. ergo videt q etiã nunc romanus põtifex hãc psidentiã in concilijs vniuersalibus nõ debet expetere. ɔsequẽtia videt nota. antecedẽs ptz: cum de psidentia Petri nulla fiat mẽtio in predictis cõcilijs.

Secunda

Secũdo sic. conciliũ hoc Basilien. fuit verum conciliũ. et tñ nullũ in pncipio habuit psidentẽ. ergo nõ videt necessariũ q aliquis vtputa papa aut eius legatus psideat i vniuersali cõcilio.

Tertia

Tertio spũssanctus presidet ɔcilijs vniuersalibus. dr enĩ Mat. xviij. vbi duo vel tres cõgregati fuerint in nomine meo in medio eoꝝ sum. g nõ videt q sine iniuria spũssancti possit aliquis alius admitti ad presidendũ.

Quarto

Quarto sic. nullus inferior presidere debet suo supiori sed conciliũ vniuersale supius est romano põtifice iuxta decretum cõcilij Constantien. ergo papa nõ debet illi psidere nec aliquis loco eius.

Probatio prime opi. que cũ sequenti soluetur ca. xx.

Pro opinione alioꝝ arguebat sic p alios. si papa aut aliquis nomine eius presideret vniuersali cõcilio presidentia auctoritatiua iaz sublata esset essentialis forma a cõcilio: puta libertas in ɔsultãdo obstante coactione. et sic nõ oẽs sed vnus omĩa faceret. et pɔsequẽs synodus nulla redderetur.

Secunda

Secundo dicebant qd etiam non veriti sunt aliqui eorum scriptis demandare q in concilijs in quibus papa non fuit sed imperatores itersuerũt. Imperatores et iudices destinati legũtur habuisse primatũ et officiũ psidentie p interlocutiones et de cõsensu synodi siue ex mãdato ɔclusiões et iudicia fecisse. et nõ repitur inquint instantia in octo cõcilijs vlib' de quibus. di. xvi. c. sancta octo. pterq in actione. iij. Calcedonẽsis concilij vbi vicarij Leonis pape vicem gerẽtes: q nullus pro parte imperatoris interfuit aut in synodo primatũ tenuisse et presedisse et cõciliũ direxisse p interlocutiones et deniũ ex iussu synodi dixisse sententiam in Dioscoꝝ ex cõmuni cõsensu alijs oibus cõiudicantib'. Hec sunt verba cuiusdã aduersarioꝝ in quibusdã scriptis suis.

Capitulũ. xxiiij. In quo respondetur ad obiectiones prefatas in primo loco positas.

Ca. XXIIII

Istis nõ obstantibus quib' facile est respõdere tenendũ est qd dictũ est: q regulariter in cõcilijs vniuersalibus si papa psens sit ipse psidet in eo. Nõ eñ sum' pon. minus est habẽs dignitatem aut auctez in ɔcilio vlĩ q metropolitan' in ɔcilio puinciali cui psidet: et eps in epali: imo multo plus. tũ quia romanus pon. vocatus est in plenitudinem ptãtis: alij vero nõ: vt dictũ est supra. tũ quia superioritas pape sup omẽs plaros ecclesie est ex diuina institutione: metropolitanoꝝ vero supra epos cõprouinciales est ex humana institutione. vnde nõ habent nisi in certis casibus respectu alioꝝ iurisdictionem.

Ad prima pbo. prime opi. recitate ca. xxiij.

Ad rationes g in oppositũ est dicendũ. Ad primã respõdetur dupliciter. Primo q ɔña illa qua sepe vtunt aduersarij videlicet hec: hoc nõ legitur factũ ergo nõ fuit factũ nõ valet. locus enim ab auctoritate negatiue nullius roboris est. dicit enim beatus Iohan. Ioh. vlt. Multa alia fecit iesus que nõ sunt scripta in libro hoc. Preterea in hoc decipiũtur aduersarij q ex hoc q Petrus ex humilitate vt dicit beat' Chriso. super act. apostoꝝ omnia agebat communi omniũ volũtate et nihil agebat principaliter aut dñatiue credunt q per se faciendi nõ haberet auctoritatem: qd falsum est sicut patz ex ipso Chriso. vt supra ostẽdim' circa. c. xviij. secũdi li. Secũdo respõdetur q et si expresse et formaliter nõ legatur q beatus Petrus presederit in concilijs celebratis per apostolos: datur tamen intelligi tam ex circũstantijs littere q ex glos sanctoꝝ patrum. patet primuz de primo concilio de quo act. i. et primo ex loco q in medio fratrũ dicitur fuisse. vbi glo. dicit q exemplo xpi qui in medio discipulorum dicit fuisse. vt habetur. Ioh. xx. Secũdo ex eo q pa

mus loquebat᷑. hoc em̄ nō p̄sumpsisset petrus
plenus spū sancto nisi toti cōgregationi pre⸗
sedisset vt p̄nceps siue p̄clatus. vnde glo. ait
sic loquit᷑ pastor ꝓ ouibus suis. Tertio collig᷑
tur hoc ex forma loquēdi. ait em̄. Uiri fratres
oportet impleri scripturā. ⁊ iterum. oportet ḡ
ex his qui nobiscū sunt ⁊c. Certe ista loquēdi
forma magis p̄sidentiā et auctoritatez notat
in petro respectu totius cōgregationis q̄ sub
iectionē. Quarto hoc irrefragabiliter arguit᷑
ex eo quod beatus Cyrillus testatur in li. the⸗
saurorū. apostoli in euāgelijs ⁊ epistolis affir⸗
marunt in omni doctrina Petrū esse in loco
domini ⁊ eius ecclesie: ei dantes locū in om̄i
capitulo ⁊ cōgregatione: in omni electione ⁊
confirmatione. Clarissimū est aūt q̄ si in cōgre
gatione apostoloꝝ locū dn̄i nostri iesu christi
Petrus tenebat. vt dicit beatus Cyrillus q̄
cōgregationi p̄sedent sicut ipse christus p̄se
disset. Unde beatus Chrisost. hom̄ Petrū ver
Ad scdam — ticem apostolorū vocat. Ad scdam respon
detur etiā dupliciter. Primo q̄ cum conciliū
Basilien. vt toti orbi notū est scandalosuz fue
rit et in multis p̄sumptuosum transgrediens
terminos quos posuerūt patres sancti in con
cilijs vniuersalibus ab illo nullū argumentū
sumendū est. Secūdo respondet᷑ falsuz esse q̄
Basilien. cōciliū p̄sidentē nō habuit: quoniā
habuit legatū apostolice sedis dominū Julia
num de Cesarinis bone memorie dyaconum
cardinalē tituli sancti āgeli qui presidēs illi᷒
fuit per magna temp᷑a: qui ⁊ si in p̄ncipio per
sonaliter nō interfuit occupat᷒ cū Bohemis
Ad tertiam — habuit tamē locūtenentē. Ad tertiā respō
detur dupliciter. Primo negādo cōsequētiā.
Sane si ꝯsequētia illa valida esset nullus p̄n
ceps p̄sideret alicui regno aut p̄latus alicui
sancte ꝯgregationi. vnde dicendū est q̄ sicut
causalitas p̄me cause nō tollit causalitatem
secūde cause: ita nec p̄sidētia siue p̄sentia dei
tollit presidentiā ministroꝝ eius. ꝑ hoc ergo
q̄ spūssanctus dicit᷑ presidere sancte synodo:
nec presidētia romani pōtificis tollit᷑ nec ei᷒
auctoritas diminuit᷑. Preterea si consequētia
illa esset bona peccassent [illegible] pontifices
sancti tanq̄ p̄sumptuosi qui [illegible] sedisse legunt᷑
sicut visum est in multis co[illegible]lijs vniuersalib᷒
peccassent etiā concilia i[illegible] que hoc p̄mitte⸗
bant. maxime si hoc vt aduersariorū stultitia
arguit vergeret in ꝯtumeliā spūssancti. quoꝝ
tamen vtrūq̄ esse erroneū nullus catholicus
ignorat. Secūdo respondet᷑ q̄ falsum est vni⸗
uersaliter quod assumit᷑ sicut patet de secūda
synodo Ephesina que cū dānatissima fuit ma
gis ei presedisse credēdus est spūs malign᷒ q̄

sanctus licz patres in ea ꝯgregati se iactassent
q̄ spūssanctus eis cōsedisset. vnde sicut legāt᷑
dixisse in coꝝ synodo. si ergo spūssanctus con
cessit p̄ribus. sicut manifeste cōsedit ⁊ ordina
uit que ordinata sunt quis retractat: q̄s spūs
sancti cassat gratiā. Quod vero inducitur ex
Matth. xviij. vbi xp̄s ait: vbi duo vel tres ⁊c.
ad ꝓpositum nō est quia cū auctoritas loquat᷑
ad lr̄am de cōgregatione quorūcunq̄ fideliuz
siue laicoꝝ siue clericoꝝ qui cōgregant᷑ in no
mine dn̄i: nec loquat᷑ de cōgregatione locali
in aliquo loco siue ciuitate sed de cōgregatio
ne que est vnanimitas in aliqua vna re in qua
conueniūt: nō loquit᷑ ad lr̄am de cōcilijs vni⸗
uersalibus sicut manifestū est cuiq̄ euangeli⸗
um legēti. Non negamus tn̄ dictū illud adap
tari posse cōcilijs vniuersalibus ⁊ ꝓuinciali⸗
bus ⁊ capitulis etiā religiosoꝝ in nomine dn̄i
ꝯgregatis quo ad ꝓmissionē assistētie diuine
gratie: arguēdo per locuz a minori ad maius.
Preterea assistētia illa ibidē ꝓmissa cōgrega
tis in nomine dn̄i nō est p̄sidentia synodalis:
vt de se patet. vnde nō est ad ꝓpositum. Pre⸗
terea cum nō possint dici cōgregati in nomīe
dn̄i qui eius vicariū vniuersalē ad presidētiā
nō admittūt sed contēnūt: manifestum est q̄
ratio illa aduersarioꝝ nullius sit roboris atq̄
momēti. Ad quartā respondet᷑ negādo mino — Ad quartam
rem videlicet q̄ conciliū vniuersale sit superi
us auctoritate romano pōtifice. qm̄ hoc vide⸗
tur cōtrarium iuri naturali: iuri diuino: et iuri
positiuo. Juri quidē naturali: qm̄ naturaliter
sicut caput humanū situ supius ita ⁊ virtute ac
regiminis auctoritate p̄stantius est suo corpe
Sūmus aūt pōtifex caput est et rector concilij
vniuersalis. Juri diuino etiā repugnat: cū ro⸗
manus pōtifex diuina institutione p̄nceps sit
sup totā vlem christi eccl̄iam. dicēte domino.
Petro. sup plebē meā p̄ncipem te constitui. ⁊
cum ei dicit᷑. pasce oues meas. Joh. vlti. Juri
etiā humano contradicit. vt pz extra de elec.
c. significasti. ⁊ ex multis alijs locis superius
inductis. Ad id vero quod inducit᷑ de concilio
Constantieñ superius responsuz est in. c. xcix.
secundi libri.

Capitulum. xxv. In quo r̄ndetur ad obiectiōes se
cundo loco positas. — Cap. XXV

Consequēter re⸗
spōdeamus ad rōnes dicentiū
q̄ nec papa nec eius legati de⸗
bent habere presidentiā in con
cilijs auctoritatiuam sed tm̄ ho
notariam. Ad primā cum sic arguit᷑ q̄ si sic — Ad primam scde
tolleretur forma essentialis a concilio. Respō — opi. posite. c. xxiiij

detur negãdo hanc ꝯsequẽtiam q̄m nulla est.
Non eñ ppter hoc ꝙ papa p̄sidet auctoritati
ue in concilio sequit᷑ ꝙ remoueat᷑ libertas cō-
sulẽdi nisi quis ita insipiẽter sapiat ꝙ nō sint
alij actus iurisdictionis quos papa posset ha
bere in concilio ꝗ̄ cogere existentes in eo: vt
concurrant ad votuʒ ipsius. Ad id vero qđ
in loco secũdo dicũt ꝙ in concilijs vniuersali
bus cum papa presens nō fuerit imperatores
et iudices destinati per eos habuerũt p̄matũ
et p̄sidentiam ꝛc. Respondet᷑ ꝙ hoc totũ qđ
dicunt est falsum vt patet per singula discur-
rendo. ꝛ mirãduʒ est ꝙ talia qui xp̄iani sunt
et ecclesiastici. ꝛ q̄ doctos se existimant libris
suis demandent. Quod eñ in primis dicunt
ꝙ absente papa imperatores ꝛ iudices desti-
nati ꝑ eos habuerũt p̄matum ꝛ p̄sidentiam te
nuerunt in cõcilijs vniuersalibus patet esse
falsuʒ ex illo quod Martianus imperator in
quit in actione sexta concilij Calcedonensis
et ponit᷑ in. c. nos. distin. xcvi. Nos ad fidem
roborandam nō ad potentiã aliquã ostenden
dam siue exercendam exemplo religiosissimi
principis Constantini synodo interesse volu
mus vt veritate inuẽta non vltra multitudo
prauis doctrinis attractata discordet. alˀs ne
vlterius prauis ꝑsuasionibus a recta separen
tur fide. Ecce ꝙ imperatores nō p̄matum nō
presidentiam habeant in cõcilijs vniuersali-
bus: in quibus ipsi confitent᷑ non nisi ꝓtectio
nis gr̃a velle interesse. Et aũt nō solũ in actio
ne tertia concilij Calcedonẽsis vicarij pape
presiderent et primo loquerent᷑ et dirigerent
omnia vt dicit aduersarius sed etiam in octo
concilijs ꝛ nō imperatores aut iudices patet
ex eo quod ponitur in ip̄a tertia actione. vbi
vicarij pape sic legunt᷑ allocuti sacrũ conciliũ
Notũ est nempe huic amabili cõcilio ad bea
tum apostolum Leoneʒ sacras litteras eẽ de-
stinatas quatenus huic sacro cõcilio se p̄ntas-
re dignaret᷑: sed quoniã nec antiqua cõsuetu-
do nec necessitas t̄pis ꝑmittere videat᷑ n̄ram
paruitatẽ huic cõcilio sacro ꝓ se p̄sidere prece
perat. Ideoq̄ necessariũ est hec que in mediũ
ꝓferunt᷑ ꝑ nostrã interlocutioneʒ disceptari.
propter hoc ergo porrectus libellus a religio
sissimo fratre nostro ꝛ coepiscopo Eusebio sus
ceptus recitetur ꝛ factum est ita: hec ibi. Ec-
ce manifeste primo ꝙ legati pape p̄sidere de-
beant concilio loco pape. secundo ꝙ ad eoruʒ
officium necessario spectaret vt per eorum in
terlocutiones ea que proferenda in medium
venirẽt proponi et disceptari vnde ꝙ aliquã
do iudices aliqui deputati legantur in conci
lijs vniuersalibus ab imperatoribus non fue
runt deputati ad presidendũ aut diffiniẽnduʒ
aut iudicandũ auctiue cũ talem p̄tãtem nō ha
berent ipsi imꝑatores. vnđ si reperiat᷑ scriptũ
ꝙ imperatores presiderent intelligitur nō au-
ctoritatiue sʒ ad ornatũ. vnde in ep̄l'a quã Cal
cedonensis synodus scribit pape sic habetur.
Quibˀ tũc patribus congregatis tanq̄ caput
membris prepositus eras per eos qui tuam cō
tinent vicem rectum concilium demonstrans
principes auteʒ fideles ad ornatũ presidebãt
hec ibi. Et ita patet ꝙ nec imperatores aucto
ritatiue presidebant nec deputati iudices per
eos. sed cũ inter catholicos ꝛ alios hereticos
esset disputatio ꝛ cõtrouersia magna: ponebã
tur illi quasi auditores di cretiui ꝛ testes vt au
dirent motiua ꝛ rationes altercantium vt ve
ritate tandem patefacta ꝛ relatione facta im
peratoribus: imperatores ipsi fauorãtes habẽ
tibus veritatem sententias eorum ꝛ diffinitio
nes per discipline timorem facerent ab omni
bus obseruari. Nam vt inquit beatus Isido.
ꝛ habetur in. c. princeps. xxiij. q. v. Intra eccle
siam potestates necessarie nō essent nisi vt qđ
nō preualent sacerdotes efficere per doctrine
sermonem potestas hoc imꝑet per discipline
terrorem. vnde ꝙ ita sit peʒ ex illo qđ habetur
ex q̄rta actõe octaue synodi: vbi sic legit᷑ post
hoc manificentissimi ꝛ gloriosissimi principes
per babanum magnificentissimũ Patriciuʒ
ꝛ prepositũ dixerunt: imperatores nostri mise
rũt seruos suos qui senatus vocatur qui volũ-
tate dei honoratus est ꝫm oĩa vt simus discre-
tiui eoꝝ que gerũtur auditores. Si vultis er-
go a nobis sicut se habet ordo synodicus in fi-
ne sancte ꝛ vl'is huiˀ synodi exire ꝓprias sub-
scriptiones per me indignũ seruuʒ sanctorum
imperatorũ nostrorum cũcti fratres mei ꝛ cō-
patritij dicunt sanctissimo dño nostro patriar
che ꝛ sanctissimis vicarijs tam senioris rome
ꝗ̄ orientaliũ sediũ nisi audierintˀ ꝛ ab ipso Fo
cio in conspectu nostro stante ꝛ ab ep̄is eiˀ et
ab his qui habẽtes consecrationem beatissi-
mi Methodij ꝛ sanctissimi Ignatij apostate
facti sunt vt in conspectu nostro obseruantur
oĩa ipsoꝝ ex ca...nicis ꝛ synodicis preceptio
nibus nō scribe...anˀ nostra vnã litterã in sy
nodo ista: audian... que iudicata sunt a seniorĩ
roma in cõspectu ...stro ꝛ si nihil cõtradicere
potuerint sanabit᷑ mũdus ex cõsensu ipsorum.
Si autem hoc factum non fuerit scimus quia
nostri nō egetis ad subscribẽdum in fine a vo
bis gestoruʒ. quomodo enim subscribemus in
hmoi iudicio illis clamantibus atq̄ dicenti-
bus audiamus depositionem nostram damne
mur audiẽtibus vobis vt postulat iusticie ra-

tio 7c. hec ibi. Ex quib⁹ manifeste patet q̄ illi
deputati p imperatores nō erant p̄sidentes vt
iudices cōcilij p auctem sicut nec ipsi impera
tores erāt. sed vocati sunt iudices sicut depu
tati ad audiendū aliquos altercātes sicut ma
gis vt auditores eorū et testes gestoꝝ p p̄ces
ibidem. Quod etiā manifeste colligit̃ ex. c. sa
tis. xcvi. di. vbi Nicolaus papa ita inquit. Sꝫ
Theodosius minor sancte synodo scribēs pri
me dixit. deputatus est q̄ Candidian⁹ magni
ficētissimus comes strennuoꝝ domesticorum
transire vsq; ad sacratissimā synodū nostrā et
in nullo q̄dē q̄ faciēde sunt d̄ pijs dogmatib⁹
questiones seu potius expositiōes communi
care. Illicitum nāq; est eum qui non sit in or
dine sanctoꝝ epōrūꝫ ecclesiasticis immisceri
tractatibus: hec ille. Ex q̄bus luce clarius ha
betur q̄ laici illi nobiles qui ad cōciliū mitte
bant̃ p imperatores: nō ad p̄sidendū auctorita
tiue aut ad diffiniēdū vel iudicādū deputabā
tur. cum ip̄emet imperator ꝓtestet̃ illicitū esse
tales laicos ecclesiasticis immisceri tractati
bus. Quod vero vltimo dicit̃ ex aduerso q̄ p̄
sidētes pape de mādato 7 auctoritate cōcilij
sententiā pferebant: falsissimū est immo ipsi
auctoritate sūmi pōtificis sentētiabāt qd̄ ma
nifeste colligit̃ ex q̄nta actione p̄fate octaue
synodi. vbi p̄sidentes sniāꝫ dātes contra ffo
cium ita dicūt: vidistis fratres. vidistis 7 audi
stis q̄ ex multo tpe dicta 7 gesta sunt de hmōi
causa 7 apparuit vobis oībus q̄ irreceptibil'
erat ꝓmotio hui⁹ viri 7 depositio sanctissimi
patriarche Ignatij de sede sua sine iustitia et
sine legibus fuerit acta. Nos ergo nō nouum
aliquod vel recēs iudiciū iudicabimus: sed ve
tus 7 ex multo tempe p̄iudicatū quidē a san
ctissimo 7 beatissimo papa Nicolao: firmatū
aūt a sanctissimo papa Adriano 7 nō possu
mus transferri 7 cōmoueri a paternis diffini
tionibus 7 legibus nec declinare ad dextraꝫ
nec ad sinistrā. Scriptū est em̄. audi fili leges
patris 7 ne repellas iura matris tue. 7. j. taleꝫ
conatum abijcimus et anathematizamus ne
vlterius contra ecclīam quelibet alia forte in
omne seculū maligna introducat̃ actio. Et. j.
Quid ergo placet talia sunt [illegible] 7 nostre se
dis que si apud vos nō fuer[illegible] acceptabilia:
nos tamen sup montē exc[illegible]m huius synodi
ascendemus 7 exaltabimu[illegible] in fortitudine vo
cem nostrā euangelizātes vobis 7 ꝯsequētiā
que facta 7 ore ꝓmulgata est sanctoꝝ patrum
nostroꝝ a gratia sp̄ussancti. Et sequit̃ ad h̄
quid dicit sancta synodus: sunt hec que a no
bis per lectionē dicta sunt apud vos accepta
Sancta 7 vniuersalis synodus exclamauit: re
cipimus omnes. valde quippe sunt discreta 7
congrua et cōsona ecclesiasticis regulis atq;
legibus: hec ibi. Ex quibus manifeste p̄ꝫ fal'
sum esse 7 iniquū quod aduersarij dicūt q̄ pre
sidentes pape auctoritate 7 mandato cōcilij
sniam ꝓtulerunt. Nec debet quis moueri per
hoc q̄ presidētes aliquādo cuꝫ sniam dare de
berent legant̃ dixisse ad synoduꝫ vel ad illos
iudices deputatos discretiuos: si iubeatis.
quia hoc non erat petitio auctoritatis: s; erat
verbum humilitatis: quod sonat. id est digne
mini audire.

Capitulum. xxvi. De his que in ip̄o vlis concilij
ꝓsecutionis exordio obseruāda sunt. Cap. XXVI

Esignatis iam

d patribus ad conc lu̅ vocandis
7 p̄sidente in eo. Jam ad ea que
in ipsius concilij ꝓsecutione ve
niūt p̄mitus obseruāda descēdamus. Occur
runt aūt tria considerāda. Primū est: quo ha
bitu vestiti prelati synodū ingredi debeāt: an
in habitu comuni: an in habitu dignitati sue
cōuenienti. Scd̄m est quomodo ordinari de
beāt in sedēdo. Tertiū est a quo debeāt syno
dum incohoare. Quārum ad p̄mū cōuenietissi
mum nobis videt̃ q̄ prelati vestibus dignita
ti sue cōgruētibus cōueniant ad synodū cele
brandā. quod duo satis p̄suadēt. Primo quia
cum ea que foris gerunt̃ cōformari 7 cōgrue
re debeant actibus qui aliqua excellētiori po
testate exercent̃. vnde non nisi in vestibus sa
cris sacerdos ad cōsecrandū corpus xp̄i acce
dere debet iuxta. c. vestimēta. de consecra. di.
p̄ma. cōuenientissimū videt̃ vt prelati ad actū
iudiciarie potestatis exercendū 7 in maximis
rebus in concilio cōuenientes nō nisi in vesti
bus eorum dignitatibus aut prerogatiuis cō
decentibus accedant. Secundo hoc persua
det exemplum plane si in prouincialibus con
cilijs hoc obseruatur: vt a prelatis vestibus
eorū conuenientibus adornatis et cum mi
tris in capite celebrentur. iuxta capi. quod si
cut. extra de elec. libro sexto. vbi paꝫ q̄ archi
episcopus sine pallio nō congregat ꝯcilium.
7 de mitra habetur de priuile. vt apostolice li
bro sexto. Conuenientius est vt hoc in vniuer
salibus concilijs obseruetur que pro rerum ge
rendarum maiestate maiore solennitate veni
unt celebranda. Mitre vero prelatorum si
cut vidimus obseruari tam Constātie q̄ Ba
silee omnes albe esse debent et plane sine or
namentis. iuxta notata per Johannem An
dree in dicto capitulo. vt apostolice. vbi dicit̃.
q̄ episcopi in ip̄a presentia legatorū ecclesie

romane. ⁊ p̄ p̄n̄s maiorꝝ suorꝝ vtunt̄ tm̄ mitris
albis ⁊ planis. quod fortius obseruatū est in
p̄n̄tia romani pontificis qui p̄nceps est epoꝝ
hec etiā obseruātia tenet̄ in curia cū missam
in capella papa celebrat. Scōm quod consi
derandū venit est de ordine quē p̄lati tenere
debent in sedēdo. ⁊ p̄ p̄n̄s in subscriptionib⁹.
q2 ordine quo sedēt se subscribūt. Pro quo tal'
forma obseruāda videt̄ vt p̄mū locum teneat
romanus pōtifex qui caput et p̄nceps ē toti⁹
ecclesie. vt in. c. nō decer. di. xij. Scōm locum
obtinet cardinalis Hostieñ. qui hoc habet ex
p̄uilegio: q2 romanū pontificē cōsecrat. vt no
tat Hosti. in. c. antiqua. de p̄uile. Tertiū locū
de iure nisi obuiet aliqua romane ecclesie con
suetudo obtinet p̄triarcha Cōstātinop̄. Quar
tum Alexādrinus. Quintū patriarcha anthi
ochenus. Sextus hierosolymitanus. De quo
ordine habet̄ in. c. renouātes. di. xxij. ⁊ i. c. pre
allegato antiqua. de p̄uile. Post aūt has pa
triarchales sedes sequūt̄ alie quattuor sedes
scz Aquilegiensis: Bituriceñ: Grandeñ: ⁊ Bi
sangeñ. de quibus Archi. in glo. si. distin. xxij
Cardinales vō s̄m consuetudinē romane cu
rie preferunt̄ in sedēdo istis vltimis patriar
chis. alij vero sequunt̄ ordinē dignitatis eorū
vt p̄mo archiep̄i: deinde ep̄i: deinde abbates
quādo eos synodo interesse contingat. inter
aūt istos ordo seruādus est iuxta tempus ordi
nationis eorum. distin. xvij. §. ep̄os. Tertiū qd̄
considerandū est a quo actu synodus ē inho
anda. Ad quod dicimus ꝙ ab hac orōne sicut
a missa sp̄ūsancti que celebrari debet per ali
quem p̄latum de cōcilio. Si eñ vt inq̄t plato
in rebus etiā minimis diuinū auxiliū est iplo
randum multū rep̄hensibile foret si cū haben
da sunt cōcilia de rebus maximis p̄mo ad de
um sine quo fieri nihil potest oratione nō pre
missa recurreret̄. Unde Hieronymus in p̄nci
pio cuiuslibet operis oratione dnicā dicit pre
mittēdā. Item tota eccl'ia in singularū horas
rum p̄ncipio diuinū implorat auxiliū dicens
Deus in adiutoriū meū intende. Cōgruitatis
aūt huius quod diximus ab orōne in synodo
esse inchandū. exemplū habet̄ ex illa religio
sa cōsuetudine in omni capitulo vetustissime
obseruata: quod cū eligendus venit prelatus
missa de sp̄ūsancto p̄mittit̄. vt notat Innoc.
de elec. cum nobis olī. quod certe fortius fiē
dum est cum p̄ rebus maximis totius reipu.
xp̄iane vniuersitatē tangētibus nō vnius par
ticularis ecclesie capitulū sed totius ecclesie
rep̄ntatiua synodus adunat̄ p̄mittenda ē vt
diximus specialis oratio ad sp̄msanctū. qm̄ et
si illud quod oratione sua impetrare synodus

optat effectus cōmunis sit totius trinitatis
appropriat̄ nihilomin⁹ p̄sone sp̄ūs sancti: qd̄
patz. duo nāq3 sunt potissime necessaria ad ri
te ⁊ bene celebrandum vniuersale concilium.
Primū est illuminatio veritatis in diffinien
dis ⁊ agēdis. Scōm est vnanimitas patrum
congregatorꝝ in synodo in cōcludēdis vt oīs
sit vna mens vna sententia ⁊ vnus sensus. verū
q3 istorum attribuit̄ sp̄ūi sancto. De p̄mo pz
ex illo Joh. xvi. sp̄ūs sanctus quē mittet pater
in nomine meo ille vos docebit omnia ⁊ sug
geret vobis omnia quecūq3 dixero vobis. De
secūdo patet ex illo ad Roma. viij. Ipse enim
sp̄ūs testimoniū reddit sp̄ūi nostro ꝙ sumus
filij dei. sup̄ quo verbo dicit glo. sp̄ūs sanctus
cōmunis est patri ⁊ filio amborūq3 vnio p̄ ip̄z
fit societas ⁊ vnitas qua efficimus vnū corp⁹
vnici filij dei. vnitas eñ nos cōpaginat quā
fecit charitas: charitas vnde est nisi a spiritu
sancto: hec gl. quia vero hec dona que dixim⁹
maxime patribus cōuenientibus ad synodum
necessaria dona sp̄ūs sancti sunt: laudabili cō
suetudine introductū est vt in ip̄o concilij p̄n
cipio anteꝙ̄ ad alia p̄cedatur: hymnus ille.
Ueni creator sp̄ūs voce alta decantet̄. Conse
quenter proponēdus est sermo diuinus de p̄
tinentibus ad conciliū vt omnes intelligant
quid agendum sit ⁊ vt moueantur ad volēdū
et exequendum ea que deo placita sunt et vni
uersali ecclesie accōmoda. Proponendū est ḡ
verbum dei corā synodali cōgregatione sicut
diximus. Ad quod nos hortant̄ inter alia ma
iorum nostrorꝝ exempla. Exemplū habem⁹ pri
mo a dn̄o nostro deo ⁊ saluatore nr̄o iesu xp̄o q̄
discipulis cōgregatis corā se fere semp̄ predi
cabat eis. Mat. v. Cum sedisset accesserunt
ad eū discipuli eius ⁊ aperiēs os suū docebat
eos. Item hoc exemplū reliquit nobis vicari
us eius beatus Petrus qui cū conuenissent
apostoli ⁊ seniores sup̄ questione de circūcisio
ne surgēs ⁊ predicās dixit ad eos viri fratres
vos scitis ⁊c. Actuū. xv. Hoc etiā exemplū re
liquit nobis vas electionis. qui vocatis maio
ribus natu ecclesie apud Miletū ab Epheso
predicauit ei dicens. vos scitis a p̄ma die
⁊c. Actuum. x.

Capitulum. xxviij. A quibus cauendum est in
concilijs.

Cap. XXVIII

Visa a quo syno dus est inchoāda. Reliquum est
videre a quibus in processu illi
us patres congregatos cauere
decet si synodū suā venerabilē mūdo ⁊ eccle
sie vtilem reddere cupiunt. Occurrūt autem

decem a quibus cauendū est. Primū est mali
tia siue prauitas affectiōis. Unde imperator
Basilius in ꝑncipio octaue synodi sic hortaṫ
fratres concilij. Commonemus et exhortamur
oēs vos fratres vt cū multo pudore ac reue-
rentia cōueniatis ad sanctā hanc et vniuersa
lez synodū tanꝙ ad cōmunē ⁊ vniuersis aptā
atqꝫ sine labore medelā nullā vitiosam motio
nem vel affectū ferentes nec ad contentiosaz
voluntatē respiciētes sed potius vinci ꝙ vel
le vincere ꝑiculose. hec ille. Est ergo excludē-
da omnis sinistra ac vitiosa assertio a pr̄ibus
cōuenientibus ad synodū ⁊ dirigēda oīs eorū
intentio ad honorē ⁊ gl'iam dei: ne oppositū
faciētes videanṫ magis conuenisse aduersus
xp̄m quale fuit conciliū ꝑncipū sacerdotum ⁊
senioꝝ populi. de quo habeṫ Matth. xxvi. c.
tūc cōgregati sunt ꝑncipes sacerdotū ⁊ senio
res populi in atrium ꝑncipis ⁊ conciliū fece-
runt vt iesum dolo tenerēt ⁊ occiderent. Se-
cūdo vt ad status apostoli dignitatē ⁊ aucto
ritatem cōseruandā ⁊ nō ad eius destructōez
conspirēt quale fuit conciliuz quod aduersus
apostolos cōgregatū est de quo Actuū. v. vbi
diciṫ ꝙ ꝑnceps sacerdotū ⁊ oēs qui cum eo
erant conuocarunt concilium. ⁊ sequiṫ post. et
statuerūt illos. s. apostolos in cōcilio. Tertio
vt ad quietē ⁊ ad pacē fideliū ⁊ nō ad inquie
tationem ⁊ turbationē bonoꝝ studeāt. quale
fuit conciliū contra beatū Stephanū venera
bilez xp̄i discipulū congregatū. de quo habeṫ
Actuū. vi. vbi sic dr̄. Concurrētes rapuerunt
Stephanū ⁊ adduxerūt in conciliū ⁊ statuerūt
falsos testes. hmōi aūt conciliū quod in ꝑtur
bationem viroꝝ religiosoꝝ est nō concilium
sanctoꝝ patrū est: sed conciliū malignantiuz
dicendū est. de quo dn̄s per ꝓphetā dicit. con
cilium malignantiū obsedit me. Cauendū est
ergo a patribus ad vniuersale conciliū conue
niētib⁹ ne aliqua eis insit intētio sinistra aut
affectio praua in eis aliqua regnet: sed p̄ ocul'
semꝑ habeāt que sunt ad honorē dei: ad deco-
rem domus dei: ⁊ ad pacem populi christiani
Tales aūt sunt qui in nomine dn̄i cōgregant
de quibus diciṫ ꝑ ꝓphetā. Esa. lx. c. Oēs isti
cōgregati sunt tibi. i. ad ea [illegible] sunt faciē-
da. in tali cōcilio glorifica[illegible] deus s̄m illud ps.
deus qui glorificaṫ in cō[illegible]o sanctoꝝ. Taliṫ
aūt in veritate cōgregati [illegible] nomine xp̄i diui-
nitatis sue ꝓmittiṫ assistētia iuxta illō Mat.
xviij. vbi duo vel tres cōgregati fuerint in no
mine meo in medio eoꝝ sum. Secūdū qō ca
uendū est a patribus in cōcilio est negligētia
circa bonū cōmune: vt totis viribus omniqꝫ
studio publicis cōmodis intēdāt: ꝓtermissis

causis ꝑuatis. vnde Leo papa ad Theodosiū
impatorē scribēs vnde error secūde Ephesine
synodi originē traxit: inquit duz ꝑuate cause
religionis exercenṫ obtentu cōmissum est im
pietate paucoꝝ qō vniuersam eccl'iam vulne
rat: hec ille. Quocirca Tul. dicit eos q̄ reipu.
ꝓfuturi sunt: duo platonis p̄cepta obseruare
debere. Unū ē vt ad vtilitatē ciuiū sic tueanṫ
vt quecūqꝫ agant ad eandē referant obliti cō
modoꝝ suoꝝ. Alterū vt totum corpus respici
ant ne duz vnam partē tueanṫ alterā deserāt
vnde recte patribus cōgregatis in ꝯcilio po-
test dici illō quod dicebat iosaphat. ij. paral.
xix. Sit timor dn̄i vobiscū ⁊ cum magna dili-
gentia cūcta facite. Tertio a quo cauenduz
est in concilio est timiditas. ne scz aliq̄s ꝓpṫ
timorē cuiuscūqꝫ primescat dicere veritatem
eius quod sentit de his que ꝑtinēt ad gloriaz
dei ⁊ decorem domus ei⁹: vt veraciter dicere
possit cum ꝓpheta. Non abscondi veritatem
tuam a cōcilio multo. dicit enī Aug. ad Casu-
lanum. ⁊ habeṫ in. c. quisq̄s. xi. q. iij. quisquis
metu cuiuslibet potestatis veritatē occultat
iram dei sup se ꝓuocat: quia magis timet ho-
minē ꝙ deum. ⁊ Jo. Criso. vt in. c. nolite. eadē
causa ⁊. q. ꝓditor est veritatis qui non libere
veritatem ꝓnūciat. Quartū cauendū a patri
bus in cōcilio est amor vane glorie seu vanita
tis ne. s. patres ad ostētationē sui multa ⁊ ma
gnifica introducētes tempus salubribus reb⁹
deputatū in vanitate consumāt. Tale vanita
tis conciliū detestaṫ ꝓpheta dicens. non sedi
cum cōcilio vanitatis ⁊ cum iniqua gerētib⁹
nō introibo. Quintū qō cauēdū est: est disso
lutio ne. s. in concilio vbi cūcta cū timore dei
et grauitate ꝑagenda sunt dissolutionibus ⁊
carnalibus solatijs siue festiuitatibus vaceṫ
Tale itaqꝫ conciliū abominaṫ Hiere. dicens.
Nō sedi in cōcilio ludētiū. Hiere. xv. Sextū
qō cauendū est in ꝯcilio sunt tumultus disce-
ptatiōes obstinate et dissensiones. ne. s. inter
patres cōtentiones ⁊ diuisiones sint ne eorū
cōgregationes sint de quibus ait aplus. i. ad
Corinth. xi. cōuenientibus vobis audio inṫ vos
scissuras esse. Ad qō pulchre exhortaṫ ꝯciliuz
Toletanū. xi. vt habeṫ in. c. in loco. v. q. iiij. sic
dicens. in loco benedictiōis cōsedētes dn̄i sa
cerdotes nullus debet aut indiscretis vocib⁹
ꝑstrepere aut quibuslibet tumultibus vel risi
bus agere ⁊ quod est deteri⁹ obstinatis disce-
ptationibus tumultuosas voces effundere.
De vitando etiam hmōi tumultu in concilijs
vniuersalibus habeṫ etiā monitoriū in gestis
Calcedonēsis concilij a quo describendo sup
sedemus gratia breuitatis. Septimū quod

est cauendū a patribus in concilio est tepida correctio circa culpas p̄teritas et maxime in domo dñi cōmissas. Hely em̄ sacerdos q2 filios suos tepide corerit diuino iudicio de sede cadens fractis ceruicibus expirauit. i. Regū iiij. xp̄s etiā vt habet̄ Joh. ij. tanto zelo cōtra peccata in templo exarsit vt factis funiculis negociatores de templo manu ꝓpria eiecerit. Octauū qđ cauendū: est sinistra ꝓsecutio aliorum ne. s. aliqui odio cōtra alios in cōcilio ꝓsequant̄ contra eos iniuste aliq̄d molientes. Odio. n. vt inquit Greg. ꝛ habet̄ in. c. q̄ttuor. xi. q. iij. ꝑuertit̄ humanū iudiciū dū cōtra quēlibet aduersariū molimur: amore dum aliquo amico vel ꝓpinquo ꝑstare auxiliū contēdim⁹. De talibus em̄ dr̄ Prouer. xxvi. qui operit odium fraudulēter reuelabit̄ malicia eius in concilio dum. s. apte cōtra sibi odiosos insurgit. quod exemplariter vidimus in cōcilio Basiliensi vbi quorūdam studio qui contra sancte memorie dnm̄ Eugeniū odiū habebāt totam quasi synodū ad illius ꝑsecutōnē in scandalū totius ecclesie cōmouerunt. quare btūs Gregorius in epistola quā vniuersis epis ꝑ Siciliam cōstitutis scribit vt cū Petro subdyacono suo legato celebrarent conciliū dicit sic. A quo cōcilio ꝓcul absint ocia facinoꝝ nutrimēta atq3 inuidia interna tabescat nimis execrabilis animoꝝ sacerdotes suos concordia deo placita ꝛ charitas recognoscat: hec ergo oīa cū maturitate ꝛ tranq̄llitate gerite vt dignissime possit episcopale conciliū nūcupari. Nonuz cauendū a patribus in ꝯcilio est ne innitentes quibusdā fantasijs aut somnijs ꝛ incertis reuelationibus siue visionibus aliud ordinent siue disponāt in ecclesia. sensus em̄ scōꝝ patrū nō fantasijs sed sanctarū litteraruz regulis formari debent atq3 inniti. ꝓpter qđ dr̄ Hiere. xiiij. Prophete qui vidēt vana atq3 diuinant mēdacia in cōcilio populi mei nō erūt. Decimū qđ cauendū est a patribus in cōcilio est error in ꝓmouēdo materias in concilio ne sc3 parua magnis t̄palia spūalibus ārteponāt quod nullo modo faciendū est: ꝓmouēda em̄ ꝑncipalit̄ sunt maiora sicut spūalia. vtpote q̄ ad fidem catholicā: ad cultū diuinū: ad morū reformationē: ad pacem xp̄iani populi: ad vtilitatem totius reipu. xp̄iane ꝑtinent. ita legit̄ obseruatū in cōcilijs sanctis antiq̄s vniuersalibus. vnde in gestis Ephesine synodi habet̄ ꝙ Telasius ep̄s sic dixit. Pijssimus ꝛ christianissimus imperator desiderās fidem que hactenus est inconcussam manere ꝑcepit nil aliud nec dicere nec agere in sancta synodo nisi prius de fide statuat̄ vn̄ om̄ia nūc negocia vacēt que sunt interim de fide in medium ꝓferant̄. Et similia multi alij ep̄i ꝓsecuti sunt. Opposita em̄ facientes deridet btūs bernardus dicēs optimi estimatores qui de maximis minimā ꝛ de minimis maximā curā gerunt. Undecimū qđ cauendū est in cōcilio est leuitas ꝛ precipitatio in cōsulendo siue cōcludēdo. Celeritas em̄ vt dicit Diogenes maxime inimicat̄ cōcilio. ꝛ vt inquit Tullius est inimica iudicij. q̄re dr̄ Prouerbioꝝ. xix. qui festinat pedib⁹ offendit. ꝛ Señ. ait velox consiliū sequit̄ penitētia maxime cōsilio cōtraria sunt festinatio et ira. et ideo dicit btūs Greg. vt habet̄ in. c. summopere. x. q. iij. Summope ꝑcauendu3 est vt qui iusta iudicia exercent in dictādis sententijs nullatenus leuitate aut fauore ducti sint ꝑcipites sed causis ꝓus diligēter vētilatis cum res que ignorabat̄ pleniter ad notitiā venerit nūc diuina ꝛ humana lex resoluat̄. ꝛ h3 qđ ibi constitutū est remota ꝑsonarū acceptiōe diffinitiua ꝓferat̄ sentētia. Duodecimū cauēdu3 est violētia. libertas em̄ maxime req̄rit̄ in consulendo ita vt vbi libertas nō est synodus eē nō possit. vnde de violētia facta in secūda synodo Ephesina oriētales quidā ep̄i dixerunt nullus ꝯsensit violētia facta est vix cū gladijs ī pura charta subscripsimus minabat̄ nobis damnatio mine exilij tendebant̄ milites cum gladijs ꝛ fustibus instabāt timebam⁹ fustes ꝛ gladios: vbi gladij ꝛ fustes qualis synodus? hec ille. q. d. nulla.

Capitulū. xxviij. ꝙ vniuersaliū cōciliorū auctoritas a romano. pon. deriuet̄ ꝛ pēdeat.

Cap. XXVIII

Si quis superius dicta que de romani pontificis ꝑmata ꝛ eiusdē sedis prerogatiuis ex sanctoꝝ patrū sentētijs stabiliuimus luce clarius ꝑcipiet ꝙ vniuersaliter cōciliorum auctoritas a romano pōtifice pendeat ꝛ emanet. Unde scūs Tho. doctor egregius in tractatu suo cōtra impugnātes religionē hanc sniam confirmat dicēs. sci patres in cōcilio cōgregati nihil statuere potuissent nisi auc[illegible]tate summi pōtificis interueniente sine que [illegible]tiā conciliū cōgregari nō potest: hec ille. [illegible]utem hec snia tam ex superius dictis q̄ ex [illegible]s sit vera ostenditur primo ex eo qđ in. ij. libro multipliciter ostendimus ꝙ romanus pontifex caput esset vniuersalis ecclesie. et per consequens vniuersalis concilij illam representantis. Ex quo manifeste sequitur ꝙ habitudo romani pontificis ad vniuersalez ecclesiam. ꝛ per consequēs ad vniuersale concilium ipsam representans sit

habitudo capitis ad corpus. cuz aũt talis ita
sit ꝙ corpus nõ nisi mediante capite recipiat
influxũ ꝟtutis sensus ꝛ motus vt ait phus et
etiã Isido. li. x. Ethimo. (Inquit eñi: pma ps
corporis caput est datũqꝫ est illi hoc nomẽ eo
ꝙ sensus ꝛ nerui inde initium capiãt vt ex eo
oĩis vigẽdi causa oriat̃) videt̃ necessario ꝙ
omnis auctoritas ꝛ potestas cõcilij vniuersa
lis a papa sicut a capite imediate dependeat
vnde Leo papa vt in. c. ita dñs habet̃. di. xix.
hanc cõclusionẽ cõfirmat ita dicẽs. huius mu
neris sacramentuz ita dñs ad omniũ aposto
lorum officiuz ptinere voluit vt in beatissimo
Petro omniũ apostoloꝝ summo ꝑncipaliter
collocaret vt ab ipo quasi quodã capite dona
sua velut in corpus oĩe diffunderet vt exortẽ
se ministerij intelligeret esse diuini qui ausus
fuisset a petre soliditate recedere. Secũdo sic
in supioribus in secũdo libro ostẽsum est ꝙ ro
mano põtifici cura toti⁹ ecclie cõmissa est et
nõ alteri psone aut cõgregationi cum dictuz
sit soli beato Petro ꝓ se ꝛ suis successoribus.
Petre pasce oues meas. Joh. xxi. sup quo dic̃
Theophilus ꝛ habet̃ in glo. cõti. finito pran
dio commissionẽ ouiũ mũdi Petro commen
dat. Et idem di. Chriso. ꝛ Grego. ꝛ August. ꝛ
Ber. vt supius induximus. ꝗ ad solius roma
ni pontificis auctem spectat ꝓuidere ꝛ dare
pabulũ toti ecclesie quod fit in vniuersalib⁹
cõcilijs disponẽdo ordinãdo cõstituẽdo corri
gendo diffiniẽdo interp̃tando ꝛ ad nullos ali
os dispersos siue cõgregatos: nisi ꝗtum ipse
ꝑncipalis pastor cõcedit ꝛ tribuit potestatẽ.
ergo tota ptãs vniuersalis cõcilij pẽdet a ro
mano põtifice sicut a capite ꝛ pastore toti⁹ ec
clesie. Tertio sic. superius in secũdo libro in
ter alia induximus ꝙ hierarchia nostra tam
iuxta Jo. in. c. xxi. ꝙ iuxta btm̃ Dyo. in lib. de
eccliastica hierarchia sit exemplata a celesti.
Unde btũs Ambro. dicit ꝙ ecclia est ymago
celestiũ. sed sic est ꝙ in ãgelica siue celesti hie
rarchia nulla ptãs ad actus hierarchicos pfi
ciendos tribuit̃ desup a deo psone aut ordini
aut toti hierarchie que nõ tribuat̃ siue descẽ
dat mediãte hierarcha illi[illegible] hierarchie vt ptz
ex ipa beati Dyo. doctrin[illegible] ait eñ. v. c. eccliа
stice hierarchie. lex diui[illegible]tatis sacratissima ẽ
p pma media in diuini[illegible]mã reducere lucem.
ergo pari modo nulla ptãs confert̃ a xp̃o ipsi
ecclesiastice hierarchie aut vniuersali cõcilio
ipam rep̃ntanti que nõ conferat̃ mediante ro
mano pontifice qui est hierarcha ꝛ primus in
tota hierarchia. ꝛ ideo quicqd auctoritatꝫ hꝫ
vniuersale conciliũ habet immediate a roma
no põtifice. vnde oppositũ dicere est negare
ecclĩam militãtẽ ad formã celestis hierarchie
esse dispositã ꝛ negare ꝙ lex illa sacratissima
diuinitatis in illo obseruet̃. Quarto sic. In
secũdo libro tam auctoritatib⁹ ꝙ rõnibus os
dimus ꝙ omnis auctoritas iurisdictõis p̄la
torum in ecclesia dei depẽderet a papa ꝛ deri
uaret̃ a romano põtifice. ergo cõciliũ vniuer
sale quod ex p̄latis ecclie congregat̃ oẽm po
testatem sua iurisdictiõis ꝯstituẽdi aut diffi
niendi aliquid auctoritatiue nõ habet imme
diate nisi a romano põtifice. ꝯsequẽtia ẽ bõa.
Quinto sic. supius in secũdo libro ostẽsum est
efficacissimis rõnibus ꝙ vniuersalis ecclia vt
vniuersitas i oibus mẽbris suis nec recipit a
xp̃o immediate ptãtem clauiũ ordinis nec iu
risdictionis. ergo nec vniuersale conciliũ illã
rep̃ntans. ꝯña patꝫ. antecedẽs sicut diximꝰ
secũdo libro multis rõnibus monstratum est
Sexto sic. cõcilia vniuersalia vident̃ habere
originẽ ex institutione humana ꝛ nõ a xp̃o im
mediate. ergo falsum est ꝙ cõcilia habeãt im
mediate a xp̃o potestatem iurisdictiõis supra
oĩs fideles. ꝯña videt̃ bona et antecedens
patet. tum ex. c. canones. xv. di. ꝛ ex. c. ꝗlia
quoqꝫ cõcilia. dist. xvij. tum q2 nullibi in sacra
scriptura legit̃ de institutione facta a xp̃o vni
uersaliuz concilioꝝ licꝫ bene legat̃ ꝙ fuerint
aliqua p apostolos celebrata: vt supra in hoc
tertio libro notauimus: sed hoc nõ arguit in
stitutionem eoꝝ immediatã fuisse a deo. Se
ptimo sic. nec ex scriptura sancta noui aut ve
teris testamẽti nec ex doctrina sanctoruz ab
ecclesia approbatoꝝ habet̃ ꝙ vniuersale con
cilium habeat ptãtem immediate a xp̃o sine
ordine ad romanũ pontificẽ. ergo hoc non est
dicendũ maxime cũ contrariari videat̃ sacre
scripture ꝛ doctrine sanctoꝝ doctoꝝ. ꝯña ptꝫ
quia vt dicit Hiero. quod de scripturis nõ hꝫ
veritatẽ eadem facilitate ꝯtemnit̃ qua ꝓbat̃
antecedẽs ꝟo est notũ discurrẽti p passus sa
cre scripture: ꝛ manifestius factũ est cũ respõ
sum est supra in scdo libro i. c. xcviij. ad aucto
ritates iductas p aduersarios ꝙ claues date
sint vniuersali ecclesie: q2 illis se armarũt ad
ꝓbandũ ꝙ vniuersale cõciliũ illos habeat im
mediate a xp̃o. de qbus etiã aliqd infra dicet̃
Octauo sic. si conciliũ vniuersale recipit im
mediate ptãtem a xp̃o aut ꝗ quãdo nondũ est
congregatũ aut qñ cõgregat̃. ꝑmũ nõ potest
dici quia nõ exñs capax potestatis nõ est. Si
quãdo est. querit̃ de hora. ꝛ si dicũt ꝙ immedi
ate adueniẽte termino assignato ꝯuentõis ꝗ
aliqui cõueniũt tunc sequeret̃ ꝙ in potestate
duoꝝ vel trium aut paucoꝝ concurrentiũ ad
conciliũ stabit dispositio toti⁹ orbis terrarũ ꝛ

ex paucoꝝ ⁊ forte hominū nullius auctoritat̄ pendeat fides ⁊ status vniuersalis eccl̄ie qḋ videt̄ incōueniēs: si detur ꝙ alia hora quicq̄d dicet̄ videtur fictitiuz. Si vero dicat̄ ꝙ data sit hec potestas cōcilio quādo data est eccl̄ie vniuersali: ita ꝙ potestas que erat in habitu in ecclesia dispsa efficitur in actu ipa synodaliter cōgregata. hoc stare nō potest q2 sicut iā ante diximus ⁊ in secūdo libro amplissime oñdimus falsum est ꝙ potestas aliq̄ iurisdictionis sit data vniuersali ecclesie vt vniuersitati in omībus membris suis a ut etiā toti vniuersitati clericoꝝ ad intellectū aduersariorum. Preterea si dicat̄ ꝙ data sit hec potestas concilio quādo epis in apostolis q̄bus īdistincte ⁊ vniuersaliter videt̄ data potestas a xp̄o ad regendū xp̄ianum populū. hoc stare nō potest quia vt supius in secūdo libro plene oñdimus nulla talis potestatis plenitudo data est collectiue omībus apostolis simt̄ sed Petro qui ꝓnceps apostoloꝝ cōstitutus est ⁊ pastor toti⁹ gregis dn̄ici talis potestas plene data est: vt dicit beatus Cyrillus ⁊ beatus Chrisostom⁹. et vt supra induximus hoc requirit tā vnitas ecclesie ꝙ ratio ꝓncipat⁹ regalis siue monarchici cuiusmodi est ꝓncipatus ecclesie ꝙ etiā forma dispositionis hierarchie sub qua constituta est militās ecclesia. Nono arguit̄ sic. si vniuersale conciliū recipit aliquā auctoritatē īmediate a xp̄o: aut eandē: aut aliam. ⁊ si aliā aut equalē cū potestate pape aut maiorez aut minorē. nec sic nec sic: ergo nullam. ꝯsequētia patet a sufficiēti diuisione. antecedēs etiā nō potest dici. ꝙ recipiat eandē. quia sicut al's argutum est in secūdo libro nulla supioritas ascendi posset in cōcilio respectu pape quod aduersarij ꝓtendūt. nec pōt dici ꝙ suscipiat aliā que sit equalis. tum quia etiā tūc nulla superioritas esset auctoritatis in cōcilio supra papā: quia par in parē imperiū nō habet. tum quia papa vt habet̄ in articulo quodā Constan. cōcilij ⁊ ratio ipa manifestat cū sit caput ⁊ princeps ecclesie habet supmā potestatē in ecclesia dei: si conciliū haberet equalē potestatem due supreme potestates et duo capita eēnt in ecclesia: hoc aūt esse nō potest. tum q2 quod ꝑ supabundātiā dicit̄ in vnoquoq3 genere vnū tm̄ est. tuz secūdo: quia pluralitas ꝓncipatuū nō est bona. xij. Metaph. quod aūt bonuz nō est nō est credendū a xp̄o in eccl̄ia sua cōstitutum esse. tum tertio: quia duas supmas potestates ecclesie vnitas pati nō potest que non solum in vnitate fidei charitatis aut finis vltimi attendit̄ sed ex ordine ad vnam supmam potestatē regitiuā toti⁹ vniuersitatis xp̄iane vt in secūdo libro ostēdimus. vnde vt beatus Cyp̄anus inq̄t in epistola ad q̄nq3 p̄sbyteros deus vnus est ⁊ xp̄s vnus ⁊ vna eccl̄ia ⁊ cathedra vna sup petrū domini voce fundata: aliō altare cōstrui aut sacerdotiū nouum fieri preter vnū altare ⁊ vnū sacerdotiū nō potest: q̄sq̄s alibi collegerit spargit: adulteriū est impium est sacrilegiū est quodcunq3 humano fauore constituit̄ vt dispositio diuina violetur: hec Cyp̄anus. Itez nō potest dici ꝙ conciliū recipiat maiorē p̄tātem ꝙ papa: patet. tuz q̄a vt iam diximus papa habet supmā potestatē in ecclesia dei. tum quia tūc cōstituto concilio papa desineret esse caput ecclesie cum desineret habere supmam p̄tātem ⁊ dignitatez supra corpus ecclesie quod esset absurdū ⁊ alienum a fide nostra. Preterea nō pōt dici etiā ꝙ minorē receperit: quia talis videret̄ frustra esse cū potestas pape esset maior et sufficeret ad ꝑficiendū omnia ad que conciliū cōgregaretur. tum quia conciliū nō esset superi⁹ papa aut papa illi subiectus: quod tamē aduersarij ꝓtendunt. ergo videt̄ ꝙ conciliū nullā p̄tātez recipit immediate a xp̄o sed oēm quaz habet recipiat a vicario eius. scz romano pontifice. Decimo sic. viuēte vno rectore vnius ecclesie alter nō substituit̄: sicut viuente marito alter vir nō datur vxori. vij. q. i. factus est Corneli⁹ episcopus. ⁊ c. sicut. ergo viuēte papa rectore vniuersalis eccl̄ie non substituit̄ alius rector eiusdē ecclesie a deo. sed hoc fieret si viuente vero ⁊ indubitato romano pōtifice vniuersali concilio daret̄ aliqua vniuersalis potestas regitiua totius populi xp̄iani. ergo sequit̄ ꝙ nō sit verum ꝙ vniuersale conciliū recipiat a xp̄o immediate potestatez. Undecimo sic. si conciliū vniuersale d3 habere potestatē a xp̄o immediate quia vniuersali ecclesie quā representat data sit: tunc sicut al's arguebamus in secūdo libro necessariū esset vt ad conciliū cōuocarent̄ omnes fideles qui intra vniuersitatem eccl̄ie continent̄ si conciliū debeat exire in actum siue exercitiū potestatis sue. sed hoc est incōueniēs nec vnq̄ in ecclesia fuit practicatum. ꝯñia tñ [illegible] q2 si aliqua potestas est data eccl̄ie vt vn[illegible]rsitati oēs fideles equaliter se haberēt ad [illegible] potestatis illius. ⁊ per ꝯñs oēs veniunt v[illegible]andi qm̄ qñ iurisdictio ad vniuersitatē vt vniuersitatē spectat singuli nō sunt iudices sed oēs sunt coiudices. ar. xij. q. ij. qui manumittit̄. Duodecimo sic. supe rius in hoc libro tertio in. c. sexto ostensum est ꝙ auctoritas vniuersaliū concilioꝝ depēdet immediate ab auctoritate apostolice sedis vt patet ex di. xvij. ꝑ totum. nec depēdentia ista

est solũ accipiẽda respectu cõuocationis aut cõgregationis conciliorũ sicut quidã aduersariorum praue interp̃tant̃. sed etiã q̃tum ad robur ⁊ firmitatẽ oĩm actitatorũ in eisdez quod manifestũ est ex multis. tum ex p̃fata di. xvij. ꝑ totum. tum sc̃do ex eo quod dicit papa Pelagius in. c. confidimus. xxv. q. i. ꝙ apostolica sedes vnãquãq; synodũ sua auctoritate cõfirmat. item tertio. synodus venerabilis tempe Symachi pape rome celebrata. vt habet̃ in c. bene q̃dez. di. xcvi. dicit ꝙ apostolica sedes statutis synodalibus cõsueuit tribuere firmitatem. Ecce ꝙ nõ tm̃ quo ad vocationez siue cõgregationẽ cõcilia pendẽt a papa sed etiaz quo ad auctoritatẽ cõstituendi ⁊ iudicandi ⁊ diffiniẽdi. Quarto extra de elec. c. significasti dicit Paschalis papa. ꝙ oĩa cõcilia ꝑ ecc̃lie romane auc̃tem ⁊ facta sunt ⁊ robur acceperunt. ḡ cõcilia vniuersalia immediate capiũt a papa p̃tãtem iurisdictiõis cum robur eorũ ⁊ firmitas pẽdeat a romano põtifice. ꝯñtia est manifesta: q2 firmitas ista quaz ap̃lica sedes statutis tribuit synodalibus nõ est firmitas quã cãcellarij dicunt̃ facere signãdo litteras suorum dominorũ: sicut quidã aduersarij erronee interp̃tant̃. s̃ ẽ firmitas roboris ⁊ auc̃tis quã princeps tribuere d3 legibus sine qua leges ip̃e vigore carent ac firmitate sicut infra plenius explicabimus.

Cap. xxix. In quo obiectiones aliq̃ aduersariorũ ponunt̃ contra predicta.

Cap. XXIX

Surrexerũt quidaz nouelli magistri hoc nostro tp̃e qui dogmatizare ausi sũt ꝙ conciliũ vniuersale p̃tãtem immediate habeat a xp̃o. ⁊ tantã ⁊ tam plenam vt ei omnis fidelis cuiuscũq; status sit aut p̃eminẽtie etiã si papalis obedire teneat̃: quod etiã p̃sumpserũt dicere ꝑtinere ad veritatem catholice fidei quã nouellam doctrinã multipliciter ꝓbare ⁊ roborare moliunt̃ tam auctoritatibus q̃ rõnibus q̃ etiam vt dicũt determinatione vniuersalis ecclesie.

Probatio prima que cũ sequẽtib⁹ improbabit̃ infra ca. xxxi.

Primo auctoritate ex illo Deutro. xvij. Si diff icile inq̃t et ambiguũ apud te iudiciũ esse ꝑspexeris inter sanguinẽ ⁊ sanguinẽ causam et cãm leprã et nõ leprã ⁊ iudiciũ intra portas tuas videris verba variari surge ad locũ quẽ elegerit dñs deus tuus veniesq; ad sacerdotes leuitici generis ⁊ ad iudicẽ qui fuerit illo tempore queresq; ab eis qui iudicabũt tibi iudicij veritatẽ ⁊ facies quecunq; dixerint tibi q̃ p̃sunt loco quez elegerit dominus deus tuus ⁊ docuerit te iuxta legem eius nõ declinabis ad dextraz nec ad sinistram. vbi inquit glo. hoc quoq; in ecclesia seruãdum est. Ex hoc arguũt aduersarij sic. ergo sequit̃ ꝙ generale conciliũ in loco quem elegit dominus audiendũ est in sententia sua: nec declinandũ ad dextrã nec ad sinistram. hoc aũt nõ esset nisi conciliũ vniuersale haberet a deo immediate potestatez supremam ⁊ auctoritatẽ in ecclesia. ergo ⁊c.

Secunda

Secũdo sic ex illo Matth. xviij. vbi xp̃us inquit apostolis quecũq; ligaueritis in terra erunt ligata ⁊c. vbi videt̃ dedisse apostolis immediate potestatẽ iurisdictionis quibus cũ succedant episcopi ex quorũ cõgregatione fit concilium vniuersale. videt̃ ꝙ conciliuz vniuersale immmediate recipiat a christo potestatem.

Tertia

Tertio ex eo quod ibidem Matth. xviij. sequitur: vbi duo vel tres cõgregati sunt in nomine meo in medio eorum sum. ergo videt̃ ꝙ a p̃sentia xp̃i conciliũ capiat immediate potestatẽ ⁊ non a papa.

Quarta

Quarto ex illo Joh. xx. Accipite sp̃m sanctũ quorũ remiseritis ⁊c. ex quo videt̃ ꝙ apostoli immediate a xp̃o acceperunt p̃tãtem clauiũ. ⁊ per ꝯsequẽs concilium collegiũ eorũ rep̃ntans.

Quinta

Quinto ad idem arguũt ex cõcilijs vniuersalibus: primo ex octaua synodo in qua patres cõgregati in damnatione Focij ita dixisse legunt̃. hoc aũt nolentẽ intelligere Focium vt bene ageret: s; inobedientẽ ⁊ resistentẽ huic vniuersali synodo repulimus et anathematizauimus atq; a tota catholica et apostolica ecclesia fecimus alienuz per datã nobis p̃tãtem in spũ sancto a p̃mo ⁊ magno pontifice nostro ⁊ deo liberatore ⁊ saluatore cunctorũ. Ecce inquiũt ꝙ synodus habet p̃tãtem a xp̃o ⁊ vt videt̃ immediate.

Sexta

Sexto inducũt decretũ quod esse dicunt concilij Constañ. in quo dicũt haberi ꝙ synodus vniuersalis habet immediate potestatez a xp̃o cui q̃libet fidelis cuiuscũq; dignitatis sit etiã papalis obedire tenet̃.

Septima

Septimo inducũt talem rõnem. si papa mortuo naturaliter siue ciuilit̃ aut legitima causa renũciante vel a barbaris capto sine spe relaxatõnis siue a tyrãnis in exilium relegato sine spe liberationis ecclesia nõ haberet p̃tãtem immediate a xp̃o ante creationẽ pape nõ videretur ꝙ sapiẽtissimus legislator sufficiẽter ꝓuidisset ecc̃lie sue quod videt̃ absurdũ. ḡ sequit̃ ꝙ necessariũ sit dicere ꝙ vniuersalis ecclesia habeat p̃tãtem immediate a xp̃o cui oẽs obedire teneantur.

Capitulum. xxx. In quo reprobat̃ p̃dicta aduersariorum assertio. s. ꝙ conciliũ habeat immediate p̃tãtem a xp̃o nõ mediante ro. pon. ⁊ ꝙ hoc pertineat ad veritatem fidei.

ca. XXX

q Voniā pꝛefata aduersarioꝝ assertio ꝙtum ad il
lam partē in qua ponit ꝙ vl̃e cō
ciliū vt dicit̃ corpus pꝛelatoꝝ ec
clesie condistinctū a romano pon. habeat po
testatē a xp̄o imediate sine quacūq; mediatio
ne romani pon. satis plene ip̄robata est: tā li
bro secūdo. c. lxxx. ꝙ in hoc tertio libro. c. supe
riori. solū nūc restat illam refutare ꝙtum ad il
lam partē in qua aduersarij Basilien̄. plus sa
piētes ꝙ opoꝛtebat stulta temeritate dogma
tizarūt id ad fidei veritatē pertinere. Agem⁹
aūt breuibus qm̄ improbata illoꝝ assertiōe de
continētia veritatis ex supradictis necessario
relinquit̃ improbata de attinētia ad fidē ca
tholicam cū fidei catholice veritati nō nisi ve
rum consonare possit. Arguit̃ aūt pꝛimo sic
nullū qd̄ repugnat rationi naturali pōt dici
ad fidem catholicā pertinere. sed ꝙ conciliū
vl̃e nō habeat ptātem a papa sed a xp̄o imme
diate videt̃ rationi naturali repugnare. ergo
ꝛc̄. ꝯn̄a est bona. maioꝛ etiā patet: qꝛ cū ius na
turale deriuet̃ a iure diuino impossibile est vt
quod contradicit iuri naturali ptineat ad ius
diuinū. minoꝛ patet qm̄ rationi naturali repu
gnat ꝙ conciliū vl̃e sit corpus ꝛ roman⁹ pon.
caput eius ꝛ tn̄ conciliū vl̃e nō depēdeat ꝛ po
testate ꝛ auctoritate a romano pon. caput em̄
vt dicit Isido. libro ethy. pꝛima pars corporis
est datūq; est ei hoc nomen eo ꝙ sensus ꝛ ner
ui inde initiū capiant atq; ex eo omnis vigēdi
causa oꝛiatur. Scd̄o sic. nulla assertio que re
pugnat euāgelio xp̄i potest ad veritatē catho
licā ptinere: sed dicere ꝙ conciliū vl̃e habeat
auctoritatē a xp̄o cui etiā papa sit subiectus
videt̃ repugnare euāgelio. ergo talis assertio
nō ptinet ad veritatē fidei catholice: imo tan
ꝙ erronea ꝛ heretica est repellenda. ꝯn̄a ē bo
na. maioꝛ manifesta. minoꝛ patꝫ: qm̄ repugnat
euangelio vbi xp̄us ait Joh. vltimo. Symon
Jo. pasce oues meas. vbi Petrus ꝛ in eo eius
successoꝛ Romanus pont. totius gregis do
minici vniuersaliter nullo fidelium in illa fide
lium congregatione excepto pastoꝛ et rectoꝛ
constitutus est. vnde dicit Chryso. super hūc
locum ꝙ Petrus supꝛa omnes qui filij sunt ce
pit potestatē. ergo synodus si est xp̄i necesse ē
ꝙ papa super illam habeat potestatem ꝛ non
econuerso. Tertio sic. nihil qd̄ repugnat ver
bo xp̄i pertinet ad veritatem fidei catholice:
sed magis erroneum est dicēdum. sed assertio
dicens ꝙ vniuersalis ecclesia siue vniuersale
concilium potestatem regitiuam siue curam
regiminis nō tantū respectu omniū fidelium
sed etiā pape: non a papa sed a xp̄o imediate
recipiat: repugnat verbo xp̄i dicētis. Joh. x.
Erit vnū ouile ꝛ vnus pastoꝛ. ergo talis asser
tio nō ptinet ad veritatē fidei sed magis ei re
pugnare videt̃. ꝯn̄a est bona. ꝛ maioꝛ est mani
festa: ꝛ minoꝛ etiā pꝫ: qꝛ cū papa sit pastoꝛ oīuꝫ
fideliū ꝛ assertio illa ponit conciliū vl̃e eē pa
stoꝛem oīum fideliū vt vnus istoꝝ non sit ali⁹
sequit̃ sm̄ assertionē illā ꝙ sint duo pastoꝛes
respectu ouilis xp̄i. Quarto sic. nihil qd̄ re
pugnat articulo fidei pōt dici ad fidē catholi
cam ptinere sed ꝙ concilia vl̃ia recipiant nō
a romano ponti. sed a xp̄o imediate ptātē iu
risdictionis repugnat articulo fidei. ergo ꝛc̄.
ꝯn̄a est formalis ꝛ maioꝛ est manifesta. minoꝛ
vero ꝓbat̃. videt̃ em̄ esse cōtra articulū. Unā
sanctā eccl̃iam. qd̄ sic ostēditur qꝛ cū vnitas ec
clesie inter alia attēdēda sit ex oꝛdine ad vnā
supꝛemā ptātem regitiuam totius eccl̃ie que
est in papa vt in superioꝛib⁹ est ostēsum: ꝛ dedu
cit san. Tho. pulchꝛe in. iiij. di. xxiiij. ꝛ colligit̃
ex glo. Math. xvi. sed ponere aliā supꝛemam
ptātem in cōcilio regitiuā cui oīs fidelis obe
dire teneat̃ independentē a potestate regiti
ua data pastoꝛi vniuersali toti⁹ eccl̃ie est ma
nifeste vnitatē eccl̃ie scindere cum rūpat oꝛ
dinem ꝛ cōnexionē totius coꝛporis eccl̃ie ad
vnā ptātem supꝛemā ipsius pastoꝛis totius
multitudinis xp̄ianoꝝ qui est papa. Nam vt
dicit Cypria. in ep̄la ad ꝗnq; pb̄ros: deus vn⁹
est ꝛ xp̄us vnus ꝛ vna eccl̃ia ꝛ cathedra vna
super Petrum dn̄i voce fundata aliud altare
ꝯstrui aut sacerdotium nouū fieri pꝛeter vnū
altare ꝛ vnū sacerdotiū non pōt: quisquis ali
bi collegerit spargit: adulteriū est: impiū est
sacrilegiū est ꝗcquid humano furoꝛe cōstitui
tur vt dispositio diuina violet̃. Quinto. nul
lum qd̄ cōtradicit dispositioni diuine pōt ad
fidem catholicā pertinere. sed ꝙ vniuersalis
eccl̃ia per modū vniuersitatis aut concilium
vniuersale habeat ptātem supꝛemā non a pa
pa sed a xp̄o imediate: repugnat oꝛdinatiōi ꝛ
dispositioni diuine. ergo talis assertio aduer
sarioꝝ non pōt dici ad catholicā fidē ptinere
sed magis ꝯtra dicere. ꝯn̄a est bona. maioꝛ pꝫ
minoꝛ ꝓbat̃. repugnat em̄ dispositiōi illi qua
deus eccl̃ie regimen cōstituit monarchicum
siue regale. de cuius rōne est. vt colligit̃ tam
ex tertio politicoꝝ ꝙ ex. ix. ethi. ꝙ supꝛema po
testas eius non in multitudine: sed in vno to
tius multitudinis pꝛincipe siue capite locata
sit. Cū vero eccl̃ie regimen sit monarchicum
siue regale a xp̄o cōstitutū non solū habet̃ ex
illis locis scripture diuine vbi eccl̃ia sub re
gni noīe describit̃ sed etiā rōne manifeste de

monstrat sanct⁹ Tho. in .iiij. cōtra gentiles .c.
lxxvi. pbat enim hoc sic. Nullum dubium esse
debet qn regimen ecclesie sit optime ordina-
tum ab eo per quē reges re-
gnant ⁊ legū cōditores iusta decernūt. Opti-
mū autem regimen multitudinis est qd regat
per vnū. qd patz ex fine regiminis qui est pax
pax enim ⁊ vnitas subditorū est finis regētis.
vnitatis aūt causa congruētior est vn⁹ q̄ mul
ti. ergo manifestū est regimē ecclesie sic a deo
esse dispositum vt vn⁹ toti ecclesie presit: ⁊ po
testas ⁊ principat⁹ nō in multitudine ipsa lo-
catus sit sed in vno supremo a quo in omnes
alios ptās deriuet. qd manifeste i.c. nolite er
rare di. xi. attestatur Julius papa dicens: mul
tum cōuenit vt totuz corpus eccl'ie in hac sibi
obseruatione cōcordet que inde auctoritatez
habet vbi dn̄s totius ecclesie posuit principa
tum. Sexto nulla assertio que derogat hono
ri ⁊ priuilegijs aplice sedis pertinet ad verita
tem fidei catholice: imo tanq̄ falsa ⁊ erronea
est abijcienda. S assertio dicens q̄ vle concili-
um nō depēdeat in potestate a ro. pon. detra-
hit honori ⁊ priuilegijs apostolice sedis. g ta-
lis assertio nō pertinet ad veritatem fidei ca-
tholice sed magis tanq̄ erronea venit abijcie-
da. pn̄a est bona. maior patet ex .c. om̄s. di. xxij.
minor aūt patz: qm̄ inter alia priuilegia apl'i-
ce sedis hoc cōnumerat q̄ ro. pon. cōcilia vni-
uersalia congreget auctoritate, fulciat ⁊ eorū
gesta sua auctoritate roboret ⁊ confirmet. vt
patet ex di. xvij. per totū ex .c. confidimus. xxv.
q. i. ex .c. significasti. de elec. ⁊ ex multis alijs i-
ferius deducēdis. cui priuilegio manifeste de
rogat assertio dicens q̄ vniuersale cōciliū nō
a papa sed a xp̄o imediate potestatem habeat
cui etiam papa obedire teneatur. Septimo
nulla assertio que subtrahit obedientiā debi-
tam iure diuino a ro. pon. potest dici pertine-
re ad veritatem catholice fidei imo magis tā
q̄ erronea venit abijcienda: sed assertio dicēs
q̄ conciliū vniuersale habeat potestatem nō
a papa sed a xp̄o imediate ⁊ tantā q̄ ei ro. pō.
obedire teneat subtrahit obedientiā a ro. pō.
debitam iure diuino ei a cunctis fidelib⁹ quo
rum pater est ⁊ princeps et [illegible] eijcit eum alijs
ergo talis assertio nō pert[illegible]et ad fidei catho-
lice veritatem: sed magi[illegible] videtur sapere scis-
maticam ⁊ hereticā pra[illegible]atem. pn̄a est bona
⁊ maior patet ex .c. si qui sunt di. lxxxi. vbi inq̄t
beatus Grego. peccatū paganitatis incurrit
quisq̄s dum christianū se asserit sedi apostoli-
ce obedire contēnit. ⁊ in extrauagante Boni
facij. vnam sanctam ecclesiam sedes apostoli
ca diffiniuit de necessitate esse salutis omnez

hominē subesse roma. pon. ex q̄bus manifeste
colligit q̄ sicut nullus homo ali⁹ a papa pōt
se asserere in veritate xp̄ianū aut esse in statu
salutis q̄ subesse renuit romano pon. ita nulla
hoium ꝯgregatio quantūcūq̄ noīe glorietur
vniuersalis ꝯcilij pōt dici xp̄iana aut in statu
esse salutis q̄ per obedientiā se negat esse sub
iecta romano pon. minor vero pz ex terminis
Octauo sic. nulla assertio que manifeste re-
pugnat aplice sedis diffinitiōi ⁊ sanctorū do
ctorū sententie est dicēda ad fidei catholice p
tinere veritatē. sed assertio illa dicens conci-
lium vniuersale habere ptātem a xp̄o cui etiā
papa subiect⁹ sit est manifeste repugnās dif-
finitioni aplice sedis ⁊ sanctorū patrum do-
ctrinis. ergo: pn̄a bona est. ⁊ maior etiaz vera
ex .c. hec est fides pater beatissime. xxiiij. q. i.
minor vero ptz ex .c. significasti. extra de elec.
vbi Paschasius papa dicit q̄ oīa cōcilia p ec
clesie romane auctoritatē ⁊ facta sint ⁊ robur
acceperint. Dicit etiā san. Tho. in lib. suo con
tra impugnantes religionē qd sancti patres
in cōcilio cōgregati nihil statuere potuissent
nisi auctoritate summi pon. interueniēte sine
qua ꝯciliū cōgregari non pōt. Nono sic. nul
la assertio pertinet ad veritatē fidei catholi-
ce sed magis erronea videt iudicanda que ab
ecclesia tollit ordinē ⁊ ornatū hierarchice dis
positionis. sed assertio dicēs q̄ vniuersalis ec
clesia siue cōciliū vniuersale vt dicit cōgrega
tionē fideliū aut prelatorū ꝯdistinctā a ro. pō.
habeat hierarchizandi ptātem non a papa q̄
est imediatus hierarcha suus sed imediate a
xp̄o tollit ordinē ⁊ ornatum hierarchice dispo
sitionis ab eccl'ia dei. ergo talis assertio non
est dicēda ad veritatē catholicam ptinere sed
potius vt inimica fidei est abijcienda. pn̄a est
bona. maior est manifesta. minor vero sic ondi
tur. Presupponit in primis cū btō Dion. lib.
de eccl'iastica hierarchia: q̄ ecclesia nr̄a sit ad
modū hierarchie a deo disposita. Secūdo pre
supponit cuz eodē q̄ hierarchia nr̄a formata
sit ad exēplar ⁊ similitudinē hierarchie cele-
stis. vn̄ etiā moysi a deo dictū est. Exodi. xxv.
Inspice ⁊ fac scd'm exēplar qd tibi in mōte mō
stratū est. Sctūs preterea Joh. euāgelista di
cit se vidisse ciuitatē sctām hierusalē nouā de
scēdentē de celo. s. exēplariter: vt doctores ex
ponūt. ⁊ btūs Bernar. iij. de cōsideratiōe ad
Eugeniū inducit. Preterea btūs Amb. dicit
q̄ eccl'ia sit ymago celestiū. sed sic est q̄ in an-
gelica hierarchia nulla ptās ad actus hierar-
chicos pficiendos tribuit desuper a deo pso-
ne aut ordini aut corpori totius hierarchie q̄
nō tribuat mediante primo illius hierarchie.

vt patet ex ipsa doctrina beati Diony. ait em̄
v. ecclesiastice hierarchie: lex diuinitatis sacra-
tissima est p prima media ꝛ per media vltima
in diuinissimā reducere lucem: an non sensibi
les electoꝝ essentias in cognatiora primuz vi-
demus venient̄es ꝛ per illa alia propriā diuidē-
tes operationē: pulchre ergo omis visibilis ꝛ
inuisibilis ornatus principiū ꝛ fundamentuz
in deiformes primos īfert deificos radios ve-
nire ꝛ p illos tanꝗ lucidiores animos ꝛ ad p-
ticipationē luminis a traditionē oportunam
habentes in subiectis ꝓportionaliter lucet ꝛ
supapparet. Ꝫ pari modo potestas regitiua a
xp̄o deriuat̄ ecclesiastice hierarchie aut vl̄i cō-
cilio illaz repn̄sentāti que nō cōfertur nisi me-
diante Ro. pon. qui est hierarcha ꝛ prim⁹ i to-
ta hierarchia sicut etiam satis aperte colligit̄
ex. c. ita dn̄s. di. xix. vnde manifestū est ꝙ asse-
re ꝙ ecclesia vniuersalis aut conciliuz vl̄e vt
dicit fideliū congregationē cōdistincta a ro.
pon. habeat aliquā potestatē regitiuā nō me-
diante Ro. pon. est negare ecclesiā xp̄i hierar-
chice esse dispositā ꝛ negare eam ad similitu-
dinē celestis hierarchie esse formataz: q̄ oīa
sunt absurda ꝛ erronea. Et hec ꝓ nunc suffici-
ant ad ostendēdum falsum esse qd̄ aduersarij
dicunt: videlicet ad veritatem catholice fidei
ptinere ꝙ vniuersale conciliuz regulariter nō
a ro. pon. habeat potestatē sed imediate a xp̄o
cui oēs fideles etiā papa obedire teneātur.

Capitulū. xxxi. In quo respōdet̄ obiectionib⁹ supra
positis aduersarioꝝ ad probandū ꝙ vniuersale conci-
lium habeat imediate a xp̄o potestatem.

Ca. XXXI
Ad primā proba
tionem. cap. xxix.

Reprobata autē
assertione aduersarioꝝ iam re-
dendum est rōnibus eoꝝ. Ad
primū ergo quod inducit̄ ex illo
deutro. xvij. respondetur ꝙ auctoritas illa nō
est ad propositum: quia tex. ille non loquitur
de concilio vniuersali cum concilia vniuersa-
lia de quibus nunc loquimur nō essent tūc in
vsu ecclesie: sed loquitur de loco vbi summus
sacerdos erat. s. hierusalem: vbi locus erat taz
orationis ꝗ magisterij diuine legis ꝛ tribunal
iudicij. ꝛ cum dicitur ꝙ glo. ait ꝙ ita faciendū
est in ecclesia; respondetur ꝙ ita fit quando in
arduis causis siue maioribus que auctoritatē
excedunt particularium iudicū siue prelatoꝝ
recurritur ad summū pontificē ꝛ dominos car-
dinales qui succedūt sacerdotibus leuitici ge-
neris: vt dicit Innocē. tertius in. c. per vene-
rabilem. qui fi. sunt legi. ꝛ hoc in loco quē ele-
git dominus deus noster hoc est apostolica se-
des in qua domin⁹ totius eccl̄ie principatuz
posuit. Secundo respōdetur ꝙ dato ꝙ aucto-
ritas illa applicaret̄ vniuersali cōcilio nō fa-
cit ad propositū aduersarioꝝ sed magis ad ꝓ-
positum nostrū: qm̄ ꝛ si discussio dubiorū ꝛ re-
seratio veritatis cōuentui ascribatur sacerdo-
tum: diffinitiuū tamen iudiciuz ꝛ imperiū cui
sub pena mortis obediendū erat vni. s. sacer-
doti summo cōueniebat. vnde sequit̄ in tex. q̄
superbierit nolens obedire sacerdotis impe-
rio qui eo tp̄e ministrat dn̄o deo tuo: ꝛ decre-
to iudicis moriet̄ homo ille. hec ille: hoc autē
minime cōuenisset si cōuentus ille sacerdotū
habuisset potestatē a deo non mediante sum-
mo sacerdote. Ad secundā que sumitur ex il-
lo Mat. xviij. quecunqꝫ ligaueritis ꝛc. respō-
detur tripliciter. Primo ꝙ auctoritas illa nō
videtur facere ad propositū: q: per illa verba
cum tantū dirigerent̄ apostolis quibus ꝓmit-
tebatur potestas iurisdictōis nō arguitur ali-
qua potestas data vniuersali eccl̄ie in solidū
siue vt collegio qd̄ aduersarij nituntur ꝓbare
qm̄ apostoli tunc nō erant vniuersalis eccle-
sia tota nec re: vt patet: qm̄ plures alij tam vi-
ri ꝗ mulieres erāt fideles: ꝛ ita de corpore ec-
clesie. nec rep̄sentatione: cū adhuc non essent
prelati alioꝝ fideliuz: immo nec sacerdotes q̄
facti sunt in cena dn̄i. Scd̄o respōdet̄ ꝙ apo-
stolis non est data potestas per illa verba vt
collegialiter cōgregatis sed vt singulis quod
manifeste patet: cū in hoc loco fundet̄ aucto-
ritas iurisdictōis singuloꝝ prelatoꝝ qua pos-
sunt cōtumaces gladio excōicationis ferire.
vnde nec hic nec alibi legit̄ ꝙ apl̄is cōiter sit
data aliqua potestas qua quilibet eoꝝ per se
vteret̄. patet etiam ex eo quod Origeñ. dicit
in glo. ibidem ꝙ ideo xp̄s dicens apostolis q̄-
cunqꝫ ligaueritis ꝛc. dixit in celo ꝛ nō in celis
sicut Petro: q: nō erant tante perfectionis si-
cut petrus. Tertio respōdetur ꝙ dato ꝙ pote-
stas aliqua attributa esset apostolis per illa v-
ba vt collegio: nō tamen hoc fuit sine aposto-
lo Petro immo in ordine ad Petrū: sicut me-
diante quo in alios deriuanda erat: q̄d mani-
feste colligit̄ ex ipso ordine verboꝝ xp̄i. prius
enim beato Petro xp̄s ait: Tibi dabo claues
regni celoꝝ ꝛc. ꝗ apl̄is dixerit quecunqꝫ liga-
ueritis ꝛc. ad [illegible]endendum vt inquit. s. Tho.
tam in. iiij. sent[illegible]tiarū. di. xix. ꝗ in. iiij. contra
gentiles. c. lxxvi[illegible] per Petrū ad alios p̄tās
clauiū esset deriu[illegible] ad cōseruandā vnitatē
ecclesie. Ex quibus clarissime patet ꝙ ex illa
auctoritate magis veritas roborat̄ conclusio-
nis nostre ꝗ aduersarioꝝ. Ad tertiā autez
que sumitur ex illo Mat. xviij. vbi duo ꝛc. su-
pra satis diximus in. c. xxiiij. nihilominus dici-
mus ꝙ assistentia illa quaz dominus sanctis

Ad secundam

Ad tertiam

congregatōibus pollicet inspirando que bona sunt ⁊ adiuuando ad prosecutionē non arguit potestatē clauiū aut iurisdictōnis aut regiminis vt clarissimū est: alˀs oium sanctorū oim viroꝝ siue feminarū cōgregatōes in xpi noie ꝯuenientes potestatē haberent: qḋ non modo periculosum est sed etiam videt sapere heresim Ualdensiū qui oēs sanctos hoies claues habere ecclesie asserere ṗsumpserūt. Unde manifestum est ꝙ ex illa xpi ꝑmissione qua dn̄s pollicet in noie suo ꝯgregatis adesse nulla ptās iurisdictiōis arguit in cōciliis vlibus nō interueniente summo pōtifice ⁊ multo minus in cōgregatiōibus in quibus vicarii iesu xpi nō interuenit auctoritas ⁊ assensus sed cōtradicit cum tales nō possint dici in xpi noie cōuenire q̇ cōtempto vero xpi vicario cōuenticula presumunt facere.

Ad quartam. Ad quartā respōdet quasi sicut ad scḋam: ad eandē etiā respōdimus supra in. c. lxi. secūdi libri.

Ad quintam. Ad quintā que assumit ḋ octaua synodo respondetur negando ꝯñam. ex verbis eni illis patrū congregatoꝝ: nec habetur nec sequit ꝙ synodus ipsa potestatē a xpo habuerit immediate: immo arguendo sic cōmittitur fallacia figure dictionis qua sepe fallunt aduersarii. Sane si hec argumentatio locū haberet cū iuxta apl̄m ad Ro. xiii. non sit potestas nisi a deo quilibet q̇ potestatē aliquā haberet dicendus veniret illam habere immediate a deo: ⁊ ita nō solū ab ipsa ecclesia verum ab vniuerso tolleretur id qḋ in ipso potissimū est quod est ordo: qḋ est absurdū dicēte aplo vbi supra: que a deo sunt ordinata sunt.

Ad sextam. Ad sextā que sumit de concilio Cōstantiensi iam plenissime respōsum est superius maxime in scḋo libro. c. xcix.

Ad septimā. Ad septimā que videt aduersariis Achilles respondetur negando assumptū: videlicet ꝙ nisi vniuersalis ecclesia haberet imediate a xpo plenitudinis potestatē xps legislator nō sufficiēter prouidisset sponse sue. hoc enim est falsum ⁊ presumptuose dictum. immo videt ꝙ sufficientius prouisum sit talibus casibus non dando talem potestatē vniuersali ecclesie eo modo quo aduersarii dicunt ꝙ dando. patet: quoniam si in predictis casibus [illegible] semper conuocandū concilium vniu[illegible]le tarde: ⁊ ꝑ consequens male prouideretur [illegible] simul. hus necessitatibus que quasi subito [illegible] poscunt remedia. vnde optime ⁊ sapienter [illegible] sufficienterq̧ videt esse prouisum cum collegio dominoꝝ Cardinaliū apostolica auctoritate cōmissum est vt vacante sede aut quasi vacante datū est ꝓuidere posse in his que necessario occurrerēt celeriter prouidenda in ecclesia vsq̧ ad creatio-

nem Roma. pon. vt notat in. c. vbi periculū de electo. §. idem quoq̧. lib. vi. de quo. ī. plenius dicetur.

Cap. xxxii. Ut quicquid in cōciliis vniuersalibus statuitur diffinitur aut sententiatur auctoritate Romani pon. principaliter fit.

Nunc si quis superius iam dicta attēte rimetur ⁊ practicas obseruatas in cōciliis vl̄ibus in quibus maxime Ro. ponti. interfuisse legitur cōmemorauerit: facile cognoscet ꝙ ea que in vniuersalibus cōciliis statuunt sententiant aut diffiniuntur aut interpretant: auctoritate Ro. pon. principaliter regulariter fiant. Qḋ licet ex superioribus satis pateat: nos tñ ad abundantiā doctrine hoc ipm rōnibus ⁊ plurium antiquoꝝ cōcilioꝝ vniuersaliū exemplis ostēdere curabimus. Primo sic vt hꝫ Aristotel doctrina primo ethy. ꝑm ordinē finiū est ordo artiū. primus ergo finis siue cōsideratio qui totum populū respicit solū est apud eū qui toti reip. ṗsidet. sed papa est hmōi in rep. xpiana cū caput sit ⁊ princeps. ergo ipsius tantū est cōdere ⁊ statuere ea que totū populū xpianum respiciūt. ⁊ si alii q̄nq̧ hoc faciant ex deriuatiōe aut cōicatione ptātis illius fit qui eos conuocat ad hoc. ergo sequit ꝙ in cōciliis vniuersalibus vbi disponunt ea que vniuersitatē populi xpiani respiciūt papa ꝑncipaliter cūcta disponat. Scḋo rōe. s. Tho. qua in. ii. ii. q. i. ar. vlti. ꝓbat ꝙ ad summū ponti. ptineat editio symboli sic. noua editio symboli necessaria ē ad vitandū insurgētes errores: ad illius ergo auctoritatē pertinet editio symboli: ad cuius auctoritatē ptinet sententialiter determinare ea que sunt fidei vt ab oibus inconcussa fide teneant. hoc aūt ptinet ad auctēm summi ponti. ad quē maiores ⁊ difficiliores q̄ōnes ecclesie referunt. H. s. Tho. Tertio sic: papa est princeps ecclie principatu nō dependēte ab ecclesia sed a deo immediate: vt in scḋo libro copiose demonstratū est ⁊ habetur in. c. in nouo. di. xxi. ⁊ in. c. sacrosancta. di. xxii. leges aūt non habent vigorē ⁊ virtutē coactiuā: nisi ex principis auctoritate siue eius in quo principatus totius cōitatis est collocatus: vt ē clarissimū apud omnia iura. vnde. s. anaclet⁹ papa ⁊ marty: i. c. leges. iii. q. vi. inquit: leges ecclesie apostolica firmamus auctoritate. ⁊ ratio est: quoniā in apostolica sede totius ecclesie ꝑncipatus est collocatus. vt in. c. nolite errare. di. xii. ⁊ in. c. basilicas. de cōse. dist. i. ergo sequitur ꝙ firmitas ⁊ robur auctoritatis quorūcunq̧ gestoꝝ in cōciliis vniuersalibus pen-

deat a Ro. pont. Ceterum hoc idem ostendit exemplis ⁊ practica antiquorum conciliorum: in quibus siue sit materia fidei siue de scismate tollendo: siue de reformatione vniuersalis ecclesie facienda: omnia papa principaliter auctoritatiue facit: licet alij patres consulendo ⁊ consentiendo concurrant. Et primo quidem hoc patet ex concilijs primitiue ecclesie: in omnibus enim illis in quibus presens fuit beatus Petrus tanquam vertex collegij ⁊ princeps totius congregationis loquebatur primus diffiniens ⁊ sententians omnia. sicut act. i. patet in electione Mathie. ⁊ act. xv. in q. de cessatione legalium: vbi cum grauis questio mota esset in concilio apostolorum beatus Petrus tanquam princeps vt ait glo. primo locutus est ⁊ in cuius sententiam tota multitudo apostolorum transiuit. vnde Hiero. ad Aug. epistola. xxiij. ita inquit: postquam breui sermone scz Petrus totam cinxit hystoriam: tacuit autem omnis multitudo: ⁊ in sententiam eius Jacobus apostolus ⁊ omnes simul presbiteri transierunt. hec enim non debent esse molesta lectori: sed ⁊ mihi ⁊ illi vtilia vt probemus ante apostolum Paulum non ignorasse Petrum: immo principem esse huius decreti legem post euangelium non esse seruandam. hec Hiero. Secundo hoc idem colligitur ex eo quod imperator Martianus scribens Leoni Pape vt ad Calcedonen. synodum veniret ita inquit inter alia: superest vt si placuerit tue beatitudini in his partibus aduenire ⁊ synodum celebrare hoc facere religionis affectu dignetur nostris vtique desiderijs vestra sanctitas satisfaciet: ⁊ sacre religioni que vtilia sunt decernet. Si vero hoc onerosum est vt in has partes aduenias hoc ipsum nobis propriis tua sanctitas litteris manifestet ⁊ infra. omnes sanctissimi episcopi debeant conuenire ⁊ que christiane religioni atque catholice fidei prosunt: sicut sanctitas tua secundum ecclesiasticas litteras diffiniuit sua depositione declarent. hec ibi. Ecce quod christianissimus imperator nouerat quod si papa presentialiter interesset concilio ipse decernere debebat. si vero absens episcopi conuenientes iuxta prius factam per eum diffinitionem deberent in materia concludere. Tertio hoc aperte ostenditur ex concilio Calcedonen. in sententia data contra Dioscorum. vnde in actione tertia sic habetur Julianus episcopus Yponen. Paschasio ⁊ ceteris legatis pape. Nunc vestra sanctitas primatum tenens sanctissimi Leonis nouit quod Dioscorus semel ⁊ secundo ⁊ tertio vocatus synodo presentari nullatenus voluit obedire: petimus autem sanctitatem vestram in eo quod magis inter ceteros eminentis habetis locum sanctissimi pape Leonis iustam in contumacem promulgare vindictam ac regulis insitam contra eum proferre sententiam. omnes enim nos ⁊ vniuersalis synodus concors efficitur vestre sententie sanctitatis. ⁊ infra. Paschasius autem ⁊ ceteri legati tenentes locum beatissimi Leonis pape: replicantis prius sub compendio malis multis que Dioscorus commiserat pronunciauerunt sententiam in Dioscorum sic dicentes. Sanctissimus ⁊ beatissimus archiepiscopus magne senioris Rome Leo per nos ⁊ presentem sanctam synodum vna cum beatissimo ⁊ omni laude digno beato Petro apostolo qui nuncupatus est a domino Petrus ⁊ spiritualis catholice ecclesie factus est firmamentum: nudauit eum tam episcopatus dignitate quam etiam omni sacerdotali officio simulque eum alienauit a ministerio sacrosancto ⁊ infra. Anatholius archiepiscopus Constantinus ⁊ omnes alij episcopi suum votum exprimentes in eandem sententiam concorderunt omnes se subscribentes. Et ita patet quod Leo papa per suos legatos sententiauit in concilijs vniuersalibus. Quarto hoc idem colligitur ex gestis octaue synodi in qua epistola Nicolai pape quam vniuerso clero ecclesie Constantine scribit lecta fuit ⁊ recepta cum omni laude in qua post aliqua decreta sic habetur. Hec sunt que sedes apostolica statuit: hec sunt que vos tanto studiosius oportet amplecti: tanto sollicitius obseruare quanto scitis que ab ea statuta fuerint hec vniuersalem ecclesiam semper tenuisse: ita contra singulos errores in ecclesia exortos prior hic secundum primatus sui auctoritatem sententiam dederit. ⁊ ita demum vniuersalis ecclesia: licet aliquando per aliquantum temporis in quibusdam reluctata sit que illa tamen quandoque probauerit probauit ⁊ que illa sedes refutauerit: ⁊ ipsa vniuersalis ecclesia refutauit. Item in eodem concilio scribitur neminem iustificatum per sedem apostolicam damnatum per ecclesiam: aut damnatum per ipsam sedem: iustificatum per ecclesiam. Ex quibus manifeste patet auctoritas apostolice sedis respectu conciliorum ⁊ reuerentia sanctorum patrum ad eam. Quinto patet ex illo quod in Calcedonen. concilio circa. vi. actionem legitur: prout refert Isido. libro conciliorum quod in omnibus synodis apocrisarij. i. vicarij siue legati apostolice sedis decretas sententias propter summam sedis eiusdem auctoritatem confirmabant ⁊ subscribebant: quia ante nullum robur habebant. hec ibi. ⁊ infra. sic habetur cum de Iba episcopo episcopi petierant quid sancte synodo placeret fiendum: locum apostolice sedis tenentes: quia missi apostolici semper in synodo primo loqui ⁊ confirmare sententias soliti sunt per Paschasium dixerunt: relecta epistola Ibe cognouimus eum catholicum ⁊ ob hoc decernimus eum ad honorem episcopatus ⁊ ecclesiam de qua iniuste expulsus est ad presens reuocandum. similiter ⁊ omnes episcopi sequentes auctoritatem apostolice sedis decreuerunt. hec ibi. Sexto colligitur idem ex vniuersali con-

cilio Rome celebrato: in quo Nicolaus papa presidēs sic inquit. vt in. c. in noie domini. dis. xxiij. quapropter instructi predecessorꝝ nostrorū aliorūq; sanctorꝝ patrū auctoritate decernimus atq; statuimus. Septimo hoc idē colligitur ex cōcilio vniuersali Rome celebrato per Alexandrū tertium: in quo vt habet in. c. licet. de elec. dicit. Nos ad malum hoc euitandū de cōcilio fratrū nostrorū ꝛ sacri approbatione cōcilij aliquid decernimus adiungēdū ꝛc. Octauo hoc accipit ex cōcilio lateranen. in quo Inno. tertius vt habet in. c. dānamus inquit. Damnamus ꝛ reprobamus libellū seu tractatū quē abbas Joachim edidit ꝯtra magistrū Petrū lombardū. Item in eodē. reprobamus etiam ꝛ cōdemnamus peruersissimū dogma impij Almarici. Nono idem colligit ex concilio generali in quo Inno. tertius: vt habetur in. c. cū laicis. extra de re. eccle. nō alie. ita dicit. volentes ergo sup his indemnitatibus consulere ecclesiarū atq; tantis grauaminibus ꝓuidere hmōi cōstitutiones ꝛ vēditiones ꝛc. sacri approbatōne cōcilij decernimus nō tenere. Decimo idem colligit ex. c. licet. de bap. ꝛ eius effec. in quo idē Inno. in cōcilio ꝓsidens ita loquit. volētes ergo tantū scandalū ab ecclesia remouere sacro suadente ꝯcilio distincte ꝓcipimus vt talia de cetero nō presumant. Undecimo ex. c. in q̇busdā. extra de penis. vbi idem Inno. in cōcilio vniuersali presidens ita dicit: sacri nihilominus concilij approbatiōe statuimus ꝛc. Duodecimo idē manifeste colligit ex. c. sacro approbante cōcilio extra de sen. exco. vbi Inno. cōcilio presidens ita dicit. Sacro approbāte cōcilio ꝓhibemꝰ ne quis aliquē ꝛc. Tredecimo idē colligit ex c. vbi periculū. de elec. li. vi. vbi Greg. x. in cōcilio ꝓsidens ita inquit: hec sacro approbāte cōcilio statuimus ꝛc. ꝛ. j. auctoritate nostra ꝛ eiusdē approbatōe cōcilij. Decimoquarto idē colligit ex ꝯcilio vniuersali Lugduni celebrato: in quo Grego. x. ꝓsidens ita inquit. vt in. c. de summa tri. ꝛ fide catho. sacro approbante cōcilio damnamus ꝛ reprobamus oēs qui negare ꝓsumpserunt ꝛc. Quintodecimo idē colligitur ex concilio Uiēnensi: in quo Clemens q̄ntus cōcilio presidens: vt habetur in. c. i. extra de sum. tri. ꝛ fid. ca. in Clemen. ita inquit: sacro approbante concilio declaramus. Sextodecimo idē colligit ex epistola quā Adrianus papa misit imperatori Basilio ad octauā synodum vbi inter alia dicit sic: volumus ergo per vestre pietatis industriā illuc numerosum celebrare cōcilium: cui nostri quoq; presidentes ꝛ culparū personarum differentias liquido cognoscentes iuxta quod in mandatis acceperint singulorꝝ libere discretiones exerceant: in quo videlicet sacrato cetu execrandi vanitatis cōcilij: quod aduersus sedis huius actū est prorsus reuerentiā cuncta decernimꝰ exemplaria prorsus a possessoribus suis ablata: in mediumq; delata cōtemplantibus igne cremari: nec superesse apd̄ quelibet ex his oībus vnū iota vel vnū apicē: nisi forte q̇s totius clericatus immo totius nomine xp̄i: nitatis anathemate propulsus carere voluerit. nō enim nos tam detestandū collegium nisi Arimineñ. sub Constantino vel Ephesino a Dioscoro cōgregato latrocinio comparandū decernimus. hec ille. Nota verba ex quibus luce clarius apparet auctoritas magna Romani pon. in ꝯcilio vniuersali. Decimoseptimo idē colligitur ex cōcilio Cōstantiensi: in quo post ꝙ Martinus creatus est: synodus nō est visa nomine cōstituentis aut diffinientis: sed oīa nomine Martini instar aliorꝝ conciliorꝝ approbāte synodo diffinita sunt ꝛ ꝯstituta. Mirum est aūt ꝙ tam gloriosi principes ecclesie summi pōtifices presumpserint vti tali modo loquendi vt omnia diffinita cōstituta declarata ꝛ prohibita in cōcilijs vniuersalibus sue ascriberent auctoritati si ad eorꝝ auctoritatē nō pertineret sed cōcilia immediate a xp̄o haberent auctoritatē talia faciēdi. Stupendū est insuper quomodo tot ꝛ tam gloriosa cōcilia in q̇bus multi sancti patres religione ꝛ sapientia celeberrimi interfuerūt permiserunt summos pōtifices hac in cōcilijs vti auctoritate si vt aduersarij garriūt cōcilia vniuersalia immediate a xp̄o ꝛ nō a papa habeant auctoritatem diffiniēdi statuendi ꝛ iudicādi ꝛc. Nec dici potest ꝙ Romani pontifices in hoc vsurpauerint auctoritatē alienam aut ꝙ illis tꝑibus vniuersalibus cōcilijs nōdum erat reuelata ista veritas potestatis cōciliorꝝ qualē prefati nouelli magistri cōfingunt: aut ꝙ Romani pōtifices a cōcilijs vniuersalibus illam auctoritatem accōmodatam susceperūt: quoniam vtrumq; horum est incōuenientissime ꝛ stulte dictum. Primū enim ponit maculā in multis sanctis pōtificibus ꝛ in apostolica sede: in q̄ tñ vt ait Hiero. ꝛ alij patres sancti: sicut supra in secūdo libro induximꝰ: xp̄iana religio semper immaculata permāsit. Secūdū ponit vniuersalem ecclesiā vsq; ad tpa istorꝝ nouellorꝝ magistrorꝝ tanta caligasse ignorantie cecitate vt nō nouerint hāc prerogatiuā sue potestatis. Tertium est falsum: quoniā vt in secundo plenissime est demonstratum Ro. pon. nō a cōcilijs sed ab ipso xp̄o saluatore no

stro cuius vicarius est et vices gerit hanc potestatis excellentiã habet. vt etiam habet in.c. q̃uis.di.xxi. Et quib⁹ oibus confutat̃ int̃ alia erroris stulticia dicentiũ q̃ solum quo ad convocationẽ ꝯcilia ipsa indigeãt auctoritate pape et nõ quo ad ꝓsecutiõem videlicet ad diffiniẽdum vel constituẽdum aut sentẽtiandum qui error cum papã nõ iudicem: sed preconem tñ faciat respectu ꝯciliorum iudicio nr̃o maximus est et periculosus vniuersali ecclesie contra quẽ errorem est sanctoꝝ patrũ et sacroꝝ canonũ doctrina de quo locupletissimus testis est clarissim⁹ pater et magne auctoritatis in ecclesia dei archiep̃s Remen̄ dñs Aymarus libro de synodis in.c.xviij. ita dicens: nõ mireris q̃ ipsoꝝ cõciliorum auctoritatẽ ro.pon. ascribamus. nã nulla ꝯcilia rata legũtur q̃ aplica auctẽte fulta nõ fuerint. vt beat⁹ Damasus papa in decretis suis.c.ix. asserit: cui sãct⁹ Athanasius et Julius papa Nicenũ q̃s ꝯcilium et reliqui sancti p̃res astipulãtur: nam illius sedis ep̃s iudex est totius ecclesie nec aliqđ iudiciũ valet absq̃ legitimo iudice. h̃ ille. Nota q̃ dic̃ iudex nõ preco. Hec aũt que dixim⁹ de auctẽte Ro.pon. supra concilium adhuc plenius ex infradicendis clariora reddemus.

Cap̃.xxxiij. de laudabili consuetudine antiquorũ cõciliorum q̃ absq̃ pri⁹ habito decreto aplice sedis nõ fieret i synodo diffinitio aliquorũ q̃stiõis ad fidẽ ꝑtinẽtis.

Cap̃. XXXIII

Illustre plane testimonium eminẽtis prefate auctoritatis Roma. pontifi. respectu conciliorum vniuersaliũ colligitur ex obseruantia quam sancti patres spiritu sancto pleni in antiquis et venerãdissimis cõcilijs vsi sunt: sancti nãq̃ patres in cõcilijs vniuersalib⁹ ꝯstituti ante omnem determinationẽ questionis q̃ de fide orta foret semp apostolice sedis prestolabãtur decretũ de qua beata cõsuetudine testimonia plura habemus et egregia. Primo em̃ hoc habetur ex.i. actione Ephesini concilij vbi sancta synodus ita loq̃tur. Congregatis nobis Nestorium a sacerdotio remouimus depositionem ei⁹ canonicam facientes atq̃ laudantes deo amãtissimum et sãctissimum ep̃m maxime rome Celestinũ qui ante nostram sententiã heretica Nestorij dogmata et ante nos protulit aduersus eum sententiam ꝓpter ecclesiarum cautelam et traditam nobis fidem ab aplis. hec ibi. Secũdo idem habetur testimonio Damasi pape qui et ceteri episcopi rome congregati scribentes de cõcilio Ariminien̄. episcopis in illirico constitutis sic dicunt: nec enim preiudicium aliquod fieri potuit per numerum episcopoꝝ Ariminij congregatũ qñ ꝯstat Ro.pon. cuius ante oĩa decebat expectare decretũ talibus nõ p̃buisse consensum. Tertio idem habet̃ ex eo q̃ Leo papa ad Theodosiũ impatorẽ scribẽs et ostẽdens: vnde occasionẽ erroris susceperat sc̃da synodus Ephesina ita ait. ad ep̃ale conciliũ qđ haberi apud Ephesum precepistis tam instructi sunt missi: vt si scripta que ad sanctam synodũ vel ad Flauianũ ep̃m detulerũt ep̃oꝝ publicari auribus Alexãdrinus ꝑmisisset antistes ita manifestatione purissime fidei quã diuinitus inspiratam et accepimus et tenemus vt oĩum cõcertationũ strepitus quieuisset: vt nec impitia vltra desiperet nec nocendi emulatio [illegible] reperiret. hec ille. Ceterũ idẽ q̃rto colligit̃ de.vi. synodo in qua suggestio Agaptonis pape directa impatori ꝑ legatos suos lecta fuit et subscriptõne oĩum ep̃oꝝ acceptata: in cuius suggestionis ep̃la post descriptam fidem aplice sedis: ita papa orat imperatorem corde contrito et fluentibus lachrymis mente ꝓstratus exoro porrigere dignemini clemẽtissimã dexterã vestrã aplice doctrine quã cooperator pioꝝ laboꝝ vestroꝝ beatus Petrus apl̃s tradidit vt nõ sub modio cõclusam sed tuba clarius in toto orbe predicet̃: q̃ eius vera confessio a patre de celis reuelata est ꝑ qua a dño oĩum beatus esse ꝓnũciatus est btũs petrus q̃ et sp̃uales oues eccl̃ie ab ipso redẽptore omniũ trina cõmendatõne pascẽdas suscepit: cuius annuente p̃sidio hec eius aplica ecclesia nunq̃ a via v̾itatis in qualibet erroris partẽ deflexa est: cui⁹ auctoritatẽ: vtpote oĩm aploꝝ principis semp oĩs catholica xp̃i ecclesia et vniuersales synodi ãplectẽtes in cũctis secute sunt. vnde in sexta ipsa synodo actõne octaua patres susceperũt suggestiones Agaptonis pape cũ multa deuotõne. vnde demetrius ep̃s plusiados ita dicit. Suggestiones directas a pie nr̃o Agaptone sc̃tissimo archiep̃o aplice et principalis sedis antique Rome ad a deo coronatũ et magnũ victorẽ imperatorem tanq̃ a sp̃ũ sc̃tõ dictatas per os spiritus sancti ac principis apostoloꝝ Petri et digito p̃dicti beatissimi pape Agaptõis scripta suscipio et ampl[illegible] et ita credo ita assentio &c. Item Benefius [illegible]p̃s Anastasius peleos dixit s̃m veritatẽ rela[illegible]rũ suggestionũ sanctissimi pape Romani sic [illegible]edo et cõfiteor. Item Georgius ep̃s Camuli[illegible] suscipio et sequor suggestiones ab Agaptone sanctissimo papa rome: et sic credo et sic cõfiteor et ita de omnibus ꝓpter qđ papa Nicolaus scribẽs Michaeli imperatori ita dicit. Quo nõ egeat quelibet synodus iuuamine sedis quãdo in Ephesino

latrocinio cūctis p̄sulibus ⁊ ipsis quoq; patriarchis ꝓlabentib⁹ nisi magnus Leo imitator scȝ illius leonis de quo scriptū est: vicit leo de tribu Juda diuinitus excitat⁹ os aperiens totū orbem ⁊ ipsos quoq; Augustos concuteret ⁊ ad pietatē cōmoueret religio catholica penitus corruisset. Quinto idē colligit ex quarta synodo Calcedonēn. de qua Leo papa scribens Theodorico epō Cypri ita dicit. Reueniētibus ad nos fratribus ⁊ cōsacerdotib⁹ nostris quos ad sanctū ꝯcilium sedes beati Petri direxit agnouim⁹ dilectionem tuam super no adiutorio nobiscum tam Nestoriane impietatis q̄ euticiane vesanie extitisse victricem. vnde gloriamur in dn̄o cum ꝓpha canentes. Adiutoriū nostrū in noie dn̄i qui fecit celum ⁊ terrā. qui nullū nos in nostris fratribus detrimentū sustinere permisit: s; que nostro pri⁹ diffinierat ministerio vniuerse fraternitatis irretractabili firmat assensu vt vere a se ꝓdire ostenderet qđ prius a prima omniū sede firmatum totius xp̄iani orbis iudicium recepisset vt in hoc quoq; capiti membra cōcordent. hec ibi.

Item sexto ad idē est beatissim⁹ Leo q̄ scribēs vniuersis epis ꝑ Siciliam cōstitutis ita dicit. Culpā nullo modo potuissetis incidere si vnde ꝯsecrationem honoris accepistis inde legē totius obseruantie sumeretis ⁊ beati petri apl̄i sedes q̄ vobis sacerdotalis mater ē dignitatis esset ecclesiastice magistra rōis. Itē Nicolaus papa in ep̄la ad imperatorem Michaelē que in quarta actione octaue synodi lecta fuit dicit: sicut cōstat sanctam romanā ecclesiam ⁊ beatū Petrū principem aploꝝ qui dn̄ico ore primatū ecclesie suscipere ꝓmeruit omniū ecclesiarū caput esse ⁊ ab ea rectitudinē atq; ordinem in cūctis vtilitatibus ⁊ ecclesiasticis institutionibus quas canonicas ⁊ synodicas sanctoꝝ patrū sermone inuiolabiliter atq; irrefragabiliter retinet exquirere atq; sectare. Hec ille. Septimo idem patet testimonio Nicolai pape qui iperatori Michaeli scribēs inter alia: dicit sic. Ad cuius em̄. s. fidei integritatē obseruationis multotiēs cōuenit⁹ factus est scōꝝ patrū a quib⁹ ⁊ deliberatuȝ et obseruatum extitit qualiter [illegible] ro. pon. consensu nullius insurgētis deliberatōnis terminus daretur. hec ibi. Octauo etiā patet in septima synodo ad quā scripsit Adrian⁹ papa ep̄lam siue decretū de adoratione ymaginum qua ꝑlecta querentibus apocrisarijs pape an Cesari⁹ patriarcha ⁊ tota synod⁹ acceptaret. Rn̄dit tota synod⁹: tota sacratissima synod⁹: ita credit ita sapit ita dogmatizat ⁊. J. petētibus apocrisarijs pape dicat nob scā synod⁹ si admittat lr̄as sanctissimi pape senioris Rome an non. Rn̄dit scā synod⁹: sequimur ⁊ suscipimus ⁊ admittimus. Nono hoc idē patet ex octaua synodo Cōstātinopolitana ad quā papa Adrianus libelluȝ mittit vt oēs epi ꝑm formā illius ꝓfiteantur ⁊ ꝓcedant qđ ⁊ factū est. qui libellus vt ex gestis eiusdē synodi patet incepit. Prima salus est recte fidei regulā custodire ⁊ a cōstitutis dei ⁊ patrū nullaten⁹ deuiare ⁊c. quā patres synodi ꝓfitētes sic dicunt. Porro de venerabilissimo Ignatio pr̄iarcha nostro ⁊ de his q̄ ex pte ipsius sunt qđ auctas apl̄ice sedis vestre decreuit tota mente seq̄mur ⁊ religiosa deuotōe veneramur atq; ꝓ posse ⁊ nosse nostro pia intentōe ac spiritali cōflictu defendimus: qm̄ sicut p̄diximus sequētes in omnibus apl̄icā sedē ⁊ obseruātes eius oīa cōstituta speramus vt in vna cōione quā sedes apl̄ica p̄dicat eē mereamur in qua est integra ⁊ vera xp̄iane religionis soliditas ꝓmittētes etiā omnes sequestratos a cōione ecclesie catholice. i. nō cōsentientes sedi apostolice eoꝝ nomina inter sacra recitanda esse mysteria. hec ibi. Ex quoꝝ concilioꝝ sacroruȝ laudabili ⁊ debita reuerentia ad apostolicaȝ sedē q̄ sine eiusdē premissis decretis nihil agerent luce clarius q̄tum a bonitate ⁊ honestate aberrent tam asserentes vniuersalia concilia a papa non suscipere auctoritatē suā: sed a xp̄o imediate q̄ ꝑsumptuosi illi qui in vl̄ibus cōcilijs nulla prius habita cōsultatōe apostolice sedis: que ⁊ mater cunctaruȝ ecclesiarū ⁊ magistra fidei est arduas materias: vtputa fidei ⁊ maiores causas diffinire presumūt ⁊ ab alijs obseruari precipiunt.

Ca. xxxiiij. Qd vniuersalia concilia semper solita sunt gesta sua petere confirmari per Ro. pon.

Ca. XXXIIII

Amplius egregium atq; irrefragabile argumentū prefate auctoritatis quā Romanuȝ pon. diximus habere in vniuersalibus cōcilijs est: q̄ sancti p̄res in cōcilijs vl̄ibus cōgregati diffinitōes suas ⁊ gesta ad eoꝝ vigorem ⁊ firmitatem regulariter ab apostolica sede confirmari ac roborari postularunt aperte cognoscentes oportere leges ecclesie robur accipere ⁊ auctoritatē ab eo in quo deus totius ecclesie principatum posuit ⁊ primatum cuiusmodi est Ro. ponti. vt in. c. nolite errare. dist. xi. dicit Julius papa. huiōi beate obseruationis exemplū in primis habemus a p̄ribus singularissimi ⁊ pre alijs excellentissimi concilij Niceni: qui oīa gesta sua et

diffinita humiliter ⁊ deuote a btõ Siluestro
petierũt cõfirmari. vnde in ep̃la quã eidẽ bea
to siluestro scribũt ita inquiunt beatissimo epo
vrbis Rome cũ omni reuerẽtia colendo Sil-
uestro Osius ep̃s ꝓuincie hispanie ciuitatis
Cordubensis ⁊ Macharius ep̃s eccl̃ie Con-
stantinopolitane ⁊ Victor ⁊ Vincẽtius pbri
ordinati ex directiõe vrbis Rome ⁊ ceteri co
epi. cccxviij. in dño Salutẽ. Oĩa corrobo
rata d. diuinis mysterijs eccl̃iastice vtilitatis
que ad robur ꝑtinent sancte eccl̃ie catholice
⁊ ap̃lice ad sedẽ tuã Romanã explanata ⁊ de
greco in latinum redacta scribere cõfitemur.
Nunc itaq; ad vestre sedis augmentũ occur-
rimus roborari. itaq; cõstat vestra ap̃lica do-
ctrina totius vestre ap̃lice vrbis in vnũ cõue
nire: vestrumq; habere ꝯciliũ: sicut docet my-
stica diuas. ⁊ sequit̃. i. q̃cquid statuim⁹ in Ni-
ceno cõcilio ꝓcamur vt vestri oris cõsortio ro
boret̃. hec ibi. In decreto d. ꝯfirmatõis quã
ꝓfatorũ gestorũ btũs Siluester in cõcilio con-
gregato rome facit ita scribit̃: Siluester ep̃s
catholice ⁊ ap̃lice sedis ꝓsul vrbis rome q̃cq̃d
in nicena bithinia ꝯstitutũ ad robur scẽ m̃ris
eccl̃ie catholice ⁊ ap̃lice a sanctis sacerdotib⁹
cccxviij. nostro ore cõsortes firmamus omnes
q̃ ausi fuerint dissoluere diffinitiõnẽ sancti ma
gni ꝯcilij qd̃ apud Nicenã cõgregatũ est sub
p̃ntia pijssimi ⁊ venerãdi principis Cõstanti
ni Augusti anathematizamus: ⁊ dixerũt oẽs
ep̃i placet. hec ibi. Scd̃o testimoniũ habem⁹
de Ephesino cõcilio: de quo dicit dñs Ayma
rus libro de synodis q; in eo legati ap̃lice se-
dis btũs Cyrillus ⁊ arcadius ep̃s ex Italia
vice Celestini pape prefuerũt: ⁊ ipam ap̃lica
auctate roborauerũt. habet̃ et̃ ex gestis eiusd̃
synodi: q; imꝑator. s. Theodosius iunior ad ꝑ-
fectionẽ diuinitus statutorũ petijt ap̃lice ca
thedre apponi confirmationẽ: vt sic tanq; a
btõ Petro facta veneremur. Tertio habem⁹
de hoc testimoniũ a p̃ribus in concilio Calce
donensi cõuenientibus q̃ ad Leonẽ papã ita
scribũt deprecãtes vt eorũ decreta cõfirmare
dignaret̃. Nouimus q̃cquid rectitudinis a fi
lijs fit ad patres recurrit: faciẽtes hoc quasi ꝓ
priũ sibi. Rogamus ergo ⁊ tuis nostrã decre-
tis honora iudiciũ: ⁊ sicut nos audierimus in
bonis cupitã cõsonantiã: sic summitas filijs
qd̃ deceat adimpleat. Vbi notandũ cõtra su-
perbiã Basilien. q; synodus papã p̃rẽ vocat
⁊ infra. vt aũt cognoscatis: q: nihil donando
cuilibet grãm fecimus: aut per iniusticiã ad-
uersando sed vt nutu gubernãte diuino oĩum
gestorũ vim vobis insinuamus ad ꝓbationẽ
vestre sinceritatis: ⁊ ad corũ que a nobis gesta
sunt firmitatẽ ⁊ ꝯsonantiã. hec synod⁹. Hãc
ceterũ quarto apostolice sedis prerogatiuã i-
peratores Valentinus ⁊ martianus nõ igno
rantes ꝓ cõfirmatione gestorũ p̃fate synodi
scribentes ita dicũt: miramur per maxime q;
synodũ Calcedonen. ⁊ litteras venerabiliũ
eporũ que ad tuã deo amicitiã misse sunt: per
quas oĩa que in ipsa facta sunt nobis nuncia-
runt: nequaq; a tua sanctitate tales l̃re misse
sunt: que videlicet in sanctissimis ecclesijs le
cte in noticiã oĩum deuenirent qd̃ quorũdam
aĩabus que prauã adhuc opinionẽ sectantur:
ambiguitatẽ iniusit vtrũ. s. tua beatitudo que
in sancta synodo edita sunt cõfirmauerit: ⁊ ꝓ
pter hec tua reuerẽtia l̃ras mittere dignetur:
ꝑ quas in omnibus ecclesijs ⁊ ep̃is notum fit
vniuersa que i sancta synodo gesta sunt a tua
beatitudine cõfirmata. Quinto patet et epi-
stola quã Leo papa qui Agaptoni succedens
ad pijssimũ Constantinũ sup cõfirmatõne ge
storũ in. vi. vniuersali synodo scribit dicens:
hãc ergo recte atq; apostolice traditõnis nor
mã ꝓdecessor meus Agapto ap̃lice memorie
papa cũ sua synodo ꝓdicauit: hanc scriptis ꝑ-
currentibus in sue suggestionis pagina ve-
stre pietati ꝑ suos legatos emisit approbãs ⁊
ꝯfirmãs testimonijs sctõrũ ac ꝓbabiliũ docto
rũ quã sctã nũc magna synodus suscepit ⁊ in
omnibus nobiscũ cõplexa est: vtpote bti Pe-
tri ap̃lorũ principis sincerã doctrinã in ea co-
gnoscens ⁊. i. Et q: diffinitionẽ recte fidei vt
dictũ est predicauit quã ⁊ ap̃lica sedes beati
Petri ap̃li: cuius licet ipares ministerio fun-
gimur veneramur suscepit. Idcirco ⁊ nos ⁊
ꝑ nostrũ officiũ hec venerãda sedes ap̃lica cõ
corditer ⁊ vnanimiter q̃ diffinita sunt ab ea cõ-
sentit ⁊ beati Petri auctte cõfirmat. hec ibi.
Itẽ sexto p3 ex gestis. vij. synodi que fuit apd̃
Nicenã legit̃ q; Tarasius ecclesie Constanti-
nopolitane ꝓsul totũ ꝓcessũ eiusdem synodi
summo põ. vt mos erat retulit vt tale cõciliũ
sua auctte firmaret. vbi nota qd̃ dicit vt mos
erat: q: ex hoc capte colligit̃ ita fieri ꝑ oĩa cõci-
lia: sicut ⁊ verũ est ex practica aliorũ posterio-
rũ. Septimo ad idẽ est synodus illa venera
bilis Rome tẽpore symachi pape celebrata.
de qua in. c bene. di. xcvi. in qua sic habet̃. Si
cuiuslibet prouincie sacerdotes inter suos ter
minos cõsilio hab[illegible]o quicquid sine metropo-
litani sui auctoritate tractauerint irritũ esse
debere sancti patres sanxerũt: q̃to magis qd̃
in apostolica sede nunc stante presule qui me
rito beati Petri apostoli per vniuersum or-
bem primatum obtinens statutis synodalib⁹
ꝯsueuit tribuere firmitatẽ. hec ibi. Preterea

dicit Gratianus di. xvi. c. placuit. ꝙ papa re-
cepit sextā synodū cū canonibus suis ⁊ etiā
sancta octo vniuersalia cōcilia q̄ Romani pō
tificis ꝓfessione dicit esse roborata. Ex q̄bus
satis aperte apparet ꝙ alia fides fuit apud il
los sanctos patres antiquoꝝ ꝯciliorꝝ sanctis
simorꝝ de auctoritate cōciliorꝝ ⁊ Romani pō.
q̄ sit apud nouellos magistros cōturbantes
fantasticis adinuentōibus suis ecclesiā dei.
Plane si cōcilia vniuersalia haberēt illam su
premā auctoritatē imediate a deo cōstituēdi:
diffiniendi sententiādi puniendi: ⁊ etiā supra
papā sancte vniuersales ille synodi non tā re
gulariter tā deuote ⁊ hūiliter a Romanis pō
ti. gesta sua peterēt ꝯfirmari. planū est ꝙ ista
stare non possunt simul ꝙ cōciliū habeat ime
diate ptātem a xp̄o: cui etiā papa obedire te-
neatur: ⁊ ꝙ cōcilij sententie ⁊ gesta nulli⁹ sint
roboris nisi Romani pō. auctoritate firment̄
superioris est eñi roborare acta inferioꝝ ⁊ nō
ecōuerso. Octauo etiā inducemus testimoni
um de cōcilio Constantieñ. qd̄ cū plenarium
ex oibus obedientijs existeret integratū sup-
plicasse etiā legitur dn̄o Martino pape. v.
vt dignaret̄ decreta eiusdē cōcilij sua auctori
tate roborare ⁊ ꝯfirmare. Nono hoc etiā Ba
silieñ. nō obstantib⁹ eoꝝ erroribus voluissent
obtinuisse a dn̄o Eugenio vt eoꝝ decreta ap-
probasset: sed obtinere nō potuerūt ⁊ merito.
Ex quibus luculenter apparet q̄ periculose ⁊
q̄ scādalose errent qui statuta cōciliorū aut
diffinita anteq̄ Romani pon. auctoritate fir-
ment̄ atq̄ roborent̄ publicant ꝑ orbem ⁊ ob-
seruari ꝑcipiūt: cum tñ anteq̄ principis eccle
sie auctē firment̄: nullū obligent cū nullū ro-
bur habeāt: vt p3 ex dictis ⁊ colligit̄ ex cōci
lio Calcedoneñ. p3 etiā ex. c. bn̄. di. xcvi. hoc
etiā ostendit apertissime Leo papa in episto-
la ad aq̄legeñ. episcopū in qua scribēs de for-
ma recipiēdi h'ticos arrianos ita inq̄t: inter
alia omnia decreta synodalia que ad excisio-
nē hmōi heresis apostolice sedis firmauit au
ctoritas amplecti se ⁊ in oibus approbare elo
quant̄ ⁊c. Ecce sola illa synodalia d̄creta que
aplice sedis firmauit auctas iubent̄ āplecti ⁊
venerari. Ceterū hmōi aplice sedis prerogati
uā: sic aptissime profitet̄ xp̄ianissimus imperā
tor Justinianus qui vt hab̄. C. de sum. tri. ⁊
fide ca. scribens ad papā Johannē petēs ap-
probationē fidei sue ⁊ suoꝝ cōfirmationē ita
dicit: victor Justinianus ⁊c. Nos reddentes
honorē ⁊ aplice sedi ⁊ vestre sanctitati quod
sp̄ nob̄ in voto fuit: ⁊ ē ⁊ vt decet p̄rem hono
rātes vr̄am beatitudinē oīa que ad eccl'iarū
statū ꝑtinēt festinamus ad noticiā deferre ve
stre sanctitatis. ⁊. j. oēs vero sacerdotes san-
cte catholice atq̄ aplice eccl'ie ⁊ reuerendissi
mi archimādrite sacroꝝ monasterioꝝ sequen
tes sanctitatē vr̄am ⁊ custodiētes statū ⁊ vni
tatē sctārū eccl'iarū quē habēt ad aplicā vr̄e
sanctitatis sedē nihil penitus imutātes. ⁊. j.
suscipimus aūt quattuor ꝯcilia prima. s. ƀm ꝙ
vr̄a aplica sedes docet atq̄ p̄dicat: oīs ergo
sacerdotes seq̄ntes doctrinā vr̄e aplice sedis
ita credūt ⁊ ꝯfitent̄ ⁊ p̄dicāt. vn̄ ꝓperamus
hec ad noticiā deferre vr̄e sanctitatis. ⁊. j. pe-
timus ḡ paternū affectū vt vr̄is ad nos desti-
natis lr̄is ⁊ ad sctissimū ep̄m hui⁹ alme vrbis
⁊ patriarchā manifestū nobis faciatis ꝙ oēs
qui p̄dicta ꝯfitent̄ suscipit sanctitas vr̄a. h̄ il-
le. Cui impatori r̄ndens papa Jo. ita scribēs
dicit: vt habet̄ vbi supra. liquet ergo gl'iosissi
me impator vt lectōis ⁊ legatoꝝ vr̄oꝝ patefe
cit nos aplicis eruditōibus studere: cu de re-
ligione catholice fidei ea sapiatis ea scribat̄:
ea pp̄lis fidelibus publicatis q̄ diximus ⁊ se-
des aplica ⁊ patrū reuerēda decreuit auctas
⁊ ꝯfirmamus in oibus. hec ille. Ecce testimo-
niū clarissimū p̄rogatiue aplice sedis de quo
iā diximus. Ex p̄dictis manifeste ꝯfutant̄ tā
erronee due interp̄tatōnes date ꝑ aliquos no
uellos mḡros aduersarios ⁊ inimicos doctri
ne oīum sctōꝝ patrū in suis tractatibus. Pri
ma est ꝙ papa non ꝯfirmat aut robur auctis
tribuit vniuersalibus ꝯcilijs que de toto orbe
xp̄iano cōgregant̄: sed tm̄ de cōcilijs patriar-
chalibus: que q̄nq̄ etiā dicta reperiunt̄ vl'ia.
Mꝫ ista interp̄tatio erronea sit manifeste p3
ex dictis: qm̄ conciliū Nicenū ⁊ Calcedoneñ.
vl'ia fuerūt ⁊ sancti loquētes de hac p̄rogati-
ua de vniuersalibus cōcilijs oībus loquunt̄ ⁊
rōnes facte de oibus etiā cōcludūt. Scd̄a in-
terp̄tatio quā prefati aduersarij dant est ꝙ cō
firmatio quā Ro. pō. tribuere dicit̄ ꝯcilijs vni
uersalibus nō est auctoritatiua ita ꝙ auctori
tatē ⁊ robur tribuat cōcilijs: q2 vt aiūt aucto
ritatem habent a deo imediate: sed in signū
tantū. s. ꝙ facta in synodo in cōcordia sint ac
titata: sicut ⁊ alij ep̄i se subscribentes in syno
dis dicūtur eas cōfirmare. Mꝫ autē hec inter-
pretatio falsa sit ⁊ erronea: patet ex dictis in
superioribus specialiter per illud qd̄ habetur
in. vi. actione Calcedoneñ. synodi vbi dicitur
ꝙ in omnibus synodis apocrisarij apostolici
decretas sententias primo ꝓpter summā au-
ctoritatem eiusdē sancte sedis cōfirmabant ⁊
subscribebant: q2 aliter nullū robur habebāt.
Ecce ꝙ cōfirmatio que fiebat per legatos pa
pe non erat tm̄ significans sed etiam aucto-
rizans: quia vt inquit nullū robur habebat.

Preterea idem habet ex .c. regula. di. xvij. et ex ca. bene. di. xcvi. que expresse idem loquũtur et de oibus synodis vniuersaliter qd luce clari⁹ ostẽditur ex illo qd Leo sanctissim⁹ scribit maximo ãtiocheno epo qd supra eodẽ .c. inductũ est. Ceterũ ꝙ erronea sit interpretatio prefata aduersarioꝝ: patet ex hoc ꝙ respectu ꝯciliorũ vniuersaliũ nihil plus auctis dant sũmo pon. principi totius ecclesie ꝙ alteri epoꝝ qd ꝗtũ dissonet fidei catholice et etiã sanctoꝝ patrũ doctrine nullus sane mentis parũ etiam in sacris litteris nutritis põt cognoscere. patet ergo ꝗtũ errent pfati aplice sedis aduersarij.

Capitulum. xxxv. In quo ponuntur aduersariorum obiectiones.

Ca. XXXV

Veritatem autem eam quã in superiori capitulo tãtis rationibus et vniuersaliũ cõciliorũ practica et exemplo ostẽdimus aduersarij moliũtur infringere. Primo quidẽ ex veteri testamento. Legit enim ꝙ

Argumẽtum primum.

Esdre vltimo legit cõciliũ esse congregatũ in hierusalem vt pruideret sup cõgregatione filiorum Israel qui duxerant vxores alienigenas vbi dicit ꝙ missa est vox. s. citationis in iudea et hierusalẽ oibus filijs transmigratõis vt cõgregarent in hierusalem et omnis qui nõ veniret tribus diebus iuxta conciliũ pncipũ et seniorũ auferet ab eo substantia ei⁹ et ipse abijceretur a cetu transmigrationis etc. vsqꝫ sic fiat. Ex illo loco aduersarij arguũt duo. Primũ est ꝙ Esdras licet nõ esset sũmus sacerdos: sed Iosue filius Iosedech nihilominus noie toti⁹ cõcilij dedit sentẽtiam in predicta causa. et ita cõcludunt ꝙ determinatio et diffinitio in ꝯcilijs vniuersalibus nõ est solius pape. Scdm est ꝙ punitio spũalis et tpalis inferenda contẽnentibus venire fuit reseruata cõcilij auctoritati et nõ summi pontificis.

Secundum

Secũdo arguũt ex illo act. xv. vbi sic dicit placuit aplis et senioribus cum omni ecclesia eligere viros et ex illis mittere in antiochiã etc. et. j. in epla in qua diffinitionẽ quã de questione mota de obseruatione legaliũ fecerant notificãt dicit sic: apostoli et ceteri fratres his q sunt antiochie salt. et post pauca. visuꝫ est spiritui sancto et nobis nihil vltra imponere vobis oneris ꝙ etc. Ex quibus videt manifeste inqũt primo ꝙ apostoli et seniores simul oia fecerunt et nõ Petr⁹ sol⁹. Scdo videt ꝙ nomine totius synodalis congregatõis conscripta est sentẽtia et nõ solius petri.

Tertium

Tertio arguũt ex gestis octaue synodi Constãtinopolitane vbi in allocutõe Thome metropolite Tyri facta ad synodum incipientem vestris ecclesiasticis negocijs cõfusionem patientibus etc. cuius verba sunt hec loquendo de imperatore Basilio. Conuocauit humilitatem nostram de orientalibus sedib⁹ ac diocesibus cum his qui putabantur aduenire atqꝫ concurrere a seniori Roma sanctissimi pape vicarijs circũspecte ecclesiastica dissolueremus certamina ppter quod et nunc vsqꝫ perseuerantes illoꝝ prestolamur aduentuꝫ quoniã vero nulla est facta tarditas et suspicamur ex tyrannica potestate ppter tantã moram multas nobis superuenturas calamitates atqꝫ necessitates: immo vero et totum nostrum genus xpianoꝝ propter talem causam submittendum varijs temptatõnibus nequaꝙ eos qui a Roma venire putabant expectare iustum putamus: sed superfluuꝫ atqꝫ supuacuum arbitramur esse psertim cum ea que rome regulariter ac synodice gesta sunt pre manibus habeamus: ita vt hic cõstet vna nobiscum esse beatissimũ papã Nicolaũ p litteraꝝ suarũ voces adhuc etiam et successorẽ eius sanctissimũ Adrianũ per pprias eplas: ipsi ergo habentes nobiscũ beatissimũ papã Nicolaũ et sanctissimũ papam Adrianũ ineptũ et incõgruũ omnino putamus despicere fluctuanteꝫ xpi et saluatoris nostri ecclesiã per dilationeꝫ diffinitõnis que illi debet. hinc ergo velut ex necessitate: nunc vobis denũciamus iustificationẽ dei et diuine misericordissime puidẽtie cõsiliuꝫ atqꝫ iudiciũ ꝗtum ad capacitatẽ nostram attinet. hec ibi. Ex quibus habetur inquiũt ꝙ sine papa et eius legatis synodus cõgregata possit pcedere ad diffiniendũ ac instituendum.

Quartum

Quarto sic. in cõcilijs vniuersalibus semp noie synodi sententie legunt prolate et institutõnes canonũ. sicut pꝫ in .c. quoniam. di. xvi. vbi sic dicit: placuit huic sancte synodo. Idẽ infra. confirmamus et ceteros canones. Item octaua synodus inquit Focium inobedientẽ et resistenteꝫ huic sancte synodo reprobamus et anathematizamus.

Quintum

Quinto arguũt ex illo .c. si eps. ij q. vi. vbi oẽs epi in cõcilio videntur esse ꝯiudices.

Sextum

Sexto ex illo qd Nicolaus papa in epistola quaꝫ vniuersis archiepiscopis et metropolitis ac epis Constãtinopolitane sedi subiectis in sententia ꝯtra Focium scribit dicens: hec et his similia ꝯtra euangelica apostolica pphetica atqꝫ canonica statuta se offendas sit dei oipotentis et beatoꝝ apostoloꝝ pncipũ Petri et Pauli et omnium simul sanctoꝝ ac venerãdoꝝ sex vniuersaliũ cõciliorũ auctoritate: necnõ et spirit⁹ sancti per nos iudicio omni sacerdotali honore et omini e alienus etc. Ecce ꝙ auctoritate con

ciliorꝝ pronūciat sententiam. ergo ⁊c. Septimum Septimo ab aduersarijs arguitur ex similitudine subscriptōis pape p̄sentis in cōcilio vel aut suorꝝ legatorꝝ cum subscriptionibꝰ aliorꝝ prelatorū: sic omnes illi eandē formā subscribendi se in gestis conciliorꝝ vniuersalium obseruarūt. ergo videtur ꝙ oēs eque cōcurrūt ad constituendū iudicandū ⁊ diffiniendū ⁊ nō solus papa diffinit aut cōstituit siue etiā principaliter. cōña videtur bona ex similitudine subscriptiōis. añs dicunt patere ex multis concilijs. dicūt enim ꝙ in omnibus vsitatis ecclesie cōcilijs leguntur legati absq̄ differētia pariformiter alijs se subscripsisse. vñ vnusq̄sq̄ eps vel dicit annuens vel statuēs vel diffiniēs subscripsi: ita pariformiter aplice sedis legati. vnde in ɔcilio Martini pape qd̄ precessit sextā synodū vniuersalē reperitur Martinus sic subscripsisse. Martinus sancte catholice ⁊ aplice ecclesie eps vrbis rome huic diffinitioni cōsummationis orthodoxe fidei ⁊ dānationē sergij statuens subscripsi: ⁊ sic maximꝰ sancte aquilegiensis ecclesie precise confirmando dānando ⁊ statuēdo vna cū. cxiij. epis se subscripsit quisq̄ in eadē forma. Sic etiam vt aiūt reperitur in cōcilio cui Greg. iunior tpe Leonis ⁊ Constantini iunioris iperatorū rome p̄sedit. vñ ipse Greg. sic ait. Greg sancte catholice ⁊ aplice ecclesie vrbis rome eps huic statuto a nobis ꝓmulgato subscripsi. Agnellꝰ eps sancte ecclesie florentinē. huic ɔstituto a nobis ꝓmulgato subscripsi et ita de ceteris idem dicunt reperiri in concilio in quo Symachus p̄sedit.

Octauum Octauo arguitur sic. contingit ꝙ cōcilium cōgregetur super facto pape tēpore quia accusatus vel suspectus de heresi sicut factū legitur tpe Symachi pape. vt in. §. hinc etiā di. xvij. ⁊ tpe Marcellini pape. di. xxi. in. c. nūc aūt. sed notuz est ꝙ ibi cōcilium iudicat ⁊ nō papa: quia nemo iudex est in propria causa. ergo nō est veruz ꝙ semꝑ sententie concilij auctoritate pape ⁊ noīe cuz est presens proferātur.

Nonum Nono arguitur ex. c. cōstitutum. xvi. q. i. vbi dicitur constitutum est a presenti ɔcilio ⁊c.

Decimum Decimo arguitur sic: omniū ordinatorū ad finem regula metrū ⁊ mensura est ipse finis. sed vniuersalis ecclesia quā vniuersale concilium representat est finis potestatis papalis. ergo illius mensura ⁊ regula sumēda est ex legibus ⁊ regulis vniuersalium conciliorum ⁊ nō econuerso. ergo videtur ꝙ magis pertineat ad synodum ipsam cōstituere ⁊ regulas dare ac conseruare sentētias apostolice sedis ꝙ ecōuerso. ɔsequentia videtur bona maior est Aristotelis. ij. phy. et. i. ethy. minor patet: quoniā papa est propter ecclesiam ⁊ nō econuerso. Unde apostolus. ij. ad Corin. x. inquit: potestatem dedit nobis deus in edificatione ⁊ nō in destructionem.

Ca. xxxvi. In quo respondetur ad obiectōes factas Cap. XXXVI

Dicta que aduersarij inducunt cōtra clarissimā ⁊ fundatissimam sententiā quā posuimus nō est difficile ex superioribus respondere.

Ad primum Ad primā aūt que sumitur de veteri testamento: licet superuacuū sit respōdere: cum manifestum sit nō facere ad propositum: nihilominus vt hic liquidius pateat respondetur primo negando ꝙ cōgregatio illa facta in hierusalem virorꝝ Juda ⁊ benyamin cum vxoribus ⁊ pueris suis fuerit synodus generalis sicut imp̄titarum de synodo vniuersali est sermo. Secūdo etiā dicimus ꝙ falsum sit ꝙ Esdras noīe ⁊ auctoritate illius congregatōis dederit iniam in causa separatōis vxorum alienigenaruz sed dedit eam auctoritate Regis Artaxerxis cuius erat vicarius ⁊ princeps cōstitutus ad reductione captiui populi in hierusalem p̄tātem ab eo habēs suꝑ omnes trāsgressores legis dei. vt p3 in. c. ij. eiusdem libri vbi exemplar ponitur epl'e date sibi auctoritatis. Tertio dicimus ꝙ etiā falsuz sit ꝙ punitio non venientiū ad illa conuocatōnē fuerit reseruata auctoritati illius cōgregationis: īmmo reseruata fuit Esdre qui quasi princeps erat vt diximus ex regis cōmissione p̄tate cōgregationis: verū tñ est ꝙ fiendū erat iuxta consiliū principū ⁊ seniorꝝ: vt dicit textus

Ad secundum Ad secundā que sumitur ex illo act. xv. respōdetur ꝙ in nullo obuiat ꝓposito nostro: qm̄ licz concederetur ꝙ patres existēs in concilio simul cōcurrāt cū papa in diffiniendo aut cōstituēdo canones siue sententiādo: sicut hic de apostolis ⁊ seniorībꝰ cū Petro videtur aduersarijs arguentibus: nihilominus tñ quicq̄d ibi agebatur principaliter ⁊ originaliter ascribendū esset Romano pōt. tēpore principi totiꝰ reip. xpiane. Unde glo. Hiero. suꝑ illo loco: vt patrum ante in. c. xxxi. inductuz est: cōmemorato qualiter Jacobus ⁊ oēs alij seniores in sententiam Petri transierant dicit Petrū principez fuisse illius decreti: legem post euangeliuz nō esse seruandā. Ecce ꝙ Hiero. dicit Petrū illius decreti quod factū est in illa synodo principē. id est principalē auctorē fuisse. ⁊ hoc plane manifestū si quis tex. illum attente cōsideret. Postq̄ enim Petrus diffinierat non esse imponendum onus obseruantie legalis conuersis ex gentilitate. Sequitur in textu. Tacuit autem omnis multitudo. Dicit Nicolaꝰ

de lyra iuxta Hiero. cōsentiens Petro: quam
petri sententiam beatꝰ Jacobus cōmēdans ꝓ
tulit illam dicēs: ego iudico ita ꝙ iudicare Ja
cobi nō fuit sentētiā auctoritatiue dare sȝ sen
tētiam datam p Petrum principem ⁊ verticē
cōgregationis synodalis proferre: erat enim
ep̄s hierosolymitanꝰ: licet em̄ vt ait magister
Nicolaus de lyra ibidē Petrus eēt principa-
lis inter apostolos tn̄ detulit ei in sua diocesi
vt determinationē dubij proferret. Nō vero
sequit̄ tunc placuit apostolis ⁊ senioribus cū
omni ecclesia eligere viros ex eis ⁊ mittere in
anthiochiā: nō importat aliquam diffinitionē
alicuius dubij sed iam diffinitam velle illā pu
blicare ⁊ notam facere per nūcios suos fratri
bus existentibꝰ antiochie. per hoc vero ꝙ apo
stoli scribētes fratribꝰ existētibꝰ antiochie di-
cūt visum est spiritui sancto ⁊ nobis: nō habe-
tur ꝙ ista ptās iurisdictionis sit data illi con-
gregationi aploꝝ ⁊ senioꝝ imediate a spiritu
scō sicut aduersarij cōfingunt sed tantū habe
tur ꝙ diffinitio illa prefate questiōis inspirati
one spiritus sancti facta fuerit per aplos ⁊ se-
niores. vt glo. Bede ibi tangit que exponens
predicta verba ita dicit: placuit spiritui scō
qui arbiter sue potestatis vbi vult spirat. vbi
vult loquit̄ ⁊ nobis id est. nō solum voluntate
nostra sed instinctu spiritꝰ sancti. hec glo. ⁊ ita
ex illis verbis nihil aliud habet̄ nisi ꝙ Petrꝰ
⁊ alij apli ⁊ seniores in sentētiam illius cano-
nis de lege nō obseruanda post euāgelium in
stinctu spiritus sancti in vnū cōuenerant. pla
ne hmōi assistētia qua spūs sanctꝰ q̄ ē auctor
pacis ⁊ vnitatis sāctis congregationibꝰ assi-
stit spirando ⁊ docendo quid agendū sit non
abstulit a petro nec nūc a successoribꝰ suis pri
matū supra synodum vlem nec vnitatem nec
connexionem totius corporis ecclesie ad vnū
caput. s. xp̄i vicarium qui vt dicit Chriso. fue-
rat vertex collegij ⁊ caput aplici chori. Prete-
rea ꝙ epistole illius titulus scriptus cōmunis
fuerat oībus apostolis ⁊ senioribus nō obui-
at quin Petrꝰ auctor ⁊ princeps fuerit illius
decreti vt dicit beatus Hiero. qm̄ titulus epi-
stole illius formatus est cōis oībus vt omnis
dissensionis tolleret̄ occasio. vn̄ glo. interli. su
per verbo apli ⁊ seniores dicit sic: aploꝝ cōis
titulꝰ ꝑfert̄ ne aliqua dissensionis relinquat̄ oc
casio. Ad tertiā que sumit̄ ex synodo Cōstā

Ad tertium

tinopolitana r̄ndet̄ ꝙ gesta illiꝰ synodi bn̄ cō
siderata in nullo fauēt aduersarioꝝ ꝓposito
ȝ magis ꝯfirmāt ꝓpositū nostrū. Tū ꝑmo: qꝛ
licet vicarij ⁊ legati pape nōdū venissent i lo
cum synodi p̄tēs tn̄ synodi auctē pape ꝓcede
bāt, tū qꝛ synodꝰ ipsa auctē pape Nicolai eēt
cōgregata. Tū qꝛ patres ipsi de mente ⁊ volū
tate summi pon. circa diffiniēda erāt iam in-
structi sufficiēter vt ꝑfatus metropolita cōfi-
tet̄ dicens ꝑsertim cū ea que Rome regulari-
ter gesta sunt ꝑ manibus habeamus libelluȝ
scȝ quē papa Adrianus miserat ad synodum
Constantinopolitanā ſm cuius formā proce-
dendū esset. Tū qꝛ ibi imminebat casus maxime
necessitatis que legē nō hȝ. vnde imminente tā
ta necessitate sicut ipsi patres describūt: non
erat incōueniens vt deliberarent ꝓnunciare
sententiā diffinitōis habite: p eos etiā non ꝑ-
sentibus vicarijs pape: maxime qꝛ sicut dictū
est ipsi ꝯformātes se menti tā pape Nicolai ꝙ
Adriani sententiā suā cōceperant. Tū tertio
qđ inducunt nō facit ad propositum aduersa
rioꝝ: qꝛ licet tardantibus vicarijs pape cōsu-
luisset ꝑfatus metropolita ꝓcedere illis am-
plius nō expectatis nihilominus tandē vica
rij pape. s. Adriani venerūt: videlicet Donatꝰ
ep̄s Hostien. ⁊ Stephanus ep̄s Ephesine ec
clesie ⁊ Marinus dyaconꝰ Cardinalis ⁊ te-
nuerunt locū Ro. pon. in oībus: sicut patet ex
gestis eiusdē synodi. ⁊ habet̄ in. c. Adrianus.
dis. lxiij. vnde de iudicio ⁊ sententia data per
eos in ꝓhociū: ita in actōne. v. eiusdem synodi
habet̄. Deinde accipiens Theodorus deuotꝰ
a secretarijs legit q̄ a sanctissimis vicarijs se-
nioris Rome breuiter dicta sunt habētia ita.
vidistis fratres vidistis ⁊ audistis q̄ ex multo
tp̄e dicta ⁊ gesta sunt de hmōi cā: ⁊ apparuit
oībus vobis: q̄a irreceptibilis erat promotio
huius viri: ⁊ ꝙ depositio sanctissimi p̄triarche
Ignatij de sede sua sine iusticia ⁊ sine legibꝰ
fuerat: nos ergo nō nouū aliqđ vel recēs iudi
ciū iudicabimus: sed vetus ex multo tp̄e ꝑiu-
dicatū quidē a sanctissimo ⁊ beatissimo papa
Nicolao: firmatū aūt a sanctissimo p̄re adria-
no: ⁊ infra. talē conatū abijcimꝰ ⁊ anathema-
tizamus ne vlterius contra ecclesiā dei queli
bet alia forte in oīne seculū maligna introdu-
cat̄ actio. ħ ibi. ⁊ post infra in fine synodꝰ con
formādo se sententie Romanoꝝ pō. dicit sic:
ꝓpter hoc ergo nolentem intelligere vt bene
ageret ꝓhociū nec obedientiā eligentē nec cō
fitentē peccatū suū ⁊ iniquissimū presulatum
sed inobedientē ⁊ resistentem huic sancte ⁊
vniuersali synodo repulimꝰ ⁊ anathematiza-
mus: atq̧ a tota ecclesia catholica ⁊ apostoli-
ca facimus alienū ⁊c. ⁊ sic patȝ ꝓpositū nr̄m.

Ad quartum

Ad quartā r̄ndetur ꝙ licet in ꝯcilijs vniuer
salibus vbi papa nō presidet personaliter sen
tentie ⁊ canones noīe concilij proferantur. si-
cut patet in. c. quidā. xvi. q. i. de cōcilio Calce
donen. nihilominus tn̄ auctē Romani ponti.

statuit̄ vniuersaliter quicq̄d ibi cōcluditur habens vim obligandi vt supradictū est. c. xxxij. q: cū papa solus sit princeps reip. xpiane ipse ꝙ vt pote caput catholice eccl'ie sit solus vocatus in plenitudinē ptātis non pōt fieri regulariter lex que omnēs fideles liget siue obliget nisi illius auctoritate fulciat̄. vn̄ vt habetur in. c. bene. di. xcvi. patres in synodo cōgregati loquētes de valitudine quarūdā scripturarū ad ꝓbandū ꝙ prefata scriptura ibidē lecta nullas vires haberet his duabus rōnib9 vtunt̄. primo ꝙ canonib9 nō cōcordabat. secūdo ⁊ maxime q: in ea null9 presul aplice sedis interfuisset vel ꝓpria subscriptiōe eā confirmasse mōstraret. vbi sup verbo nec canonib9 dicit glo. cōiuncta accipe hec duo indiuisa iuris conceptio auct̄atē aplici expostulat.

Ad quintum

Ad q̄ntā rn̄det̄ ꝙ tex. ille vt manifestū est loquit̄ de cōcilio ꝓuinciali in quo oēs epi sunt conuidices nō sic aūt in cōcilio vniuersali. Et si huiusmodi diuersitatis rō petat̄. dicendū ꝙ rō diuersitatis est multiplex. Primo q: non ita pendet auctoritas epoꝝ ab archiepo siue primate aut patriarcha sicut a papa a quo omnēs gradus dignitatū in eccl'ia disponūtur. iuxta ca. oēs. di. xxij. Secūdo q: a papa deriuat̄ ois ptās iurisdictiōis alioꝝ prelatoꝝ. vt in. c. ita dn̄s. di. xix. vt. s. ij. lib. c. liiij. amplissime ondidimus. Tertio. q: epi non subijciunt̄ in oībus archiepis primatibus aut patriarchis: nisi in illis tm̄ in q̄bus Romanus pon. a quo ptās ⁊ ordo illoꝝ pendet illos illis subiecit. vt dicit s. Tho. in. ij. sniaꝝ. dist. xl. in expositiōe littere. dicit etiā papa Nicolaus in. c. cōquestus. ix. q. iij. primates. ⁊ patriarchas nihil priuilegij habere pre ceteris epis: nisi q̄tum sacri canones cōcedunt.

Ad sextum

Ad sextā que sumit̄ ex epistola pape Nicolai nō est opus respōdere: q: prius auctoritate beatoꝝ apostoloꝝ Petri ⁊ Pauli que residet in apostolica sede papa Nicolaus pronunciat sniam q̄ auctoritate sex conciliorū: auctoritatē aūt conciliorū post suam subiungit ad maiorē exaggerationem pene siue sententie cōtra Focium: nō aūt ad necessitatē: q̄m potestas illa primatus Romani pon. qua pōt quēlibet iudicare nō dependet a cōcilijs sed ab ipo oipotēte deo vt supra repertū est: ⁊ habetur in. c. q̄uis. di. xxij. qd̄ manifeste pȝ ex eo qd̄ idem Nicolaus in eadem epl'a eodem q̄ nās Gregoriū syracusane ecclesie epm: q: Focium ꝯsecrauerat scribit ita dicens. iuxta canonicā deliberationē apostolica auctoritate diffinimus atq; statuimus omni sacerdotali carere ⁊ priuari ministerio: ita ꝙ nullo modo liceat ei in quacūq; synodo restitutiōis spē habere.

Ad septimum

Ad septimā cū arguit̄ de subscriptionū paris formitate rn̄detur dupliciter. Primo negādo añs: q̄m falsū est ꝙ regulariter pariformis sit subscriptio pape ac legatoꝝ eius ⁊ alioꝝ episcoporū. vn̄ ꝙ subscriptio pape alia sit a subscriptiōe alioꝝ prelatoꝝ cōiter aperte colligitur ex oībus illis locis in decreto ⁊ decretalibus sexto ⁊ clementinis que inducta sunt supra. c. xxxi. in quibus papa solus describit̄ statuere de cōsilio aut approbatōe patrū consilij vbi consultatio ⁊ assensus siue approbatio tm̄ tribuit̄ cōsilio patrū: statuere vo Ro. pon. Itē dieb9 nostris in decreto vniōis grecorum facto florentie sub sancte memorie dn̄o Eugenio solus Eugenius in subscriptiōe dicit diffiniēs subscripsi. vn̄ verba sunt ista. Eugenius catholice eccl'ie epūs ita diffiniēs subscripsi; Alij vt plati tam latini q̄ greci tm̄ dicūt subscripsi. patet etiā falsitas añtis illius aduersarioꝝ ex varietate subscriptionū legatoꝝ pape ⁊ alioꝝ prelatoꝝ. Unde in libro conciliorū habet̄ sic legat9 pape se subscripsit in ꝯcilio Calcedonen̄. Paschasius epūs ciuitatis lilybetane vicarius dn̄i mei beatissimi atq; aplici ⁊ vniuersalis eccl'ie pape Leonis vrbis Rome synodo p̄sidens statui cōsensi ⁊ subscripsi. nullus vo prelatoꝝ alioꝝ statui nec diffiniēs subscripsit: sed tm̄ subscripsi. Scd̄o rn̄det̄ negādo ꝯñiam illā aduersarioꝝ: q̄m ex hoc ꝙ aliq̄n simul cū papa ⁊ alij in cōcilijs se subscribunt: nō sequitur ꝙ pari siue equali auctē simul ꝯcurrant p̄lati: cū papa in statuēdo diffiniendo aut iudicando aliq̄d in concilijs: cū omnis hmōi ptās aliorum prelatorū pendeat a Roma. ponti. vt in superioribus maxime in. ij. li. c. liiij. clare ostēdimus. Sicut per hoc ꝙ cause secunde dicantur simul cū causa prima operari aliquem effectum; nō propter hoc sequitur ꝙ pari virtute concurrant omnes ad effectum illum.

Ad octauum

Ad octauam respondetur ꝙ ratio facta nō arguit quin regulariter sit verū quod dictū est; licet in aliquo particulari casu posset contingere contrarium: sicut inferius dicemus. nihilominus in casu inducto ex aduerso de accusatiōe Symachi pape auctoritate ipsi9 symachi synodus ipsa fecit quicquid fecit; vt ex ipo tex. patet.

Ad nonum

Ad nonam respondetur ꝙ nō facit ad propositum. Tum quia concilium illud Toletanum non fuit vniuersale sed ꝓuinciale. In prouincialibus autem cōcilijs aliud est vt supra diximus respondendo ad quartum: quoniam in vniuersalibus tota potestas auctoritatis pendet ex Romano po. vt prediximus. ⁊ ita dicendum est ad multas alias allegationes similes de cōcilijs ꝓuincialibus, vnde in

hac argumentatione aduersarioꝝ qua ex con
cilijs ꝓuincialibus arguūt ad vniuersale est
maximus error. non eñ est similitudo vt in su
perioribus ostēdimus. fatemur tñ ꝙ q̄nq̄ pa
pa exaggerando ꝓhibitionē vel volendo ho
norare patres in concilio congregatos aliq̄n
dicit sacri concilij auctoritate ꝓhibem⁹. ⁊ ali
bi dicit generalis ꝯcilij decreuit auctoritas.
alibi dicit nostroꝝ epoꝝ omniūq̄ ceteroꝝ sa
cerdotū ⁊ leuitarū auctoritate ⁊ cōsensu atq̄
reliquoꝝ fideliū ⁊ cunctoꝝ cōciliarioꝝ nroꝝ
Ad decimū cōsultu diffinitū est. Ad decimū rñdet' ꝙ re
gula siue lex ecclesie non pōt dici regular' ter
esse cōciliū vniuersale nisi plenariū in quo au
ctoritas ⁊ cōsensus interuenit aplice sedis cū
plura concilia exorbitasse legant' a fide vt de
Ariminen. ⁊ Ephesino secūdo ⁊ de alijs que
infra cōmemorabunt'. ⁊ etiā colligit' ex gl. ipsi
sunt canones. ix. q. iij. sed lex illa ⁊ regula est
aplica sedes que nunq̄ exorbitasse a fide ca
tholica legit' dicente dño. Luce. xxij. btō Pe
tro. Ego ꝓ te rogaui petre vt non deficiat fi
des tua: qḋ sancti doctores de firmitate ⁊ in
obliq̄tate fidei aplice sedis exponūt sicut dif
fuse supra in. ij. li. c. cix. oñdimus. vñ hac rōne
mater fidei ⁊ magistra dicit' eccl'ia romana.
vt in. c. oēs. di. xxij. Et ad ꝓbationē rñdemus
ꝙ nulla est. Pro quo notandū ꝙ ꝓut supra se
cūdo lib. circa. c. lxxxiiij. distinximus dupl'r a
liquid dicit' finis alicuius rei. vno. s. modo in
quod tēdit res illa ex ordine sibi dato aut na
turali aut supnaturali siue id qḋ est intentū
ab agēte. Alio modo dicit' finis id ad cui⁹ vti
litatē est ordinatū opus agētis. cui⁹ exemplū
pōt poni in arte medicine. vno modo dr̄ finis
artis sanitas quā inducere intendit. Alio mō
infirm⁹ siue corpus humanū sicut ad cui⁹ vti
litatē ordinatū est totū opus artis. Itē finis
politie videt' eē pax ⁊ tranq̄llitas ordinis cū
hoc videt' bonū ipsius ad qḋ vniuersum regi
men eius respicere ⁊ tendere videt'. Ipsa vo
cōitas dicit' finis regiminis siue ptātis publi
ce sicut ad cuius vtilitatē ordinatū est opus
presidētis ⁊ agentis ita finis ptātis papalis
non est ipsa eccl'ia vniuersalis sicut id ad qḋ
est finaliter ordinatū sed id ad qḋ per vsū ei⁹
ipsa eccl'ia recta ⁊ gubernata perducit' qḋ est
ipsa beatitudo celestis. Secūdo vero mō. s. si
cut id ad cuius vtilitatē ptās ipsa ordinata ē
bene dicit' finis eius ipsa vniuersalis ecclesia
Qua distinctione habita dicimus ad añs ꝙ
regula regiminis ⁊ lex ordinationis eoꝝ que
sunt ad finem nō capit' a fine secūdo modo di
cto sed primo. nam medicus non capit regu
las medicandi a curandis: nec dux regulā mi
litādi ab exercitu suo: nec princeps a populo
leges regēdi sed ecōtra. vñ rō illa aduersario
rū nullius videt' esse virtutis licet apud eos a
liter videat'. Et ad ꝓbationem quā inducunt
ex aplo rñdemus ꝙ per illā auctoritatē non ꝓ
bat' nisi ꝙ eccl'ia potestatis papalis sit finis
modo assignato. vñ leges ⁊ regule q̄bus edifi
cari debet eccl'ia non sunt sumende ab ipsa ec
clesia edificanda ⁊ regenda sed ab edificato
re xpo qui sicut est pncipiū eccl'ie ita est finis
ad cuius amplexum per regimen sui genera
lis vicarij scʒ summi ponti. qui vices eius ge
rit in terris perducēda est. hinc optime in dif
finitione eccl'iastice potestatis dicit' ꝙ est ad
edificationem eccl'ie ſm leges euangelicas ⁊
apostolice sedis que mater cunctarū ecclesia
rum ⁊ caput existit atq̄ fidei ac legum magi
stra sanctiones ⁊ decreta. vñ potestas papa
lis nō dicit' esse in eccl'ia sicut in regulāte sed
sicut in regulato. In vero autē vicario xpi est
sicut in regulante ⁊ dirigente. vnde rector ec
clesie est ⁊ pastor ac princeps cuius est oues ⁊
plebem sibi cōmissam pascere regere ⁊ guber
nare iuxta leges ⁊ mandata christi cuius est
vicarius.

Capitulum. xxxvij. De honorando summo pontifi
ce per vniuersalia cōcilia ⁊ vniuersos fideles: ⁊ de gra
uitate culpe inhonorantium eum.

Cap. XXXVII

PErspectis hene
bis que de romani pontif. prin
cipatu sup vniuersalē eccl'iam
supra. ij. li. amplissime disputaui
mus oñdendo eum ⁊ patrē ⁊ pastorem ⁊ prin
cipem generalē vicarium sup vniuersam rēp.
xpianā ⁊ ꝙ ab eius potestatis excellentia vni
uersum cōcilioꝝ robur pendeat ⁊ auctoritas
sicut in hoc tertio libro copiose supra mōstra
uimus luce clarius colligit' q̄to honore ⁊ reue
rētia teneant' oēs fideles oēs maxime eccl'ie
prelati romanū pon. reuereri colere ac venera
ri: q̄to q̄ studio ab vniuersalib⁹ cōcilijs seruā
dus sit honor aplice sedi debitus atq̄ q̄ oppi
do decertandū: ne auctoritas roma. pont. in
qua ⁊ eccl'ia fundata est ⁊ vniuersa cōcilia ro
bur ⁊ auctoritatē suscipiūt ab aliquo deprimi
presumat' cum illud hac per ꝓphetā dictū esse vi
deat': si hec humiliat' ad cuius confugietis au
xilium aut vbi relinquetis gloriā vestram. vt
Symachus papa in. c. aliorū. ix. q. iij. inquit.
Quis eñ sedis illius honorem que fidei ma
gistra est ⁊ cunctarū eccl'iarum mater tuebit'
si concilia generalia deprimāt que nūc in pri
mis contra oppressores ⁊ contemptores om
nes seruare debuerunt. vbi vnq̄ auditum est
sacras ⁊ venerabiles synodos quicq̄ aduer

sus sedē illam inclemēter statuisse certe nusq̄
īmo inhonorantes illā multa aīaduersione ca-
stigasse sicut patet de sancta ⁊ vniuersali sy-
nodo Calcedonē̄. in qua Dioscorus quia cō-
tra Leonē papā excōicationē dictauit sine vl-
la restitutione dānatus est. vt in. c. in tm̄. ha-
bet͛ di. xxi. Item idē ptꝫ de sancta ⁊ vniuersa-
li synodo. viij. in qua Focius qꝛ concilium ge-
nerale absq̄ consensu Ro. pon. congregare p̄-
sumpsit in iniuriā ⁊ derogationē aplice sedis
dānationis etiā sententia percussus est. vt ex
gestis eiusdem cocilij manifeste habet͛. Cete-
rum vniuersaliuꝫ conciliorꝫ antiquorꝫ reuerē-
tia ad aplicam sedem illustri testimonio colli-
gitur ex eo ꝙ synodi ipse vniuersales semper
roma. pon. patrē ⁊ cuput eorꝫ ꝓfitentes semp
venerate sunt ac eorꝫ robur ⁊ auctoritateꝫ ab
eo pēdere recognoscētes semp solite sunt hu-
militer petere queq̄ per eos statuta ⁊ gesta
auctoritate aplica confirmari sicut supra de
multis exemplariter ostendimus. Si em̄ quā-
do oriens totus ⁊ aphrica fidei xp̄iane titulo
⁊ gloria erat illustris qn̄ orbis totus xp̄m loq̄-
batur cum sanctissimis viris omēs ferme ec-
lesie presulibus gloriarent͛ cum deserta ipsa ⁊
montes sanctos fouerent nihil vnq̄ vllis in
locis contra sedis illius auctoritatē ac digni-
tatem leniter fuit attentatū. modo vero val-
de dolendum esset si quādo ferme in sola occi-
dentali parte xp̄i religio sincera ⁊ immacula-
ta seruat͛ sacre illius sedis minueret͛ aut sup-
primeret͛ auctoritas: absit. maxime cōsideran-
do q̄nta mala hic ⁊ in futuro illius imineant q̄
aplice sedi iniuriari aut illius honori ⁊ aucto-
ritati derogare presumunt. incurrūt em̄ inter
alia penam primo maledictionis qua Chana-
an patris sui derisor ꝓstratus est. Gen̄. ix. Vn̄
August. nihil ita deo placet sicut obedientia
Cham ideo maledictus fuit ⁊ post multa se-
cula manet qꝛ patri non est obsecutus. Cete-
ruꝫ Sem qui obsecutus est patri benedictio-
nem habuit in oīa secula. hoc quare dico? vt
obediētiā exhibeamus patribus nostris: qui
patribus non obsequit͛ deo nō obsequit͛. hec
ille. dicit͛ em̄ Deutero. xvij. Maledictus qui
inhonorat patrē suū. Secūdo incurrūt crimē
lese maiestatis ꝓ eo ꝙ vniuersalis ecclie p̄n-
cipem ⁊ rectorē atq̄ in eo regē regum ⁊ dn̄m
dn̄antium cuius vicarius est inhonorant di-
cente dn̄o Luce. x. qui vos contēnit me contē-
nit. Tertio incurrunt scelus scismatis ꝓ eo ꝙ
eccliaruꝫ omniū fundamentū deserunt. dicit
em̄ btūs Cyprian⁹ in. c. qui cathedrā. di. xciij.
Qui cathedrā sup quā ecclia fundata est de-
serit in ecclia se esse non confidat. Quarto in-
currunt labem heresis eo ꝙ aplice sedis priui-
legia violare presumant. vt em̄ inquit Nico-
laus papa in. c. oēs. di. xxij. qui romane ecclie
priuilegium ab ipso summo omniū eccliarum
capite traditū auferre conat͛: hic ꝓculdubio
in heresim labit͛: fideꝫ q̄dē violat q̄ aduersus
illam agit que mater est fidei ⁊ illi contumax
inuenit͛ qui eam cunctis eccliis pretulisse co-
gnoscit͛. hec ille. Quīto excludūt͛ oīno a spe
regni celestis qm̄ vt patres concilij occidēta-
lis in epl̄a quā ad papam Adrianuꝫ scribunt
que lecta fuit in. viij. synodo dicūt. Nemo q̄p-
pe fideliuꝫ in iniuriā beati petri principatus
impune ꝓrumpit. in cuius videlicet contu-
meliā vt sanctus Bonifacius papa scribit q̄s-
quis insurgit habitator celestium nō poterit
eē regnorꝫ. Tibi inquit dabo claues regni ce-
lorꝫ: in q̄d nullus absq̄ gratia ianitoris introi-
bit. hec ille. Quāta insuper cōfusio ⁊ ignomi-
nia etiam tēporalis hic hmōi presumptores
sequat͛ non modo antique hystorie que omēs
tales cōiter mala morte interijsse referūt sed
etiam scandala ipsa ⁊ ignominie que Basili-
ensib⁹ superuenerūt ꝓ eo ꝙ Dioscori ⁊ Focij p̄-
sumptionis imitatores dyabolica temeritate
romanū pon. xp̄i vicarium ac ecclie totius p̄-
latum ac rectorem sibi subijcere attentarunt
aperta luce demonstrant.

Capitulum. xxxviij. De quibus causis vniuersale cō-
cilium debeat se intromittere.

Ca. XXXVIII

(C)Um autē ex iaꝫ dictis om̄ibus notuꝫ factum sit
vniuersalium conciliorꝫ auctori-
tatē a papa dependere: ⁊ per cō-
sequens limitatā habere ptātem: ordo ipse ex-
poscit vt excutiamus ad que vniuersalia con-
cilia determinando sentētiando aut cōstituē-
do extendere se debeant siue possint aut de q̄-
bus causis se debeant intromittere: an. s. in-
differenter de om̄ibus an de aliq̄bus tantum
Apparet autē nobis saluo semper meliori iu-
dicio ꝙ stante in sede aplica vero ⁊ indubita-
to pontifice vniuersale conciliuꝫ non debeat
indifferenter se intromittere de singulis cau-
sis sed tm̄ de his ad quorꝫ determinationem ⁊
diffinitionē extitit ꝯgregatū. Q̄d nos multi-
plici ex capite rationabile ostēdemus. Pri-
mo irrefragabili testimonio beatissimi Leo-
nis pape: btūs em̄ Leo papa Anatholio ep̄o
Constantinopolitano scribens ⁊ reprehēdēs
q̄d induxisset Calcedonē̄. synoduꝫ vt prima
sedes post romanā que prius erat Alexandri-
na cōstitueret͛ Constātinopolitana dicit sic.
Quib⁹ auditis ⁊ nunq̄ ante tentatis ita pue-

neris excessib⁹ vt sanctā synodū ad extinguē-
dam solum heresim ⁊ ad cōfirmationem fidei
catholice studio xp̄ianissimi p̄ncipis cōgrega
tam in occasionē ambitus sui trahas ⁊ vt cō-
minentiā suā sibi dedit interpellas tanq̄ irri
tari nequeat q̄d licite voluit multitudo. Et. Ꝫ.
Nimis ergo hec improba nimis praua sunt q̄
sacratissimis canonib⁹ inueniunt̄ esse ꝯtraria
in toti⁹ eccl̄ie ꝑturbationē superba hec tendit
elatio q̄ ita abuti voluit concilio synodali vt
fratres in fidei tātūmodo negocio cōuocatos
⁊ diffinitiōe ei⁹ cause q̄ erat curāda ꝑfunctos
ad consentiendū sibi aut depra uādo traduce-
ret aut terrendo cōpelleret. hec ille. Itē papa
nicolaus in secūda ep̄la quā scribit Michaeli
imꝑatori q̄ lecta fuit in quarta actiōe manife-
ste designat ꝙ sancta synodus nō debeat se in
tromittere nisi de eis q̄ papa cōcesserit aut cō
miserit ita di. Nā vero strenuū virū ignatiū pa
triarchā vestro speciali deposuistis dānastis
⁊ expulistis arbitrio. ⁊ sociū de laicali agmine
vobis improuide in ei⁹ loco subrogastis ep̄m
equanimit̄ ferre om̄ino nō possumus: maxime
cū hoꝝ duoꝝ negociū inuestigari ⁊ nobis re-
nunciari nō diffinire mādauerimus. hec ille.
Ecce manifeste h̄r ex huiusmodi rep̄hēsionib⁹
ꝙ concilia vniuersalia ꝯgregata ad ea tantū
extēdere se debeāt sententiādo siue diffiniēdo
ad q̄ ꝯgregata siue cōuocata sūt ⁊ nō ad alia
Secūdo sic rōne. cōciliū vniuersale hab3 ro-
bur ⁊ auctātē a romano pontifice vt sup̄ ostē-
sum est multiplicit̄ iuxta di. xvij. per totū. ⁊ ca.
Significasti. extra de elec. ergo ꝯciliū vniuer
sale ad tm̄ se extēdere pōt regularit̄ q̄ntum pa-
pa ordinat vel disponit qui vniuersale cōciliū
cōuocat ⁊ sua auctāte fulcit. vnde p̄dict⁹ bea-
tissim⁹ Leo papa ad ep̄os qui in sancta syno-
do calcedonēsi cōgregati fuerāt inter cetera
sta scribit. vt fraterna vniuersitas ⁊ oīm fide-
lium corda cognoscant me nō solū ꝑ fratres q̄
vicē meā executi sunt sed etiā ꝑ approbatiōe3
gestoꝝ synodaliū ꝓpriā iniisse sententiā in sola
sc3 fidei causa q̄d sepe dicendu3 est ꝓpter quā
generale cōciliū ⁊ ex p̄cepto xp̄ianoꝝ p̄ncipū
⁊ ex consensu ap̄lice sedis placuit cōgregari:
vt dānatis hereticis ⁊c̄. Ecce ꝙ solū papa ap
probat ea ad que cōciliū fuerat congregatū ⁊
alia nō. Tertio arguit̄ sic. cōcilia vniuersalia
nō cōgregant̄ nisi ꝓ magnis ⁊ arduis causis
que ita cōmode expediri nō possunt sine cōci-
lio sicut cū cōcilio: ergo ad illarū tm̄ expediti-
onē ⁊ q̄ necessaria dependent ex illis aut faci-
unt ad executionē illoꝝ cōcilia vniuersalia se
extendere possunt. p3 ꝯsequentia cū ad illoru3
tantū expeditionē cōuocata sint ⁊ auctātem

nis sedebat intromittere nisi de aliis in causis
ad q̄ fuerit congregatum

recceperint. vnde Agapto papa de ptāte quā
apocrisarijs suis dedit scribēs imꝑatori ⁊ nar
rans qualit̄ mittebat apocrisarios ad sextam
synodū ita dicit licentiā dedim⁹ siue auctātē
apud tranquillissimū tuū imperiū du3 vixerit
tua clemētia simplicit̄ satisfaciendi inq̄tū dū
taxat iniunctū est vt nihil p̄sumāt augere mu
tare vel minuere ꝫ traditiōnē ap̄lice sedis vt a
p̄decessorib⁹ instituta est sinceriter enarrare:
ꝓpter quā etiā rōnē legati pape in octaua sy
nodo: vt colligit̄ ex quinta actiōe sciētes se nō
posse extendere nisi q̄ntum ab ap̄lica sede coꝝ
ptās ampliata erat dicebant sic ad synodum
Nos nō nouū aliquod vel recens iudiciū iudi
cabimus ꝫ vetus ⁊ multo tp̄e iudicatū quidē
a sanctissimo ⁊ b̄tissimo papa Nicolao firma-
tum aūt a sanctissimo papa adriano ⁊ nō pos
sumus transferri vel cōmoueri a paternis dif
finitionib⁹ ⁊ legib⁹ nec declinare ad dextram
vel sinistrā. hec ibi. Quarto sic. si vniuersale
cōciliū intromitteret se de singulis causis in-
different iam in eccl̄ia essent duo suprema tri-
bunalia due cathedre supreme q̄d vnitas ec-
clesie nō admittit vt sepius repetitū est supra
ergo cōciliū vniuersale non pōt se intromitte
re de singulis causis. Quinto sic. soli ap̄lice
sedi eo ꝙ in ea deus toti⁹ eccl̄ie posuit p̄ncipa
tum cōuenit de singulis causis oīm fideliū iu-
dicare ⁊ diffinire. iuxta ca. ep̄s. ix. q. iij. vbi ve-
nerabilis Beda inq̄t. sola romana eccl̄ia sua
auctāte valet iudicare de om̄ibus. ⁊ in ca. per
p̄ncipalē. e. cau. ⁊ q. ergo videt̄ ꝙ hoc nō conue
niat cōcilijs vniuersalib⁹. ꝯsequentia p3. Se-
xto papa respectu cōcilij vniuersalis est p̄lat⁹
cōparat̄ em̄ ad eccl̄ia3 vt pater p̄latus caput
⁊ p̄nceps ei⁹ vt p3. ergo synodus vniuersalis
vniuersalē eccl̄iam rep̄sentans non pōt aliq̄d
nisi q̄ntum auctāte patris p̄lati ⁊ capitis sui
ac p̄ncipis ei cōcedit̄: ꝯsequentia p3 ⁊ specialit̄
ex glo. illa sup illō p̄s. xliiij. pro patrib⁹ tuis ⁊c̄
q̄ sic hab3. eq̄parat̄ in hoc patri ep̄us ⁊ eccl̄ia
filio: q2 sicut fili⁹ nō pōt sine auctāte patris li
tigare sic nec eccl̄ia sine auctāte p̄lati. Se-
ptimo sic. romano pōtifici sunt aliq̄ in iure re
seruata rōne sui p̄mat⁹: sicut ē cōuocatio vni-
uersaliū conciliorum depositio ep̄oꝝ maioꝝ cau
sarū discussio. de q̄bus in. c. Dudū. iij. q. vi. ⁊ de
multis specifice habet̄ in decreto ⁊ decretali-
bus. ergo cū soli romano pōtifici ista reserua-
ta sint null⁹ pōt sine ap̄lice sedis iniuria ad il-
la man⁹ extēdere sine licētia ⁊ auctāte illius.
ꝯn̄a p3. Q̄d vero q̄dā aduersarij dicūt ꝙ cum
dī ꝙ solus papa pōt illa facere aut ꝙ soli pa-
pe sunt talia vel talia reseruata nō sit exclusio
nisi respectu inferioꝝ nō aūt respectu congre

gatōis vniuersalis ꝯcilij in qua auctoritas pape inclusa videt: hoc nihil valet. Tum primo: quia cōgregatio ipsa vt de ea nunc loqmur vt scʒ distinguitur a papa nō est nisi cōgregatio inferioꝝ ꝛ ideo si per ly solus excludūtur inferiores clarū est ꝙ excluditur ꝯgregatio eoꝝ: qꝛ iferiores siue sint dispersi siue collecti semper manēt inferiores respectu eius qui eis superior est. tum scdo: qꝛ vt. ſ. dicetur licet papa conuocet conciliū nō ꝓpter hoc incorporat tantā plenitudinē sue potestatis concilio ad faciendū quicquid voluerit. ſ tm̄ ad ea expediēda ꝓpter que congregatum est. vnde in hoc magistri nouelli decipiūtur ꝛ ideo nō mirū si dato malo principio ꝓruperint in varios errores dicēte Aristotele paruꝰ error in principio maximus fit in fine. Octauo sic: nihil est attribuēdum vlī cōcilio ꝑ qḋ scismatis occasio daretur in ecclesia inter caput ꝛ mēbra inter romanū pon. siue aplicam sedem ꝛ vle conciliū hoc est notum. ſ ꝯcilium vle intermittendo se de singulis causis ꝛ de reseruatis aplice sedi introducitur diuisio ꝛ scisma inter aplice sedis iudiciū ꝛ ꝯcilij vniuersalis iudiciū qm̄ sepe cōtingeret vt qḋ ligaret ꝛ solueret aplica sedes solueret vel ligaret cōcilium vel econuerso vt practica nobis exēplariter ostēdit Basilee cū ad persuasionē quorūdam nouelloꝝ magistrorum ꝯgregatio illa de singulis etiā reseruatis Ro. pon. minus prudenter tentauerit se intromittere reuocādo retractādo sentētias in ro. curia datas per aplicam sedem. vn̄ multa sūt orta scandala in ecclesia dei. Nono sic: nihil est attribuēdū vlī ꝯcilio qḋ grauiter ꝑturbaret ꝛ dānificaret totā ecclesiā: patet hoc. sed si ꝯciliuʒ vle se intromitteret indifferēter de singulis causis oporteret vt quasi ꝑpetuuʒ fieret aut in nimiū longū tēpus extenderet cū necessariū videret vt causas omnes assumptas terminaret: qḋ certe sine magno dispēdio ecclesiarū ꝛ iactura epoꝝ manifestū est fieri nō posse Decimo sic: ꝓsupponendo cum dn̄is iuristis ꝙ impossibile sit ꝙ idē ꝛ in solidum codeʒ modo ꝛ pro eodem tpe possit a duobus possideri: ꝛ per ꝯn̄s nec exerceri. vt ff. cōmo. l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. sed nulli dubiū est quin papa vtpote pastor ꝛ iudex totius reip. xpiane sit in possessione ꝛ actu exercitio iudicandi de singulis causis fideliū ꝛ exequēdi ea que sunt plenitudinis ꝑtātis clauiū in tota ecclia dei. ergo ꝑ codē tpe nō videt possibile ꝙ hoc conueniat concilio vniuersali. ꝯn̄a patet cū omnibus premissis. Ex qbus oibus manifeste conuincit nullitas dispensationū indulgentiarū sententiarū multarū causarum atqꝫ collationum beneficioꝝ ꝛ donationis ꝛ alioꝝ que basilee cōtradicēte romano pōtifice sancte memorie dn̄o eugenio facta esse dicunt nisi prius auctoritate aplice sedis susceperint firmitatē Ex dictis autē ꝑ multa capitula de depēdētia auctoritatis concilioꝝ a romano pōtifice xpi vicario cōfutat manifeste error dānatissimus marsilij de padua attribuētis vniuersali concilio qḋ vniuersitatē dicit esse oium fidelium nō distinguens inter laicos ꝛ clericos sine aliqua dependentia a papa totū exercitiū ecclesiastice potestatis tam in ꝓuisionibus beneficioꝝ ꝛ dispēsatōibꝰ ꝛ indulgentijs atqꝫ correctionibus quorūcunqꝫ errantium.

[Handwritten marginal note, left margin: ʒ papa conuocet concilium non ꝓterea dat ei integram plenitudinem sue potestatis ʒ tm ad ea ad que congregatum est]

Capitulū. xxxix. In quo obijcitur contra predicta.

Aduersus iam dicta arguūt multipliciṫ aduersarij asserentes ꝙ vniuersale cōciliū cū est cōgregatuʒ ꝑtātem habeat exercendi oēm actū potestat iurisdictōis sicut ꝛ papa. Primo sic. cōciliū vniuersale habʒ auctoritatē supremā a xpo immediate sup oēs fideles cuiuscunqꝫ status aut cōditōis existāt: ergo pōt exercere in actū illius ꝑtātis qn̄ est cōgregatū cū voluerit. consequētia videt bona: qꝛ frustra esset potētia q nō exiret in actū. antecedēs colligit ex decreto cōcilij constantiēsis. Secūdo sic. qn̄ papa cōgregat cōciliū vniuersale videt illi incorporare auctoritatem suā. vn̄ vniuersale cōciliū legitime cōgregatū ipm papam ꝛ ita eius auctoritatē includit ꝛ ita dato ꝙ vniuersale ꝯciliū nō a xpo immediate ſa papa susciperet suā auctoritatē exire poterit in actū potestatis plenitudinis papalis. ſ papa potest de oībus causis agere: ergo ꝛ conciliū legitime congregatū: cōseqntia videt bona ꝛ antecedens manifestū. Tertio idē arguit ex practica alioꝝ ꝑcedentiū cōcilioꝝ vniuersalium. ꝑmo ex illo aploꝝ cōcilio de quo Act. i. habet vbi vacante apostolatu iude proditoris oēs apli ꝛ discipuli tractauerūt de eiꝰ successore ꝛ elegerunt duos ex oībꝰ scʒ barnabā ꝛ mathiam: ꝛ sic ille fuit susceptus in numero duodenario. ergo videt ꝙ cōciliū possit se intromittere de ꝓuisione platoꝝ. Quarto sic. ex. c. primates. ij. q. i. vbi glo. dicit ꝙ synodus auctate romani pontificis congregata pōt ꝓuare seu dānare epos. ꝛ hoc idē habet in ca. nullꝰ. v. q. iij. ergo idē qḋ prius. Quinto arguit ex practica cōcilioꝝ vniuersaliū antiquoꝝ q̄ oēm iurisdictionē videnṫ exercuisse etiā in reseruat apostolice sedi q nō solū excōmunicasse ſ etiā deposuisse aliquos epos a suis dignitatibꝰ ꝛ restituisse depositos sic q̄si ꝑ oia octo cōcilia

[Right margin notes: Capiꝫ XXXIX — Argumētū pmū — Secūdum — Tertium — Quartum — Quintum]

vniuersalia legit̃ cũ ergo om̃ia cõcilia vniuersalia equalis videant̃ esse auctãtis videtur q̃ vl'e cõciliũ possit se intromittere regularit̃ de [redacted] om̃ib⁹ causis etiã pticularibus. Sexto idẽ arguunt ex .c. Inter cetera .x. q. vlti. vbi conciliũ qrtũ toletanũ ita dic̃. Int̃ cetera deniq; q̃ con sensu cõi int̃ nos cõferre cõpetent̃ oportuit q̃ς rimonias etiã parochialiũ p̃sbyterop̃ gallie puincie solertissime decernere ₇c̃. Itẽ in .c. si cleric⁹ .xi. q. i. vbi dr̃ q̃ si cleric⁹ hab3 ꝯtra suu3 ep̃m vel aliũ causa3 apud audiẽtiã synodi pro Septimum uincie cõquerat̃: ergo idẽ qđ pri⁹. Septimo argu. t̃ etiã de dispẽsatiõib⁹ q̃ possit facere ex ca. presbyter. di. lxxxij. vbi cõciliũ vl'e dispẽsat ꝯtra canones aplop̃ vt dic̃ tex. ₇ glo. sup v̄bo aplop̃. Itẽ in .c. p̃sbyteros .l. dist. vbi cõciliũ vl'e dispẽsat cũ p̃sbyteris q̃ immolauerit ido lis ₇ postea penituerũt q̃ possint retinere bñ ficia s̃ nõ in ordine ministrare ₇ hoc dispẽsati Octauum ue. vt dic̃ glo. sup verbo fungi. Octauo q̃ eti am ad maiores causas se possit extẽdere argui tur: q: põt ep̃m deponere ₇ restituere. vt in .c. Si q̃s ep̃s .x. c. Certũ .x. c. Ep̃os .x. c. Irritã .xi. Nonum q. iij. Nono argui t̃ ex practica cõcilij basiliẽ sis: qđ nõ modo de causis pticularib⁹ se intro misit s̃ etiã plenarias indulgẽtias dedit.

Capitulũ xl in quo rñdẽt̃ ad obiectiões p̃dictas.

Caplm XL

Ene aũt conside

rando ea q̃ dicta sunt superi⁹ faci le occurrit q̃ obiectiones p̃dicte aduersariop̃ cõtra cõclusionẽ no strã p̃fatã parũ militãt. Cõclusio aũt nostra fuit q̃ vniuersale conciliũ stante vnico ₇ indu bitato roma. pon. in sede petri ₇ cõtradicente nõ posset ad alia tractãda diffiniẽda ac iudi canda debite se extẽdere q̃ ad illa ad q̃ per ro ma. pon. fuerit cõuocatũ. vnde dicendũ est ad Ad p̃mã rõnes inductas. Ad p̃mã que sumit̃ ex conci lio constãtien. respõsum ẽ supra tam li. ij. in .c. xcix. q̃ in hoc .iij. li. c. xxxi. q̃ assumptũ est falsũ.

Ad secundã Ad secundã in q̃ dicit̃ q̃ papa cõuocãs con ciliũ videat̃ illi auctãtẽ suã incorporare: respõ detur q̃ cõcesso q̃ papa cõuocando cõcilium vniuersale incorporet illi auctãtẽ suam nõ tñ cõcedit̃ q̃ incorporet illi oẽm ei⁹ plenitudinẽ potestatis s̃ tm̃ q̃tũ necesse ẽ ad puidẽdũ sup illis ad q̃ illud ꝯuocat. vñ si patres illi⁹ cõcilij ad alia se extẽdant q̃ ad ea ad q̃ a roma. pon. receperint ptãtẽ ₇ errant vsurpando sibi qđ nõ conuenit ₇ etiã facta sic p eos extra ptãtis date terminos virib⁹ vacua sũt sicut apte col ligit̃ ex calcedonensi cõcilio in quo q: patres q̃ tm̃ ad fidẽ cõfirmãdã erãt cõgregati exten derũt se ad alia sanctus Leo papa dure repre hendit patriarchã cõstantinopolitanũ vt p3 ex superi⁹ in .c. xxxviij. dictis. hoc etiã ex modo subscribẽdi quo vsi sunt legati pape in gestis octaui cõcilij p3: qui fuit iste. Ego Donat⁹ dei gr̃a ep̃s sancte Hostien. eccl'ie locũ obtinens dñi mei adriani summi pontificis ₇ vniuersa lis pape om̃ia q̃ superi⁹ legunt̃ huic sancte ₇ vniuersali synodo p̃sidens vsq; ad volũtatẽ eiusdẽ eximij p̃sulis p̄mulgaui ₇ manu p̄pria subscripsi. Eadẽ forma vsi sunt secũdus lega tus ₇ tertius videl3 Stephan⁹ nephesine ec clesie ep̃s. ₇ Martin⁹ romane eccl'ie dyacon⁹ q: eñ alia ibi fuerãt ꝯclusa de q̃b⁹ forte pri⁹ ro manus pon. nõ fuerat informat⁹ p̃t̃ p̃ncipa lem materiã p̃o q̃ erãt cõgregati legati pape nõ dabãt plenariũ assensum aut cõfirmatões nisi vsq; ad bñplacitũ romani põtificis. Ad Ad tertium tertiã que sumit̃ ex cõcilio aplop̃: respõdetur nõ esse ad ꝓpositũ: qm̃ in cõcilio illo fuit btũs petrus ₇ p̃sidens ₇ ad mandatũ eius siue or dinationẽ electio illa facta ẽ. vñ dic̃ ait. viri fra tres oportet impleri scripturã quã p̃dixit sp̃us sctũs p os Dauid de iuda ₇c̃. ₇ .j. oportet ergo ex his q̃ nobiscũ sunt ꝯgregati testem resurre ctionis xp̃i nobiscũ fieri vnũ ex istis. ₇ sequit̃. ₇ statuerũt duos. Ecce manifeste q̃ p̃ncipat⁹ huius electõnis fuit apud eũ qui caput ₇ ver tex erat apostolici chori: vt dicit Cus. Ad Ad quartum quartã que sumit̃ ex ca. p̄mates. respõdet̃ q̃ sy nodus auctãte pape cõgregata bene põt con demnasse ep̃os si ad hoc habeat speciale man datum. vnde glo. in ca. allegato nulli. v. q. iij. dicit sic loquẽdo de synodo auctãte generali au diri põt causa ep̃i: sed non põt terminari sine speciali mãdato ap̃lice sedis. hec ibi. que glo. nota glosam est multũ notãda in hac parte cũ expresse con firmet ꝓpositũ. Ad q̃ntã que sumit̃ de pra Ad quintum ctica antiquop̃ generaliũ conciliop̃: respõdet̃ q̃ nõ facit ad ꝓpositũ: qm̃ om̃ia illa in cõcilijs p̃fatis gesta facta sunt auctãte roma. pon. sic p3 ex superiorib⁹. Tum secũdo q: lic3 de aliq̃ bus ad q̃ erant cõgregata ꝯcilia ₇ ad eop̃ de pendentia patres se intromiserũt nõ tamẽ de om̃ibus particularib⁹ causis ₇ om̃ibus reser uatis ap̃lice sedi. Ad sextã que sumit̃ ex ca. Ad sextum Inter cetera .x. q. vlti. ₇ in .c. Si cleric⁹ .xi. q. i. respõdet̃ sicut ad p̃cedentia q̃ in om̃ib⁹ gestis illis cõcurrit consensus ₇ auctãs roma. pon. ₇ ita capitula illa nõ militãt cõtra cõclusionem Ad septimã nostrã. Ad septimã que sumit̃ ex .c. P̃sbyt. di. lxxxi. ₇ ex ca. P̃sbyteros. di. l. respõdet̃ p̃ mo q: nõ faciũt ad ꝓpositũ q: illa nõ sunt con cilia vniuersalia de quib⁹ loquimur: s̃ sunt p̃ui n cialia sicut p3 ex rubri. Secũdo respõdet̃ sicut ad p̃cedẽtia q̃ dispẽsatio illa facta ẽ auctãte.

Ro. pon. vnde in c. prefato pbr̃ quod est ꝯcilij Arangeñ. ita habet pbr̃ si fornicatõem fecerit ꝙ ꝗ̃ sm canones apostoloꝝ debeat deponi: tamen iuxta auct̃e3 Siluestri pape si in vicio nõ perdurauerit ꝛc.

Ad octauũ — Ad octauã que sumit̃ ex. c. si eps. xi. q. iij. ꝛ ex alijs capitulis eiusdẽ cause: ꝛ. q. Respõdetur primo ꝙ in illis capitulis nõ habet̃ de depositõe epoꝝ licet bene de dãnatione q̃ ibi excõicatio sicut p3 ex glo. c. si eps. Secũdo etiã videtur ꝙ dato ꝙ ita sit sicut aduersarius inducit illud nõ fuit factũ sine speciali auct̃e Ro. pon. iuxta glo. c. null⁹. v. q. iiij.

Ad nonũ — Ad vltimã que sumit̃ ex practica ꝯcilij Basilien. respõdetur ꝙ practica habita in ꝯcilio Basilien. in multis fuit exorbitãs ab omni iure introducta per quosdã temerarios ꝛ psumptuosos hoies. vnde a practica ꝛ gestis illius cõgregationis que tot scãdala in eccl̃ia pepit nulla exempla sumẽda sunt sed poti⁹ de omnium fideliũ veniũt delenda pectorib⁹. Ex istis etiã patet ꝙ inualida sint omnia ꝗ virtute vacua que in pragmatica sanctõe regni Francie ex decretis Basilien. ptinẽtur qm̃ multa illorũ aut falsa sunt aut virib⁹ carent cũ aplice sedis nulla sint auctoritate vallata. Nec potest dici ꝙ illa decreta per acceptationẽ illã regni Francie minus bene cõsulte factã: salua reuerentia acceperũt aliquid firmitatis.

Capitulũ. xli. ad que vl̃e concilũ congregatũ aut cõgregandũ vacante sede aplica se debet aut possit extẽdere et qua auctoritate.

Cap'm XLI

Postquã ostendimus existente in sede aplica presule aliquo indubitato ad q̃ vniuersale cõcilium possit aut valeat potestatiue se extendere. Jam discutiendũ venit ad que se debeat aut possit extendere si cõgregari contingat aplica sede vacante. Jn qua disputatõe nobis dicendũ videt̃ saluo sp meliori iudicio ꝙ vl̃e ꝯcilũ cõgregatum vacãte aplica sede ante Romani pon. creationem possit ꝛ valeat exequi q̃ necessario occurrerẽt pro regimine ꝛ tuitione ecclesie vbi p dispositionẽ iuris nõ posset puideri ꝛ que sine dispẽdio magno prorogari nõ possent vsq ad creationẽ Romani pon. Que ꝯclusio faciliter ostẽdit: q2 nisi detur ꝙ vacante sede aplica in qua dñs posuit eccl̃ie principatũ ꝛ gubernaculu3 populi xpiani apud prelatos eccl̃ie sit ptãs puidendi in casu pdicto necessitatibus iminentib⁹ eccl̃ie nõ videret̃ sufficiẽter puisum ecclesie in his q̃ necessaria sunt populo xpiano qd̃ nullo modo dicendũ est de xpo fundatore ꝛ capite ipsius ecclesie cui⁹ sapientia attingit a fine vsq ad finem suauiter cuncta disponens Sapie. viij. ꝛ cuius puidentia in sui dispositione nõ fallit̃. Sed si q̃rat̃ quomodo h̃ esse potest aut qua auct̃ate maxime cũ nõ videat̃ concedendũ ꝙ aliq̃ cõgregatio platoꝝ inferioꝝ a romano pncipe sine habitudine ad aplicã sedem habeat potestatẽ aliq̃d ordinãdi vniuersaliter in vniuersali eccl̃ia videt̃ nobis respõdendũ saluo semp meliori iudicio ꝙ plati maiores ꝯgregati hoc facere possunt auct̃ate ipa quã prius habebant ab aplica sede q̃ in necessitatis istius articulo videt̃ ampliata. Pro cuius intelligẽtia ꝛ solutiõe multarũ difficultatum in hac materia videt̃ nobis notandu3 ꝙ queadmodũ simplex sacerdos nõ obstante ꝙ limitatã habeat ptãtem iurisdictõis tam quo ad psonas ita vt iure phibeat̃ ei queꝗ absoluere nisi parochianũ ei⁹. vt in c. Ecce. xvi. q. i. ꝛ in c. Placuit. de peni. di. vi. ꝗ̃ quo ad casus qm̃ multi sunt reseruati a q̃bus ipse regularit̃ absoluere nõ põt. Jn articulo tñ necessitatis põt absoluere oẽs hoies ꝛ de omĩb⁹ peccatis ꝛ de omĩb⁹ sentẽtijs. Tum q2 necessitas nõ habet legẽ. i. q. i. remissiones. Tum secundo q2 vt inquit Bernardus qd̃ cõstitutũ est p charitate cõtra charitatẽ militare nõ deb3 ita dicendum videt̃ in pposito ꝙ prelati ipius ecclesie maiores qui aplis in eccl̃ia succedũt licz regulariter habeãt limitatã ptãtẽ ꝛ quo ad territoria quia distinctas habent dioceses ꝛ terminos certos vltra quos nõ se debẽt extẽdere ꝛ etiã quo ad casus mł̃tos vtpote q̃ nõ sunt vocati in plenitudinẽ ptãtis sed in partẽ sollicitudinis. vt inquit Greg. in c. Decreto. ij. q. vi. ꝛ Julius papa in ca. sequenti. Jn articulo tñ necessitatis eccl̃ie deficiẽte p naturalẽ mortẽ aut alio modo summo põtifice omĩno impedito cui cura ꝛ regimẽ totius eccl̃ie vniuersalit̃ est cõmissa videret̃ habere auct̃atem aplicam ad puidendũ tñ tamẽ in necessarijs q̃ immediatã exigũt expeditõe3 si nec illis p antiquã iuris dispositionẽ prouideri põt nec prorogari possunt vsq ad creationẽ romani põtificis sicut in superiorib⁹ de dñis cardinalib⁹ diximus. Ad puidẽdã aũt tñ in necessarijs diximus: qm̃ vacante sede aplica patres cõgregati nec dñi cardinales debẽt se intromittere extra casum magne necessitatis de alijs particularib⁹ causis aut de reseruatis aplice sedi: q2 sicut vacãte sede nullus dicitur succedere romano pontifici in plenitudine potestatis ita nec p cõsequens in exercitio aut administratione plena illius queadmodũ nec capitulũ succedit vacãte sede epo in his q̃ ad solũ epm ptinent vtputa in potestate cõferendi beneficia ad collationem solius epi spectãtia, vt habet̃ in ca. i. ne

in casu necessitatis vacãte sede aplica possunt prelati maiores exequi potestate pape

ſe.vacan.li.vi.multa alia induci poſſunt ad h
ſ iſta nobis ſufficere videntur. Ex quibus ſatis
videtur ꝯfutata opinio dicẽtium ꝙ vacãte ſe
de apoſtolica ꝯciliuꝫ vl'e congregatum poſſit
exercitiũ ptãtis aplice ꝛ adminiſtrationẽ eiuſ
dẽ vniuerſaliter ſiue plenarie habere ſicut pa-
pa. Quoꝝ error iudicio noſtro ĩde oritur ꝙ nõ
ĩtelligũt quõ claues ſint date vl'i eccl'ie: iudi-
cãt eñ de vl'i eccl'ia ad modũ capl'i vni⁹ eccl'ie
collegiate vel ad modũ ꝓuincialis cõcilij aut
ad modũ vni⁹ vniuerſitatis popularis laicoꝝ
ꝛ nõ recte iudicãt qm̃ nõ eſt ſimile in hac pte
hinc ꝛ inde. vt li.ij. maxime circa.c.lxxij. oſten
dim⁹ copioſe. Habet ergo ꝯcilium cõgregatũ
vacante ſede aplica poteſtatem ampliatã ad
ꝓuidenduꝫ eccleſie in neceſſarijs que ĩmedia
tam vt diximus exigunt expeditionẽ nec ꝓro
gari poſſunt vſqꝫ ad creationẽ romani ponti.
ad quã omni ſtudio eſt feſtinandũ. Itaqꝫ cõci
lium prelatoꝝ in tali caſu adminiſtrator ꝛ exe
cutor eſt neceſſarius ꝛ nõ volũtarius. ꝛ inde ẽ
ꝙ in nõ neceſſarijs prefati p̃lati nõ habẽt extẽ
ſionem ptãtis q: quod neceſſitate ꝯcedit ceſ-
ſante neceſſitate ſolui debꝫ. vt in.c.quicq̃d de
conſe.di.v. ꝛ hoc videtur alias obſeruatũ. vñ
cum auditũ eſſet ꝙ Marcellin⁹ papa mortis
metu Diocletiano cõpellẽte idolis thurificaſ
ſet: illico epi ex diuerſis ꝓuincijs in magno nu
mero nullo eos vocante ad ꝓuidendũ eccleſie
in p̃fata neceſſitate romã ꝯuenerũt cognoſcẽ-
tes eoꝝ poteſtatẽ in tante neceſſitatis articu
lo ad hoc ſe extendere. Nec debet alicui vide-
ri mirũ hoc qꝺ̃ dixim⁹ de ampliatiõe poteſtat̃
in caſibus neceſſitatis qm̃ vt dicit̃ in libro de
regimine principuꝫ q̃ aſcribit̃ ſancto Thome
libro ſcꝺ̃o.c.xix. In duobus caſib⁹ ampliatur
ptãs romani pon. vel rõne delicti vel pro bo-
no vniuerſalis eccleſie qꝺ̃ elegãter oſtẽdit no
Hiere.i. bis Hiere. ꝓpha cui in pſona vicarij ieſu xpi
dr̃. Ecce ꝯſtitui te ſuper gẽtes ꝛ regna vt euel
las ꝛ deſtruas ꝛ diſperdas ꝛ diſſipes ꝛ edifi-
ces ꝛ plantes ꝛc̃. qꝺ̃ ad rationẽ delicti ferim⁹
vbi in quattuor illis vocabulis diuerſa gene-
ra penarũ accipim⁹ que infligi poſſunt vnicui
qꝫ fideli ſiue ſubdito cũ dicit ſuper gẽtes ſiue
dño cum dicit ꝛ ſuper regna. Scꝺ̃m auteꝫ eſt
vnde accipimus ampliatã ptãtem cũ poſtea
dicitur vt edifices ꝛc̃. que ad ꝓuidentiam vi-
carij xpi pertinet pro bono vniuerſalis eccle-
ſie hec ibi. Nõ eſt autem pretereundũ qꝺ̃ ſalubri-
ter videtur conſultum ad auferendũ omnem
dubietatis ſcrupulũ vt omnia que per vniuer
ſale cõcilium vacante ſede geſta ſunt ac cõſti
tuta per romanũ ponti. futurum confirmẽtur
ſicut practicatum fuit in ꝯcilio Conſtantieñ.

in quo creato dño martino patres cõcilij ſup-
plicarũt ſanctitati ſue vt ea q̃ ante creationẽ
eius p oẽs obediẽtias ſimul poſitas fuerãt cõ-
ſtituta confirmare dignaret̃: qꝺ̃ ꝛ fecit de his
que ad fidẽ ſpectabant.

Capitulũ.xli In quo obijcitur contra pred.cta. Caplm XLI

Obijciunt autẽ cõ
tra predictã cõcluſionẽ aduerſarij Argumẽtũ pmũ
multipliciter. Primo ſic. vniuerſa
le conciliũ repreſentat vniuerſalẽ eccleſiã: ſed
vniuerſali eccl'ie data ẽ ptãs clauiũ cũ data ẽ
petro. q: vt ait Augu. ſup Ioh. ꝛ habet̃ in ca.
Quodcũqꝫ.xxiiij.q.i. cũ petrus claues accepit
eccl'iam ſanctã ſignificauit. ergo videt̃ ꝙ cuꝫ
eccl'ia vniuerſalis ſit ſynodalit̃ cõgregata poſ
ſit maxime vacante aplica ſede oĩa miniſtra
re ad que ptãs clauiũ ſe extendit. ꝯſeq̃ntia vi-
detur clara. Secũdo ſic. vniuerſale cõcilium Secũdum
vacante ſede apoſtolica põt aliqua vt habet̃
ex cõceſſis in p̃cedenti capitulo: ergo etiã oĩa
alia. cõſequentia videt̃ bona: q: eadẽ ratio vi
detur currere de q̃buſdã ꝛ de oĩb⁹. Tertio Tertium
ſic. conciliũ vniuerſale conſtantienſe vacante
ſede confirmauit archiepm̃ Lugduneñ. dedit
etiã indulgentias ꝛ ſup irregularitate diſpen
ſaſſe legit̃ que videnẗ reſeruata aplice ſedi. er
go videt̃ idẽ qꝺ̃ prius. Quarto idẽ arguit̃ ex Quartum
concilio ſenenſi qꝺ̃ legit̃ dediſſe indulgentiã Quintum
plenariã. Quinto idẽ arguit̃ ex cõcilio baſi-
lienſi quod nõ modo rotã audiẽtie cauſarum
erexit ſed etiã indulgentiã plenariã dedit pro
negocio grecorum

Capitulũ.xlij. in quo reſpõdet̃ obiectõnib⁹ prefatis
aduerſariorum. Caplm XLII

Prefatis obiecti-
onibus nõ eſt difficile reſpondere Ad pmũ
ſuperioribus bene cõſideratis. Vñ
ad pmã que ſumit̃ ex illo ꝙ vniuerſali eccleſie
date ſunt claues qꝺ̃ eſt fundamentũ p̃ncipa-
le fabularũ ꝛ erroꝝ aduerſarioꝝ: reſpondet̃ ꝙ
vt ſuperi⁹ li.ij.c.lxx. plene oſtẽdim⁹ id nõ habꝫ
veritatẽ ad intelligentiã quã aduerſarij inter
pretant̃: videlꝫ ꝙ vniuerſali eccl'ie q̃ dicit̃ oĩꝫ
fideliũ collectio: vt in.c. eccl'ia de coſe. di.i. in
oĩbus ſuis membris ſiue diuiſim ſiue cõiun-
ctim data ſit clauiũ ptãs. Preterea dicim⁹ ꝙ
ſoli petro ꝛ in eo ſuis ſucceſſoribus quem toti
vniuerſitati fideliũ prepoſuit caput ꝛ princi-
pem dedit vt dicit btũs Cyrillus qꝺ̃ ſuum eſt
plenũ ꝛ ipm ſolũ: vt ait btũs Greg. ꝛ Iuli⁹ pa
pa: vocauit in plenitudinẽ poteſtat̃. Quomo
do autẽ ſit intelligendũ ꝙ cum petrus claues
accepit eccleſiã ſanctã ſignificauit ſupra ex-
poſuimus libro.ij.c.xv. dicẽtes ꝙ ideo dictum

sit q: non soli petro/ vt singulari persone date
sunt claues qm̄ vt optime arguit btūs Augu.
si tm̄ petro date fuissent nec iam aliq̄s absol-
ui posset nec ligari nec aliqua recōciliatio fie-
ret in ecclia. cū ergo oīm die in veritate fiat p
p̄latos ꝛ sacerdotes xp̄i sequit̄ ꝙ nō tm̄ petro
date sunt sed in eo omnibus eius successori-
bus ꝛ vniuersis p̄latis futuris in ecclia p de-
riuationē ab eo in eos. ꝫm illud qδ btūs Am-
brosius inq̄t ꝙ in beato petro oēs nos sacer-
dotes claues accepim⁹ ꝛ hoc est ip̄m petrum
cū claues accepit eccl̄iam sanctā significasse
vt pꝫ ex littera beati Aug. bene pōderata. vñ
dñs Archi. in rosario hunc locū ad hanc intel-
ligentiā exponēs ita dicit. Si hoc tm̄ petro di-
ctum est scꝫ vt eius p̄sonā nō transgrediat̄ nō
facit hoc ecclia. i. eius auc̄tas. hec ille. Plane
hec est vera intelligētia illi⁹ auc̄taris ꝛ ita pꝫ
ꝙ recte intellecta nihil facit pro aduersarijs.

Ad secundū

Ad secundā cū arguit̄ pōt quedā ergo oīa
respondet̄ negando cōseq̄ntiā: qm̄ nullā habꝫ
apparentiā: ꝛ cū dicit̄ ꝙ sit eadē rō de q̄busdā
ꝛ de oīb⁹ respōdem⁹ ꝙ falsum est qδ in exē-
plo qδ de simplici sacerdote sup̄ induxim⁹ ap-
tissime pꝫ. licet em̄ simplex sacerdos in articu-
lo necessitatis posset absoluere oēm hoīem de
oībus peccatis ꝛ ab oībus censuris nō tm̄
hoc pōt extra necessitatis articulū. Item licꝫ
in articulo necessitat̄ posset aliq̄ puta q̄ neces-
saria sunt saluti hūane sicut ē absolutio a pec-
catis ꝛ ab excōicatōe si fuerit excōicat⁹ nō tm̄
alia que necessaria nō sunt sicut dispēsare sup
irregularitatib⁹ cōferre indulgentias ꝛ hmōi
q: sine his pōt salus anime haberi. Ita est in
ꝓposito licet prelati cōgregati ꝓ bono ecclie
possint vacante sede facere in casu necessitat̄
aliqua ꝓ defensione fidei ꝓ bono vniuersalis
ecclie que vsq3 ad creationē romani pontific
sine magno ecclie dispēdio differri nō possūt
non sequit̄ tm̄ ꝙ possint omnia aut que necessi-
tas nō exposcit aut ꝙ etiam idem postea pos-
sint: qm̄ vt habet̄ in ca. Quod. i. q. vij. qδ ꝓ re-
medio aut necessitate tp̄is statutū est constat
p̄rimit⁹ non fuisse qδ ergo necessitas ꝓ reme-
dio reperit cessante vtiq3 necessitate debꝫ ces-
sare pariẗ qδ vrgebat: q: aliud ordo legitim⁹
ꝛ aliud qδ vsurpatio ad p̄sens fieri temp⁹ im-
pellit.

Ad tertium

Ad tertiam que sumit̄ ex cōcilio cōstā-
ciensi: respōdet̄ ꝙ ratio illa nō militat multi-
plici rōne. Primo q: cū id qδ factū est tūc cuꝫ
per vnā obedientiā factū fuerit videlꝫ p obe-
dientiā Ioh. xxiij. que apud alias duas obedi-
entias scꝫ Gregorij ꝛ Benedicti non credeba-
tur facere concilium vniuersale siue ecclesiaꝫ
catholicam representare non est multū pon-
derandū sicut nec multa alia ibi facta sicut su-
perius diximus in varijs locis loquēdo de de-
cretis factis p illam obedientiā. Secūdo da-
to ꝙ concessa fuisset indulgentia p concilium
postq̄ fuerat congregatum ex oībus tribus
obedientijs ratio adhuc non militat quia in-
dulgentia illa non fuit plenaria que reseruat̄
roma. ponti. hoc em̄ non presumpserūt prelati
constantie cōgregati scientes ꝙ cū ea que sūt
multitudinis alicuius distribuere singulis de
multitudine solū cōpetit ordinaria potestate
ei qui multitudini preest. distribuere vero the-
saurum ecclesie pape soli competit qui toti ec-
clesie preest ꝛ nō multitudini. vt sanct⁹ Tho.
in iiij. di. xx. dicit. Preterea cū ad sponsum so-
lum pertinere videatur dispēsatio dotis spon-
se. vt in. l. dote ancillam. C. de rei vendi. ꝛ ad
patrēfamilias thesauri dom⁹ in. l. fi. C. de bo-
nis que liberis ꝛ huiusmodi. sic summus pon-
tifex ad eū solum auctoritate ordinaria qui so-
lus vocatus est in plenitudinē potestatis per-
tinet dare plenariā indulgentiā. vnde ad pa-
pam solum pertinet indulgentiā plenariā cō-
cedere: ad multitudinē aūt siue cōgregatōem
synodalē orationuꝫ suffragia impartiri: quod
apertissime colligit̄ ex forma indulgentiarum
datarū in lateranensi ꝯcilio pro passagio: que
habet̄ in ca. Ad liberanduꝫ. extra de iudeis ꝛ
saracenis. vbi Innocēti⁹ in apparatu ꝛ post
eum Ioh. an. formā indulgentiarum de q̄bus
ibi sit mentio narratis quibusdā ponentes ta-
lem dicunt fuisse formā indulgentiaruꝫ. Nos
ergo de oīpotētis dei misericordia ꝛ beatoꝝ
apostoloꝝ petri ꝛ pauli auc̄tate confisi ꝛ ex il-
la quam nobis licet indignis contulit deus li-
gandi atq3 soluendi potestatē oībus qui la-
borem istum in ꝓprijs p̄sonis subierint ꝛ expē-
sis suoꝝ peccaminuꝫ de q̄bus veracit̄ fuerint
corde cōtriti ꝛ ore cōfessi veniā indulgētiā ꝛc̄
sequit̄ infra. sancta vniuersalis synodus orati-
onū ꝛ beneficioꝝ suoruꝫ suffragia impartit̄ vt
eis digne ꝓficiat ad salutē: datū laterani. xix.
kal̄. ianuarij pōtificatus nostri anno. viij. Ec-
ce ꝙ synodus tam vniuersalis tam gloriosa si-
cut illa nō presumpsit dare indulgētias sciēs
ꝙ ad sponsum ꝛ ad thesaurariuꝫ ꝛ ꝑsidentē
huiusmodi dispēsatio tantūmodo cōueniebat
vnde prelati constantie existētes nō plenariā
ꝫ multo minorē dabāt. s. centū dierū vel q̄dra-
ginta: ꝛ hoc auc̄tate legatoꝝ dñoꝝ cardinali-
um prefati Ioh. xxiij. qui ex antiqua consuetu-
dine dant centū dies indulgentiarū licꝫ cōci-
lio ascripta sit. Tertio dato ꝙ illa indulgētia
plenaria fuit postq̄ oīb⁹ tribus obedientijs
simul cōuenientibus cōciliū habitū est indubi-

Ad quartum tatū dicim⁹ ꝙ data est sub spe ratihabitionis futuri romani pon. ⁊ ita ratio nō ꝓcedit. Ad quartū de cōcilio Senēn. rn̄detur ꝙ nō est ad ꝓpositū: qꝛ cōciliū illud nō dedit indulgētias licet statuerit ꝙ indulgentiā talē vel talez cō sequerētur prestantes fauorē inq̄sitorib⁹ fidei ⁊ quicq̄d ibi statutū fuit: fuit de mente ⁊ volū tate summi pon. ⁊ ei⁹ auctoritate. s. dn̄i Mar tini. vnde indulgētia illa data. s. prestantibus fauorē inquisitorib⁹ sub bulla eiusdē dn̄i Mar tini processit. vt a dn̄o Paduano bo. me. q̄ in codē ꝯcilio vn⁹ de p̄sidentib⁹ fuit sepenūero Basilee audiuim⁹. Ad quintū Ad quintū qd̄ inducit̄ de Basilien̄. ꝯcilio supra rn̄dim⁹ ꝙ cū in illo mul ta p̄sumptuose in toti⁹ eccl'ie ꝑturbationē at tentata fuerūt magis memoria illoꝝ execran da venit q̄ꝫ ex eo exemplo sumenda.

Capitulū. xliiij. In quo ostēditur ꝙ romanē pon. au ctoritate iurisdictionis superior sit vl'i concilio.

Capl'm XLIIII

Tsi ex supradi c ctis possit quilibet doct⁹ suffici enter intelligere veritatē huius questionis q̄ inter multos decur rit. An. s. Roman⁹ pon. superior sit iurisdictio nis auct'e vl'i ꝯcilio vel econuerso: nihilomin⁹ ꝓ ampliori illustratōne veritatis hoc paucis rōibus ꝓbare volum⁹: videlicꝫ ꝙ roman⁹ pō. superior sit vl'i ꝯcilio capiendo vl'e ꝯciliū vt di cit distinctā cōgregationem p̄latoꝝ vl'is ec clesie condistinctā contra romanū pont. licet aūt ad hoc ꝓbandū efficaces sint omēs rōnes quas supra in scd̄o libro induxim⁹ ad ostendē dum ꝙ in ecclesia necessario esset dandus vn⁹ rector ⁊ princeps supremā potestatē habēs su per totam vl'em ecclesiam quē ip̄m vl'e conci lium representat: nihilomin⁹ in speciali ⁊ ex ꝓ prijs illud ꝓbam⁹. Et primo sic. omne qd̄ tri 1. buit alteri ptātem est superi⁹ illo cui auct'em tribuit. hoc patet: qꝛ causa potior ē suo effectu ꝫ papa tribuit auct'eꝫ concilio vl'i vt supra cir ca. c. xxxij. sufficiēter ostēdim⁹. ⁊ habet̄ di. xvij. per totū ⁊ extra de electione. c. significasti. er go papa auctoritate iurisdictōis superior est vl'i concilio. ꝯn̄a est bona. Secūdo omne qd̄ 2. tribuit esse ⁊ quasi formā alteri est superi⁹ illo cui esse tribuit. patet hoc. sed papa tribuit eē ⁊ quasi formā vniuersali cōcilio illud cōuocā do ⁊ approbando. patꝫ. Nā absq̄ꝫ romani pō. licentia celebratū nō ꝯciliū: sed conciliabulū aut cōuenticulū noīatur. vt in. c. in multis di cit̄. di. xvij. Tertio sic. omne illud quod in ali 3. qua cōītate habet rationē rectoris ⁊ presiden tis est superi⁹ auct'e tota illa multitudine cui preest vt rector. patet ⁊ colligit̄ ex primo poli ticoꝝ: sed papa est rector ⁊ p̄sidens cōcilio vt ostendimus supra in ca. xxij. ergo idē qd̄ prius. Quarto sic. papa tribuit robur canonib⁹ et 4. cōfirmat sentētias cōcilioꝝ vniuersalium vt multiplicit̄ ostendimus supra in. c. xxxiiij. ergo papa est superior iurisdictōis auct'e vniuersa li cōcilio. ꝯsequētia pꝫ. Quinto sic. sedes apo 5. stolica absoluit quādoq̄ꝫ qd̄ cōciliū ligat ⁊ dā nat: ergo sequit̄ ꝙ roman⁹ pontifex sit superi or auctoritate cōcilio vniuersali. cōsequentia pꝫ ⁊ colligit̄ manifeste ex ca. Inferior. dis. xxi. antecedēs pꝫ ex eo qd̄ papa nicolaus in ep'la quā scribit patriarche ⁊ toti clero cōstantino politano. necnō ⁊ patrū ⁊ p̄decessoꝝ nostroꝝ secuti vestigia qui soliti sunt etiā vniuersorꝫ ꝯcilia nequiter celebrata cassare pontificum si qua socia sunt crebro dicere vel exēplaria for tassis ep'le q̄n poti⁹ nō solū hoc ꝫ ⁊ oīa scri pta vel aduersus fratrē ⁊ coꝛp̄m nostrū ignatium inique confecta vel aduersus nos causā illius canonice ꝓsequētes funose deprompta sunt perēni damnationi mādam⁹. hec ibi. Itē patet ex eo ꝙ papa pelagius vniuersis ep̄is ꝑ dardaniā cōstitutis scribens: vt habet̄ in ca. cuncta ꝑ mundū. ix. q. iij. ait. Sed nec illa pre terimus ꝙ ap'lica sedes frequent̄ more maioꝝ etiā sine vlla synodo precedēte exoluēdi quos synodus iniqua damnauerat ⁊ damnādi nul la existēte synodo quos opoꝛtuit habuit facul tatem ⁊ hoc nimirū ꝓ suo p̄ncipatu quē btūs petrus ap'ls dn̄i voce ⁊ tenuit semꝑ ⁊ tenebit sancte quippe memorie athanasium synodus orientalis abdixerat quē tamē exceptū sedes ap'lica qꝛ damnationi grecoꝝ nō cōsensit ab soluit. sancte memorie Ioh. constātinopolita num synodus catholicoꝝ presulū dānauerat quē simili modo sedes ap'lica qꝛ non consensit absoluit. Itaq̄ꝫ sanctus Flauianū pontificem grecoꝝ dānatū pari tenore q̄m sola sedes apo stolica nō consensit potius qui illic receptus fuerat sedis secūde presulē sua auct'ate dāna uit ⁊ impiā synodū nō cōsentiēdo sola submo uit ⁊ auct'ate vt synodus fieret calcedonēsis sola decreuit. hec ibi. Ex q̄bus manifeste patꝫ falsitas interp̄tatiōis cuiusdā aduersarij q̄ vt scribit auct'a ap'lice sedis poterat absoluere quos cōcilia ꝓuincialia siue patriarchalia dā nauerāt non aūt quos vniuersalia: vniuersale eīm fuit ephesinū secūdū in quo Flauianus p̄si dens pape fuerat cōdēnat⁹. Sexto sic. solus 6 roman⁹ pōtifex est vocatus in plenitudinem ptātis: nā solus ip̄e habet ptātem illimitatā in cui⁹ argumentū: vt dicit scūs Tho. in. iiij. di. xxiiij. papa nō vtitur baculo sicut alij ep̄i in signū ꝙ nō habꝫ coartatā ptātē quā curuatio

quare romanus pontifex ... [illegible]

Romanus pontifex est supra concilium

baculi designat: sed alij prelati ex quibus cōgregatur cōciliū cōuocati sunt in partē sollicitudinis: vt in c. Decreto ait Grego. ij. q. vi. et ita habēt ptātē limitatam ergo sequitur q papa sit superior auctate vniuersali cōcilio. Septimo sic. oīs pastor superior est auctate grege suo patz: sed papa est pastor oium ouiū xpi sm illud Joh. vlti. Pasce oues meas et cōcilium vniuersale ptinet ad gregē xpi vt pz: ergo necessario cōfitendū est q papa sit auctate superior cōcilio vniuersali. Cōfirmatur sic ista ratio cōciliū vniuersale seorsum sumptū a papa aut est pastor aut ouile siue grex: non pōt dici q sit pastor quia nō pōt assignari cuius gregis aut ouilis sit pastor: ptz: qz nō pōt dici q sit pastor vniuersalis eccl'ie: qz cū illā representet et auctoritate illi' dicatur fulciri non pōt dici pastor eius sic nec supior illa. nō pōt dici q sit caput fideliū singulorū qui sunt extra conciliū. Tum qz etiā illos repsentet et sit representatiue ipsi Tum qz papa est pastor oim fideliū: vnius aūt ouilis vnus ē pastor sm illud Joh. x. Erit vnū ouile et vnus pastor. Si aūt cōciliū est grex necesse est si sit grex ouiū xpi et non dyaboli q sit sub romani pontificis cura et ptāte cui in btō petro xps vniuersas oues suas sine exceptōne quacunqz pascēdas cōmisit. Octano sic. caput superi' est nō solū situ sed etiā auctate toto residuo corpe pz. sed roman' pontifex ē caput cōcilij: ergo necessario dicendū est q sit superior auctate vniuersali cōcilio. cōsequētia ē manifesta. maior ē nota. minor etiā notissima cuz sit caput vniuersalis eccl'ie quā repsentat ipm cōciliū vt in superiorib' est demōstratum vnde etiā btūs Criso. beatū petrū verticē nominabat aplici chori. et synodus calcedonēn. leonē papā caput suū pfitetur aperte vt superi' introductū est. Nono sic. xps ē superior vniuersali cōcilio ptāte auctatis vt pz. ergo et papa. pz cōsequētia qm papa est vicari' generalis eius vices ipius gerēs in eccl'ia dei et p consequēs in cōcilio vniuersali: ergo papa ē super cōciliū vniuersale. Unde btūs Cyrillus in libro thesaurorū dicit q apl'i in euāgelijs et epistolis affirmarūt petrū esse locū [illegible] et ei' eccle sie: eidē dantes locū in oīm capitulo et in oīm electōe. Decimo. papa preest auctate et plati one toti eccl'ie dei vtpote qui caput et pnceps ei' est vt in secūdo li. multipliciter pbatū est: ergo etiā superior est vniuersali cōcilio illā repsentanti. cōsequētia est nota. ex alijs etiā dicēdis infra hoc magis firmabitur. Ex quib' iam dictis et superi' p diuersa capitula explanatis faciliter quisqz intelliget papā multipliciter eē supra cōciliū videlicz causalitate platōnis dignitate amplissime auctoritatis et extensione administratiōis. Ex quo manifeste conuincitur error dicētiū cōciliū vniuersale esse maius simplici roma. pon. auctate et ptāte iurisdictōis.

Capitulū. xlv. in quo ponuntur aduersariorum obiectiones. Capl'm. XLV

Contra iam dicta

de auctoritate roma. ponti. et superioritate sup vniuersalia cōcilia aduersarij multa moliuntur et inducūt vt eis apparet pro se plurima de auctoritatibus sacre scripture et de vniuersalib' concilijs atqz de dictis sanctorū patrū sumpta addētes insup aliquas ratiōes de quib' multis pncipaliora et que eorum iudicio potiora sūt colligem' que sequūtur

Primo eīm arguunt ex illo Math. xviij. Si peccauerit in te frater tuus et c. sequitur: dic ecclesie in quo loco petrus q futurus ordinabatur summus pontifex remitti videtur ad eccl'iam in casu iudicij sicut ad tribunal maius et p consequens nō dubiū quin eccl'ia vniuersalis synodaliter congregata sit superior ipo papa cum nullus remittatur in tali casu nisi ad superiorē. Argumētū pmū

Q aūt cōciliū vniuersale sit intelligendū per eccl'iam cui xps dixit dic ecclie. pbare nitūtur ex trib'. Primo per Grego. qui in registro suo epl'a. cclxv. repbendēs Joh. cōstantinopolitanum eo q vniuersalē se vocabat dicit sic. Nos quidē in quib' talis tantaqz per ausum temerariū culpa cōmittitur seruamus qd pcepit veritas dī. Si peccauerit in te frater et c. sequitur: ergo itaqz p respōsales meos semel et bis verbis humilib' hoc qd in tota eccl'ia peccatur corripere studui: p me scribo quicquid humiliter facere debui nō omisi: si in mea correctōne despiciar. restat vt eccl'iam habeā adhibere. hec Greg. Vbi dicit aduersarius q p ly eccl'iam adhibendam Gregori' intelligat cōcilium vniuersale. Probatio pma.

Itē idē pbare secūdo nitūtur auctate Nicolai pape qui in ca. Precipue. xi. q. iij. ita dicit regi lothario. Ceterū caue ne qn nobis sm pceptū dn̄i duos vel tres testes adhibeam' immo vero hoc sancte eccl'ie dicam': et (qd non optamus) decetero cūctis fias ethnicus et publican'. hec ibi. dicit aduersarius q ly serē ecclesie dicere intelligat dicere cōcilio vniuersali tanq tribunali maiori. Tertio pbare nitūtur per albertū magnū qui dicit sic exposuisse auctatem illam dic eccl'ie. i. plato vel synodo. Secunda Tertia

Secūdo pncipaliter arguunt ex illo Act. viij. vbi dicitur q cū audissent apostoli q erāt hierosolymis q recepit samaria verbū dei miserūt ad illos petrū et iohannē. Ex quo arguūt q cū missio importet superioritatē in mittēte respe Secundū arg

etu nisi ꝙ collegiũ aplõꝝ qđ representat cõ
ciliũ vniuersale esset maius ⁊ superi⁹ auctate
ipso petro. ⁊ ꝑ cõsequẽs cõciliũ vniuersale ipso
Tertium roma. pon. Tertio ex illo Act. xv. vbi cũ ques
stio fieret sup obseruatõe legaliũ inter aplos
petrus volens votũ suũ dicere surrexit: vt ait
tex. Surgens petrus dixit ad eos: qđ videt̃ fe
cisse in signũ reuerẽtie ꝫ reuerẽtia debet̃ supe
riori: ergo videt̃ ꝙ collegiũ aplõꝝ fuerit supe
Quartum rius auctate petro. Quarto ex concilio. viij.
constantinopolitano in quo habet̃ sic. si syno
dus vniuersalis fuerit cõgregata ⁊ facta fue
rit etiã de sancta romana ecclia quevis ambi
guitas ⁊ cõtrouersia oportet venerabilit̃ ⁊ cũ
ꝯueniẽti reuerentia de ꝓposita questione sci
scitari ⁊ solutionẽ accipere aut ꝓficere aut ꝓ
fectũ facere nõ tamẽ sententiã audacter dare
contra summos seniores pontifices. ex quo ex
aduerso arguit̃ ꝙ synodus vniuersalis dum tñ
nõ audacter sed cũ ꝯuenienti reuerẽtia aduer
sus romanũ pontificẽ posset ꝓferre sententiã
si fuerit incusat⁹ ⁊ ꝑ cõsequẽs ꝙ synodus vni
Quintum uersalis superior sit auctate papa. Quinto
ex cõcilio cõstantiensi vbi declaratũ est ꝙ con
ciliũ vniuersale habeat a deo immediate pote
statem cui q̃libet fidelis cuiuscũqꝫ dignitatis
Sextum sit etiã papalis tenet̃ obedire. Sexto ex eo
dem concilio vniuersali papa Martinus ap
probante eodẽ cõcilio condẽnans articulũ il
lum non esse de necessitate salutis: credere ro
manã ecclĩam esse supremã inter alias ecclesi
as. dicit error si per romanã ecclĩam intelliga
tur vniuersalis ecclia aut ꝯciliũ generale aut
pro q̃nto negaret ꝓmatũ summi pontificis sup
alias ecclesias particulares. Ex quo arguit̃ ex
aduerso ꝙ ꝯciliũ legitime cõgregatũ sit super
oẽs ecclĩas ⁊ earũ rectores ⁊ ita sup romanã
Septimum ⁊ ei⁹ põtificẽ. Septimo ex ṽbis hylarij pape
q̃ cũ quãdã edidisset ꝯstitutõẽs corrigẽs exces
sus quorũdã sic ad ꝯgregatã synodũ dixisse fer
tur: vt hĩ in ca. Nõ qs xxv. q. ij. Nõ vt dein
ceps possit illa tenaci⁹ custodire sctã synodus
sententiã ⁊ ꝓpriã suscriptionẽ accõmodet vt
synodali iudicio aditus recludat̃ illicitus. Ex
quo arguit̃ ex aduerso papã in ecclie reforma
tione synodi ꝯgregate iudiciũ vt supremũ tri
bunal cognouisse: cũ potẽti⁹ synodali iudicio
q̃ suo aditũ ad illicita posse claudi iudicauerit
Octauum Octauo ex ṽbis symachi pape q̃ in synodo
ꝓsidẽs cũ de valitudine cuiusdã scripture qua
cautũ erat vt si ro. pon. hoc ex seculo migrare
ꝯtigeret ñ sine ꝓfecti vrbis ꝯsultatõe cuiusq̃
noua celebraret̃ electio q̃stionẽ referret ĩ me
diũ illã voluit in sctã synodo ꝑlegi vt cui⁹ eẽt
vigoris possit agn̄sci dicẽs id agere ne ipẽ ipos

sterũ disputare ꝯtingeret cũ sacra posset syno
dus iudicare ⁊c̃. vt in. c. Bñ. di. xcvi. Ex quo ex
aduerso arguit̃ ꝙ ro. pon. ꝓfitet̃ sanctã syno
dũ iudicare posse sup eo qđ abusum ꝯtinet et
diminutionẽ ecclesiastice libertatis. Nono Nonum
ex. §. item Symach⁹. ij. q. vij. vbi ita inq̃t Gra
tianus. Item Symachus papa in romana sy
nodo dignitate sua spoliatus pri⁹ statui pristi
no restitui discernit̃ ⁊ tunc venire ad causam ⁊
si ita recte videret̃ accusantiũ ꝓpositionibus
respõderet digna res visa est maximo numero
sacerdotũ ac meretur effectũ: sed cum postmo
dũ ordinaret̃ quõ esset accusandus ꝓfatus pa
pa vt cãm diceret occurrebat sed ab emulis ẽ
impeditus ⁊c̃. Ex hoc arguit̃ ex aduerso luci
de haberi ꝙ romani pon. causam si incusatus
fuerit si velut spoliatus restitutioni siue recu
perationi intẽdat deferri debere supremo tri
bunali vniuersalis cõcilij. Decimo ex. c. pro Decimum
uidentie. di. xcix. vbi beat⁹ Anacletus ⁊ papa
Lucius etiam in. c. vides. di. lxxx. plane dicũt
nõ solum Petrũ: ꝫ etiã oẽs aplos in quib⁹ ip
se includebatur tanq̃ primus distinxisse ꝓuin
cias patriarchas archiepos ⁊ epos cõstituisse
que oĩa signũ sunt iurisdictionis eminẽtissi
me. Ex quo arguũt ꝙ Petrus nõ fuerit maior
collegio apostoloꝝ ⁊ per ꝯñs nec papa vlĩ cõ
cilio. Undecimo sic. Eleutherius papa di Undecimum
cit in. c. Quis. iij. q. vi. ꝙ a cetu apostoloꝝ: quẽ
generalis synodus rep̄sentat diffinitũ est nõ
nisi romanũ põ. debere diffinire põtificũ accu
sationes. Item Julius papa dicit in. c. dudũ.
iij. q. vi. a sanctis aplis ⁊ sic ab eoꝝ cetu statu
tũ fuisse nõ oportere absqꝫ sentẽtia romani põ
ti. concilia celebrari que quidẽ inquiũt aduer
sarij euidẽtissime demonstrant superioritatẽ
congregatoꝝ aploꝝ ⁊ ꝯñter ꝯcilij vlis in Ro
manũ pon. cũ ex eoꝝ decretis ⁊ nõ ecõtra Pe
tri potestas fuerit sublimata. plane ⁊ si diffini
tionẽ cause accusati epi trãstulerit cetus apo
stolic⁹ in romanũ pon. nõ tñ illam a se abdica
uit ⁊ ꝯñter nec a synodo gñali vt est clarissim⁹
textus. iiij. q. v. ca. quisq̃s. Duodecimo argu Duodecimum
unt sic Ro. pon. tenet̃ obedire statutis vniuer
lis cõcilij ⁊ ꝑ͡p seruare nec posse soluere. vt pꝫ
in. c. sicut. di. xv. inquit Greg. ⁊ etiam idem ha
bet̃. c. cõtra. xxv. q. i. ⁊ per multa. c. ibidem. er
go ⁊c̃. Tredecimo sic. sentẽtia romani pon Decimumtertium
ti. examinatur in concilijs vniuersalibus. ꝗ vi
detur ꝙ vniuersale concilium superi⁹ sit ptãte
⁊ auctẽ romano pon. ꝯñs videtur nota. añs nit
tuntur ostendere tribus exemplis. Primo de
depositione Dioscori facta per leonem papã
que fuit examinata in concilio Calcedonen
si. Secundo de depositione Pyrri et Sergij

facta per martinū papā in synodo romana q̄ fuit examinata in synodo cōstātinopolitana. Tertio de depositione focij cōstantinopolitani que fuit p nicolaum ⁊ adrianū romanos pōtifices que post examinata fuit in.viij.synodo

Decimūquartū. Decimoquarto sic auctate beati Ambro.in epl̄a.lxxij.vbi ipe referēs eplam beati damasi pape directā iudicib⁹ deputatis a capuen.synodo in causa bonosi epi sic dicit eū dixisse p veritate vel p modestia nostrā sententiā sciscitari voluistis:sed cū huiusmodi fuerit cōcilij capuensis iudiciū vt finitimi bonoso ac ei⁹accusatorib⁹iudices tribuerēt ⁊ pcipue macedones qui cum epo thessalonicen.de eius factis agnoscerēt aduertim⁹ q nobis iudicandi forma cōpetere nō posset. Nā si integra esset hodie synodus recte de his que cōphendit vestroꝝ scriptoꝝ series decerneremus. vestrū ē ergo q̄ hoc recepistis iudiciū sententiā ferre de omnibus:vicem eni synodi accepistis quos ad examinandū synodus elegit. deniq; cū bonsus eps post iudiciū vestrū misisset ad fratrē nr̄m Ambrosiū qui eius sententiā cōsuleret interdictam sibi eccl̄iaꝫ interrūpere ac ingredi respōsum est ei q nihil temerandū foret sed oia modeste patienf oportere ferenda nec contra sententiā vestrā tentandū aliqd vt qd videretur vobis iusticie cōuenire statueretis q̄bus hec synodus dederat auctatē. Et ideo pmū est vt hi iudicent q̄bus iudicandi facultas ē data. vos eni totius vt scripsim⁹ synodi vice discernetis:nos eni quasi de synodi auctate iudicare nō cōuenit ⁊c. ⁊ infra subiungit sic:vnde vestre normā expectamus sententie.hec ibi. Ex h arguūt aduersarij q roman⁹ pontifex fatef q si synodus integra fuisset hoc est si alteri causam non delegasset ipm de causa potuisse cognoscere:sed qz synodus alij delegando preuenit dicit se iudicandi onus nō posse assumere cū illi synodi vice decernāt:sibi aūt de synodi auctate iudicare nō cōuenire:cū tamē si ipse synodo superior foret aduocare posset causam p synodū delegatā.de appel.c.Ut nostrū.

Decimūquintū Decimoquinto sic.ex auctoritate eiusdē Ambro. qui in quadā prefatōe dedicatōis altaris maioris eccl̄ie. Mediolanen.inter a dicit sic:p xpm dn̄m nostrū qui eminētiā ptātis accepte eccl̄ie cōtulit quā pro honore suscepto reginā cōstituit ⁊ sponsam cui⁹ sublimitati vniuersa subiacet ⁊c. Ex quo arguitur sic ex aduerso: si igif eminentiā ptātis accepte contulit eccl̄ie vniuersa eius subijciens ptāti necessario contulit quod in eandē transtulit ptātem summū ponti.iudicandi in casu necessario.

Decimūsextū Decimosexto sic auctate bti Hiero.qui in ca.Legim⁹. dist.xciij.dicit sic.si auctoritas queritur orbis maior est vrbe. Ex quo arguif ex aduerso q si auctas orbis maior est vrbe romane eccl̄ie. ergo:cōcilij vniuersalis potius ⁊ maius est iudicium in quo repsentatio est orbis.

Decimūseptimū Decimoseptimo auctate eiusdē Hiero.sic. Hieronym⁹ loquēs in quadā epl̄a ad Damasuꝫ papam de supremo ordine eccl̄ie scilꝫ epali sic ait.de hoc officio amplius disputare nō possuꝫ qm̄ q̄cqd in clericis consecratū est prediti epm solū habere.manifestū est in illis partes ⁊ mēbra virtutū in epo plenitudinē diuinitaf corporalif habitare:atq; ita est vt in epis deū in presbyteris aplos qui xpi sunt recognoscas.⁊.j.oēs eni ptātem de⁹ discipulis dedit:⁊ moysen dominū dici voluit pharaonis. Ex hoc arguif ex aduerso q si dns deus oem potestatem dedit discipulis suis sequif q ⁊ potestatē supra romanū pontificē dedit aplis cōgregatis quoꝝ vices repsentant epi congregati in vniuersali concilio.cōsequentiā pbare nitunf p hoc q aplus loquens de xpo ad Heb.ij.sup illud ps. Omnia subiecisti sub pedibus eius. dicit in eo qd dicit oīa subiecit nihil dimisit non subiectum ei.

Decimūoctauū Decimooctauo sic ex dictis bti Augustini in epl̄a q̄dā quā scribit ad glorū eleusium ⁊ felicē grāmaticū qui aduersus donatū ⁊ aliquos alios calūniatores sententiam quā melchiades papa cū epis q̄busdā pmulgauerat in cecilianū epm in suo epatu confirmauerat scribēs ita dicit Ecce putemus illos epos qui rome iudicarūt nō bonos iudices fuisse.restat adhuc plenariū vniuersalis eccl̄ie cōciliū vbi etiā cū ipis iudicib⁹ causa posset agitari ⁊ si male iudicasse puicti essent eoꝝ sententie soluerenf. Ex hoc arguif ex aduerso q sententia data per romanū pon.si recta nō fuerit retractari posset p vniuersalē synodū tanq̄ per tribunal superi⁹.

Decimūnonum Decimonono sic ex dicto Augustini q̄ in ca.Puto.ij.q.vij.ita dicit. Cū petrus a paulo posteriore corrigif ⁊ pacis veritatis vinculo custodito ad martyriū pmouef q̄to facilius ⁊ fortius qd per vniuerse ecclesie statū firmatū est vel vnius epi auctoritati vel p vnius puincie cōcilio preferendum est. Ex quo ex aduerso concludunf duo. Primū est q petrus licet esset summus pontifex non recte agens a paulo bene sentiente licite argui potest. Secūdū est q statutū vniuersalis cōcilij statu cuiuslibꝫ epi etiā romani preferendū sit.

Uigesimū Uigesimo sic ex glo.in.c.Anastasius.di.xix. vbi ponif q vbi de fide agif tūc synodus maior est papa.

Uigesimūprim Uigesimoprimo sic.concilium vniuersale nō potest errare in fide vt videf:papa vero sic:vt in.c.Si papa.di.xl. ergo pcilium vl'e.

Vigesimūsecundū.

est superi⁹ romano pon. Uigesimosecundo sic. ex gestis octaue synodi vbi reperit̄ dixisse zacharias ep̄s contra sentētias Nicolai pape ⁊ Adriani summoꝝ pōtificū ⁊ omniū patriarcharū. canon⁹ princeps est ⁊ s̄m illū agētes nihil faciūt extra illud qđ decet. cū ṽo extra hūc faciūt siue papa Nicolaus siue alius quis nō acq̄escimus. ergo videt̄ ꝙ si canō sit princeps pape ꝙ ꝑ ꝯñs ꝯcilium.

Uigesimūtertiū.

Uigesimotertio sic ꝯcilium vl'e iudicat ⁊ deponit papam. ḡ concilium vl'e est auctoritate superi⁹ papa. ꝯña ē manifesta: q2 hmōi iudiciū nō est nisi superioris. vt patet ex. c. inferior. di. xxi. añs etiā patz tū ex. c. preallegato. si papa. di. xl. tū3 ex practica sepe habita in ecclesia.

Vigesimūq̄rtus.

Uigesimoquarto sic: si conciliū vniuersale nō est maioris auctoritatis q̄ papa tunc frustra fit celebratio vniuersaliū concilioꝝ. sed hoc nō est dicendū: ergo idem qđ prius.

Vigesimūq̄ntū.

Uigesimoquinto sic. i. c. de quibus. di. xx. traditur ordo talis seruād⁹ in solutione alicui⁹ q̄stionis vt primū recurrēdū sit ad scripta veteris vel noui testamēti. scđo ad canones aploꝝ vel ꝯcilioꝝ. tertio ad decreta ⁊ decretalia summoꝝ pontificū. Ex quo arguunt aduersarij ꝙ conciliū vl'e cuius sunt canones sit superioris auctīs q̄ romanus pon. cuius sunt decretalia. Alia argumēta tangētur cum de appellatione. j. erit sermo ⁊ alia tacta sunt in scđo li. circa. c. xcvij.

Capitulū. xlvi. In quo r̄ndetur obiectionib⁹ p̄fatis.

Capitu. XLVI

Js nō obstanti

bus quib⁹ facile est respōdere licet sint multa numero standum videtur firmiter in sentētia prius posita videlicet ꝙ papa xp̄i gñalis vicari⁹ ⁊ vices suas ⁊ locū tenens in terris: nō solum quolibet prelato eccl'ie pticulari est auctīe maior atq3 superior: sed etiam concilio vl'i ex omnib⁹ alijs mundi p̄latis congregato. vnde dicendū est ad singulas rationes.

Ad primū argu.

Ad primā respōdem⁹ sicut alias in secūdo li. c. xcviij. r̄nsum est plenissime vbi in ꝯclusione habitū est ꝙ per ly ecclesiā ad quā sicut ad iudicē videt̄ quisq3 fidelis remitti i auctoritate illa Mat. xviij. dic ecclesie: nō est regulariter accipiēda vl'is ecclesia nec ꝑ orbem dispersa nec in vnū synodaliter ꝯgregata: sed p̄latus eccl'ie iuxta expositionē Criso. beati Aug. ⁊ beati Thome ⁊ q̄si oium doctoꝝ antiquoꝝ. Ad illa aūt testimonia inducta ꝑ aduersarios ad ꝓbādum ꝙ p̄fatus tex. dic ecclesie sit intelligēdus de ꝯcilio vniuersali: respōdemus ꝙ falsum sit ꝙ aliquis illoꝝ doctoꝝ voluerit hoc intelligere. qđ patet discurrēdo ꝑ singulos. Nō quidē beat⁹ Grego. cum ait. restat vt ecclesiā habeā adhibere q̄n ibi eccl'iam nō vniuersalē eccl'iam q̄ collectio est omniū fideliū nec synodū vniuersalē vocat sed disciplinā aut cēsuram ecclesiastice auctoritatis: qđ p3 manifeste ex duobus.

Ad ꝓbationē primam.

Primo ex forma s̄monis: ait em̄. si in mea correctione despiciar restat vt eccl'iam debeā adhibere: qđ nihil aliud videt̄ sonare q̄ si in mea correctiōe quā sepe feci meis litteris ⁊ per nūcios meos despiciar restat vt disciplinā ecclesiasticā adhibeā puta excōmunicationis vel suspensionis. Secundo colligit̄ hoc idē ex gestis beati Greg. circa illā causa3 q̄n despect⁹ beat⁹ Greg. in correctiōe sua a prefato Joh. patriarcha ꝯstantinopolitano nō adhibuit vniuersale conciliū ad correctionē illius sed disciplinā ecclesiasticā. vñ mādauit respōsalib⁹ suis quos ad constantinopolim mittebat ne cōmunicarēt cū eo in diuinis. Uñ idē Greg. scribens imperatori mauricio de eodē dicit eunde3 fratrē ⁊ consacerdotē meū studiose admonere curaui vt si pacē oim concordiamq3 desiderat a stulti vocabuli appellatōne compescat. Itē in ep̄la sequenti ad Eugeniū ep̄m alexandrinum ⁊ Anastasiū ep̄m antiochenū de cyriaco patriarcha qui secut⁹ fuerat Joh. in vsurpatione nois vniuersalis dicit sic. Meus ṽo dyaconus cū predicto fratre nostro cyriaco missarum solēnia celebrare nō debet: q2 ꝓphanum vocabulū culpa supbie aut cōmisit aut sequit̄ ne si (qđ absit) ei tali elatione posito procedit: vanitatē stulti nois cōfirmare videamur: eundem vero fratrē admonere studui vt se a tali superstitione corrigat: q2 si hanc nō correxerit pacē nullo modo nobiscū habebit. Item in ep̄la alia ad eundē cyriacum patriarcham ita scribit. Cū ea charitate q̄ dignū est studemus vt ꝓphanā elationē peruersi superbiq3 vocabuli scādalū de medio eccl'ie festinet̄ auferre ne a pacis nr̄e societate diuisi inueniri possitis. h̄ ille. Ecce q̄d btūs Greg. vocat eccl'ia3 quā adhibere vel adire voluit q2 nō nisi ecclesiasticā censurā quā ip̄e facere poterat. Secūdo respōderi pōt ꝙ dato ꝙ btūs Greg. ꝑ ecclesiam ibi conc[illegible]ū vniuersale intelligere voluisset nō sequit̄ [illegible] hoc ꝙ conciliū vniuersale sit superi⁹ auctīate romano pon. cū vt ip̄e Grego. scribens imperatori mauricio contra prefatū Joh. patriarchā constantinopolitanū dicat. Ecce claues regni celestis accepit petrus: potestas ei ligādi ⁊ soluēdi tribuit̄: cura ei toti⁹ eccl'ie ⁊ ꝑncipatus cōmittit̄ ⁊ tñ vniuersalis aplus nō vocat̄. vnde non est accipiendum ꝙ adhibiturus erat eccl'ia3 tanq̄ tribunal mai⁹ sed ad maiorē cōfusionē ⁊ erubescentiā illius

praelatus intelligitur ecclesia

queadmodu inquit glo. Hiero. sup illo Mat.
xviij. dic ecclie vt scz maiore erubescentia pa-
tiatur. post hec oia sequit excoicatio q fieri
Ad pbatione se- debet p os ecclie. i. per sacerdote. Quod vero se-
cundam cudo inducit ex ca. Precipue. xi. q. iij. etia non
facit p aduersarijs: qz cu nicolaus papa dicit
q dicom? ecclie: noie ecclie no intelligit vni-
uersale ecclesiam vel vniuersale cociliu sed seips
designat vt in iudicio psidete. Nam vt scrius
Tho. tam in. iiij. di. xix. q in. ij. ij. q. xxxiij. ptra-
ctans intellectum prefate auctatis. Si pecca
uerit in te zc. dic ecclie: dicit q dicere prelato
in iudicio psidenti est dicere ecclie: z q ita sit
in psenti loco ptz p glo. psati. c. que ita habet
sic ergo in causa denunciatonis ide pot esse iu-
dex accusator z testis. extra de symo. c. Licet.
Ad tertium Quod vero tertio inducit ex alberto magno no
facit p aduersarijs pp duo. Primo qz falsu
est q ita albertus magnus dixerit sicut allega
tur sed verba sua formalia sunt q sequunt: dic
ecclie. i. prelato in cospectu vel synodo ita q
synodo e ablatiui casus sicut ly cospectu. Se-
cundo qz dato q diceret albertus sicut indu-
ctum est ex aduerso no sequit ppe hoc aliq su-
perioritas in synodo supra romanu pontificem
Ad secudu argu. vt manifestu est. Ad secuda ratione pncipa
lem de actib? aplox. viij. c. respodet q falsum
est q semp missio importet supioritate in mit-
tente respectu psone misse vt plenissime oste-
Ad tertium dim? in. ij. li. c. xiiij. ibi vide. Ad tertia que su
mitur ex illo Act. xv. surges zc. dicendu q pa
rum valet qm btus petrus no dicit surrexisse
ad loquedu pp reuerentia exhibenda alijs
aplis tanq maioribus aut subiectione ostede
dam cu pnceps esset aplox z caput apli chori
sed vt in tanta multitudine meli? audiret. vt
Nicolaus de lyra exponens illud Act. xi. exur
gens petrus dicit. Et simili modo respodetur
ad alia obiectione aduersariox qua arguut ex
eo q psidentes pape legunt quadoq cu debe
rent loqui surrexisse in concilijs vniuersalibus:
Ad quartum sicut in. vi. concilio in actione. i. Ad quart
de synodo. viij. respodetur q auctas illa sano
oculo bene visa cosideratis etia que pcedunt
no facit aliqd p aduersarijs sed magis contra
qd sic pz. dicit em synodus illa q si aliq ambi-
guitas orta fuerit de ecclia romana liceat ve-
nerabiliter z cu conueniet reuerentia sciscitari. i.
perscrutari de illa z sic venerabilit perscruta-
do solutione accipere aut pficere aut pfectu
facere no tn audacter sententia dare z qsi ra-
tione assignas subiungit cotra summos senio-
ris rome pontifices. plane roman? pontifex no
esset summus si cotra eum ex superioritate qsi
posset sententia dare. Consequentia vero qua aduer-
sarij faciunt dicendo q synodus z si no auda-
cter tame reuerenter posset ferre sententia cotra
romanu pontifice est nulla: qz in hoc vacat ar
gumentu a cotrario sensu qz no esset reuerentia
sed irreuerentia z cofusio z temeraria psump-
tio cotra summu pontifice inferiores potifi
ces ferre sententia. Similia notat Archi. in. c.
Non decet. di. xij. sup illo verbo pceptis apo-
stolicis no dura supbia resistat ita dicens: va
cat hic argumentu a cotrario sensu qz no esset
humilitas sed supbia: no discretio sed indiscre-
tio si ei resistatur. Ad quinta que sumitur ex Ad quintu
declaratioe facta costantie p patres aliquos
obedientie Joh. xxiij. sic in sua obedientia nomi-
nati sufficiente respod m? supra li. ij c. xcix. ibi
vide. Ad sextam que sumit ex bulla dni mar Ad sextum
tini respodetur negando cosequentia: qm ex hoc
q synodus vniuersalis dicat suprema int ali-
as ecclesias nullo modo sequit q auctoritat
superioritate sit supra caput suu qd est roma-
nus pontifex: maxime cu tota auctoritas ipox
conciliox z nomen z dignitas ab apostolica
sede in qua dns totius eccl e potius pncipatu
censeatur dependere. vt di. xvij. per totu. Ad Ad septimu
septima que sumit ex ca. Quisquis. xxv. q. ii.
respodet q aduersarij in duob? peccant. Pri-
mo quia male allegant auctoritate. Secudo
quia ex illa male concludut. Pmu patz: textus
em ille non habet sicut induct? est sed sic. dicit
em Hylarius papa qd scz constitutu per eum
vt deinceps possit tenacius custodiri si placz
omnes vos sententias z subscriptiones pprias
accomodate zc. secudu ptz scz q ex illo textu
male arguat ex aduerso: qm papa Hylari? no
requirebat sententias z subscriptiones patruz
illius synodi tanq superioris tribunalis aut
maioris ptatis: sed quia omniu eox interueni
ente consensu z approbatione tenacius: vt ha
bet text? sententia sua ac institutio custodiret.
superius em diximus q consensus z approba
tio synodi multu operat tam ad faciliore obe-
dientia statutox ro. pon. q ad firmiore custo-
diam eox. Preterea si aduersari? cosiderasset
plene tex. illu magis inuenisset eu cotra se q p
se. Tum ex eo qz papa in illo cocilio dr preside
re. secundo ex hoc q ipe solus regula dabat in
reformatoe ecclie z synodus assentiedo cocur
Ad octaua rebat. Ad octaua que sumit ex. c. Bene. dist.
xcvi. respondet q in nullo fauet aduersarijs sed
maxime cofirmat ppositu: qm in isto loco no
petit papa vt synodus sententiet auctoritati
ue tanq supior iudex qd agedu sit de illa scri-
ptura: sed tm vt cosulat siue dicat qd appareat
sue discretois iudicio vtru aliqd roboris heat
illa scriptura vel no. vn oes illi epi q respoderut

ꝙ nullius esset roboris assignauerunt hanc ra
tionẽ q2 aplice sedis que statutis synodalib⁹
ↄsueuit tribuere firmitatẽ nõ erat auctãte ro
borata. Preterea hoc idẽ fit manifestũ ex ver
bis ipius synodi q̄ locuta est post p̄fatos ep̄os
sic dicẽs. licz ẜm ↄsecutionẽ venerabiliũ fra
trum nostroꝝ laurẽtij petri ⁊c̄. nec apud nos
habet̄ incertũ hanc ipam scripturã nulli⁹ esse
momẽti verũtamẽ ⁊ si aliq̄ possit rõne subsiste
re om̄ibus modis in synodali cõspectu proui
da beatitudinis tue sentẽtia eneruari ↄuenie
bat ⁊ irritũ deduci ⁊c̄. Ecce ꝙ synodus cogno
scens p̄ncipatũ auctãtis esse apud romanum
pontificẽ ↄfitet̄ ad ipam spectare in synodo
sentẽtiã diffinitiuã dare q̄d agẽduz esset circa
prefatã scripturã vel declarando nullius esse
roboris vel cassando siue irritando illã ⁊ non
Ad nonum ad synodũ. Ad nonã que sumit̄ ex. §. Itẽ sy
macbus. respõdet̄ ꝙ nõ fauet in aliquo aduer
sarijs. Tum p̄mo q2 synodus illa auctãte ipi⁹
symachi pape ꝓcedebat. Tum secũdo q2 dato
ꝙ in casu aliquo vtpura ꝙ papa incusaret̄ de
heresi aut spoliat⁹ ⁊ restituẽdus veniat vel nõ
ↄciliũ esset iudex cõpetẽs: iuxta notata p doc
tores in ca. Si papa. di. xl. nõ ꝓpter hoc seq̄t̄
ꝙ cõciliũ supra papã verũ ac indubitatũ esset
Ad decimũ superioritate auctãtis. Ad decimã que sumi
tur ex. c. Prouidẽtie ⁊c̄. respõdet̄ ꝙ nihil facit
ad ꝓpositũ aduersarioꝝ ꝓpter multa. Primo
q2 apli simul congregati synodalit̄ nõ legunt̄
distinxisse aliq̄s ꝓuincias aut constituisse ali
quos patriarchas siue p̄mates siue archiep̄os
⁊c̄. Secũdo q2 ⁊ si apli dispersi p mũdũ p̄dicã
do ⁊ cõuertẽdo populos ad fidẽ xp̄i erexerint
aliquas eccl̄ias ⁊ cõstituerint aliquos p̄latos
hoc fecerũt auctãte beati petri q̄ princeps eo
rum erat: ⁊ q2 qđ per eccl̄ie romane auctãtem
factũ est ipa eccl̄ia romana dicit̄ fecisse. dicit
eñi nicolaus papa in. c. Om̄es. di. xxij. Om̄es siue
patriarche cuiuslibet apicẽ siue metropoleon
p̄mat⁹ ac episcopatuũ cathedras vel ecclesia
rum siue cuiuscũq3 ordinis dignitatẽ instituit
romana eccl̄ia illam vero ipse solus fundauit
⁊ supra petram fidei mox nascentis erexit qui
beato petro eterne vite clauigero terreni simul
Ad vndecimum ⁊ celestis imperij iura cõmisit. Ad vndecimã
que sumit̄ ex. c. Quis. ⁊ c. Dudũ. iij. q. vi. respõ
detur p̄mo ꝙ falsum dicũt aduersarij videlicz
ꝙ cetus aploꝝ q̄si synodalit̄ congregat⁹ talia
diffinierit nec h̄ dicũt capitula inducta. Se
cundo respõdet̄ ꝙ dato ꝙ ita esset qđ aduersa
rius dicit videlz ꝙ a cetu aploꝝ q̄si synodalit̄
cõgregatoꝝ fuerit diffinitũ nõ nisi romanum
pontificẽ debere diffinire accusatõnes episco
porum ⁊ congregare vniuersalis concilia: nõ
sequitur ex hoc ꝙ aliqua superioritas sit in cõ
cilio supra papam aut fuerit in cõcilio aploꝝ
supra petrũ. Tum p̄mo q2 talis diffinitio non
contulit petro aliquã sublimitatẽ sicut false ⁊
erronee intelligit aduersarius sed bñ declara
uit id qđ rõne primatus petro debebat̄. Tum
secũdo q2 falsum est qđ subiungit aduersarius
ꝙ cetus aploꝝ trãstulerit in petruz auctãtem
tam de cõgregandis cõcilijs vniuersalibus q̄
de determinatõne causarũ ep̄oꝝ: q̄m nihil au
ctoritatis roma. pon. ab aplis alijs suscepit s
potius ipsi ab eo: vt superi⁹ li. ij. ca. liiij. multi
pliciter ostẽdimus. ⁊ habet̄ in ca. ita dñs. di.
xix. ⁊ in. c. Loquit̄. xxiiij. q. i. qđ vero aduersarij
inducunt de ca. Quisq̄s. vbi videt̄ ꝙ olim pa
mas vel conciliũ deponebat ep̄m parũ valet:
q2 hoc fuit de licẽtia pape: vt dic̄ glo. in. c. Ac
cusatis. iij. q. vi. Ad duodecimã in qua dicit̄ Ad duodecimum
ꝙ papa teneat̄ obedire ⁊c̄. respondet̄ ꝙ dupli
citer potest intelligi papã teneri obedire sta
tutis cõcilij vniuersalis. vno modo q2 statuta
sunt cõcilij vniuersalis: ⁊ sic dicimus ꝙ falsuz
est ꝙ papa teneat̄ necessario obedire statutis
cuiuscunq3 concilij: q̄m taliter teneri obedire
statutis alterius designat inferioritatẽ in eo
qui obedire tenet̄: cum aũt papa sit sup om̄ia
concilia vt probatum est hoc modo: nullo mo
do dicendum est teneri de necessitate obedire
cuicũq3 nisi deo qui solus est eo superior: sicut
de hoc nos infra pleni⁹ loquemur. Alio modo
potest intelligi teneri obedire statutis conci
lij non quia sunt statuta concilij sed quia sunt
de tali materia puta fidei: aut sunt spectãtia
ad ius diuinum sicut potissime sunt statuta fi
ne diffinita pro maiori parte quattuor conci
liorum vniuersalium de quibus Grego. loqui
tur in. c. Sicut. di. xv. ⁊. c. Cõtra. xxv. q. i. ⁊ alia q[illegible] statutis concilii papa [illegible] teneatur
similia. ⁊ hoc modo obedire teneri statutis cõ
cilioꝝ approbatis tamẽ per sedẽ apostolicam
rõne materie de qua loquunt̄ nõ arguit supe
rioritatẽ in concilijs supra papam sicut nec in
p̄decessore si similia statuat que cõcernũt fidẽ
aut ius diuinũ. sicut Greg. in. c. Si ea. xxv. q. i.
dicit. Si ea destruerẽ que antecessores nostri
statuerunt non constructor sed euersor esse cõ
probarer: ⁊ ℓ[illegible]ẽ quia talia sic diffinita in cõ
cilijs vniuersalibus nõ habent robur a conci
lijs sed a iure diuino cui subijcit̄ papa. vñ etiã
glo. sup ca. Sicut. di. xv. dicit sic. videt̄ ergo ꝙ
papa nõ posset destruere statuta ↄcilij sed in
tellige qđ hic dicit̄ contra articulos fidei. Itẽ
dñs Archi. in rosario ad idẽ respondens dicit
sic. fateor in his que ad fidẽ pertinẽt ⁊ genera
lem statũ eccl̄ie: in alijs põt ↄtra statuta cõci
lioꝝ venire. Ad tredecimã que sumit̄ de ex Ad tredecimũ

minatione sententiarū pape respōdet negan
do assumptū: dicimus eñ ꝙ falsum est ꝙ vnꝗ̄
sentētia romani pon. habita sit tanꝗ̄ suspecta
de veritate aut iusticia in aliquo concilio vni-
uersali ⁊ inde venisse in eo examinanda. vnde
Agapito papa scribēs impatorib⁹ ad sextā sy-
noduz de legatis quos mittebat ita inq̄t: qui
suggestionē in qua apostolice nostre fidei con
fessionē prelibamus offerre debeant nō tñ tā-
ꝙ̄ de incertis contēdere sed vt certa atꝗ̄ immu
tabilia cōpendiosa diffinitione ꝓferre simpli
citer. Ea vero que inducta sunt ex aduerso ad
ꝓbandum: oñs nulli⁹ sunt roboris si gesta pre
fatoꝝ conciliorꝝ recte ponderētur. Sentētie
quidē romanoꝝ pon. ꝯtra prefatos hereticos
nō sunt refutate aut lecte in synodis vt exami-
narētur per synodum sed prout ex gestis p̄fa-
torum ꝯciliorum colligitur hoc factū esse vide
tur duplici ratione. Primo vt oībus patribus
existētibus in ꝯcilio noticia fieret sentētiaruz
que date erāt a romano pon. vnde in sexta sy-
nodo Georgius archieps Cōstantinopolita-
nus ⁊ que subest synodus dixerūt ad īperato-
rem: petim⁹ vestrā tranquillitatem suggestio
nes directas ad a deo instructā vestrā fortitu
dinē tam ab Agapitōe sanctissimo papa apo-
stolice sedis antique rome ꝙ̄ ab eius synodo
relegant vt auditū capiamus quaten⁹ ⁊ nos
cognitionē accipiamus toti⁹ virtutis que in
ipsis ꝯtinentur. hec ille. Item in octaua syno
do in. v. actione habet ꝙ cum ffocius ductus
in p̄sentia synodi interrogat⁹ a synodo ipa an
aplice cathedre iudicia tā de se ꝙ̄ de Ignatio
p̄triarcha ꝓmulgata amplecteretur ⁊ ille tace
ret: vicarij senioris rome dixerūt. ecce homo q̄
obturat aures sicut aspis surda ⁊ nō audit vo
cem quā ei sancta synod⁹ obijcit sed vult per
hoc silentiū effugere ꝯdēnationez quā sancta
romana ecclesia ante multos annos ꝓmulga
uit aduersus eū: verūtamen legātur epistole q̄
de eo misse sunt a sancta romana ecclesia. pla
cet ergo oībus vt legātur: sancta synod⁹ dixit
placet. Ecce ꝙ ad petitionem vicarioꝝ pape
lecte sunt eple iste ⁊ hoc vt venirent in notici
am omniū ⁊ nō vt examinarēt an iuste vel ca
nonice essent. licet aūt post cō[...]tionem p̄me
epistole legantur vicarij pape dixisse ad syno
dū: ad hoc q̄d dicit sancta synodus est canoni
ca expositōe plena epla hec an non? ⁊ rn̄derit
sancta synod⁹ canonicam legē cōplet ⁊ syno-
dicam preceptōem ⁊ legislationē. nihilominꝰ
ista nō sunt facta aut dicta p viā examinatōis
qm̄ in actōe quarta eiusdē synodi omēs episto
le ipse lecte fuerūt iam acceptate ⁊ cōmenda-
te. nec interrogatio ista vicariorum pape fuit

interrogatio dubitatiōis ita ꝙ dubitarent de
veritate epistolarum aplicarū sed facta est vt
calūniā tollerent aduersarioꝝ sicut fuit q̄stio
illa Ioh. Math. xi. Tu quis es an alium expe
ctam⁹. Item q̄stio xpi cū de lazaro querit: vbi
posuistis eū: nō q: ignoraret ſ vt illi q̄ ostende
rent sepulchrū nō possent negare nec calūnia
ri. Ita hic interrogant vt ex respōsione danda
per synodū plen⁹ auferret calūnia hereticoꝝ.
Secūdo q: cōdescensum ē vt corā synodo ipi
iudicati siue cōdēnati audirent si quid vellēt
contra iudicata obijcere: tam vt obturarent
ora obloquētiū maxime q: conquerebant licz
false nō audiuisse depositionē suā. vñ dicebāt
audiamus depositionē nostrā damnemur no-
bis audientibus ꝙ̄ vt iusticia romani pontifi
cis illustrior fieret. q̄d patz ex his que habent
in actione quarta octaue synodi vbi sic legit.
Post hec magnificētissimi ⁊ gloriosissimi p̄n
cipes per bahanim ⁊c. sup̄ est in c. xxv. ad lon
gum. Ceterū hoc manifestū fit ex actōne q̄rta
vbi bahanis magnificētissim⁹ patritius dice
ret ꝙ focius ⁊ cōplices sui ignorarent iudiciū
factū per papam cōtra eos ⁊ ideo deberet co-
ram ipis sentētia cōdēnatōnis recitari. dicūt
sic vicarij nicolai pape. nobis nō licz rescinde
re iudiciū sacroꝝ romanoꝝ pontificuz hoc eñ
ꝯtrariū est canonicis institutis: qm̄ p̄sentes illic
per ꝓprios missos ⁊ rome demorātes cōtra se
sentētiā ⁊ ꝓlatā damnationē in fociū ⁊ in ma
nus impositionē ei⁹ ⁊ audierūt ⁊ liquido didi-
cerunt. verūtamē vt manifestiorē eis iustā iu-
dicatōnē sancte romane ecclesie faciamus in-
grediant ⁊ audiant legi synodicas diffinitio-
nes ⁊ iudicia beatissimi nicolai pape ⁊ certifi
cētur magis ac magis: magnificētissimi ⁊ glo
riosissimi dixerūt hoc probū ⁊ bonū est. hec ibi
Ex q̄bus verbis manifeste p̄tz ꝙ talis refrica
tio sentētie romani pōtificis ratiōib⁹ assigna
tis facta in synodo ad insinuationē prefatorū
p̄ncipū nullā in synodo superioritatē supra ro
manū pōtificē arguit. Ad decimāquartā q̄ — Ad decimāq̄
sumit ex epl'a beati Ambrosij respondet ꝙ ni
hil est in illa epl'a beati Ambro. q̄d in veritate
faueat aduersarijs q̄d ex mētis colligit. Tum
p̄mo q: cū illud cōciliū capuense fuerit ꝓuin-
ciale ⁊ nō vniuersale si ratio ꝓcederet nō mo-
do vniuersale ſ etiam ꝓuinciale argueret esse
supra papā q̄d essz error peior priore. Secūdo
dicit ꝙ dato ꝙ̄ esset vle conciliuz epl'a in oīb⁹
illis partib⁹ ex quibus argumēta sumunt ad-
uersarij habet aliam intelligentiam ꝙ̄ aduer
sarius pretendit. Nam cum ait Dama. pa-
pa nobis iudicandi forma competere non pos
set: non est sensus ꝙ ipse papa non haberet

epistole continentes sententias non fuerunt lecte ut examinarentur sed ut omnibus innotescerent.

declaratur dictum ambrosii

facultatē iudicandi sed dicit q̄ forma iudicā-di scꝫ p modū delegatōis a cōcilio nō poterat sibi cōpetere cū scꝫ esset superior. Et hoc ē qđ infra subiūgit. Nos eñ quasi de synodi aucto-ritate iudicare nō cōuenit qui scꝫ xp̄i legatiōe fungimur nō concilij vestri. Cū vero cōsequē-ter ait: nam si integra esset hodie synodus re-cte de his q̄ cōprehendit vestroꝝ scriptoꝝ se-ries discerneremꝰ. non est sensus ille quē dat aduersariꝰ dicēs q̄ papa cōfiteat̄ q̄ si synodꝰ nō delegasset papa potuisset de causa cogno-scere sed q: synodus delegando preuenit dicit se iudicandi onus suscipere nō posse. ista sunt verba cōficta nec talia in prefata littera cōti-nentur: sed verus sensus ē Damasus papa dicit q̄ si synodus integra esset cōuenient de causa illa iudicasset assumēdo ad se iudiciū sed quia integra non erat q: iam dissoluta ⁊ iudiciū ex parte synodi erat cōmissum illis iudicibꝰ q̄bꝰ scribebat dicit cū ad ip̄m nō ptineat talis for-ma iudicādi scꝫ p delegationē a cōcilio q̄ ipsi q̄bus causa erat delegata primo iudicēt ⁊ ip̄e expectabit normā sententie eoꝝ ⁊ tūc poterit ip̄e iudicare eoꝝ iudiciū approbando aut dis-soluendo. vnde nulli dubiū est q̄ ex hoc q̄ pa-pa noluit assumere ad se causas delegatas p synodū sed voluit q̄ iudices deputati p̄mo iu-dicarent nō arguit̄ q̄ synodus sit supra papā: sed bene verū est q̄ arguit̄ in papa honestas cū voluerit q̄ delegatio cause facta p synodū haberet locū.

Ad decimūq̄ntū

Ad decimāquintā que sumit̄ ex auctate beati Ambro. respondet̄ q̄ auctas illa in nullo fauet aduersarijs. dicimꝰ eñ q̄ ve-rum inq̄t Ambro. q̄ xp̄s dedit eminētiā pote-statis ecclie ei cūcta subijciēs sed nō ad intel-lectū aduersarioꝝ. scilꝫ q̄ ecclie vniuersali vt vniuersitati in omībꝰ eius mēbris cōiunctim data sit talis excellētia ptātis: q: vt inq̄t Am-bro. li. de peni. ⁊ habet̄ de peni. di. i. §. certū est In solis presbyteris ecclia claues accepit. er-go excellentia ptātis ecclie ē in prelatis ⁊ p̄ci-pue in p̄latoꝝ prelato xp̄i generali vicario qui solus vocatꝰ est in plenitudinem ptātis: ⁊ cui vt inq̄t Cyrillus omēs iure diuino caput incli-nant.

Ad decimūsextū

Ad decimāsextam q̄ sum̄t ex ca. Legi-mus. di. xciij. respondet̄ q̄ nihil facit ad ꝓposi-tum ꝓpt̄ duo. Primo q: ibi Hieroñ. nō loquit̄ de auctate iurisdictiōis orbis respectu ecclie romane siue apostolice sedis sed loquit̄ de au-ctoritate cōsuetudinis q̄ tanto maioris aucto-ritatis esse dicit̄ quāto generalior est ⁊ a pluri-bus approbat̄: vt colligit̄ ex ca. Nouit. dis. xij. quēadmodū de canonicis scripturis dic̄ Augu. ⁊ habet̄ in ca. in canonicis. dist. xix. s̄m quā re-gulam non dubiū est quin consuetudo orbis

declaratur auctoritas ieronymi

maior sit cōsuetudine vrbis quā apostolica se-des in omībꝰ obseruare non iubet. Et hoc mo-do loquit̄ Hiero. pꝫ ex intētiōe Hiero. loquen-tis. loquit̄ eñ cōtra consuetudinē q̄ in vrbe re-gnabat vt q̄dam dyaconi p̄ferrent̄ presbyte-ris ex q̄ consuetudine alij dyaconi p orbē vole-bant p̄cedere suos presbyteros cū tñ cōtraria cōsuetudo esset p orbē: de q̄ cōsuetudine ita in-ter. loquit̄. q̄d mihi profers vnius vrbis cōsue-tudinē q̄d paucitatē de q̄ ortū ē supciliū in le-ges ecclie vendicas. omē qđ rarū est plus ap-petit̄. pulegiū apud indos pipere p̄ciosius est dyaconos paucitas honorabiles facit presby-teros vero turba contēptibiles facit. hec ille. hoc etiā qđ ter. ille de cōsuetudine loquat̄ pꝫ ex glo. que sic ibidē ait sup verbo maior: maior est ⁊ ideo magis ē sequēda cōsuetudo genera-lis vt hic. Tum scd̄o auctas p̄fata Hieroñ. nō militat ꝓ aduersarijs: q: romanꝰ pontifex nō solum vrbis sed orbis est ep̄s cū caput ⁊ p̄n-ceps sit vniuersalis ecclie. vnde ip̄e Hiero. de obitu siue ortu sanctoꝝ patrū de beato petro loq̄ns ita ait. Petrus in xp̄o ecclie fundamē-tum cephas corporis xp̄i p̄ncipatꝰ ⁊ caput est aploꝝ p̄nceps pastor hūani generis petra ec-clesie claicularꝰ regni.

Ad decimūsepti-mum

Ad decimāseptimā que sumit̄ ex quadā ep̄la eiusdē Hiero. respon-detur q̄ in nullo fauet aduersarijs. qđ eñ dic̄ Hiero q̄ deꝰ omnē ptātē suā dedit discipulis. sane est intelligendū: q: nō est intelligēdū sic nec intellexit btūs Hiero. de omni ptāte diui-na absolute: q: nec ptātem auctatis q̄ est soliꝰ dei nec ptātem excellētie que est propria xp̄o dedit discipulis s̄ tñ ministerialē: vt dic̄ Au-gu. Nec istā ministerialē dedit discipulis suis sine ordine: q: omnia que sunt a deo ordinata sunt. ad Rom. xiij. Dicit̄ ergo xp̄s dedisse oēm potestatē discipulis: q: omēs fecit participes illius potestatis non tamē sic: vt q̄libet eorū vocaret̄ in plenitudinē potestatis sed vnꝰ tñ scꝫ petrus quē caput ⁊ p̄ncipem omibus pre-fecit: sicut ip̄e Hiero. ait vt patꝫ in respōsione p̄cedentis rōnis. Et ita pꝫ q̄ licꝫ alij prelati q̄ succedūt apostolis participes sint ptātis cla-uium romanus tamē pontifex qui succedit pe-tro pre omībꝫ accepit: ⁊ per cōsequēs omībꝰ illis siue dispē[rs]is siue congregatis maior ⁊ su-perior est.

qualiter intelligatur q omnē potestatē dedit apostolis i. participes illos fecit potestatis

Ad decimūocta-uum.

Ad decimamoctauā que sumitur ex epistola Augustini respondetur q̄ in nullo fauet aduersarijs licꝫ apud eos reputet̄ achil-les. patet quia non est intentio beati Augusti-ni dicere in epistola illa q̄ concilium vniuer-sale sit superius papa auctoritate potestatis. quod patet: quia in epistola ipsa sicut ⁊ in li-bro de vnico baptismo ꝓfitetur q̄ in romana

ecclesia apostolice cathedre viguit principatus qđ verū nō esset si superi⁹ tribunal aut superior cathedra ꝙ̄ sit romani pōtificis alia daret. qđ ergo dicit beatus Aug. restabat ꝗ̄ adhuc plenariū vniuersalis ecclesie conciliū. nō dicit rōne superioritatis principatus aut potestatis que maior sit in cōcilio plenario ꝙ̄ in aplica sede cum vt dictum est auctoritas conciliorum a romano pon. pendeat: s; hoc dixit ratione amplioris ⁊ maioris examinis quale sperabatur in plenario ꝯcilio patrū totius ecclesie. Qm̄ vero ista sit intelligētia beati Aug. patet ex verbis ipsis epistole ⁊ ex alijs q̄ de ista materia cōmemorat in li. de vnico baptismo. dicit aūt sic in prefata epistola: sed iam tm̄ quasi haberēt ꝙ dicerēt malos iudices esse ꝑpessos que vox est omniū malorum litigatorum cū fuerint etiam manifestissima veritate superati quasi nō adhuc eis dici posset ⁊ iustissime dici. Ecce putemus illos ep̄os qui rome iudicarunt non bonos iudices fuisse restabat adhuc plenariū vniuerse ecclesie cōcilium vbi etiā cū ipsis iudicibus causa possit agitari. hec ibi. ⁊ hoc dicebat Aug. maxime q: vt in libro de vnico baptismo idem dicit maiores accusatorum ep̄i cecilliani qui innocēs fuerat a papa iudicat⁹ querebantur iperatori ꝙ nō plene fuerit illud iudicium rome examinatū atq; deprōptū. quam ob causam dicebat Aug. ꝙ prefati ep̄i accusatores ceciliani qui dicebant: licet false: iudicium factū rome minus plene fuisse examinatū anteq̄ scisma facerēt sepantes se ab aplica sede debuissent expectasse iudicium vlis plenarij concilij vbi cū ipso papa discussio plenior fieret ⁊ cōsultatio. Qđ vero ꝯīter dicit Aug. ꝙ si male iudicasse cōuicti fuissent eorum sententie soluerētur: nō ita accipiendū est ꝙ auctoritate concilij plenarij tanq̄ superioris iudicis potestate sententie ille soluerentur cum vt superius dixim⁹ ipse Aug. dicat ꝙ in ecclesia Romana semꝑ apostolice sedis viguit principatus: sed est intelligēdum ꝙ hoc fieret auctoritate ipsius romani ponti. melius cōsulti ⁊ informati cuius auctoritate p̄fatum ꝯciliū veniret ꝯgregandū ita ꝙ ipse papa meli⁹ informatus ⁊ ꝯsultus per vniuersale cōciliū si ita eēt ꝙ prius male iudicatū fuisset p̄fatum Vincētium innocētem declarādo sententiam suā solueret vel sentētiam aliorum ab eo cōprobatam reuocaret qđ nō modo mediante concilio sed sol⁹ hoc posset facere. iuxta. c. sentētiam. xxxv. q. ix. vnde simile huius Legimus factū in. §. hinc etiā. di. xvij. in accusatione pape Symachi vbi auctoritate eiusdē ⁊ synodus ꝯgregatur ⁊ sentētiatur in causa. Preterea simile habetur de beato Grego. qui vt habetur in ca. Si q̄s. ij. q. vij. dicit sic. Si q̄s sup his nos arguere voluerit vel extra auctātē nos facere contendat veniat ad aplicam sedē ⁊ ibi ante cōfessionem beati petri mecū iuste decertet q̄ten⁹ ibi vnus ex nobis sentētiā suscipiat suā. Claruz ē aūt ꝙ sentētia p aplicā sedē siue cōtra papam siue ꝓ eo nō nisi auctāte pape in ea sedentis a quo ei⁹ thronus auctātē suscipit ferēda veniret aut p alterū cui ipe cōmitteret ⁊ ita in ꝓposito. Et ita p; ꝙ prefata epl'a Aug. bn̄ intellecta in nullo fauet aduersarijs licet in ea plurimū fundēt se aduersarij: sine tm̄ rōne iudicio nostro. Ad decimānonā que sumitur ex ca. Puto. ij. q. vij. respōdetur ꝙ in nulla parte facit pro aduersarijs. non equidē in parte p̄ma licz paulus bene sentiēs petrū nō bn̄ sentientē potuerit publice rep̄hendere nō tm̄ ꝓpē hoc seq̄t ꝙ fuerit superior illo officio ecclastice dignitatis. vt p; ex ca. Paulus. e. cau. ⁊ q.. Non etiā in secunda parte q: tex. ille nō est extēdēd⁹ ad episcopū romanū qui ⁊ caput ⁊ p̄nceps ⁊ iudex ē toti⁹ ecclie ⁊ a quo cōciliorum statuta robur accipiunt vt sepenumero repetitū est. Ad vigesimā que sumitur ex glo. c. Anastasius. di. xix. respondetur ꝙ glo. intelligit ꝙ vbi de fide agitur cōuētus synodalis patrū ecclie est maior non maioritate ptātis s; maioritate iudicij discretionis superior ac maior ip̄o papa siue maioritate approbatiōis s̄m ꝙ qui maiore rōne vtitur maioris auctātis ei⁹ verba esse videntur. vt. c. i. di. xx. ⁊ s̄m ꝙ pars que iustiori rōne vtitur maior esse dicitur licet sit minor alio respectu: vt h; glo. in ca. Multi. di. xl. maior autē discretio ⁊ iudicium verisimiliter regularius arguitur esse in om̄ib⁹ patrib⁹ vnius synodi generalis ꝙ̄ apđ vnū solū hoīem etiā si sit papa ⁊ ꝓpter hoc cū casus ē valde dubius ⁊ habet fortes ꝓ vtraq; parte defensores recurrendū est ad synodum: q̄m vt ait dn̄s Archi. in hoc loco nimis periculosum eēt fidē nostrā cōmittere arbitrio vni⁹ hoīs. Secūdo posset respōderi ꝙ glose decreti ꝓpter cōtradictionē quā implicare videntur parū militant. vn̄ glo. sup. c. Quodcūq;. xxiiij. q. i. dicit sic ar. ꝙ sentētia toti⁹ ecclie p̄ferēda est romane si in aliquo sibi cōtradicāt ar. dist. xciij. legim⁹. sed cōtrariū credo. ar. j. eo. hec est fides nisi erraret romana ecclia qđ non credo posse fieri: q: deus nō ꝑmitteret. ar. j. c. a recta ⁊ ca. pudēda. hec glo. Ad vigesimāp̄rimā q̄ sumitur ex nō posse peccare respōdetur dupliciter negando p̄mo vniuersaliter antecedēs q̄m videtur falsum: sicut patz de ariminen. cōcilio ⁊ de ephesino secūdo: ⁊ de multis alijs de q̄b⁹. j. habebitur sermo. de aplica tm̄ sede hoc certissimuz

Ad decimūnonū.

Ad vigesimū.

Ad vigesimūprimum.

nota qualiter intelligatur auctoritas augustini

qualiter intelligatur illa glosa ubi de fide agitur [illegible] maior papa

est ꝙ in ea religio xpiana semꝑ imaculata ꝑ-
mansit vt superi⁹ ostendim⁹ in secūdo libro. et
habet̃ in. c. in sede. xxiiij. q. i. Secūdo respōdet̃
negando ꝯñam dato etiam ꝙ añs esset verum
ꝯña tñ nō valet. ratione alias assignauim⁹ vi-
delicet ꝙ iste grē sunt diuersi ordinis ꝛ ratio-
2 solutio melior nis. s. nō posse errare in fide aut in moribus ex
gra ꝑlationis aut ptās iurisdictōis siue claui-
um que ita distincte sunt vt vna nō arguat ali-
am sicut manifestū est: alias vnus vir laic⁹ aut
femina in grā cōfirmatus aut cōfirmata ma-
ioris esset auctoritatis romano pon. in gratia
nō cōfirmato. qꝺ nō modo est erroneū vt in se-
cūdo libro ostēdimus verū etiam absurdū au-
Ad. xxij. dire. Ad vigesimāsecūdā de gestis in octa-
ua synodo respōdetur ꝙ nihil valet ad ꝓposi-
tum aduersarioꝝ. quia dictū illud sicut patet
ex eiusdem synodi gestis fuit dictum zacharie
ptinacissimi defensoris ffocij heretici a quo il-
le zacharias erat ordinatus eps ꝛ etiam cū eo
condēnatus. vñ verba illa tanꝙ viri⁹ fatui he-
retici nō sunt in auctem adducenda. vñ ipera-
tor dicto zacharie ꝛ cōplicib⁹ ei⁹ rñdens vt ha-
betur in gestis dixit sic. vsq; in ꝑsens in pctō
vestro estis ꝛ in sepulchro nequitie vre iacetis
mortui: vñ oēs summi pastores ꝑtriarche ꝯcor-
diter vos condēnant. ꝛ. j. oēs nouimus qꝛ laici
estis ꝛ nō adduxim⁹ vos latrare ꝛ sine ordine
facere verba oīa em̄ vestra mēdacia sunt. h ibi
Et. j. in actōe sexta ꝯtra eūdem zachariā me-
traphanes metropolita smyrne respōdendo
ait ꝙ falsum dixerat dicēdo aliquē iustificatū
ꝑ sedē aplicam dānatū per ecclesiā nec dāna-
tū ꝑ ipsā sedē iustificatū ꝑ ecclesiā. ꝛ rñdit ad
singla exēpla que zacharias adduxerat vbi qꝛ
ꝑfatos hereticos zacharias in fauorē errorum
suoꝝ induxerat inter alia exēpla ꝙ apiariū iu-
stificatū a romanis ꝑsulib⁹ aphricana synod⁹
nō iustificauerit sed repulerit. rñdit ꝑfat⁹ me-
tropolita post multa circa illā hystoriā sic iue-
nitur ergo aphricana synodus paruisse poti⁹
iudicio zozimi pape romani atq; per hoc pro-
prium reprobasse sententiā ꝛ iustificasse apia-
riū nō vt fassus eo restitisse voto romanorum
pō. hec ille. Ad vigesimātertiā que sumitur
Ad. xxiij. ex eo ꝙ conciliū qñq; iudicat papā: respondet̃
nō militat illa ratio ꝓ aduersarijs qꝺ patz ex
tribus. Primo qꝛ falsum est ꝙ conciliū vre iu-
re deponat aut deponere possit romanū pon.
nisi in casu heresis quicqd aliqñ de facto fctm̄
esse legat̃ sicut dixim⁹ in scꝺo libro circa. c. ciij.
In casu vero heresis est speciale vt pꝫ ex. c. al-
legato. si papa. di. xl. qꝛ papa heretic⁹ subiect⁹
veniret concilio sicut ꝛ quilibet alius fidelis
a fide deuius. cū em̄ per heresim a papatu ca-
dat factus est vt ait. s. Tho. in. iiij. di. xix. om-
ni fideli minor. ꝛ idem hꝫ glo. in. c. Achatius.
xxiiij. q. i. vbi sic dicit: h est casus in quo papa
papā pōt ligare ꝛ in quo papa i canonē late
sententie incidit. nec obuiat regula illa: quia
par parem soluere vel ligare non pōt: qꝛ si pa-
pa heretic⁹ est in eo ꝙ hereticus minor ē quo-
liber catholico. ꝛ ad istum casum facit. c. indu-
ctū ex aduerso si papa: vt pꝫ legenti illud. di-
cit em̄ sic: si papa sue ꝛ fraterne salutis negli-
gens deprehendit̃ inutilis ꝛ remissus in ope-
ribus suis: ꝛ insuꝑ a bono taciturnus qꝺ ma-
gis officit sibi ꝺ omnib⁹ ꝛc. huiōi culpas istic
redarguere presumit mortaliū nullus: qꝛ cun-
ctos ipse iudicaturus a nemine est iudicand⁹
nisi deprehendat̃ a fide deuius. hec ibi. Et in-
telligit̃ vt dicit glo. ineuitabilr̃ qꝺ capitulū
(cū loquat̃ de papa iam ꝑ heresim notoriā ꝛ
contumaciter defensam in quo casu ipso iure
pontificatu sit priuatus: qꝛ remota fide ꝑ quā
fit prima cōuersio hoīs ad corpus xpi mysticū
membrū ecclie eē desinit: ꝛ ꝑ ꝯñs caput) ma-
nifeste demōstrat: ꝛ ex hoc nulla superioritas
ptātis arguit̃ in cōcilio vniuersali suꝑ papā
catholicū ꝛ indubitatū. Scꝺo hoc ostēditur
ex eo ꝙ licꝫ iuxta glo. in. c. achatius. que indu-
cta est parū ante in casu heresis papa papam
ligare possit: non ꝓpter hoc sequit̃ ꝙ papa sit
ptāte supior ꝑdecessore suo aut successore suo
catholico existe. Tertio idē ostendit̃ ꝙ rō illa
aduersarioꝝ si militaret militaret contra eos
sic arguendo: papa reprobat ꝛ damnat mala
ꝛ iniqua ꝯcilia: sicut pꝫ de Ariminiēsi ꝛ Ephe-
sino scꝺo ꝛ de alijs. vt in. c. cūcta. ix. q. iij. ergo
sequit̃ potiori etiā rōne ꝙ papa supior sit con-
cilijs vniuersalibus qꝺ tñ ipsi negāt: lꝫ sit ve-
rū. Ad vigesimā quartā que sumit̃ ex necessi- Ad. xxiiij.
tate conciliorum respōdet̃ negando ꝯñam. dici-
mus em̄ cum dño Venero ꝛ alijs nos supradixi-
mus ꝙ auctoritas totius cōcilij ꝛ auctas pa-
pe non sunt aliquid maius ꝙtum ad ipsam au-
ctoritatē. nihilominus nō sequit̃ ꝙ aliqñ non
oporteat cōuocare cōciliū generale in aliqbus
casibus: qꝛ hoc non fit ad habendū maiorē au-
ctoritatē: sed ad habendū pleniorē collatōnē
ꝛ deliberatiōnē ꝛ etiā ad maiorē solennitatē
ꝛ cōcordiā eccle: sicut plenius in supioribus
ostendimus. Ad vigesimāquintā que sumit̃
ex. c. de qbus. di. xx. respondet̃ negādo ꝯñam. Ad. xxv.
decipiunt̃ em̄ aduersarij nō distinguentes in-
ter auctoritatē ꝛ ptātem iurisdictōis: cum tñ
plures dicant̃: ꝛ sint sapiētes ꝛ prudentes ac
magne auctītis viri qui nulla ptāte iurisdictio-
nis aut ꝑlatiōis fungunt̃. vnde ex isto ordine
quē ponit glo. obseruādū in solutionē qōnis:

nõ sequit᷑ aliqua sup̄ioritas iurisdictõis supra
papã. ⁊ licet canones q̄ fiunt in cõcilio cũ cõ
silio maturo patrũ totius eccl'e maioris repu
tētur auctoritatis .i. reputatõis aut appreciã
tõis ꝙ̄ sint decreta facta p̄ solos summos põ
tifices. s̄m illud qd̄ habet᷑ in .c. decretales. di.
xx. quo quisq̧ maiori rõe vtitur eo maioris au
ctoritatis eius verba esse videnť: non t̄n ꝓpť
hoc sequit᷑ ꝙ cõcilium sit maius p̄tãte iurisdi
ctõis: ipso papa maxime q̄ꝛ idem est qui p̄ au
ctoritatē in cõcilio condit canones ⁊ qui sine
synodo facit decreta ⁊ decretales. vnd̄ ex hac
parte decretales ⁊ canones paris imo eiusdẽ
sunt auctoritatis. vt in .c. decretales. di. xx. Ex
emplũ huius assignare possumus in his q̄ pa
pa facit cũ cardinalibus in cõsistorio ⁊ que so
lus. Planum est ꝙ maioris auctoritatis repu
tant᷑ facta per papã in cõsistorio cũ cõsilio do
minoꝝ cardinaliũ ꝙ̄ per eum solũ facta. ⁊ ni
hilominus eiusdē roboris ⁊ auctoritatis sunt
hec ⁊ illa cũ eadem p̄tãte sint edita. Ex q̄bus
omnibus bene ꝯsideratis deridēda venit ma
nifeste novelloꝝ magistroꝝ temeritas q̄ anti
quos doctores qui veritate coacti in favorẽ
principatus Romani pontificis locuti sunt:
aut de adulatõe arguũt: aut de falsa intelligē
tia ⁊ interpretatõe sacre scripture in quo stul
to ⁊ temerario iudicio potissime hij novelli
magistri tanq̄ ꝑsumptione diabolica repleti
veniunt arguendi: q̄m prefati doctores in ho
norē beati petri ⁊ ꝓ eius principatus ampli
tudine loquētes: aut sunt Romani põ. ꝓ xp̄o
martyrio coronati aut confessores gloriosi ab
vniversa eccl'ia venerati: aut sancti p̄res: aut
in iure divino ⁊ humano ceteris in eccl'ia dei
ꝑstantiores doctores. periculosum valde essẽ
⁊ insanũ tantoꝝ sanctoꝝ patrum traditõnes
postponere: imo tanq̄ falsas ꝯculcare ⁊ asser
tionibus adherere novelloꝝ istoꝝ magistroꝝ
quoꝝ caput ⁊ magr̄ extitisse videt᷑ Ockam et
eius quidam discipulus Jarson noĩatus qui
pretermissis sanctoꝝ patrum ⁊ doctoꝝ eccle
sie expositiõibus scripturam sanctã heretico
rũ more ad propriam voluntatem interpretã
tur. contra quos beatus Hiero. in .c. non affe
ramus. xxiiij. q. i. ait: Non aff[illegible]mus stateras
dolosas vt appendamus quod volumus pro
arbitrio nostro dicentes hoc grave h̄ leve est
sed afferamus divinam staterã de scripturis
sacris tanq̄ de thesauris dominicis: ⁊ in illa
quid sit gravius appendamus. ⁊ in .c. ridicu
lum. distinc. xij. ait papa Nicolaus: ridiculũ
⁊ satis abominabile dedecus: vt traditiõnes
quas antiq̄tus a patribus suscepimus infriu
gi patiamur.

Cap. xlvij. Ꝙ non liceat appellare a papa ad vniver
sale concilium.

Ca. XLVII

q

Uãnis ex his
que d̄ superioritate Romani
pon. sup̄ conciliũ vniversale
demõstrata sunt facile sit in
telligere ꝙ appellare nõ liceat a romano põ.
ad cõciliũ vniversale: sed magis ecõverso: pu
ta a sententia cõcilij quã ap̄l'ica sedes nõdũ
approbaverit ad papam liceat appellare. ni
hilominus ꝓ ampliore illustratiõe v̄itatis id
ostendere ex multis curabimus. Presupponi
mus in p̄mis ꝙ appellatio fiat ab inferiori ad
superiorē iudicē ⁊ nõ econverso. vt colligit᷑ ex
c. omnes. ij. q. vi. ⁊ ff. a qui. appel. nõ l3. l. i. ⁊ in
multis alijs locis. quo p̄supposito dicendũ vi
detur ꝙ nullo modo liceat appellare a roma
no pon. ad conciliũ vniversale tanq̄ ad supe
riorē iudicē. que conclusio in primis ponit᷑ in
c. ipsi sunt. ix. q. iij. vbi gelasius papa ita inq̄t:
ipsi sunt canones qui appellatões totius ec
clesie ad huius sctē sedis examen voluerũt de
ferri ab ipsa nusq̄ ꝓrsus appellare debere san
xerũt. Nota verbũ nusq̄ nota v̄bũ prorsus: q̄
si diceret nullo t̄pe nullo casu. Amplius hanc
cõclusionem primo rõnibus. scd̄o auc̄te sacro
rũ concilioꝝ: tertio ex gestis ⁊ practicis in cõ
cilijs v'libus ostendemus verã esse. Primo sic
a iudice in quo est suprema potestas in eccl'ia
et totius eccl'ie p̄ncipatus nõ licet appellare
ad aliqd̄ conciliũ eccl'ie: hoc patet ex supposi
to. sed in Romano ponti. est suprema p̄tãs in
eccl'ia: vt dicit articulus diffinitus per papaꝫ
Martinũ in cõcilio Constantien. ⁊ habet᷑ in
c. patet. ix. q. iij. vbi dicit Nicolaus papa: ꝓfe
cto sedis ap̄l'ice cuius auctoritate maius non
est iudiciũ dicit etiã in .c. nolite errare. dis. xi.
ꝙ in ea dñs totius eccl'ie posuit principatuꝫ.
ergo sequit᷑ ꝙ a romano pont. appellare nõ li
ceat ad cõciliũ: sicut ad sup̄iorē iudicē. ꝯña est
manifesta: q̄ꝛ al's oporteret dicere ꝙ suprema
p̄tãs nõ esset in papa qd̄ est cõtra articulum.
Secũdo sic: a capite nõ est licitum appellare
ad membra. p̄ꝫ: q̄a caput p̄stantius est auc̄te
suis membris: sed papa caput omniũ fideliũ
est caput concilij vniversalis. ergo ab ipso ad
quẽcunq̧ fideliũ conventũ sive cõciliũ appel
lari nõ potest. ꝯña patꝫ. ⁊ minor etiã patet ex
multis locis maxime in .c. si q̄s. ij. q. vi. vbi ha
betur ꝙ quisquis pulsatus aliqua adversitate
licenter possit appellare ad ap̄l'icam sedem
⁊ ad eã quasi ad caput refugiũ habeat. ⁊ idẽ
in .c. Romanã. e. cã. ⁊ q. Tertio sic: a m̄re oĩuꝫ
ecclesiarũ ⁊ omniũ fideliũ nullo mõ licet ap

pellare ad filios nec dispersos nec cõgregatos qȝ mater semper maior est auctoritate filiis et etiã filiorũ cõgregatione. sed romana ecclesia siue aplica sedes est mater omniũ ecclesiarũ sicut patet p multa capitula maxime p.c. oẽs ij.q.vi. vbi habet̃ q oẽs epi quibuscũq aduersitatib⁹ ppulsati libere ad aplicam sedem appellẽt et ad eam quasi ad matrẽ fugiãt. Quarto ab eo iudice cui⁹ est de tota ecclesia iudicare et de quo nõ est datũ alicui iudicare nõ est licitũ appellare. patet ex terminis papa est huiusmodi. ergo ab eo nõ est licitũ appellare ad quẽcunq aliũ iudicẽ. cõña patet. et minor habet̃ in c.cuncta.ix.q.iij. vbi Gelasi⁹ papa oĩbus epis scribens ait. Cuncta p mundũ nouit eccĺia q sacrosancta romana eccĺia de oĩbus phas hz iudicandi nec cuiq de ei⁹ liceat iudicare iudicio. siquidem ad illam de qualibet parte mũdi appellandũ est ab illa aũt nemo appellare pmissus est. Quinto ab illo iudice appellare nõ est licitũ ad iudicẽ qui iudicare non habet ptãtem nisi ab eo a quo appellat̃. patet hoc a primo fundamẽto sed cõcilium vĺe auctoritatem cõstituendi et sententiandi siue iudicandi habet a papa vt superi⁹ ex multis ostendim⁹. et facit ad hoc. di.xvij. per totũ. et c. significasti extra de elec. et c. bene. di.xcvi. ergo a papa ad conciliũ appellare nõ licet. Sexto sic. idẽ est censendũ tribunal xpi et pape in terris cuȝ ei⁹ sit vicarius vices eius gerẽs in terris. vñ Crisos. super illud Joh. vlt. pasce oues meas dic. i. loco mei ppposit⁹ esto et caput fratrũ tuorũ. vt ipsi loco meo te assumẽtes vbiq terrarũ te in throno tuo sedentẽ predicent et cõfirmẽt. hec ille. Et hoc pariter colligit̃ ex c. putam⁹. de cõsue. li.vi. sed ponẽ q a tribunali pape possit appellari ad aliud in terris aut q ab alio ad tribunal pape nõ possit appellari est ponere q a tribunali xpi appellari liceat. Item q illõ tribunal sit maius tribunali xpi patet: qȝ omne tribunal maius tribunali vicarij epi est mai⁹ tribunali epi cuius est vicarius cum vnum et idem sit vtriusq tribunal quorum vtrunq est manifeste erroneum. Preterea secũda via eadem cõclusio ostẽditur vera auctoritate. s. vniuersaliũ conciliorũ. Habetur primo in gestis Ephesini primi concilij statutum q a sentẽtia sedis apostolice nulli liceat appellare. Itẽ secũdo ex. c. ne romani. extra de elec. in cle. quod fuit in cõcilio Viẽnensi vbi dicit̃ q lex superioris p inferiorem tolli nõ potest. glo. Joh. an. dicit q hoc habet maxime verũ cum inferior ab illo superiore recipit potestatem in casu nostro cetus cardinalium a papa. Et sequitur p quod idem videtur de concilio supra eo. ti. c.

significasti. ix. q. i. cũcta. hec ille. Item tertio Alexander tertius in cõcilio vniuersali. c. 15. de elec. dicit. In ecclesia Romana aliqd speciale cõstituit̃: qȝ nõ potest ad superiorẽ habeni recursus glo. Hostieñ. qȝ nulla superior: sed ipsa sup oẽs est. Et idẽ dicit Jo. an. ergo videtur q ĩuxta fidẽ expssam in cõcilijs vĺibus de superioritate aplice sedis ab ea appellari nõ sit licitũ ad quodcũq aliud iudiciũ siue etiã conciliũ. Ceterũ eadem conclusio tertio ostendit̃ ex gestis et practicis in cõcilijs vĺibus: et pmo ex gestis in cõcilio Ephesino scdo vbi cum lederetur fides catholica legati Romani põti. legunt̃ appellasse. Unde Leo papa in epistola ad Theodosiũ imperatorẽ scribẽs et rogãs vt Calcedoneñ. synod⁹ in correctionẽ Ephesine instituerer̃ ita inquit inter alia. Tota mẽtis acie reuerenter aspice beati Petri gloriã et cões cum ipso oẽs scõrũ coronas cũctorũq martyrũ palmas quibus alia nõ fuit causa patiendi: nisi cõfessio deitatis et vere humanitatis in xpo. cui sacramẽto: qȝ nunc a paucis imprudentibus obuiat̃ oẽs partiũ nostrarũ ecclesie oẽm mansuetudinẽ vestrã gemitibus et lachrymis supplicant sacerdotes: vt qȝ et nostri fideliter reclamauerũt: et eis libellum appellationis Flauianus epũs dedit generalem synodum iubeatis intra Italiã celebrari que oẽs offensiões ita repellat et c. Itẽ idem scdo colligit̃ ex gestis Calcedoneñ. synodi sup eminentia data eccĺie Constantinopolitane sup Alexandrinã in qua legati pape legunt̃ ɔtra dixisse ac ad beatũ Leonẽ papã appellasse. vñ in actione. x. eiusdẽ synodi: ita vicarij aplice sedis d'xisse referũtur. Sedes apostolica nobis pñtibus humiliari nõ debet: et ideo que cunq in preiudiciũ canonum vel regularum hesterna die gesta sunt nobis absentibus sub limitatem vestram petimus vt circunduci iubeatis: sin alr̃s ɔtradictio nostra his gestis inhereat vt nouerim⁹ quid apostolico viro vniuersalis eccĺie pape referre debeamus: vt ipe aut ɔ̃ sue sedis iniuria: aut de canonũ euersione possit ferre sententiã. hec ibi. Itẽ de eadẽ cõtradictione loquit̃ Leo papa tã in epĺa quã scribit Marc. no imperatori q̃ in ea quã scribit Anatholio episcopo Constantinopolitano. vnde sanctus Tho. de aquino in. q. ɔ̃ penitentia. q. x. arti. iiij. de hoc memoriam faciens ita dicit. Etiam Romanus pontifex hec sua auctoritate potest: cuius sola auctoritate synodus cõgregari potest: et a quo sententia synodi confirmatur et ad ipsum a synodo appellatur. que omnia patent in gestis Calcedoneñ. sis concilij. hec sanctus Tho.

Capitulū.xlviij.In quo aduersarioꝝ obiectiones po nuntur contra predicta.

Ca. XLVIII

Duersus cōclu

sionem prefatā quāuis multis ⁊
irrefragabilibus testimonijs ro
boratā aduersarij multa obijci
Argumētum pri mum — unt. Et primo quidē arguūt ex illo qđ conti
neri affirmāt in concilio scđo Calcedoneñ. ꝙ
ab electa synodo nō possit appellari. Scđo
Secundū — ex concilio quodā Toletano vbi dicūt cōstitu
Tertium — tū eē vt a sentētia synodi nō appellet. Ter
tio sic a lege siue ɔstituto dei nullo modo ē ap
pellandum. sed canones sunt spiritu dei editi
vt habet in.c.violatores.xxv.q.i.ergo a cano
nibus ⁊ per ɔñs a concilijs vlibus in quib⁹ ca
Quartum — nones ɔstituūtur nō licet appellare. Quar
to conciliū vniuersale errare nō potest vt pre
supponit.ergo ab eo appellari nō potest. ɔña
Quintum — videtur nota. Quinto sic. a papa non licet
appellare. vt in.c.cuncta. ix.q.iij. ꝗ multo mi
nus a concilio quod vniuersalem ecclesiā re
Sextum — presentat. Sexto sic ex.c.a collatione.li.vi.
idem videtur esse consistoriū pape ⁊ concilij
sicut epi ⁊ capituli in quo eps vt p̄latus presi
det. ergo videtur ꝙ a cōcilio ad papam appel
Septimū — lare nō liceat. Septimo sic habetur. ꝙ a pre
tore nō appellatur ad imperatorem. ergo mul
to minus a concilio ad papam. ɔña videt ma
nifesta. Et idem arguit de senatu a cuius sen
tētia nō appellat. vt.ff.a qui.appel.nō li.⁊ in
Octauum — ducitur in.c.ecclesia.xvi.q.i. Octauo ex cō
cilio aphricano Carthagineñ. cui iterfuisse di
citur beatus Aug. sic patres illius cōcilij scri
bunt Celestino pape nō debere appellatiōes
a concilio suscipere subiūgētes ꝙ ita statutū
sit in concilio Niceno. Nono sic. Petr⁹ ac
Nonum — cepit claues nomine ecclesie vt in.c. qđcunqꝫ
xxiiij.q.i.ergo videtur ꝙ a concilio vniuersa
lem ecclesiam representante nulli ad petrum
Decimum — liceat appellare. Decimo sic. ab illo iudicio
appellare nō licet ad quod vltimate deus re
misit iudiciū omniū causarum dicens Petro
Mat.xviij. Si peccauerit in te frater tu⁹ ⁊c.
sequitur. Dic ecclesie. Undecimo sic. ab il
Undecimum — lo iudicio nō est licitum appellare qđ relinqui
tur vltimū quasi examinans oia alia. sed iudi
ciū ɔcilij vniuersalis est hmōi vt patet per
Aug. in epl'a ad Gloriū ⁊ Eleusiū. ⁊c. Duo
Duodecimum — decimo sic: a minori siue inferiori ad superiorē
iudicē est licitum appellare. sed ɔciliū vle est
superior iudex. vt habet ex concilio Cōstantiē
si. ergo idem quod prius.

Capitulū.xlix. In quo respōdetur obiectionib⁹ p̄fa tis aduersariorum.

Is non est dif

Ca. XLIX

b — ficile rñdere: verum p clariore ⁊
breuiore respōsione ad obiectio
nes p̄fatas ⁊ pleniorē intelligē
tiam materie est notandum ꝙ de cōcilio vni
uersali dupliciter possumus loqui: ⁊ ita d̄ sen
tentijs datis in eo. aut eñ in cōcilio presidet
papa vt prelatus ⁊ caput concilij per se aut p
suos legatos ⁊ ab eo ⁊ a cōcilio vnanimi con
sensu emanāt sententie: ⁊ loquēdo hoc modo
fit cōclusio nostra prima ista: ꝙ nec a concilio
ad papā nec a papa ad conciliuꝫ est licitū ap
pellare. Patet hec cōclusio: tum q: vnū ⁊ idē
est tribunal ⁊ ɔsistorium ⁊ idē iudex: modo ab
eodem ad eundē non est facienda appellatio
per.c.nō putam⁹.de cōsue.li.vi. Tum scđo: q:
nullus est superior iudex in terris ad queꝫ ap
pellatio deuolui posset. vnde.ff.a qui.app.nō
li.l.i.dicit ꝙ a principe ⁊ senatu appellare nō
licet. Alio modo loqui possumus de ɔcilio in
quo Romanus pon. nec p se nec per suos pre
sidentes cōsentit in sententijs datis aut diffi
nitōibus per cōcilium. Et tūc fit ista cōclusio
nostra scđa: ꝙ in talibus sententijs aut diffi
nitionibus in q̄bus nō interuenit consensus
pape qui vt sepe repetitū est habet confirma
re sententias ⁊ gesta cōciliorꝝ licitū est appel
lare a cōcilio ad papā. hec cōclusio manifesta
est ex gestis tam Ephesine synodi ꝗ Calcedo
nēsis: vt visum est in.c. p̄cedenti. his habitis
Ad primum — dicendū est ad rōnes in oppositū. Ad pri
mā que sumit de Calcedonensi cōcilio respō
detur ꝙ Calcedonense conciliū loquit de cō
cilio vniuersali iuxta primū modū: qm electa
synodus dicit que auc̄te Romani pon. fulcit
⁊ roborat: ⁊ cuius auctoritate sententie eius
sunt ɔfirmate. vnde in actōe. vi. eiusdē cōcilij
habet ꝙ in omnibus synodis apocrisarij apo
stolici decretas sñias primo ꝓpter auctorita
tē eiusdē sancte sedis cōfirmabant: q: aliās nul
lum robur habebāt. vnde etiaꝫ vt habetur ex
decretis concilij Antiocheni p̄fectū conciliū
dicit vbi interfuerit metropolitan⁹ antistes.
Itē ibideꝫ illa dicit plenaria synodus in qua
etiaꝫ eps metropolitanus interfuerit. Ita di
cenduꝫ est de vniuersali ꝙ tantū tunc dicit p
fectū plenariū ⁊ electū qñ in eius statutis au
ctoritate ⁊ ɔsensu interuenerit Roman⁹ pōt.
Ad secundum — q̄ est totius orbis antistes. Ad scđam rōnem
que sumit de cōcilio Toletano rñdet pari mō
qm cōstitutū illud cōcilij Toletani vt ex eius
verbis manifeste habet loquit de his que fue
rūt diffinitōne descripta vlis auc̄tis. manife
stū est aūt ꝙ nō pñt dici descripta diffinitōne

vlis auctoritatis quibus nō interuenit assensus Romani pōti. q̄ totius orbis eps est: ⁊ in quo deus totius ecclie p̄ncipatū posuit: vt sepe dictū est. Ad tertiā que sumit̄ de. c. violatores. respōdet̄ q̄ p̄prie sunt canones cōstituta p vlia cōcilia interueniēte auctē Romani pō. que canonibus robur impartit̄: ⁊ a talibus sententijs siue canonibus vlis cōcilij nō appellat̄: sicut nec a papa: vt dictū ē. Ad quartā que sumit̄ ex eo q̄ conciliū errare non possit: iam rn̄sum est supra in. c. xlvi. q̄ presuppositū hoc nō est vniuersalr̄ verū: qm̄ aliqua ɔcilia inueniunt̄ errasse. vnde qz errat̄ sc̄da synodus Ephesina appellatum est ab ea. Ad quintā que sumit̄ ex eo q̄ a papa nō appellat̄ ⁊c: respondet̄ negādo ɔn̄am: qm̄ papa habet supremā p̄tātem in ecclesia: conciliū vero tantā quantā papa indulget. vnde nō est sil̄e de papa ⁊ cōcilio: sicut etiā ex supioribus patet. Ad sextā ex. c. a collatōe. rn̄det̄ sicut ad primū ⁊ secundū argumentū. Ad septimā que sumit̄ ex eo q̄ a p̄tore nō appellat̄. rn̄detur simili modo. s. q̄ a p̄tore q̄ speciali auctē imparatoris sententiat appellandū non est: sicut nec a concilij snīa quā Romanus pon. cōfirmat. Ad octauā que sumit̄ de cōcilio aphricano rn̄detur q̄ nullo modo militat aduersus ꝓpositū. qd̄ patet ex multis. Primo em̄ ex hoc q̄ conciliū illud fuit prouinciale conciliū ⁊ multa videt̄ dicere que nō sunt vera: potissime id qd̄ dicit de ɔcilio Niceno: qm̄ semp quicquid statuant de hmōi causis semp excipit̄ Romani pō. auctas. vnde nō est tante auctoritatis conciliū illud q̄ eius dicta necessario sint admittenda. Qd̄ vero dicūt aliqui q̄ btūs Augu. in hoc cōcilio se subscripsit: nō est verū: vt patet ɔsideranti tp̄a beati Aug. ⁊ illius Romani pō. cui illa synodus scribit. Sc̄do ratio nō militat: qz conciliū illud non dicit q̄ papa nō possit suscipere appellatōes a concilio: qz sic dicendo falsum diceret: sed q̄ non debeat faciliter ⁊ indifferenter. ⁊ hoc videt̄ satis rōnabile: maxime qn̄ appellatio non nisi ad fugiendū correctionē fieri videt̄: sicut videbat̄ in casu illo in quo nō modo sceleratissimus referebatur fuisse eps ille sed etiā cōuictus ⁊ cōfessus dicebat̄ de criminibus de q̄bus erat accusatus. Tertio respōdet̄ maxime ad rem q̄ s̄ aphricanū conciliū qd̄ in multis visuz fuerat prius presumptuosum aduersus sedē apostolicam: postmodū venit ad obedientiā ⁊ reuerentiam debitā acceptās diffinitionez aplice sedis: vt colligit̄ ex concilio. viij. Constātinopolitano vbi sic habet̄. Inuenit̄ ergo aphricana synodus paruisse potius iudicio Zozimi pape Romani: ac per hoc ꝓpriam reprobasse sniam ⁊ iustificasse Apiariū nō restitisse voto Romanoꝝ pō. hec ibi. qd̄ pleni⁹ ɔducit papa Bonifaci⁹ i epl̄a quā Eulalio alexādrino epo scribit de reconciliatione Carthaginensis ecclesie ⁊ alioꝝ epoꝝ: vbi ita dicit. Aurelius em̄ p̄fectus Carthaginen̄. ecclie olim eps cū collegis suis instigāte diabolo superbire tp̄ibus p̄decessorū nostroꝝ Bonifacij atq̄ Celestini contra Romanā ecc̄iam cepit: sed videns se modo peccatis Aurelij Eulalij a Romane ecclesie cōione segregatū humiliās recognouit se pacē ⁊ cōionem Romane ecclie petēs subscribēdo vna cū collegis suis dānauit ap̄lica auctāte oēs scripturas que aduersus Romane ecclie priuilegia facte quocūq̄ ingenio fuere. hec ibi. Ad nonā que sumit̄ ex. c. qd̄cunq̄ rn̄suz est in. ij. li. circa. c. lxxv. vbi in snīa dictū est q̄ falsuz sit q̄ btūs Petrus claues accepit noīe eccl̄e ad intellectū aduersarioꝝ: nec hoc vult dicere. c. qd̄cūq̄. sicut in supiorib⁹ demōstrauimus ⁊ etiā colligit̄ ex glo. Ad decimā vndecimā ⁊ duodecimā rn̄det̄ simul q̄ minor cuiuslibet illarū rōnū est falsa. ⁊ ad ꝓbatiōes earū iam rn̄sum est supra. c. xlvi. vbi rn̄sum est tā ad auctem illā Mat. xviij. Dic ecclie q̄ ad epl̄am Aug. ⁊ ad declarationē factā Costan. ⁊ plenius in. ij. lib. c. lxxij. ⁊ xcix.

Ca. L Q vniuersale conciliū in Ro. pō. verū ⁊ indubitatum extra casum heresis nullā hēat iurisdictionē.

Ex his que de supioritate Romani pō. respectu vlium cōcilioꝝ plene iā diximus facile est intelligere nullā iurisdictionē nullāq̄ facultatē habere vle cōciliū supra papā verū ⁊ indubitatū: etiā si deuiet a vite honestate: cuz tn̄ nō incidat in heresim ꝓprie dictā. Plane cū inferior supiorem ligare aut soluere siue iudicare nō possit: ⁊ multipliciter sit demonstratū papā supiorē vniuersali cōcilio esse nulli relinquit̄ dubia p̄fata conclusio. vn̄ apl̄i snīa est ad Ro. ij. Tu q̄s es q̄ iudicas seruū alienū: suo em̄ dn̄o aut stat aut cadit. verū qz ista cōclusio ex iam dictis clarissima habetur. ⁊ qz in lib. ij. c. xciij. q̄ papa extra casum heresis iudicē nō haberet in terris sufficiētissime rōibus ⁊ auctibus sanctoꝝ patrū sacroꝝ cōcilioꝝ diffinitōnibus sedis ap̄lice determinatione atq̄ clarissimoꝝ doctoꝝ snīa ⁊ doctrina oñdimus rn̄dētes etiā obiectōibus aduersarioꝝ: reputamus supfluū plura ad hoc inducere: ⁊ ita breuitatis grā ab vlteriorib⁹ abstinemus. Ex q̄bus satis apte imo aptissime eli

dic error ⁊ temeritas Basilee ꝯgregatorꝝ q̄ si
bi vicariū xp̄i ⁊ locū eius tenentē in terris pa
trē omniū xp̄ianorꝝ pastorē gregis dn̄ici ⁊ ec-
clesie vl'is principem romanū pon. verū ⁊ idu
bitatū ⁊ ita ab vniuersa eccl'ia habitū. s. Euge
niū sancte memorie citare suspēdere ac depo-
nere quantū in eis fuit presumpserūt. Auda-
cia plane impia ⁊ p̄sumptio diabolica nullis
anterioribꝰ seculis attentata q̄ sane ampliora
futuris tp̄ibus nocitura generasset scādala ni
si oīpotēs deꝰ qui nauis eccl'ie est certissimus
gubernator ecclesiā suā ab hm̄oi tempestati-
bus ⁊ turbidis fluctibꝰ seruasset illesam: xp̄ia
norꝝ principū aliorūq; fideliū mētibꝰ inspirā-
do vt Basiliensiū presumptionibus nec fides
nec locus daret. vnde etiā factū est vt cito eo-
rū memoria sicut fumus euanesceret ⁊ h̄ ideo:
qm̄ sicut btūs Amb. in quodā sermōe tractās
illud Prouer. xxx. Tria sunt mihi difficilia: in̄
que ponit̄ semitas scire nauis nauigātis dicit
nauis eccl'ie ⁊ si vndarū fluctibꝰ atq; ꝓcellis
sepe vexetur tn̄ nunq̄ potest sustinere naufra
giū: q: in arbore eius. s. cruce xp̄us erigitur: in
puppe pater residet gubernator: proram para-
clitus seruat sp̄us: hanc p angusta huiꝰ mundi
freta duodecim remiges ducūt duodecim apo
stoli: ⁊ filis numerus patriarcharum.

Capitulū li. Q romanꝰ pon. legibus ⁊ statutis vl'iū
cōciliorꝝ nec legat̄ nec necessario subijcitur.

Ca. LI

Sane plene cōsi-
derantibus q̄ in superioribꝰ pa-
rū ante tam de superioritate ro-
mani pon. supra totā ecclesiā q̄
de vniuersaliū conciliorꝝ auctoritatis depen-
dētia a romano pon. quā rōnibus auctoritati
bus ⁊ exēplis firmiter stabiliuimꝰ luce claris
sima pꝫ q romanꝰ pon. nec ligatur nec subijci
tur necessitate quorūcunq; ꝯciliorum: non tm̄
patriarchaliū: q: de istis nunq̄ fuit dubiū: sed
etiā nec vl'ium statutis legibus aut canonibꝰ
que sub iuris positiui genere cōprehēduntur.

Primo q̄dem ex superioritate qua romanꝰ
pon. superior est ⁊ primatū habet vl'is ecclesie
arguēdo prefata cōclusio pat[illegible]. ait enī Nico-
laus papa in. c. inferior. di. xxi. Nō potest iudi-
cio inferior potiorem ligare. vnde ꝓph'a ait.
Nunq̄d gloriabit̄ securis ꝯtra eū qui secat i ea
aut exaltabit̄ serra ꝯtra eū q̄ trahit eā. his ita
q; ex diuina scriptura cōmemoratis sole clari
us exhibuimꝰ nō posse quēq̄ q̄ minoris auc̄tis
est eū qui maioris p̄tātis est iudicijs suis adij-
cere aut ꝓprijs diffinitōibus subiugare. h̄ ille.

Secūdo idē pꝫ ex eo q a romano pon. vt su
periꝰ extitit mōstratū canonū ꝯciliorꝝ depen-
det auctoritas. alienū ꝓfecto est a rōne vt q̄s
legibus illis alliget̄ coactus q̄ legibus ipsis et
vim ⁊ auc̄tem impartit̄. vn̄ iurisperitus ait.
Princeps solutus est legibus q̄tuꝫ. s. ad vim
coactiuā. vnde s. Tho. in. ij ij. q. xcvi. ar. vi. q̄-
rens an princeps subijciat̄ legibus r̄ndens di
cit: q princeps est solutus legibus quantū ad
vim coactiuā. ⁊ subdens rōem inquit. Quia
nullus cogit̄ ꝓprie a seipso: lex aūt non habꝫ
vim coactiuā nisi a principis p̄tāte: lꝫ quo ad
vim directiuā princeps subiectus sit legi pro
pria voluntate: pu. i. dicet̄. Cū ergo Roma-
nus pon. princeps eccl'ie sit nullis ecclesie le-
gibus ligat̄ coactus siue tenet̄ obnoxius. no-
tanter dicimus eccl'ie: q: aliud est de legibus
iuris diuini aut naturalis. Tertio sic: eadē cō
clusio aperte demonstrat̄ ex. c. significasti. ex-
tra de elec. vbi dicit̄ q concilia per Romane
eccl'ie auc̄tem facta sint ⁊ robur acceperit: et
in eorꝝ statutis Romani pon. patēter excipia
tur auc̄tas glo. Hosti. tanq̄ superior. ix. q. iij.
cuncta p mundū. ergo inferior nō pōt ei legē
ꝯponere. i. de ma. ⁊ obe. cū inferior. hec Hosti.
Quarto eadē cōclusio aptissime colligit̄ ex. c.
innotuit. de ele. vbi Inno. iij. aptissime decla
rat q canon vniuersalis cōcilij etiā confirma
tus per papā nō ligat euꝫ sic dicens. Quāuis
autem canon lateranen̄. concilij ab Alexan-
dro papa predecessore nostro editus qui ille-
gitime natos adeo persequebat̄ q electionem
taliū innuit nullā esse: nobis tn̄ per eū adem-
pta nō fuit dispensandi facultas cū ea nō fue
rit prohibentis intentio q̄ successoribus suis
nullū potuit in hac parte preiudiciū genera
re: pari post eū immo eadem p̄tāte functuris:
cū nō habeat imperiū par in parem. hec ille.
Ex q̄bus verbis patet etiā manifeste q p̄tās
pape ⁊ cōcilij simul nō est maior p̄tāte pape:
scd̄o q tota p̄tās ꝯstituendi aliquid in ꝯcilio
a papa dependet immediate. Quinto eadem
cōclusio luce clarissima colligit̄ ex. §. his itaq;
r̄ndetur. xxv. q. vbi Gratianus volēs iura iuri
bus cōcordare que in hac p̄te dissonare vide-
bant̄ dicit sic: his itaq; r̄ndetur. sacrosctā Ro
mana eccl'ia ius ⁊ auc̄tem sacris canonibus i
partit̄ sed eis nō alligat̄. habet enī ius cōden
di canones: vtpote q̄ cardo est ⁊ caput oīum
eccl'iarū a cuius regula nemini dissentire licꝫ
ita ergo canonibus auc̄tem p̄stat vt seipsam
sibi nō subijciat: sicut xp̄s q̄ legē dedit ipsam
legem carnaliter impleuit octauo die circūcisus
quadragesimo die cū hostijs in tēplo est p̄sen
tatus vt in se ipso eā sanctificaret: postea ꝟo
vt se dn̄m legis cōprobaret cōtra lr̄am legis
leprosum tāgendo sanauit ap'los quoq; cōtra

tra legē sabbati per sata pretergrediētes spicas vellentes ⁊ cōfricantes manibus ⁊c. ⁊ infra hinc de eo dicit. Erat Jhs docēs tanꝗ̄ potātem habens .i. tanꝗ̄ dn̄s legis addens moralibus ea que deerant ad pfectionem vmbram figuraliū in lucē spūalis intelligētie cōmutans: non tanꝗ̄ scribe eoꝝ qui lr̄a legis astricti nō audebant aliq̄d addere vel cōmutare. sicut et summe sedis pōtifices canonibus siue a se siue ab alijs sua auc̄te cōditis reuerētiam exhibent ⁊ eis se humiliādo ipsos custodiūt vt alijs obseruādos exhibeant. nōnunꝗ̄ vero seu iubendo siue diffiniēdo siue discernēdo seu aliter agēdo se decretoꝝ dn̄os ⁊ conditores ostendunt. In pmissis g̃ capitulis alijs imponit necessitas obsequendi: pōtificibus summis ostendit inesse auc̄tas imperādi vt a se tradita obseruādo alijs non cōdemnanda demōstrent exēplo xp̄i qui sacramenta que ecclesie seruāda mandauit primū in seipso suscepit vt ea in seipo sanctificaret. Oportet ergo primā sedem vt diximus obseruare ea q̄ decernendo mādauit nō necessitate obsequēdi sed auc̄te impartiendi: ꝫ itaq̄ sibi cōtra generalia statuta decreta specialia priuilegia indulgere ⁊ speciali beneficio cōcedere qd̄ generali prohibet decreto. Sacri siquidē canōes ita aliquid ꝯstituūt vt sue interpretatōis auc̄tem sancte Romane ecclesie reseruent. ipsi nanq̄ soli canones valēt interpretari qui ius condēdi eos hn̄t. vnde in nōnullis capitulis cōciliorum cum aliquid obseruandū decernit statim subinfert: nisi auc̄tas Romane ecclesie aliter sperauerit. hec ibi. Finaliter patet ergo ꝙ papa de necessitate non subijcit canonibus aut statutis conciliorum. verum licet ita sit: de honestate tamē tenet ista obseruare. tum ſm iā dicta vt alijs det exemplum obseruandi ſm illud act. i. Cepit Jhs facere ⁊ docere. Tum vt habet de cōstit. c. cū omnes. qd̄ quisq̄ iuris in alterum statuit ipse debet vti eo. Et sapiētis dicat auctoritas, Patere legē quā ip̄e tuleris hoc etiā habetur in. c. confidimus. xxv. q. i. vbi dicit. Confidim⁹ ꝙ nullus iam veraciter xp̄ianus ignoret vniuscuiusq̄ synodi cōstitutū qd̄ vniuersalis ecclesie pbauit assensus: nullā magis exequi sedē pre ceteris oportere ꝙ̄ primā. vbi super verbo oportere dicit glosa sic: oportet est hic verbum honestatis. addit Archidi. ⁊ equitatis. Et itaq̄ patet ꝙ papa nō necessitate licet bene honestate canones obseruare teneatur. Canones dicimus que ipsa sedes apostolica confirmauit.

Cap. lij. Ut vniuersale conciliū non possit facere contra Romanum pon. decretum irritans.

Ca. LII

Hec clarius ex premissis cōfundit error nouelloꝝ mgr̄oꝝ aduersarioꝝ aplice sedis qui p p̄latos eccl'ie synodaliter congrega. os posse asserūt poni cōtra Romanū pon. decretū irritās ⁊ decreta detrahentia cōstitutōibus papalibus. ⁊ licet vt diximus clarissimū sit eos in hoc errare: vt ex p̄dictis: tn̄ aliqua modica cōmemorādo sic breuiter ostn̄dimus. Primo cōcilia vl'ia nō possūt pfigere legē Romano pon. ergo vniuersalia ꝯcilia nō possunt cōtra Romanū pō. decretū irritans cōdere siue facere. ꝯn̄a est manifesta. an̄s patet ex. c. significasti. extra de elec. ⁊ habetur in supiori. c. Sc̄d̄o sic. cōtra ordinem naturalis rōis est ꝙ inferior possit annullare aut irritare leges supioris. sed papa est supior auctoritate cōcilijs vniuersalib⁹: sicut caput corpore suo. ergo ꝯcilia vl'ia nullo modo ānullare aut irritare possūt facta aut instituta Romani pon. ꝯn̄a est bona. maior etiā patet ⁊ colligitur ex. c. inferior di. xxi. minor est supius multipliciter pbata. Tertio sic: papa hꝫ supremā potestatē in eccl'ia dei: ergo sequit ꝙ nulla ptās eccl'iastica pōt facta papalia siue decreta irritare siue ānullare. ꝯn̄a est manifesta. an̄s etiaꝫ est notū ex articulo cōcilij Constantien. vt supra induximus. ⁊ colligit etiā ex. c. pater. ix. q. iij. Quarto sic: quicq̄d auc̄tis habent concilia vniuersalia instituendo canones est a Romano pon. ergo sequit ꝙ vl'ia concilia vl'ia nullo modo possūt irritare aut ānullare decreta aut facta Romani pon. sicut nec stelle extinguere lumē solis a quo illuminationē suscipiūt. ꝯn̄a patet. ⁊ an̄s pbatū est tā in p̄cedenti. c. ꝙ̄ in superiorib⁹. Ex q̄bus ⁊ alijs supius habitis apte ꝯfutant multa somnia ⁊ errores magistrorum nouelloꝝ Basilien. circa potātem cōcilioꝝ suorū. Sed de hac materia hic sufficiat: qm̄ super hoc tractatū alīs cū Basilee essem⁹ edidimus copiosum q̄ de decreto irritāte intitulat ꝯtra p̄sumentes ibi ꝯ̄ Romanū pon. in puisionib⁹ ecclesiarū irritās decretū apponere.

Cap. liij. Ut ad Romanum pon. pertineat canonū sacrorum interpretatio.

Ca. LIII

Et si facile sit intelligere ex supioribus iam enucleatis de principatu Romani pon. respectu vniuersaliū cōcilioꝝ ꝙ ad Ro. pon. vtputa ad principē reipu. xp̄iane maxime spectet legum ecclesie siue sacroꝝ canonū interpretatio atq̄ declaratio cuiuscunq̄ ambiguitatis que de vniuersalib⁹ cō

cilijs nasceretur: nihilominus vt clarius id fiat aliqua ad hec inducemus. In quorum primis notandum occurrit quid sit interpretari. secundo quot sunt genera interpretationis. Interpretari legem siue preceptum legis est dare rationabilem intellectum siue sensum percipientis et precepti siue legislatoris in lege quam condidit. Genera vero interpretationis sunt duo ad presens: quoddam .s. magistrale: cum per inuestigationem rationis queritur intellectus canonis siue legis aut precepti: et hanc potest facere quilibet doctus: et hoc in manifestis .i. in his que ratione probari possunt: sicut doctores interpretantur quod preceptum ecclesie de ieiunio non obligat pueros aut notabiliter debiles aut grauiter laborantes: siue etiam eos qui tanta penuria fatigantur vt non possint vnam refectionem sufficientem habere. hec autem interpretatio dicitur probabilis non necessaria. Unde ei non statur de necessitate: nisi quantum ratione demonstratur ei standum fore. De hac magistrali interpretatione habetur. C. de professo. qui in vr. constan. li. li. xij. et talis interpretatio dicitur magistralis quo ad alios: sed quo ad seipsum epykeya que legem interpretatur vt eam non sequatur in casu in quo apparet eam esse contra mentem legislatoris: de quo Arist. tractat quinto ethy. Respectu etiam sacre scripture: vt diximus in secundo lib. est interpretatio etiam quedam magistralis qua doctores sacre scripture inuestigatione rationis ex alijs sacre scripture locis arguentes interpretantur talem vel talem esse sensum sacre scripture in tali vel tali loco: sicut communiter fit per expositores sacre scripture: de quibus videtur .ij. Esdre viij. vbi scribe dicuntur interpretantes legem in populo. Hec autem magistralis interpretatio non habet necessitatem .s. quod liget sed bene probabilitatem: nec ei statur nisi quantum ratione ostenditur quod talis sit de mente spiritus sancti scripturam sanctam dictantis. secundum illud prophete. Lingua mea calamus scribe velociter scribentis gl. .i. spiritus sancti. iuxta illud .ij. Petri .i. spiritu sancto locuti sunt homines dei: et ideo vt habetur in .c. heresis. xxiij. q. iij. quicunque aliter scripturam sanctam intelligit quam sensus spiritus sancti efflagitat a quo scriptura est: licet ab ecclesia non recesserit tamen hereticus appellari potest. Secundum genus interpretationis est auctoritatiuum cui statur non ratione aliqua assignata sed auctoritate interpretantis. vnde talis interpretatio vocatur necessaria: necessitat enim siue obligat ad tenendum sensum datum per eum. et hoc modo legem interpretari non est cuiuslibet: sed aut condentis (quia eius est interpretari cuius est condere. ff. de legi. cum de consuetudine) aut paris. dicitur autem hic par qui in dignitate succedit qui ideo habet auctoritatem interpretandi legem predecessor quia et tollendi: quia par in parem imperium non habet. Non autem dicitur hic par quod habet similem dignitatem sed non eandem. nam statutum vnius episcopi alius alterius diocesis non habet interpretari nec falcem suam mittere in messem alienam. Aut interpretari est superioris. scilicet qui potest regulare particularem personam aut etiam collegium. Superior etiam hic dicitur qui iudex est inter aliquos inter quos interpretatur legem. ff. de legi. nam vt ait interpretationi eius in iudicio prolate partes stare tenentur nisi appellauerint. Conuenit etiam interpretari inferiori ex commissione superioris sicut legato. vnde legatus pape interpretatur rescriptum pape. extra de postu. prela. c. i. circa medium. et extra de sequestra. ad hoc.

Conclusio prima

Quibus notatis ponuntur due conclusiones. Prima quod ad Romanum pon. maxime pertinet declaratio cuiuslibet ambiguitatis que de vniuersalibus concilijs oritur. Ista conclusio patet auctoritate beatissimi Greg. qui in .c. nec licuit. di. xvij. ita ait. Quotiens aliqua de vniuersali synodo aliquibus dubitatio nascitur ad recipiendam de eo quod non intelligunt rationem ad apostolicam sedem pro percipienda ratione conueniat. aut forte sicut de talibus scriptum est: peccator cum venerit in profundum malorum ita obstinati et contumaces extiterint vt doceri non velint eos ab eisdem apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est aut ne alios perditio esse possint secundum canones per seculares comprimi potestates. hec Greg. vbi notandum est verbum de vniuersali synodo: non dicit de patriarchali contra quosdam aduersarios dicentes Ro. pon. tantum concilij sui patriarchalis non autem vniuersalis dubia declarare posse.

Secunda

Secunda conclusio. canonum interpretatio maxime conuenit Romano pon. Que conclusio ratione probatur sic. Romani pon. auctoritate canones sunt constituti vt parum ante satis copiose demonstratum est in .c. xxxij. ergo ad ipsum Romanum pon. spectat illorum interpretatio. quia prima pars: cum eius sit interpretari (vt dictum est) cuius est condere. et vnde ius prodit: ab eo interpretatio requirenda est. vt extra de sen. ex. inter. Hoc etiam aptissime roboratur prio ex .§. ex his. in .c. sicut enim .xi. q. i. vbi sic dicitur. Sicut enim solus ille habet ius interpretandi canones qui habet potestatem condendi eos: ita ille solus ciuilium legum debet esse interpres qui eis ius et auctoritatem impartitur. Preterea conclusio patet ex .c. ideo. xxv. q. i. §. his. vbi dicitur. Sacri quidem canones ita aliquid constituunt vt sue interpretationis auctoritatem sancte Romane ecclesie reseruent: et rationem subiungens ait. Ipsi namque soli canones valent interpretari qui ius condendi eos habent. De hac autem auctori-

tate Romani pont. ita testat sctũs Tho. in q. de poten. q. x. arti. iiij. dicẽs: q sicut posterior synodus potestatẽ habet interpretandi symbolum a priori synodo conditũ ac ponendi aliqua ad eius explanationẽ. ita Romanus pon. hoc sua auctoritate põt: a quo sentẽtia synodi confirmatur ⁊ ad ipsum a synodo appellat que omnia patent ex gestis calcedonẽ. synodi. nec est necessariũ q ad eius expositionẽ faciendã vniuersale conciliũ cõgreget. cũ qñq id fieri phibeant bellorũ discidia. sicut in. vi. synodo legitur q Constantinus Augustus dixit q ppter iminentia bella vniuersaliter episcopos cõgregare nõ potuit: sed tantũ illi qui cõuenerunt quedã dubia in fide exorta sequẽtes sententiaz agathonis pape determinauerunt: scz q in xpo sunt due voluntates ⁊ due actiões. Et similiter patres in Calcedonẽ. synodo cõgregati secuti sunt sententiaz Leonis pape qui determinauit xpm esse in duab⁹ naturis post incarnationez. hec s. Tho. ⁊ hec de presenti. c. quia de interpretatione dubiorum in lege dei siue in sacra scriptura qualiter Romano pont. maxime competat in. ij. lib. c. cvij. enucleauimus.

Cap. liiij. Ut ad Romanum ponti. maxime spectet tã dispensatio sacrorum canonum q̃ regularum sanctorũ patrum moderatio.

Ca. LIIII

Anequemadmodum ad Romanũ põti. rõne sui principatus ptinere diximus sacros canones interptari: ita eadem rõe illi potissime cõuenit dispẽsatio sacroꝝ canonũ etiam vniuersaliũ ↄciliorũ ac regularũ sanctoꝝ patrũ moderatio. qd ⁊ si satis aperte ex pdictis habeat: nihilominus ad maiorem noticiã illud aliq̃bus rõnibus pbare curabimus. Presupponimus imprimis p fundamento dicendoꝝ q in qualibet repu. necessario debet esse aliqua ptãs dispensandi in legibus suis que cũ institute sint ad regulãdũ humanos actus qui multã suscipiunt varietatẽ nõ possunt semp impermutabiles permanere. hinc Aristo. vij. ethy. arguit necessitatez ponendi in principe virtutẽ epykeyam quam equitatem siue moderamen nos dicimus. cuius virtutis officium est in quibus legis obseruantia reipub. vtilitati cognoscitur non expedire pretermissis vbis legis sequi qd ratio vel cõmunis vtilitas deposcit. vnde nisi talis auctoritas dispensandi in legibus ⁊ statutis reipub. daretur multa que ordinata fuerũt ad vtilitatem ⁊ pacem fidelium vergerent in dãnũ ⁊ pturbationẽ totius reip. Hinc dicitur in. c. regula. di. l. iz. q regule sanctorum patrum pro varietate tẽpoꝝ ⁊ locoꝝ temperãtur. Quo habito dicim⁹ q cum dispẽsatio vt cõmuniter dicitur sit relaxatio iuris cõis siue amotio obligatõis a precepto. dispensatio legis nõ videt alicui cõpetere sicut de interpretatiõe diximus nisi ad legislatorem vel parẽ vel superiorẽ aut ad aliquẽ alium ex superioris cõmissione: hoc est manifestũ. sed ro. pon. est princeps et actor canonũ vtpote cuius auctoritate cõdite sunt ac robur acceperũt vt ostẽdim⁹ supra: estq omnibus superior. ergo ad ipsum solum maxime ptinebit auctrate ppria in canonibus dispẽsare. Secũdo sic. ad illũ precipue ⁊ singulariter spectat dispensatio in legibus reipu. put tempoꝝ ⁊ personarũ cõditio exigit apud quẽ residet auctas publica. sed huiõi in repu. xpiana est ro. pon. siue aplica sedes in qua dñs totius ecclesie principatũ dicit collocasse. g sequitur q ad apostolicam sedem spectabit singulariter ⁊ maxie dispẽsatio canonũ siue regularũ sanctoꝝ patrũ. Hoc etiã cõfirmat beat⁹ Bernardus qui ad Eugeniũ scribens romanũ põ. noiat patrẽ regũ legũ moderatorẽ sal terre orbis lumen sacerdotẽ altissimi. de qua auctte romani pon. in canonib⁹ dispensandis siue moderãdis illustre testimoniũ dat dñs Archiepũs remeñ. li. de synodis. c. xxix. ita dicens. Facultatẽ temperandoꝝ siue mutandoꝝ canonũ romano pon. potissimũ adiacere nõ dubitamus vt sancti patres docuerũt. nã beatus Gelasi⁹ ⁊ Nicola⁹ papa prim⁹ in decretis eoꝝ Symachus vero in generali synodo diuerso quidem tpe sed eadẽ voce de romani pon. auctte ita ptestati sunt. Necessaria inquiũt rerũ dispositione ↄstringimur ⁊ aplice sedis moderamie cõuenimur sic canonuz paternoꝝ decreta librare ⁊ retro presulum predecessoruq nostrorum pcepta metiri vt que psentiũ necessitas tẽporũ in restaurãdis ecclesijs relatando deposcit adhibita ↄsideratione diligẽti quantũ põt fieri temperem⁹: habet. i. q. vij. c. necẽia. Ne mireris si romani pon. hanc peculiariter habuerũt potestatẽ vt canones pro tempe dispẽsarent: ipsi eñi sunt auctores canonũ ⁊ illa sedes semper hoc priuilegiũ habuit vt ligatum ⁊ solutũ sit quicqd ipsa ligauerit ⁊ soluerit. vnde iuxta attestatione sanctoꝝ patrũ oĩbus ecclesijs pertinet ⁊ de omnibus iudicare põt. hec ille. De necessitate vero ponendi hanc ptãtem in romano pon. idem doctor in eodẽ. c. ita dicit. Nequaq aũt ecclesiastica disciplina ↄsistere posset si nõ presul aplicus illam auctem haberet de canonibus quã supra retulim⁹. nam precedentiũ patrũ statuta ecclesiasticã disciplinaz aliqñ nõ tã instituerẽt q̃ cõfunderent si nullo

ratione a successoribus eoꝝ mutari possent cū tamen necessitas tpis nūc minus nūc seueri⁹ incedendū persuaderet qd illū nō latebit qui precedentiū patrū ⁊ subsequentiū statuta diligenter inuestigare curauerit. Nempe si beat⁹ Pelagius numerū annoꝝ quos sui antecessores singulis gradib⁹ preceperūt minuere non posset penurie clericoꝝ sui tpis per pbros ex laicis infra annū maturatos nullo modo succurrisset. Item si moderni pontifices antiquorum rigorem canonū per lapsos sacerdotes remittere nequissent ipsa xpiana religio destituta sacerdotali officio penit⁹ stare nō posset cū iā pene nulli sacerdotes nisi criminalit̄ lapsi repenātur quos antiqui canones deposuisse legūtur. hec ille. ⁊ tāgit̄ in. c. requisitis. i. q. vij. Est ergo priuilegium aplice sedis vt iudex sit canonū ⁊ decretoꝝ vt pro tpis ꝯditione ⁊ rerū necessitate nunc intendat nūc remittat ꝑ ut necessitati ⁊ vtilitati eccl'ie expedire ꝓspexerit. hui⁹ sentētie est beatus Tho. tam in. ij. ij. q̄ in quotlibetis q̄ etiā in tractatu contra impugnātes religionē dicens: oīa statuta sanctorū patrū q̄ sūt iuris positiui sunt relicta dispositioni pape vt ea possit mutare vel dispensare ſm opportunitas temporꝝ vel negociorum. Ubi pro ampliori declaratōe hui⁹. c. est notandū q̄ duplex est gen⁹ canonū vel regularū aut decretoꝝ sanctoꝝ patrū vt sanct⁹ Tho. inuit quotlibeto. iiij. ar. xiiij. Est vnū gen⁹ canonū q̄ instituti sunt iure diuino sicut prinētia ad articulos fidei ad substantiā sacramētoꝝ aut que manifestā habent ꝯnexionē ad legem diuinā siue naturalē pertinētia ad bonos mores: ⁊ in tal. huo papa dispēsare nō pōt. Et ratio hui⁹ est ſm scm̄ Tho. qz ista habent efficaciā ex institutione diuina de qua h⁹ venit intelligendū q̄ papa ... in. c. ꝯtra. xxv. q. i. ait. Cōtra statuta scōꝝ patꝝ ꝯdere aliqd vel mutare nec hui⁹ quidē sedis pōt auctoritas. Scōm genus canonū siue decretoꝝ est eoꝝ que instituerūt patres de iure positiuo. lz eni canones a sanctis patrib⁹ vnanimiter instituti dicātur conditi a spiritusācto nō tn̄ oēs dicūtur pertinere aut ad legem nature aut ad legem diuinam: ſ alīqui dicūtur pertinere ad ius humanū siue positiuū. sicut licet omnis veritas a quocūq dicatur vt ait Ambro. a spiritusancto est non tn̄ omnis veritas pertinet ad ius diuinū sed erit alterius inferioris generis aut ordinis. videlicet aut legalis aut canonici aut facultatis medicinalis ⁊ sic de alijs. ⁊ de hoc genere canonū loquētes dicimus iuxta iam dicta q̄ romanus pon. potest dispēsare in eis a quocūq fuit editi etiam ab aplis vt dicit sanct⁹ Tho. in tractatu supra noiato. hoc duplex genus canonū aut statutoꝝ sanctoꝝ patrum tāgit Leo papa in. c. sicut sunt. dis. xiiij. ita dicens. Sicut sunt quedā que nulla possunt rōne conuelli: ita multa sunt que aut ꝑ necessitate temporꝝ aut pro conditione etatū oportet temperari. Ex q̄bus cōfutatur aduersarioꝝ quorūdaz error dicentium Romanum pon. non habere ptātem in canonibus concilioꝝ vniuersalium.

Capi. lv. Q Ro. pon. hz auctoritatē tollendi statuta aliqua tā sacroꝝ conciliorū q̄ predecessorum suorum.

I quis bene ꝑ

scrutet̄ principatum Romani pon. reperiet q̄ Ro. ponti. nō solū auctoritatē in canōibus sacroꝝ cōciliorum etiā vniuersaliū ⁊ decretis suoꝝ predecessoꝝ dispensandi habeat. verum etiā tollendi aut reuocādi aut mutādi ꝓut tēpoꝝ aut causarum necessitas exposcerit. Pro quo notandū circa intelligentiā aliquoꝝ terminoꝝ iuxta dn̄m Petrū de palude in. iiij. sniarū. q̄ dispēsatio ⁊ reuocatio in aliquo ꝯueniūt ⁊ in aliquo differunt. Conueniūt aūt in hoc q̄ tam dispēsatio q̄ reuocatio importāt amotionē ad obligationē ꝓcepti. Sed differūt in hoc q̄ dispēsatio iportat amotionē ꝓcepti in casu: ⁊ quo ad aliquem vel aliquos: non autem quo ad omnes: sed reuocatio absolute importat amotionem obligationis quo ad omnes. Amota autem obligatiōe siue quo ad aliquem specialr̄ ꝑ dispensationē: siue quo ad oēs generaliter ꝑ reuocationez efficit̄ licitū qd prius erat illicitū: ⁊ sic sunt tria circa preceptū siue legē aut canonē. Primū est interꝑtatio que nō tollit obligationē aliquā: sed declarat solū intentionē ꝓcipientis vel ꝓcepti. Scōm est dispēsatio que tollit obligationē quo ad aliquos vl̄ aliquē soluz: sicut si dispensaret̄ cum aliquo q̄ nō ieiunaret in quadragesima. Tertium est reuocatio que tollit obligatōnē simpliciter quo ad oēs: sicut si papa reuocaret ieiuniū quadragesime nullus obligaret̄ ad ieiuniuz illud. In superioribus duob⁹ capitulis ostendimus q̄ roma. pon. ꝓrogatiua primatus sui poterat tam interpretari dubia que in canonibus conciliorū sacroꝝ orirentur q̄ dispēsare in illis: nūc restat ostendere q̄ etiā possit tam canones vniuersaliū concilioꝝ q̄ decreta suoꝝ predecessorum aliqn̄ ꝓ temporꝝ ⁊ causarū necessitate reuocare tollere atq mutare: licet nō vniuersaliter. qd nos triplici via ostēdem⁹: videlicet auctoritatibus rōibus ⁊ exēplis. Auctoritate ꝑmo videt̄ colligi ex. c. non dz. de cōsang. ⁊ affi. vbi sic dicit papa Inno. iiij. Nō debet repꝛehen

fibile iudicari ſi ſm varietates ſtatura varie⸗
tur humana. Et ideꝫ extra de ſen. exc. c. alma.
Preterea auctoritate Aymari archiepi Re⸗
meñ. de quo. ſ. in libro de ſynodis idem patet
dicẽtis ſic vt ſupra extitit allegatũ in pceden
ti. c. Temperandoꝝ ſiue mutandoꝝ canonuꝫ
facultatem Romano põ. adiacere nõ dubita
mus. Itẽ ad ideꝫ eſt auctas beati Tho. qui in
tractatu ſuo cõtra ipugnãtes religionẽ ita in
quit: vt in. c. pcedenti inductũ eſt. Oĩa ſtatu⸗
ta que ſunt iuris poſitiui ſunt relicta diſpoſi⸗
tioni pape vt ea poſſit mutare vel diſpenſare
ſm oportunitates tempoꝝ vel negocioꝝ. Se
cunda via. ſ. rõnibus hoc idẽ oñditur ſic. Eiuſ
dẽ eſt deſtruere amouere ⁊ abrogare cuius eſt
condere. vt habet. C. de legi. l. i. de in integ. re
ſti. cũ veniſſet. ſed pape auctẽ cõduntur cano
nes concilioꝝ: vt ſupra pbatũ eſt. ergo apud
illũ erit facultas illos amouendi ſi neceſſitas
eccleſie aut vtilitas expoſcerit. Itẽ ſcđo: ſic
par in parem imperiũ nõ habet: ſed tm̃ pñtis
hꝫ vnus papa ſicut alius. ergo cõſtitutio vni⁹
nõ artat aliũ qn poſſit illaꝫ tollere ⁊ reuocare
ſi voluerit. Tertio ſic: ſicut ſe hꝫ imperator ad
imperatoreꝫ ita papa ad papã: ſed imperator põt
tollere determinata per aliũ imperatorẽ aut cõ
tra ea facere. ergo ⁊ papa tollere poterit inſti
tuta ſuoꝝ predeceſſorũ. Ratio aũt quare hoc
rõnabiliter põt facere lꝫ ſtatuta ſuoꝝ pdeceſ
ſoruꝫ fuerint rõnabiliter ordinata eſt iuxta di
cta in ſuperiori. c. qꝛ bonum vt inquit Diony.
ꝯſtat ex omni parte: ita ꝙ defectus vnius cir
cunſtãtie debite ineſſe ſtatim ponit rõnẽ ma⸗
li: ⁊ ideo ſm phum. ij. Ethy. Virtus ꝯſiſtit in
medio ſm ꝙ ſapiẽs determinabit: et qꝛ aliud
expedit vni vno tpe ꝙ̃ alio: ⁊ ſic de alijs circũ
ſtantijs. Omni. n. negocio tps eſt ⁊ oportuni
tas. Eccleſiaſtes. viij. ideo frequenter ea que
rõnabiliter fuerunt facta reuocãtur: maxime
in agibilibus: in qbus non põt haberi firma
ſtabilitas nec infallibilis certitudo. Tertia
via. ſ. exemplis oñdit. primo exẽplo ſacre ſcri⸗
pture ꝯſtat ꝙ dñs mandauit exaltari ſerpen⸗
tem eneũ in deſerto vt in eũ aſpicientes ſana⸗
rent a morſibus ſerpentũ. ſicut patꝫ Numeri
xxi. quẽ tamen rex Ezechias cõfregit: ſicut pa
tet. iiij. Regũ xviij. qꝛ filij iſrael ſibi adolebant
incenſuꝫ. Ex quo patet ꝙ id qđ ex pcepto dñi
rõnabiliter ordinatũ fuit: poſtea eiuſdẽ inſtin
ctu rõnabilius reuocat: qꝛ frequenter qđ vno
tpe fuit expediens alio tpe nociuũ reperitur.
Itẽ exemplũ habemus etiã ſacre ſcripture de
Rege Artaxerxe qui reuocans lrãs quas ad
ſuggeſtionẽ pncipis Aman dederat vt tota
gens iudeoꝝ deleret ait ſic. Nec putare debe

tis ſi diuerſa iubeamus ex animi noſtri veni⸗
re leuitate ſed p qualitate ⁊ neceſſitate tẽpo
rum vt reipub. poſcit vtilitas ſententiam fer
re. Heſter. xvi. Tertio patꝫ exemplo ⁊ magis
ad propoſitũ ex canone. vi. ſynodi: qui canon
vult ꝙ ſubdyaconus non minor. xx. annorum
ordinet in. c. ſubdyaconus. diſ. lxxvij. Item ex
canone Carthagineñ. ꝯcilij. qui vult in c. pla
cuit. eadeꝫ di. ꝙ nullus ante. xxvij. annos ordi
netur dyaconus. Ad ideꝫ eſt canon Agateñ.
in c. epõs. eadem di. Ad idem canon quarti cõ
cilij Toletani in. c. in veteri lege. ea diſt. ⁊ ni⸗
hilominus Roma. pont. omnes illos ſuſtulit:
vt patet in clemẽtina generalẽ. de eta. ⁊ qua.
vbi glo. dicit ſic. hic corrigit canones. lxxvij.
di. peruenit. lxxviij. diſ. c. i. ij. iij. ⁊ vlti. ⁊. xxviij.
di. c. de his. in quibus dicitur ꝙ habẽs. xx. an⸗
nos ſubdyaconus. xxvij. dyaconus. xxx. pſby⸗
ter poterit fieri ⁊ hec ibi.

Ca. lvi. In quo obijcit p aduerſarios contra pdicta.

Ɛ Gre multum fe
rentes aduerſarij ꝙ Romanus
pont. mutare ⁊ tollere poſſit ca
nones ſacroꝝ concilioꝝ multi⸗
pliciter nituntur arguere in contrariũ. Pri⸗ *Ergu. primum*
mo ex. c. in iſtis. diſt. iiij. vbi inquit Augu. In
iſtis temporalibus legibus quanq̃ de his ho
mines iudicent cum eas inſtituunt. tamẽ cuꝫ
fuerint inſtitute non licebit iudici de ipſis iu
dicare ſed ſm ipſas. Ex hoc arguit ex aduerſo
ꝙ papa non poſſit mutare canones aut tolle⸗ *Secundum*
re ſed neceſſario ſm eos iudicare. Secũdo
arguit ex. c. ſicut. xvi. diſ. vbi beatus Grego.
ita inquit. Sicut euangelij quattuor libros:
ſic quattuor concilia ſuſcipere et venerari me
fateor. ⁊ infra. cunctas vero perſonas quas p
fata veneranda concilia reſpuunt reſpuo et
que venerantur amplector: quia dum vniuer
ſali cõſenſu ſunt cõſtituta ſe ⁊ nõ illa deſtruit
qſquis preſumit abſoluere quos ligant: aut li⸗
gare quos abſoluunt. Ex hoc arguunt aduer⸗
ſarij ꝙ Romanus pon. nõ poſſit mutare ſtatu
ta concilioꝝ vniuerſaliũ: quia eadem ratio q
currit de iſtis videt currere de omnib⁹ alijs. *Tertium*
Tertio arguit ex. c. ſancta octo vniuerſalia
concilia. diſt. xvi. vbi enumeratis octo vniuer
ſalibus cõcilijs ſic ſequitur in pfeſſione Ro⸗
mani pon. vſq ad vnuꝫ apicem inmutilata ſer
uare: ⁊ pari honore ⁊ veneratione habere: ⁊ q
predicauerũt ⁊ ſtatuerũt modis omnibus ſe⸗
qui: ⁊ quecunq damnauerũt ore ⁊ corde dam
naſſe profiteor. Ex iſto aduerſarij arguunt id
qđ prius maxime: quia nõ videtur ꝙ papa ire
vellet cõtra ſuã pfeſſionẽ. Quarto arguit *Quartum*

ex §. hoc aūt intelligendū est. di. xix. vbi sic dicit Gratian⁹. Hoc autem intelligendū est de his sanctionib⁹ vel decretalib⁹ epl'is in quib⁹ nec precedentiū patrū decretis nec euangelicis aliq̄d ꝯtrariū inuenitur. Ex hoc arguūt aduersarij ꝙ roman⁹ pon. precedentiū patrū decreta tollere nō possit. ꝛ per ꝯn̄s nec canones vniuersaliū conciliorū.

Quintum

Quinto ex. c. sunt q̄dam. xxv. q. i. vbi Urbanus papa inquit ꝙ vbi aperte dn̄s vel ei⁹ apostoli ꝛ oēs sequētes patres sententialiter diffinierūt ibi nō nouā legē ro. pon. pōt dare sed poti⁹ q̄d predicatū est vsq; ad aīam ꝛ sanguinē ꝯfirmare debet.

Sextum

Sexto inducit. c. sequens vbi zozim⁹ papa ita inquit. Contra statuta patrū cōdere aliquid vel mutare nec hmōi quidē sedis potest auctas: apud nos em̄ incōuulsa radicib⁹ viuit antiq̄tas cui decreta patrum sanxē reuerētiam.

Septimum

Item septimo arguit ex illo Leonis primi qui in octauo cōcilio tuba euāgelice veritatis legit nomiatus ad Martianū imperatorē de canonib⁹ Nicenis scribens dicit ꝙ nulla possunt improbitate conuelli nulla nouitate violari. ꝛ addit: in quo ope auxiliāte xp̄o fideliter exequēdo necesse est me perseuerantē exhibere famulatū: qm̄ dispensatio mihi credita est ꝛ ad meū tēdit reatum si paternarū regule sanctionū que spū dei spirante sunt condite mecq; (q̄d absit) ꝯniuente violent.

Octauum

Octauo arguit ex. c. violatores. xxv. q. i. vbi Damasus papa dicit. Uiolatores canonū ꝛ volūtarie grauiter a sanctis prib⁹ iudicant ꝛ a sancto spū instinctu cui⁹ ac dono dictati sunt dānantur.

Alij dictati alij dictati legunt

Nonum

Ex quo videt nono formari talis ratio: inferior nō pōt tollere aut dispensare in lege superioris. ḡ nec papa in canonib⁹ cum sint a spiritusancto editi. ꝯn̄s patz.

Decimum

Decimo arguitur: canon est regula regiminis ad edificationē ecclesie ſm quam architect⁹ regere ꝛ operari habet ac vti ptāte sua si benevult operari. sed videt ꝙ hmōi regule debēt esse imobiles etiam inuariabiles sicut principia in speculabilib⁹. ergo papa qui architectus est in edificādo cōstruēdo ꝛ gubernādo ecclesiā nihil pōt imutare circa canones. q̄d cōfirmat per illud Hormisde pape in. c. pria salus est. xxv. q. ita dicētis Prima salus est recte fidei regulā custodire ꝛ a cōstitutis patrū nullatenus deuiare.

Undecimū

Undecimo: si papa rōne principatus siue primat⁹ pōt tollere leges ꝛ instituta iferiorū: sequitur ꝙ cū petr⁹ fuerit supior oībus aplis ꝛ p ꝯn̄s Roman⁹ pon. ipse potuerit tollere: imo canones ꝯdere ꝯtra ea q̄ paulus posuit in epl'is suis q̄d videt incōueniens.

Duodecimum

Duodecimo sic. Romanus pon. nō potest reuocare aut tollere dicta doctorū exponentiū sacrā scripturā: ergo multo minus summorū pontificū predecessorū suorum decreta aut vniuersaliū conciliorū canones ꝛ instituta. ꝯn̄a est bona. ꝛ añs videt haberi dist. xx. in. c. decretales. vbi dicit ꝙ in sacrarū scripturarū expositionibus doctores excellentes preponūtur. in causis vero diffiniēdis summi pontifices preferuntur.

Cap. lvij. In quo respondet obiectionibus p̄fatis.

Ca. LV

Licet paucis verbis possit plene satisfieri obiectionibus aduersariorū: nihilominus p pleniori p̄sentis materie intelligētia quid. s. papa possit in statutis tā vniuersalium conciliorū q̄ sanctorū patrum ac p̄decessorum suorū ꝛ clariori responsione ad capitula inducta per aduersarios in oppositum est aduertendum. Et prout aperte colligi potest ex differentia superius assignata inter interpretationem: dispensationem ꝛ reuocationem siue abrogatōnē: in multis potest cadere interpretatio in quibus nō potest cadere dispensatio: ꝛ p ꝯn̄s nec abrogatio: ꝛ in multis potest cadere dispensatio in quibus non habet locū abrogatio: ꝛ in aliquibus potest vtrumq; cadere. quod luculentissime ostendit per cōclusiones sequentes.

Conclusio prīa auctoris

Prima papa potest habere in multis auctoritatē interpretandi in q̄bus nullā habet dispensandi facultatem ꝛ multo minus reuocandi. Ista conclusio patet: quia papa cum sit vicarius xp̄i habet auctoritatez interpretandi dubia in lege diuina que fidelibus occurrere possūt. vt supra li. ij. c. cvij. ostēdimus. Unde ꝛ in veteri lege ad sacerdotes erat recursus ꝺ dubijs legis quorū interpretationi qui non stabat mortis reus habebat. vt patet Deutro. xvij. ꝛ introducit extra ꝺ testi. c. licet. vbi papa interpretat illud: in ore duorum vel triū: id est non paucorū sed q̄ plurium: ꝛ tamen in lege diuina dispensare non potest nā in p̄ceptis legis nature nō pōt: sicut in habendo duas vxores in quo solus conditor potest dispensare vt ipsemet papa dicit. extra ꝺ diuor. c. gaudemus. similiter nec in preceptis positiuis vtriusq; testamenti a deo vel a christo immediate institutis: sicut ꝙ homo nō teneatur ad baptismum vel ad confessionē vel huiusmodi: quia in lege superioris inferior nō potest dispensare: nisi inquantum illi cōmittitur: non videtur hoc autem sibi cōmissum. vnde magis commissum legitur immutare cursuz nature per miracula q̄ dictamen iuris naturalis et precepta diuina dispensando: ꝛ idē dicendū est de canonibus ꝛ regulis sanctorū

patrū ꝛ de decretis predecessoꝝ suoꝝ in q̄bus aliqua statuunt̄ ptinentia ad articulos fidei: siue ad sacramēta que fundamenta sunt religiōis xpiane siue ad bonos mores. certe in talibus lꝫ possit cadere interp̄tatio pape cū aliqua ambiguitas nasceret̄ nō tn̄ dispensatio: ꝛ multo minus reuocatio: q: illis intelligunt̄ maiora nō licere q̄bus vetita sunt minora. vt habet̄ extra de sen. excō. c. cum illoꝝ. Minus est aūt dispensare ꝙ reuocare: q: omne totum est maius sua pte. reuocare aūt est legē totaliter abrogare quo ad oēm personā locū ꝛ tempus. dispensatio vero quo ad quosdā vel quo ad quedam tpa vel loca. Et ita patet ꝙ papa nec articulos fidei nec precepta legis nature vl̄ decalogi: aut sacramenta pōt mutare siue reuocare: sicut nec in illis potest dispensare. ꝛ ad istū sensuꝫ accipiēda siue intelligēda sunt capitula inducta ex aduerso. sicut. c. sicut. dis. xv. ꝛ. c. sunt quidaꝫ. xxv. q. i. ꝛ. c. cōtra. ibidem.

Secūda cōclusio

Scd̄a cōclusio est ꝙ in aliq̄bus sanctoꝝ patrū canōibus siue statutis pōt papa dispēsare in q̄bus nō pōt tollere generaliter aliq̄d siue reuocare. ptꝫ ꝯclusio ista: q̄m papa dispēsat in canonibus apostoloꝝ. sicut ptꝫ ꝙ bigamus promoueat̄: sicut habet̄ in. c. lector. dist. xxxiiij. ꝛ ꝙ p̄sbyter fornicarius nō deponat̄. vt in. c. p̄sbyter. lxxxij. dis. ꝛ tn̄ hos canones geneliter tollere nō posset. Pro quo notanduꝫ iux̄ dn̄m Petrū de palude sup. iiij. sniaꝝ: ꝙ licet illa que apostoli in primitiua ecclīa fecerunt ppria auctoritate siue auc̄te solius officij ꝛ proprio instinctu pōt nunc Ro. pon. mutare: q̄a non hꝫ minorē auctoritatē ꝙ ipsi habuerunt. Non tn̄ ea que ex spāli cōmissione aut inspiratōne spūssancti: q̄m talia nec ipsi apl̄i nec successores reuocare pn̄t: nisi ꝗtum p̄ncipalis cōmitteret: sicut scriba legis impialis vel pmulgator reuocare nō pōt: nisi inquantū p̄nceps iterū sibi cōmittit. q̄cquid aūt p aplos constitutū est qd̄ in canone ē receptū: credit̄ specialiter esse inspiratū a spūsancto. ꝛ similiter qd̄ in quattuor cōcilijs vniuersalibus fuit factū ita ꝙ in primitiua ecclesia apl̄i quedā ordinarunt: nō simpliciter sed ad tp̄s qd̄ reuocatum nō est sed impletū est q̄n cum tpe finitū est: sicut legalia cū euāgelio seruare iudeis ꝛ abstinere a suffocatis ꝛ sanguine ꝛ celebrare in fermentato ꝛ hmōi que lapsu tpis cessauerūt. q̄daꝫ vero dictante spūsancto sic ordinauerūt vt in perpetuū pmanerēt: sic tamen ꝙ pro loco ꝛ tpe liceret dispēsare: nō tn̄ totaliter amouere: ꝛ sic expedit ecclesie. et in talibus licuit successoribus dispensare eodeꝫ spū cōmittente. sicut aperte colligit̄ ex facto ipsoꝝ sanctoruꝫ patrū qui dispensasse legunt̄: sicut patuit in exēplis positis ꝛ in multis alijs: non aūt licet hmōi generalr̄ reuocare: q: non est cōmissum vt apparet: q: nullus sanctus hoc p̄sumpsit. Et cū ad regimen nature ꝛ maxime gratie dn̄s faciat qd̄ melius est: imo optimi ē optima adducere: ideo cōmisit qd̄ expedit et nō aliud. Utile est aūt ecclie ꝙ aliq̄n cū bigamo ꝛ pcussore ꝛ hmōi dispenset̄: cū aliq̄n tales inueniant̄ meliores: non aūt expedit ꝙ tales indifferenter sicut ceteri pmoueant̄. vnde illud cōmisit istud ꝓhibuit: ergo papa in talib⁹ potest dispensare: sed non pōt ea generalr̄ ꝛ vniuersaliter reuocare sicut vnā decretalem a se vel a p̄decessore suo editā. vnde notauit Alanus. extra de decimis. c. licet. ꝙ papa possꝫ alicui laico cōcedere ꝙ nō solueret decimas aut ꝙ eas perciperet. non tamē hoc omnibus laicis posset in ppetuū cōcedere legē generaleꝫ cōdendo: sed tn̄ et causa ad tp̄s dispensando sicut regib⁹ dant̄ etiā decime clericoꝝ in subsidiū terre sancte vel ob aliā iustā causaꝫ. Tertia ꝯclusio. In multis sanctoꝝ patrū canonībus ꝛ statutis Romanus pō. sicut potuit dispensare: ita ꝛ illos abrogare ꝛ omnino tollere. patet cōclusio ista d̄ multis canonibus abrogatis ꝛ institutis predecessoꝝ summoꝝ pōtificū per Romanos pont. sequētes. sicut ptꝫ in exēplis prius positis de canonibus antiq̄s de etate ordinandoꝝ. His habitis respōndendū est ad argumēta in oppositū.

Ad primum

Ad primū de. c. in istis. di. iiij. r̄ndet̄ negādo id qd̄ aduersarij arguūt ex illo. c. sequit̄: q̄m. c. illd̄ intelligit̄ non de iudice summo. s. papa vel principe: q̄m isti possunt etiā post cōditas leges de ipsis iudicare et eas tollere vel moderari: sed loquit̄ de inferiori iudice. vn̄ dn̄s Archi. exponendo hoc capituluꝫ ita dicit. Littera hic loquit̄ de inferiori iudice. nam si inferior iudex velit aliquid ꝓponere quare lex illa nō debeat condi facilius audiret̄ pmo ꝙ postea. ar. ad hoc di. xxxi. Nicena.

Ad secundum

Ad secundū de. c. sicut. dis. v. r̄ndetur dupliciter. Primo sic ad aīs ꝙ d̄ qd̄ dicit̄ ꝙ quattuor illa cōcilia nō posset mutare aut reuocare pōt intelligi duobus modis. Uno modo quia cōcilia sunt: ꝛ sic nō est verū antecedens: q̄a qd̄ competit alicui inquantū tale cōpetit omni tali. sicut quod cōpetit homini inquantum homo competit omni homini. si ergo hoc cōpeteret illis quattuor concilijs inquantū cōcilia sequeret̄ ꝙ nullas sentētias datas aut constituta facta in q̄buscunq̄ cōcilijs possit reuocare: qd̄ tamen falsum est: vt in glo. per principalem. ix. q. iij. Aut pōt intelligi ꝙ hoc cōpetat illis quattuor concilijs

nota ex his tribus cōclusionibus q̄[?] illa q̄ papa potest interpretari q̄ dispensare q̄ declarare

nō inquantū cōcilia sunt: sed inquantū de tali materia sunt. s. de veritate articulorū fidei: et sic dicimus q̄ hoc cōperat illis quattuor cōcilijs q̄ reuocari nō possunt, ppt̄ hoc. s. q̄ nō fuerūt nisi declaratiua articulorū fidei. Scd̄o rñdetur negādo cōñam: videlz q̄ ex. c. illo sequatur q̄ papa in nullis canonibus vniuersaliuz cōciliorū possit dispensare aut aliqd̄ imutare: licet bene cōcedat̄ q̄ nō possit statuta conciliorū vniuersaliū imutare quantū ad ea que cōcernūt articulos fidei et generalē statum vl̄is ecclesie: vt glo. eiusdem. c. bz. vnde Archid. in Rosario idē dicit in hac forma v̄borū. Fateor in his que ad fidē ptinent et generalē statum ecclesie in alijs pōt cōtra statuta cōciliorū venire. Si dicat̄ que dicunt̄ ad generalē statuz ecclīe pertinere. videt̄ nobis q̄ inter alia sint ista que omēs fideles tāgere possunt: vt sunt illa ex quorū alteratione tota ecclīa turbaret̄: sicut ponit̄ exemplū de depositōne oium epōrū simul: q2 cuz oēs anime xp̄ianorū sint in manibus epōrū: hoc quēlibet tāgit: et cum epi in loco apostolorū succedūt et vniuersalē ecclīaz rep̄sentent turbaret̄ fides xp̄iana. Preterea cū in depositiōe oium epōrū simul nō possit eē causa iusta: maxime p̄sumeretur in tali depositiōe defectus fidei in papa: et hoc faceret in destructionē fidei ex quo turbaret̄ tota xp̄ianitas. Et merito dicit̄ ptinere hoc ad vniuersalem statū ecclīe. et ita posset poni exemplūz in multis alijs ex q̄bus vniuersalis ecclīa turbaret̄ et scandalizaret̄. Similiter possent ad vniuersalē statū ecclesie dici pertinere precepta diuina p̄cepta legis naturalis et sacramēta: in q̄bus status et salus vniuersalis ecclesie cōsistit et omnes tāgit vniuersaliter. Ad tertiū de. c. sancta octo. di. xvi. rñdetur eodē modo sicut ad p̄cedens: videlicet q̄ intelligēdū est de his que spectant ad articulos fidei et generalem statum vl̄is ecclesie et que necessaria sunt saluti. Ad quartū de. §. hoc aūt intelligendū. dist. xix. rñdetur q̄ id quod magr̄ Gratianus ibidē dicit: intelligendū est de his: de quibus p̄cedentia capitula exposita sunt: al's nō diceret verū. vnde dn̄s Arch. in Rosario exponendo hunc locū dicit sic. Videt̄ dicere Gratianus. s. q̄ papa contra bene statuta suorū predecessorū nō possit aliud statuere: qd̄ nō puto verū esse. namq3 bene statuta pōt reuocare inspecta causa: dūmodo nō tāgat precepta veteris et noui testamenti vel articulos fidei vel ea que sunt necessaria ad salutē: vel que ptinent ad generalē statū ecclīe: et ideo nō approbo quod hic dicit magister: nisi de talibus intelligat̄. hec Archi. Ad quintū de. c. sunt quidā. xxv. q. i. est eadem respōsio que data est ad p̄cedentia. et est responsio glo. que dicit ibidem q̄ verū est q̄ papa nō dispensat in his q̄ pertinent ad articulos fidei et que sunt iuris diuini. bene aūt in alijs sicut cum bigamo cōtra apostolū. vt di. xxxiiij. lector. et cōtra canonē aplorū. vt in. c. presbyter. lxxxij. dis. Itē etiā qn̄q3 contra generalē statū ecclesie: sicut fecit Inno. in Lateraneñ. cōcilio. extra de consan. et affi. hec glo. Ad sextū de. c. cōtra. respōdet̄ vt respōdet glo. que super v̄bo statuta ita dicit. de articulis fidei vt dictū est in. c. primo. ad hoc. c. etiā. s. Tho. respōdet eodez modo in tractatu cōtra impugnātes religionem sic dicens. Verū est qd̄ hic dicit̄ in illis que statuta sanctorū patrū decreuerūt de iure diuino sicut articuli fidei qui determinati sunt p cōcilia. sed illa que sancti patres decreuerūt de iure positiuo sunt relicta dispositiōi pape vt ea possit mutare vel dispensare s̄m oportunitates temporū vel negociorū. hec. s. Tho. Ad septimū qd̄ inducit̄ de Leone papa responde tur: dato q̄ auctas illa iaceat vt inducit̄ per aduersariū: qd̄ tñ nō est verū in toto. q̄ auctoritas illa nō facit pro aduersarijs pp̄ter duo. Tum primo: q2 Leo papa licz dicat Nicenos canones nulla posse ip̄robitate euelli aut nouitate viciari: nō tñ negat qn̄ auctē Romanus pon. ob necessitatē et vtilitatem fideliū possit in eis fieri dispensatio. magna differentia est inter ista duo improbitate euelli et necessitate aut vtilitate moderari. Scd̄o q2 lz ad papā ptineat intendere ne canones per aliquos pro voluntate violentur: nō sequit̄ q̄ ipse ex rōnabili causa dispensare nō possit: vt est manifestum. Ad octauū de. c. violatores. xxvij. q. i. respondet̄ q̄. c. illud nihil facit p aduersarijs: qm̄ licet violatores canonum volūtate. s. sine necessitate reprehendantur et veniant damnandi: non propter hoc Romanus pon. p̄hibetur dispensare aut mutare illos si personarū locorū aut rei cōditio exposcit. aliud em̄ est p̄pria voluntate sine causa et sine necessitate violare canones: et aliud est rōnabili causa existente per habentez auctēm dispensare in illis: maxime q2 vt dicit. s. Tho. in tractatu cōtra impugnātes religionē qn̄ papa dispensat aut mutat canones s̄m oportunitates tēporū et negociorū nō facit cōtra canones aut statuta sanctorū patrum: q2 seruat̄ intentio statuētiū que est vtilitas ecclīe: sicut et in omni iure positiuo accidit. derogat̄ enim prioribus statutis per statuta sequentia. hec ille. Ad idem etiā Chryso. sup Mat. dicit sic. Lex legislatori subiecta ē: nō legislator legi. qui ergo soluit

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintum

Ad sextum

Ad septimum

Ad octauum

[illegible] ad statum ecclesie pertinent

legem litterã quidẽ legis ſoluit ꝓpoſitum au
tem legis eiꝰ nõ ſoluit ſed magis illi addit ad
Ad nonam boc dignitatẽ. bec ille. Ad nonam obiectio
nem ſumptã ex eodem. c. violatores. reſpõde-
tur ſicut ſupra reſpõſum eſt ad ſextã negando
ꝯñam. Pro quo notandũ iuxta ſanctũ Tho.
⁊ doctores ꝙ duplex diſtinguit̃ genꝰ canonũ
qui ſpiritusancto dictãte per plures ſanctos i
cõcilijs ſiue extra concilia cõditi ſunt. Primũ
genus eſt eoꝝ que ſunt de iure diuino ſicut ſũt
canones ptinentes ſiue ſtatuta ad articulos
fidei aut ad ſubſtantiã ſacramentoꝝ aut que
manifeſtã cõnexionem babent ad legem diui
nã ptinentia ad bonos mores ⁊ de talibus in
telligũtur omnia illa capitula. vt dicit ſanctꝰ
Tho iuxta etiã glo. que ponũtur. xxv. q. i. vide
licet. c. violatores. c. ſunt quidã. c. ꝯtra ſtatuta
ca. prima ſalus. Scđm genus canonũ eſt eoꝝ
que ſancti patres inſtituerũt in cõcilijs vlibꝰ
de iure poſitiuo. licet em̃ canones oẽs a ſãctis
patribꝰ vnanimiter ⁊ vno ꝯſenſu editi cenſeã
tur cõditi a ſpiritusancto ſicut dictante ⁊ iſpi
rante: nõ tamen oẽs dicũtur pertinere aut ad
legem nature aut ad ius diuinũ ſicut aduerſa-
rij videtur innuere: ſed aliqui dicũtur ptinere
ad ius poſitiuũ. nam ſi canones omẽs q2 a ſpi
ritusancto dicũtur ꝯditi pertinere iđo dicerẽ
tur ad legem nature ſiue ad ius diuinũ indiſ-
penſabiles eſſent ⁊ ita eccleſia erraſſet diſpẽ-
ſando in canonibus factis a ſanctis patribꝰ.
Item nec mutari poſſent qui ſemel eſſent ꝯſti
tuti ⁊ multa alia ſequerẽtur que oĩno ſunt ab
ſurda ⁊ incõuenientia. In pᷣmo genere cano
nũ qui ptinere vidẽtur ad legem dñi: papa nõ
diſpenſat nec mutationẽ facit. In ſcđo ꝓo ge
nere canonũ ſic quẽadmodum ſepe dictũ eſt.

Ad decimã Ad decimã que ſumit̃ ex eo ꝙ canon dicit̃
regula: reſpõdetur negando minorẽ in qua di
citur ꝙ oporteat regulas bmõi agibiliũ eſſe i-
mobiles ⁊ ipermutabiles ſicut pncipia in ſpe
culabilibꝰ. Pro quo notãdũ ꝙ cuꝫ certitudi
nis firmitas variet̃ ẜm varietatem rerũ. vt di
citur. i. de aia ⁊. i. ethy. ⁊ oĩs menſura dicat̃ re
latiue ad menſuratũ nõ oportet ꝙ oĩs menſu-
ra aut regula ſint equalis certitudinis aut fir
mitatis. nec oẽs poſſunt eſſe ifallibiles: ẜ quã
tum poſſibile eſt in ſuo genere. vnde cum illa
q̃ regulanda ſunt lege bumana ſiue canonica
ſiue ciuili ſint ꝯtingẽtia ſingularia multiplici
ter variabilia nõ poſſunt leges bumane babe
re illã inmutabilitatem quam babẽt principia
prima in ſpeculabilibꝰ ſicut eſt manifeſtũ: im-
mo ꝓpter bmõi rerũ varietatẽ quibus oportꝫ
mẽſuras ⁊ regulas coaptari ad ſalutẽ reip. eſt
neceſſariũ leges ipſas mutabiles fore vt ſcđꝝ
patrũ auctꝛibus ſupra oñſum eſt. c. lij. vñ lex q̃
vno tpe eſt iuſta ⁊ vtilis alio tpe ſeruata eſſꝫ
iniuſta ⁊ nociua. Pro quo aduertendũ eſt iu-
xta. s. Tho. in. i. ij. ꝙ rectũ in rebus corpalibus
dicit̃ abſolute: ⁊ ideo rectũ in eis q̃tum eſt de
ſe manet ſemꝑ rectũ. ſed rectitudo legis acci-
pit̃ non abſolute ſed in ordine ad vtilitatẽ cõ
munẽ: cui non ſemꝑ ꝓportionat̃ vna ⁊ eadem
res: ⁊ ideo talis rectitudo mutat̃. vñ dicit Au
gu. in primo de li. arbi. ꝙ lex tpalis q̃uis iuſta
ſit mutari tñ per tpa iuſte põt. Et ita patet ꝙ
ratio illa que apđ aduerſarios cenſet̃ eſſe ma-
gni roboris non procedit. ⁊ ad. c. prima ſalus.
xxv. q. i. qđ inducit̃. rñdetur ꝙ intelligit̃ de ſta
tutis cõditis a ſanctis patribus que ſunt de
iure diuino ⁊ nõ de bis que ſunt de iure poſiti
uo: q̃m a talibus ꝓ loco ⁊ tpe licitum eſt decli
nare. vñ ꝓpter banc differentiã que eſt in cõ-
ſtitutis ſanctoꝝ patrũ dicit Leo papa in. c. ſi
cut. diſ. xiiij. ꝙ ſicut quedã ſunt que nulla poſ-
ſunt rõne cõuelli: ita multa ſunt que aut ꝓ ne
ceſſitate tempoꝝ aut ꝓ ꝯſideratione etatum
opꝫ temperari. p quã diſtinctionẽ ſoluuntur
multa alia argumenta aduerſarioꝝ que indu-
cunt de imutabilitate canonũ. Ad vndecĩ- Ad vndecimũ
mã ꝙ poſſit tollere ⁊c. rñdetur iuxta ſuperius
dicta ꝙ cõtra dicta apl'oꝝ extra ſcripturã ſan
ctam põt Romanus põtifex: q2 ſic ſupior eſt.
ſed cõtra dicta cõtenta in ſacra ſcriptura nõ
põt. non q2 pauli ſunt: ſed q2 in ſcriptura ſunt
que neceſſario cõtinet infallibilẽ veritatẽ ⁊
q̃ a ſpũſctõ principalr̃ eſt: a paulo autẽ eſt in-
ſtrumentalr̃. iuxͣ illđ pſ. xliiij. Lingua mea ca-
lamus ſcribe ⁊c. Actio aũt attribuit̃ principa
li agenti nõ aũt inſtrumentali: ⁊ ideo cũ ſpũſ
ſanctus ſit ſupior papa ſi faceret ꝯtra ſcriptu
rã ſanctã faceret cõtra ſpũmſanctũ. ⁊ ita illa
ꝯña aduerſarioꝝ nõ procedit qua dicũt: ergo
papa põt tollere ea q̃ paulus poſuit in ep'lis
ſuis: cũ epiſtole ille in canone ſacre ſcripture
contineant̃. Ad duodecimã de. c. decreta- Ad duodecimũ
les. dicendũ ꝙ ꝯña nõ valꝫ: q̃m ad diuerſas g̃-
tias ſpectant. pᷣmũ em̃ ad excellentiã ſciẽtie
ſcđm ad eminẽtiã ptãtis: ⁊ ideo licet diuina
rũ ſcripturarũ excellentiſſimi doctores ſcien-
tia põtificibus Romanis forte preemineãt: ⁊
dicimus forte: q2 poteſt eſſe ita doctꝰ Roma-
nus pon. ꝙ nullus ſuo tpe ſit par ei: neqꝫ ſupe-
rior etiam in ſcientia: nibilominus in cauſarũ
ſiue dubioꝝ diffinitione in diſpenſatõe cano-
num aut mutatione etiam ſtatutoꝝ predeceſ
ſorum ſuoꝝ que omnia reſpiciũt auctoritatẽ
merito pontifices preferẽtur. vnde. s. Tho. in
quotlibeto. v. ⁊ vlt. dicit ꝙ magis ſtanduꝫ eſt
ſententie pape: ad quem pertinet determi-

nare de fide quã in iudicio pfert q̃ quorumli bet sapientũ hominum in scripturis opinioni. dicit. n. in ii. q. ii. ar. iii. q contra auctoritates pape nec Hiero. nec Aug. nec aliquis sanctorũ suã sententiã defendit. Ex quo satis cõfundi tur psumptio aduersariorum nouellorum magistrorum qui tam aperte summorum pontificũ sententiis et sanctorum etiam patrum sententias suas anteferre presumunt.

Cap. lviii. Quod vniuersale conciliũ plenarium in his que fidei sunt errare non possit.

Ca. LVIII

Ex his que de sacrorum concilio. ex vniuersaliũ canonibus supra explanauimus extra nobis est occasio veniendi ad questionem illã. vtrum vniuersale conciliũ in his q̃ fidei sunt errare possit. Ad quã questionem nobis videt sub distinctione respondendum. de concilio enĩ vniuersali loqui possumus dupliciter. Uno modo de cõcilio vniuersali plenario plenarium aũt conciliũ dicimus in quo cum ecclesie patribus Romanus põtifex eorum caput et princeps vnanimi cõsensu et auctoritate cõcurrit siue interuenit. vnde concilium Anthiochenũ de plenario cõcilio prouinciali loquens ait. perfectum conciliũ est illud in quo interuenit metropolitanus antistes. Itẽ ibidem illa dicitur plenaria synodus: in qua etiã eps metropolitanus interfuit. Scd̃o modo loqui possumus de concilio prout dicit corpus tantũ patrũ distinctum a capite suo Romano pon. si primo modo loquamur de ꝯcilio sit ista cõclusio. Conciliuz vniuersale in his q̃ ad fidez ptinent errare nõ potest: que tam patrum ecclesie q̃ Romani pon. vnanimi ꝯsensu diffinita sunt. Ista conclusio multipliciter pbatur. Primo sic. aplice sedis iudicium in his que fidei sunt errare non potest: ergo nec cõcilium vniuersale in quo aplice sedis interuenit siue cõcurrit auctoritas et cõsensus. ꝯña est manifesta. añs est a nobis multipliciter demonstratũ. li. ii. in c. cit. colligitur etiã ex illo. Luc. xxii. Ego rogaui p te Petre vt non deficiat fides tua &c. Item ex. c. ii. in sede. et c. h est fides. xxiiii. q. i. Scd̃o sic. vniuersalis ecclesia militãte est certũ iudiciũ de difficilibus et obscuris que circa fidem emergunt. patet. alr enim tota ecclesia militans posset circa fidez errare: sed vltimũ iudicium circa difficilia et obscura circa fidem emergentia penes concilium vniuersale plenariũ residere censetur: vt videtur velle Augu. in epla ad glorium et Eleusium et in lib. i. de vnico baptismo cõtra donatistas vbi ita inquit. Questionis huius obscuritas prioribus ecclesie tpibus ante scisma Donati magnos viros et magna charitate pditos patres epos ita inter se cõpulit salua pace disceptare atq fluctuare vt diu conciliorum in suis quibusq regionibus diuersa statuta nutarẽt donec plenario totius orbis cõcilio qd̃ saluberrime sentiebatur etiã remotis dubitatiõibus firmaret. hec ille: ergo conciliũ vniuersale circa fidez errare nõ põt. Tertio sic: vniuersalis ecclesia nõ põt errare q: spiritu sancto gubernatur qui est spũs veritatis. hoc eni promisit dñs discipulis suis. Jo. xvi. Cum venerit ille spũs veritatis docebit vos oẽm veritatẽ. sed diffinita per ꝯcilia vniuersalia plenaria sunt diffinita auctoritate vniuersalis eccl̃ie. ergo sequitur q concilia vniuersalia plenaria nullo modo errare possunt in fide. Quarto sic: si ꝯcilia vniuersalia plenaria errare possent nihil certũ haberemus de diffinitis per cõcilia vniuersalia: et ita simbolũ fidei qd̃ in missa cãtatur factum in cõcilio Constãtinopolitano redderet nobis dubiũ qd̃ est absurduz dicere et multa alia incõuenientia sequerentur. Ista argumentatio videt esse. viii. synodi. vnde facta diffinitione ita inquit post multa. At vero si reprobauerit saltẽ vnum ex his que hic scripta sunt: et a beato Nicolao ante iudicata fuerunt in ecclesia nostra continuus et simultas ecclesiasticorum negociorum: ita vt nunq̃ videri possit in ecclesia qlibet ordo. vbi cum cocursus eius patriarchalis throni: et vt idipsum dicat omẽs sacri theologi si diabolico cõcilio ambiguitatẽ quis habeat vocatio pfecto tandem infirmitatẽ habebit: et ecclesiastica ꝯstitutio pacem. anathema ergo illi qui fm aliquid psumpserit reprobare quicq̃ ex his que hic scribunt a patre et filio et spiritu sancto amẽ. hec ibi. Quinto sic: a concilio vniuersali plenario in causa fidei appellari nõ potest. ergo sequit q circa causas fidei errare nõ possit. ꝯña pꝫ: cũ omnis causa viciata per appellatõis remedium sit subleuanda. ii. q. vi. c. liceat. si cõciliũ tale errare posset in causa fidei cum illa possꝫ viciari: et ita per appellatõis remediũ essꝫ subleuanda: et ita liceret appellare a cõcilio. añs tñ patet: tum ex decreto cõcilii Calcedonen. vbi statutũ legitur q ab electa synodo nõ appellatur. Electa aũt synodus dicit in qua assensus et approbatio aplice sedis interuenit: vt alis declarauimus. Preterea si appellare liceret: aut igitur ad aliud concilium vniuersale: aut ad papam aut ad ecclesiam vniuersalem. Non ad aliud concilium vniuersale: quia eadem rõne ab illo appellare liceret: et ita finis talis cause imponi nõ posset. Non essꝫ ap-

Concilium vniuersale plenarium capitur dupliciter.

Conclusio prima que est de concilio vniuersali plenario primo modo

pellandũ ad papã: q2 cũ in ꝯcilio plenario in-
teruenire intelligat cõsensus pape ⁊ auctori-
tas eius: appellatio illa esset a papa ad papã
⁊ nõ ad aliquẽ superiorẽ. Nec eẽt appellãduꝫ
ad eccl'iam: q2 frustra ad vniuersalẽ eccl'iaꝫ ap-
pellaret̃ cũ vl'is eccl'ia simul in vnũ ꝯuenire nõ
possit. Sexto sic. illa cõgregatio in his que fi-
dei sunt errare nõ põt cui⁹ diffinitiones ⁊ con-
stituta oĩs fideles sub pena anathematis si-
ue ꝓuatiõis cõmunionis fideliũ iubent̃ obser-
uare: patet. sed vniuersalia cõcilia sunt hmõi.
ergo ⁊c. minor patꝫ ex multis. Tum ex cõcilio
nono tolletano vbi actione. xi. ita dicit̃. Ne q̃-
libet in posterũ aut impune valeat conuenire
aut generalia statuta cõuellere plena decerni-
mus vnanimitate cõneri vt quecunqꝫ ꝓ fidei
causis ecclesiasticisqꝫ negocijs aut in preterit
gestis aut in p̃sentib⁹ cõstitutis aut in futuris
etiã decretis vel sint vel fuerint diffinitiõe cõ-
scripta vniuersalis auc̃tatis nullus his dein-
ceps cõtradicere audeat nullus reuerberare
p̃sumat nullus nõ implere ꝑtendat. Naꝫ si q̃s
ex religione cõtra hec inobediẽs aut susurrãs
certe latrator aut inuidus aut poti⁹ nõ fautor
extiterit gratios⁹ ⁊ honoris sui ⁊ cõmunionis
sancte lugeat amissione mulctat⁹. hec ibi. Itẽ
hoc etiam a sanctis patrib⁹ legit̃ institutũ: vt
dñs aymarus li. de synodis testat̃ ita dicens.
Sancti patres sub districto anathemate con-
demnasse legunt̃ eos q̃ orthodoxoꝝ patrũ sta-
tuta nõ receperint q̃ vniuersalib⁹ cõcilijs con-
sonare p̃sperexerint. vnde Grego. i. Omnes a ꝑn-
cipalib⁹ concilijs dissentiẽtes in sua synodica
anathematizauit. Septimo sic. ea que cõclu-
sa sunt in cõcilio plenario supradicto dicunt̃
vniuersalit̃ totius eccl'ie ꝯsensu diffinita ⁊ cõ-
clusa: ergo sequit̃ ꝙ prefatũ cõciliũ vniuersa-
le in his q̃ circa fidẽ diffinit errare non possit.
cõsequẽtia pꝫ argumẽtatõne qua btũs Greg.
vtitur in ca. Sicut. di. xv. dicens. Cunctas ve-
ro quas prefata venerãda ꝯcilia ꝑsonas respu-
unt respuo que venerant̃ amplector: q2 dũ vni-
uersali sunt cõsensu cõstituta se nõ illa destru-
it quisq̃s presumpserit absoluere quos ligant
aut ligare quos absoluunt. Octauo sic. in cõ-
cilijs vniuersalib⁹ plenarijs credũt̃ sancti pa-
tres spũsctõ canones condidisse ⁊ maxime cir-
ca fidẽ sine qua impossibile est placere deo: vt
inquit ap'ls ad Heb. xi. ergo videt̃ ꝙ talia cõ-
cilia dirigẽte spũsancto in his q̃ fidei sunt er-
rare nõ possunt. ꝯña pꝫ: q2 spũssctũs cui⁹ grã
editi sunt canones est magister veritatis ⁊ nõ
erroris. antecedẽs hr̃ ex ca. ꝑmo. dist. xv. qd̃ est
beati Isid. vbi enumerant̃ q̃tuor vniuersalib⁹
ꝯcilijs plenarijs scꝫ Niceno Cõstantinopoli-
tano Ephesino ꝑmo ⁊ Calcedonẽsi ita inquit
Hec sũt synodi ꝑncipales. iiij. fidei materiã ple-
nissime ꝑdicantes: sed et siq̃ sunt alia ꝯcilia q̃
scti p̃res spũ dei pleni sanxerũt post istoꝝ. iiij.
auc̃tẽ manẽt oĩm stabilita vigore. secũdo ex. c.
Violatores. vbi Damas⁹ papa ita dic̃. Viola-
tores canonũ volũtarie grauit̃ a sctis patrib⁹
iudicant̃ ⁊ a spũsctõ instinctu cui⁹ ac dono di-
ctati sunt damnant̃. h ille. Nono sic illud cõ-
ciliũ errare non põt in fide quo errãte erraret
vl'is eccl'ia: ꝫ errante cõcilio gñali plenario er-
raret vl'is eccl'ia: q2 in tali concilio vniuersali
vl'is eccl'ia rep̃sentat̃ ⁊ virtute ꝯtinet̃. Deci-
mo arguit̃ sic. nullũ iudicium qd̃ in materia fi-
dei irreiterabile ⁊ irreuocabile est: defectibile
est aut errare põt in fide: ꝫ iudiciũ plenarij cõ-
cilij in materia fidei ita habitũ est apud sctõs
patres ⁊ diffinitũ vt incõuulsũ ⁊ irreuocabile
su cuiũ maneret. ergo cõciliũ vniuersale de quo
loquimur in his q̃ fidei sũt defectibile esse nõ
põt. ꝯña est bona. maior etiã pꝫ. minor ꝓ est
Gelasij pape in ep'la quã vniuersis epis ꝑ dar-
daniã ꝯstitut̃ scribit: vbi dicit. Patres nostri
catholici videlicꝫ doctiqꝫ põtifices in vnaq̃qꝫ
heresi quolibꝫ tp̃e suscitata quicq̃d ꝓ fide pro
veritate ꝓ cõmunione catholica atqꝫ ap'lica
incõuulsum voluerũt deinceps firmũqꝫ cõsta-
re: nec in eadẽ causa denuo q̃ prefixa fuerãt re-
tractari qualibꝫ recẽti p̃sumptõe ꝑmiserũt sa-
pientissime ꝓuidẽtes: qm̃ si decreta salubriter
cuiqꝫ liceret iterare nullum ꝯ singulos quosqꝫ
prorsus errores stabile ꝑsisteret eccl'ie cõstitu-
tum: atqꝫ semꝑ hisdẽ furorib⁹ rediuiuis oĩs
integra diffinitio turbaret̃ ⁊c. Inde est vt in
ca. Maiores. xxiiij. q. i. habet̃. idẽ papa Gela-
sius dic̃. Maiores nostri diuina inspiratione
cernẽtes necessario ꝑcauerũt vt qd̃ cõtra vnã
quãqꝫ heresim coacta (.i. coadunata) semel
synod⁹ ꝓ fidei cõione auc̃tate catholica atqꝫ
ap'lica ꝓmulgasset nõ sinerẽt nouis post h re-
tractationib⁹ mutilari ne prauis occasio ꝑhe-
retur q̃ medicinalit̃ fuerãt statuta post ꝓpul-
sandi. ⁊. i. in fin. synodus semel gesta cõdem-
nans vlterius [illegible] noua cõcilia venire nõ sinit
vt scꝫ vt inq̃t [illegible] iterũ de fide disputent. Nã vt
inquit imparator Martian⁹ de sum. tri. ⁊ fi. ca.
Iniuriã facit iudicio reuerẽdissime synodi si
q̃s semel iudicata ac recte disposita reuoluere
atqꝫ publicẽ disputare cõtendit. quocirca in
ca. Cõfidim⁹. xxvij. q. i. papa gelasi⁹ inq̃t. Con-
fidim⁹ ꝙ null⁹ iã veracit̃ xp̃ian⁹ ignorat vni-
uscuiusqꝫ synodi cõstitutũ qd̃ vl'is eccl'ie ꝓba-
uit assensus nulla magis exeq̃ sedẽ p̃re ceteris
oportere ꝙ primã que ⁊ vnãquãqꝫ synodũ sua
auc̃tate cõfirmat ⁊ cõtinuata moderatiõe cu-

stodit. hec ille. Unmoi aut 9cilia in quibus vlis ecclesie cocurrit assensus sunt illa q plenaria vocat Aug. quorum vt (ipse ait in epla ad Januariu) saluberrima in ecclia auctoritas est. in. c. illa. di. xij. de quibus currut rones que fuit qvlecociliu errare in his que fidei sunt no possit. Ultimo sic. illa cogregatio in diffinitione vnanimi sua in his q fidei sunt credenda est no errare cuius diffinitois oppositu tenetes sunt heretici. sed tenetes et sapietes cotrariu eorum q vlia 9cilia et plenaria de fide diffinierut sunt heretici. ergo 7c. 9na est bona. maior patet. minor etia patet. vn di in cocilio Calcedonen. actione qnta post data sententia de duabus naturis et vna psona in xpo dicut pres sic. His itaq a nobis dispositis diffiniuit scta et vlis synodus altera fide nulli licere pferre vel 9scribe aut coponere: at sentire: alit eos aut q ausi sit aut 9ponere fide altera aut certe pferre aut doce aut trade alterum symbolu: si epi fuerit aut clerici alienos ee ab epatu et clericos a clero: si moachi vl laici fuerit anathematizari. mlta silia hnt ex alijs cocilijs vlibus. Secudo vero modo loqui possumus de 9cilio vli put tm dicit prelatorum congregatoem distincta sine 9dul[illegible] vro po sine no iclusio roma. pon. et h mo loqndo sit ista coclusio. Conciliu vle no iteruenieete 9sensu et approbatione aplice sedis errare pot in his q fidei sunt. Que 9clo exeplis et auctoritate ostedit.

Secudus modus ... concilium vle plenariu

Coclusio secuda que est de concilio vli plenario secudo modo dicto.

Exemplariter pz primo de cocilio qd copioso numero eporum couenieete Arimini celebratu est. in quo vt dicit Hiero. in altercatioe Luciferiani et Orthodoxi noie vnitatis et fidei infidelitas scripta est. 9tra qd Damasus papa viriliter insurrexit et 9gregato 9cilio condenas Liberiu: anullauit qd fecerat. hoc 9ciliu btus Aug. vocat latrociniu. hoc 9ciliu danat in canone in. c. sancta romana ecclia. vbi Gelasius papa inqt. In primis Ariminen. synodu a Costantino cesare Costatini filio 9gregata mediante thauro prefecto ex tuc et in eternu 9fitemur esse danata. Secudo idem ostendit ex 9cilio Ephesino scdo: qd legi[illegible] inchoatum fuit psidentibus etia legatis pa[illegible] nihilominus in euersione fidei agitatu est [illegible] eius correctionem Leo papa Calcedonen. synodu instituit. Item synodus Aquileie celebrata que qntam vlem synodu a Justiniano impatore et Uigilio papa Constantinopoli celebrata suscipere diffidit: qua Sergius papa salubriter redarguit et ad 9cordia reduxit. vt narrat Uincetius in specło hystoriali li. xxiiij. c. cxxxiij. Ite synodus trecentorum triginta eporum tpe Costatini Costantinopoli 9gregata in q vt narrat idem Uincetius li. comemorato. c. clxxiiij. edictum pmulgatu est de imaginibus dei et sanctorum deponendis cotra qua Stephanus papa rome synodum congregat in qua oia a constantino ordinata reordinat et veneratione sanctarum imaginu cofirmat eorumqz pphanatores anathematizat: vt idem Uincentius comemorat libro prefato. ca. clxv. vnde septima synodus condenans prefata synodum sic ait. Frementi concilio cotra venerabiles imagines: anathema. Item infra de puersione illius 9cilij loquens et causis danatiois eius ita inquit. Hoc nempe conciliu cayphaticu conciliabulu factu est illud aduersus dnm inania meditatum est hoc aduersus ipius imagine fremuit. Et. j. hoc cocilium solam nuncupatione habet sacerdotalem scietia aut praua atqz prophana hoc 9cilium contumax habet os et spiritum mendacio delibutum. Nam veritate quanda finxit in fallacia presumpsit hoc concilium sancta synodus vtpote zizania dominice aree. i. ecclie catholice ventilauit et vetilabro diuini iudicij proiecit ablata ergo sunt a catholica ecclesia et redarguta figmenta eius. hec ille. Item cociliu aquisgrani celebratum cuius diffinitioni circa materiam sacramenti matrimonij non statur videlicet q raptor no possit matrimonialit cu rapta copulari. de quo in. c. Placuit. xxxvi. q. ij. sed potius stat aucti Hiero. 9trariu diffimetis. vt in. c. Tria. e. q. de quo fit metio etia i glosa sup. c. de libellis. di. xx. et sic de mult alijs possent exempla induci et cu illis etia de basilien. qd et scandalosum et in mltis a sctorum patru doctrina errasse videt. Preterea q 9ciliu pfatu errare possit satis apte colligit ex btō Augu. qui in epla quada contra donatistas. vbi post quodda acerrimu argumentu subinfert ad ppositu. sic faciant mille cocilia epi vestri huic vni sentetie respodeat et ad id qd voluerit cosentimus vobis. Item ide colligit ex beato Ysidoro in c. a. Dno scto. di. l. vbi ait. q si in gestis conciliorum discrepans sentetia inueniat illius cocilij sententie standu sit cuius quide potior et antiquior extat auctoritas. nuqz aute ad inuicem possint discordare nisi altero illorum a vero declinate. qm fm phm. i. ethi. Oia vera consonant h falsum e qd a vero dissonat. hoc aut nequaqz dixisset Ysido. si fuisset impossibile conciliu aliqd errare. Ide etia colligit ex. c. cucta p mudu. ix. q. iij. Item Aug. in epla 9tra donatistas ait. Itaqz cociliu illud puersum atqz nephandum maxime vt credit traditorum fuit. Ex his exufflat fatassa stulta eorum q oni 9cilio no erradi gram qsi essentialit inesse affirmat: cum tam ex euagelio q ex actibus aplorum et gestis antiquorum conciliorum manifeste oppositu habeat.

Capitulũ.lix. In quo obijcitur contra predicta.

Capitũ LIX

f

Unt aliqui aduersarij qbus non sapit veritas pdicta de ifallibitate iudicij ple narioꝝ ꝯciliorꝫ ⁊ arguũt ꝯtra il/lam multipliciter. Primo sic: vt Guilhelm⁹ ockam iducit in dialogo suo. Una sola ecclia militans est que cõtra fidẽ errare nõ potest: qꝛ de sola vlĩ ecclesia militãte iuenit in scripturꝭ auctẽticis ꝙ errare nõ potest: conciliũ autem vlẽ licet sit pars ecclesie vlis nõ tñ est ipsa ecclesia vlis. ergo temerariũ est dicere ꝙ ꝯciliũ gñale circa fidem errare nõ possit. Secũdo sic. illa ꝯgregatio q̃ potest volũtate hũana dissolui põt cõtra fidẽ errare qꝛ illa ecclia que in fide errare nõ potest vsq; in finem seculi est duratura. iuxta verbũ xpi Mat. vlt. Ego aũt vobiscũ sum vsq; ad ⁊c. sed ꝯcilium vlẽ potest humana volũtate dissolui sicut dissoluit. ergo cõciliũ vniuersale potest errare in fide. Tertio ille persone que in diuersis locis existẽtes põt circa fidem errare: etiã si ad vnũ locũ cõueniunt possunt circa fidẽ errare: qꝛ concursus ad eundem locũ nõ reddit illos inobliquabiles a fide: qꝛ sicut locus nõ sanctificat hoies ita nõ cõfirmat in fide. sed oẽs ad ꝯcilium veniẽtes generale anteq̃ cõuenirẽt potuerũt circa fidẽ errare. g̃ etiã postq̃ cõuenerũt potuerũt labi in hereticã prauitatem. Quarto sic. si in generali cõcilio ꝯgregati circa fidem errare nõ possunt aut hoc est rõne sapiẽtie qua pfulgẽt aut rõne sanctitatis q̃ pollẽt: aut rõne auctẽris ⁊ ptãtis quã habẽt: aut rõne pmissionis xpi q̃ pmisit aplis fidẽ vsq; ad finẽ seculi duraturã Nõ pter pmũ tm̃: qꝛ sepe multi sapiẽtes catholici iueniunt extra gñale ꝯciliũ qui habẽt defensare fidẽ licet errare possint. Nõ ppt secundũ. s. sanctitatẽ: qꝛ nõ sp sanctiores sunt q̃ ad conciliũ cõueniũt gñale. tuz etiã qꝛ sctitas in ecclesia militãte nullos confirmat in fide sicut patet. Nec pter tertiũ. s. auctẽtem: qꝛ papa est maior auctẽe illis ⁊ tñ errare põt in fide. iuxta. si papa. di. xl. Non etiã pter quartũ. s. xpi pmissionem: qꝛ xps pmittens ꝙ fides sp duratura foret in ecclesia nullã fecit mentõnem de cõcilio vli. Quinto arguit exẽplis multoꝝ ꝯciliorꝫ que videtur errasse de qbus dictũ ẽ in precedẽti. c. Sexto arguit etiã errasse ꝯciliuꝫ plenariũ in quo ꝯsensus ⁊ approbatio aplice sedis interuenit. patet de synodo Stephani pape septimi qui erronee oẽs ordinationes factas p Formosum papã irritas esse decreuit vnde etiam synodo celebrata rome per Johãnem. ix. extitit reprobata. ergo cõciliũ vlẽ põt errare: qꝛ ꝯstat ꝙ altera illarũ synodorũ quarum vna aliã reprobauit errauit. Septimo arguit ex illo beati Augu. li. de vnico baptismo cõtra donatistas. ipa plenaria cõcilia sepe priora cõtingit a superiorib⁹ emẽdari. hoc aũt non esset nisi priora illa q̃ emendanda veniunt aliquo modo errassent.

Argumẽtũ pmũ · Secũdum · Tertium · Quartum · Quintum · Sextum · Septimum

Capitulũ. lx. In quo respõdet obiectõib⁹ prefatis.

Capitũ. LX

b

Enc considerantibus que dicta sũt facile ẽ respõdere pfatis obiectõibus. Unde ad pmã cũ dr ꝙ de sola vniuersali ecclia inuenitur in scripturis auctenticis ꝙ errare non possit in fide: respondet dupliciter. Primo negando maiorẽ illã: qm̃ in scripturis auctẽticis non tm̃ de vniuersali ecclia sed etiã de romana siue aplica sede reperit ꝙ errare nõ possit. vñ Luc. xxij. dictũ est petro p ecclia romana ⁊ aplica sede. Petre ego rogaui p te vt non deficiat fides tua. habet etiã in ca. In sede. ⁊ in. c. Hec ẽ fides. xxiv. q. i. sicut plenĩ⁹ in lib. ij. ca. cix. ostẽdim⁹. Secũdo respõdet ad minorẽ ꝙ licz plenariũ cõciliuz nõ sit materialit tota vniuersalis ecclia: est tñ tota auctrate. vñ hac rõne in. c. Confidim⁹. xxv. q. i. diffinita in plenaria synodo dicũt vlis ecclie assensu approbata. Ad secundã cũ dicit ꝙ congregatio que volũtate humana ⁊c. respondet negãdo vniuersalit assumptũ. Uerũtamẽ est notãdũ sicut in. ij. li. c. cix. distinxim⁹ ꝙ nõ errare siue deficere aliter videt attribui qñ dicit ꝙ vlis ecclia errare vel deficere nõ põt in fide ⁊ aliter cũ attribuit aut aplice sedi aut plenario concilio. vniuersali quidẽ ecclie attribuit quia fides nunq̃ deficiet de ecclia: qm̃ semp in aliq̃bus multis aut paucis fides semp permanebit vsq; ad finẽ. sicut nos plenissime ostẽdim⁹ li. i. hui⁹ summe. c. xxviij. sedi vero aplico aut plenario cõcilio attribuit quo ad iudiciũ. ita ꝙ dicim⁹ ꝙ ipe omipotens deus hos q̃bus fidei magisteriũ cõmisit nõ pmittet in his q̃ fidei sunt errare. Unde stat bene ꝙ conciliũ plenariũ dissolui humana volũtate ⁊ tñ cũ fuit congregatũ in his q̃ fidei sunt vniuersali oĩz cõsensu diffinitia nõ erret. pter qđ impator Martianus in epla quã in fine cõcilij calcedonensis scribit ꝯstantinopolitañ. dicit sic. Uere impi⁹ ⁊ sacrileg⁹ est q̃ post sacerdotum sentẽtiã opinioni sue aliq̃d tractãdũ relinq̃t. extreme quippe dementie est in medio ⁊ perspicuo die cõmentitiũ lumen inq̃rere. quisq̃s eñ post veritatem repertã aliquid vlterius discutit mendaciũ querit. ⁊. ĩ. Iniuriã eñ facit iudicio reuerendissime synodi si q̃s semel

Ad primũ · Ad secũdum

alterᵃ ꝯ̃ḃ... nõ p... errare ecclesie & aliter ... ... plenar...

iudicata ac recte disposita reuoluere ⁊ publi-ce disputare contēdit. hec ille. Ad tertium cū d͛r q̄ ille psone que in diuersis locis ⁊c̄. uide tur q̄ ratio nō pcedit: qm̄ licet oēs cōuenientes ad locū cōcilij sigillatim cōsiderati possent er rare nō tñ oēs simul iuncti in iudicio eoꝝ q̄ ad fidē pertinēt deo sic ordināte. Aliqua eñ sūt priuilegia cōitatis que nō cōueniunt singulis de cōitate. siłr licet quilibet de ecclesia pos sit errare in fide nō tñ ipsa ecclesia que nō est nisi ipsoꝝ fideliū collectio sic in. c. ecclesia de cō. di. i. Ad quartā cū arguit q̄ aut rōne sa piētie ⁊c̄. respōdet q̄ principaliter rōne pmis sionis diuine ⁊ ad ipbationē cū dicit q̄ xp̄s cū promisit aplīs fidem duraturā nō fecit mē tionem de cōcilio vlī. respōdet dupliciter. Pri mo q̄ xp̄s pmittēdo beato Petro q̄ fides ei⁹ in ecclesia sua ⁊ sede nunq̄ eēt defectura Luc. xxij. vt dictū est ⁊ in cōcilio plenario romanus pon. intelligat vt caput ⁊ magister ac diffini tor ex pseqūti pmissio illa extendit ad conci liū vlē plenarium qđ ⁊ auc̄te ⁊ approbatione apostolice sedis fulcitur. Scđo videtur q̄ xp̄s pmittēdo ecclie vli q̄ porte īferi nō essent p̄ ualiture aduersus eam Mat. xvij. promisisse etiā intelligitur hoc plenario vlī cōcilio qđ ip sam vlē ecclesiā plena rep̄sentat auc̄te. Ad quintam cū arguit q̄ multa cōcilia errasse legū tur respōdetur q̄ illa cōcilia de quib⁹ exēpla in ducta sunt plenaria nō fuerunt cū in eoꝝ diffi nitionib⁹ nec approbatio nec cōsensus romani pon. qui est vlis ecclesie rector ⁊ princeps iter uenit: ⁊ ita nō vlis ecclesie fuerūt auc̄te diffini ta. Ad sextā cum arguit de cōcilio Stepha ni septimi respōdetur vt al's respōsum ē in. ij. li. c. cix q̄ error ille nō fuit circa ea que huma ne saluti sunt necessaria vnde nō est ad ppoſi tum. Ad septimā cum arguit de beato Au gu. respōsio eadem est. dicimus eñ q̄ Aug. nō loquitur de emēdatione quo ad fidē: ſ quo ad ea que cōsistunt in facto in quib⁹ ecclesia pōt falli. vnde ait ipsa plenaria cōcilia sepe priora cōtingit a posterioribus emēdari cū aliquo rerū experimento aperit qđ clausum erat ⁊ co gnoscit qđ latebat. hoc aūt nō videt posse re ferri ad fidem vt. j. plenius dicetur.

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintū

Ad sextum

Ad septimū

illi q̄ sunt in cōncilio sigillatim possunt errare nō tñ collectiue

a pmissa cōcilio vniuersali q̄ aliud pro possit errare

Capitulū. lxi. In quo ostēditur q̄ apostoli omnes in pas sione xp̄i a fide eius defecerunt.

Capim LXI

Quoniā quidam aduersarioꝝ ad pbandū q̄ eccle sia vlis in fide deficere possit: et per cōns vle cōciliū illā rep̄sentās magnū fundamentū capere videtur ex hoc q̄ oēs apli in quib⁹ vlis ecclia repr̄esentari vide batur in xp̄i passione defecisse videnť. ſm illō Math. xxvi. qđ dñs dixit aplīs. Omnes vos scādalū patiemini in me in ista nocte. scriptū est eñ. Percutiam pastorē ⁊ dispergent oues gregis. glo. interli. i. ab vnitate fidei soluētur Placuit nobis de hoc aliqđ tractare. vbi ad uertēdū est q̄ sunt aliq̄ aduersarioꝝ dicētes nullo modo asserendū esse q̄ oēs apli in passi one xp̄i defecerint timētes ex hoc sequi q̄ fi des defecerit ecclesie. sed istud iudicio nostro saluo semp meliori nō est bene dictū ppť duo pmo q: suppositū videt falsuz. secūdo q: cōse quētia quā faciūt nullas vires habet. Primū patz qm̄ suppositū illud videlz q̄ oēs apli in passione xp̄i a fide eius pfecta non ceciderunt nō videt consonare sed repugnare sacre scri pture scōꝝ patrū testimonijs ⁊ cōmuni fidei vniuersalis ecclie. Repugnare quidez videt sacre scripture in plurib⁹ locis. Primo illi q̄ habet ps. xiij. omēs declinauerūt. sup quo ita inquit Hiero. hunc ps. de passione xp̄i refert qm̄ oēs dñm reliquerūt intātū vt petr⁹ quoq; qui apłoꝝ fuit pnceps ipz negaret. Itē infra sup illud. Non ē qui faciat bonū vsq; ad vnuz dicit idē Hieroñ. sic: hic apparet q̄ hic ps. de passione princeat: q: null⁹ de discipulis nec pe trus q̄ caput ecclie ē q: ⁊ ipe negauit. hec hic rony. Itē secūdo repugnat sacre scripture il li q̄ habet ps. lxviij. Laboraui clamās ⁊c̄. seq̄t defecerūt oculi mei. vbi sic dicit glo. a speran do in deū verū. alia lr̄a hz sic: discipuli despe rauerunt. vñ oculi duoꝝ discipuloꝝ tenebāť in via xp̄z nō cognoscentiū: qm̄ desperantes dixerūt. Sperauim⁹ q̄ esset redēpturus israel q̄bus extra factuz est qđ intus erat. i. cecitas cordis facta ē in oculis: sed spem reddidit qm̄ cicatrices palpādas obtulit q̄b⁹ tactis Tho mas ad spem rediit clamans. Deus me⁹ ⁊ dñs me⁹ hec ibi. Itē repugnat scripture sequētis versus: vbi ait. Multiplicati sunt sup capil los capitis mei ⁊c̄. vbi ait glo. tpe passionis recesserunt iudei a xp̄o ⁊ etiā apli: eo ꝑo resur gente redierūt apli sed nō iudei. hec ibi. Itez tertio repugnat scripture illi ps. lxxxvij. Ocu li mei languerunt pre inopia. sup quo beatus Grego. ⁊ habet etiā in glo. ordinaria ita loq̄t illi oculi. i. sctī apli q̄b⁹ nō reuelauerat caro et sanguis ſ pat eius q̄ est in celis: vt petr⁹ dice ret. Tu es xp̄us fili⁹ dei viui: vidētes eū tradi atq; tanta perpeti mala: qm̄ nō videbāt eū in virtute forme sue ſ q̄si superatū atq; impoten tem infirmati sunt ab ei⁹ inopia velut subtra cto sibi cibo lumine suo. hec ille. Quarto re pugnat scripture illi ps. lxxxviij. Perfudisti eū cōfusione. sup quo ita inq̄t Hiero. Cōfusiōe

inquit mortis hoc dicebāt apl'i ignorātes eū a
morte debere resurgere ⁊ Petro quasi delira
mēta visa sunt verba resurrectiōis eiꝰ Thōas
aūt ait. Nisi videro nō credā.ꝫ vicero. Quin
to cōtradicē scripture illi.ps.cviij. Genua mea
ĩfirmata sunt a ieiunio.qđ exponēs beatꝰ Au
gu.de apl'is ita inq̄t vbi significatū esse arbi/
tror eos qui in mēbris eiꝰ fortes videbātur tā/
q̄ ꝑsentia panis quo sustentabanẗ abstracta
in eiꝰ passione defecisse vsq̄ ad negationē que
apparuit in ipso Petro. Et caro mq̄t mea im
mutata est ꝓpter oleum. vt eos mea morte de
ficiēs mea resurrectione firmarē ⁊ misso spiri
tusancto vngerē q̄ nō ad eos venisset nisi ego
abijssem.hec ille. Sexto repugnat scripture
illi.ps.cxxxviij. Dies formabuntur ⁊ nemo in
eis.vbi habet alia lr̄a:per diē errabūt ⁊ nemo
in eis.qđ beatꝰ Aug.exponēs de apl'is ita ait.
Dies hic adhuc erat dn̄s iesus xp̄s.vnde dice/
bat ambulare dū lucem habetis: ꝫ per diē er/
rabant iperfecti eius putauerūt ⁊ ipsi dn̄m ie
sum xp̄m tantūmodo hoīem esse nō habere in
se occultam diuinitatē nō eē occulte deum: sꝫ
hoc solū qđ videbaẗ hoc ⁊ ipsi putauerūt. naꝫ
⁊ ipse Petrus dixerat dn̄o cum interrogasset
quē illū dicerēt hoīes tu es xp̄s filius dei viui
dixerat ei dn̄s. Beatꝰ es Symon bariona: q̄r
caro ⁊ sanguis nō reuelauit tibi sed pater me
us qui est in celis.quare? q̄r dixerat illū filiuꝫ
dei.vbi paulopost in eodē loco in ipsa ꝯtextio
ne verboꝝ cepit dn̄s de passione sua futura di
cere: ille aūt Petrus qui iam cōfessus erat il/
lum filiū dei timuit ne sicut filiꝰ hoīs moriretẗ
erat eñ filius dei ⁊ filius hoīs.timuit Petrus
ne in forma serui periret forma dei et nō potiꝰ
p̄sumpsit: q̄r ex forma dei reuiuisceret forma
serui ⁊ ait illi absit a te dn̄e ꝓpicius tibi esto.
⁊ dn̄s q̄ illū beatū dixerat illa voce. vade post
me inquit sathana neq̄ eñ sapis que dei sunt
sꝫ que hominū ⁊ infra. Xp̄s iter illos ambula/
uerat: ante oculos illoꝝ fluctꝰ calcauerat: ven
tis impauerat: āte oculos ipsoꝝ quadriduanū
mortuū suscitauerat: añ oculos ipsoꝝ tāta mi
racula fecerat: ⁊ tñ trepidauerunt in passione
eius quasi amisissent eū de quo frustra presum
pserāt.ꝫ ꝑ diē errabant ⁊ nemo in eis. Nemo
ꝓrsus nec ipse q̄ dixerat tecū ero vsq̄ ad mor/
tem. dixerat eñ illis veniet hora vt me relinq̄/
tis solū ⁊ eat vnusq̄sq̄ viā suā: hec Aug. Se/
ptimo ꝯtradicit scripture illi que habeẗ Job.
xix. vbi diciẗ Pelli mee ꝯsumptis carnibꝰ ad/
hesit os meū ⁊c̄. qđ verbū exponēs beatꝰ Gre
go. ita ait. In osse fortitudo in carnibꝰ infirmi
tas corpis designaẗ. per os ergo xp̄s ꝑ carnē
discipuli qui tpe passionis infirma sapuerunt.

hec ille. Ex quibꝰ auctatibꝰ vt videẗ iuxta ex
positiones sanctoꝝ patrū discipuli nō viden
tur sapuisse que dei erāt in xp̄o ꝫ tm̄ que hoīs
erant q̄ dicunẗ infirma. Octauo repugnat
scripture illi que habeẗ Mat.xxvi. ⁊ Marc.
xiiij. vbi xp̄s ait apl'is. Oēs vos scandalum
patiemini in me in ista nocte. scriptuꝫ est eñ.
Percutiā pastorē ⁊ dispergenẗ oues gregis.
glo. interli. ab vnitate fidei soluenẗ. Itē glo.
ordi. habꝫ sic: predicit qđ passuri sunt vt cum
passi fuerint nō desperēt sed peniteāt q̄ scan/
dalizanẗ nocte scandalizanẗ. i. mēte obscura
ti Itē hūc locū exponēs sctūs Tho. ita dicit.
apl'i ꝓpt infirmitatē carnis scādalū passi ag/
grauaẗ pctm̄ eoꝝ ex ꝓpinquitate tpis: q̄r post
tantas admonitōes ⁊ sacramēti susceptionē
vñ obliti erāt que fecerat eis. hec ille. Nono
contradicit scripture illi q̄ habeẗ Luc. xxiiij.
vbi legiẗ q̄ verba mulierū nunciantiū apl'is
xp̄m resurrexisse visa sunt apl'is q̄si deliramē/
tum ⁊ nō crediderūt illis. Decimo repugnat
scripture illi q̄ habeẗ Marc. xvi. legiẗ q̄ dn̄s
apparēs apl'is exprobrauit incredulitatē eo/
ruꝫ ⁊ duriciā cordis q̄r his q̄ viderāt eū resur
rexisse nō crediderūt: vbi dicit glo. q̄ est Gre/
gorij in homelia: q̄ discipuli resurrectōnē dn̄i
tarde crediderūt nō tam illoꝝ infirmitas q̄
nostra firmitas fuit. dubitātibꝰ eñ ipsis resur
rectio ꝑ multa argumēta ꝓbata est q̄bꝰ ⁊ nos
firmiꝰ solidamur. Ad idē btūs Ambro. lib. de
incarnatōe. c. vij. sic dicit. discipuli q̄dē aliq̄ñ
errauerūt ne nos postea errare possemꝰ. ergo
illoꝝ error nobis ꝓfecit q̄si hoīes errauerunt
q̄si discipuli crediderūt. hec ille. Ampliꝰ se/
cundo dictū etiā aduersarioꝝ repugnat san/
ctoꝝ patrū doctrinis. ait eñ btūs Isid. vt ha
betur in glo. sup illud Exod. iij. ita vt fugeret
moyses virga in serpētē xp̄s in morte expauit
moyses ⁊ fugit: mortuo eñ xp̄o expauerūt disci
puli a spe in qua fuerant recedentes. hec ille.

nota istaz figuraz

Ceterū dictū aduersarioꝝ ꝯtradicit cōi eccle
sie vniuersalis fidei. nā vt Guill's in rationa/
li diuinoꝝ offic[...] testaẗ. Candela q̄ in diebꝰ
occultaẗ tenc[...]arū hebdomade scīe per totā
xp̄i ecclīam b[...]gnat xp̄i fidē que in sola ỽgi/
ne remāsit ꝑ quā oēs fideles docti ⁊ illumi/
nati sunt. Item idem cōfirmans irrefragabi/
lis doctor magr̄ Alexāder de alis in. iij. sentē.
in expositiōe symboli dicit sic. Opinio q̄ diciẗ
q̄ in sola virgine stetit ecclīa in q̄ sola fides
mansit in passione videẗ nobis vera. Itē do/
ctores iuris canonici. vñ Huguicio in appa/
ratu suo sup illud de pnīa. di. i. in. §. his aucto/
ritatibus dicit sic. Mortuo xp̄o petrus ⁊ alij
apostoli defecerūt in fide xp̄i dubitātes de eo

peccauerūt mortalit᷑. Idē dicit Archi. in eosdem loco. Preterea secūdo dictū aduersariorum nō est sustinēdū: qm̄ cōseq̄ntia quā faciunt nullius efficacie ē: apl'i defecerūt in fide ergo fides eccl'ie defecit: qm̄ in btā ꝟgine dicitur integerrima ꝑmansisse qḋ nō est minus credibile ꝙ illud qḋ btūs Aug. inquit sup illud ps̄. Sepe expugnauerūt me a iuuentute mea. ⁊ habet᷑ in glo. vbi ita dicit. Aliqn̄ in solo abel erat eccl'ia. Ceterū ista ꝯn̄a non valet. Petrus ⁊ alij apl'i defecerūt in fide. g̃ vl'is ecclesia siue cōciliū vl'e. s. papa q̄ succedit beato petro ⁊ oēs alij ꝑlati q̄ succedunt apl'is simul synodalit᷑ cōgregati errare in fide possunt ꝓpter duo. Tum ꝑmo q꞉ nec petr⁹ tūc tp̄is pastor erat eccl'ie: nec alij apl'i erāt in aliq̄ p̄elatione iurisdictōis sublimati: qm̄ vt in supioribus cōmemoratū sepe est ꝑ v̄ba illa tm̄. Pasce oues meas Joh. vl. dicta petro petr⁹ constitut⁹ est actu pastor eccl'ie vl'is. vn̄ tūc solus xp̄s erat pastor eccl'ie. ⁊ ideo non mirū si oues pastorē suum relinquētes errauerūt. ꝫm illud Zacha. xiij. ⁊ Math. xxvi. Percutiā pastorē ⁊ dispergent᷑ oues. Tum secūdo q꞉ apl'i deficientes nō defecerūt collegialit᷑ cōgregati videlicz defectu q̄ ex cōi coꝝ cōsensu emanauerit vt p꞉ʒ sed defecerūt vt singuli ꝫm qḋ dn̄s eis ꝑdixerat dicēs. Ueniet hora vt me relinq̄tis ⁊ eat vnusq̄sq꞉ in viā suā. Math. xxvi. Ex q̄bus satis pʒ aduersarioꝝ dicta sustinēda nō esse: sed cūʒ iam ex sanctoꝝ patrū testimonijs habitū sit apl'os in xp̄i passione defecisse in fide querendū videt᷑ vtrum rōne illius erroris quo errauerūt poterant dici heretici vel infideles. Ad qḋ nobis videt᷑ dicendū saluo semper meliori iudicio ꝙ nō fuerūt heretici: quia heresis non tm̄ dicit errorē in intellectu ꝫ pertinaciā q̄ [illegible] formale ꝑncipiū: vt colligit᷑ ex. c. heresis. [illegible] iij. q. iij. vn̄ Aug. inquit. Non q̄ falsas opiniones imitant᷑: sed q̄ eas cōtumacit᷑ defēdunt heretici sunt censendi. cū aūt apl'i nō restiterint fidei resurrectiōis ꝑtinacit᷑ aut aliq̄ animositate defenderint in[illegible]dulitatē cōuʒ nō poterant censeri heretici. [I]nfideles vero dici potuerūt vtputa sine fid[e x]p̄i vt pʒ ex supradictis. vn̄ Crisost. tractāns illud Joh. xx. Maria magdalena venit ad monumentum cū adhuc tenebre essent. dicit q꞉ adhuc fuit in tenebris infidelitat᷑. Item mulier q̄d ploras? nō lachrymas nudas sed fidē quero. Sed surgit hic alia questio: si infideles fuerūt querit᷑ in q̄ specie infidelitat᷑ errauerūt. cōmunit᷑ em̄ nō dicunt᷑ nisi tres species infidelitat᷑: videlʒ ꝑma q̄ renitit᷑ fidei non suscepte ⁊ talis ē infidelitas paganoꝝ siue gentiliū. secūda est q̄ renitit᷑ fidei suscepte in figura: ⁊ tal'is est infidelitas iudeoꝝ. tertia est qua renitit᷑ fidei in ipa manifestatōe veritat᷑. Et quecūq꞉ harum alicubi bat᷑ apl'is videt᷑ inhonorabile eis. Ad hꝫ respōdenduʒ nobis videt᷑ saluo semꝑ meliori iudicio ꝙ nulla specierū ꝑdictarū infidelitat᷑ apl'i dicēdi sunt fuisse infideles tp̄e passionis xp̄i. Pro quo notandū ꝙ infidelitas tripliciter pōt accipi. duos modos ponit sctūs Tho. in ij. ij. q. x. ar. i. Uno modo ꝫm purā siue ꝫm simplicē negatōnē vt dicat᷑ quis infidelis ex hoc solo ꝙ nō habet fidē. ⁊ hoc modo vt dic̄ sctūs Tho. vbi sup̄ in his q̄ nihil audiuerūt de fide nō habet rōnē peccati ꝫ magis pene: q꞉ talis ignorātia diuinoꝝ ex peccō primi parentis est subsecuta. Secūdo capit᷑ infidelitas ꝫm contrarietatē ad fidē q꞉ scʒ aliq̄s repugnat auditui fidei vel etiā ꝯtēnit ipam ꝫm illud Esa. v. Quis credidit auditui nostro. ⁊ in hoc ꝑficit᷑ ratio infidelitat᷑. Cū aūt apl'i non sint dicēdi simplicē negatōnē fidei habuisse cū multa de fide ⁊ resurrectōe audierint a xp̄o: imo etiam ipi cōfessi fuerint fidem diuinitat᷑ in xp̄o qn̄ a xp̄o interrogāti: vos aūt quē me esse dicitis: petrus ꝓ se ⁊ oib⁹ alijs r̄ndit. Tu es xp̄s fili⁹ dei viui. Preterea Aug. sup Joh. inq̄t ꝙ apl'i a xp̄o credūt᷑ baptizati ⁊ ꝑ ꝯn̄s habuerūt fidē xp̄i ⁊ ita nō possūt dici infideles ꝑ simplicē negationē fidei. Ceterū nō potuerūt etiā dici infideles secūdo modo. s. ꝫm cōtrarietatē ad fidē: q꞉ nusq̄ legūt᷑ fidei ꝯtradixisse tenēdo aut pertinacit᷑ defendēdo ꝯtrariū. Cū aūt dicāt᷑ fuisse infideles necesse ē ponere tertiū modū infidelitat᷑ q̄ scʒ medi⁹ sit int᷑ duos modos ꝑdictos q̄ est quedā fluctuatio int᷑ duas ptes nec vni nec alteri firmit᷑ adherēdo de quo videt᷑ satis ꝯuenient᷑ ad ꝓpositū loq̄. c. i. ex̄ de heretic̄. dubius i fide infidelis ē. Fides em̄ vt inq̄t btūs Bern. ambiguū nō hʒ vel si habʒ fides nō ē. ⁊ isto modo possunt intelligi tā dicta sacre scripture ꝙ sctōꝝ patrū vbi vident᷑ apl'i dici increduli siue infideles. Et ex his pʒ ꝙ nulla illarū triū specierū videlʒ paganoꝝ iudeoꝝ hereticoꝝ de q̄b⁹ arguebat᷑ apl'i sūt censendi infideles: q꞉ apl'i nō dicūt᷑ fuisse infideles scd̄o modo infidelitat᷑. s. ꝫm ꝯtrarietatē ad fidē cuiusmodi infidelitat᷑ sunt ꝑfate tres species vt superius est explanatum.

Utrū apl'i deficientes in fide erāt heretici

Capitulū. lxij. Qꝫ ad romanū pontificē spectat corrigere ⁊ dānare cōcilia que in perniciē fidei aut scandalum eccl'ie processisse contingit.

Quemadmoduz ad romanū pōtificē vt ad eccl'ie ꝑncipē ꝑtinet ꝯcilia vniuersalia si bene ꝓcesserint approbatōe ⁊ auc̄te sua cō-

firmãdo honorare: ita ipsi⁹ est ea concilia que in perniciẽ fidei aut toti⁹ ecclesie ꝑturbatiões celebrata reperta fuerint corrigere reprobare ac cassare: ea que min⁹ iuste minusꝗ bene acta sunt retractando ꝛ ꝯdẽnando. sicut de ꝯcilio Arimineñ. patet: q: eñi in eo fides lesa fuit et infidelitas cõscripta. Damasus papa eã ãnullat. vt iam diximus supra in. c. lviij. Item idẽ patet de Ephesino ꝯcilio scdo q̊d licꝫ auctẽ apostolica fuerit ꝯgregatũ ꝛ amplissimo prelatorũ numero venerabile: verũtamen q: vt dicit Leo papa in eo nõ fuit obseruata iusticie moderatio nec fidei religio. idẽ Leo papa beatissim⁹ nõ modo sine ipsi⁹ synodalis ꝯgregatõis assensu submouit: sed etiã ꝯdẽnauit cassauit atꝗ reprobauit documẽto ei⁹ qui ait Esa. lviij. Dissolue colligationes impietatis, atꝗ in correctionẽ eius synodũ calcedoneñ. sua auctẽ instituit. Pro cui⁹ synodi male acte ꝯdemnatione scribit Galla placida sp̄ Augusta Helene pulcherrime piissimo semp augusto orans vt de illa synodo Leo papa pmitteret᷑ iudicare sicut ad cũ iure primat⁹ sui ptinebat ita dicẽs. Cũ ꝫ beato petro nostrã p̄sentiã dedissem⁹ illic multitudine sacerdotũ romanus Leo papa circũdatus ꝑ dignitate sui loci vos prim⁹ adijt qui ꝓpter impositã gemitus sui tristiciã desiderium plene suũ verbis insinuare nõ poterat. vicit tñ ꝯstãtia sapie sacerdotis vt lachrymas paululũ retineret ꝛ cãm violate fidei tãꝗ huius vindex manifesto sermõe ꝓferret. In quo sermone cognouim⁹ nr̃is catholicã fidem esse turbatã quã a diuo patre nostro ꝯstantino nr̃i generis parẽtes seruauerũt: ergo tua clementia s̄m catholicam fidẽ (q̊d semp nobiscũ fecit ꝛ nũc siliter conspirare videt᷑) dignet᷑ vt quicq̊d in illius tumultuoso miseroꝗ concilio (s. Ephesino) constitutum est omni virtute submoueat᷑ ꝛ omnibus integris permanẽtib⁹ ad iudiciũ apostolice sedis (in qua primitus beatissim⁹ aploꝝ petrus qui etiã claues regni celoꝝ suscipiẽs: sacerdotij principatũ tenuit) ep̄atus cã mittat᷑. hec illa. Itẽ ꝑ eadẽ cã scribens iperatori Theodosio sic inq̄t. Dũ in ipso igressu ciuitatis hanc curã habuissem⁹ vt cultũ beato Petro redderem⁹ in ipso adorãdo altari martyꝝ reuerẽd⁹ Leo ep̄s paululũ se post orõem retinẽs ꝓpter catholicã fidẽ apud nos defleuit ꝛ. j. hac ꝫ grã tua mansuetudo tantis turbis resistẽs veritatẽ imaculatã fidei catholice religionis seruare ꝑcipiat vt s̄m formã et diffinitionẽ aplice sedis quã etiã nos tãꝗ precellentẽ sr̃ veneramur instituta sacerdotij illeso manẽte p oĩa ꝯ Flauiano ad cõcilij ꝛ aplice sedis iudiciũ trãsmittãtur in qua p̄m⁹ ille qui celestes claues dignus fuit accipere p̄ncipatum ep̄atus ordinauit. hec illa. Itẽ ꝑ eadem causa ꝛ cũ eadẽ fide valẽtinian⁹ impator scribens theodosio impatori ita dic̄. Cũ aduenissem in vrbẽ romã ad diuinitatẽ placandã sequenti die ad basilicaꝫ btĩ petri apl̄i ꝓcessi ꝛ illic a romano ep̄o ꝛ ab alijs cuꝫ eo ex diuersis ꝓuincijs ꝯgregat᷑ rogat⁹ sum scribere vestre mansuetudini de fide q̄ cũ sit cõseruatrix animarũ dr̃ ꝑturbata quã nos a nr̃is maiorib⁹ traditã debem⁹ cũ omĩ cõpetẽti deuotiõe defendere ꝛ dignitatẽ ꝓprie veneratõnis btõ aplo petro intemeratã ꝛ in nr̃is tẽporib⁹ ꝯseruare quatinus beatissimus romane ciuitatis ep̄s cui p̄ncipatũ sacerdotij sup oẽs antiq̄tas cõtulit: locũ habeat ꝛ facultatẽ de fide ꝛ sacerdotibus iudicare. hec ille. Ex q̄bus manifeste pꝫ ꝙ ad romanũ pon. iure p̄ncipat⁹ sui ptinebat iudicare de q̄buscũꝗ sacerdotũ cõgregationib⁹ si errore aliquo istas cõtingeret maculari. Quocirca sctũs Dionysi⁹ papa scribens Seuero ep̄o dicit sic. Olim ꝛ ab initio tantã ꝑcepim⁹ a btõ petro aploꝝ p̄ncipe fiduciam vt habeam⁹ auctatẽ vniuersali ecclie auxiliãte dño subuenire ꝛ quicq̊d nociuuꝫ ẽ auctate aplica corrigere ꝛ emẽdare. ad hoc eñi diuine dispẽsationis ꝓuisio gradus ꝛ diuersos cõstituit ordines esse distinctos vt sic dũ minores potiorib⁹ reuerẽtiã exhiberent ꝛ potiores minorib⁹ dilectionẽ impẽderẽt vna cõcordie fieret ex diuersitate ꝯtextio: ꝛ rõe officioꝝ gereretur administratio singuloꝝ. h' ille. De hac ꝓo auctẽ roma. pon. in cassando ꝯcilia neq̄ter celebrata ꝛ hoc ꝑ sua auctẽ qua a xp̄o donat⁹ est cũ ei dictũ est. Quodcũꝗ ligaueris sup terrã erit ligatũ ꝛ in celis ꝛ quodcũꝗ solueris sup terram ꝛc̄. loquit᷑ papa Nicolaus in ep̄la illa gloriosa quã scribit archiep̄is metropolitis ꝛ ep̄is ꝯstãtinopolitane sedi subiectis pulchrũ testimoniũ faciẽs ita inq̄t. Nec nõ ꝛ patrũ p̄decessoꝝ nr̃oꝝ secuti vestigia q̄ soliti sũt etiã vniuersoꝝ co[illegible]lia neq̄ter celebrata cassare pontificũ siq[illegible] socia sunt crebro dicte vel exẽplaria forta[illegible] ep̄le ꝛc̄. Vñ in gestis octaue synodi de p[illegible] nicolao ita habet᷑. tũc cognoscens papa nicolaus scꝫ q̄ fecerat foci⁹ cõtra ignatiũ ꝛ scrutãs oĩa fecit synodũ ꝛ conuocauit oẽs occidẽtales ep̄os archiep̄os ꝛ metropolitas ꝛ omnẽ clerũ scẽ romane ecclie atꝗ totũ senatũ p̄ncipũ romanoꝝ ꝛ dãnauerunt liberiũ ꝛ cõciliũ malignantiũ q̊d factuꝫ ẽ aduersus sanctissimũ virum ignatiũ ꝛ deposuit apocrisarios q̄ venerant huc raydealdũ scꝫ ꝛ zachariã ꝛ ab oĩ honore sacerdotali ac oĩ cõmunione repulit eos: q̄m cõicauerãt ꝛ ꝯsense

nunt ⁊ cōstituerūt innasorē ⁊ adulterū sociū ⁊
abdicāt ɔcilū malignantiū. hec ille. Item
synodus rome ɔgregata tpe adriani q̄ secut⁹
est nicolaū supplicās vt ꝓsequeref qđ incepe
rat papa nicolaus dic̄ sic. Quapropt̄ oramus
te o angelice papa vt eundē habens spm̄ eun
demq̧ zelū pietatꝭ quē ⁊ fratres tui feruētissi-
mi presules cōciliabulū cū gestis suis qđ con
stantinopoli nuper cōtra veritatē sub tyran-
nice imperāte michaele cōgregatū est ita sen
tentie vestre falce recidaf vt nullū de eo mo-
mentū: nullū de eo remaneat om̄ino vestigiū
s3 ad sui dānationē vel execrationē ariminēn.
synodo vel ephesino latrocinio sit modis om
nibus cōparādū. Et. j. Adrian⁹ ipse ꝓsequēs
petitionē p̄fate synodi, ita inq̄t. Cōciliabulū
vanitatꝭ a focio ⁊ hui⁹ fautore michaele vide-
licet tyrānice imperāte cōstātinopoli aduer-
sus aplice sedis reuerētiā ⁊ ꝑuilegiū ɔgrega-
tum vtpote veritatꝭ inimicū ⁊ om̄i falsitate re
pletū qđ ⁊ sibi cōsentiētium aīas interficiēs
ephesino latrocinio cōparādū fore statuim⁹ ⁊
ipius execranda gesta q̄buscūq̧ habeanf mo
nimētis inserta sūmi iudicis iesu xp̄i sancto-
rumq̧ ꝑncipum aplo͂ꝝ petri ⁊ pauli nostraq̧
mediocitatꝭ auc̄te penit⁹ abolēda decernim⁹
ita vt igni vorāda tradāf ⁊ anathemate ꝑpe
tuo percellanf. Siř ⁊ de ceteris scripturis q̄ vi
ris iam nosatis auctorib⁹ cōtra eādē sedē tpe
diuerso sūt edite: gerēdis modis oīb⁹ diffini-
m⁹. h̄ ille. Itē idē adrian⁹ papa scribēs tepa-
sio patriarche in septima synodo dic̄ sic. Ue-
stra scitras suggerat pijs impatorib⁹: vt in ꝑ-
missis pseudo sylog⁹ (.i. falsū collegiū) ille q̄ si-
ne aplica sede inordinate ⁊ syllogice factus
est aduersus venerabiliū patrū traditionē cō
tra diuinas imagines anathematizef p̄senti-
bus apocrisarijs nr̄is ⁊ oē zizaniū eradicef ab
eccl̄ia ⁊ dn̄i nr̄i iesu xp̄i s̄mo cōpleaf: q̄ porte
inferi nō ꝑualebūt aduersus eā. ⁊ rursus. Tu
es petr⁹ ⁊ sup hāc petrā edificabo eccl̄iā me
am ⁊ tibi dabo claues regni celo͂ꝝ ⁊ qđcūq̧ li
gaueris sup terrā ⁊c̄. cui⁹ sedes ꝑ oēm terra-
rū orbē ꝑmatū tenēs refulget ⁊ caput oīm ec
clesiarū dei cōsistit. h̄ ille. Itē idē testaf papa
pelagi⁹ scribēs vniuersis epis ꝑ dardaniā cō
stitutis. vt testaf dn̄s aymarus in lib. de syno
dis. ⁊ h̄r etiā in. c. Cūcta. ix. q. iij. vbi ita dicit.
Cuncta ꝑ mundū nouit eccl̄ia q̄ sacroscīā ro
mana eccl̄ia de oī eccl̄ia phas h bet iudicare
nec cuiq̄ de ei⁹ liceat iudicare iudicio: siq̄dē
ad illā de q̄lib3 mūdi pte appellādū ē: ab illa
aūt nemo appellare pmissus ē. s3 nec illđ p̄teri
mus q̄ aplica sedes frequenf more maio͂ꝝ eti
am sine vlla synodo p̄cedēte exoluēdi quē vel

quos synodus iniqua dānauerat ⁊ dānandi
nulla existente synodo quos oportuit habuit
facultatē. ⁊ hoc nimirū ꝓ suo ꝑncipatu quem
btūs petr⁹ apl̄s dn̄i voce tenuit ⁊ semꝑ tene-
bit. scīē q̄ppe memorie athanasiū synod⁹ ad-
dixerat quē tn̄ exceptū sedes aplica q̄: dāna-
tioni greco͂ꝝ nō ɔsensit absoluit. itaq̧ flauia-
num pōtificē greco͂ꝝ cōgregatōe dānatū pa-
ri tenore q̄m̄ sibi sedes aplica nō ɔsensit pot⁹
q̄ illic recept⁹ fuerat dioscorū sedis secūde ꝑ-
sulē sua auc̄te dānauit ⁊ impiā synodū nō cō-
sentiēdo sola submouit auc̄te vt synodus fie-
ret calcedonēn. sola decreuit. h̄ ille. Huic aūt
sententie (vt dn̄s aymar⁹ subiungit) alij san
ctissimi patres. s. calixtus fabian⁹ sixtus silue
ster iulius ⁊ reliqui innumerabiles astipulāf
quā a deo amplexi sunt veritatē vt poti⁹ mori
q̄ mētiri deliberauerint. h̄ aymar⁹. Itē btūs
Greg. in registro scribēs eulogio ⁊ anastasio
epis dic̄ sic. Ante hos q̄dē annos octo sancte
memorie p̄decessoris mei pelagij tpe frater ⁊
coeps noster Ioh. in cōstātinopolitana vrbe
ex alia causa occasionē querēs synodum fecit
in q̄ se vlēm appellare conat⁹ est qđ mox ipse
p̄decessor me⁹ vt agnouit directꝭ aplīs scī petri
apl̄i auc̄te eiusdē synodi acta cassauit. h̄ ille.

Capitulū lxiij. de ordine ɔciliorum adinuicē: cui standū
sit si abinuicē discrepare siue dissonare inueniantur.

Capitulum LXIII

Q Voniam quan-
doq̧ ɔcilia vniuersalia aduersari
siue dissonare abinuicē videnf: vt
in. c. Dn̄o scīō. di. l. ab Isid. innuif: iam viden
dum ē cui⁹ cōcilij sentētie magis obtēperādū
siue standū sit. Circa hanc q̄stionem ɔclusio
videf esse btī Aug. Cōcilia ꝓuincialia debe-
re credere vniuersalib⁹ ⁊ vl̄ia ꝑora q̄nq̧ poste-
riorib⁹ emēdari. Un̄ ip̄e Aug. ponēs gradus
varios int̄ eos q̄ auc̄tem habēt in eccl̄ia ita lo
quif li. ij. de baptismo ɔtra donatistas. q̄s in-
quiens nesciat sacrā scripturā tam veteris q̄
noui testamēti certis suis terminis cōtineri:
camq̧ om̄ibus posterio͂ꝝ epo͂ꝝ lr̄is ita p̄poni
vt de illa om̄ino dubitari vel disceptari non
possit vtrū verū vel vtrū rectū sit, q̄cq̄d in ea
scriptū esse cōstiterit: epo͂ꝝ aūt lr̄is q̄ post cō-
firmatū canonē vel scripte sunt vel scribenf
⁊ ꝑ sermonē forte sapiētiorē cuiuslib3 in ea re-
peritores ⁊ ꝑ alio͂ꝝ epo͂ꝝ grauiorē auc̄tatē do-
cto͂ꝝq̧ prudentiā ⁊ ꝑ cōcilia licere rep̄hendi
si q̄d in eis forte a veritate deuiatum est ⁊ ipa
cōcilia q̄ per singulas regiones vel ꝓuincias
fiunt plenario͂ꝝ concilio͂ꝝ auc̄te que fiunt ex
vniuerso orbe xp̄iano sine vllis ambagib⁹ ce-
dere ipsaq̧ plenaria cōcilia sepe priora poste-

Opinio p̄ma

rioribus emendari cū aliquo rerum experimē
to aperit qđ clausum erat ⁊ cognoscit qđ la⸗
tebat sine vllo typo sacrilege superbie: sine vl
la inflata ceruice arrogantie: sine vlla cōten⸗
tione liu: de inuidie cū sancta humilitate: cū
pace catholica: cum charitate xpiana. Item
in eodem loquendo de cypriano ita ait: si au⸗
tem conciliū eius attendit huic est vniuerse
ecclesie posterius conciliū preponendū cui⁹
se membrū esse gaudebat. Nam ⁊ concilia po
steriora prioribus apud posteros preponēda
⁊ vniuersum partibus semꝑ optimo iure pre⸗
Opinio secūda ponitur. hec Augu. Sed fortassis videbitur
alicui huic sententie Augu. aduersari senten⸗
tia beati Isidori qui vt habet in ca. Domino
sancto. dist. l. dicit: ꝙ quotienscunq; in gestis
conciliorum discors sentētia inuenit illius cō
cilij magis sententia teneatur cuius antiqui⸗
or ⁊ potior existit auctoritas. hec ille. Cui sen
tentie etiam fauere videt Leo papa sanctissi
mus qui scribens Anatholio epō ita inquit.
Nulla sibimet de multiplicatione congrega⸗
tionis synodalia cōcilia nec. ccc. illis ⁊. xviij.
epīs quantūlibet copiosior numerus sacerdo
tum vel cōparare se audeat vel preferre cum
diuinitus ⁊ priuilegio nicena sit synodus cō⸗
secrata vt siue per pauciores siue per plures
ecclesiastica iudicia celebrent omi penit⁹ au⸗
ctoritate sit vacuū quicquid ab illorum fuerit
constitutione diuersum. Item eadem senten
tia repetit ab eodē papa Leone scribēte epis
q̄ in scā calcedonen. synodo fuerit ꝯgregati.
Itē nicola⁹ papa i eplā ad michaelē impato⸗
rē. vt hr in octaua synodo ad argumētū focij
⁊ suoꝝ q̄ a nūero patrū arguebāt dicētes i ꝯci
lio vlī vbi ignati⁹ fuit deposit⁹ tot fuisse epos
sic in niceno ꝯcilio: rūdit ita. Nos q̄dē nō nu⸗
merosum tm̄ scōꝝ epoꝝ collegiū niceni vel
calcedonen. ꝯciliōꝝ ceterorūq; scōꝝ patrum
synodicas ꝯstitutōes seq̄mur ƀ eoꝝ liberales
veneramur iustas ⁊ diuinit⁹ inspiratas snias
⁊ nō tm̄ ꝑ suoꝝ multitudine obseruant a nob
q: reuera multi in ꝑsonis fuere sed inualidissi
Cōcordia opi. mis sentētijs eos ꝑpēdim⁹ plures. Verū pro
cōcordia hoꝝ visum ē nob saluo semꝑ meliori
iudicio fore distinguēdū: qm̄ dissonātia illa q̄
int ꝯcilia plenaria vlia dicit eē vel ē circa ea
q̄ fidei sūt aut nō: ƀ circa iudicia vel instituta
Conclusio prima auctoris circa ꝓficua ⁊ regimē hūane vite siue ecclesiasti
cā disciplinā. si prio modo fit ista ꝯclusio. Si
discordia inueniret int ꝯcilia vlia (qđ nō cre
dim⁹ iux̄ dicta possibile) stādū eēt snie antiq̄⸗
oris siue ꝑoris ꝯcilij dū tm̄ fuerit vle plenariū
auc̄te ro. pon. ⁊ approbatiōe fulcitū ⁊ robora
tum. cū em̄ vt sup̄ diximus tale cōciliū in fide

stantie diuina ꝓmissione errare nō possit ⁊ fi⸗
des sit simplex ⁊ incōmutabilis. vt ait Aug. ⁊
Leo papa: nō pōt sequēs ꝯciliū illi in veritate
aduersari nisi alterū ipsoꝝ a veritate fidei de⸗
uiaret: q: vero nō nisi falsū dissonat. aut ergo
cōtrouersia vera nō est (qđ magis credendū
est) aut aliqđ illoꝝ catholicum nō est qđ ma⸗
gis de posteriori ꝑsumendū esset cū antiquū
iam toti⁹ eccl'ie acceptatione fuisset approba⸗
tum. pro qua pte videt facere dictū beati Isi.
in. c. dño scō. di. l. qđ supra inductū est. vbi eti⸗
am nō parū vtile erit aduertere qđ sāct⁹ Tho.
dicit. in. iiij. ꝯtra gētiles. c. xxv. ꝙ cū dr in Cal⸗
cedonen. synodo ꝙ prēs apud Constātinopo⸗
lim ꝯgregati doctrinā Nicene synodi robora
uerūt nō est intelligendū per modū additiōis
quasi ad id qđ min⁹ esset inferētes: ƀ ꝑ modū
declaratōis ea que de spūsancto dicta sunt cō
tra eos qui eū dn̄m respuere tētauerunt scri⸗
pturarū testimonijs roborātes. vn̄ beat⁹ Hy⸗
lari⁹ li. v. de synodis in defēsione synodi Cal
cedonen. ꝯtra quosdā criminātes eandē syno
dum q: aliqua videbat addidisse que non fue⸗
rūt in Niceno cōcilio ita dicit. nesciētes regu⸗
lam ⁊ ꝯsuetudinem cōciliōꝝ sic noua posteri⸗
oribus cōcilijs ꝓut necessitas emergentiū he
reticoꝝ exegerit sancire decreta vt tn̄ in vita
permaneāt qui dudū antiquiorib⁹ cōcilijs cō
tra veteres hereticos fuerūt ꝓmulgata. Nā si
post Niceni ꝯcilij statuta nihil ampli⁹ liceret
recipere qua auc̄te spiritūsanctū vni⁹ gl'ie cū
patre auderem⁹ asserere qđ ibi ꝯstat oīno taci
tum fuisse. hec ibi. Si vero dissonantia q̄ repe Cōclusio secūda eiusdem
ritur inter ꝯcilia sit circa ea que iuris sunt po⸗
sitiui: circa regimen humane vite aut discipli⸗
nā ecclesiasticā: magis standū videt posterio
ribus per que in talibus agibilibus: q: eoꝝ ma
teria est variabilis sepe priora supplent mode
rātur ⁊ etiā corrigūtur: sicut dicit beat⁹ Aug.
vt supra inductū est ꝙ sepe priora posteriorib⁹
emendant cū aliquo rerū experimento aperit
qđ clausum erat ⁊ cognoscitur quod latebat.
In talib⁹ ergo nō habet locū antiquitas: qm̄
aliqua superioribus tpibus erant cōuenientia q̄
nostris valde incōuenientia forēt ⁊ dispēdio⸗
sa. vn̄ canones aploꝝ licet ceteris vetustiores
sint tn̄ in multis eoꝝ rigide snie nō stat: ƀ sentē
tie per pietatē mitigate per alia sequētia ꝯci⸗
lia. in illis em̄ erat statutū vt pbr̄ fornicatiōē
quōlibet cōmittens deponeret. sꝫ talis rigor
per Gangren. conciliū hodie mitigatur ⁊ illi
stat ⁊ ita ꝑiudicat canonibus aplorum. vt di.
lxxxij. pbr̄. Ita etiā ꝯcilio Niceno circa dispo⸗
sitionē sediū patriarchaliū preiudicatū est ꝑ
conciliū vle sextum: qm̄ iuxta dispositionem

conciliꝫ niceni alexandrina ecclesia habebat
primū locū post romanā. iuxta vero dispositi-
onē cōcilij cōstantinopolitani sexti cōstanti-
nopolitana habebat locū ante alexandrinā
vt in ca. Renouātes. di. xxij. ⁊ illi nūc statur ⁊
preiudicat niceno licꝫ antiquiori. verū vt tan
gitur in glo. pfati ca. dño scrō. di. l. aliq̄ distin
gunt de cōstitutis in q̄bus cōcilia reperiunt
dissonare: q̄m constitutōes ille aut sunt loca-
les ⁊ tēporales aut sunt generales. si locales
⁊ tēporales tūc pponēda ē illa cōstitutio quā
plures ⁊ grauiores recipiūt illi quā pauciores
auctate obseruāt iuxta regulā datā in ca. Ca
nonicis. dist. xix. ⁊ ita videt standū esse in isto
casu ɔcilio cui⁹ potior est auctas. Si vero sūt
generales posterior videt preiudicare priori.
extra de cogna. spi. c. i. ⁊ ff. de legi. nō est nouū
vbi dicit ꝙ posteriores leges trahūt ad se pri
ores. Sed q̄rit tam glosator q̄ Hugo: qualit
pōt esse ɔtrarietas in canonib⁹ cū dicant esse
conditi p spm̄ sanctū: vt in. c. Violatores. xxv.
q. i. Ad hoc respōdens Hugo dicit ꝙ pōt dici
ꝙ sancti patres nō semp loquebāt p spm̄ san
ctū ⁊ ita potuerūt dicere cōtraria vel ignorā-
ter vel scient. vel pōt dici ꝙ nō est ibi ɔtrarie
tas nisi quo ad nos qui non plene intelligim⁹
hec ille. Glosator vero respōdet ꝙ duo cano-
nes possunt esse cōtrarij ⁊ tñ vterqꝫ ē iuste in-
stitut⁹: q: vnus statuit ⁊ iuste: alter cōtrariuꝫ
pōt statuere ⁊ iuste. vt. lxiij. di. § verū. qđ intel
ligendū est habita cōsideratōne ad diuersas
causas vel circunstantias tempoꝝ vel locoꝝ.
vnde pprie nō sunt cōtrarij. Nam diuersitas
statutoꝝ nequaq̄ cōtraria esse censet si diuer
sitas locoꝝ ⁊ tempoꝝ atqꝫ personarū quibus
distributa sunt intelligatur.

Capitulū lxiiij. Cuius iudicio standum sit: si in con
cilio vniuersali contingat patres a papa vel eius lega
to dissentire.

Capl'm LXIIII

p

Ostauā visuz est

quid agendū sit: q̄ discors senten
tia reperit in statu[..]is vniuersaliū
conciliorum: iam enucleandā ve[..] cui⁹ senten-
tie siue iudicio standū sit cū pa[..]es ɔcilij in sy
nodo ɔgregati sup diffiniēdis atqꝫ statuēdis
siue iudicādis dissentiūt. Pro quo videt nob
p distinctionē ɔcedēdū: q̄m dissensio siue dis-
cordia int papā ⁊ patres ɔcilij aut ē in mate-
ria fidei aut nō. Si in materia fidei h duplicit
ter. aut ē materia illa iam diffinita pus p apo
stolicā sedē quā patres cōcilij aut vellēt refu-
tare aut imutare ⁊ in tali casu sit ista ɔclusio:
ꝙ sententie pape firmiter standū est. iuxta bea
tum Hiero. in. c. Hec est fides. xxiiij. q. i. Et in

De dissensione in materia fidei

hoc sensu videt intelligēda glo. sup. c. Quod-
cunqꝫ. que ita dicit argumentū ꝙ sentētia to-
tius ecclie pferēda ē romane si in aliquo sibi
cōtradicāt argumentū. xciij. di. legim⁹: sed cō
trariū credo argumentū hec ē fides. xxiiij. q. i.
nisi erraret romana ecclia qđ non credo posse
fieri q: de⁹ nō pmitteret. argumētum. j. e. a re
cta. ⁊ ca. Pudenda. hec glo. Item glo. sup ca.
Nemo. ix. q. iij. sic dicit ar. ꝙ cōciliū nō potest
papā iudicare: vt extra de elec. c. Significa-
sti. vñ si totus mūdus sentiret cōtra papā vi-
detur ꝙ sententie papa standū esset. vt. xxiiij.
q. i. hec ē fides. hec glo. Secūdo modo possu-
mus loq̄ ꝙ pdicta contrarietas sit in materia
fidei sed nondū diffinita sed q̄ nouit p cōciliū
veniret diffinienda. tūc in tali casu ponit ista
cōclusio secūda: ꝙ magis regularit standū fo-
ret iudicio patrū toti⁹ cōcilij q̄ iudicio roma
ni pōtificis. Ista cōclusio in pmis videt colli
gi ex glo. in. c. Anastasius. di. xix. que ita habꝫ
papa tenet req̄rere conciliū epoꝝ vbi de fide
agit ⁊ tūc synod⁹ maior ē papa qđ intelligen
dum ē maioritate discretiui iudicij scḋm qđ nō
dubiū quin regularit cōciliū sit maius roma-
no ponti. Nam vt Bern. dicit: que maior sup-
bia q̄ ꝙ vn⁹ hō toti cōgregatiōi iudiciū suū p
ferat tanq̄ ipe solus habeat spm̄ dei. ppt qđ
Archi. approbās glo. pfati. c. Anastasi⁹ dicit
Periculosū eēt fidē nr̄am cōmittere arbitrio
vni⁹ hois. Et nō modo papa vniuersali cōci-
lio sed etiā vnicuiqꝫ q̄ meli⁹ sentiret deberet
credere plus q̄ sibi. Sicut exemplū habem⁹
de btō petro q̄ paulo resistenti sibi rōnib⁹ ac-
quieuit. de quo pulchre Cyprian⁹ in quadam
epl'a ita loquit. nam nec petr⁹ quē primū dñs
elegit ⁊ sup quē edificauit eccliaꝫ suā cū secū
paulus de circūcisiōe postmodū disceptasset
nec vendicauit sibi aliquid insolenter aut ar-
roganter assumpsit nec dixit se primatuꝫ te-
nere ⁊ obtemperari a nouellis ⁊ posteris sibi
poti⁹ oportere nec despexit paulū ꝙ ecclie pri
us psecutor fuisset sed cōsiliū veritatis admi
sit ⁊ rōni legitime quā paul⁹ vēdicauit facile
cōsensit documentū nob ⁊ cōcordie tribuens
vt nō ptinaciter nostra amem⁹ sed q̄ aliq̄n a fra
trib⁹ ⁊ collegis nostris vtilit ⁊ salubrit sugge
runt si sint vera ⁊ legitima ista poti⁹ q̄ nostra
dicam⁹. Dixim⁹ aūt regularit: q: non esset im-
possibile ꝙ q̄nqꝫ vnus homo ⁊ maxime papa
multiplici respectu in aliq̄ materia meli⁹ sen
tiret ceteris oīb⁹. vñ scḋm comunē doctrinā do
ctoꝝ in sola btā virgine fides māsit inuiolata
catholica in triduo ⁊ scitas ecclie. dicit etiā
in. c. Nicena. xxxi. di. ꝙ phanuncius confessor
cōtradixit nicene synodo volēti instituere ꝙ

epi ꝛ pbri atq dyaconi cū vxoribus quas ãte
cõsecrationẽ duxerant nõ dormirẽt dicit glo.
vn⁹ ergo potest cõtradicere vniuersitati si ha
bet rationabilem cãm. vt extra de his que fi. a
ma. par. ca. c. i. Ubi tñ aduertendũ ꝙ qñ talis
ꝯtrouersia in materia fidei orta esset inter pa
pam ꝛ pres ꝯcilij licz vniuersitas patrũ sequẽ
da esset vtpote iudicio discretõis preeminen
tior ꝛ supior nihilomin⁹ nihil videret̃ cõcilia
liter ꝯcludendum quousq cõcorditer papa et
patres in vnã simul cõuenirent conclusionem
ꝛ sententiam.

De dissensione in alia materia

Si vero materia circa quã dissen
sio ꝛ ꝯtrarietas est int̃ pres ꝛ romanũ pon. nõ
pertineat ad fidẽ ꝫ ius positiuũ: tunc distinguẽ
dum. qꝛ aut ista dissensio est sup cõdẽdo nouũ
ius aut super tollẽdo ius alꝰ positũ aut sup dis
pensando in veteri iure. Si sup ius nouũ cõ
dendũ est distinguendũ aut tale ius siue cõsti
tutio habet qualitates legis quas beat⁹ Isid.
ponit in. c. erit autẽ lex. di. iiij. videlꝫ ꝙ sit ho
nesta iusta rõnabilis iuxta naturã ꝛ ꝯsuetudi
nem patrie loco tpiq cõueniẽs necessaria vti
lis ꝛc. fit ista ꝯclusio.

Conclusio prima auctoris

Qꝫ sententia pape est pre
ferenda sententie omniũ alioꝝ. Que ꝯclusio patꝫ
tũ ex supioritate romani pon. qua in ecclesia
preeminet vniuersis vt prelat⁹ magister ꝛ prin
ceps ꝛ hꝫ plenitudinẽ ptãtis. vt. ij. q. vij. decre
to. ꝛ extra de au. ꝛ vsu pal. ad honorẽ. Tum ex
qualitate legis que talis esse ponit̃ ꝙ religiõ
ni ꝯgruat discipline cõueniat ꝛ pficiat saluti
vnde iussa hmõi ꝛ pcepta romane ecclesie ab
oibus seruanda sunt. vt di. xij. c. ij. ꝛ in. c. enim
di. xix. dicit Stephan⁹ papa quint⁹. Enimue
ro qꝛ in speculũ ꝛ exemplũ sancta romana ec
clesia cui nos xps preesse voluit posita est oi
bus quicqd statuit ꝛ qcquid ordinat ppetuo
ꝛ irrefragabiliter obseruandũ est. hec ẽ sentẽ
tia Hug. ꝛ Archi. in. c. in istis. di. iiij. addẽtes
ꝙ vbi subditi nollent acceptare rationabilez
ꝯstitutionez posset eos ad hoc cõpellere. ꝛ sic
factũ est vt inqt Archi. xxiij. q. v. de liguribus
vt ibi pꝫ in casu vt cũ alꝰ eius potestas eẽt de
lusoria. Si vero ꝯtingat ꝙ id qꝺ ro. pon. insti
tuere vult nõ habeat qualitates pfatas legis
ita ꝙ nec religioni ꝯgruat nec discipline con
ueniat nec pficiat vtilitati aut etiã non sit lo
co tpiq cõueniens: fit ista ꝯclusio

Cõclusio secũda

ꝙ poti⁹ stan
dum esset ꝯtradictioni epoꝝ ꝙ volũtati pape
Ista ꝯclusio est glo. in. c. in istis. di. iiij. que ita
habet. Cum papa vult ꝯdere canones epi pñt
contradicere ꝛ dicere canon iste nõ conuenit
ꝯsuetudini religiõis nr̃e. Si v̶o ꝯtrouersia sit
super tollendo ius antiquũ vtputa ꝙ epi vel
lent tollere aliquos canones aut instituta an
tiqua ꝛ papa nollet fit ista cõclusio.

Cõclusio tertia

Sententie
pape in hoc casu potius standũ est. patet con
clusio. Tum quia episcopi legati sunt per ve
tus ius ꝛ ideo non possunt de veteri iure iudi
care nec ipm tollere. di. iiij. in istis. Tum quia
qꝺ semel approbatũ est amodo non potest re
probari nisi papa ꝯsentiente. viij. q. ij. dilectis
simi. ꝛ. c. Licꝫ. ꝛ glosa in ca. Uenia. xxxv. q. ix.
dicit: qꝺ papa approbat nõ licꝫ alijs reproba
re. xxiiij. q. i. hec est fides. Si vero controuer
sia sit in dispensando contra vetus ius fit ista
conclusio.

Cõclusio qrta

Sententie pape est magis standũ
ꝙ opinioni aliorum. patꝫ conclusio ex ca. Ue
niam. xxxv. q. ix. vbi papa dispensat cum vno
a predecessoribus suis damnato ad pces seu
petitionẽ episcopoꝝ qꝺ non fuit necesse: quia
cuꝫ ipse solus plenitudinem potestatis habe
at vtpote princeps legum ecclesie ad ipsum
per se pertinet dispensatio pro tempore ꝛ lo
co canonum ꝛ regularum sanctorum patrum
prout vtilitati ecclesie prospexerit expedire.
vt in ca. Necessaria. i q. vij. inquit papa Pe
lagius vt sup̃ plene circa ca. liiij. dictum est.

Obiectio

Sed arguunt quidã aduersariorum ꝙ si pa
pa preferret in aliquo iudiciũ suum patribus
existentibus in concilio vniuersali cũ illi rep̃
sentent ecclũam vniuersalem existimaret pos
se errare damnabiliter ꝛ per ꝯsequẽs credere
ecclũam non sanctam contra articulum.

Responsio

Cre
do sanctã ecclesiam sed videtur nobis hoc ar
gumentum valde debile. Tum primo quia si
loquamur de iudicio auctoritat̃ siue potesta
tis iurisdictõnis cũ ꝫ iudicio aplice sedis nul
lũ sit mai⁹ vt sup õndim⁹ maxie in secũdo li. ꝛ
hr̃ in. c. Patꝫ. ix. q. iij. papa pferẽdo se in auctre
hui⁹ iudicij oib⁹ alijs fidelib⁹ q siue sint dispsi
siue cõgregati oẽs sũt ei⁹ oues ꝛ ei subditi nõ
pfert se vli ecclie vt vlis ecclia noiat corp⁹ cũ
capite suo: ꝫ hñ pfert se vniuersali ecclie put
nominat corpus vniuersitatis fideliũ subdi
torum ipi xpi vicario. Tum secũdo: qꝛ si loqua
mur de iudicio discretõnis si etiã papa in ali
quo casu in aliq materia pferret iudiciũ suum
iudicio alioꝝ patrũ existẽtiũ in ꝯcilio nõ seqt̃
ppt̃ hoc ꝙ papa existimaret vniuersalẽ eccle
siam posse dãnabilit̃ errare. Tum pmo: qꝛ fal
sum ẽ ꝙ aliq ꝯgregatio presbyteroꝝ secluso
romano pon. vero ꝛ catholico q pnceps ꝛ ca
put vlis ecclie est repsentet vniuersalẽ eccle
siam. Tum secũdo. qꝛ licꝫ vniuersale ꝯciliũ ec
clesiam vniuersalẽ repsentare dicat̃ nõ tñ est
ipa ecclia vniuersalis. ꝛ iꝺo aduersarioꝝ ꝯña
nulla est. vniuersale cõciliũ errat ergo vniuer
salis ecclia errat. vnde licꝫ cõcilia aliq vt ari
minen. ꝛ ephesinũ secũdũ errasse dãnabiliter
dicant̃ nõ tñ ppt̃ hoc dicatur vniuersalis ec

clesia damnabilit' errasse. Tum tertio quia nõ omis error ẽ damnabilis aut obuius sanctitati: ecclia em in multis fallit ꝛ fallit'. vt in ca. A nobis. ij. de sen. ex. ꝛ nihilominꝰ talis error non derogat sanctitati militantis ecclie obuiaret aũt sanctitati triumphant' vt pꝫ: qm̃ illa nullũ errorẽ nullũq; defectuꝫ patit' seu admittit sed om̃ia ibi in luce clarescunt.

Capitulũ. lxv. Cui parti patrũ de cõcilio standũ sit si inter eos dissensionẽ interuenire contingat.

Capitulum LXV

Reliquum est iam videre si dissensionẽ int' patres cõcilij oriri cõtingat q̃ illarũ pars preferenda sit vt ei stetur an scꝫ semp arguendũ a maiori parte. Ad qd̃ respõsuri sic distinguẽdum iudicamꝰ: qm̃ materia sup qua est int' patres dissensio aut habꝫ ꝓ aliqua sui parte ita euidentẽ rõnẽ aut ita apertã auctoritatẽ q̃ eiꝰ oppositũ manifeste ẽ falsuꝫ ꝛ in isto casu sit ista cõclusio. in cõcilijs vniuersalibꝰ in p̃dicto casu nõ ẽ arguendũ semp a maiori parte: q̃ cõclusio pꝫ p̃mo exẽplarit' de cõcilio ariminen̄. vbi cũ int' patres nũero. dccccxx. fuisset dissensio ꝛ maior multo pars fuerat errantiũ vt pꝫ ex hystoria male argutũ fuisset tũc a maiori pte. vñ Dama. papa scribẽs epis ꝑ illyricũ ꝯstitutis. Nec em̃ preiudiciũ aliqd̃ fieri potuit ꝑ numerũ ariminio cõgregatũ qñ cõstat nec romanum epm̃ cuius ante om̃ia dicebat expectare decretũ nec Uincentiũ qui tantis annis episcopatũ inuiolabiliter custodiuit nec alios talibus ꝓbuisse assensum. Secũdo pꝫ in secũdo cõcilio ephesino in quo cũ etiã plures fuerint q̃ declinauerũt a veritate pauci vero ꝓ veritate certantes malũ fuisset si in illo cõcilio a maiori parte fuisset argutũ. possunt etiaꝫ alia exẽpla poni de alijs concilijs q̃ superiꝰ errasse cõmemorata sunt. vñ planũ est q̃ in tali casu vbi apparens ꝛ euidẽs ratio veritatis ẽ sacrilegiũ esset arguere a multitudine sicut leguntur fecisse iudei cõtra xp̄m: qui vt inq̃t Criso. cõuenerũt vt multitudine v[in]cerẽt quẽ rõne superare nõ poterãt a veritat[e] [n]udos ꝓfessi sunt qui se multitudine arm[ave]runt. Si vero materia sup qua ẽ cõtrouer[sia] nõ sit clara ꝛ euidẽs vt oppositũ ꝑ rationẽ aut auctoratẽ scripture sancte ac sctõꝝ patrũ diffinita manifeste ostendat' falsum sed videat' habere ꝓbabilitatẽ ad vtrãq; partẽ sic ista cõclusio: q̃ in tali casu regularit' a maiori parte sit arguendũ. Patꝫ ista cõclusio: q: vbi maior pars ibi p̃sumitur esse ecclia. vt. lvi. di. aplica. iuxta glosã. Tum secũdo: q: vt in ca. In cunctis. extra de his que fi. a ma. par. ca. dicit ꝯciliũ lateranen̄.

in quo casu standum est [?] [handwritten marginal note, partly illegible]

In cũctis ecclesijs qd̃ pluribꝰ ꝛ senioribꝰ fratribus visum fuerit incunctant' debet obseruari. graue nimis est ꝛ rep̃hensione dignũ: q̃ ꝑ quasdã ecclesias pauci quãdoq; nõ tam rõe q̃ ꝓpria volũtate ordinationẽ ecclesiasticaꝫ ꝓcedere nõ permittũt. hec ibi. Ad hoc etiam iuuat. c. Sicut. di. xv. hinc in cõcilio nono toletano est ordinatũ sub hac forma: q̃ cũ quelibet synodus agit' aut pacifice inter põtifices quippiaꝫ diffinit'. si pauciores ꝑ nesciẽtiã vel contẽtionẽ forte dissentiũt aut cõmoniti plurium sentẽtie cedãt aut ab eoꝝ cetu cũ dedecore ꝛ cõfusione abscedant aut excõicationis annue luant penã. Bene aũt dicit' ꝑ nescientiã vel contẽtionẽ dissentiũt: qm̃ si pauciores immo etiã vnus cũ rõnabili causa ꝯtradicit vniuersitati vt in superiori ca. tactũ est: nõ est culpabile. iuxta. c. Nicena. xxxi. di. Sane non est p̃tereũdũ hic silẽtio qd̃ olim sancti patres obseruandũ dixerũt: ne in vniuersalibꝰ concilijs sup huiusmodi dubijs ventilandis controuersia aliq̃ oriret' ꝛ vt veritas plenius ꝛ citiꝰ illustrata acceptabilis fieret toti ecclie. Plane vt tamen ex antiquoꝝ cõcilioꝝ historijs q̃ ex beati Augu. sentẽtia colligere possumus hoc apud veteres patres obseruatuꝫ est. Sũmus em̃ pon. quãdo patriarchis ꝛ alijs ecclie p̃latis denũciaret volũtatẽ suã de cõgregãdo cõcilio vniuersali semp explicabat necessitateꝫ cõueniẽdi ꝛ materiã sup qua foret ꝓuidendũ mandãs vt ipi p̃mo in suis ꝓuincialibꝰ concilijs deliberarent ꝛ qd̃ totiꝰ ꝓuincie partibus in vnũ cõgregatis visum esset ꝑ nũcios mittẽdos ad vniuersale cõciliũ ipi vniuersali concilio explicarẽt. vñ btũs Aug. ꝯtra donatistas hoc aperte testari videt' sic dicens. quomodo em̃ potuit res ista tot altercantiũ nebulis inuoluta ad plenarij cõcilij luculentã illustrationem ꝯfirmationẽq; deduci nisi p̃us diutius ꝑ orbis terrarũ regiones mult' hinc atq; hinc disputationibꝰ ꝛ collatiõnibus epoꝝ pertractata constaret.

Capitulũ. lxvi. Qz papa possit transferre concilium congregatum de loco ad locum id rationabili causa exigente.

Capitulum LXVI

Sane ex his que supra de p̃cipatu aplice sedis ac prerogatiua dignitat' quã hꝫ roma. pon. sup vlla concilia enucleauimꝰ manifesta luce colligere possumus hãc ꝯclusionẽ q̃ ro. põ. sua aucte causa legitima occurrẽte põt ꝯciliũ vle ꝯgregatũ de loco ad aliũ locũ trãsferre. Ista ꝯclusio nõ solũ exẽplis mult' in ecclia dei in q̃bꝰ aut ꝓpt' pestẽ aut guerraꝝ ãgustias trãslatiões sepe facte legũt'

ꝯciliorꝝ ẜ ita rõe sit manifesta vt vacuꝰ sensu oĩno iudicãdꝰ veniat q̃ romanũ pontificẽ ad quẽ ⁊ vniuersalia cõcilia spectat congregare auctorizare cõfirmare interp̃tari dispẽsare et male celebrata cassare vt in supiorib9 est demonstratũ neget posse causa legitima occurrente siue existente cõciliũ sua ꝓpria auctãte de loco ad locũ transferre. Preterea si pastor p̃tãtem habꝫ transferẽdi gregẽ de loco ad locum ꝓut gregi pascendo cognouerit expedire q̃s nisi sensu vacuus negabit romanũ pontificẽ qui pastor est vniuersalis eccl'ie ⁊ ꝑ consequens concilij eam rep̃sentantis posse trãsferre vniuersale cõciliũ cũ hoc rõnabilis causa exposcit. Ceterũ si iuxta sanctorꝝ patrũ irrefragabilia testimonia superiꝰ inducta summus põtifex rõne sui p̃matus ꝓ cõditione et necessitate rerũ auctatẽ habet vt moderator sit canonũ ꝑfecto multomagis existẽte temporis rerũq̃ necessitate cõciliũ transferre. cũ iuxta Greg. in. c. Nouit. di. xij. Nõ ꝓ locis res sed ꝓ rebꝰ loca amanda sunt. ⁊. ij. Macha. v. dicat: ꝙ nõ ꝓpter locũ gentẽ sed propt̃ gentẽ locum dñs elegit. Plane nõ videt̃ parũ circa fidem auctatis summi pontificis desipere q̃ hoc priuilegiũ apostolice sedi denegaret. verum si per aduersarios huiꝰ cõclusionis inducatur decretũ constanciẽ. concilij qđ incipit frequẽs: qđ etiã confirmatuꝫ asserit̃ per dñm papam Martinũ in quo videt̃ dari lex scripta pape in transferendo cõciliũ. cõciliorꝝ autem vniuersaliũ decreta videnť obseruanda esse quẽadmodũ li. iiij. euangeliorꝝ vt attestatur Greg. in. c. Sicut. dist. xv. Respondet̃ tñ breuit̃ abstinẽdo a multis q̃ rationabilit̃ in ẜ dici possent ꝙ cõstitutio illa cõstanciẽ. cõcilij nõ artat papã aut stringit q̃n papa posset dictã cõstitutionẽ moderari siue in ea ꝓ temporum ꝑsonarũq̃ necessitate dispensare aut in totũ tollere quẽadmoduꝫ in superiorib9 de canonibꝰ sacrorꝝ cõciliorꝝ manifesta veritate ostendimus. manifeste etiã habet̃ ex. § ex his xxv. q. i. papa eñ nõ subijcit̃ legibus cõciliorꝝ vt in. c. Significasti. extra de elec. ⁊ in. l. princeps. ff. de legi. quia nõ rex legi sed lex est subiecta regi: que lex animata dicit̃. Qđ autẽ inductũ est de ca. Sicut. ꝙ decreta cõciliorꝝ obseruãda sunt sicut. iiij. li. euãgeliorꝝ nõ obstat q: illud sicut glo. testat̃ ⁊ in superiorib9 plene declarauimꝰ vniuersalit̃ non est verũ: ẜ tñ hꝫ veritatẽ in his q̃ de fide vtputa circa articulos fidei ac sacramẽta ꝑ ꝯcilia diffinita sunt: Nec ꝯseq̃nt̃ obstat ꝙ etiã dĩ ꝙ cõstitutio illa frequẽs fuerit ꝯfirmata ꝑ martinũ: q̃m approbatio siue cõfirmatio martini p̃fata in ẜ gñe rerũ nullũ potuit inferre p̃iudiciũ suis successoribꝰ pari imo eadẽ post eũ p̃tãte functuris: cũ par in parẽ nõ hẽat imperiũ. in ca. Innotuit §. q̃uis de elec. ⁊ in. l. marcꝰ de arbi. vñ ipse dñs marti. nõ obstãte p̃dicta ꝯstitutiõe cõcilij cõstanciẽ. ⁊ ꝯfirmatiõe sua dedit p̃sidẽtibꝰ suis in ꝯcilio senẽ. p̃tãtẽ transferẽdi ꝯciliũ nulla facta mentiõe cõsensus cõcilij. vnde ratio aduersariorum non militat.

Cap. lxvij ꝙ roma. pon. causa legitima siue rõnabili existẽte possit auctẽte sua vl'e ꝯciliũ dissoluere etiã inuitũ

p Lane considera

ta hñ supioritate roma. ponti. atq̃ auctẽte quã habꝫ in vl'i eccl'ia nullꝰ xp̃ianꝰ vertet in dubiũ q̃n ro. pon q̃ eccl'ie p̃nceps ẽ ⁊ cui totiꝰ eccl'ie vl'is cura ab ip̃o immortali ac oĩpotẽte d'o cõmissa ẽ poterit vl'e cõciliũ ꝯgregatũ rõabili causa exposcẽte absq̃ cuiuscũq̃ alteriꝰ ꝯsen'u dissoluere aut in aliũ locũ trãsferre. quã ꝯclusionẽ lꝫ multis rõnibus firmare possemꝰ ex supiorib9 aliq̃ cõmeõrãdo pauc̃ agemꝰ. Primo sic ex illo qđ ait xp̃s btõ petro Mat. xviij. Quodcũq̃ ligaueris sup terram erit ligatũ ⁊ in celis ⁊ quodcũq̃ solueris sup terrã erit solutũ ⁊ in celis. vñ ꝯtra hãc potestatis p̃rogatiuã dicere videt̃ q̃ negãtes roma. põ. ex causa rõnabili posse dissoluere cõciliuꝫ aggregatũ. Scđo sic. p̃ncipiũ regulare ff. de legi. l. i. est: ꝙ eiusdẽ est soluere cuiꝰ ẽ condere. vñ etiã iuris regula p̃ma situata ex̃ de regulis iuris ẽ: ꝙ ꝑ easdẽ causas res dissoluit̃ ꝑ q̃s nascit̃. cũ aũt vl'ia ꝯcilia auctẽte ro. põ. ⁊ cõgregent̃ ⁊ robur accipiãt. vt pꝫ di. xvij. ꝑ totũ ptꝫ ꝙ ro. põ. poterit ꝯciliũ vl'e rõnabili causa exposcente dissoluere. vñ remota p̃tãte pape iam nõ remanet ꝯciliũ ẜ ꝯuenticulũ. vt d: c̃ tex. di. xvij. multis. Tertio sic. si vt superiꝰ ostẽsuꝫ est cõcilia nõ rite celebrata ro. pon. vtpote totius eccl'ie iudex põt sua auctẽte sine cuiuscũq̃ alterius consensu cassare ⁊ reprobare: vt in. c. Cuncta per mundũ. ix. q. iij. quis nisi insensatus negabit romanũ pontificẽ concilia nõ rite celebrata a[c] in maluꝫ machinantia posse auctoritate su[a] sine consensu cuiuscunq̃ dissoluere. attento maxime ꝙ dñs per prophetã Esaiam ait ca. lviij. Solue colligationes impietatis. Quarto confirmatur auctoritate pape Gelasij qui in ca. Cuncta. ix. q. iij. ita inquit. Cuncta per mundũ nouit ecclesia quoniam quorũlibet sententijs ligata pontificuꝫ sedes beati petri ius habet dissoluendi vtpote q̃ de oĩ eccl'ia fas hẽat iudicandi. Quinto sic. negare ꝙ roma. põ. nõ possit dissoluere ꝯciliũ ꝯgregatũ rõnabili causa exposcẽte vi

detur esse nimium periculosum xp̄iane fidei ⁊
vnitati eccl'ie ergo nullo modo ē dicendū. con
sequētia p3 ⁊ antecedēs colligiꝛ ex casib⁹ mul
tis. p̄mo quidē ⁊ maxime cū cōtingeret qd̄ ad
coꝝ hominū impietatē synodus eēt deuoluta
quoꝝ studia p̄uata in euersionē fidei pacis ⁊
vnitatis agitarenꝛ eccl'ie: sicut ait Leo papa
de secūda synodo ephesina. Secūdo cū epoꝝ
q̄ patres ⁊ colūne dicunꝛ eccl'ie iudicio contē
pto inferiores multitudine seditiosa p̄ualēte
hierarchicū ordinē molirenꝛ cōfundere. Ter-
tio cum synodus in tyrannidē esset conuersa.
Quarto cū aliqui in cōcilio nouis ausib⁹ vsur
pare iura ap̄lici p̄ncipat⁹ ꝑtinaci animositate
cōtenderēt. Quinto cū contingeret ꝙ ꝯciliū
faueret hostibus romane eccl'ie ac sūmi ponti
ficis. Sexto cū p̄nceps terre in q̄ celebrari sy-
nodū cōtingeret multitudine clericoꝝ domi-
nij sui aduersus romanū pontificē vel romanā
eccl'iam aut alios p̄latos xp̄ianos aliqd̄ sini-
strū intētare p̄sumeret. Septimo cū synodus
ad man⁹ deuolueretꝛ eoꝝ q̄ ꝓ p̄ncipat⁹ sui gl'ia
augēda aut tēporali vtilitate cōsequēda ꝑpe-
tuare conciliū niterenꝛ. Octauo cū cautulose
aut maliciose id agereꝛ vt aduenīēte romani
pon. decessu ad eos futuri pōtificis deuolue-
tur electio. Et sic de similib⁹ que tam ex anti-
quoꝝ quorūdā cōcilioꝝ practica q̄ ex prauis
basilien. studijs nota sunt. Quis aūt in hmōi
casib⁹ nisi rōne vacu⁹ dogmatizare p̄sumeret
romanū pontificē vl'is eccl'ie p̄ncipē pastorē
⁊ custodē nō posse absq3 cuiuscūq3 alteri⁹ con-
sensu cōciliū vl'is eccl'ie dissoluere? Plane nō
nisi insan⁹ assereret ꝙ turbe lupoꝝ insidiātiū
vite ouiū pastor nō posset absq3 lupoꝝ ꝯsensu
lupis illis obuiare ⁊ illos ꝓfugare de loco. Ex
q̄b⁹ manifeste cōfutatꝛ error dicentiū ꝙ roma.
pon. etiā rōnabili causa exposcēte nō possit ꝓ
pria auc̄te sine cōsensu concilij dissoluere ip̄m
cōgregatū cōciliū. Cōtra quē errorē possūt fa
cere oīa q̄ superi⁹ inducta sunt de roma. pō.
auc̄te ⁊ sup̄ioritate tā ex auc̄rib⁹ scōꝝ patruꝫ
⁊ canonū q̄ glosarū quoꝝ se... pon⁹ stan-
dum videꝛ q̄ quorūcūq3 nouel... magroꝝ ad-
inuētionib⁹. Nam vt inq̄t Ni...laus papa in
ca. Ridiculū. di. xij. Ridiculū ⁊ satis abomina
bile dedecus vt traditōes quas antiq̄t⁹ a pa-
trib⁹ suscepim⁹ infringi patiamur. vn̄ Prouer
bioꝝ. xxij dicꝛ. Non transgrediaris terminos
quos posuerūt patres tui.

Caplm. lxviij. in quo obijcꝛ ꝑ aduersarios ꝫ p̄dicta

Capl'm LXVIII
A
Duersarij impu-
gnātes prefatā cōclusionē arguūt
Argumētū p̄mū
mltiplr in ꝯtrariū illi⁹ Primo ex de
creto frequēs cōcilij cōstañ. in quo cū ꝓhibea
tur mutatio loci, ꝓrogatio tp̄is cōcilij sine con
sensu cōcilij multomagis ꝓhiberi videꝛ disso-
lutio. Secūdo sic. cōciliū cū sit ꝯgregatū ad Secundum
aliq̄ agēda videꝛ tāto tp̄e debere durare quo-
usq3 cause ꝓpt̄ quas ē cōgregatū finē sortianꝛ
optatū. ꝑfecta eīm debēt esse opa ꝯcilij. ꝑfectū
aūt est cui nihil deest. ergo videꝛ ꝙ nullo mo-
do cōueniēt dissolui possit ante cōplementū
coꝝ operū ꝓpter q̄ sit ꝯgregatū. Tertio sic. si Tertium
cōciliū est ꝑ causa pape cōgregatuꝫ vtputa q̄
diffamat⁹ est de heresi clarū est ꝙ dissoluere id
nō pōt papa: ḡ cōclusio p̄fata falsa. ꝯña videꝛ
bona. Quarto. si ꝯciliū cōgregeꝛ ꝓ extirpā- Quartum
da aliq̄ heresi: q̄ vt habꝫ glo. in. c. Anastasius
di. xix. in q̄stione fidei papa debꝫ req̄rere ꝯcili
um epoꝝ: videꝛ ꝙ ante expeditionē rei papa
nō posset dissoluere sine cōsensu concilij: ḡ ⁊c̄.
Quīto sic. si papa possꝫ sua auc̄te dissoluere Quintum
ꝯciliū. sil'r posset ꝓhibere ne vnq̄ celebrarenꝛ
vl'ia cōcilia: ꝫ hoc nō pōt vt p3. Ip̄a eīm ptās
⁊ p̄uilegia sunt ad edificationē nō aūt ad de-
structionē. ꝓhibere aūt celebrationē cōcilioꝝ
caderet in euersionē fidei ruinā eccl'ie ⁊ ꝑtur- Sextum
batōnē ppl'i xp̄iani. Sexto sic. si papa posset
dissoluere vnū cōciliū ꝓpria auc̄tate ita ⁊ ali-
ud ⁊ sic de singulis ⁊ ita posset oīa ꝯcilia an
teq̄ aliq̄d cōcluderēt dissoluere: qd̄ nō modo
scandalosum sed ꝑniciosum fieret ecclesie dei
Septimo sic. si heretici vellent cōuerti ⁊ nō Septimum
nisi ꝑ conciliū clarū est ꝙ tale ꝯciliū papa nō
posset dissoluere nisi cōsensu interueniēte pa-
trum ip̄ius cōcilij. Octauo sic. si cōciliū con- Octauum
gregatū est ꝓ bono vl'is eccl'ie ⁊ tale bonū pa
pa solus ꝓhibere nō pōt videꝛ ꝙ papa sine cō
sensu ꝯcilij dissoluere nō posset. alias videreꝛ
magis hostis eccl'ie q̄ promotor.

Capitulū. lxix. In quo respondeꝛ obiectōib⁹ factis.

Capl'm LXIX
I
Am facile respō
deri pōt obiectionibus factis vt
vnico quasi verbo satisfieri pos-
set omnibus simul videlicet ꝙ
nos non dicimus ꝙ romanus pontifex pro li-
bito voluntatis quecq3 concilia dissoluere pos
set sed tantū legitimis rationibus siue ratio-
nabilibus causis hoc exposcentibus. hoc eīm
solum dicimus ꝙ non modo in sanctorum pa-
trum libris sed in practica cognouimus vni-
uersalis ecclesie videlicet ꝙ sicut in roma-
ni pontificis facultate ⁊ potestate est pro ar-
duis magnisq3 causis concilia temporibus et
locis congruis congregare: ita rationabili-
bus causis exposcentibus absq3 cuiuscunq3 al
terius consensu ipse sua auctoritate vtpote

qui vices christi gerit in terris transferendi illa ꝛ dissoluẽdi illa liberã habeat facultatem Et qui contrariũ dicit non modo illius ꝑuilegijs diuinitus cõcessis derogare videtur: sed xp̃o saluatori nostro cui⁹ vicarius ẽ qui nisi talem facultatẽ vicario suo dedisset nõ videret ei dedisse plenitudinẽ ptãtis necessariã ad ecclesie sue vniuersalis gubernationẽ ꝛ defensionem ꝛ ita minus sufficiens fuisset ꝓuisuz ecclesie qḋ de deo cuius ꝓuidentia amplissime est liberalitatis ꝛ que in sui dispositõe nõ fallitur non est pbas dicere: licet ergo ista sufficerent ad singulas obiectões in cõmuni: nihilominus ad singulas in ꝑticulari respõdebim⁹.

Ad ꝑmũ — Ad ꝑmã de decreto cõstantieñ. plene respõsum est in.c.lxvi.precedenti. Preterea decretum illud nõ est ita abusiue interpretanduz ꝙ causa imminẽte siue vrgente papa nõ habeat facultatẽ dispẽsandi circa loci mutationẽ tẽporisq̃ ꝓrogationẽ cõcilij: ꝛ ꝑ cõsequẽs dissolutionẽ eiusdẽ cum etiã nec tale statutũ esse posset iuxta superius demonstrata. ꝛ clare habetur extra de elec.c.significasti.

Ad secũdũ — Ad secũdã cum dicit̃ ꝙ conciliũ tanto tempore debet durare ꝛc̃. respondet̃ verũ est nisi aliud impediret propter qḋ rationalis causa exposceret vt dissolueret̃ tale concilium ꝛ reseruarẽtur illa opera cõplenda alio in loco ꝛ alio tempore.

Ad tertium — Ad tertiam cũ arguitur de cõcilio cõgregato ratione heresis de qua papa esset infamat⁹ ꝛc̃. respondet̃ ꝙ in hoc casu vt nobis apparet papa maxime si in fraudẽ faceret nõ posset sine cõsensu cõcilij qḋ in illa parte iudex est: dissoluere conciliũ.

Ad quartum — Ad quartã quãdo arguitur de concilio cõgregato pro extirpanda heresi: respõdet̃ ꝙ videt̃ nobis rationabile ꝙ in tali casu papa nõ sic dissolueret sine consensu concilij. nihilomin⁹ vbi papa de certo talẽ dissolutionem nõ faceret: in fraudẽ sed manifeste cognosceret ꝙ ꝓ dicta heresi extirpanda alio tẽpore ꝛ alio loco ꝯueniẽtius celebraret̃ vniuersale cõciliũ posset ipe sua ptãte que a nullo ꝙ a deo dependet nec ligari põt: illud conciliuz dissoluere ꝛ aliud ꝓ eadem causa instituere celebrandũ.

Adquintũ — Ad quintã cum arguit̃ ꝙ pari ratione posset ꝓhibere ꝛc̃ respõdet̃ negando cõsequentiã. manifestuz est eñ ꝙ ex hoc ꝙ papa habeat ptãtẽ rõnabili causa exposcente dissoluere cõgregatũ ꝯciliũ nõ sequit̃ ergo põt ꝓhibere ne vnq̃ celebraret̃ ꝯcilia. cõcilia eñ vlia cũ (vt inq̃t Aug.) sint saluberrime auctis illoꝝ celebratio: vt in ꝑncipio.iij.li. ostẽdim⁹ ex mult̃ vtilissima ꝛ accõmodatissima ẽ in ecclia dei ꝛ ptinere videt̃ ad numerũ coꝝ q̃ vlem statũ vlis ecclie respiciunt. vñ si roma.pon.instãte maxime causa necessaria celebratõis cõcilij vlis celebratõnẽ eiusdẽ impedire reperiretur tanq̃ hostis fidei ꝛ ecclie habẽdus esset.

Ad sextum — Ad sextã cũ arguit̃ ergo põt singula cõcilia dissoluere: respõdet̃ negãdo cõseqñtiã. ꝛ ratio ẽ: qm̃ rõnabilis causa seu legitima dissolutiõis cõcilij ante cõplementũ operũ ꝑpter q̃ cõgregatũ est nõ põt omñb⁹ cõcilijs esse cõis lʒ alicui aut aliq̃bus possit accidere. Cõcedim⁹ eñ ꝙ oĩa illa cõcilia papa dissoluere posset q̃bus eadez causa rõnabilis dissolutõnis esset cõis: qꝛ vbi eadẽ causa ibi idẽ ius videt̃ hẽre locũ.

Ad septimũ — Ad septimã cũ arguit̃ de hereticis respõdet̃ ꝙ in illo casu si aliud nõ interueniret verũ ẽ. nihilominus si sub colore cõuersionis hereticoꝝ aut reformatiõis ecclie alia mala cõmitterent̃ sic cõtigit in basilieñ. cõcilio vbi sub colore reductionis bohemoꝝ ꝛ reformatiõis ecclie in capite ꝛ in mẽbris practicata sunt multa mala ꝛ scandala orta. vsurpata eñ sunt aplice sedis priuilegia: plurima mala dogmata seminata: papa posset reuocare sicut scẽ me. do. Eugenius fecit de prefato concilio basiliensi.

Ad octauũ — Ad octauã cũ arguit̃ de cõcilio congregato ꝓ bono vniuersalis ecclie: respõdet̃ sic ad ꝓcedẽtẽ. multa aũt in his aduersarioꝝ argumẽtatõnibus ꝓsupponũt̃ vtpura ꝙ solus papa int̃ oẽs de cõcilio obuiet bono vniuersalis ecclie: aut ꝙ ipe videret necessitatẽ ecclie ꝛ fidei periclitationẽ nisi cõciliũ cõtinuaret̃: ꝛ tñ ꝙ ipse sol⁹ nollet cõtinuationẽ cõcilij ꝛ multa similia q̃ aduersarij facile ꝛ temerarie iudicãt in sũmis pontificib⁹ lʒ tante iniq̃tatis exẽpla nusq̃ superiorib⁹ tẽporibus expresse in aliquo vero roma.ponti.legerint. nõ respõdemus. non quia credam⁹ illa tãta facilitate possibilia q̃ta aduersarij illa possibilia supponũt. Nobis eñ nõ videt̃ tantũ malũ de sũmis põtificib⁹ facile iudicãdũ ꝯsiderata maxime ꝓrogatiua illi⁹ apostolice sedis tã ex ꝑte diuine pollicitatõnis q̃ ex ꝑte excellẽtie meritoꝝ scõꝝ pontificũ q̃ in ea sederũt. vñ symach⁹ papa in.c. Nõ nos.di.xl. dicit. q̃s eñ [illegible] dubitat quẽ apex tante dignitas extol[illegible] In quo si desiñt bona acq̃sita ꝑ meritũ suff[illegible] q̃ a loci ꝑdecessore testatur. Aut eñ claros ad hec fastigia erigit aut q̃ erigunt̃ illustrat. Et tantũ dictũ sit ꝓ isto tertio libro huius presentis summe de ecclesia.

Finit̃ terti⁹ liber huius sũme de ecclia q̃ de vniuersalib⁹ concilijs late disquiriẽtur.

Sequit̃ quartus ꝛ vltimus eiusdẽ summe liber qui duas partes amplectit̃. In quarũ prima da scismate ꝛ scismaticis. In secũda de heresi ꝛ hereticis auctor est argute disputatur⁹.

Capitulũ primũ prime partis quarti libri Quid sit scisma

Caplm . I

Onsumma-

tis auxiliante dño beni-gnissimo saluatore nr̃o trib⁹ primis libris: ad quar-tum eiusdẽ gratia comi-te calamũ extendemus. In quo de scismaticis et hereticis aliqua vtilia disputare ⁊ notare sub breuitate decreuim⁹. Explicabimus autem in primis quid sit scisma: ⁊ per ꝯñs qui scismati-ci veniant dicẽdi.

Quid scisma

Pro quo notandũ ꝙ cuz tam Isido. in libro Ethymolo. ꝗ Pelagi⁹ in ca. scisma. xxiiij. q. i. dicant: scisma scissurarum quandam sonat. Scisma multipliciter põt su-mi. s. generaliter ⁊ min⁹ generaliter et stricte. Generaliter captũ scisma dicit diuisionẽ aīa-rum siue licitam siue illicitã ab vnitate quacũ-ꝗ hominũ siue vniuersitate: ⁊ ita potest sona-re in bono ⁊ in malo. ⁊ hoc modo capitur scis-ma Joh. ix. vbi de iudeis vario modo interpre-tantib⁹ quibusdã bene quibusdaz male mira-culuz factũ per xp̃m in ceco nato dr̃: ꝙ scisma erat inter eos. vbi dicit quedã glo. si oẽs fuis-sent mali scismate caruissent. Secũdo modo scz minus generaliter capitur scisma ꝓ quacũ-ꝗ illicita diuisione siue dissensione: ⁊ hoc mo-do capit̃. i. Cor. i. idipsum dicatis oẽs ⁊ nõ sint in vobis scismata. Et hoc modo capiẽdo scis-ma diffinit̃ varie a diuersis. Frater Raymun-dus clare memorie ordinis predicatoꝝ cõpila-tor decretaliũ in summa sua de casib⁹ li. i. ti. de scismaticis diffinit sic primo. Scisma est illici-ta discessio inter eos inter quos vnitas eẽ de-bet. Scdo sic. Scisma est illicit⁹ ab vnitate ⁊ vniuersitate discessus. Scisma vero sumptuz stricte siue specialiter diffinitur ab Alexãdro de Alis in secũdo suo sup sentẽtias hoc modo Scisma est illicita ab vnitate eccl'ie discessio verũ quia ista diffinitio scismatis videt̃ adhuc generalis eo ꝙ ab vnitate eccl'ie põt fieri mul-tipliciter illicita discessio. vn̄ sanctus Tho. super illud. i. Cor. i. Nõ sint in vobis scismata dicit sic. ꝓprie scismata sunt q̃ vel ꝓpter di-uersam fidei ꝓfessionẽ vel ꝓpter diuersas sen-tẽtias de agendis homines vni⁹ collegij se in diuersas separant partes ſm illud Esay. xxij. Scissuras ciuitatis Dauid videbis quia mul-tiplicate sunt. vbi glo. interli. sup verbo scissu-ras dicit: scismata. s. ecclesie. Quocirca specia-lius ⁊ strictius loquẽdo de scismate. s. vt dicit discessionem siue diuisionez ab vnitate eccl'ie distinctam ratione a discessione ab vnitate ec-clesie ꝑ diuersam fidei ꝓfessionem diffinit̃ sic primo ab Aug. contra cresconiũ grãmaticũ sic dicente. Scisma est recẽs cõgregatiõis ex ali-quarũ diuersitate sentẽtiarũ dissensio. Ab ho-stien̄ in sũma ti. de scismaticis sic. Scisma est illicita diuisio ꝑ inobediẽtiã ab vnitate eccle-sie facta. Ista diffinitio inter ceteras sufficiẽ-ter cõprehẽdit ea que explicãt rationẽ scisma-tis ꝓprie dicti ⁊ causaz originalẽ. vnde dicere possum⁹ ꝙ ponit̃ in ea ꝓ genere illicita diuisio Scismatis eñ nomẽ dicit Isido. a scissura vo-catũ est. verũ q2 vario modo vt prediximus põt hmõi diuisio illicita cõtingere ponit̃ loco dif-ferentie: per inobedientiã facta: ad differẽtiã heresis q̃ fit per falsam cõtra fidem opinionẽ vnde btũs Cyprian⁹ in ep̃la quadã ad Corne-lium sic inq̃t. Nec aliunde nata sunt scismata ꝗ quãdo sacerdoti dei nõ obtẽperat̃ nec vn⁹ in eccl'ia ad tempus sacerdos ⁊ ad tp̃s iudex xp̃i vice cogitatur cui si ſm magisteria diuina obtẽperaret fraternitas vniuersa nõ discidio vnitatis xp̃i eccl'iam scinderet. hec ille. Patz ergo ꝙ scisma dicit diuisionẽ per inobediẽtiã factã summo sacerdoti siue iudici xp̃i vicẽ ge-renti. Sunt aũt hic duo aduertẽda. Primũ ꝙ recte dicit̃ ꝙ scisma sit diuisio illicita: que est cum q̃s se diuidit a papa ꝑ inobediẽtiã in his q̃ licita sũt ⁊ honesta ⁊ ad iurisdictiõnẽ spectã-tia qm̄ si romanus põtifex aliq̃ imperaret que de se mala sũt vtpote diuine legi aut fidei aut animarũ saluti cõtraria: in talibus diuisio per inobedientiã a romano pon. non foret illicita nec ꝑ cõsequẽs scisma esset dicẽda. Secũdo ẽ aduertendũ ꝙ q2 nõ q̃libz inobediẽtia sufficit ad rõnẽ scismatis cõstituendã sed q̃ sit primax cũ rebellione quadã. ideo recte inobedientia illa ꝑ quã incurrit̃ scisma accipiẽda est cũ per-tinacia quadã. Vñ Alexander de alis vbi su-pra in secũdo dicit ꝙ scisma ꝓprie sumptũ di-citur qñ pertinacit̃ recedit̃ ab obediẽtia capi-tis eccl'ie. Et beat⁹ Tho. in. ij. ij. q. xxxix. ar. i. di-cit in respõsione ad argumentuz secũdũ: ꝙ nõ parere p̃ceptis cũ rebellione quadã cõstituit scismatis rationẽ. Dico aũt cũ rebellione cũ ⁊ ꝑtinacit̃ p̃cepta cõtemnit ⁊ iudiciũ ei⁹ subire recusat. Sequit̃ in diffinitiõe scismat̃: ab vni-tate ecclesie scilicet totius ad differentiam diuisionis siue discessus illiciti ab aliq̃ parti-culari hoim cõgregatõne siue societate. talis eñ diuisio a tali particulari fraternitate siue societate nõ cõstituit scisma nisi largo modo: ſ discessio ab vnitate vniuersalis eccl'ie q̃ dr̃ vnitas p̃ncipalis. Nam vnitas particularis aliquoꝝ adinuicẽ ordinatur ad vnitatẽ eccle-sie sicut cõpositio singulorum membrorum in corpore naturali ordinat̃ ad totius corporis

vnitatē. Est autē notandū iuxta sanctū Tho. vbi supra φ ecclie vnitas in duobus attēdit. scz in cōnexione membrorꝫ adinuicē siue in cōmunicatione. scḋo in ordine oīm membrorꝫ ad vnū caput de qua vnitate Leo papa in tertio s̄mone ordinatōis sue ita inqt. Licz vniuersa eccl'ia dei distinctis ordinata sit gradibus vt ex diuersis mēbris sacrati corpis subsistat integritas. nos tn̄ oēs sicut ait apl's in xp̄o iesu vnū sumus nec quisq̄ sic ab alterius ita est diuisus officio vt nō ad conexionē ptineat capitis cuiuslibet humilitas portionis: hec ille. Discedere ergo ab isto capite ecclie ē recedere ab ista vnitate ecclie s̄m illud ad Colo. ij. Jnflatus sensu carnis sue ꝛ nō tenens caput ex quo totū corpus p neruos ꝛ annexiones subministratū ꝛ constitutū crescit in augmentū dei. hoc aūt caput est ip̄e xp̄s cuius vicē in ecclesia gerit summus pōtifex. ꝛ ideo scismatici dicunt̄ vt inq̄t sanctus Tho. hi qui subesse renuūt summo pōtifici et qui mēbris ecclesie ei subiectis cōmunicare recusant. Ex q̄bus manifeste colligitur φ scisma sit illicita discessio ab illa p̄ncipali vnitate ecclesie qua. s. totum ecclesie corpus ordinat̄ ꝛ coadunat̄ ad vnum caput rectorē ꝛ ducem siue p̄ncipē illi'. vnde Cyprianus in epistola ad Florentiū. Jnde. n. scismata oriunt̄ dum ep̄s qui vnus est ꝛ p̄est supba quorūdam p̄sumptione contēnit̄ ꝛ homo dignatiōe dei honoratus indignus hominibus iudicat̄. Jtem in epistola ad Gratianū hec em̄ sunt initia hereticorꝫ ꝛ ortus atq̄ conatus scismaticorꝫ male cogitātiū vt sibi placeant p̄positum supbo tumore contēnant. sic de ecclesia recedit̄ sic altare p̄phanū foris collocatur: sic cōtra pacem christi ꝛ ordinationē atq̄ vnitatē rebellat̄: h' ille. hec aūt sententia exemplariter patet in scismate quod Chore Dathan et Abyron cum cōplicibus suis fecerunt quod inde ortū habuit φ subesse renuerunt Moysi duci israel et Aaron summo sacerdoti. de quo habet̄ Numeri. xvi. Jtem patz in scismate quod decem tribus fecerunt eo φ cotēpto rege suo alterū sibi statuerūt scilicet Hieroboam. de quo. iij. Reg. xij. Hinc ratiōabiliter dictum est φ scismatici veniūt dicendi primo qui subesse renuūt summo pontifici q̄ caput est vniuersalis ecclesie vt in. ij. li. multipliciter ostēdimus. vnde Pelagius in. c. non vos. xxiij. q. v. Quisq̄s ab apostolicis diuisus est sedibus in scismate esse nō dubium est. vbi dicit glo. ergo scisma est nō habere caput romanam ecclīam. vt. xxiiij. q. i. hec est fides. et c. quoniā vetus. vnde dominus Aymarus libro suo de synodis ait iuxta attestationē san-

Qui scismatici

ctorꝫ patrū Aug. ꝛ Pelagij pape illos indubitāter scismaticos esse q̄cūq̄ diuisi sūt ab apostolica sede. Quocirca dicit beat' Calixt' papa in. c. nō decet. di. xij. Nō decet a capite mēbra discedere s̄ iuxta scripture testimoniū oīa mēbra caput sequantur. Nulli vero dubiū est φ apostolica ecclesia mater sit omniū aliarū ecclesiarū a cuius vos regulis nullatenus cōuenit deuiare. Jtem beatus Greg. in. c. preceptis. ca. di. inquit. Preceptis apostolicis non dura superbia resistatur sed per obedientiam que a sancta romana ꝛ apostolica auctoritate iussa sunt salutifere impleātur si eiu'dē sancte dei ecclesie que est caput nostrū cōionem desideratis. Et. j. rationē assignans. cum nulli dubium sit φ nō solum pontificalis causatio sed cōis sancte religionis relatio ad sedē apostolicam que est caput ecclesiarū ꝛ debeat referri ꝛ inde normā sumere vnde sumpsit exordium. ne caput institutionis videat̄ omitti cui' auctoritatis sanctionem oēs teneāt sacerdotes qui nolunt ab apostolice Petre sup quā xp̄s v'lem fundauit ecclesiā soliditate diuelli. hec Grego. Hinc greci ꝛ Armeni ꝛ Jacobite ab vnitate corporis xp̄i qd̄ est ecclesia abscisi dicūtur: q: romanū pon. caput eorum nō cognoscunt. Dicūtur preterea scismatici qui mēbris ecclesie romano ponti. subiectis cōicare recusant. vnde Pelagius in. c. scisma. xxiij. q. i. de quibusdā scismaticis ita loquitur contra apl'icam sedem temere credentes pessima diuisit opinio. qd̄ scisma specialiter esse beat' denūciat Aug. dicens de talib' aduersus auctoritatem ecclesiarū que ab ap'lica sede accipere ep'istolas meruerūt temere credendo imanissimū scismatis crimen a se p̄pulsare nō potuerunt. Patet ergo φ scisma importet diuisionem oppositā charitatis vnioni ꝛ φ scismatici illi dicant̄ qui concordiā nō seruāt in ecclesie obseruantijs vt ecclesie p̄latis obediant volētes per se ecclesiam constituere singularem. vt dicit sanctus Tho. [illegible] iiij. di. xiij.

Capitulū. ij. Jmpugnatio obijcitur contra posita in precedenti capitulo.

Cap. II

Ut eorum que superius diximus splēdidior habeatur intellectus: inducemus aliquas aduersariorꝫ obiectōes cōtra predicta ꝛ respōdebim' in sequenti. c. Jmprimis obijcitur contra hoc quod dicit̄ φ scisma locū habeat in ecclesia dei. Primo sic. vbi nulla potest esse diuisio scisma qd̄ diuisionem sonat siue scissurā nō habet locū. sz in ecclesia dei nō potest esse diuisio quia cū sit vna

Argu. primū

ff

vt patet Canticoꝝ.vi. Una est colūba mea. ⁊ in symbolo dr̄. Credo vnā sanctā catholicam ⁊ apostolicā ecclīam. ⁊ in vnitate scissura esse nō potest. vt in.c. scisma.xxiiij.q.i. dicit sanct⁹ papa Pelagius. sequit̄ ꝙ in eccl̄ia dei scisma nō habeat locum. consequētia videtur nota.

Secūdū Secūdo sic cōfirmādo rōnem. tunica xp̄i q̄ figurabat ecclīam incōsutilis fuit ⁊ contexta desup ꝑ totum: vt habet̄ Joh.xix. ⁊ in glo. idē in.c. sicut.xvi.q.vij. dr̄. Sicut dn̄i vestimentū scissum nō est sed de eo sortiti sunt: ita nec ecclesia scindi debet q2 in vnitate tota consistit ḡ idem quod ꝑus.

Terciū Tertio arguit̄ ꝯtra diffinitionē illam scismatis videlȝ ꝙ scisma sit illicita discessio ab vnitate eccl̄ie. q2 si ista diffinitio esset bona sequeretur ꝙ q̄libet peccator existēs in peccato mortali esset scismaticus. sed h̄ est falsum. ḡ ⁊c. ꝯsequētia tn̄ patet: quoniā peccatū mortale scissurā ⁊ quādam diuisionē dicit a deo. ⁊ ꝑ ꝯsequēs ab ecclesia q̄ est sponsa dei. ſm illud Esa.lix. Pctā vestra diuiserūt inter vos ⁊ deum vestrū.

Quartū Quarto arguitur contra diffinitionē datā per Hostieū. cum dr̄ ꝙ scisma sit illicita diuisio ꝑ inobedientiā ab vnitate ecclesie facta: q2 si ista diffinitio esset bona sequeret̄ ꝙ oēs trāsgressores canonū ⁊ p̄ceptoꝝ apostolice sedis forent scismatici. sȝ hoc est falsum vt manifestū est. ḡ et diffinitio p̄fata ex qua sequit̄. ꝯsequētia tn̄ videt̄ nota.

Quintum Quinto arguit̄ cōtra id quod dictuȝ est ꝙ diffinitio illa intelligat̄ de ꝑtinaci inobedientia cuiusmodi nō est oīus inobediētia trāsgredientium p̄cepta apostolice sedis. Contra. inobediētia cum ꝑtinacia nō videt̄ sufficere ad constituendū aliquē scismaticū al's oīs excōmunicatus diceret̄ scismaticus cū excōmunicatio nō ferat̄ nisi cōtra cōtumacem. iuxta.c. absit.x.q.iij. quod tn̄ est falsum. ergo diffinitō illa est insufficiens.

Sextum Sexto arguit̄. scisma dr̄ illicita diuisio ab vnitate p̄ncipali ecclesie vt fuit declaratum in p̄cedenti.c. sed p̄ncipalis vnitas attendit̄ quo ad xp̄m [illegible] deus dedit caput sup oēm ecclīam. ad Eph.e.i. ⁊ non quo ad papā: quo etiā mortuo eccl[illegible]a semꝑ manet vna vnitate fidei spei et charitatis. ḡ scisma nō videt̄ bene diffiniri ꝑ hoc ꝙ sit diuisio ab apostolica sede siue a summo pōtifice. sed per hoc ꝙ sit diuisio a xp̄o.

Septimū Septimo sic. cum fideles abinuicē diuidant̄ ꝑ diuersas s̄nias de agēdis manēte vna ⁊ eadē fide apud omnes: nō videt̄ magis vna pars coꝝ dici ecclesia q̄ⁿ alia cū apud vtrosq; vna ⁊ eadē fides maneat indiuisa ⁊ dicat Hiero. sup p̄s.cxxxiij. Eccl̄ia est vbi fides vera est. nō ḡ videnk magis dicēdi scismatici isti q̄ⁿ illi.

Octauum Octauo sic. dicitur Mat.xviij. vbi duo vel tres ꝯgregati fuerint in noīe meo in medio coꝝ sū. ex hoc arguit̄ sic. Apud illos est dicēda esse eccl̄ia in quoꝝ medio est xp̄s. sȝ apud oēs fideles etiā in duas ꝑtes diuisos p̄nt aliqui cōgregari in noīe xp̄i. ḡ apud illos etiam dicēda est ecclesia.

Capitulū.iij. In quo r̄ndetur obiectionib⁹ factis.

Refatis obiecti

Cap. III

p onibus facile est respōdere. vnd̄ dicim⁹ in primis ꝙ scisma locuȝ habet in ecclesia sicut notissimū est ex superi⁹ dictis in primo.c. vn̄ etiā ap̄lus .i.Cor.xij. inquit. Ne scisma sit in corꝑe glo.i. in ecclesia in qua debet eē vnitas. Uerū notandū ꝙ cum scisma dicit̄ habere locū in ecclesia nō est intelligendū ꝙ ecclesia ipsa ꝓprie diuidatur ita ꝙ eccl̄ia que vna est diuidat̄ in plres eccl̄ias. vnde Cyprian⁹ in epistola de vnitate ecclesie dicit. Un⁹ deus est xp̄us vnus ⁊ fides vna ⁊ plebs in solidā vnitatem cōcordie glutino copulata: scindi vnitas nō pōt nec corpus vnū discidio cōpaginis separari diuulsis laceratione viscerib⁹ in frusta discerpi. hec Cyprianus. Sed hoc modo dicit̄ habere in ecclesia locuȝ scisma: q2 ab vnitate qua oēs fideles xp̄i institutione diuina ordinati ⁊ coadunati sunt sub vno ipsius ecclesie capite videlȝ ro. ponti. ſm illud Joh.x. Erit vnū ouile ⁊ vn⁹ pastor cōtingit aliquē vel aliquos fideles diuidi vel separari ꝑ inobedientiā pertinacem cum rebellione quadā ⁊ cōtradictione subeundi iudiciū eius. Secūdo dicim⁹ ꝙ diffinitiones assignate scismatis sunt cōuenientes iuxta intelligētiam superius datā. vnde dicendū est ad rationes in cōtrariū.

Ad primā cū dicit̄ ꝙ in ecclesiā nulla cadit diuisio: respondet̄ ꝙ licet verū sit vt prediximus ꝙ eccl̄ia ꝓprie nō possit diuidi cū tota in vnitate cōsistat ⁊ in vnitate diuisio ⁊ discessio esse nō pōt: vt dicit papa Pelagi⁹ in.c. scisma.xxiiij.q.i. nihilominus ab ecclesie vnitate diuisio ⁊ discessio eē potest ⁊ talis diuisio rōnem scismatis cōstituit. vn̄ scisma a scissura vocatū ē: nō q̄ fiat ꝓprie in ecclesia: sȝ que fiat ab vnitate eccl̄ie vt superi⁹ pleni⁹ explanauim⁹. Ad primum

Ad secūdam cū arguit̄ de tunica xp̄i ⁊c̄. respōdetur ꝙ nō ideo dr̄ ecclesie charitas siue vnitas designari per incōsutilem tunicā xp̄i ꝙ null⁹ ab ea diuidi vel separi possit. sȝ q2 vt dicit Aug. sup Jo. ⁊ habet̄ in glo. ecclesia scindi nō debeat sicut nec vestis illa scissa fuit. vn̄ ait. Merito vestis q̄ significat̄ eccl̄ia desup ꝯtexta ꝑhibet̄: incōsutilis aūt ne aliq̄n dissuat̄: ⁊ ad vnū peruenit q2 in vnū oēs colligit. hec ille. Nihilomin⁹ quantūcunq; aliq̄ ab Ad secūdū

ea recedāt semp manet ecclīa cū nulla esse nō possit. vt inq̄t Aug. in. c. pudēda. xxiij. q. i. vñ rō nō ꝑcedit. Ad tertiū cū arguit̄ ꝙ ꝑ peccatum fiat diuisio hoīs a deo ⁊c. ⁊ tñ non oīs peccātor est scismaticus. respondet̄ iuxta sanctū Tho. in. ij. ij. q. xxxix. ar. i. negādo ꝯñam. ⁊ ratō est: quia diuisio hoīs a deo ꝑ pcm̄ nō est intēta a peccāte sed p̄ter intentionē eius accidit ex inordinata cōuersione eius ad cōmutabile bonū. Sicut aūt in naturalibus id quod est ꝑ accidēs nō cōstituit spēm: ita etiā nec in reb⁹ moralibus. in q̄bus id quod est intētum est ꝑ se: quod aūt sequit̄ p̄ter intentionē est quasi ꝑ accidēs. ⁊ ideo diuisio illa hoīs a deo ꝑ peccatum cuz nō sit intēta ꝑ se a peccāte nō est scisma ꝑ se loquēdo: nec peccātor q̄libet est dicēdus ꝑ se scismaticus. Ad quartū cum arguit̄ ꝙ si illa diffinitio Hostieñ. esset bona quilibet transgressor canonū esset scismaticus. respondetur negādo ꝯñam ⁊ rō est qm̄ vt supra exposuimus in p̄mo. c. diffinitō illa nō loquitur de quacūq̄ inobediētia sed de inobediētia simpliciter ⁊ ꝑtinaci sicut dictū est. ⁊ dico simpliciter: quia vt dñs Petrus de palude dicit in iiij. di. xiij. qui in vno articulo nō obedit nō ꝓpter hoc scismaticus statim reputat̄: puta si adulterā stat̄i nō dimittit aut aliq̄d hmōi. dico aūt ꝑtinaci cuz scꝫ p̄cepta contēnit apostolice sedis ⁊ iudiciū eius subire recusat. hoc autem nō facit quilibet inobediēs preceptis apostolice sedis siue q̄liber canonū trāsgressor et ideo nō omnis transgressor canonū dicitur scismaticus. A quintā cuz arguit̄ ꝙ ex illa diffinitione sequat̄ ꝙ omnis excōmunicatus foret scismaticus negat̄ ꝯsequētia. Tum quia cōtumacia in vno articulo nō arguit simpliciter discessum ab vnitate ecclesie siue ab obedientia capitis ecclesie. sicut nec omīs inobedientia quemadmodū supradiximus. Tum secundo quia nō in omni cōtumacia importat̄ illa ꝑtinacia cū rebellione que constituit scismatis rōnem. Ad sextam cum arguit̄ ꝙ p̄ncipalis vnitas eccl̄ie attendat̄ respectu xp̄i ⁊ nō romani pontificis. respondet̄ negādo minorem. videlꝫ ꝙ nō attendat̄ vnitas ecclesie in ordine ad summū pontificē. Pro quo notādū ꝙ quemadmodū duplex distinguit̄ influxus in membra corporis ecclesie s̄m ꝙ in superioribus li. ij. ⁊ c. xxiij. notauimus. videlꝫ interior s̄m quē gratia ⁊ virtutes atq̄ alia spiritualia bona membris ecclesie infundunt̄. ⁊ alter exterior qui attendit̄ quātuz ad exteriorē gubernationē. ita dupl̄r potest ꝯsiderari et attendi vnitas corporis eccl̄ie. Vno modo q̄tum ad influxū interiorē ⁊ hoc mō cū sol⁹ xp̄s sit caput ecclesie ita in ordine ad ip̄m tm̄ attēditur vnitas ecclesie. Alio modo potest in ecclesia que est multitudo fideliū attendi vnitas q̄tum. s. ad influxum exteriorem ⁊ sic vnitas eccl̄ie attendit̄ in ordine ad vnū qui toti ecclesie tanq̄ princeps ⁊ caput loco xp̄i p̄sideat. sicut ap̄lissime tā li. primo. c. vi. q̄ ij. c. ij. prediximꝰ. de qua vnitate beatꝰ Cyprianꝰ in. c. loq̄tur dñs. xxiiij. q. i. ita dicit. Loquitur dñs ad petruz ego dico tibi q: tu es petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiam meā. sup vnū edificauit ecclesiam ⁊ q̄uis apostolis oībus post resurrectionem suā parem (id est silem) p̄tātem tribuat et dicat. Sicut misit me pater sic ⁊ ego mitto vos. accipite spiritūsanctū: tn̄ vt vnitatē manifestaret vnitatis eiusdē originem ab vno incipientē auc̄te sua disposuit. hec Cyprianus. Hec aūt vnitas que attēditur penes principalem xp̄i vicariū nō est dicta principalis respectu illius que est in ordine ad xp̄m: sꝫ respectu illiꝰ ꝑticularis vnitatis que est membroꝝ ad inuicē. sicut in primo. c. est expositū. Nō dicit̄ mortuo papa adhuc ecclesia manet vna. non obuiat: qm̄ licet actualis habitudo totiꝰ ecclesie ad hanc ꝑsonam pape deficiat ꝑ mortē huius persone semp tn̄ manet ad ap̄licam sedez que nunq̄ moritur. vt habet̄ extra de rescrip. ca. gratiose ⁊ habitualis ad personā eligendā sicut de hac re plenius diximus in. ij. li. c. viij.

Ad septimā cū arguitur ꝙ nō magis dicēda sit ecclesia hec pars q̄ illa ⁊c. respōdetur ꝙ assumptū est falsum: q. n̄ cum ecclesia vna sit ⁊ scindi nō possit ⁊ vnitas eius vt supra expositū est considerat̄ ex ordine ꝑ obedientiam ad vnū caput ⁊ rectorem eius: illi soli dicēdi sunt ecclesia xp̄i in quibꝰ manet ordo ille obedientie ad illū rectorem vices xp̄i gerētem. Alij vero ab hmōi vnitate se diuidentes nō possunt dici ecclesia xp̄i qd̄ clarissime nobis sanctꝰ Cyprianus testat̄ in ep̄la ad Magnū ita dicēs. Dñs insinuās nobis vnitatez de diuina auc̄te venientem ponꝰ [illegible] dicit. Ego ⁊ pater vnum sumus. ad quā [illegible]tatem redigens ecclesiā suaz denuo dicit. Erit grex vnꝰ ⁊ vnus pastor. si aūt grex vnus est quo modo pōt gregi ānumerari qui in numero gregis nō est. Itez in ep̄la ad Florentiū. dñs quoq̄ in euāgelio cū eum loquentē discipuli derelinquerent cōuersus ad duodecim dixit. Nūquid ⁊ vos vultis ire? respōdit ei Petrus dicens. Dñe ad quem ibimꝰ verbuz vite eterne habes: ⁊ nos credimꝰ ⁊ cognouimꝰ: q: tu es filius dei viui. loq̄tur illic petrꝰ super quē edificata fuerat ecclesia: ecclesie nomine docēs ⁊ ostendēs q: ⁊ si cōtumax ac supba obedire nolentiū multitudo discedat. ec-

Margin notes: Ad tertium; Ad quartum; Ad quintum; Ad sextum; Ad septimum

clesia tñ a xp̄o non recedit. ꝛ illi sunt ecclesia
plebs sacerdoti adunata ꝛ pastori suo grex ad
herens. vnde scire debes ep̄m in eccl'ia esse et
eccl'iam in ep̄o ꝛ qui cū ep̄o nō est in ecclesia
nō est. quod etiā ponit̄. vij. q. i. Ad idē est bea
tus Aug. qui vt deducit papa pelagius in. c.
pudēda. xxiij. q. i. ita dicit. Si nullo modo po
test dici eccl'ia vbi scisma est restat vt quoniā
ecclesia nulla eē nō potest: ea sit quā in sedis
apostolice ꝑ successiones ep̄oꝝ radice cōstitu
tam hoim nulloꝝ malicia vllo modo valeat
extinguere. Item idē Pelagius in. c. scisma:
ad summā aut illos esse eccl'iam creditis ꝛ cū
duc ecclesie esse non possint nos quod absit
scismaticos iudicabitis: aut si verā in aposto
licis sedibus esse cōstat eccl'iam ꝛ illos ab vni
tate diuisos cognoscite ꝛ cōmunionis q̄stio-
nem esse sublatā quā veram nisi in vnitate cō
stat esse nō posse. Noli ergo quasi nulla scisma
ticorum ꝛ eccl'ie differētia sit velle indifferen
ter vtroꝝq̄ sacrificijs satiari. nō est xp̄i corp⁹
scꝫ quo ad effectū quod scismaticus cōficit si
veritate duce dirigimur. nec eīm diuisum esse
xp̄m poterit quisq̄ sine apostoli reprobatōne
confingere. vnā aūt vt sepe dictū est que xp̄i
corpus est constat esse eccl'iam que in duo vel
plura diuidi nō potest. simul eīm cum ab ea q̄s-
q̄ discessent ecclesia esse desistit. Ad illud vo
quod arguebat̄ q̄ maneret eadē fides. respō-
detur q̄ nō sufficit fides sola informis ad hoc
q̄ q̄s in eccl'ia xp̄i esse dicat̄ sed requirit̄ q̄ ma
neat in vnitate eccl'ie que attendit̄ in ordine
ad caput eccl'ie ꝛ ita quod subsit iuxta christi
ordinationē capiti eccl'ie quod est ro. pon. vn̄
beat⁹ Cyp̄a. in ep̄la ꝛ hr̄ i. c. deniq̄. vij. q. i. Et
vero eūdē quē nos deum patrē eūdē filiū: eū
dē sp̄msēm ꝛ nosse scismatici dicunt̄ nec h̄ ad
iuuare tales pōt. Nā ꝛ Chore ꝛ Dathā ꝛ Aby
rō cū sacerdote aarō ꝛ moyse eūdē deum no
uerāt pari lege ꝛ religione viuētes: vnū verū
deum qui colendus atq̄ inuocādus fuerat in
[illegible] trans-
gressi cōtra Aaron sacerdotē q̄ sacerdotiū
legitimū dignatione dei atq̄ ordinatione ꝑ-
fecerat sacrificādi sibi licētiam vendicauerūt
diuinitus ꝑcussi penas statim ꝓ illicitis cona
tibus rependerūt nec potuerūt rata esse ꝛ ꝓ-
ficere sacrificia irreligiose ꝛ illicite cōtra ius
diuine dispositionis oblata: hec ille. Quocir
ca beatus Hieronymus huic sententie fauet
scribens ad Damasum papā. ꝛ habet̄ in. c. qm̄
vetus oriens. xxiij. q. i. Cum successore pisca-
toris ꝛ discipulo xp̄i loquor ego nullū p̄mum
nisi xp̄ꝫ sequēs beatitudini tue. i. cathedre pe
tri cōmunione cōsentio: sup illam petrā fundatā

[illegible]

ecclesiam scio quicūq̄ extra hanc domū agnū
comedent ꝓphanus est. si quis in archa Noe
nō fuerit peribit regnante diluuio. ꝛ. ĩ. quicū-
q̄ tecum nō colligit spargit: hoc ē qui xp̄i nō ē
antixp̄i est. Item hui⁹ sentētie est beatus Am
bro. sup ep̄lam ad Thi. c. iij. Scribo tibi vt sci-
as quō ecclesiā ordines que est domus dei vt
cū totus mūdus dei sit ecclesia: tñ domus ei⁹
dicat̄ cuius hodie rector est Damasus. Mūd⁹
nāq̄ preuaricationis est diuerso turbat⁹ erro-
re ideo illic necesse est dicat̄ esse dom⁹ dei ꝛ ve
ritas vbi fm̄ voluntatē suā timet̄. Ad dictum
aūt Hiero. dicētis. Ubi ecclesia vbi fides. rn̄-
detur vt dictū est q̄ verū est dū tñ ab vnitate
ecclesie nō recedat̄. Uel dicendū q̄ intelligit̄
de fide nedum ad deū: sed etiam quo ad eccle-
siam: erga quā fidem. i. fidelitatem scismatici
seruare nō tenent̄ qui ab vnitate eccl'ie mem-
bra ei⁹ diuidi patiunt̄. vt i. c. aduocauit. xxiij. Ad octauum
q. i. Ad octauā rationē respōdet̄ negando
minorē videlꝫ q̄ in nomine xp̄i possent dici cō
gregati quicūq̄ sunt diuisi ab vnitate ecclesie
ꝛ obediētia vicarij iesu xp̄i. vnde in. c. audiui-
mus. xxiij. q. i. dicit Alexander secūdus. Xp̄s
nō habitat in cordibus eorum qui superbe sin
gularitatem secuti a corpore xp̄i compage se
metipsos abrumpunt. vnde beatus Cyprian⁹
quia prefate auctoritatis vana interpretatio-
ne tempore suo quidam scismatici decipiebā-
tur. respondit hoc modo. Corruptores euāge Alij corruptores legunt
lij atq̄ interpretes falsi extrema ponūt ꝛ supe
riora pretereunt partem memores ꝛ partē sub
dolo comprimētes vt ipsi sicut ab ecclesia scis
si sunt ita capituli vnius sententiam scindunt
dominus enim cum discipulis suis vnitatem
suaderet ꝛ pacem dico inquit vobis: q2 si duo
ex vobis conuenerint in terra de omni re que-
cūq̄ petientis contingant vobis a patre meo
qui in celis est: vbicunq̄ enim duo fuerint aut
tres collecti in nomine meo ego sum cum eis.
ostendit nō multitudini: sed vnanimitati de-
precātium plurimū tribui. Si duo iquit de vo
bis conuenerint in terra ꝛc̄. vnanimitatē pri⁹
posuit con cordiam pacis ante premisit vt ita
conueniat vobis fideliter ꝛ firmiter docuit.
Quo modo autem potest ipse cum alio conue
nire qui cum corpore ipsius ecclesie ꝛ cum vni
uersa fraternitate nō conuenit: quomodo au-
tem possunt duo aut tres in nomine christi col
ligi quos constat a christo ꝛ ab eius euāgelio
separari⁹ Hec Cyprianus in caplo Alienus.
xxiij. questio. i.

Capitulū. iiij. In quo ostenditur quomodo differat
Scisma ab Heresi.

Cap. IIII

I

Icut eniz fides et charitas sunt diuerse ꝟtutes ꝙuis quicũꝗ caret fide careat charitate. ita etiã scisma ⁊ heresis sunt diuersa vitia ꝙuis quicũꝗ est hereticus sit etiã scismaticus. sed nõ conuertit̃. propria aũt differẽtia hoꝝ sumẽda est ſm ea q̃bꝰ vtrũꝗ p se ⁊ directe opponit̃. Opponit̃ autẽ heresis fidei. scisma ꝟo vnitati ecclastice charitatis. Unde recte inter heresiz ⁊ scisma assignat̃ differẽtia penes hoc ꝙ heresis sit puersum dogma circa ea que sunt fidei. scisma ꝟo scissurã dicit ab vnitate ecclastica. ⁊ h̃ est qđ Hiero. dicit in epistola ad Gal. ⁊ inducitur a Gratiano. xxiiij. q. iij. c. iter heresim. Inter heresim ⁊ scisma hoc interesse arbitror ꝙ heresis puersum dogma habet. scisma post ẽpalez discessionẽ ab ecclia pariter separat. Uñ beatus Augu. in libro cõtra Faustũ distinguens inter scisma ⁊ heresim ita dicit. Scisma ẽ eadem opinantẽ ac eodẽ ritu colentẽ quo ceteri solo cõgregatiõis delectari discidio. Heresis vero diuersa opinat̃ ab his que catholica credit ecclesia. Item idem btũs Aug. in lib. questionũ euangelioꝝ differentiã assignãs inter hereticos malos catholicos ⁊ scismaticos ita dicit. Inter hereticos et malos catholicos h̃ interest ꝙ heretici falsa credũt: illi aũt ꝟa credentes nõ ita viuũt vt credũt. Solet aũt q̃ri etiã scismatici q̃d ab hereticis distent et hoc inueniri ꝙ scismaticos nõ fides diuersa facit sed cõmunis dirupta societas. Item hanc eãdem distinctionẽ ponit beatus Aug. in libro de fide ⁊ symbolo ita dicẽs. Credimꝰ sanctaz ecclïam vtiꝗ catholicã ⁊ apostolicam. Nam heretici ⁊ scismatici cõgregationes suas etiã ecclesias vocãt. h̃ heretici falsa de deo sentiẽdo ipam fidem violãt. Scismatici aũt dissensionibus suis iniquis a fraterna charitate dissoluũt ꝙuis ea credant q̃ credimus. Quapropt̃ nec heretici nec scismatici ptinẽt ad ecclesiam. veruz sicut amissio charitatis est via ad amittendũ fidez ſm illud. i. ad. Thimo. i. A q̃bus quidã abeũtes scilz a charitate conuersi sunt in vaniloquiũ. ita etiaz scisma via est ad heresim. vñ Hiero. vbi supra subdit ꝙ scisma a ꝓncipio aliqua in parte põt intelligi diuersum ab heresi. Ceterũ iam inueteratũ siue cõtinuatũ nullũ scisma est nisi sibi aliquã heresim cõfingat vt recte ab ecclesia recessisse videat̃: hec Hiero. Cui sentẽtie btũs Aug. consonans sic cõtra Cresconiũ grammaticũ ait. Inter scisma ⁊ heresim magis eã distinctõez approbo qua d̃: scisma eẽ recens ꝯgregatõis et aliqua sentẽtiarũ diuersitate dissensio. nec eñ fieri potest nisi diuersum aliq̃d sequãt̃ qui faciunt: heresis etiã est scisma inueteratũ. hec ille. Cõsiderato aũt hoc ꝙ scisma sit via ad heresim glo. in. c. inter heresim. xxiiij. q. iij. dicit etiam q̃ñ oẽs doctores iuriste dicũt ꝙ differẽtia inter scisma ⁊ heresim sit q̃ est iter dispõcz ⁊ habitũ. ⁊ q2 oĩs hereticꝰ ẽ scismaticꝰ ⁊ nõ ecõuerso: sicut differẽtia inter genꝰ ⁊ speciẽ. h̃ vero licet aliquo modo habeant veritatẽ capiendo nomen scismatis gñaliter: nõ tñ capiendo ꝓprie est verũ ꝙ talis sit differẽtia iter scisma ⁊ heresim qualis est inter dispositionẽ ⁊ habitũ aut genus ⁊ speciem: qm̃ licet scismatis nomen gñaliter sumptũ put. s. sumit̃ pro qualibz discessiõe illicita ſm quẽ modũ sumit̃ Exo. xx. Non edificabis altare de lapidibꝰ sectis. vbi dicit glo. secti lapides sunt qui vnitatem scindunt: potest esse genꝰ ad heresim. nõ tñ scisma ꝓprie sumptũ prout. s. dicit recessum cũ pertinacia ab obediẽtia ecclesie quantũcũꝗ simul concurrat cum heresi semp distat tñ specie ab ea cũ sint peccata specie distincta qđ non est de dispositione ⁊ habitu genere ⁊ specie. licet vt dictũ est supra scisma etiã etiam ꝓprie sumptũ via sit ad heresim qm̃ scismaticus diu esse nõ potest nisi sibi aliquam heresim confingat in defensionẽ dissensionis sue. Ex quibꝰ cõfutatur sententia aliquoꝝ iuristarũ qui nõ intelligẽtes distinctionẽ specificã hoꝝ peccatoruz dicũt ꝙ scisma transit in heresim quasi substãtialiter vnum in reliquum.

i octauum

lij corruptores sunt

Capitulum. v. De grauitate peccati scismatis siue scismaticorum. Cap. V

q

Uã grauissimũ aũt sit peccatũ scismatis ac oculis diuine maiestatis detestabile facile ex attestationibꝰ scr̃oꝝ patrũ colligitur ac ex multis alijs. Dicit enim Aug. contra ep̃lam Parmeniani ꝙ sacrilegium scismatis oĩa scelera trãsgredit̃. ⁊ libro q̃rto cõtra Cresconiũ grãmaticũ dicit ꝙ malum scismatis Cyprianꝰ idolatrie cõparauit. Aggrauatur ergo in primis scismatis peccatum eo ꝙ scismatici hostes dei specialiter dicũtur Ait eñ Cyprianꝰ in epistola vt habetur in. c. alienus. xxiiij. q. i. Alienus est prophanꝰ est hostis est: habere nõ potest deũ patrem qui vniuersalis ecclesie nõ tenet vnitatem. Secundo ostẽditur grauitas huius peccati eo ꝙ singulariter odisse dicit̃ dñs: imo etiam proijcere ciuitates ⁊ sacrificia scismaticoꝝ. vñ d̃ dñs de eis per Amos ꝓphetam loquens. c. v. quod transfert Gratianus in. c. odit. xxiiij. q. i. ita in

quit. Odi ⁊ ꝓieci festiuitates vestras et non capiā odorē cetuū vestrorum ꝙ si obtuleritis mihi holocaustomata ⁊ munera vestra nō accipiam ⁊ vota pinguiū vestroꝝ respuā. Odit autē dn̄s inquit Hiero. ⁊ nō solū odit sed ꝓijcit festiuitates eoꝝ qui nō celebrant festiuitatem dei. sed suas. ⁊ .j. Et si holocausta obtulerint vt videant̄ ieiunare dare elemosynas pudiciciam polliceri que holocausta sunt ꝟa nō ea suscipit dn̄s. Nam nō sacrificioꝝ magnitudinem seu offerentiū merita ⁊ causas dijudicat. Item btūs Aug. hoc idem testat̄ in de fide ad Petrū. Firmissime tene ⁊ nullaten⁹ dubites quēlibet scismaticū siue hereticū in nomine patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti baptizatuȝ si ecclesie nō fuerit aggregatus quātascūqꝫ elemosynas fecerit. ⁊ si ꝓ xp̄i nomine etiam sanguinē fuderit nullatenus posse saluari. Omni enī homini qui eccl'ie nō tenet vnitatem nec elemosyna quātūlibet copiosa neqꝫ baptism⁹ neqꝫ mors ꝓ nomine xp̄i suscepta ꝓficere potent ad salutē qm̄ in eo vel heretica vel scismatica ꝑuersitas ꝑseuerat que ducit ad mortem. Nimirū si scismaticoꝝ sacrificia ⁊ oblatōnes nō acceptet altissimus: qm̄ vt inquit Cyprianus in quadā epistola. Nihil pōt esse gratum ⁊ firm⁹ apud deū quod illi faciūt quos de⁹ hostes ⁊ aduersarios suos dicit in euangelio suo ponēs. Qui nō est mecū aduersum me est ⁊ q̄ nō colligit mecū spargit. Ceterū scisma ostēditur grauissimū. Tum qꝛ tunicā dn̄i incōsutilem quā milites Pilati nō fuerūt ausi scindere scismatici xp̄i crucifixorib⁹ crudeliores vnitatem eccl'ie ꝑ illā significatā scindere ꝓsumūt. Contra quos btūs Augu. in epistola ad Seuerinū cōtra scismaticos ita inquit. Quare diuisores vestimētoꝝ dn̄i esse vultis ⁊ tunicam illam charitatis desup contextaȝ quam nec ꝑsecutores eius diuiserunt tenere cū toto orbe nō vultis. Et beatus Cyprianus in ep̄l'a de vnitate ecclesie. Quis sic sceleratus ⁊ perfidus quis sic discordie furore insanus vt aut credat scindi posse aut audeat scindere vnitatem dei vestem dn̄i eccl'iam xp̄i monet nos ip̄e in euangelio ⁊ docet dicens. Et erit vnus grex ⁊ vnus pastor. Ceteruȝ grauitas huius sceleris scismatis ostendit̄ ex eo ꝙ scismatici vident̄ negare fidē xp̄i. vnde Ambro. ⁊ habetur in. c. aduocauit. xxiij. q. i. loquēs de Cypriano ita dicit. Nō putauit fidem esse in scismate. nam ⁊ si fidē erga deum tenerēt. s. scismatici tn̄ erga dei eccl'iam nō tenebāt cui⁹ patiebant̄ velut quosdā artus diuidi ⁊ mēbra lacerari. Etenī cū ꝓpter eccl'iam xp̄s passus sit et corpus xp̄i sit eccl'ia nō videt̄ ab his exhiberi fides xp̄o a quibus euacuatur passio eius atqꝫ distrahit̄. Ampli⁹ grauitas hui⁹ sceleris attendit̄ ex eo ꝙ videt̄ esse īfirmitas desperata. vn̄ Aug. de ꝟbis dn̄i li. iij. ꝟmōe. xij. Xp̄s caput ecclesie est ⁊ eccl'ia corp⁹ eius ⁊ in ei⁹ corpore vnitas mēbroꝝ ⁊ cōpago charitatis tanqꝫ sanitas existit. Quicumqꝫ autē in charitate frigescit infirmat̄ in corpore xp̄i sed potēs est ille q̄ iam exaltauit caput nostrū etiā infirma membra sanare: dū tn̄ nō nimia impietate ꝓscindantur ꝟ hereāt corpi donec sanētur. Quicq̄d enī adhuc heret corpi nō desperate sanitatis est qd̄ autē ꝓscisuȝ fuerit nec curari nec sanari pōt.

Ceterū detestabilis huius peccati grauitas colligit̄ ex grauitate pene qua a deo legit̄ punitū nō tm̄ in principalib⁹ auctorib⁹: sed etiam in cōplicibus ⁊ cōsentientibus ac sequacibus. vn̄ beatus Aug. in ep̄l'a ad Emeritū de ꝟ ita loquitur. Quanti autē diuino iudicio pēdatur hoc facinus lege qd̄ te legisse nō ambigo: inuenies autē Datan ⁊ Abiron hiatu terre deuoratos ceteros oēs qui eis ꝯsenserāt igne de medio eoꝝ exeunte ꝯsumptos. Illud ergo scelus ad exemplū deuitādi dn̄s deus ꝓsenti supplicio demōstrauit vt cū talibus patiētissime parcit quale vltimo iudicio reseruet ostēderet hec Aug. ⁊ beatus Cyprian⁹ ex eadem radice grauitatē hui⁹ sceleris demōstrans in epistola. ⁊ habet̄ in. c. deniqꝫ. vij. q. i. ita ait. Deniqꝫ ꝙ sit inseparabile vnitatis sacramentuȝ et ꝙ sine spe sint ⁊ ꝑditionem sibi maximā de indignatione dei acquirant qui scisma faciūt ⁊ relicto ep̄o aliū sibi foris pseudo ep̄m cōstituūt: declarat scriptura diuina in libris regū. vbi a tribu iuda ⁊ de Beniamin decem tribus scisse sunt ⁊ relicto rege suo alterū sibi foris instituerūt ⁊ indignatus est ꝗuit dn̄s omni semini israel ⁊ demoliuit eos ⁊ dedit eos in direptōeȝ donec abiecit eos a facie sua qꝛ dissipatus ē israel a domo Dauid ⁊ ꝯstituerūt sibi regem Ieroboam filiū Nabath. Indignatū esse deū dixit ⁊ eos in perditionem dedisse: qꝛ ab vnitate dissipati alterū sibi regem ꝯstituissent ⁊ tanta indignatio dn̄i extitit aduersus illos q̄ scisma fecerunt vt etiam cū homo dei ad Ieroboam missus eēt qui ei peccata sua exprobraret atqꝫ vltionem futuram prediceret panē apud illos edere ⁊ aquam bibere vetaret̄. qd̄ cuȝ nō custodisset ⁊ cōtra preceptuȝ dn̄i pretendisset statim diuina censura percussus vt inde regrediens impetu ac morsu leonis in itinere necaretur. Sed adhuc in euangelio dn̄s maius intelligentie sue lumen manifestat ꝙ ijdem qui tūc se a tribu Iuda ⁊ Beniamin sciderant inter pseudo prophetas ⁊ gentiles computarētur.

Nam cum primo discipulos in ministeriū salutis mitteret mādauit ꝛ dixit. In viā nationum ne ieritis ꝛ in ciuitates samaritanorum ne intraueritis ad iudeos ꝑus mittēs gētiles adhuc ꝓteriri iubet. addendo aūt ꝛ ciuitatez samaritanoꝝ debere omitti vbi erant scismatici ostēdit scismaticos gētib⁹ adequari. Itez beatus Hiero. ꝛ habetur in. c. nō afferamus. xxiiij. q. i. de grauitate huius sceleris loquens ita ait. Non afferamus stateras dolosas vbi appēdamus quod volumus ꝑ arbitrio nostro dicētes hoc graue: hoc leue est. sed afferamus iaz diuinā staterā de scripturis sanctis tanq̄ de thesauris dn̄icis ꝛ in illa q̄d sit grauius appendamus. tpe quo dn̄s p̄uoꝛa delicta recētibus penarū exēplis cauēda mōstrauit ꝛ ydolum fabricatū atq̄ adoratū est ꝛ ppheticus liber ira cōtemptoris regis incensus est scisma tentatū: idolatria gladio punita est: exustio libri bellica cede ꝛ pegrina captiuitate: scisma hiatu terre sepultis auctorib⁹ viuis ꝛ ceteris celesti igne ꝯsumptis. Quis iam dubitauerit hoc esse sceleratius cōmissum qd̄ est grauius vindicatum: hec ille.

Capitulum. vi. De differentia grauitatis peccati inter scisma ꝛ heresim.

Cap. VI

Videbitur fortassis ex dictis alicui q̄ scisma grauius peccatū sit q̄ heresis aut infidelitatis peccatū cum maius peccatū grauiori pena puniendum sit ẜm illud Deut. xxv. Pro mensura peccati erit et plagarū modus. Peccatū aūt scismat̄ grauius inuenit̄ punitū q̄ etiā peccatū idolatrie vt dictum est ẜm q̄ legit̄ Deut. xxxij. q̄ ꝑpter idolatriam sunt aliqui humana manu gladio interfecti. De peccato autē scismatis legitur Numeri. xvi. Si nouā rem fecerit domin⁹ vt aperiēs terra os suū degluriat eos ꝛ oia q̄ ad eos ptinēt descenderintq̄ viuētes in infernū scietis q̄ blasphemauerūt dn̄m. Decez etiam tribus qui vitio scismatis a regno Dauid recesserūt sunt grauissime puniti. iiij. Reg. vij. Nihilominus nō est ita in veritate q̄ scisma sit graui⁹ pctm̄ q̄ infidelitas. Regula est enīz gn̄alis q̄ om̄e qd̄ se hz p additionē ad aliō potius sit illo in bono vel in malo. sic aūt ē q̄ heresis se hz p additionē ad scisma: addit eīm ꝑuersum dogma. vt pz ex auc̄te Hiero. supra inducta. vn̄ nō ē dubiū q̄ scisma absolute loquēdo minus pctm̄ sit q̄ infidelitas. Pro quo notādū iuxta scm̄ Tho. in. ij. ij. q. xxxix. ar. ij. q̄ q̄ñtitas pcti pōt dupl'r ꝯsiderari. vno mō ẜm suaz spēm. alio mō ẜm suas circūstātias: ꝛ q̄ circūstantie pticulares ifinitis modis possunt variari: cū queritur in cōi de duob⁹ peccatis qd̄ sit graui⁹ intelligenda est questio de grauitate que attēdit̄ ẜm gen⁹ peccati. gen⁹ autez seu species attendit̄ ex obiecto ꝛ ideo illud peccatū qd̄ maiori bono contrariat̄ est ex suo genere grauius peccatū: sicut pctm̄ in deū q̄ in pximū. Manifestū est autē q̄ infidelitas ē peccatū cōtra ipsum deū ẜm q̄ in se est veritas pria cui fides innititur: scisma aūt est cōtra ecclesiasticā vnitatē que est quoddā bonū participatū ꝛ minus q̄ sit ipse de⁹. vnde manifestū est q̄ peccatū infidelitatis in suo genere ē grauius q̄ peccatū scismatis licet posset ptingere q̄ aliq̄s scismatic⁹ grauius peccet q̄ quidā infidelis vel ꝑpter maiorē cōtemptū vel ꝑpt̄ maius periculū qd̄ inducit vel ꝑpter aliquid hmōi. Nec obuiat huic veritati q̄ scisma dicatur opponi charitati que maior virtus est q̄ fides cui opponit̄ infidelitas: q̄m charitas habet duo obiecta. vnū principale. s. bonitatem diuinā ꝛ aliud secūdarium. s. bonū pximi. scisma autē ꝛ alia peccata que sunt in pximū opponūtur charitati q̄tum ad secūdarium bonū qd̄ est minus q̄ obiectū fidei qd̄ est ipse deus ꝛ ideo ista peccata minora sunt q̄ infidelitas sed odiū dei qd̄ opponit̄ charitati q̄tū ad p̄ncipale bonū nō esse minus: tn̄ inter pctā que sunt in pximū pctm̄ scismatis videt̄ esse maximū q̄ est contra spūale bonū multitudinis. De hoc aūt q̄ scisma aliq̄n fuerit graui⁹ ꝛ insolita pena punitū q̄ infidelitas sicut Nu. xvi. pōt assignari multiplex rō. Pria iux̄ scm̄ Tho. in. ij. ij. vbi supra: q̄ ꝑplo illi hebreoꝝ manifestum erat iam p legē susceptā q̄ erat vn⁹ de⁹ ꝛ q̄ nō erant alij colēdi ꝛ hoc erat apud eos p multiplicia signa cōfirmatū ꝛ ideo nō oportebat q̄ peccantes ꝯtra hanc fidem p idolatriā punirētur verisicata aliqua sola pena sed solū cōi. s non erat sic notū apud eos q̄ Moyses deberet semp esse eoꝝ princeps ꝛ ideo rebellantes ei⁹ ꝑm̄ datui oportebat miraculosa et insueta pena puniri. Scd̄a rō. pctm̄ scismatis fuit q̄ñq̄ in ꝑplo illo graui⁹ punitū: q̄ erat ad seditōes ꝛ scismata prōpt⁹. dr̄ eīm. i. Esdre. iiij. Ciuitas illa a dieb⁹ antiquis aduersus regem rebellabat ꝛ seditiones ꝛ prelia ꝯcitant̄ in ea. pena aūt maior infligitur q̄ñq̄ pro pctō magis ꝯsueto. Pene aūt sūt medicine quedā ad arcendū hoīes a peccato. vnde vbi est maior pronitas ad peccandū debet seuerior pena adhiberi. Tertia ratio: scisma punit̄ q̄ñq̄ graui⁹ q̄ est pctm̄ periculosum valde ꝛ perniciosum. Pro quo notādū vt dicit idē sanct⁹ Tho. in. q. de malo. ar. x. in respōsione ad quartū ar

gumētū: ꝙ pene que inferunt a deo in futura vita respondēt grauitati culpe. vnde Aplus ad Roma. ij. dicit. ꝙ iudiciū dei est fm verita tem in eos qui talia agūt. sed pene que in pre senti vita infligunt siue a deo siue ab hoīe nō semp rñdēt grauitati culpe. interdū eī mior culpa grauiori pena punit tempaliter ꝑpter maius periculū euitandū: pene eī pñtis vite quasi medicine adhibent. pctm autē scismatis pniciosissimū est rebus humanis. qr dissoluit totū regnū humane societatis. Quarta ratio potest assignari iuxta magistrū Alexandruz de Alis in. ij. li. quare scisma grauius punitū fuit in illis est. quia ex maiori contumacia vi dentur illi fecisse ꝙ alij in heresim incidisse. ꝙ to aūt maior est contēptus tanto magis scele rate peccatur.

Capitulū. vij. Quid spiritualis potestatis in scisma ticis maneat.

Ca. VII

Cum aūt scismatici ab ecclie corpe sint diuisi ac separati et extra vnitatē ecclie spūssanct⁹ nō accipit: nō imme rito dubitat an apud ipos tali scissura ab ec clesia segregatos aliqd maneat potestatis spi ritualis: quocirca de hoc venit aliqd dicēduz Pro quo notandū iuxta sanctū Tho. in. ij. ij. q. xxxix. ar. iij. ꝙ duplex est spūalis potestas. s. sacramētalis alia iurisdictionalis. Sacmen talis quidē potestas est que ꝑ aliquā cōsecra tionem confert. oīs aūt ꝯsecrationes ecclie sunt immobiles manētibus que cōsecrant. si cut patet etiā in rebus inanimatis. nā altare semel consecratū nō consecrat iterū nisi fue rit dissipatū. ꝛ ideo talis ptās fm suā eētiaz manet in homine qui ꝑ ꝯsecrationez eam est adeptus ꝙdiu viuit siue in scisma siue in here sim labat. quod patz ex hoc ꝙ rediēs ad eccle siam nō iterū cōsecrat. De quo beatus Aug. in libro cōtra Donatistas dicit. Sicut redeū tes ad ecclīam qui ꝑusꝙ recesserūt fuerunt or dinati nō vtiqꝫ rursus ordinant. retinēt ergo scismatici potestatē sacramētalē ordinez reti nentes. Preterea hoc idez apte colligit ex eo ꝙ Urbanus papa dicit. ꝛ habet in. c. ordinatio nes. ix. q. i. ꝙ qui ab epis quondā catholice or dinatis sed in scismate a romana ecclīa sepa ratis cōsecrati sunt eos cum ad ecclesie vnita tem redierint suatis ꝑpijs ordinibus miseri corditer suscipi iubemus: si eos vita ꝛ sciētia cōmendat. hoc aūt nō potest esse nisi spūalis potestas ꝑ ꝯsecrationē data apō scismaticos maneret. Uerū qr ptās inferior nō debet ire in actū nisi fm ꝙ mouet a ptāte supiori sicut etiā in rebus naturalibus patet. inde est ꝙ ta les vsum ptātis amittūt ita. s. ꝙ nō liceat eis sua potestate vti. si tñ vsi fuerint eorum ptās effectū habet in sacramētalibus qr in his hō nō operat nisi sicut instrm dei. vnde effectus sacramētales nō excludunt ꝑpter culpā quā cūqꝫ conferētis sacrm. vnde auctores dicentes scismaticos ꝛ hereticos nō habere potestatē spūalem pfatam. s. sacramētalē semp sunt in telligēde ꝙtum ad legitimū vsum illius. non aūt sunt referēde ad ipam essentiā potestatis sicut est illud extra de scis. c. i. vbi lateranense conciliū dicit ordinationes ab Octauiano et Guidone heresiarchis factos ꝛ ab ordinatis ab eis irritas esse censemus. Et idem habet i c. ordinationes. ix. q. i. hoc aūt intellige vt ait glo. ꝙtum ad executionē nisi cū eis fuerit dis pensatū. vel si ordinatus ꝑbaret se nesciuisse illum fuisse scismaticū qui eū ordinauit vt in c. ordinatōnes vbi supra. Ex qbus manifeste etiā habet apud scismaticos vera esse sacra menta dum tñ in forma ecclie dent siue dispē sent. vnde Aug. libro de vnico baptismo ait. Potest sacrm tradere separatus sicut potest habere separatus. nam vt idem Aug. contra Petilianū donatistā testat. Sacramētis dei nihil obsunt mores maloꝝ hoīm ꝙ illa vel nō sint vl minus sancta sint. vnde oēs auctorita tes sanctoꝝ patrū que vident sonare ꝙ apud scismaticos vel hereticos nō sint vera sacra mēta vel intelligant de illis scismaticis ꝛ he reticis qui formā ecclesie nō seruāt sicut illud Pelagij pape in. c. pudēda. xxiiij. q. i. Qui di uisus est ab aplicis sedibus execrat poti⁹ ipe et nō cōsecrat. iure ergo execratus tm et non consecratus poterit dici: ꝛ similes auctorita tes. vel intelligunt auctoritates pfate de sa cramētis nō ꝙtum ad veritatē essentie sacra mentoꝝ sed ꝙtum ad rem sacramēti siue effe ctum salutiferū eoꝝ: qm verū ē ꝙ si manifeste sint ab ecclīa precisi ꝙcūqꝫ accipiūt ab eis sa cramēta peccāt nisi sacramentū baptismi in articulo necessitatis. ꝛ ꝑ hoc impediunt ne ef fectum sacramēti consequant ꝛ ita ꝙtum ad rez sacramēti dicunt illa sacramēta falsa aut inania. hoc modo accipiendum dicit. s. Tho in tertia parte illud quod Leo papa scribens ad Leonē Augustū ait ꝙ in Alexādrina sede omniū celestiū sacramentoꝝ lumē extinctuz est. intercepta sacrificij oblatio deficit chrisma tis sanctificatio ꝛc. Dicta ꝟo Cypriani que vi dent velle apō scismaticos ꝛ hereticos nō eē ꝟa sacramēta nō cogūt quia eius sentētia nō tenet vt dicit scūs Aug. Ptās aūt iurisdictō nalis est que ex simplici iniūctione hoīs con-

fertur. et talis ptās nō immobiliter adheret.
vnde in scismaticis ꝛ hereticis nō manet vñ
nō possunt absoluere nec excōmunicare nec ī
dulgētias facere aut aliq̄d hm̄ōi: ꝙ si fecerint
nihil est actū. de qua potestate videt accipiē
da auctoritas Cypriani in epistola et habetur
vij. q. i. c. Nouatianus. Qui nec vnitatē spūs
nec cōmunionis pacem obseruat ꝛ se ab eccle
sie vinculo atq̄ sacerdotuꝫ collegio sepat nec
epī ptātem habere potest nec honorē. Itē idē
Cyprianus in epistola ad Magnū. ꝛ habet in
c. didicimus. xxiiij. q. i. Didicimus omnino he
reticos ꝛ scismaticos nihil habere potestatis
ac iuris. Quocirca in. c. i. extra de scisma. post
illa supius allegata d̄r sic. Adijciētes vt q̄ di-
gnitates ecclīasticas seu beneficia p dictos
scismaticos acceperūt careāt impetratis. ali
enationes quoq̄ que p eosdē scismaticos siue
laicos facte sint de rebus ecclīasticis oīm ca
reant firmitate. ꝛ hoc ideo quia apud scisma-
ticos nihil remanet potestatis iurisdictōalis
vnde glo. super verbo omni careant firmita-
te ait: quia dum ecclesia pastorem habet here
ticum vel scismaticum vacare intelligitur. s̄.
de rescrip. c. i.

Cap. viij. De pena scismaticorum.

Cap. VIII

SCisma autem ꝛ
punit a deo ꝛ punit ab ecclīa: ꝙ
grauiter aūt punitū legat a deo
supius in. c. v. exemplariter idu-
xim⁹ de Dathan ꝛ Abyron qui hiatu terre ab
sorpti sunt. Numeri. xvi. ca. Item de decē tri-
bubus que quia Hieroboam adheserūt date
sunt in dispersionē. iij. Regū. xij. ꝛ. xiij. ꝛ alijs
multis exēplis pꝫ. Iam loquēdū restat de pu
nitione qua ab ecclīa scismatici puniant. Pu
niunt aūt ab ecclīa multiplr. Primo excōica
tione vt pꝫ extra de scisma. c. ij. ꝛ p ɔñs cum
scismatici sint excōicati. sicut etiā habet in. c.
de liguribus. xxiij. q. v. ꝛ cū excōicatis nō sit cō-
municādū sequit ꝙ cū scismaticis sciēter cō-
municandū nō sit. vñ Nume. xvi. d̄r. Recedi-
te a tabernaculis hoīm impioꝝ. qui. s. scisma
fecerāt ꝛ noli. te tāgere q̄ ad eos ptinēt ne in-
uoluamini peccatis eoꝝ. Scd̄o si scismatici p ex
cōicatiōeꝫ nō resipiscāt puniūt pēa depositō
nis vt in. c. in noīe dñi. xxiij. di. Ceterū si ptina
citer adhuc psumerēt ita ꝙ nō possent coerce
ri pfatis penis. tertio veniūt puniēdi manu
armata siue coercēdi ptāte brachij secularis
Harū aūt pēarū ɔueiētia sumit iuxta. s. Tho.
in. ij. ij. q. xxxix. ar. iiij. sic. sic hr̄ Sapie. xi. Per
q̄ qs peccat dꝫ puniri. Scismatici autē vt ex
dict pꝫ in duob⁹ peccāt. In vno quidē: quia

separant se a cōione membroꝝ ecclesie ꝛ ꝙtū
ad hoc cōueniens pena scismaticoꝝ est vt ex-
cōicentur. Peccant scd̄o: q: subdi recusant ca
piti ecclesie ꝛ ob hoc merito a dignitate depo
nūtur. Et quia coerceri nolunt per spūalē po
testatem ecclesie iustū est vt ptāte tpali coer-
ceant. pene aūt presentis vite sunt medicina
les ꝛ ideo qñ vna pena nō sufficit ad coercen-
dū hoīeꝫ superadditur altera. Sicut ꝛ medici di
uersas medicinas corporales apponūt qñ vna
nō est efficax: ꝛ ita ecclīa qñ aliqui per excōi-
cationē nō sufficienter reprimunt adhibet co
ertionem brachij siue potestatis secularis. s si
vna sit sufficiens alia non debet adhiberi. De
hac autē pena brachij siue ptātis secularis lo-
quūtur multa. c. in decreto maxime. xxiij. q. v.
vt in. c. de liguribus. ꝛ. c. quali. vbi papa Pe-
lagius Narse patricio scribens ita ait. Salu-
tantes paterno affectu gloriā vestram petim⁹
vt prefatis qui a nostra sede directi sunt in oī
bus prebeatis auxiliuꝫ nec putetis peccati eē
alicui⁹ si huiusmodi homines premuntur. hoc
enim ꝛ diuine ꝛ humane leges statuerunt vt
ab ecclesie vnitate diuisi ꝛ eius pacem iniqui-
sime perturbātes a secularibus potestatibus
comprimantur. nec quicq̄ maius est vnde deo
possitis sacrificium offerre ꝙ si id ordinetis vt
qui in suam ꝛ aliorum perniciem debacchant
competenti debeāt rigore compesci.

Capitulum. ix. Que scismata fuerūt in ecclesia.

Cap. IX

QVoniā non pa-
rum huic parti pro cautela futu-
roꝝ temporum vtile arbitrati su
mus cōmemorari scismata supe-
riorib⁹ tpib⁹ in ecclīa orta ꝛ modos q̄b⁹ sopi-
ta siue ablata sūt: idcirco nos sub breuitate il-
la pstringere volum⁹: veꝝ q: scismata in ecclīa
vario mō ɔtingūt videlꝫ aut p introductōem
puersi dogmat qm̄ heresis in se icludit scisma
aut p separationē ꝛ diuisionē p ptinacē inobe
dientiā ab aplīca sede: aut p vsurpatōem aplī
ce sedis. prim̄ mō de scismatib⁹ loquendo nō
est ppositi nr̄i scismata pterita aut presen-
tia numerare: q: hoc longū esset ꝛ difficillimū
valde: cū tot venirēt scismata repetēda quot
fuerūt hereses aut impn̄tiarū sūt. nec etiā scis
mata scd̄o mō itroducta intēdim⁹ cōmemora
re: qm̄ in illis sic in pmis hereses multe inuolu
te sunt. de illis em̄ pprie itelligit dictū Hier.
in. c. iter heresim. xxiij. q. i. dicētis: ꝙ oē scisma
sucteratū aliquā heresim sibi ɔfingit vt recte
ab ecclīa recessisse videat: sicut pꝫ in scismate
grecoꝝ: in scismate iacobitarū ꝛ Armenoꝝ ꝛ
nūc Bohemoꝝ: q̄ in colorē sepatōis ab ecclīa

Romana multas hereses ꝯfinxerūt. Sed im
presentiarū solū ea scismata enumerare ꝓpo
suimus que ꝑ illicitū ausuz vsurpationis apo
stolice sedis introducta sunt in eccliaz. Pri
mū scisma fuit iter btm̄ Corneliū ⁊ Nouatia
num vrbis Rome pbr̄m. Primus itaqꝫ qui post
legitimā successionē pontificū admisus est se
dem aplicam vsurpare vt ecclesiastice ferunt
hystorie fuit Nouatianus romane eccl'ie pbr̄
⁊ princeps heresis nouatianoꝝ extitit q̄ se ca
tharos.i.mūdos nomiabāt lapsis spez venie
denegātes. vnde lapsis fratrib⁹ nō cōicabūt
nec eoꝝ penitentiā dicebāt esse suscipiendaz
⁊ ita Nouatianus in scisma ⁊ heresim lapsus
est. ob quā rem papa Cornelius in vrbe conci
lium cōgregat. lx. epoꝝ presbyteroꝝqꝫ toti
dē cū dyaconib⁹ plurimis in qua Nouatiano
cū oib⁹ suis sectatoribus ab oib⁹ execrato ⁊ he
resi sua condēnata statuit vt lapsis penitēti
bus venia ꝑmitteretur ⁊ recōciliatio post di
gnam penitentiā cōcederet. Scd̄m scisma
fuit inter Felicē ⁊ Liberiū. sane liberio papa
ꝓpter fidē exulante a Constantino Augusto
Felix pbr̄ de ꝯsensu ipsius Liberij substituit
in papatu qui tandē ꝓpter fidei constantiam
cōgregato Arrianoꝝ ꝯcilio a papatu deponi
tur. Liberius qui exilij tedio deuictus reuoca
tus est in heretica prauitate se subscribens in
sede repositus est quam sex quasi ānis tenuit.
Hoc scisma sopitū est morte. Naz primo Felix
papa martyrio coronat: deinde post ānos. vi.
pseudo papa Liberius mala morte precibus
sanctorū extinctus est quē post papa Dama
sus synodali iudicio publice ꝯdēnauit ⁊ omē
quod fecerat annullauit. Tertiū scisma fuit
int Damasū papā primū: ⁊ vrsinū dyaconū car
dinalē. hic cū Damasum platum nō ferēs se
ditionem Damaso excitat ⁊ seditiosoꝝ hoim
potētia in basilica que Sisini appellat epm
se fieri extorquet legis ordine ⁊ traditōe per
uersis. quo facto magna tur[illegible]tio orta ē. Hoc
scisma auctore deo sopitū e[illegible]m cōgregato
concilio Damasus qui a ma[illegible] et saniori p̄te
electus fuerat in sede ꝯstituit. Ursinus de vr
be eiectus epūs Neapolitanus efficit. Quar
tum scisma fuit inter Bonifaciū primū ⁊ Eula
lium pbr̄m vrbis rome. Bonifacius ordinat
in basilica sancti Petri. Eulalius in basilica
Cōstantina. Sopit hoc scisma sic: qm̄ ambo
iussu imperatoris Honorij vrbem egrediunt et
facta inq̄sitione de veritate electōis amboꝝ
reprobat Eulalius: ⁊ Bonifacius quia a ma
iori et saniori parte fuerat electus apostolice
sedi restituitur. Quītū scisma fuit inter Sy
machum primum ⁊ Laurentiū. Nam Syma
chus est electus in papā in basilica Constan
tina ab vna parte cardinaliū ⁊ clero Lauren
tius vo ab alia parte in basilica sancte marie
eligit. Sopitū est hoc scisma hoc modo: quia
cum vnus alteri nō cederet constituerunt vt
lis tota iudicio Theodorici regis qui tunc in
italia plenuz habebat dn̄iū diffiniri deberet:
qui Rauēne exn̄s auditis vtriusqꝫ partis ple
ne legatis decreuit vt qui prius electus esset
aut quē maior ps cleri simul ⁊ populi eligit iz
in sede apostolica resideret. ⁊ qz Symachus
prius ordinat⁹ fuerat maiorqꝫ pars ei faueret
obtinuit qui ex mia Laurentiū epm fecit Nu
cherinū. verū post paucos annos criminatur
ex inuidia Symachus ꝑ falsos testes ⁊ apud
Augustū accusatus reuocat occulte Lauren
tius ⁊ iterato scismate diuisus est clerus. Sz
sopit hoc modo. nam iussu p̄fati regis Theo
dorici congregat conciliū. cxv. epoꝝ in vrbe.
vt patet. dist. xvij. c. concilia. §. hinc etiam in
quo Symacho purgato de crimine falso ⁊ dā
natis tam falsis testibus q̄ȝ episcopo Lauren
tio apostolice sedis inuasore Symachus cuȝ
summo honore ⁊ gloria restituit. Sextum
scisma fuit inter Siluerium primū ⁊ Uigiliuȝ
Uigilius cū romane ecclesie archidyacon⁹
cum ad apostolice sed's apicem aspiraret pō
tifici suo Silucrio parat insidias. nam cum
papa Siluerius nollet ad suggestionē Augu
ste reuocare Anthoniū constantinū epm q̄a
heretic⁹ esset Uigilius spopōdit se hoc factu
rum atqꝫ ita beato Siluerio ꝑ Bulisarinum
patriciū in exilio deportato. Uigilius fauēte
Augusta gratia facte ꝓmissionis male cōcu
pitam sedē arripuit q̄ȝ q̄ȝ postea brā ꝯfessione
crimen diluerit. Scisma hoc sopituz est: quia
vt quedā hystorie referūt mortuo Siluerio in
exilio Uigilius ab omnibus in papam assum
ptus est. Septimū scisma fuit inter Eugeni
um scd̄m ⁊ alium quēdā in discordia coelectū
quod scisma sopitū est potentia Lotharij filij
Lucij imperatoris qui Romā veniēs statū po
puli pacificauit cū pontifice Eugenio depra
uatum ꝑ suos antecessores ⁊ ita reiecto anti
papa Eugenius mansit in papatu cui etiam
maior pars nobiliū ⁊ populi fauebat. Octa
uum scisma fuit inter Leonem q̄ntum ⁊ Chri
stoforum pseudo antipapam. qui Christofo
rus dyabolica presumptiōe ita excecatus est
vt Leonem papam vi capere et carceri man
cipare presumpserit ⁊ ita hoc ordine apostoli
cam sedem vsurpauit sed Leone papa in car
cere mortuo ⁊ Christoforo antipapa turpiter
reiecto Sergius secūdus ad apostolatum eli
gitur et sic scisma sopitur. Nonum scisma

fuit inter Johannē.xij.ꝛ Leonē.viij.nam licȝ
Johānes.xij.ob demerita sua qꝛ lubricus erat
et venatoꝛ cōgregato concilio epoꝝ Italie p
Ottonem imperatoꝛē foret depositus ꝛ Leo in
apostolatu cōstitutus: nihilominus post re-
cessum imperatoris Johānes fauoꝛe suoꝝ rece
ptus est a romanis.ꝛ collecta synodo reassu-
mit papatū Leone deposito quo tandē iusto
dei iudicio a dyabolo extincto scisma sopitū
est. Decimū scisma fuit inter p̄dictū Leoneȝ
et Benedictū q̇ntum:qui Benedictus cū ab
amicis Johānis adhuc viuēte Leone eligere
tur scisma oꝛtum est. Quod scisma sopitur sic
reuertit̄ eñi impatoꝛ hoc audiēs ad vrbem et
obsidione illā fatigat quousq̄ Benedictus si
bi traditus est quē impatoꝛ in exiliū in saxoni
am mittit ꝛ Leo restituit̄. ꝛ ita potētia impa-
toris scisma sopit̄. Undecimū scisma fuit in
ter Gregoriū q̇ntum ꝛ quēdam Johannē epȝ
Placentinū queȝ Crescētius consul pecunia
coꝛruptus in apostolicā sedem violēter intru
sit:sed hoc impatoꝛ cū multo doloꝛe audiens
ad vrbem celeriter regredit̄ ꝛ Crescentiū tru
cidari iubet ꝛ dictū Johanneȝ oculis effossis
p̄uatum in castro sancti angeli carceri perpe
tuo mancipauit.ꝛ Gregoriꝰ restituitur.ꝛ sic
potestate impatoris scisma sopit̄. Duodeci-
mum scisma fuit inter Benedictū nonū ꝛ ali
os tres assumptos. Legit̄ eñi q̄ Benedictus
nonus postq̄ in sede apostolica aliq̇bus ānis
sederat deijcit̄ ꝛ datus est papatus Johanni
sabinēsi ep̄o qui postea vocatus est Siluester
tertius quo potētia aliquoꝝ romanoꝛum qui
Alberto patri p̄fati Benedicti fauebant eie
cto.Benedictꝰ est restitutus quo iterato eie
cto datus est papatus Johāni p̄bro sancti io
hannis ante portā latinā qui Gregoriꝰ sextus
est dictus q̇ ob ruditatē l̄rarum vt ferūt ad vi
ces officij exequēdas aliū secū cōsecrari fecit
que coadiutoris institutio cuȝ multis nō pla-
ceret tertius supinducit̄ qui solus vices duo-
rum impleret.Inter tres g̃ de papatu ꝯtendi
tur vno cōtra duos ꝛ duobus cōtra vnum de
papatu altercātibus venit Hēricus impera-
toꝛ Romā ꝛ tribus eiectis quartus substituit̄
qui vocatus est Clemēs secūdus.ꝛ ita poten
tia ip̄atoris scisma sopit̄. Tredecimū scisma
fuit cū Benedictus decimus fretus potentia
aliquoꝝ nobiliū romāoꝝ sedē occupauit apo
stolicam qui tandē ꝯsciētia ductꝰ cessit agno
scens se per ostium nō intrasse ꝛ factꝰ est Ni-
colaus secūdus. Quartūdecimū scisma fuit
inter Alexandrū secundū ꝛ Cadulū ꝑmenseȝ
ep̄m.Sane ep̄i lombardie dicētes nō debere
eligi in romanum pontificem nisi de italie pa

radiso siue iardino quē vocabūt lombardiaȝ
contra moꝛē ecclesie p̄dictū cadulū in papam
eligūt fauēte eis ad hoc impatoꝛe Henrico.E
hoc scisma sopit̄ hoc modo: nam Hēricus im
peratoꝛ rediēs ad coꝛ cōdolēs turbationi ec-
clesie romā ꝓficiscit̄ ꝛ Alexādro reconciliat̄.
Cadulus vero hoc vidēs recognoscēs errorē
dimissa ꝓsumptione papatus venit ad obedi
entiā alexādri. Decimūquintū scisma fuit in
ter Gregoriū septimū ꝛ Clementē quendam.
Sane cum inter papā Gregoriū septimum ꝛ
Henricū impatoꝛē quartū oꝛiret̄ discoꝛdia su
per inuestituris ep̄oꝛum in imperio suggeren
te impatoꝛe supinducit̄ alius.nam ꝯuenienti
bus ep̄is ꝛ archiep̄is lombardie apud brixiā
archiep̄us Rauēnatēn.nomine Gilbertus in
papam eligit̄ qui vocatus est Clemēs. vnde
secutū est scisma grauissimū quod durauit vs-
q̄ ad moꝛtē p̄fati antipape ꝛ p̄fati Hērici im
peratoris qui scisma illud fouebat. ꝛ ita moꝛ-
te illoꝝ sopitū ē scisma. Decimūsextū scisma
fuit inter Paschalē scd̄m ꝛ alios tres pseudo
pontifices. Sane cū Paschalis post decessū
vrbani secūdi in pontificē esset assumptus co
ronato in imperiuȝ Henrico quarto aliqui ex
clero in pontificē exurgētes tres diuersis tē-
poribus heresiarchas in papatū ꝓmouere mo
liti sunt.videlicet Albertū Arnulfuȝ ꝛ Theo
doꝛicum qui quāq̄ in initio ꝓpter hanc assumpti
onis turbationes non mediocres excitarunt:
mox tamen per verū pontificeȝ restricti sunt
quibus tandē mala moꝛte extinctis sopitum
est scisma eoꝛum moꝛte. Decimūseptimum
scisma fuit inter Gelasium secundū ꝛ Burdi
num antipapā.Sane Hēricus quartus occa
sionem assumens q̄ ad electionē Gelasij non
fuerit vocatus electioni prefate se opponens
Burdinum quēdam ex hispanis in papaȝ fe-
cit oꝛdinari.Gelasio aūt moꝛtuo apd̄ Clunia
cum in Francia eligit̄ Calixtus secundus q̄
Romā veniens [illegible] Burdinum capit et
confusibiliter [illegible] vrbeȝ deducit carcere reclu
dit ꝛ scisma [illegible]. Decimūoctauū scisma
fuit inter Innocentium papam secundum ꝛ
Petrum leonis licet a minori parte fuerit ele
ctus:nihilominus potentia parentum suoꝛuȝ
vallatus preualebat in vrbe qua de causa pa-
pa Innocentius cum cardinalibus sibi adhe
rentibus recessit de vrbe in Franciam. Pe-
trus vero leonis manens in vrbe arripuit pre
sulatum iubensq̄ se vocari Anacletum. Scis
ma hoc finitur hoc modo.quoniā Lotharꝰ im
peratoꝛ ad vrbem veniēs partem totā Petri
leonis extirpat.ꝛ dictum Innocentiū papaȝ
restituit. ꝛ ita potentia Lotharij scisma illud

sopitur. Decimumnonū scisma fuit int̄ Alexā-
drum tertiū ⁊ quattuor pseudo antipapas. cū
eñi Alexander p̄fatus ꝓpter discordiā ortam
inter ip̄m et Fredericum primū coactus esset
Italiā relinquere iuit in Franciā vbi quasi p
xviij. annos mansit quo tp̄e intermedio faue-
te p̄fato Frederico quattuor antipape succes
siue intrusi sunt ap̄licam sedem ꝓphanātes.
P̄mus fuit Octauianus q̄ se vocari fecit Vi-
ctorem. secundus fuit Guido Cremonen̄. qui
se vocari fecit Paschalē. tertius fuit Iohan-
nes Fremen̄. qui se vocari fecit Calixtū. quar
tus fuit Laudo qui se vocari fecit Innocētiū
qui om̄s ab Alexādro excōmunicati mala tā
dez morte interierūt. cōposita aūt pace inter
papam Alexandrū ⁊ p̄fatū Fredericū scisma
sopitū est. Uigesimū scisma fuit inter Iohā
nem papā. xxij. ⁊ pseudo pontificē fratrē Pe
trū de corberio. Sane Ludouicus bauar⁹ q2
p̄fatus papa Iohānes sibi nō fauebat in fcō
imperij sed magis sibi foret cōtrarius veniēs
Romā in despectū eius fecit p̄fatū pseudo re
ligiosum ordinis minorū fratrez Petrum de
corberio erigi in papā ab eo imperij coronaz
vsurpans. ⁊ ita ortū est graue scisma in eccle-
sia dei. Uerū disponēte dn̄o p̄fatus antipapa
capit̄ ⁊ pape Iohāni p̄ntatur tandē in castro
Cremonen̄ morit̄ ⁊ sic scisma sopit̄. Uigesi-
mūprimū scisma fuit quasi temp̄ibus nostris
ꝓ parte. fuit eñi inchoatū circa ān̄ū dn̄i. M.
ccclxxviij. ⁊ durauit vsq; ad temp̄a nostra. va
cante eñi apostolica sede p mortē Gregorij. xi.
fuerūt duo ad summū pontificatū assumpti.
P̄mo quidē Bartholomeus ep̄s Baren̄. ⁊ vo
catus est Urbanus sextus: tandē recedētib⁹
cardinalib⁹ ⁊ cōferentibus se ad Auinionez
vbi se securos credebāt electus est cardialis
Gebēnen̄. ⁊ vocatus est Clemēs septimus. et
ita scisma magnū ortuz est in eccl'ia dei quod
multis annis durauit. Nam post mortē vrba-
ni sexti p cardinales p cum f[illegible]os assumptus
fuit ad papatū Bonifacius [illegible]us ⁊ post istū
Innocētius septimus. ⁊ post [illegible]n Gregorius
xij. ꝓ alia vero p̄te post mortē C[illegible]mētis assum
ptus est Benedictus. xiij. tandem p cardina-
les aliquos Gregorij ⁊ Benedicti celebratuz
est conciliū Pisis. anno dn̄i. Mccccviij. ⁊ de
positis Gregorio ⁊ Bn̄dicto ꝯtruz in eis fuit
electus est ad papatū frater Petrus de Can
dia magister in theologia q̄ dictus est Alexā
der q̄ntus post quē electus est Iohānes. xxiij
⁊ ita vbi p̄mo duo ꝯtendebāt iam ꝯtendebāt
tres. verū dei misericordia opitulāte religio-
sa sollicitudine domini regis Sigismūdi con
gregatū est conciliū Constantie: in quo trib⁹

obediētijs tandē cōueniētibus renūciat Gre
gorius iuri suo. Iohānes ⁊ Benedictus depo
nunt̄ ⁊ ita sopito scismate reddita est pax ec-
clesie. Uigesimūsecundū scisma fuit hoc no
stro temp̄e inter Eugeniū papam quartum ⁊
pseudo pontificē Amedeū ducez Sabaudie
Felicem nūcupatū. Sane cū inter prefatum
Eugeniū ⁊ Basilien̄. conciliuz quod cepit de
anno. xxxi. de mense Iulij sup aliq̄bus temere
attētatis in ꝓgressu ipsius p aliquos p̄tēs ip
sius cōcilij qui nunq̄ alias p quecūq; alia vni
uersalia ꝯcilia vno existēte in apostolica sede
indubitato pontifice fuerūt attētata. Et ma
xime sup loco ad quem greci ꝓ eorum vnione
tractāda erant vēturi grauis orta foret dissē
sio ⁊ plurimū scandalosa. nam intantū quorū
dam impiorum hominū qui post dissolutionē
concilij Basilee ptinaciter remāserūt: creuit
audacia. vt Amedeum ducem Sabaudie in
pseudo pontificē ꝓphanarent: quem Felicez
nominarūt cui ⁊ si pauci exceptis illis de do-
minio suo obedirēt. nihilominus stulta p̄sum
ptione vulnerata est ecclesia. verum mortuo
Eugenio ⁊ succedēte beatissimo domino no-
stro Nicolao papa. v. ad suggestionē illustris-
morū regū ⁊ dominoꝝ. videlz regis Francie
et Anglie p̄fatus dn̄s Amedeus destitit ab
impresia summi pōtificatus quem Amedeuz
taz ꝓ nobilitate sanguinis q̄ ꝓ pace reddita
eccl'ie sanctissimus dn̄s noster Nicolaus pro
sua clemētia maxima cū charitate suscipiens
cardinalē legatū cū certis p̄rogatiuis in tota
terra Sabaudie ꝑpetuuz instituit ac creauit
⁊ ita scisma deo gr̄as sopitum est.

Capitulum. x. De multiplici via sopiendi siue tollen
di scismata.

Cap. X

Ex p̄dictis in su
perior. c. facile q̄s colligere po
test plures vias esse q̄b⁹ scisma
ta sopiri atq; tolli p̄nt de eccle-
sia. Notauimus autē inter alias decem vias.

Prima via est discussionis veritatis ⁊ iusti
cie vt videlz discutiat̄ quis inter ꝯtendētes
sit verus papa. ⁊ ista via est multū cōueniēs:
q̄m p eam vincit veritas ⁊ lucescit iustitia fal
sitas repellit̄ temeritas reprobat̄ et audacia
compescit̄: ne decetero de facili fiāt scismata
p imp̄ssiones vel alios modos illicitos. vnde
hoc modo via p̄cludit̄ futuris scismatibus et
vnitas ecclesie firmat̄ cū iustitia ⁊ pax oscula
te fuerint. vt inq̄t p̄s. verū hec discussio veri-
tatis de iustitia ꝯtendentiū quādoq; facta le
git̄ p imperatores antiq̄s tp̄ibus cum imperato-
res potentiores essent, et hoc maxime quādo

scisma erat recēter introductū ⁊ nōdū vt ita
dicā extra muros vrbis ꝓcesserat ⁊ parum ha
bebat dubitatōnis. sicut patet in scismate q̄r
to in p̄cedēti. c. cōmemorato. Nam cum inter
Bonifaciū primū ⁊ Eulaliū presbyterū vrbis
rome foret sup papatu cōtentio iussu impera
toris ambo contendētes vrbem egrediunt̄ et
inquisitiōe facta de veritate electiōis ambo-
rum ⁊ reperto ꝙ Bonifacius a maiori ⁊ sanio
ri parte fuerat electus suscipit̄ ⁊ Eulali⁹ reij-
citur. Nec miret̄ aliquis sicut quidā ad pauca
respiciētes faciūt ꝙ imparatores ita fecerunt:
q̄m nō vt iudices aut vsurpātes eccl̄iasticum
iudiciū illud egerūt sed vt patroni ecclesie et
ꝓtectores pacis ⁊ vnitatis eccl̄ie p modū ha
bende declarationis veritatis vt sciretur per
doctos viros quis ꝯtendentiū esset ver⁹ pon-
tifex cui fauere debeāt ⁊ quis intrusus quem
expellere teneant̄. iuxta. c. si quis pecunia. di.
lxxix. Quādoq̄ vero inquisitio ista v̄itatis et
iustitie facta est per conciliū p̄latorum et hoc
quādo dubiū de veritate papatus inter con-
tendētes erat aliquātulū ꝓbabile et maxime
cum vtraq̄ pars habuit potētes dn̄os tā se
culares ꝙ eccl̄iasticos fauētes aut cū aliquā-
tisper esset antiquatū ⁊ ex hoc magis firmatū
⁊ hoc factū videt̄ conuenicēter: quoniā hm̄oi
dubij cōueniēs iudex videt̄ esse concilium vt
videt̄ s̄m aliquos colligi ex glo. c. si duo. dist.
lxxix. vbi tamē gl. nō nisi hoc querit. Glo. sed
q̄s erit iudex de hoc: an electio sit ꝯtra phas.
Non ipsi cardinales: quia sic eēnt iudices in
ꝓprio facto. nā nullus potest supior inueniri
vt extra de elec. licet in fine. Dic illud. c. locū ha
bere quādo neuter est electus a duabus par-
tibus. vel dic conciliū cōuocabit̄: h̄ gl. Hug.
vero dicit in apparatu suo sic. Sed cuius exa
mini cōmittet̄ hec causa vtrū sint ita electi vl'
nō. forte loquit̄ de manifesto vel ad cardina-
les spectat hoc cognoscere. vel si cardinales
adeo dissentiūt debebit conciliū cōuocari au
ctoritate cardinaliū: hec Hug. Hac via. s. p
viam cōcilij sopita sunt plura scismata: sicut
patet in. c. p̄cedenti. Sic em̄ sopitū est scisma
tertium quod legit̄ fuisse inter papā Damasū
primū ⁊ Ursinū. Nam vt dictū est in p̄cedēti
c. cōgregato cōcilio ⁊ inuēto ꝙ Damasus fue
rat a maiori ⁊ a saniori parte elect⁹ suscipit̄ ⁊
Ursinus de vrbe expulsus Neapolitanus cō
stituit̄ ep̄s. Item hac via sopitū est scisma q̄n
tum secūdo ortum inter Symachū ⁊ Lauren
tium. Nā vt dictū est ⁊ habet̄ in. §. hinc etiā
di. xvij. p̄cepto Theodorici reg' congregato
cōcilio multoꝝ prelatoꝝ sed auctorizato per
eundē Symachū Symachus restitutus est.

et Laurētius eiectus. Hic tn̄ notandū ꝙ pro
discussione veritatis cōtendentiū de papatu
nunq̄ legit̄ supioribus tempibus conuocatū
aliquod conciliū vniuersale vtpote prelatoꝝ
totius orbis sed fuit conciliū bene particula
re: quia aut p̄latoꝝ vnius ꝓuincie. s. italie tm̄.
aut aliquarū paucarū. sicut pꝫ ex dictis in pre
cedenti. c. Secūda via sedandi scismata est
via compromissi vt. s. ꝯtēdētes de papatu cō-
promittant in arbitros. ⁊ in arbitratores pro
mittētes stare eoꝝ iudicio siue eoꝝ sententie
siue arbitratores isti sint laici siue clerici. Et
ad hanc viam reducit̄ illud quo cōtendentes
de papatu cōmitterēt aliq̄b⁹ potestatē discu
tiendi de iure eorum vtrū eoꝝ aliq̄s sit verus
papa vel nullus: ⁊ ꝓmittēdo cum hoc ꝙ stetur
eoꝝ sentētie absq̄ aliqua ꝯtradictione. Hac
via sopitū est scisma q̄ntum p̄mo ortum inter
Symachū ⁊ Laurentiū. Nā ambobus vt di
ctum est in p̄cedenti. c. cōpromittētibus in re
gem Theodoricū ipsius regis iudicio accept⁹
est Symachus papa: q̄m maior pars cleri et
populi eū elegerat ⁊ reiectus est Laurentius.
Tertia via est p nouā electionē vt scꝫ illis in
ter contēdentes inter quos est dubiū quis sit
verus papa habeat̄ p papa qui noua electiōe
a maiori parte vniuersitatis fuerit electus. et
hoc modo currit. c. si duo forte. di. lxxix. in quo
Honorius imparor ad Bonifaciū papā ita
scribit. Si duo forte contra phas temeritate
concertantiū fuerint ordinati. i. electi nullū
ex eis futurū sacerdotē pmittimus sed illū so-
lum in sede apostolica pmanere censem⁹ queꝫ
ex numero clericoꝝ ordinatōe. i. electione no-
ua diuinū iudiciū ⁊ vniuersitatis cōsensus ele
gerit: hec ille. dicit Hug. vel maioris partis.
Quarta via est: vt expulsis siue reiectis om-
nibus contendētibus alius eligat̄. ⁊ hec via
videtur cōueniens quādo de iure nullius cō-
tendētiū habet̄ certitudo aut quādo si alter
illorum remanere foret scandalum magnum
et sic videtur sentire glo. que habetur in. c. si
forte. distin. lxxix. in quo determinat̄. Cum vo
ta eligentium in duas se diuidūt partes quis
sit preferendus alteri. vbi glo. sup v̄bo tamen
vt nullus: ita dicit. q. d. Si timetur scandalū
vtriusq̄ electio cassabit̄. vt distin. lxxix. si duo
Hac via sopitum est scisma octauum quod fu
it inter Leonem quintū et Christoforū. Nam
vt dictum est in precedēti. c. Leone in carcere
mortuo ⁊ Christoforo turpiter eiecto Sergi⁹
secundus electus est. ⁊ sic scisma sopitum est.
Item eadē via sopitū est scisma duodecimū
quod fuit inter Benedictū nonū ⁊ alios tres
aduersarios: quoniam omnes contendentes

potētia Henrici impatoris electi sunt et electus est vnus alius qui dictus est Clemēs secundus. Item hac via videt sopitum diebus nostris scisma magnū in cōcilio Constantieñ vbi Johāne.xxiij.⁊.Benedicto.xiij.depositis electus est Martin⁹ qntus. Quinta via est cessionis siue cessationis a psecutione papatus alterius contēdentiū. Hac via sopita fuē aliqua scismata. sopitū est eī scisma.xiij. quia Benedictus.x. consciētia ductus cessit papatui quem p violentiā ingressus fuerat. ⁊ Nicolaus secūdus est electus. Item scisma.xiiij. inter Alexandrū scdm ⁊ Cadulū qui vt patet in pcedēti.c. deficiēte sibi fauore imperatoris Henrici destitit a psecutione papatus. Itez scisma.xxij. quod fuit int sanctissimū dñz nostrum papam Nicolaū ⁊ Amedeum quēdam ducē Sabaudie: qd clemēter apud nos agente omnipotēte dño Amedeo cessante a psecutione papatus ablatū est. Sexta via est via armoꝝ adhibita ꝯ intrusos. H via maxime cōuenit quādo habet certitudo de iure vnius ⁊ de intrusione alterius. Hac eī via plura scismata ablata legunt sicut scisma septimū int Eugeniū scdm ⁊ aduersariū eius. Itez scisma octauū inter Leonē qntum et Christoforum. Item scisma decimū inter Leonē octauum ⁊ Benedictū qntum. ⁊ sic de multis alijs. vt in c. pcedēti plenius continet. Septima via est via recōciliationis cuz impatoribus siue pncipib⁹ quoꝝ fauore scisma fouet atq manutenet. Hoc modo sospitū est scisma.xiiij. quod fuit inter Alexandrū secūdū ⁊ Cadulum. Et scisma.xix. inter Alexandrū tertiū ⁊ alios qttuor ātipapas. vt in.c. pcedēti visum ē. Octaua via est cum cōtingente morte alicui⁹ de cōtendētibus suscipere alterū contendentiū. sic legit scisma sopitū inter Siluerū ⁊ Vigiliū qm vt dictū ē in pcedēti.c. Silucrio in exilio p xpi fide mortuo Vigilius lz male ingressus fuerit ab oibus tñ receptus in papā creditur tamē q p nouam electionē. Item hac via sopitum est scisma scdm quod fuit inter Felicez et Liberiū. Felix martyrio coronatus est. Liberius vero factus hereticus qui alio nomine Leo vocatus vixit post occupationē apostolice cathedre p plures ānos postea mala morte extinctus periit. ⁊ Damasus elect⁹ est. ⁊ sic scisma illud extinctū est. Nona via sedandi scisma est p capturā intrusi vel intrusoꝝ qd possibile quādoq est opitulāte diuina misericordia maxime cum paucos habēt fautores ⁊ minus potētes. Hac via sopitū est scisma int Calixtum scdm ⁊ Burdinū antipapā. Nam papa Calixtus cepit in butrio pfatū Burdinum antipapā ⁊ scisma sopitū est. Item hoc modo sopitū est scisma.xx. iter Johannē.xxij. et Petrū de corberio. nam captus est petrus de corberio et ductus ad pfatum Johannem.xxij. ⁊ ita scisma ablatū est. Decima via est via psuasionis fiende p pncipes magnos maxime cum nō solum p excellētia dignitatis reuerēdi sunt sed etiaz p celsitudine potestatis metuēdi existunt. debet eī dari modus vt p hmōi magne ⁊ reuerēde auctoritat et ptātis metuēde pncipes psuadeatur intruso siue intrusis vt p reuerētia dei ⁊ ecclie honore velit a pposito desistere addētes minas q alr opz eos ea facere que tenent in fauorē vnitatis ecclesie. Hac via sopitū est scisma vltimū quod introduxerūt Basilieñ. de Amedeo duce Sabaudie quo suasibus illustriss. moꝝ dominoꝝ regum scz Francie ⁊ Anglie desistente a proposito scisma ablatum est vt in pcedēti.c. plenius dictum est.

Cap. xi. In quo declarat an papa possit in scisma incidere vel esse scismaticus.

Urgit ex predi

Cap. XI

Surgit ex predictis questio nō parua apud aliquos. an scz romanus pontifex cū caput ecclie sit possit in scisma incidere vel scismaticus esse. Et visum ē aliqbus q nō. Tum pmo: q si scisma iuxta superius habita sit diuisio illicita p inobedientiam ab vnitate ecclie militātis cuius caput est papa vt dicit Hostieñ. nullusq possit a seipso separari (vt notuz est) nō videt q papa ver⁹ possit in scisma incidere sicut nec a seipso separari vel diuidi. Tuz scdo: q nulli⁹ in quo ⁊ apud quē est ecclia incidit in scisma: sed verus papa est hmōi. vt.xxiiij. q.i. loquit. ⁊.c. dicimus. imo p separationez ab eo incurritur scisma fm illud Cypriani in.c. scire. vij. q.i. sic dicētis. Scire debes epz in ecclia esse ⁊ ecclesiam in epo. ⁊ si qs cū epo nō sit in ecclesia, nō esse. g nullus verus papa pōt in scisma incidere. pna videt bona. ⁊ antecedēs videt patere p vtraq sui parte. Alijs aūt videt cōtrariū q saluo semp meliori iudicio vident nobis sanius loq. vnde videt q roman⁹ pōtifex possit in scisma incidere nō solū ex ea parte qua pōt incidere in heresim. iuxta.c. si papa. xl. di. et p pns in scisma cū in heresi scisma includat: vt in supioribus declarauimus in.c.i. sed etiā ex ea pte q scisma distinguit ab heresi. ⁊ pōt sine illa esse. p quo apte videt facere glo.c.i.xxiiij. q.i. in summa. vbi ita dr. Maxime cuz scisma non possit esse sine heresi nisi forte in summo pontifice vt si duo crearent ⁊ vterq crederet

Opi. prime ratio prima

Rō secunda

Opi. auctoris

ecclesiã apud se esse.vij.q.i.factus.Ecce ꝙ gl. hec manifeste supponere videtur ꝙ papa possit incidere in scisma. quod etiã manifeste videtur asserere btũs Cyp̄anus de Nouatiano loquẽs in ep̄la ad Anthonianũ sic di.Ep̄atuz nũt tenere nõ posse etiã si ep̄us prius fact⁹ a coep̄oꝝ suoꝝ corpore ⁊ ab eccl'ie vnitate discederet.qm̃ ap̄ls vt inuicẽ nosmetip̄os sustineamus ne ab vnitate quã deus cõstituit recedamus ⁊ dicat sustinẽtes inuicẽ in charitate satagentes seruare vnitatẽ spũs in cõiunctione pacis:hec Cyp̄anus. Consequẽter rõne probatur p̄fata cõclusio sic.papa põt illicite se diuidere ab vnitate eccl'ie ⁊ ab obediẽtia capitis ecclesie.ḡ potest in scisma incidere. ꝯñia est bona ꝑ locũ diffinitiõis ad diffinitũ.antecedẽs ꝑbatur sic.qm̃ papa põt a xp̄o q̇ est p̄ncipale caput eccl'ie et respectu cuius maxime vnitas eccl'ie attend.r ꝑ inobedientiã recedere nõ obediẽdo legi eius aut p̄cipiẽdo ea q̄ naturali aut diuino iuri contraria sunt. ⁊ ꝑ ꝯñs separare se a corpe eccl'ie xp̄o subiecte ꝑ obedientiã.⁊ ita absq; dubio videt̄ ꝙ papa possit in scisma incidere. Secũdo sic.si papa potest separare se sine aliqua rõnabili cã sed pura voluntate sua a corpe eccl'ie ⁊ collegio sacerdotũ ꝑ nõ obseruantiã eoꝝ que vniuersalis eccl'ia ex traditiõe apostoloꝝ obseruat:iuxta.c.ecclesiarũ.di.xi.aut ꝑ nõ obseruãtiã eoꝝ que ꝑ vniuersalia ꝯcilia aut apostolice sedis auctoritatẽ sunt vl'r ordinata maxime ad cultũ diuinuz vtputa nolẽdo obseruare in se ea que vniuersalem statum eccl'ie aut vl'em ritum cultus ecclesiastici ꝯcernũt.vt ꝙ nollet celebrare in vestibus sacris aut locis sacratis aut cũ luminaribus aut signare se signo crucis sicut residuum sacerdotũ collegiuz facit ⁊ similia que ad ꝑpetuã generaliter ordinata vident̄ vtilitatẽ ꝯtra.c.que ad ꝑpetuã.⁊.c.violatores.⁊.c.sunt quidã.⁊.c.cõtra statuta.xxv.q.i.ergo videt̄ ꝙ papa in talibus diuidẽdo se ab obs̄uãtia vniuersalis eccl'ie cũ ꝑtinacia possit in scisma incidere ꝯñtia est bona. ⁊ antecedẽs nõ est dubium:quia sicut possit incidere in heresim ita in inobediẽtiã ⁊ ꝑtinacez nõobseruantiã eoꝝ que ordinata sunt ad cõem statum eccl'ie.Vñ Inno.in.c.de cõsue.dicit ꝙ in oĩbus obediẽdum est pape dum nõ veniat contra vniuersalem statum eccl'ie.in eo eñ casu dicit ꝙ nõ est sustinẽdus sine causa rõnabili. Tertio argui potest sic.contẽdẽtibus aliquibus de papatu si etiã is qui esset verus papa dubius tamẽ ꝑbabiliter apud aliquos ita negligẽter et ꝑtinaciter se haberet ad vnionẽ ecclesie ꝓcurandaz ꝙ nollet facere quicq̇d in se esset ꝓ vnitate ecclesie reintegrãda talis videret̄ scismatis nutritor: quemadmoduz multi diebus etiam nostris argumentabant̄ de Benedicto.xiij. ⁊ Gregorio.xij. His habitis dici posset ad ratõnes in oppositũ quoniã non vident̄ militare. *Ad primaz rõem prime opi.* Non quidẽ p̄ma: quia scisma nõ solum est diuisio ab vnitate ecclesie in ordine ad papam per inobediẽtiam factaz a p̄mario ⁊ principali capite quod est xp̄us. Nec illud ꝓbat aduersariorum ꝓpositum quod inducũt dicentes ꝙ papa nõ possit a seipso separari.quoniã licet hoc verum sit potest tamen separari ꝑ inobedientiam a capite xp̄o cuius vicarius est ⁊ ab institutione apostolice sedis iniq̄tum se diuidit ab obseruãtia eorũ que sancti patres p̄decessores in apostolica sede generaliter ad cõmunẽ ecclesie vtilitatẽ siue statum constituerunt sicut diximus. *Ad scḋam* Ad scḋaz respondetur ꝑ alios dicẽdo ad minorẽ ꝙ tunc apud papaz intelligit̄ vere esse xp̄i ecclesia quãdo ipse manet subiectus capiti xp̄o cuius est vicarius recognoscẽdo ab eo ptãtem suã pẽdere: debitã illi subiectionẽ seruãdo ⁊ obseruãtijs vniuersalis sancte matris ecclesie ipsius xp̄i sponse canonice se cõfirmando.

Capitulum.xij. De opinione quorũdam ꝙ ꝓpter scisma tollendũ verus ⁊ indubitatus papa possit compelli cedere; aut nollẽs cedere possit deponi.

Ca. XII

Q Voniaz preter vias supra nominatas ad tollendũ scisma volunt aliqui ponere vnã aliam viã. videlz per viam compulsionis ad cedendum. ⁊ vbi cedere noluerit ꝙ deponi possit vt scz compellat̄ papa q̄tũcũq; sit verus ⁊ indubitatus per aliquẽ modum vtputa per subtractionem obediẽtie vel captionez persone. Et hanc suaz opinionẽ multipliciter fundare nituntur. primo exemplis aliquib⁹ sacre scripture. secũdo practicis aliorum conciliorũ. tertio auctoritatib⁹. quarto rõnibus. Unde p̄mo ꝙ verus põt[illegible] in hmõi casu debeat propter scisma tollen[illegible] cedere ꝓprie dignitati sic ꝓbant exemplo mulieris illius meretricis de q̄ legit̄.iij. Regũ.iij. que filium suũ verũ potius aduersarie mulieri ꝑ mendaciũ vendicãti adiudicari concessit q̄ filium diuidi siue secari. in quo signo cognituz est ꝙ ip̄a esset vera mater pueri. ergo similiter romanus pontifex antequã permittat ecclesie corpus secari debet cedere dignitati. *Probatio prima* Secundo idem arguitur exemplo christi cuius actio nostra debet esse instructio: qui exinaniuit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem crucis: vt inquit *Secunda*

Aplus ad Philip. ij. ergo romanus pontifex
exemplo ipsius xpi cuius est vicarius pro salute
populi sui et vnione eccl'ie deberet etiã se exina
Tertia nire vsqz ad cessionẽ sue dignitatis. Tertio
sic arguit. ex practica cõcilij Pisani qd duos
ptendẽtes de papatu deposuit. videlicz Gre
gorium et Benedictũ quorũ alter verus papa
credebat et electus est vnus alius. videlz Pe
Quarta trus de Candia. Quarto patet etiaz idem
exemplo Constantien. cõcilij in quo depositi
sunt etiã duo. s. Johãnes. xxiij. et Benedictus
Quinta et electus est Martinus. Quinto arguit
auctoritate. dr enim Joh. x. q bonus pastor ani
mam suã ponit pro ouibus suis: ergo romanus
põtifex qui totius dñici gregis pastor ẽ ouiuz
xpi sm illud Joh. vlt. Pasce oues meas. debz
vitã suã ponere. et multo magis dignitatez q̃
minus est q̃ vita pro ouibus suis ne pereant.
Sexta Sexto auctoritate iuris ex. c. nisi cũ pridez
de renũ. §. pro graui quoqz. vbi videt haberi q
platus pro scismate aut scandalo tollẽdo cogi
possit ad cessionez sed quod de alio episcopo
inferiori reaccipit pari rõne in epo vrbis. tuz
quia sola administratõe pcellit illũ. tum quia
maius scandalũ oritur ex perturbatõe vniuersa
Septima lis eccl'ie q̃ vni9 diocesis. Septimo arguit
idem ex gl. c. si forte. di. lxiij. vbi dicit q si duo
eligant in discordia. ille iudicio metropolita-
ni alteri pferat qui maioribus adiuuatur stu-
dijs et meritis vt tñ nullus det epus inuitis etc. vbi
glo. ait. q. d. Si timet scandalum tũc vtriusqz
cassat electio. vt. lxxix. di. si duo. ergo videt q
propter euitandũ scandalũ scismatis in eccl'ia
et ne inuitis sit põtifex et p pñs odibilis papa
Octaua cedere debeat et ad hoc posse cõpelli. Octa
uo sic rõne. quicũqz peccans ptinaciter cõtra
articuluz fidei põt nõ modo compelli cedere
sz etiã deponi a cõcilio vniuersali. vt satis patz
ex. c. si papa. di. xl. sed papa nolẽs cedere pro
vnione eccl'ie cum videat facere q eccl'ia non
sit vnita videt errare et peccare in articulum
Unam sanctaz eccl'iam vt n[illegible] Hostien. in
summa de scismaticis. et ad h[illegible] facit. c. aduo-
cauit. xxiiij. q. i. ergo sequit q in [illegible]li casu etiaz
verus papa possit cõpelli cedere et vbi noluc
Nona rit possit deponi. Nono sic. quicũqz potest
scandalũ tollere et nõ tollit censetur hmõi scã
dalum efficere. vt in. c. error. di. lxxx. et. ij. q. vij.
negligere: sed papa põt tollere scandalũ scis-
matis de ecclesia cedẽdo. ergo si nõ vult vide
tur ipse scisma introducere siue nutrire. sed hu
iusmodi potest deponi p concilium. ergo etc.
Decima Decimo sic. platus vidẽs eccl'iam suã peri
clitari in spũalibus et tempalibus propter scan
dalum psone sue tenet cedere. vt notãt doct.
in. c. nisi. cum pridẽ de renũ. §. pro graui quoqz.
et fortius hoc potest dici de papa cum maius
immineat periculũ retinẽdo eccl'iam totaz in
scismate q teneat cedere. g videt q vbi non
vult cedere possit compelli ad cedendum vel
nolens cedere deponi.

Cap. xiiij Quid in pfata questione dicendũ videat sm veritatẽ et rñdetur rõnibus in oppositum. Cap. XIIII

a D hanc questio
nem quid sm veritatẽ saluo sem
per meliori iudicio respondẽdũ
videat sub duabus pclusionib9
ponemus. Prima est q in casu scismatis in Prima cõclusio auctoris
quo vnus est verus indubitatus papa et alter
intrusus seu cõtra phas ordinatus si talis in
trusus magnos et potẽtes habeat seqces siue
adherẽtes: ita vt pseudo papa non possit ma
nu armata compmi et nõ habeat spes q alia
via scisma sopiri possit q̃ p cessionẽ veri pon-
tificis. habeatqz certitudo q p cessionez veri
pontificis reintegret eccl'ia et oues dispse ad
vnicũ et sub vnico pastore reducant ouile hoc
casu romanus põti' ex q̃tũcũqz clarũ et indu
bitatum ius habeat in papatu videt debere
cedere papatui pro integrãdo vnione ecclesie.
Pro qua cõclusione faciũt plures rõnes que
facte sunt in pcedẽti. c. maxime illa que sumi-
tur ex euãgelio Joh. vbi xps ait. q bonus pa
stor animã suã ponit pro ouibus. vbi videt iuri
diuino consonũ vt pastor eccl'ie pro ouibus suis
errãtibus in vnũ gregez et ouile cõgregandis
si alia via cõgregãdi nõ habeat nec speret ni
si iuri suo cedẽdo renũciare debeat vt sub alio
pastore cum sub eo fieri nõ possit dominicus
grex reintegret. Item plurimũ cõfortat hanc
conclusionẽ ratio que assignat in. c. nisi cum
pridem. de renũ. §. pro graui quoqz. vbi ita dicit
papa. pro graui quoqz scãdalo cuz aliter sedari
nõ potest lz epo petere cessionẽ ne plus tem-
poralem honorẽ q̃ eternã videat affectare sa-
lutem: memor illius qd dicit Apl's. Si scãda-
lizauero fratrẽ meũ nõ manducabo carnes in
eternũ. Hanc cõclusionẽ videt cõfirmare bea
tus Augu. in multis locis. Ait enim sup ps. De
us iudiciũ tuũ regi da. sup verbo. Suscipiant
montes pacez. Excellẽtes quippe in ecclesia
vigilanti intẽtione cõsulere debent ne propter
suos honores superbe agẽdo scismata faciãt
vnitatis compage dirupta. Nam qua fronte
in futuro seculo pmissum a christo sperabim9
honorem si xpianam in hoc seculo noster ho-
nor impediat vnitatem: hec ille. Item secun-
do hoc manifeste confirmat libro secũdo con
tra Cresconiũ grãmaticuz dic. Nec episcopi

pter nos sumus sed pter eos qbus verbū &
sacramentū dominicuz ministramus: ac p hoc
vt eo sine scandalo sese necessitas habet: ita
vel nō esse debemus qd nō pter nos sed pro
pter alios sumus. deniq nonulli sancta humi
litate prediti viri pter quedam in se offendi
cula quibus pie religioseq mouebant epatus
officiū nō solū sine culpa: verū cū laude depo
XIII suerūt. Item in libro gesto cū Emerito. c. x.
Pro pace xpi epi debent esse aut debent non
esse: & subdit. Quid dubitamus redēptori no-
stro sacrificiū istud humilitatis offerre: an ve
ro ille de celis in membra humana descendit:
cōclusio 3 nisi mēbra eius essemus: & nos ne membra ei⁹
crudeli diuisione lanient de cathedris descen
dere formidamus pter nos sufficit q xpiani
fideles & obedientes sumus. hoc ergo semper
sumus: epi aūt propter xpianos populos ordi
namur: qd ergo xpianis populis ad xpianam
pacē prodest hoc de nostro epatu faciamus. &
infra. c. xi. Propter nos hoc debemus esse qd
vos. qd debes esse tu cuicūq loquor verū xpia
nus fidelis obediēs hoc tu pter te hoc & ego
p me: ergo qd tu pter te et ego pter me sp
debemus esse: qd autē sum pter te tibi sim si
tibi pdest & nō sim si obest. Et. j. subdit. Si ser
ui vtiles sumus cur dño eternis lucris pro no
stris tpalibus sublimitatib⁹ inuidem⁹. epalis
dignitas nobis fructuosior erit si gregē xpi de
posita magis collegerit q retenta disperserit.
& j. Fratres mei si deū cogitamus locus iste al
tior specula munitionis est non fastigiū super
bientis: si cum volo retinere epatum meū dissi
po gregem xpi: & qm nō est damnū gregis bo-
nor pastoris & j. Nam qua fronte in futuro se-
culo pmissuz a xpo sperabimus honorē si xpia
nā in hoc seculo noster honor ipedit vnitatez.
Scdo principaliter patet pfata cōclusio ex il-
la regula Hiero. Omnia que possunt pretermit
ti salua triplici veritate sunt pter scandaluz
dimittenda. sed papa in casu pfato pōt cedere
papatui salua triplici veritate: vt patet. ergo
videt q pter scandaluz monendū scismatis
de ecclesia debeat cedere papatui. Tertio sic:
papa plus debet diligere salutez spiritualem
ouiū suarū que impedit per scādalū scismatis
q qdcunq bonū tpale: & per ɔñs q dignitatē
suaz q tpalis est. sed id qd minus diligit est di
mittendum pter id qd magis diligit: si tale
aliter haberi nō possit. ergo papa in pcedenti
Secūda cōclusio casu cedere debet. Scda conclusio: q papa
verus & indubitatus qui non sit a fide deuius
nō potest cogi ad cedendū: nec cedere nolens
potest deponi. Ista cōclusio patet ex omnib⁹
rationibus & docto testimonijs qbus in. ij. li.
c. xcij. probatū est q Roma. pon. verus & indu
bitatus extra casum heresis nō possit a quocū
q nisi a deo deponi. Idē patet ex omnibus il-
lis rōnibus quibus in. iij. li. c. xliij. ostensuz est
q Romanus pon. auctoritate iurisdictōis su-
perior sit vniuersali concilio. manifestū est au
tem q inferior nō habet potestatē iurisdictio-
nis in superiorē. dis. xxi. inferior. & extra de ma.
& obe. cū inferior. Nihilomin⁹ ex alijs sic osten
ditur prefata conclusio: cōis sententia est sacrō
rū canonū: vt in. ij. lib. ostendimus q papa pro
pter nullū crimen deijci pōt: nisi cum sit a fide
deuius. di. xl. si papa. licz em electionē summo
rū pōtificū deus cōmiserit clericis religiosis:
deiectōnē tn suo dumtaxat iudicio reseruauit
lxxix. di. electionē. & notat per hoc. videlicet p
Jo. di. lxxix. in summa per Hosti. in summa de
cōstit. §. quis posset. in principio. per archi. de
hereticis in sidei. li. vi. & ibidē per Jo. an. & de
auc. & vsu pal. & de renun. c. i. li. vi. & de elec. licz
de vitanda. Si itaq papa pter crimē quod-
cunq magnū excepta heresi nō potest deponi
etiam si foret ecclesie inutilis & negligens & re
missus. vt notat de renun. c. i. li. vi. in glo. ordi.
qūo concedendū erit p cū sit innocens pter
alio crimina: hoc est scismatico protervuiam
pertinaciaz veniat deponendus aut deijcien-
dus. Scdo cōfirmat ista ratio sic: contra iusti
tiam est q innocens pter maliciā aliorū ve-
niat honore & dignitate sua quā iuste habz pri
uandus vt manifestū est. ergo papa verus & in
dubitatus innocens & imaculatus pter ma
liciā quorūcunq scismatico non videt posse
compelli ad cedenduz dignitati sue nec posse
deponi: als daretur via q nullus in dignitate
sua quantūcunq sanctus esset stabilis si ppt
sedandū scisma exortū malitia quorūdam im-
piorum hominū cedendum esset honori domi-
nio & dignitati quod maximū scandalum pos-
set parere in dei ecclesia: & tanto maiora quan
to talis violencia seu tyrannis in altiorem di-
gnitatem: sicut est papatus attentaretur. Ter
tio sic. nullus potest cōpelli cedere bonis tem
poralibus in quibus habet clarum ius & indu
bitatum pter scandalum siue scisma quorū-
cunq: quia als vt dictuz est daretur malis oc
casio rapiendi & nocendi bonis. vnde. s. Tho.
in. ij. ij. q. xliij. art. vlti. dicit: q propter eos qui
scandala concitant nō sunt temporalia dimit
tenda: quia hoc etiam noceret bono cōmuni:
daretur enim malis rapiēdi occasio. ergo mul
to minus quis potest cōpelli cedere dignita-
ti: cum multo prestantior sit bonis alijs tēpo-
ralibus propter alios scandala & scismata sus-
citantes. Quarto prefata conclusio confirma

ri videt auctoritate beati Cypriani q̄ in ep̄la
ad Iuuaianū ep̄m super scismate inter Noua
tianū et Corneliū loquens inquit. Quid ergo
q꞉ honorē cathedre sacerdotalis Nouatian⁹
vsurpat: nūquid idcirco nos cathedre renun-
ciare debemus. ⁊ quia Nouatian⁹ altare col-
locare ⁊ sacrificia offerre cōtra pbas nitit ab
altari ⁊ sacrificiis cessare nos oportz ne paria
⁊ similia cum illo celebrare videamur. vanum
prorsus ⁊ stultum est vt q꞉ Nouatianus extra
ecclesiam vēdicat sibi veritatis imaginē relin
quat ecclesia veritatem. hec Cyprian⁹. Qui
to prefata cōclusio ostēditur sic. apud iurispe-
ritos nō parū dubitatum fuit superiorib⁹ tem
poribus vtrū papa volens sponte ex causa pu
ta, q꞉ esset insufficiens ⁊ inutilis ad regnū ro-
mane atq̄ vniuersalis ecclesie papatui renū-
ciare: foret admittendus ad renūciationē. In
cuius rei testimoniū disputatio cū fortissimis
pro vtraq̄ parte rationibus satis abūde ⁊ ele
ganter recitata est per Ioh. an. in. c. i. de renū.
li. vi. in glo. ⁊ pleni⁹ in nouel. Ad cuius quoq̄
questionis decisionem, pcessit illa cōstitutio in
ca. i. de renun. li. vi. modo si iam fuisset diffini-
tum aut ita iure diuino aut humano fundatū
q̄ papa ppter iustam causam tollendi scisma
tis aut grauis vitandi scandali nō tm̄ volēs:
sed etiā inuitus compelli posset cedere: nulla
pfecto fuisset dubitatio apud tot ⁊ tantos iu
ris sapiētes an ex iusta causa spōte volens ce-
dere foret admittēdus cum ergo papa verus ⁊
indubitatus ppter vitandum scisma exortum
per alios possit cōpelli ad cedendum nullo iu
re cauet nō videtur sine periculo conscientie
indifferenter hoc attentandum. vnde vna de
causis quare scisma Chore Dathan ⁊ Abiron
graui ⁊ insolita pena punitum est Nu. xvi. vt
dicit sanctus Tho. in. iiii. di. xiii. quia expedie-
bat ne prelati ecclesie contemnerētur. plane
cum sint locum xp̄i tenentes in ecclesia cū ma
gna reuerentia tractādi sunt. Sexto sic. quē-
q̄ cogi suo iuri cedere ⁊ ius suum inuitum ab-
dicare vel amittere est de genere vetitorꝫ: vt
patet ex regula iuris. ergo videtur q̄ papa ve
rum ius habens nō possit cogi cedere iuri suo.

Septimo patet eadem conclusio. qm̄ si pa-
pa verus ppter tollendum qd̄cunq̄ scisma ce
dere compellatur res efficiet ex templo perni
ciosissima. patet: qm̄ potestatibus laicorꝫ in
futuris temporibus via parabit qua romanū
pontificem inuitum ⁊ reluctātem suis prauis
requisitionibus renunciationi pro voluntate
eorum subiiciant: confingent quandam here-
sim ꝫ cum vel minus canonicam electionem
criminabuntur ⁊ apostaticum erigent quem
sua magna potentia perperā suffragātes non
aliter q̄ si ver⁹ apostolicus cessent sedere pa-
tientur. Preterea de cōiuratione fortasse car-
dinalium aliquorꝫ quibus per eandē exempli
effigiem via cōsimilis aperiet ⁊ apostolici de
ponendi facultas pari cōsequentia tribuetur
⁊ principatus apostolicus ex malorū arbitrio
dependebit. qd̄ q̄ incōuenientissimū sit null⁹
mente sanus ignorat. Propter qd̄ inquit Cy
prianus in epistola ad Iuuaianū. ⁊ habet. vii.
q. i. q̄ periculosum autē sit in rebus diuinis vt
qs cedat iuri suo et potestati scriptura sancta
declarat ⁊c. Sic vt inquit Hug. et Archi. cor
nelius fatigatus labore scisma agere volebat
Sed querit Hug. nūquid nō licet cuiq̄ renun
ciare iuri suo respōdet. aut eni renunciatio no
cet sibi ⁊ aliis aut aliis tantū ⁊ nō sibi: ⁊ sic nō
licet ei renūciare ⁊ mortaliter peccat renūciā
do. si sibi soli nocet forte non peccat: q꞉ cuiq̄ li
cet renūciare iuri suo quod tangit ipsuꝫ ⁊ non
aliū. ar. ii. q. v. mādastis. q̄bus habit dicendū
est ad rōnes in oppositū. Ad primā cum ar Ad primam pro
guitur exemplo mulieris ⁊c. respōdetur breui batiorem. ca. p.
ter q̄ nō facit ad ppositū: qm̄ mulier illa nō co
acta a rege aut ab aliqua potestate: sed spōte
cessit iuri filii sui animaduertens sectionē illā
irrecuperabilem. vnde licet possꝫ ex illo exem
plo sumi argumentū q̄ papa cum vnio eccl̄ie
al's reparari nō posset: nisi cedēdo papatui q̄
cedere deberet iuri suo: nihilominus nō argui
tur q̄ compelli posset. Ad secundaꝫ cū argui Ad secundam
tur exemplo xp̄i. respondet q̄ etiā non videat
facere ad propositū arguentiū. Tum primo: q꞉
licet xp̄s pro salute ouiū suarū humiliauerit se
vsq̄ ad mortem: nō tamen vsq̄ ad cessionē di-
gnitatis sue. vnde et hoc bene arguit q̄ papa
xp̄i vicarius pro salute ouium suarū debeat si
necesse fuerit vitā propriā exponere: nō aūt ar
guitur q̄ debeat proprie dignitati cedere ⁊ de
posito officio curam gregis sibi cōmissi relin-
quere. hoc em̄ nō fecit xp̄s. Tum secūdo exem
plum nō militat: quia si xp̄s p salute humani
generis vsq̄ ad mortē se humiliauerit: hoc tm̄
nō coactus nō compulsus: sed sponte ⁊ volun
tarie fecit. Oblatus em̄ est q꞉ ipse voluit vt di
citur Esai. liii. licet ergo ex illo caperet exem-
plum q̄ papa et vite et honori cedere deberet
pro bono ecclesie: non tamen arguit q̄ ad hoc
aliqua temporali potestate posset cōpelli aut
deponi si cedere nollet. Ad tertiam rōnem Ad tertiam
que sumitur ex practica concilii Pisani respō
detur dupliciter. Primo q̄ cum illud conciliū
non fuerit indubitatum per totam ecclesiam
vniuersale conciliuꝫ esse: ex practica illius nō
potest sumi argumentum aliquod alicuius fir

nitatis. Respondet secundo quod non facit ad propositum: quoniam nullus illorum qui in prefata congregatione depositus est fuit verus papa indubitatus: nec ipse etiam qui ibi electus est. Ad quartam rationem que sumitur ex practica concilii Constantien. respondet eodem modo: videlicet quod non facit ad propositum. Tum primo quia Greg. cessit voluntarie non coactus. Tum secundo: quia Johannes et Benedictus qui fuerunt depositi non fuerunt veri et indubitati pontifices. Ad quintam que sumitur ex illo Jo. x. Bonus pastor: responsum est supra in responsione ad secundam: quoniam licet bene sequatur quod pro bono reintegrationis gregis dominici cedere deberet: non tamen sequitur quod ad id cogi vel compelli possit: aut quod nolens iuri suo indubitato cedere possit deponi. Ad sextam rationem sumptam ex c. nisi cum pridem. de renun. c. l. respondetur primo quod non facit ad propositum: quoniam textus ille dicit sic. Pro gravi quoque scandalo evitando: cum aliter sedari non potest licet episcopo petere cessionem. non dicit quod possit cogi aut compelli. Secundo respondet quod dato quod ita intelligendus esset textus ille de prelato inferiori qui sui superioris auctoritate posset compelli quod non est in papa qui pro sui principatus excellentia superiorem non habet. vt extra de elect. c. licet. in fi. propter quam rationem non est simile de prelato inferiori et papa: licet maius scandalum sit quod oritur in vniversali ecclesia quam quod oritur in vna dioecesi.

Ad septimam de. c. si forte. di. lxiii. respondet quod non videtur facere illud. c. ad propositum propter duo. Primo: quia. c. illud loquitur de electo nondum confirmato. nos autem loquimur de vero apostolico qui ipso facto quod a duobus partibus cardinalium electus est confirmatus intelligitur. Facilius quippe impeditur promovendus quam eiiciatur iam promotus: vt de iureiur. c. quemadmodum xpo. Turpius enim eiicitur quam non admittitur hospes. Secundo: quia ibi fit mentio de inferiori prelato. Unde ait quod talis metropolitani iudicio preferatur: hoc autem non convenit pape qui pro eminentia pontificatus sui metropolitanum non habet. vt in. c. in nomine domini. di. xxi. inquit Nicolaus papa: et ita ratio non militat. Ad octavam rationem cum dicitur etc. negatur minor propositio: videlicet quod papa nolens cedere peccaret in articulum etc. hoc enim falsum est. nec Hostien. dicit illud: nec etiam est verum quod Hostien. dicere videtur in sum. videlicet quod omnis scismaticus peccet in articulum. Unam sanctam etc. quia tunc omnis scismaticus esset hereticus cum peccaret in vnum articulum fidei: quod tamen manifeste falsum est: vt supra dictum est in. c. inter heresim. xxiiii. q. iii. ponitur differentia inter heresim et scisma. Ad. c. advocavit. respondetur quod non est ad propositum: quia cum ait quod Cyprianus non putavit fidem in scismate. non accipitur ibi fides pro fide qua deo creditur sed pro fidelitate: sicut aperte colligitur si quis bene ponderet verba Cypriani. alias omnis scismaticus foret hereticus quod est falsum: sicut supra est ostensum. Ad nonam cum arguitur quod tenetur ad tollendum scandalum cedere etc. respondet primo quod maior propositio est falsa vniversaliter: maxime vt dicit s. Tho. in. ii. ii. q. xliii. ar. vii. quando scandalum procedit ex malitia aliquorum: cuiusmodi est scandalum phariseorum. nec. c. error. quod inducit nec. c. negligere. probant illam: quoniam aliud est resistere errori cum possit aut negligere turbare perversos et aliud est cedere honori suo aut bonis suis propter scandalum aliquorum malitiosorum et perversorum hominum qui nolendo obedire vero pontifici perturbant dei ecclesiam. Preterea si maior illa esset vera omnes illi dicerentur scandala efficere quicunque temporalia bona sua non dimitterent ad voluntatem multorum qui scandalizati sunt: cum tamen hoc falsum sit: sicut patet de beato Tho. archiepo Cantuarien. qui repetere non cessavit res ecclesie non obstante scandalo regis Anglie. et beatus Tho. in. ii. ii. vbi. s. ar. viii. ostendit quod quando scandalum nascitur ex malitia quod est scandalum phariseorum quod propter eos qui sic scandala concitant non sunt temporalia dimittenda: quia hoc etiam noceret bono communi: daretur enim malis rapiendi occasio. hec sanctus Tho. Nam cum non ex culpa pape sed ex propria malitia aliquis gratis impingit in factum vel dictum eius et decidit in peccatum non est vero et indubitato pape imputandum. quod satis aperte colligitur ex evangelio. vbi cum discipuli dixissent xpo. Magister scis quia audito verbo pharisei scandalizati sunt: et ille huiusmodi scandalum pro nihilo habens. sinite inquit ceci sunt et duces cecorum. Quamobrem dicit Cyprianus. Quod ad nos attinet et conscientie nostre convenit semper operam dare ne quis nostra culpa de ecclesia pereat. si quis autem vltro et crimine suo perierit et penitentiam agere et ad ecclesiam redire noluerit: nos in die iudicii inculpabiles futuros credimus qui eorum consulimus sanitati: et illos solos in penis remansuros qui nolunt concilii nostri salubritate sanari: nec movere nos debet contumacia perditorum: quo minus a rectitudinis via ac certa regula recedamus. hec ille. Et ita apparet quod ratio illa licet visa sit apparens parum valeat. Preterea etiam si maior illa esset vera omnes litigantes et habentes ius in causis ve

nirent iudicandi factores scandalorum et scismatum nutritores et bellorum: quia cum possint iuri suo cedendo scandalum tollere non faciunt: quod tamen non est verum: et ita falsum est quod concluditur quod papa nolendo cedere iuri suo maxime cum alie vie sedandi scisma possint reperiri deo magis grate et ecclesie honorabiliores et iusticie magis propinque et antiquioribus temporibus conformiores dicatur scandalum efficere siue nutrire: aut quod propter hoc possit dici scismaticus aut nutritor scismatis: et per consequens quod ratione huius concilium habeat auctoritatem super eum.

Ad decimam. Ad decimam cum arguitur de c. nisi cum pridem. de renun. respondetur quod dato quod ita sit quod in illo casu prelatus cedere teneatur et similiter papa: non tamen sequitur quod si non vult possit compelli aut propter hoc deponi, quod manifeste colligitur ex c. si papa. si plene legatur: vbi sic dicitur. Si papa sue et fraterne salutis negligens deprehenditur inutilis et remissus in operibus suis: et insuper a bono taciturnus quod magis officit sibi et omnibus: nihilominus innumerabiles populos cateruatim secum ducit primo mancipio gehenne cum ipso plagis multis ineternum vapulaturus: huius culpas redarguere presumit nullus mortalium: quia cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus: nisi deprehendatur a fide deuius.

Cap. xiiii. An omnes adherentes intruso siue antipape veniant scismatici dicendi.

Ca. XIIII

Postremum vi

sum est nobis hoc vltio querendum an omnes obedientes siue adherentes alteri contendentium de papatu qui in veritate non sit papa: credant tamen eum vere esse papam veniant dicendi scismatici.

Conclusio quorundam. Et videtur aliquibus quod non dicentes quod ad hoc: quod aliqui sint veri scismatici oportet quod credant illum qui est fore verum papam et nihilominus ex intentione se ab obedientia illius subtrahentes pertinaciter ab eo et eius subditis se diuidant. Et ex consequenti dicunt quod qui sine intentione et pertinacia scilicet ignorantes illum qui est verus papa se diuidunt ab eo non sunt vere scismatici. Pro qua conclusione roboranda inducunt pro se beatum Tho. in ii. ii. q. xxxix. ar. i. qui ait: quod proprie scismatici dicuntur qui ex intentione ab vnitate ecclesie se diuidunt. Ecce quod dicit ex intentione. Confirmant etiam conclusionem suam aliquibus rationibus.

Probatio prima. Primo sic: errans in fide hereticus non est censendus qui paratus est corrigi. xxiiii. q. i. hec est fides. ii. q. iii. dixit apostolus cum ibi notatis. et de sum. tri. et fi. catho. c. damnamus. in fi. ergo similiter non sunt dicendi scismatici adherentes intruso vel antipape si parati sunt cum de veritate constiterit suam opinionem corrigere: et vero Romano pontifici obedire.

Secundo. Secundo sic: si obediens antipape vel intruso credens eum verum papam esset scismaticus: tunc a simili adorans diabolum credens eum esse christum: adorans hostiam non consecratam quam credit esse consecratam esset idolatra: quod est contra communem doctorum sententiam: et cognoscens vxorem proximi sui credens cognoscere suam propriam esset adulter: quod non est verum: vt in c. in lectum. xxxiiii. q. i. et in glo. ergo etc.

Contra dictam conclusionem. Uerum quia ista opinio non videtur nobis vsquequaque bene resoluta et per consequens nec grata: maxime quia eorum fundamentum videtur manifeste falsum in quo dicunt ad hoc quod quis sit vere scismaticus requiri quod credat quod sit verus papa a quo ex intentione pertinaciter se separat et diuidit. Tum primo quia etiam qui ignorantia aut simplicitate siue errore a vero Romano ponti. diuisi sunt vere scismatici esse dicuntur: vt in c. scisma. xxiiii. q. i. et in c. quotiens. i. q. vii. apertissime patet: quod infra plenius ostendemus. Tum secundo: quia dato illo fundamento nec Greci nec Armeni dicendi venirent scismatici cum Romanum pon. a quo se diuidunt non credunt verum esse caput vniuersalis ecclesie a quo vnitas ecclesie sumenda sit: et ita ex intentione non dicerentur diuidi a capite ecclesie: quod est inconueniens. Nec id quod sanctus Tho. dicit suffragatur eis cum ait quod illi sunt scismatici qui ex intentione se ab vnitate ecclesie separant: quia cum sanctus Tho. simpliciter loquitur dicens quod scismatici sint qui ex intentione se ab ecclesie vnitate diuidunt non addendo quam credant vel non credant veram ecclesiam simpliciter est intelligendus et non restringendus ad aliquem particularem sensum. vnde non videtur esse de mente sua quod ly ex intentione determinet quod sequitur ab vnitate ecclesie vt sit sensus: quod illi solum qui ex intentione id est intendentes se diuidere ab vnitate ecclesie id est ab illa quam reputant veram ecclesiam ab ea se scindunt et separant sint proprie veri scismatici et non alii. Preterea contendentibus duobus de papatu et habentibus diuersas obedientias sibi adherentes non dubium quod est scisma in populo christiano. ergo aliqui adherentium sunt scismatici. non qui vero adherent: ergo qui antipape. vnde ad questionem prefatam respondentes saluo semper meliori iudicio videtur nobis respondendum sub quinque propositionibus.

Prima propositio responsalis. Prima propositio. quod qui ex intentione se diuidunt ab eo quem sciunt esse verum Romanum ponti. sunt veri scismatici. Ista propositio est manifesta ex dictis supra vbi dictum est illos vere scismaticos esse qui ex intentione ab

vnitate ecclesie siue ab apostolica sede se diuidunt. Item idem colligitur ex. c. scisma. xxiiij. q. i.

Secūda ꝓpositio: adherētes antipape ex ignorantia praua que est cū quis directe vult ignorare veritatis scientiā ne retrahatur a peccato s̄m illud: noluit intelligere vt bene ageret: sunt scismatici. Patet ꝓpositio: quia talis ignorantia cū sit voluntaria nō excusat sed accusat ꝛ peccatum adauget: s̄m illud Ambro. in glo. ad Ro. ij. grauissime peccas si ignoras. vnde cum adherentes intruso tali ignorantia similes esse videantur illis de quibus dicitur Job. xxi. qui dixerunt deo: recede a nobis scientiam viarū tuarū nolumus: verissime censendi veniunt scismatici. Tertia propositio: qui adherent intruso vel antipape ex errore vel ex ignorantia crassa vel supina: vtputa qꝛ non curant diligentiā apponere: sed negligunt informari de veritate ad quā inquirendam tenebantur: videlicet quis in veritate esset papa non excusantur a labe siue reatu scismatis. Patet ista ꝓpositio: tum qꝛ talis adhesio antipape procedit ex ignorantia que quodāmodo est voluntaria cū voluntarie cōtemnit aut negligit scire illud qd̄ scire tenetur. Non enim quis excusatur per ignorantiā qui pōt habere copiam peritorum. ff. de iuris ꝛ fac. ig. l. regula. ꝛ maxime in quibus quis inquirere tenetur. iuxta id qd̄ habetur in. c. ignotuit. de elec. Ostenditur etiā vera prefata ꝓpositio ex. c. quotiens. i. q. vij. vbi manifeste innuitur ꝙ ꝓpter errorem vel ignorantiā talem nullus excusatur a scismate. Itē ex. c. scisma. xxiiij. q. i. vbi Pelagius papa ad quendam epm̄ scribens de quibusdā scismaticis q̄ a papa Pelagio discesserant: quos tn̄ ipse eps a scismate ꝓpter simplicitatē ꝛ ignorantiā excusauit ita inquit. Sed nec eis id prodest ꝙ eos in eisdem litteris vestris vel ignorātia rōnis vel simplicitate intellectus sui a nostra se cōione suspendisse perhibetis. Idipsum enī magis est ꝓpter qd̄ scismatici sunt: qꝛ nō eos diuersa sentiendi iudiciū: sed quedā apud se delata: tn̄ sibi incognita metuentes ꝛ cōtra apostolicam sedē temere credentes pessima diuisit opinio. hec ille. Ecce manifestū testimonium ꝙ ignorantia crassa et supina a labe scismatis nō excusat qd̄ glo. in p̄fato. c. ita dicens cōfirmat: magis scismatici sunt qui tantū per simplicitatē suam se parātur ab ecclesia q̄ sint illi qui ꝓpter subtilitatem aliquā errāt. falsa enī subtilitas istos compellit in quā cadunt nō volūtarij sed inuiti: illos decipit ignorātia voluntaria. hec glo. Item hoc idem apertissime colligitur ex. c. relegentes. xxiij. q. v. vbi Pelagius papa cuidā patritio scribēs de quibusdam scismaticis ab eo diuisis ita inquit. Nec sine illius scilicet dei prouidentia factū esse credendū est vt insensati ꝛ peruersissimi homines vsque ad hoc ꝓsilirent vt suam diuisionem catholicam esse credentes ecclesiam a sua nos pollutione ꝓhiberent: sic enī per misericordiā dei etiam nescientibus illis hoc factum est vt a scismaticorum opinione eruti catholice quā diligitis seruari vos contigisset ecclesie ꝛc. Ecce q̄ clare Romanus pontifex cōfitetur nō excusari a scismate aliquos pro hoc ꝙ credant se vere ecclesie aut parti catholice siue vero pape adherere. Quarta ꝓpositio illi qui facta exacta diligentia ad sciendū veritatem quis sit verus papa ꝛ nō potuerūt plene clarificari et inducti aliquibus ꝓbabilibus rōnibus adherent antipape: cum ꝓposito tamen semper adherendi vero pontifici ipso facto ꝙ de hoc veraciter informari possent videntur excusari a labe ꝛ reatu scismatis. Probatur ista: quia ignorantia istorum est oino inuoluntaria cum sit inuincibilis ꝛ absque aliqua inordinatione voluntatis: ꝛ per cōsequēs absque omni culpa est actus sequens. vnde dn̄s vlricus in summa sua dicit. Si quis de aliquo agendo dubio magis peritos cōsulit de quo nullam habet auctoritatē expressam vtrū ita sit vel non sit dūmodo formet sibi bonā cōscientiā postq̄ magis peritos consuluit: etiam si res aliter se habet nō peccauit. fecit enī qd̄ potuit: deus autem nihil requirit ab homine īpossibile. hec ille. Quinta ꝓpositio: simplices populi ꝛ ideo te nō habentes scientiā iuris nec facti videntur excusari a labe scismatis ꝛ reatu obediēdo ꝛ adherēdo illi cui obediebāt ꝛ adherebāt p̄lati sui si habeāt tamē animi promptitudinem obediendi cuicunque cuius ius vel deo reuelante vel ecclesia declarante vel alio quouis modo valeret sufficienter mōstrari. Patet ista ꝓpositio: quoniā isti tenebantur obedire prelatis suis. iuxta illud. Obedite prepositis vestris ꝛ subiacete illis. ad Hebre. vi. ꝛ sequi quod mater sua ecclesia tenet. iuxta illd̄ Job. i. Boues arabāt ꝛ asine pascebantur iuxta illos: qꝛ videlicet minores [illegible] significatur per asinas debēt in credendo adherere maioribus qui per boues signātur. vt Greg. in scd̄o lib. moralium exponit. Quibus habitis dicendū est ad rōnes in oppositum. Ad primam cū dicitur: ꝙ sicut errans in fide nō est dicendus hereticus ꝛc. respondetur ꝙ dato ꝙ sit simile: dicitur ꝙ similitudo currit: dum tamē veram informationem quā tenetur accipere accipiat: aut inquirēdā veritatem nō negligat. Nam si quis cardinalibus quibus credēdū maxime est in facto electiōis pape informatiōi sicut tenetur acquiesce

Quarta

Quinta

Ad probationes conclusionis

re nollet: sed oĩno vellet alteri contendētium adherere: iste quia non videtur paratus corrigi: scismaticus indubitāter censendus veniret. sicut patet in simili īducto de heretico. nā quāuis errore deceptus crederet temere contra veritatē fidei: nihilominꝰ si nō acquiescit vere doctrine cui acq̄scere tenetur nec deserat errorem nō desinit esse hereticꝰ. Preterea idem iudiciū videtur currere de p̄latis q̄ intellecta contētione aliquoꝝ sup papatu nō facta p̄uia exacta ꝛ matura diligencia de inq̄renda veritate sicut inquirere omni iure tenētur quis sit verus ecclesie pastor verus xp̄i vicarius ne adhereāt intruso. Ad secūdaꝫ rationem que videt̄ esse trimēbris: respōdet̄ quo ad singulas ptes. Primo sic quo ad partē primam: q̄ si adorans diabolū credēs eū esse xp̄ꝫ haberet rationes ꝛ p̄batōes vel verisilēs presumptiones aut cōiecturas siue iudicia in cōtrarium vel si per aliquē doctum siue sanctuꝫ aut ecclesiam quibꝰ magis credendū est q̄ diabolo ostēderet̄ ei verisimile vel dubiū p̄babile esse q̄ apparēs nō esset xp̄s sed diabolus: et nō obstantibꝰ hmōi presumptionibus ꝛ cōiecturis in contrariuꝫ nihilominꝰ ipse adoraret diabolū licet crederet eū esse xp̄m: idolatra talis videret̄ iudicādus. In tanta eñ nouitate insolite apparitionis nō debet homo moueri leuiter ad credendū maxime existētibus cōiecturis p̄babilibus in contrariū. vnde sanctus Tho. in iij. di. ix. Nō potest diabolus in specie xp̄i apparēs sine peccato adorari nisi sit cōditio actu explicata: q̄r ipsa nouitas rei insolite consideratonē ꝛ attentionem requirit. sicut dicitur de virgine Luce. i. q̄ cogitabat qualis esset ista salutio. hec sanctꝰ Tho. Secūdo dicimus ad scđam partem q̄ si adorans hostiā nō consecratam quā credit cōsecratam informaretur per presbyterum qui eam consecrasse videbatur q̄ nō esset consecrata ꝛ nihilominus his informationibus nō obstantibus ipse adoraret proculdubio idolatra censeretur. Tertio dicimus ad tertiam partem q̄ si cognoscenti vxorem proximi aliquis fidedignꝰ diceret attende ꝛ recognosce quia ista nō ē vxor tua: sed proximi: ꝛ ipse negligens vel cōtemnens predicta eam cognosceret adulter esset. iuxta notata in allegato. c. in lectum. xxxiiij. q. i. ꝛ. xxix. q. i. §. vnico. circa finem. Ita in proposito nō qui contemptis informationibus eoꝝ qui melius nouerūt veritatem: vł p̄latorum ad quorum officium pertinent informare conscientias inferiorum adheret intruso non videtur excusari a labe scismatis. sicut enim superius diximus non omnis ignorantia excusat. cum dicat Ap̄ls prime Cor. xiiij. Ignorans ignorabitur: quod de eo intelligendū est qui noluit intelligere vt bene ageret. vnde Augu. in lib. q. Non omnis ignorans imunis est a pena. id est a peccato pro quo debet̄ pena. Ignorans eniꝫ potest excusari a pena qui quod disceret nō inuenit: illis autem ignosci nō poterit qui habētes a quo discerent operam nō dederunt: sicut habetur in. c. ideo. di. xxxvij.

Ad secundam

Cap. xv. De forma abiurationis scismatis obseruāda: cum aliquis ad vnitatem ecclesie reuertitur.

Ca. xv

C

Um ad vnitatem ecclesie cōtingat aliquos de scismate reuerti ꝛ suscipi a pia matre ecclīa q̄ nulli volēti reuerti gremiū suuꝫ p̄ sua clementia solita ē claudere: dignū duximus in hoc vltimo huius partis. c. de forma susceptōnis eoꝝ aliquid dicere. Inprimis scismatici ad ecclesiam redeūtes debent abiurare scisma ꝛ p̄mittere satisfactionem ad mādatuꝫ ecclesie: quo facto debēt recipi cum manus impositōe vt accipiant spiritum sanctum qui extra ecclesiam nec est nec dari potest. xxiiij. q. i. didicimus. ꝛ. c. pudenda. ꝛ. c. scisma. Forma autem abiuratōnis que obseruanda est in susceptione scismaticoꝝ habetur in. c. quotiens. i. q. vij. ex registro bti Grego. sumpta sub verbis que sequūtur. Ego. N. ciuitatis illius ep̄s cōperto diuisiōis laqueo quo tenebar diuina mecū deliberatione pertractans prona ꝛ spontanea voluntate ad vnitatem sedis apostolice diuina gratia duce reuersus sum: ꝛ ne impura mente ꝛ simulata reuersus existimer spondeo sub ordinis mei casu et anathematis obligatione: atq̄ promitto tibi N. ꝛ per te sancto Petro apostoloꝝ p̄ncipi atq̄ eius vicario. N. beatissimo vel successoribꝰ ipsius me nunq̄ quorūlibet persuasionibꝰ vel quocunq̄ alio modo ad scisma de quo redemptoris nostri gratia liberāte exceptus sum reuersurū: sed semper me in vnitate sancte ecclesie catholice ꝛ cōmunione Romani pōtificis per omnia permansuꝝ. vnde iuratus dico per deū omnipotentē: ꝛ hec sancta quattuor euāgelia que in manibus meis teneo me in vnitate: sicut dixi catholice ecclesie ad quam deo propicio sum reuersus: ꝛ cōmunione Romani ponti. semper ꝛ sine dubio permanere. q̄ si q̄d absit me in hac vnitate aliqua excusatiōe vel argumento diuisero periurij reatum incurrēs eterne pene obligatus inueniar: ꝛ cum auctore scismatis habeam in futuro seculo portionē. hanc autem p̄fessionis promissionisq̄ mee cartulam tibi. N. notario meo cum p̄sensu p̄sbyte

rorum ⁊ dyaconorum ⁊ clericorum qui me hac in vnitate obligantes se etiam in suprascriptis omnibus prona similiter voluntate secuti atq; proprijs manibus subscripti sunt scribendam dictaui ⁊ ppria manu subscribēs tibi tradidi. Acta in loco. N. die illa cōsulibus suprascriptis. Subscriptio epi. Ego eni. N. epus ciuitatis. N. hec confessioni promissioniq; mee prestito de obseruandis suprascriptis omnib⁹ sacramento subscripsi.

Secunda pars huius quarti.

Cap. I. In quo declaratur quid sit heresis.

Cap 1

Onsummata p c te prima huius quarti libri vbi d̄ scismatib⁹ ⁊ scismaticis aliqua pauca perstrinximus: reliquum est partem secundam aggredi in qua polliciti sumus de heresibus et hereticis modica sed vtilia tamen pertractare: quā partem de celesti auxilio cōfisi aggredientes inchoabimus a diffinitiōne heresis. Pro quo notandum iuxta sanctū Tho. in. iiij. di. xiij. q nomē heresis grecum est ⁊ diuisionem importat sm Ysido. lib. ethy. vnde ⁊ dicretica diuisiue dicuntur: ⁊ quia in electiōe fit diuisio vnius ab altero electio p heresis dicit̄ .i. ethy. diuisio aūt cōuenit parti per recessum a toto. prima aūt cōgregatio que est in hominibus est per viā cognitiōis: quia ex hac omnes alie oriunt̄. vnde ⁊ heresis consistit in singulari opiniōe pter cōmunē opinionem. vnde ⁊ phi qui quasdā positiones habebant preter cōem sententiam aliorum sectas vel hereses cōstituebant. vnde de rōne heresis videtur esse q aliquis priuatā disciplinā sequatur quasi per electionē propriā nō aūt disciplinam publicā que diuinitus traditur. Quibus bene cōsideratis vident̄ nobis satis conuenienter heresim in sua generalitate diffinire dicētes. Q heresis sit opinio vel assertio falsa siue dogma falsum catholice veritati contrarium in eo qui xpianam fidem pfessus est. Cuius diffinitionis conuenientia patet tā auctoritate q̄ rōne. Auctoritate primo quidē. dicit eni aug. cōtra Faustū. Heresis est que diuersa opinat̄ ab his que catholica credit ecclesia. Itē secūdo beat⁹ Hiero. in c. inter heresim. xxiiij. q. iij. differentiam assignans inter heresim ⁊ scisma dicit: q heresis peruersum dogma habet. idest falsum et perniciosum in doctrina religionis xpiane. Item tertio glo. super illud. ij. ad Cor. iij. nō sumus sufficientes ⁊c. dicit. Fides est cogitare aliqd de credibilibus cū assertione recta: ⁊ per oppositum heresis est cogitare aliqd de credibilibus cum assertione nō recta. Ratione vero ostendit̄ prefate diffinitiōnis cōuenientia: qm in ea cōtinentur ea que sunt tam de substātia heresis q̄ ea quibus distinguitur ab alijs assertionib⁹ falsis. patet: dicit̄ enim q heresis sit assertio siue opinio siue dogma falsum: hoc ponit̄ loco generis. nam ois heresis est assertio falsa sed non ecōuerso. Nā sm Augu. in enchiridion in multis rebus errare nullum aut minimū est peccatū. Et primo de tri. inquit. errare potero sed heretic⁹ non ero. Notanter aūt dicit̄ assertio falsa siue dogma peruersum ⁊ nō factū: quia factū puersum vt ostēdemus plenius nō est heresis nec facit hereticum. verbi gratia: si quis furat̄: si quis adulter est agit cōtra veritatē scripture que dicit. Nō mechaberis. Non furtū facies. Ex tali eni facto non efficit̄ quis hereticus: efficeret̄ autē si pertinaciter assereret q licitum foret furari ⁊ adulterari: quia sic sentiens sentiret cōtra catholicam veritatē. Sequit̄: catholice veritati cōtrarium. in quo tangit̄ materia circa quam est heresis: quia circa ea que ad catholicā veritatē ptinent. veritas aūt catholica principaliter dr̄ articulus fidei. dr̄ etiā veritas catho. quecūq; in canone biblie assertiue posita: vel per aplos xpi nobis ex eius instructiōne vel instinctu spūssancti tradita seu p vniuersalē ecclesiā seu generalia cōcilia determinata ⁊ approbata: vt infra plenius cū de veritatibus catholicis loquemur explicabimus. Differt aūt p hanc differentiā dogma siue assertio heretica ab alijs dogmatibus falsis que nō formaliter nec incōpossibiliter repugnant catholice veritati. Addit̄ autē in eo q̄ xpianā fidē pfessus est loco vltime differentie. p hoc eni heresis differt ab alijs spēbus infidelitatis: videlicet a falsis dogmatibus gentiliū paganorum ⁊ iudeorum: que ⁊ si sint contrarie fidei orthodoxe siue catholice veritati: nō tn̄ dicitur pprie loquendo in eis heresis. heresis eni est spēs infidelitatis ptinens ad eos qui fidē xpi pfitent̄ sed eius dogmata corrūpunt. Pro cuius pleniori noticia notandum cū s. Tho. in. ij. ij. q. xi. ar. i. q nomen heresis electionē iportat. electio aūt est eorum que sunt ad finē psupposito fine. in credendis aūt voluntas assentit xpo tanq̄ pprio bono. vnde qd̄ est principale verū habet rōem vltimi finis: que aūt scdaria sunt habent rōem eorum que sunt ad finē: quia vero quicūq; credit alicuius dicto assentit: principale videtur esse ⁊ quasi finis in vnaquaq; credulitate: ille cuius dicto assentit: quasi aūt scdaria sunt ea que quis tenendo videt̄ alicui assentire. Sic ergo qui recte fidē xpianam habet sua voluntate assentit xpo in his que vere ad suā

doctrinā pertinent. A rectitudine ergo fidei xpiane dupliciter aliqs pōt deuiare. vno modo: quia ipsi xpo nō vult assentire ⁊ habet malam voluntatē circa finem ipsum qd pertinet ad speciē infidelitatis paganoꝝ vel iudeorū. Alio modo per hoc ꝙ intendit quidem xpo assentire sꝫ deficit in eligēdo ea qbus xpo assentiat: qꝛ eligit ea que nō sunt vere a xpo tradita sed ea que ꝓpria mens suggerit. Et ideo bene dictū est ꝙ heresis sit species infidelitatis ptinens ad eos qui xpi fidem profitentur. hinc beatus Augu. li. de pastoribus. c. xvi. sup illud post greges sodaliū tuoꝝ dicit. ꝙ oēs heretici a xpo exierunt: ⁊ super Ap̄o. homelia. xi. super illud. Faciet ignē de celo descendere. quid est ignem de celo descēdere nisi hereses de ecclesia cadere: sicut scriptum est. Ex nobis exierūt sed non erant ex nobis.

Capl. ij. In quo alique obiectiones ponuntur contra ꝑfatam heresis diffinitionem. Ca. II

Eruut plenior beat intelligētia ꝑfate diffinitōis quā dō heresi posuimus: inducemus aliquas obiectōnes cōtra eā vt splendidior nobis fiat ipsa v̄itas.

Argumētum primum Primo sic: heresis vt dicit Isid. idem est qd diuisio: diuisio autē vnioni opponit. vnio aūt fit per charitatē: qꝛ amor est virtus vnitiua vt dicit Diony. ergo heresis magis includere videtur puersitatē odij q̄ dogma aduersuꝫ fidei

Secundū Scdo sic: supstitio religioni opponit nō fidei: sed heresis supstitio dicit. ergo nō videtur ptinere ad puersitatē fidei sed magis ad puersitatē religiōis.

Tertium Tertio sic: multa falsa siue peruersa fidei ⁊ veritati catholice cōtraria fiunt nouiter hereses q̄uis nō de nouo incipiāt esse cōtraria fidei ⁊ veritati catholice. cū ergo plus q̄ debeāt hereses reputari sint dogmata falsa catholice fidei et veritati cōtraria: videt ꝙ nō omnia dogmata falsa catholice veritati cōtraria sint hereses dicenda: ⁊ ꝑ cōsequēs diffinitio heresis assignata nō videt cōueniens: cū non cōuertatur cū suo diffinito [illegible] est bona. ⁊ aūs ꝑ maiori parte colligit [illegible] notandū xxiiij. q. iij. vbi Urbanus dicit ꝙ [illegible] Augu. cū legatis sancte Romane ecclie ⁊ cū sanctis epis suis Pelagiuꝫ ⁊ Celestinū nouā heresim in sanctā dei ecclesiā introducētes excōicauit Tum secundo ex illo qd Gratianus ait. xxiiij. q. i. §. Omnis hereticus aut iam damnatam heresim sequit aut nouā fingit. Ex quibus habetur aperte ꝙ fuerunt ⁊ esse possunt noue hereses: que tamē non sunt noua falsa fidei ɔtraria orthodoxe.

Quartum Quarto arguit sic: vt dicit beatus Hiero. xxiiij. q. iij. c. heresis. heresis grece ab electōe dicit. s. ꝙ eam sibi vnusquisqꝫ eligat disciplinam quam putat esse meliorem. ergo videtur ꝙ nullum dogma quantumcunqꝫ falsum aut peruersum sit anteq̄ quis ipsuꝫ elegerit ⁊ asseruerit aut dogmatizauerit: debeat inter hereses cōputari: ⁊ per ɔ̄ns diffinitio ꝑfata nō est cōueniens.

Quintum Quinto sic: si diffinitio illa foret cōuenienter posita: sequeretur ꝙ assertiones infidelium: puta paganoꝝ aut iudeoꝝ dicende venirent heretice: cum ille sint dogmata peruersa ⁊ contraria catholice veritati ⁊ tamē cōsequens est falsum: q̄m pagani licet infideles sint: nō tamē heretici esse dicūtur. ergo diffinitio predicta nō videt cōuenienter posita.

Sextum Sexto sic. multe assertiōes sunt que in rei veritate sunt contrarie catholice veritati: que nihilominus anteq̄ sint ab ecclesia cōdemnate nō sunt inter hereses numerande quemadmodū multe veritates cōsone diuine scripture: quia tamen nō sunt ab ecclesia diffinite vel determinate non sunt inter veritates catholicas annumerāde. ergo non videtur heresis cōuenienter diffiniri: cum dicit ꝙ sit dogma peruersum catholice veritati cōtrarium ⁊c. assumptū patet exemplis. greci eñ negantes spūmsanctū procedere a filio ante eodem nationē assertōnis eoꝝ nō fuerunt heretici reputati: qui tamen post damnationē eiusdeꝫ inter hereticos deputant. Item assertores opinionis abbatis Joachim a ɔcilio generali dānate post damnationē heretici iudicarentur: ipse tamē abbas Joachim q̄uis ante damnationem assertionem eandem tenuerit nō fuit hereticus. vt habetur extra de sum. tri. ⁊ fi. ca. c. damnamus. ergo ⁊c.

Capl. iij. In quo prefatis obiectionibus respondetur. Ca. III

Is non obstātibus dicimus ꝙ diffinitio heresis assignata est cōuenienter posita. vnde dicendū est ad rationes factas.

Ad primū argu. Ad primā respondet negando ɔ̄nam: q̄m licet amor faciat cōpletā vnionē nihilominus principiū vniōis est ex cognitione: ⁊ ideo diuisio que est in fide heresim constituit.

Ad secundum Ad scdam r̄ndetur negādo ɔ̄nam. ⁊ ratio est: quia fides est principiū eoꝝ que ad religionē requirunt: qꝛ omnis religio siue cultus dei est quedā fidei ꝓtestatio. hinc veritas fidei dicit veritas que est sm pietateꝫ. ad Ty. i. ⁊ ideo etiam que heresis sunt ad superstitionē ptinent: ⁊ ita supstitio sicut opponit religioni ita ⁊ fidei.

Ad tertium Ad tertiā cū dicit ꝙ aliqua falsa dogmata fiant nouiter hereses. respōdetur

ꝙ argumentū nō procedit. et ratio est: quia ꝙ aliqua heresis dicatur noua non ideo est: q̄r in rei veritate incipiat nouiter esse heresis .i. diuisa a cōi doctrina catholice fidei: sed q̄r nouiter est ab aliquibus asserta. vnde ꝓpositio cōtraria catholice fidei nō dicit̄ noua heresis ex parte suiipsius: ita ꝙ incepent esse q̄d ꝓus nō erat ꝟ ex parte assertoris siue defensoris: q̄r scilȝ incipit de nouo assertores habere. Qui sensus manifeste colligit̄ ex .c.i. xxiiij. q.i. vbi Gelasius papa dicit ꝙ acbatius non est inuentor noui erroris sed veteris imitator. Ex q̄bus verbis datur intelligi: ꝙ si Acbatius fuissȝ prim⁹ sui erroris assertor fuisset noui erroris inuētor: et tamē idē error fuisset antea error censend⁹.

Ad quartum

Ad quartaȝ cum arguit̄ de .c. heresis et c. respondet̄ ꝙ ratio nō militat: q̄m ꝓcedit ex mala intelligentia dicti beati Hiero. nō em̄ vult Hiero. dicere in dictis illis ꝙ nullū falsum dogma debeat inter hereses cōputari anteꝙ ab aliquo eligat̄ siue asserat̄. sed verus intellect⁹ Hiero. est tam iuxta Albertum in .iiij. in fine. dist. xiij. ꝙ iuxta .s. Tho. in .ij. ij. ꝙ heresis dicat̄ ab electione: q̄r hereticus eam eligit disciplinaȝ: nō quā scriptura sancta aut catholica docet ecclesia et credendam tradit fidelibus: sed quā sibi ꝓpria mens suggerit.

Ad quintum

Ad quintaȝ cum arguit̄ de infidelibus et paganis. respondet̄ negādo ꝯñam loquēdo de heresi ꝓprie dicta que dicit̄ esse illa que eam ptinaciter asserentes facit hereticū cuiusmodi nō est nisi dogma contrariū catholice veritati cadēs in eū qui xp̄ianam religionē ante ꝓfessus est. Vñ est ꝙ dogmata paganoꝝ contraria fidei et catholice veritati: licet ptineant ad infidelitatē nō tn̄ proprie dicunt̄ hereses: nec etiā pagani saraceni atq3 iudei dicunt̄ ꝓprie loquendo heretici sed potius infideles rōne supra assignata in .c.i. Dicimus aūt ꝓprie loquendo: q̄m large loquendo vt quibusdā placet dogmata paganoꝝ fidei ꝯtraria hereses pn̄t dici et ipsi pagani heretici appellari.

Ad sextum

Ad sextā cū arguit̄: multe assertōes sūt catholice fidei ꝯrie ante determinationē ecclesie inter hereses non annumerāde et c. r̄ndetur negando añs: dicimus em̄ ꝙ quemadmodū quantū ad ea que ad fidē pertinent Romanus pō. nec tota ecclesia dei potest de assertione nō vera facere veram: aut de non falsa falsam: ita non potest de assertione non catholica facere catholicam: nec de assertione non heretica facere hereticā nec econuerso: quia sicut veritates catholice absq3 omni approbatione ecclesie ex natura rei sunt immutabiles: et immutabiliter vere: ita immutabiliter catholice sunt reputande. et similiter sicut hereses absq3 omni dānatione ecclesie sūt hereses. verū q̄r de aliq̄bus assertōibus ꝙ sint ꝯtrarie catholice doctrie et p ꝯñs heretice nō est notū semp. aliq̄n em̄ primo super hoc disceptationes inter etiā magnos viros oriūtur. sicut inter Hiero. et Aug. sup cessatione legaliū cōrigit sic bene declaratio et determinatio horū p romanū pon. ad quē hoꝝ dubioꝝ spectat determinatio iuxta .c. quotiēs fidei ratio ventilat̄. et .c. hec ē fides papa beatissime. xxiiij. q.i. et ita papa bene diffinit aut determinat an assertio sit catholica an heretica. nō aūt facit catholicā aut hereticā: q̄r depēdet a natura ipsi⁹ iuxta illō Arist. Ab eo ꝙ res est vel nō est oro dicit̄ vera vel falsa. ꝓmo perihermenias.

Capitulum .iiij. Qꝫ heresis in intellectu sit vt in subiecto ponenda: et de differentia inter heresim sectam et superstitionem.

Ca. IIII

Heresis aūt ī primis ꝙ in intellectu sit ponenda satis ex diffinitōe sua manifestū habet̄. Ex eo etiam apte colligit̄ ꝙ fides ipsa cui heresis ꝯtrariat̄ cū sit spūalis quedā cognitio cui visio in patria respōdet ꝟȝ illud Apl̄i .i. ad Cor. xiij. Videm⁹ nunc p speculū et in enigmate et c. in itellectu sicut in subiecto primo in ordine ad voluntatem ponit̄: opposita aūt ad idem subiectū ptinere noscūtur. Pro cui⁹ tamen pleniori intellectu ē notandū cū sancto Tho. in .ij. ij. q. x. ar. ij. ꝙ peccatum dicit̄ esse in illa potētia que est principiū actus peccati. Act⁹ aūt peccati potest habere duplex principiū. vnū quidem primū et vle q̄d imperat oēs actus peccatoꝝ et hoc principiū est voluntas: q̄r omne peccatū est voluntariū. Aliud aūt principium peccati est ꝓprium et ꝓximum q̄d elicit peccati actū: sicut concupiscibilis est principiū luxurie ꝟm hoc gula et luxuria dicūtur esse in concupiscibili. dissentire autē qui est ꝓprius actus infidelitatis siue heresis est act⁹ intellectus sed moti a voluntate sicut et assentire. Et ideo infidelitas et heresis sicut et fides est in itellectu sicut in subiecto in volūtate autem sicut in primo motiuo. et hoc modo dicit̄ omne peccatum esse in voluntate. Rursus quia assertio falsa christi fidei cōtraria quandoq3 reperitur nominata heresis quādoq3 secta quādoq3 superstitio: videndum duximus de differentia horum nominū. Differentia autem ꝟm sanctū Tho. sic assignari potest. heresis ab eligēdo dicitur: secta a sectādo sicut ait Isido. in li. ethy. Superstitio vero q̄r contraria est fidei xp̄i que est primum fundamentum religionis xp̄iane. Dominus autem Bonauentura in .iiij. in fine. distinctio .xiij.

inter ista noīa differentiā assignās ſequit. Differt heresis a scismate: qꝛ hoc est cōtra fidē scisma aūt cōtra vinculū charitatis: secta aūt cōtra fidem rōne adinuētionis dici pōt: supersticio vero est supflua institutio. rōne adhesionis dicit heresis. rōne defensionis secta loquendo p appropriata. vel heresis qꝛ cōtra veritatē: secta qꝛ cōtra cōitatem: superstitio qꝛ cōtra vtilitatē q̄si supflua institutio. vel heresis ab eligendo: secta a sequēdo: superstitio a supstādo vnde heresis dicit presumptuosam ꝛ deliberatā falsi ad inuentionē: secta superaddit imitationē: supstitio diuturnitatis inueteratōnem sicut senes supstites delirāt: sic ꝛ heretici. ꝛ iō dicit heresis supstitio quia vetustati ꝛ supstiti ꝯcordat. proprie aūt supstitio dicit a superstando: nam sicut in fide intellectus captiuat ita etiā errore inflat ꝛ eleuat. h dn̄s Bonauē.

Capitulū. v. De eo quod inqt aplꝰ. Oportet hereses esse: ꝛ quid vtilitatis ecclie ex eis accrescat.

Cap. v

Cum aūt vt in superioribus iuxta. c. quintū p̄me partis huiꝰ quarti li. ostēderimꝰ peccatū hereseos ex suo gn̄e maximū esse pctoꝝ. ꝓpter qꝺ maiori bono. s. ipsi deo ſm ꝙ in se est veritas prima contrariat ꝛ qꝺ magis noceat cū subuertat fundamentū oīm bonoꝝ sine quo nihil boni remanet. s. ipsam fidē: mirabitur fortassis quispiā cur dicat Aplꝰ. i. ad Coꝝ. xi. ꝙ oporteat hereses esse. cū de alijs peccatis nō dicat ꝙ necesse sit illa eē vtputa fornicationē inuidiā superbiā ꝛ hmōi: ideo decreuimꝰ hic predictū aplicum verbum explanare.

Obiect'o

Necessarium q̄t mod's accipia tur

Pro quo notādū ꝙ iuxta Arist. v. methaphy. necessariū accipit multipliciter. Uno mō dicit necessariū quod īpossibile ē aliter se habere ꝛ hoc modo non dicit heresis necessaria ecclesie. Alio mō dr aliquid necessariū qꝺ ſm se est expediēs ꝛ hoc etiā modo nō est necessariū hereses esse. Tertio modo dicit necessariū qꝺ ſm accidēs est vtile. deus eīn cū sit sūme bonꝰ hereses ꝛ mala ac ꝯuersa dogmata esse nō pmitteret nisi in nostrā cederent vtilitatem. q̄m vt dicit Augu. in enchiridion: deus cum summe sit bonus ꝛ iustus ꝛ sapiens nō sineret mala fieri nisi bona inde eliceret et ſm qꝺ dicitur Math. xviij. Necesse est vt veniant scandala: verūtamē ve homini illi per quem scandalum venit. Et ſm hoc dicit hic Apostolꝰ in auctoritate predicta ꝙ oportꝫ hereses esse: eo ꝙ deus maliciam hereticorum ordinat in bonū fidelium. vnde Aug. de vera religione. Ecclesia catholica per totum orbē diffusa omnibus errantibus vtitur ad ꝓfectus suos: ꝛ ad eoꝝ correctionē cum vigilare noluerint. vtitur eīn gentibus ad materiā operationis sue hereticis ad probationē doctrine sue: scismaticis ad documentū stabilitatis sue: iudeis ad cōparationē pulchritudinis sue. hec Aug. Specialiter aūt ex heresibus dei potentia multiplex bonum in ecclesia elicit.

Primū bonū ex heresi nascens

Primum est ꝙ veritas fidei magis elucidat. Unde Aug. in glo. ab aduersario mota questio discendi extitit occasio. multa quidē ad fidē pertinentia dum hereticoꝝ calida inquietatione exagitātur vt aduersus eos defendi possint ꝛ cōsiderantur diligentius ꝛ intelligunt clariꝰ ꝛ predicant instantius. vnde ꝛ Prouer. xxvij. dicit. Ferrum ferro acuitur ꝛ homo exacuit faciem amici sui. ꝛ Augu. li. vij. confessionū. Improbatio hereticoꝝ facit eminere quid ecclia sentiat ꝛ quid habeat sana doctrina. Item in tractatu de cōsonantia. Mat. ꝛ Luc. de generatione xp̄i. Utiles sunt heretici ad inueniendam veritatem dum calumniant ad seducendum in errorē. Negligētius eīn veritas quereret si mendaces aduersarios nō haberet: oportet eīn inquit Aplꝰ hereses eē. Hec Augu.

Secundum

Secundū bonum qꝺ ex heresibus elicitur: est catholicoꝝ doctorum pigritie excitatio vt euigilent ꝛ doctrine insistant cōtra versutias hereticoꝝ ne simplices decipiātur. Unde Augu. super Gen̄. ꝯtra Manicheos dicit. Ideo diuina ꝓuidentia multos diuersi erroris hereticos esse permisit: vt cū insultant nobis aut interrogāt nos ea que nescimus vel sic excutiamus pigritiā vel diuinas scripturas nosse cupiamus. ꝓpterea Aplꝰ ait: oportet hereses eē hec Augustinus. Idem in de vera religione. Utamur hereticis nō vt eoꝝ approbemus errores: sed vt catholicā disciplinā aduersus eorū insidias asserentes vigilantiores ꝛ cautiores simus etiam si eos ad salutē reuocare non possumus. h ille.

Tertium

Pre tertium bonū ex heresibus resultās est augmentū sciētie ꝛ sapientie in doctoribus ecclesie. vnde Augu. sup Jo. Ad hoc deus abundare permisit hereticos ne semper lacte nutriamur ꝛ in bruta maneamus infantia.

Quartum

Quartū bonū qꝺ ex heresibus elicitur: est ꝙ exercetur patiētia fideliū: heretici enim violenti per superbiā ꝛ contumeliosi in ecclesiam seuientes rixis ꝛ cōtentionibus exercent ecclesie ꝛ bonoꝝ patientiam. vnde Augu. li. xvi. de ciui. dei. Calidū est genus hereticoꝝ nō spiritu sapientie sed impatiētie qua solent hereticoꝝ feruere precordia ꝛ pacem conturbare sanctoꝝ: sed hec in vsum cedunt ꝓficiendi iuxta illud Apostoli. Oportet hereses esse. ꝛ in lib. xviij. inquit. Heretici veris illis

catholicis membris xpi malo exemplo suo psunt dum deus vtit̃ et malis bene: et diligentibus eum oīa cooperant̃ in bonū: inimici omēs ecclesie vel errore excecati vel malitia depravati prosunt: q2 si accipiūt potestatez corporaliter affligendi exercēt eius patientiā. si vero male sentiendo adversant̃ exercent eius sapiētiam: vt autē etiam inimici diligant̃ exercent eius benivolentiā.

Quintum — Quintū bonuz qd̄ ex heresibus divina potentia elicit est augmentuz meritoꝝ in bonis et fidelibus doctoribus: qm̄ cum catholici doctores circa cōversionē hereticoꝝ aut persecutionem si cōverti noluerint: laudabili studio laborare satagūt: nō dubium quin taliter de sibi creditis talentis operātes crescāt eis merita qbus ad beatitudinem perducātur.

Sextum — Sextū bonum qd̄ ex heresibus elicitur est q manifestat̃ firmitas fidei in his qui recte credunt. et hoc est qd̄ subdit Apl's vt qui probati sunt. i. approbati sunt a deo manifesti fiāt in vobis. i. inter vos. Sapie. iij. Tanq̄ aurum in fornace pbavit illos. Unde btūs aug. li. de vera reli. Sunt em̄ innumerabiles in sancta eccl'ia deo probati viri: sed manifesti nō fiunt inter nos q̄diu imperitie nostre tenebris delectati dormire maluimus q̄ lucē veritatis intueri.

Responsio — Et ita apparet quomodo vtile sit hereses esse: et p hoc ad id qd̄ in principio arguebatur q nō erat sic de aliis peccatis q necesse fuisset ea esse. patet responsio: qm̄ vt ait magr̄ Alexāder de Alis in scdo. nō est omnino simile in aliis peccatis et in isto. Alia em̄ peccata et si in se mala sint et ex illis aliqd̄ bonū eliciat deus: non tñ quantū ex isto peccato: occasiōe em̄ huius peccati maxime acquirit̃ exercitium ecclesie: sicut ex psecutione que a tyrannis infertur sicut supius explanatum est.

Ca. VII — Cap. vi. De triplici genere credibilium ad quod heresis se extendit.

Distinguitur autē iuxta doctores theologos triplex genus credibiliū: qd̄ tamē varie designat̃ ab eis. Uno eniz modo designat̃ q credibile ad intellectum tribus modis se hz: de quo btūs Aug. li. lxxxiij. q. ita dicit. Credibiliū tria sunt genera. Alia sūt que sp creduntur et nunq̄ intelligunt̃: sicut est oīs hystoria tpalis et humana gesta pcurrens. Alia mox vt credunt̃ intelliguntur: sicut sunt oēs rōes humane. Tertiū eoꝝ que prio creduntur et postea intelligunt̃: qualia sunt ea q̄ de divinis reb' sunt. hec Aug. Est ergo triplex gen' credibiliū. Primū est credibiliū eoꝝ que se habent ad intellectū icōpossibilr: sicut sunt hystorie de gestis hominū. hec em̄ cum accipiāt fidē a sensu tm̄ vt dicit Albertus: nō habēt potentiaz vniversalitatis: sicut que se hñt ad intellectū cōpossibiliter: et ita sunt de genere eorū que semp credunt̃ et nunq̄ intelligunt̃. Secundū genus credibiliū est qd̄ se hz ad intellectū antecedenter: vt sunt divina supgredientia humanum intellectū in que nō pōt intellectus nisi luce fidei sibi infuse: sicut articuli fidei qui nō intelligunt̃ nisi prius credant̃. Esa. vij. bm translationē. lxx. Nisi credideritis non intelligetis. Tertiū genus credibiliū est qd̄ se habet ad intellectū cōsequenter: sicut sunt illa vt exemplificat Alexander de Alis ad que intellectus attingere pōt ex se sive per lumen sibi innatū: vt qm deus est: et q vnus est et omnipotens et hmōi. et hec dicunt̃ mox credi cum intelligunt̃. Hoc aūt genus triplex credibiliū assignat̃ ab aliis aliter. dñs em̄ Bonaventura in. iij. di. xxv. dicit sic: q doctrina fidei quedaz habet antecedentia quedā cōsequentia q̄daz principalia: sicut in aliis scientiis videm' esse quedā principia cōia que supponunt̃: sicut dignitates: quedā vero sicut principia propria illarū scientiarū: vt sunt intrinseca pncipia suarū demonstrationū: q̄dā vero sunt ɔsequentia sicut ppositiōes correlarie. Per hunc etiā modum in doctrina fidei antecedentia sunt illa que sunt de dictamine iuris naturalis: principalia vero sunt illa ad que fidei illuminatio directe dirigit. et ista dicunt̃ articuli fidei. consequentia sunt illa que ex illis articulis possunt elici et ad illos articulos habēt sequi. hec ille. Hac aūt credibiliū distinctione habita dicimus p ɔclusione q heresis ad tria gñā hmōi credibiliū se extendat. Hec cōclusio pbat̃. primo sic. fides se extendit ad oīa ista credibilia: sed heresis opponitur fidei: ergo ad omnia illa credibilia se extendit heresis ad que se extēdit ipsa fides. ergo et p ɔñs heresis se extendit ad illa tria genera credibiliū. ɔña patet: cū opposita paris ambitus esse videant̃. Secundo sic: fides est circa veritatē bm pietatez que dicitur sacra scriptura ad Tytuz. iij. vnde Aug. de sancto A. Veritas bm pietatem est sacra scriptura: quia ea docet et amādo cōplectitur que ad religionem dei pertinent. ergo heresis etiam attenditur ad omnia que sunt in sacra scriptura. sed in illa continent̃ omnia prefata genera credibiliū. ergo error circa quecūq credibilia contenta in sacra scriptura sive pertineant ad hystorias sive ad articulos fidei sive ad mores dicetur heresis.

Cap. vij. In quo obiicitur contra predicta et respondetur obiectionibus.

Cap. VII

Sed videtur fortassis aliquib⁹ q̄ heresis nō extēdat ad oīa genera credibiliū p̄fata: ⁊ primo videtur q̄ nō se extēdat ad credibilia primi generis cuiusmodi sunt que sp credūtur ⁊ nunq̄ intelligūtur sicut sūt hystorie.

Ergo primum — Primo sic: q: si hoc esset verū cum sancti diuersa siue ɔtraria sentiāt circa hystorias et altera pte heresis censeret. sed nō cēset cum ꝓpter hoc ex nulla parte aliq̄s iudicatur heretic⁹. nō ergo videt q̄ heresis sit circa id genus credibiliū.

Secundum — Scḋo sic. quidā sancti senserūt ɔtraria de operib⁹ sex dierū et neutra tā parte est heresis. ḡ heresis nō se extendit ad illud gen⁹ credibiliū.

Tertium — Tertio arguit q̄ heresis nō se extendat ad credibilia tertij gn̄is videlicet que sil intelligūtur ⁊ credūtur: primo sic. quicunq̄ est heretic⁹ deuiat ab aliquo articulo fidei. s; deuians ab illis credibilib⁹ tertij generis nō videt deuiare ab aliquo articulo fidei ꝛputa qui diceret fornicationē nō eē peccatū mortale. ergo nō ē heresis circa talia credibilia.

Quartum — Quarto sic. inter alia credibilia q̄ simul credūtur ⁊ intelligūtur assignātur rōnes humane ⁊ scientie vel de numeris vel de quībuscunq̄ alijs disciplinis. sed circa has nō est heresis. vnḋ Hiero. sup eplas ad Ty. Si quis artem grāmaticam vel dialecticā nouerit nō improbamus: scientie enim sunt veritatis nō pietatis: ergo heresis tantū est circa credibilia que pertinent ad pietatem sicut est fides sicut dictum est. ergo heresis nō est circa credibilia que simul credūtur ⁊ itelligūtur siue sint principia siue sint rōnes siue scientie humane.

Sed istis nō obstantib⁹ dicendū est sicut p̄diximus q̄ heresis ad tria genera prefata credibiliū extendit queadmodum ⁊ fides cui opponit: tamen vt inquit magister Alexāder de alis in scḋo ꝑm quandā analogiā. s. per prius ⁊ secūdario directe ⁊ indirecte principalit ⁊ minus principaliter. Nā circa illa credibilia que prius credūtur ⁊ postea intelligūtur. s. circa articulos fidei inuenitur primo ratio fidei: et ita per oppositū ipsa heresis prius inuenitur circa illa. Pro quo notandū q̄ vt inq̄t sanct⁹ Tho. in. ij. ij. q. i. ar. vi. quedā sunt credibilia de quibus est fides ꝑm se. Aliqua vero sunt credibilia de quibus nō est fides ꝑm se: s; in ordine ad alia. Sicut etiā in alijs sciētijs quedā ꝓponūtur vt per se intenta quedam ad manifestationē alioꝝ. Quia vero fides est de his que videnda speramus in patria ꝑm illud ad Hebre. xi. Fides est substantia rerum sperandarū ideo per se ad fidem pertinēt illa que directe nos ordinant ad vitā eternā: sicut sunt tres ꝑsone: oīpotentia dei: mysteriū incarnatōis xp̄i ⁊ hmōi. vnde ꝑm ista distinguuntur articuli. Quedā vero proponunt in sacra scriptura: vt credenda nō quasi p̄ncipaliter intenta sed ad predictoꝝ manifestationē: sicut q̄ Abrahā habuit duos filios: et q̄ ad tactū ossium Helisei suscitatus est mortuus ⁊ alia hmōi que narrātur in sacra scriptura in ordine ad manifestationē diuine maiestatis vel incarnatiōis xp̄i. ⁊ ita sicut circa prima credibilia est prio fides ita ꝑ oppositū est heresis. Ceterū scḋo fides se extendit ad illa credibilia que simul credūtur ⁊ intelligunt: vt q̄ fornicatio est peccatū mortale ⁊ hmōi: et per oppositum heresis. Tertio fides se extendit ad illa credibilia que credūtur ⁊ nūq̄ intelligunt: sicut sunt historie in sacra scriptura cōtente: ⁊ ita per oppositū heresis. Et huic sententie. s. Tho. cōcordat in. ij. ij. q. xi. art. ij. cum ait q̄ dupliciter aliquid ptinet ad fidē vno modo directe ⁊ p̄ncipaliter: sicut articuli fidei. alio modo indirecte ⁊ scḋario: sicut oīa illa ex quibus sequit correlarie corruptio alicuius articuli. ⁊ circa vtrunq̄ pōt esse heresis eo modo quo ⁊ fides. Unde dicendum est ad rōnes in oppositū.

Ad primum — Ad primā cū arguitur q̄ sequeret q̄ sancti ꝛc. respōdetur negando ɔnam. Pro quo notandū iuxta magistrum Alexandrū de Alis: q̄ aliud est dicere hystoriam nō esse veram: ⁊ aliud est hystoriam exponere sic vel sic ⁊ opinari circa eius expositōes Ille aūt qui diceret hystoriā nō esse veram: et hoc pertinaciter hereticus iudicaretur. sed sic nō faciebāt sancti varia opinātes circa hystorias: licet in expositione earū varia sentirent.

Ad secundum — Et hoc modo respondet ad id qḋ scḋo loco arguit de operibus sex dierū: qm̄ sancti nō negant hystoriā ipsam: imo in ea oēs cōcordant differēter tamē eā exponūt: q: quidā exponūt eam de diebus materialibus quidam de spiritualibus: sed hoc nō est destruere aut negare hystoriaꝫ sed exponere. vnde tales expositōes sūt declaratiue sacre scripture quas sancti patres fecere inducti ad hoc bonis rōibus. vnḋ Aug. Sancti patres q̄ ita diuersa senserūt a spūsancto est. cōcordāt ergo oēs in hystoria: q: hystoria dicit tot fuisse dies: sed discordant in expositiōe dierū. vnde a spūsancto mouent isti sancti ad istas expositiōes ad scripture declarationē: ⁊ si sit ibi aliq̄n falsitas hoc non est ex natura hoīs primitus instituti sed ex pena dānati. In natura em̄ p̄us instituta nō erāt opiniones nec erūt similiter in gloria sed modo sunt quia opinio importat penalitatem.

Ad tertium — Ad tertiam cum arguitur de credibilibus tertij ge

neris: respōdetur ꝙ circa illa etiā ē heresis cū scʒ male credit circa illa. Et ad rōem cū dicit ꝙ quicūqʒ heretic⁹ ꝛc. rn̄detur dupl'r. Primo negādo maiorē: qm̄ nō oportet ꝙ oīs heretic⁹ deuiet ab aliquo articulo fidei: bene est econuerso ꝙ oīs deuiās ab aliquo articulo fidei sit hereticus. nā sicut fides nō solū se extendit ad articulos: imo etiā ad alia credibilia que nō sunt articuli fidei: ſʒ sunt sicut principia: ita dicimus de heresi. vnde nō oportet ꝙ vbi ē heresis ꝙ ibi sit deuiatio ab aliquo articulo nisi sit heresis circa credibilia que prius credūtur et postea intelligūtur circa que est heresis ſm suam primā rōeʒ queadmodū ꝛ fides. Scḋo respondet negando minorē ꝛ dicim⁹ ꝙ errās circa credibilia tertij generis lʒ nō deuiet directe ꝛ formaliter ab aliquo articulo fidei. tn̄ cuʒ ex negatione illa seq̄tur illū dicere scripturā sanctā cōtinere falsitatē indirecte obuiat articulo illi. Credo in spiritūsanctū: a quo scriptura diuina inspirata est. Scribit enim ad Gala. v. Manifesta sunt opa carnis que sunt fornicatio ꝛc. ꝛ postea subdit. Qui talia agunt regnū dei nō possidebūt: qḋ nō esset si fornicatio nō esset peccatū mortale. Ad quartā cū arguitur ꝙ circa humanas disciplinas nō est heresis: rn̄det ꝙ errare circa hūanas disciplīas vt puta errare circa geometriā ꝛ hmōi bene ꝯcedimus ꝙ nō sit heresis. nec de his loq̄tur Augu. cū dicit. quedā simul intelligūtur ꝛ credūtur. sed de his que sunt quasi principia quedā per se nota in theologia sicut est ꝙ fornicatio sit mortale peccatū ꝛ superbia ꝛ hmōi que ptinent ad mores.

Ad quartum

Capitulū. viij. Quid dicat veritas catholica.

VIII

Um aūt in superioribus heresim diffinientes dixerimus ꝙ heresis sit assertio falsa catholice veritati contraria ꝛ manifestū sit ꝙ ad pleniorē noticiā hui⁹ diffinitionis plurimū opitulabit scire quid dicat catholica veritas maxime cū cognitio vnius cōtrarioꝝ ad cognitionē alteri⁹ nōnunq̄ ꝯferre dinoscat: dignū duxim⁹ circa hoc aliqd ꝯsiderare. Pro quo notandū repetēdo aliq̄ breuiter ex his que amplissime dixim⁹ li. i. c. xv. ꝙ catholicū nomen grecū est ꝛ latine sonat vl'e. catholica ergo veritas est idē qḋ veritas vl'is sicut fides xp̄i dicitur catholica. i. vl'is. Et ad hoc ad p̄sens duplici vtar rōe. Primo: q: vniuersaliter est vera nō habens instantiam aliquam aut exceptionem q: tali veritati nunq̄ ꝛ nusq̄ subfuit subest aut suberit aliquod falsum: sicut contingit in doctrinis philosophoꝝ que etsi in aliqua sui parte vera dicāt siue supponāt: in multis tamen a veritate deficiūt. fides aūt xp̄i siue veritas catholica non potest cadere a veritate. vnde ꝓpheta in ps. Ineternū domine permanet verbū tuū: ꝛ in seculum seculi veritas tua. Item xp̄s ait. Celū ꝛ terra transibunt: verba aūt mea nō transibunt. Luce. xxi. Et Ap'ls scḋe ad cor. i. Fidelis autē dominus: quia sermo noster qui fuit apḋ vos no est in illo: est ꝛ non. glo. i. mendacium: vt in sermone pseudo predicatoꝝ: sed est in illo fuit. i. simplex veritas: ꝓpter hoc etiā ipse filius dei dicit veritas. Io. xiiij. q: vniuersaliter ꝟa sunt quecunqʒ docuit p se aut sanctos suos p quos locutus est. Scḋo veritas dicit catholica: qa vbiqʒ predicanda est ꝛ omnibus gētibus credenda proponit. vnde dn̄s Mat. vl. ait. Euntes docete oēs gentes ꝛc. Has duas rōes assignat Boetius in principio li. de tri. sic. dicens Fides dicit catholica. Primo: q: precepta est nō vni genti tm̄ obseruanda sed omnibus gētibus proponit. Secundo qa nihil falsitatis aut iniquitatis ei admiscet. Ex quibus videt ꝙ catholica veritas duo importat. Primū est ꝙ sit vniuersaliter vera: sic vt ei nō subsit: nec subesse vnq̄ possit falsum: ita ꝙ sit perpetue ꝛ infallibilis veritatis. Scḋm est ꝙ omnibus fidelibus necessaria sit ad credenduʒ explicite vel implicite. hec aūt ꝑfecto habere non pōt quecūqʒ doctrina nisi spāliter originē a fonte incōmutabili diuine veritatis trahat. alie em̄ doctrine que ex palude humane inuestigationis originē trahunt hanc cōditionem habere nō pn̄t: qm̄ spūs hūanus: vt ait btūs Tho. sup Io. valde fallax est: ꝛ excogitatio humana fallacissima. Sapie. ix. Cogitatiōes mortaliū timide ꝛ incerte ꝓuidentie nr̄e. Et ꝓpha inq̄t. in ps Oīs homo mendax. Ex qbus talem possumus catholice veritatis elicere diffinitōem vt dicamus. Catholica veritas est que ex diuine reuelatōis lumine supnaturali imediate vl mediate est habita explicite in ꝓpria verboꝝ forma vel iplicite bona ꝛ necessaria ꝯna. Dicitur aūt lumine supnaturali ad differentiā veritatū que generali quadā diuina reuelatōe mediante generali lumine habent. de qbus apostolus inquit ad Ro. i. qḋ notum est dei manifestum est in illis. s. phis: deus. n. illis manifestauit. et Ambrosius in glo. i. ad Cor. xij. dicit. Uerū a quocunqʒ dicat a spūsancto est. Cum em̄ lumen generale quo hoies in noticiam veritatū humanarū disciplinarū veniūt nō possit esse nisi a primo lumine: vt dicit Aug. li. de matrimonio. Necesse est vt omnis veritas a quocunqʒ dicat vt inspirāte deo dicat, vnde

Catholice veritatis diffinitio

Duo Requirunt ad veritatem catholicam p[rim]o q[uod] sit vniuersaliter vera ... falsum ... q[uod] sit infallibilis ... 2o q[uod] omnibus fidelibus est necessaria ad credendum implicite siue explicite

Aug. li. ꝯfes. dicit. Non alio dñe p̃ter te inspi-
rante credo me verũ dicere cũ tu sis veritas:
oĩs aũt homo mẽdax. ⁊ ideo qui loquit̃ mẽda-
cium de suo loq̃tur: vt verũ loquar de tuo loq̃r
hec ille. Ueritas aũt catholica oportz q̃ spe-
ciali modo videlz supnaturali lumine deriuet̃
a deo. Dicit̃ aũt mediate vel imediate: q̃m ali-
qua nobis deus imediate per seip̃m reuelauit
⁊ reuelat sicut fecit euangeliũ. vñ Joh. i. Uni
genitus dei fili⁹ qui in sinu est patris ip̃e enar
rauit nobis. ⁊ Esa. lij. Ecce egoipse qui loque-
bar assum. ⁊ ad Hebre. i. inquit apl̃s. Oli de⁹
loquẽs p̃rib⁹ in ꝓphetis nouissime dieb⁹ istis
locutus est nobis in filio ⁊c̃. Aliq̃n vero reue-
lat p alios: sicut p angelos sctõs siue p apl̃os
siue per alios sanctos viros. vñ. ij. petri. i. inq̃t
beatus Petrus. Non eñ volũtate humana al
lata est ꝓphetia: s spiritusancto inspirati locu
ti sunt dei hoĩes. Et ideo nõ tm̃ veritas catho
lica dicenda est a deo p seipsum imediate fide
libus tradita: sz etiã mediate que per sanctos
ab eo doctos ⁊ inspiratos habita est cũ spũs
sanct⁹ quo inspirati sancti dei homies locuti
sunt ⁊ loquuntur nõ nisi veritatem docet atq;
spirat Joh. xvi. Cum venerit ille spiritus veri
tatis ille docebit vos oẽm veritatem. Dicitur
ꝯsequẽter. Explicite in ꝓp̃a verboꝝ forma ⁊c̃.
Dis eñ duobus modis dicit̃ aliquid cõtineri
in sacra scriptura aut in ꝓpria forma verborũ
sicut ista est. Xp̃s fuit homo. ⁊ aliquid impli-
cite: qd̃. s. bona ⁊ necessaria ꝯña ex positis for-
maliter in l̃ra sequit̃: sicut ex illa. Xp̃s fuit ho
mo. seq̃tur q̃ habuit aĩam rationalem intelle-
ctum agentẽ ⁊ possibilem ⁊ oẽs potẽtias ani
me. Itẽ q̃ in corpe suo fuerunt nerui ⁊ vene ⁊
silia: quoꝝ tñ nullũ in ꝓpria verboꝝ forma ha
betur in littera sacre scripture. Et hec suffici-
ant p habẽdo q̃ sit catholica veritas dicẽda.

Capl̃m ix. De multiplici genere siue gradu catholi-
carum veritatum.

Ca. IX b

Ista diffinitiõe
catholice veritatis: cum notũ sit
inter veritates catholicas pluri
mas eẽ veritates quib⁹ firma cre
dulitate adherẽdũ sit: oportuit duxim⁹ gra-
dus siue gña eoꝝ distinguere. videt̃ aũt nobis
septẽ posse distingui genera catholicarũ veri
tatũ.

Primũ genus catholicarũ verita-
tum.

Primũ est eoꝝ que in canone sacre scri
pture veteris aut noui testamẽti ⁊ in ꝓp̃a ver
boꝝ forma ꝯtinent̃. Et hmõi gen⁹ veritatũ ca
tholicarũ põt distingui etiã ſm tria gña credi
biliũ. s. posita: inter que vt p̃dixim⁹ pricipali
us ãnumerandũ est gen⁹ credibiliũ q̃ ãte cre-
duntur q̃ intelligãtur cuiusmodi sunt ea que

7 sunt genera veritatum catholicarum

ad articulos fidei ptinent: ex quibus principa
liter salus nostra pendet. Ꝙ aũt hmõi verita
tes in sacra scriptura formaliter cõtẽte catho
lice veniãt reputãde manifestũ est: cũ de veri
tate sacre scripture nullo mõ dubitandum sit:
vñ btũs Augu. libro de vnico baptismo. vt re-
citatur in. c. q̃s nesciat. di. ix. ait. Quis nesciat
sanctã scripturã canõicã tã veteris q̃ noui te
stamenti certis terminis contineri: eamq; po
steris oĩm epoꝝ litteris ita p̃poni vt de illa oĩ
no dubitari vel disceptari nõ possit: vtrum ve
rum vel vtrũ rectũ sit q̃cquid in ea scriptũ cõ-
stiterit ⁊c.

Secundum

Scd̃m genus veritatũ catholica
rũ est earũ que ex solis cõtẽtis in sacra scriptu
ra ꝯña necessaria ⁊ formali p̃nt inferri. vñ cum
tales veritates eandẽ veritatis firmitatem ⁊
credulitatis necessitatẽ habeãt quã habẽt ve
ritates ex q̃bus necessaria ⁊ formali ꝯña infe-
runt̃: manifestũ est eas inter catholicas veri-
tates numerari: sicut est hec veritas. xp̃s ẽ ve-
rus deus ⁊ verus homo: que licet in tota serie
sacre scripture sic formaliter nõ inueniatur: ni
hilominus q̃ ex ꝯtentis in sacra scriptura cõ-
sequentia formali ⁊ necessaria infert̃ catholi-
ca tenet̃: ⁊ eam credere necessariũ est ad salu-
tẽ.

Tertium

Tertiũ genus veritatũ catholicarũ est eo
rũ que circa canonẽ sacre scripture cõtinent̃:
que tñ p reuelationẽ ⁊ approbationẽ tm̃ medi
antibus apl̃is ad fideles deuenerũt. Sane cũ
xp̃s cum viueret ĩ carne mortali cũ apl̃is mul
ta docuerit ⁊ fecerit que in canone sancte scri
pture nõ habent̃ ſm illud Jo. vl. Multa alia
fecit ih̃s que nõ sunt scripta in libro h: multas
alias veritates catholicas xp̃us apl̃os docue-
rit docendas p eos q̃ in canone scripture non
habent̃. Uñ Aug. tertio de baptismo paruulo
rũ dicit. Illa que nõ scripta seruat vl̃is eccl̃ia
acceperit ab apl̃is xp̃o docente. sic eñ Apl̃us
de corporis ⁊ sanguinis dominici cõione. i. ad
Cor. xi. dicit. Ꝙ accepi a dño hoc tradidi vo-
bis: cetera aũt cum venero disponã. i. ordina-
bo. Itẽ ad idem est idem Aug. qui vt habetur
in. c. ecclesiasticarũ. di. xi. ita ad ꝓpositũ dicit.
Ecclesiasticarũ constitutionũ quasdã scriptu
ris: quasdã vero apostoli traditiõe per succes-
sores in ministerio confirmatas suscepimus:
quasdã vero cõsuetudine roboratas approba
uit vsus quibus par ritus ⁊ idem vtriusq; pie-
tatis debet̃ affectus. hec ille. Amplius cũ ſm
ꝓm ssionẽ xp̃i spũssanctus superuenturus in
discipulos docturus esset eos oẽm veritatem:
multa ꝓfecto credendi sunt a spũ sancto didi
cisse q̃ postea fideles docuerũt: q̃ tñ in canone
biblie posita nõ fuerũt. Unde Alexãder terti
us in. c. cum marte. extra de celebra. miss. super

forme cōsecratōis eucharistie loquens ita ait. Sane multa tā de verbis ꝙ de factis dominicis inuenimus ab euāgelistis omissa que etiā apl'i vel suppleuisse verbo vel facto exposuisse legūtur. Paulus em̄ in actibus aploꝝ sic ait. Meminisse nos oportet verbū dn̄i nostri ihu xp̄i qui dixit. Beatius est dare ꝙ accipere. hoc em̄ nullus quattuor euāgelistarū descripsit. vnde glo. act. ij. ꝛ est beati Hiero. ait. Hoc in euāgelio nō legitur: nō em̄ oīa scripta sunt sed forsan Paulus hoc ab aplis audiuit vl' a spiritu sancto ꝑcepit. Et ideo ꝓsequit̄ magister Nicolaus de lyra in expositōe. vn̄ tales veritates ꝛ que ex eis ꝯna necessario immutabiliter ꝓñt inferri inter catholicas veritates veniunt cōputande.

Quartum — Quartū genus veritatū catholicarū est earum que ab ecclia vl'i in cōcilijs plenarijs tanꝙ ad fidē xp̄iane religiōis ꝑtinētia diffinita sunt: lȝ exp̄sse in canone scripture sacre nō inueniant̄. Et ratio huius manifesta ē: qm̄ vt superius li. iij. c. lviij. amplissime ꝛ irrefragabiliter ostēdimus concilia plenaria vl'is ecclie in his que fidei sunt errare nō possunt. vnde btūs Grego. in. c. sicut. di. xv. ait: ꝙ sicut sancti euāgelij quattuor libros sic quattuor cōcilia suscipe ꝛ venerari me fateor. Et ratio est: qm̄ vt ait btūs Greg. in tractatu qui intitulatur de catholica veritate. Sicut deus ꝟitas ē ita ea ꝗ ap'lica ecclia ꝺ deo docuit ꝟa sunt. vnde merito ꝺr Prouer. ꝑmo. Ne dimittas legē matris tue. glo. i. ecclie. Notanter aūt dictum est. Que ap'lica ecclia docuit. s. diffinitōne iudiciali esse credēda. qꝺ ꝺr ꝓpter multa que in ecclia legia fidelibus ꝑmittunt̄ ꝛ tolerantur que oīa credere non est de necessitate salutis: nec inter catholicas veritates sunt reputāde licet multe earū pie a fidelibus credant̄. sicut sunt multa cōtenta in legendis siue hystorijs sanctoꝝ ꝛ vitis patrū: que cum manifeste non cognoscunt̄ falsa esse: sed poti⁹ habere aliquā ꝓbabilitatis apparentiā: possunt credi ꝓ eo ꝙ ad commouendos pios actus fideliū ad deuotionē proficiūt secure legunt̄ ꝛ pie credunt̄ dum tn̄ animus assertione ꝑtinaci illis nō adhereat.

Quintum — Quintū genus catholicarū veritatum est earū que in materia fidei ap'lice sedis iudicio diffinite sunt: que lȝ in canone scripture sacre nō reperiant̄ cōtineri: sunt tn̄ inter catholicas veritates cōputāde: qm̄ sicut in superioribus tā auctoritatibus ꝙ rōnibus manifeste ostēdimus. li. ij. c. cix. Ap'lice sedis iudiciū in his que fidei sunt errare a veritate non pōt. Pro quo facit ꝓmissio illa xp̄i. Luce. xxij. Ego rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua: ꝛ tu aliqn̄ cōuersus cōfirma fratres tuos. Quod etiā apertissime ꝯfirmare videt̄ btūs Aug. in. c. in canonicis. di. xix. vbi inter canonicas scripturas cōputandas ponit epistolas quas apostolica sedes habere meruit et alij meruerunt ab ea accipere. Itē Agapto papa in. c. sic. eadem di. vbi ita ait. Sic omnes ap'lice sedis sanctiones accipiēde sunt tāꝙ ipsius diuina voce petri firmate. Item btūs Hiero. luce clarissimis hoc confirmat in. c. hec est fides. xxiiij. q. i. vbi sic dicit. Si hec nostra cōfessio apostolat⁹ tui iudicio approbat̄: ꝗcunq͂ me calumniare voluerit se imperitū ꝛ maliuolū vel nō esse catholicum sed hereticū comprobabit.

Sextum — Sextum genus veritatum catholicarum videt̄ esse earū que de tenenda fide ꝛ cōfutatiōe hereticorū a doctoribus ab vniuersali ecclia approbatis assertiue tradite sunt: licet in canone scripture sacre exp̄sse nō cōtineant̄. pȝ hoc: qm̄ cū ecclesia vniuersalis que regitur spūsancto doctores aliquos approbauit: eoꝝ doctrinā tanꝙ verā recipiens: necesse est vt taliū doctrina assertiue posita ꝛ nunꝙ al's retractata ꝟa sit ꝛ ab omnibus fidelibus firma credulitate tenēda in ea parte in qua ab vniuersali ecclia ē recepta: al's vl'is ecclia videret̄ errasse approbādo ꝛ acceptando eoꝝ doctrinā tanꝙ verā que tamen vera nō esset. Qui aūt sunt hi doctores per vniuersalem ecclesiā in vniuersalibus cōcilijs approbati colligit̄ ex. v. cōcilio vniuersali: in quo vt s. Tho. recitat in. iiij. cōtra gentiles. c. xxiiij. ita habet̄. Seqm̄ur per omnia sanctos patres ꝛ doctores ecclesie. Athanasium. hylarium. basilium. gregoriū theologū. ꝛ gregoriū nicenū. ambrosium. augustinū. theophilum. Iohannē cōstantinopolitanum. cyrillū. leonem ꝓcliū. ꝛ suscipimus omnia que de recta fide ꝛ condemnatione hereticoꝝ exposuerunt. Hec ibi. Postea vero papa Gelasius in synodo sua alios doctores approbādo addit. vt pȝ in canone: sancta romana ecclia. di. xv. Verū circa approbationē opusculoꝝ prefatorum doctoꝝ est aduertendū ꝛ notanduȝ ꝙ synodus vniuersalis quinta nō approbauit simpliciter oīa contenta in opusculis ꝑfatoꝝ doctorum: sed tm̄ ea q̄ de recta fide ꝛ cōdēnatiōe hereticorum exposuerūt. Per qꝺ satis dat̄ intelligi ꝙ ꝑ hoc ꝙ opuscula aliquoꝝ doctoꝝ approbauit vel approbat ecclesia non est necesse ꝙ oīa in eis cōtenta approbata intelligant̄: sed tantū quo ad ea que de recta fide ꝛ de cōdēnatione hereticoꝝ exposuerūt que tanꝙ necessaria ad credendū fidelibus tradiderūt. Nec ꝑ consequēs ex approbatōe prefata habetur ꝙ omnes veritates in prefatoꝝ sanctoꝝ doctorum approbatorum opusculis contente sint tanꝙ

nō oīa contenta in opusculis doctorum ab eclesia approbatorum sunt veritates catholica[e] sȝ tm̄ ea q̄ de recta fide et de condenatione hereticorum exposuerunt.

catholice veritatis habẽde: ſ tm̃ veritates p̃sari generis: que. s. de recta fide ꝛ ꝯdẽnatione hereticoꝝ exposuerũt. Multa alia quidẽ sũt in eis contẽta alterius generis. s. pbabilitatꝫ. vnde Aug. qui de numero approbatoꝝ p vniuersalem ecc̃iam est: inq̃t ad vincentiu victorem: ꝛ habet̃ in. c. negare nõ possum. di. ix. Negare nõ possum inquẽs: nec debeo sicut in ipsis maioribꝰ. i. scriptis maioꝝ: ita multa esse in tam multis opusculis meis q̃ possunt iusto iudicio ꝛ nulla temeritate culpari. Nec obuiat p̃fato generi catholicarũ ṽitatũ illd qd btũs Aug. dicit in. c. noli. ꝛ in. c. ego solꝰ. di. ix. Qm̃ vt glo. inq̃t in. c. noli. Aug. loquit̃ ſm illa tpa cum adhuc scriptura Aug. ꝛ alioꝝ sanctorum patrũ nõ erat autẽtica: ſꝫ hodie iubent̃ oĩa teneri vsq3 ad vltimũ iota: vt di. xv. c. vlt.

Septimũ Septimũ genus catholicarũ veritatũ est earũ q̃ ex. iiij. v. ꝛ. vi. genere catholicaꝝ veritatũ ꝯña nec̃cia ꝛ formali infert̃ p̃nt. Nec̃cia ꝛ formali ꝯña dicimus: q: si aliq̃d soluꝫ probabili ꝯña inferret̃ nõ diceret̃ proprie veritas catholica: ſ pbabilis tantũ.

Octauum Octauũ genꝰ distingui pot earũ veritatũ que etsi absolute catholice non sint: sunt nihilominꝰ catholicam veritatẽ sapiẽtes: sunt em̃ catholicis veritatibus ꝓpinque. Vñ veritas sapiẽs catholicam veritatẽ pot sic diffiniri. Veritas sapiẽs catholicaꝫ veritatem siue fidem ex ꝯñti est illa: que adiũcta sibi aliqua alia veritate ad fidẽ nõ ꝑtinẽte: ſꝫ nihilominus que rationabiliter negari nõ potest: fiet veritas catholica. Exempli gratia: q: nunc in apostolica dignitate sedet magister Thomas de sarzana. Ista: thomas de sarzana est papa: est ꝓpositio sapiẽs veritatem catholicam. Patet qm̃ adiũcta sibi illa veritate q̃ negari nõ potest: videlꝫ ꝙ fuerit rite ꝛ canonice electus: vtputa a toto dñoꝝ cardinaliũ collegio vel duabus partibus: efficit̃ veritas catholica dicenda. Magister thomas de sarzana rite canonice electus ꝛ in papã ab vniuersali ecc̃ia susceptus est verus papa. ista ꝓpositio est catholica ex determinatiõe vniuersalis ecclesie: vt in. c. in nomine dñi. Item in epistola decretali Martini de concilio Constãtieñ. Inter credenda cuilibet fideli ponit̃: ꝙ papa canõice electus qui pro tempore fuerit eius nomine ꝓprio expresso: sit successor beati Petri habẽs auc̃tem supremam in ecc̃ia dei. Ex prefatis facile est itelligere veritates oẽs nõ esse eiusdẽ maneriei: sed diuersoꝝ generuꝫ aut graduũ. Quedam em̃ vt visum est sunt catholice. quedam catholicam veritatẽ sapientes. ꝛ quedã ꝓbabiles tm̃. quedam pie credibiles. quedam impertinentes.

Cap. x. de multiplici specie heresum.

Ca. x

Ex his que pani[?]ante de multiplicitate generum siue graduuꝫ catholicarũ veritatum exposuimus: ꝓ facile erit intelligere heresim que catholice veritati cõtrariatur: sub se etiã multa genera siue species cõtinere. Cunq3 iuxta Arist. sententiã: quot modis dicit̃ vnũ oppositoꝝ tot modis dicat̃ ꝛ reliquũ: rectius species heresum nõ poterũt describi ꝙ iuxta species catholicarũ veritatum quibus opponunt̃. Dicamus ergo ꝙ p̄ma species heresum est earũ assertionũ falsarum que ṽitatibus catholicis primi generis in ꝓpꝛijs terminis cõtradicũt: videlicet veritatibꝰ sub propria forma in sacra scriptura cõtentis. In quo genere sunt iste assertiões: videlicet ꝙ in principio nõ erat verbũ: aut ꝙ nõ omnia p ipsum facta sunt: siue ꝙ verbũ nõ sit caro factuꝫ que in ꝓpꝛijs terminis cõtradicũt veritatibꝰ cõtentis formaliter in euãgelio sancti Iohannis. Scda species heresuꝫ est earũ assertionũ falsarũ que repugnant veritatibus secũdi generis catholicarũ veritatũ: videlicet que ex solis cõtentis in sacra scriptura cõsequentia necessaria ꝛ formali inferũtur. In quo genere heresum sunt iste: videlicet angeli nõ habẽt esse a deo: aut ꝙ xp̃s nõ habuit intellectũ passibilem aut agentẽ. Quoꝝ opposita manifeste cõsequentia necessaria inferunt̃ ex ꝯtentis in sacra scriptura. Tertia species heresum pot distingui earũ assertionũ que cõtrariant̃ veritatibus tertij modi catholicarũ veritatũ: videlicet quas apostoloꝝ traditiõe siue reuelatione vniuersalis ecclesia credit ꝛ obseruat. Hoc genere est heretica ista: ꝙ cruce fideles nõ debeant insigniri: aut ꝙ vsus signi crucis nõ deberet esse in ecclesia. Quarta species heresum est earũ falsarũ assertionũ que veritatibus quarti modi catholicarũ veritatũ cõtradicũt: videlicet diffinitis ꝛ determinatis iudicio vniuersalis ecc̃ie in cõcilijs vniuersalibus. Quinta species heresuꝫ est earũ falsarũ assertionũ que veritatibus quinti modi veritatũ catholicaꝝ contrariant̃: videlicet determinatis ꝛ diffinitis apostolice sedis iudicio. Sexta species heresum est earũ falsarũ assertionũ que veritatibus sexti modi catholicarũ veritatũ cõtradicũt. s. doctrinis sanctoꝝ patrum ab ecc̃ia vniuersali approbatoꝝ in his que de recta fide et cõdemnatione hereticoꝝ exposuerunt. Septima species heresuꝫ est earũ falsarũ assertionũ que veritatibus septimi modi catholicarũ veritatũ ꝯtradicũt. s. veritatibus que ex quarto

nota quomodo sicut 8 sunt genera veritatuꝫ catholicaꝝ ita 8 sunt genera l. species heresuꝫ.

quinto ⁊ sexto genere catholicarū veritatum necessaria ⁊ formali ɔsequētia inferunẜ. Preter aūt has species heresuz distinguiẜ quedā species false assertōis: videlz assertionū q̄ etsi absolute heretice nō sint: sūt tn̄ heresim sapiē tes qz heresi ppinq̄: q̄lis est q̄ asserit dogma pversuz ex quo cū notorio vero qd̄ negari nō pōt sequiẜ heresis pprie dicta. Uerbi grā: ista ppositio. ois hō existēs rome ē in pctō mortali: pōt dici sapere heresim: qz ex ea cum aliquo vero coassumpto: videlz ꝙ infans noviẜ baptizat⁹ ē rome. seqẜ ꝙ infans noviẜ baptizat⁹ rome sit in pctō mortali: qd̄ est hereticū. Naz in baptismo oīs hō sive parvul⁹ sive magn⁹ moriẜ pctō. vt testaẜ Augu. in enchiridion ⁊ habeẜ de ɔse. dis. iiij. c. A parvulo. vbi inq̄t. A parvulo recēter nato vsq̧ ad decrepituz senē sicut nullus ꝓhibendus ē a baptismo: ita nullus est q̄ nō pctō moriaẜ in baptismo ⁊c̄. Itez in ca. Regenerātē. eadē dist. idem dicit.

Capitulū. xi. de multiplici gn̄e dānabiliū ppositionū.

Capitulum XI

Operius iam dictis rite intellectis apparet ꝙ nō vnū sed multiplex sit genus dānabiliū ppositionū. Est eīm ppositio temeraria: est ppositio erronea. est ppositio iniuriosa. est propositio male sonans sive scandalosa aut piarū auriū offensiva. est ppositio seditiosa. est ppositio heretica. est ppositio heresim sapiens. Propositio eīm temeraria est ppositio asserens aliquid tanq̄ certum qd̄ nō pōt efficaciter ꝓbari ratiōe vel auctoritate: sicut ppositio asserens ꝙ mundus finieẜ infra centum vel ducentos annos. Hec aūt licz posset esse vera: tamē hoc asserens tanq̄ certū diciẜ temeraria: qz ad hoc nec auctas nec ratio efficax habeẜ. Propositio erronea diciẜ ppositio asserēs aliq̄d qd̄ est falsum. vnde Augu. libro de academicis dicit. Error est falsi p vero approbatio. Propositio vero iniuriosa est q̄ detrahit statui alicui fideliū aut alicui notabili psone. Propositio scandalosa aut male sonans sive piarū auriū offensiva: dr̄ ppositio q̄ occasionē ruine ꝑberet auditorib⁹ vt ppositiones multe q̄ licz cū modificatōe adiuncta sint vere: p se tn̄ ⁊ absolute sine modificatiōe plare videnẜ favere ppositōib⁹ hereticalib⁹: vt si qs assereret simplr̄ patrē maiorez filio: ⁊ deū in incarnatōe factū creaturā: ⁊ similes q̄ iuxta doctores magis sunt exponēde q̄ extendende. Propositio seditiosa dr̄ assertio q̄ divisionē ⁊ scisma induceret in pplo: vt ē ppositio illa ꝙ malo plato aut ꝑncipi nō est obediendum ⁊ huiusmodi. Propositio aūt heretica aut heresim sapiēs que sit superi⁹ in. c. precedenti explicavim⁹. Est aūt hic advertendū ꝙ ista ppositionū genera nō ita distinguunẜ: quin quādoq̧ simul multa eoꝝ in vnā ppositionem cōcurrant. Erit eīm vna ⁊ eadē quandoq̧ ppositio ⁊ temeraria: erronea: iniuriosa: male sonans ⁊ piarū auriuz offensiva ⁊ etiam heretica vt manifestum est.

nota q̄ sit ppositio temeraria et erronea et scandalosa et sedictiosa et heretica

Capitulū. xij. De varijs modis quibus quis dicitur hereticus.

Capitulum XII

Exposito quid sit heresis ⁊ q̄ species ei⁹: reliquū est videre qs sit heretic⁹ censendus. Pro quo imprimis notanduz est: ꝙ vt tam ex glo. in. c. illi. §. qm̄. xxiiij. q. iij. q̄ ex alijs doctorum sentētijs multis: varijs modis dr̄ hereticus. Glosa pfata ponit novē modos ⁊ ex alijs colliguntẜ tres: ⁊ ita possum⁹ assignare duodecim modos q̄bus dicaẜ heretic⁹. Uno modo diciẜ heretic⁹ quicunq̧ est dubi⁹ in fide. extra de heret. ca. dubius. De fide eīm nullus dubitare habet sed firmiẜ tenere ea q̄ sibi credēda pponunẜ. ex de sum. tri. ⁊ fide ca. in ꝑn. firmiẜ credim⁹ ⁊c̄. Et in symbolo athanasij. Hec est fides catholica quā nisi q̄sq̧ fideliẜ firmiterq̧ crediderit salvus esse nō poterit. Nā vt dicit Bernar. fides ambiguū nō habz: et si habz fides nō est. Hoc tantū intelligendū est de dubitante qui determinate ⁊ aio deliberato in dubietate ɔsistit equaliẜ se habens ad vtrāq̧ partē cōtradictōis. secus de illo q̄ tentaẜ de fide cum dolore cordis ⁊ anxietate. Secūdo modo dr̄ heretic⁹ oīs simoniac⁹. i. q. i. quisq̄s. vbi dicit Greg. Quisquis p pecuniā ordinaẜ ad hoc ꝙ sit hereticus ꝓmoveẜ. Tertio modo diciẜ heretic⁹ oīs presciscus ab eccl̄ia: s'm ꝙ excōicat⁹ dr̄ heretic⁹. iiij. q. i. ꝙ aūt. vbi sup illud. Hereticos aūt inquiūt: dicim⁹ tam eos qui olim ab eccl̄ia presciti sūt q̄ qui post a nobis anathematizati sūt. dicit glo. nota ꝙ oīs excōicat⁹ dr̄ hereticus. vt. j. xxiij. q. iiij. ipa pietas. Quarto modo dicit hereticus q̄ sentit ɔtra sacrā scripturā sive cōtra ea q̄ necessario ⁊ formali ɔseq̄ntia ex ea eliciūẜ sive q̄ scripturam sanctā male interꝑtaẜ. xxiiij. q. iij. c. Heresis: vbi hr̄ñ Hiero. ita loquiẜ. Quicūq̧ sacrā scripturā aliẜ intelligit q̄ sensus spūsscti efflagitat a quo scripta ē: licz ab eccl̄ia nō recesserit tn̄ heretic⁹ appellari pōt. Quito modo dr̄ heretic⁹ q̄ novā opinionē invenit vel invētā sequiẜ: invenit vt heresiarcha: puta arrius ⁊ sabellius. Sequiẜ: vt qui heresiarchā imitaẜ velut arriani ⁊ sabelliani. xxiiij. q. iij c. Hereticus. vbi dicit Aug. Hereticus ē qui alicui⁹ tēporalis cōmodi maxime glie principatusq̧

sui gratia falsas atq̧ nouas opiniones vel gi-
gnit vel seq̄tur. Sexto modo dr̄ hereticus: q̄
romane ecclesie priuilegia ab ipso summo ec-
clesiarū tradita auferre conat̄. di. xxij. c. omēs.
Septimo mō dr̄ heretic⁹: qui precepta sedis
aplīce ptinaciter trāsgreditur. xix. di. c. nulli.
Nō vt dicit Joh. in glo. intelligas: si dicat ro
manā ecclīam nō eē caput nec posse condere
canones: alr̄ nō est heretic⁹ licet peccet: ex. de
rescrip. si quem. Octauo large dr̄ heretic⁹: q̄
nō tenet articulos fidei ⁊ fm̄ hoc iudei ⁊ gēti
les sūt heretici. Nono dr̄ heretic⁹: qui aliter
sentit de articl'is fidei ꝙ̄ romana ecclīa. xxiiij.
q. i. hec est fides. Vi nouē modi sūt iuxta glo.
superi⁹ assignatū. Possum⁹ decimo loco di-
cere ꝙ heretic⁹ sit qui de ecclīasticis sacramē
tis aliter sentit ⁊ docere ꝓsumit ꝙ̄ sacrosācta
romana ecclesia predicat: vt notat Ber. in. c.
ad abolendā. ex. de hereti. ⁊ Hostien. Unde
cimo dr̄ quis heretic⁹ qui nō recipit. iiij. ꝯcilia
gn̄alia. de q̄bus in. c. sicut sancti. di. xv. Duo-
decimo in sūma ⁊ generaliter dicit̄ hereticus
qui aduersus quodcūq̧ gen⁹ veritatis catho-
lice supra exposite opinionē suā peruersam at
q̧ prauam ptinaciter defendit: vt in. c. vbi in
ecclīa. xxiiij. q. iij. ⁊ est hī Aug. ꝯ manicheos.

Capitulū. xiij. Quis ꝓprie dicēdus sit hereticus.

Caplm̄ XIII

Assignata varie
tate modoꝝ q̄bus in gn̄ali dicit̄
quis hereticus: nūc videndū est
ꝑ diffinitionē quis ꝓprie cēsen-
dus veniat hereticus. Et ꝯsideratis multis q̄
ad esse ꝓprie hereticū per doctores assignant̄
possum⁹ sic ꝓprie hereticū describere. Here

Diffinitio heretici

ticus est qui post susceptā religionē xp̄ianam
xp̄i fidē i gn̄ali ꝓfitēs: aliquā vel aliq̄s in spe-
ciali opinionem ꝯriam catholice veritati: pti
nacit̄ tenet vel sequit̄. Que diffinitio quo ad
singulas ei⁹ ptes in quib⁹ designant̄ q̄ requi-
rant̄ ad hoc ꝙ quis ꝓprie hereticus censeatur
sic declarat̄. Dicit̄ aūt in prima pticula. Qui
post susceptā religionē xp̄ianam. Ad hoc eīm
ꝙ quis ꝓprie censeat̄ heretic⁹ necessario req̄ri
tur ꝙ primo xp̄ianam religionem sit ꝓfessus.
nam si errans in fide nūq̄ suscepisset ꝑ baptis
mū xp̄ianā religionē nō diceret ꝓprie heretic⁹
sed simpliciter īfidelis aut pagan⁹ saracenus
aut iude⁹: ⁊ tales foris sunt de q̄bus nihil ad
nos iudicare. i. ad Cor. v. Dr̄ autē in scd̄a pti-
cula: Xp̄i fidem ꝓfitens in gn̄ali. Quia vt di-
cit sanct⁹ Tho. in. ij. ij. q. xi. ar. i. heresis ptinet
ad eos q̄ fidem xp̄i ꝓfitent̄: sed eius dogmata
corrūpunt. Un̄ qui sic a fide xp̄i recedit ꝙ ni-
hil de ea credit ⁊ oīmode a xp̄i nomine ⁊ eius
veritate recedit ꝓprie nō est heretic⁹ sed apo
stata: q̄si oīmno recedens a cōsortio xp̄ianoꝝ
vn̄ tales q̄ nihil tenēt ꝺ xp̄i doctrina nec gau
dent nec volūt esse sub noīe xp̄iano ꝓprie he-
retici nō sunt. qꝛ vt dicit Greg. viij. li. moraliū
ca. xxv. Hec cur eosdē patres quos nos vene-
ramur laudant: sed intellectu deprauato ipsi
nos eoꝝ laudibus impugnāt. Heretic⁹ ergo
aliquid tenet de fide ⁊ nomīe xp̄iano sub quo
impugnat fidei veritatē. vnde Aug. xviij. de
ciui. dei. c. v. dicit. Dyabolus mouit hereticos
qui sub noīe xp̄iano doctrine resistūt xp̄iane.
Sequit̄ tertia particula. Erroneam opinio
nem aliquā in speciali. Hoc plane requiritur
ad hoc ꝙ q̄s ꝓprie censeat̄ heretic⁹: ꝙ errone
am opinionē habeat in intellectu: ita ꝙ male
sentiat de veritate. Un̄ Aug. lib. de vtilitate
credendi. ⁊ habet̄ in. c. Hereticus. xxiiij. q. iij.
Hereticus est qui falsas ac nouas opiniones
vel gignit vel sequit̄. Et ratio hui⁹ est: qꝛ here
sis est species infidelitatis. Infidelitas autē
vt supra explanauim⁹: est in intellectu subie-
ctiue: ⁊ ita videt̄ ꝙ heresis q̄ est eius species
ꝑ necessitatē supponat errorem in intellectu.
Ex quo sequit̄ correlarie ꝙ factum sine errore
in intellectu nō facit ꝓprie hereticū: vtputa
si aliquis fornicat̄ vel mechat̄: licꝫ agat cōtra
veritatē que dicit nō mechandū: nō tn̄ ex hoc
est hereticus nisi crederet aut opinaret̄ esse li
citū mechari. Et rō hui⁹ est qꝛ quādocūq̧ aliq̄
necessario req̄runt̄ ad cōstitutionē alicui⁹ al-
tero deficiente impossibile ē illud esse: qꝛ da
oppositū: videlꝫ ꝙ sine illo esse posset: iam nō
req̄reret̄ necessario ad ꝯstitutionē illius. Sꝫ
vt ꝓbatū est ad hoc ꝙ aliq̄s ꝓprie dicat̄ here
ticus req̄rit̄ necessario error in intellectu. Er-
go nullū factū absolute accipiēdo sine errore
in intellectu facit hereticū. Sequit̄ quarta
particula diffinitōis. Cōtraria catholice veri
tati. Hoc plane necessario req̄rit̄ ad h̄ ꝙ quis
ꝓprie heretic⁹ veniat nominādus: ꝙ opinio-
nem habeat cōtrariā ꝫ repugnantē catholice
veritati: ⁊ hoc siue formalit̄ siue incōpossibili
ter ꝯtrariet̄: put superi⁹ de multiplici gn̄e ca
tholice veritatis loquētes explicauimus. In
aliis aūt que ad fidē nō ptinēt nec ad bonos
mores nec concernunt ea que necessaria sunt
ad vite eterne consecutionē: vtputa ꝙ sol sit
maior tota terra: vel ꝙ circulus possit q̄drari
aut piper in tot gradib⁹ sit calidū: ⁊ huiusmo
di errare non est periculū. vnde Aug. iij. li. de
libe. ar. Si quid de creatura aliter ꝙ̄ se habe-
at senserim⁹ non magnū periculū est. Itē idē
Aug. in encheridion. c. xiij. In q̄b⁹ aūt reb⁹ ni
hil interest ad capessēdū regnū: vtrū credāt̄

an nō. vel vtrū vera sint siue putent an falsa: i bis errare. i. aliud pro alio putare nō arbitrādū est eē peccatū: aut si est: minimū aut leuissimū hec Aug. Hereticū ergo nō facit quicunq error vel quecūq puersa opinio: sed que catholice veritati formaliter aut incōpossibiliter repugnat. Quid aūt vocem⁹ veritatem catholicā supeři⁹ in. c. viij. hui⁹ quarti libri explicauimus. Seqtur quinta pticula. Pertinaciter tenet vel seqtur. Hoc pfecto maxime requiritur ad hoc q aliquis veniat cēsend⁹ pprie hereticus: vz q errorē siue erroneā opinionē quā ptra veritatē aut iuenit aut sequit ptinaciter siue obstinata mēte teneat et sequat. Heresis eñ sm Hiero. sup epłam ad Gal. et habet in. c. heresis. xxiiij. q. iij. ab electōe dr. q. s. eā vnusqsq eligat disciplinam quā putat meliorē. Electio aūt hz firmā adhesionē. et iō vt dicit scłus Tho. sup. ij. epłam ad Cor. xi. c. heretic⁹ dicit q spernēs disciplinā fidei q diuinitus tradit ptinacit pprū errorē sectat. Et ideo sm Augu. nō qui falsas opiniones gignūt tm: s qui eas ptinaciter defendūt heretici sunt cēsendi. Si eñ aliqs male sentiret et nō ptinaci malicia: s ignorantia parat⁹ semp corrigi si id qđ sentit falsum sibi ostēderet esse cōtra fidē aut determinatōem ecclie scē dei: nō esset heretic⁹: q̄a vt dicit Aug inde vera relig: ōe. c. vij. error tādiu pōt tolerari donec accuset vel defendat ab errante. dicit eñ sic. Tādiu error cuiuslz sustinet donec accusatorē inueniat aut prauam opinionē ptinaci aiositate defēdat. Et in epła ad glorū et Eleusiū dicit Aug. et habet in. c. dixit apłs. xxiiij. q. iij. Qui sententiā suā quāuis falsam et puersam nō ptinaci aiositate defendūt: psertim quā nō audacia psumptōis sue peperint: sed a seductis atq in errorē lapsis pentib⁹ acceperūt: querūt aūt cauta sollicitudine veritatē corrigi parati cū inuenerāt: nequaquā sunt inter hereticos cōputādi. Itez Aug. ꝯ manicheos vt in. c. q in ecclia. xxiiij. q. iij. cōfirmat ita dicēs. Qui in ecclia xpi morbidū aliqd prauūq sapiunt: si correcti vt sanū rectūq sapiāt resistunt ꝯtumaciter suaq pestifera et mortifera dogmata emēdare nolūt: s defensare psistūt hētici sunt. Hec aūt descriptio heretici posita et exposita vi oino cōuenire cū illa quā sanct⁹ Tho. ponit in. iiij. di. xiij. ita di. Scōm nos heretic⁹ dr q a xpi fide que catholica dr discedit ꝯtrarie opinioni vehemēter ihe rens p electionē Et illi quā Bonauen. ponit in eodē loco di. Heretic⁹ ē q diuine legis ignorantia vel cōtemptu ptinax inuentor erroris aut alieni sectator catholice vitati manifeste aduersari q subijci. Quā diffinitionē ꝯfirmat ex illo Augu qđ habet. xxiiij. q. iij. qui sententiā suam et c. supra est positum.

Capitulū. xiiij. In quo obijcitur contra descriptionē heretici iam positam. Capitu. XIIII

Pro ampliori illustratione veritatis mouebim⁹ aliquas obiectiōes cōtra pdictā descriptionē. Et arguit pmo contra particulā pmā in qua dicit. Qui post susceptā religionem xpianā. in quo videt innui requiri ad eē hereticum vt pmo fuerit xpiane religioni per susceptionē baptismatis incorporat⁹. Cōtra qđ arguitur pmo sic. Sicut hereses et secte in xpianis sunt ita etiā fuerūt in pharisceis et iudeis. sicut Isido. dic li. ethimo. ergo de rōe heresis non videt esse q pmo susceperit religionem xpianā. Argumētū pmū Secundo sic. Ois q non tenet articulos fidei ē heretic⁹. vt hz glo. xxiiij. q. iij. §. qui vero: s multi q nūq susceperūt religionē xpianā: vt gentiles pagani iudei et saraceni: nō tenēt articulos fidei imo cōtrarias assertiones illis: g ad hoc q qs heretic⁹ sit dicēdus non reqrit q pmo fuerit in religione xpiana. Secundum Tertio ꝯtra pticulā secūdā in q dr. Xpi fidē ꝯfitens in gnali: sic. Nō videt possibile q qs xpi fidē in gnali ꝯfiteat et neget aut dubitet de aliquo pticulari articulo ad fidē xpi ptinēte q sit verus. sicut nemo vtens rōne ꝯfitet q ois hō currit et neget sortē currere. g videt q pticula ista nō sit bene posita. Tertium Quarto sic ꝯtra eandē. Qui discredit vnū articulū fidei de nullo articulo fidei pōt hre fidē: etiā informem. pz: qm sicut pctm mortale opponit charitati: ita fidei discredere vnū articulū fidei s charitas non remanet in hoie post vnū pctm mortale: g nec fides postq discredit vnū articulū fidei. g seqt q nō sit possibile q aliqs fidem xpi ꝯfiteat et discredat in aliquo articulo ad fidē ptinēte. Quartum Quinto argut ꝯtra pticulā illā vbi dr. Opinionē cōtrariā catholice veritati sic. Augu. diffiniēs hereticū: vt hr in ca. heretic⁹. xxiiij. q. iij dic sic. Heretic⁹ est qui alicui⁹ tpalis cōmodi maxie glie pncipatusq sui gra falsas et nouas opiniones vel gignit vel sequit. In qb⁹ vbis innuūt duo eē de rōe heretici. Pmū ē q alicui⁹ tpalis cōmodi et maxime glie pncipatusq gra moueat. Secūdum ē q nouas opiniones gignat vel sequat Sed ista duo nō sūt cōia oib⁹ q habēt opinionem ꝯtrariā catholice veritati: cū multi nec gra cōmodi tpalis ad h moueāt: multi insup non nouas s antiquas opiniones sequant. g vel diffinitio data ē male posita vel Augustini. Quintum Sexto sic. Multi possunt tenere opinio Sextum

ntes ꝯtrarias catholice veritati qui tñ nō sunt heretici dicendi. ergo descriptio nō est bene posi-ta. ꝯña est bona. Añs ꝓbat de multis q̄ conti-nent in sacra scriptura: q̄ tñ nō oēs credere te-nētur explicite. sicut ꝙ Abraā habuit duos fi-lios: aut ꝙ David fuerit filius Isai: aut Esau fuerit homo pilosus ⁊ silia. Opposita aūt tali-um credere nō facit aliquē esse hereticū vt vi-det. Item arguit etiā de multis opinionibus inter doctores q̄ nō sunt adhuc diffinite ꝑ eccle-siam vlem: ⁊ tñ nihilominꝰ tangūt materiam

Septimum fidei. Septimo sic. Simoniaci dicūtur he-retici vt in. c. quisq̄s. i. q. i. ⁊ tñ nō hñt opinio-

Octavum nem ꝯtrariā catholice veritati. ergo ⁊c. Octa-vo arguit ꝯ ꝑticulā illam de ꝑtinacia vbi dr. Pertinaciter ⁊c. Arguit primo sic. ꝙ ꝑticula illa sit supflue posita: Innocentiꝰ. iij. extra de verbo. sig. scribēs comiti Tholosano ait. Tua devotio postulavit a nobis: qui sint dicēdi he-retici manifesti. Sup quo tibi duximꝰ respon-dendū illos intelligendos manifestos hereti-cos eē: q̄ ꝯtra fidē catholicā publice disputāt atq̄ ꝓfitentur seu defendūt errorē: vel qui co-ram prelatis suis cōvicti sunt vel ꝯfessi vel ab eis sentētialiter dānati sup heretica pravita-te. In quibus verbis de ꝑtinacia nulla fit mē-tio. Quicūq̄ ergo ꝯtra fidem catholicā lʒ nō ꝑtinaciter erret hereticꝰ vr esse censendꝰ. Idē arguit ex multis aliis locis: sicut ex illo Hier. Hec est fides. xxiiij. q. i. ⁊ ex. c. q̄cunq̄. ibidem. Itē ex. c. heresis. ⁊ ex. c. hereticꝰ. xxiiij. q. iij. vbi nulla mētio fit de ꝑtinacia. ergo videt ꝙ ꝑtinacia nō ꝑtineat ad diffinitionem heretici.

Capitulū. xv. In quo rñr obiectionibus ꝑmissis.

Capitulum XV

His aūt respōde-re ꝑfacile est si quis iā ꝑ nos in expositōe descriptōis ꝓprie he-retici notata memorari voluerit ⁊ que magister Alexā. de alis in. ij. suo sup sen-tētias ponit. Dicit eñ ꝙ nomē heretici aliqñ sumit cōiter: aliqñ ꝓprie: aliqñ ꝓprijssime. Cōi-ter cū dicit ꝙ hereticꝰ pōt dici quicūq̄ scriptu-ram sanctā aliter intelligit q̄ spūssanctꝰ effla-gitat iux Hiero. in. c. heres. xxiiij. q. iij. Proprie aūt hereticꝰ dr quicūq̄ alicuꝰ [illegible] cōmodi ⁊ maxime glie principatusq̄ sui gra falsas ac novas opiniones gignit vel sequtur: vt diffinit Aug. in. c. hereticꝰ. xxiiij. q. iij. Proprijssime au-tē dr hereticꝰ cū supaddit ipsa ꝑtinacia in de-fendēdo falsitatē vl īpugnādo veritatē. Quo habito rñdendū ē ad singlas obiectōes. Ad

Ad primā argu primā cū arguit: ꝙ secte ⁊ hereses fuerūt etiā in iudeis ⁊c. rñr negando ꝯñam. Dicimꝰ eñ ꝙ lʒ de rōe heretici cōiter dicti put vʒ hereticꝰ dicit sicut in ꝑmo ca. diximꝰ. omnis q̄ ab aliorū cōi disciplina divisus ꝓpriā opinionē sive se-ctam ꝯstituit: nō sit vt xpianā religionē susce-perit: sed solum ꝙ prius fuerit aut iudeus aut phariseus: est tñ de rōne heretici in xpianis. Nam vt supradictū est dicit sctūs Tho. ad h ꝙ q̄s ꝓprie censendus sit hereticꝰ oportet ꝙ

ꝑus xpianā religionē susceperit. Ad secūdā Ad secūdū cū arguit. Ois q̄ nō tenet fidei articulos ⁊c. respondet ꝙ assumptū est verū loq̄ndo de he-retico largo modo sumpto: sicut in ca. xij. non aūt de heretico sive ꝓprie sive ꝓprijssime dicto

de quo noster ꝑmo ē. Ad tertiā cū arguit ꝙ Ad tertium nō videt possibile ⁊c. respondet negādo hoc assumptū: qm̄ stant simul ꝙ aliq̄s credat fidē xpianā absolute esse verā ⁊ nihilominꝰ aliq̄d qd̄ ꝑtinet ad fidē xpianā qd̄ tñ ipse nō credat ad ipsam ꝑtinere teneat esse falsuʒ. Sicut etiā

pʒ in exemplo ꝓposito: si q̄s negaret sortē esse hoiem. Ad quartā cū arguit. Qui discredit Ad quartum vnū articulū fidei respōdet ꝙ licʒ q̄ discredit vnū articulū fidei nō habeat de aliis articu-lis fidei hītū opinionē quandā sm ꝓpriā vo-luntatem: vt dic sctūs Tho. in h q̄. q. li. ar. iij. Et hoc modo loq̄ndo intelligit id qd̄ dictum est in ꝑticula illa diffinitōis ꝙ xpi fidē sit ꝓfi-tens in gñali: nō quidē ꝑ fidei habitū q: h nō posset stare cū ꝑtinaci errore alicuꝰ articuli: s

ꝙ aliquo modo teneat scʒ iudicio ꝓprie volū-tatis: ⁊ hoc ē bene possibile. Ad quintā rōeʒ Ad quintum cū arguit de diffinitōne beati Aug. respōdet negādo ꝯñam. Dicimꝰ eñ ꝙ vtraq̄ diffinitio sit bene posita. Et cū arguit ꝑmo ꝙ multi sūt qui habet opinionē ꝯtrariā catholice fidei q̄ nullꝰ cōmoditatꝭ tpalis gra movent. Respō-detur ꝑmo iuxta magrm Alexandrū de alis in secūdo ꝙ Augu. nō ponit id q̄si essentiale sit heretico: s ponit id qd̄ frequētiꝰ accidit. Fre-quenter eñ accidit ꝙ heretici hoc faciūt istis de causis. Iux tñ sanctū Tho. in. iiij. di. xiij. ita respōdet ꝙ illi q̄ heresim ꝯfingūt de novo cō-stat ꝙ aliqd̄ cōmodū expectant saltē ꝑncipa-tum. volunt eñ hre seq̄ces. hoc etiā in oibꝰ ex supbia ꝓcedit q̄ est amor ꝓprie excellētie ꝙ a cōi via discedunt aut levitate aut pueritate. Ad id vero qd̄ dr. Nō oēs sequunt novas opi-niones. respondet iuxta sctm Tho. vbi supra. ꝙ ois opinio q̄ nō habet initiū a doctrina xpi q̄ est fundamentū: nova reputat quantūcūq̄ sm tps sit antiq̄. Vel dicendū ꝙ Aug. loquit

quātū ad ꝑmos heresuʒ invētores. Ad sextā Ad sextum rñdet ꝙ descriptio illa intelligit de opinione quā manifeste cōstat ꝯtrariari catholice veri-tati: lʒ aūt oēs ṽitates cōtente in sacra scriptu-ra tam ille q̄s oēs fideles explicite credere te-

nentur q̄ alie plurime q̄s non oēs fideles cre
dere tenent sint veritates catholice: nō tamē
est notū oib⁹ oēs illas esse veritates catholi-
cas nec h̄ scire tenent pter ea q̄ ad articulos
fidei ptinēt: s̄ tantū tūc cū ondit eas in sacra
scriptura cōtineri. Dicim⁹ ergo q̄ oēs q̄ tenent
ptinacit aliq̄d qd̄ eis cōstat ɔtrariū esse dict
sacre scripture quodcūq̄ sit illud sunt hereti-
ci dicēdi. Sec⁹ aūt ē cū q̄s sine ptinacia tenet
ɔtrariū hui⁹ qd̄ in sacra scriptura ɔtinet de nu
mero eoꝝ q̄ explicite credere nō tenetur nesci
ens q̄ oppositū ei⁹ qd̄ tenet in sacra scriptura
ɔtineat. sic infra pleni⁹ enucleabim⁹. Qd̄ v̄o
arguebat de opinionib⁹ q̄ nondū p ecclīaȝ sūt
diffinite nō est ad ppositū: q̄r in illo casu nesci
tur q̄ sit catholica v̄itas.

Ad septimum — Ad septimā cū ar-
guit de simoniacis: r̄ndet iux̄ sctm̄ Tho. vbi sup̄
q̄ simoniaci nō dicunt vere heretici: s̄ p simi-
litudinē quandā: q̄r sicut heretic⁹ ɔtra fidem
sentit: ita simoniac⁹ operat ac si ɔtra fidē sen
tiret dū precio vult sacra adipisci vel dare ac
si estimaret donuȝ spūssctī pecunia possideri.

Ad octauū — Ad octauā cū arguit q̄ ptıcula de ptinacia
sit sup̄flue posita: r̄ndet q̄ hoc sit falsuȝ. Et cū
arguit q̄ in diffinitōib⁹ assignatis p sctōs pa
tres nō sit aliq̄ mētio de pertinacia: r̄ndet du
plicit. Pⁱo iux̄ distinctōnē superi⁹ positā ma
gistri alexādri videlȝ q̄ in illis diffinitionib⁹
nō est diffinitū nomen heretici ppꝛijssime vt
nunc loq̄mur: s̄ cōiter aut ppꝛie vt distinguit
ɔtra ppꝛijssime. Secūdo r̄ndet ⁊ meli⁹ q̄ licȝ
in diffinitōnib⁹ p̄fatis nō expꝛesse ponat pti-
nacia: intelligit t̄n cū sit de essentia ei⁹ vt sup̄
satis apte ex auctib⁹ beati Aug. ostēdimus.

Capitulū. xvi. Quid sit ptinacia ⁊ de viginti modis quib⁹ aliq̄s ꝯuincit ptinacit errare cōtra fidem.

Capitu. XVI

Quoniā ptinacia

in errore: vt dixim⁹ est q̄ maxime cō
stituit aliquē hereticū: vtile duxi-
mus describere quid sit ptinacia ⁊ assignare
modos p quos debeant catholici aliquē ɔtra
fidē errantē tanq̄ ptinacē hr̄e: ⁊ quō de ptina
cia in iudicio possit q̄s ɔuinci. Circa p̄mū no
tandū q̄ vt sctūs Thomas deducit in. ij. ij. q.
cxxxviij. ar. ij. declarās qualit ptinacia ⁊ mol-
licies cōtrarient p̄seuerātie. Pertinax vt dic
Ysido. li. ethimo. dr̄. q̄ est impudent tenēs q̄si
p oīa tenax. Et hic idē dr̄ ptinax eo q̄ in ppoſi
to suo ad victoriā p̄seuerat. Antiq̄ em̄ dicebāt
naciam quā nos victoriā. Et hos ph̄us vocat
vij. ethi. iscbyꝛomones. i. fortis snīe vel ydio
nomones. i. ppꝛie snīe: q̄r scȝ p̄seuerāt in ppa
snīa plus q̄ opoꝛtet: mollis aūt min⁹ q̄ opoꝛ-
tet. Vn̄ pȝ q̄ p̄seuerās laudat sic ī medio exi-
stens. ptinax aūt vituperat sicut s̄m excessuȝ
medij. mollis aūt s̄m defectū. hec sctūs Tho.
Ex q̄b⁹ p̄mo hr̄ q̄ ptinacia semp est viciū ⁊ in
malo sumit. vn̄ Tul. in sua rhetorica dic̄ q̄ ita
se hȝ ptinacia ad p̄seuerantiā sicut sup̄stitio
ad religionē. Et papias etiā assignās differē-
tiam int p̄seuerantiā ⁊ ptinaciā dicit q̄ p̄seue
rantia in virtute ē: ptinacia vero in vicio. Se
cundo habet q̄ ptinacia posset sic describi in
pposito nr̄o. Pertinacia ē impudēs p̄sistētia
in ppꝛio errore. Alij v̄o diffiniūt ptinacē sic.
Pertinax est q̄ p̄sistit in eo qd̄ de necessitate
debȝ dimittere videlȝ in errore vel dubitatio
ne. Circa secūdū notādū q̄ modi plures po-
nuntur ab aliq̄bus doctorib⁹ ⁊ ab ockam in
dialogo suo. Prim⁹ autē modus quo q̄s pōt
de ptinacia cōprehēdi est: si facto vel v̄bo mō
strat se nō firmit credere fidē xp̄ianā esse ve-
ram ⁊ sanā: puta si dixerit fidē xp̄ianā esse fal
sam vel dubiā: vel ad sectā aliā puta iudeoꝛū
vel saracenoꝝ se cōuertat: de tali em̄ licȝ cui-
libet iudicare q̄ pertinacit errat. Secūdus
modus cōuincēdi aliquē de ptinacia in erro-
re circa fidē est: si q̄s dicit aliquā parteȝ noui
vel veteris testamēti falsuȝ aliq̄d asserere vel
nō recipiēdā esse: talis em̄ q̄cūq̄ sit est ptinax
heretic⁹ iudicandus nisi forte fuerit adeo sim
plex q̄ nesciat q̄d p nouū ⁊ vet⁹ testamentuȝ
importet ⁊ seduct⁹ ab alijs dicat nouū vel ve
tus testamētuȝ vel aliquā partē recipi nō de-
bere: firmit t̄n credēs totā fidē ecclīe esse reci
piendā. Terti⁹ modus ɔuincēdi de ptinacia
est: si q̄s credit aut teneat vniuersalē ecclīaȝ
errare vel errasse. Quart⁹ mod⁹ ɔuincēdi ē:
si q̄s xp̄ian⁹ capax rōnis negat quācunq̄ veri
tatē catholicā q̄ apud oēs catholicos fideles
cū q̄b⁹ cōuersat⁹ est tanq̄ catholica diuulgat
⁊ a p̄dicātibus verbū dei publice p̄dicat: sic
de ista. Xp̄s fuit crucifix⁹ ⁊ de similib⁹. Quin
tus mod⁹ cōuincēdi de ptinacia est: cū q̄s ne-
gat aliquā assertionē quā scit in scriptura di-
uina vel determinatiōe ecclīe cōtineri. Se-
xtus modus cōuincēdi errātes de ptinacia ē:
cum q̄s scient negat doctrinā sctōꝝ. Septi
mus modus ɔuincēdi de ptinacia est: cū q̄s
correct⁹ legitime ostēso sibi q̄ error su⁹ catho
lice obuiat veritati se nō corrigit nec emēdat
suā videlȝ heresim reuocādo. Hoc ex v̄bis Au
gu. in. c. Qui in ecclīa. xxiiij. q. iij. apte colligit
Octau⁹ modus errantē de ptinacia ɔuincē
di est: si q̄s alios ad suū ptinacit errorē defen-
dendū p̄ceptis cōminatiōib⁹ penis pmissio-
nib⁹ iuramēt vel alio quouis modo artare mo
litur. Patet: qm̄ si vbi inq̄t Leo papa extra de
here. ca. Qui alios. Qui alios cum potest ab.

errore nō reuocat: seipm errare denūciat. multomagis qui cōpellit alios heresim pertinaciter defensare vel heresi ptinaciter adherere ē ptinax heretic⁹ iudicand⁹. Nonus mod⁹ conuincendi de ptinacia aliquē errantē est: si aliquā veritatem catholicā abiurare penis minis vel preceptis aut veritatē catholicā negare cōpellit. patet ex pcedenti. Decim⁹ mod⁹ cōuincendi de pertinacia quēpiā est: cū qs abiurasse reperit catholicā veritatē vel iurat se quācunq3 assertionē que est in rei veritate heretica: tanq̄ catholicā in perpetuū seruaturū.

Undecim⁹ modus cōuincendi errantē de ptinacia est: si quis īpedit veritatem catholicā defēsantes aut prauitatē hereticā īpugnātes

Duodecim⁹ modus cōuincendi errantem de ptinacia est: si errans ꝯ fidem catholicam correctioni ⁊ emendationi illi⁹ vel illoꝝ cui⁹ vel quoꝝ īterest subijcere se recusat. Tredecim⁹ modus cōuincendi est: si quis reprehēsus a peritis de aliquo errore ꝯ fidē: renuit de veritate informari. Decimusquart⁹ modus cōuincendi est si quis verbis vel factis ꝓtestat se assertionē suā que est hereticalis minime reuocaturū. patet: q2 talis nō est parat⁹ corrigi ⁊ ꝓ ꝯns pertinax est censendus. Decimusqntus modus est: si quis in fauorem heretice prauitatis ꝓhibet legi sipturas catholicas p̄dicari vel publicari catholicas veritates. p3: q2 talis manifest⁹ est defensor heretice prauitatis ⁊ catholice veritatis offensor. Decimussextus modus est: cū quis in defensionē heretice prauitat̄ nouos errores fingit ⁊ defēdit. p3: q2 talis nō ē par⁹ corrigi nec q̄rit cauta sollicitudine veritatē. ergo ptinax est cēsendus. Decimusseptim⁹ modus cōuincendi specialiter papā de ptinacia in heretica prauitate est: si errorē diffinit solēniter ⁊ a xpianis asserit tāq̄ catholicū esse tenendū. p3: q2 talis artās alios ad errorē ptinaciter defendendū est ptinax reputādus. Decimusoctau⁹ mod⁹ est: cū qs prefate diffinitiōi heretice prauitat̄ facto ꝯsentit cōsulēdo cooperādo inducēdo: vel diffiniendū eē taliter asserendo. p3: q2 faciētes ⁊ ꝯsentientes iuxͣ canones par pena ꝯstringit. Decimusnonus mod⁹ cōuincendi errantē aliquē ptinacē est: si qs inferior sūmo pon. aliquā assertionē hereticā p sententiā diffinitiuā determinet eē tenēdā: iniūgēs alijs ⁊ iponēs q ipsā sentiāt ⁊ reputēt esse catholicā. quicūq3 enim tali determinationi cōsenserit ptinax ⁊ hereticus vi esse cēsend⁹: sicut p3 ex pcedētib⁹. Uigesim⁹ modus cōuincēdi errantē de pertinacia est: si qs ꝓ̄ statem h̄ns prauitati heretice nō resistit. p3 ꝑ illud Hiero. in c. error. di. lxxxiij. Error cui nō resistitur approbat̄. Qui aūt errorē approbat videt̄ ptinax iudicādus: ergo q̄ errori nō resistit cū pōt ptinax ē censendus. Item Leo papa ⁊ hr̄ ex̄ de here. c. Qui alios: ait. Qui alios cū pōt ab errore non reuocat seipm errare demōstrat. ⁊ in. c. Faciētis. di. lxxxvi. dic̄. Jo. papa. Faciētis ꝓculdubio culpā hab3 qui qđ pōt corrigere negligit emendare. Preterea ē circa hoc aduertēdū q ptinacia nō est tantū iudicāda ex actu exteriori: vtputa q solus reputet̄ ptinax q̄ verbis aut scriptis aut factis ꝯtra catholicā veritatē resistit aliquo modorum iam expositoꝝ: verūetiā videt̄ cōtumax cōtra apertā ⁊ p̄dicatā catholicā veritatē q̄ in eccl̄ia latent̄ in errore diu ꝑsistit vel vsq3 ad mortē. Talis eīm cū nouerit talē errorē esse dānatū p eccl̄iā excusari nō pōt p ignorātiā: cū magis p obstinatā maliciā persistere in errore videat̄. Et ideo eccl̄ia tales quos reperit contra catholicā veritatē in errore vsq3 ad mortē ꝑseuerasse tanq̄ hereticos presumit iudicat ⁊ punit.

Capitulū. xvij. De auditorib⁹ diuersoꝝ magroꝝ tenentiū ꝯtrarias opiniones: an excusent̄ a pctō opiniones eoꝝ seq̄ndo: etiā si sint ꝯ veritatē catholice fidei.

Q**uoniā non par**uus scrupul⁹ nascit̄ apud multorū aīos. An doctoribus sentientibus cōtraria possit homo secure quācunq3 illorū opinionē seq̄. Ideo sup hoc visum ē nob merito aliq̄d esse dicendū. Quia aūt dic̄ Aug. li. ij. de p̄destinatōe sctōꝝ interest inquātū ⁊ in q̄bus rebus erret̄: ⁊ q̄ facile se quisq̄ corrigat vel quāta ptinacia suū defendere conet̄ errorem: ideo ad plenū respōdendo q̄stioni ꝓposite multiplici opus ē ꝯsideratōe. Prima quidem ꝯsideratio ē de materia circa quā est varietas opinionū inter doctores. Secunda de ipsoꝝ doctoꝝ opinantiū ꝯditiōib⁹. Tertia de efficacia rationū ⁊ fundamētoꝝ q̄bus ipi doctores astruūt suas varias opiniones. Quarta est de ipsoꝝ auditoꝝ q̄litatib⁹. Quinta de modo adherēdi auditoꝝ varijs opinionibus ipsoꝝ doctoꝝ. Primo ergo ꝯsideranda ē materia circa quā est varietas opinionū int̄ doctores: q2 vl̄ ē materia ad fidē ⁊ ad bonos mores ptinēs vel nō: s3 est circa alias facultates: puta de geometricalib⁹ aut logicalib⁹ ⁊ similibus: circa q̄ nihil eoꝝ interest ad fidē vtrū sic vel aliter se habeāt. Si sit materia ad fidē ptinēs ⁊ ad bonos mores tūc distinguendū ē q2 aut ea q̄ ad fidē ptinent ⁊ ad bonos mores expresse habent̄ in sacra scriptura vel etiam auctōtate vniuersalis eccl̄ie sunt manifeste exposita fidelib⁹ ad credēdū: aut sūt talia quoꝝ

Marginalia: Capitulum XVII — Quinq3 consyderationes notāde — Pria cōsideratio

nec expressuȝ testimoniū ex sacra scriptura ha
bet nec doctrina ecclesie vlis aliqd de eis ex-
presse docet. Qua cōsideratione habita sit [Prima cōclusio prime ꝯsideratiōis]
ista prima ꝯclusio. In materijs nō ptinētibus
ad fidem nec ad bonos mores sine peccati pi-
culo quantū est ex pte materie pnt auditores
vtrāqȝ opinionē seq magistroꝝ. Ista ꝯclusio
pȝ: qꝛ in talib⁹ vt inqt sanct⁹ Tho. cui⁹ est pfa
ta ꝯclusio quotlibeto. iij. ar. x. hȝ locū qd dicit
Apls. Unusqsqȝ in suo sensu abūdat. Notanē
dicim⁹ quantū est ex parte materie opinionū
qꝛ ex pte intentionis bene pōt ibi qs peccare
vtputa ex inordinatōe affect⁹: vt si ex inuidia
odio amore pcio vel ex inordinata affectōe po
tius sequeret vnā opi. ꝙ aliam. Si vo matia
circa quā est varietas doctoꝝ ptineat ad fidē
ꝛ bonos mores primo modo dicto: vȝ ꝙ exps-
se habeaē in sacra scriptura: est adhuc distin-
guendū iuxta sanctū Tho. tam in. ij. ij. ꝙ in q-
stionib⁹ de veritate: ꝙ ad fidē ptineat aliquid
dupliciter. Uno mō directe ꝛ principaliter: si
cut sunt ea que sunt in articulis fidei explica-
ta: ꝛ de talibus sit ista ꝯclusio scda. In his q [Secunda]
sic principaliter ptinent ad fidē catholicā nul
lus rōnis capax excusaē a peccato si opinionē
erroneam alicui⁹ magistri sequaē. Ista cōclu-
sio est beati Tho. in quotlibeto supra noīato.
in talib⁹ em̄ inquit ignorātia nō excusat: alio-
quin qui secuti sunt opi. arrij ꝛ nestorij ꝛ alioꝝ
heresiarcharū essent excusati. Neqȝ pnt habe-
re excusationē ꝑpter simplicitatē si in talib⁹
opi. erroneā sequātur. In rebus em̄ dubijs nō
est de facili pstandus assensus: ſ potius vt di-
cit Aug. iij. de doct. xpiana: ꝯsulere dȝ quis re
gulā fidei quā de scripturarū planiorib⁹ locis
ꝛ ecclesie auctē pcepit. Cōcludit ḡ scūs Tho.
vbi supra. Qui ergo assentit opinioni alicui⁹
magri ꝯ manifestū scripture testioniū siue cō
tra id qd publice teneē ɓm ecclie auctem nō
pōt ab erroris vicio excusari. Si vero mate-
ria circa quā est varietas magistroꝝ sit de pti
nentib⁹ ad fidē indirecte ꝛ secūdario q expli-
cite credēda oībus nō ꝓponūtur sit ista ꝯclu-
sio tertia. Absqȝ peccati periculo pōt quis te [Tertia]
nere ꝯtrariū qd expresse habetur in canone sa
cre scripture: vt ꝙ Abrahā nō habuit duos fi-
lios: aut ꝙ Dauid nō fuit filius Ysai ꝛ similia.
Patȝ ꝯclusio: qꝛ cū talia nō teneaē quis expli
cite credere ſ solū implicite: vt. s. parat⁹ sit cre
dere quicqd in diuina scriptura cōtineē. ſ tūc
solū teneē explicite credere qn̄ ei hoc in doctri
na fidei ꝯstiterit ptineri. Interim vero ꝙ non
ꝯstat cū credere explicite nō teneaē pōt aliqs
sine piculo ꝯtriam opinionē absqȝ tn̄ ptinacia
tenere ꝛ seq. Si vero ea q ptinēt ad fidē sint
talia quoꝝ nec scripture sacre testimoniū ex-
pressum habeē nec expressa vniuersalis ecclie
doctrina de eis aliqd docet: quanꝙ includaē
in his quoꝝ explicita fides necessaria. ē oīb⁹
fidelib⁹ sit ista qrta cōclusio. In talib⁹ absqȝ [Quarta]
periculo pctī pōt qs sequi opinionē alicuius
magri cōtrariā veritati fidei: dūȝ tn̄ facta de-
terminatōne doctrinā amplectaē ecclie. Hec
cōclusioē scti Tho. in. ij. ij. q. xi. ar. ij. Et ratio
sancti thome ē: qꝛ tales ꝑ illo tpe nō habent
electionē ꝯtradicentē ecclie doctrine. Si au
tem postqꝫ essent auctate vlis ecclie determi
nata qs tali determinatōi ecclie repugnaret
heretic⁹ censereē. Secūda cōsideratio pnci [Secūda consideratio]
palis ē de doctoꝝ diuersa opinātiū ꝯditiōib⁹
scȝ qles sint si famosi si expti in facultate sua:
si morib⁹ graues si iudicio humiles vt magis
delectent seqni sctoꝝ patrū doctrinas ꝙ ꝓ-
prias adinuētōnes ꝛ fantasias: ɓm hanc cōsi
deratōnē pōt esse ista qnta ꝯclusio. Nō vide- [Quinta cōclusio]
tur esse omino imunis a pctō q in materijs fi-
dem tāgētib⁹ nō nitiē sequi opinionē mgroꝝ
magis doctoꝝ ꝛ celebrium ac expertoꝝ in fa
cultate sua ꝛ qui in morib⁹ grauiores exstitit:
qm̄ als videē habere locū verbū euāgelij. Si
cecus ceco ducatū prestat ambo in foueā ca-
dunt. debȝ em̄ qlibȝ in hmōi materia mgroꝝ
diuersa opinantiū animū suū ꝯformare regu
lariter doctorib⁹ q sanctoꝝ patruȝ doctrinis
magis soliti sunt adherere. vn̄ Eccli. viij. dr̄.
Ne despicias narrationem presbyteroꝝ. i. do
ctrinā senioꝝ doctoꝝ: ꝛ in puerbijs eoꝝ con-
uersare. i. ɓm eoꝝ doctrinam viue. ab istis em̄
disces sapientiā scȝ diuinoꝝ: cuiusmodi sunt
credibilia: ꝛ doctrinā intellectus q est bono-
rum moꝝ in qbus vita fideliū est adornanda
Ceterū cōsideranda ē quātitas discreta ma-
gistroꝝ: quot videlȝ sint doctores ꝑ vna opi-
nione: quot ꝑ alia: qꝛ pbabilius ē ceteris pa-
ribus veriorē esse illā in quā plures magri do
cti cōcurrūt ꝙ illā quā vn⁹ aut pauci sequunē
sicut de senten[illegible] dr̄ que pluriū iudicio robora
tur. di. lxxix. si transitus. ꝛ extra de elec. c. Licȝ
vnde Eccli. vi. dicit. In multitudine presby
teroꝝ pru[illegible]iū sta: ꝛ sapiētie illoꝝ ex corde
coniungere. ɓm quā cōsiderationē sit ista cō-
clusio sexta. Non videē immunis a pctō qui [Sexta cōclusio]
in tangentib⁹ fidem ac bonos mores relicta
opinione pluriū magistrorū sequiē opinionē
vni⁹ aut paucoꝝ ceteris parib⁹. Cōclusio pȝ
ex dictis: ꝛ colligiē ex dictis beati Aug. li. de
doctrina xpiana. ꝛ habeē in ca. In canonicis
di. xix. vbi ait. In his vo scȝ scripturis q non
accipiūē ab oīb⁹ preponat eas qs plures gra
uiores accipiūt eis qs pauciores minoresqȝ

auctoritatis ecclia tenet.

Tertia consideratio

Tertia consideratio est habēda circa motiua & fundamēta q̄bus doctores suas opiniones fundare ac fulcire nitunt: que cōsideratio merito est habenda. Tum quia in rebus dubijs nō de facili ē prestandus assensus. vñ Eccli. xix. dicit. Qui cito credit leuis ē corde. Tum quia ea q̄ prestātiori rōne aut efficaciori motiuo fulcita sunt cū sint maioris auctatis alijs preferēde veniūt. Unde in opinione vtrum raptor possit ꝯtrahere cū rapta: btūs Hierō. prefert opinioni ꝯcilij aq̄sgrani dicētis q̄ nō. vt ꝑ3 in ca. Placuit. xxxvi. q. ij. Et hoc quia vt dic glo. btūs Hierony. roborat opinionē ꝯtrariā auctē veteris testamēti & auctē cōcilij melden. & ita statur snie beati Hierō. Hinc monaldus in ꝓlogo summe sue dicit: q̄ nō generat aliq̄ preiudicium erga veritatē sententiā: cū inter opiniones diuersas q̄ a magr̄is & ꝓbatis doctorib' scriptis autēticis annotatas illā opinionē quis amplectit que sibi magis cōsona videt rōni. Item Hosti. ex de cog. spi. sup ca. Si vir. dic: q̄ vbi sunt diuerse opiniones & diuersa iura semꝑ humanior ē ꝑferēda. i. rōnabilior & equior. ex de transla. ca. fi. vbi vero vtraq̄ hūana est: standū est illi q̄ meliori innitit rōni. ex de fer. c. Capellan'. Sm quā cōsiderationē posset poni talis septima ꝯclusio.

Septia cōclusio

Nō culpādus venit q̄ absq̄ hmōi inuestigatiōe diligēti & ponderatione rationū & motiuoꝝ q̄bus doctores suas varias fundant opiniones leuitate quadam animi amplectit opinionē ꝯtrariā veritati fidei. Patz cōclusio: agit em̄ cōtra illud Job. xxix. Causam quā nesciebā diligentissime inuestigabā. Et Amb. li. de paradiso dicit Nemo debet se alteri credere nisi cui' virtutem ꝓbauit.

Quarta consideratio

Quarta ꝯsideratio habēda est circa q̄litates auditoꝝ. Circa quos cōsiderādum est: q̄ nō oēs equalit tenent hr̄e fidē explicitā: nec oēs sūt eiusdē capacitat ad discernendū cōditiōes & differētias magr̄oꝝ diuersoꝝ diuersa opinantiū siue d[illegible]entiū: & ad pōderandū robur & virtutē ac efficaciā motiuorum siue rationū q̄bus ꝑfati magr̄i suas fundant opiniones: s3 sunt plures q[illegible] valde simplices q̄ bona simplicitate adherēt doctrine suoꝝ maioꝝ: credētes in om̄ib' bene credere in q̄bus ab illis informant. De quib' Job. i. dicit. Boues arabāt & asine pascebant circa eos: quia videl3 minores q̄ significant ꝑ asinas debēt in credēdis adherere maiorib' q̄ ꝑ boues significant. vt Greg. exponit. ij. moraliū Sm quā ꝯsiderationē ponit ista octaua cōclusio.

Octaua cōclusio

Nō simplex homo sequens opinionē alicui' magistri cōtrariā fidei nō venit culpandus vbi veniret alius intelligēs aut superioris status & cōditiōis. Cōclusio patz ex dictis. Uerum ne ex hoc qd̄ dictū est: q̄ minores habent fidē implicitā in fide maioꝝ videat aliquod periculū aut ꝑiudiciū fidei minoꝝ generari cū cōtingeret maiores ipsos siue magr̄os errare: est notandū iuxta sctm̄ Tho. in. ij. ij. q. ij. ar. vi. q̄ minores nō habēt fidē implicitā in fide maioꝝ nisi quatenus maiores adherent doctrine diuine. Uñ & aplus dicit. i. ad Cor. iiij. Imitatores mei estote sicut & ego xpi: cū hūana cognitio non sit regula fidei s3 veritas diuina: a qua si q̄s maioꝝ deficiat nō preiudicat fidei simplicium qui eos rectā fidē hr̄e credunt nisi ꝑtinacit eoꝝ errorib' in particulari adhereāt contra vlis ecclie fidē: que deficere nō pōt dicente dn̄o Luc. xxii. Ego ꝓ te rogaui petre vt nō deficiat fides tua.

Quinta consideratio

Quinta cōsideratio habēda hec est circa modū adherendi auditoꝝ opinionib' magr̄oꝝ opinantiū cōtra veritatē fidei in his q̄ nec scriptura sacra expresse habent: aut si habent nō ꝑtinēt hr̄e directe & ꝑncipalit ad fidē: nec vniuersalis ecclie auctate diffinita fidelib' credenda reperiunt exposita. Est em̄ quidā modus adherēdi cum ꝑtinacia. Alius modus adherēdi ē sine ꝑtinacia: videl3 cū animi ꝑparatiōe tenēdi ꝯtrariū si cōtrariū verū esse sibi ostensū fuerit aut ratione aut auctē scripture scē aut auctē vniuersalis ecclie. De quoꝝ varietate modorum plura sunt dicta superi'. Sit ergo iuxta istam cōsiderationē nona cōclusio.

Nona cōclusio

Qui ꝑtinacit adheret opinioni alicui' magr̄i cōtrarie catholice veritati errat & errādo peccat & heretic' censendus venit. Ista cōclusio ē btī Aug. cōtra manicheos. & hr̄. xxiiij. q. iij. c. Qui in ecclesia: vbi ita ait. Qui in ecclia xpi morbidū aliquid prauūq̄ sapiūt: si correcti vt sanum rectumq̄ sapiant resistūt cōtumacit suaq̄ pestifera atq̄ mortifera dogmata emēdare nolūt: sed defensare persistūt heretici sūt.

Decima cōclusio

Decima cōclusio. Adherere sine quacūq̄ ꝑtinacia opinioni alicui' magr̄i contrarie veritati fidei in his materijs fidei de quib' in ꝑncipio cōsiderationis hui' fecim' mētionē nullum pōt esse peccatū. Hec cōclusio et sententia beati Aug. colligit: qui vt habet in ca. Aplus. xxiiij. q. iij. ita inq̄t. Si qui sententiā suā q̄uis falsam atq̄ ꝑuersam nulla pertinaci animositate defendunt: ꝑsertim quā nō audacia sue ꝑsumptionis pepererint: s3 a seductis atq̄ in errorem lapsis parentib' acceperunt: querūt aūt cauta sollicitudine veritatē corrigi parati cū inuenerint nequaq̄ sunt inter hereticos cōputandi. hec Aug. Et hec de ꝑsenti questione saluo

semp meliori iudicio dicta sunt: maxime quia doloribus podagre laborantes illud taliter qualiter expleuimus.

Capitulū .xviii. In quo inuestigatur an ordo prelatus ecclesiastic⁹ siue sit papa siue quicunq̄ alius ipso facto q̄ factus sit vere et pprie hereticus, sit prelatione priuatus.

Capl'm. XVIII

Cum aūt iuxta canones sacros hereticus quadruplicit̄ puniri dicat̄: videlz excōmunicatione: depositiōe: rerū ablatōne: et militari psecutione: duximus hic merito disputandū an p̄latus ecclesiastic⁹ siue sit papa siue quicūq̄ ali⁹ inferior p̄latus fact⁹ heretic⁹ ptinat sit ipo facto iure et ptāte prelationis p̄uat⁹. Et circa hoc reperimus duos modos extremos dicendi. Quidā eñ dicunt q̄ sic: quidā q̄ nō. Primi vero dicētes q̄ p̄latus siue papa siue quicūq̄ alius inferior fact⁹ hereticus siue manifestus siue occultus ē ipo facto prelatōe et potestate iurisdictionis priuatus: nitunt̄ opinionē suā verā ostēdere et roborare p̄mo auctoritatib⁹ sacre scripture et ita iure diuino. Secūdo auctoritatib⁹ sacroꝝ canonū siue sanctoꝝ patrum: et ita iure humano. Tertio efficacia rationū. Pro p̄mo inducunt decē auctātes sacre scripture q̄bus precipitur vt heretici oēs indifferenter vitentur non sustineant̄ nō admittant̄ ad societatē fideliū: sed pfugent̄ siue interficiant̄: arbitrantes q̄ talia vniuersalit̄ cōtra oēs indifferēter hereticos nō fuissent diuina lege sancita si p̄lati facti heretici manerēt adhuc prelati: maxime cū dñs dicat de malis prelatis bonis tñ quo ad doctrinā Math.xxiij. Sup cathedrā moysi sederunt scribe et pharisei: omnia ergo quecunq̄ dixerint vobis seruate et facite: s̄m opera aūt eoꝝ nolite facere. Et ap̄lus ait ad Heb.xi. Obedite prepositis vestris nō tantū modestis: s̄ etiā discholis. Prima sacre scripture auctas ē illa Deut.xvij. Eum cōstitues quē dñs de⁹ tuus elegit de numero fratrū tuorum. glo. interli. Non de aliena secta. Sequitur. Nō poteris alteri⁹ gentis hoiem regē facere q̄ non sit frater tuus. Ex q̄ auctāte videt̄ q̄ sicut ex lege ppl's nō poterat h̄re regē in tēporalib⁹ qui nō esset de numero filioꝝ israel: ita ppl's dei nō posset h̄re p̄latū et rectorē in sp̄ualib⁹ qui nō esset de numero fideliū. Israel eñ interp̄retat̄ videns deū. Secūda auctoritas est illa Deuteronō. xviij. Propheta autē qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in noīe meo. glo. interli. vt sibi credat̄ que ego nō precepi illi vt diceret: aut ex noīe alienorū deoꝝ interficiet̄. Ex quo videt̄ q̄ q̄cūq̄ nullo excepto visus fuerit de via dñi et veritate catholica fideles auertere: sit de medio fideliuz auferend⁹. Tertia auctoritas est illa Nūe.xvi. Recedite a tabernaculis hominū impioꝝ et nolite tangere q̄ ad eos pertinent ne inuoluamini peccatis eoꝝ. Quarta auctoritas est illa Mat.v. Uos estis sal terre: q̄ si sal euanuerit glo. i. doctor errauerit. in quo salief. glo. i. populus firmabit̄. ad nihilū valet vltra nisi vt mittat̄ foras: glo. ab officio docēdi vel eccl'ia. Quinta auctoritas est illa Mat.xxiiij. Surgent pseudo pphete et pseudo xp̄i et dabunt signa magna et p̄digia: ita vt in errorem inducātur etiā electi si fieri pōt: si ergo dixerint vobis: ecce in deserto est nolite exire ꝛc. Sexta auctoritas ē illa Lu.xxi. Multi venient in nomine meo dicētes: q: ego sum et tp̄s appropinquabit: nolite ergo ire post illos. Septima auctoritas est illa .ij. Thes.iij. Denūciam⁹ vobis fratres in nomine dñi nr̄i iesu xp̄i vt subtrahatis vos ab omni fratre ābulante inordinate et nō s̄m traditionē quā receperūt a vobis: glo. In noīe iesu xp̄i. i. per iesu xp̄i auctoritatē precipim⁹. Octaua auctoritas est illa ad Gal. i. Si quis (gn̄aliter. i. q̄cunq̄ sit ille) euangelizauerit preter id qd̄ accepistis: anathema sit. Nona auctoritas est illa ad Ty.vlt. Hereticū hoiem post vnā et secūdam correptionē deuita sciens q: subuersus est qui huiōi est et delinquit cū sit pprio iudicio condēnatus. Decima auctoritas est .ij. Joh.ij. Si q̄s venit ad vos et hāc doctrinā nō affert nolite eum recipere in domū nec aue ei dixeritis: qui eñ illi dixit aue cōicat operib⁹ ei⁹ malignis. Ex q̄bus oib⁹ dicūt haberi manifeste q̄ heretici sunt oino fugiendi et vitandi auc̄te diuine scripture et p̄ ꝯn̄s q̄ prelati facti heretici ipo facto prelatione ecclesiastica et honore sint priuati: q: al's si prelati manerent honor reuerētia et obedientia deberet̄ eis et nō p̄traria eis exhiberi preciperētur. Secūda via vz auc̄tibus sanctorū patrū idem sic p̄bare nitunt̄. Primo sic: dicit btūs Cyprian⁹ in quadā ep̄la et habet̄. vij. q. i. in. c. nouacianus. q̄ qui nec vnitatez sp̄ūs nec cōionē pacis obseruat et se ab ecclesie vinculo atq̄ sacerdotuz collegio separat: ep̄i nec potestatē pōt habere nec honorem. Secūdo ad idem inducūt qd̄ Inno papa ait: et habet̄ in. c. heretici. xxiiij. q. i. vbi dr̄ q̄ heretici dū a fide catholica destiterint pfectionem spiritus quā acceperunt amiserunt. perfectio aūt sp̄ūs videt̄ hic noiari ptās sp̄ualis eccl'ie. Tertio ad idē inducunt qd̄ beatus Amb. dicit: et habetur in. c. qui dignior. ita di. Si vero p̄ceptor hereticus deformet habitaculum vitanda a he

Primo via p̄me opinionis

Secūda via eiusdem

reticoꝝ cōmunio fugienda synagoga censet.
Quarto ad hoc est Beda sup̄ Math. ꝛ ha-
betur in ca. Quicūqꝫ. Quicūqꝫ ab vnitate fi-
dei vel societatis petri apostoli quomodoli-
bet seipos segregāt tales nec a vinculis pec-
catoꝝ absoluunt nec ianuā possunt regni ce-
lestis ingredi: vbi videtur ꝙ hereticus fit pri-
uatus ligandi ꝛ absoluēdi potestate. Quin-
to ad idem inducit beatus Cyprian⁹ in.c. Di-
dicimus: qui ait. Didicimus oēs omnino he-
reticos ꝛ scismaticos nihil habere potestatis
atqꝫ iuris. Sexto ad idem est ca. Achatius.
xxiiij.q.i. vbi dicit Gelasius: ꝙ quicūqꝫ in he-
resim semel damnatā labit: eius dānatiōe se-
ipm inuoluit: vbi glo. inquit. Hic est casus in
quo papa papam ligare potest: in quo papa
in canonē late sentētie incidit. Nec huic ob-
uiat regula illa: par parē soluere vel ligare nō
potest: quia si papa hereticus ē in eo qꝛ hereti-
cus est minor est quolibꝫ catholico.xij.q.i. sci-
mus. §. promulgator. quia lex factū notat etiā
sine sententia, vt .ff. de ritu nup .l. palam .§.
vlti. Septimo ad idē est idem in ca.ij. Acha-
tius. §. si ergo. vbi sic dicit. Si ergo epūs ille in
heresim damnatā lapsus est antiqua, excōmu-
nicatione dānatus alios dānare non poterit
excōmunicat⁹ eni alios excōmunicare nō va-
let. Octauo ad idem est ca. Audiuimus: vbi
sic dicit. Si autē in corde suo nouam heresim
confinxerit ex quo talia predicare cepit ne-
minē damnare potuit: quia non potest deijce-
re quenqꝫ iam prostrat⁹. Nono ad idē est qd̄
in eodem ca. in fine legitur: vbi sic dicitur. Li-
quidū constat eum qui ab integritate catho-
lice fidei recedit maledicendi ꝛ benedicendi
potestatē minime habere: vtpote se superiorē
maledicere nō valet in alienū a fide tanqꝫ sibi
equalē sententiā dare nō potest.

Tertia via prime opinionis

Tertia via
scꝫ rōnib⁹ prefatoꝝ doctoꝝ opinio multipli-
citer roboratur. Primo sic. Ecclesia ꝛ eius iu-
risdictōis auctas fundata ē sup̄ fidei petram.
vñ ꝯfitenti petro ꝛ dicēti ad xp̄m. Tu es xp̄s
filius dei viui: ait xp̄s petro. Sup hanc petrā
glo.i. fidei ꝯfessionē edificabo ecclesiam meam
Et sequit. Tibi dabo claues regni celoꝝ ꝛc.
ḡ sequit ꝙ qcūqꝫ cadit a fidei petra cadat ab
omi honore p̄latiōis ecclie. ꝯña videt necessa-
ria: qm̄ sublato fundamēto necesse est ruere q̄
sup illud fundata sunt. Ista est rō dn̄i Vlrici
in sum. sua theologie q̄ videt esse opinionis p̄-
fate. Vñ lib. vi. tractatu. iiij.c.xxij. dicit: ꝙ sta-
bilis manet auctas pape qꝫdiu in petra q̄ est
xp̄s fundat: ꝛ hoc sit etiā p informē fidē q̄ so-
la manēte nō habet iudicē supiorē a quo iudi-
cari possit. Et .j. Si vo p infidelitatē a petra
in qua auctas petri solidatur remotus fuerit
tūc necesse ē sublato fundamēto ruat: nō aūt
pōt de hoc crimine etiā si nō est notoriū accu-
sari ꝛ ꝯdēnari.xl.di.c. Si papa. h̄ ille. Ex qb⁹
manifeste dat intelligi ꝙ ipo facto ꝙ a petra
xp̄o cadit papa: cadit ab auctate. Secūda rō
est. Claues sunt date ecclie vt ait Aug. super
Ioh. ꝛ hr̄ in ca. Quodcūqꝫ. xxiiij. q.i. Petrus
qn̄ claues accepit ecclīam significauit: ḡ exi-
stens extra ecclīaꝫ nō habꝫ eas. ꝯña est beati
Amb. in pastorali suo: ꝛ hr̄ de pe. di i. §. nemo
vbi ita ait. Dn̄s par ius ꝛ soluēdi esse voluit ꝛ
ligādi. Et .j. Certū est ꝙ ecclie vtrūqꝫ licꝫ: he-
resi vtrūqꝫ nō hꝫ. Ius eni hoc solū pmissum ē
sacerdotib⁹. Recte ḡ ecclīa h̄ vendicat q̄ ve-
ros hꝫ sacerdotes: heresis vēdicare nō pōt q̄
sacerdotes dei nō habꝫ. h̄ ille. Itē hoc idē ar-
gumentū ponit in.c. Audiuim⁹. xxiiij.q.i. vbi
sic hr̄. Ligandi nāqꝫ ꝛ soluēdi ptās veris non
falsis sacerdotib⁹ a dn̄o tradit. aplīs eni dictu-
rus. Quoꝝ remiserit pctā ꝛc. premisit. Acci-
pite spm̄sctm̄: vt euidenē cūctis ostēderet eū
q̄ spm̄sctm̄ non hꝫ pctā nō posse tenere vel re-
mittere. Porro spm̄sanctū nemo nisi intra ec-
clesiā accipit. h̄ ibi. Tertia rō. Heretic⁹ ē ab
ecclie corpe separat⁹: ergo ipo facto ꝙ est he-
retic⁹ est puat⁹ honore ꝛ ptāte eccliastice iu-
risdictōnis siquā habuit. antecedēs ē manife-
stum: qꝛ cū ecclīa dr̄ collectio fideliū: vt in ca.
Ecclīa. de ꝯse. di.i. Quicūqꝫ a fide xp̄i se diui-
dit a corpe xp̄i qd̄ est ecclīa necessario diuisus
ꝛ segregat⁹ est censend⁹: ꝯña vo illa pꝫ. Tum
rōe: qꝛ mēbrū a corpe separatuꝫ puatū est omi
vitali virtute ꝛ sensu ac motu. Tū auctē bti Cy-
priani q̄ eadē rōe vtit in.c. Nouatian⁹. vij.q.i.
ita di. Qui nec vnitatē spūs nec cōiunctionē
pacis obseruat ꝛ se ab ecclie vinculo ꝛ sacer-
dotū collegio separat: eps̄ nec ptātem pōt hr̄e
nec honorē. In hac etiā rōne fundat beatus
Tho. in.ij.ij.q.xxxix.ar.iij. ꝙ in hereticis ꝛ scis-
maticis ptās iurisdictiōis nō manet etiā ſm
substātiā. vñ nō pn̄t absoluere nec excōicare
nec indulgentias facere nec aliqd hmōi: qd̄
si fecerint nihil est actum. hec sctūs Tho. Cui
sentētie alludit apte ca. Audiuim⁹. xxiiij. q.i.
vbi sic habet. Quicūqꝫ ab vnitate ecclie que
per petrū intelligit fuerit alien⁹ execrare pōt
cōsecrare nō potest: excōicatōis vel reconcili-
ationis ptātem nō habꝫ. Quarta rō sic. null⁹
prescisus a corpore ecclesie potest esse caput
ecclesie: cum caput non possit esse extra cor-
pus: sed prelatus factus hereticus pertinax
ipso facto est precisus a corpore: ergo ipso fa-
cto desinit esse caput ecclie. ꝯseqntia pꝫ. Ista
est rō Petri de palude in li. suo de eccliastica

potestate ita dicentis. Formaliter loquendo de papa quādo papa labit̄ in heresim tūc eo ipso precisus est ab ecclia ꝛ desinit esse papa ꝛ tunc deponit̄ de facto. i. ipso facto ē depositus nō de iure: q2 qui nō credit iam iudicatus est de iure scilz. hoc ē autē iudiciū: q2 eoipso ꝙ est heretic⁹ ab ecclia est p̄cisus. Non pōt aūt caput a corpore p̄cisum q̄diu est precisuz esse caput corporis a quo ē precisum. Unde papa per hoc desinit esse caput corpis ecclie ip̄o facto ꝙ ab illo p heresim p̄cidit: s̄m illud Deut. xvij. Non poteris alterius gn̄is hoiem facere regē. vn̄ hereticus nec pōt eē nec manere papa: q2 extra eccliam existēs nō pōt habere claues ecclie. per pctā aūt alia ē caput languidū ꝛ nō ppt̄ hoc desinit esse caput. vn̄ nec potest p cōsequēs a mēbris iudicari. hec dn̄s petrus de palude. Quinto prelatus ecclie ip̄o facto ꝙ fact⁹ est heretic⁹ non pōt influere amplius in corpus ecclie nec sensum fidei nec motum operatōis scte: patz cū careat fide q̄ p̄ncipiū est sp̄ualis influxus: cū iustus ex fide viuat. ad Rom. i. ꝛ ip̄a sit (vt ait Aug. in de fide ad petrum) bonoꝝ oim fundamentū: ergo p̄latus eoipso ꝙ factus ē heretic⁹ desinit esse rector ꝛ caput corpis ecclie. pz ꝯsequētia: q2 caput dr̄ vt dicit Ysido. ꝙ inde alia mēbra capiant sensum ꝛ motū. Ista ratio est magri Aug. de anchona. in li. suo de ecclastica ptāte. q. v. ar. i. qui ita ait. Capitis est influere vitā oīb⁹ mēbris. p̄ncipiū aūt vite sp̄ualis est ip̄a fides: q2 sine fide est impossibile placere deo. Vn̄ apostolus ad Heb. xi. fidē dicit eē substātiā. i. fundamentū rerū sperandarū. si ergo papa dep̄hendit deuius a fide caret vita sp̄uali: ꝛ p cōsequens alijs influere nō potest. vnde sicut mortuus non est homo: sic papa in heresi dep̄hensus non est papa. ppter qđ ip̄o facto ē depositus. hec ille. Sexto rōne sic. prelatus factus hereticus eoip̄o est antixp̄s. vnde. i. Johan. iiij. Omnis sp̄us qui soluit iesum ex deo non est: ꝛ hic antixp̄us est: ergo ipso facto ꝙ est hereticus est a cura pastorali absolutus siue p̄uatus. patz ꝯsequētia: qm̄ xp̄s cui⁹ puidētia in sui dispositione non fallitur oues suas quas precioso sanguine redemit nō nisi fideli seruo cōmitteret. vnde Luc. xij. Fidelis seru⁹ ꝛ prudēs quē constituit dn̄s super familiā suam. glosa. i. eccliam. vnde Augu. in sermone de pastore. hoc expresse videt̄ dicere qui tractans illđ Cant. Pasce hedos tuos: ita inqt. Jam non oues: manenti petro dicitur pasce oues meas: exeūti heretico pasce hedos tuos hec ille. Item idem Aug. in epl'a ad Vincen. tractans prefatuz verbum: pasce hedos tuos in tabernaculis pastorum: dicit sic. Pasce hedos tuos non sicut petr⁹ cui dicit̄. pasce oues meas in tabernaculis pastorum non in tabernaculis pastoris: vbi est vnus grex ꝛ vnus pastor. hec Augu. Ex quibus videtur colligi ꝙ ip̄o facto ꝙ quis pastor ouium christi effectus est hereticus: iam non ouiū christi sed suorum hedorum sit pastor. Et fact⁹ hereticus est ip̄o facto prelatione priuatus: vt quilibet hereticus intelligat sibi dictum qđ dn̄s ait villico iniquitatis. Amplius non poteris villicare. Luce. xvi. Septimo ratione sic. Omnis ille censendus est iure diuino nō prelatus qui iure diuino precipitur ab om̄ibus fidelibus vitari. patet: quia iure diuino verus prelatus ē sequendus: sed om̄is hereticus nullo excepto iure diuino precipitur vitari ab om̄ibus fidelibus vt ex superioribus patz: ergo om̄is prelatus eoipso ꝙ factus est heretic⁹ desinit esse prelatus. Octauo sic. Ad papam cause fidei sunt deferende. xxiiij. q. i. quotiens. ꝛ hoc iure diuino cum ex institutione primatuz habeat super omnes fideles. dist. xxij. ca. Omes. ꝛ ca. Sacrosancta. Unde Luce. xxij. dictum est petro. Et tu conuersus confirma fratres: sed ad hereticum non sunt cause fidei deferende: cū sit aduersarius fidei christiane: papa. aūt factus hereticus est aduersarius fidei christiane: ergo videtur ꝙ papa factus hereticus nō sit verus papa. Nono sic. Impossibile est ꝙ quis simul sit pastor ꝛ lupus. patz Joh. x. vbi christus distinguit inter pastorem ꝛ lupū: sed prelatus factus hereticus est fact⁹ lupus gregis dominici: cuiusmodi sunt omnes heretici s̄m illud Act. xxij. vbi inquit paulus. Scio ꝙ intrabunt post decessionem meam lupi rapaces in vos non parcentes gregi. glo. i. heretici callidi in fraude: fortes in disputatōne: crudeles in occisione: ergo pastor ecclesie factus hereticus desinit esse pastor: cuz incipiat esse lupus ꝛc̄.

Capitulū. xix. In quo ponitur alioꝝ opinio cōtraria ꝛ obiecta contra p̄dictam opinionem

Secundus mo- Capitulum XIX

dus dicendi om̄ino contrarius est eorum qui asserunt ꝙ papa aut alius prelatus factus hereticus non sit ipso facto iure diuino prelatione siue papatu priuatus: quorum assertio vt plenius intelligatur ꝛ eius fundamēta quāte firmitatis sint cognoscantur: inducemus quattuor cōclusiones quas aliqui eoꝝ ponūt cū suis motiuis specialit̄ circa papā. Prima ꝯclusio est: ꝙ papa occulte in heresim lapsus Prima cōclusio secūde opi.

nõ est ipso facto iure diuino papatu priuatus aut suspensus. Hanc cõclusionẽ probant ꝑmultipliciter.

Probatio pma. Primo sic. lex diuina nõ deijcit hereticũ ipso facto de dignitate siue administratione epali. ergo nec de papali. ꝯña patz. añs probatur per. c. audiuimus. xxiiij. q. i. vbi dr̃ de epo heretico: si aũt in corde suo nouã heresim cõfinxit ex quo talia predicare cepit neminem dãnare potuit. Ex quo vt dicũt euidẽter colligitur ꝙ anteꝙ epꝰ heresim predicet vel doceat dãnare seu excõicare potest. sed hoc non est sine iurisdictiõe. ergo rc̃.

Secunda. Secũdo arguũt de iuda scarioth r de iudeis qui cognouerũt xp̃m r tñ isti nõ fuerũt ipo facto depositi.

Tertia. Tertio sic si sic esset ꝙ papa ꝓpter occultam heresim caderet a papatu: cũ dubitari possit de papa: an occulte esset hereticꝰ: dubiũ nasceretur an robur haberẽt ea que ipse facit. sed hoc videtur icõueniẽs r posset eẽ cã multorũ errorũ.

Quarta. Quarto sic. Illa assertio nullatenus est tenenda ad quã sequitur totꝰ ecclesiastice hierarchie confusio. sꝫ si papa occulte hereticꝰ diuino iure esset papatu priuatus posset sequi totius ecclesiastice hierarchie cõfusio. ergo rc̃. maior ẽ manifesta. r minor ꝓbatur: quia si sic eẽt nullus prelatus factus ꝑ papam hereticũ esset verus prelatus r per ꝯñs totus ecclesiasticꝰ ordo eẽt confusus: q: nullus eẽt verus prelatus: nec ecclesia dei que de occultis iudicare nõ põt valeret tali cõfusioni obuiare: ergo nõ est tenendũ ꝙ papa effectꝰ hereticꝰ stati iure diuino sit papatu priuatus.

Secunda conclusio eiusdem. Secũda cõclusio istorũ est ꝙ papa factus etiã hereticus manifestus non est ipso facto iure diuino priuatus nec suspensus. Pro ista ꝯclusione inducũt plures rõnes.

Probatio pma. Primo sic. sicut papa est caput fideliũ q̃ sũt sub noua lege: ita summus sacerdos quantũ spectat ad legem diuinam caput erat fideliũ q̃ erant sub lege veteri ꝯstituti. sed sacerdos summus in veteri lege quãuis errasset a fide non fuisset ipso facto iure diuino priuatus: quia vt videtur plures summi sacerdotes in antiqua lege deuiarunt a fide: tamen postea summo sacerdotio fungebãtur. ergo licet papa erret a fide r efficeretur manifestus hereticus non ꝓpter hoc esset diuino iure papatu priuatus.

Secunda. Secundo sic: papa nõ est deterioris conditionis ꝙ alij prelati r episcopi. sed alij prelati r episcopi si efficiantur heretici non sunt iure diuino omni dignitate priuati. ergo nec papa. maior est certa. minor probatur: quia si alij prelati et episcopi effecti heretici essent iure diuino omni dignitate priuati non possent absq̃ noua electione ad suas recipi dignitates vel saltem suas dignitates minime retinerẽt. sed nõnulli ꝑlati facti heretici absq̃ noua electione ad suas dignitates recepti fuerũt vel retinuerũt easdẽ. i. q. vij. maximũ. ij. q. i. causas cum similibꝫ r ca. Quotquot. ergo r papa ꝙuis efficiat hereticus papalẽ retinet dignitatẽ: r ita nequaꝙ est iure diuino ꝑuatꝰ.

Tertia. Tertio sic: nõ deterioris ꝯditõis est papa ꝙ imperator vel princeps secularis: sꝫ isti facti heretici nõ sunt ipo facto iure diuino a suis dignitatibꝰ priuati: ergo nec papa. ꝯña videt bona. maior pꝫ. minor etiam est manifesta. nã in veteri lege mlti reges idolatre r heretici effecti fuerũt r tamẽ veri reges remãserũt. Julianꝰ aũt apostata hereticus de xp̃iano fuit effectꝰ: r tñ fuit verꝰ imperator. ij. q. ix. iulianꝰ.

Quarta. Quarto. si hoc esset verum ꝙ papa factꝰ hereticꝰ est iure diuino priuatus: hoc nõ esset ꝓpt aliã causam nisi q: hereticus catholicis pesse nõ põt: sꝫ hoc nõ quoniã hereticos r infideles prefuisse catholicis r catholicos illis obediuisse est manifestum. Joseph enĩ obediuit pharaoni: r daniel nabuchodonosor: r xp̃iani plures infidelibꝰ imperatoribus seruierunt: ergo nõ est cõtra legem diuinã ꝙ hereticꝰ vel infidelis fidelibus presit: ergo nõ est contra scripturam sanctã ꝙ papa hereticꝰ remaneat papa.

Quinta. Quinto sic. ad quem pertinet institutio alicuius ad eundẽ destitutio spectat eiusdẽ. extra de here. cum ex iniuncto: sed papa non instituitur iure diuino sed eligentiũ electione canonica: ergo nec papa destituitur iure diuino sed si est destituendus oportet ꝙ ipm destituant electores.

Sexta. Sexto sic. talis pena pape heretici scilꝫ priuationis in tota scriptura scripta nõ reperitur: ergo falsum est ꝙ papa hereticus diuino iure sit priuatus. consequentia patz: r antecedens est manifestũ cum nullus locus in lege diuina siue in veteri siue in nouo testamẽto reperiatur in quo talis pena contineat: ergo rc̃.

Tertia cõclusio. Tertia conclusio istorum sic opinantium est: ꝙ crimen heresis etiam manifestum ex propria siue specifica natura ipius heresis non inducit quo ad homines effectum depositionis aut suspensionis in papa ipso facto. Hanc conclusionem probant ex glosa decreti. dist. xxi. nunc autem. super verbo marcellinus. vbi querit glosator quare concilium nõ deposuit marcellinum de heresi confessum: respondit ꝙ dicit Hugo quia paratꝰ erat corrigi non deponitur. vt. xxiiij. q. iij. dicit apl̃us. Ex quo dicto (vt aiunt) manifeste inducit prefata conclusio.

Quarta cõclusio. Quarta conclusio. nullus canon nullaq̃ censura ecclesiastica aut humana papam iam lapsum in heresim deponit suspendit aut priuat iurisdictione pa

Probatio. Responsio ad rationes pme opi.

pali. Probat' cōclusio: q2 papa nō pōt incide re in canonē: cū sit supior canonibus. Consequenter respōdere volētes ad rōnes pme opinionis arguētes ꝙ heretic⁹ cū sit a corpe prescisus nō possit esse caput ecclie. dicūt: ꝙ multe sunt cōnexiones in corpe mystico. Una est charitatis ꝛ istā dicūt habere membra ecclie alia vero sunt velut precisa. Secūda ē in bonis nature. alia in similitudine pticipatōnis sacramētoꝝ psertim in vnitate baptismat' in quo character imprimit': in qua vnitate cōnectunt' oēs q̄ baptisma rite susceperūt: etiā vbi fidē actualē vel habitualē pdidissent. ꝛ hoc videt' absolute sufficere ad hoc ꝙ aliquis rite elect⁹ maneat caput ecclie quousq3 fuerit per sentētiā diffinitiuā deposit⁹. Hec sunt verba vnius magri in quodā sermone siue tractatu de vnione intitulato.

Capitulū. xx. In quo respōdetur ad rationes factas pro secunda opinione.

Capitulum XX

Quoniam nobis

saluo semp meliori iudicio rōnabilio: videt' primus modus dicendi atq3 beati Tho. doctrine quē ducē ꝛ magistrū in oib⁹ huiusmodi dubijs seq̄ndū duxim⁹ conformior apparet: respōdebim⁹ ad rōnes inductas p secūdo modo dicēdi. Obseruabimus aūt in respōdēdo ordinē obseruatū ab aduersarijs. Dicem⁹ eñ circa singulas cōclusiones eoꝝ q̄d nobis iuxta pmū modū dicēdi videt': subiungentes responsa ad singulas rōnes p eis inductas. Prima aūt cōclusio ex aduerso opinātiū nō videt' vera in q̄ dicūt ꝙ papa occulte in heresim lapsus non sit iure diuino papatu puat⁹: qm̄ cū fact⁹ hereticus esset occultus ceciderit a petra fidei supra quā toti⁹ ecclesiastici edificij fabrica ꝛ ptās consurgit necessario videt' ꝙ a ptāte ecclesiastica ruerit Nec rōnes inducte p aliter opinātes pbant aliquo modo intentū.

Improbatio prime cōclusionis secunde opinionis

Ad primā pbationē eius

Uñ ad pmā que sumitur de ca. Audiuim⁹. xxiiij. q. i. respōdet' ꝙ per hoc q̄d in ca. illo dr̄ ꝙ eps ille ex quo talia predicare cepit neminē dānare potuit: nō arguitur ꝙ occulte hereticus anteq̄ publice heresim suam predicauit posset dānare aliquē: cū glosa in principio eiusdē questionis apertissime doceat contrarium sic dicens. Sed tu dic indistincte ꝙ siue veterem siue nouam heresim sequatur excōmunicat⁹ est: licet sit occultus: ꝛ ideo aliū non pōt excōmunicare. extra de here. ad abolendā. Alia tamē que agit tenent interim dum toleratur ar. iij. q. vij. §. tria ꝛ sententia excōmunicatōis quā tulit toleranda est dum ipe est occultus licz sit nulla. Et. §. Quia oīs hereticus est excōmunicat⁹ quantumcunq3 sit occultus: ideo non potest alios excōmunicare. vnde si scirem prelatū meum esse hereticū quia nouam fingit heresim nec tamen predicat: si me excōmunicaret celebrare possem in occulto non in aperto: q2 cū nō possem probare illum esse hereticū sic me excōmunicatū deponeret: sed quid de alia sententia. idem: quia nulla est sentētia quā tulit sed tamē alia que agit tenent dum toleratur. hec glo. Ex qua manifeste apparet ratio aduersariorum vacua.

Ad secundam

Ad secundā rationē in qua arguit' de iuda ꝛ iudeis respondet' nō facere ad propositū. Tum quia illi nullam habebant iurisdictionē spiritualē ecclesiasticam. Tum quia non probat' ꝙ illi in heresim lapsi fuerint ꝛ non fuerint in veritate priuati potestate iurisdictionis siquā habuerint.

Ad tertium

Ad tertiam rationē cum arguitur ꝙ dubitari posset ꝛc. respondet' negando cōsequentiā: quoniā q̄diu toleraret' valida reputarent' ea que agit iuxta glosam superius inductam de ca. Audiuimus. xxiiij. q. i.

Ad quartam

Ad quartā rationē in qua arguitur ꝙ totus ordo ecclesiastic⁹ cōfunderetur ꝛc. respondetur negando consequentiā fm quosdam alterius opinionis. dicunt enim ꝙ cum vniuersalis ecclesia regatur a spūsancto nunq̄ deficiet in his que necessaria sūt ad salutē: licet in alijs deficere posset. vnde si papa esset occultus heretic⁹ ꝛ per consequens papatu priuatus: ꝛ ideo illa que iurisdictionis sunt exercere non posset: q̄uis posset facere ea que sunt ordinis: deus ecclesie sue prouideret reuelando ei perfidiam pape: ꝛ ꝙ non valuerunt quantum ad ea que iurisdictionis sūt illa que fecit vel preseruando aliquos episcopos per aliū modū sibi possibilem licet nobis ignotum. Et ideo nullus ordo ecclesiasticus necessarius ad salutem ecclesie vniuersalis confunderetur licet multa sine quibus potest esse salus possent esse confusa. preseruaret eñ deus ne confunderentur illa que vniuersali ecclesie sūt necessaria ad salutem. Similis videt' esse responsio sancti Thome in. iiij. di. xxiiij. ad casum in quo quidā nō baptizat⁹ pmoueret' ad epm: vbi ita dicit. Illi quos talis ordinat nō habent ordinē: sed tñ pie credi pōt ꝙ quātū ad vltimos effect⁹ sacramētoꝝ summ⁹ sacerdos suppleret defectū ꝛ ꝙ nō pmitteret hoc ita latere p q̄d periculū ecclie imminere posset. hec scūs Tho. Et ita in pposito videt' dicendū. Preterea rō illa aduersarioꝝ equalit' pcludit ꝙ mulier nō pōt putari papa ꝛ haberi p papa: ꝛ ꝙ pagan⁹ ꝛ infidelis reputat⁹ tñ xpian⁹ ꝛ fidelis nō pōt haberi p papa

ſicut ꝙ papa hereticus ⁊ iure diuino papatu priuatus nō poteſt haberi ꝓ papa. Patz q2 ſi mulier vel paganus haberet̄ pro papa ⁊ de facto conſecraret ep̄os ⁊ ordinaret ac xp̄ianos ad dignitates eccleſiaſticas ꝓmoueret: non minus confunderet̄ eccleſiaſtica hierarchia ꝙ̄ ſi hereticus iure diuino papatu ꝑuatus putaretur a catholicis eſſe papa. licz em̄ ordinādo de facto ⁊ conſecrando nulli tribueret executionē officij: verūtamē ordinē conferret dūmodo formā ſuaret ecc̄ſie. mulier aūt aut paganus vel iudeus qui nunꝙ̄ fuit xp̄ianus nec executionē nec aliquē ordinē verum cōferret licz ſeruaret formā eccleſie. Cuz ergo conſtet ꝙ aliquādo mulier a cunctis catholicis putabatur papa ⁊ eadē rōne aliquis paganus vel iudeus retinens in corde infidelitatis perfidiam poſſet putari xp̄ianus ⁊ in papā aſſumi non ē incredibile ꝙ aliquādo hereticꝰ habeatur ꝓ papa licz verus papa nō ſit eo ꝙ iure diuino ſit papatu priuatus. Sic ergo conſtat ꝙ maior difficultas eſt ſi mulier habeat̄ ꝓ papa ꝙ̄ ſi papa fiat hereticus lz iure diuino ipo facto ſit papatu ꝑuatus. Et ideo ſi in caſu ſuperiori diuina ꝓuidentia eccl̄iam ſuā ꝓtegente nō eſt ſecuta totiꝰ eccleſiaſtice hierarchie cōfuſio: multominꝰ ſequeretur in caſu prefato ſi papa occulte eſſet hereticꝰ.

Improbatio ſecūde cōcluſionis ſecūde opinionis

Preterea nec ſecunda concluſio poſita ex aduerſo eſt vera in qua dicit̄ ꝙ papa factus hereticus manifeſtꝰ nō ſit ipſo iure diuino papatu priuatus. Eius em̄ oppoſita superius tam auctībus ſacre ſcripture ꝙ̄ canonū ꝙ̄ etiā rōnibus ꝓbata eſt habere veritatē. Rationes aūt facte ꝓ concluſione illa etiā non ꝓcedunt vnde dicendū eſt ad illas.

Ad p̄mā ꝓbationem ſecūde opi.

Ad primā cum arguit̄ de ſacerdote ſummo veteris legis reſpondet̄ dupliciter. Primo negando minorē. dicit̄ em̄ ꝙ ſummus ſacerdos veteris legis eo ipſo ꝙ efficiebat̄ hereticus fuit ſummo ſacerdotio ꝑuatus. nec tūc erat ſummus ſacerdos ſm veritatē licz extiterit ſm opinionē hominuz ſummus ſacerdos. Secūdo reſpondet̄ ꝙ nō eſt ſimile de ſacerdote ſummo antique legis ⁊ ſummo ſacerdote noue legis. Tum primo: q2 ſummus ſacerdos antique legis ſacerdotiū habuit iure ſucceſſionis; ſacerdos vero ſummus noue legis non. Tum ſecūdo q2 ſacerdotiū antique legis fuit carnale; ſacerdotium vero noue legis ſpūale.

Ad ſecūdam

Ad ſecundā rationē cuz arguit̄ ꝙ papa non ſit deterioris cōditionis ꝙ̄ alij prelati: reſpondetur negando minorē. dicit̄ em̄ ab his q̄ ſunt prime opinionis: ꝙ omnes epiſcopi ⁊ prelati incurrentes prauitatem hereticam ſiue publice ſiue occulte iure diuino ſuis dignitatibus ſunt priuati: quia in his que ſūt ꝓprie religionis xp̄iane nulla poteſt eſſe cōmunicatio heretici ad fidelē. ⁊ ideo quantū ad illa que ſpiritualia ſunt hereticus fidelibꝰ preeſſe nō pōt. Qđ ſic oñdit̄. Diſtinctio em̄ fidelis ⁊ infidelis non eſt ex iure humano canonico ⁊ ciuili ſed eſt ex iure diuino. Et ideo ꝙ infidelis qualis eſt om̄is hereticus fidelibus in ſpiritualibus preeſſe non debeat eſt ex iure diuino. q̄re iure diuino om̄is hereticus om̄i prelatōne eccleſiaſtica videtur priuatus. quod ap̄ls. ij. ad Cor. vi. inſinuare videtur cum dicit. Nolite iugum ducere cum infidelibus. que em̄ participatio iuſticie cum iniquitate: aut que ſocietas lucis ad tenebras: que aūt conuentio xp̄i ad belial: aut que pars fidelis cū infideli: aut conſenſus templi cum idolis. In quibus verbis apoſtolus videtur precipere fidelibꝰ vniuerſis ne ſubſint infidelibus ⁊ ne cōmunicēt cum eis: qđ potiſſime veritatem habet quantum ad ſpiritualia ⁊ ea que ꝓpria ſunt religioni xp̄iane. Quis em̄ in temporalibus poſſint fideles ſubeſſe infidelibus ⁊ cōmunicare ipſis in ſpiritualibus tamen eis ſubeſſe nō debent. Et ita omnis hereticus cum ſit infidelis iure diuino omni prelatione eccleſiaſtica videtur eſſe priuatus: ⁊ ita minor illius ratōnis eſt falſa ſm opinionē iſtorū: que nobis videtur magis apparens. Et ad probationē eius reſpondetur: ꝙ licz epiſcopi inferiores ſummo pontifice ⁊ alij prelati ſi hereticaz incurrerēt prauitatem ſint iure diuino om̄i eccleſiaſtica prelatione priuati: tamen ex cauſa rationabili ꝑ eccleſiam poteſt diſpenſari vt reuerſi ad fidē ſuis dignitatibus reſtituantur: ⁊ talis reſtitutio vel eſt noua electio vel equiualens prouiſioni noue.

Ad tertiam

Ad tertiam rationē cum arguit̄ de imperatore ⁊ de regibus reſpondetur: ꝙ non eſt ſimile. Et ratio eſt: quia prelatio eccleſiaſtica introducta ē iure diuino ⁊ fundata ſupra petrā fidei. ex ordinatiōe em̄ diuina eſt ꝙ vnꝰ fidelis alijs fidelibꝰ in ſpūalibꝰ p̄ſit. Joh. x. Erit vnū ouile ⁊ vnꝰ paſtor. p̄latio aūt ſecularis introducta ē iure hūano. Ex ordinatiōe em̄ humana eſt ꝙ vnus in temporalibus alijs preſit. Et ideo quia diſtinctio debet eſſe inter fideles ⁊ infideles quo ad ſpiritualia: nec in ſpiritualibus cōmunicāt ſed diſſentiunt: cuz in ipa fide q̄ fundamētū eſt oīm bonoꝝ: vt ait Aug. diſcordent. poſſunt aūt in tp̄alibꝰ cōcordare q̄ fidelibꝰ ⁊ infidelibꝰ ſunt cōia. Et ideo licz ꝑncipes ſeculares ꝙ̄uis efficiant̄ heretici non ſint iure diuino principatu ſeculari priuati: prelati tamen eccleſiaſtici ſi efficiantur heretici iure diuino ipſo facto principatu

Ad quartam ecclesiastico sunt ꝓuati. Ad quartã rõnẽ cũ
arguit̃ de causa:pz ex dict̃ rñsio. Dicim⁹ eñ ꝙ
causa ꝓpt̃ quã prelat⁹ factus heretic⁹ est ipo
facto prelatõe priuatus est:q: heretic⁹ nõ põt
preesse in spũalib⁹ catholicis. Qd vero indu
citur de ioseph ꝛ daniele ꝛ alijs fidelib⁹ q̃bus
prefuerũt infideles:nõ est ad ꝓpositũ:q: pre
sidentia illa in tẽporalib⁹ fuit q̃ iure diuino
Ad quintã non tollit̃ ab infidelibus sicut dictũ est. Ad
quintã cum arguit̃ ꝙ ad quẽ pertinet institu
tio ꝛc̃.respondet̃ ꝙ hoc assumptũ nõ est gene
raliter verũ. Metropolitanus potest confir
mare consecrare ꝛ instituere electũ in epm ꝛ
tñ destituere eundẽ minime valet. Preterea
licet illud assumptũ generalit̃ esset verũ hoc
tñ est falsum ꝙ ad illuz solũ ꝑtinet destitutio
alicui⁹ ad quẽ institutio spectat: q: institutio
sacerdotis ꝑtinet ad epm ꝛ tamen supior epo
põt destituere ipm. Et ita in ꝓposito nõ seq̃t
ꝙ papa nõ põt destitui a iure diuino qd̃ est su
per om̃e ius humanũ ꝛ oim eligentiũ potesta
tem:immo sibi de⁹ reseruasse in speciali dicit̃
destitutionẽ summoꝝ pon.iuxta ca. Electio
nem.di.lxxix.vbi sctũs anaclet⁹ papa ita dic̃.
Electionẽ summoꝝ pon.sibi dñs reseruauit:
licz electionẽ eoꝝ bonis sacerdotib⁹ ꝛ spũali
bus populis cõmisit:vbi dicit glo. Et ita fal
lit regula ad quẽ spectat institutio ꝛ destitu
Ad sextam tio.xvi.q.v.visis. Ad sextã rationẽ cũ argui
tur ꝙ nõ reperit̃ in sacra scriptura.respõdet̃
negando hoc.ꝛ ad ꝓbationẽ respõdet̃ ꝙ ꝛ si
explicite sub formalib⁹ verbis nõ habeat̃ de
sacra scriptura de priuatiõe officij prelatõis
pape aut cuiuscunq̃ alteri⁹ eccl̃iastici prelati
facti heretici:nihilomin⁹ habet̃ implicite sub
alijs verbis in sacra scriptura: sicut patuit ꝑ
multas auctes superius in ca.xviij.inductas
ex q̃bus manifesta ꝯsequẽtia videt̃ haberi ꝙ
papa ꝛ prelat⁹ quisq̃ ali⁹ ecclesiastic⁹ factus
ꝑtinax heretic⁹ sit prelatiõe priuat⁹. Plane q̃
iure diuino nõ est seq̃ndus sed fugiẽdus: cui
nõ est cõicandũ aut obediendũ ꝫ ꝯtradicẽdũ
qui nõ est suscipiẽdus nec salutãdus: qui non
est sustinẽdus ꝫ poti⁹ interficiẽdus: videt̃ spi
rituali ꝑlatõe quã sup fideles habz eodẽ iure
Improbatio tertie cõclusionis secunde opinionis ꝓuatus. Prefea nec tertia ꝯclusio ex aduer
so opinantiũ videt̃ esse vera ꝫ magis opposi
ta:nec ratio inducta ꝓbat intentũ eoꝝ. Pz
ꝓmũ:qm̃ cũ ꝑ heresim homo cadat a petra fi
dei supra quã oĩs ecclesiastica auctas fundata
est:heresis ex sua natura specifica videt̃ indu
cere depositionẽ ab om̃i ecclesiastica dignita
te in eo q̃ in heresim labit̃ ꝛ ei ꝑtinacit̃ inhe
ret. Secundũ etiam videlicz ꝙ ratio eorum
quam inducunt ex glosa decreti in ca. Nunc
autẽ.dist.xxi.non ꝓbat intentũ.patet:quoniã
cum nos loquamur de heretico proprie dicto
qualis est qui in heresi in quã lapsus est habz
pertinaciã:non videt̃ ad ꝓpositũ aduersario
rum aliq̃d facere glosa illa: qm̃ marcellinus
nũq̃ fuit hereticus ꝑtinax. Tum q: licz timo
re mortis superat⁹ idolis thurificasset: nunq̃
tamẽ mente contra aliquẽ articulũ fidei erra
uit. Tum etiã q: parat⁹ esset corrigi. Ceterũ Improbatio 4e cõclusionis.
quarta ꝯclusio ex aduerso opinantiũ nõ vide
tur vera:immo cõclusio opposita eius ẽ vera:
videlz canon ecclesiastic⁹ in casu heresis etiã
ligat papã sicut aliũ. Et ad ꝓbationẽ cũ dici Ad ꝓbationẽ
tur ꝙ papa sit superior canonib⁹ ꝛ solutus sit
ab eis respõdet̃ ꝙ hoc falsum ẽ de papa facto
heretico.talis eñ in casu heresis ligat̃ penis
canonũ sicut alius quisq̃. Qd multiplici testi
monio pz. Imprimis ẽ ca. Si papa. di.xl.vbi
dr̃ papa venire iudicandus si deꝓhendat̃ a fi
de deuius.vbi glo.ponit ꝙ papa nõ possit in
stituere ꝙ nõ posset accusari de heresi:q: ex h̃
periclitaret̃ tota eccl̃ia. Itẽ glo.in.c. Achati⁹
.xxiij.q.i.dicit sic. Hic ẽ casus in quo papa pa
pam ligare põt:in quo papa in canonem late
sententie incidit. Nec huic obuiat regula illa.
Par parẽ soluere vel ligare nõ põt:q: si papa
hereticus ẽ:in eo ꝙ heretic⁹ minor est quolibz
catholico.xij.q.i.scimus. Hoc idẽ dicit Hugo
in ca. Inferior.dist.xxi.sub his verbis. Cũ pa
pa cadit in heresim nõ iam maior ꝫ minor quo
libet catholico intelligit̃. Item dñs Archi.
sup ca. In fidei fauorem.de here.li.vi.dic̃ sic.
Tant⁹ est fauor fidei ꝙ de crimie heresis etiã
occulto potest papa accusari.xl.dist. si papa.
Ad idẽ est sctũs Tho.in.iiij.dis.xix.loquẽs de
correctõe fraterna q̃sti in fi.ar.ij.di.sic. Nõ eñ
prelati a subditis corã multitudine:sed humi
liter in ꝓuato corripiẽdi sunt: nisi immineret
periculũ fidei.tũc eñ prelat⁹ minor fieret si in
infidelitatẽ laberetur ꝛ subditus fidelis ma
ior. hec ille. Item idem sanctus Thomas in
iiij.dist.xviij.in materia de excõmunicatione
respondens ad illud Gala.i. Si angelus de
celo aliud euangelizauerit anathema sit.vbi
videtur ꝙ apostolus qui erat inferior angelũ
excõmunicauerit qui superior erat.respondet
ꝙ apostolus loquitur sub hypothesi.i.si pone
retur angelus peccasse: sic eñ non esset apo
stolo superior. Item Raymundus in summa
titulo de heresi.§.ij.dicit. Punitur hereticus
quattuor modis scilz excõmunicatione:depo
sitione: rerum ablatione: ꝛ militari persecu
tione. Excommunicatione: quia hodie om
nis hereticus siue occultus siue manifestus
est ipso iure excommunicatus.xxiiij.q̃stiõe.i.

et.ij.⁊ extra de here. ad abolendā. Depositiōe: q꜡ idistincte siue sit cleric⁹ siue laic⁹ papa vel īperator vel quilꝫ alius īferior dꝫ deponi ab oī dignitate: vt. xl. di. si papa. xxiij. q. i. si ꝯ pacem extra de here. ad abolendā. Cōcordat Hoff. et Hosti. ⁊ Io. in summa ⁊c. Ex quib⁹ manifeste habeť ꝙ ī casu heresis ita penis canonicꝫ subijciť papa sicut ⁊ quilꝫ ali⁹. Vñ in sexta synodo Honori⁹ papa ꝯdēnať: q꜡ dr̄ negasse in xp̄o duas volūtates ⁊ duas operationes. Prefeca rūsio data per aliquos ex aduerso opinātes rationib⁹ prime assertionis nō videť satisfacere.

Improbatio responsionis ad rationes cap. xviij.

Proquo notandū iuxta sanctū Tho. in. iij. sententiarū. di. xiij. ꝙ in corꝑe naturali repiť q̄druplex vnitas adinuicē. Prima est ſm ꝯformitatem nature: qm̄ oīa mēbra cōstant ex silib⁹ ptibus ⁊ sunt vni⁹ rōnis: sicut man⁹ ⁊ pes ex carne ⁊ osse. ⁊ sic dicūtur vnū genere vel spē. Secunda est ſm colligationē eoꝝ adinuicē ꝑ neruos ⁊ iūcturas. ⁊ sic dicūtur vnū ꝑ ꝯtinuatōēꝫ. Tertia est ſm quā diffundiť vitalis spūs ⁊ vires aīe per totū corpus. Quarta est ſm ꝙ oīa membra ꝑficiūtur per aīam q̄ est vna numero in oībus membris. Et he quattuor vniones reperiūtur in corꝑe mystico. Prima est inquantū oīa mēbra sunt vnius nature vel specie vel genere. Scd̄a est inquantū colligant adinuicem per fidem q꜡ sic ꝯtinuanť in vno credito. Tertia est ſm ꝙ viuificanť ꝑ gratiā ⁊ charitatem. Quarta est ſm ꝙ in eis est spūssanctus q̄ est vltima ꝑfectio ⁊ principalis toti⁹ corporis mystici q̄si aīa in corpore naturali. Prima dictarū vnionū non est vnio simpliciter: q꜡ id in quo est vnio hec non est vnū nūero sicut in tribus sequentibus. q꜡ ꝑ fidem ⁊ charitatē vniūtur in vno credito ſm numerū ⁊ amato. Silr̄ spiritussanct⁹ vnus numero oēs replet numero hoīes. ergo infideles nō pertinent ad vnionem corporis ecclesie ſm ꝙ est vnum simpliciter. Et ideo respectu horum xp̄s nō est caput nisi in potentia ſm ꝙ vnibiles sunt corpori. Homines autem fideles pertinet aliquo modo ad vnitatem ecclesie inquantum continuātur ei per fidem que est vnitas materialis: nō tamen possunt dici membra proprie sicut nec membrū mortuum nisi equiuoce. Sicut operationes que sunt ad alteruꝫ possunt aliquo modo fieri per membra arida vt percutere vel aliud hmōi: nō tamen operationes anime in mēbris. Ita nec mali recipiūt opera spiritualis vite a spiritusancto: sed tamen spiritussanct⁹ per eos operatur spiritualem vitā in alijs ſm ꝙ alijs sacramenta ministrant vel docēt. Homines fideles in gratia existentes vniūtur ſm tertiam vnionem que est formalis respectu secūde: ⁊ iterum ſm quartam que est completiua totius. ⁊ ideo horum xp̄us ꝓprie est caput. hec sanctus Thomas. Ex quibus dictis sancti thome habetur ista fundamētalis conclusio videlꝫ ꝙ ad hoc ꝙ quis sit membrū eccl̄ie requiriť ꝙ in aliquo vno simpliciť qd̄ est vnū numero vniatur alijs eccl̄ie membris. Hinc sequiť correlarie p̄mo ꝙ nec nature conformitas nec cōuenientia in donis facit aliquē esse de vnitate corporis eccl̄ie aut membruꝫ eius. Patꝫ. Tum ex cōclusione. Tum q꜡ alias omnes homies etiā infideles ⁊ etiā damnati dicerētur pertinere ad corpus eccl̄ie tanq̄ ei⁹ membra quod ē absurdū. Secūdo sequiť ꝙ etiam vnitas in participatiōe sacramentoꝝ sine fide nō sufficit ad hoc ꝙ quis sit aut dicať mēbrum eccl̄ie. Ptꝫ. Tum ex cōclusione. Tum q꜡ doctrina est sanctoꝝ: ꝙ omīs heretic⁹ q̄ tn̄ presuppониť alias xp̄ianā religionē, in sacro baptismo suscepisse: ē separat⁹ ⁊ precisus a corpore eccl̄ie. Hinc est ꝙ licꝫ character baptismalis sufficere videatur ad hoc ꝙ quis sit capax ptātis sacramētalis q̄ dať in ordine: non tn̄ sufficere videť ad susceptionē ptātis iurisdictionis spūalis nec ꝑ cōsequēs ad rōnē capitis cuius ē influere corpori cui⁹ est caput spiritualē influxū: alias apostate a fide ⁊ ātixp̄s possent esse caput corporis xp̄i qd̄ est eccl̄ia: ⁊ ꝙ hi q̄ sūt mēbra dyaboli ⁊ nullo modo pertinent ad corp⁹ xp̄i sint caput corporis xp̄i qd̄ videť absurdū. Tertio sequiť ex predicta conclusione ꝙ ad hoc vt q̄s dicatur membruꝫ ecclesie sit necesse ꝙ aut fide aut charitate aut vtraq꜠ vniať alijs ecclesie membris. Patꝫ ex conclusione: quia solum ꝑ has virtutes theologicas fit vnio in vno ſm numerū videlꝫ credito ⁊ amato. Quarto sequiť ꝙ cadentes a charitate tenētes tn̄ fidē integrā non dicunť membra precisa. Patꝫ quia adhuc manet in eis vnitas materialis que diciť cōtinuatiōis sicut sunt mēbra arida siue mortua in corpore aliquo: vt pꝫ ex dictis. Quinto sequiť: ꝙ ad hoc ꝙ quis sit caput eccl̄ie siue prelatus ⁊ spiritussanct⁹ per eū opereť vitam in alijs spūalem: sufficit ꝙ sit corpori ecclesie vnitus ꝑ fidem etiā informē. Ptꝫ ex dictis supra sancti Thome. Sexto sequitur: ꝙ qui nec fide nec charitate est corpori eccl̄ie vnitus nō pōt caput esse corporis eccl̄ie aut prelatus spūalis in ea. Patet q꜡ vt dictuꝫ est sine fide aut charitate nemo potest esse membrū ecclesie vt ꝓbatum est: ⁊ per consequens nec caput eius. Septimo sequiť: ꝙ qui per infidelitatē desinunt esse mēbra eccl̄ie cadūt ab omī ptāte spirituali ecclastice iurisdictiōis quā spūsscłūs

dederat eis ad regimen spūale corpis ecclesie patet ex dictis. Item ex illo Inno. pape in. c. heretici. xxiiij. q. i. vbi dicit. Heretici cū a fide catholica destiterit ꝑfectionē spūs quā acceperāt amiserūt. Quod nō videt exponēdum de sanctitate cū etiā p quodlibet pctm̄ mortale amittat sanctitas: sed videt exponendū de ꝑfectione ptātis ⁊ honoris ecclīastice. vnde i c. sequēti dicit Cypri. Didicimus oēs omino hereticos nihil habere ptātis atq; iuris. In quo videt manifeste dicere ꝙ heretici nō tm̄ executionē ptātis iurisdictiōis: s etiā substantiam potestatis ꝑdūt. Que oīa sunt dicta saluo semp meliori iudicio.

Capitulum. xxi. Qui dicunt credētes hereticorū: fautores. receptores. ⁊ defensores eorum.

Cap. XXI

Um nō solum heretici sed etiā credētes. fautores. receptores. ⁊ defēsores coꝝ excōmunicatōnis sniam incurrāt. vt ptz in. c. sicut ait. extra de here. ⁊. c. excōicamus. postꝙ exposuimus qui sunt vocādi heretici: exponendū iaz est qui dici debeāt credētes coꝝ. fautores. receptores ⁊ defensores coꝝ. Credētes autē

Credētes hereticorum.

hereticoꝝ dicunt tripl'r. Primo quidē q̄ cōfitent se credere ita sicut illi credūt. Nam ex errore suo se indicāt ⁊ hoc sine dubitatione veꝝ est. Secūdo dicunt credētes hereticoruz qui adorāt eos qui reuerētiā suo more eis exhibēt Tertio qui confessionē ⁊ cōionē ab eis iuxta coꝝ ritum acceperūt vel similia ꝑpetrarūt q̄ ad ritum coꝝ ptinēt. oēs em̄ tales ꝑfecto credentes fuisse cōuincunt. Nam ex factis exterioribus ꝑsumit de affectu. ar. xxxij. q. v. qui viderit. C. de dolo. l. dolū. Nec em̄ refert vtrū dictis an factis quis voluntatē suā insinuet. ff. de le. ⁊ sen. cō. l. destituāt. Nam negare ⁊ confiteri nō solum ore sed etiā facto cōtingit. xi. q. iij. existimāt. Fautores vero hereticoꝝ dicunt multipl'r. Primo quidē qui publica potestate fungētes si condēnatos ab ecclesia fugant ⁊ nō puniāt. ⁊ ꝙ ex hoc fautores intelligant ad l'ram ꝓbāt canones positi. xxiij. q. iij. sicut est. c. qui potest: quod est Damasi pape sic dicētis. Qui potest obuiare ⁊ pturbare ꝑuersos ⁊ non facit: nihil est aliud ꝙ fauere impietati. Ad idem est. c. qui vitijs. i. q. v. ⁊ c. preterea. q. viij. eiusdē cause. Priuate aūt ꝑsone q̄ ad h videlz ad detinēdū fugientes hereticos nec ex officio nec ex ꝑstito iuramēto tenent: nō vident fautores hereticoꝝ dicēdi: q̄a hoc nō ad eos: sed ad eos ptinet qui ptāte fungūt Scdo fautores esse iudicant verbo qui excusant eos nō ex lingue lubrico sed ex ꝓposito in ꝯuenticulis vel etiā inter laicos sicut sūt multi dicētes. Isti nō sunt tales. s. heretici q̄les eē dicunt nec negāt ista nec illa. Tales aūt p mēdacia excusantes coꝝ excessus pñt vere fautores dici: habita ꝯsideratōe ꝑsonarū tpis ⁊ loci ⁊ locoꝝ. Plerūq; em̄ verba taliū simplices homines ad hereticoꝝ amorē ꝓuocāt ⁊ deuotionē quā hñt ad ecclesiā minuūt ⁊ eneruāt. Tertio dicūtur fautores hereticoꝝ facto: qui ꝓcurant q̄ mittūt hereticis alimonia q̄ eos liberāt q̄ ea q̄b⁹ liberant subministrāt ⁊ siq̄ sunt similia. Et est ar. Quis ꝓbatiōe nō egeat. xxiij. q. iiij. c. est iniusta mia. Quarto q̄ extirpationem hereticoꝝ īpediūt. Itē nō dant ad id operā quā pñt s'm mai⁹ vel min⁹: ⁊ h s'm ꝯsiderationē diuersarū circūstantiarū. Quinto fautores hereticoꝝ eē vident: qui hereticos zelāt cū eos possint ⁊ debeāt iudicare. Sexto dicūt fautores q̄ eos occultādo seu aliter ipsoꝝ excōicationē vel incarceratōem vel punitionē maliciose īpedire ꝑsumant aut captos aut incarceratos relaxant ꝓter voluntatē ecclesie. Itē septimo possent dici fautores etiā qui req̄siti ab epō vl' inq̄sitore neq̄ter recusāt vel ꝑmittūt iuuare eos q̄ ꝑfatos hereticos cape cupiūt. Preterea receptores dicunt q̄ sciēter hereticos recipiūt siue latēter siue manifeste. Ceterū defensores dicūtur ꝓmo q̄ defendūt errorē hereticoꝝ ⁊ isti dānabiliores sunt illo q̄ errat: ⁊ non solū heretici sed heresiarche dr̄. xxiij. q. iiij. q̄ alios Secūdo dicūtur defensores qui defendunt ꝑ suis virib⁹ vel potētia ne ad man⁹ iudicis eueniat examinādus vel puniēd⁹. Et de isti defēsione loquit canon. xxiiij. q. iij. in m'tis capl'is qōis ⁊. xxvij. q. i. si custos. Quilz talis credētium fautoꝝ ⁊ receptoꝝ ac defensoꝝ hereticoꝝ ē excōicat⁹: ⁊ si nō satisfecerit īfra ānū tūc ipo iure est īfamis nec ad publica officia seu cōcilia nec ad eligenduz aliquos ad hmōi: nec ad testimoniū dz admitti. nec pōt ꝯdere testamētū nec ad alic[illegible] hereditatis successionē accedere. null⁹ quoq; ei sup quocunq; negocio s ipse alijs cogeret respōdere. si iudex ē ei⁹ snia nō valet. si [illegible]ocat⁹ nō admittit ei⁹ patrocinīū. si tabellio nō valent ei⁹ instrumēta. ⁊ sic de similibus. Si vero sit cleric⁹ ab omni officio ⁊ bñficio debet deponi. Et illi q̄ tales postꝙ ab ecclesia fuerint denoīati euitare ꝯtēpserint dñt excōicari. Probant hec oīa extra de here. c. excōicamus. Itē oēs clerici qui talib⁹ exhiberēt ecclesiastica sacra vel traderēt ecclīastice sepulture aut elemosynas aut oblationes eorum reciperēt dñt priuari suo officio: ad q̄d nunꝙ restituent sine indulto sedis aplice spāli. Silr et

Receptores

Defensores

Pena ꝑdictorum

regulares quorum etiam privilegia in illis locis nō seruent eis. vt in predicto. c. excōicamus. §. sane clerici.

Capitulum. xxij. De abiurationis forma obseruāda per hereticos cum contingit eos ad fidem et ad ecclesiam redire.

Cap. XXII

Quoniā nulli hereticorum ad fidē redeūti ecclesia sancta dei gremiū suū claudit: reliquum est vt dicamus in fine huius vltime ptis de modo receptiōis eorum et forma abiuratiōis. De quacūque heresi qlibet conuertat nō est recipiēdus nisi ad arbitrium sui epi vel inqsitoris fidei abiurata et anathematizata heresi. Ait ei Leo papa scribēs Januario epo Aquilien. et habet in. c. saluberrimū. i. q. vij. Saluberrimū inquit et spiritualis medicine vtilitate vtilissimū est: vt siue pbri siue dyaconi aut cuiuslibet ordinis clerici qui se correctos videri voluerint atque ad catholicam fidem quā pridē amiserāt rursum reuerti ambiūt: primos errores suos et ipsos auctores erroris a se dānatos sine ambiguitate fateantur et sensib9 prauis etiā peremptis nulla desperandi sit occasio nec vllum mēbrū taliū possit societate violari: cū p omnia illis pfessio propria ceperit obuiare: hec ille. Hinc Ephesina sanctissima synodus vna de qttuor pncipalibus de nestorio epo: sed heretico ita cōstituit. Consequēs est inqt si resipiscere volueris: vt iureiurando fatearis et anathematizes tua polluta et pphana dogmata: sentias aūt et doceas que nos vniuersi p oriente et occidentem epi et magri psules populorum credimus et docem9. Hinc in actiōe eiusdē synodi. c. xv. eiusdē forma iuramēti expmit in hūc modū. Ego hyscius agnoscēs verā fidē orthodoxā et accedēs ad scrissimā et catholicā ecclesiam anathematizo oēm heresim et maxime. N. in qua errabam assentio aūt pscripte expositioni catholice fidei anathematizās eos q nō celebrāt sanctum dei pascha iuxta morē apostolicū: et catholice ecclie. et iuro p sanctū omosyon. i. trinitatē: et si quid ex his labefactauero legum seueritati subiacebo. et expositioni mihi recitate subscripsi manu ppria: hec ibi. Hanc formā iuramēti inqt dns Aymarus in lib. de synodis. scrā romana ecclesia de hereticis cōuersis eligere cōsueuit. Apud practicā aūt inqsitorum fidei: forma abiuratōnis heretici post cōfessionem sue heresis āte penitētie impositionē plenior habet sub tali verborum serie. Ego. N. recognosco et confiteor coram vobis dnis me errasse in predictis. et super his corde contrito et humiliato absolutionē et penitētiā requiro: et hāc heresim et oēm aliam quocūque noīe censeat abiuro et pmitto q decetero huabo illibatā fidē quā romana tenet ecclia et pdicat: et q hereticos et credētes eorum toto posse meo psequar: et tam eos q eorum fautores receptores et benefactores bona fide et sine dolo et sine mora manifestabo ecclie vel platis: et pniam que mihi p dicta mea culpa iniunget integre seruabo et cōplebo. et volo et concedo q si ab hac hora in antea cōtigerit me relabi ad eundē errorē vl aliū cuiuscūque heresis quocūque noīe censeatur errando forte in aliquo casu vel credendo seu fidem habēdo errātibus vel eos vel credētes eorum recipiēdo sciēter aut defendēdo aut fouēdo dicto vel facto aut eis benefaciēdo qualitcūque eos vel celādo aut nō manifestādo bona fide et sine mora. vel si pniam iniūctā a vobis integre nō huauero et pfecte nō cōpleuero ex inde ipo facto habear excōicatus et piurus et hereticus manifestus: et me ergo iudico: ita q sine ampliori cognitōe et snia q iure relapsis et manifestis hereticis indicit mihi pena impo nat. Insup assero et ptestor me purā et totam veritatē de me et aliis inqrum scio dixisse et si forte cōstare poterit me malitiose de veritate aliqd suppssisse vel tacuisse imponēda vel iniungēda mihi a vobis pnia seu absolutio obtenta vel obtinēda nihil mihi psit.

Capitulum. xxiij. In quo narrant varie antique hereses ab ecclesia dei cōdēnate: et primo que in prima sinodo Nicena.

Cap. XXIII

Quoniā non parum cōmoditatis arbitrati sum9 afferre pnti tractatui de heresibus: si in pposito ex eo possit haberi notitia q hereses superioribus tpibus p sanctos patres in ecclia sunt odēnate. Idcirco decreuimus qntum possibile nobis fuerit sub breuitate cōmemorari errores et hereses q p ecclias dei siue in cōciliis siue p sedē apostolicam reprobate inueniunt. Incipimus autē ab vniuersali synodo Nicena dicētes: q venerabilis et sancta synodus Nicena. cccxviij. patrum odēnauit Arriū pessimū hereticū cū cōplicib9 suis q inter alios errores quos dogmatizauit tres gradus asserebat in trinitate: patrem. s. maiorē filiū minorē. spmsanctū creaturam vel seruū. Cuius quidē Arriane perfidie de inequalitate sancte trinitatis cōdemnata blasphemia eadē sancta synodus osubstātialem deo patri filiū p symbolum diffiniuit. vt in. c. canones. distin. xv.

Cap. xxiiij. In quo narrant hereses cōdēnate in cōcilio romano celebrato rome post cōciliū Nicenum.

Ca. XXIIII.

CEterū in cōcilio romano qḋ post cōciliū nicenuʒ est rome celebratū anathemati zate sunt plures hereses. De qui bus. s. ꝯcilio ꝛ heresib⁹ in eo ꝯdēnatis Dama. papa loq̄tur vt patet in lib. conciliorum hoc modo scribens ad Antiochenum episcopum.

Post Nicenū ꝯciliū aliud in vrbe roma cō gregatū est postea a catholicis epis: qui addi derūt de spūscō. Et q: postea talis error exor tus ē vt q̄dā dicere ꝑphano ore p̄sumant spm̄ scm̄ p filiū fuisse factū. iō anathēatizam⁹ eos q̄ nō cū oī predicāt libertate cuʒ p̄re ꝛ filio spm̄ sanctū vni⁹ eiusdēq̧ sube atq̧ p̄tātis existere.

Sil'r āt anathematizam⁹ eos q̄ errorē Sa bellij sūt secuti: eūdē dicētes eē p̄rē; quē ꝛ filiū

Anathematizam⁹ Arriū ꝛ Eunomiū q̄ sili spietate: lʒ verbis discrepent: filiū tamen ꝛ spi ritūsanctū creaturā esse confirmant.

Anathematizam⁹ macedōianos q̄ ex arria na radice deriuati nō impietatem: sed vocabu lum mutauerunt.

Anathēatizam⁹ ꝓfocinū qui Ebeonis here sim renouans dn̄m nostruʒ iesum xp̄m solum ex Maria confitetur.

Anathematizam⁹ etiā eos q̄ duos filios es se ꝯfitentur vnum ante secula ꝛ alterum per carnis assumptionem ex virgine.

Anathematizam⁹ etiā eos q̄ ꝓ aīa rōali cō firmāt q: dei verbū in humanā carnē cōuersū est: ipse nāq̧ fili⁹ dei verbū nō pro rōnali aīa ꝛ intelligibili in suo corpe fact⁹ est: ꝫ nostrā hoc est rationalē aīam ꝛ intelligibilem aīam sine peccato assumpsit atq̧ saluauit.

Anathematizam⁹ etiā eos q̄ dicūt verbuʒ dei ꝑductione ꝛ correptione a patre separatū ꝛ sine suba cū terminandū esse blasphemant.

Si quis nō dixerit sp patrē ꝛ semp filium ꝛ semp spm̄sanctum esse anathema sit.

Si quis nō dixerit filiū natuʒ ex patre hoc est ex diuina ei⁹ substantia anathema sit.

Si q̄s nō dixerit verbū dn̄i filium dei sicut verum deum patrem eius ꝛ oīa posse ꝛ omnia nosse ꝛ patri equalem esse anathema sit.

Si quis dixerit q̄ in carne degēs filius dei cum esset in terra in celis ꝛ cum patre nō fue rit: anathema sit.

Si quis dixerit q̄ in passione crucis dolorē passus est fili⁹ dei de⁹ ꝛ nō caro cū aīa q̄ idura est a'ls q̄ induerat formā serui quā sibimet assū psit sicut scriptura dixit anathema sit.

Si q̄s nō dixerit q: in carne quā assumpsit sedet ad dexterā patris: in qua etiā ventur⁹ est iudicare viuos ꝛ mortuos: anathema sit.

Si quis nō dixerit spm̄sanctū ex patre esse vere ꝛ ꝓprie sicut ꝛ filiū ex diuina substantia et verum deum: anathema sit.

Si quis nō dixerit oīa posse spm̄sanctum et omnia nosse ꝛ vbiq̧ adesse sicut ꝛ filium et patrem: anathema sit.

Si quis dixerit spm̄sanctum facturaʒ aut p filium factum: anathema sit.

Si quis nō dixerit oīa per ip̄m filiuʒ ꝛ spm̄ sanctum fecisse patrē hoc est visibilia ꝛ inuisi bilia: anathema sit.

Si quis non dixerit patris ꝛ filij ꝛ spūscti vnam diuinitatem p̄tātem deitatem v̄tutem vnam gloriā dn̄ationē imperiū vnam volun tatem et veritatem: anathema sit.

Si quis tres psonas non dixerit veras pa tris ꝛ filij ꝛ spūsancti equales semp viuētes omnia continētes visibilia ꝛ inuisibilia omni potētes omnia iudicātes oīa viuificātes oīa creantes omnia saluātes: anathema sit.

Si quis nō dixerit spm̄sanctū adorādum ab vniuersa creatura sicut ꝛ filiū ꝛ patrē anath.

Si quis de patre ꝛ filio bene sapit de sancto aūt spū nō recte crediderit hereticus est. quia oēs heretici de filio dei ꝛ spūsancto male sa pientes in iudeoꝝ atq̧ gentiliū incredulita te consistere cōuincunt: anathema sit.

Si q̄s aūt diuiserit deū patrē dicēs ꝛ deū fili um eius ꝛ deū spm̄scm̄ affirmās: deos dicit et nō deū ꝑpter vnā deitatē atq̧ p̄tātē quam eē credimus ꝛ nouimus p̄ris ꝛ filij ꝛ spūscti: subtrahēs ꝟo filiū ꝛ spm̄sanctū tanq̄ solū ops nat⁹ patrē deū sit anathema. Nomē eīm deoꝝ ꝛ oībus sanctis a deo positū est atq̧ donatuʒ de patre ꝟo ꝛ filio ꝛ spūscō ꝑpter vnā equalē q̧ diuinitatē nō deoꝝ noīa sed vnū dei nomē tradit atq̧ significat vt credamus q: in p̄re ꝛ filio ꝛ spūsancto solūmodo baptizamur ꝛ nō in archangeloꝝ noībus sicut heretici aut sic iudei gentilesq̧ insaniūt. Hec ḡ xp̄ianorum salus est vt credētes trinitati hoc est patri et filio ꝛ spūsancto ꝛ in ea baptizati vnā deita tem ꝛ p̄tātem ꝛ diuinitatem ꝛ substantiā in eo esse credamus.

Capitulū. xxv. In quo ponunt errores cōdēnati in concilio Gangrensi.

Cap. XXV

CEterum in con cilio Gangrensi qḋ post conci lium Nicenū celebratū est sūt sequētes cōdēnati errores. De quo habet in decreto. di. xxx.

Si q̄ filij parētes maxime fideles deserue rint occasione dei cultus hoc iustū iudicātes et nō potius debitū honorē parētibus reddi

derint vt hoc ipm in eis venerent̄ ꝙ fideles sunt anathema sint.

Item q̄cūq̄ mulier religioni iudicās ꝯuenire comā sibi āputauerit quā de⁹ ad velamē eius ⁊ ad memoriā subiectōis illi dedit tanq̄ resoluēs ius subiectiōis anathema sit.

Item si qua mulier derelicto viro discedere voluerit soluto vinculo cōiugali nuptias cōdemnando anathema sit.

Itē si quis virginitatem ꝓpter deum professus in coniugio positos per arrogantiam vituperauerit anathema sit.

Item si quis virginitatē vel continentiā ꝓfessus tanq̄ abominales nuptias iudicat ⁊ nō ꝓpter hoc solum ꝙ virginitatis bonū scm̄ ꝓpositum est: sit anathema.

Item si qua mulier suo ꝓposito vtile iudicans vt virili veste vtat̄ ⁊ ꝓpter hoc viri habitum imitetur anathema sit.

Item si quis tanq̄ continētie conuenire iudicans die dominico ieiunauerit in eiusdē diei cōtemptum anathema sit.

Itē si q̄s eoꝝ qui in ꝓposito sunt ꝯtinētie ꝑter nec̄citatē corꝑalē supbiat et ieiunia cōia totius eccl̄ie putauerit cōtemnēda pfectam in sua ꝯscia iudicās rōnem anathema sit.

Itē si q̄s ꝑ supbiā tanq̄ pfectū se existimās ꝯuentus qui ꝑ loca ⁊ basilicas scōꝝ martyrum fiūt vel accusauerit vel etiā oblatōes q̄ ibidē celebrant̄ spernēdas eē crediderit memoriasq̄ sanctoꝝ contēnendas: anathema sit

Item si quis extra eccl̄iam ꝑuatim ꝑplos congregans ꝯtēnat ecclesiasticas sanctōnes ⁊ ꝑamq̄ eccl̄iam apud se sine epi consilio cum pbro agat: anathema sit.

Item si quis nuptias in accusationē duxerit ⁊ mulierē fidelē ac religiosissimā cū viro suo dormientē abominandam crediderit aut accusandam tanq̄ nō posse coniugatos in regnum dei ingredi: anathema sit.

Item si q̄s carnē mādūcantē c̄ fide cū religione ꝑter sanguinē ⁊ idolo[illegible]latū ⁊ suffocatū crediderit ꝯdēnandā tanq̄ spem nō habentē qui eam manducat: anathema sit.

Item si quis dereliq̄rit ꝓpries [illegible] ⁊ non eos aluerit. ⁊ qđ pietatis est necess[illegible] nō ꝑbuerit sed sub occasione continētie negligendos putauerit: anathema sit.

Item si quis viroꝝ putauerit sacro ꝓposito .i. cōtinētie ꝯuenire vt pallio vtat̄ tanq̄ ex eo habiturus iustitiā ⁊ rephendat vel iudicet alios qui cū reuerētia birris vtunt̄ ⁊ alia veste cōmuni que in vsu est: anathema sit.

Item hec scripsim⁹ nō abscindētes eos q̄ in eccl̄is dei s̄m scripturas ꝓpositū sc̄m ꝯtinētie diligunt: s̄ eos q̄ suscipiunt habitū eiusdē ⁊ in supbiā efferūtur aduersus eos q̄ simplici⁹ viuūt. s̄ ⁊ hos ꝯdēnam⁹ qui se extollūt aduersus scripturas ⁊ eccl̄iasticos canones ⁊ noua introducūt ꝑcepta. Nos aūt ⁊ virginitatē cum humilitate admiramur ⁊ ꝯtinentiā cū chastitate ⁊ religionē cū charitate deo acceptissima dicim⁹ ⁊ renūciatōes seculariū negocioꝝ atq̄ actuū cū humilitate approbādo laudam⁹ ⁊ nuptiarū vinculū qđ s̄m chastitatē ꝑdurat honoramus ⁊ diuites cum iusticia ⁊ operibus bonis non abijcimus.

Capitulum .xxvi. In quo ponūtur hereses condēnate in secūda synodo vniuersali.

Amplius secūda

Cap. XXVI

synodus vl̄is Constantinop. cl. patrū macedoniū ꝯstantinū spiritūsctm̄ deū esse negantem ꝯdēnās: ꝯsubalem patri ⁊ filio spm̄sanctū demonstrauit: dans symboli formā quā tota latinoꝝ ⁊ grecoꝝ confessio in eccl̄ijs ꝑdicat: vt scribit Isi. vij. ethy. ⁊ ponit̄ c. canones. di. xv. Que synodus anathematizauit oēm heresim spāliter Eunominioꝝ imo anomianoꝝ q̄ latine sine lege dicunt̄ vt Arrianoꝝ siue Eudoxianoꝝ .i. q̄ ꝯtra spm̄sanctū pugnant ⁊ Sabellianoꝝ et Marcellianoꝝ ⁊ Cosmoꝝ ⁊ Molonariscaꝝ.

Capitulū .xxvij. In quo ponūtur errores condēnati in cōcilio Milmitano.

Preterea in cōcilio

Cap. XXVII

Milmitano qđ fuit tēpe Inno. i. ꝯdēnata est heresis pelagiana: ꝯ quā diff ita sit ea q̄ sequūt̄. s.

Placuit igit̄ oibus epis q̄ fuerūt in hac sācta synodo cōstituere hec q̄ in p̄nti ꝯcilio diffinita sunt: vt quicūq̄ dicit adam primū hoiem mortalē factū ita vt siue peccaret siue nō peccaret morire t̄ in corꝑe: hoc est de corꝑe exiret nō pcti merito sed necessitate nature.

Item placuit vt q̄cūq̄ puulos recentē ab vteris matrū baptizādos negat aut dicit: in remissionē quidē pctōꝝ baptizari s̄ nihil ex adā trahere originalis peccati qđ lauacro regenerationis expiet̄. vnde sit ꝯn̄s vt in eis forma baptismatis in remissionem pctōꝝ nō vera s̄ falsa intelligat̄: anathema sit.

Itē placuit vt q̄cūq̄ dixerit grām dei q̄ iustificamur ꝑ iesū xp̄m dn̄m nr̄m ad solā remissiōnē pctōꝝ valere q̄ iam cōmissa sunt nō etiā ad adiutoriū vt nō committāt̄: anathema sit.

Itē placuit vt q̄cunq̄ dixerit eandē grām dei ꝑ iesum xp̄m dn̄m nostrū ꝓpt̄ hoc tm̄ nos adiuuare ad nō peccandū: q: ꝑ ipsam nobis reuelat̄ ⁊ aperitur intelligētia mandatorum ve

sciamus quid appetere quid vitare debeam⁹
atq; valeamus: anathema sit.
Item placuit vt quisqs dixerit ideo nobis
grãm iustificationis dari: vt quod facere per
liberũ arbitriũ iubemur facilius possim⁹ im-
plere p grãm tanq̃ ꝛ si grã nõ dareẽ nõ qdez
facile sed tñ possumus etiaz sine illa implere
diuina mandata anathema sit.
Si dixerimus qꝛ peccñ nõ habem⁹ nosmet
ipos seducimus ꝛ veritas i nobis nõ est qsqs
sic accipiendum putauerit vt dicat ꝑpter hu
militatem nõ oportere dici nos nõ hre peccm̃
nõ quia veritas est: anathema sit.
Item placuit vt quicũq; dixerit in oroне
dñica ideo dicere scõs: dimitte nobis debita
nostra vt nõ ꝑ seipsis hoc dicant qꝛ nõ est iaz
eis necessaria ista petitio: sed ꝑ alijs qui sunt
in suo pplo peccõres: ꝛ ideo nõ dicere vnũquẽ-
q; sanctoꝝ dimitte mihi debita mea: ꝫ dimit-
te nobis debita nrã vt hoc ꝑ alijs potius q̃ ꝑ
se iustus petere intelligaẽ: anathema sit.
Itez placuit vt quicunq; ipa verba dñice
oronis vbi dicim⁹: dimitte nobis debita nrã
ita voluerit a sanctis dici: vt humiliter nõ ve
raciter hoc dicatur: anathema sit.

Cap. xxviij. In quo ponunẽ errores cõdemnati in
tertia sinodo vlĩ: videlicet Ephesina.

Cap XXVIII

p Reterea tertia
synodus vlĩs: videlz Ephesi-
na ꝑma. cc. patrũ siue epoꝝ
Nestoriũ duas psonas asserẽ-
tem in xp̃o iusto anathemate condemnauit:
ostendẽs manere in xp̃o duas naturas ꝛ vnã
dñi nostri iesu xp̃i psonã. Que quidẽ synodus
sequẽtes condemnauit errores.
Si qs nõ ꝯfiteẽ deũ veracit eẽ emanuel ꝛ
ꝑpterea dei genitricẽ sanctã ꝟginem mariã pe
perit eñ ꝺm carnẽ scĩn dei ꝟbũ ꝺm qd scriptũ
est: verbum caro factum est: anathema sit.
Si qs nõ ꝯfiteẽ carni ꝺm subam vnicũ ver
bum dei patris vnũq; esse xp̃m cũ ꝑpa carne
eundẽ. s. deum et hoiem: anathema sit.
Si qs in vno xp̃o diuidit subaz p⁹ vnitatẽ
sola eas ꝯnexiõe ꝯiũgẽs ea q̃ ꝺm dignitatem
vel etiã auctem aut ptãtẽ aut nõ poti⁹ ꝯuẽtu
q̃ ꝑ vnitatẽ fact⁹ est naturalẽ: anathema sit.
Si qs psonis duab⁹ vel subsistẽtijs eas vo
ces que in aplicis scriptis continenẽ ꝛ euan
gelicis diuidit vel de xp̃o dicunẽ a sanct̃ vel
ab ipo ꝛ aliquas quidem ex his velut hoi qui
preter verbũ dei spãliter itelligaẽ aptauerit
illas aũt tanq̃ deo dignas deo soli dei patris
verbo deputauerit anathema sit.
Si qs audeat dicere xp̃m hoiez deophoron
.s. deũ factũ ꝛ nõ poti⁹ deũ esse veraciter dixe-
rit tanq̃ filiũ per naturam ꝺm q̃ verbum ca-
ro factum est ꝛ cõicauit siliter vt nos carni et
sanguini: anathema sit.
Si quis dicit deũ esse vel dñm xp̃m dei pa-
tris verbũ ꝛ nõ potius eundẽ ipsum cõfitetur
deũ simul ꝛ hoiem ꝑpterea q̃ verbum caro fa
ctũ est ꝺm scripturas: anathema sit.
Si quis velut hoiem iesuz operãte deo ver
bo dicit adiutũ ꝛ vnigeniti gloriã tanq̃ alteri
ꝑter ipsum existenti tribuit: anathema sit.
Si quis audet dicere assumptũ hoiem co-
adorandũ deo verbo ꝛ cõglorificandũ ꝛ cõnũ
cupandũ deũ tanq̃ alterũ cũ altero. nam con
syllaba semꝑ adiecta hoc cogit intelligi deuz
potius vna supplicatõne veneratur emanuel
vnãq; ei glorificationẽ depẽdit iuxta qd ver-
bum caro factũ est: anathema sit.
Si quis vnũ dñm nostrũ iesum xp̃m glori
catũ dicit a spũsancto tanq̃ qui aliena virtu-
te per eũ vsus fuerit ꝛ ab eo acceperit efficaci
am cõtra inmundos spũs posse ꝛ coraz hoibus
dĩna signa pficere cũ nõ poti⁹ ꝑpriũ fateẽ ei⁹
spm̃ per quem diuina signa expleuit: anathẽa
Pontificẽ ꝛ aplm ꝯfessionis nrẽ factũ esse
xp̃m diuina scptura ꝯmemorat: obtulit eñ se-
metipm ꝑ nobis in odorẽ suauitaẽ deo ꝛ prĩ.
Si qs ergo aplm ꝛ pontificem nostrũ dicit
esse factũ nõ ꝑ ipsum dei verbũ qñ caro factuz
est ꝛ iuxta nos hoiem sed velut alterũ preẽ ip-
sum spãliter hoiez ex muliere. Aut qui dicit q̃
ꝑ se obtulisset semetipsum oblationẽ ꝛ nõ po
tius pro nobis solis. nõ eñ eguit oblatiõe qui
peccatũ oino nesciuit: anathema sit.
Si quis nõ ꝯfiteẽ carnem dñi viuificatricẽ
esse ꝛ ꝑpriam verbi dei patris: ꝫ velut alteri⁹
preter ipm coniuncti ei ꝑ dignitatẽ aut quasi
diuinã habẽtis habitationẽ ac nõ potius viui
ficatricẽ esse: qꝛ facta est ꝑpria verbi viuifica
re valentis: anathema sit.
Si quis nõ ꝯfiteẽ dei verbũ passum carne
ꝛ crucifixũ carne ꝛ mortẽ carne gustasse factũ
q; primogenitum ex mortuis ꝺm q̃ vita est et
viuificator vt deus: anathema sit.

Capitulũ. xxix. In quo ponũtur hereses condẽnate
in quarto synodo vniuersali.

c Eterum quarta
synodus vlĩs Calcedoñ. de xx.
epoꝝ cõdẽnauit Euticen ꝯstan
tinopolitanũ abbatẽ verbi dei ꝛ
carnis vnã naturã ꝑnunciantẽ ꝛ eiusdẽ Dio-
scoꝝ defensorem quondã alexandrinũ epm ꝛ
ipsum Nestoriũ epm cuz reliqs hereticis vna
patrũ sentẽtia dãnauit: pdicans eadẽ synod⁹

Cap XX.X

xpꝫ deũ sic natũ de ꝟgine vt in eo sbaꝫ ꝛ diue ꝛ hũane ꝯfiteaᵗ nature in.c. canones.di.xv.

Capitulum.xxx. In quo ponunᵗ errores cōdem nati in sinodo Toletana.

Cap. XXX

Item prima synodus Toletana congregata auctē ꝛ iussu Leonis pape ꝯdēnauit errores ꝛ hereses sequentes contra Priscillianistas.

Si quis dixerit aut crediderit a deo omnipotente mundū hunc factū nō fuisse atqꝫ eiᵘ oia instrumenta: anathema sit.

Si qs dixerit atqꝫ crediderit deum patreꝫ eundē esse filiū vel paraclytū: anathema sit.

Si qs dixerit vel crediderit filiū eundem esse patrē vel paraclytū: anathema sit.

Si qs dixerit vel crediderit paraclytū vel patrem esse filium: anathema sit.

Si quis dixerit carnē tm̄ sine anima a filio dei fuisse susceptam: anathema sit.

Si quis dixerit vel crediderit deitateꝫ nascibilem esse: anathema sit.

Si qs dixerit vel crediderit deitatem xpi ꝯuertibilem vel passibilem: anathema sit.

Si qs dixerit vel crediderit alterū eē deū prisce legis alterū angeloꝝ: anathema sit.

Si qs dixerit vel crediderit ab altero deo mundum fuisse factum et nō ab eodem ꝺm ꝙ scriptum est in principio fecit deus celum et terram: anathema sit.

Si qs dixerit vel crediderit corpa hūana nō resurgere post mortem: anathema sit.

Si qs dixerit vel crediderit aīam hūanaꝫ dei portionē vꝫ dei esse subam: anathema sit.

Si qs dixerit vel crediderit alias scripturas ꝑter qs ecclia catholica recipit in auctē habēdas vel esse venerādas: anathema sit.

Si qs dixerit vel crediderit deitatis ꝛ carnis vnā in xpo esse naturā: anathema sit.

Si quis dixerit vel crediderit esse aliquid quod se extra diuinam trinitatem possit extēdere: anathema sit.

Si qs astrologie vel mathesi existimat eē credendum: anathema sit.

Si quis dixerit vel crediderit cōiugia hominū que ꝺm legem diuinam licꝫ habere execrabilia esse: anathema sit.

Si quis dixerit vel crediderit carnes auiū vel pecudum que ad escaꝫ date sunt nō tm̄ ꝓ castigatione corpoꝝ abstinendas ꝫ execrādas esse: anathema sit.

Si qs in erroꝛibᵘ Priscilliani sectā sequiᵗ vel ꝓfitetur vt aliud in salutari baptismo cōtra sedem sancti petri faciat: anathema sit.

Capitulum.xxxi. In quo ponūtur hereses condēnate in quinta synodo vniuersali.

Cap. XXXI

Consequēter quīta synodus vlis Constantinopolitana ꝯdemnauit Theodoꝝ mopsothenū ꝛ oēs hereticos sequaces eius qui dicebāt esse aliū dei verbū ꝛ aliū xpm ꝛ sanctā virginē negabant dei genitricē fuisse: vt in.c. sexta synodᵘ.di.xvi. In qua qdem.v. synodo patres diffinisse legūtur.

Si qs nō cōfitetur patris ꝛ filij ꝛ spūssancti vnā naturā siue essentiā vnā virtutē ꝛ ꝑtātem trinitatem ꝯsubalem vnā deitatem in tribus subsistētijs siue ꝑsonis adorandam: talis anathema sit: vnus eīn deᵘ ꝛ pater ex quo oia ꝛ vnus dñs iesus xps per quem omnia ꝛ vnᵘ spiritussanctus in quo omnia.

Si quis nō cōfitetur dei verbi eē duas natiuitates vnā quideꝫ ante secula ꝛ sine tpe ex patre incōꝑabiliter: aliā vero eiusdē in vltimis diebus descendente de celo ꝛ incarnato ex sancta glīosa dei genitrice sempꝫ virgine qui natus est ex ea: talis anathema sit.

Si quis dicit aliū esse deū verbū ꝙ miracula fecit ꝛ aliū xpm ꝙ passus est: vel deū verbū cum xpo esse dicit qn ex muliere nascebaᵗ: vel in ipso esse vt alterū in altero ꝛ nō vnū eūdeꝫ dñm nrm iesum xpm dei verbū incarnatum ꝛ hoiem factū atqꝫ eiusdē miracula ꝛ passiones quas spōte passus est carne talis: anathema.

Si quis dicit ꝺm grām vel ꝺm operationē vel ꝺm dignitateꝫ vel ꝺm equalitatē honoris vel ꝺm auctoritatē aut relationē aut effectuꝫ aut virtutem vnitōem dei verbi ad hoiem factā esse aut ꝺm bonā volūtatē quasi ꝙ placuit deo verbo hōi: q: bene visuꝫ est ei de ipso sicut theodorus insaniēs dicit vel ꝺm solam hois sīmilitudinē quā greci omonaempam vocant ꝑ quā nestoriani verbū dñi iesum ꝛ xpm vocātes ꝛ hoiem separatū xpm ꝛ filiū noiantes et duas ꝑsonas manifeste dicentes ꝑ solā noiationē ꝛ honorem ꝛ dignitatē ꝛ adorationeꝫ ꝛ vnā ꝑsonā ꝛ vnum xpm cōfingunt dicere sed nō ꝯfitenᵗ sicut sancti patres docuerunt vnitatē verbi ad carnē aīatam aīa rationali ꝛ intellectuali ꝺm cōpositionē.i. ꝺm subsistentiaꝫ factā ꝛ ꝑpterea vnā eius subsistētiam qui est dñs noster iesus xps vnus de sancta trinitate talis: anathema sit. Cū eīn multis modis vnitas intelligiᵗ. Aliqn quidē impietatē Apollinaris ꝛ Euticis sequūtur in ꝑemptionē eoruꝫ qui cōuenerunt colentes vnitionē ꝺm cōfusionē predicant. Theodori aūt ꝛ Nestorij sequaces diuisione gaudētes affectualem vnitateꝫ

introducūt. Sctā vero dei ecclīa vtriusq3 pfi
die impietatē eijciēs vnitionē dei v̄bi ad car
nem ꝺm compositionē ꝯfitet̄ quod est ꝺm sub
sistentiā. Unitio em̄ ꝑ compositionē in myste
rio xp̄i nō solū incōfusa ea q̄ ꝯuenerūt ꝯuat:
sed nec diuisionem suscipit.

Si q̄s v̄bam dn̄i nostri iesu xp̄i ita ītelligit
tanq̄ suscipiētē multarū subarū significatio=
nē ꝛ ꝓptea conat̄ ītroducere in mysterio xp̄i
duas subsistētias vel ꝑsonas ꝛ ab eo introdu
ctis duab⁹ ꝑsōis vnā ꝑsonā dicit ꝑ dignitatē
ꝛ honorē ꝛ adorationē sicut Theodor⁹ ꝛ Ne=
storius insanientes ꝯscripserūt et calumniant̄
sanctā Calcedonen̄ synodū tanq̄ ꝺm hūc im
pijssimū intellectū vsam vnius intelligentie
vocabulū sed nō ꝯfitet̄ dei v̄bū carni substā=
tialiter vniri ꝛ ꝓpterea vnā ei⁹ subsistētiā vl
vnā ꝑsonā. ꝛ ita sanctā Calcedonen̄ synoduz
vnā subsistenciā dn̄i nr̄i iesu xp̄i cōfiteri talis
anathema. Nec em̄ adiectionē ꝑsone vel sub=
sistentie sancta trinitas suscepit ꝛ incarnato
vno de eadē trinitate verbo.

Si q̄s abusiue ꝛ nō vere dei genitricē san=
ctaz gl'iosām semꝑ v̄ginē mariā aut ꝑ relatio
nez tanq̄ hoīe puro nato. Non em̄ deo verbo
ex ea incarnato sed relati ꝺm illōs hoīs nati=
uitate in deū verbū tanq̄ coherēs nascēti ho
mini ꝛ criminat̄ sanctā Calcedonen̄. synodū
tanq̄ ꝺm eundē impiū intellectū a Theodoro
cōmentatū dei genitricē v̄ginē asserentē aut
si q̄s hoīs genitricē vocat eā aut xp̄i gēitricē:
vtpote xp̄o nō exn̄te deo ꝛ nō sp̄aliter ꝛ ꝺm ve
ritatē dei genitricē eandē ꝯfitet̄ ob id q̄ ante
secula a p̄re genitus deus v̄bū in vltimis die
rū ex ea incarnat⁹ ꝛ nat⁹ est: atq3 ita pie sctā3
Calcedonen̄. synodū dei genitricē eam confi
teri: talis anathema sit.

Si q̄s in duabus naturis dicens nō vt in
deitate ꝛ hūanitate vnū dn̄m nr̄m iesum xp̄3
cognosci confitet̄ vt ꝑ hoc significet dr̄ia3 na
turarū ex q̄bus incōfuse ꝛ ineffabilis vnitas
facta est neq3 v̄bo in naturā carnis transfigu
rato neq3 ad v̄bi naturā translatā: manet em̄
vtrūq3 qd̄ est ꝺm naturā ꝛ post factā vnitatē
subaliter ꝫ in diuisionē per p̄tē hmōi suscepit
vocē in mysterio xp̄i aut numerū naturarum
ꝯfitēs ī vno eodēq3 dn̄o nr̄o iesu xp̄o deo v̄bo
incarnato ꝛ nō tm̄ mō ꝯtēplatōe dr̄ia3 eoꝝ
accepit ex quib⁹ ꝛ cōposit⁹ est nō interempta
ȝυσια vn⁹ em̄ ex vtrisq3 ꝛ ꝑ vnū vtraq3 ꝫ pro-
pterea numero vtit̄ tanq̄ diuisas ꝛ ꝓpe subsi
stētie ꝯsistētes naturas talis anathema.

Id est vsia. Zacl
c oic essentia.

Si ex duab⁹ naturꝭ deitate ꝛ hūanitate cō
fitēs vnitionē factā fuisse vel vnā naturā dei
v̄bi incarnatā dicēs ꝛ nō sic has voces ītelli
git sicut sancti patres docuerunt q̄ ex diuina
natura ꝛ humana vnitōe ꝺm subsistētiam fa=
ctā vnus xp̄s factus sed ex hmōi vocib⁹ vnam
naturā siue subsistentiā deitatis ꝛ carnis xp̄i
introducere conatur: talis anathema. Scd̄m
subsistenciā em̄ dicētes carne vnigenitū ver=
bum vnitū esse nō cōfusione quadaz ad vices
naturarū factā fuisse dicim⁹ magis aūt manē
te vtraq3 hoc qd̄ est vnitū esse carni intelligi=
mus verbū ꝓpter qd̄ ꝛ vnus est xp̄s idem de=
us ꝛ homo ꝯsubalis patri ꝺm deitatem ꝛ con
subalis nobis ꝛ idem ꝺm humanitatez. Silr
em̄ ꝛ hos qui ꝑ ꝑtes diuidūt vel incidūt ꝛ con
fundunt dispēsationis mysteriū xp̄i auertitur
ꝛ anathematizat sancta dei ecclesia.

Si quis adorari in duab⁹ naturis dicit xp̄3
ex quo duas adorationes introducūt semoriz
dei verbo ꝛ semotim homini: aut si quis ꝑem=
ptionē carnis: aut in confusione deitatis ꝛ hu
manitatis vnā naturā siue essentiā cōuenien=
tiū portentiose dicit sic adorat xp̄m ꝫ vna ado
ratione diuinū verbū incarnatū cum eius car
ne adorat iuxta qd̄ sācte dei ecclesie ab initio
traditum est: talis anathema sit.

Si quis confitetur nō crucifixū carne dn̄3
nostruz iesum xp̄m esse verum ꝛ dn̄m glorie ꝛ
vnū sancte trinitatis: talis anathema.

Si quis nō anathematizat Arrium Euno
miū Macedoniū Apollinarē Nestoriū Euti
cen ꝛ Origenē cū impijs eoꝝ scriptis ꝛ omēs
alios hereticos qui cōdemnati sunt ꝛ anathe
matizati a sancta dei catholica ꝛ ap̄lica eccle
sia vel p̄dictis quattuor concilijs sed ꝛ eos qui
silia cum predictis hereticis sapuerūt aut sa=
pere noscūtur ꝛ vsq3 ad finē permanserunt in
propriā impietate: talis anathema.

Si quis defendit Theodoꝝ īpijssimū mo=
psuestenū qui dixit aliū esse deū verbū ꝛ aliuz
xp̄m ꝛ passionib⁹ aīe ꝛ cōcupiscentijs carnis
molestū ꝛ a malis paulatim separantem se et
ita ex ꝓmotiōe operū melioratū ꝛ ex vite cō
uersatione incontaminatū constitutum tanq̄
purū hoīem baptizari in noīe dei patris ꝛ fi=
lij ꝛ sp̄ussancti ꝛ per baptismū gratiam sancti
spirit⁹ accipere ꝛ adoptionē ꝓmoueri ꝛ ad si
militudinē īperialis imaginis in ꝑsonam dei
verbi adorari post resurrectionē inconuertibi
lē ꝺm intellectū ꝛ sine peccato penit⁹ factum
Et iterū dicente eodez impijssimo Theodoro
vnitionē dei verbi ad xp̄m talem factaz fuisse.
qualē dixit Ap̄ls in marito ꝛ vxore. erūt duo
in carne vna. Et sup alias innumerabiles blas=
phemias presumēte dicere q̄ post resurrectio
nem sufflans dn̄s in discipulos suos ꝛ dicens
Accipite sp̄m sanctū: nō dedit sp̄m sanctū: sed

tm̄ stemate sufflauit. Dicaūt ⁊ ꝯfessionē Thome quā dn̄ palparet manū vel latus dn̄i post resurrectionē ꝑ quā dixit: deus meus ⁊ dominus meus asseruit nō fuisse dictā de xp̄o a thoma. nec eñ tunc eū deū dicit sed miraculo resurrectiōis obstupescēs thomas glorificauit deū qui suscitauit xp̄m. Quod aūt peius est ⁊ interp̄tatione facta ab eo in gesta aploꝝ q̄n in interp̄tatiōe cōparans idē theodorus xp̄m platoni vł manicheo ⁊ epicuro ⁊ martioni dicit q: sicut vnusquisqꝫ illoꝝ inueniēs ꝓpriā sectā discipulos suos fecit nosari platonicos ⁊ manicheos ⁊ epicureos ⁊ martionistas sili modo ⁊ xp̄o inueniente sectā ex ip̄a xp̄ianos vocari. Si q̄s igit̄ defendit impijssimū theodoꝝ vel impia eius ꝯscripta in q̄bus tam p̄dictas q̄ alias innumerabiles blasphemias euomuit aduersus magnū deū ⁊ saluatorē nostrū iesū xp̄m ⁊ nō anathematizat eū ⁊ impia eiꝰ ꝯscripta ⁊ oēs q̄ susceperint aut defendūt eū aut dicentes eū recte exponere ⁊ eos q̄ ꝓ ipso scripserūt ⁊ silia ei sapuerūt aut ꝓ eo scribūt aut eiꝰ ipsa ꝯscripta ⁊ eos q̄ silia ei sapiūt aut sapuerūt aliq̄n ⁊ vsqꝫ ad finē ꝑmāserūt aut ꝑmanēt in hmōi impietate talis anathema

Si q̄s defendit impia scripta Theodorici q̄ ꝯtra rectā fidē exposita sunt ⁊ ꝑmā Ephesinam sanctā synodū ⁊ scm̄ Cyrillū. vel xij. eius capitula ⁊ ea oīa q̄ conscripsit ꝓ Theodoro ⁊ Nestorio impijssimis vel alijs q̄ silia theodoro ⁊ nestorio impijssimis sapuerūt ⁊ recipit eos vel impietatē eoꝝ atqꝫ ꝓpterea impios vocat ecclia doctores q̄ sc̄d'm alit̄ dei vnitionē dei v̄bi ad carnē ꝯfitent̄ ⁊ nō anathematizat p̄dicta impijssima ꝯscripta ⁊ eos q̄ similia his sapuerunt vel sapiūt sed etiā oēs qui ꝯtra rectam fidem scripserūt aut ꝯtra btē me. Cyrillū vel xij. eius capitula ⁊ in hac impietate defuncti sunt talis anathema.

Si q̄s defendit eplā quā d'r scripsisse Iba ad Marim psam q̄ denegat q̄ deū v̄bū de scā genitrice semꝑ v̄gine Maria incarnatū hoiem factū. dicit aūt purū hoiem ex ea natū eē quē templū vocat tanq̄ alio existēte eo verbo ⁊ alio hoīe sed ⁊ sanctū Cyrillū sectā xp̄ianoꝝ p̄dicātē rep̄hēdit hereticū ⁊ silia scelesti apollinaris scribētē atqꝫ vitupat ephesinam sanctā ꝑmā synodū tanq̄ sine iudicio ⁊ req̄sitione nestoriū deponentē sed ⁊ xij. capitula btē me. Cyrilli impia ⁊ aduersa recte fidei nominat p̄dicta impia eplā ⁊ defendit theodoꝝ ⁊ nestoriū ⁊ impia eoꝝ dogmata ⁊ cōscripta. Si q̄s igit̄ p̄dictā eplām defendit et nō eam anathemati submittit ⁊ eos q̄ defendūt eā et dicūt rectā esse aut ꝑtē eiꝰ ⁊ eos q̄ scripserunt vel scribunt ꝓ ea siue ꝓ impietatibꝰ que in ipsa ꝯtinētur ⁊ psumentes eam defendere aut positas in ea impietates ex noīe sanctoꝝ patrū aut sancte Calcedon̄. synodi ⁊ vsqꝫ ad finē in his ꝑmanserunt: talis anathema.

His igitur ita cōfessis a nobis que etiā accepimꝰ de diuina scriptura ⁊ sanctoꝝ patrum doctrina ⁊ de factis de vna eadēqꝫ fide a predictis quattuor concilijs: facta vero etiā a nobis sup hereticos vel impietatē eoꝝ: sed etiā contra eos qui defendere psumpserunt aut defendūt tria p̄dicta capitula ⁊ ꝑmanserūt aut permanēt in ꝓprio errore: ꝯdēnatione.

Si quis conatꝰ fuerit cōtra hec q̄ a nobis pie terminata sunt tradere aut docere aut scribere. si quidē ep̄s est aut in clero cōnumeratꝰ talis extraneus ex a sacerdotū ⁊ ecclesiastica disciplina pagens denudabit̄ ab ep̄atu aut a clero. si autē monachus aut laicus fuerit anathematizabitur.

Capitulū. xxxij. In quo ponūtur errores cōdemnati in synodo prima Bracarensi. Cap. XXXII

Amplius synodus prima Bracarēn. cōtra Priscillianistas sequētes errores reprobat ⁊ anathematizat.

Si quis patrē ⁊ filiū ⁊ sp̄m sanctū nō confitetur tres psonas vniꝰ sube ⁊ virtutis ac potestatis sicut catholica ⁊ aplica ecclia docet: sꝫ vnā tm̄ ac solitariam dicit esse psonam ita vt ipse sit pater qui filius ipse etiam sit paraclytus spiritus sicut Sabellius ⁊ Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Si quis extra sanctā trinitatē mala nescio que diuinitatis noīa introducit dicēs: q ipsa diuinitas sit trinitas sic Gnostici ⁊ Priscillianus dixerunt. anathema.

Si q̄s dicit filiū dei dn̄m nr̄m anteq̄ ex virgine nasceret̄ nō fuisse sicut paulꝰ samosathenus ⁊ fotinꝰ ⁊ priscillianꝰ dixerūt: anathēa sit.

Si quis natalē xp̄i sc̄d'm carnē nō vere honorat: s honorare se simlat ieiunans in eodē die in dn̄ico: q: xp̄m in hoīs natura natū esse nō credit sicut Cerdion Martion Manicheus et Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Si q̄s aīas hūanas dicit priꝰ in celesti habitatiōe peccasse ⁊ ꝓ hoc in corpa humana in terra deiectas sicut Priscillianꝰ dixit: anath.

Si quis humanas aīas vel angelos ex dei credit substātia extitisse sicut Manicheus ⁊ Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Si quis dicit diabolū nō fuisse priꝰ bonū angelū a deo factū nec dei opificiū fuisse naturam eiꝰ: sꝫ dicit eū ex tenebris emersisse nec

aliquem sui habere autorē sed ipsum esse prin cipiuȝ atq₃ subam mali sicut Manicheus et Priscillianus dixerūt: anathema sit.

Si q̄s credit q͛ aliquātas in mūdo creaturas dyabolus fecerit et tonitrua et fulgura et tēpestates siccitates ipe dyabol⁹ sua auctē faciat sicut Priscillian⁹ dixit: anathema sit.

Si quis animas et corpa humana fatali signo credit astringi sicut pagani et Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Si q̄s .xii. signa .i. sydera q̄ Mathematici obseruare solēt p singula aie vel corpis mēbra dissipata credūt et nōib⁹ ptriarcharū ascripta dicūt vt Priscillian⁹ dixit: anathema sit.

Si quis piugia dānat et pcreationē nascētiuȝ abhorrescit sicut Manicheus et Priscillianus dixerūt: anathema sit.

Si q̄s plasmationē hūani corpis dyaboli dicit esse figmentū et pceptōes in vteris matrū opibus dicit demonuȝ figurari ppt̄ q̄d et resurrectionē carnis nō credit sic Manicheus et Priscillian⁹ dixerūt: anathema sit.

Si quis dicit creationem vniuerse carnis non opificium dei sed malorum esse angelorū sicut Manicheus et Priscillianus dixerūt: anathema sit.

Si quis immūdos putat cibos carniū q̄s deus in vsuȝ omniū dedit ⁊ nō pp̄ter afflictionem corpis sed quasi immūditiam putauerit ita abstineat ab eis vt nec olera cocta cū carnibus pgustet sicut Manicheo⁹ et Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Si quis clericoꝝ p̄ter matrē et germanā vel etiā qui pxime consanguinitate iungunt aliquas alias quasi adoptiuas feminas secuȝ retinet et cum ipsis habitat sicut Priscilliani secta docuit: anathema sit.

Si q̄s quinta feria Paschali q̄ vocat̄ cena dñi hora legitima post nonā ieiunus in ecclesia missas nō tenet̄ s̄m sectā Priscilliani festiuitatē ipius diei ab hora tertia p missas defunctoꝝ soluto ieiunio colit: anathema sit.

Si q̄s scripturas q̄s Priscillianus s̄m suū deprauauit errorē vl̄ tractatus Dictini quos ipe Dictinus āteq̄ p̄uerteret̄ scripsit sub nomine ptriarcharū pphetarum vel aploꝝ ⁊ suo errori psona p̄finxit legit: et impia eoꝝ figmēta sequit̄ aut defendit: anathema sit.

Capitulū .xxxiii. in quo ponunt̄ hereses cōdemnate in sexta sinodo vniuersali ⁊ septima.

Cap. XXXIII

Sexta synodus

Constātinopolitana .cl. patruȝ pdēnauit stultitiā heresis Machariȝ et socioꝝ eius q̄ vnaȝ tm̄ voluntatē ⁊ opationē in xp̄o falsa suspitione astruebant: vt in .c. sexta synod⁹ di. xvi. Septima synodus dicta Nicena .cccl.xvii. patrū condēnauit heresim execrantiū imagines scōꝝ in ecclesia dicentiuȝ illas nec colēdas nec venerandas fore.

Capitulū .xxxiiii. De heresib⁹ ab Isidoro descriptis lib. ethymologiarū ⁊ positis in decreto qui ab ap̄lis ⁊ sanctis patrib⁹ vel cōcilijs dānate dicuntur.

Cap. XXXIIII

Secte vero here-

ticoꝝ quot sint ⁊ vnde nomīa acceperint beat⁹ Isi. viii. ethy. c. v. ita determinat di. Quidā ꝓo heretici qui de ecclīa recesserūt ex noīe suoꝝ auctoꝝ nuncupant̄. Quidā vero ex causis quas eligētes instituerunt. Symoniaci a symone dicti magice discipline pito: cui petr⁹ in actibus aploꝝ maledixit, pꝫo q̄ ab ap̄lis sp̄ussancti grāȝ pecunia emere voluisset. Hi dicūt creaturā nō a deo esse: s₃ a virtute quadā superna creatā. Menādriani a menādro mago discipulo symonis nūcupati: qui mundū nō a deo: sed ab angelis factum asserūt. Basilidiani a basilide appellati: q̄ int̄ reliq̄s blasphēias passum iesum abnegauit. Nicolaite dicti a nicolao dyacono ecclesie hierosolymitanoꝝ: q̄ cū stephano ⁊ cum alijs p̄stitutus est a petro: qui pp̄ter pulchritudinē relinquens vxorem dixit vt qui vellet ea vteretur: versa est in stuprū talis cōsuetudo vt inuicem cōiugia cōmutarēt, quos Joh. in Apoc. improbat di. Sed hoc habes q̄ odisti facta Nicolaitarū. Gnostici q̄ pp̄ter excellentiā sciētie ita se appellare voluerunt: aiam naturā dei esse dicunt: bonū ⁊ malum deū suis dogmatibus fingūt. Carpogratiani a carpograte quodam vocātur: qui dixit xp̄m hoiem fuisse tm̄ de vtroq₃ sexu pgenitū. Cherintiani a cherinto quodaȝ nuncupati. Hi inter cetera circūcisionem obseruāt mille annos post resurrectionē in voluptate carnis futuros predicāt: vn̄ ⁊ grece alioste latine miliasti sunt ap[p]ellati. Nazarei dicti: q͛ dum xp̄m qui a vico nazaren⁹ est appellat⁹ filium dei licet p̄fteant̄: oīa tn̄ veteris legis custodiunt. [Ophite]s a colubro noīati sunt: coluber enī grece ophys di. colūt enī serpentē dicētes ip̄m in paradiso induxisse virtutis cognitōeȝ. Ualentiniani a valentino quodā platonico sectatore vocati: qui conas .i. scelera quedā in originem creatoris induxit: xp̄m quoq₃ de virgine nihil corporis s₃ p eā quasi p fistulā trāsisse asseruit. Apellite quoꝝ auctor apelles princeps fuit: qui creatoreȝ angelū nescio quē gloriosum superioris dei faciens deū legis igneū affirmans: qui dixit xp̄m nō deum in veritate

sed hoīem in fantasia apparuisse. Archonti
ci a pncipibus appellanť qui vniuersitatez
quā deus ꝯdidit archangeloꝝ opa esse defen
dūt. Adamiani vocati:qꝛ ade nuditatē imi
tenť. vnde ⁊ nudi orāt et nudi inter se mares
feminesq̨ ꝯueniūt. Chayani pinde sunt ap
pellati:qm̄ cayn adorant. Sethiani nomen
acceperunt a filio Ade:qui vocatus est Seth
dicentes eundē esse xp̄m. Melchisedechia
ni vocati ꝓ eo ꝙ melchisedech sacerdotē dei
nō hoīem fuisse sed virtutē dei esse arbitranť
Angelici vocati:qꝛ angelos colūt. Aplici
vocati hoc sibi nomē sumpserūt ꝙ nihil possi
dētes ꝓpriū nequaq̄ recipiūt eos qui aliquo
in hoc modo vtunť. Cerdoniani a cerdone
quodā noīati:qui duo contraria pncipia asse
runt. Martioniste a martione stoyco pħo
appellati:qui cerdonis dogma secut⁹ alterū
bonum alterum iustum deum asseruit tanq̄
duo pncipia creationis ⁊ bonitatis. Arta
terite ab oblatione vocati:panē etem̄ ⁊ caseū
offerunt dicētes a pmis hoīb⁹ oblatiōem a
fructibus terre ⁊ a fetibus oviū fuisse celebra
tam. Aquarij appellati: eo ꝙ aquam solum
offerunt in calice sacramēti. Seueriani a se
uero exorti:vinū nō bibunt vetus testamētū
⁊ resurrectionē nō recipiūt. Tatiani a tatia
no vocati:qui ⁊ Encratici dicti: qꝛ carnes ab
ominanť. Alogij vocanť tanq̄ sine v̄bo.lo
gos em̄ grece verbū dr̄. dn̄i em̄ verbum nō cre
dunt respuētes Jo.euangeliū ⁊ apocalypsim
Catafrigijs nomē puincia dedit:qꝛ ibi exti
terūt auctores eoꝝ Mōtanus Prisca ⁊ Ma
ximilla fuerunt. Hi aduentū spūsancti nō in
aplos sed in se traditū asserūt. Catharoe ꝓ
pter mundiciā ita se noīarunt.gloriātes enī
de suis meritis negant penitētibus veniam
peccatoꝝ:viduas si nupserit tanq̄ adulteras
damnāt:mūdiores se ceteris pdicant.qui no
men suū si cognoscere vellēt mūdanos poti⁹
se q̄ mūdos vocarēt. Pauliani a paulo samo
sateno exorti sunt:qui dixit nō semper fuisse
xp̄m sed a maria sumpsisse initiū. Hermoge
niani ab hermogene quodā vocati:qui mate
riam nō naturā introducēs deo nō nature eā
cōparauit:matrēq̨ elementoꝝ ideaꝫ asseruit
quos apostolus comparat elemētis seruiētes
Manichei a quodā persa extiterūt:qui vo
catus est manes.hic duas naturas ⁊ substan
tias introduxit.i.bonam ⁊ malā:⁊ animas ex
deo q̄si ab aliquo fonte manare asseruit. Te
stamentū vetus respuūt:nouū ex pte recipiūt
Antropomorphite dicti ꝓ eo ꝙ simplicita
te rustica deū habere hūana mēbra que in di
uinis libris scripta sūt arbitranť. Antropos
em̄ grece latine homo interptať: ignorantes
vocem dn̄i qui ait. Spūs est deus.incorpore⁹
est em̄.nec em̄ mēbris distinguiť nec corporis
mole cēseť. Eraclite ab eraclio auctore exor
ti:monachos tm̄ recipiūt.cōiugia respuūt:re
gna celoꝝ paruulos habere nō credūt. No
uatiani a nouato rome vrbis presbytero exor
ti:q̄ aduersum corneliū cathedrā sacerdotalē
conat⁹ inuadere heresim instituit:noluit apo
statas suscipere : et rebaptizans baptizatos.
Montani heretici dicti ꝙ tpe psecutōnis
in mōtibus latuerūt qua occasione se a catho
lice eccłie corpe diuiserūt. Ebionite ab ebi
one dicti siue a paupertate:xp̄m em̄ ꝑ pfectum
solum virū iustum putant effectū. vnde ⁊ cō
petēter ebionite ꝓ paupertate intelligētie ap
pellati sunt. Hi em̄ iudei sunt ⁊ ita tenēt euā
geliū vt legē carnaliter seruēt:aduersus quos
Apostolus ad Galathas scribens inuehitur.
Fotiniani a fotiniano gallogrecie smirne
ep̄o nūcupati qui ebionitarū heresiꝫ suscitās
asseruit xp̄m ex maria ꝑ ioseph nuptiali coitu
fuisse cōceptū. Aeriani ab aerio quodā nūcu
pati sūt.hi offerre sacrificiū ꝓ defunctī spernūt
Aeriani ab aetio sunt vocati idemq̨ Eu
nomiani ab eunomio quodaꝫ dyaletico aetij
discipulo:ex cuius nomine magis innotuerūt
dissimilē patri asserētes filiū ⁊ filio spm̄sctm̄:
dicūt etiā nullū imputari pctm̄ in fide manē
tium. Origeniani ab origene auctore exorti
sunt dicētes:ꝙ nō possit filius videre patrem
nec spūssanctus filiū . animas quoq̨ in mūdi
pncipio dicunt peccasse ⁊ ꝓ diuersitate pctō
rum de celis vsq̨ ad terrā diuersa corpa quasi
vincula meruisse eaq̨ causa factū eē mundū .
Noetiani quoq̨ a quodā noeto vocati:qui
dicebāt xp̄m eundē esse patrē et spm̄sanctum
ipamq̨ trinitatē in officioꝝ noībus nō ꝑsonis
accipiūt.vnde ⁊ patripassiani vocantur quia
patrē passum dicunt. Sabelliani ab eodem
noeto pullulasse dicunť cuius discipulū perhi
bent fuisse sabelliū ex nomine cuius maxime
innotuerūt vnde ⁊ sabelliani vocati. hi vnaꝫ
personam patris ⁊ filij ⁊ spūssancti astruunt.
Arriani ab arrio alexādrino pbr̄o exorti sūt
q̄ coeternū patri filiū nō agnoscēs diuersas i
trinitate substātias asseruit contra illđ quod
ait dn̄s.Ego ⁊ pater vnuꝫ sumus. Macedo
niani a macedonio sunt dicti:negātes spiritū
sanctū esse deuꝫ. Apollinariste ab apollina
re vocati sunt:dicētes xp̄m corp⁹ tm̄ sine aīa
assumpsisse. Antidicomarite appellati sunt
eo ꝙ marie v̄ginitati ꝯtradicūt.asserētes eaꝫ
post xp̄m natum viro suo fuisse commixtam .
Metangi nominati ideo tale nomē acce

tunt: q2 angios grece vas dr asserẽtes sic pa-
trẽ eẽ intra filiũ sicut vas minus intra vas ma
ius. Patriciani a quodã patricio nũcupati
sunt: qui substãtiã humane carnis a dyabolo
conditam dicũt. Colliciani a quodã collitio
nominati: qui dicũt deum nõ facere mala cõ-
tra id quod dictũ est. Ego dñs creans malũ.
Floriani a floriano: qui ꝯtrario dicũt deum
creasse mala ꝯtra hoc quod scriptũ est. Fecit
deus bona omnia. Donatiste a donato quo-
dam aphro nũcupati sunt: qui de numidia ve-
niens totam pene aphricã sua psuasione dece
pit asserens minorẽ patre filiũ et minorẽ filio
spm̃sanctũ ⁊ rebaptizãs catholicos. Bono
siani a bonoso quodã epo exorti ꝓdunt: q̃ xp̃z
filium dei adoptiuum non proprium asserunt
Circũcelliões dicti eo ꝙ agrestes sint. quos
scotopicos vocãt supradicte heresis habẽtes
doctrinam. hi amore martyrij seipos perimũt
vt violenter de hac vita recedẽtes martyres
nominent. Priscillianiste a priscilliano vo-
cati: qui in hyspania ex errore gnosticoꝝ ma-
nicheoꝝ pmixtũ dogma cõposuit. Luciferia
ni a lucifero smirne epo orti: qui epos catholi
cos qui instanti psecutione pfidie arrianoꝝ
consentientes erant et postea correcti redire
in cathedram elegerunt damnãtes quod cre
diderunt siue quod credidisse dissimulauerũt
Quos ecclesia materno recepit sinu tanq̃ pe
trum post fletum negationis: hanc illi matris
charitatẽ suphe accipiẽtes eos recipe nolẽtes
ab ecclesiastica cõmunione recesserũt ⁊ cum
ipo lucifero autore suo q̃ mane oriebat cadere
meruerũt. Jouinianiste a iouiniano quodaz
monacho dicti: asserẽtes nullã nuptiarum et
virginũ esse distantiã nullũq3 inter abstinen-
tes ⁊ simpliciter epulãtes eẽ discrimẽ. Elui
diani ab eluidio nominati: qui dicũt post na-
tum xp̃m alios mariã filios de viro suo ioseph
peperisse. Paterniani a paterno quodã ex-
orti: qui inferiores corpis partes a dyabolo fa
ctas opinant. Arabici nũcupati eo ꝙ in ara
bia exorti sunt: dicentes animaz cum corpore
mori atq3 in nouissimo vtrũq3 resurgere. Ter
culiani dicti a terculiano presbytero aphrica
ne pũincie ciuitatis cartaginen. animã imor-
talem esse sed corporeã ꝑdicantes et animas
peccatorum hominũ post morẽ in demones
conuerti putantes. Tesseredecate dicti ꝙ
xiiij. lune pascha cum iudeis obseruandũ con
tendunt. nam tessera quatuor. deca decem si-
gnificat. Nictages a somno nuncupati: ꝙ
vigilias noctis respuant superstitionem esse
dicentes iura temerari diuina qui noctem ad
requiem tribuit. Pelagiani a pelagio mo-
nacho exorti: hi liberum arbitriuz diuine gra-
tie anteponũt dicentes sufficere voluntatẽ ad
implendũ diuina iussa. Nestoriani a nestorio
constantinopolitano epo nuncupati: qui bea
tam virginẽ mariam nõ dei sed hominis tan-
tũmodo matrem asseruit vt aliam psonam pa
tris aliã faceret deitatis nec vnũ xp̃m in ver-
bo dei ⁊ carne credidit s3 separatim atq3 seiũ-
ctim alterũ filiũ dei alterũ hominis pdica-
uit. Euticiani dicti ab eutice ꝯstãtinopolita
no abbate: qui xp̃m post humanam assumptio
nem negauit existere de duabus naturis: s3 so
lum in eo diuinam asseruit esse naturam. A-
cephalite dicti. i. sine capite: null⁹ ei repit eoꝝ
auctora quo exorti sint. Hi trium calcedoñ. ca
pituloꝝ impugnatores duarũ in xp̃o subarum
proprietatem negant ⁊ vnam in eius persona
ꝑdicant naturã. Theodosiani ⁊ gaianite ap
pellati a theodosio ⁊ gaiano: qui tempibus iu
stiniani principis in alexandria populi puersi
electione vna die ordinati sunt epi. Hi errorẽ
eutics ⁊ diascori sequẽtes calcedonen. conci-
liũ respuũt ex duab⁹ vnã in xp̃o naturam asse
runt quã theodosiani corruptã gaianite incor
ruptã ꝯtendunt. Gnoite ⁊ tritoite a theodo
sianis exorti sunt: ex quib⁹ gnoite ab ignoran-
tia dicti: qui ad peruersitatem a qua orti sunt
id adijciũt: ꝙ xp̃i diuinitas ignorat que sũt fu-
tura scripta de die ⁊ hora nouissima: nec recor
dãtes xp̃i psonã in Esaia loquentẽ: dies iudi-
cij in corde meo. Tritoite ṽo vocati sũt ꝙ si-
cut tres psonas in trinitate ita q̃3 asserũt tres
deos esse ꝯ illd̃ qd̃ scriptũ est. Audi israel dñs
deus tu⁹ vn⁹ est. Sunt ⁊ alie hereses sine au-
ctore ⁊ sine noibus ex quibus alie putant tri-
nũ esse deum. Alie xp̃i diuinitatem passibilez
dicunt. Alie xp̃i natiuitatẽ de patre in tpe ini
tium tpis dant. Alie liberationem hoim apd̃
inferos factã xp̃i descẽsionẽ nõ credunt. Alie
animã imaginem dei negant. Alie aïas cõuer
ti in demones ⁊ in quecunq3 animalia existi-
mant. Alie de mundi statu dissentiũt. Alie in-
numerabiles mũdos opinãtur. Alie aquã deo
coeternam faciũt. Alie nudis pedibus ambu
lant. Alie cum hoibus nõ manducant. He sũt
heres[illegible] aduersus catholicam fidem exorte ab
aplis ⁊ sanctis patribus vel concilijs condẽ-
nate: que dum in se multis erroib⁹ diuise inui
cem sibi dissentiũt: cõi tñ noie aduersus eccle-
siam dei ꝯspirant. Sed et q̃cũq3 aliter scriptu
raz sanctã intelligit q̃ spũssancti sensus effla
gitat a quo scripta est: l3 de ecclia non recesse-
rit: tñ hereticus appellari põt teste Aug.

Capitulũ. xxxv. De erroribus ⁊ heresibus ꝯdẽnatis in decretalibus.

Cap̄ XXXV

Inter hereses
dānatas in decretalibꝰ p̄ma
occurrit illa abbatꝭ Joachim
de qua extra de sum. tri. ⁊ fi.
ca. damnamus. vbi Innocē.
iij. in concilio generali ita loquit. Damnamꝰ
ergo ⁊ reprobamus libellū siue tractatū quē
abbas Joachim edidit contra magiꝫ Pe. lō
bardi de vnitate seu eēntia trinitatis ⁊c. He
resis aūt abbatis Joachim arguētis ɔtra pe
truꝫ lombardi qui docuerat ꝙ quedā summa
res est pater ⁊ filius ⁊ spūssanctꝰ ⁊ illa nec est
generās nec genita nec ꝓcedens fuit ista. s. ꝙ
nulla res est pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus atꝙ
ꝙ vnitas qua pater ⁊ filius ⁊ spūsscūs dicun
tur vna eēntia vna natura nec sit vera ⁊ ꝓp̄a
vnitas sed similitudinaria: quēadmodū mul
ti hoīes dicunt vnus populus. Hāc heresim
merito damnauit p̄fatus romanus pontifex
credēs ⁊ confitēs cū Petro lombardi ꝙ vna
quedam res est incompꝛehensibilis quidem et
ineffabilis que veraciter est pater ⁊ filius et
spūssanctus tres simul persone ac sigillatim
quelibet earundeꝫ. Secūdo loco hereses ⁊
errores ɔdemnati ⁊ reprobati in fine p̄fati
capituli: sunt errores pessimi heretici almarici
Cuius errores fuerūt plures vt colligit ex cro
nica romanoꝝ pōtificū tpe Inno. iij. Primꝰ
error fuit ꝙ asseruit ideas que sunt in mēte di
uina ⁊ creare ⁊ creari cū tamē ſm Aug. nihil
nisi eternū atꝙ incōmutabile sit in mente di
uina. Secūdus error fuit ꝙ asseruit ꝙ ideo
deus dr̄ finis oīm: qꝛ omnia reuersura sunt in
ip̄m vt in deo immutabiliter q̄escant ⁊ vnum
indiuiduū atꝙ incōmutabile ī eo ꝑmanebūt.
Tertius error fuit ꝙ sicut alterꝰ nature nō
est Abraham ⁊ alterius Isaac sed vnius atꝙ
eiusdē: sic dixit omnia esse vnū ⁊ oīa esse deuꝫ
dixit eīn deū essentiā esse omniū creaturarū ⁊
esse oīꝫ. Quartus error fuit ꝙ asseruit sicut
lux nō videt nisi in aere sic deus nec ab angel
nec ab hoīe videt in se sed tantū in creaturis
Quintus error fuit ꝙ asseruit ꝙ si homo nō
peccasset in duplicē sexum p̄tius non fuisset
nec generasset: sed eodē modo quo angeli sci
multiplicati sūt fuissent ⁊ hoīes. Sextus er
ror eius fuit ꝙ in charitate cōstituto nullum
pctm̄ imputabit. Unde sub tali specie pieta
tis eius sequaces omnē turpitudinē cōmitte
bant. vnde nō immerito p̄fatus dn̄s Innoc.
dicit vbi supra de dicto Almarico loquēs: ita
euꝫ pater mēdacij excecauerat vt eius doctri
na non tam heretica asserenda sit ꝙ insana.
Tertio loco in. c. cum xp̄s. extra de hereti.
ɔdemnat heresis dicentiū xp̄m nō esse aliq̄d
ſm ꝙ homo. Quarto loco ɔdemnate dicū
tur hereses multoꝝ hereticoꝝ. vbi ita habet.
Excōicamus ⁊ anathematizamus vniuersos
hereticos Catharos Paterinos Paupes de
lugduno. Passaguinos Josepinos Arnoldi
tas Speronistas ⁊ alios quibuscūꝙ noībus
censeant. Qui aūt fuerint errores istoꝝ plene
reperire non valuimus nisi tm̄ catharoꝝ siue
paterinoꝝ ⁊ pauperū de lugduno et fortassis
oēs alij sequētes cōicant cū istis aut parum
discrepant ab eis. Errores aūt catharoꝝ siue
paterinoꝝ sunt varij: qꝛ secta eoꝝ diuisa est in
tres partes siue sectas p̄ncipales: quarū p̄ma
vocat Albanen̄. scd̄a Cozoren̄. tertia baiolen̄
nihilominus oēs cathari cōueniūt in errori
bus sequētibus ſm ꝙ ex lib. inq̄sitionis here
ticoꝝ colligit dimissis alijs in q̄bus ꝑticulari
ter inter se discrepant.

Primus eoꝝ error cōis est: ꝙ dyabolꝰ fecit
hunc mundū ⁊ omnia que in eo sunt.

Secundus ꝙ omnia sacramēta ecclesie ni
hil ꝓsunt ad salutem.

Tertius ꝙ sacramēta xp̄i ⁊ eccl̄ie non sunt
vera sed falsa ⁊ deceptoria.

Quartus ꝙ carnale matrimonium est pec
catum mortale.

Quintus negant carnis resurrectionē.

Sextus credunt ꝙ comedere carnes ⁊ oua
et caseum etiā vrgente necessitate est pecca
tum mortale.

Septimus ꝙ nō lꝫ iurare in aliquo casu.

Octauus ꝙ potestates seculares peccant
mortaliter puniendo malefactores vel here
ticos.

Nonus ꝙ nemo pōt fieri saluus nisi p eos.

Decimus ꝙ paruuli baptizati non leuius
punientur eternaliter ꝙ latrones et homici
de. verum est tm̄ ꝙ Albanenses in hoc dissen
tire videntur.

Undecimus ꝙ dicūt nō esse purgatorium

Duodecimus error est ꝙ fingūt multa ina
nia ⁊ falsa ⁊ sacrilega sacramenta.

Tredecimus error est ꝙ dicūt ꝙ panis nō
potest benedici qꝛ est creatura dyaboli.

Decimusquartus error est ꝙ dicūt ꝙ ex pa
ne non conficitur corpus xp̄i.

Decimusquītus est ꝙ p pniam nec glia au
getur nec pena minuit inferni.

Decimussextus ꝙ nō plus puniet iudas p
ditor ꝙ infans vnius diei.

Decimusseptimus ꝙ omnes erūt equales
in gloria vel in pena.

Decimusoctauus ꝙ de peccatis non est pe
nitendum.

Decimusnonus ꝙ male acq̄sita per vsuras vel rapinā nō sunt restituēda vsurā dicentes nullum esse peccatum.

Uigesimus error est ꝙ nō implorāt auxilia beate virginis nec angeloꝝ nec sanctoꝝ nec muniūt se signo crucis.

Hi sunt errores cōes catharoꝝ siue paterinorum relinq̄mus aūt errores spāles quos habuerunt prefate secte eorum.

Errores pauperū de Lugduno q̄ alio noīe Ualden. ꝛ Boemiste noīant.

Primus ꝙ ɔtēnentes ecclesiasticā ptātez dicunt se nō subesse romano pontifici nec prelatis ecclesie romane.

Secundus ꝙ se solos esse ecclām ꝛ xpī discipulos affirmant.

Tertius ꝙ se dicūt aploꝝ successores ꝛ hr̄e auctem apostolicā ligandi ꝛ soluendi.

Quartus ꝙ dicunt romanam ecclīam esse meretricez babylonē ꝛ omnes ei obedientes dicunt damnandos.

Quintus ꝙ dicūt oēs sanctos et fideles a tpe Siluestri pape esse damnatos.

Sextus error dicūt ꝙ nulla miracula in ecclesia vera fiant quia nullus eorum aliquādo miracula fecit.

Septimus ꝙ dicunt post ascensionē christi nulla esse seruanda statuta ecclesie nec eē alicuius valoris.

Capitulū.xxxvi. In quo ponunt hereses cōdēnate in Sexto ꝛ in Clementinis.

cap XXXVI

Consequēter de erroribus siue heresibus que in Sexto ꝛ in Clemētinis reprobate sunt dicendū est. Sūt aūt he hereses que sequunt

In sexto ti. de sum.tri.ꝛ fide ca. in fine. condemnate legunt due hereses.

Prima negantiū spūmsanctū a patre ꝛ filio eternaliter pcedere.

Secūda dicentiū ꝙ spūssanctus a patre ꝛ filio tanꝙ ex duobus pncipijs ꝛ non tanꝙ ex vno procedat.

Hereses in Clemētinis ɔdemnate.

Prima heresis est dicentium ꝙ xpo adhuc viuente latus eius fuerit lancea pforatū in.c. pmo de sum.tri.ꝛ fide catho.

Scḋa heresis dicentiū ꝙ anima rōnalis siue intellectiua nō sit vere ꝛ p se forma humani corporis in.c. de sum.tri.et fide ca.

Tertia heresis dicentium ꝙ paruulis licet per baptismum culpa remittatur: gratia tamen informans non infundatur nec virtutes: vbi supra.

Quarto loco ɔdēnat secta Beguardoꝝ et Beguinarū in.c. ad nr̄m. de here. Cuius secte errores sunt qui sequunt.

Primꝰ error dicūt eīn ꝙ hō in vita pn̄ti tm̄ et talē pfectōis gdū pōt acq̄rere ꝙ reddet penitus impeccabilis ꝛ āpliꝰ in grā pficere non valebit. nam vt dicūt si q̄s semp pficere possz posset aliq̄s pfectior xpo inueniri.

Secūdo ieiunare nō oportet hoīez ꝙ vl orare postꝙ gradum pfectionis huius fuerit assecutus quia tunc sensualitas est ita pfecte spiritui ꝛ rōni subiecta ꝙ homo pōt libere cōcedere corpori quicquid placet.

Tertio ꝙ illi q̄ sunt in pdicto gdu pfectionis ꝛ spū libertatis nō sunt humane subiecti obediētie: nec ad aliq̄ pcepta ecclie obligantur: q: vt asserūt vbi spūs dn̄i ibi libertas.

Quarto ꝙ homo pōt finalē btitudinē fm oēz gradū pfectōis in pn̄ti vita asseq̄ sicut eā in vita beata vel patria obtinebit.

Quinto ꝙ q̄libet intellectualis natura se ipa naturalr est beata ita ꝙ anima nō indigebit lumine glorie ipam eleuante ad deū videndum ꝛ eo beate fruendum.

Sexto ꝙ se in actibus exercere virtutū est hominis imperfecti ꝛ perfecta anima licentiat a se virtutes.

Septimo ꝙ mulieris osculū cū ad hoc nō iclinet natura est mortale pctm̄: actus tn̄ carnalis cū ad hoc incliner natura pctm̄ non est maxime cum temptat exercens.

Octauo ꝙ in eleuatōne corpis xpi iesu hō nō debeat assurgere nec eidem reuerētiā exhibere asserētes ꝙ eēt impfectōis eisdē si a puritate ꝛ altitudie sue ɔtēplatōis tm̄ descēderēt ꝙ circa mysteriū seu sacrm̄ eucharistie aut circa passionē hūanitatꝭ xpi aliq̄ cogitarēt. Non nulla etiā alia sub simulata q̄daz sanctitatis specie dicūt faciūt ꝛ cōmittūt q̄ oculos diuine maiestatꝭ offendūt ꝛ gue in se ɔtinēt periculū aiarū. Cū aūt ex debito cōmissi nobis officij hmoi sectā detestabilē ꝛ pmissos ipiꝰ execrandos errores ne ppagent vlteriꝰ ꝛ p eos corda fideliū dānabilit corrūpant extirpare ab ecclesia catholica ncērio habeamꝰ nos sacro approbāte ɔcilio sectā ipam cū pdict erroribus dānamꝰ ꝛ reprobamꝰ: oīo inhibētes districtiꝰ ne q̄s ipos decetero teneat ꝛ approbet vel defendat. Eos aūt q̄ secꝰ egerint aiaduersione canonica decernimꝰ puniēdos. Quito loco ɔdemnat heresis dicentiū vsurā nō esse pctm̄ in.c. graui. de vsuris. §. vltimo.

Capitulum.xxxvii. In quo ponuntur errores ꝛ hereses condemnate in extrauagātibus Alexādri quarti et Bonifacij.

Alexāder quartus in extrauagāte sua q̄ icipit Quidā scripture sacre itelligētiam se hr̄e fatētes ⁊c. libellum magr̄i Guilhelmi de scō amore quē ꝯ religiosos mendicātes in detractionē ⁊ denigrationē status eoꝝ ediderat: q̄ intitulat̄ de pıculis nouissimoꝝ tempoꝝ: tanꝙ iniquū ⁊ scelestū ⁊ execrabilē ꝯtinentē documēta prauā falsa erronea ⁊ nephāria dānat ⁊ reprobat: mandās vt vbicūq̧ talis libell⁹ repiat̄ cōburat̄ ⁊ aboleat̄ omnino sub pena excōicationis.

Cōsequēter idē roman⁹ pōtifex ꝑ alias extrauagātes suas dānat ⁊ reprobat supradictū libellū ⁊ alios famosos libellos erroꝛib⁹ plenos quos quidā alij magr̄i Parisieñ. in detractionem ordinū mendicantiū maliciose cōdiderunt: sicut pꝫ in extrauagāte q̄ incipit. Ex alto fuisse conspicimus. Et in extrauagāte q̄ incipit. Cum olim.

Ampli⁹ papa Honoꝛ⁹ in extrauagāte sua q̄ incipit: Olim felicis recordatōis Gregori⁹ papa .x. reprobat ⁊ dānat sectā seu eoꝝ q̄ se dicūt de ordie aplōꝝ: asserētes se vitā aplōꝝ tenere ⁊ euāgelicā pauptatē. Quoꝝ hereticoꝝ capita ⁊ ꝑncipes Geraldus segnerelli de parma et Dulcin⁹ discipul⁹ eius dioceꝭ Nouariēsis. Quoꝝ errores ꝯdemnati sunt q̄ sequunt̄ put ex lib. inq̄sitionis hereticoꝝ colligit̄.

Primus est ꝙ auctoritas romane ecclesie est omnino euacuata ⁊ iamdudū cessauit propter malitiam prelatorum.

Secūdus est ꝙ ecclia quā tenent papa et cardinales ⁊ clerici ⁊ religiosi nō ē ecclia dei sed ꝓbata ecclesia sine fructu.

Tertius ꝙ ecclia romana est illa meretrix que a fide xp̄i apostatauit de qua scribit Jo. in Apocalipsi.

Quartus ꝙ tota illa ptās spūalis quā xp̄s dedit ecclie ab initio translata ē in sectā eorum qui dicunt̄ apostoli siue de ordine aplōꝝ quam sacrā vocant congregationē spāliter a deo missam ⁊ electā in istis nouissimis dieb⁹ et ꝙ ipsi ⁊ nulli alij habeāt ptātem [illegible] habuit beatus Petrus apostolus.

Quint⁹ ꝙ ipsi soli q̄ dicunt̄ apl̄i de ꝑdicta secta seu ꝯgregatōne sunt ecclia dei ⁊ sunt in illa ꝑfectione in qua fuerūt apl̄i xp̄i.

Sext⁹ ꝙ nō tenent̄ alicui hōi obedire nec summo pōtifici nec alteri: q2 eoꝝ regl̄a q̄ fuit immediate a xp̄o libera est ⁊ ꝑfectissima vita

Septim⁹ ꝙ nec papa nec aliq̄s alius pōt eis ꝑcipe ꝙ deponāt statū illū seu ritū tante ꝑfectionis nec etiā pōt eos excōicare.

Octauus ꝙ de quolibꝫ statu ⁊ ordine pōt q̄libet licite trāsire ad eoꝝ vitā ⁊ statū seu ordinē siue sit religiosus siue secularis ita ꝙ vir sine ꝯsensu vxoris ⁊ ecōuerso pōt relinq̄re matrimoniū ⁊ ordinē intrare ipoꝝ.

Nonus ꝙ null⁹ ꝑlatus ecclie romane pōt separare mr̄imoniū sed ipsi possunt.

Decim⁹ ꝙ null⁹ de vita seu statu vł ordine ipoꝝ pōt licite intrare aliū ordinē seu regulā sine pctō mortali nec potest se supponere obedientie hōis cuiusq̧ q2 hoc eēt descēdere a vita ꝑfectissima ad minus ꝑfectam

Undecim⁹ ꝙ null⁹ pōt saluari nec intrare regnū celoꝝ nisi sit de statu seu ordine ipoꝝ.

Duodecimus ꝙ oīs q̄ ꝑsequunt̄ eos peccant ⁊ sunt in statu damnationis.

Decimustertı⁹ ꝙ nullus papa romane ecclesie pōt aliquē absoluere a pctis nisi eēt ita scūs sicut fuit btūs petr⁹ apl̄s in viuēdo ī oīmoda pauptate ⁊ sine ꝓꝑo ⁊ in hūilitate non faciēdo guerras nec aliquē ꝑsequēdo ꝫ ꝑmittendo viuere quēlibet in sua libertate.

Decimusq̄rtus ꝙ oīs ꝑlati ecclie romane tā maiores ꝙ̄ minores a tpe scī Siluestri pape declinauerūt a modo viuēdi prioꝝ scōꝝ sunt ꝑuaricatores ⁊ seductores excepto frē Petro de marrone q̄ fuit papa celestinus vocatus.

Decimusquītus ꝙ oēs ordines religiosorū ⁊ sacerdotū ⁊ dyaconoꝝ ⁊ subdyaconoꝝ ⁊ ꝑlatoꝝ sunt ad fidei catholice detrimentū.

Decimussext⁹ ꝙ laici nō tenent̄ nec debēt decimas alicui sacerdoti siue ꝑlato romāe ecclesie q̄ nō sit ī tāta ꝑfectōe ⁊ ī tāta pauptate in q̄ta fuerūt xp̄i apl̄i. ⁊ iō decime nō debent dari nisi ipis q̄ dicunt̄ apl̄i ⁊ sunt paupes xp̄i

Decimusseptimus ꝙ q̄libet vir ⁊ q̄libꝫ mulier nudi simul pn̄t iacere licite in vno ⁊ eodē lecto ⁊ licite tāgere mutuo vn⁹ alterū in om̄i pte sui ⁊ osculari seinuicē sine peccato ⁊ cōiūgere ventrē suum cum ventre mulieris ad nudum si quis stimulet̄ carnaliter vt cesset tentatio non est peccatum.

Decimusoctau⁹ ꝙ iacere cū muliere ⁊ non cognoscere carnalr̄ mai⁹ est ꝙ̄ suscitare mortuū.

Decimusnonus ꝙ ꝑfectior vita est viuere sine voto ꝙ̄ cum voto.

Uigesim⁹ ꝙ ecclia cōsecrata nō pl⁹ valet ad orandū deum ꝙ̄ stabulū equoꝝ siue porcoꝝ.

Uigesimusprim⁹ ꝙ ita bn̄ pōt adorari xp̄s in nemorib⁹ sicut in ecclesijs vel melius.

Uigesimussecūdus ꝙ ꝓ nulla causa debet homo iurare nisi ꝓ articulis fidei vel ꝑceptis dei ⁊ omnia alia pn̄t celari ꝙ̄tūcūq̧ iurēt dicere veritatē ⁊ mētiri ⁊ dolose palliare vt sit vnum in ore ⁊ aliud in corde.

In Extrauagāte Bonifacij.viij.que incipit: Unā sanctā &c.sunt errores sequentes condemnati.

Primus error est dicentiū q totius vl'is ecclesie non sit vnū caput assignandū. Contra quē errorē diffinit q cuz ecclia vna sit:corpis eccl'ie nō sunt capita sed vnuz est scz christus eiusq vicarius romanus pontifex.

Secūdus error est dicentiū gladiū tpalem nullo modo pertinere ad ecclīam nec subesse gladio spūali. Contra quē diffinit in ptāte ecclesie duos esse gladios.s.spūalem et tpalem gladiumq tpalem subesse gladio spirituali & potestatem temporalem spūali.

Terti⁹ ē error dicentiū nō oēs fideles subiectos esse romano pontifici. Cōtra quē diffinit subesse romano pontifici omnē humanaz creaturā esse de necessitate salutis.

In extrauagāte Clemēt.v.q incipit Gloriosam ecclīam &c.ↄdēnant errores quorūdā fratrū minoꝝ q sequunt

Primus error eoruz est q fingunt duas ecclesias. Unam carnalem & affluentē diuitijs scelerībus maculatam: cui romanū presulem aliosq inferiores prelatos dominari asserūt. Aliam spūalem virtute decoram paupertate succinctam: in qua ipsi soli eorumq complices continentur.

Secūdus error eoruz est: q ois iurisdictionis auctas sit omnino in ministris ecclesie romane euacuata et in solis ipsis maneat:sicut spūalis vite sanctitas.

Tertius error est: q in nullo euentu iurandum est.

Quartus error:q sacerdos in mortali peccato exñs nō consecrat nō conficit nō potest ecclesiastica sacramenta conferre.

Quintus error est:q euangeliū xpi in se solis hoc in tempe asserunt esse completū quod hactenus dicūt fuisse abiectū immo prorsus extinctū. Et vt in pcedēti extrauagan.habet sunt multa alia que isti psūptuosi hoies cōtra cōiugij venerabile sacrm garrire dicunt: multaq decursu tpis siue seculi somniāt multaq de antixpi aduentu queꝫ iamiā instruere asserunt flebili vanitate diuulgāt. Que oīa quia partim heretica partim insana partim fabulosa cognoscimus dānanda potius cū suis auctoribus q̄ stilo prosequenda aut referenda censemus.

In extrauagātibus Joh.xxij.ↄdemnāt sequētes errores & hereses Marsilij de padua & Joh.de Janduno.

In extrauagāte que incipit: Licꝫ iuxta doctrinā apostoli ↄdemnant spāliter septem errores quos Marsilius de padua & Jo.de Jāduno dogmatizarūt. Quorum.

Primus est q id quod legit in euangelio Matth.q xps soluit tributum cesari quādo staterem sumptum ex ore piscis illis qui petebant didragma iussit dari.hoc fecit non condescensione & liberalitate sue pietatis sed necessitate coactus.

Scd's q btūs Petrus aplus nō plus fuit caput eccl'ie q̄ ąlibet alioꝝ apostolorum.

Tertio q btūs Petrus nō habuit plus auctoritatis q̄ habuerūt alij apostoli.

Quart⁹ q xpus nullū caput dimisit eccl'ie nec aliquem fecit vicarium suum.

Quintus q ad impatorem spectat corrigere papam ac instituere.

Sextus q omnes sacerdotes siue sit papa siue archieps siue sacerdos simplex quicunq sunt equalis auctis & iurisdictionis ex institutione xpi sed q vnus plus habeat alio hoc est fm q imperator concessit et sicut cōcessit ita reuocare potest.

Septimus q papa vel tota ecclesia simul iuncta nullum hominem q̄tūcunq sceleratū potest punire punitione coactiua nisi imperator daret eis auctoritatem.

In extrauagāte eiusdē Joh.xxij.que incipit. Cū inter nullos &c.dānat et reprobat errorem sequentem.

Condēnat tanq̄ erroneum & hereticum si quis pertinaciter affirmauerit q redēptori nostro eiusq apostolis in his que ipos habuisse sacra scriptura testat nequaq̄ ius vtendi seu consumendi competierit nec illa vēdēdi seu donandi ius habuerint aut ex ipis alia acquirendi que tamen ipos de premissis fecisse scriptura sacra testatur seu ipsos potuisse facere supponit exp[illegible]te.

In extrauagāte eiusdē Joh.xxij.que incipit: Uas electōis:ↄdēnant erro[illegible]s Joh.de poliaco magri Parisien. circa audiētiā ↄfessionū sequētes.

Primus error ↄdēnatus pfati magistri de poliaco est q asserebat q cōfessi fratribus habētibus licentiā gn̄alē audiendi cōfessiones tenent eadem peccata que confessi fuerāt iterum confiteri pprio sacerdoti.

Secūdus error fuit q stante statuto: Ois vtriusq sexus:edito in ↄcilio gn̄ali romanus pontifex nō potest facere q parochiani non teneant omnia pctā sua semel in anno pprio

sacerdoti confiteri quē dicit esse parochialez curatū: immo nec deus possz hoc facere q: vt dicebat implicat contradictionez.

Tertius error est φ papa nō pōt dare gnālē ptātem audiēdi ɔfessiones immo nec de⁹ qm ɔfessus habēti generalē licentiā teneat̄ eadē iterum ɔfiteri ꝓprio sacerdoti quē dicit eē vt premittitur parochialem curatum:

Istos errores tanq̄ falsos ⁊ erroneos et a doctrina sana deuios aucte apostolica damnat ⁊ reprobat p̄fatus dñs Ioh. xxiij. doctrinā ipam contrariā veram eē ⁊ catholicā asserēs φ illi qui predictis fratribus cōfitentur non magis teneant̄ eadē peccata iterū cōfiteri φ̄ si aīs illa ɔfessi fuissent eoꝝ proprio sacerdoti iuxta dictum conciliū generale.

Cap. xxxviij. De errorib⁹ ⁊ heresib⁹ Ioānis vicleff et Io. Hus in cōcilio Constancieñ. condēnatis.

Ca. XXXVIII

Iam describende veniūt hereses Ioh. vicleff et Ioh. Hus que in ɔcilio Constancieñ. ɔdēnate legunt̄. Ponemus aūt in p̄mis errores ⁊ hereses Ioānis vicleff. Secūdo errores et hereses Ioh. hus. Et p̄mo sequit̄ tenor articuloꝝ Ioh. vicleff.

Substātia panis materialis ⁊ silr substātia vini materialis remanēt in sacro altaris.

Accidentia panis nō manēt sine subiecto in eodem sacramento.

Xp̄s nō est in eodem sacramēto idētice et realiter in ꝓpria p̄ntia corporali.

Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali nō ordinat non consecrat nō cōficit non baptizat.

Non est fundatum in euāgelio φ christus missam ordinauerat.

Deus debet obedire dyabolo.

Si homo debite fuerit cōtritus oīs confessio exterior est sibi supflua ⁊ inutilis.

Si papa sit p̄scitus ⁊ malus ⁊ p ɔñs membrum dyaboli nō habet ptātē sup fideles ab aliquo sibi datam nisi forte a cesare.

Post Urbanū sextū nō est aliqs recipiendus in papam sed viuendū est more grecoꝝ sub legibus proprijs.

Contra scripturā sacram est φ viri ecclīastici habeant possessiones.

Nullus p̄latus debz aliquē excōicare nisi sciat ip̄z p̄us excōicatū a deo: ⁊ q̄ sic excōicat fit et hoc hereticus vel excōicatus.

Prelatus excōicans clericum qui appellauit ad regem vel ad concilium regni: ipe traditor est regis et regni.

Illi qui dimittunt predicare siue verbum dei audire ꝓpter excōmunicationez hominū sunt excōmunicati ⁊ in die iudicij traditores christi habebuntur.

Licet alicui dyacono vel pb̄ro predicare verbum dei absq̄ auctoritate sedis apostolice siue episcopi catholici.

Nullus est dominus ciuilis nullus est prelatus nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona tp̄alia ab ecclīa possessionatis habitualiter delinquētibus. i. ex habitu nō solo actu delinquentibus.

Populares possunt ad suū arbitrium dominos delinquētes corrigere.

Decime sunt pure elemosyne ⁊ parochiani possunt ꝓpter peccata suorum p̄latorū ad libitum suum eas auferre.

Speciales orōnes applicare vni psone p p̄latos vel religiosos nō plus ꝓsunt eidem φ̄ generales ceteris paribus.

Conferēs elemosynam fratribus est excōmunicatus eo facto.

Si quis ingredit̄ religionem p̄uatā qualemcūq̄ tam possessionatoꝝ φ̄ mendicantiū reddit̄ ineptior ⁊ inhabilior ad obseruationes mandatorum dei.

Sancti instituentes religiones priuatas sic instituendo peccauerunt.

Religiosi viuentes in religionibus priuatis non sunt de religione xp̄iana.

Fratres tenent̄ p labores manuum victuz acquirere ⁊ non per mendicationem.

Oēs sunt symoniaci qui se obligāt orare p alijs eis in temporalibus subueniētibus.

Oratio prescitī nulli valet.

Omnia de necessitate absoluta eueniunt.

Confirmatio ieiunium clericorum ordinatio locorum consecratio reseruantur pape et episcopis propter cupiditatem lucri temporalis et honoris.

Uniuersitates studia collegia graduationes ⁊ magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta et tantum prosunt ecclesie sicut dyabolus.

Excōicatio pape vel cuiuscūq̄ p̄lati non est metuenda quia est censura antixp̄i.

Peccant fundantes claustra et ingrediētes sunt veri dyaboli.

Ditare clerum est contra regulam xp̄i.

Siluester papa ⁊ Cōstantinus imperator errauerunt ecclesiam dotando.

Omnes de ordine mendicantium sunt heretici et dantes eis elemosynam sunt excommunicati.

Ingrediētes religionē aut aliquē ordinē eoipso inhabiles sunt ad obseruandū diuina pcepta et per pñs ꝑueniēdi ad regnū celorū nisi apostatauerint ab eisdem.

Papa cum omnibus suis possessiones habentibus sunt heretici eo ꝙ possessiones hñt et omnes consentientes eis.s.domini secula res et laici ceteri.

Ecclia romana est synagoga sathane nec papa est immediat⁹ vicari⁹ xpi ⁊ apostolor̄.

Decretales epl'e sūt apocryphe ⁊ seducūt a fide xpi ⁊ clerici sunt stulti qui studēt eas.

Impator ⁊ dñi tpales sunt seducti a dyabolo vt eccliam suā dotarēt de bonis tpalib⁹

Electio pape a cardinalibus ꝑ dyabolum est introducta.

Non est de ncc̄itate salutꝭ credere romanā eccl'iam esse supremā inter alias ecclesias.

Error eēt si ꝑ romanā eccliā itelligat vl'is ecclesia aut conciliū generale aut pro quāto negaret pmatum summi pontificis super alias ecclesias particulares.

Fatuum est credere indulgentias pape et episcoporum.

Iuramēta illicita sunt q̄ fiūt ad roborādū humanos cōtractus ⁊ cōmercia ciuilia.

Augustinus Benedict⁹ ⁊ Bernardus dānati sunt nisi penituerint de hoc ꝙ habuerūt possessiones et instituerūt ⁊ intrauerunt religiones. ⁊ sic a papa vsq ad vltimū religiosū omnes sunt heretici.

Omnes religiōes indifferēter introducte sunt a dyabolo.

Secundo tenor articulorum Io. Hus sequitur et est talis.

Unica est scā vl'is eccl'a tm̄ ē vna sicut tm̄ vnus numerus omniū pdestinatorum.

Paulus nunq̄ fuit mēbrū dyaboli licet fecerit quosdam actus actibus ecclesie malignantium similes.

Presciti nō sunt ptes eccl'ie cū nulla ei⁹ ps finaliter ab ea excidit eo ꝙ pdestinatiōis ei⁹ charitas que ipsam ligat non excidit.

Due nature diuinitas et humanitas sunt vnus christus

Prescitus etsi aliqñ sit in gratia ꝑm pñtem iustitiam tamen nunq̄ est pars sancte eccl'ie et pdestinatus semꝑ manet membrum eccl'ie licet aliquādo excidat a gratia aduētitia sed non a gratia predestinationis.

Sumēdo eccliā ꝑ cōuocatione pdestinator̄ siue sint in grā siue nō ꝑm pñtem iustitiā isto modo ecclesia est articulus fidei.

Petrus non est nec fuit caput ecclesie sancte catholice.

Sacerdotes quolib3 criminose viuētes sacerdotiū polluunt ptāte ⁊ sic vt filii infideles sentiunt infideliter de septem sacramētis ecclesie de clauibus officiis cēsuris cerimoniis sacris rebus ecclesie veneratione reliquiarū indulgentiis et ordinibus.

Papalis dignitas a cesare inoleuit ⁊ pape pfectio ⁊ institutio a cesare emanauit.

Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel de alio ꝙ esset caput ecclesie particularis sancte vel romanus pōtifex caput romane ecclesie.

Nō op3 credere ꝙ iste q̄cūq est romanus pontifex sit caput cuiuslibet ecclesie particularis sancte nisi deus eum pdestinauerit.

Nemo gerit vicē xpi vel pñs nisi sequatur eū i moribus: cū nulla alia sequla sit ptinētior nec aliter recipiat a deo ꝓcuratoria3 ptātem qm̄ ad illud officiū vicariatus requirit⁊ mor̄ conformitas ⁊ instituētis auctoritas.

Papa nō est verus nec manifest⁹ successor pncipis apl'or̄ si viuit morib⁹ ꝯtrariis petro et si querit auaritiā tūc est vicarius Iude scariorb: ⁊ pari euidētia cardinales nō sunt veri et manifesti successores collegii alior̄ apl'orū xpi nisi vixerint more apl'or̄ ſuātes mādata et concilia domini nostri iesu xpi.

Doctores ponētes ꝙ aliquis ꝑ censuram ecclesiasticam emēdandus si corrigi noluerit seculari iudicio est tradēdus ꝑ certo sequunt in hoc pontifices scribas et phariseos q̄ xpm non volentem eis obedire in oibus dicentes nobis non licet occidere quenq̄ ipm seculari iudicio tradiderunt ⁊ ꝙ tales sunt homicide grauiores q̄ pilatus:

Obediētia ecclesiastica est obediētia ꝑm adinuētionem sacerdotum ecclesie preter expressam auctoritatem scripture.

Diuisio immediata humanor̄ operū est ꝙ sunt vel virtuosa vel vitiosa: qr si homo est vitiosus ⁊ agit quicq̄ tūc ē vitiosus: si ꝟtuosus et agit quicq̄ [illegible]it virtuose: qr sicut vitiu3 qd crimen dicit seu pctm̄ mortale inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi: sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi.

Sac[illegible]os xpi viuēs ꝑm legē eius habens scripture notitiā ⁊ affectū ad edificandū populum debet pdicare nō obstante ptensa excōicatione. Et.j. ꝙ si papa vel aliqs ppositus mandat sacerdoti sic disposito nō pdicare nō debet subditus obedire.

Quilibet predicantis officium accipit de mandato qui ad sacerdotiu3 accedit: ⁊ illud mandatu3 debet exequi ptensa excōicatione nō obstante.

Per censuras excōicationis suspensionis & interdicti ad sui exaltationē clerus populū laicalē sibi suppeditat. auaritiā multiplicat. maliciā ptegit & vias pparat antixpo. Signū aūt euidens est qd ab antixpo pcedunt tales censure quas vocant in suis pcessibus fulminationes qbus clerus pncipalissime pcedit contra illos qui denudāt nequitiā antixpi q clerū p se maxime vsurpabit.

Si papa est malus & psertim si est pscitus tunc vt Judas aplus est dyabolus fur & filius pditionis & nō est caput ecclesie sancte militantis cum nec sit membrū eius.

Gratia pdestinationis est vinculū quo corpus ecclesie & quodlibet eius membrū iungit xpo capiti insolubiliter.

Papa vel prelatus malus et prescitus est equiuoce pastor & vere fur & latro.

Papa nō debet dici sanctissimus etiā fm officiū qr als etiā rex deberet dici sanctissim⁹ fz officiū & tortores & pcones dicerent sancti immo etiā dyabolus deberet vocari sanct⁹ cum sit officiarius dei.

Si papa viuit xpo contrarie etiam si ascēderet p ritam & legitimā electionem fm constitutionem humanā vulgatā tamen aliunde ascenderet qp p xpm dato etiam qp intraret p electionem a deo pncipaliter factam. Naz iudas scarioth rite & legitime est electus a deo xpo iesu ad epatum & tamen ascendit aliūde in ouile ouium.

Condemnatio xlv. articulorz Jo. Wicleff. per doctores facta est irrationabilis & iniqua et male facta & ficta est causa p eos allegata scilicet qp nullus et eis est catholicus sed quilibet eorum aut est hereticus aut errone⁹ aut scandalosus.

Non eoipso qp electores vel maior pars eorum cōsenserit viua voce fm ritus hominū in psonam aliquā eoipso illa psona legitime est electa vel qp eoipso est verus & manifestus successor vel vicarius Petri apostoli vel alteri⁹ apostoli i officio ecclesiastico. vn siue electores bene vel male egerint opibus electi debem⁹ credere. nam eoipso quo quis copiosi⁹ operat meritorie ad pfectum ecclie habet a deo ad h copiosius potestatem.

Non est scintilla apparētie qp oporteat eē vnū caput in spūalibus regēs ecclesiam quod semp cū illa militāte ecclia conuerset.

Christus sine talibus mōstruosis capitib⁹ p suos veraces discipulos sparsos p orbē terrarum melius suā ecclesiam regularet.

Apostoli et fideles et sacerdotes dni strenue i necciis ad salutē regularūt ecclesiā antequā pape officium fuerit introductū sic facerent deficiente p summe possibile papa vsq ad diem iudicii.

Nullus est dñs ciuilis nullus est prelatus nullus est eps dum est in peccato mortali.

Auctoris peroratio

Hec p complemēto huius quarti libri dixisse sufficiant. & p pñs huius toti⁹ nostri operis. Habito ḡ fine istius nostre Summe quā quattuor libris distinctā de ecclia intitulandam duximus erectis sursum luminib⁹ ac manibus ad ipsius sancte ecclesie caput & sponsum iesum xpm dñm nostrum fontē sapiētie: cuius dignatissima gratia hoc opus lz multis laboribus & infirmitatibus fatigati ꝯsummauimus ingētes illi gratias offerētes dicimus Tibi laus tibi gloria tibi gratiarū actio in secula seculorum Amen.

Hec Summa longe reuerēdi patris & dñi dñi Joh. de turrecremata sancte Romane ecclesie tituli scte Marie in Trāstyberim pbri cardinalis sancti Sixti vulgariter nūcupati contra ecclesie & pmatus apostoli Petri aduersarios intitulata: ac per. M. Joannem Trechsel alemānū: Lugduni diligētissime impressa: Anno nostre salutis. Mccccxcvi. die vero. xx. mensis septembris: ad omnipotētis dei gloriam feliciter claudit.

Registrum operis huius.

a.b.c.d.e.f.g.h.k.i.m.n.o.p.q.r.f.t.v.x.y.z. A.B.C.D.E.F.G.et. H. sūt quaterna. I. ternum. et. J. quinternum.

